Opera medica / [Richard Morton].

Contributors

Morton, Richard, 1637-1698
Cole, William, 1635-1716. De febribus ac de secretione animali
Harris, Walter, 1647-1732. De morbis acutis infantum
Lister, Martin, 1638?-1712. De morbis chronicis & de variolis
Sydenham, Thomas, 1624-1689. Processus in morbis ac de phthisi

Publication/Creation

Lugduni : Sumptibus Anisson & Posuel, 1697.

Persistent URL

https://wellcomecollection.org/works/jgfk9b66

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
https://wellcomecollection.org

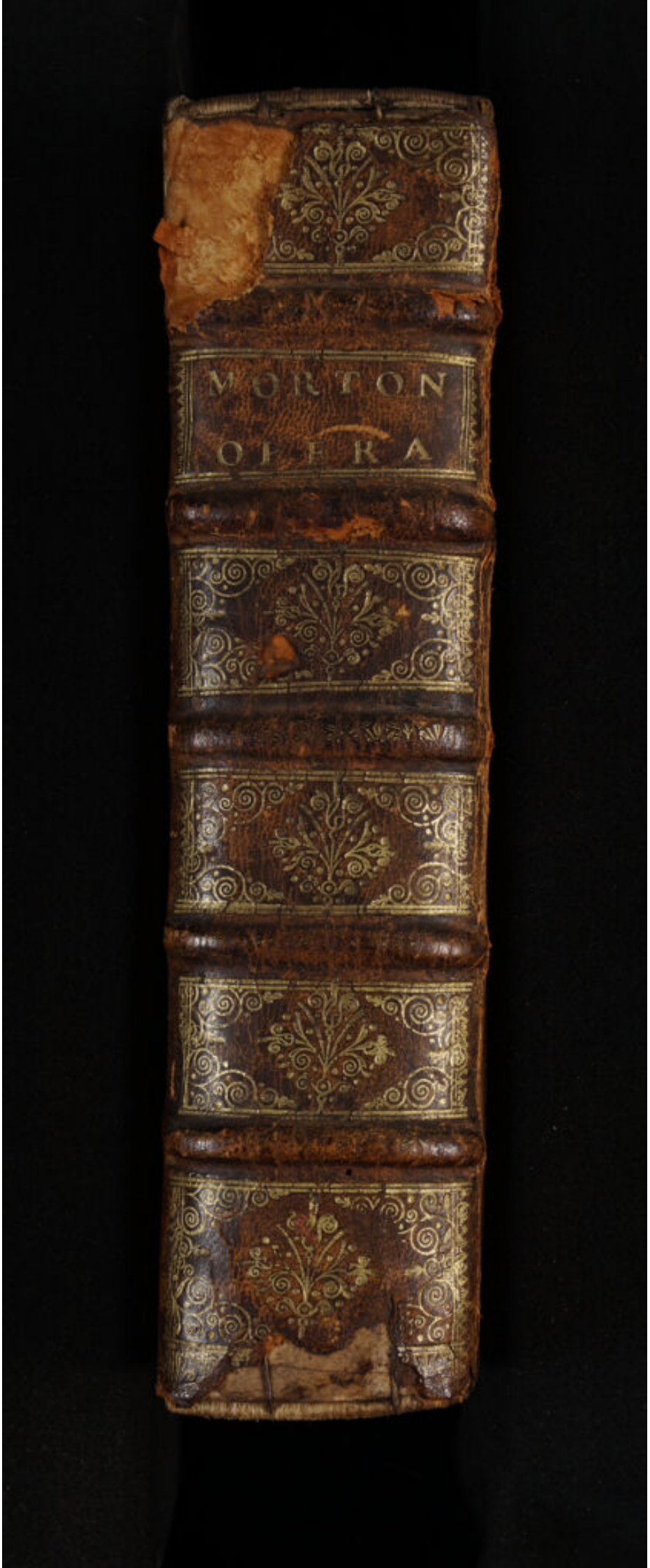
MORTON
OPERA

27725/B

A·xxx Mor

55250

RICHARDI MORTON

DOCTORIS MEDICI,

ET

REGII COLLEGII LONDINENSIS SOCII

OPERA MEDICA,

CUM INDICE DUPLICI, ALTERO LIBRORUM, Exercitationum & Capitum; altero Rerum generali.

Editio Recens, cui accedunt insigniores Tractatus

MARTINI LISTER de Morbis chronicis, & de Variolis:
GULIELMI COLE, de Febribus, ac de Secretione animali:
GUALTERI HARRIS de Morbis Infantum: Et THOMÆ SYDENHAM Processus in morbis, ac de Phthisi.

LUGDUNI,
Sumptibus ANISSON & POSUEL.

M. DC. XCVII.
CUM PRIVILEGIO REGIS.

WELLCOME
HISTORICAL
MEDICAL
LIBRARY

AD

LECTOREM.

QUANDOQUIDEM, *multis retro abhinc annis, à legendis libris, reluctanti licèt animo, totus abstinuerim, animúmque meum ad contemplandum tam sanum quàm morbidum ipsius* Naturæ *statum sedulus applicuerim, (quâ de causâ non solùm manus pro virili medicas languidis Corporibus adhibendi, verùm etiam* Defunctorum Cadavera *introspiciendi quàm sæpissimè ansam arripui) operæ pretium duxi quotidie, horis licèt succisivis,* Observationes *meas à quamplurimis Acutis, Chronicisque Affectibus collectas scriptis mandare, atque in unum quasi* Penum *deponere, quo veram Morborum Ideam, atque ex ipsâ αὐοψία petitam altiùs menti meæ imprimerem, atque adeò etiam* Indicationes, & Curandi Methodum *certiores, atque compertiores mihi ipsi redderem. Ex isto quidem* Promptuario (*Candide Lector, talem enim te fidenter appello*) *istæ meæ, quales, quales, Exercitationes deprompta sunt, atque etiam* Præstantissimorum Medicorum *suasu, & hortatu (an verò rectè id fecerim, aliorum sit judicium)* Typis publicis mandatæ. *Fateor quidem horum Eruditissimorum Virorum (quos summo honore, jure merito, semper prosequutus fueram) consiliis atque monitis me eò lubentiùs paruisse, quo præter consuetum mihi pudorem, atque etiam segnitiam, adeò impar viribus meis opus susciperem, quòd in* Herculei, & populantis *hujusce* Morbi Ætiologiâ, *longo usu, & experientiâ edoctus, omnes* Veteres Medicos *crassè hallucinatos viderem: Quo factum est ut Priscorum curativæ Indicationes (nimis acriter à quibusdam Practicis etiamnùm defensæ) non potuerint non multùm à vero scopo aberrare, vel saltem aliquali correctione indigere, quo fœliciori methodo accuratiùs quadrare possint. Quod quidem facili negotio effici potest conspirante, vel exercitatissimorum Medicorum jam viventium Tesserâ, qui sicuti penè innumeris præclarè nuper inventis hujus Morbi Ætiologiam corrigere possint; ità etiam unitis Consiliis, pariter atque experimentis commodiorem curandi Methodum instituere valeant: Quo iste Morbus in Artis nostræ opprobrium non ampliùs Herculeus audiat. Quod autem ad me attinet, præclarum hoc opus ausus sum tentare, quo Tironibus atque minùs Exercitatis facem præferrem, quòque magis expertos Artis nostræ Heroas ad perficiendum hoc opus exemplo meo stimularem. Antiquos autem Medicos re ipsâ in Phthiseos Ætiologiâ crassè, si non etiam omnimodè hallucinatos esse, vel exindè constare possit, quòd hujus Morbi fomitem in ipso* Cerebro *congestum satis insulsè somniârint, ac si inde,* Catarrhi *ritu, sanguinis lympha nescio quo pacto, vel quâ viâ excreta perpetuò in subjectos pulmores destillando irrueret, atque imibi perpetuam etiam tussim excitando, eos tandem fataliter corrumperet: Quùm jam totius mali fomitem in ipsius affectæ partis gremio,* Bronchiali scilicet Pulmonum Fistulâ, *atque* Vesiculis *delitescere vel ipsi αὐοψία satis constet: Cùm* seroſæ Colluviei copia *per tussim continuò rejecta non aliundè quàm ex ipsâ jam*

Colliquescentis *sanguinis massâ per glandulosam* Fistulæ Bronchialis *tunicam excernatur : Quin &* Tubercula *per Pulmonum Parenchyma hìc indè dispersa, quæ seriùs, vel citiùs inflammata, atque exulcerata funestam Phthisin tandem inducunt, nihil aliud sunt quàm* Glandulosæ *tunicæ* Vesicularum Pulmonarium *quædam* Intumescentiæ *à sero copiosè nimis inibi secreto, ibidémque coagulato efformatæ. Neque quidem minùs à Priscis Medicis erratum videtur ubi uno ore omnes* Phthisin *tanquam* Primarium *atque* Unicum *Morbum, & ab iisdem causis semper ortum suum ducentem, eandémque curandi methodum ubique indicantem venditare solent : Quùm reverà vel cuivis in hoc Morbo curando mediocriter versato (modò ipsam rem seriò secum perpendat) facilè constare possit eum esse magis* Secundarium, *&* Symptomaticum *à* Scorbuto, Asthmate, Strumoso Affectu, Hæmoptoë, Lue Venereâ, Chlorosi, Ictero, Ulceribus, Febribus, Morbillis, Variolis, Melancholiâ, *atque aliis ejusmodi Morbis provenientem. Atque indè fit, quòd sicuti unâ eâdemque simplici Methodo ejus curatio iniri non potest, ità vix unquam, nisi habito priùs speciali ad primarium Morbum respectu, cum fœlici successu perficitur. Quo nomine plures vel sub ipsius* Medici *manu periêre, quòd non satis tempestivè opem petiissent, vel præcedente Morbo* Phthiseos *parente non satis accuratè perspecto, remedia ipsis minùs aptæ exhibita fuerant. Meam quidem tesseram, minutulam licèt, multo tamen usu comprobatam ad enormem hunc errorem corrigendum habes (Candide Lector) primo, & tertio Tractatûs hujus Libro comprehensam, quam quidem æquo animo accipias rogo.*

Est vehementer etiam exoptandum, quin & sæculo hoc præ cæteris omnibus Arti nostræ maximè propitio, & faventi ob varia, & eximia à Clarissimis Viris indies reperta, isque vel ipsis oculis palàm demonstrata jure meritò expectandum, uti præstantissimorum Virorum operâ, & consiliis, cæterorum Morborum, æquè ac ipsius Phthiseos Elumbis *adhuc Ætiologia melius adornetur, & clariori luce ponatur : Quo tandem Curativæ Indicationes magis aptæ, atque prosperè deduci possint, atque indè magis certa, atque exculta Methodus sagaci Medicorum Industriâ in egregium Ægrotantium levamen & solatium stabiliatur. Neque (meâ quidem sententiâ) tàm novis quibusdam quæsitis* Arcanis *pro* Omnipotentibus *vulgò habitis, quàm correctis Morborum indicationibus Artis nostræ* Pomœria *promovenda sunt. Si quidem Remediorum cuivis sanativæ intentioni satisfacientium satis superque est ; modò Virtutes eorum satis benè intelligantur, & sagacitate Medici, justâ, & tutâ methodo administrentur. Ætiologia quidem, atque ex eâ desumptæ Indicationes videntur mihi maximè in Arte nostrâ claudicare. Quippè jam variis titulis unus idemque morbus insigniri solet, ubi tamen eadem est Morbi Causa, Indicationes etiam eædem, atque eadem Symptomata, solo gradu distincta (quod quidem in* Peripneumonia, *&* Pleuritide *satis clarè conspicitur, etiam in* Comate, Caro, Lethargo, Apoplexiâ, *cæterisque soporosis Affectibus, necnon in* Convulsionibus, Epilepsiis, *reliquisque spasmodicis morbis hactenùs nullis nominibus designatis satis constat :) Ità multò etiam frequentiùs in ipsius Medicinæ opprobrium, æquè ac in Ægrotantium summum damnum (quod vel in ipsâ* Phthisi, *de qua jam dicturi sumus, satis evidenter apparet) plurimos variantes morbos (qui cùm à diversis Causis originem suam ducunt, ità admodùm diversis Symptomatis stipati æquè diversas Indicationes subministrant, methodúmque Curandi, quo tandem optatus eventus attingi possit, æquè differentem requirunt) sub uno generali Titulo, pleriscque Medicorum scriptis, comprehensos, atque uni, eidémque Methodo accommodatos passim reperimus.*

rimus. Quùm vel penè dejerare possim neminem quantumvis generali hâc sententiâ instructum atque versatum cum successu fœlici artem suam exercere posse, donec vel Ingenii sui singulari acumine fretus, vel multo etiam usu instructus; ex naturâ ipsius rei, pro diversitate scilicet Causarum, Symptomatum, atque specialium inde desumptarum Indicationum distinctiorem Morborum Ideam sibi ipse formaverit, & perspectam habuerit. Atque inde fit, quòd nulla alia Ars præter Medicinalem adeò longo usu, atque experientiâ indigeat, neque ulli quidem Scriptores eam reipsâ promoverunt, præter practicos illos Observatores, qui Morborum naturam fideliter, & ad vivum (sicuti res ipsa comparebat) descripserunt: Quæ quidem scribendi summè necessaria ratio jam planè exoleviſſe videtur, idque (proh pudor) in sæculo callentissimo atque scientissimo, adeóque huic rei præ prioribus omnibus longè accommodatiori. Quoties seriò mecum perpendo quot, quantaque stadia pari compendio, atque fœlicitate, Medicinalis nostra Ars tàm in Physiologiâ & Anatomia, quàm in Chymiâ, cæteriſque Iatricæ ancillantibus Artibus, nostris temporibus emensa fuerit, adeò ut Ætiologica & Physica pars universalem penè mutationem facilè subire possit, neque amplius vagis, & incertis conjecturis, precariis Postulatis, vel fallaci verborum ambage irretita maneat, verùm veras Morborum causas, atque symptomata tanquam solis radiis descripta, & Mathematicâ ratione demonstrata ob omnium ferè oculos ponat, non possum satis mirari ipsam etiam Medicinæ praxin non pari passu cum ejus Theoriâ gradum suum promoviſſe: Præsertim verò Priscorum Indicationes, Methodúmque Curandi falsis Antiquorum Theorematis innixam etiam hodie inter plurimos Medicos obtinere: Quo factum est ut Erasistratus in Fontanelli quinto Dialogo Mortuorum Priscorum cum recentibus non minùs verè, quàm sarcasticè Harveio Magno reponeret, Vos magis estis Physici, at peritiores indè Medicos evasisse inficior, ægros enim eodem, ac vos successu sanavimus. Quo nomine jure incusanda venit, imò etiam acriter corripienda experientissimorum illorum Medicorum Ignavia (ne quid durius dicam) quos ingentem illum in Practicâ Medicinæ parte multo usu atque labore comparatum Thesaurum tanquàm intumulare quotidie cernimus, Cùm sedulâ Iuniorum industriâ (huic pensò ob experientiæ scilicet defectum imparium) Physiologica, & Theoretica Artis nostræ pars tàm multis Parasangis Practicam præcurrerit.

Atque ideò (si tanti Viri præconiis par essem) Sydenhamii nostri nomen ad Astra eveherem, atque eum illustre Exemplum omnibus Artis Medicæ praxi versatissimis proponerem: Siquidem hic Vir, provectiori ætate, ubi nativa ejus (quâ multùm pollet) sagacitas, longo jam usu, atque experientiâ limata est, nunquàm cessat, verùm ipsam Artis sanandi Practicam partem doctissimis suis scriptis in maximum tàm Ægrotantium, quàm ipsius Medicinalis Artis commodum promovet, & illustrat.

Quod autem ad nostras Exercitationes jam prælo missas attinet, hoc tantùm monere lubet. Quandoquidem scilicet tàm ex ipsâ rerum naturâ, quàm ex ἀυτοψίᾳ propriâ genuinam Phthiseos Ideam, factâ, quâ potui diligenti tùm symptomatum Ægrotantium observatione, cùm corporum ex hoc Morbo defunctorum inspectione, ad vivum (uti dici solet) delineare constituerim, quo minùs cuivis Hypothesi, seu Præjudicatæ opinioni inservire cogerer, proindè operæ pretium duxi unam vel alteram Multiformis hujus Morbi Historiam singulis titulis subnectere, atque eas fideliter narrare. Non illas quidem solùm, quas fœlix alicujus eventus comprobasset, verùm eas

præsertim, quæ ob aliqua vehementiora in iis descripta symptomata, vel ob Methodum Curationis fœlicem quidem, verùm minùs usitatam, vel denique ob singulare aliquod Phænomenon *in apertis cadaveribus repertum lucis aliquid afferre potuerint, quo fœliciùs ad ipsius Morbi clariorem, atque magis distinctam Ideam in animo formandam, vel ad Curationis Methodum quadantenùs novam instituendam, vel denique ad symptomatis alicujus maximè urgentis relevationem instructi simus.*

Historias istas summâ cum fidelitate recensere, pro virili, conatus sum, utut in minutulis quibusdam circumstantiis memoria jam multis rebus obruta, atque fatigata labi contigerit: Verùm in his referendis variâ quâdam libertate usus sum: Siquidem nunc quidem, etsi rariùs, fusiori quodam stylo, idque Methodum Curationis, diarii more, referens, quo aliquorum curiositati indulgerem; etsi utplurimùm generalia quædam Methodi Capita, idque succinctìm, innuere decrevi, ne vel nimius Lectori fierem, vel sacra Artis Mysteria jamdudùm nimis prostituta propalare viderer.

Quod ad stylum harum Lucubrationum attinet, non sum insçius (Candide Lector) eum veniâ tuâ plurimùm indigere, quin & eam à te, rogo; expecto. Raptìm, & succisivis horis, totum hoc Opus è fractis, & dispersis Schedulis compilatum est. Quare æqui, & boni consule, & vale.

Dat. Londini, pridie Calendas
Octobris 1689.

ELENCHVS

ELENCHUS LIBRORUM & Capitum Phthisiologiæ.

LIBER I. De Phthisi in genere, & speciatim de Phthisi à toto habitu corporis, seu Atrophiâ. Pag. 1
Cap. I. De Phthisi Nervosâ. 2
Cap. II. De Phthisi ex Inanitione ortâ. 4
Cap. III. De Tabe ab Hæmorrhagiâ. 5
Cap. IV. De Tabe à Gonorrhœâ simplici, & fluore albo. 7
Cap. V. De Tabe ab Apostematibus & Ulceribus amplis ortâ. 9
Cap. VI. De Tabe Nutricum à lactatione nimiâ. 12
Cap. VII. De Tabe à Dysenteriâ, & Diarrhœâ. 14
Cap. VIII. De Tabe à Diabete, seu nimio fluxu Urinæ. 15
Cap. IX. De Tabe à Salivatione ortâ. 17
Cap. X. De Tabe ab Hydrope ortâ. 18
Cap. XI. De Tabe à sudoribus immensis ortâ. 20
Appendix ad Librum primum. 22
LIBER II. Phthisiologiæ. De Phthisi pulmonari originali. 25
Cap. I. De causis Phthiseos pulmonaris originalis. 25
Cap. II. De Gradibus, & signis præsagientibus Phthisin pulmonarem originariam, unà cum Indicationibus prophylacticis. 28
Cap. III. De signis Diagnosticis, & Pathognomonicis phthiseos pulmonaris incipientis. 33
Cap. IV. De signis Pathognomonicis phthiseos pulmonaris confirmatæ. 41
Cap. V. De differentiis phthiseos pulmonaris originalis. 48
Cap. VI. De prognosticis phthiseos pulmonaris originalis. 50
Cap. VII. De Indicationibus curativis phthiseos pulmonaris originalis. 52
Cap. VIII. De Methodo curationis phthiseos pulmonaris originalis. 57
Cap. IX. De curatione phthiseos in secundo ejus stadio, ubi scilicet tubercula primùm pulmonibus nascantur. 64
Cap. X. De curatione phthiseos pulmonaris originalis in tertio ejus statu, ubi scilicet à tuberculorum exulceratione ad marasmum deventum est. 71
Cap. XI. De relevatione symptomatum phthiseos in tertio ejus statu. 75
LIBER III. Phthisiologiæ de phthisi pulmonari symptomaticâ. 79
Cap. I. De phthisi scrophulosâ. 80
Cap. II. De phthisi scorbuticâ. 83
Cap. III. De phthisi asthmaticâ. 88
Cap. IV. De phthisi à melancholiâ, uti etiam ab hysericâ, & hypochondriacâ affectione ortâ. 90
Cap. V. De phthisi ab hæmoptoë ortâ. 93

Cap. VI. De phthisi à calculis in pulmonibus generatis, atque aliis ab extra in os demissis, uti etiam à calculo renum, & vesicæ ortâ. 99
Cap. VII. De phthisi à lue venereâ ortâ. 104
Cap. VIII. De phthisi à suppressione Gonorrhœæ virulentæ, fluxûs ulcerum veterum, præcipuè verò fistulosorum in ano, atque ulcerum scrophulosorum, fontanellarum, & fluoris albi ortâ. 106
Cap. IX. De phthisi à chlorosi, & suppressione menstruarum purgationum ortâ. 107
Cap. X. De phthisi à peripneumoniâ, & pleuritide ortâ. 109
Cap. XI. De phthisi ab arthritide, & rheumatismo ortâ. 115
Cap. XII. De phthisi pulmonari ortâ à febribus, præcipuè crapulosis, scarlatinis, & intermittentibus, uti etiam à Variolis, & Morbillis. 123
Cap. XIII. De phthisi icteritiâ, sive hepaticâ. 128
Cap. XIV. De phthisi ab ulceribus internis ortâ. 143

ELENCHUS CAPITUM PURETOLOGIÆ.

Προλεγόμενα. Paginâ 165.

Definitio Medicinæ: Requisita ad ejus notitiam necessaria. Ejus apparatus qui consistit in Anatomia, Pathologia, Ætiologia, Physiologia, *atque* Scientiâ Pharmaceuticâ, *tam Chymicâ quàm Galenicâ.* Anatomiæ *necessitas in Morborum* Pathologiâ *&* Ætiologiâ *indagandâ, & Indicationibus curativis indè eliciendis.* Ætiologia *Morborum Universalium ab origine & nexu partium humani corporis præsertim petenda. Origo totius corporis compagis, scilicet non tantùm nervorum, verùm vasorum, membranarum, musculorum, tendinum, ossiúmque à cerebro. Textura cerebri & spinalis medullæ peculiaris. Tota machina à spiritu animali è cerebro perpetuò derivato animata, ad proprios usus apta evadit. Spiritus animalis peregrino fermento inquinatus morbosum characterem recipit: Indéque morbi non tantùm cephalici & nervosi, verùm etiam quotquot* Universales, *sive acuti, sive chronici.* Pathologia *&* indicationes *curativæ horum morborum ex hac ætiologia perfectiùs, quàm ex doctrinâ humorum excogitatæ in conspectum veniunt. Indicationes à vitiato sanguinis statu desumptæ, secundum locum duntaxat, jure meritò vendicant.* Postulata *generalia.* Postul. 1. *Revera dari Spiritus Animales. Eorum existentia probatur à posteriori, æquali evidentiâ ac Animæ ipsius existentia probari potest; idque tùm in Naturæ statu integro, cùm morboso. Spiritus animalis est immediatum animæ organon, & ipsius vitæ subjectum. E sensu tactûs constat hosce spiritus non tantùm existere, verùm etiam naturam veré corpoream participare; maximè fluidos & subtilissimos esse, ad modum fulguris aërem irradiantis: Ex elasticitate quâ pollent, aëream planè naturam referre; atque maximâ parte, ex aëris particulis constare. Ideóque nomine Auræ Animalis, vel aëris exaltati designari possunt.* Postul. 2. *Spiritus animales in singulis Fibrillis hospitari.* Postul. 3. *Promanare autem hos spiritus à cerebro, uti radii à Sole ejaculantur.* Postul. 4. *Nervos esse spirituum canales.* Postul. 5. *Cerebrum esse Officinam eorum & quasi Cisternam.*

Postul. 6.

Postul.6. *Spiritus animales esse* ἐνεργητικὸν *seu primum principium activum, & quasi fermentum universale totius corporis, à quo sanguis & humores variè agitantur & immutantur.* Postul. 7. *Unionem spirituum cum sanguine esse intimam, totámque corporis texturam vascularem esse, variis argumentis probatur.* Postul. 8. *Spirituum œconomiam perverti posse; Idque primariò & sine antecedente humorum dyscrasiâ. Hi spirituum morbi sunt multiplices varietatis morborum causæ. Spiritus afficiuntur ab humorum dyscrasiâ, aquè ac humores à spiritibus morbosis; Neque hìc circulus contra argumentationis leges committitur; Neque indè inanis aut futilis est nostra hæc hypothesis.* Postul. 9. *Naturalem sanguinis crasin à morbosâ spirituum diathesi perverti & labefactari solere, quo modo vinum, vel alius quivis liquor generosus, à spiritu ejus depresso, vel dissipato acescit vel vapescit.* Postul. 10. *Morbos omnes* universales, *sivè primarios, sivè secundarios, immediatè à spiritibus malè affectis oriri, atque mediatè etiam morbos partium. Remedia inde specifica audiunt, quòd singularem spirituum* ἀταξίαν *potiùs quàm partis vel visceris alicujus errorem specialem corrigunt. Distributio morborum intùs natorum, juxta hanc hypothesin, in universales, eósque primariò vel secundariò ita dictos; Idque acutos vel chronicos, & morbos partium, schema morborum generale. Ratio generalis universalium morborum, tùm acutorum, cùm chronicorum à spirituum* ἀταξίᾳ *deducta. In classe morborum universalium acutorum unà cum cæteris febribus, quam ob rationem variolæ & morbilli locum vendicent.*

ELENCHUS CAPITUM

EXERCITATIONIS I.

De Febribus acutis in genere, & præsertim de Febre Ephemera & Intermittente. *Paginâ* 185

CAPUT I.

De Febribus acutis in genere. *Paginâ* 185

FEBRIS *acutæ definitio. Ejus ortus (exceptâ duntaxat Ephemerâ) à miasmate heterogeneo spiritibus implicito. Hoc miasma, quippè sensus fugit, non adeò facile est describere. Pathologia febrium inde verò mirum in modum diluciditur. Symptomata ab oppressione spirituum, primum febrium insultum comitantia, uti* Algor, Pulsus debilis, *&* celer, Respiratio cita *&* oppressa, *&c. atque eorum ratio, Prognostica, & Indicationes Curativæ. Quò intensiora, aut diutiùs protensa sunt hæc symptomata, eò Venenum magis deleterium, & eventus funestior : Explicatio symptomatum à luctâ, & nisu spirituum incœpto, in secundo morbi stadio subortorum, uti* Comatis, Lassitudinis Spontaneæ, Vertiginosi affectûs, Horroris, Tremoris, Jactationis, Oscitationis, Pandiculationis, Invaletudinis Universalis, *&c. Eorum prognostica, & indicationes curativæ. Quamdiù hæc symptomata manent, Spiritus opprimuntur : Cùm ex improviso in medio morbo recurrunt, pessimè significant. Symptomata verè febrilia, ab expansione spirituum & flammâ indè in sanguine accensâ provenientia scilicet in tertio morbi stadio, cùm primùm ad ἀκμὴν pervenerit, atque eorum ratio. Causa* Cephalalgiæ, Lassitudinis Ulcerosæ, Lumbaginis, Dolorum Versatilium, *vel* Fixorum, Vigiliarum *pertinacium*, Deliriorum, Comatis, *roboris, & magnitudinis* Pulsûs *&* Respirationis : *Quare dolor Rheumaticus sit Versatilis. Causa* Appetitûs Prostrati, *&* Difficilis *Cibi in Ventriculo* Macerationis, Nauseæ, Vomitionis, *&* dejectionis *immmodicæ*, Sitis, Oris ariditatis, *&* Cutis siccitatis, *Urinæ* rubræ, *&* Copiæ *ejus* contentorum. *Ab his symptomatis de spirituum expansione, veneni progressu, & febris genio judicare licet. Febrium curatio radicalis ex antidoti exhibitione, quæ par sit ad venenum febriferum delendum. Ubi desideratur antidotus (uti in febribus συνόχοις, & Malignis) Curatio naturâ perficitur, Medicus duntaxat ancillatur, idque variò pro ratione symptomatum : Undè indicationes admodùm diversæ ministrantur.* Cortex Peruvianus *Antidotus Febrium* Remittentium, *juxtà ac* Intermittentium. *Quid faciendum, cùm Antidotus locum non habet. Durante morbi augmento, cephalalgia, Sitis, Vigiliæ, Tinctura urinæ, pul-*

sûs

sus fortitudo sensim indies crescunt, aphthæ succrescunt, singultus, dolores rheumatici, pleuritici, phrenetici, &c. *Quid jam indicatur. Quid agendum ubi ex præpropero tendinum subsultu, delirio, comate,* &c. *(Naturâ jam succumbente) Febris in hoc stadio morbi speciem malignitatis induerit. In statu Morbi quid agendum. Quid in crisi. Sudores non sunt critici, verùm effectum, & signum criseos inceptæ. Crisis Febrium benignarum, ob præsentem spirituum vigorem, brevi, verùm cum agone evidenti finitur; Malignarum Crisis sensim & tardiùs procedit, atque non nisi circuitu plurium dierum absolvitur. In ultimâ & funestâ Febrium scenâ quid indicatur agendum. Synopsis febrium generalis.*

CAPUT II.

De Febre Ephemera, sivè Diaria. *Paginâ* 192

Dissertatione de hac Febre, utut spatio xxiv. horarum ultrò finiri soleat, opus est ad hypothesin nostram dilucidandam; atque ad præcavendum hujus Febris transitum, ex malo regimine, in venenatam, intermittentem scilicet vel continuam. Ejus definitio: A mero motu spirituum nimio, idque sine apparatu venenato, producitur. Ephemeræ symptomata. Causæ procatarcticæ, & evidentes. Indicatio curativa, regimen debitum. Nullum hujus Febris Κριτήριον pathognomonicum ante secundum diem certum habetur.

CAPUT III.

De Febre intermittente, ejúsque causa, typo, & symptomatis. *Paginâ* 193

Febris Intermittentis definitio & typus, causa continens, Venenum intùs natum, vel ab extra admissum. Quid sit hoc Venenum difficile explicatu: Realis autem ejus existentia à posteriori demonstratur. Fermentum hujus febris venenatum, admodùm mite est, præ fomite cujuscunque alterius Febris, atque in spiritibus ipsis, ceu primario subjecto delitescit. Causa procatarctica hujus miasmatis ab Atmosphæra præsertim petenda est, scilicet à frigore ambientis aëris, vel ejusdem inspirati heterogeneis & venenatis particulis referti. Symptomata hujus febris, atque eorum Ætiologia explicata. Typus hujus febris varius undè. Mensura durationis Veneni febriferi à Natura determinatur. Cortex Peruvianus *non est causa recidivationis febrium: Utut paroxysmus febris intermittentis acutus sit, morbus tamen ipse, quicunque fuerit ejus typus, est ferè semper plùs minùs chronicus. Fermentum omnium febrium intermittentium est ejusdem generis. Febris Quartana æquè certò ac citò* Cortice Peruviano *curatur, ac Tertiana, Quotidiana, sivè quæcunque altera.*

CAPUT IV.

De Signis Febris Intermittentis Diagnosticis. *Paginâ* 196

Febris Intermittentis simplicis signa diagnostica non opus est recensere ; quippè febris ex typo suo ultrò sese in conspectum dat. Febris Intermittentis spuriæ (quæ quamcunque aliam febrem sivè morbum simulet) Κριτήρια in genere ; Potissimùm ab urinâ lateritii coloris & periodicâ symptomatum vehementium comitantium exacerbatione, & remissione petenda. Febris intermittens Hemicraniam simulans quomodò dignoscenda. Febris Intermittens apoplexiam simulans. Febris Intermittens colicam , pleuritidem , rheumatismum , febrem scarlatinam , erysipelatosam simulans. Febris Intermittens choleram morbum , diarrhœam , dysenteriam, vomitionem immanem simulans.

CAPUT V.

De Febris Intermittentis prognosticis. *Paginâ* 198

I. NEmo à Febre Intermittente interemptus , *nisi in primo paroxysmi stadio, scilicet durante algore ex oppressione spirituum orto. II. Symptomata vehementia , quæ hanc Febrem comitantur , plus periculi ægro nonnunquam intendunt , quàm Venenum quod ansam iis præbet , ideóque primam Medici curam jure meritò postulant. III. Symptomata isthæc vehementiora sub finem uniuscujusque paroxysmi ultrò mitescunt ; ideóque antidotus ad recrudescentiam eorum antevertendam jam opportunè ministratur. IV. Febris Intermittens genuina , respectu ad seriem paroxysmorum, & fomitem eorum delitescentem habito , est morbus verè chronicus singularis, licèt quisque paroxysmus sit peracutus. V. Fermentum Febris Quartanæ maximè omnium fixum est & durabile , atque proindè , hæc Febris , præ cæteris omnibus , ad revirescendum proclivis est. VI. Omnis Febris Intermittens , ubi annosa est , genium Quartanæ imitatur , recrudescere apta est , atque typum suum sæpiùs mutare solet. Quò diutiùs verò typum Quartanæ servat , eò magis chronica est , & ab eâ Natura plus patitur. VII. Febris Intermittens , quæcunque fuerit , in ætate juvenili , & æstivâ tempestate , viribus solitis Naturæ sæpiùs curatur : In ætate provectiori , & hyemali vel autumnali tempore, vix aut ne vix absque ope generosæ alicujus Antidoti Febrifugæ. Proverbia ab Astutis Medicis , ad vulgum decipiendum excogitata , quasi tot Ignorantiæ Asyla. VIII. Ante tertium paroxysmum emetico vel quocunque levi remedio nonnunquam tollitur hæc Febris. Quò magis chronicus , eò magis curatu difficilis hic morbus evadit. Defensio* Corticis Peruviani *ex hâc occasione inita. IX. Hæcce Febris ; quoties ab Arte vel Naturâ extinguitur in ἀκμῇ suâ , facilius revirescit : E contrà verò , ubi priùs deficere incœperit, X. Febris hæc , quoties legitima , rarò admodùm funesta est , chronica autem , viam sternit ad plures alios morbos , eósque maximè funestos , qui absque ope* Corticis Peruvianâ *vix aut ne vix curationem integram admittunt. XI. Hæcce Febris , ubi chro-*

nica

nica fuerit, vel malè morata, sæpiùs mutatur in febrem continuam, perpetuò conjunctam cum dirissimis symptomatis in genere nervoso, quam sine Corticis exhibitione curare admodùm difficile est.

CAPUT VI.

De Febris Intermittentis indicationibus curativis. *Paginâ* 200

INdicatio generalis duplex est, scilicet una vigente paroxysmo; verùm in intervallis planè altera. In ipso insultu paroxysmi indicatio curativa unica est, scilicet ut expansio spirituum justa, atque debita conservetur. Regimen, durante vigore veneni adhibendum: diæta quæ: Quodnam regimen durante algore & horrore; Quale, calore febrili ingruente. Nullum remedium officinale sine evidenti necessitate jam indicatur ministrandum, præter Julapium cordiale temperatum. Emeticorum, & catharticorum incommoda. Venæsectionis incommodum. Diaphoreticorum, & opiatorum incommoda. Historiæ obitûs præmaturi celeberrimi Andreæ Mervill. *Febrifugum ipsum non ministrandum est paroxysmo durante. Quomodo æger in paroxysmo tractandus est, ubi febris intermittens speciem alterius alicujus morbi funesti induerit, ex. gr. In algore diutiùs protenso. In comate, & sudoribus frigidis. In apoplexia. In rheumaticis doloribus. In colica ventriculi, vel intestinorum, cholerâ morbo, diarrhœâ, dysenteriâ, Febre Scarlatinâ, Erysipelatosâ, &c. Indicatio generalis extra paroxysmum est unica, scilicet ut venenum morbificum in spiritibus delitescens perfectè extirpetur. Antiquorum mala ac infœlix praxis in hujus morbi curatione censetur, utpotè falsæ hypothesi innixa. Nuperi Medici in arcanis febrifugis inquirendis occupantur, quæ ex proprietate substantiæ morbum eradicent, pericarpiorum usu comprobatorum formulæ. Vini benedicti efficacia in fomite hujus morbi delendo undè. Vires febrifugæ antimonii diaphoretici, uti & salis absinthii. Febrifuga amara. Vires febrifugæ decocti amari. Ejus formula mihi usitatissima. Formula decocti amari purgantis. Testimonium* D.D. Coysh *de viribus Flor. chamæm. febrifugis. Formula pulveris febrifugi, quo sæpiùs Febrem Tertianam, quæ Vires Corticis ipsius irritas reddiderat, profligavi. Vis amarorum febrifuga non consistit in vi ecphracticâ & absterſivâ; verùm in proprietate naturæ, quâ ob peculiarem amaritiem sensibilem, ad instar antidoti fomitem venenatum in spiritibus delitescentem subigere pollent.* Cortex Peruvianus *ob excellentem suam amaritiem, præ cæteris omnibus titulo* ἱερᾶς πικρᾶς *insigniri meretur, atque consensu ferè omnium Medicorum* Febrifugum Catholicon *audit.*

CAPUT VII.

De Cortice Peruviano, seu Chinâ Chinâ, atque Virtute ejus Febrifugâ. *Paginâ* 210

HIstoria Naturalis Corticis Peruviani. Lignum, & Flores nullam habent Virtutem febrifugam. Resina, & semina vim febrifugam quadantenùs sortiuntur. Arborem hanc Indi Gannaperide *vocant, Virtus ejus febrifuga olim Indis nota: Unde primùm Europæis*

 innotuit

innotuit. China China à Comite del Chinchon Peruv. Gubernatore denominatur. Undè Pulveris Comitissæ titulo dotatum hoc Pharmacum: primùm Anno salutis 1649. ubique per Europam inclaruit. Undè Pulvis Patrum vulgò audit. Lepida historia huc spectans à Cl. D. D. Bado memorata. Fama hujus febrifugi citissimè per Europam spargitur. Consilium de Cortice supprimendo, præsertim Londini. Chrysostomus Magnetius, Cl. Professor Papiensis una cum plurimis aliis alioquin doctis & probis Viris, doctrinâ Humorum occæcatis, diù anceps hærebat de usu Chinæ Chinæ, quòd Febres ejus usu fugatas absque sensibili quâcunque evacuatione curatas observâsset. Plurimæ futiles & inanes Controversiæ ex hâc doctrinâ Humoristarum ortæ per decennium agitatæ, ad annum scilicet salutis 1663. Haud parùm famæ Corticis offecêrunt qui ejus causam tueri susceperant argumentis ex eâdem pharethra humorum depromptis. Vis Corticis febrifuga non consistit in tenuitate partium ad mentem Cl. Antymi Conygii: Nec in caliditate, & siccitate manifestâ, juxtâ opinionem Cl. Gaudentii Brunaccii Romani. Caliditas & siccitas Corticis non impedit vim ejus febrifugam; Ubi objectiones Professorum celeber. Placentin. & Mediolanensium expenduntur. Christoph. Paravicinus Med. Cl. Mediolanensis ad partes vocatur. Cortex non est frigidus, & narcoticus, neque proindè, ad mentem Cl. Rochi Casati, è censu febrifugorum salubrium jure merito amovendus. Objectiones Cl. Johannis Jacobi Chifletii adversùs Corticem, in ejus caliditate, siccitate, stipticitate obstruente & adstringente Qualitate fundatæ convelluntur. Calumniæ Cl. Vopisci Plempii adversùs Corticem, quasi Pharmacum deleterium, Phthiseos, Cachexiæ pluriumque aliorum morborum prolificum, diluuntur. Surditas temporanea ex usu Corticis. Cortex non est causa Tabis, Cachexiæ, &c. Non est quid Venenatum, nisi ex accidenti, ob idiosyncrasiam; Neque indè in censum toxicorum, & deleteriorum relegandus. Revirescentia febris, vel pullulatio dirorum symptomatum in genere nervoso à nimis parco, vel non satis repetito Corticis usu suborta nullatenùs hoc pharmacum velut insalubre arguunt. Decennio jam ad minimum, à primo Corticis appulsu in Europam elapso, demùm anno salutis 1659. Rolandus Sturmius, Med. Cl. Delphensis ejus Vindicias argutè admodùm scriptas, sed veterem Humoristarum hypothesin sapientes edidit. Post hunc Clariss. Badus Medicus Genuensis anno 1663. quippè à Vopisco Plempio, anno 1655. ad exequias Corticis Peruviani vocatus, pro virili, ejus causam egit; Isque ferè primus, pro sagacitate suâ, idque, posthabitâ Humorum, & evacuationum sensibilium, atque Qualitatum manifestarum doctrinâ, ab ejusdem occultis qualitatibus Vires magni hujus remedii febrifugas deducere sategit. Populares rationes contra salubritatem, atque hujus remedii utilitatem propositæ solvuntur. Objectio prima, à recidivatione Febrium Cortice curatarum, & catervâ Morborum funestorum à facibus Morbi prioris suppressi, vel remedii exhibiti, intùs delitescentibus subortorum. Objectio secunda à constipante & obstruente Corticis naturâ, quasi energiam suam, constringendo Humores, exerceret; atque proindè non posset messi morborum funestorum amplæ ansam non præbere. Vis Corticis febrifuga undè. Non ab evacuatione Humorum sensibili; Nec à quacunque manifestâ qualitate, sivè caliditate & siccitate, sivè narcoticâ, & figente facultate, sivè à dissolventi partium Corticis tenuitate, ad mentem Cl. Rolandi Sturmii. Sententia Cl. & Doctiss. Badi proponitur, ubi propemodùm demonstratur, non à qualitate quacunque manifestâ, verùm potiùs ab occulta, Corticem singulari hâc efficaciâ præditum esse. Sententia

tentia doctiſſ. Protoſpatarii *ferè eadem cum noſtrâ proponitur, ſcilicet quòd* Cortex alexipharmacâ ſuâ vi Venenatum Fermentum Febrile in Spiritibus deliteſcens delet atque ſubigit. *Venenum quid? Spiritus animales eſſe ſubjectum primarium & immediatum Veneni probatur. Venenum non agit primariò in Humores, ſed ſecundariò. Veneni effectus in corpore. Modus, quo Venena operantur à poſteriori tantùm cognoſcibilis. Virulentia non conſiſtit in qualitatibus manifeſtis. Antidotorum modus operandi. Fermentum Febrile eſt Venenum. Symptomata Febrilia Veneni effectus. Veneni mitiſſimi ſymptomata in Febre Intermittente. Veneni fortioris ſymptomata in Febre* Συνεχῆ. *Veneni prorsùs deleterii ſymptomata in febre* Σύνοχω. *Veneni ſymptomata in omnibus febribus promiſcuè, pro ratione ac indole Veneni variâ, admodum diverſa. Venenum febrile genii emetici in febribus intermittentibus. Venenum genii deleteriè cathartici in febribus continentibus, vel emetici juxta ac cathartici, vel quidem Mercurialis. Venenum cantharidibus congener anſam dat febri diabeticæ, quin & ſcorbuticæ. Venenum peculiari modo poros cutis petens in febribus colliquativis malignis. Fermentum ſphacelans, cauſticum & adurens in peſte.* Corticem Peruvianum *Antidotum eſſe Veneni febrilis variis argumentis probatur. Corollaria quatuor. Primum, fermentum febrile non in poſterum quærendum eſſe in maſsâ ſanguinis, ejus caliditate, frigiditate, acrimoniâ, aliâve quâcunque qualitate exuberante; neque medicamentis contrariâ qualitate imbutis ritè petendum. Illud autem febrifugum certiſſimum eſt, quod ſivè calidum, ſivè frigidum, fermentum humores exagitans, atque irritans penitùs ſubigit atque delet. Secundum, fermentum hoc maſſam exagitans & ſpiritibus animalibus tanquam primo, & immediato ſuo ſubjecto deliteſcit, atque proindè inibi deleri debet. Quomodò operentur remedia externa in febrium curatione. Tertium, fermentum febrile (exceptâ ſolùm Ephemerâ) ſemper eſt plùs minùs venenatum. Quartum, febrifugum propriè ità dictum, quod ad hunc fomitem ſubigendum deſtinatur, oportet eſſe antidotum; amiciſſimum ſpiritibus; verùm fermento inimiciſſimum.*

CAPUT VIII.

De Corticis præparatione, atque exhibitione. *Paginâ* 228

Corticis electio. Cortex Officinarum ſæpiſſimè adulterinus, vel ſaltem magnâ ex parte effœtus eſt. Corticis genuina criteria. Modus præparandi Corticem. Modus & methodus eum præſcribendi. Cortex in quocunque alio liquore æquè ac in vino albo miniſtretur. Doſis eſt incerta, pro conditione corticis plus minus genuini ac vegeti, à ʒ. ij. *ad* ℨ. j. ij. iij. *Tota doſis non ſimul unâ vice, verùm potiùs partitis vicibus, ſcilicet* ʒ. j. *tertiâ vel quartâ quâque horâ exhibenda eſt. In intervallis paroxyſmorum præſertim miniſtrandus eſt. An cathartica uſurpanda ſint ante uſum* Corticis? *An* Cortex *ſit in lecto ſumendus, & cum regimine? Febre à Cortice fugatâ; non tantùm à ſolenni quacunque evacuatione, ſaltem per ſpatium lunæ unius abſtinere neceſſe eſt, quin &, prophylaxeos gratiâ, ejuſdem repetitionem poſt intervallum octo vel decem dierum imperare. Faſciculus Canonum de Corticis uſu. Formulæ Corticis præſcribendi elegantiores. Forma* Hauſtûs, Boli, Julapii *cum Bolis propinandi,* Electuarii, Pilularum,

Iularum, Tincturæ, *seu* Apozematis. *Quomodò Cortex exhibendus sit in diarrhœâ, Pilulæ in diarrhœâ. Quomodò in infarctione pulmonum. Formula linctûs, apozematis pectoralis, pilularum, & apozematis cum pilulis ministrandi.*

CAPUT IX.

De Protheiformi Febris Intermittentis genio. *Paginâ* 256

Symptomata à fermento febrium intermittentium suborta nonnunquam adeò vehementia observantur, ut indè vita ægri in præsens discrimen adducatur, & typus febris in variis suis stadiis penitùs abscondatur sub larva algoris funesti, vomitionis indesinentis, diarrhœæ torminosæ, &c. *Exempla proferuntur. Mors subitanea à gradu Veneni febrilis intenso, quo spiritus oppressi à primo insultu nunquam sese expandere potuerunt. Historia Domini* Amblar. *Altera ejusmodi. Febris Intermittens Vomitionem simulans. Historia Dominæ* Baker. *Febris Intermittens diarrhœam Torminosam simulans, tandem in Ophthalmiam mutata. Historia Dominæ* Harcourt, *& Dominæ* Hudson. *Febris Intermittens diarrhœam, & phthisin simulans. Historia Dominæ* Peck. *Febris Intermittens choleram Morbum simulans. Historia Domini* Atwood *& Dominæ* Arris; *Tertia ejusmodi. Febris Intermittens in continuam cum Synope, ægritudine, sudore colliquativo,* &c. *sociatam; idque sine exacerbationibus, & remissionibus degenerans. Historia Dominæ* Fendall, *& Dominæ* Thompson. *Febris Intermittens typum spasmi universalis primùm induens. Historia Juvenis habitantis in vico dicto* Covv-Cross. *Febris Intermittens spasmum diaphragmatis, & partium respirationi inservientium simulans. Historia* Dominici-Ernley. *D. D.* Grear, *atque duorum aliorum. Febris Intermittens in infante convulsiones simulans. Historia filiæ Domini* Sayers, *Filiolæ Domin.* Melvin, *& Filii Domini* Gouge. *Tertiana colicam ventriculi simulans in ophthalmiam degenerans. Historia Dominæ* Kirk. *Febris Intermittens colicam intestinorum periodicam simulans. Historia Dominæ* Wilson. *Febris Intermittens sub initium colicam horrendam simulans, demùm in malignam mutata. Historia Domini* Johnson. *Febris Intermittens cum spasmis lumborum, & abdominis, dolores partûs simulans. Historia Dominæ* Gamble. *Febris Intermittens sub larva doloris punctorii lateralis (reâpse rheumatici) diù latitans. Historia Dominæ* Hamm. *Febris Intermittens primo insultu peripneumoniam acutissimam simulans. Historia* Fabri Lignarii *in* Curstiers Alley. *Febris Intermittens rheumatismum ferè Universalem simulans. Historia* Tinctoris Pannorum *in vico dicto* Whitecross-street. *Febris Intermitteus sub larva Febris Scarlatinæ, ac choleræ morbi delitescens. Historia Domini* Dun. *Febris Intermittens sub larva Febris Scarlatinæ, & vomitionis diù latitans. Historia Domini* Langley. *Febris Intermittens Apoplexiam simulans. Historia Filii Reverendi admodùm* Episcopi Gloucestrensis; *Domini* Izatt. *Hemicrania periodica in meipso Cortice Peruviano curata. Historia Dominæ* Bodington: *Altera ejusmodi. Febris Intermittens cum extremo dolore Nephritico conjuncta. Historia Dominæ* Fox. *Febris Intermittens Febrifugo nostro curata, cùm vires Corticis deficerent. Historia Dominæ* Royston. *Febris Intermittens specifico nostro curata, ubi Cortex ab ægri idiosyncrasiâ irritus reddebatur. Historia Filioli Domini* Barnard.

ELENCHUS CAPITUM EXERCITATIONIS II.

De Febribus Continuis, præsertim Remittentibus, Συνοχέσι, sivè Continentibus. *Paginâ* 166

CAPUT I.

De Febribus Continuis in genere. *Paginâ* 166

FERMENTA *Febrilia, in quantum species Febrium discriminant, à se invicem gradu tantummodò differunt. Quoties spiritus robore nativo pollentes & niti Veneno obsessi victoriam spatio* 24. *horarum reportare valeant, utut posthàc statis periodis fomes venenatus recrudescat, febris indè formatur verè Intermittens. A proximo Veneni gradu cùm spiritus quadantenùs fracti, licèt perciti, & irritati, toto suo nisu & conamine hostem, unius vel alterius diei spatio excutere nequeant: Hinc formatur Febris* Συνεχὴς. *A gradu verò Veneni adhuc intensiori, ubi spirituum expansio non tantùm valdè deficiat, verùm etiam cum multo nisu, & labore ad metam Elasticitatis, quam assequitur, pertingat, spiritus indè excandescentes in statum explosivum adiguntur, varios dolores in universo systemate vel parte aliquâ singulari excitantes, & enormes vomitus, secessus vel utrosque per partes glanduloſas efficientes; Febris hinc orta inflammatoria, vel colliquativa seu glanduloſa audit; Pro diversa symptomatum conjunctorum ratione typum simulans* Rheumatismi *Universalis, vel particularis,* Pleuritidis, Peripneumoniæ, Erysipelatis, Anginæ, Ophthalmiæ, Febris Scarlatinæ, Varioloſæ, Morbilloſæ, Diarrhœæ, Dysenteriæ, Choleræ Morbi, Colicæ, *ventriculi, vel inteſtinorum,* &c. *Ex periodicâ exacerbatione, & remissione horum symptomatum clariùs quàm à calore febrili aucto vel diminuto genius harum* Συνοχῶν *dignoscitur. A gradu veneni intensissimo suboritur Febris* Σύνοχος, *quæ semper plùs minùs maligna est, quippè spiritus primo ictu mortificati luctæ instituendæ impares redduntur. Febres benignæ mutantur in malignas, & vice versâ. Febres ipsæ pestilentiales in principio utplurimùm sunt continentes seu benignæ. Ubi venenum spiritibus implicitum iis debilius sit, suboritur Febris* Συνεχὴς, *ubi æquale vel fortius* Σύνοχος *plùs minùs maligna, unum tenorem servans. Febris* Συνεχὴς *simplex non est fatalis; quoties autem funesta evadit, à gradu veneni aucto, typum suum mutando, in malignam transit.* Συνεχὴς *autem spuria, ob funestum aliquod symptoma à nisu & luctâ spirituum subortum, haud rarò ægrum interimit. Febris* Σύνοχος *semper alicujus malignitatis particeps est, atque antequam sanetur, typum suum mutat, & fit* Συνεχὴς, *vel benigna. Pro hâc ratione præsertim prognosticon salutare, vel funestum habendum est: Quin & methodus curationis, durante cursu unius ejusdémque febris jure merito varianda. Vires* Corticis Peruviani *in quácunque* Συνοχῇ *æquè certò, ac citò efficaces, ac in Intermittente curandâ.* Συνεχὴς *spuria, quæ speciem exhibet inflammatoriæ vel colliquativæ febris, utut in seſe sit salutaris, utpotè viribus* Corticis *victricibus cessura; Propter symptomata tamen vehementia, à nisu & luctâ spirituum difficili orta, lethalis sæpiùs evadit,*

atque multas alias indicationes præter subactionem Venenati fermenti ministrat, quibus Medicum primo in loco satisfacere oportet. Febris Συνεχὸς *unam tantùm generalem indicationem suppeditat, scilicet ut expansione spirituum promotâ, æger semimortuus ab orci faucibus liberetur. Medici interest ante omnia, febrem curandam certis criteriis posse dignscere, num scilicet benigna, maligna, vel mixta sit, & varias metamorphôses, quas eadem febris subit, animadvertere.*

CAPUT II.

De Febribus Continuis remittentibus, ab Antiquis Συνοχεῖς dictis, iisque tàm spuriis, quàm simplicibus, earúmque naturâ, causâ continente, & typo vatio. *Paginâ* 270

Febris Συνεχοῦς *descriptio. Est simplex & pura, vel spuria, seu mixta, vehementi quippè aliquo symptomate stipata. Quomodò* Συνεχὴς *simplex ab intermittente discriminatur proprio suo typo. Typus* Συνεχέος *simplicis. Quare algor, rigor, horror, &c. non singulas exacerbationes febris remittentis æquè ac intermittentis comitentur.*

CAPUT III.

De Febris Continentis signis diagnosticis. *Paginâ* 271.

Συνεχέος simplicis criteria diagnostica à quatuor fontibus potissimùm petenda. Primò, à manifesta symptomatum exacerbatione & remissione, singulis vel alternis diebus periodicè revertente. Secundò, à pulsu qui, saltem durante paroxysmo, magnus est, celer, fortis, atque unum tenorem servans. Tertiò, ab urina, quæ post primum insultum, rubedine multâ tingitur, contentis copiosis saturatur, vel hypostasin laudabilem deponit. Quartò, à sudoribus periodicis, quibus, sub finem cujuscunque paroxysmi, æger perfunditur. Signa diagnostica Συνεχέος *spuria. Propter vehementia symptomata conjuncta typus hujusce febris multùm obscuratur, calor febrilis uno tenore pergit, remissus & mitis; extrema nonnunquam algent, pulsus fit debilis & celer, urina (durante paroxysmo) tenuis, & copiosa, periodicæ exacerbationes, & remissiones sapiùs exulant, vel saltem incertò, atque frequenter in eodem die recurrunt. Methodus curationis symptomata vehementiora adjuncta, æquè ac ipsum morbum respicere debet. Signa diagnostica potiùs à symptomatis vehementioribus adjunctis, quàm à typo morbi, qui jam obscuratur, petenda sunt. Si symptomata ejusmodi fuerint, quæ robur spirituum, utut jam ex parte obrutorum, aut saltem eorum forte conamen arguant, si cum magnâ violentiâ invadentia, febrem inflammatoriam, vel colliquativam denuntient, præsertim si hæc symptomata observentur post periodos certas recurrere, atque, saltem durante remissione, urina & pulsus sese habeant ut in Febre* Συνεχεῖ *genuinâ, admodùm verisimile est hancce, qualiscunque sit ejus typus, esse de genere* Συνεχέων. *Efflorescentia quasi erysipelatosa circa nares, labia, vel aliam quamvis partem, quasi signum pathognomonicum, Febrem* Συνεχῆ *indicat.*

CAPUT

CAPUT IV.

De Febris Continentis causâ evidenti. *Paginâ 273*

Causa procatarctica hujus Febris est atmosphæra. Inde ferè ubique Endemia est in aëre palustri, maritimo, vel arboribus plurimùm obsito: Atque, quovis ferè loco Epidemica, tempestate autumnali.

CAPUT V.

De Febris Continentis signis prognosticis. *Paginâ 274*

I. Febris Συνεχὴς simplex, quà talis, & quamdiù talis, rarò admodùm, si unquam est funesta. II. Simplex Συνεχὴς, priusquam exitialis evadat, typum, ac genium suum mutat, & transit in Σύνοχον malignam. III. Febris hæc benigna, propè statum morbi, in malignam facillimè transit. IV. Ex temeraria, & incauta symptomatum Συνεχῆ spuriam comitantium sublevatione, hæcce febris, momento quasi, maligna speciem induit. V. Quò plura malignitatis indicia cum hac febre conjunguntur, eò periculosior est, & eventus ejus incertior, & vice versâ. VI. Spirituum robur ex pulsu ante omnia certissimè explorandum est. VII. Συνεχὴς spuria, sivè mixta, utut in sese minùs funesta sit, ratione tamen symptomatum adjunctorum, ægrotantes haud rarò è vivis tollit. VIII. Quò plura vehementiora & curatu difficiliora sint hæc symptomata, eò magis funesta (ex accidenti licèt) ritè habenda est ipsa Febris. IX. Febris primo instanti Σύνοχος, & maligna (si salutaris crisis contingat) illicò mutatur in Συνεχῆ & bonum prognosticon suggerit. X. Συνεχὴς nonnunquam post statum morbi in intermittentem transire solet; Febris autem hujusmodi Intermittens præ cæteris curatu difficilis, & ad recidivationem proclivis est. XI. Judicatio Febris Συνεχέος, utut mitis, ac benignæ, viribus naturæ solummodò facta, admodùm longa, ac incerta est. Cortex *autem certiùs, atque citiùs, sine dierum Criticorum expectatione, victoriam reportare solet. XII. Quò exacerbationes, & remissiones diei horâ magis certâ redeunt, & quò remissiones magis sunt protensæ, eò melius, & vice versâ. XIII. Συνεχὴς simplex viribus Corticis æquæ certò cedit, ac ipsa Intermittens. XIV. Efficacia* Corticis *febrifuga in Συνεχῆ spuria debellandâ est propemodùm æquè certa, ac in simplici (modò ritè ministretur respectu ad symptomata vehementia habito) non autem adeò cita est. XV. Συνεχὴς simplex vel spuria solius Naturæ ope sanata rarissimè recidivam habet,* Cortice *autem, vel aliâ quâvis antidoto subacta non variùs quàm ipsa intermittens recrudescit, semper tamen sub specie intermittentis. XVI. Hoc non obstante, ob varias rationes hic modus curandi priori præferendus. XVII. Συνεχὴς* Cortice *curata rarò admodùm cum evidenti aliquâ crisi terminatur. XVIII. Evacuationes in Συνεχῆ à Naturâ institutæ ferè semper sunt infidæ, atque utplurimùm symptomaticæ. Evacuatio critica, & salutifera fit solummodò per sudores, vel salivationem. Prior est magis cita, & acuta; altera verò æquè certa, licèt tarda, & molesta. XIX. Συνεχὴς simplex (ubi curatio vi expansivâ spirituum solummodò perficitur) sæpenumerò*

longa est, & crisis ejus nonnunquam tarda, & molesta : Spuria verò ob Naturæ impensas, & symptomata vehementiora adjuncta, plùs minùs acuta est. XX. Crisis Febris Συνεχίος *(ubi materia colliquata per plures portas eliminantur) tardiùs procedit, quàm ubi unicâ viâ extruditur. XXI. Febris* Σύνοχος, *ubi solis Naturæ viribus curatio perficitur, post statum morbi mutata in* Συνεχῆ *utplurimùm sub secundi paroxysmi finem, criticis sudoribus perfectè terminatur ; indéque dies iste Judicatorius habetur, quo prima remissio contingit, & criticus in quo secunda. XXII. Febris,* Συνόχε *speciem referens in primo morbi limine, facillimè in* Συνεχῆ *mutari potest. XXIII. Durante morbi augmento, præsertim prope statum, pessimum signum est, si urina sensim in tenuem, & pallidam mutetur, si pulsus magis celer, debilis, ac vacillans evadat, multò magis si subsultus tendinum, loquacitas, insomnia terribilia, & phantasmata inusitata accedant : E contrà pulsus fortis, & constans, urina rubedine multùm tincta, & contentis saturata, multò magis quæ hypostasin laudabilem deponit, ubi morbus ad statum pervenerit, optimum præsagium exhibet, utut reliqua symptomata contrarium prognosticon denuntiare videantur. XXIV. Omnis epidemia febris, autumnalis, & Castrensis, quandò primùm invadit, est utplurimùm* Συνεχὴς, *simplex scilicet vel spuria.*

CAPUT VI.

De Febris Continentis Indicationibus curativis. *Paginâ 277*

In genere, unicè indicatur, deletio fermenti Venenati, quod Naturam ad certamen irritat, atque provocat. Hoc enim sublato, lucta febrilis spontè cessat, &c. *Ubi verò spiritus veneno graviori lacessiti, à nisu suo immodico in explosionem adiguntur, aut humores indè colliquati è glandulis immodicè excernuntur, vel denique ubi febris à nimia spirituum depressione in malignam transit ; plures, eaque admodum diversæ Indicationes subministrantur, quæ mox in methodo curationis, explicandæ veniunt. Deletur venenatum fermentum vel à naturali spirituum expansione, vel* Cortice Peruviano, *aut alterâ (si quæ sit) antidoto incunctanter exhibitâ. Prior methodus magis incerta est. Medicus in hac duntaxat Naturæ ancillatur. Medicum hâc methodo utentem oportet esse cautum admodùm, atque sagacem, nihilque temerè aut officiosè moliri, neque unam semper viam in febribus sanandis pertinaciter calcare. Adhibitâ tamen summâ diligentiâ, fallax admodùm est & lubrica hac rationalis febres curandi methodus. Utut verò hæc sè habeant, proponitur ejusmodi methodus, juxta nostram hypothesin delineata, quâ Medicus institutus, nusquam in toto morbi curriculo, Empyrici partes sustinere cogatur, vel dubitanter Artem suam exercere.*

CAPUT VII.

De Methodo Curandi Febrem Continentem Rationali. *Paginâ 278*

Stadia varia hujus morbi, atque symptomatum indè succrescentium diversa Indoles. Augmentum hujusce Febris juxta ipsius Naturæ leges. Hoc stadium natura non uno, eodémque temporis spatio perficit. Status morbi. Quare in hoc morbi stadio lassitudo ulcerosa, cephalalgia,

cephalalgia, cæteríque dolores, sivè fixi, sivè versatiles, lege Naturæ, jam sensim declinare incipiant, qualiscunque futurus sit eventus. Hoc stadium, spatio temporis determinato, quasi cancellis, circumscribere haud fas est: Verùm pro ratione spirituum plùs minùs vigentium, atque veneni primarii magis, minúsque deleterii, citiùs, vel seriùs finitur. Ubi parile est virium & veneni robur. Status morbi diutiùs protrahitur, atque etiam crisis, quæ est aquè tarda, ac insida, Lympha colliquata in hâc crisi non per unam portam confertim protruditur, verùm, pro diverso febrilis fermenti genio, nunc per hanc, nunc per illam, nunc per plures, simul, vel saltem successivè. Ætiologia salivationis, aphtharum, & singultûs, hoc morbi stadium comitantium. Declinatio febris in hâc crisi morbi tardâ evidens. Symptomata Febrem Συνεχῆ *in malignam & funestam mutatam comitantia. Errores practicorum in Febris Continentis Curatione. Regimen in Curatione harum febrium, justum ac debitum alimentum. Remedia pharmaceutica. In alvi adstrictione. In fluxu alvi symptomatico. In vomitione. In dolore capitis, artuum & lumborum insolito. In statu spirituum explosivo. In incendio insolito. Ubi* Συνεχὴς *incipit degenerare in* Σύνοχον. *Usus Alcalium. Usus Vesicatoriorum. Usus Suppedaneorum. Usus Alexipharmocorum. Opiatorum usus. Catharticorum usus sub finem* Συνεχίος. *Eorum formulæ.*

CAPUT VIII.

Methodus exhibendi, Corticem in curatione Febris Continentis. *Paginâ* 292.

Simplex Συνεχὴς, *quamdiù talis, nil præter Antidotum, formâ ægrotanti gratissimâ, exhibendum exigit, idque partitis vicibus, & durante remissione. Quid agendum ubi* Συνεχὴς *primùm incipit in Continuam vergere. Quid in vomitione extremâ, vel insolitâ. In fluxu alvi. In fluxu alvi cum vomitione conjuncto. In statu sanguinis inflammatorio. In statu spirituum verè explosivo. Ubi* Συνεχὴς *in* Σύνοχον *verè jam transit.*

CAPUT IX.

De Protheiformi Febris Continentis Genio. *Paginâ* 295.

Febris Remittens sub larva vomitionis, & nauseæ diù latitans. Historia Dominæ Blackerby. *Febris Remittens diarrhœam torminosam in puerpera simulans. Historia* Puerperæ. *Febris remittens diarrhœam torminosam periodicam simulans. Historia Dominæ* Brent. Συνεχὴς *choleram morbum simulans cum spasmis thoracis, & abdominis. Historia servi Domini* Hall. Συνεχὴς *sub larva lienteriæ, colicæ, vomitionis diù latitans. Historia Dominæ* Maschall. Συνεχὴς *colicam simulans in puerpera. Historia Dominæ* Thornburg. Συνεχὴς *Vomitionem immanem, spasmos thoracis, ac abdominis, & strangulationem simulans. Historia Filiæ Domini* Thatcher. Συνεχὴς *pleuritidem simulans. Historia Domini* Stradvvick. *Febris Remittens sub larva doloris lateralis (reâpse rheumatici) diù latitans. Historia Domini* Gumley. Συνεχὴς *rheumatica in malignam demùm mutata. Historia Dominæ* Patchin. Συνεχὴς *spuria rheumatica. Historia Domini* Guttur. *Historia Domini* Glascock. *Historia Domini* Semyr. *Historia Domini* Kemp. Συνεχὴς *in* Σύνοχον *mutata. Historia Domini* Shakell. *Historia Dominæ* Lechmere.

APPENDIX

EXERCITATIONIS SECUNDÆ. *Paginâ* 319

Febris Συνεχὴς, *simplex vel spuria frequentissima, & inter cateras Febres maximè vulgaris. Febris hæcce, mensibus autumnalibus, ubique per Angliam ab anno* 1658. *ad annum* 1664. *Epidemia. Ejus historia compendiaria. Pestis epidemia anno* 1665. *&* 1666. *Ejus historia compendiaria. Sæviente hâc Peste non penitùs defecêrunt vestigia nonnulla febris* Συνεχοῦς. Diarrhœa *&* Dysenteria, *torminosa mensibus autumnalibus Londini grassata ab anno* 1666. *ad annum* 1672. *Ejus historia. Fluxus & tormina symptomatum duntaxat rationem habuerunt, morbus ipse febris erat* Συνεχὴς *spuria, à fermento genii* Cathartici *venenato oriunda. Fœliciſſima ejus curatio ex usu* Corticis Peruviani *cum laudano commixti. Morbilli epidemii anno* 1672. *mensibus autumnalibus publicè grassantes, hanc dysentericam febrem subintrantes, eam penitùs profligârunt. Morbillorum epidemiorum historia compendiaria. Quantùm* Συνεχέος *febris genium hic morbus induebat; atque usus Corticis efficax in ejus curatione.* Συνεχὴς *simplex unoquoque autumno, ab anno* 1673. *ad præsentem annum* 1692. *plùs minùs epidemia.*

ELENCHUS CAPITUM EXERCITATIONIS III.

De Febribus Inflammatoriis universalibus.

CAPUT I.

De Febribus Inflammatoriis & Colliquativis, in genere. *Paginâ* 327

SPIRITUS Animales in hiſce febribus arctiùs implicantur veneno quàm in febribus intermittentibus puris vel remittentibus. Venenum vi lacessendi præter solitum donatum est earum causa. Febres inflammatoriæ & colliquativæ sæpissimè mutantur in malignas paulo ante mortem. Tunc inflammatio, dolor, aut tumor vel quidem fluxus colliquativus non amplius viget, cerebrum solùm & genus nervosum petuntur; sunt mediæ inter malignas & intermittentes & remittentes. Si adsint periodicæ exacerbationes, Cortice Peruviano profligantur.

CAPUT II.

De Febribus Inflammatoriis in genere. *Paginâ* 328

FEbris inflammatoria est ea quæ habet notabilem membranæ, glandulæ, visceris vel artûs inflammationem sibi conjunctam non primariam. Efflorescentia cutanea est interdum

dum plana & æqualis, vel interpuncta, aliquandò verò inæqualis, cum vel sine dolore, tumore, ulcere. Febris inflammatoria parum à Συνοχῇ præsertim spuriâ distat. Incipientis inflammationis signa sunt dolor punctorius, & vellicans, arteriolarum vibratio solito major, tandem tumor, ardor & rubedo. Durat autem inflammatio donec fiat crisis. Causa continens febris inflammatoriæ est spiritus Veneno complicatus. Causa evidens, Atmosphæræ particulæ deleteriæ. Symptomata diagnostica desumuntur ex ipsa αὐτοψίᾳ, dolore cæterisque symptomatis, ex pulsu, urinâ, & ipso sanguine. Hæ Febres in genuinas & spurias distribuuntur. Genuinæ sunt hæ in quibus spirituum vires sunt integræ & inflammatio vivida. Spuria ad malignam accedit, cum spirituum & inflammationis languore. Differentia inter Morbillos genuinos & spurios. Venenum in scarlatina, ac morbillosa febre cuticulam sine sensibili intumescentia, ardore aut dolore præter pruritum inflammat. Apparatu efflorescentiæ in Morbo genuino spatio bidui absolvitur, & hoc durante febris more Συνόχου uno tenore progreditur, efflorescentiâ autem apparente, status morbi incipit, qui spatio tridui finitur, Febris Inflammatio cæteráque symptomata abhinc sponte cessant. Sed in constitutione epidemiâ, efflorescentia est minùs vivida, status morbi ad x. xiv. xxiv. diem sæpissimè protrahitur, cum aliquâ inflammatione glandulosa, & febre ipsi inflammationi peractæ superstite. Differentia inter variolas spurias & genuinas ex eo petitur quod in variolis genuinis exanthemata intra triduum erumpant, & febris indè criticè quasi exulat, cum in spuriis exanthemata magis frequentia & minus vivida appareant, tardiùs matureſcant, neque febris cessat, sed potius die morbi xj. xiv. xvij. interdum in Συνοχῇ, aliquando verò in Σύνοχῳ terminetur. Erysipelatosa febris genuina ab initio usque ad finem est Συνοχὴς: Spuria verò Σύνοχος à primo insultu vel talis evadit. Febris herpetem comitans, omnium mitissima & semper benigna. Tempore decubitûs exacerbari solet. Febris rheumatica nunquam est spuria. Ad apostema cur non terminetur: est benigna, intermittenti vel saltem Συνοχῇ cognata; à repercutientibus mutatur in malignam. Quoad inflammationes musculorum, viscerum & glandularum, sunt omnes ejusdem Indolis, intra septem vel novem dies utplurimùm in apostemata desinunt; febris etiam est benigna, nisi malâ praxi in Σύνοχον malignam mutatur. Prognostica febrium inflammatoriarum: Difficilius curantur quàm Συνοχὴς legitima, facilius verò quam maligna. Genuina inflammatoria minùs est periculosa quàm spuria: Febris pro gradu veneni, & pro parte affusâ est periculosa. Quamdiù hæc febris Συνοχῇ refert, quod ad febrem spectat, res est in vado. Nisi in Σύνοχον cum deliriis & convulsionibus transeat. Febris cum inflammatione visceris, glandulæ vel membranæ intùs sitæ periculosior est, cæteris paribus, quàm ubi musculus vel pars exterior afficiatur inflammatione. Et quâ ratione, Indicationes curativæ duæ, deletio, & nisus spirituum temperandus. Ordo hujus Tractatus.

CAPUT III.

De Morbillis, & Febre Scarlatinâ. *Paginâ 337*

Descriptio Morbillorum. Hic morbus est febris conjuncta cum efflorescentia inflammatoria, hìc illìc totam cuticulam distinguente. A morbillis febris scarlatina differt per-

continua.

continuatam inflammationem. Variolæ autem differunt, quod in pus maturantur, & quod ab ipso initio intumescentia remittente tactui sese produnt. Natura febris morbillosæ in variis suis stadiis quamvis sit genuina & maximè benigna, est tamen peracuta & citissimè varia stadia sua peragrat. Ex symptomatis venenatis à primo insultu uno tenore progredientibus durante apparatu Συνοχον *esse ac malignam suspicari fas est. Apparatus efflorescentiæ & incrementum febris morbillosæ. Hic prater symptomata, quæ febrem quamcunque comitantur, inveniuntur Pathognomonica quædam, scilicet, pulsus debilis ac celer, respiratio cita & anhelosa, hypochondriorum oppressio, urina tenuis, sopor, &c. Cuncta hæc symptomata indies augentur, donec Febris paulò ante efflorescentiam ad* ἀκμὴν *suam perveniat. In morbillis epidemiis & verè malignis symptomata sub initium non adeo sæviunt; & febris tardiùs ad* ἀκμὴν *pervenit. Efflorescentia est Febris status. Cuticulæ levi ardore & rubedine suffunditur. Glandulæ dolore vellicante, ardore & tumore corripiuntur: tunc febris initio maligna transit in inflammatoriam, pulsus fit fortis & urina rubra: Ab hac efflorescentia inchoata ad ejus completam eruptionum status morbi & febris: Durat spatio bidui vel saltem tridui in Morbillis benignis & sporadicis, vel usque ad decimum septimum, vel vigesimum usque diem in morbillis epidemiis & malignis. Efflorescentiæ declinatio & Febris Crisis. Demùm efflorescentia sensim colorem rubicundum mutat, à quo tempore fluxus alvi suboritur salutaris, nisi diutiùs duret, Febris exulat & reliqua symptomata mitescunt. In malignis autem declinante efflorescentia, Febris manet vel augetur. Et Anginam, peripneumoniam, vel aliam morbum peracutum simulat. Quoties autem hæc crisis est salutaris, Febris in* Συνοχῇ *plurium dierum, vel hecticam mutatur, quæ, nisi Cortice Peruviano subigatur, in* Συνοχὼ *malignam & funestam degenerat, aut morborum chronicorum jacit fundamenta. Causa morbillorum continens est venenum spiritus inquinans & massam sanguinis in colluviem acrem colliquefaciens. Causa procatarctica petenda est ab Atmosphæra. Ratio differentiæ inter duas morbillorum species oritur à differenti spirituum vigore atque gradu veneni diverso. Signa morbillos antecedentia & præsagientia sunt ea quæ indolem febris concomitantis peracutam, malignam & colliquativam esse indicant. Præterea Medicus inquirat an æger anteà morbillis laboraverit (nam rarò bis redeunt) an constitutio aëris sit morbillosa, an æger familiaritate morbillosorum usus fuerit. Signa pathognomonica sunt, I. Efflorescentia in cuticula, unde morbilli dignoscantur à Variolis, Erysipelate & Herpete. II. Interpunctio efflorescentiæ quâ differunt à Febre scarlatina. III. Figura & magnitudo incerta efflorescentiæ quâ differunt à Petechiis, & maculis purpureis, & variolis confluentibus. IV. Color vividus & vegetus, & tempus efflorescentiæ, undè distinguuntur à Febre scorbutica & crapulosa. A diversa etiam efflorescentiæ indole morbilli ipsi à se invicem præcipui dignoscuntur. Prognosis morbillorum. Genuini sunt salutares, spurii periculosi, Epidemii sporadicis periculosiores. Morbi stadia insolito more protensa pessimum. Efflorescentia partialis, aut quæ colorem sæpe mutat, mala. Febris efflorescentiæ superstes & symptomata quæ crisin imperfectam sequuntur, sunt periculosa.*

CAPUT

CAPUT IV.

De methodo medendi Morbillis. *Paginâ* 344

INdicationes curativæ sunt duæ, extinctio veneni & symptomatum allevatio. Regimen hic morbus exigit cum aliis Febribus commune, diætam admodùm tenuem, decubitum in lecto quietum, & calorem stragulorum injectorum moderatum. Remedia Pharmaceutica & Chirurgica sunt diversa pro indole febris in variis morbi stadiis. Nihil autem in quocunque morbi adeò peracuti stadio temerè tentandum, ubi crisis reputatur. Cùm autem ante efflorescentiam febris indoles sit maligna, expansio Spirituum alexipharmacis & vesicatoriis promoveatur, à Venæsectione & ab opiatis abstinendum, nisi quædam urgeant symptomata. Mitiora tamen eligantur alexipharmaca, neque vesicatoria adhibeantur, nisi spasmi, coma, aut indoles morbi maligna id requirant. Diversæ remediorum formulæ. Calidiora alexipharmaca & frequentia vesicatoria sint in usu si Febris sit maligna aut pestifera. Formulæ quædam remediorum. Quòd si paulò ante efflorescentiam contingat ut spiritus sint nimis irritati, tunc eorum nisus compescatur. Remedia quæ conveniunt. Secundò, colliquatio humorum impedienda, & indè orta symptomata tollenda. Palliativa curatio convenit. Æger urgente alvi fluxu à cerevisia abstineat; sed decocto albo, tinctura rosarum & electuario adstringenti utatur. Tussis mucilaginosis, & pectoralibus sedetur. Oculorum acrimoniæ collyrium, sternutationi cohibendæ lac naribus attractum conveniant. Opiata, nisi in extrema necessitate diarrhœæ non adhibeantur. In stadio secundo, ubi febris à spirituum expansione ad statum suum demùm pervenerit, Opiata & Venæsectio sunt omninò necessaria. Ob eorum usum omissum in Morbillis epidemiis, Londini publicè grassantibus plurimos è vivis sublatos memini. Efflorescentia autem peracta si Febris venenatis symptomatis adjuncta remaneat, actum est de ægro. Contra, si crisis fuit perfecta, cathartica hydragoga adhibeantur, ad lymphæ colliquatæ affectus exitiales impediendos. Non tamen præproperè massa sanguinis agitetur, antequam Venenum fuerit omninò subactum. Exemplum puellæ extra debitum tempus purgatæ. Formulæ catharticorum. Sin imperfecta fuerit crisis & febris συνεχὴς sequatur, eam Cortice Peruviano, ante adhibitam purgationem, profligare oportet. Multa symptomata remanent post crisin imperfectam, ut ophthalmiæ, coriza, tussis, hydrops, scrophulæ, &c. Hæc colliquatio curatur Cortice Peruviano, Opiatis, Venæsectione & Purgatione: Cavendum tamen ne Cathartica sint fortiora cùm sæpè augeant colliquationem & funestos eventus habeant. Tussis post morbillos superstitis curatio. Curatio Ophthalmiæ, diarrhœæ, Strumarum, Hydropis.

CAPUT V.

De Febre Scarlatinâ.

FEbris Scarlatina differt à Morbillis solo efflorescentiæ modo; alia sunt communia. Historiæ variæ de Morbillis. Historia prima de filia Domini Rainsford. *Per unam*

vel alteram hebdomadam colliquationis ſymptomatis affligitur ; demùm febre correpta eſt, per triduum ſymptomata augentur , quarto die efflorescentia morbilloſa ſe prodit ; cum quarto efflorescentiæ die , febre , tuſſi & alvi fluxu vigentibus. Subitò Venæſectione ſanatur. Hiſtoria II. de filio Dom. Pratt , *febre ſcarlatina laboranti. Venæſectio quarto efflorescentiæ die cum ſucceſſu præſcribitur. Hiſtoria III. de* Sarah Morton *filiâ Autoris ; Morbilli benigni debito regimine curantur. Hiſtoria IV. de* Marcia Morton *filia Autoris ; Febris poſt quatriduum ab efflorescentia incœpta protenſa , atque periodicè revertens venæſectione & Cortice Peruviano curatur. Hiſtoria V. de Muliere quadam , Febris ſcarlatina poſt efflorescentiam peractam ad ſpatium integræ hebdomadæ* Συνεχέος *tertianæ typum induit , tùm in* Συνοχον *malignam & lethalem mutatur. Hiſtoria VI. de filiola Dom.* Hayns ; *febris ſcarlatina lethalis. Hiſtoria VII. de filiolo Dom.* Burren , *Febris Morbilloſa abſque ulla efflorescentia , vel comitante , vel ſubſequente ſanata. Hiſtoria VIII. de filiolo Domini* Debilles , *febris morbilloſa primùm maligna , dein inflammatoria , & tandem* Συνοχὼς. *Hiſtoria IX. de filia Domini* Tim , *febris morbilloſa poſt efflorescentiam peractam in* Συνοχὴν *quotidianam, diarrhœa , tuſſi , & languore maximo comitatam mutata. Hiſtoria X. de filiolo Dom.* Philips , *diarrhœa pertinax & vires penitùs fractæ poſt febrem ſcarlatinam. Hiſtoria XI. Febris ſcarlatina ſymptomatis diriſſimis & peſtilentialibus comitata.*

CAPUT VI.

De Variolis, earum ſubjecto, ſtadiis & differentiis, necnon de causâ Variolarum continente atque procatarcticâ. *Pagimâ* 361

DEſcriptio Variolarum : Hic morbus eſt febris conjuncta cum cutis veræ & cuticulæ inflammatione, cujus Exanthemata vel confluentia, vel cohærentia, vel diſcreta in ſuperficie corporis appareant. Cutis vera ſubjectum eſſe variolarum probatur ex renitenti tuberculorum duritie , ex puſtularum maturatione , ex foveis in cute excavatis. Stadia Variolarum ſunt quatuor, Apparatus exanthematum , Eruptio , Maturatio atque Declinatio. Apparatus eſt tempus illud omne à primo morbi inſultu uſque ad univerſalem exanthematum eruptionem incœptam : puſtulæ prænunciæ The Maſter Pock *dictæ definitio. Poſt eruptionem fit ſecundum ſtadium in quo criſis plus minus completa. Stadium tertium eſt totum tempus quod teritur in maturandis Variolis in pus legitimum , à quo tempore incipit ſtadium ultimum. Cauſa continens Variolarum eſt venenum activum intimè Spiritibus implicitum. Frigore , crapulæ , metu , aëris qualitatibus reducitur in actum : à gradu hujus veneni oritur diſtinctio Variolarum in benignas & malignas. Nonnunquam ſpiritus ſunt ita deleti , ut æger ferè ἀπυρέτος jaceat , & natura in proximo morbi ſtadio fermè ſine ulla eruptione ſuccumbat. Nonnunquam verò ſpiritus potiùs irritati quàm deleti ſunt , & modo in hac contentione totum virus è ſinu ſuo excutiant ; Variolæ ſunt benignæ inter quas numerantur , Variolæ* Chicken-pox *dictæ , Variolæ diſcretæ. Si ſpiritus è contra in primo morbi ſtadio obruantur , criſis imperfecta & infida ſequitur , & Variolæ ſunt malignæ. Variolarum malignarum exanthemata. Cùm autem Venenum per glandulas cutaneas non poſſit totum excludi in his Variolis , Natura per portas patentio-*

res pulsare nititur. Prior conatus per alvum est ferè semper symptomaticus & corruentem naturam indicat. Melior & tutior est salivatio, quæ hic describitur. Profluvium urinæ salivationi est succedaneum. Malignæ Variolæ ex accidenti. Infantes variùs quam adulti sorte Variolarum confluentium & malignarum admodùm dura plectuntur.

CAPUT VII.

De ratione symptomatum in primo stadio contingentium, de varietate fermenti, & Febris indè ortæ, de signis præsagientibus, Diagnosticis & Prognosticis, necnon de Indicationibus curativis,& methodo medendi Variolis, durante apparatu. *Paginâ* 372

Symptomata primum morbi insultum comitantia: primo corpus subito algore perfunditur, quem horror, rigor, oscitatio, &c. *sequuntur: deindè calor febrilis, dolor capitis ac lumborum, jactatio inquieta, ægritudo, nausea, vomitio, dejectiones, stupor comatosus, & è contra interdum vigiliæ, spasmi & insultus Epileptici præsertim in infantibus, tussis, intumescentia tonsillarum molesta, & alia symptomata hyeme frequentia. Pulsus celer, fortis & magnus, parvus & debilis pro Veneno: denique pustulæ quædam morbi prænunciæ veniunt. Unde venenum varioloſum esse naturaliter colliquativum & in lacessendo procax concludimus. Signa Variolas ante eruptionem in apparatu præsagientia sunt dolor atrox & horrendus capitis & lumborum, & vehementia symptomatum suprà numeratorum; consuetudo habita cum Varioloſis, tempestas Epidemica, consanguineus isto morbo laborans. Criteria maligni morbi dubia & incerta sunt, primi stadii duratio brevior vel longior quàm decet. Ætas juvenilis, animi pathemata, crapula, spiritus menstruo puerperio, abortione, cathartico vel emetico, vel venæsectione perperam celebratis, aut regimine nimis calido debilitati, frigoris contractio, tempestas æstiva, aut hyemalis, constitutio epidemica, ager cachecticus*, &c. *Certa signa sunt pulsus debilis & vacillans, urina clara, tenuis & pallida, micturitio, deliquia, coma profundum usque ad crisin fixus & spasmodicus lumborum dolor cum ἀπυρεξίᾳ conjunctus. Symptomata vehementia quæ spiritus pessundant. Signa bona sunt Febris à primo insultu* Σωεχὴς. *Urina rubenine tincta & contentis saturata, æqualis pulsûs tenor*, &c. *Indicatio Curativa in hoc stadio est unica, ut Venenum ad criticam exanthematum eruptionem subigatur. Neque Cortice Peruviano aut alia quadam Antidoto extinguendum est, ne postea recrudescat. Medendi methodus in hoc stadio. Diæta sit parca & tenuis. Regimen sit moderatè calidum. Sententia Sydenhamii de frigido regimine improbatur. De remediis Pharmaceuticis & Chirurgicis in genere. In benigno morbo nihil à Medico agendum est, diæta tantùm & regimen conveniens ægro, atque Julapium aliquod temperatum ad spiritus refocillandos præscribantur. Formula Julapii. In maligno morbi spirituum ferè extinctorum expansio Alexipharmacis generosissimis,& vesicatoriis tempestivè promoveatur. Formulæ remediorum. In medio morbi statu sufficient alexipharmaca mitiora. Et qualia. Symptomata autem à nisu spirituum nimio suborta opportunè mitiganda sunt, cùm sæpè plus noceant quàm primarium morbi venenum. In fluxu alvi enormi, ager ab omni cereviſia abstineat, & in ejus locum decoctum album substitua-*

tur : Opiata & astringentia adsciscat. Opiatorum usus & qualium. Formulæ remediorum. Vomitio non statim supprimenda, potiùs leniter promovenda, sed vomitoria antimonialia non conveniunt : deinde alexipharmacis & opiatis utendum. Formulæ remediorum. De dolore spasmodico fixo. De dolore capitis, artuum vel lumborum lancinante & spasmodico. Usus venæsectionis prodest. In dolore pleuritico seu peripneumonico venæsectio, linimenta, fotus anodyni, opiata cum alexipharmacis commixta : Formulæ remediorum. In dolore colico, par est ut venæsectione nisus spirituum minuatur, sed etiam ut linimentis anodynis, opiatis, enematis, & catharticis ipsis hoc symptoma averruncetur. De Insultibus Epilepticis. Eos semper sequuntur Variolæ regulares. Oportet ut spiritibus fatigatis per vesicatoria, alexipharmaca & cephalica succurratur. Juniores solummodo huic symptomati sunt obnoxii. Venæsectio in repetitis spasmis multum prodest. Sopor est huic malo proprius. Succurritur nimio vesicatoriis, alexipharmacis & venæsectione pro morbi natura. De Vigiliis. Vigiliæ sint suspectæ. Indicant in proximo stadio variolas confluentes. Laudanum, post venæsectionem celebratam, summè necessarium.

CAPUT VIII.

De Variolarum eruptione, sive secundo morbi stadio, quod ejus statum, atque Crisin continet, sivè perfectam, sivè imperfectam, atque de variâ Febris, exanthematum, cæterorúmque symptomatum indole pro ratione criseos plus minúsve perfectæ : de signis Diagnosticis Variolarum in genere atque benignarum, vel plùs minùs malignarum in specie : de signis prognosticis ad hoc morbi stadium spectantibus, Indicationibus curativis, atque methodo medendi. *Paginâ* 392.

Secundum Variolarum stadium contingit, cùm totis spirituum viribus venenum per glandulas cutaneas excutitur. Eruptio diversa pro veneno. Eruptio Variolarum discretarum benignarum. Contingit tertio vel quarto die, & ager ἀπυρέτος manet symptomatis venenatis vacuus. Intra triduum exanthemata in summitatibus acuminantur sine ptyalismo, diarrhœa, &c. Cùm autem spiritus veneno sunt inferiores, variolæ sunt malignæ & eruptio earum quadruplex. Primus & pessimus eruptionis modus est cùm quinto vel sexto die, cutis in instanti, Erysipelatis instar, rubet cum maculis nigris interspersis, & æquali superficie, intumescentia verò nequaquam auget usque ad primum maturationis diem, tunc universa cutis, mutato colore, pergamenam refert. Nullum hujusmodi ægrotantem ad secundum maturationis diem superstitem novi. Secundus modus non differt, nisi quod in artubus & trunco corporis exanthemata sint discreta, à morbillis primo die distinguantur per solam duritiem renitentem, non augeantur, & tandem livescant, ita ut sub initium maturationis ager moriatur. Tertius modus est ubi Variolæ quasi discretæ, sunt, sed cohærentes, cute solummodò ac si ab urtica exasperata, donec initio maturationis albescentes confluunt : hæc eruptio non est adeò fatalis, sed pauci ad decimum-quartum, vel decimum-quintum diem perveniunt, nisi ope salivationis. Quartò variolæ erumpunt regulares, sed cum vesiculis aqueis, petechiis vel maculis lividis in interstitiis : Ægri utplurimùm sub initium maturationis symptomate quodam funesto moriuntur. Ratio symptomatum

matum in eruptione variolarum malignarum. In variolis malignis Febris continua & symptomata venenata remanent post eruptionem. Ab inani spirituum motu oriuntur subsultus tendinum, coma, deliria, vigiliæ. Venenum autem, cui excludendo glandulæ cutaneæ non sufficiunt, per sudores, diarrhœam, salivationem, urinas, hæmorrhagias expellere nititur natura, unde dira symptomata, micturitio, & sæpissimè lethalis urinæ suppressio. Eruptio variolarum mediarum. Cùm vires spirituum, & veneni sunt æquales, tunc variolæ dicuntur mediæ; secundo tantùm vel tertio eruptionis die Febris intermittit vel remittit, & reliqua cessant symptomata, donec in stadio maturationis Febrem Συνοχον & malignam, vel in ultimo stadio Συνοχὴν & magis benignam venenum delitescens inferat. Variolæ mediæ non eodem die, neque semper per totum corpus erumpunt. Ita ut, quæ primò discretæ apparuerint, deinde confluant, sed minutulæ & tardè tumescentes. Ultimo stadii die levis oriri solet ptyalismus. Variolas benignas hyeme salivatio copiosa aliquando comitatur, propter exanthemata Uvulæ, &c. succrescentia, alioquin salivatio nunquam est symptoma variolarum benignarum. Diagnosis & indoles variolarum in hoc stadio. Diagnosis variolarum benignarum. In fronte, naribus, labiis, collo, & pectore se primùm produnt. Sunt discretæ, rotundæ, tactui renitentes, vivido colore, & intra triduum acuminantur, &c. Diagnosis variolarum mediarum. Variolæ mediæ distinguuntur ab efflorescentiâ scarlatinâ & morbillis per duritiem renitentem; ab erysipelate per tumorem non adeò latum & continuum. A benignis per statum Febris longiorem. Per pustularum interpolatam eruptionem. Figuram & colorem, per ptyalismum. Diagnosis variolarum malignarum. Dignoscuntur indole Febris concomitantis, quæ maligna est. Efflorescentiæ modo & tempore peculiari. Hæmorrhagiis, præter fluxum fœminarum menstruum, debito tempore contingentem, qui non est adeò funestus. Prognosis variolarum generalis in secundo stadio. Prognosis particularis. Febris continua remanens post eruptionem variolarum, malum. Quò longior morbi status, eò periculosior eventus. Variolæ, Chicken-Pox *dictæ intra quatuor dies exsiccantur, at quò frequentiores sunt pustulæ, eò pejus. Efflorescentia universalis erysipelatosa cum petechiis circa secundum maturationis diem mortem significant, exanthemata in facie tantùm confluentia plerumque mortem ante decimum diem significant: in hac specie accidunt sæpè Hæmorrhagiæ. Petechiæ vel vesiculæ miliares in variolarum discretarum interstitiis ortæ in hoc stadio pejus significant quàm in sequentibus; harum insuper macularum diminutio aut recessus benè ominatur, incrementum malè. Ptyalismus eruptionem variolarum comitans, malus. Qui micturitione laborant, rarò ad finem maturationis supersunt. Catarrhus cum variolis conjunctus salivationem, gutturis inflammationem, atque tumorem in stadio maturationis inducit. Tussis importuna febrem & venenum auget. Vigiliæ nimiæ phrenesin & Hæmorrhagias inferunt. Variolæ prænunciæ amplæ & turgidæ plerumque variolas regulares pollicentur. Indicationes curativæ in secundo stadio sunt duæ, reliqui veneni abolitio, & correctio symptomatum. Curatio variolarum benignarum in hoc stadio. Natura non debet lacessi medicamentis. Quod fit officiosè, rarò impunè patratur. Regimen in primo stadio institutum, in hoc atque reliquis servandum. Curatio variolarum malignarum sive confluentium, sive cohærentium in hoc stadio. Opus est alexipharmacis & vesicatoriis non solùm, sed & alexiteriis generosissimis, & paregoricis. Opii dosis augenda est, donec profuerit. Alexiteria cum opiatis miscenda. Methodus nostra medendi in casu deplorato. Hæmorrhagiæ sunt periculosæ, aquâ stypticâ regiâ sistuntur. Sed sine successu, nisi vesicatoriis & alexiteriis spiritus simul excitentur. Venæsectio obitum agri*

accelerat. Micturitio non debet adeò formidari, ac hæmorrhagia, sed summam spirituum imbecillitatem denotat. Salibus lixivialibus & cineribus bufonum curatur. Curatio variolarum mediarum in hoc stadio. Spirituum expansio repetitis dosibus mitiorum alexipharmacorum in priori stadio descriptorum promovenda, & vesicatoriis. Si autem febris remittat, vel intermittat, non est, quod naturam remediis fatigemus, sed ægrotans perstet in regimine prius instituto, nisi fortè Corticis Peruviani vires experiri liceat ad febris repullulationem impediendam. Symptomata quæ Medici curam postulant. De fluxu alvi immodico. Nullum fatale symptoma ab alvo licèt ad vigesimum diem constipatâ oritur. Diarrhœa torminosa assiduo opiatorum usu cum alexipharmacis generosissimis sistitur. Durante alvi fluxu vel infantili ipsa ætate variolæ ægrè admodùm erumpunt. De vigiliis, deliriis, & subsultibus tendinum. Durante intestino tumultu, variolæ regulariter erumpere nequeunt, ac proindè spiritus opiatis compescantur. Vesicatoriis verò & alexipharmacis erigantur. Hoc pacto unius noctis spatio mediæ in regulares mutatas vidi. De sopore profundo. Sopor in hoc usque morbi stadium protensus, non declinans, sed augens, non est flocci faciendus. Quocirca frequenti vesicatoriorum applicatione, Spiritu C C. serpentariâ Virginianâ, *cæterorúmque generosissimorum alexipharmacorum usu certandum est. De sudoribus profusis: Vigilias, deliria, fluxum alvi, & petechias accersunt. Stragula sensim detrahantur. Spiritus lassati alexiteriis mitioribus refocillentur. Vesicatoriis expandantur, paregoricis sistantur. De tussi immani. Paregoricis, mucilaginosis, atque aliis thoracicis cohiberi & demulceri debet. De fluxu catameniorum & lochiorum. Prava morbi indoles sicut ab aliis hæmorrhagiis non indè arguenda est. Cùm autem spiritus indè languescant & mala comitentur symptomata, remedia cordialia mitiora, opiata, antihysterica, & vesicatoria sunt usurpanda. De dolore gutturis cum levi ptyalismo conjuncto. Fauces externæ diligenter ab aëris injuriis pannis laneis mollibus duplicatis muniantur, quæ plus valent, quàm croceata, aut amuleta. Pharmaca cordialia & alimenta calidiora evitentur, ut pulveres crassiores. Convenient liquor posseticus, decoctum CC. gargarisma. De Hæmoptoe & insultibus epilepticis.*

CAPUT IX.

De tertio hujus morbi stadio, quod à Variolarum primâ maturatione usque ad earundem declinationem protenditur; de variâ indole Febris in hoc stadio recrudescentis, & salivationis, intumescentiæ extremorum, diabetici Urinæ profluvii, cæterorúmque symptomatum ratione hanc Febrim ejusque crisin in hoc stadio comitari solitorum. De signis Naturæ ejus benignæ, malignæ, vel mediæ diagnosticis, necnon de signis prognosticis, indicationibus curativis, & methodo medendi ad hoc stadium pertinentibus. *Paginâ* 411

Variolarum maturatio. Variolarum benignarum maturatio. Nulla est Febris in hoc stadio, quamvis propter dolorem exanthematum arteriæ solito fortiùs vibrentur. Hoc stadium intra triduum terminatur. Variolæ benignæ omnium sunt norma in maturationis stadio. Excipiuntur tamen illæ quæ Chicken-Pox, *dicuntur, quarum apparatus licèt habeat triduum,*

triduum, tamen eodem die, maturari, atque declinare animadvertuntur, hac autem brevitate stadiorum ab aliis distinguuntur. Variolarum malignarum indoles in hoc stadio. Febris in hoc stadio & omnia symptomata augentur, efflorescentia interim in albedinem continuam mutata: Exanthemata efflorescentiæ Morbillosæ ad instar vix elevantur, interstitia sunt livida. Ptyalismus est levis, micturitio inutilis. Rarò ager ad tertium maturationis diem supereſt; quidam fortiores usque ad decimum vel duodecimum diem perveniunt, sed rarò ante decimum septimum vel vigesimum morbi diem ἀπυρξίαν assequuntur. Quidam tandem sphacelo clavicula, ossium maxillarum, vel tibiarum inopinatò trucidantur. Variolarum mediarum maturatio. Variolarum mediarum in malignas transeuntium indoles. Æger utplurimùm decimo vel undecimo morbi die moritur, nisi fortè robore spirituum adjutus venenum ad decimum septimum, vel vigesimum diem protensum concoquere, vel edomare potis fuerit. Intereà variolæ sessiles, depressæ & aridæ manent, neque salivationem insignem, intumescentiam extremorum, aut urinæ profluvium comites habent. Maturatio variolarum mediarum proximè ad benignas accedentium. Licèt primo maturationis die in medio deprimantur, tertio tamen vel quarto acuminantur, quinto exarescere incipiunt & die morbi decimo tertio, vel decimo quarto ager revalescit. Maturatio variolarum mediarum cum salivatione, urinæ profluvio, &c. conjunctarum. Duratio hujus stadii incerta, ad dies quatuor, sex, octo, duodecim vel ampliùs protenditur. Salivatio variolis non maturatis declinans, lethalis, nisi compensetur profluvio urinæ immenso, vel extremorum intumescentia. Maturatio variolarum mediarum sine notabili salivatione, urinæ profluvio, &c. Contingit autem Venenum ferè ab hujus stadii initio febrem ciere mitiorem, donec die decimo septimo, vel decimo octavo derepentè variolæ depressæ turgescere atque maturari incœperint, & ægrotans illicò revalescat. Variolarum benignarum maturantium diagnostica. Variolarum primariò malignarum diagnosis. Variolarum mediarum in malignas mutatarum diagnosis. Mediarum variolarum ad benignas proximè accedentium diagnosis. Variolarum mediarum cum salivatione conjunctarum diagnostica. Variolarum mediarum sine salivatione diagnostica. Prognosis variolarum in tertio stadio. Desumitur à febre, exanthematum indole, & à symptomatis concomitantibus. Ἀπυρξία optimè significat, sed pessimè febris, quæ in præcedentibus stadiis, & in hoc nullas inducias dederit, aut quæ cum maturatione incœptâ repullulat. Sed non adeò timenda est febris, post quartum vel quintum maturationis diem recrudescens. Exanthematum maturatio legitima. Et non legitima. Salivatio primam naturæ intentionem elusam esse denotat. Ptyalismus levis & brevis est malus. Ptyalismus copiosus & diù protensus cum capitis & faciei intumescentia, bonus. Salivatio quarto, vel quinto die derepentè suppressa ante maturationem exanthematum perfectam, nisi profluvio urinæ aut intumescentia extremorum excipiatur, omen malum exhibet, & indè febris revirescit. Salivatione perstante tarda variolarum maturatio, mala. Salivatio redux post profluvium urinæ, &c. vim spirituum denotat, & febrem fugat. Horror & rigor in media salivatione malum. Salivatio, profluvium urinæ & extremorum intumescentia modica & parva, salivatio diarrhœa excepta malè significant. Sicuti deliquia more suffocationum hystericarum frequentia, deliria, vigiliæ pertinaces, comatosus affectus deglutitio impedita & respiratio difficilis. Indicationes curativæ in stadio maturationis. Methodus medendi variolis benignis durante maturatione. Optimum regimen sufficit. Juniorum autem dolores laudano liquido alleventur. Methodus medendi variolis mediis proximè ad benignas accedentibus durante maturatione. Cardiacis mitioribus & paregoricis opus est. Methodus medendi variolis mediis cum salivatione insigni, &c. conjunctarum. Vigente salivatione ab

alexipha-

alexipharmacis majoribus abſtinendum. Regimen obſervandum in his variolis. Salivatione præproperè declinante quid faciendum ſit, conſentiente ipſo Sydenhamio. *Methodus medendi variolis mediis proximè ad malignas accedentibus cum levi tantùm ſalivatione, profluvio urinæ vel tumore extremorum conjunctis in hoc ſtadio. Expanſio ſpirituum promovenda veſicatoriis & alexipharmacis; motus autem compeſcendus opiatis. Si autem febris ſub initium maturationis ſuborta Συνοχὼ typum ſervaverit, alexipharmaca cum opiatis & veſicatoria applicare oportet, & durante remiſſione, Corticis Peruviani doſes ſæpiùs exhibere. De variolis malignis maturationi prorſus ineptis. De curatione ſymptomatum hoc ſtadium comitantium. Vigiliæ, deliria & diarrhœa. Hæc autem ſymptomata languidorum ſpirituum ſunt ſigna, quapropter nova addantur veſicatoria, atque doſes alexipharmacorum & opiatorum augeantur, frequentiuſque repetantur. Coma & inſultus Epileptici rarò jam contingunt niſi ſit error in regimine. Spirituum expanſionem veſicatoriis non paucis alexipharmacis & cephalicis erigunt. Deliquia & ſuffocationes hyſtericæ præſagium funeſtum exhibent, niſi frequenti veſicatoriorum applicatione, atque alexipharmacorum ope, expanſio ſpirituum promoveatur. De dolore gutturis inflammatorio. Hiccæ dolor vel ab acri lympha, vel ab exanthematis has partes obſidentibus oritur. Fauces panno laneo molli muniantur; vitentur acria. Dulcia & gargariſmata emollientia uſurpentur. De deglutitione difficili. Provenit vel ab inflammatione partium, vel ab intumeſcentia glandularum faucium. Partes tegantur & gargariſma acidulatum adhibeatur. De anhelosâ & difficili reſpiratione. Contingit in declinatione ſalivationis. Reſpiratio citiſſima & debilis alexipharmaca indicat, ſed ab emeticis abſtinendum. Reſpiratio difficilis & ſuſpirioſa à phlegmate viſcidiori oritur. Gargariſma abſterſivum, linctus, apozemata incidentia, & Emeticum abſterſivum conveniunt. De Narium Infarctione. Turundæ rigidiores butyro dulci vel Ol. Amygd. dulc. illitæ naribus intrudantur, &c. De exanthematum dolore inflammatorio. De Pruritu. De ingenti urinæ profluvio. Potiùs promovendum eſt, quàm cohibendum. De intumeſcentia extremorum & præputii. Partes adeò tumeſiunt, ut cuivis inexperto metus ſit ne ſubito ſphacelo corrumpantur, quamvis nullum viderim indè infortunium. Fotus lixiviales & morbo finito hydragoga. Salivatio funeſtè protenſa. Duratio hujus ſtadii pro diverſa morbili indole incerta.*

CAPUT X.

De Variolarum declinatione, ſive ſtadio Morbi ultimo, ejuſque pro ratione Venenati fermenti diverſi variâ Indole atque eventu. De Febre & ſymptomatis in hocce ſtadio ſuboriri ſolitis. De ſignis Indolis morbi diagnoſticis, de prognoſticis, necnon de indicationibus curativis, & methodo medendi in hoc ſtadio, itidémque de morboſis affectibus hunc morbum excipientibus. *Paginâ* 433

Stadii ultimi deſcriptio. Varia indoles & varius eventus morbi in hoc ſtadio. Declinatio variolarum benignarum & diſcretarum. Hæc declinatio ἀνυρίτως abſolvitur triduo, exanthemata autem incruſtantur & ſcabie ſubflava obduci incipiunt, dein poſt unum vel alterum diem in arida tubercula mutantur, quæ ſenſim emollita ſponte evaneſcunt. Declinatio variolarum mediarum prope ad benignas accedentium non multum differt, modò ſalivatio notabilis,

tabilis, profluvium urinæ, vel extremorum intumescentia adfuerit, quamvis tertium stadium fuerit solito longius. Declinatio variolarum propè ad malignas accedentium est, cùm defuerit ptyalismus, &c. tunc febris Σωοχὼ *vel* Σωοχὴ *illicò revirescit, intumescentia capitis & faciei statim declinant, scabies autem nonnisi post quatriduum, vel quidem hebdomadam exsiccatur, & cùm pure scateat, tandem in porriginem furfuraceam desinit. Cùm autem venenum non fuerit omninò protrusum, hecticus calor, furunculi, ophthalmia contumax, strangulatio, & suffocatio hysterica, tussis arida, phthisis pulmonaris, tumor œdematosus stupor, & delirium melancholicum, succedunt, sæpissimè strumæ, Variolis hisce modus. Declinatio variolarum à primo ortu malignarum, & confluentium. Æger utplurimùm 6. morbi die moritur. Declinatio variolarum secundariò malignarum, sive cohærentium, & valdè frequentium. Si ptyalismus levis deficiat, plurimi intra triduum, nempè decimo tertio, vel decimo quarto morbi die satis cedere coguntur; quotquot autem Ope alexipharmacorum, vesicatoriorum, & opiatorum evadunt, declinationis stadium diuturnum decurrunt, & arumnosis symptomatis diù malè multantur. Vel si omninò defuerit ptyalismus, æger nono, vel decimo morbi die interimitur, aut arumnosis, atque diris symptomatis multatus, vix ante vigesimum morbi diem hocce stadium ultimum decurrere potis est. Nonnunquam ad quadragesimum usque diem appetitu privatur & tandē ossium sphacelo interficitur. Declinatio variolarum malignarum discretarum. Maturationi exanthematum non fidēdum æger enim non est ex periculo evasus in declinationis stadio, nisi parotidibus, vel aliquo alio modo venenum prorsùs eliminetur. Diagnosis variolarum benignarum in hoc stadio. Nono morbi die declinare incipiunt, & demum die saltem duodecimo in tubercula arida & subfusca sensim mutantur. Æger interim est* ἀπυρέτος *& appetitu integro utens. Diagnosis variolarum mediarum proximè ad benignas accedētium. A benignis non differunt, nisi quod seriùs, nempè 13. vel 14. morbi die primùm declinare animadvertuntur. Diagnosis variolarum mediarum proximè ad malignas accedentium. Infirmitate spirituum ptyalismus, urinæ profluviam & intumescentia capitis & artuū derepentè declinant, secundo febris revirescit, exanthemata nigrescunt, exarescunt, vel saltem pure minus laudabili semiplena manent, phlegma viscidum ægros suffocat, ideò, nisi æger intra triduum moriatur, hoc stadium protrahitur. Diagnosis variolarum malignarum in hoc stadio, speciatim confluentium & cohærentium ad malignas propè accedentium. Primo febris est maligna & cōtinua, secundo variolæ ne minimam maturationem assequi valent, undè efflorescentia ab ipsâ eruptione completa declinat. Hæmorrhagiæ immensæ, petechiæ, maculæ purpureæ & nigræ in cuticula efflorescentes morbi indolem demonstrant. Plerique intra triduum, octavo scilicet vel nono die trucidantur; qui autem evadunt, rarò ante vigesimum diem hocce stadium emetiuntur, & quidam hectico calore & ἀνορεξίᾳ fatigati demum 30. vel 40. die carie ossium obeunt. Variolarum cohærentium & admodum frequentium propius ad medias accedentium diagnosis in hoc stadio. Dignoscuntur præcipuè à mediis febre continua post Crisin. Stadii terminus est incertus; rarò in iis qui evasuri sunt, ante 17. vel 18. morbi diem finitur. Discretarum variolarum malignarum diagnosis in hoc stadio. Dignoscuntur 1. à febre concomitante. 2. symptomatis peculiaribus, & 3. duratione stadii protensiori. Prognosis. Declinatio morbi cum ἀνορεξίᾳ & appetitu restituto conjuncta optimè significat. Febris declinationem excipiens, male. Febris ab initio morbi continua, & in declinatione variolarum exacerbata, mala. Febris quæ durante exanthematum maturatione intermittit, vel remittit, est benigna, sed facillimè in malignam mutatur, nisi ante tertium paroxysmum tollatur. Febris in declinatione exulans, bonum. Petechiæ, seu vesiculæ miliares in declinatione variolarum efflorescentes malum. Deliria, Vigiliæ, &c. pejus in declinatione quàm in aliis stadiis. Hæmorrhagiæ, macula nigra, micturitio, fluxus alvi, sudores colliquativi.

liquativi, deliquia, anhelosa respiratio, deglutitio impedita malè significant. Ἀναπήδησις, calor hecticus, & tussis cariem ossium & phthisin denuntiant. Salivatio declinans ante maturationē exanthematum sine profluvio urinæ febrem reducit. Scabies sanioſa & purulenta est causa porriginis & fovearum. Indicationes curativæ. In benignis totum naturæ committendum: stadio finito Catharticis utendum. Curatio variolarum malignarum & mediarum ad malignas propè accedentium in hoc stadio. Ipse Sydenhamius *saltem in hoc stadio alexipharmaca & vinum generosissimum concedit. Febris recidiva in his variolis curatur Cortice Peruviano. Modus utendi Cortice Peruviano. Curatio variolarum verè malignarum in hoc stadio. Quibus alexipharmacis utendum sit. Dosis & tempus exhibendi. Symptomatum in hoc stadio correctio. Methodus purgandi post variolas. Catharsin auspicari par est enematis catharticis oleosis lubricantibus ob metum colicæ torminosæ. Enema mihi familiare. Fotus tono recti intestini restituendo idoneus. Faces induratæ forcipibus ereptæ ex ano. Cathartica post variolas. Usus catharticorum aliquando periculosus in hoc stadio. Canones de usu Catharticorum. Morbosi affectus post variolas suboriri soliti. Appetitus prostratus cum calore hectico conjunctus, alexipharmacis & Cortice Peruviano curatur. Parotides sub finem variolarum suborta. In his parotidibus à repercutientibus, Venæsectione & catharticis abstinendum. Sudores nocturni, Furunculi, Scabies sanioſa, ulcera mali moris, impetigo furfuraceæ. Caries ossium & gangræna carnis musculosæ. Cicatrices & foveæ. A puris diuturniori mora inter cuticulam & cutem oriuntur. Linimenta parum prosunt, tegumenta & perforatio exanthematum acu nocent. Ophthalmia. Tussis atrox & peripneumonica viam ad phthisin pulmonarem sternit. Affectus strumosus. Delirium melancholicum. Tumor partium extremarum œdematosus.*

CAPUT XI.

In quo varia exempla multiformis hujus Morbi sincerè proferuntur, diversa variolarum indoles, symptomata conjuncta & Morbosi affectus subsequentes illustrantur, atque methodus medendi superiùs tradita confirmatur. *Pag.* 464

Historiæ diversæ, non solùm eorum, qui ex morbo feliciter evaserunt, verùm illa potissimùm, quæ indolem, & symptomata morbi vehementiora illustrant. Hist. I. de filio Dom. Hunt, *variolæ benignæ statim ab eruptione sine præcedenti maturatione exarescentes, atque demùm post annum integrum elapsum repullulantes. Hist. II. de filiola Dom.* Warren. *Variolæ maximè benignæ* Chicken-pox *dictæ. Scabies erysipelatosa propter cathartic um neglectum superveniens. Hist. III. de filio Autoris unico. Variolæ regulares, discretæ & benignæ. Filia Autoris ante eruptionem variolarum benignarum, spasmis epilepticis correpta. Hist. IV. de filio cujusdam Causidici. Variolæ benignæ ob malum regimen funesto exitu terminatæ,* viz. *apoplexia forti. Hist. V. de filia Dom.* Mitchel. *Variolæ discretæ & benignæ ob malum regimen cum symptomatis penè exitialibus conjunctæ. Hist. VI. de filiolo Dom.* Fovvler. *Ubi malum regimen observatur. Hist. VII. Ejusmodi de Dom.* Pettifer. *Metus sine aliquo Veneno infert dira symptomata. Hist. VIII. de Dom.* Baxter. *Variolæ benignæ post abortionem & usum Corticis Peruviani. Hist. IX. de quadam virgine. Variolæ discretæ cum menstrua purgatione conjunctæ. Hist. X. de servo Dom.* Bradford. *Variolæ admodum benignæ post symptomata vehementiora durante apparatu. Hist. XI. de Nepote Dom.* Major. *Variolæ discretæ ob hæmoptoën tempore eruptionis contingentem confluentes factæ. Hist. XII. de filio Dom.* Weeheler. *Variolæ discretæ, sed admodum exiguæ post insultus epilepticos erumpentes. Hist. XIII. Ejusmodi de* Elizabetha *filia*

Dom.

Dom. Bright, *Hist. XIV. de* Dom. Shepherd. *Variolæ mediæ admodum frequentes & proximè ad malignas accedentes. Hist. XV. de filiola* Dom. Nois. *Variolæ discretæ bis intra spatiũ unius mensis erumpentes & declinantes sine maturatione & tandem funestâ diarrhœâ exceptæ. Hist. XVI. de filio unico* Dom. Hooke. *Variolæ discretæ quarum eruptionem atrox & versatilis dolor quasi rheumaticus antecedebat. Hist. XVII. de* Dom. Upton. *Variolæ discretæ sub initium maturationis depressæ & vigiliis, ac deliriis per bidui spatium comitatæ. Hist XVIII. de* Dom. Terry. *Variolæ discretæ cum fluxu menstruo & gravibus animi pathematis conjunctæ, remediis alexipharmacis non opportunè exhibitis, funestæ. Hist. XIX. de puero quodam. Variolæ mediæ propè ad malignas accedentes. Hist. XX. de* Edvvardo Helms. *Variolæ mediæ propè ad benignas accedentes. Hist. XXI. de* Dom. Northcott. *Variolæ mediæ propè ad malignas accedentes. Hist. XXII. de* Johanne Jorden. *Variolæ cohærentes & malignæ. Hist. XXIII. de* Georgio Reade. *Variolæ mediæ diù depressæ & penè cohærentes cum febre* Συνοχῆ *durante maturatione conjunctæ. Hist. XXIV. de* Dom. Smith. *Variolæ mediæ post imperfectam maturationem in declinatione febre* Συνοχῆ *exceptæ. Hist. XXV. de* Dom. Jones. *Variolæ confluentes & malignæ, demum febre* Συνοχῆ *exceptæ. Hist. XXVI. de filio* Dom. Rainsford. *Variolæ confluentes malignæ in declinatione febre* Συνοχῆ *exceptæ, & non obstante Cortice Peruviano funestæ. Hist. XXVII. de uxore* Dom. Poxon. *Variolæ confluentes depressæ & tardè matureſcentes cum tussi & vigiliis pertinacibus conjunctæ, atque demum furunculis frequentibus exceptæ. Hist. XXVIII. de filiolo* Dom. Durrant. *Variolæ mali moris demum furunculis exceptæ. Hist. XXIX. de Nepti* Dom. Cockerill. *Variolæ discretæ malignæ petechiis interpunctæ & demùm parotide exceptæ. Hist. XXX. de filiolis duabus* Dom. Pinke. *Variolæ discretæ malignæ paulò ante initium maturationis funestæ. Hist. XXXI. de filio* Dom. Ryley. *Variolæ magnâ ex parte discretæ, verùm malignæ, cum maculis purpureis in ipsa eruptione conjunctæ. Hist. XXXII. de honoratissimo Viro* Tho. Conventry, *Nobilissimi Domini Baronis de* Coventry *filio. Variolæ cohærentes & malignæ profluvio urinæ solummodo judicatæ. Hist. XXXIII. Ejusmodi, de uxore* Dom. Levvis. *Hist. XXXIV. Ejusmodi, de filiolo* Dom. Allot. *Hist. XXXV. de Consobrinâ* Dom. Tipton. *Variolæ cum diris symptomatis ob salivationem intempestivè suppressam sociatæ, quæ symptomata suborto urinæ profluvio tollebantur. Hist. XXXVI. de uxore* Dom. Goddard. *Variolæ malignæ cohærentes fluxu mensium immodico & diarrhœâ subortâ die morbi 15. funestè terminatæ. Hist. XXXVII. de filio* Dom. Hackevill. *Variolæ primariò malignæ & universim confluentes. Hist. XXXVIII. Ejusmodi, de quodam Adolescente. Hist. XXXIX. Ejusmodi, de* Martha Meade. *Historia XL. de fratre minore* Dom. Warren. *Variolæ cohærentes atque à primo ortu mali moris. Hist. XLI. Ejusmodi, de sorore* Dom. Thompson. *Hist. XLII. de Servo* Dom. Busſi. *Variolæ cohærentes cum atroci lumbagine invadentes, Venæsectione, &c. in benignas mutatæ. Hist. XLIII. de uxore cujusdam lanionis. Variolæ admodùm frequentes cum strangulatione conjunctæ præ usu sulphuris copioso. Histor. XLIV. de uxore* Dom. Higby. *Variolæ funestæ quæ ob fluxum mensium immodicum & abortionem subsequentem nunquam protrudi potuerunt. Historia XLV. de* Thoma Jolliff. *Armigero. Variolæ ob regiminis defectum in apparatu funestæ. Historia XLVI. de quodam Socio* Cantabrigiensi. *Variolæ ob malum regimen in apparatu confluentes, atque in Febrem* Συνοχῆ *funestam desinentes. Historia XLVII. de filia* D. Reyner. *Variolæ discretæ petechiis comitatæ Alexipharmacis & Opiatis felicissimè sanatæ. Historia XLVIII. de filio* Dom. Ovven. *Variolæ cohærentes vigiliis pertinacibus comitatæ, usu Opiatorum & Alexipharmacorum fœliciter curatæ, Hist. XLIX. de* Thoma

Brook

Elenchus Capitum Exercitationis III.

Brook *Armigero. Tarda Variolarum cohærentium maturatio. Historia L. de filio Dom.* Chapman. *Variolæ in Puero ob diarrhœam diù subsidentes. Historia LI. de Servo Dom.* Gosling. *Lumbago atrox sine febre, vel vomitione in apparatu variolarum confluentium funestarum. Historia LII. de uxore Dom.* Deacle. *Suffocatio hysterica frequenter recurrens, fluxus menstruus & petechiæ in variolis cohærentibus mali moris. Historia LIII. de Dom.* Tytherleigh. *Salivatio in variolis cohærentibus usque ad vigesimum primum morbi diem funestè protensa. Historia LIV. de Servo Dom.* Pinck. *Variolæ funestæ à suppressione salivationis subitanea die morbi decimo septimo. Historia LV. de filio Dom.* Cary. *Variolæ fatales, in quibus salivatio die undecimo supprimebatur cum efflorescentia erysipelatosa & miliari conjunctæ, pulsu interea forti & appetitu voraci. Historia LVI. de quodam Juvene. Sub declinatione variolarum Phymosis, exitus urinæ præpeditus, Crystallina. Historia LVII. de filiola Dom.* Hern. *Obturatio narium durante variolarum maturatione molesta & penè suffocativa. Historia LVIII. de Ancillâ Dom.* Strong. *Delirium Comatosum variolas excipiens. Historia LIX. de filia Dom.* Cary. *Caries ossium variolas excipiens. Historia LX. de filiola Dom.* Boddington. *Gangræna Maxillæ & Tibiæ variolas malignas excipiens. Historia LXI. de filia cujusdam Capsarii. Gangræna ventriculi & intestinorum variolas excipiens. Historia LXII. de* Catharina Morgan. *Profluvii urinæ in confluentibus variolis laborante suppressio, gangrenâ excepta. Historia LXIII. de* Nicolao Lechmere. *Variolæ cohærentes undecimo die funestissimis symptomatis & febre primùm* Συνοχῳ, *dein* Συνεχῆ *exceptæ, demum profluvio urinæ & salivatione inde reduce judicatæ. Historia LXIV. Mictio sanguinea in variolis mali moris usu Alexipharmacorum salubriter superata. Historia LXV. Variolæ spatio duarum septimanarum bis erumpentes.*

SUMMA REGII PRIVILEGII.

AUctoritate Regia sancitum est, ne quis Richardi Morton *Opera Medica cum additionibus*, intra decem annos à primâ Editione numerandos imprimat, aut alibi impressa, in hoc Regno divendat præter J. Anisson Bibliopolam Lugdunensem, aut alios quibus id juris concesserit; hocque omnibus perinde clarum, notum, indictum habeatur, ac si Regii diplomatis sententia Operis initio præfigatur, finive postponatur: Qui secus faxit, Librorum confiscatione, aliisque majoribus pœnis Regio Diplomate declaratis mulctabitur. Datum Parisiis, die 30. Aprilis 1695.

De Mandato Regis Signatum,
DE LA RIVIERE.

Quod quidem Diploma in Acta Typographorum Parisiensium relatum est die 17. Junii 1695.
AUBOUIN.

Prima hæc Editio absoluta fuit die 3. Octobris 1695.

PHTHISIOLOGIÆ

PHTHISIOLOGIÆ
LIBER PRIMUS.

DE PHTHISI IN GENERE, ET SPECIATIM DE PHTHISI à toto habitu corporis, seu Atrophiâ, eâque vel Nervosâ, vel ex inanitione ortâ.

QUO Schema totius Operis uno intuitu oculis subjiciatur, lubet hìc more exordii præfari descriptionem, & distributionem *subjecti* de quo jam tractaturi sumus, quo quasi *Ariadnes* filo facilè, & tutò in penetralia ædificii ducamur.

Phthisis in genere est Consumptio partium corporis musculosarum à subtractione, vel colliquatione fluidorum orta, eáque vel cum vel sine febre; estque vel originalis, vel symptomatica.

Phthisis Originalis est quæ merè à morbida diathesi Sanguinis, vel Spirituum animalium in genere nervoso, & fibroso hospitantium ortum habet, non autem à morbo aliquo formato præcedenti. Cujus duæ sunt species, Atrophia scilicet, & Phthisis Pulmonaris.

Atrophia est consumptio universalis à toto habitu corporis, non autem à Pulmonum, vel cujuscunque alterius Visceris defectu morbido orta, & sine aliqua febre notatu dignâ, estque Nervosa, vel ex Inanitione orta.

Atrophia seu *Phthisis Nervosa* est, quæ à morbido statu spirituum, & à tono nervorum everso oritur; undè sicut languor & consumptio universalis in habitu Corporis ob deficientem assimilationem succi nutritii tandem provenit, ità ab initio ipso morbi oboriuntur Inappetentia, & difficilis digestio in ventriculo, ob imperfectam fermentationem, & volatilizationem Chyli. Quæ quidem species Atrophiæ in classe funestorum Scorbuti Symptomatum non immeritò locum vendicare possit.

Atrophia ex Inanitione est quæ à præternaturali subtractione seu evacuatione succi nutritii, eâque longâ, & habituali, originem habet, quæ multifariam variatur pro meatibus corporis diversis, naturâ, vel arte factis, per quos dispendium hujus liquoris pretiosissimi fieri vel solet, vel potest.

Phthisis Pulmonaris est Consumptio partium universalis à morbido affectu seu infarctione, tumore, inflammatione, & exulceratione Pulmonum primùm orta, indéque tussi, dyspnœâ, aliisque ejusmodi symptomatis thoracicis ab ipso initio stipata, & cum febre primùm lentâ, & hecticâ, dein inflammatoriâ, & tandem putrida intermittente conjuncta.

Phthisis Symptomatica est, quæ, licèt immediatè à Crasi sanguinis, seu tono Spi-

rituum eversis oriatur, mediatè tamen ab aliis præcedentibus morbis dependet, qui hanc labem ceu characterem primùm spiritibus, & humoribus impresserant : Et quia in hujus Tabis fœlici curatione necesse est respectum habere ad morbum primarium, in calce hujus Tractatus strictim de variis hujus Phthiseos speciebus, quas nobis in praxi hactenùs observâsse contigit, differemus, disquisitione priùs habitâ de Phthisi Originali.

CAPUT I.

De Phthisi Nervosâ.

Atrophia, seu Phthisis Nervosa, est Consumptio corporis absque ullâ insigni febre, vel tussi, vel dyspnœa ; verùm cùm appetitûs, & digestionis eversione eam comitante : Undè insequitur totius corporis languor, & marcor in dies increscens. Cujusmodi Phthisin aliquandò in *Angliâ*, sæpiùs verò inter *Virginiæ* Incolas huc reversos observavimus.

In principio hujus morbi status corporis apparet œdematosus, chylóque effœto quasi infarctus, facies pallida, & squalida, ventriculo ab omnibus præter potulenta, abhorrente : Adeò etiam languent vires, ut æger antequam carnosæ partes corporis evidenter fuerint consumptæ, planè reddatur imbellis, lectóque ferè continuò affixus. Urina etiam incerti coloris conspicitur, sed utplurimùm intensè rubra, & perpauca ; aliquandò verò, (licèt rarò, uti in nervosis affectibus accidere solet) pallida, & copiosa. Febris verò nulla insignis per pulsum, sitim, vel calorem discerni potest, utut intensissimè rubra sit urina. Adeò ut *Pathognomonica* signa hujus Phthiseos jam incipientis sint *Languor*, & *Inappetentia* sine ulla notabili febre, tussi, vel anhelitu, licèt progressu morbi, ubi marcor totum corporis habitum sensim invaserit, quædam respirandi difficultas, & molestia (uti in omnibus languentibus solet accidere) percipiatur.

Causa continens hujus morbi mihi videtur esse in genere nervoso, à præternaturali statu spirituum animalium, & à tono nervorum everso proveniens, undè eam vocare soleo Phthisin in habitu corporis. Uti enim à tono Ventriculi languido, appetitus, & digestio prosternuntur ; ità etiam in toto habitu corporis, ob morbidum generis nervosi statum, succi nutritii assimilatio, fermentatio, & volatilizatio impediuntur.

Causas procatarcticas, utplurimùm, observavimus esse, Pathemata animi graviora, potationem liberaliorem liquorum spirituosorum, & aërem insalubrem, quibus tonum Nervorum, & naturalem spirituum animalium diathesin averti nemini mirum videri debet.

Morbus hic, uti plurimi alii nervosi generis, est chronicus ; curatu verò difficillimus, si Medicus in principio non accersatur. In initio verò abblanditur : quam ob causam, utplurimùm, accidit, quòd nimis serò Medicus advocetur. Finitur verò in hydropicum & œdematosum corporis tumorem, præcipuè autem partium dependentium, quo in casu conclamatum quidem est de ægrotantis salute, neque ulla curatio nisi paregorica, adhiberi potest, quâ per aliquot dies misella vita protrahi possit.

Cardo verò curationis (modò satis tempestivè Ars nostrâ consulatur) in usu convenienti medicaminum *stomachicorum*, & *nervos confortantium* vertitur, qualia sunt *Chalybeata*, *Antiscorbutica*, *Cephalica*, & *Amara* cujuscunque ferè generis. Ex. gr. capiat æger (si alvus adstricta fuerit) tertio, vel quarto quoque mane ℥.iv. *Decocti amari purgant.* 4^{tâ} quâque nocte ℥.ij. *Tincturæ sacræ*, vel *Tincturæ nostræ, hieræ Cephalicæ è speciebus Hieræ picræ in aq.Rut.Ceraſor.nigr.& pæon.comp.infusis.*

In cerevisiâ communi suspendatur sacculus ingredientium *Cephalicorum*, & *Antiscorbuticorum*, pro potu ordinario. Horâ ante prandium capiat *Elixir. Propr.* ʒ.ß. in hausto vini albi Absinthitis. Applicetur regioni ventriculi *Emplastrum stomachicum mag. cum guttis aliquot ol. Cinnamom. & Absinthii* Chymic. Vel quotidie foveatur ventriculus sacculis *Aromaticis* è foliis *Menthæ*, *Absinth. Cinnamomo*, *Macere*, *Zedoar. Galang. Cyper.* & *Calamo aromatico* in vino Gallico Rubro coctis. Si tempus sit æstivum, utatur *aquis mineralibus Chalybeatis.* Si verò hybernum, *Syrupo*, vel *vino* nostro *chalybeato*, & *aromatico è limaturâ chalybis* in vino albo generoso, ter, quatérve extincta, & deindè cum *Zedoar. Galang. Nuce Mosch. Cinnamomo acuto*, *Macer. Cubeb. Caryophyllis* crassè tritis in eodem vino infusâ. Inter chalybeata verò *Extractum Mynsichti* ceteris in hoc casu præfero, quod per dies 20. vel 30. formâ boli, vel pilulari exhiberi jubeo. Ex. gr.

℞ *Extract. Mynsicht.* ϑ.ß. *Balsam. Gilead.* (quod in hoc casu plurimum confert, quia stomacho, & nervis gratissimum est) gut.vij. *Conserv. Ros. rubr. antiqu.* ʒ.i. M. F. bolus, qui de die in diem repetendus. Vel si ægro magis arrideat, redigatur extractum in formam pilularem more sequenti.

℞ *Extract. Mynsicht.* ϑ.ß. *Balsam. Gilead. gut.* vij. *pulv. Haly.* gr.vj. *Pulv. Ari comp.* gr. iv. *pulv.glycyrrhiz.* q.s. ad formam. F. pilulæ mediocres deaurandæ, & quotidiè semel die repetendæ.

Opobalsamum etiam per se, uti & *Sp.C.C.* & *Salis Armon.* in hoc casu prosunt; quia nervis amica. Ex. gr. Capiat æger gut.viij. vel x. *Opobalsami*, vel *Sp.C.C.* in quantitate convenienti *sacchari Cand.* bis die.

Exercitiis, & consuetudine amicorum animum hilarem æger nitatur conciliare. A mœstitiâ enim, & curis ferè semper hic morbus ortum suum ducit. Fruatur etiam aëre aprico, & optimo, qui plurimùm nervis, & spiritibus confert. Et quoniam ventriculus in hoc morbo præcipuè afficitur, conveniet victus deliciis plenus, neque uni ciborum generi nimis diù assuescere debet ventriculus.

Historia prima.

Filia *Domini Duke* in plateâ dictâ *Sanctæ Mariæ Axiæ*, anno 1684. & decimo octavo suæ ætatis, mense *Julii*, à multis curis, & pathematis animi in suppressionem purgationum menstruarum omnimodam incidit, verùm sine aliquo *Chloroseos* symptomate indè proveniente. A quo tempore appetitus & digestio defecerunt. Carnes etiam cœperunt flaccescere, & vultus pallescere, cum aliis notis usitatis in Tabe universali habitûs corporis. A frigore etiam illo prægrandi & maximè memorabili, quod hyeme sequenti contigit, non parùm promoveri videbatur hæc Tabes; nempè quòd studiis nocturnis, & lectioni librorum assiduè incumbendo, sese injuriis aëris intensissimè, tunc temporis, frigescentis noctu, diúque exponere solebat, non sine manifesto damno systematis nervosi. Vere sequenti, ex præscripto cujusdam Medicastri, *Emeticum*

sumpsit, & deindè medicamina, nescio quæ, *Chalybeata*, verùm sine fructu. Fastidiens verò extunc medicamenta omnis generis, per duos annos integros sui ipsius curam ulteriorem planè neglexit, donec tandem in ultimum gradum *marasmi* redacta, & indè frequentibus *lipothymiis* obnoxia à me opem peteret.

Nunquam aliquem ità marasmo confectum (sceleti instar cute vestiti,) adhuc viventem in totâ praxi meâ observatum memini. Nulla tamen aderat febris, verùm è contrà, totius corporis frigiditas; Nulla *tussis*, vel *dispnœa*, vel affectio alia quæcunque morbida pulmonum, vel cujuscunque alterius Visceris apparebat: Nulla *diarrhœa* vel alia quæcunque nota colliquationis, seu inanitionis præternaturalis. Appetitus unicè diminutus erat, & digestio quadantenùs molesta, cum *lipothymiis* frequenter redeuntibus. Quibus symptomatis succurrere nitebar externâ applicatione sacculorum *aromaticorum* regioni ventriculi factâ, & *emplastris stomachicis*; uti etiam interno usu *amarorum*, *chalybeatorum*, & Julapiorum, ex aquis *Cephalicis & hystericis* composit. & *Spir. Salis armon.* & *Tinctură Castor.* satis imprægnatis, aliisque ejusmodi. A quibus multò meliùs sese habere videbatur, sed tædio medicaminum statim affecta, totam rem iterùm naturæ committi deposcebat, undè in dies, ulteriùs marcescens, post tres menses, subitâ lipothymiâ oppressa fatis cessit.

Historia Secunda.

Filius amici mei *Domini Steele* Reverendi Presbyteri; circa annum ætatis decimum sextum, à studiis nimis intensis, & à pathematis animi, sensim incidit in Inappetentiam ferè totalem, & inde in *atrophiam* universalem, continuò per spatium duorum annorum magis, magisque marcescens, sine *tussi*, *febre*, vel aliquo alio symptomate morbidæ affectionis, vel pulmonum, vel cujuscunque alterius Visceris, atque etiam sine *diarrhœâ*, vel *diabete*, vel quâcunque aliâ notâ colliquationis, seu inanitionis præternaturalis. Ideóque hanc Tabem, nervosam esse judicavi, in universo habitu corporis sitam, & à systemate nervoso morbidè affecto oriundam. Ex usu *Antiscorbuticorum*, *amarorum*, & *Chalybeatorum*, tam naturâ quàm arte paratorum, primùm curationem institui, sed nequicquam profeci, ideóque priori methodo frustratus, dedi consilium ut studia seponens, aëri rusticano, equitationi, & lacteæ diætæ, (præsertim usui lactis asinini) per longum tempus sese committeret. A quorum usu plurimùm convaluit, licèt adhuc è statu tabido perfectè non evaserit, &, quis futurus sit eventus hujus methodi, non liquidò constet.

CAPUT II.

De Phthisi ex Inanitione ortâ.

Huic generi Phthiseos, seu Tabis Originalis, referenda est etiam species altera (quæ mihi frequenter in Praxi occurrit) à depauperatione sanguinis per succi nutritii præternaturalem subtractionem orta. Undè tota massa sanguinis succo nutritio, & oleoso privata acescit, & nimiùm incalescit, nutritionem vel nullam, vel quàm minimam partibus musculosis præbens; atque indè sequitur Atrophia totius corporis, & calor hecticus in toto habitu fixus,

sine aliquâ notabili tussi, difficultate respirandi, vel aliquâ aliâ insigni pulmonum affectione, saltem in principio morbi. Diffitendum tamen non est, in ejus progressu, pulmones aliquatenus affectos videri, præcipuè, ubi evacuationes istæ præternaturales Atrophiam facientes arte sistuntur, sine ullâ massæ sanguineæ emendatione, quo in pristinam oleosam, benignam, & alitioni aptam naturam restituatur. Quo in casu mirum videri non debet si, cæteris portis naturæ occlusis, calidum, & acre sanguinis serum per molle, & glanduloſum pulmonum parenchyma continuò trajectum, eos tandem inferciat, inflammet, imò & exulceret; quo fit ut hæc Tabes, quæ originaliter erat in habitu corporis, in Phthisin pulmonarem cum tussi, dyspnœâ, aliisque symptomatis ejusdem morbi pathognomonicis, paulò ante mortem terminetur. Atque ideò sæpiùs observavi, quòd si per medicamina specificè alterantia, & ventriculum confortantia, appetitus, & digestio non restituantur, adeò ut indè massa sanguinis novo euchymo, & oleoso succo saturetur, Tabes non curatur, sed tandem à Tabe in habitu corporis, in lethalem Phthisin pulmonarem mutatur.

Et hæc quidem Phthiseos species congener est Nervosæ jam antè memoratæ. Sicut enim in illâ, à malâ diathesi succi, & spiritûs nervini, chylus nutritius in sanguinem continuò delatus, minùs aptus alitioni partium redditur; atque inde massâ sanguinis veteri, effœto succo, nutritionique inepto, saturatâ, & & novum non requirente, Inappetentia, & nausea in ventriculo sequuntur, & consequenter Atrophia totius corporis, & tandem fixus calor hecticus, & colliquans in partibus solidis, ob excandescentiam sanguinis, & spirituum: Ità etiam in hâc specie Tabis, succo nutritio continuò è massâ sanguinis, copioso rivulo, effluente, partes corporis musculosæ nutritione debitâ jam privatæ, in Atrophiam incidunt; undè etiam massa sanguinis, quæ restat, ob novi oleosi chyli defectum, non tantùm effœta redditur, & alitioni inepta, verùm etiam calor præternaturalis fixus, & hecticus non tantùm in sanguine, verùm etiam in spiritibus, & omnibus partibus solidis accenditur: undè sitis, & inappetentia consequuntur. Quæ quidem Tabis species est illa, de qua jam primo loco eramus ex professo tractaturi. Quia verò Curatio hujusmodi Phthiseos, secundum varietatem evacuationum eam causantium, varianda est, de generali hujusmodi Tabis curatione nihil hìc addemus, eam ad varias species evacuationum hunc morbum causantium, sub propriis titulis, referentes. De quibus jam (quantùm nobis observâsse licuit) speciatìm disserere properamus.

CAPUT III.

De Tabe ab Hæmorrhagiâ.

Hic primùm occurrit Tabes ab Hæmorrhagiâ, sive sit per nares, sive è pulmonibus per tussim, è faucibus per exscreationem, è ventriculo per vomitionem, è renibus per urinam, è vasis hæmorrhoidalibus, vel uterinis in menstruis purgationibus ordinariis, vel puerperio difficili, vel tandem à vulneribus, ubi magnum, & diuturnum sanguinis profluvium ab apertione vasorum sanguiferorum majorum insequitur. Licèt enim frequens, & moderata Venæ-

ſectio (quod lippis & tonſoribus notum eſt) pinguedinem inducat, ſiquidem à moderatâ depletione vaſorum locus datur majori copiæ novi chyli, undè penus ſanguinis diteſcens magis, nutritioni aptus redditur, & conſequenter appetentia incitatur ; omnis tamen immoderata, & longa Hæmorrhagia ſanguinem depauperat, & calorem hecticum in ſpiritibus, & partibus ſolidis efficit, appetitum indè proſternens, & totum corpus in Atrophiam, & maciem redigens.

In hoc caſu, hæmorrhagia, quàm primùm, ſiſtenda eſt, & etiam præcavenda medicamentis incraſſantibus, opiatis, & emplaſticis, de quibus in capite de Hæmoptoë tractandum. Ex.gr. Ligaturæ fortes partibus extremis injiciantur. Imò, ſi opus ſit, & vires ferant, in Hæmorrhagiæ præſentis diverſionem, & in futuræ præcautionem Phlebotomia frequenter, verùm parcè, celebretur. Si pars ſanguinem effundens id admittat, *Emplaſtrum ſtypticum Galeni*, *Aqua ſtyptica Regia*, *Oxycratum frigidum*, *Atramentum*, *Cineres crinis* leviter combuſti in retortâ, & in formam cataplaſmatis cum aceto excepti, *Bolus vera*, *Sanguis Draconis*, & alia hujuſmodi more convenienti ſtatim parti applicentur, & ſæpè reperiuntur.

Internè capiat æger ter, quatérve in die gutt. xx. xxx. vel plus *Aquæ ſtypticæ Regiæ* in hauſtu *Aquæ Lactis* : Cochlearia etiam v. vel vj. ſuccorum depuratorum *Plantaginis*, & *Urticæ*. Vel capiat frequenter è Cochleari linctum ſequentem.

℞ *Syr. Portulac.* ℥.iij. *Bol.ver. Sang.Drac.Troch.* de *ſpodio, Terr.ſigillat.* an. ℈.ij. *Terr. Japan.* ʒ.j. *Gum. Tragac.* in Aquâ *Plantag.* ſolut. q. ſ. M. F. Linctus. Vel capiat ter die quantitatem Nucis Moſch. Electuarii ſequentis.

℞ *Conſerv. Roſ. rubr.* ℥.j. *Trochiſc.* de *Carab.* ʒ.iij. *bol. ver. Lacrym. ſang. Drac.* an. ʒ.ß. *ſyrup. Myrtill.* q. ſ. M. F. Electuarium.

Capiat etiam ſingulis noctibus Cochl. v. vel vj. Julapii ſequentis, agitatâ phialâ.

℞ *Aq. Plantag.* ℥.vj. *Cinnam. hord.* ℥.iij. *Acet.ſtillat.* ℥. ß. *bol.ver. ſang.Dracon.* an. ʒ.ß. *Laud. Lond.* gr. iij. *Syr. Myrtill.* ℥.i.ß. M. F. Julapium.

Fluxu ſanguinis jam ſatis ſuppreſſo, & curato, omni diligentiâ moliendum eſt ſanguinem depauperatum, maturè ſaturare novo, & euchymo chylo, & flammam febrilem (ſiqua adſit) exſtinguere, ne tabes inſequatur. Ideóque frequenter alendus eſt æger, juſculis conſummatis, ovis ſorbilibus, & varietate ciborum euchymorum, & eupeptorum, ſtomachóque gratiſſimorum : Abſtinendo tamen à vino, & à ſalſis, & aromaticis, ne ſanguini, qui anteà à defectu ſucci nutritii excandeſcebat, majorem calorem concilient. Et, quia hujuſmodi ægrotantes, uti omnes Tabi propinqui, iracundiæ, mœſtitiæ, oppreſſionibus hypochondriorum, paſſionibus hyſtericis, & appetitus proſtrationi obnoxii ſunt, unde cibum copioſum nec recipere, nec digerere poſſunt, & conſequenter ſanguinis reſtaurationi inhabiles fiunt, æger ab Amicis recreandus eſt, & in aërem apricum, & ſalubrem quamprimùm dimittendus, quem quidem plus quàm medicamina cætera, nervorum, & ſpirituum confortationi, appetitûs, & hilaris animi recuperationi, & conſequenter Tabis ingruentis præcautioni, experientiâ multâ edoctus, utplurimùm, conducere obſervavi.

Sin verò ob negligentiam ægri, vel ob præcipitationem morbi, calore

hectico, & gradu aliquo Tabis ab Hæmorrhagiâ æger affici videatur, omninò satagat Medicus quamprimùm hanc flammam penitùs exstinguere ope *Corticis Peruviani* manu liberali exhibiti, cujus efficaciam in hoc casu mirabilem sæpissimè expertus sum. Deindè, si opus sit, relegetur æger ad lacteam diætam, aut ad usum aquarum *Chalybeatarum*. Abstinendum verò est ab evacuationibus per alvum. Ex usu tamen *oculorum Cancror. Corallii*, *margaritarum*, aliorúmque ejusmodi alterantium,& dulcificantium aliquid emolumenti exspectandum est.

Historia.

Dominus *Hotchkins*, Mercator *Londinensis*, Vir Scorbuticus, & Hypochondriacus, in frequentem Hæmorrhagiam narium à vigesimo ad trigesimum ferè ætatis annum pronus erat, adeò ut à sanguinis febricitantis æstu, intervallis incertis, semel saltem vel bis, in Lunâ magnum cruoris dispendium sustineret, donec tandem Sanguis Scalpello extractus, vel sponte suâ è naribus fluens, planè similis loturæ carnium appareret. A cujus Hæmorrhagiæ recursu, neque Phlebotomiâ, neque *succis temperantibus*, *medicamentis opiatis*, & *incrassantibus*, *diatâ lacteâ*, *remediis antiscorbuticis*, & *Chalybeatis*, nec quovis alio medicaminum apparatu, optimum illum Virum, & Amicum meum verè colendum, tunc temporis liberare potui. Quo primùm in statum Atrophiæ, & tandem in Phthisim verè pulmonarem, unà cum respirationis difficultate maximè urgente, incidit, & indè in statum universaliter colliquativum lapsus, glandularum salivalium exulcerationem, post insignem earum tumorem, paulò ante fatalem diem, perpessus est. Quarum apertione externâ tantus, & tam perpetuus lymphæ salivatoriæ rivus effluxit, uti Viri illius egregii, jam antè in statum fere Marasmi, à Phthisi pulmonari ab Hæmorrhagiâ ortâ, redacti, diem funestum plurimùm præcipitaret. Animo verò meo graviter dolebat, mihi tunc temporis non notam fuisse *Corticis Peruviani* efficaciam in hâc effervescentiâ Sanguinis edomandâ, à quâ Hæmorrhagia illa sæpiùs recurrens certissimè dependebat; siquidem ab hujus usu plus quàm à lacteâ diætâ, vel ab aliquo alio Medicaminum apparatu, ad præcavendam Hæmorrhagiam ab æstu sanguinis provenientem meritò exspectari possit.

CAPUT IV.

De Tabe à Gonorrhœâ, & Fluore Albo.

HÆc Tabes Veteribus etiam nota fuisse videtur sub nomine *Tabis dorsalis*, ubi à Gonorrhœâ procedit. *Galenus* etiam Historiam notat Uxoris *Boëthii*, cujusdam Nobilis Romani, quæ à fluore albo nimio, & longo, empiricè suppresso, in Tabidum hydropem incidebat.

Verissimum quidem est, Gonorrhœam, & Fluorem Album maligni moris, & à Venere profectum (ubi scil. veneno nata impuritas humoribus jam contagiosè impressa est) sæpissimè terminari in Tabem pulmonarem, nisi tempestivè, & perfectè curentur. De hâc verò Phthisi, ejusque causis, gradibus, & curatione, suo loco, scilicet in calce hujus Tractatûs pleniùs disseremus, ubi ex professo de Phthisi pulmonari symptomaticâ sermonem habebimus. Impræsentia-

rum verò, longâ experientiâ, & observatione edoctus affirmo, Tabem sæpè oriri à simplici, seu benignâ Gonorrhœâ, & Fluore Albo; ideóque hanc speciem, ad hunc censum Tabis originariæ, à subtractione scilicet continuâ succi nutritii per glandulas seminales oriundam, referendam esse. Siquidem hic fluxus in Gonorrhœâ, & Fluore Albo tam insignis, & diuturnus interdum apparet, uti exindè massa sanguinis planè effœta, & alitioni inepta reddatur, undè cruor particulis heterogeneis oneratus incalescit, atque tandem hectica dispositio in partes solidas, & habitum corporis gradatim inducitur, quæ quidem est eadem Tabis species de quâ hoc loco tractamus.

Symptomata hanc Tabem præsagientia hæc plerumque notavi, Hypochondriacam scil. oppressionem, mœstitiam, & nimiam cogitationem, cum languore virium, & appetitûs dejectione in viris Gonorrhœâ copiosâ affectis; in fœminis verò longo & copioso Fluore Albo afflictis, habitum corporis mollem, œdematosum, squalidum, & pallidum; unà cum Hystericis passionibus, insigni lassitudine, & debilitate virium: quæ omnia symptomata ab eâdem causâ proveniunt, ab effœtâ scil. sanguinis naturâ, à defectu novi chyli proveniente, quo non tantùm spiritus debilitantur, & opprimuntur, verùm etiam habitus corporis ob aqueam sanguinis diathesin œdematosus redditur; quippè qui veteri, & effœto chylo saturetur. Ideóque signa hanc Tabem præsagientia, sunt Hypochondriacæ oppressiones, Hystericæ affectiones, languor virium, habitus œdematosus, & inappetentia: quæ symptomata progressu temporis, cùm morbus scil. est confirmatus, aliis etiam, sicuti siti, hecticâ dispositione, atrophiâ, & marcore, excipiuntur, donec tandem corpus planè in statum marasmi reducatur, idque sæpissimè sine tussi, aut aliquo alio notabili signo Phthiseos pulmonaris. Hic morbus in principio facilè curatur, si causa ejus antecedens curari possit, Gonorrhœa scil. & Fluor Albus. In statu verò confirmato planè incurabilis est. Ideóque prudentem, & probum Medicum, qui propriæ famæ studet, ejus curationem suscipere non decet, verùm magis cum fatali præsagio ægrum dimittere, quo Arti, & conscientiæ suæ, etsi non crumenæ, satisfaciat.

Verùm si tempestivè accersatur, omni methodo convenienti satagere debet Medicus, quo Gonorrhœam, vel Fluorem Album sistat, quæ sunt causæ hujus Tabis. Quæ res, quomodò oporteat fieri, in capite de Gonorrhœâ, & Fluore Albo alibi dicemus. Hoc fluxu succi nutritii jam arte suppresso, totis viribus nitendum est, quo, quàm citissimè sanguis effœtus, & depauperatus novo, oleoso, & benigno chylo saturetur. Ideóque, sicuti priore capite innuimus, delicati, & euchymi, palatóque, & ventriculo gratissimi cibi sæpiùs in die, licèt parvâ quantitate, offerantur. Et quo magis excitetur appetitus, hilari animo esse jubeatur æger. Nihil enim magis quàm mœstitia, appetitum labefactat, & Tabem confirmat. Aëre etiam aprico, & benigno fruatur, qui plurimùm nervis, & consequenter appetitui, & ventriculo confert. Exercitiis etiam, & frictionibus, usque ad sudores moderatos (si vires ferant) quotidiè utatur, quo saburra veteris effœti, & inutilis chyli, qui vasa sanguifera, & habitum corporis jam infercit, exsudetur, ut locus novo, utilique copiosior detur, & consequenter appetitus in ventriculo augeatur. Abstinendum verò est omninò

à liberali uſu vini, & liquorum ſpirituoſorum, à quibus ſanguis jam nimis calidus factus, ulteriùs excandeſcere ſolet. Caveat etiam Medicus à præſcriptione *Catharticorum*, vel cujuſcunque alterius inſignis evacuationis, quæ impenſas ulteriores naturæ jam languidæ creare poſſit. Sin verò calor hecticus, vel leviſſimo gradu, in partibus ſolidis accendatur, ſtatim uſu *lactis aſinini*, *Lactea diæta*, vel *aquarum mineralium Chalybeatarum*, extinctio hujus flammæ ſummoperè molienda eſt.

CAPUT V.

De Tabe ab Apoſtematibus, & Ulceribus largis ortâ.

APoſtemata, & Ulcera larga, cuicunque parti corporis (ſivè externæ, ſivè internæ) ea accidant, ſi diù manent, multúmque ſeri, ſeu ichoris effundunt, tabidum tandem reddidiſſe ægri corpus, idque, uſque ad maraſmi lethalis gradum, ſemper obſervavi; & quidem hujuſmodi Ulcera in muſculis dorſi, & teſticulis, imò in genu, & pede, æquè tabem inducere, ac in renibus, vel hepate, vel pulmonibus ipſis notavi: Quinetiam Phthiſin pulmonarem his Ulceribus amplis, & vetuſtis ſæpiùs vidi ſuperveniſſe.

Cauſa hujus Tabis eſt proculdubiò longa, & copioſa ſubtractio ſucci nutritii de maſſa ſanguinea per Ulcera continuò depluentis; quo ſanguis, qui in vaſis reſtat, oleoſo, & alimentari ſucco privatus aceſcit, & incaleſcit, indéque corporis alitioni ineptus redditur: quo calor febrilis, & hecticus non tantùm in ſanguine, & ſpiritibus accenditur, verùm etiam in habitu corporis, & partibus ſolidis defixus manet, unà cum ſiti, languore virium, inappetentiâ, nauſeâ, atrophiâ partium, & tandem vigiliis, deliriis, & reliquis febris ſignis; donec æger in ſtatum maraſmi redactus miſerè ultimum diem claudat, licèt, utplurimùm, ſine dyſpnœa, tuſſi, vel aliquo alio ſigno pathognomonico Phthiſeos pulmonaris.

Hæc Tabes (ſicuti de altera, præcedenti capite diximus) facilè curationem admittit, ſi modò Ulcera eam facientia Arte Medicâ internè, & Chirurgicâ externè, tempeſtivè curari poſſint, ſcilicet priuſquam æger in aliquem gradum maraſmi redigatur. Sæpiſſimè verò (proh dolor!) in hoc caſu æger blanditiis Chirurgorum malè feriatorum deceptus, Medicum non accerſit, uſque dum magis conveniat Theologum de animæ futuro ſtatu, vel Juriſperitum de re Teſtamentariâ conſulere.

Quo in caſu prudentem Medicum, prognoſtico fatali priùs habito, magis ſeſe ſubducere, quàm ſpe curationis impoſſibilis, ægrum jam deſperatum fallere, convenit.

Sin verò Medicus ſatis tempeſtivè advocetur, priuſquam æger nimis Tabidus, & Hecticus evadat, curatio Ulcerum, ope Artis Medicæ internâ, quàm citiſſimè molienda, & acceleranda eſt. In quem finem uſus copioſus decocti *Sarſæ*, &c. egregiè confert, non tantùm ad emolliendum ſanguinem, quo cruor minùs acris, & excandeſcens redditus, novum chylum faciliùs ſibi aſſimilare, & in propriam naturam convertere poſſit, & fluor chyli

per Ulcera factus minoretur, quod sanationem Ulcerum multùm promovet; quam ob causam proculdubio hæc decocta vulgò exsiccantia audiunt: Quinetiam ad exsudandum, & transpirandum saburram succorum effœtorum, & inutilium in habitu corporis, & vasis delitescentium per poros cutis. Ego sequenti formulâ decocti uti soleo.

℞ *Sarsˢ. opt. incis.* ℥.vj. *Rad. Chin.* ℥.ij. *lign. sassafr. santal. rubr. rasur. C. C. eboris.* an. ℥. ß. *passular. major. exacinat.* ℥. iv. *glycyrrhiz. ras.* ℥.j. *nuc. moschat. incis. n* .j. *Post debitam infusionem coquantur in Aq. Font.* ℔. xij. *ad* ℔. vj. *sub finem decoctionis addendo* (si à tussi, vel dyspnœâ, vel leviſſimâ sit pulmonum suspicio) *fol. tussilag. capill. vener. pulmonar. maculos. hader. terrestr. veronic. flor. bellid. major.* an. m. j. *deinde fiat colatura, & bibat æger copiosè hoc decoctum pro potu ordinario.*

Imò, si Ulcera sint vetera, & curatu difficilia, bibat etiam æger horis medicis ℥.vj. vel viij. *aquæ Calcis.* Cujus egregio sale, præcipitatis acribus, & acidis sanguinis particulis, tota massa miteſcit, atque indè faciliùs novum chylum amplectitur, & in propriam naturam subigit, quo fluxio chyli ad partes ulceratas sit minor, & consequenter expeditior sit sanatio Ulcerum arte Chirurgicâ: ob quam rationem vulgò hic etiam potus exsiccativus æstimatur. Formulam *aquæ Calcis* mihi familiarem hìc etiam annectere lubet.

℞ *Sarsˢ. opt. incis.* ℥.vj. *uvar. Corinthiac.* ℔.ß. *Post debitam infusionem coque in aq. Font.* ℔.xij. *ad* vj. *Deindè fiat colatura. In hoc decocto extingue calcis vivæ* ℔.ß. *quod postquam per resident iam fuerit depuratum, & sale Calcis saturatum clarè decantetur, & in lagenis vitreis servetur in usum.*

Imò, si non adsit hectica dispositio manifesta, durante usu horum decoctorum, quarto, vel quinto quoque die purgetur æger, idque, non tantùm lenioribus medicamentis, ut *Decocto sen. cum Manna*, &c. verùm etiam fortioribus, ut *Extract. Rud.* ʒ. ß. *aut Pil. Coch. minor.* ʒ. j. Imò, si æger cum euphoria purgationem ferat, & opus fuerit, conscendere licet ad usum *Scammonii*, & *ipsius Resinæ Jalappæ*, quibus semper conjungere convenit dosin *Calomelanos.* Quod medicamentum, corrigendo, & alterando diathesin sanguinis, egregiè confert ad sanationem Ulcerum. Formulâ sequenti ego uti soleo.

℞ *Diagryd. sulphurat. vel Resin. Jalapp.* gr. xvj. *Calomelan.* gr. xxv. *vel* ʒ. ß. *Conserv. rosar. pallidar. vel Syr. de stœchad. Cerv. q. s. M.E. Bolus.*

Vel sumat æger catharticum Mercuriale formâ pulveris è cochleari lactis cum regimine. Quo medicamento saburra effœti, & inutilis chyli in sanguine, & habitu corporis retenti egregiè per alvum deturbatur, indéque Ulcerum sanatio acceleratur.

Imò, si vires ægri firmæ fuerint, & nullus hecticæ dispositionis gradus eum adhuc invaserit, Salivatio Mercurialis ope, non tantùm *Calomenalos*, verùm etiam (si opus fuerit) ipsius *Turpethi minerals* promovenda est. Quod quidem est ultimum asylum, & Herculeum remedium, quod etiam (si cautè sit exhibitum) in curatione Ulcerum veterum, & obstinatorum satis tutum est.

Utiliter etiam hìc præscribi possunt remedia Balsamica interna, uti *Syrupus Balsamicus*, *Balsamum Leucatelli*, &c. Ex. gr. Capiat æger singulis noctibus *Balsam. Leucatell. & conserv. ros. rub.* an. ʒ. ß. *vel* ℨ. ij. *cum Balsam. Peruv. gut. iij.*

vel. iv. Vel bis, aut ter die *cochl. unum ſyrupi balſamici ritè fact. vel per ſe, vel ſolut. in hauſtu decocti ſarſæ, vel* ʒ. ß. *Balſam. Tolutan. in pilulas parvas redact. horis medicis, ſuperbibendo hauſtum decocti ſarſæ.* Vel ſi nullus adfuerit calor febrilis, capiat *bis die gut. viij. vel x. opobalſami tantillo ſacchari candi except.*

Saneſcente verò Vlcere, ſummoperè cavendum eſt, ne loco Tabis communis, à ſubtractione chyli, Phthiſis verè pulmonaris ſubſequatur, quod quidem ſæpiſſimè accidit. Hâc enim maximè uſitatâ ſucci nutritii portâ, Arte Chirurgicâ, & Medicâ jam occlusâ, ſi ſanguis adhuc manſerit effœtus, nec ſuam priſtinam balſamicam, & oleoſam naturam recuperaverit, magis exſcandeſcere, & aceſcere ſolet, & indè ſuccum nutritium acrem, & calidum (per ulcus anteà excerni ſolitum) jam in parenchymate pulmonum, (utpotè molli, & humorum receptioni apto) deponere ſolet. Undè non tantùm infarctio pulmonum ſequitur, atque indè reſpirationis difficultas; verùm etiam tumor inſignis glandularum, quæ in his partibus ſatis frequentes eſſe ſolent, & exindè tuſſis arida, & moleſta, imò calor, & inflammatio, indéque febris non tantùm Hectica, verùm etiam putrida, ſeu potiùs inflammatoria, & tandem Apoſtema, & Vlcera cum ſiti, & inappetentia; quæ omnia in funeſtam, & confirmatam Phthiſin pulmonarem tandem finiuntur. Ideóque, ubi primùm hæc Vlcera externa, & remota ſaneſcere incipiunt, diligentiſſimè attendere debet Medicus, ut exploret, num vel leviſſimus difficilis reſpirationis gradus, vel quodvis aliud ſignum affectionis pulmonariæ ſuperveniat. Imò ſi appetitus maneat imbellis, vel ſi, vel minimus caloris præternaturalis gradus in habitu corporis adſit, quo vel leviſſima ſuſpicandi Phthiſin pulmonarem occaſio præbeatur, primum ejus inſultum, & progreſſum totis viribus præcaveri oportet more ſequenti. Fiant fontanellæ frequentes, radatur caput, continuetur uſus remediorum balſamicorum antè memoratorum, & decocti ſarſæ cum herbis vulnerariis prædictis; vel in ulteriorem temperationem, & alterationem ſanguinis, ad diætam lacteam ſtrictiſſimè relegetur æger. Ob eandem rationem aquæ minerales chalybeatæ hìc etiam valdè proſunt. Depletio etiam pulmonum infarctorum per thoracica, & pulmonaria Apozemata, linctus expectorantes, aliáque ejuſmodi in capite de Phthiſi pulmonari poſthàc deſcribenda, quamprimùm acceleranda eſt, priuſquam continuâ calidorum, & acriorum ſuccorum ſtagnatione tonus partium labefactetur, & calor febrilis ſuperinducatur.

Caveat etiam æger diligentiſſimè à pathematis animi, frigore, exercitiis vehementioribus; uti etiam ab uſu vini, & liquorum ſpirituoſorum, qui appulſum ſanguinis ad pulmones citatiorem, quàm par eſt, efficiant, & & calorem in ſanguine præternaturalem accendant.

Sin verò nulla ſit ſuſpicio pulmonum, ſaneſcente jam Vlcere, commendetur æger hilari animo, benigno, & perflatili aëri, & victui euchymo, & pleno, miti tamen, & acrimoniæ experti, & exercitiis moderatis, à quorum uſu ſanguis quàm citiſſimè priſtinam balſamicam, temperatam, & oleoſam naturam induere, & ventriculi appetitus augeri, poſſit.

Quâ methodo non tantùm præcavetur futura, verùm etiam curatur incipiens Tabes ab Vlceribus externis proveniens, uti anteà in prioribus ca-

pitibus de aliis Phthisibus originariis à succi nutritii subtractione oriundis, largiùs disseruimus.

Historia.

Uxor Domini *VVheatley* juxta Templum sancti Sepulchri, Londini, circa 50. annos nata, spatio duorum annorum, lumborum dolore intolerabili, ab inflammatione, & Apostemate musculorum lumbarium indè consequente, cruciata, progressu temporis, à quotidiano dolore noctu, diúque, premente, & à continua impensa succi nutritii in hanc cloacam quotidiè, & copiosè sese exonerantis, in febrem, & tandem in Tabem, ad gradum usque marasmi, cum siti intolerabili, languore continuo, inappetentiâ, & vigiliis, sine aliqua tamen nota Phthiseos pulmonaris, redacta est; adeò ut misera Muliercula continuò lecto affixa, quasi statim moritura cum ejulationibus horrendis vitam diù protraxerit. Præ angustâ re domi, Medicum tamen non consuluit, verùm opinans morbum esse calculum renum miserè sese quotidie excruciavit medicamentis, nescio quibus, lithontripticis, qualia vel quævis muliercula ejus socia illi profutura esse audacter pollicita est. Verùm ipse tandem ab ingeniosissimo Doctore *Tyson* eam invisere rogatus, unáque cum eo observans partes lumbares esse tumidas, & renitentes, & sentiens agitationem materiæ purulentiæ sub impressis digitis (etsi paulò profundiùs ob crassitiem musculorum, & densitatem cutis latescentis,) cum consensu dignissimi Collegæ mei imperavi, uti post applicationem caustici, apertio in loco convenienti per Chirurgum fieret. Quâ apertione jam factâ, magna copia materiæ primùm limpidæ, dein purulentæ, Cystidúmque aquâ limpidissimâ repletarum, ad minimum quingentarum, magno impetu effluebat. Per tres hebdomadas, vel eo ampliùs, turundâ quotidie extractâ, copiosum pus, & cystides lymphâ oppletas eduximus. A primâ Apostematis apertione dolores plurimùm alleviabantur, & moderato usu syrupi *de Meconio* somnum convenientem capiebat, opéque Chirurgicâ externè, & usu continuo decocti *Sarsæ* internè in potum ordinarium exhibitæ, ulcus intra spatium sesquianni (quod tam diù consultò turundâ argenteâ fistulosâ apertum servavimus) demùm perfectè sanatum est: febris Hectica, & sitis evanescebant, vires augebantur, appetitus rediit, & à statu marasmi planè liberabatur, & in aërem rusticanum apricum, & benignum, verno tempore, atque ad usum lacteæ diætæ dimissa, intra sex hebdomadas ἰυτακτῶς, sine aliquâ notâ Tabis evasit, & adhuc post octo annos jam elapsos superstes optimâ valetudine fruitur. Plures ejusmodi historias consultò brevitatis causâ omitto.

CAPUT VI.

De Tabe Nutricum à lactatione nimiâ.

NIhil aliud est lac, quàm succus Nutritius è massa sanguinea per glandulas mammillares continuò secretus. Ideóque si, ob defectum appetitûs, plus succi nutritii è sanguine per mammas longo tempore exsugatur, quàm

per novum chylum è venis lacteis massæ sanguineæ suppeditatur, non potest non insequi sanguinis depauperatio, atque indè Atrophia corporis (quandoquidem nutritione debitâ privatur,) & consequenter calor hecticus in sanguine, spiritibus, & habitu corporis, quæ quidem est altera species Tabis originariæ, à subtractione succi nutritii orta; de qua jam tractabimus.

Non est tamen dissimulandum, me tabidam dispositionem lactando curatam interdum observâsse, idque non tantùm in Uxore meâ dilectissimâ, verùm etiam in plurimis aliis mulieribus. Ex. gr. Domina *Wilson*, vicina mea, durante lactatione, semper pingue*s*cit, quæ ceterâ parte vitæ ferè instar umbræ tabida incedit. Imò Domina *Thompson*, in vico dicto *Snorehill*, in fatalem Tabem habitualem, indéque in Phthisin pulmonarem, manifestè à subitanea Infantis ablactatione, incidebat. Verùm æquè facilè est observatu, omnibus Nutricibus, quæ à lactando hoc modo pingue*s*cunt, appetitum manere integrum, imò durante lactatione plurimùm augeri, & exindè facillimum esse rationem hujus Φαινομένου investigari: Nempè quòd, appetitu, continuâ succi nutritii extractione, per Infantis exsuctionem aucto, majori copiæ novi, & oleosi chyli locus detur, quo sanguis quotidie ditatur, quod magis, quàm omnia medicamenta, ad Tabidæ dispositionis curationem confert. Verùm si, durante lactatione, appetitus langueat, atque indè, ob paucitatem cibi ingesti, minùs novi succi sanguinis suppeditetur, quàm egeritur per mammas, necesse est ut sequatur hectica dispositio in sanguine, & spiritibus; & Atrophia, seu Tabes in habitu corporis, idque ob rationes jam antè memoratas.

Primum hujus tabis adventuræ præsagium est Inappetentia, ideóque hanc cautelam omnibus nutricibus do, ut, appetitu aliquandiù declinante protinùs ablactent infantes. *Secundum* signum est languor virium, ab effœto, & depauperato statu sanguinis procedens. *Tertium* est Hypochondriaca oppressio, & frequens passio hysterica, & suffocatio. Quod quidem Phænomenon non provenit ab infantis suctione vapores sursùm trahente (uti vulgò existimatur) verùm à subtractione succi nutritii magis copiosâ, quàm par est. Quo ipsi spiritus, pari ratione cum sanguine, pauperes, & flatuosi evadunt, quòd robur nativum, & primogenium amiserint, undè sequitur obstructio, & inordinatus, & ingubernabilis hicce motus spirituum in nervis, & fibrillis musculorum, atque indè oppressiones, & torsiones suffocativæ, & convulsivæ, vulgò dictæ hypochondriacæ, & hystericæ.

Hæc præsagientia symptomata, progressu morbi, ab atrophia, & calore hectico (quod mirum non est) excipiuntur, & sæpè in Phthisim pulmonarem, unà cum tussi, anhelitu, &c. terminantur. Originariè tamen hæc Tabes est in habitu corporis, idque à nimia subtractione succi nutritii. Hæc Tabes quum primùm ad gradum marasmi provecta est, & in Phthisin pulmonarem finitur, planè lethalis, & incurabilis evadit. Principio verò facilè curatur, scilicet ablactatione infantis subitaneâ, quo causa procatarctica removetur. *Secundò*, præbendo copiosum nutrimentum ægrotæ, è cibis euchymis. *Tertiò*, Appetitum augendo hilaritate animi, usu benigni, & aprici aëris, exercitiis moderatis, &c. Imò denique, si hectica dispositio id requirat, relegandæ est ægra ad usum lacteæ diætæ, aut aquarum chalybeatarum. Abstineat au-

tem à vino, & evacuationibus omnibus pluſquam juſtis, uti in curatione Atrophiæ ab aliis evacuationibus ortæ jam ſuprà innuimus.

Hiſtoria.

Uxor Domini *Bird* amici mei integerrimi habitantis in vico dicto *Fetterlane*, circa annos 33. nata, puerum robuſtum per ſpatium anni, vel ulteriùs lactavit. Poſt quatuor verò lactationis menſes, appetitu privata parùm alimenti indies deſumebat, indéque in languorem virium, & paſſiones ſuffocativas, ſive hyſtericas incidebat, verùm ſine atrophiâ, vel tuſſi, vel quavis aliâ morbidâ affectione. His verò admonitus, ego (eam jam fortuitò inviſens) Infantem ſtatim ablactare juſſi, ne in Tabem incideret. Illa verò duobus, vel tribus menſibus, in Infantis lactatione, cum appetitu dejecto, adhuc perſiſtens, tandem in Tabem, ſeu Atrophiam corporis incidit; verùm ſine tuſſi, vel aliqua inſigni febre. Vehementer tamen, & fere continuò, de ſiccitate, & calore valdè moleſto circa tonſillas, uvulam, & partes deglutitioni inſervientes conquerebatur (ſicuti Dominæ *Thompſon*, & ferè omnibus Lactantibus Tabidis accidiſſe obſervavi.) Quod Phænomenon, à depauperato, & calefacto ſtatu ſanguinis, ob nimiam lactationem, exoriri mihi videbatur. Tandem, licèt nimis ſerò, monitis meis parens Infantem ablactavit, diætáque lacteâ, & aquis chalybeatis eſt uſa, cum magno emolumento. Appetitu verò ab his (quippè non ſatis tempeſtivè in uſum ſumptis) non reſtituto, ſufficientem copiam novi chyli in maſſam ſanguinis recipere non potuit, atque indè ab omnibus medicamentis abhorrens (conſultis licèt optimis Medicis) tandem in Phthiſin pulmonarem incidens, cum tuſſi, anhelitu, & febre hecticâ planè ſuffocata moriebatur.

CAPUT VII.

De Tabe à Dyſenteria, & Diarrhœa.

IN ſcorbuticâ diatheſi corporis, in tantùm ſæpè aceſcit ſanguis, ut ex quâvis levi causâ irritatus, novum chylum ſibi aſſimilare non poſſit; quo fit ut, continuo fluxu inſtar rivuli, per glandulas inteſtinales excernatur. Qui chylus ſi ſit benignus, more Diarrhœæ; ſin verò acris, & malignus, more Dyſenteriæ cruentæ, morbum fingit. Ab hoc continuo chyli effluxu valdè depauperatur, & incaleſcit ſanguis, adeò ut licèt dyſenteria, aut diarrhœa, opiatorum & adſtringentium medicaminum uſu (qualia veniunt deſcribenda in capite de diarrhœâ, & dyſenteria) profligetur, calor tamen Hecticus in ſanguine adhuc manet, unà cum Atrophia, & ſiccitate cutis, à depauperato & effœto ſanguinis ſtatu ortus: Uti accidebat Filio meo unico, & dilectiſſimo, plurimiſque aliis: Quæ Tabes ſæpiſſimè in Phthiſin pulmonarem finitur. Eſt verò præcavenda (diarrhœâ, & dyſenteriâ propriis medicamentis priùs curatis) uſu longo lacteæ diætæ, corticis *Peruviani*, aquarum mineralium Chalybeatarum, & decocti albi in potum ordinarium. Hæc Tabes frequenter infantibus denturientibus ſupervenit. Verùm ex longo uſu decocti albi, Julapiorum perlatorum, & medicaminum adſtringentium leviter opiatorum facillimè curatur.

Hiſtoria I.

Filia unica Domini *Tindall*, Adoleſcentula egregia, ſcorbutica tamen, & quadantenùs melancholica, circiter xviij. annum ætatis, à ſuppreſſione purgationum menſtruarum, in Diarrhœam ſeroſam, & colliquativam incidit, ex qua ſenſim, ſpatio unius anni, atrophia univerſalis, uſque ad gradum maraſmi, inducebatur, ſine verò aliquâ febre ſenſibili, vel tuſſi, vel dyſpnœâ, vel aliqua alia notâ morbidæ pulmonum affectionis, adeò ut à Medico, qui eam ante me curavit, non omninò pro Tabida haberetur: Ego, cùm jam præ debilitate ferè perpetuò lecto affixa erat ægra, eam inviſere accerſitus, quaſi Diarrhœâ ſolâ affectam, planè Tabe uſque ad maraſmum confectam inveni, & ità de ea ſententiam meam palàm protuli, licèt adhuc pulmones ſarti tecti viderentur, nec ullum indicium aderat febris hecticæ. Quumprimùm verò à regimine debito; & uſu medicaminum efficacium ſiſtebatur diarrhœa impenſiva, quam prior Medicus ex ignorantia, vel incuria tamdiù permiſerat, illicò flamma hectica in habitu corporis accendi incipiebat, & pulmones etiam affici tuſſi ferè perpetuâ, & dyſpnœâ, quæ ſymptomata tandem ſudore colliquativo, tumore pedum, aliiſque notis funeſtæ Phthiſeos pulmonaris excepta, citò ad ſupremum diem Virginem formoſam, inter lacrymas amicorum, deducebant. Duo hìc præſertim notatu digna erant, ſcilicet quòd, quò magis diarrhœa ſiſtebatur, eò ſemper magis pulmones illicò afficiebantur: Et ſecundò quòd, utcunque per ſpatium ferè anni Tabes prævaluerit, ad maraſmum uſque, priuſquam vel labes minima pulmonibus impreſſa videbatur, in cadavere tamen poſt mortem aperto pulmones apparebant ubique tuberculis hìc illìc referti, iiſque non tantùm crudis, verùm etiam aliquibus maturis.

Hiſtoria II.

Filius meus unicus, antequam annum ætatis octavum attigerat, me abſente, dyſenteriâ truculentiſſimâ corripiebatur, à qua, ante meum reditum, Tabe uſque ad maraſmum, confici videbatur. Poſtquam verò diligentiſſimo uſu remediorum omnigenorum dyſenteria planè evincebatur, & alvus in ſtatum naturalem redigebatur, manebat adhuc calor hecticus, cutis arida, pulſus celer, cum aliis febris hecticæ ſignis, inſuper appetitus plurimùm deficiebat, tuſſis arida invadebat, & ſurditas aliqualis, cum hebetudine cerebri. Ex electione verò aëris ſalutiferi, uſu lacteæ diætæ, & poſteà Corticis Peruviani, & nutrimenti euchymi, & pleni, ſpatio trium, vel quatuor menſium ἔυχρως & ἔυσαρκες evaſit, niſi quòd ab illo tempore uſque huc, à minima occaſione, tuſſi aſthmaticæ valdè pronus maneat.

CAPUT VIII.

De Tabe à Diabete, ſeu nimio fluxu Urinæ.

Diabetes vulgò dicitur *Hydrops ad Matulam*, éſtque continuus ſucci nutritii fluxus per renes decurrens, qui cogitabundis, & vini Gallici, liquorúmque diureticorum Potatoribus plerumque accidit: Undè urina (ob copio-

ſam ſcilicet novi chyli affluentis admixtionem) ſalſedine ſuâ privata, dulcis, imò mellea redditur. Hoc continuo effluxu chyli depauperatur ſanguis, indéque inſigniter languent vires. Ab excandeſcentia ſanguinis calor præternaturalis in partibus ſolidis accenditur, undè debilitantur nervi, atque indè ſpaſmi, vertigines, aliæque generis nervoſi affectiones ſequuntur, tandémque partes muſculoſæ, ſucco nutritio privatæ in Atrophiam, ſeu Tabem incidunt: Uti accidebat filio Domini *Pettit*, Domino, & Dominæ *Wells* aliiſque quamplurimis. Hæc Tabes curanda eſt diuturno uſu *diætæ lacteæ, conſervæ Roſar. rub. boli Armen. Gum. Arabic. Tragacanth.* &c. potatione longâ aquarum *Bathonienſium*, *Iſlingtonienſium*, vel cujuſvis alterius aquæ *mineralis chalybeatæ*. Abſtinendum verò eſt ab uſu vinorum, præcipuè Gallicorum, à Venæ ſectione, omnibúſque catharticis, præter *Rhabarbarum*, *Myrobalana*, aliáque ejuſmodi lenia, quæ etiam ſtypticis partibus ſunt prædita, de quorum vi in hoc morbo debellando mox egregiam referemus hiſtoriam.

Hiſtoria I.

Filius Domini *Pettit*, à Diabete, cujus curatio diù neglecta fuit, non tantùm epilepticis, & vertiginoſis affectibus frequenter fuit afflictus, verùm etiam, progreſſu morbi, valdè tabidus evaſit. Verùm uſu aquarum *Tunbrigienſium*, *lacteæ diætæ*, & *Electuariorum adſtringentium* perfectè reſtitutus eſt, & jam poſt decem annos rectè valet.

Hiſtoria II.

Ipſe Dominus *Pettit*, prioris ægri pater, Incoláque cujuſdam vici dicti *Longlane*, jam ferè ſeptuagenarius, à *Diabete* in ſummam hecticam, ultimúmque Maraſmi gradum redactus, lectóque per tres ſeptimanas affixus, uſu *diætæ lacteæ* accuratiſſimè inſtitutæ, & *Julapiorum*, *Electuariorúmque adſtringentium*, à *Diabete*, & febre, tandémque à Tabe ipsâ ſanus evaſit, eſtque adhuc, quantum ego ſcio, jam poſt quinque annos ſuperſtes.

Hiſtoria III.

Dominus *Wheeler*, Incola vici dicti *Princes ſtreet*, licèt jam tres puellas habeat vivas, & ſanas, omnes tamen filios, primâ infantiâ (ubi ſcilicet primùm cœpêrunt denturire) diabeticâ Tabe ſublatos, amiſit. Nomen quidem morbi ignoravit, verùm, dum obſervaret eodem modo omnes filios periiſſe, idque, ferè circa idem ætatis tempus, atque id, in extremam emaciationem redactos, cum perpetua & inextinguibili ſiti, & profluvio Urinæ mirabili, me tandem conſuluit de quarto filio, qui tunc denturiebat. Atque, ſicuti tres priores jam defuncti, incipiebat immodicè ſitire, atque etiam æquè immodicè mingere, quo caro valdè flaccida reddebatur, calórque hecticus ſuboriebatur. Ità, melleâ Urinæ dulcedine fultus, ſententiâ firmatâ, Phthiſin diabeticam à dentitione ortam pronunciavi; qualis perfectam curationem admittere non poſſit, uſquedum dentium eruptio jam planè completa fuerit. Intra unius, vel alterius menſis ſpatium, ad faciem Hippocraticam, ultimámque tabis ſcenam miſellus infans redigi videbatur; quippè qui colliquationem per diarrhœam, æquè ac per diabetem pateretur, licèt ſine tuſſi, vel aliâ aliquâ pulmonum affectione. Utcunque, in præſentem ſymptomatum alleviationem, præſcripſi accuratiſſimam *diætam lacteam*,

&

& *Electuarium adstringens*, jusíque, ut sitiens lac solùm aquis *Islingtonienſibus* mixtum per totam æstatem biberet. Quò sitis, & profluvium Urinæ aliquantùm supprimi, caróque resarciri videbantur. Morbo autem, incertis intervallis, recrudescente, cum insigni per alvum, æquè ac per renes colliquatione, quoties scilicet instabat nova dentium eruptio, secundùm prognosticon initio habitum, præscripsi tandem gr. vj. vij. vel viij. *Rhabarbari*, omni mane, & tantillum *diascordii* horâ somni sumendum. Quorum remediorum diligenti usui infantem committebam, atque in horum usu persistebat per duos annos, ad minimùm, donec scilicet omnes dentes erupissent, quò vires, carnésque continuò resarciebantur, meliúsque indies sese habuit, etsi aliquantùm siti, profluvióque urinæ detineretur, usquedum totum numerum dentium complevisset. Jam verò, quarto ætatis anno finito, sanitate firmâ, & athletico corporis statu frui videtur, ac si nunquam morbo aliquo affectus fuisset.

CAPUT IX.

De Tabe à Salivatione ortâ.

SAlivatio est vel naturalis, vel arte facta; Estque harum utraque copiosa secretio succi nutritii per Glandulas salivales facta, quâ, ob rationes jam prioribus capitibus memoratas, post longum salivationis cursum, sanguis acescit, & incalescit, partésque musculosæ debitâ nutritione privatæ in atrophiam, seu tabem incidunt.

Salivatio naturalis, seu Ptyalismus scorbuticis, utplurimùm, supervenit, idque, quoniam sanguis, ob acrimoniam, non potis est novum chylum sibi assimilare, ideóque, in circulatione, eum continuò per Glandulas salivales excernit. Quò fit, ut vel ipsis mulierculis sit notum, nimiam salivationem in phthisin tendere; quare ritè continuam salivæ deglutitionem ad Tabem præcavendam præscribere solent: quâ non tantùm salivationis progressus præpeditur (sputatio enim tractione quâdam perpetuâ glandulas salivales solicitat, & ad novam excretionem urget) verùm etiam chylus per ductus salivales incassùm excretus, naturæ, in sanguinis reparationem, continuò restituitur.

Æquè verum est etiam omnem salivationem arte factam, mercurialibus scilicet medicamentis excitatam (si longa fuerit) hecticam & tabidam dispositionem inducere.

Quo in casu (salivatione jam finita) ad usum diuturnum *lactea diæta* æger relegandus est, quo sanguis leniatur, & dispositio tabida præveniatur. Deindè aëri aprico, & benigno, & liberali ciborum euchymorum usui, imò etiam (si opus fuerit) aquarum *mineralium Chalybeatarum* committendus est.

Patuit egregium hujusmodi tabis exemplum in Filia Domini *Daulton Pharmacopolæ*, quæ à salivatione mercuriali ad curandas Scrophulas excitatâ, statim à finita salivatione, in tabem lethalem incidit, & ob ingentes humorum impensas salivatione factas, neque aëre, neque lacteâ diætâ, neque ullâ

aliâ arte restitui poterit, verùm sensim tabe confecta, sine ullâ Phthiseos pulmonaris notâ, post unum, vel alterum mensem à salivatione elapsum, ultimum diem clausit.

CAPUT X.

De Tabe ab Hydrope orta.

HYdrops fit *Lymphæductuum*, seu vasorum Chyliferorum rupturâ, quò succus nutritius (qui naturaliter per hæc vasa, quasi perpetuis quibusdam rivulis, sub specie vel lymphæ, vel chyli in sanguinis massam, in necessariam ejus reparationem, deferri solet,) jam continuò in cavitatem abdominis, & thoracis, vel in ipsos artus, habitúmque corporis effluit, & depluit. Quò, sanguis solitâ instauratione chyli, vel lymphæ, vel utriusque privatus, valdè depauperatur, indéque acescit, & incalescit; undè nemo mirari debet febrem cum siti, aliisque ejusmodi symptomatis, indè nasci, uti & Tabem, seu atrophiam partium, cum languore virium indè consequente, ob defectum novi succi nutritii, atque denique dyspnœam etiam, ob distensionem musculorum ab humore hydropico intùs contento.

Usitatissima hujusmodi vasorum rupturæ causa est tumefactio glandularum abdominis, vel thoracis, vel artuum per quas, vel juxta quas hæc vasa perrepunt, & suffulciuntur. Quibus tumoribus vasa illa tenera coarctata, & compressa liberum transitum præbere non possunt, vel lymphæ, vel chylo; indéque, continuo appulsu novi liquoris ad partes vasorum compressas tendentis, & præterfluentis tergum prementis, vasa ultrà tonum naturalem distenta tandem rumpuntur. Hic morbus est valdè difficilis curatu, nec quidem sine lymphæductuum, seu vasorum lacteorum agglutinatione, & consequenter minutione glandularum tumidarum, quæ vasorum exilium rupturam comprimendo efficiunt, curari potest. Hoc igitur casu, Indicationes curativæ sunt quæ sequuntur.

Primò. Saburram succi nutritii extravasati *cathartícis hydragogis*, uti *Resinâ Jalapii*, *Gutta Gamb.* aliisque capite de *Hydrope* memorandis; atque etiam diureticis, uti *sale succini*, *Millepedis*, &c. subducere, & evacuare.

Secundò. Longo *Chalybeatorum* usu tumefactas glandulas, obstructionem chyli efficientes, reserare, tonúmque partium tumefactarum exindè restituere, & firmare. Quibus factis, æger copiosè cibis euchymis nutriatur, tandémque libero, & benigno aëri, & usui aquarum *Chalybeatarum* committatur, non tantùm in ulteriorem sanguinis temperationem, verùm etiam in perfectam glandularum obstructarum reserationem. Hoc autem in casu, à diæta lactea religiosè abstinendum, quoniam glandulas jam obstructas ulteriùs infercit, & consequenter causam morbi procatarcticam promovet.

Historia.

Filius *Thomæ Lechmere* Armigeri, circiter annos duos natus, & denturiens, à frigore percepto, in Peripneumoniam incidit, atque longo tempore, à Pharmacopola, omissis Venæsectione, aliisque curationi legitimæ apprimè

neceſſariis, peſſimè habitus eſt. Tandem autem à me & Collegâ meo eximio Doctore *Croon*, ſerò licèt advocatis, per detractionem ſanguinis, applicationem Veſicatoriorum, & linimentorum thoracicorum, ut & per exhibitionem medicaminum pulmonarium, quadantenùs reſtitutus eſt: Valetudinarius tamen cum tuſſi, & difficili reſpiratione manſit, per ſpatium ſcilicet anni unius, ad minimum, à quo tempore miſellus puer febre hecticâ, quotidiè intermittente cœpit detineri, quæ licèt uſu *Corticis Peruviani* ſæpiſſimè profligata fuerit, citò tamen revireſcere ſolebat, & quidem, incertis intervallis, per annum integrum, ad fatalem uſque diem recrudeſcebat. Ab initio verò febris, abdomen hydropico tumore diſtendi cœpit; qui quidem tumor, mirum in modum, indies creſcebat, cum augmento tuſſis, & dyſpnœæ: quibus omnibus ſymptomatis atrophia partium, ad gradum uſque maraſmi, tandem ſuperinducebatur: In ſumma verò corporis emaciatione, & hydropis ἀκμὴ (quod notatu dignum) vultum habuit vegetum, & elegantiſſimum, abſque vel minimâ flavedinis tincturâ. Appetitum etiam firmum, ſeu magis voracem, idque, ad funeſtum uſque diem. Quo rectè conjectatus ſum, necnon amicis ejus hanc ſententiam ſemper protuli, Hydropem eſſe verè chyloſum, factum à depluvio chyli in cavitates abdominis per vaſa lactea, ex accidente aliquo rupta, necnon tabem comitantem haud eſſe verè pulmonarem, ſed ex mera inanitione ortam, per ſubtractionem ſcilicet ſucci nutritii debiti è vaſis chyliferis, ruptură jam in iis factâ. Quod ab eventu planiſſimè patuit. Paracenteſi enim factâ in abdomine, dum adhuc vivus erat puer, extraximus plurimas libras chyli lacteſcentis, & admodum dulcis, qualis in ipſo ductu chylifero reperitur. Aperto verò poſt mortem cadavere, non obſtante difficili reſpiratione, & longâ tuſſi, invenimus pulmones ipſos ſanos, & ſine aliquâ præternaturali affectione, niſi quòd in poſticâ parte, prope trachæam, glandulæ apparebant valdè numeroſæ, eæque ſatis inſignes, & duræ, egregiam preſſuram ſuper ipſum ductum chyliferum efficientes, ferè quâ parte venam ſubclaviam pertingit; erántque adeò inſignis ponderis, & molis, quòd ob preſſuram ſuper ductum indè factam, ac ſi à faſciâ injectâ, difficile admodùm videbatur, ſi omninò poſſibile, ut Chylus ſeſe in ſanguinem trajiceret. Atque indè factum eſt proculdubio, quòd vaſa lactea tenuia in abdomine ſita (chylo continuò premente, & tranſitum facilem ſuperiùs per ductum chyliferum non reperiente) ultra tonum diſtenta, tandem rupturam paterentur, atque ità in cavitates abdominis chylum ſanguinis reparationi deſtinatum, quaſi continuo rivo, trajicerent. Ex jam dictis prope vel ipſi ſenſui apparet primò, hos tuberculos, ſeu glandulas pulmonares tumefactas à malè curatâ peripneumoniâ, ob defectum ſcilicet tempeſtivæ venæſectionis, & expectorationis, primitùs eſſe oriundos. Secundò, ſicut tuſſim moleſtam atque aridam à conſtrictione vaſorum pulmonarium aëriferorum his tuberculis factâ, ità etiam reſpirationem anheloſam à preſſura chyli extravaſati infra diaphragma ortum habuiſſe. Tertiò, Tabem hanc non fuiſſe verè pulmonarem, quoniam licèt adfuerint tuberculi pulmonares, apoſtemata tamen non referebant, neque

exulcerabantur : Verùm, reverà procedebat hic Marasmus ab Hydrope hoc Chylosо, undè continuò succus ille nutritius subtrahebatur, qui sanguinis reparationi, & partium nutritioni debebatur. Quartò, Hydropem hunc à ruptura vasorum lacteorum in abdomine sitorum ortum habuisse, & denique hanc rupturam exilium vasorum lacteorum à continuâ illâ pressurâ in superiorem partem ductûs Chyliferi per tuberculos hos pulmonares factam esse.

CAPUT XI.

De Tabe à Sudoribus immensis ortâ.

SUdores immensi & chronici sæpissimè in colliquativos evadunt : His enim, non tantùm saburra veteris effœti, & inutilis chyli, verùm etiam novi, & oleosi copia (ob sanguinis, præ nimiâ scilicet acrimoniâ scorbuticâ sensim contractâ, assimilandi impotentiam) per poros cutis liberè excernitur. Quò fit, ut ob continuam sanguinis depauperationem, non tantùm ejus massa acescat, & in febrilem, & hecticum calorem excandescat ; verùm etiam partes corporis solidæ, nutritione necessariâ, hoc modo, jam privatæ, paulatim in atrophiam incidant, & prorsùs marcescant.

Hic Sudor colliquativus, sicuti omnem Phthisin pulmonarem in statu deplorato, & in ἄκρῳ comitatur, quum morbus scilicet ad fatalem periodum jam præceps ruit ; ità in funesto cujusvis morbi statu, semper cum præcipiti naturæ ruinâ, reperitur : Ideóque hi madores, seu colliquativi, & oleosi Sudores vulgò vocantur *Clammy Death-Sweats*.

Aliquandò etiam in Scorbuticâ diathesi, licèt rarò, hujusmodi Sudorem colliquativum observavi locum tenere morbi originalis, cujus excessu, paucis hebdomadis, totum corpus in statum hecticum, & tabidum redactum vidi : Quod fit, quoniam ab his profusis Sudoribus in longum tempus productis, sanguinis massa in statum depauperatum, & alitioni inhabilem reduci solet : Undè necessariò sequitur calor hecticus, & Atrophia partium, cum languore, aliisque tabis symptomatis in habitu corporis usitatis.

Unum, aut alterum exemplum hujusmodi hìc subnectere lubet, quorum enarratione curatio hujusce tabis, quantùm mihi innotuit, declarabitur.

Historia I.

Dominus *Lusse Presbyter* ferè sexagenarius (qui fuit etiam pater Domini *Dris-Lusse* eximii Medicinæ Professoris *Oxonii*) vir à multis retro annis valde scorbuticus, & melancholicus, vertigini, palpitationi cordis, multisque aliis generis nervosi affectibus sæpissimè erat obnoxius. Super omnia verò de Sudoribus, colliquativis continuis noctu diúque, idque tempore tam hyberno, quàm æstivo conqueri solebat. Quò factum est, ut non tantùm frigori valde fuerit obnoxius, à quo vel maximos semper sentiebat dolores in genere nervoso : Verùm etiam totum corpus emarcuit, ita ut in censu tabidorum non immeritò habendus fuerit. Verùm *fontanellis* inter scapulas

factis, usúque cereviſiæ *Antiſcorbuticis* medicatæ, in ordinarium potum, & præcipuè longo usu aquarum mineralium tam chalybeatarum, quàm cathartarum, earúmque tam hyeme, quàm æstate sumptarum, non tantùm à ceteris generis nervosi affectibus, verùm etiam ab his colliquativis Sudoribus planè liber evasit: Quò factum est, ut vel plurimos ultimæ senectutis annos, cum athletico corporis habitu, sanitate constanti, mente hilari, vultu florido & vivaci degeret, ac si iterùm cœpisset juvenescere.

Hiſtoria II.

Uxor Domini *Clapton*, Incolæ cujusdam Vici dicti *Lothbury*, circa annos quadraginta nata, Mulier à multis annis valde Scorbutica, & Asthmatica, post quatuor hebdomadas à puerperio elapsas, verno tempore, in acutissimos dolores paulò supra inguen incidebat. Cui, præter linimentum anodynum exteriùs adhibitum, propinavi hauſtum aliquantisper diaphoreticum ex *Aqu. Card. Theriacali, Theriac. Androm. & Syr. de Meconio*; quo factum est, ut in profusissimos, & admoòum fœtidos Sudores colliqueſceret, qui, non obstante cautâ stragularum detractione, duabus hebdomadis vel ampliùs, perdurabant, cum insigni virium languore, tabidáque corporis consumptione. Quo obſervato, Electuaria & temperata Julapia constringentia, & poros cutis obstruentia, aliáque ejusmodi continuò præscripsi, unde Sudores protinùs decreſcebant, verùm novo Chylo (ob acrimoniam sanguinis adhuc restantem) reliquæ massæ non ità bene assimilato, atque unito, jam commixto, licèt pori cutis jam arte essent obstructi; Succus tamen nutritius recèns novam sibi portam per alvum moliebatur, quo sudor colliquativus diarrhœâ æquè colliquante, unà cum torminibus excipiebatur, habitu corporis indies in pejorem Tabis gradum ruente.

Verùm hâc portâ, usu opiatorum, & emplasticorum medicaminum itidem occlusâ, succus nutritius aliam per renes invenit, quò misella fœmina in Diabetem, cum promotione Tabis, in gradum ferè Marasmi, incidit.

Diabete autem, usu *Gum. Arabic. Electuariorum adstringentium*, &c. evicto; immensi & colliquativi Sudores denuò sunt reversi. Ideóque hanc miseram & tabidam mulierem, (ità suadente etiam tempestate anni jam scilicet vernâ) in aërem perflatilem, & apricum *Hampstadiensem*, dimittere decrevi: quâ mutatione aëris, (poris cutis jam subitò occlusis) in insignem salivationem, per viginti dies, vel eo amplius, versus est morbus, dispositione Tabidâ adhuc restante, vel etiam magis auctâ, usu verò copioso diætæ lacteæ, atque aëris aprici beneficio, massâ sanguinis paulatim emollita, etiam succi nutritii colliquatio sensim evincebatur, atque indè non tantùm à salivatione, verùm etiam ab ipsa tabida dispositione libera, in statum ἰυτροφον & ad appetitum integrum indies reducta est: Largo tandem apostemate super inguen, ubi dolor primùm invaserat, collecto: Quod apertum, & ope Chirurgicâ, curatum fuit. Quo mulier post decem, vel amplius, annos sana superstes fuit, etsi posteà asthmate è vivis sublata est.

Hiſtoria III.

Dominus *Forteſcu*, Vir ferè ſexagenarius, à multis retrò annis ſcorbuticus, & aliquantiſper aſthmaticus, per tres, aut quatuor æſtates, continuo calore, imò & ardore lumborum, atque artuum vexatus eſt. Quo factum eſt, ut à profuſis, & colliquativis Sudoribus, præcipuè verò decubitûs tempore, planè confectus fuerit, & in ſtatum maraſmi ferè redactus. Tempore verò hyemali, bene ſe habebat, à calore, æquè ac Sudoribus propè liberatus, licèt faciem Hippocraticam nunquam deponeret: Hâc verò æſtate 1688. lumborum ardor, & ſudores profuſi adeò prævaluerunt, ut ſeſe in lecto ad dormiendum continere non potuerit; quò tandem factum eſt, ut appetitu jam langueſcente, in hydropicum, & œdematoſum tumorem crurum inciderit. Poſt multa, ab aliis Medicis, in caſsùm tentata, tandem ego advocatus, ex uſu *Corticis Peruviani*, flammam in ſanguine & ſpiritibus extinguens, ſudores etiam intra cancellos moderatos redegi: Quo, ægro ſeſe in lecto debitè continente, tumor etiam crurum planè evaneſcebat, etiamſi macilentus & marcidus adhuc appareat.

APPENDIX.

Hæc *Phthiſis, ſeu Tabes generalis* ab inanitione orta ſæpe à morbis aliis dependet; Ideóque Tabes generalis ſymptomatica jure vocari poſſit: Uti primò à *Lienteria*, quandò ſcilicet chylificans facultas Ventriculi, à diatheſi præternaturali ſalivæ, & liquoris nervoſi dyſcraſiâ ſit læſa: Quo fit, ut ſanguis, & corporis habitus (alimentis, in propriâ ſpecie, abſque ullâ alteratione, per inteſtina deturbatis) nullam indè inſtaurationem recipere poſſint; atque hinc atrophia ex inanitione facta neceſſariò ſequitur.

Haud rarò etiam, à præternaturali alteratione, vel obſtructione bilis, & ſucci pancreatici; aut etiam ſucci per glandulas totius fiſtulæ inteſtinalis excerni ſoliti, quíque ſecretioni excrementitiæ partis alimentorum à nutritia inſervit, hæc Tabes generalis oritur: Hinc enim fit, quòd chyloſæ partes alimentorum è ventriculo deſcendentium, unà cum excrementis fæculentis, vaſorum lacteorum orificia jam præterlapſæ, per anum extruduntur; Idque vel in dejectionibus albis, & planè chyloſis, ob defectum, vel præternaturalem diatheſin bilis, quod eſt proprium menſtruum ſecretorium chyli (uti in Ictero cum ſummo corporis languore, & emaciatione ſolet accidere;) vel etiam in dejectionibus flavis, uti in Cœliaca paſſione, quæ eſt vel ab obſtructione, vel à natura ſucci pancreatici & inteſtinalis depravatâ, evenire ſolet. In priori caſu, urina colore icteritio ſatis tincta eſt, in poſteriori verò, contrà. In utraque, Chylo, ab excrementitiis ingeſtorum partibus, non ſeparato, ſanguis debitâ inſtauratione privatur, undè Atrophiam, ſeu Tabem, eámque præcipitem ægros invaſiſſe ſæpiùs obſervavi.

Denique, hæc Tabes generalis ſymptomatica interdum fit à numeroſis, & largis tumoribus ſcrophuloſis in meſenterio præternaturaliter ſitis, à quibus (venis lacteis tanquam filo jam conſtrictis vel compreſſis) liquoris nutritii in inteſtinis ſeparati, & per oſcula venarum abſorpti, tranſitus in ſan-

guinis maſſam, vel in totum, vel in partem impeditur. Quo in caſu, ſedes ſunt copioſæ, & chyloſæ, abdomen indureſcit, & tumeſcit, urina verò minimâ quantitate, ſed ſano colore fluit. Indè, ſanguine novo indies non ſaturato, partes muſculoſæ nutrimento debito privatæ quotidie marceſcunt, tandémque ad maraſmi gradum extenuantur, etiamſi appetitus ſit vorax, atque æger in ſtatu ἀπυρεξίας perpetuò ferè maneat; Cujuſmodi exemplum ſemel mihi in puero circa quatuor annos nato oblatum eſt, cujus hiſtoriam ob maximam raritatem, mox referemus.

Omnes hæ Phthiſes ſymptomaticæ, non habito priùs ſpeciali reſpectu ad morbos à quibus dependent, ſunt prorsùs incurabiles, his verò arte ſublatis, hæcce Tabes ſponte ſuâ ceſſat; ideóque curatio hujus Phthiſeos alibi (in morborum ſcilicet, rationem cauſæ habentium therapeiâ) quærenda eſt.

Hiſtoria I.

Filius cujuſdam Civis, in plateâ vulgò dictâ *Wood-ſtreet*, circa annos quatuor natus, abſque ullâ febre, vel tuſſi, verùm abdomine inæqualiter duro, & tumido, pauciſſimâ urinâ, ſani tamen coloris, dejectionibus frequentibus, copioſis, & planè chyloſis, ad ultimum maraſmi gradum ſenſim redigi videbatur: Appetitus nihilominùs per totum invaletudinis tempus, integer, vel potiùs vorax durabat, undè facilè conjiciebam trajectionem chyli per venas lacteas, à frequentibus, & prægrandibus tumoribus glanduloſis ſparſim in abdomine ſitis, mutùm impediri, Tabémque ex inanitione hoc modo factam ortum ſuum duxiſſe.

Præſcripſi *Emplaſtrum Diaſapon. toti abdomini imponendum, & Julapium ſequens copioſè & frequenter propinari.*

℞ *Aqu. petroſel. & fœnic.* an. ℥. *iv. aqu. Lumbric. mag. Syr. è quinque Radic.* an. ℥. *ij. ſalis ſuccin. nitidiſſ. & ab oleo optimè depurat.* ʒ. ß. *M. F. Julapium.*

Hunc liquorem, præter ſpem omnem, avidiſſimè petebat, quemvis alium planè reſpuens, ità ut 24. horarum ſpatio duplicem quantitatem Julapii præſcripti bibendo conſumeret. Quo, abdomine jam detumeſcente, urina mirum in modum fluebat, & ſedes rariores, minúſque chyloſæ reddebantur, brevíque ſpatio, ex uſu frequenti & copioſo hujus *Julapii* & *Rhabarb. toſt.* cum *Diaſcord.* in formam boli commixti, puerulus, præter ſpem amicorum omnium maraſmo tandem liberatus eſt.

Hiſtoria II.

Nuperrimè (ubi ſcilicet hæc jam ſcripſiſſem) accerſebar ad inviſendum filium Domini *Gouge* ad inſigne *Annuli Corneliani* in vico dicto *le Strand*, puerum circiter ſex annos natum, & maraſmo planè in ſceleton redactum; Ubi primùm in cauſam hujus Tabis diligentiùs inquiſiveram, illicò deprehendi abdomen valdè & inæqualiter diſtentum, Tuberculis hìc indè racematìm diſpoſitis, ubique refertum; quod tamen non niſi vehementi preſſurâ per digitos factâ diſcerni poterat.

Sedes etiam erant multæ, & chyloſæ, urina perpauca, verùm ſana; tuſſis nulla, reſpiratio ſatis libera, aſpectus tamen admodùm melancholicus, & planè lethalis, & vultus ſqualidus & pallidus.

Præſcripſi *Decoctum album*, & *bolum cum Diaſcord.* & *Rhabarb. toſt.* an. ʒ. ß.

semel in hebdomade deglutiendum ; *Emplast. Diasap.* abdomini imponendum, & *Julapium* jam priori Historiâ memoratum, quod *sale succini* egregiè fuerat impregnatum, ad libitum bibendum.

Quod de priori ægro narravimus, idem hìc etiam fœliciter contigit. Puer enim quemvis alium liquorem respuens, hunc diu noctúque petebat, ad consumptionem ferè ℥. xxiv. singulis diebus. Quo factum est, ut spatio duarum hebdomadum, vel eo minùs, dejectiones alvi redderentur naturalis consistentiæ, coloris, & quantitatis. Copiosa etiam urina fluebat. Abdomen, ultrà quàm credi potuit, detumescebat : Neque tuberculos in eo delitescentes, exploratione jam factâ per digitos diligentissimâ, ampliùs deprehendere potui. Appetitus & sitis naturaliter sese habebant. Sensim etiam indies carnes augeri videbantur. Evictis jam melancholiâ, & lassitudine, puer non tantùm solitam corporis agilitatem, verùm etiam vultûs nitorem, & vegetum colorem quadantenùs revocare videtur ; adeò ut de ejus ulteriori restitutione haud ampliùs sim sollicitus.

PHTHISIOLO-

PHTHISIOLOGIÆ

LIBER SECUNDUS.

DE PHTHISI PULMONARI ORIGINALI.

PHTHISIS Pulmonaris est Consumptio totius corporis cum febre, à mala affectione, & ab ulceratione Pulmonum tandem, originem ducens. Quæ quidem est Phthisis maximè famosa, & κατ' ἐξοχὴν dicta, de qua Authores tractare solent, tanquam nulla esset alia Phthiseos species. Ideóque de ea paulò uberiùs, hoc loco, disseremus.

Hæcce Phthisis Pulmonaris est vel Originaria, quæ à mala diathesi, & ulceratione pulmonum primo instanti dependet: Vel secundaria, & symptomatica, quoties scilicet pulmones à morbis præcedentibus jam altiùs afficiuntur.

Quandoquidem verò in Phthiseos Pulmonaris symptomaticæ curatione, specialis respectus ad morbum primarium, à quo hæc Phthisis originem ducit, semper sit habendus, & curatio ejus aliquatenùs, pro genio ejusdem morbi sit varianda: In ultimo hujus Tractatûs Libro, ex professo, de curatione hujusmodi Phthisium tractabimus, præmissâ in hoc generali disquisitione (quantùm nobis observâsse licuit) de natura, causis, signis, differentiis, prognosticis, indicationibus curativis, & methodo curationis Phthiseos pulmonariæ.

CAPUT I.

De Causis Phthiseos Pulmonaris Originariæ.

CAusa Phthiseos Pulmonaris in genere, est totius massæ sanguineæ, & spiritûs nervosi prava dispositio, à variis causis procatarcticis sensim contracta, quâ serum sanguinis acre, vel malignum per molle, & glanduloſum pulmonum parenchyma secretum pulmones ipsos infercit, & inflammat, tandémque etiam exulcerat, quæ quidem causa continens est hujus morbi.

Causæ procatarcticæ, seu primam ansam huic morbo præbentes, sunt *Primò*: Suppressio solitarum, & necessariarum evacuationum, veluti menstruarum purgationum, lochiorum, veterum ulcerum, & præcipuè fistulosorum, fontanellarum, sudorum per plantas pedum, aliásve partes corporis prodeuntium, gonorrhœæ, fluoris albi, alianímque hujusmodi, idque

abſque correctione, vel remotione cauſarum, à quibus iſta dependent: Quo fit, ut vel ipſe ſanguis ab iſtis humoribus (à natura excretioni, ceu cuidam exilio damnatis, verùm in maſſa ſanguinea ab injectis repagulis, diutiùs quàm par ſit retentis) inquinetur, & in ſtatum morbidum reducatur.

Secundò: Pathemata animi graviora, præcipuè verò metus, triſtitia, iracundia, cogitatio nimia, & nimis anxia, uti & ſtudia intempeſtiva, & nimis longa, cum aliis hujuſmodi, quæ non tantùm vitiando ſpiritus animales, atque exindè naturalem ſanguinis fermentationem impediendo; verùm etiam contractionem ſpaſmodicam ferè continuam molli pulmonum parenchymati incutiendo, plurimùm huic morbo conferunt.

Tertiò: Cibi, & potûs nimis plena, & intempeſtiva ingurgitatio, ubi etiam incautus ciborum, & potuum excrementis abundantium, & digeſtioni minùs aptorum delectus; præcipuè autem vinorum, & liquorum valdè ſpirituoſorum nimia potatio. Quod, ubi ſit curis, & mœſtitiæ, cæteriſque animi pathematis conjunctum (quantùm mihi obſervare contigit) uſitatiſſima cauſa eſt Phthiſeos pulmonaris. Hinc enim corporis habitu à ſaburra humoris effœti, & inutilis, more œdematis adimpleto, tota ſanguinis maſſa inquinatur, ſeroſáque, & acris, tandémque in flammam hecticam diſpoſita redditur.

Quartò: Exercitii debiti neglectus, quo excrementa, quæ uſitatâ naturæ lege per cutim propulſari debuêre, intra ſanguinem detenta craſin ejus ſenſim evertere ſolent. Ex hoc defectu etiam ſtagnatio humorum in habitu corporis, & obſtructiones variæ hìc illìc in ipſis fibrillis oriri ſolent. Quæ non parùm ſanguinis putredini, & ſpirituum labefactioni conferunt.

Quintò: Studia nocturna, & longæ vigiliæ, quæ non tantùm ſpiritus animales fermentationi ſanguinis neceſſarios debilitant, verùm etiam recrementa per diaphoreſin in lecto excerni ſolita intùs retinent, quo univerſam maſſam ſensìm inquinari quis miretur? Hùc ſpectat etiam ſomnus diurnus, & longus, præcipuè vero à paſtu, qui ſicuti tardando ciborum digeſtionem, eo maſſam ſanguinis effœtam, & chylo inutili plenam reddit, (quâ de causâ frequentes, gravéſque tuſſes naſci ſolent): Ità ſpiritus animales nimis intempeſtivè conſopiendo, indéque fermentationem, & volatilizationem novi chyli impediendo, totam ſanguinis maſſam nimis ſeroſam, atque acrem efficit.

Sextò: Aër etiam paluſtris, & denſus, carbonúmque fumo oppletus, vitiando ſpiritus animales, legitimæ ſanguinis fermentationi adeò neceſſarios, atque etiam inferciendo, & debilitando pulmones reſpirationi deſtinatos, qui ſunt hujus morbi ſedes, & theatrum, egregiè Phthiſin promovet.

Septimò: Diſpoſitio etiam hæreditaria ſæpè ſæpiùs Phthiſin pulmonarem infert, cùm omnibus ſit ſatis notum, natos à Phthiſicis parentibus in eundem morbum eſſe proclives.

Octavò: Mala pectoris formatio, ſive ea fuerit naturalis, ſive accidentalis, in hac re partes ſuas habet. Naturalem eam appello quæ ſit cum pectore conſtricto, longo collo, & humeris alatis: Accidentalem verò quæ ſit cum curvitate, ſeu diſtorſione pectoris; quâ non ſolùm partes thoracicæ, ſpecia-

tìm pulmones tono suo jam debilitati, serosis fluxionibus redduntur obnoxii; verùm pulmones etiam necessariâ dilatatione privati, & coarctati, morbidum sanguinis serum in sese coacervant, atque retinent, quo fit ut tandem obstructiones patiantur.

Nonò: Contagium etiam hunc morbum propagat. Hic enim affectus (uti frequenti experientiâ observavi) lecti socios miasmate quodam, sicuti febris maligna, inquinat.

Decimò: Lapides etiam cretacei in pulmonibus præternaturaliter generati; vel clavi, aliáque dura corpora in pulmones per risum demissa, inter Phthiseos pulmonaris causas numeranda sunt. Quibus non solùm tussis molesta humorum fluxum proritans, verùm etiam Apostemata, & exulcerationes procreantur, plerumque etiam præcedente Hæmoptoë pulmones in Apostemata, & ulcera disponente. Quorum historias posthàc memorabimus.

Undecimò: Morbi etiam particulares, qui sanguinis, & spirituum diathesin corrumpunt, atque evertunt, huic morbo ansam præbent. Undè Phthisis symptomatica (de quâ in fine hujus Tractatus ex professo disseremus) insequitur; Uti scorbutus, scrophulæ, convulsivæ, & præsertim Hystericæ affectiones, modò fuerint chronicæ, item febres, & præcipuè intermittentes, scarlatinæ, & crapulosæ, variolæ etiam, & morbilli, Calculus renum, Lues venerea, Asthma, Hæmoptoë, Peripneumonia, Pleuritis, aliíque morbi thoracici malè curati, item Chlorosis, Melancholia fixa, Arthritis, & Rheumatismus.

Ab his, aliísque hujusmodi causis procatarcticis, corpore jam in Phthisin prædisposito, immediata causa hujus morbi utplurimùm est perceptum frigus, quo fit ut, in corpore tali modo disposito; per saburram humorum, vel seri à morbido habitu corporis in pulmones continuò derivati, tussis nascatur non leviter excutienda, qualis accidere solet in frigore accidentaliter percepto, ubi materia intra paucorum dierum spatium in putridum phlegma concoquitur, atque indè per tussim completè excernitur, (uti Capite de Catarrho fusiùs explicabimus.) Quinimò à minera peracrium, & malignorum humorum in habitu corporis anteà congestorum (novâ materiâ per circulationem sanguinis continuò suppeditatâ) perpetua, atque importuna tussis ad fatalem usque diem producitur: Sero à glandulosis pulmonum partibus, perpetuo quasi rivo, secreto, neque concoctionem ullam admittente, usquedùm pulmones, præsertim verò partes eorum glandulosæ, infarctione tumescant, & indurescant, tandémque, præ acrimoniâ humoris per has teneras, & molles vias excreti, tonus partium planè evertatur, & exulceretur: Quæ quidem causa est continens Phthiseos Pulmonaris.

CAPUT II.

De gradibus & signis præsagientibus Phthisim Pulmonarem Originariam, unà cum Indicationibus prophylacticis.

GRadus hujus morbi sunt qui sequuntur, scilicet

I. Infarctio Pulmonum à sero sanguinis inibi copiosè secreto.

II. Tumor renitens, præsertim verò in partibus Pulmonum glandulosis, ab eodem sero partes istas nimis distendente, & difficilem exitum habente. Qui tumor videtur mihi esse Tuberculum crudum à Galeno memoratum: Quæ tubercula, sivè crudos, & glandulosos tumores, sæpè in Phthisicorum cadaveribus deprehendi, cùm cæteræ pulmonum partes apostematibus & exulcerationibus essent obsitæ.

III. Inflammatio pulmonum à seri hujus calore, atque acrimoniâ oriunda.

Denique etiam harum partium inflammatarum apostema, & exulceratio, ubi scilicet morbus jam ad statum & ἀκμὴν suam pervenit.

Signa Phthiseos pulmonaris sunt vel prognostica, vel diagnostica & pathognomonica. Prioris generis sunt quæ sequuntur.

I. Ortus à parentibus Phthisicis; siquidem iste morbus (quantùm mihi observare licuit) est præ cæteris omnibus hæreditarius.

II. Mala thoracis conformatio, sivè ea naturalis fuerit, sivè accidentalis.

III. Vox naturâ, vel saltem usu atque habitu, exilis, & clangosa; quippè quæ vel à naturali pulmonum debilitate, vel ab obstructione glandulosæ tunicæ trachææ, & bronchiorum per glutinosum, & viscidum phlegma procedat. A quacunque verò harum causarum phænomenon istud oriatur, Phthisin pulmonarem mox subsecuturam minatur.

IV. Cutis alba, & mollis, unà cum gracili corporis habitu.

V. Habitus musculorum mollis, & œdematosus, à copiosa infarctione succi nutritii veteris, & effœti proveniens.

VI. Hypochondriacæ oppressiones chronicæ circa regionem pectoris, instar cujusdam molesti ponderis gravantes, uti & frequentes, diuturnæque, & insolitæ suffocationes hystericæ in iisdem locis obversantes.

VII. Cogitatio, anxietas, tristitia, & iracundia insolita, præsertim si fuerint absque manifesta causa.

VIII. Suppressio solitarum evacuationum per fontanellas, vel ulcera vetera, item lochiorum & fluoris albi, & hujusmodi reliquorum.

IX. Hæmoptoë, etsi fuerit accidentalis.

X. Matutina & diuturna phlegmatis nigri & viscosi exscreatio: quippè quòd procedit à glandulis in pulmonibus juxta trachæam positis, humore nigricante repletis. Quod symptoma sicuti scorbuticis, & scrophulosis familiare est, ita Phthisin Asthmaticam progressu temporis insecuturam monstrat.

XI. Phlegmatis exscreati salsus, atque acris sapor: quod universum sanguinis serum parili gradu salsum esse atque acre subindicat. Quod ubi per molle pulmonum parenchyma, à percepto frigore grandi, copiâ fuerit tra-

jectum, & secretum, eos inflammare, & exulcerare mirum in modum aptum natum est.

XII. Proclivitas in copiosum salivæ fluxum, per glanduloſam linguæ tunicam, pérque ductus salivales, & tonsillas, idque vel cum, vel sine evidenti causâ. Quod symptoma scorbuticis, & hypochondriacis admodùm familiare est, diathesinque sanguinis colliquativam indicat: nempè eum, præ nimiâ acrimoniâ præternaturali, novum succum nutritium perfectè sibi assimilare, & rectè sibi admiscere non posse, ideóque eum in has glanduloſas partes deponere, & consequenter, progressu temporis, molli pulmonum parenchymati obtrudere. Undè Phthisis originem suam ducere solet.

XIII. Diuturna & increscens appetitûs prostratio, absque ullo alio morbo conjuncto, adeò uti æger absque multis exercitiis, & magnis abstinentiæ intervallis, ciborúmque gratissimorum delectu, alimentum, plenâ & usitatâ copiâ, sine fastidio, & nauseâ admittere non possit: Nec quidem ingestum cibum, saltem copiosum, absque oppressione ventriculi, & lassitudine membrorum gravativâ digerere, & distribuere valet. Quod quidem symptoma viam in Phthisin sternit: Siquidem à nimia vasorum, & habitûs totius corporis repletione, à succo nutritio veteri & effœto factâ, procedit, quo locus recipiendo novo chylo non datur, ideóque à natura minimè appetitur. Quæ inappetentia adhuc magis augetur, si phlogôsin, in tota massa sanguinis, à præsenti catarrho, per continuam pulmonum agitationem, & ob serosum & colliquativum sanguinis statum accendi contingat. Quo in casu prout sitis augetur, fames etiam imminuitur: Aliàs verò inappetentia universalis ob nimiam vasorum repletionem insequitur, adeò uti æger potum, æquè ac cibum planè respuat.

XIV. Calor molestus, & chronicus, saltem plantis pedum, & volis manuum ortus, præcipuè à pastu, unà cum pulsu aliquantùm quàm par est celeriori. Siquidem symptoma hoc, inflammatorium & hecticum spirituum statum, & consequenter acrem, serosam, & colliquativam sanguinis diathesin arguit, quibus de causis Phthisis pulmonaris oriri solet.

XV. Angustia, & oppressio pectoris, cum continuâ ferè respiratione aliquantùm difficili, & anhelosâ conjunctâ. Quod symptoma non tantùm scrophulosis, ob tumorem glandularum pulmonarium, familiare est; verùm etiam scorbuticis, & hypochondriacis, propter constrictionem pulmonum, diaphragmatis, & musculorum respirationi inservientium, à levi scilicet gradu spasmodicæ affectionis nervorum motui eorum dicatorum.

XVI. Dispositio Catarrhalis: Quandò scilicet æger, vel ob leviſſimam quamvis occasionem, imò aliquandò sine ulla evidenti causa, frequenter tussi obnoxius est. Hoc enim symptoma sanguinis acrimoniam, & statum colliquativum indicat. Quo fit quòd continuò ferè, è saburra humorum in habitu corporis latente, serum sanguinis acre per totam glanduloſam trachææ tunicam, pérque molle pulmonum parenchyma secerni, & excerni soleat. Quod quidem signum est Phthiseos pulmonaris jam instantis evidentissimum; quæ certissimè invasura est, ubi pars serosa sanguinis, vel à liberali liquorum spirituosorum potatione, vel ab immani frigore percepto,

vel quâcunque aliâ de causâ tantam acrimoniam contraxerit, quanta pulmonibus inflammandis, & exulcerandis ſit ſufficiens.

XVII. Omnes iſti jam memorati morbi, uti Scorbutus, Scrophulæ, Chloroſis chronica, Peripneumonia, Hæmoptoë, Pleuritis, Rheumatiſmus, Aſthma, &c. qui Phthiſi pulmonari anſam præbere ſolent. Corpore enim hoc modo tanquam habitualiter prædiſpoſito, Phthiſis pulmonaris, eáque non rarò incurabilis, à frigore immani proximè percepto, frequentiſſimè invadit; Et quidem omnis ferè catarrhus eodem tempore Phthiſin ſubſecuturam minatur.

In præcautionem igitur Phthiſeos (quæ multò facilior eſt quàm ejus curatio,) plurimùm intereſt dum ægri in hoc valetudinario ſtatu manent, accuratiſſimâ uti diligentiâ, ne ullus in ſex rebus non naturalibus committatur error; in hoc enim tam lubrico ſanitatis ſtatu, à levi aliquâ hujuſmodi occaſione præcipites in fatalem Phthiſim ruere ſolent. Ex. gr. *Primò*: Prudentem delectum cibi & potûs habere oportet, quo ſuccus chyloſus reddatur euchymus, alimentúmque minimum laborem naturæ in digerendo, & diſtribuendo faceſſat. Caveant etiam à ciborum, licèt euchymorum ingurgitatione, uti & à vini, & liquorum ſpirituoſorum nimiâ potatione.

Secundò: Primâ parte noctis capeſſant ſomnum. Abſtineant autem à ſomnis diurnis, imò & à matutinis nimiùm productis; quoniam ſaburram humorum immanem in habitu corporis retinere, & accumulare ſolent.

Tertiò: Exercitiis moderatis, diutiniſque frictionibus, ad humores effœtos ex habitu corporis per poros cutaneos educendos, quotidie utantur.

Quartò: Ab omnibus catharticis fortioribus religiosè abſtinendum; quandoquidem iſta non tantùm naturam debilitant, verùm etiam ſanguinem nimiùm agitando, ab acribus ſcilicet particulis, aceſcere & incaleſcere faciunt; atque eum in ſtatum magis ſeroſum, & colliquativum reducunt, quo catarrhus, & Phthiſis pulmonaris ſupervenire ſolent.

Quintò: Omnibus licitis modis æger curas, mœſtitiam, omnémque fixam cogitationem (quantùm in ſe eſt) ſedulò deponat, animúmque ſibi hilarem nitatur conciliare. Phthiſin enim pulmonarem à pathematis animi diuturnis, & gravioribus ortum ſuum duxiſſe ſæpiſſimè notavi.

Sextò: Aëre utatur aprico, perflatili, benigno, & à fumo carbonum libero, qui non ſolùm ſpiritus animales, genúſque nervoſum confortet, & conſequenter appetitum languentem reſtituat, verùm etiam pulmonibus jam continuâ tuſſi calefactis pacem (aliquatenùs ſaltem) conciliare poſſit. Verùm à novo frigore percipiendo apprimè cavendum. Corpore enim tali modo ſaburrâ humorum repleto, omnis novus catharrus in Phthiſin tendit, atque hinc illæ lacrymæ.

Atque hic quidem veniam jam nimiùm properantis calami impensè rogo (ſi quemquam gravari poſſit) dum paulò ulteriùs (ſtrictim licèt) indicationes præſervatorias hoc capite ſuggeram, idque priuſquam methodico diſcurſûs filo, in uberiorem indicationum curativarum campum deſcendam.

Indicationes prophylacticæ generales in hoc valetudinario ſtatu præcipuè ſunt tres: Evacuatio chyli effœti in habitu corporis deliteſcentis: Tempera-

tio præternaturalis caloris hectici in sanguine, & spiritibus ab humorum stagnatione recèns facti : Et confirmatio toni partium, & consequenter earum deobstructio ; quibus neglectis, cacochymia, & flammæ præternaturalis revirescentia omninò metuenda est.

In hunc finem, utcunque fortiora cathartica (uti anteà innuimus,) hìc malè audiant, apprimè tamen convenit saburram humorum, κατ' ἐπίκρασιν, benignis, & stomachicis purgantibus paulatim per alvum subducere, usquedum corpus ab œdematoso, & infarcto, in pristinum, & naturalem statum reducatur.

Cujusmodi purgantia sunt, *Pilul. Stomachic. cum gummi*, *Alœphanginæ*, *Aloë Rosata*, *Pilul. mastichin. Ruffi*, *Decoctum amarum*, &c. Reliquis verò omnibus præfero *Tincturam sacram*, & *Aquas minerales purgantes*, quæ sicuti humores effœtos paulatìm, cum εὐφορίᾳ, & absque nimiâ agitatione subducunt, ità etiam magis temperant, quàm novam phlogôsin in spiritibus, & sanguine accendunt (quod non rarò ab aliis catharticis evenire solet) & ventriculi etiam flaccescentis tonum, cum augmento appetitûs, corroborant. In eundem etiam finem diuretica, & diaphoretica, in ulteriorem serosæ colluviei sanguinis eductionem, multùm conferunt. Horum verò medicamentorum cautè semper habendus est delectus, uti cæteris præferantur ea quæ minimum caloris, & acrimoniæ, sanguini impertiant. Inter diuretica *Millepedes crudos*, vel *præparatos*, *terebinthinam*, *Balsamum Leucatelli*, & *Sulphuris*, aliáque è *Terebinthinâ* facta, præcipuè verò aquas minerales chalybeatas, & inter illas, aquas, *Sadlerianas Islingtonienses*, cæteris omnibus præfero : quarum vim non tantùm in multis aliis, verùm etiam in memetipso, per quinquennium jam fæliciſſimè expertus sum, utpotè quæ spiritu minerali, præ cæteris (quas mihi adhuc in variis Angliæ partibus experiri contigit) copioso imprægnentur, quibus, in ultimos corporis recessus, fulguris instar, penetrantes, obstructiones referant, urinámque admodùm copiosam cient ; neque tamen Potatores ejus, vertiginosâ temulentiâ, oppressione ventriculi, & ingenti manuum, pedúmque calore, sub finem purgationis, fatigant, sicuti aliæ aquæ chalybeatæ solent.

Inter diaphoretica, *Decoctum Sarsæ* primas meretur, quod non tantùm transpirationem per poros cutis efficit, verùm etiam sanguinis massam lenit, & emollit : Uti & *Ceruſſa Antimonii*, *Antimonium diaphoreticum*, &c. quæ quidem antimonialia medicamenta non minùs sunt diuretica, quàm diaphoretica.

Si sanguis, vel minimo quidem gradu, præternaturaliter incalescere videatur, convenit in ejus ventilationem, & in vasorum depletionem, moderatam ejus quantitatem, primo limine, detrahere. Quamvis enim Venæsectio, jam confirmatâ Phthisi, malè audiat, quippè quæ, tunc temporis, non tantùm sine fructu, verùm etiam cum præcipiti naturæ ruinâ celebretur : Nihil tamen (modò satis tempestivè administretur) ad flammam hecticam latescentem in sanguine, vel præveniendam, vel extinguendam, magis conducit. Quo pacto inflammatio, & tumefactio, consequentérque ipsorum pulmonum ulceratio ; imò & ipsa Phthisis, unà cum tussi, dyspnœâ, reliquáque dirorum symptomatum catervâ (aliis etiam necessariis medica-

mentis justâ methodo exhibitis,) fœliciter præcaveri possint. Et quidem multiplici experientiâ edoctus, nullus dubito, quin multi à Peripneumonia, Pleuri ide, catarrhis communibus, aliisque ejusmodi morbis, in fatales Phthises præcipites ruant, eò quòd ex incuria Medici, vel etiam ægri, & astantium amicorum metu, sanguis non satis tempestivè, vel frequenter, vel copiosè, per Venæsectionem fuerit detractus. Quo fit ut, sanguine calorem hecticum retinente, pulmones calidiores, quàm par est, diù maneant, atque indè confluxus fit humorum in partem affectam defluentium, vel potiùs copiosa secretio novi chyli per glandulas pulmonares: A quibus, immanes, atque aridæ tusses, inflammationes, & tandem, (ubi scilicet Phthisis summos attigit gradus) exulcerationes insequuntur. Ideóque haud ullis febre laborantibus sanguinem adeò liberâ manu, idque cum optimo successu, soleo detrahere, atque hisce valetudinariis Phthisicis, quoties scilicet illos febricitare contingit: Nec me quidem unquam adhuc hujus facti pœnituisse memini.

Si catarrhus vel minimum gradum caloris hectici habeat conjunctum, & cætera etiam consentiant, usus etiam Opiati frequens hìc est admodùm necessarius, idque non tantùm ad quietandos pulmones jam continuâ tussis agitatione celefactos, verùm etiam ad temperandam, & demulcendam totam sanguinis massam. Adeò ut omninò conveniat singulis, vel alternis noctibus exhiberi *gr. j. ß. Laudan. Lond. in morsulo conserv. ros. rubr. vel* ʒ. *j. Syrup. è Mecon. cum* ʒ. *iij. aqu. lactis, & ʒ. iij. aq. Epidemic. veter.* Vel *gut. xx. Laud. liqu. Helmontii, in cochleari syrupi Balsamici aliàs describendi.* Vel ℈. ß. *Pilul. è cynogloss. vel è styrace.*

Imò in hoc casu nullum catharticum, præter aquas minerales purgantes, sine mixtura *Laudani* præscribendum est, ne ex nimia humorum agitatione, tussim, & calorem augeri contingat. Ex. gr.

℞. *Aloës rosat.* ℈. *j. vel* ʒ. ß. *Pilul. è cynoloss.* ℈. ß. *vel gr. xij. M. F. Pilul. iv. deaurandæ, & horâ somni sumend.* Vel

℞. *Tinctur. sacr.* ℥. *ij.* ß. *vel* ʒ. *iij. Laudan. liqu. Helmont. gutt. xv. vel xx.*

Hujusmodi cathartica tertiâ, vel quartâ quâque nocte præscribantur, & sequentibus matutinis ℔. iv. Aquarum purgantium, vel frigidarum, vel coctarum pro tempestate anni.

Diebus quibus purgatio non instituitur, oportet lenem humorum subductionem per cutim, & renes, intento animo aggredi, eámque, ejusmodi diureticorum, & diaphoreticorum usu, quæ præternaturalem sanguinis phlogôsin magis minuant, quàm augeant. Ex. gr.

Sumat æger ter die *emulsionem millepedarum* 50. *contusarum, in haustulo aquæ lactis, petroselin.* vel *fœniculi, syrupo etiam è quinque Radicib. gratè edulcoratam.* Vel

℞. *Milleped. præparat.* ʒ. *ij. cervss. antimon.* ʒ. *j. terebinth. in aquæ plantagin. lot. q. s. M. F. Pilulæ mediocres, pulvere glycyrrhiz. involvendæ*, è quibus capiat tres, ter die, horis medicis, superbibendo ℔. ß. *Decocti sarsæ, & chinæ*, & cavendo ab aprico aëre. Cæteris autem omnibus, longâ experientiâ edoctus, in hunc finem, Aquas minerales Chalybeatas præferre soleo; quippè quæ laticem serosum, magnâ copiâ, è toto corporis habitu per renes præcipitando, & hecti-

cum

cum calorem sanguinis, & spirituum temperando, obstructiones etiam reserando, debitúmque partium tonum restituendo, omne tetigisse punctum curationis præservatoriæ, vel ipsâ ratione judice, comperiuntur. Quod etiam multiplici experientiâ compertum habui ex quo hujusmodi aquæ hìc prope, (*Islingtoniæ* scilicet) in usum publicum, cum inclyti Collegii nostri consensu, primùm redactæ sunt. Atque harum ope, plurimos præservatos, aliósque quidem à Phthisi insigniter restitutos vidi, de quorum sanitate recuperandâ planè desperassem, idque non obstanti vasto eo medicaminum apparatu (quæ vel in Pharmacopoliis, vel in Officinis Chymicorum prostabant venalia) & probatissimâ administrandi methodo, quæ saltem mihi constabat, nisi Aquæ istæ, vel saltem quædam aliæ earum similes, in promptu fuissent.

Paucas, è multis hùc spectantibus, historiis, mox sub finem hujus Tractatûs breviter recensebo. Fontanellæ etiam hìc prosunt in brachiis, vel inter humeros factæ, in minorationem seroſi laticis sanguinis, & consequenter in cerebri, & nervosi generis confortationem, spirituúmque animalium temperationem: quæ proculdubiò haud parùm in hecticæ flammæ extinctionem, & in Phthiseos præcautionem conferunt. Neque forsan à capitis rasurâ frequenti multò minus beneficium exspectari possit: Quum hinc liberior fiat humorum trajectio per densissimam illam capitis cutem: cujus rei usum in pertinacibus Catarrhis sublevandis experientia ferè universalis comprobaverit.

Sed proh dolor! Medici rarissimè de præcavendo hoc morbo consuluntur, (quum in principio forsan non minùs quàm alii affectus, curari possit, etsi morâ utplurimùm fatalis evadat) ægris rarò Æsculapii opem petentibus, priusquam morbus jam in fatalem statum prolapsus sit, ubi incassùm ab Arte Medicâ exspectantur miracula, cùm de animæ futurâ salute, & testamentis faciendis, Theologum, & Jurisperitum consulere magis conveniat. Quare, missâ hâc inani operâ, ad signa hujus morbi diagnostica, & pathognomonica properandum est.

CAPUT III.

De signis diagnosticis, & pathognomonicis Phthiseos pulmonaris incipientis.

Diagnostica, & Pathognomonica signa præsentis Phthiseos sunt, vel incipientis, vel jam confirmatæ, & deploratæ. Signa pathognomonica Phthiseos Pulmonaris incipientis sunt; *Primò*, Tussis, quam à simplici Catarrho, utut feroci, & chronico, vel certissimis criteriis distinguere licet, quippè quòd, strictè loquendo, affecta pars, seu sedes, & minera utriusque tussis eadem non sit. Siquidem tussis phthisica à tumore glanduloso, seu à tuberculo ipsorum pulmonum oritur, idque, unà cum sensu veluti cujusdam ponderis in pectore gravantis, difficili item respiratione, atque aliis congeneribus symptomatis, quæ mox, licèt currente calamo, speciatim percurremus. Catarrhus verò simplex, è contra, ortum suum debet destillationi

seri, ab uvulâ, & tonsillis, aliisque glandulis in parte trachææ superiori sitis, imò & ab universa tunicâ glandulosâ ipsius trachææ, continuis quasi guttulis, excreti. Aspera enim arteria, quâdam naturæ providentiâ, nerveâ membranâ, eáque tam exquisiti sensûs, intùs cooperitur, quæ nihil omninò, præter ipsum aërem, ne guttulam quidem aquæ limpidæ, absque gravi molestiâ, & renitentiâ, admittere possit, ideóque vel à minimæ heterogeneæ particulæ descensu titillata, eam statim totis viribus per tussim rejicere conatur: Neque sanè, absque gravi causâ, à prudenti naturâ ità provisum est. Si enim liber, & quietus transitus vel minimis heterogeneis corpusculis, quâque die concederetur, quantocyùs de hominis vita esset actum, per infarctionem scilicet exilium ramulorum trachææ, qui præ meatuum angustiâ, vel ab ipso aëre crassiore inferciri, & asthmaticè obturari interdùm solent. Utcunque verò ferox, & continua sit hæc tussis catarrhalis, utpotè titillatione, per continuam excretionem, & destillationem seri glanduloſi in trachæa, provocata, sicuti tamen, ab ipso initio, est semper humida, & magno humoris fluxu conjuncta; ità etiam nullo pondere, vel pulmonum oppressione, aut dyspnœâ stipatur, quæ in tussi Phthisicâ vel in primo limine, observanda plerunque prodeunt.

Hoc igitur primum tussis Phthisicæ κριτήριον esse statuimus, videlicet quòd sit arida, saltem ab initio, utpotè à pulmonum tuberculo, potiùs quàm à lymphæ glandulosæ exsudatione per internam trachææ membranam, & glandulas in superiori ejus parte sitas, procedens.

Non est tamen diffitendum hujusmodi ægros, ab ipsis morbi primordiis, quoties scilicet pulmones extremâ, & profundâ tussi, ad vomitionem usque (idque à pastu, vel ex aliquo alio accidenti) agitari contingat, salivam limpidam è ductibus salivalibus copiosè exspuere, necnon aliquantulum phlegmatis glutinosi salsi, vel insipidi, è tonsillis exscreare, quod etiam vel ipsis sanis, ex eadem causa, aliquandò evenire possit, nempè quòd ab hoc motu violento ductus salivales, & partes glandulosæ in gutture sitæ comprimantur, & emulgeantur. Non minùs tamen exindè hæc tussis pro aridâ habenda est, quòd nihil seri, vel phlegmatis è trachæa ipsa, vel bronchiis excernatur. Neque est minùs verum, hanc tussim aridam in catarrhalem, & humorosam degenerare interdum solere, ipsa trachææ atque ejus ramulis continuum fluxum humoris nunc crudi, nunc sub specie phlegmatis cocti (uti fieri solet in ipso catarrho vero, & legitimo) quotidie suppeditantibus. Quod eo evenit, quòd glandulosa ipsius trachææ, ejusque ramulorum tunica, ab hâc diuturnâ agitatione (specie tussis aridæ) à tuberculis hìc indè per totum parenchyma dispersis irritata, continuò emulgeatur, indéque copiosum serum quotidie effundat, eodem ferè modo quo lac è mammis, & saliva è ductibus salivalibus, continuâ ferè tractione, eliciuntur; vel quo involuntarium seminis profluvium, in Gonorrhœa simplici, è partibus glandulosis seminalibus, per fribillationem, oritur. Hæc tamen tussis catarrhalis Phthisica, duobus præsertim modis, à legitimo catarrho discerni potest; nempè, *Primò*, quòd ab ipso initio morbi, per aliquot menses, (aliquandò verò per aliquot annos) tussis Phthisica sit arida; cùm simplex catarrhus sit ab initio

humorosus, uti anteà dictum est. *Secundò*, quòd catarrhus simplex, spatio paucorum dierum, vel saltem hebdomadum terminetur, ubi scilicet primùm, accidentale illud fermentum febrile, à percepto frigore ortum, sanguinis massam ulteriùs agitare jam sensìm desinit. Quo jam effecto, glandulosa trachææ tunica extraordinariam lympham non ampliùs secernit, vel exspuit. Quo fit, ut reliquum serum his glandulis secretum, & novo humorum affluxu ulteriùs non attenuatum, naturali partium calore, sensìm in phlegma puri simile concoquatur, & illâ formâ tandem expectoretur, atque indè sero (ubi scilicet primùm secernitur) excreto, glandulæ, brevì naturalem tonum, absque ullo renitente tumore, vel relicto tuberculo, recuperant. Quo fit etiam uti tussis, unà cum titillatione, sibilo, dyspnœâ, &c. sponte suâ evanescat: E contrario verò, in tussi Phthisicâ, sicuti minera lymphæ morbidæ perennis, & inexhausta suppeditatur partibus glandulosis, è massa sanguinea, longo abusu sex rerum non naturalium, ità prædispositâ, & fermento febrili hectico, fixo, continuò agitata: Ità etiam à tuberculis hìc indè per pulmonum parenchyma dispersis, & ramulos trachææ molestè comprimentibus, ipsa trachæa, perpetuâ quâdam titillatione, in tussim solicitatur. Quo fit acris, & morbidæ lymphæ æquè continua exspuitio, per totam asperæ arteriæ fistulam, donec tandem tubercula ista supra modum distenta, inflammari, & in Apostemata migrare incipiant. Undè ubi primùm cystis aliqua rupta fuerit, modò detur via, verum, & fœtidum pus, ab his tumoribus exulceratis, unà cum sero, vel phlegmate à glandulosa tunica trachææ copiosè suppeditato, commixtum, inter tussiendum planè rejicitur. Neque quidem ante supremum diem (ubi morbus scilicet jam fatalis est) ab hâc tussi, arte ullâ, omnimodè liberari potest æger.

Nec verò cuiquam subeat mirari, quo pacto, ista tubercula (seu tumores) longè à larynge in lobis pulmonum sita, hanc aridam tussim, unà cum titillatione in superiori parte trachææ provocare possint; Cùm ejusmodi chronicam tussim, à lapidibus cretaceis in pulmonum parenchymate natis excitatam, diúque continuatam, quotidie observare liceat. Quin semel, per integrum anni spatium idem symptoma à tribus clavis fortuitò (ex cachinnatione scilicet) per trachæam in pulmones demissis evenisse observavi, (ægro per totum id tempus, quoad cætera, optimâ valetudine utente.) Et quidem ipsa res loquitur, quandoquidem arteria aspera in ramulos plurimos, per omnes lobos pulmonum, ab invicem longè dissitos, undiquaque divaricatur, adeò ut tenuissimæ, & maximè exiles bronchiorum fistulæ ad extremitates usque propagentur, ipsarum membranarum continuitate, quæ originem à principio ipsius trachææ traxerant. Quo sequitur necessariò, quòd, sicuti tubercula ista, quâcunque tandem parte totius parenchymatis ea nasci contingat, non possunt non aliquas harum exilium fistularum molestè comprimere, & coarctare: Ità etiam, ob membranarum scilicet continuitatem, molestus iste sensus primam extremitatem, seu ipsius trachææ originem, per partium consensum (uti dici solet) afficit; quo eam continuò proritat ad hostem, per inanem atque aridam tussim, foras ejiciendum: haud alio ferè modo, quàm quo indies in stranguriâ, seu dysuriâ calculosâ (à lapide sci-

licet ureterem, imò ipsum renem, molestè premente) dolorem in extremitate ipsius penis, ob membranæ continuitatem, maximè sentiri videmus. Siquidem nixu naturæ ad expellendum calculum, spasmodica quædam contractio totius fistulæ urinariæ ab ipso rene oritur; quæ tamen maximè extremitatem penis, specie ardoris urinæ, afficit. Cui etiam sententiæ vel tussis hujus phthisicæ natura multùm favet, dum manet adhuc arida, utpotè à solis tuberculis orta, idque antequàm ei catarrhalis dispositio, progressu morbi, superinducatur. Nam sicuti arida est, atque inanis, ità etiam levis, & brevis, spontéque potiùs suâ, in relevationem oppressionis pulmonum facta, quàm feroci titillatione excitata, vel magno illo conatu stipata, qui catarrhalem, & ferinam tussim, continua excretione lymphæ per trachæam, & bronchia effectam, comitari solet.

Si quis autem quærat de origine tuberculorum pulmonarium, quæ huic aridæ, & verè phthisicæ tussi primam ansam præbent: Dicam in genere, pulmonum parenchyma non tantùm, (per continuam scilicet agitationem partium respiratione factam) humorum fluxui (uti Veteres loqui amant) plus quàm cæteræ corporis partes obnoxium videri; verùm etiam ob spongiosam suam mollitiem (quippè quòd è vesiculis, & vasis omninò constet) humores imbibere, & retinere solere. Ideóque, cùm omnes internæ, & externæ partes, eæque tam musculosæ, quàm glanduloſæ, hisce varii generis tumoribus sæpissimè afficiantur, quid mirum, si hìc etiam, sicuti in reliquis corporis partibus, frequenter reperiantur? Imò quùm perpendo mecum, quoties in uno anno, hujusmodi tumorum sufficiens causa etiam his ministretur, qui vel accuratissimam vivendi normam observare solent, non possum satis mirari quemquam, saltem ubi jam florem juventutis attigerit, è vivis absque labe phthisicâ excedere posse. Et proculdubiò, horum tuberculorum adeò frequens, & familiaris est pullulatio, ut necesse foret Phthisin pulmonarem communem esse humani generis pestem, nisi tumores isti, tam facili operâ, vel sponte suâ evanescerent, vel arte tollerentur, quàm primitùs ortum habuêre. Et quidem, non sine ratione conjectari soleo, quòd sicuti benigniora tubercula solent sponte suâ, & citò detumescere, ità nulla ex his, Herculei hujus morbi, de quo jam tractamus, struunt fundamenta, præter ea, quæ sunt aliquantùm maligna, & mali moris, quæque citiùs, vel seriùs, proprietate quâdam naturæ, à quâcunque tandem corporis parte originem ducant, putrescere solent.

Sed, ut aliquid de horum tuberculorum origine specialiùs dicamus: Quantùm mihi adhuc, vel à cadaverum phthisicorum inspectione, vel ab ipsâ ratione assequi contigit, tuberculum crudum nascitur ab obstructione alicujus glanduloſæ pulmonum partis: ubi scilicet plus lymphæ, seu seri, è sanguine secernitur, quàm per ductum glandulæ excernitur: quo fit ut, sicuti pars affecta ab incluso sero nimis distenta, naturali suo tono privatur, atque indè influens seu secretum serum exspuere, vel excernere ulteriùs nequit; ità etiam inclusa lympha, non ampliùs à novo influente sero renovata, naturali calore partis paulatìm sicceſcit, atque indureſcit: undè oritur renitens quædam durities seu tuberculum (de quo jam sermonem habemus) quod, pro-

gressu temporis, everso hoc modo naturali partis tono seriùs vel citiùs, pro genio lymphæ, seu inclusi humoris & sanguinis, à quo secernitur, inflammari & in apostema converti solet : quæ quidem est tota continens causa Phthiseos pulmonaris, atque aridæ tussis, quæ eam comitatur.

Adhuc restat inquirendum de qua causa obstructio hæc, seu lymphæ stagnatio in glandulosis pulmonum partibus, oriatur. Atque hoc fit aliquandò à præternaturali viscositate, & glutinositate lymphæ in glandulis secretæ; quo fit ut ægriùs propellatur, pérque porum seu ductum glandulæ admodùm exilem, & constrictum excernatur : Atque hoc strumosis, & scorbuticis, præ nimia fixi salis copia, quo sanguis eorum nimis saturatur, accidere solet. Undè fit, quòd hujusmodi ægri tumoribus fixis, & frigidis, iisque in pulmonibus æquè ac in aliis corporis partibus præter cæteros obnoxii sint, & interdum etiam, à Phthisi admodùm chronica, supremum diem claudant. Nonnunquam etiam è feroci, & immani catarrho tanta lymphæ copia in glandulis secernitur, ut facultatem excretricem planè superet, quo fit ut, viâ influentis humoris præpeditâ, lympha intùs jam retenta, atque inibi stagnans, insito calore partis paulatim siccescat, & in substantiam melleam, vel steatomatosam facessat, usquedùm, tono partis præ nimiâ distensione tandem penitùs everso, inflammatio, & apostema superveniant. Quâ ratione, Phthisis pulmonaris non rarò ipsi catarrho, (catarrhali tussi ab arida, & sicca excepta) succedit. Cui tussi aridæ tuberculum, seu tumor glandulosus renitens ab ipso catarrho per perceptum frigus effectus viam sternit.

Quinetiam facile observatu est, tussim siccam, & Phthisin admodùm acutam, sæpiùs à peripneumonia, pleuritide, vel ab aliquo alio morbo pulmonari ortum suum habere : Nempè quòd venæsectio satis tempestiva, vel frequens, vel larga, quæ scilicet inflammationis magnitudini satisfaciat, vel incuriâ Medici, vel amicorum metu omittatur. Quo fit ut, tono partium, præcipuè glandulosarum, jam everso, statum naturalem nunquam recuperare possint : Tubercula verò renitentia, hìc illìc, ubi scilicet inflammatio jam diù invaluit, dispersa conspiciuntur, unà cum tussi aridâ & febre hecticâ continuâ, ex quibus hujusmodi ægri, acutissimâ Phthisi jam correpti, intra paucas hebdomadas supremum diem claudunt ; siquidem pulmones jam antè inflammati citissimè in Apostema transeunt, quo ultima hujus morbi scena, solitis funestis symptomatis stipata statim inducitur.

Nec minùs fataliter in hujusmodi morborum curatione erratur, ubi ex medicaminum pulmonarium, & expectorantium neglectu, necessaria pulmonum à phlegmate purgatio, quo partes præsertim glandulosæ inferciuntur, planè omittitur ; vel ubi hæc remedia minùs parcâ manu administrantur. Multò magis, ubi copiosa lympha in glandulis secreta ex intempestivo, & quidem fatali usu opii, in revelationem doloris exhibiti, ibi impacta detineatur. Quo fit quòd, utcunque æger (quod etiam rarò accidit) à præsentis morbi periculo liberetur, tamen à tuberculis, seu tumoribus glandulosis indè relictis, certissima via in fatalem, & præcipitem Phthisin sternatur, quæ sese primùm tussi, dyspnœâ, & febre hecticâ prodit, deindè

verò omnia dira, & funeſta hujus morbi ſymptomata quàm citiſſimè accerſit.

Cauſa verò horum Tuberculorum uſitatiſſima, eſt contractio Pulmonum leviter ſpaſmodica, diuturna, & continua, cum ponderis, & oppreſſionis ſenſu, à mœſtitiâ, timore, curis, cogitatione intensâ, atque aliis ejuſmodi animi pathematis effecta. Sicuti enim molle pulmonum parenchyma tanto tempore contractum, & continuò quaſi compreſſum, ſponte ſuâ ſolet indureſcere; ità etiam glanduloſæ eorum partes expanſione ſolitâ jam privatæ, lympham intùs ſecretam, ſaltem ſatis magnâ copiâ, excernere, & exſpuere non poſſunt. Quâ de re nemo mirari debet, quòd ſicuti totius parenchymatis infarctio, ità etiam renitens durities in ipſis glandulis ſubſequatur. Atque indè facilè obſervatu eſt, quòd ſicuti ægri hypochondriaci, & hyſterici, ſunt præter cæteros Phthiſi, chronicæ licèt, & lentæ, obnoxii; ità etiam iſte morbus eos, utplurimùm, ex infortunii alicujus occaſione corripit, quæ res metum, mœſtitiam, cogitationem, vel aliquod aliud gravius animi πάθημα, idque diuturnum, & fixum priùs inducit.

Secundò: Tuſſis Phthiſica ſicuti plerumque arida eſt, ità in principio morbi, ſaltem diurno tempore, mitis eſt, & ſine ullâ inſigni, & vehementi irritatione, longis etiam, & incertis intervallis ſæpiùs recurrens. Catarrhus verò, primo limine, ferox & ferè continuus eſt. Fatendum quidem eſt utramque tuſſim, tempore nocturno, ſatis vehementem, & moleſtam eſſe; catarrhalem nempè, quoniam omnis ſeroſæ colluviei ſecretio per glanduloſam trachææ, & bronchiorum tunicam, tempore decubitûs, magis copioſa eſt; Phthiſicam verò, quoniam pulmones, in hoc ſitu corporis, magis conſtringuntur. Undè ſicuti bronchia à tumoribus glanduloſis magis compreſſa, indè etiam moleſtiùs comprimuntur: ità etiam ſeri glanduloſi copioſior in ramulos trachææ expreſſio inſequitur, à quo pulmones copioſiùs inferciuntur, & proindè etiam irritantur: Et ab hac continua pulmonum per tuſſim agitatione vigiliæ pertinaces procedunt, quæ incremento febris haud parum conferunt; quæ quidem primitùs à colliquativo, & exagitato ſanguinis ſtatu dependebat. Licèt aliquandò, præſertim verò in Phthiſicis hypochondriacis, vigilias longas, & moleſtas, ſine tuſſi, maximè à primo ſomno, obſervârim.

Tertiò: Tuſſi Phthiſicæ ſicuti ferè ſemper inappentia, & ſitis accedunt, ità etiam poſt cibum vomitio ferè ſupervenire ſolet; adeò uti æger à paſtu continuò ferè tuſſire ſoleat, donec cibus tandem vomitione fuerit rejectus. Quod ſymptoma non tantùm à ventriculi debilitate procedit, idque ob facultatem concoctricem jam læſam à morbido ſtatu liquoris per glanduloſam tunicam ventriculi, fermentationis ergo, continuò excreti; jam verò è febrilis ſanguinis maſsâ ſuppeditati: Verùm etiam à nimia ejus agitatione per ferocem motum juxtà tuſſientium pulmonum: Ubi enim primùm pulmones, à novo ſucci nutritii recentis in eos delati rivulo, intumeſcere incipiunt, copioſa excretio lymphæ per bronchia, & glanduloſam trachææ tunicam oritur, indéque titillatio continua, tuſsiſque importuna, & violenta: Quâ commotione ventriculus, ob viciniam, in conſenſum tractus etiam agitatur, donec tandem, motu ejus naturali jam funditùs inverſo, omnia in eo contenta

vomitu sursùm effundantur. Quo fit ut, penu novi chyli hoc modo evacuato, ulterior ejus derivatio in pulmones cesset, atque ideò, quiescentibus jam pulmonibus, utpotè à novi chyli influxu non ampliùs irritatis, Ventriculus etiam quiescit, quo tussim & vomitionem simul cessare contingit, usquedùm pulmones à novo cibo ingesto iterùm irritari cœperint : Atque quidem hæc vomendi dispositio cum tussim conjuncta, mihi est inter certissima signa pathognomonica tussis phthisicæ. Etsi enim aliquot laborantes Phthisi (ubi scilicet conjuncta febris admodùm mitis fuerit) appetitu ferè integro uti noverim, vix tamen ulli absque hâc vomendi dispositione, unà cum tussi conjunctâ, à sumpto cibo reperiebantur. Fatendum tamen est hoc diagnosticon non esse proprium tussis Phthisicæ quarto modo (uti Logici loqui solent.) Etsi enim omnes Phthisici ingesta, isto modo, inter tussiendum, à pastu, vomitione rejicere soleant, idem tamen infantibus etiam & pueris catarrho convulsivo afflictis quotidie solet accidere. Verùm æquè facile est ex ægri ætate, symptomatis duratione, tussis ferocitate, atque aliis circumstantiis, catarrhalem hanc à vera phthisica tussi distinguere.

Quartò : Rauca etiam vox, vel clangosa, & exilis, tussi conjuncta, si fuerit frequens, multò magis si continua, & chronica, eam planè pulmonarem, & Phthisicam esse ostendit. Uti enim raucedo à tunicæ trachæam intùs tegentis asperitate procedit, quæ salso sero continuò irrigata vim sonorificam totius tubuli, seu instrumenti lædit ; ità etiam vocis exilitas ab infarctione bronchiorum sero glutinoso obsitorum dependet.

Quintò : Huic etiam tussi, sicuti oppressio pectoris ponderosa ab initio conjungitur, ità etiam respiratio aliquatenùs molesta, difficilis, & anhelosa, præsertim à citatiori ambulatione. Quod sicuti à tuberculis erudis, & induratis hic illic per pulmones sparsis, ità etiam à bronchiis viscido, & glutinoso phlegmate infarctis provenit. In scrophulosis autem, scorbuticis, & in asthmaticis phthisi affectis, ob spasmodicam scilicet nervorum thoracicorum contractionem, insignius & molestius est hoc symptoma, quàm in aliis fieri solet, ideóque his aër perflatilis, & à fumo carbonum immunis plus quàm aliis Phthisicis prodest, uti proprio loco ulteriùs monstrabimus.

Sexto : Cùm glandulosas ali uas pulmonum partes propter diuturnam accumulationem lymphæ, quæ exitum per bronchia invenire non poterat, valdè distendi & indurescere contingit, tubercula cruda hìc indè dispersa in molli pulmonum parenchymate oriuntur. Undè, non tantùm respiratio quadantenùs difficilis, & anhelosa, verùm etiam pectoris oppressio, & hypochondriorum gravitas, insolitâ iracundiâ, tristitiâ, & cogitatione stipatæ, insequuntur. Quæ symptomata cum tussi conjuncta inter signa tussis Phthisicæ pathognomonica habere soleo.

Septimò Cùm tandem partes istæ glandulosæ, à longâ infarctione pulmonum serosâ colluvie in glandulis secretâ gravatorum, uno vel altero lobo valdè intumescunt & durescunt, (materiâ hâc serosâ in cystidibus largis jam collectâ) lobus pulmonum affectus cæteris præponderat, necnon major GRAVITAS in illa thoracis parte evidenter sentitur ; quo fit ut æger etiam in unum latus decumbens magis tussiat, quàm in alterum, quippè quòd

affectæ glandulæ uno situ, magis quàm altero comprimantur; à quibus compressis continua seri exspuitio in bronchia pulmonum, unà cum continua titillatione, & molestâ tussi insequitur. Atque hoc etiam inter signa tussis phthisicæ certissima semper habendum est. Utcunque enim quosdam hoc modo affectos pluribus annis vitam protraxisse noverim, semper tamen in statu valetudinario, & phthisico hærent.

Octavò: Ubi denique glandulæ istæ pulmonum tumefactæ inflammari, & in Apostemata migrare cœperint, unà cum collectione purulentæ materiæ propriis cystidibus inclusæ, sive naturam referant steatomatis, sive meliceridis, sive cujuscunque alterius ejusmodi tumoris, (quæ quidem varietas à variante seri sanguinis genio oritur, uti posthàc dicturi sumus,) tunc Phthisis confirmari, & in lethalem evadere incipit, undè novum symptomatum funestorum agmen statim subsequitur; quæ sunt *Phthiseos confirmatæ* diagnostica, de quibus uberiùs differere mox properabimus, ubi aliquid de duobus reliquis Phthiseos incipientis signis, *Febre* scilicet & *Tabe* strictìm notaverimus.

Secundum pathognomonicum signum incipientis Phthiseos est *Febris*, quæ quidem, aliquo saltem gradu, primum hujus morbi insultum comitatur, unà cum appetitûs dejectione, aliquali siti, urinâ quadantenùs rubrâ, accelerato pulsu, vigiliis, calore partium, præcipuè extremarum, atque aliis ejusmodi symptomatis. Atque hoc pacto tussis phthisica à communi catarrho ferè semper dignosci potest.

Hæc quidem febris in scorbuticis, & phlegmaticis principio morbi valdè mitis est; Aliqualis tamen præternaturalis calor, præcipuè verò in volis manuum, & plantis pedum, unà cum pulsûs celeritate & nonnunquam etiam genarum rubore fixo (adhibitâ magnâ attentione) præsertim verò à cibo discerni potest. Est autem hæc febris merè hectica, atque eodem tenore ferè semper manens, utpotè à partibus solidis, & sanguinis diathesi procedens, idque ob colliquationem serosam massæ sanguineæ, à fermento acido, vel acri in eadem hospitante, atque eam perpetuò agitante effectam. Verum quidem est febrem hanc, temporis progressu, à continuâ pulmonum agitatione, eorúmque per tussim calefactione, & vigiliis indè natis, plurimùm augeri; uti etiam ab inflammatoriæ, & putridæ febris superinductione, à tuberculorum pulmonarium inflammatione, & insequentibus Apostematis ortæ: De quibus inter signa Phthiseos confirmatæ diagnostica mox uberiùs disseremus.

Tertium diagnosticum signum incipientis Phthiseos est Tabes, sive consumptio partium musculosarum, quæ in morbi principio est valdè lenta, & ferè insensibilis (magis flaccescentibus quàm consumptis jam partibus) usque dùm à Tuberculorum inflammatione, vel ab apostematis, vel ab alio aliquo accidenti, febris etiam inflammatoria, vel putrida accedat hecticæ; atque tunc, novâ febre non tantùm appetitum, & digestionem prosternente; verùm etiam succum nutritium ulteriùs liquefaciente, & è sanguine purgante, præcipiti gressu jam Tabes ruit, adeò ut æger intra paucas hebdomadas faciem Hippocraticam præ se ferat. A quo tempore diagnostica signa Phthiseos confirmatæ apparent, de quibus jam dicturi sumus. CAPUT

CAPUT IV.

De signis Pathognomonicis Phthiseos pulmonaris confirmatæ.

SIgna Pathognomonica Phthiseos confirmatæ sunt, *nova febris*, hecticæ superinducta, eáque primùm *Peripneumonica*, & continua, dein *Putrida*, & *intermittens*; atque ulterior sanguinis *colliquatio* jam indè immensè aucta, sese per immanes sudores, tussim catarrhalem, Diarrhœam, Hydropem, Aphthas, & peculiarem gutturis dolorem inter deglutiendum prodens. A quibus æger tandem in ultimum marasmi gradum redactus, pro phthisico deplorato *à lippis ipsis, & tonsoribus* habetur. De quibus omnibus signis speciatim, licèt strictim, observationes nostras subnectere lubet.

Et primùm de febre *Peripneumonicâ*, seu *Inflammatoriâ*. Hæc febris à tuberculorum pulmonarium inflammatione ortum suum ducit, quoties scilicet à percepto frigore, liberali liquorum spirituosorum potatione, nimiis exercitiis, vel ab alio aliquo ejusmodi accidenti, quod sanguinem, agitando, nimis calidum reddat, vel quidem à nimiâ toni glandularum distensione, vel à peculiari quâdam humoris in cystidibus contenti in maturationem dispositione, tubercula ista pulmonaria, unum, vel ampliùs, inflammari contingit, febris ista (quam ritè vocare soleo *Peripneumonicam*, seu *Inflammatoriam*) non potest non caput suum erigere, idque difficili respiratione, (expectoratione jam suppressâ, urgente tamen tussi) & non rarò dolore etiam laterali, siti, jactatione, vigiliis, intenso & continuo calore, atque aliis febris Peripneumonicæ symptomatis stipata. Ex quâ æger, perpetuò ferè, durante scilicet ejus vigore, lecto affigitur, & non rarò etiam lethaliter decumbit.

Et quidem Febris ista omninò tractanda est, veluti cæteræ febres Peripneumonicæ, tenuissimâ scilicet diætâ, medicaminum thoracicorum, & expectorantium copiâ, externâ fotuum, & linimentorum anodynorum applicatione, *Perlatis*, & temperantibus *Julapiis*, super omnia verò, venæsectione, eâque satis tempestivè, frequenter, & copiosè adhibitâ, utut macilentus, & tabidus fuerit æger. Hoc enim modo fatalis hujus febris eventus unicè præcaveri possit. Sanguine enim satis tempestivâ, & copiosâ venæsectione jam ventilato, inflammationis fomes tollitur, & flamma in glandulis tumefactis accensa æquè facilè uno, vel altero die extinguitur. Verùm hoc neglecto, æger vel intra septem dies peripneumonicè, unà cum funestis acutissimi hujus morbi symptomatis, è vivis tollitur, quod non rarò à Medici, vel ipsius ægri, vel amicorum incuriâ, contingit; vel saltem, etsi magis chronicè, non minùs tamen fataliter perit, Apostemate inflammationi Tuberculi circa diem septimum succedente, atque indè hâc febre acutâ, & inflammatoriâ à putridâ intermittente, licèt chronicâ, æquè tamen fatali, & incurabili exceptâ.

Aliquandò (uti in Domino *Tibs* in vico dicto *Pater-noster-Row*, & in quodam Mercatore in *Philpot-Lane*) hujusmodi febrem Peripneumonicam sæpiùs

in anno recurrentem deprehendi, quoties scilicet novum aliquod tuberculum inflammari contigit, sivè ex aliquâ evidenti causâ, sivè à naturali ipsius tuberculi in maturationem dispositione factum fuerit. Non enim omnes tumefactæ glandulæ eodem temporis puncto in inflammationem disponuntur, ut mihi in cadavere Domini *Davison*, fatali, licèt chronicâ Phthisi, è vivis sublati, cultro anatomico subjecto evidenter patuit : In hujus enim mortui pulmonibus aliqua tubercula in Apostemata conversa ; aliáque inflammata, atque alia denique cruda, & immatura eodem tempore reperta sunt. Utplurimùm autem hujusmodi Phthisici, propter febrem Peripneumonicam ab alicujus novi tuberculi inflammatione ortam, vitam claudunt. Cujus febris extinctioni ægri vires à prioribus pugnis jam exantlatæ impares fiunt.

Sicuti hujus febris durationis mensura, ità etiam intensionis & periculi, à tuberculi inflammatione, à quâ dependet, sumenda est. Ubi enim primùm inflammatio vel sponte suâ, vel arte cessat, hæc etiam febris cessat, licèt illi, quoties partem inflammatam in Apostema transire contingit, febris putrida intermittens à collecto pure suboriens, protinùs succedat. Et generaliter loquendo, pro tumoris in purulentiam citiùs vel seriùs maturandi genio, febris ipsa Peripneumonica indè oriunda citiùs etiam vel seriùs curatur, & pro humoris malignitate, & tumorum inflammatorum magnitudine, & numero, magis vel minùs acuta, & fatalis evadit. Undè licèt ista febris septem dierum circuitu, utplurimùm, finiri soleat, (siquidem hoc spatio inflammati tumores in abscessus converti incipiunt) scrophulosa tamen tubercula, ut lentè admodùm matureścunt, ità febrem inflammatoriam, etiamsi ferè insensibilem, & minùs periculosam, chronicam tamen, nullóque certo dierum spatio finitam superinducunt. Quò acutior autem febris, eò brevior, quò mitior, eò magis chronica.

Secundò : De febre Phthisicorum putridâ intermittente.

Ubi primùm autem hæc turbercula pulmonum inflammata in Apostemata migrare incipiunt (sivè hoc à venæsectionis satis tempestivæ, vel copiosæ neglectu, seu à naturali tumorum dispositione in putrefactionem) febris hæc inflammatoria in putridam intermittentem transmutatur. Cujus paroxysmi, in principio, utplurimùm, nullum certum ordinem servant, rigore, & horrore sæpiùs eodem die recurrentibus, sicuti in puris confectione fieri solet. Ubi verò pus jam planè fuerit confectum, hæc febris typum quotidianæ, aliquandò etiam, licèt rariùs, tertianæ, imitatur ; idque certo diei tempore, cum algore, & rigore incipiens, cum intenso calore progrediens, atque adeò tandem in sudores nocturnos profusos, & colliquativos desinens. Durante algore, & calore, tussis, & anhelitus, cum reliquis molestis symptomatis augentur : Durante verò sudore, & remissione (tussi, & reliquis symptomatis jam minoratis) æger placidè dormit, vires recolligit, & sibi, jam spe futuræ sanitatis conceptâ, adblanditur. Atque hanc febrem putridam intermittentem, inter certissima signa pathognomonica Phthiseos confirmatæ semper habere soleo, quippè quæ, sicuti à pure in pulmonibus confecto ortum ducit, ità purulentiæ pulmonaris index est certissimus. Indéque provenit, quòd hæc febris putrida intermittens Phthisin (quoties hunc mer-

bum fatalem esse contingit) in extremum usque diem comitari soleat. Cujus paroxysmi, cum colliquationibus indè provenientibus, magis, vel minùs intensi, & protracti sunt pro magnitudine, vel numero tuberculorum in Apostemata maturatorum. Nec quidem hæc febris ope *Corticis Peruviani*, *Antihectici Poterii*, vel cujusvis aliûs medicamenti specifici, (quorum vim in hoc casu sæpissimè sum expertus) neque ullâ aliâ methodo (quantùm scio) radicitùs exstirpari potest, nisi ulcus adeò fuerit benignum, ut medicaminum balsamicorum intùs exhibitorum ope sanari, ipsáque sanguinis massa (ubi febris fomes delitescit) in sanum statum, copioso temperantium, atque alterantium usu, reduci possit; vel saltem nisi Phthisis sit merè symptomatica, & ab alio morbo dependens, qui curationem perfectam ex usu specificorum admittere possit.

Secundum Phthiseos confirmatæ signum pathognomonicum est colliquatio succi nutritii insignis, & quotidiana, ejúsque è massâ sanguinis excretio, seu extrusio continua, & copiosa per omnes portas à naturâ concessas; quo fit ut vel subitus virium collapsus, & marasmus cum facie Hippocraticâ, brevi, paulatímque insequantur. Fatendum quidem est Phthisin ab ipsis morbi primordiis semper aliqualem colliquationem habere conjunctam, gradibúsque febris hecticæ, à quâ oritur, æquatam, quæ sese sudoribus nocturnis, diarrhœâ, vel aliquo alio modo prodit. Quæ colliquatio utut curatu sit difficilis, quippè quæ sæpiùs à febre hecticâ incurabili dependeat, semper tamen est mitis, & Tabem admodùm segnem, minúsque sensibilem inducit, usquedùm à tuberculorum pulmonarium inflammatione, atque ulceratione febris Peripneumonica, & dein putrida intermittens, priori hecticæ superinducatur, atque associetur. Et tùm quidem, sicuti ista febris, ita etiam colliquatio ab illâ orta, augetur. Sanguine enim, purulentis particulis sibi à maturatis tuberculis in circulatione per pulmones communicatis, perpetuò jam contaminato. Natura ejusmodi heterogeneis particulis in tantùm onusta, atque pressa, uti ampliùs eas ferre non possit, insurgit contra, pugnámque (seu paroxysmum febrilem) in earum extrusionem instituit, atque indies renovat. Cujus certaminis initio nimis angustata, ideò algore, & rigore afficitur; ubi verò primùm, recollectis jam viribus, prævalere incipit, ebullitionem, atque agitationem adeò insignem in totâ sanguinis massâ efficit, uti recens succus nutritius in vasa sanguifera jam delatus non possit ampliùs sese sanguini adjungere; verùm per quasvis corporis patentes partes, unà cum purulentis particulis, modo colliquativo, copiosè extruditur, atque foras ejicitur, unà cum magno virium dispendio, corporísque, hoc modo pabulo suo restaurativo continuò privati, emaciatione. Quóque vel majora, vel frequentiora fuerint ulcera, eò particulæ heterogeneæ copiosiores, uti præternaturale fermentum, sanguini admiscentur, cóque major est paroxysmus febrilis, atque etiam copiosior colliquatio, magísque præceps marasmus.

I. Colliquatio ista fit primùm per trachæam, & bronchia; quo tussis, quæ initio fuerat arida, jam redditur egregiè catarrhalis, præcipuè verò in febrilis paroxysmi declinatione: Quo tempore magna copia non tantùm

crudi ichoris, verùm etiam concocti phlegmatis, ejúsque vel purulenti, vel puri similis, & coloris varii, è pulmonibus per tussim rejicitur, usquedùm tota sanguinis massa, expulso jam heterogeneo isto & purulento fermento, in statum quietis paulatim deferbuerit. Quæ quidem quies eousque durat, donec hasce infidas, atque incertas inducias ab aliquo novo paroxysmo interrumpi contingat.

II. Colliquatio ista fit etiam per poros cutis, in immensis, & colliquativis sudoribus.

Siquidem sudores isti gradu quidem differunt, pro vario scilicet colliquationis sanguinis, & paroxysmi febrilis præcedentis, eámque causantis gradu. Sudores enim in febris putridæ declinatione semper invadunt, post mediam scilicet noctem. Hæc enim febris, (sivè tertiana, sivè quotidiana fuerit) semper more aliarum febrium intermittentium certo diei tempore (nimirùm vel circa, vel paulò post meridiem) unà cum algore manifesto invadit; dein verò per horas aliquot progrediendo unà cum intenso calore, siti, inquietudine, vomitu, anhelitu, continuâ, atroci, atque immani tussi, vigiliis, imò aliquandò etiam deliriis, & insigni genarum rubore, à pulmonum, & hypochondriorum oppressione provenientibus: Tandem verò, circa mediam scilicet noctem, immensis, & colliquativis sudoribus terminatur. Quo tempore æger placidum somnum capit, sine anhelitu spirat, & concoctum phlegma copiosè absque ulla vel difficultate, vel labore per tussim rejicit, omnibus febris symptomatis jam suâ sponte, & simul cessantibus: Siquidem colliquati seri rivulus jam à pulmonibus in poros cutis divertitur, atque derivatur. Quo æger per matutinas horas in statum ἀπυρξίας, cum miti calore, pulsúque debili reduci videtur, usquedùm hæc fraudulenta pax novi alicujus paroxysmi insultu denuò rumpatur. Atque ab istis remissionibus accidere solet, quòd hujusmodi Phthisici, etiam ab adstantibus pro deploratis habiti, sibi ipsis de futura sanitate egregiè adulentur, adeò ut qui vespertinis horis, non aliud quàm fatale prognosticon de sese habere consueverant, sequentibus tamen matutinis semper animum erigant, & spem longæ vitæ sibi vanè concipiant.

Verum quidem est, istos colliquativos sudores, magnum succi nutritii dispendium facientes, ægrum in præcipitem Tabem, seu marasmum conjicere solere. Nihil tamen levamimis, vel emolumenti à violenta eorum suppressione, vel mutatione aëris, vel intempestivâ è lecto surrectione ægro exspectandum est: (quod experientiâ sæpiùs vidi comprobatum.) Sanguis enim indè excandescens non minùs eò colliquescit, his verò colliquati seri portis jam arte occlusis, nova quædam repagula ad sarcinam hanc molestam aliàs deferendam (etsi forsan paulò incommodiùs) à naturâ statim reserantur; eáque vel in cavitatem thoracis, undè Hydrops pectoris cum incremento tussis, & dyspnœâ intolerabili insequitur; vel in cavitatem abdominis, inferioréque artus, sub formâ Ascitis; vel etiam per glandulas intestinorum, undè vehemens diarrhœa, & magis, quàm sudores ipsi, colliquativa, oritur: Imò etiam (si serum jam colliquatum fuerit acre) vel ipsa dysenteria horrendis Intestinorum spasmis stipata, quæ omnia antidysente-

rica medicamenta superat ; sicuti in deplorato casu Domini *Lechmere* expertus sum , atque aliorum etiam Phthisicorum , qui ab isto symptomate vel in ultimum marasmi gradum , cum Hippocratica facie conjecti, non minùs citò , quàm miserè vitam finiêrunt. Verùm isto sermonis filo in reliqua Phthiseos confirmatæ diagnostica insperatò feror , de quibus etiam est breviter aliquid dicendum.

III. Colliquatio ista (ubi primùm Phthisis ad statum confirmatum jam pervenit) haud rarò fit per intestinorum glandulas , sub specie diarrhœæ serosæ , vel etiam dysenteriæ. Sanguis enim , cùm in hoc colliquativo statu , ob calorem , & acrimoniam præternaturalem , novum succum nutritium sibi assimilare , & solidis partibus adunire non potest , eum , ut inutile pondus, etiam per has glandulas , detrudere atque excernere frequenter molitur. Verùm natura eliminationem hostis sui per hanc portam non solet tentare , nisi ubi vel ex incuriâ , vel industriâ , via Regia per poros cutis occluditur , vel saltem , ubi hæc unica porta , ob colliquationis scilicet magnitudinem , naturæ postulatis non respondet. Ideóque diarrhœa haud immeritò inter ultima , & funesta Phthiseos confirmatæ diagnostica utplurimùm habenda est. Excepto enim unico Phthisicorum Scorbuticorum casu , qui semper in serosas colliquationes per intestinorum scilicet , & salivæ glandulas , proclives sunt, diarrhœa non adeò multùm ante diem fatalem accedere solet Phthisi. Sicuti enim extremi naturæ incendii indicium est , ità ulteriorem ejus ruinam , mirum in modum accelerat , & promovet.

Diarrhœa ista aliquandò mitis est ; quippè quæ semper se habet pari ratione cum præsenti colliquescentis sanguinis statu , in aliis verò violenta est, & diseruciantibus torminibus conjuncta , quæ neque opiatis , neque aliis medicamentis adstringentibus parere solet ; vel saltem à minimo frigore percepto , vel cerevisiæ hausto , vel medicamentorum opiatorum omissione recidivatur. Et quidem , quamdiù diarrhœa tantummodò vi narcoticâ medicamentorum supprimitur , dyspnœa suffocativa , hydrops , vel alia pariter molesta , ac periculosa suboriri solent. Siquidem , sanguine in statum colliquativum irreparabilem , atque incurabilem sensim jam redacto , succus nutritius crudus continuò in massâ sanguineâ circumactus , unâ portâ jam occlusâ , aliam , eámque forsan cum majori ægri detrimento , & molestiâ , invenit.

IV. Ubi verò, in hoc colliquativo sanguinis statu , Chylus nutritius jam effœtus per cutaneas glandulas , ab ambientis aëris frigore constrictas , vel per glandulas intestinales à nimio opiatorum usu jam occlusas , convenientem exitum , non reperit , Hydrops Thoracis , vel etiam Abdominis , atque artuum inferiorum suboriri solet : Imò tumor œdematosus totius habitûs corporis , si in prædictas corporis cavitates , atque in artus inferiores , vel arte , vel aliquâ fortunâ præcludatur via. Et quidem Hydrops Phthisicus , cujuscunque generis tandem fuerit , inter signa non tantùm confirmatæ , verùm etiam deploratæ , & incurabilis Phthiseos , habendus est. Idque non tantùm quoniam maximum sanguinis incendium , statúmque ejus summè colliquativum indicat ; verùm etiam , quoniam æger , præ nimiâ virium

imbecillitate, sufficientem extravasati seri evacuationem per hydragoga tolerare non potest. Diuretica autem hic planè nullius sunt usûs, quoniam vel eorum validissima urinæ fluxum promovere non possunt, verùm magis sanguinem ulteriùs attenuando, & calefaciendo, majorem ei colliquationem infert : Undè, in incrementum Hydropis, major, atque citatior lymphæ fluxus in corporis cavitates, atque artus, ubi datur via, efficitur.

V. Denique, in hac universali colliquatione, Natura haud multùm ante fatalem diem succumbens, serum, sivè succum particulis morbidis, & purulentis saturatum per tonsillas, cæterásque glandulas in gutture sitas, uti etiam per ductus oris salivales propellere satagit. Undè duo nova symptomata, eáque satis molesta oriri solent ; ardor scilicet insignis circa tonsillas, & partes deglutitioni inservientes. Quo fit ut æger vix quicquam, nisi cum gravi dolore, deglutire possit. Quod symptoma à levi harum partium inflammatione, eáque non tantùm perpetuâ earum per tussim agitatione, & frigore externo effectâ ; verùm etiam continuâ seri febrilis, & puris acris exspuitione provenire solet.

Secundò : aphthæ diuturnæ, & molestæ toto ore dispersæ, quæ à morbido salivæ statu originem ducunt : Præcipuè verò, si solita diarrhœa opiatis, & constringentibus medicamentis violenter fuerit suppressa. Hinc enim Natura (solitâ portâ jam occlusâ) hostem per ductus salivales, licèt incassùm, propellere conatur. Quo fit quòd, à morbidi scilicet & febrilis seri per oris glanduloſam tunicam excreti acrimoniâ, partes oris isto acri humore imbutas inflammari, atque exulcerari contingit. Quæ quidem causa est continens hujus symptomatis, quod utut fuerit molestum, medicatricem tamen vim tam artis, quàm naturæ planè respuit, quoniam penus ejus, sivè fomes, in massâ sanguinis reconditus consumi non potest.

Tertiò : A colliquatione istâ universali, per quascunque corporis portas ea factâ fuerit, quàm citissimè Marasmus unà cum facie Hippocratica induci solet, quæ quidem consumptio est penè totalis musculosæ carnis, ob defectum novi succi nutritii, qui adhærendo partibus solidis, continuam earum impensam reparare possit. Et cùm res hùc tandem venerit, conclamatum est de ægro. Ideóque hoc symptoma inter certissima signa non tantùm Phthiseos confirmatæ, verùm etiam deploratæ, ab omnibus semper habitum est.

Præter hæc jam dicta diagnostica signa, forsitan non fuerit inutile observationes etiam nostras de pulsu, urinâ, & sputo, in variis hujus herculei morbi gradibus subnectere.

Atque primò de Pulsu : Incipiente Tabe, dum nulla febris præter hecticam adfuerit, præternaturalis calor sicuti continuus est, & mitis ; ità etiam pulsus, pro gradu febris, aliquatenùs celerior est quàm par sit ; ferè tamen semper eundem tenorem servat, nisi quòd à cibo, ut calor febrilis, ità etiam pulsûs celeritas faciliùs sentiatur. Et quidem nonnulli Phthisici frigidiores, & phlegmatici, nullo alio tempore, vel pulsûs, vel temperamenti errorem sentire solent. Ubi verò primùm febris peripneumonica invaserit, pulsus, sicuti in aliis peripneumoniis accidere solet, non tantùm est velox, verùm etiam durus, & fortis, imò etiam serratilis. Licèt aliquandò, præ

doloris spasmodici à tuberculis inflammatis effecti urgentiâ, non rarum sit pulsum debilem, unà cum partium extremarum frigiditate, pro tempore, observare, quæ vel expertissimi Medici sagacitatem, quoad venæsectionis scilicet præscriptionem, exercere possint. Sicuti enim subtractio sanguinis subitam ruinam affert, quoties scilicet pulsûs debilitas, & extremorum frigiditas ab habituali virium dejectione procedant: Ità venæsectio, minuendo inflammationem, pulsum fortiorem reddit, calorémque extremis ministrat, quoties hæc debilitas à dolorifico pulmonum spasmo, inflammatione tantùm effecto, accidentaliter provenit, quæ venæsectione non rarò instanter relevatur.

Ubi verò, progressu morbi febris putrida intermittens, à pulmonum purulentiâ, supervenit, pulsus est admodùm varius; manè scilicet citra paroxysmum, aliquatenùs celer, & debilis; celer à dispositione sanguinis hecticè febrili; debilis verò ab exhausto,& depauperato jam totius corporis habitu, præ reparationis defectu ex alimento debito sufficienti ministrandæ: In paroxysmo verò est celer, & fortis; celer à febre hecticâ, fortis à præsenti orgasmo, sivè præternaturali sanguinis agitatione. Ingruente verò sudore, unà cum celeritate præternaturali, etiam pulsûs robur sensim minoratur, usque dùm vires à paroxysmo sequenti redintegrentur.

Secundò: Urina, primo hujus morbi insultu, est pro gradu febris hecticæ aliquatenùs parca, & subrubra; atque jam exposita aëri (utpotè plus satis partibus chylosis plena) turbida, & aliquantùm præcipitata. Ubi verò tubercula jam inflammari cœperunt, intensè rubra est, & flammea. Ubi verò primùm febris putrida, ab istorum Tuberculorum Apostematis inflammationem jam excipientibus, superinducitur, rubra est, sicuti in febribus intermittentibus accidere solet, & contentis plena, & tandem frigori externo exposita, sedimentum farinaceum album, aliquandò etiam subrubrum deponit; siquidem sanguis, in hoc colliquativo statu,succum nutritium per glandulas Renales, æquè ac per alias secernit. Licèt sit fatendum scorbuticos, & hypochondriacos Phthisicos, præcipuè verò, ubi genus nervosum afficitur, vel à vini Gallici, vel aliorum diureticorum potatione, urinam aqueam, tenuem, & pallidam, in intervallis, copiosè excernere; quæ statim ab urinâ rubrâ, & contentis saturatâ excipitur.

Tertiò: Sputum Phthisicorum principio (ubi scilicet pulmonum infarctio jam primam ansam præbet) est copiosum, nunc crudum, nunc concoctum, uti in catarrho communi esse solet. Alias est tenue, & aquosum, utpotè pro parte maximâ (dum tussis scilicet est arida) è glandulis salivalibus, nimiâ earum per tussim agitatione, excretum, præterquàm perpaucum viscidum phlegma, quod è tonsillis solet exscreari. Morbi verò progressu, præcipuè autem ubi vel à somno, vel opiatorum usu concoctum fuerit, cineritii, vel flavi, vel æruginosi coloris est; qualem, in catarrhi declinatione, nasi, vel trachææ glandulis coctionem jam primùm admittit. Postquam verò exulcerantur pulmones, si materia purulenta in propriâ cystide jam non contenta, in bronchia excernatur, sputum verè purulentum est, & fœtidum, & ali-

quandò etiam sanguinis striis commixtum, quale è veteribus, & sordidis ulceribus excerni solet.

Verùm sputum hoc purulentum à flavo, vel æruginoso colore non est judicandum. Hujusmodi enim colorem serum non tantùm è pulmonum, verùm etiam è nasi, glandulis excretum, in catarrhi declinatione, acquirit, ubi primùm scilicet coctionem admittit. Neque sputum statim pro purulento habendum est, ob ejus subsidentiam, vel dissolutionem in aquâ calidâ. Sputum enim Scorbuticorum utpotè sale saturatum, atque indè glutinosum, & ponderosum, in aquâ calidâ dissolvi solet, licet pulmones sint sarti tecti. Verùm autem pus tribus hisce signis dignosci potest. *Primò*: Nares odore fœtido afficit. *Secundò*: Licèt quadantenùs crassum, nullo tamen modo glutinosum, sed fluidum, & fibrillis privatum est. *Tertiò*: Varii est coloris, scilicet flavi, æruginosi, &c. utplurimùm autem cineritii, & subnigri.

CAPUT V.

De differentiis Phthiseos Pulmonaris originalis.

FAcile esset hoc loco plures distinctiones Phthiseos pulmonaris, eásque vel quotidianâ experientiâ comprobatas proferre; earum tamen mentionem, quoniam nihil lucis ad veram ideam hujus morbi in genere formandam afferunt, neque quicquam in clariorem, & magis distinctam generalium προγνωστικῶν, & indicationum curativarum notitiam conferunt, inpræsentiarum saltem, prætermissurus sum. Est tamen una distinctio Phthiseos pulmonaris, quæ est in acutam, & chronicam, sine cujus notitiâ necesse est, uti Medicus, æquè in præsagiis proferendis, æque in indicationibus curativis dignoscendis, sæpissimè hallucinetur. Ideóque nemini absonum videri debet, si hoc loco in ejus ampliorem explicationem breviter observationes nostras subnectamus. Uti enim nonnullos hoc morbo è vivis intra spatium unius, vel saltem paucorum mensium sublatos viderim, ità alios quamplurimos phthisicâ labe graviter affectos, debitâ cautione, & curâ priùs habitâ, vitam, licèt valetudinariam, per plurimos annos protraxisse notavi, uti ex. gr. Dominum *Haither*, qui post curatam hæmoptoën, quâ, juvenili ætate, correptus fuerat, adhuc, ad annum scilicet quinquagesimum superstes vivit; licèt, toto hujus temporis decursu, macilentus, tussiens, & sæpissimè febricitans fuerit, atque à plurimis febribus putridis arte liberatus. Atque hoc modo Pater meus dilectissimus, & ipse expertissimus Medicus, utut continuâ tussi, respiratione difficili, febribus putridis frequentioribus, levique, etsi continuo caloris hectici gradu laborans, vitam tamen, licèt valetudinariam, hoc pacto à trigesimo ad sexagesimum ætatis annum protraxit; atque tandem, non à Phthisi pulmonari (à qua per tres posteriores vitæ suæ annos plùs quàm aliàs visus est liberari) verùm à febre synocho putridâ Epidemicâ, quæ anno 1658. publicè per totam Angliam grassabatur, è vivis sublatus est. Idem in Uxore Domini *Davison*, Mercatoris Londinensis, per spatium 15. annorum

rum obſervavi, & in Mercatore quodam incolâ plateæ cujuſdam dictæ *Philpot-Lane*, qui tandem poſt plurimas inflammatorias febres ſæpiùs in anno leviſſimâ de causâ recurrentes, in ulcerationem pulmonum adeò inſignem incidit, uti ex ea, unà cum hydrope, aliiſque uſitatis Phthiſeos pulmonaris funeſtæ ſymptomatis, circa annum ætatis ſuæ ſexageſimum, ultimum diem clauderet. Plurimæ etiam aliæ hujuſmodi hiſtoriæ proferri poſſent, verùm brevitati inpræſentiarum conſulo. Quod ad hujus differentiæ cauſam attinet, videtur mihi provenire à differenti diatheſi ſanguinis, atque humoris tuberculis pulmonaribus ſuppeditati, pro variâ ejus dyſcraſiâ diverſi. Si enim pulmonum infarctio, atque tubercula exindè nata, præ peculiari quâdam ſanguinis dyſcraſiâ, ab humore aliquo maligno, cancroſo, vel gangrænoſo ortum ſuum ducant, (uti aliquandò accidiſſe memini) morbus non tantùm eſt proculdubiò lethalis, verùm etiam præceps, & peracutus, quique paucorum menſium (forſan etiam hebdomadum) ſpatio ægrum è vivis tollat. Sin verò oriantur ab humore aliquo benigno, miti, frigido, atque inflammationi & putrefactioni minùs obnoxio, longiores induciæ, ærumnoſæ licèt vitæ, obtinentur. Sin verò maſſa induratis glandulis contenta (quod non rarò conſpicitur in nonnullis Scorbuticis, multò etiam magis in Scrophuloſis) ſit inflammationi, & putrefactioni vel non omninò, vel ſaltem tardiùs diſpoſita, Morbus eſt valdè chronicus, ægérque multos annos in ſtatu Phthiſico valetudinariè degens, aliquandò tandem aliquo alio morbo correptus funeſtum diem obit, uti ex inſtantiis jam anteà memoratis planiùs apparet. Quamdiù enim pulmones inferciuntur tantùm, vel tubercula exindè orta in ſtatu crudo manent, vita, utùt ærumnoſa, in ſubitum tamen diſcrimen non ducitur, etſi pectoris oppreſſione, reſpiratione quadantenùs difficili, frequentique tuſſi ſit vexata, quæ omnia ſymptomata, vel à minimo percepto frigore, aut admiſſo in diæta errore, augeri ſolent, idque unà cum febre erraticâ pro tempore ſuperinductâ. Aliquis etiam caloris hectici continui gradus in partibus ſolidis, præcipuè verò in volis manuum, & in plantis pedum, uti & genarum rubor, præſertim à cibo, & potatione vini ſentiri poſſit. Pulſus etiam aliquatenùs eſt celer, & nonnunquam intermittens, & appetitus inconſtans, atque utplurimùm debilis, ſaltem à percepto frigore. Adeſt etiam muſculoſæ carnis magis flaccedo, quàm manifeſta Tabes. Sputum aliquandò viſcidum eſt, & nigrum, vel cineritium, pro colore materiæ in glandulis tumefactis contentæ. Haud rarò etiam hæmoptoë, vel leviſſimâ de causâ ſæpiùs ſolet recurrere. Quæ quidem ſunt ſymptomata, ſeu diagnoſtica ſigna Phthiſeos pulmonaris lentæ, per quam licèt ut æger vitam, etiamſi valetudinariam, non rarò tamen longam trahat, etſi non ſit tutum ei liberum uſum vini, & ciborum, nullo delectu ſumptorum, aliorúmque in vitæ oblectationem conducentium indulgere, ſicuti cæteris fieri ſolet. Quamprimùm verò febris nova inflammatoria, vel putrida, & colliquativa ab horum tuberculorum inflammatione & Apoſtematis ſuperinducitur, omnia Phthiſeos confirmatæ, atque deploratæ ſymptomata inſequi ſolent, quæ ruinam magis, minúſve certam, & præcipitem, pro tumorum genio, magis, minúſve in inflammationem, atque in celerem ulcerationem

dispositorum, afferunt. Atque hìc forsan erit operæ pretium observationes aliquot particulares ulteriùs subnectere. Ex gr.

Primò : Sicuti pro genio tumoris magis minúsve maligni, & in inflammationem, & ulcerationem dispositi, febris inflammatoria, vel putrida indè orta magis, minúsve præceps, & periculosa est; ità etiam Phthisis magis minúsve acuta, & incurabilis exindè nascitur.

Secundò : Frequenter percepta frigora, inque diæta, exercitiis animíque pathematis, &c. sæpiùs admissi errores, febres inflammatorias, atque putridas identidem recurrentes calori hectico superinducendo, morbum hunc ad fatalem exitum celeriùs perducunt, eum acutum, imò vel acutissimum, reddendo, qui aliàs suo genio fuerat chronicus.

Tertiò : Phthisis Juvenum in flore ætatis vigentium, dum sanguinis calor adhuc est vividus, ideóque in fermentationem febrilem magis dispositus, plerúmque est acuta. In senibus verò, ubi calor naturalis jam in declinatione est, magis chronica.

Quartò : Phthisis à febribus, præcipuè autem peripneumonicis, vel ab ulcerum malignorum suppressione orta, est ferè semper acuta : à scrophulosa autem, & scorbutica diathesi dependens etiam in frigido, & phlegmatico temperamento, chronica est.

Quintò : In lentè phthisicorum inflammatoriâ febre, omissio venæsectionis, vel saltem administratio ejus minùs parca, vel sera, Phthisin aliàs naturâ suâ lentam, peracutam, atque instanter lethalem reddit; siquidem partes pulmonum infarctæ, & induratæ jamdiù incalescentes, inflammari indè, atque putrescere & exulcerari aptæ sunt natæ.

CAPUT VI.

De prognosticis phthiseos pulmonaris originalis.

QUalis futurus sit hujus morbi exitus, in variis ejus stadiis, seu gradibus, vel ipsi rationi, æquè ac experientiæ ex jam antedictis liquidò constat; atque idcircò, nos prognostica, utut multo usu & experientiâ excogitata, more solito, hoc est è cathedra, & authoritè, non proponemus, nisi quatenùs rationis tesserâ, & ex ipsius rei naturâ fuerint comprobata. Ex. gr.

Primò : Omnis Phthisis pulmonaris originalis, strictè loquendo, est chronica, licèt habitâ comparatione, una Phthisis sit alterâ magis præceps, eóque respectu dici possit acuta. Qualiscunque verò ea sit, curatu est semper admodùm difficilis, utpotè dependens à saburra humorum, & à minera in habitu corporis congestâ, quæ nullâ subitâ crisi (sicuti febris, aliíque morbi propriè acuti dicti) exantlari, seu depromi possit.

Secundò : In principio verò, dum pulmones inferciri tantùm contingit, imò in secundo morbi hujus gradu, ubi tubercula ex longa infarctione jam succrevêrunt, dúmque cruda, & in inflammationem, atque ulcerationem minùs prona manent, Phthisis curationem, æquè ac cæteri morbi, ad-

mittit, præcipuè autem verno tempore, quod huic curationi, propinquante jam sole, egregiè conferre solet. Curationem dico, veram, vel saltem palliativam, pro tumoris genio, & præsenti sanguinis statu, à quo tumor magis, minúsve malignus, atque in inflammationem, & exulcerationem dispositus oritur: Veram scilicet quoties hos tumores (utpotè paucos, & benignos) Arte Medicâ dissolvi contingit: Palliativam verò usquedum tumores isti, vel medicamentorum balsamicorum, aliorúmque ejusmodi ope, ab inflammatione, atque exulceratione præservari possint. Quo fit ut æger, utcunque valetudinarius, & febribus vel quâvis levi de causâ obnoxius, muniis tamen solitis fungi potis est, vitámque non rarò ad provectam usque ætatem protrahit. Atque adeò morbus iste Herculeus, & insanabilis audit, vel quoniam Medici, (quod haud rarò contingit) vel ex adulante morbi naturâ, vel ex ægri incuriâ, & parcimoniâ (cui nihil utplurimùm vilius esse solet, quàm ipse sibi) nimis serò consuluntur; vel denique ex ignorantiâ Medici, qui veram ideam hujusce morbi, in variis ejus stadiis, non comprehendens, ideò eum justis methodis tractare nescit.

Tertiò: Phthisis verò confirmata, unà cum febre putridâ superinductâ, à pulmonum inflammatione, aut exulceratione effecta, rarissimè perfectam curationem admittit. Verumtamen si pars pulmonum ulcerata parva sit, & pus benignum, & propriâ cystide contentum, vita diligenti regimine, & medicaminum appropriatorum usu per plures annos protrahi possit: æger tamen valetudinariè degit, & vel à levissima causa, febri putridæ obnoxius esse solet.

Quartò: Phthisis confirmata, quò acutior, eò curatu difficilior est, utpotè à magis malignis tuberculis dependens, quam etiam major colliquatio, atque itidem citatior virium collapsus comitantur.

Quintò: Phthisis hæreditaria, vel à mala thoracis conformatione orta, utplurimùm lethalis est, quia causa, quæ eam producit, extra Artis sphæram posita est.

Sextò: Phthisis contagio contracta, præcipuè verò quoties id contagium originem à Phthisi acuta, & mali moris ducit, aliis Phthisibus, cæteris paribus, curatu difficilior est, & utplurimùm magis acuta, & lethalis.

Septimò: Phthisis natu minorum, (utpotè magis acuta, & febri putridæ ocyùs inducendæ apta nata) curatu difficilior est, quàm ubi jam in ætatem provectiorem inciderit, in qua sanguis, uti in accensionem minùs disponitur, ità tardiùs incendium, & ruinam non adeò præcipitem minatur, ac in flore ætatis, ubi omnia naturæ tentamina cum vigore fiunt.

Octavò: Phthisis autumnali, vel hyberno tempore, utut diligenti regimine, & convenienti medicaminum usu relevetur, nunquàm tamen sine verni aëris, & appropinquantis solis beneficio perfectè curari potest. Siquidem ut hoc vesiculosum parenchyma continuò ferè ab aëre penetratur, & in ultimis recessibus, perpetuâ novi aëris per respirationem intùs atque foras acti successione, naturæ lege, distenditur, ità præsens aëris status non potest non esse maximi momenti, quandò hujus affectûs curationem vel præpediat, vel promoveat, prout vel salubriter siccus, atque tepidus, vel morbidè fri-

gidus, & nebulosus comperitur. Adeò ut debita aëris constitutio non solùm malè affectorum pulmonum præservationi ; verùm etiam curationi magis conferat, quàm vel speciosissima medicamentorum congeries, quæ non adeò continuò, vel pari copiâ, in sanguinem, & affectam partem ingeri possunt, atque aër solet. Ideóque curatio Phthiseos tempore hyberno, & autumnali, frustrà exspectari solet, dum scilicet status aëris insalubriter frigidus, crassus, atque humidus morbum magis continuò promovet, quàm vel aptissimorum medicaminum apparatus ei possit obsistere, acie scilicet potentissimorum remediorum hoc ritu, per incommodũ aëris statum vehementẽ obtusâ & debilitatâ.

Nonò : Omnis putrida febris licèt ea merè ex accidenti catarrho, vel percepto frigore proveniat, calefaciendo pulmones, Phthisin vehementer promovet ; præcipuè verò si initio omittatur venæsectio.

Decimò : Phthisis pulmonaris originalis plerumque curatu difficilior est, quàm symptomatica, quia hæc non tam ex habitu corporis, quàm ex accidenti oriri videtur ; neque rarò morbus originalis, à quo ortum suum ducit, facilem curationem admittit. Licèt sit fatendum, quòd, quoties Phthisin à peripneumonia, vel aliquo alio morbo pectoris malè curato, vel ab antiquis ulceribus externis exsiccatis, aut internis scatentibus, oriri contingat, eam curare inter difficillima sit.

Undecimò : Omnis Phthisis recrudescere solet ; & qui semel fuit phthisicus, nisi accuratissimum regimen adhibeatur, vel à levissimâ causâ in eundem statum redit. Siquidem non tantùm pulmones priori morbi insultu jam labefactati novæ impressionis eò magis sunt susceptibiles ; verùm etiam vehementior proclivitas, atque dispositio in hunc morbum, ex ipsius corporis habitu, in his quàm in aliis comperitur. Quinimò vel à perfectissima curatione Phthiseos fas est aliqua cruda tubercula adhuc delitescentia suspicari, quæ tandem ex frequenter oblatâ occasione inflammari, atque usque ad exulceratum apostema maturari possint.

Duodecimò : Quò citiùs curatio Phthiseos initur, eò meliùs succedere solet ; indéque præcipuè hic morbus lethalis evadit, quòd nimis serò consulatur Medicus ; ope nostrâ haud rarò eousque neglectâ donec æger omnium evacuationum, atque plurimorum aliorum medicamentorum, huic curationi admodùm necessariorum, incapax fiat.

CAPUT VII.

De Indicationibus curativis Phthiseos pulmonaris originalis.

IN primo hujus morbi limine, dum pulmones scilicet inferciuntur tantùm, & consentiente totius corporis habitu, chylo effœto oppleti, atque obstructi, hecticè incalescunt, copiosúmque serum exspuentes, (quod in Phthisi à catarrho, pérque perceptum frigus ortâ, ubi corpus scilicet ità prædispositum fuerit, haud rarò accidere solet, & quidem longo tempore durare priusquàm tubercula unà cum arida tussi indè proveniente succrescant ;) planè indicatur.

Primò : Accensam diathesin spirituum, conciliando animum quietum atque hilarem esse demulcendam, massámque sanguinis in statum acrem, atque hecticum sensim jam redactam, medicamentis alterantibus copiosè exhibitis emendandam. In quem censum redigenda non tantùm *lactea diæta*, *aquæ minerales Chalybeatæ*, & medicamenta vulgò dicta *pulmonaria*, utpotè lenientia, & mucilaginosa, atque eò humorum acrimoniam obtundentia, verùm etiam *Balsamica*, *& Specifica*, quæ respectum ad ægri idiosyncrasiam habent. Hujusmodi verò remedia copiosè deglutienda sunt, adeóque (quantùm potest fieri) more diætæ exhibenda, atque in eorum usu longo tempore persistendum : Siquidem acris, & morbidus humorum status paulatim contractus, non sine longo & copioso medicaminum appropriatorum usu emendatur.

Secundò : Saburram effœti, & morbidi humoris in habitu corporis delitescentis, aptis medicamentis, uti *emeticis*, *catharticis*, *diureticis*, & *diaphoreticis* leniter evacuandam. Verùm omnimoda cautela in hujusmodi remediorum delectu adhibenda est ; nempè ut sint admodùm mitia, atque benigna, ne sanguinem calefaciendo, & nimis agitando, atque eò in statum colliquativum, & serosum ulteriùs reducendo, ex accidenti promoveant morbum.

Tertiò : Obstructiones esse removendas, tonúmque partium, præsertìm pulmonum, ab humoribus imbibitis debilitatorum & in spasmodicam contractionem dispositorum, confirmandum ex usu *Chalybis*, vel arte, vel naturâ parati, medicaminum *Balsamicorum*, aëris prudenter electi, *Salium volatilium*, aliorúmque hujusmodi.

Quartò : Hecticum, & colliquativum calorem, seu catarrhalem sanguinis statum impediendum, vel saltem minuendum tempestivâ, & copiosâ venæsectione ; quæ utcunque aliquandò in confirmata Phthisi sit noxia, in incipiente tamen plurimùm prodest : Nullúsque dubito quin, ab ejus omissione, vel nimis parcâ celebratione, in morbi primordiis, tubercula utplurimùm ortum suum ducant, quo Phthisis in secundum, & magis lethalem gradum statim præcipitari solet.

Quintò : Affectæ parti, scilicet pulmonibus, totis viribus prospiciendum, seri catarrhosi in eos continuò influentis concoctionem (quantùm fieri potest) maturando ; quo ipsa molesta tussis, unà cum ejus causa, penitùs tollatur. Quod fit non tantùm medicamentis alterantibus, & mucilaginosis, pulmonaribus vulgò dictis, (quæ copiosè ingesta, sanguinis & humorum diathesin leniendo, ulteriorem eorum colliquationem atque calorem sistunt, quò minorato jam novo eorum influxu, pulmonibus jam impacti humores, à naturali partis calore, faciliùs & citiùs concoqui possunt :) Verùm etiam leniter evacuantibus, quæ, humores à pulmonibus divertendo, ob jam memoratam rationem, in celeriorem eorum, qui jam antè fuerant collecti, concoctionem plurimùm conducunt : super omnia verò prudenti & alternativo usu abstergentium, & incidentium medicaminum, prout usus fuerit. Sicuti enim incrassantia, atque opiata prudenter exhibita, humoris novi in pulmones influxum inhibendo, pro tempore saltem, impacti jam humoris concoctionem multùm promovent ; ità etiam pulmonibus quietem à tussi conciliando, ipsi pulmones, eorum tono jam minùs

distento, vires naturales recuperantes, plurimùm confortantur. Verùm ex oleosorum, & lubricantium usu impacti, & concocti humores faciliùs per expectorationem rejiciuntur. Et, si eos in coctione plus satis indurescere, & glutinosos fieri contingat, incidentium, & abstergentium ope egeri possunt, absque ingenti illo conatu, qui, si contingat, novum crudæ lymphæ fluxum, eúmque satis molestum, è trachææ, & pulmonum glandulis, per modum suctionis excitare possit.

In secundo morbi hujus gradu, ubi primùm scilicet tubercula in pulmonibus fiunt, cum arida, & molesta tussi, & quamdiù illa manent cruda absque ulla insigni inflammatione, & exulceratione, indicationes sunt ferè eædem, quæ priùs, nisi quòd pro gradu caloris hectici aucto, diligentiùs insistendum sit prælargo usui alterantium; pro virium autem debilitate, & colliquatione humorum auctâ, cujusvis generis evacuationes parciùs sunt celebrandæ; speciatim verò, usu *Balsamicorum*, *Chalybeatorum*, *Antiscorbuticorum*, *Millepedum*, aliorúmque ejusmodi, tumorum istorum dissolutio summis viribus tentanda est.

Ubi primùm autem per inflammationem, & maturationem tuberculorum, tandem ad ultimum, & utplurimùm funestum confirmatæ Phthiseos stadium deventum fuerit, (quod sese immenso colliquationis incremento, & novæ febris non tantùm inflammatoriæ, seu peripneumonicæ; verùm etiam putridæ intermittentis accessione solet prodere) statim suboriuntur novæ Indicationes curativæ.

I. Ubi enim pulmones à tuberculorum inflammatione peripneumonicè afficiuntur, sicuti tempestiva venesæctio, ità etiam Julapia temperantia & cordialia, ad demulcendum sanguinem, & vires reficiendas, diæta admodùm tenuis, copiosáque medicaminum pulmonarium (præcipuè autem oleosorum, & mucilaginosorum) ingestio, ad spasmodicam pulmonum constrictionem vi suâ anodynâ tollendam, & ad phlegmatis eductionem, seu expectorationem è bronchiis infarctis facilitandam, & promovendam subindicantur.

Ubi primùm autem post tuberculorum inflammationem jam in ulcerationem facessentem, febrem peripneumonicam à putridâ intermittente immaniter colliquativâ excipi contingat, unà cum subita prostratione virium; sicuti ab ista virium dejectione omnes evacuationes contraindicantur, ità etiam cordialium pulmonarium temperantium, opiatorum, lubricantium, & abstergentium usus subindicatur. Febris etiam putridæ eradicatio tentanda est, quæ utcunque à *corticis Peruviani* usu infidas det inducias, nullam tamen curationem eradicativam absque ulcerum sanatione admittit, quod, ubi fuerint parva & benigna, non est prorsùs impossibile, ope scilicet convenientis diætæ, atque aëris medicaminúmque balsamicorum usu. Utcunque id sit, colliquationis minorationem febrilis paroxysmi mitigatione, & funestorum symptomatum à colliquatione undiquaque ortorum alleviationem moliri licet. De quibus in methodo curationis, calamo fusiori, mox differendum.

Primò: Cathartica, uti *Manna*, *Electuarium Lenitivum*, *Pulvis Hollandicus*, *Aloë Rosata*, *Pilulæ Mastichinæ*, *è succino*, *Alæphanginæ*, *Stomachicæ cum gummi*, *Pilulæ no-*

Tra stomachicæ magistrales (quarum prudenti usu debitis intervallis, Pater meus dilectissimus, atque idem Medicus experientissimus, per spatium triginta annorum, ad senectutem usque vitam suam, licèt Phthisico & valetudinario statu, provexit. Quarum descriptionem, è suo autographo, in bonum publicum depromere lubet.

℞ *Aloës puriss.* ℥. *j. myrrh. optim. mastich.* an. ℥. ß. *cinnamom. croc.* an. ʒ. *ij. Caryoph. absinth. Rom. ros. rubr. nuc. mosch. macis, calam. aromatic.* an. ʒ. *j. rhabard. select.* ʒ. *ij. galang. schœnanth. santal. citrin. lign. Aloës, cardamom. minor.* an. ʒ. ß. *Moschi Orient. gr. iv. cum Syr. Absinth. q. s. M. F. massa Pilularis s. Artem.*

Item Aquæ *minerales purgantes*, & summatim loquendo, omnia cathartica mitiora, quæ ventriculo, & nervis sunt grata, & quæ quàm minimam effervescentiam in sanguine, & spiritibus concitant, hic etiam usui sunt.

Huic censui vomitoria etiam referenda sunt, veluti *Mel Scylliticum*, atque in principio Phthiseos, præsertim crapulosæ, *Vinum benedictum.*

Secundò : Diuretica, veluti *Aquæ minerales Chalybeatæ*, & *Catharticæ*, *Millepedæ crudæ*, & *præparatæ*, *semina 4. frigida majora*, *Terebinthina communis*, *Opobalsamum*, *Balsamum Tolutanum*, *Peruvianum*, & medicamenta composita ex his facta, uti *Balsamum Sulphuris Terebinthinatum*, & *Anisatum*, *Syrupus Balsamicus* Doctoris Goddard, *simplex*, *& Anodynus*; *Radices Fœniculi*, *Petroselini*, *Eryngii*, eæque vel *crudæ*, vel *conditæ*, *Helenii*; *Semina malvæ*, & *Althææ*, *Fol. Plantagin. Baccæ Juniperi*, *Lauri*, *Grana Actes*; *Mel simplex*, *Violatum*; *Cancri fluviatiles*, *Syrupus Althææ*, *Amygdalæ dulc.* &c.

Tertiò : Diaphoretica, veluti *Rad. sarsæ*, & *Chinæ in decoctis*, *Theriaca Andromach. Laudanum liquid.* & *solidum*, *Mithridatium*, *Confectio Alkermes*, *Crocus*, *Lign. Sassafras*, *Guajaci*, *Santal. Citrin.* vel *rubr.*

Quartò : Pulmonaria. In quem censum referre soleo, I. omnia medicamina simplicia, & composita, quæ humorum acrimoniam retundendo, catarrhalem, sivè colliquativum sanguinis statum minuunt; quo fit ut lympha non adeò copiosè per trachæam, & glandulas pulmonum secernatur. Ex. gr. *Tussilago*, *Capilli veneris*, *Hedera terrestris*, *Beccabunga*, *Nasturtium aquaticum*, *Summitates Pini*, *Scabiosa*, *Pulmonaria maculosa*, *Flores Bellidis majoris*, *Anthûs*, *Betonicæ*, *Salviæ*, *Violarum*, *Boraginis*, *Buglossi*, *Liliorum Convall. Rad. Polypodii*, *Folia Millefolii*, *Pilosellæ*, *Pimpinellæ*, *Taraxaci*, *Plantaginis*, *Prunellæ*, *Sanículæ*, *Veronicæ*, aliæque plantæ mitiores sale volatili abundantes cum Syrupis, Decoctis, atque aliis medicamentis compositis ex iis factis, *Folia Botryos*, *Roris Solis*, *Adianthi*, aliæque herbæ vulgò dictæ vulnerariæ, quæ sanguinis massam alterando, coctioni humorum pulmonibus impactorum multùm conferunt. Item *Balsamum Tolutanum*, *Peruvianum*, *Opobalsamum*; *Styrax*, *Benzoinum*, *Gummi Elemi*, *Balsamum Capivi*, cum aliis *Gum.* & *Balsamis*; *Sulphur* & varia ex eo præparata; *Oculi Cancrorum*, *Testæ ovorum*, *Creta*, *Corallium*, *Margaritæ*, *Millepedæ*; *Semina 4. frigida majora*, *Malvæ*, *Althææ*, *Lactucæ*, *Radices Chinæ*, *Sarsæ*, *Rasura C. C.* & *Eboris* cum medicamentis compositis ex his factis, qualia sunt *Pulvis Haly*, *Antidotus Analeptica*, *Decoctum pectorale*, *Sarsæ*, & *Chinæ*, Ingredientia pulmonaria, & Antiscorbutica in potu ordinario, *Emulsiones sem. 4. frigidor.* in *aquâ*

hordei, *lactea diata*, præcipuè verò *lac asininum*, *hordeata*, *Aquæ Chalybeatæ*, *Ostrea*, *Limaces*, & medicamina ex his facta.

II. Medicamenta lubricantia, & incidentia, quæ expectorationem humorum pulmonibus impactorum promovent, uti *Glycyrrhiza*, *Mel*, *Hydromel*, *Oleum commune*, *Amygdalar. dulc.* præcipuè verò *Oleum lini recenter extract.* absque igne, *Terebinthina*, *Opobalsamum*, *Butyrum recens* & *dulce*, *Amygdalæ*, *Caricæ*, *Passulæ majores*, *Dactyli*, *Sebestenæ*, *Jujubæ*, *Succus Glycyrrhizæ*, *Gum. Ammoniac. Benzoinum*, *Balsamum Tolutanum*, *Lohoch Sanum & expertum*, *è Pulmone Vulpis*, *è Farfara*, *Saccharum crudum*, vel *crystallinum* cum variis *Eclegmatis*, atque aliis medicamentis, quæ illud recipiunt, qualia sunt *Syrupi ex Erysimo*, *Capillorum Veneris*, *Tussilagin. Marrub. simpl. Flor. Hyperici*, *è quinque radicibus*, *Balsamicus*, *Botryos*, *de Glycyrrhiza*, *de Hyssopo*, *è Prasio*, *Althææ*, *Jujubin. Violarum*, uti & *Mel Violarum*, *Species Diaireos*, *Pulv. Haly*, *Trochisc. bechici albi*, & *nigri*.

III. Carminativa, quæ nervos confortando, & deopilando, constrictionem pulmonum spasmodicam removent, undè liberior respiratio insequitur, & consequenter facilior expectoratio, uti *Aquæ Mirabil. Sp. C. C. Sal. Armoniac. Aq. Bryon.* & *Pæon. Comp. Semina Anisi*, *Fœnicul. Rad. Enul. Camp. Ireos*, *Flores Aurantiorum*, *Anthûs*, *Folia Hyssopi*, *Ror. Solis*, cum *aquis*, & *Syrupis*, indè factis, *Cortices Aurantiorum*, & *Citri condit. Baccæ Lauri*, *Juniperi*, *Mel*, *Zibethum*, *Gummi Ammoniac. Benzoin. Cinnamomum*, *Nux Mosch. Macis*, *Balsam. Peruv. Opobalsamum*, *Syrup. de Erysimo*, *de Hyssopo*, *Spec. Diaireos*, *Diacalaminth. Theriaca*, *Mithridatium*, *Laudanum*, & alia ejusmodi, quæ tamen admodùm cautè, & parcè, & non sine urgente necessitate (si adsit insignis febris) usurpanda sunt.

IV. Medicamenta incrassantia, & glutinantia, quæ citæ concoctioni, & consequenter expectorationi seri in pulmones influentis multùm conferunt, uti *Symphytum*, *Hedera terrestris*, *Millefolium*, *Taraxacum*, *Pilosella*, *Plantago*, *Prunella*, *Sanicula*, *Scabiosa*, & generaliter loquendo *omnes herbæ vulnerariæ*, *Flores Rosar. rubr. Papav. Rhaad. Crocus Anglic. Glycyrrh. Santal. Citrin.* & *rubr. Fructus pulmonares*, ut *Passulæ*, *Caricæ*, *Dactyli*, *Jujubæ*, *Sebestenæ*, *Pruna dulcia*, *Nuclei Pineorum*, *Pistacia*, *Semina Papaveris alb. Sem. 4. frig. major. Hyoscyami*, cum *emulsionibus*, & *Syrupis* ex his factis, *Saccharum penidiatum*, *Rosat. Conserv. rosar. rubr. antiq. Succus glycyrrh. Amylum*, *Mel*, *Olibanum*, *Gummi Arabicum*, *Tragacanth. Syrup. de Symphyto*, *Althææ*, *è rosis siccis*, *Liquirit. Loboch. Psyllii*, *Caulium*, *de Papavere*, *Portulacæ*, *è Pino*, *Sanum & expertum*, *è Passulis*. *Juscula* consummata ex extremis animalium facta. *Gelatina Cornu Cervi*, & *eboris*, *Species diatrag. frig. Pulv. Haly*, *Trochisc. bechic. nigr.* *Mithridatium*, *Diascordium*, *Theriaca Andromach. Syr. è Meconio*, & generaliter loquendo omnia *Opiata*, uti *Laudanum solidum*, & *liquid. Pilul. è Cynogloss. è Styrace*, *Philonium Persicum*, & *Romanum*, &c. quæ præsentem humorum influxum in pulmones (uti Veteres loqui amant) sistendo, etiam antè impactorum coctioni plurimùm conferunt. Ideóque absque eorum usu cauto & prudenti, vix aliquid momenti in Phthiseos curatione moliendum est.

V. Deobstruentia, quæ infarctas glandulas liberando eas minuunt. Uti *Rad. Ireos*, *Sarsæ*, *Chinæ*, *Lign. Sassafr. Santal. Baccæ Lauri*, *Juniperi*, *Gum. Ammoniac. Benzoin. Balsam. Tolutan. Sulphuris*, *Peruv. Opobalsamum*, *Chalybs*, vel naturâ in aquis

aquis mineralibus, vel arte in formâ *Syrupi*, vel *Electuarii*, vel *Pilularum*, &c. paratus, *Millepedæ*, cum multis aliis antiscorbuticis, & antiscrophulosis, medicamentis.

Ex hoc simplicium, & compositorum thesauro prudentem Medicum judicio, & experientiâ fretum, in variis morbi stadiis, & secundùm symptomatum exigentiam, diversa medicamenta, pro re natâ, eâ formâ quæ ægrotanti fuerit gratissima, ità componere, & præscribere oportet, uti semper cum ratione præsentibus indicationibus in toto curationis cursu satisfacere valeat; neque unico semper præscripto, tanquam morbi incantamento empiricè insistat. Cujus rationalis curationis methodum, in vario statu, & symptomatis, hujus morbi progressu, proponere jam properabimus.

Remedia Chirurgica in hoc morbo sunt *Fontanellæ*, *Vesicatoria*, *Rasura capitis*, *Applicatio Emplastri Cephalici*, *è Betonicâ*, vel alterius alicujus eorum æmuli, uti etiam Venæsectio, de quorum usu, & ratione, sequenti curationis methodo uberiùs disseremus.

CAPUT VIII.

De Methodo curationis phthiseos pulmonaris originalis, in primo ejus gradu.

PRimo hujus morbi instanti (ubi scilicèt primùm pulmones, trachæa, & glandulæ per totam pulmonarem fistulam dispersæ, perpetuâ seri exspuitione è sanguinis massâ secreti inferciuntur tantùm, continuáque tussi, præcipuè autem nocturnâ indè proveniente, vexantur) omnibus debitis modis inhibendus est novus seri catarrhalis in has partes influxus, & humores jam impacti quàm citissimè coquendi. Ideóque

Primò, Sanguis è venâ brachii (præcipuè verò si æger fuerit plethoricus, & venæsectioni dudùm assuetus) mittatur ad ℥. vj. vij. viij. vel x. non solùm ad minorandam efferveſcentiam, & consequenter colliquationem sanguinis; verùm etiam ad præveniendum tumorem, atque inflammationem ipsorum pulmonum, & ad tollendum calorem febrilem, qui à continua partium thoracicarum agitatione per tussim, & vigiliis indè insequentibus suboriri solet. Venæsectio ista (ubi indicationes id postulant) semel, bis, vel ter, debitis intervallis, celebranda est; præcipuè autem ubi colliquati seri fluxus fuerit sub specie catarrhi suffocativi, unà cum copiosâ expectoratione crudi phlegmatis, & ad naturam seri accedentis; vel ubi dyspnœa insigniter asthmatica, lateralis dolor, vel signa aliqua Rheumaticæ, Pleuriticæ, vel Peripneumonicæ dispositionis adfuerint; vel denique ubi crapula, vel nimis larga potatio vini, aut aliorum spirituosum liquorum præcesserit. Et quidem nullus dubitat, quin ob defectum debitæ ventilationis sanguinis, in hujus morbi primordiis, catarrhi, tussésque communes frequenter in phthisin pulmonarem degenerare soleant: Quinetiam concretionem in glanduloſis pulmonum partibus, & calorem hecticum exindè nasci suspicari licet.

Secundò: Maximi momenti est post extractionem sanguinis, præcipuè autem si morbus à crapula ortum suum ducat; vel si nauseam, & vomendi dispositionem

conjunctas habeat, *Emeticum* lene præſcribere è *Melle*, vel *Oxymelite ſcyllitico*; immò & aliquandò è *Vino benedicto* modicâ quantitate ſumpto. A qua vomitione, non tantùm Ventriculus humorum ſaburrâ oppreſſus relevari, & nauſea indè nata tolli, & digeſtio reſtitui poſſint, (quæ omnia non ſunt flocci habenda ;) verùm etiam moles humorum jam pulmonibus impactorum, harum partium exagitatione inter vomendum, inſigniter expectorari ſolet, unà cum notabili relevatione ponderis gravativi à mole iſtâ effecti. Atque hoc ritu non tantùm plurimos Empiricos vidi, cum ſucceſſu felici, ſeſe omnem incipientem Phthiſin curaturos gloriari, verùm etiam ipſe ego ratione, & experientiâ fretus ſæpiſſimè Phthiſeos incipientis progreſſum, eodem modo, brevi temporis ſpatio, præpedivi.

Vomitio iſta, (præſertim verò ſi æger cum ἀτοπίᾳ, & levamine eam ferat, & ſi ſit neceſſaria) tertio, vel quarto quoque die repeti poſſit ad tres, vel quatuor vices.

Maximè opportunum tempus ad exhibendum vomitorium in hoc caſu eſt paulò ante veſperam, verùm prius celebratâ venæſectione die præcedenti, ne ſanguis à nimiâ partium agitatione incaleſcat, atque indè ſuperinducatur, vel augeatur febris, modò ea priùs adfuerit : Atque etiam ad præcavendam hæmoptoën, quæ à vehementiori partium thoracicarum niſu, vomitione jam effecto, ſuboriri ſolet, antequàm vaſa ſanguifera depleta fuerint. Admodùm etiam convenit poſt ſingula vomitoria jam exhibita opiatum aliquod præſcribere, non tantùm ad demulcendum ſanguinis calorem à niſu, & agitatione jam excitatum, verùm etiam ad inhibendum novum influxum ſeri catarrhoſi in pulmones ab hâc vehementi partium agitatione ſuboriri ſolitum.

Formulæ Emeticorum, & Opiatorum mihi uſitatiſſimæ in hoc caſu ſunt quæ ſequuntur.

℞ *Mel. ſcyllit.* ℥. ß. *ſumend. in hauſtulo poſſetalæ, repetendámque bis, vel ter in horâ*, modò vomitio non ſatis procedat. Quod quidem vomitorium pueris, & junioribus maximè convenit, utpotè lene, & pergratum. Vel

℞ *Oxymel. ſcyllit. ol. amygdal. dulc.* an. ℥. j. *M. capiat æger in hauſtu prælargo poſſetalæ ſolut. repetátque bis, vel ter in horâ (ſi opus fuerit) ad promovendam vomitionem.* Vel

℞ *Vin. benedict.* ʒ. *vij. ſyr. viol.* ʒ. *ij. M. F. potio emetica. Et (ſi opus fuerit) inter vomendum ſemel, vel bis exhibeatur Ol. amygdalarum dulc. & oxymel. ſcyllit.* an. ℥. ß. *in hauſtu poſſetalæ.*

Sal Vitrioli in hoc caſu parum convenit, quoniam ſtypticitate ſuâ glanduloſas partes circa fauces continuò convellit, atque irritat, atque eò ſeri catarrhoſi ulteriorem fluxum, atque adeò tuſſim importunam, & longam, vomitione jam finitâ, excitare ſolet.

Formulæ *Opiatorum* poſt vomitionem ſunt quæ ſequuntur.

℞ *Aq. lact. Alexit. cardu.* an. ℥.j. *Aq. cinnamom. hordeat.* ℥.ß. *ſyr. de Mecon.* ʒ.*vj. M. F. hauſtus.* Vel

℞ *Decoct. pectoral. depurat.* ℥.*iv. tinctur. Croc.* ʒ.*ij. laudan. liq. Helmont. gut.xv. ſyr. violar.* ʒ. *ij. M. F. hauſtus.* Vel

℞ *Aq. Tussilag.* ℥. *ij. ol. amygd. dulc. rec. Syr. è Meconio* ℥. *i. M.*

Vel si forma boli ægro magis arrideat.

℞ *Conserv. rosar. veter. Mithridat. vel Theriac. Andromach. conserv. lujul.* an. ʒ.ß. *Laudan. Lond. gr.* ß. *M. F. bolus.* Vel capiat in formâ pilulari *pilul. è Cynogloss.* vel *è Styrace* ϑ. ß.

Tertio : Convenit etiam saburram humorum per alvum leniter subducere Catharticis stomachicis, atque aliis ejusmodi, quæ quàm minimam effervescentiam, & colliquationem sanguinis efficiant. Ex gr.

℞ *Mann. selectissim. ol. amygd. d.* an. ℥. *i.* ß. *vel* ℥. *ij. solve in* ℔. *j. ptisanæ calid. Bibat æger mediam partem in lecto, reliquam post dimidiam horam è lecto surgendo.* Vel

℞ *Sen. opt.* ʒ. *ij. cass. cum cannis confract. Tamarind.* an. ℥. ß. *sem. coriandr. præp.* ʒ.ß. *Coqu. in Aq. Font. vel Barnett.q.s. ad* ℥.*viij.* In colaturâ dissolve *Mann.selectiss.* ℥. *j. sal. prunell.* ʒ. ß. *M. capiat æger mediam partem mane, reliquúmque post semihoram cum regimine.*

Singulis verò purgationem consequentibus noctibus, sicuti post Vomitiones, exhibeatur opiatum ad demulcendum sanguinem, & ad quietem pulmonibus conciliandam, ne novus humorum in pulmones influxus ab agitatione sanguinis per cathartica suboriatur.

Ob eandem rationem etiam opiatum aliquod cum catharticis stomachicis horâ somni sumendis miscere convenit. Ex. gr.

℞ *Aloës rosat.* ϑ. *j. vel gr. xxv. Pil. è Cynogloss.* ϑ. ß. *M. F. pil. iv. deaurand. quæ alternis noctibus repetendæ sunt, Venæsectionibus debitis priùs celebratis.* Pilula ista vulgò *Pilula Catarrhalis* apud Pharmacopœos audit ; quippè quòd non tantùm humores per alvum subducat, verùm etiam novum eorum influxum in pulmones prohibeat. Vel

℞ *Pil. Stomach. cum gum. Alœphangin. Mastichin.* vel *è succino* ʒ. ß. *vel* ϑ. *ij. Laud. Lond. gr. j. M. F. pilulæ iv. deaurand.* quæ tertiâ quâque nocte repetendæ sunt ad tres vices.

Immò, si fluxus catarrhalis fuerit vehemens, & dyspnœa, vel pectoris gravitas, vel constrictio ab eorum usu non suboriatur, singulis noctibus Opiatum aliquod erit exhibendum : quippè quòd non tantùm somnum conciliet, atque eo humorum, & spirituum effervescentiam prohibeat ; verùm etiam novum humorum in pulmones influxum sistendo, jam impactorum humorum incrassationem, concoctionem, & expectorationem promoveat. Adeò ut experientiâ fretus fidenter affirmare possim, quòd licèt opiata in toto Phthiseos curationis cursu sint utplurimùm aliqualis usus, in principio tamen morbi magis quàm in ejus progressu tuta, proficua, & necessaria sunt, & sine eorum usu nihil magni momenti in præpediendo hujus morbi progressu fieri potest.

Quartò : In hoc morbi statu medicamenta etiam *diaphoretica* multùm prosunt, siquidem serum è sanguine continuò colliquatum per poros cutaneos copiosè divertunt, quo fit quòd ejus exspuitione in pulmones jam minoratâ, id quod priùs impactum fuerat, faciliùs concoquitur.

Sequentes tamen Canones de sudorificorum usu diligenter sunt observandi.

I. Medicamenta *Diaphoretica* semper sint opiata, ne per novam colliquationem in massâ sanguinis ab eorum usu factâ, novus seri colliquati rivulus (uti per poros cutis, ità etiam per pulmones) unà cum tussis indè consequentis incremento oriatur. Quod semper, ab imprudenti usu diaphoreticorum à mulierculis & Empiricis in hoc casu sine admixione opiati exhibitorum, evenisse observavi. A convenienti verò quantitate *Laudani* cum *Diaphoretico* admixtâ, pulmones, durante sudore, quiescunt. Quo fit ut rivulus lymphæ à pulmonibus per poros cutaneos, non sine magno commodo, divertatur, unà cum tussis alleviatione, & seri pulmonibus impacti concoctione.

II. Diaphoretica minùs calida eligantur, ea scilicet quæ minimam effervescentiam, vel novam agitationem sanguinis efficiant, uti vetus jam antè collectorum humorum saburra per poros cutis evacuetur, absque nova eorum sobole à recenti sanguinis effervescentiâ procreatâ.

III. Diaphoretica ante usum venæsectionis, emeticorũ, & catharticorũ, quoties scilicet hæc sunt necessaria, nunquâ exhibeantur. Siquidē novam colliquationem à sanguinis agitatione ante vasorum depletionem factâ suboriri semper observavi, unà cum tussis, atque aliorum symptomatũ indè dependentium augmento; immò & aliquandò cum hæmoptoës, Rheumaticorum & Pleuriticorum dolorũ, aliorúmq; horrendorũ symptomatũ superinductione. Diaphoretica maximè mihi familiaria sunt quæ sequuntur. ℞. *Theriac. Androm.* ʒ. ß. *vel* ℈. *ij. conserv. ros. rubr. antiq.* ʒ. ß. *M. F. Bolus.* Vel ℞. *Diascord. conf. lujul.* an. ʒ. *j. M. F. Bolus.* Vel ℞. *Pilul. Pacific.* (*Anglicè* Matthevv's Pills) *gr. xv. F. pilul. n. ij. deaurand. horâ somni sumendæ.* Vel ℞. *Pilul. è cynogloss. gr. xij. Antimon. diaphoret.* ℈. *j. tinctur. croc. q. s. M. F. pilul. iv. deaurandæ.*

Diaphoretica ista tempore nocturno maximè opportunè exhibentur, idque statim ab evacuatione per Venæsectionem, purgationem, vel Vomitionem, quia somnum conciliant. Cautè etiam æger à sudoribus liberetur, ne per poros in hoc colliquato sanguinis statu subitò occlusos, novum frigus capiatur, atque indè tussis unà cum cæteris symptomatis augeatur.

Durante hujusmodi evacuationũ usu, ad impetuosum humorũ fluxũ à pulmonibus divertendum, vesicatoriorũ in brachiis, atque in scapularũ interstitiis proficuus est usus. Verùm cùm istæ evacuationes fiunt (quæ seri sanguinis colliquati minorationi, atque adeò humorũ pulmonibus jam impactorum concoctioni plurimùm conferunt) non omninò negligendus est frequens usus medicaminum vulgò dictorum *Thoracicorum*, vel *Pulmonarium*; quæ, in evacuationum intervallis, copiosè ingerenda sunt, tanquâ diætetico more, formâ tamen semper ægro quàm gratissimâ. Ad ventriculum enim, (qui etiam in hoc morbo à nausea, inapperentia, & vomitione affici solet) peculiaris respectus semper habendus est ne, ingratâ eorum formâ & copiâ gravatus, habitui nauseabundo assuescat, & non tantùm medicamenta, verùm etiam cibum gratissimũ rejiciat. Medicamina, in hujus morbi principio præferenda, sunt *incrassantia*, & *lubricantia*, quæ serum sanguinis emolliendo, non tantùm migationi tussis, verùm etiam, humorum tussim efficientium coctioni, & expectorationi plurimùm conferunt.

Hæc verò medicamenta, scilicet *lubricantia*, & *incrassantia*, aliquãdò seorsìm; ut plurimùm verò conjunctim, exhiberi possunt in forma composita, quo utrique indicationi satisfiat. Ità inter *incrassantia* injungatur frequens usus *sacchari crystal. Penid.* & *rosat.* atq; etiã *Conf. Rosar. rubr. veter. succ. glycyrr. Troc. bechic. nigr.* quæ sæpiùs,

& sensim deglutienda sunt, quo humorum, per trachæam exsudantium, acrimoniam molli suâ, mucilaginosâ, & incrassanti naturâ demulceant, atque eo tussim importunam mitigent.

Inter *lubricantia* copiosè utatur æger *butyro* recenti non salito in omnibus *Panatellis*, *Cerevisiâ butyratâ*, & (si benè ferat) *oleo dulci communi*, vel potiùs *amygdalar dulc.* præsertim verò *oleo lini* recenter absque igne extracto, è quo capiat singulis horis cochleare unum, nisi adsit diarrhœa, vel aliquod aliud symptoma contraindicans. Manducet etiam *passulas majores*, *ficus*, &c.

Medicamenta autem è *lubricantibus*, & *incrassantibus* composita, & utrique jam memoratæ indicationi satisfacientia ea sunt, quæ vulgò *thoracica*, atq; *expectorãtia* audiunt; quorũ elegantiores formulas lubens subnectã. ℞. *Ol. amyg. d. syr. capil. Ven. Jujub. violar. vel althæ.* an. ℥ *j.* ß. *sacch. cand. alb.* ʒ *j.* ß. *M. exactissimè. F. Linctus de quo capiat æger cochl. unũ quartâ quaq; horâ superb.* ℥ *iv. Apoz. seq. calidè.* ℞. *Decoct. pect. depur.* ℔ *j.* ß. *Tinct. croc. cum aquâ Ther. extract. syr. capill. Vener. Scabios.* vel *Jujub.* an. ℥ *j. M. F. Apozema.*

Si magis incrassare lubet, ℞. *ol. amygd. dulc. rec. syr. è symphyto, papav. rhœad. vel è ros. siccis* an. ℥ *j.* ß. *syr. è Mecon.* ℥ ß. *Sacch. rosac.* ʒ *j.* ß. *M. F. Linctus.*

Si amplius lubricare lubeat, ℞. *Ol. lin. recenter absq; igne extract. syr. glycyrr. vel mell. violat.* an. ℥ *j.* ß. *Sacch. cand. alb.* ʒ *j.* ß. *M. exactissimè fiat linctus sumend. per se, vel solut. in hausto Apozematis uti anteà.*

Si febrilis calor hyssopi, vel croci tincturæ usui contraindicet, omittantur ea in *Apozemate.*

Si diarrhœa, vel aliud aliquod symptoma contraindicet, omittantur *Fructus thoracici* in *apozemate*, & *oleũ* in *linctibus*, vel loco priorum medicaminũ sequentia substituantur. ℞. *Lohoch de Papav. San. & Expert.* an. ℥ *j.* ß. *Syr. Portul. è Ros. sicc.* an. ℥ *j. Spec. Diatragac. frig. Pulv. Haly, an.* ʒ *j. Sacch. penid. vel Rosat.* ʒ *iij. M. F. Linctus sumendus è cochleari vel cum baculo liquiritæ, quarta quâq; horâ, vel urgente tussi, sensim deglutiẽdo, & super bib.* ℥ *iv. Emulsi. sequentis calidè.* ℞. *Sem. 4. frig. maj.* an. ʒ *j. Sem. papav. alb. lactuc.* an. ʒ *ij. Nucleor. Pineor. Pistac.* an. ʒ *iij. cum aq. Papav. Rhœad.* ℔ *j. aq. Ros. rubr. Cinnam. bord.* an. ℥ *iij. F. Emulsio s. a. Saccharo penidiat. edulcoranda.* Vel ℞. *Lohoch è Pulm. Vulpis, de Farfar. de Portulac.* an. ℥ *j. Syr. Jujub. Capill. Vener.* an. ℥ *j.* ß. *Flor. sulphur.* ʒ *ij. Tinctur. Croc.* ℥ ß. *spec. Diatrag. frig. Diamargarit. frig. Pulv. Haly* an. ʒ *j. Sacch. penid.* ℥ ß. *M. F. Eclegma sumendum, ut priùs.* ℞. *Tacamahac. Balsam. Tolut.* an. ʒ *j. Ingred. decoct. pectoral. q. s. Coq. in Aq. font. q. s. ad* ℔ *j.* ß. *Cum colatura, & sem. 4. frig. major.* an. ʒ *j. sem. Papav. alb. Hyoscyã.* an. ʒ *ij. Amygd. dulc. excortic.* n. vij. *F. Emul. s. a. Saccharo penid. gratè edulcoranda.*

Sin verò à phlegmatis glutinositate dyspnœa solito major adsit, *Eclegma* sequens præscribatur. ℞. *Lohoch è passul. Scyllitic.* an. ℥ *j.* ß. *Syrup. de Erysimo, de Hyssopo, de Prasio* an. ℥ *j.* ß. *Spec. Diair. Diacalaminth. flor. sulph.* an. ʒ *j.* ß. *Tinct. Croc.* ℥ ß. *Sacchar. Cand. alb.* ʒ *vj. M. F. Linctus sumend. uti anteà.*

Immò, urgente hoc symptomate, addatur *Gum. Ammon. depurat.* ʒ *j.* & *Flor. Benzoin.* ʒ *j.* ß. His etiam intentionibus (citæ scilicet maturationi massæ pulmonibus impactæ, & novi ejus influxûs prohibitioni) satisfit compositione medicaminum balsamicorum cum agglutinantibus. Ex. gr.

℞. *Pulp. Conf. Rosar. rubr. Lujul.* an. ℥ *j.* ß. *Liban.* ʒ *iij. Opobalsam.* ℈ *ij. M. F. Electuar. de quo sumat. æger quant. nuc. jugland. ter in die, horis medicis, superb.* ℥ *iv. Apozem. seq. calidè.*

℞ *Fol. Millefol. Pilosell. Pimpinell. Taraxac. Pulmonar. maculos. Botryos, Scabios.* an.

M. j. Flor. Hyperic. Violar. Bellid. major. papav. Rhœad. an. *M. ß. Jujub. dactyl.* an. *par. vj. Croc. in nodulo ligat.* ʒ. ß. *sem. Anis. Baccar. Juniper.* an. ʒ. *iij. Debito modo infunde, & coque in aq. font. q. s. ad* ℔. *iij. In colaturâ calidâ malaxentur* ℥. *iv. conserv. ros. rubr.* (quæ hoc modo *apozemati* addita balsamicum , & admodùm gratum saporem ei conciliat) *Coletur iterùm , & denuò add. Syr. è Corall. Botry. Capill. Vener.* an. ℥. *j. M. F. Apozema in usum.*

Vel *Electuarii* prioris loco substituatur sequens.

℞ *Pulp. Conserv. Ros. rubr. per setaceum traject.* ℥. *ij. Conserv. fruct. Cynosbat.* ℥. *j. Pulv. Haly.* ʒ. *j. Balsam. Leucatell.* ℥. ß. *Syr. balsamic. q. s. M. F. Electuarium sumend. uti antè.*

Capiat etiam æger sæpiùs in die cochleare unum , vel alterum *Syrupi Balsamic.* (qui ventriculo admodùm gratus est) & unà cum singulis dosibus *Syrupi balsami Tolutan.* ℈. *j.* in pilulas parvas redact.

Necnon , singulis noctibus ab usu aliorum medicamentorum liberis (si cætera consentiant) convenit *gutt. xv.* vel *xx. Laudan. liqu. Helmont.* exhibere in cochleari *Syr. Balsamici.* In hunc finem etiam confert ʒ. *j. flor. Sulphur.* in *ovo sorbili , vel mellis anthosat. q. s. præscribere.*

Si titillans tussis præ humoris per trachæam , & bronchia excreti acrimoniâ , & tenuitate , fuerit ægro valdè molesta , ut indè auctio tussis catarrhalis , more suctionis , irritatæ timeatur , sint in promptu *tabellæ* sequentes , ad libitum , & sensìm ad tussim demulcendam , deglutiendæ.

℞ *Pulp. Rad. Althæ. per setaceum traject.* ℥. *j. Sacchar. perlat. Gumm. Arabic. Tragacanth. Amyl. in aquâ Papav. Rhœad. sol.* an. ʒ. *ij. Sacchar. penidiat. in aq. Ros. solut. q. s. M. F. Tabellæ s. a. ponderis* ʒ. *j.*

Urgente etiam tussi , sæpiùs vel ad libitum capiat æger frustulum *Sacchari perlati , rosac. penidiat.* vel *crystallini* , sensìm deglutiendo. Succus etiam, & radix *Glycyrrhizæ* huic fini conferunt.

Sin verò tussis fuerit longa , & vehemens , & remediis prioribus non cedens , adeò ut à diuturnâ infarctione , tandem tubercula suboritura suspicari liceat ; ad usum *balsamicorum* fugiendum est. *Ex gr.* Capiat æger ter in die, horis medicis , tres pilularum sequentium , (quarum felicem successum in tussibus phthisicis jam per multos annos expertus sum) è cochleari uno, vel altero *linctûs* alicujus convenientis , superbibendo haustum Apozematis pectoralis jàm antè præscript. calidè.

℞ *Pulv. Milleped. præparat.* ʒ. *iij. Gum. Ammoniac. optimè depurat.* ʒ. *j.* ß. *flor. Benzoin.* ℈. *ij. vel* ʒ. *j. Extract. Croc. Balsam. Peruvian.* an. ℈. ß. *Balsam. Sulphur. Terebinthinat.* vel *anisat. q. s. M. F. Pilulæ mediocres deaurand. vel pulvere glycyrrhizæ involvendæ.*

Istæ pilulæ in scorbuticorum , & scrophulosorum lentâ phthisi (quæ quidem sunt frequentissimæ phthises) ubi febris (si ulla est) est admodùm mitis , & exsputum phlegma quadantenùs glutinosum , asthmaticorum ritu, curationem non tantùm in principio morbi, verùm etiam in ejus progressu insigniter promovent , uti inferiùs sub phthiseos scorbuticæ , & scrophulosæ titulis pleniùs dicturi sumus.

De aëre , cibo , potu , pathematis animi, reliquisque quæ ad ægri regimen

pertinent, peritum Medicum, pari industriâ, ac de medicamentis ipsis in hoc morbo consulere oportet. Absque enim cauto istorum regimine, atque usu, vel generosissima remedia in phthiseos curatione nihil prosunt.

Quare eligatur moderatè calidus, & siccus aër, atque aliquatenùs etiam tenuis. Palustris enim, humidus, vel fumo carbonum inquinatus sanguinem noxiis particulis continuò replendo, atque agitando, eum in colliquativo suo statu continet; quo fit, ut fluxus seri catarrhosus in pulmones, & in glanduloſam trachææ tunicam perpetuò irruat; atque indè, his partibus ab importunâ tussi agitatis, morbus perpetuò augetur, non obstante usu medicamentorum vel maximè efficacium. Siquidem nulla medicamenta incantamentorum more curationem absolvere possunt.

Cibus sit euchymus, quo quàm paucissima recrementa in sanguine accumulentur, uti *caro ovina, vitulina, aves montanæ, pisces friabiles, cancri fluviatiles*, &c. Æger etiam carnes, tantùm prandii tempore, sumat; *panatellis, avenaceis, Jusculis, ovis sorbilibus*, &c. sub vesperam contentus. Sit etiam cibi moderata quantitas, & vitetur ad summam satietatem ingluvies. Potus sit etiam parcus, & mitis, qui vel minimam sanguinis efferveſcentiam possit efficere, uti *cerevisia tenuis, &c.* Evitentur Vina, & spirituosi liquores; præsertim verò crapula ab eorum ingurgitatione proveniens. Confert etiam ad hujus morbi curationem promovendam, cerevisiam ordinariam herbis thoracicis, atque aliis, quæ ad eum morbum respiciunt, à quo phthisis hæc originem suam duxerat, (modò talis fuerit) medicari. Hoc enim modo medicamentorum copia diætetico ritu in sanguinem ingeritur absque vel ullâ ventriculi nauseâ, vel appetitûs dispendio, ad quem semper prudentem Medicum speciatìm respectum habere oportet. Ex gr.

℞ *Sarsˢ. opt. incis.* ℥. *viij. Rad Chin in taleolas sciss.* ℥. *iv. Polypod. querc. Capill. Veneˢ. Heder. terrestr. Pulmonar. maculos. Tussilag. Scabios. Botry.* an. *M. ij. Flor. scabios. nymphææ, anthûs, bellid. major. hyperic.* an. *M. j. baccar. junip.* ℥. *iv. passular. major. exacinat.* ℥. *vj. glycyrrhiz. rasˢ.* ℥. *j. Sem. anis.* ʒ. *ij. M. F. sacculus pro iv. Congiis cerevisiæ mediocris, quâ* æger in potum ordinarium utatur. In scorbuticâ & scrophulosâ diathesi simplicia antiscrophulosa, & antiscorbutica mitia, & leniora etiam addi debent, de quibus posteà dicturi sumus.

Æger exercitiis & frictionibus moderatis quotidiè, præcipuè verò ante cibum, utatur; summâ tamen diligentiâ cavendum est à novo frigore percipiendo *cane & angue pejori.*

Ab iracundia, mœstitia, intensa cogitatione, atque omnibus aliis gravioribus animi pathematis summoperè divertatur æger, idque non tantùm monitis, & consiliis; verùm etiam societate, & jucundissimorum amicorum consuetudine. A studiis etiam & vigiliis intempestivis diligenter sibi caveat, somnum semper (quantùm possibile est) primâ noctis parte capessendo.

CAPUT IX.

De Curatione Phthiſeos in ſecundo ejus gradu.

DE curatione Phthiſeos in ſecundo ejus ſtadio, ubi ſcilicet ob debitæ expectorationis defectum, & ob longam indè materiæ pulmonibus impactæ moram, *Tubercula* cruda à nodoſa glandularum pulmonariúm tumefactione orta tuſſi chronicæ ſupervenire contingit.

Sæpenumerò ita phthiſicis accidit, uti vel præ inopiâ, vel avaritiâ, vel etiam medicaminum nauſeâ, incipientem *phthiſin* pro communi catarrho ſponte ſuâ abituro habentes, Medicos rariſſimè in primo morbi ſtatu conſulant, dùm ſcilicet facilem curationem per evacuationes, & reliquam jam antè deſcriptam Methodum, admittere poſſit; Receptis autem (neſcio quibus) ſivè muliercularum, ſivè Agyrtarum contenti, pretioſiſſimi temporis diſpendium faciant; Æſculapii opem vix tandem petentes, uſquedùm præ febris hecticæ augmento, & virium languore, jam antè præſcriptarum evacuationum planè incapaces fiant; quæ tamen maximè ſunt ad legitimam hujus morbi curationem neceſſariæ.

Ob quem neglectum ſæpiùs evenire ſolet, quòd, materiâ longo jam tempore pulmonibus impactâ, tubercula, ſeu glanduloſi tumores, in pulmonibus ſensìm oriantur; quo curatio, in hoc ſecundo morbi ſtatu, non tantùm difficilior, verùm etiam incertior redditur; Morbo vel nullam, vel ſaltem palliativam tantùm curationem admittente. Atque hinc fit, quòd *phthiſis* vulgò tàm malè audiat, ac ſi eſſet morbus naturâ ſuâ prorsùs incurabilis, quum (quantùm ego longâ experientiâ edoctus ſcio) æquè certam curationem, atque alii morbi, admittat, modo debitâ methodo ſatis tempeſtivè tractetur. Licèt ſit fatendum ſicuti cæteras malas corporis affectiones, ità etiam phthiſin, ubi jure hæreditario ægrum invadit, modò à malâ corporis conformatione oriatur, vel ab inexhauſtâ humorum minerâ, longo & habituali ſex rerum non naturalium abuſu contractâ, dependeat; vel denique ubi à diatheſi ſanguinis peculiariter malignâ, cancroſâ, vel gangrænoſa, vel in celerem inflammationem diſpoſitâ procedat, methodo curationis legitimæ, utut tempeſtivè obſervatæ, cedere non ſolere: Progreſſum autem ſatis celerem ad tertium phthiſeos ſtadium, non obſtante vel generoſiſſimorum medicamentorum uſu, indies facit. Verùm hoc ſecundum morbi ſtadium à primo tuberculorum ortu cenſendum eſt; donec tumores iſtos pulmonares inſigniter inflammari, & putreſcere contingat, hoc eſt, dum in ſtatu crudo manent. Hæc enim tubercula non ſunt omnia ejuſdem genii; ſed variam, atque admodùm diverſam indolem induunt; nunc enim ſunt *maligna*, *cancroſa*, *gangrænoſa*, & præceps exitium minantia: nunc autem licèt ſint benigniora, tamen ſub ſpecie phlegmonum, furunculorum, vel eryſipelatum, dolore & inflammatorio calore, à primo inſtanti ſtipata, & celeri putrefactioni obnoxia, atque indè à primo ortu, febrem *Peripneumonicam* inducunt, & in apoſtemata citiſſimè tendunt. Adeò ut in hujuſmodi præcipiti phthiſi ab

hujus

hujus genii tuberculis ortâ, uti hic *ſecundus* morbi *ſtatus* non obtinet, ità ſermonem hìc loci ulteriorem de eo non ſumus habituri: Siquidem quicquid hùc ſpectat, in *tertio* hujus morbi *ſtadio* dicendum eſt, ubi ſcilicet de *febre* Phthiſicorum *Peripneumonicâ*, & *Putridâ Colliquativâ* ex profeſſo tractaturi ſumus.

Utplurimùm autem tubercula iſta ſunt tumores glanduloſi chronici & frigidi, & quaſi ſcrophuloſi, à liquoris glutinoſitate, vel pori ſeu ductûs glanduloſi obſtructione ortum ſuum ducentes, quo fit ut intùs ſtagnans liquor in formam *gypſeam*, *ſteatomatoſam*, vel *melleam*, à naturali partis calore ſensim concoquatur, propriâ tamen cyſtide ſemper continetur; atque indè tumor iſte renitens ſtatim oritur, quem tuberculum crudum nominamus; qui licèt, progreſſu temporis, in molem ſatis grandem ſuccreſcat, non tamen illicò inflammatur vel putreſcit, uſque dùm ſcilicet ex acrimoniâ ab humore contractâ in cyſtide, vel ex tono partis nimis diſtento, inflammatio, atque indè apoſtema ex aliquo accidenti ſuperveniat.

Durante hoc crudo tuberculorum pulmonarium ſtatu, phthiſis in ſecundo ſuo ſtadio manet. Cujus diagnoſtica ſigna præcipuè deſumenda ſunt,

Primò: Ab inſigni febris hecticæ augmento, quæ jam quadantenùs febrem putridam intermittentem ſæpiùs imitari incipit, ob acrimoniam ſcilicet materiæ in cyſtidibus contentæ, progreſſu temporis, conciliatam.

Secundò: A tabis, ſeu muſculoſæ carnis conſumptionis notabili incremento, quæ jam ſaltem flacceſcere incipit.

Tertiò: A tuſſis ariditate, quæ utut frequens & importuna fuerit, catarrhus tamen atque adeò frequens exſpuitio eam non comitantur, uti anteà.

Quartò: A gravanti pondere atque oppreſſione, quæ in pectore perpetuò ſentiuntur. Cui etiam anhelitus, ſeu difficilis, frequens, & moleſta reſpiratio plerumque adjungi ſolet.

In hoc morbi ſtatu omnes evacuationes per alvum, vomitum, vel ſudores nocuæ ſunt, utpotè febrem promoventes, & tabem accelerantes.

Nec quidem ipſa Venæſectio hìc convenit, niſi ad præcavendam inflammationem *Peripneumonicam*, quoties ſcilicet à dolore *Pleuritico*, potatione liberaliori liquorum ſpirituoſorum, à frigore recèns percepto, atque aliis ejuſmodi, Medico ſagaci eam præ foribus eſſe ſuſpicari liceat. Atque tunc etiam ſanguis, ob tabem præſentem & virium languorem, parcâ potiùs manu ventilandus, quàm profusè extrahendus. Diligentiſſimè tamen in uſu medicamentorum *Alterantium*, & *Thoracicorum*, jam antè præſcriptorum (quantùm ſtomachus ferre poteſt) perſiſtendum eſt. Præcipuè verò in longo medicamentorum *Balſamicorum* uſu, uti pilularum noſtrarum jam antè præſcriptarum, atque aliorum etiam hujuſmodi (modò febris inſignis non adſit) ſpes habenda eſt; atque hoc pacto plurimos phthiſicos, (quorum tubercula frigida eſſe, & cruda videbantur, atque adeò Phthiſis chronica) Deo favente, in ſtatum priſtinæ ſalutis reduxi; nonnullorum autem vitam, valetudinariè licèt procedentem, in plurimos annos protraxi. In ſcorbuticâ, & hypochondriacâ diatheſi confert etiam *Extractum Mynſycht.* vel alia *Chalybeata*, & *Antiſcorbutica* mitiora hiſce *Balſamicis* medicamentis admiſcere; uti etiam in

scrophulosâ, remedia item *antiscrophulosa*: De quibus sub propriis titulis ulteriùs mox differendum.

Jam verò præter medicamenta alterantia, parvâ quantitate & statis temporibus exhibita (quæ jam antè sunt descripta) summoperè nitendum est quo, copiosâ scilicet & continuâ eorum ingurgitatione, diætetico ritu factâ, febrilis sanguinis calor demulceatur, & inexhausta humorum in habitu corporis delitescentium minera, unà cum colliquatione indè ortâ, eradicetur. Ideóque non tantùm cibus euchymus, & acrimoniam humorum retundens diligenter est eligendus; veluti perdices, & aves montanæ, ova sorbilia, ostrea, animalium extrema, unà cum consummatis jusculis, & gelatinis indè confectis, cancri etiam fluviatiles, atque alii pisces testacei, cum jusculis ex his artificiosè factis; quorum formulas posthàc subnectemus; verùm etiam *Aquæ minerales chalybeatæ*, *hydromel pectorale*: *diæta lactea*, *lac asininum*, *aqua lactis*, *porcelli*, *limacum* atque alii lenientes, & sanguinem demulcentes liquores sub forma potûs copiosè præscribendi sunt: Fontanellæ etiam, rasura capitis, & emplastrorum convenientium applicatio multùm prosunt. De quorum usu, & cautelis in eorum usu adhibendis, jam strictim, & speciatim observationes nostras proponemus.

Atque imprimis, si calor hecticus mitis fuerit, & ferè insensibilis, quò conjectare licet tumores istos pulmonum fixos esse crudos, vel saltem scrophulosos & frigidos, *gypseâ* scilicet, *steatomatosâ*, vel aliâ aliquâ hujusmodi materiâ infarctos; æger, æstivo tempore, omninò ad aquarum mineralium chalybeatarum usum relegandus est. Atque hoc pacto plurimos hujusmodi Phthisicos per multos annos relevavi, cum appetitûs, carnis, & virium restitutione, caloris hectici, & tussis minoratione, atque majori respirationis libertate; idque non tantùm durante aquarum potatione, verùm etiam tempestate hybernâ sequenti. Quò fas est concludere tumores istos si non ab usu aquarum penitùs eradicentur, saltem minorari, & sanguinis massam egregiè temperari. Quæ quidem curatio, palliativa saltem, (si perfecta non possit obtineri) alicujus est momenti. Licet enim æger in statu quadantenùs valetudinario vitam suam protrahat, adhuc tamen vivit, & debitâ cautelâ adhibitâ, muniis solitis fungi, vitæque oblectamentis moderatè frui potis est. Nonnullos verò ex aquarum istarum usu perfectè ab evidenti Phthisi restitutos, & sine ullâ recidivatione sanos redditos vidi, quorum historiam unam, vel alteram fideliter, & succinctè, sub phthiseos hypochondriacæ titulo, narraturi sumus.

In usum verò aquarum mineralium *chalybeatarum* sequentes Canones omnibus Phthisicis commendatos velim, quo quàm diligentissimè observantur.

I. In phthisi acutâ, ubi scilicet pulmones evidenter putrescunt, & febris jam ultrà gradum hecticæ provehitur, uti etiam in phthisi chronicâ extremâ, ubi æger scilicet jam aliquem marasmi gradum ingressus est, unà cum sudoribus colliquativis, diarrhœâ, vel hydrope; evitandæ sunt aquæ, quæ certissimè, in hoc casu, non tantùm noxiæ, verùm etiam lethales sunt.

II. Laborantes Phthisi, etsi multum tempus, maximam scilicet æstatis

partem, in Aquarum usu, consumere oporteat, quo sanguinis crasis jam penitùs ferè eversa, longo earum usu paulatim restituatur; parcè tamen & minori quantitate quàm alii solent, singulis diebus debent bibere, ℔. scilicet iv. vel v. vel vj. in unam vicem, ne, à nimiâ tenerorum pulmonis vasorum distensione, hæmoptoë tandem inducatur.

III. Durante Aquarum usu, à frigore capiendo, & ab erroribus diætæ diligentiùs quàm multi alii ægrotantes solent, cavere debent.

IV. Phthisicis Aquarum usum per plures annos, tempore æstivo, repetere convenit, licèt postquam iis assuefacti fuerint, minùs temporis, in earum potatione, singulis annis, consumere necesse sit.

V. Neque phthisici, durante Aquarum usu, uti cæteri earum potatores solent, purgandi sunt. Sin verò plus satis adstrictæ alvo obnoxii fuerint, ante aquarum chalybeatarum aggressum, & post earum completum usum, Aquas minerales purgantes, moderatâ quantitate, propinare convenit, earum usum, ad intervalla iij. vel iv. dierum, ad tres, vel quatuor vices repetendo.

VI. Si aquæ per urinam non satis copiosè fluant, multò magis, si per alvum diarrhœam provocent, in earum usu longo tempore non est insistendum, nisi his incommodis satis arte prospici possit. Ad tollendam, & præcavendam diarrhœam soleo quantitatem nucis juglandis *Electuarii* sequentis, horâ somni, singulis noctibus præscribere.

℞. *Pulp. Conserv. Ros. rubr. antiq. diacydon.* an. ℥.ß. *Trochisc. de Carabe* ʒ. *iij. bol. ver. Lacrymar. Sangu. Dracon.* an. ʒ. ß. *Laudan. Lond. gr. iij. Syr. Myrtill. q.s. M. F. Electuarium.*

Ad fluxum Aquarum promovendum, ℈. *j. Salis succin. nitidiss. & ab oleo optimè depurat.* in primo Aquarum haustu solvendum.

VII. Multùm etiam confert, durante Aquarum Chalybeatarum usu, potum ordinarium sacculo ingredientium pulmonarium medicatum præscribere; Cui etiam antiscorbutica, & antiscrophulosa mitiora addantur, si origo morbi id requirat.

Secundò: Sin verò calor hecticus sit notabilis, atque indè præceps phthisis; satius est sanguinem lacteâ diætâ, quam Aquis temperare. De lacteâ autem diætâ sequentia sunt notanda. I. In hujus diætæ usu nihil præter lac & lacticinia (excepto pane) in cibum & potum esse vel permittendum, vel desumendum. Copiosè verò, & frequenter nutrimentum istud ingerendum, ne, præ ejus tenuitate, partes nutritione debitâ priventur. II. Lacteæ diætæ cursum per unius, vel alterius mensis spatium protrahi debere. III. Huic diætæ tempus vernum præ cæteris convenire, ubi scil. flores atque herbæ, quibus bestiæ vescuntur, jam maximè viresçunt.

Tertiò: Sin verò præ fermento ventriculi nimis acido, lac commune (utî aliquandò accidit) in coagulum durum & coctionis incapax redigatur, undè *vomitiones*, *tormina*, & *diarrhœa* subsequi solent, satius est à lactis communis usu abstinere, & sanguinis temperationem lacte asinino tentare; de cujus usu sequentia sunt etiam observanda.

I. Tempus exhibendi lac asininum maximè commodum esse primum

mane, ità uti æger posteà in lecto dormiat, idque horâ quintâ pomeridianâ.

II. Nihil heterogeneum sivè victûs, sivè medicamenti formâ, in ventriculum admittendum, donec lac jam fuerit concoctum.

III. Quantitatem, sivè dosin lactis in unam vicem esse à ℔. ß. ad ℔. *j.* vel præter propter. Siquidem magna hujus, uti & lactis communis, quantitas à ventriculo nec recipi, nec quidem concoqui potest, verùm illud, vel vomitione, vel dejectione unà cum gravi detrimento ægri illicò extrudere solet. Ideóque prudenter à Medicis consultum est, uti ventriculus paulatim huic nutrimento assuescatur, indies augendo quantitatem à ℔. ß. ad ℔. *j.*

IV. Si æger, præ acido ventriculi fermento, ab usu lactis asinini diarrhœæ fuerit obnoxius, (quod frequenter accidit) lac *saccharo rosaceo* edulcoretur, & super ramulum unum vel alterum *menthæ* emulgeatur. Immò, si opus fuerit, & si cætera consentiant, capiat æger singulis noctibus *Laudan. Lond. gr. j.* vel dosin *Electuarii adstringentis* jam antè memorati.

V. Istud lac semper in nativo suo calore propinari debet. Si enim frigescat, & dein igne incalescat, non tantùm gustui, & ventriculo minùs gratum redditur, verùm etiam, ob partis spirituosæ dispendium, minùs efficax remedium fit.

VI. Durante lactis Asinini usu (quod etiam in omni lacteâ diætâ æquè præscribi debet) ab omnibus aliis medicamentis abstinendum est, exceptis *Opiatis* & *Adstringentibus*, modò necessaria ea fuerint ad *diarrhœam* præcavendam, vel ad immanem tussim nocturno tempore demulcendam.

VII. Sin verò *diarrhœa* à lacte effecta, usu *Laudani*, & *Adstringentium* non evincatur; vel si jam evictæ diarrhœæ vomitus, vel saltem continua ventriculi ægritudo, & oppressio gravativa succedant, (quæ certa sunt lactis in ventriculo in casei formam coagulati indicia) vel tandem, si adsint signa schirrhosi, & valdè obstructi hepatis (quod scorbuticis, & hypochondriacis in phthisi chronicâ familiare est) religiosè tum à quovis lactis genere abstinendum est: Siquidem lactis usus hepatis obstructiones augendo, icterum, & hydropem phthisi superinducere solet, quo morbus originalis planè deploratus redditur.

Quartò: Hisce igitur in casibus, præstat sanguinem alterare, atque ejus acrimoniam retundere copioso usu piscium, & medicamentorum testaceorum, uti etiam consummatis jusculis ex animalium extremis factis, copiosáque potatione Aquarum compositarum *lactis*, *caponis*, *porcelli*, *limacum*, atque aliorum ejusmodi. Etsi, quod de usu lactis jam antè innuimus, sit etiam verum de hisce Aquis phlegmaticis, quòd scilicet quoties hepar priùs obstructum esse contingat, à copiosa earum potatione, Icterus & Hydrops subsequi solent. In hujusmodi igitur Ictericis, & Hydropicis magis convenit sanguinis dulcificationem tentare, in sequentem modum. Copiosè vescantur, *cancris fluviatilibus, & marinis, astacis, & generaliter loquendo omnibus testaceis piscibus.* Cujusmodi cibus copiosè sumptus acetosum sanguinis statum, & acidum ventriculi fermentum plurimùm temperare valet. Ex his etiam piscibus testaceis jusculà grata arte fiant, quæ copiosè exhibenda sunt.

℞. *Cancr. fluviat. n.* 100. *Contundantur vivi, & deindè coquantur in aq. font.*

℔. iv. *Addendo ſub finem coctionis macer. fol. ij. vel iij. nuc. moſch. raſ. n. j. & vin. malvat.* ℔. ß. *Coletur juſculum in uſum.* In hunc cenſum etiam referendæ ſunt *Gelatinæ*, & *conſummata juſcula. Ex. gr.*

℞. *Raſur. C. C. Ebor.* an. ℥. iv. *fol. macer. n. ij. Cortic. Aurant. Condit. in fruſtula conciſ. n. j. Coq. in Aq. font.* ℔. iv. *ad* ℔. *ij. vel* ℔. *j.* ß. *Coletur*, quo æger ſumat ad habitum *cochl. iij. vel iv.* per ſe, vel in juſculis calefact. Hujuſmodi *Gelatinæ* ægrotantis palato gratiores fieri poſſunt, addendo, tempore uſûs, tantillum *Syrupi Meliſſophyll. Caryophyll.* è *Rub. Idæo*, *Aurantior.* vel *limonum.* Licèt ſit fatendum, Syrupos acidos non adeò benè *Gelatinis* convenire, quoniam quadantenus vires earum frangant.

Exemplum Juſculi conſummati ſit jam ſequens.

℞. *Capon. eviſcerat. & in fruſtula conciſ. n. j. Ped. ovill. & vitulin.* an. *par. ij. Raſ. C. C. Ebor.* an. ℥. ß. *fol. macer. n. ij. Nuc. Moſch. ſciſs. n. j. Santal. citr.* ʒ. *iij.* vel ℥. ß. *Coquantur omnia leniter in congio uno Aqu. font. ad dimidii conſumptionem, addendo circa finem ebullitionis vin. Malvat. ver.* ℔. *j. flor. Bellid. Maj. Tuſſilag. Capill. Vener. Pulmonar. maculoſ.* an. *M. j. Dactylor. ping. par. viij. Jujubar. par. xij. Sebeſten. par. x. Paſſular. major. exacinat.* ℥. *iij. Coletur*, de quo æger ſumat bis, vel ter die prælargum hauſtum hujus juſculi.

Ad acrimoniam ſanguinis ulteriùs demulcendam, multùm etiam hujuſmodi Phthiſicis obſtructione laborantibus confert uſus *Corallii præp. Milleped. Margarit. ocul. cancr. præp. pulv. è chel. cancr. ſimpl.* atque aliorum ejuſmodi Teſtaceorum medicamentorum, quæ copiosè, & ſæpiùs in die ſumenda ſunt. *Ex. gr.*

℞. *Aq. Lact. alexiter. card. vel ceraſ. nigr.* ℔. *j. Aq. cinnam. hord.* ℔. ß. *Margarit. præp.* ℥. ß. *Sacchar. cryſtallin. alb.* ℥. *ij. M. F. Julapium, è quo capiat* æger ℥. iv. (agitatâ priùs phialâ) ter quatérve in die, addendo (ſi ſtomachus id requirat) ℥. *j.* vel ℥. *ij. Aq. Epidemic. Mirabil. Stephan.* vel alicujus alius aquæ ſpirituoſæ. Vel

℞. *Pulv. Milleped. Ocul. cancror. præp. pulv. è Chel. cancror. ſimpl. Corall. rubr.* an. ʒ. *j. pulv. Succin. alb.* ʒ. ß. *M. in chartulas ix.* quarum unam ſumat ter die è cochleari *Julapii Perlat.* jam antè præſcript. vel alicujus alius ejuſmodi, ſuperbibendo hauſtum.

Quintò : Si æger ab hepatis obſtructionibus planè immunis eſſe videatur, atque adeò neque in Hydropico, neque in Icteritio ſtatu fuerit ; verumtamen lactea diæta jam anteà deſcripta, propter diarrhœam, atque acidum ventriculi fermentum, parùm conveniat, præter medicamenta alterantia jam anteà deſcripta, ad acrimoniam humorum ulteriùs demulcendam, cum fructu injungi poteſt copioſus uſus *Aq. deſtillat. compoſ. lact. capon. limacum, porcelli, &c.* quarum formulas proximè deſcribemus.

Aqua Lactis.

℞. *Fol. capill. Vener. Tuſſilagin. Pulmonar. maculoſ. veronic.* an. *M. iij. hyſſop. rut. caprar. menth. abſinth.* an. *M. ij. Flor. hyperic. ſcabioſ.* an. *M. ij. croc. anglic.* ʒ. *j. nuc. moſch. ſciſs. n. iij. dactylor. caricar. ping.* an. ℔. ß. *Paſſular. major. exacinat.* ℔. *j. Conſcindantur, & infundantur in lactis vaccin. recent. Cong. iij. & vin. malvat.* ℔. *vj. F. deſtillatio in organis communibus, uti dimidia pars liquoris aſcendat.*

Omnésque destillationes commixtæ reserventur in usum. Si Phthisis sit scorbutica, addantur in destillatione *summitates Pini, Beccabungæ, Nasturt. aquat. Hedera terrestris*, cum aliis antiscorbuticis mitioribus; Et loco *vini Malvatici* substituatur *cerevisia Brunsvicensis*; sin verò scrophulosa, *Milleped. crud. cum herbis contus.* ℔. *iij.* atque alia etiam antiscrophulosa. Si hanc Aquam non tantùm alterantem, verùm etiam restaurantem habere lubet, addi potest Capo, vel Porcellus in secundâ destillatione. Ex. gr.

℞. *Caponem, vel porcellum eviscératum, & in frustula consciſſum, Aqu. lact. antè descript. Cong. j. F. destillatio uti tres partes liquoris ascendant.*

Aqua Limacum.

℞. *Limac. hortens. sale purgat. trecent. lactis commun. vel potiùs aquâ Lactis jam antè descript. Cong. iij. F. destillatio in organis communibus lento igne, donec liquor acidus ascendere incipiat.*

Aquam etiam *Limac. Magistr.* sequentem à nobis confectam non esse spernendam judicamus, siquidem longo tempore in usum asservari potest.

℞. *Lact. recent. Cong. ij. Destilletur cum Menth. & Absinth. Roman.* an. *M. ij. ad Cong. j.* Deindè

℞. *Limacum hortens. priùs in aquâ communi, dein in cerevisia tenui lotorum dimidium satum, lumbricor. terrestr. prap.* ℔. *j. Angelic. M. ß. agrimon. betonic. rut.* an. *M. j. Herbæ in fundum mittantur. His superimponantur limaces, & lumbrici. In summitate verò ponantur Raſ.* C. C. ℔. ß. *caryophyll.* ℥. j. *croc.* ʒ. iij. *Infundantur in pomacei* ℔. iv. *vin. malvatic. opt.* ℔. ij. *dein destillentur in organis communibus.*

Isti liquores copiosè bibendi sunt, idque vel in potum ordinarium cum æquali parte lactis commixti, si ventriculus id ferat, atque ægri siti ità satisfieri possit. Si *Julapii* forma magis arrideat, more sequenti exhibeatur.

℞. *Aq. porcell. vel capon. jam antè descript.* ℔. j. *Sacchar. crystall. alb. q. s. Coque in formam Syrupi.*

℞. *Aq. lact. vel limac.* ℔. j. ß. *Syr. magistr. jam antè descript.* ℥. iv. *M. F. Julapium, è quo bibat æger copiosè ad libitum.* Vel

℞. *Aq. lactis vel limac. magistr.* ℔. ij. *Sacchar. perlat.* ʒ. x. *vel* ℥. j. ß. *M. F. Julapium è quo bibat copiosè, & frequenter.*

Sin verò, non tam calor hecticus, quàm respiratio difficilis urgeat (uti sæpiùs in Phthisi scorbuticâ laborantibus accidit) *Hydromel thoracicum* in potum ordinarium magis convenit, quàm Aquæ destillatæ phlegmate abundantes. Cujus formula insignis apud Riverium *Cap. de Phthisi* occurrit: atque alibi passim apud Autores; Ideóque nullam aliam ejus descriptionem hoc loco subnectemus.

CAPUT X.

De Curatione Phthiseos Pulmonaris Originalis in tertio ejus statu, ubi scilicet æger à glandulosarum partium Pulmonum inflammatione, apostematis, & exulceratione in Marasmi statum reducitur, unà cum summo virium languore, carnis consumptione, febris hecticæ incremento, atque etiam peripneumonicæ, & putridæ superinductione, reliquisque diris symptomatis, quæ hunc funestum Phthiseos statum comitari solent.

UBi ad tertium hoc Phthiseos stadium deventum est, æger rarissimè (nî ulcera fuerint admodùm parva, & benigna) curatur, vel vitam suam longiùs protrahit. Ideóque licèt prudens, atque honestus Medicus, ad Phthisicos in hoc morbi statu, vocatus, symptomata miseros cruciantia, quantùm in se est, mitigare nitatur, atque etiam antiphthisica medicamenta, quæ præsentibus indicationibus, atque ægrotantis statui maximè satisfaciant, præscribere studeat; minimè tamen, etiam spe à symptomatum relevatione adblandiente, Artis Medicæ famam, atque etiam suam violare debet, sanitatis recuperationem vel ægro, vel ejus amicis nimis audacter promittendo; qualemcunque verò opem ægro cum summâ misericordiâ atque diligentiâ attulerit, lethale prognosticon de ægri vitâ constanter pronunciandum; neque sibi vanâ spe amicorum, atque adstantium, illudi sinat: Atque hoc pacto tam Arti Medicæ quàm sibi ipsi optimè consulet. Intentiones curativæ in hoc morbi statu sunt istæ quatuor. *Primò*: Pulmonibus, usu medicamentorum pectoralium, atque antiphithsicorum prospiciendum: ulcerúmque sanatio promovenda (modò ea sint parva, benigna, & sanabilia) in quantùm scilicet præsens debilis, atque attritus ægri status ferre possit. *Secundò*: Febris Peripneumonica, seu inflammatoria, quoties ea contingat, unà cum diris ejus symptomatis tollenda. *Tertiò*: Febris putrida, à pulmonum purulentiâ oriunda, sublevanda. *Quartò*: Denique symptomatis cruciantibus à febre putridâ per colliquationem ortis, pro virili succurrendum; quo æger, si moriatur, saltem εὐθανασίαν obtineat.

Quod ad primam attinet, medicamenta in hoc statu phthiseos sunt, *Alterantia*, *Expectorantia*, & *Balsamica*, seu *Sanativa*, non nimis calida (propter scilicet intensum febris gradum) semper verò *Cordialia*, propter virium languorem. Eligenda etiam sunt illa quæ gratiora sunt, & quæ minimâ quantitate, ob ventriculi nauseam, exhiberi possint. Ex. gr.

℞ *Pulp. è conserv. Rosar. rubr. antiq. Lujul. Balsam. Leucatell.* an. ℥. *j. M. F. Electuarium, è quo capiat quantitatem nuc. mosch. in nebulis manè, & vesperi. Vel sumat bis die Pilul. Balsamic. jam antè descriptas numero tres.*

℞ *Aq. Lact. alexiter. vel pulmonar. jam antè descript.* ℥. *viij. Aq. limac. magistr. cinnamom. hordeat.* an. ℥. *iij. Aq. mirabil.* ℥. *j. Margarit. præp.* ʒ. *ij. Cretæ puriss.* ʒ. *j. Sacchar. crystall. alb.* ℥. *j. vel* ʒ. *x. M. F. Julapium, è quo capiat æger cochl. iv. vel v. post singulas doses Electuarii, & pilularum, atque etiam ad libitum in languore.*

℞ *Syr. Balsamic.* (qui ventriculo admodùm gratus est) ℥. *iij. Tinctur. croc. in Aqu. Theriacali fact.* ʒ. *ij. M. Sumat. sæpiùs è cochleari.* In hujus mixturæ cochleari

uno vel altero, etiam bis die exhibeantur *gutt.* vi. vel viij. *Opobalsami.*

Si tussis, & vigiliæ vehementer urgeant, capiat etiam aliquandò horâ somni *gutt. xij. Laudan. liqu. Helmont. Opium* tamen in languido hoc statu, cautè, manu parcâ, & debitis intervallis, exhibendum; neque quidem omninò absque urgenti necessitate, ne cum Artis Medicæ opprobrio mors subita & inexspectata succedat. Vel

℞ *Syr. Capillor. Vener.* ℥. *iv. Aq. mirabil.* ℥. ß. *vel* ʒ. *vj. M.* Sumat sæpiùs è cochleari, vel cum *baculo liquiritiæ*, præcipuè verò urgente tussi. *Gelatinæ* etiam, & *Jusculæ consummata* hìc præscribenda sunt; & quidem in hoc deplorato statu, è culinâ magis, quàm è pharmacopolio petenda sunt remedia.

Quod ad febrem Peripneumonicam attinet; Febris ista ab insigni tuberculorum pulmonarium inflammatione semper oritur; ideóque recurrere & revirescere frequenter solet; quoties scilicet tuberculum novum vel sponte suâ, vel à percepto frigore, vel ab alio aliquo errore in regimine admisso, inflammari contingat. Durante inflammatione, hæc febris constanter manet, atque ægrum haud rarò è vivis subitò, & inexspectatò tollit, rigore incerto, & intenso calore, alternis, vigiliis, jactationibus, deliriis, respiratione anhelosâ, expectoratione difficili, doloribusque extremis, & vagis, lateris, pectoris, & scapularum stipata. Ubi verò primùm inflammatio in apostema facessere incipit, quod (si æger superstes fuerit) circa septimum morbi diem usitatò evenit, febris ista inflammatoria continua à febre putrida intermittente quotidianâ, vel tertianâ excipitur, quæ tuberculorum purulentiam certissimè indicat, & sine eorum sanatione perfectè eradicari non potest.

Hæc febris inflammatoria, uti omnes aliæ ejusdem genii, diætam tenuissimam deposcit, unà cum debito in lecto regimine, alvum solutam, *Julapia cordialia* & *temperantia*, *epithemata pectoralia* cum *linctibus lubricantibus*, & *incidentibus* copiosè ingerenda ad facilitandam phlegmatis calore febrili nimìs incrassati expectorationem, dolorificam pulmonum compressionem solvendam, & tussim inanem, & molestam indè demulcendam; *Diaphoretica* etiam parcè *Opiata*, debitis intervallis, ad extrusionem materiæ febrilis per poros cutaneos promovendam; *vesicatoria* etiam, & *Epithemata* externa in cerebri & generis nervosi subsidium, quæ aliàs illicò ab hujusmodi febribus vehementer pati solent: *Linimenta* etiam, & *Fotus* externos *anodynos* ad sublevandam dolorificam, & spasmodicam musculorum, & membranarum thoracicarum contractionem: Super omnia verò phlebotomiam, eámque tempestivam, copiosam, & (si opus fuerit) repetitam, pro ægrotantis viribus, & pro præsenti sanguinis efferveścentiâ; quam quidem status Phthisicus forsàn magis quàm athleticus requirit. Atque hoc pacto *Dominum Tibs*, *Doctorem Orven*, & Collegam nostrum eximium *Doctorem Staines*, plurimósque alios, vel in ipsa provecta senectute, à pluribus hujusmodi febribus, aliquandò bis vel ter in anno recurrentibus, (licèt in priorem etiam valetudinarium statum) restitutos vidi; idque æquè facilè & citò, ac si omninò phthisici non fuissent; cùm è contra æquè notum sit, quàm periculosæ hujusmodi peripneumonicæ febres sæpissimè sint viris robustissimis & maximè athleticis, ubi debita phlebotomia, vel aliqua alia necessaria pars justi regiminis omissa fuerit.

Medicus

Medicus igitur utcunque fatale præsagium de ipsa phthisi instituat (quæ proculdubiò ab omni hujusmodi febre multùm promovetur) ad ipsius tamen peripneumoniæ curationem sese æquali spe accingat , (modò satis tempestivè advocetur) ac si æger non esset omninò phthisicus, idque sequenti modo.

Diæta instituatur ex *avenaceis* , *ptisanis* , *pomis coctis* , *possetalâ* , *passulis majoribus exacinatis* & *glycyrrhizâ* alteratâ,cerevisiâ mediocri,pane tosto calefactâ , aliisque ejusmodi : In prima verò declinatione febris , è jusculis pulli , ovis sorbilibus , *&c.*

Alvus etiam (si opus fuerit) *enemate lactis saccharat. florib. chamæmel. alterat.* illicò solvatur, quod (quoties necesse fuerit) repetendum est. Deindè extrahantur ℥.viij. vel x. *sanguinis è vena cubiti lateris dolentis* ; quæ quidem Phlebotomia singulis , vel alternis diebus audacter repetenda est , pro sanguinis efferveseentiâ , & doloris lateralis , & dyspnœæ urgentiâ , quantùm vires ferre possunt , quo inflammationis progressus in maturationem , & apostema (si possibile est) præpediatur.

Intereà temporis per totum morbi decursum *Cochl. unum linctûs sequentis in* ℥. iv. *Apozematis pectoral. solut. tertiâ, vel saltem quartâ quâque horâ calidè propinetur.*

℞. *Ol. Amygd. dul,rec. Syr. Capill. Vener.* an. ℥.j. ß. *Sacchar. Cand. alb.* ʒ.j. ß. *M. exactissimè. F. linctus.*

Immò si phlegmatis glutinositas , dyspnœa,& exacerbatus dolor indè ortus id requirant, neque fluxus alvi contraindicet, loco *olei amygdalar. oleum lini recenter sine igne extract.* subsituatur , & *syrupus ex Erysim. vel è quinque radicib. loco Syrupi Capill. Vener.* Prætereà etiam ℥. ij. *vel* iij. *olei lini quartâ quâque horâ per se sumend.* præscribantur : Siquidem non tantùm lubricanti vi , verùm etiam anodynâ, egregiè dotatur.

℞. *Decoct. Pectoral.depurat.* ℔.j. ß. *Tinctur. Croc.in aqu.Theriacal. fact. & Syr. capill. Vener.* an. ℥.j.*M.F. Apozema* in usum jam antè descriptum.

In virium refocillationem , & sanguinis efferveseentis temperationem *Cochl.*iv. *vel* v. *Julapii sequentis sumend.* præscribantur.

℞. *Aq.lact.alexiter.*℥.viij.*Cinnamom.Hordeat.Epidemic.*an.℥.ij.*Margarit.præpar.*ʒ.j.ß. *Sacchar.albiss.*ʒ.vi.*M.F.Julapium.* Horâ somni sequens *Bolus anodynus* , & *diaphoreticus,*unà cum hausta *Julapii perlat. sumend.* præscribantur, præcipuè verò si alvus (quod non rarò in hoc statu morbi accidit) nimis lubrica fuerit.

℞. *Theriac.Andromach.*ʒ.ß.*pulv.è chel.Cancr.comp.*ϑ.j.*Syr.Caryophyll q.s.M.F.Bolus.*

In cerebri , & generis nervosi tutamen statim à venæsectione applicentur *Vesicatoria* nuchæ , & interioribus brachiorum , & tibiarum ; & *Emplastrum Cephalic.* cum *Euphorb.* plantis pedum.

In relevationem doloris lateralis à musculorum , & membranarum thoracicarum spasmis effecti , sequens fotus & linimentum partibus affectis alternatim applicentur.

℞. *Rad.petrosel.fœnicul.sem.lin.fœnugrac.*an.℥.ij. *Flor.chamæm.melilot.* an. *M.ij. M. & coqu.in Aq. font. q. s.* reponatur *colatura* in *vesicâ bubulâ* recente , donec semiplena fuerit , & calidè applicetur partibus affectis , urgente jam dolore. Amotâ vesicâ, applicetur pannus laneus calidus sequenti linimento illitus.

℞ *Ung.dialth.*℥.ß.*ol.lilior.albor.laterit,*an.ʒ.iij. *M. F. linimentum in usum.*

In ulteriorem efferveſcentiæ ſanguinis, & caloris pulmonum temperationem, ſequens pulvis cum fructu præſcribi poteſt.

℞ *Sal. Nitr. puriſſ.* ʒ.ij. *Sacchar. cryſtall.alb.* ℥. ß. *M. in chartulas* viij. *quarum una diſſolvatur in ſingulis hauſtibus cereviſiæ propinand.* Cætera ſagaci præſentis Medici judicio committantur, pro re natâ præſcribenda.

Quod ad febrem putridam Phthiſicorum attinet, notandum eſt, quòd etſi ægri methodo præcedenti jam tractati peripneumonicè non intereant, inflammatione tamen tuberculorum pulmonarium in ulcerationem (quod ſæpiſſimè accidit) jam faceſſente, ſtatim ſub finem febris inflammatoriæ febris putrida intermittens exoritur, certis periodis, ſingulis, vel alternis diebus recurrens, unà cum algore, ardore, & ſudoribus ſucceſſivis; ſiquidem ſanguis in circulatione per has purulentas partes jam tranſiens heterogeneis & inimicis particulis oppletur, atque opprimitur, à quibus natura jam irritata, inſurgit, & paroxyſmum febrilem ſingulis, vel alternis diebus ad hoſtis extruſionem formar. Quam quidem febrem ope medicamentorum pulmonarium & balſamicorum penitùs eradicare eſt (quantùm ego ſcio) planè impoſſibile, abſque ulcerum, à quibus iſta febris oritur, ſanatione, (quoties ſcilicet ea ſunt parva atque benigna.) *Corticis* tamen *Peruviani*, frequenter, & debitis intervallis repetiti, efficaciam ad ſupprimendos paroxyſmos febriles, ſaltem pro tempore, ſæpiſſimè cum ſucceſſu felici expertus ſum: adeò ut aliquorum Phthiſicorum pro deploratis jam habitorum vitam frequenti ejus uſu non tantùm per plures menſes, verùm etiam annos protractam eſſe viderim: qui, licèt è ſtatu valetudinario nunquàm planè evaſerint, tamen ejus uſu, à febre jam liberati, muniis ſolitis ſatis benè fungi potuêre. Quare eum pro unico febrifugo, in hoc caſu, uſque hùc reperto habere ſoleo. Licèt enim hoc modo induciæ parùm fidæ, atque incertæ comparentur, ſiquidem febris ſponte ſuâ, vel leviſſimâ de causâ repullulare ſolet, ex hac tamen temporaria febris ſuppreſſione, æger non tantùm à pluribus moleſtis, & gravibus ſymptomatis, pro tempore, illicò liberatur; verùm etiam amiſſas vires quadantenùs recolligit, atque inſuper ſpatium medicamentorum balſamicorum, & pectoralium uſui opportunum obtinet, quæ ulcerata tubercula ſanando, perfectam & eradicativam curationem febris efficere poſſint. Ideóque apprimè convenit non tantùm hujuſmodi medicamentorum balſamicorum uſui in febris intervallis diligentiſſimè inſiſtere; verùm etiam eadem cortici ipſi admiſcere, quoties ſcilicet eum repetere lubet, in ſequentem modum.

℞. *Cortic. Peruvian. ſubtiliſſ. trit.* ʒ.ß. *Syr. Balſamic. q. ſ. M. F. Bolus quem æger manè ſumat, repetátque ſextâ quâque horâ per tres dies ſucceſſivos, ſuperbibendo* ℥.iij. *vel* iv. *Apozematis ſequentis.*

℞. *Cortic. Peruvian. pulveriz.* ℥.iij. *Balſam. Tolutan.* ʒ.ij. *Croc. Anglic. Cochinell.* an. ϑ.j. *Coq. in decoct. pectoral. depurat.* ℔.j. *ad* ℥. vj. Deindè cola & affunde *Decoct. præſcript.* ℔.j. de novo, operationem ità renovando ad tertiam vicem: Denuò colaturas omnes miſce, atque adde *Vin. Malvatic. Syr. Balſamic.* an. ℥.iv. *M. F. Apozema.*

Repetatur uſus hujus febrifugi, modo jam præſcripto, bis in lunâ, vel ſæpiùs, ſi ita viſum fuerit. In intervallis verò aſſiduus medicaminum balſamicorum, & pectoralium uſus injungi debet, quæ pro ægri temperie, & morbi ge-

nio sub Medici sagacis regimine varianda sunt. Si alvus nimis lubrica fuerit, addi potest singulis bolis nocturnis *Laudan. Lond. gr. j.* vel loco bolorum substituantur *pilulæ è Diascordio*, & *pulvere Cortic. Peruvian.* confectæ, ità ut singulæ doses ʒ. ß. *Pulveris* recipiant.

Atque hoc modo uxorem *Domini Haulton*, Pharmacopolæ, à phthisi deploratâ emaciatam, per annum unum vel alterum curâ Collegæ mei eximii *Doctoris Tyson* præservatam, & sæpissimè à febre putridâ indè ortâ restitutam vidi, uti & uxorem *Domini Walker Mercatoris Londonensis*, & filium *Domini Blakey Clerici* à febre putrida phthisica in statum ferè integrum redactos, unà cum virium, & appetitûs recollectione, & plurimos alios, quorum historias nimis longum esset hic loci narrare.

Liberè tamen fateor me non observâsse *Corticem* æquè certò & perpetuò in febre phthisica intermittente scopum suum attigisse, ac in intermittente simplici à merè morbida sanguinis diathesi orta: Ubi autem minùs proficere perspexi, semper suspicatus sum jam lædi cerebrum, & genus nervosum; atque ægrum deliriis & spasmis magis obnoxium fuisse, quàm anteà fuerat.

CAPUT XI.

De relevatione symptomatum Phthiseos in tertio ejus stadio.

SIcuti natura à purulentarum, & heterogenearum particularum commixtione cum sanguine, (ubi scilicet primùm tubercula pulmonaria jam maturari, & in apostemata facessere contingit) irritari solet, & earum extrusionem periodicis paroxysmis intermittentis febris moliri, per alvum, poros cutaneos, ductus salivales, ventriculum, trachæam, *&c.* quâcunque portâ datur via, pro humorum genio, & naturæ molimine, unà cum colliquatione insigni, & subito virium collapsu: Ità non rarò accidit, uti natura irritatione istâ nimis jam stimulata colliquatum, atque acre serum impensiùs, quàm par sit, expellendo, novos morbos, vel saltem nova symptomata ipso originali morbo sæviora, & magis horrenda formet, veluti diarrhœam & dysenteriam unà cum diris torminibus, tussim & pertinaces vigilias, immensos & colliquativos sudores, vomitiones ferè perpetuas, singultus, aphthas, *&c.* quorum symptomatum relevationi saltem, si non perfectæ ægrotantis curationi Ars Medica conducere potest.

Quo pacto verò, & quibus legibus Medicus hujusmodi symptomatis succurrere debeat, sequentibus speciatim ostendere nitemur. Atque primò,

De Diarrhœa, Dysenteria, & Torminibus alvi cruciantibus relevandis.

Medicamenta *Opiata* (durante hâc necessitate) non tantùm frequenter, verùm etiam liberali manu exhibenda sunt. Uti enim dira hæc symptomata, nullo alio medicamine relevari possunt, ità etiam, quamdiù hæc symptomata manent, uti tussis mitior, ità respiratio liberior esse solet (uti in *Domino Lechmere*, *Domino Chadwell*, atque aliis quamplurimis dudùm observavimus) materiâ pulmones irritare, & gravare solitâ, aliò, pro tempore, jam translata, atque indè eorum

uſus à nullo præſenti ſymptomate contraindicatur; quo fit, ut convenientem doſin *Opii* ſine noxa, vel periculo tolerare poſſint.

Æger (durantibus iſtis ſymptomatis) à cereviſiæ omnigenæ uſu abſtineat, ejus loco *Decocto albo*, & lacte cum aquâ cocto contentus. Capiat etiam quartâ quâque horâ (ſi opus fuerit) quantitatem *nucis jugland. Electuarii noſtri adſtringentis* jam antè in uſu lactis aſinini deſcripti; vel ſumat *gutt. xij. Laudan. liq. Helmont.* in hauſtu *Julapii perlati.*

Ad temperandam etiam humoris irritantis acrimoniam per glanduloſam inteſtinorum craſſorum tunicam excerni ſoliti, & ad tonum partium indè labefactatarum reſtituendum, quotidiè injiciatur (tanquam pro fotu) Enema juſculi pulli, vel capitis vervecini cum lanâ in aquâ cocti, vel hoc quod ſequitur.

℞. *Lactis à frequenti extinctione candentis ferri chalybeat. & roſis rubr. alterat.* ℥. vj. *Diaſcord.* ℥.ß. *M. F. Enema.*

In moderata verò diarrhœa, ubi ſcilicet tormina non multùm urgent, præcipuè verò ſi dyſpnœa etiam adſit, *Opium* quâvis formâ, rariùs & parciùs, præſcribendum. Plerumque enim ab ejus exhibitione veluti pectus gravari ſolet, ità etiam reſpiratio & expectoratio difficiliores redduntur, & Ventriculus nauſeâ afficitur.

Satius eſt igitur in hoc caſu, *diarrhœam*, medicamenti *opiati* tertiâ, vel quartâ quâque nocte repetiti uſu, moderatam potiùs ſervare quàm penitùs ſiſtere, ne majus detrimentum indè conſequatur. Semper etiam poſt medicamenti *opiati* uſum, copioſiùs ingerenda ſunt *expectorantia*, & *lubricantia*, ne materia dudùm in pulmonibus fixa ægri vires in expectoratione excedat.

Secundò: De tuſſi perpetuâ, & vigiliis pertinacibus ſublevandis.

Sicuti diarrhœa, & aliquandò etiam implacabilis dyſenteria, unà cum diris Torminibus, à lymphæ morbidæ atque acris colliquatione facta per alvum, quæ phthiſicis diatheſi ſcorbuticâ affectis, ob peculiarem ſcilicet inteſtinorum tonum, magis quàm cæteris fluere ſolet, ſæpiùs ſuperveniunt; uti in quamplurimis obſervavimus, qui, in ipſo ætatis flore, à phthiſi ſcorbuticâ cruciantibus iſtis ſymptomatis ſtipatâ è vivis ſublati ſunt. Ità etiam non rarò, in hoc morbi ſtatu, egregia colliquatio per trachæam & bronchia ab hac febre putrida orta aliis ſatis moleſta eſſe ſolet; undè tuſſis, quæ priùs erat arida atque mitis, jam impetuoſa & perpetuò importuna evadit, unà cum copioſa exſpuitione nunc lymphæ ſeroſæ, nunc phlegmatis diſcoloris glutinoſi, & purulenti; adeò ut æger præ tuſſi die noctúque urgenti, vigiliis ferè continuis ad delirium uſque premi ſolet.

Hæc etiam ſymptomata non ſine *opii* uſu relevari poſſunt. In hoc verò extremo languoris gradu, cautè, parcè, & non ſine evidenti neceſſitate concedi debet; ſiquidem ab infarctione pulmonum indè effectâ reſpiratio inſigniter anheloſa inſequi ſolet, pulſus debilis, & mentis vacillatio unà cum extremorum frigiditate, quo æger cum Medici, atque ipſius Artis opprobrio, non tam mori, quàm trucidari videtur. In hoc igitur caſu, *Eclegmate* ſequenti, vel aliquo ejuſmodi uti ſoleo.

℞. *Syr. althæ. portulac.* an. ℥.j. ß. *Spec. diatrag. frig. pul. Haly* an. ϑ. ij. *Syr.* è

Mecon. ℥.j. ß. *M. F. Linctus è cochleari*, vel *baculo liquiritiæ*, urgente tussi, sumendus, sensim deglutiendo.

Aqua Mirabilis etiam, utpotè *Aromatica*, & *Carminativa Syrupis thoracicis* admixta, & sensim deglutita tussi compescendæ convenit. Vel

℞. *Syrup. Balsamic.* ℥.ij. *Laudan. liqu. Helmont.* ℈.ij. *M. capiat. æger cochleare unum singulis vel alternis horis.*

Rariùs ad ℈. ß. vel *gr.* xij. *Pilul. è Cynogloss.* æger in hoc morbi statu ascendat.

Hic etiam proficui sunt *Trochisci bechic. alb.* & *nigri*, vel aliqui alii eorum æmuli, in ore sensim solvendi, & deglutiendi, urgente tussi.

De sudoribus immensis colliquativis moderandis.

Sudores isti per totum morbi cursum, post febris putridæ inductionem, Phthisin comitari solent, & (uti anteà innuimus) magnum tussis, vigilarium, atque aliorum molestorum symptomatum levamen præbent, atque ideò, dùm moderati sunt, non sunt omninò arte supprimendi, ne ab hujus symptomatis sublatione diarrhœa vel aliud aliquod magis crucians & lethale signum suboriatur.

Aliquandò verò (phthisi jam ad fatalem finem accedente) accidit (quoniam scilicet status sanguinis colliquativus in tantùm jam augetur, ut vix aliquid novi nutrimenti partibus solidis adhæreat, vel in massa sanguinea retineatur) sudores istos adeò immensos fieri, uti æger, qnotiescunque somnum capessit, non tantùm cum magna molestia, ac si in undarum fluvio, jacere videatur, verùm etiam, præ languore à sudoribus immensis effecto, quum primùm expergiscitur, gradu aliquo lipothymiæ corripiatur.

Quo in casu somni sint breves, & (si opus fuerit) æger, adstantium diligentiâ, è somno excitetur, antequàm vires à longis sudoribus nimis elanguescant.

Cordialia etiam temperata perlata sæpiùs, & in larga quantitate exhibenda sunt, quibus addere convenit *cretam, corallium, sanguin. dracon.* atque alia temperantia adstringentia, & emplastica, quæ sanguinis fluorem aliquatenùs constringant atque mitigent. Ex. gr.

℞. *Aq. Tormentill. plantag. germin. quercûs* an. ℥.iij. *Aq. cinnamom. hord.* ℥.iv. *Aq. Mirabil.* ℥.j. *margarit. corall. præparat. cret.* an. ℈.ij. *bol. ver. sanguin. dracon.* an. ß. *Terr. Japan.* ℈.j. *Acet. stillat. vel spirit. vitriol q. s. ad gratam acidulationem, Syr. myrtill.* ℥.j. ß. *M. F. Julap. de quo æger capiat* ℥.ij. *vel iij. tertiâ, vel quartâ quâque horâ, agitatâ phialâ.*

Stragula etiam lecti minorentur, necnon removeatur æger in aërem tenuem, apricum, & perflatilem; Somnum semper capiat in cubiculo amplo, & quoties vires languere incipiunt, sudores statim linteis aridis moderatè calefactis abstergeantur, atque æger in alteram lecti partem amoveatur.

Poris cutis hoc ritu jam occlusis, licèt natura partem aliquam colliquati humoris per alvum, vel per aliam aliquam portam eliminare satagat, atque indè nova symptomata oriantur, satius tamen est pluribus moderatis, quàm uno valdè extremo symptomate affligi.

De vomitione extremâ in fine Phthiseos.

Phthisici huic symptomati per totum morbi cursum aliquatenùs obnoxii sunt, à morbidâ sanguinis diathesi, & à tono ventriculi, ejúsque fermento indè penitùs eversis, uti etiam à pulmonum infarctione, motúque ventriculi,

per tussim & phlegmatis pulmonibus impacti exscreationem inverso (uti antè diximus.) Circa finem verò Phthiseos hoc symptoma aliquandò in tantùm augetur, ut vix aliquid nutrimenti in ventriculo retineri possit; sed cibus, ubi primùm deglutitur, à stomacho rejici aptus natus est.

Licèt in hujus symptomatis extremitate multum ab arte non possit præstari, Medicum tamen cautis saltem consiliis, si non medicamentis, manum adjutricem porrigere decet. *Primò* igitur jubeatur æger cibum, licèt frequenter) admodùm tamen parvâ quantitate, in vicem sumere. *Secundò*: Indulgeantur cibi ventriculo gratissimi, modò euchymi, & coctioni apti fuerint. *Tertiò*: Tussim, (quantùm in se est) & profundam phlegmatis exscreationem, atque etiam somnum, & decubitum à pastu devitet. Medicamenta verò vix aliquid opis in hoc deplorato statu afferre possunt.

De aphthis, dolore gutturis, & singultu in fine Phthiseos sublevandis.

Aliquandò accidit post febris putridæ accensionem, præcipuè verò ubi materiæ colliquatæ deturbatio per alvum, atque alias portas jam arte præpeditur, naturam hostis protrusionem per ductus salivales, & glanduloſam oris, & œsophagi tunicam, incassùm licèt, moliri. Undè salivatio molesta non rarò per plures hebdomadas continua oritur. *Secundò*: Præ acrimoniâ humoris per has partes excreti, inflammatio non tantùm membranæ oris, verùm etiam œsophagi, & ventriculi insequitur. *Tertiò*: Ab inflammatione sequitur exulceratio, atque indè ulcuscula vulgò dicta *Aphthæ*, dolore gutturis admodùm molesto stipatæ; uti observavi in *Domina Wells*, atque aliis phthisicis, qui de hoc symptomate, magis quàm de ipso originali morbo conqueri solebant. *Quartò*: Denique singultus valdè molestus à ventriculi inflammatione, & exulceratione ortus.

Quæ quidem symptomata sicuti molesta, ità aliquandò etiam longa, semper verò funesta, & mortem præsagientia esse solent; nec quidem curationem ullam admittunt: Siquidem causa, à qua procedunt incurabilis est. Utcunque tamen id fuerit, hic etiam oportet probum Medicum manum adjutricem, quantùm in se est, porrigere, ope gargarismatum faucibus syringâ injiciendorum, quæ *absterſiva*, *lenia*, *adstringentia*, & *mucilaginosa* in se recipiunt. Qualia in praxi sæpiùs usurpanda veniunt, & quorum formulæ passim apud Autores sub febris titulo occurrunt.

Ad levamen tamen hujusmodi dolentis phthisicorum gutturis multùm valet, diu noctúque glandulas posticas in faucibus sitas continuò à frigore externo tectas munire tegumento lanei panni duplicati, à quo plus levaminis quàm à gargarismis & mucilaginibus exspectari possit.

PHTHISIOLOGIÆ

LIBER TERTIUS.

DE PHTHISI PULMONARI SYMPTOMATICA.

PHTHISIM pulmonarem ſymptomaticam eam appello, quæ ab aliis præcedentibus morbis efficitur, & dependet. Sæpiſſimè enim accidit uti à morbidis affectibus, iiſque non tantùm chronicis, verùm etiam acutis, idque ſivè perfectè fuerint curati, ſivè non, maſſa ſanguinea à fermento præternaturali præcedenti ità alteretur, ut in illa lateat inexhauſta inſecuturæ phthiſeos minera, quæ quidem, ſensim ſeſe in lucem prodit per tuſſim ſcilicet atque alia uſitata ſigna, donec tandem miſellus æger, funeſtis hujus morbi ſymptomatis undiquaque circumſeptus, fataliter cogatur ſuccumbere.

Imò aliquandò etiam non tantùm morbus, verùm etiam ipſe Medicus huic phthiſi anſam præbere ſolet, ubi lucrum ſcilicet & præſentem famam aucupans perfunctorio modo, & ſine methodo legitima, debitiſque evacuationibus præcedentis morbi fermentum magis ſupprimit, quàm eradicat; quo æger non tam curatus, quàm ab uno morbo in alium tranſlatus, poſt aliquod temporis ſpatium in valetudinario ſtatu conſumptum tandem in phthiſim acutam, & deploratam incidit.

Et quidem hoc genus phthiſeos pulmonaris (quantùm mihi obſervare licuit) omnium eſt uſitatiſſimum, & ubi conſpicitur una phthiſis pulmonaris originalis, quæ ſcilicet à mera alteratione ſanguinis prædiſponenti dependeat, quinque dantur (forſan etiam decem) quæ à Febribus crapuloſis, & intermittentibus, à Variolis, Morbillis, Febribus ſcarlatinis, Pleuritide, Peripneumoniâ, Melancholiâ, & Hyſtericâ paſſione; à Scrophulis, Scorbuto, Chloroſi, Aſthmate, Hæmoptoë, Calculo pulmonum, & aliquandò etiam Renum & veſicæ, à Lue Venereâ, Arthritide, ſuppreſſione Menſtruarum purgationum, fontanellarum, Gonorrhœæ & veterum ulcerum, præcipuè verò fiſtuloſorum, & ſcrophuloſorum naſcuntur.

Quæ quidem phthiſes ſymptomaticæ præter generalem Phthiſeos naturam, proprium etiam & peculiarem genium, ſeu indolem habere ſolent; undè tanquam diſtinctis criteriis, & pathognomonicis ſignis inter ſe dignoſcendæ ſunt. Neque eo minùs Curatio eſt aliquatenùs varianda. Vixque poteſt Medicus in curatione phthiſeos pulmonaris ſymptomaticæ omnibus indicationibus curativis cum ratione ſatisfacere per generalem methodum jam antè deſcriptam, & felicem & optatum exitum obtinere, niſi habeat æquè pecu-

liarem respectum in toto curationis cursu ad primarium morbum per specifica commixta, ac ad symptomata in pulmonibus indè effecta, per medicamina antiphthisica, & per methodum generalem curationis phthiseos pulmonaris jam antè descriptam.

Ideóque suppositâ descriptione, & curatione Phthiseos pulmonaris originalis jam antè habitâ, ne συζλογῶντες scilicet nimis longè, & tædiosè filum hujus discursûs protrahamus, operæ pretium duximus strictim & succinctim, sub propriis titulis, ea subnectere quæ variam indolem harum Phthisεων indigitent, earum causas, differentias, pathognomonica signa, & indicationes curativas, quo Medicus suâ sagacitate fretus generalem curationis methodum mutet, adeò ut peculiari morbi genio, & indicationibus indè ortis satisfacere queat.

CAPUT I.

De Phthisi scrophulosâ.

DE hâc Phthisi primo loco sermonem habituri sumus, quoniam frequentissimè in Praxi occurrit: Siquidem plures hujusmodi à me curatas memini, vel saltem ab aliis curatas vidisse, quàm vel cujusvis alterius generis.

In scrophulosa enim diathesi sanguis ob præternaturalem acrimoniam jam tanquam coagulatus, atque adeò novum chylum non potens perfectè sibi & partibus solidis adunire, solet eum in circulatione copiosiùs quàm par est deponere in partes glandulosas; ubi vascula non procedunt rectis lineis, ut in musculis, verùm spiratim; quo fit ut sanguis majorem remoram, & stagnationem in his quàm in cæteris partibus efficere soleat, atque adeò secretionem succi nutritii magis copiosam; quo fit quòd istæ partes plusquam cæteræ intumescere & durescere aptæ sint natæ. Quod in cæteris glandulosis partibus accidit, in ipsis etiam pulmonibus accidit, qui glandulis undiquaque innumeris, verùm juxta trachæam atque ejus ramulos magis conspicuis referciuntur, etsi in naturali statu non ità facilè percipiantur, quo mirum non est si scrophulosi, qui tumoribus glandulosis in aliis partibus frequenter obnoxii sunt, non rarò etiam ejusmodi tuberculis, vel in ipsis pulmonibus afficiantur, quorum parenchyma est naturaliter spongiosum, & serosas sanguinis partes continuâ eorum agitatione copiosè hìc excretas recipere aptum natum. Et quidem ab istis tumoribus in pulmonibus fixis oriri solet Phthisis ista scrophulosa: Cujus certissimum diagnosticon sumendum est à tumoribus glandulosis in externo habitu corporis eam comitantibus, vel saltem præcedentibus; uti & ophthalmiâ & scabie sæpiùs recurrentibus, atque aliis ejusmodi affectionibus scrophulosis. Etsi libentissimè fatendum ducam aliquandò contingere glandulas pulmonum solitariò isto humore affici. Quo in casu opus est experto, & sagaci Medico, qui genium peculiarem hujus Phthiseos harioletur ex iis, quæ adhuc restant sub hoc titulo dicenda.

Speciatim igitur hìc notandum, quòd tubercula ista pulmonaria (sicuti tumores

mores scrophulosi in cæteris partibus) sunt vel cruda, & phlegmatica, atque indè non omninò in inflammationem, & maturationem dispositа : vel calidiora, quæ vel seriùs vel citiùs inflammationem conceptura sunt secundùm præsentem sanguinis diathesim, & variam materiæ in cystide contentæ indolem. Aliquandò enim, ubi materia scilicet in gypseam, steatomatosam, vel meliceridum naturam concoquitur, (quod fit utplurimùm,) inflammatio, & exulceratio indè nata non tantùm sera est, verùm etiam admodùm tarda, chronica, & ferè insensibilis. Quoties autem sanguis, & in cystide contenta materia contrariò sese habent, (quod etiam aliquandò licèt rariùs evenit) tumores in inflammationem, maturationem, & exulcerationem valdè proni sunt. Atque hinc oritur scrophulosæ phthiseos differentia. Aliqui enim, (quoties scilicet tumores sunt crudi & inflammationi inepti) in phthisico statu, etsi valetudinario, à pueritia usque ad senectam ætatem degunt, unà cum tussi ferè continuâ, nocturnâ & diurnâ, æstivâ, & hyemali, gravitate pectoris, difficili & aliquatenùs etiam asthmaticâ respiratione, sine ullâ tamen sensibili febre, à minimo autem percepto frigore (cui etiam præter cæteros obnoxii sunt) copiosè materiam phlegmaticam, vel seriosam exspuere solent. Horum vita à periculis satis munitur vel absque medicamentis, ex regimine debito sex rerum non naturalium, atque hinc fit quòd à Medicis rarò opem petant in hoc valetudinario statu, magis contenti miserè quàm medicè vivere. Nullus tamen dubito quin prudenti delectu, & frequenti mutatione tenuis & aprici aëris, & longo usu medicaminum *Balsamicorum*, *Mercurialium*, *Millepedarum*, *Chalybeatorum*, præcipuè verò *aquarum mineralium*, atque aliorum *antiscrophulosorum* remediorum, isti tumores in his æquè ac in aliis partibus consumi possint, atque indè æger liberari à scrophuloso & phthisico statu ; quod sæpiùs experti sumus.

Lactea diæta in curatione hujus phthiseos non est omninò imperanda ; quoniam obstructiones & tumores à viscoso humore ortos promovere, atque adaugere solet. *Pectoralia* etiam vulgò dicta *Expectorantia*, & *Opiata* hìc non multùm juvant ; nisi à frigore recèns percepto, ad mitiganda scilicet symptomata indè orta, veluti tussim, febrem, dyspnœam, vigilias, atque omnia ista dùm in gradu intensissimo adhuc manent.

Quoties verò ista tubercula magis calida sunt atque indè celeri inflammationi & ulcerationi magis obnoxia, scrophulosa ista phthisis est peracuta & paucorum mensium, & à communi Phthisi quoad curandi rationem parum differt. Neque aliud prognosticon in hac, quàm in alia phthisi habendum est ; quod scilicet varium est secundum gradum & progressum morbi, uti anteà diximus.

Hujusmodi phthisin acutam à scabie scrophulosâ suppressâ ortam haud rarò observavi, veluti prior phthisis magis chronica, invadere solet eos qui tumoribus frigidis glandularum obnoxii fuerint. Sub horum tumorum calidiorum initio venæsectio liberalis & frequens magis quàm in cæteris phthisibus plerumque necessaria est ; quo pacto inflammatio, & maturatio fortè præveniri possint, etiamsi ipse incipiens tumor neque minoretur, neque omninò consumatur. Convenit hìc etiam adjicere pulmonaribus *Scrophulariam*, *Filipendulam*,

Millepedas, atque alia *antiscrophulosa* medicamenta. *Gummata* & *Balsama* hic etiam apprimè conferunt; uti etiam *pilulæ nostræ balsamicæ* jam anteà memoratæ, quarum longo usu plus quàm cæteris pulmonaribus medicamentis ad perfectam plurimorum hujusmodi phthisicorum curationem contuli. Sin tumores isti calidi in abscessum facessere incipiant, *specifica* nihil omninò prosunt; sunt autem hujusmodi phthisici tractandi eodem modo quo alii, pro gradu scilicet & progressu morbi.

Sin verò tumores isti mediæ fuerint naturæ, inflammabiles licèt, tardo tamen gradu, utpotè contentam materiam in formam gypseam, steatomatosam, vel meliceridem concoquentes; sequitur indè phthisis mediæ etiam naturæ participans; chronica scilicet & plurimorum annorum, & leni, seu medio gradu symptomatum stipata, tussi scilicet quotidianâ, in omni anni tempestate, miti tamen, & non vehementer aridâ: tempore verò hyberno, atque aëre denso magis molestâ; Febre valdè miti, & ferè insensibili, naturæ planè hecticæ; flaccedine etiam magis, quàm evidenti carnis consumptione comitata; uti & delicato appetitu magis, quàm inappetentiâ. Quæ quidem est phthisis usitatissima seniorum; atque ea in praxi sæpiùs occurrit.

Hujusmodi phthisicos non tantùm plurimos annos vivere, valetudinariò licèt, verùm etiam cum regimine, & curâ sex rerum non naturalium muniis solitis fungi observavimus. A minimo verò errore in diæta vel in quantitate, vel in qualitate, vel etiam in ipso exhibitionis tempore admisso, multò magis à crapulâ, & liquorum spirituosorum ingurgitatione, vel à frigore percepto valdè sunt obnoxii febribus putridis, quibus durantibus ægri vita periclitatur, & pulmones calefacti plus indè damni in unâ hebdomadâ, quàm aliàs in anno sustinent. Siquidem febris hujusmodi phthisicos talibus de causis invadens præter proprium tuberculorum genium acuta est. Utcunque verò initio mitis ea videatur, vel etiam tussis, atque alia pulmonum symptomata; utut etiam emaciatus sit corporis habitus, moderata venæsectio, imò (si opus fuerit) iterata in primo febris insultu celebranda est; omnibusque Febrifugis *Pulmonaria*, & *Antiscrophulosa* convenientia commiscenda sunt; quo pacto unum eundémque phthisicum (sicuti *Dominum Andrews*, & Mercatorem quendam in *Philpot-Lane* unà cum aliis multis) à pluribus putridis febribus eodem anno recurrentibus (Deo favente) restituimus; idque sine ullâ insigni pulmonum labe indè ortâ. Quò verò frequentius istæ febres revertuntur, eò citiùs phthisis ad funestum finem gradum suum accelerat; & quò propior phthisico est hic fatalis dies, eò frequentiùs putridæ istæ febres reverti aptæ sunt natæ; leviissimâ scilicet de causâ ortum suum ducentes: Cujusvis novi tuberculi inflammatione (uti mihi videtur) omni hujusmodi putridæ febri ansam semper præbente. Extra febrem verò curatio hujus phthiseos, commodè perficitur debito sex rerum non naturalium regimine, eóque perpetuo: Tempore æstivo (nisi adsit insignis obstructio hepatis & hydrops indè ortus) usu longo *Aquarum Chalybeatarum*; tempore hyberno frequenti & diuturno usu *Pilularum nostr. Balsamicarum*, uti etiam *Gummatum*, atque aliorum *Balsamicorum* medicaminum; tempore autem Verno, & Autumnali *Cerevisiâ*

Milleped. Antiscrophulosis, & *Pulmonaribus ingredient.* medicatâ, in potum ordinarium præscribendâ. Atque hoc pacto etiam ætate provectos restituimus; alios verò quàm plurimos uti Dominum *Tibs*, Dominam *Herbert*, in majorem sanitatis gradum, quàm anteà per plurimos annos frui poterant, reposuimus. Expectorantia, atque alia pulmonaria medicamenta usûs sunt hujusmodi phthisicis, æquè ac aliis; excepto *Opio*, quod rarò admodùm, & non sine urgenti necessitate præscribendum est, ob fixantem scilicet & oppilativam ejus naturam. Hæc verò pulmonaria medicamenta, licèt aliquid opis, & præsentis levaminis administrent, curationem tamen morbi originalis sine *Antiscrophulosis*, cæterisque jam antè memoratis admixtis, parum promovent.

Historia Domini Davison.

Filius unicus *Domini Davison*, Civis eximii, & Mercatoris Londinensis, ab incunabilis usque ad pubertatem, purulentâ scabie per totum caput dispersâ, & sæpiùs recurrenti, ex habitu scrophuloso ortâ afflictus, ejusque tædio juvenili ætate affectus, emplastris, & unguentis nescio quibus repercutientibus ex consilio muliercularum sanitatem requisivit. Undè statim, circa annum scilicet 1678. à tuberculis exindè in pulmonibus ortis per totam æstatem tussi aridâ vexatus est: quam tamen per unum vel alterum mensem penitùs neglexit, donec à levi inflammatione, & exulceratione tumorum, in febrem putridam intermittentem, unà cum appetitûs dejectione, siti, atque aliis hujusmodi symptomatis sub initio autumni redactus est; quo tempore me consulebat, atque ope *Corticis Peruviani*, *Balsamicorum*, & *Pectoralium* medicamentorum in aëre rusticano exhibitorum, à febre, & quadantenùs etiam à tussi, liberari videbatur. Impatientiâ verò, & nauseâ medicaminum ulteriorem sui ipsius curationem negligens, fatalem febris, atque etiam tussis phthisicæ recidivationem perpessus est: à quibus medio sequentis hyemis funestè è vivis sublatus est, unà cum diarrhœâ, immensis sudoribus, hydrope, & cæteris colliquationis invictæ symptomatis. Aperto cadavere invenimus omnes pulmonum lobos hic indè variæ magnitudinis tuberculis interspersos: his quidem acsi recèns pullulatis & minutis; illis autem satis magnis, etsi crudis: nonnullis verò inflammatis, & exulceratis, & in sese materiam purulentam melleæ consistentiæ continentibus. Hanc phthisim scrophulosam esse duximus secundi ordinis, calidam scilicet, & acutam.

CAPUT II.

De Phthisici scorbutica.

In omni scorbuto, præcipuè verò salso, sanguis perpetuò in se continet fermentum, quod colliquationem copiosam, atque etiam secretionem lymphæ chylosæ in glandulis efficit; præcipuè verò in his quæ sitæ sunt circa os, fauces, & pulmones; atque hinc accidit quòd hujusmodi ægri, sicuti sudoribus, & mictioni copiosæ sunt obnoxii, ità etiam continuæ salivationi per ductus salivales, excreationi viscidi phlegmatis è tonsillis, & frequenti

Unable to display this page

tis, &c. à quibus sacculus fiat in cerevisiâ suspendendus, in potum ordinarium: quo pacto *sal volatilis simplicium* (in quo energia medicamenti consistit) magis quàm in Apozematis reservatur; atque etiam vis medicaminum copiosiùs sanguini communicatur, & cum minori appetitûs injuria.

Quartò: *Chalybs* etiam in curatione hujus phthiseos (nisi ad fatalem finem jam gradum suum acceleret) multùm proficit. Si scorbutus sit acidus, *Sal Martis*, è quo *gr. unum* vel *alterum* singulis dosibus *Pilul. Balsamicarum* immisceatur: Si salsus sit, *Extractum Mynsichthi*, cujus exhibitionem in forma Pilularum jam antè descripsimus: In omni verò scorbuticâ Phthisi *Aquæ minerales Chalybeatæ* cuivis artificiali præparationi tempestate æstivâ præferendæ sunt, (modò Phthisis tertium suum stadium non attigerit) quoniam viribus egregiis dotantur, non tantùm ad deobstructionem nervorum, & penetrationem & solutionem tuberculorum; verùm etiam ad caloris hectici in sanguine & spiritibus temperationem, sitis extinctionem, appetitûs restitutionem, & hilaritatem animi conciliandam; quarum efficaciam in hujusmodi phthisibus curandis supra quamvis aliam methodum medicaminum *Thoracicorum* sæpissimè magno cum fructu sum expertus. Ideóque unam vel alteram historiam de præpollenti earum vi in phthiseos scorbuticæ curatione sub finem hujus capitis subnectam. Earum verò usus quotannis repeti debet, quoniam rarò morbus hic chronicus uno ictu debellari solet.

Quintò: Si alvus adstricta fuerit, *Aquæ minerales* purgantes hìc etiam proficuæ sunt, uti etiam *Pilulæ nostræ stomachicæ* superiùs descriptæ; quarum ope semel, vel bis in mense repetitâ, Pater meus dilectissimus vitam suam in scorbuticâ phthisi per plurimos annos fæliciter protraxit.

Sextò: Hilaris animus omnibus licitis modis conciliandus est: Sicuti enim à mœstitiâ morbus iste utplurimùm ducit suam originem, ità & fatale incrementum.

Septimò: Lactea diæta, ob acidum vel salsum ventriculi fermentum, rariùs hujusmodi phthisicis convenit; & quidem generaliter loquendo omnibus tam scorbuticis quàm hypochondriacis inimica esse solet.

Octavò: Etiam fumi Tabaci multus usus in hâc phthisi non immeritò suspicandus est; quippè quòd, non tantùm, ob abundantiam *Salis* in eo contenti, fermentum sanguinis & ventriculi morbidè salsum adaugeat; (quo colliquatio à salsedine effecta increscit) verùm etiam quòd salsus iste fumus, ductus salivales irritando copiosiorem excretionem lymphæ promoveat, idque non tantùm per glanduloſam oris tunicam; verùm etiam per tonsillas, & totum trachææ ductum usque ad ipsos pulmones; quo fit quòd, sicuti molesta exscreatio phlegmatis per tonsillas; ità etiam tussis per pulmones promoveri soleat. Denique rasura capitis & frequentes Fontanellæ hic apprimè sunt proficuæ; utpotè plurimùm ad serosi laticis in hoc morbo abundantis minorationem tùm per transpirationem, tùm per derivationem conferentes.

Historia.

Dominus Hunt, Civis Londinensis, scorbuticus, & hypochondriacus, ferè

à juventute ad ſeptuageſimum ætatis annum in ſtatu phthiſico degens vitam ſuam protraxit ; muniis ſolitis ſatis benè fungens ope debiti regiminis, abſque ullo Artis Medicæ auxilio, donec jam ſexageſimum annum ſuperaverat : à quo tempore plurimùm emaciatus tuſſi catarrhoſæ, & quadantenùs etiam aſthmaticæ, dejectioni appetitûs, præcipuè verò tempore hyemali, & levi etiam peripneumonicæ febri à lenta tuberculorum pulmonarium inflammatione ſæpiſſimè obnoxius erat : A quibus facilè conſilio Medici liberabatur. Tres etiam filios habuit, qui omnes, licèt hæreditario quodam jure ſcorbutici eſſent & hypochondriaci, robuſti tamen & athletici videbantur uſque ad trigeſimum ætatis ſuæ annum. Circa quod tempus alter poſt alterum omnes eodem hæreditario jure phthiſi correpti ſunt, ex occaſione pathematum animi, & ingurgitationis liquorum ſpirituoſorum ; quo factum eſt ut ob debiti regiminis neglectum morbus iſte (qui adeò chronicus parenti fuit) filiis tamen ſatis acutus eſſet ; atque eos omnes (ſi benè memini) ante fatalem emaciati ſenis diem è vivis ſuſtulit.

Unus iſtorum juvenum, natu ſcilicet maximus, poſt hecticum calorem curis & compotationibus per aliquot annos continuatum, à pathematis animi extraordinariis, in dejectionem appetitûs, ſitim, aridam tuſſim, & gravantem oppreſſionem pectoris incidens, ſeſe curæ meæ commiſit.

Poſt phlebotomiam, lenes purgationes, & medicaminum pectoralium, & balſamicorum copioſum uſum, quadantenùs meliùs habere viſus eſt. Calore tamen hectico, tuſſi, & appetitûs languore adhuc manentibus, eum ad uſum *Aquarum Tunbrigienſium*, in aprico & ruſticano aëre (tempeſtate etiam æſtivâ ità ſuadente) relegabam. Aquarum debito uſu, plus quàm vel à ſpecioſiſſimo medicaminum *Thoracicorum* apparatu expectabam. Neque ſpes me fruſtrà habuit ; Utcunque enim in uſu *Aquarum* neque ſatis diù moratus erat, neque ſeſe regimine debito muniverat, reverſus eſt tamen poſt unum menſem carne, vultu, & appetitu reſtitutus ; ferè etiam in totum à tuſſi, & hectico calore liberatus, donec ſequenti hyeme, curis & negotiis multis ſeſe implicans, & ad ſolitam vini ingluviem relapſus, ſensim omnium priorum ſymptomatum revireſcentiam perpeſſus eſt ; à quibus, nullis vel præſtantiſſimorum Medicorum præſcriptis relevari potuit ; atque adeò circa ſequentem *Junium* in agro *Ebishamenſi*, (ubi diù jam propter aëris beneficium degerat) ſupremum diem clauſit.

Vidua ejus tàm ab animi pathematis propter obitum mariti, quàm ab aliis cauſis, uti & à frigore ſæpiùs inter vigilandum cum eo percepto, & forſan etiam à contagio, (quoniam ad extremum uſque diem fuit ei ſocia lecti) præſertim etiam, quoniam à ſalſa & ſcorbuticâ diatheſi in phthiſin prædiſpoſita videbatur : Poſt menſem unum in aridam tuſſim, egregiè hecticum calorem, ſitim extremam, & appetitûs ferè totalem amiſſionem incidit, unà cum vultu ſqualido, emaciato corporis habitu, oppreſſione pulmonum continuâ, languore virium, omnibuſque peracutæ phthiſeos ſymptomatis ; adeò ut (ſi quod res eſt ingenuè fatendum) exſpectarem, etiam inter unum, vel alterum menſem amaram mariti ſortem ſubituram, non obſtante vel diligentiſſimo præſtantiſſimorum Officinalium medicamentorum, quæ mihi

usque adhuc innotuissent, usu : Si sanguinis & pulmonum extremus fervor extingui non posset grandi alicujus diluentis & temperantis liquoris copiâ ; qui sales sanguinis acutos eodem tempore obtunderet, & obstructiones nervorum deoppilaret. Ideóque post levem parcâ phlebotomiâ sanguinis eventilationem, *Aquas Ebishamenses* (quoniam alvus jam adstricta fuerat) modo præparatorio in formâ *Possetcâ* præscripsi ; & posteà ut *Aquis Islingtonienſibus Sadleri* uteretur, quarum egregias vires illo ipso anno in memetipso, æquè ac in plurimis aliis fœlicissimè expertus fueram ad calorem hecticum extinguendum. Præscripsi etiam *Julapium Perlatum*, languore virium & sanguinis & spirituum fervore id requirentibus. Ob nauseam verò nec linctus, nec apozemata pectoralia admittere potuit, multò minùs Balsamica remedia. Et ob insignem dyspnœam de usu *Opiatorum* multùm hæsitabam : Atque hoc modo eam in præsens dimisi. Et quidem *Aquas minerales* purgantes semel, vel bis hauriebat, quo factum est ut diarrhœa eam per tres hebdomadas (me inscio) detineret, flagrante adhuc febre unà cum sitis, tussis, dyspnœæ, tabis, languoris, & reliquorum symptomatum incremento. Verùm ab usu *Aquarum Islingtonienſium* prorsùs abstinebat & planè abhorrebat, quoniam eo anno primulùm inventæ fuerant, & plurimi rumores de earum naturâ deleteria passim spargebantur. Fortè fortunâ verò eam, non accersitus, in cubiculo invisens, quo certior fierem de *Aquarum Chalybeatarum* effectu, quoniam nihil vel ab ipsâ, vel à fratre ejus, Pharmacopolâ, inaudiveram ; inveni eam in statu magis deplorato quàm antehac unquàm, febrémque, tussim, & tabem unà cum omnibus jam antè memoratis morbidis symptomatis in tantùm auctis à superinductâ diarrhœâ, tam diù jam continuatâ, ut vix è lecto potuerit surgere. Tandem verò rationibus & experimentis nuperrimè à me prolatis evicta, *Aquarum Islingtonienſium* vires saltem explorare consensit. Atque in eum finem dosin *Electuarii nostri Adstringentis* & *Opiati*, ob præsentem scilicet diarrhœam, singulis noctibus exhiberi jussi, ubi opus foret, & matutinis continuò successivis ℔. ij. iij. iv. v. vj. *Aquarum* in lecto haurire ; atque etiam in præsentem usum nonnihil calefactas, ob frigidam anni tempestatem, (quia media pars Septembris jam præterierat) & in earum usu per mensem unum persistere, modò per urinam satis copiosè, & minùs per alvum fluerent ; & uti bono animo esset, modò appetitus indè revirescceret, sitisque cum reliquis febris symptomatis minueretur ; alioquin uti me certiorem faceret, quo illicò pro virili adjutrices manus porrigerem. Verùm multis negotiis districtus nihil ampliùs de eâ inaudiveram, donec tandem post tres septimanas ad me in musæolo versantem, unà cum fratre suo venerat, à febre, tussi, & languore jam planè liberata, atque à tabe, miraculi instar prorsùs restituta ; nullámque aliam querimoniam nisi de nimiâ voracitate appetitûs ampliùs faciens, quem tamen ad debitam mediocritatem iterùm reducere promittebam, ubi primùm jam consumptæ carnes diutino alimenti euchymi usu forent resarcitæ ; cujus rei veritatem brevi temporis spatio experientia comprobavit. Neque aliud medicamentum præscripsi, nisi ut per spatium unius lunæ, *Cerevisiâ ingredientibus antiscorbuticis* & *pulmonaribus* imbutâ, in potum ordinarium uteretur. Ex quo perfectè convaluit, atque adhuc sana & superstes

manet, in ædibus patris sui *Domini Minikin*, ad insigne *Regii Capitis* in plateâ *Sancti Martini* dictâ juxta portam *Aldersgate*.

Plurimas hujusmodi instantias de egregiis *Aquarum mineralium Chalybeatarum* viribus in febris hecticæ & phthiseos scorbuticæ pulmonaris incipientis curatione, facilè esset in lucem proferre, nisi summæ brevitati studerem.

CAPUT III.

De Phthisi Asthmatica.

Licèt omnis scorbutica phthisis sit asthmatici generis; per hanc tamen eam præcipuè intelligo quæ à vero Asthmate, ut causâ præcedenti, ortum suum ducit, atque ab eo prorsùs dependet. Siquidem omne Asthma, præcipuè verò humorosum, tendit in phthisim; quippè quòd in hoc morbo non tantùm sæpissimè accidit pulmones spasmodicè constringi, (quo tonus eorum everti solet, & lentus humor ex eorum parenchymate frequenti compressione in bronchia exprimi, qui tenaciter inibi adhærens, tussim, sibilationem, & difficilem respirationem inducit) verùm etiam à præviâ dispositione sanguinis in glutinosam & tenacem qualitatem, pulmones ferè semper ab ipsis hujus morbi primordiis nodosi fiunt; qui nodi, seu tubercula progressu temporis inflammari, & exulcerari consuevêrunt, undè vera & fatalis phthisis asthmatica insequitur. Hæc verò ab aliis phthisibus eò præcipuè dignoscenda est, quòd per totum morbi cursum sibilatione, & extremâ dyspnœâ stipetur; quippè quòd humor è nodis & parenchymate pulmonum in bronchia & trachæam continuò expressus (sicuti anteà innuimus) est semper lentus & viscidus, parietibus trachææ & bronchiorum instar glutinis tenaciter & molestè adhærens, atque indè liberum aëris transitum impediens.

Hæc verò phthisis, utut usitatò sit funesta & incurabilis, proprio tamen genio est admodùm chronica; adeò ut aliquos ope debiti regiminis, atque aëris tenuis, licèt phthisi asthmaticâ detentos, per plurimos tamen annos superstites viderim. Cujus rei causa mihi videtur esse petenda à lentore & visciditate humoris, per pulmones in hâc phthisi excreti. Iste enim humor præ grandi salis in eo contenti copiâ, aliquam coctionem, licèt in materiam viscidam, facilè & citò admittens, plurimum corrosivæ suæ acrimoniæ deponit: Atque indè benignior evadit, leviorem scilicet labem post se in pulmonibus relinquens, quàm ubi est acer, tenuis, & perfectè crudus, nullámque omninò coctionem recipiens. Et quidem ipsa senectus videtur mihi esse hujusmodi phthisis chronica & incurabilis; quoniam omnes senes, qui aliquo acuto morbo non corripiuntur, hoc modo phthisicè languentes tandem ultimum claudunt diem; verùm non sine præfatione chronicæ tussis, anhelantis spirationis, marcidi corporis habitûs, & dispositionis quadantenùs hecticæ. Neque id mirum videri debet, quum, præ nimiâ ætate, parenchymatis pulmonum fibrillæ jam flaccescentes subsidere soleant; quo fit ut totum parenchyma paludosum reddatur, nutritio succo stagnationem ibi æquè ac separationem subeunte; atque indè copia illa viscidi phlegmatis, sibillatio,

tio, infarctio pulmonum asthmatica, dyspnœa, emaciatio corporis cum hectica intemperie. Quid verbis opus, cùm planè jam ipsa senilis phthisis insequatur?

I. Lactea diæta rariùs in hac Phthisi convenit; multò minùs *Opium*, quod humorum lentorem augendo dyspnœam, atque omnia hujus phthiseos symptomata promovet: adeò ut aliquandò in hoc casu vel ab uno *Laudani* grano vitam ægri in subitum discrimen redactam viderim.

II. Tenuis & apricus aër in hujus phthiseos curatione magis quàm in aliis necessarius est. Neque quidem hujusmodi phthisici, ope vel generosissimorum medicamentorum, in palustri aëre, vel fumo carbonum inquinato, exhibitorum, vitam diù protrahere possunt.

III. Inter *Expectorantia* verò medicamenta præferenda sunt *Abstergentia*, & *Incidentia*; uti *Mel*, *Hydromel*, *Syr. ex Erysimo*, *è quinque Radic. Acetos.* Evitanda verò, vel saltem cautè exhibenda sunt *Incrassantia*, *Balsama*, *Gummata*, *Millepeda*; præsertim verò *Pilulæ nostræ Balsam.* hic admodùm prosunt. Uti etiam *Sp.C.C.Sal.Armon.&c.* quotiès phthisis ab asthmate spasmodico dependet.

IV. Hujusmodi phthisici haud rarò paroxysmis asthmaticis corripi solent ad extremum usque gradum. Quo in casu necesse est venam aperire, utcunque emaciatus fuerit æger; neque minùs convenit *Mixturam* Riverii *emeticam ex æqual. part. Oxymel. Scyllit.* & *Aquæ cinnam. fort. composit.* vel aliquod aliud ejusmodi exhibere; sæpiúsque repetere, quod vi suâ carminativâ spasmodicam pulmonum contractionem solvat, & facultate suâ absterstvâ phlegma incidat & excernat. Sanguis tamen manu parcâ pro ægri viribus educendus, nec sine urgenti necessitate calida illa Riverii *Mixtura* exhibenda.

Historia.

Domina Sherwin, Virgo à multis retrò annis asthmate afflicta, præsertim verò tempore hyemali, & Londinensi aëre versata; ope tamen debiti regiminis, rusticani aëris, &c. satis benè officio suo fungi videbatur, usque ad annum ætatis suæ quadragesimum, aut circumcirca. A quo tempore quadantenùs tabida esse incipiebat, tussi etiam, unà cum dyspnœâ indies auctâ; verùm & appetitu plurimùm à febrili hectico calore everso, qui tunc primùm invadere cœpit. Ex usu verò *Aquarum chalybeatarum*, *Pilul. nostr. Stomachic. mag.* & *Pilul. Balsam.* aliorúmque medicaminum *pectoralium* (adjuvante etiam plurimùm aëre rusticano) per duos vel tres annos multùm relevata, & ferè prorsùs restituta videbatur. Tandem verò ex peripneumonia à tuberculorum pulmonarium inflammatione orta, in febrem colliquativam incidens unà cum diarrhœâ, hydrope, vomitione, sudoribus immensis, & reliquis funestæ colliquationis symptomatis, è vivis penè in flore ætatis sublata est, à phthisi hâc quam senilem voco; imò si ante obitum faciem ejus spectes, vetulam omninò crederes. Aperto cadavere pulmones ubique nodosi, in plurimis verò partibus inflammati, immò maturati, & exulcerati apparebant.

Idem de Domino *Baxter*, Cive Londinensi satis insigni, observavi; quī ab Asthmate chronico tandem in phthisim funestam incidebat, à qua multùm, & diù ex usu *Sp. Salis Armon.* medicaminum *Pulmonarium*, præcipuè verò *Balsamicorum* relevatus fuit; post annum verò unum, vel alterum, à dyspnœa

multùm aucta, & superinducta etiam diarrhœa, unà cum torminibus, hydrope, atque aliis funestæ colliquationis symptomatis supremum clausit diem. Paroxysmos verò asthmaticos (qui sæpiùs recurrere solebant) ex usu *Mixturæ* Riverii (ubi jam languor venæsectioni contraindicabat) semper cum fælici successu & cum maximo ægri levamine, ad extremum usque diem sustuli.

Dominus *Rand*, Pharmacopola Londinensis satis notus, per plurimos annos in statu phthiseos asthmaticæ (emaciatus licèt & debilis) vitam suam ex usu copioso *Sp. C. C.* medicaminum *Pectoralium*, *Chalybeat.* & *Balsamicorum*, & debito regimine sex rerum non naturalium, protrahebat. Et quamvis sæpiùs in anno febri peripneumonicæ levi à nova tuberculorum pulmonarium inflammatione obnoxius esset, venæsectione tamen, & debito regimine, & usu pectoralium, æquè facilè evasit: Egregiam verò vim medicaminum emeticorum sæpiùs in eo expertus sum, quoties scilicet in maximo discrimine versari videbatur, à gradu asthmatis aucto, & ab inappetentiâ, & maximo languore indè consequenti.

CAPUT IV.

De Phthisi à Melancholia, uti etiam ab Hysterica, & Hypochondriaca affectione orta.

HYpochondriacè, & Hystericè, affectos haud rarò in phthisico statu longo tempore durare, tandémque à phthisis pulmonaris symptomatis ultimum ejus & funestum statum comitantibus correptos, supremum diem claudere, facilè est cuivis in Medicina vel tantillùm exercitato deprehendere: Cujus rei rationem à jam antè memoratis principiis est etiam facilè deducere. In hypochondriaca enim & hysterica affectione cerebrum, & totum nervorum systema semper morbidè afficiuntur; atque indè non tantùm spiritus animales in flatulentam & inquietam naturam degenerant, verùm etiam tota sanguinis massa, quæ ab istis spiritibus ritè actuari & vivificari debet, in crudam & cachecticam saburram, seu molem reducitur. A quo cerebri & nervorum tono, spirituum & sanguinis diathesi; mirari quidem subest, non semper phthisim sequi. Insuper, pathemata animi graviora utplurimùm hystericam & hypochondriacam affectionem præcedere, vel saltem comitari omnibus est notum. A quibus phthisis (uti jam in principio hujus discursûs innuimus) sæpiùs, quàm à frigore, vel aliquâ aliâ de causâ originem suam ducere solet. Præterea hystericis & hypochondriacis à pavore, & anxietate, continuis suffocationibus, & oppressionibus thoracis adeò frequenter obnoxiis esse accidit, (quæ nihil aliud sunt quàm spasmodicæ contractiones musculorum pectoris, & laryngis, & quidem ipsius teneri parenchymatis pulmonum) undè tono eorum jam labefactato & everso, nemo miretur si sæpenumerò insequatur phthisis.

Hæc verò phthisis plerumque est chronica, utpotè à morbida diathesi spirituum, & humorum paulatìm contractâ dependens: Utplurimùm ta-

men lethalis est, non tantùm, quod rariùs, ob insensibilem scilicet ejus progressum timeatur, donec æger, qui jamdiù valetudinarius fuit, tandem ad ἀκμὴν ferè phthiseos pervenerit: verùm etiam quòd minera humorum, à qua hujusmodi phthisis dependet, planè inexhausta est. Phthisis hæc ab aliis præcipuè discernenda est per pectoris oppressionem, & mœstitiam animi insolitam; uti etiam per frequentes hystericas suffocationes, lipothymias, atque alia generis nervosi symptomata.

Curatio verò à generali methodo non multùm varianda est. Nonnullas tamen observationes hùc spectantes hìc subnectere lubet; Nimirùm,

Primò: In hâc phthisi, insigni nervorum debilitate, & obstructione id requirenti, liberalior usus *Sp. C. C. Sp. Sal. Armon. Tinctura Castor. Aqu. Bryon.* & *Pæon. comp.* atque aliorum ejusmodi, quàm in aliis phthisibus fieri solet, concedendus, si non etiam imperandus; quorum egregiam vim in relevandis hujusmodi phthisicorum symptomatis sæpissimè sum expertus; & quidem sine his neque languor, neque suffocatio (quæ symptomata his ægris valdè familiaria esse solent) nec quidem ipsa tussis (quæ in hac phthisi utplurimùm à genere nervoso oritur) mitigari potest.

Secundò: *Aquæ* etiam *Chalybeatæ* hìc apprimè utiles sunt, & quidem sine medicamentis *Chalybeatis*, *Pulmonaria* & vulgò dicta *Antiphthisica* nequicquàm valent. Tempestivus verò hujusmodi medicaminum usus imperandus est, priusquàm signa ulceris pulmonaris jam appareant; ne plus damni, quàm emolumenti æger indè ferat, quum natura in statum adeò colliquativum jam sensìm fuerit redacta.

Tertiò: Sicuti lactea diæta rariùs hujusmodi Phthisicis convenit; ità ob eandem rationem (nervorum scilicet debilitatem & præternaturalem fermenti ventriculi acorem) neque ipsa quidem purgatio, nisi admodùm lenis, & tempestivè exhibita, præcipuè verò hystericis, prodest.

Quartò: Vomitoria verò lenia, & ægri viribus æqualia, opitulando cerebro & nervis, in principio morbi, instar miraculi hujusmodi phthisicos relevare solent.

Quintò: Usus etiam *Opii* forsan in hac magis quàm in ulla alia Pulmonari Phthisi non tantùm à Medico concedi potest, verùm quidem sæpè planè necessarius apparet, ob graves scilicet ventriculi, intestinorum, atque aliarum partium spasmos, qui à pertinacibus vigiliis, aliisque symptomatis, ob flatulentum, & explosivum spirituum animalium statum, & delirantem phantasiæ activitatem, his magis quàm cæteris phthisicis supervenire solent.

Historia I.

Dominus *Richards*, Civis Londinensis, Incola in *Southwark*, vir macilentus & temperamenti (uti Veteres loqui amant) verè sicci & frigidi, à pueritia ipsa quadantenùs hebes, & melancholicus, antè quadragesimum ætatis suæ annum, in delirium melancholicum incidit, à quo diuturno medicaminum *Chalybeatarum*, *lenium cathartcorum*, *antiscorbuticorum*, & *cephalicorum* usu perfectè liberatus est; adminiculante etiam tempestivâ sanguinis e venâ jugulari & è vasibus sedalibus extractione. Utcunque verò à melancholia liberatus est, macilentus tamen & quadantenùs anxius manebat,

non rarò etiam levi atque arida tussi affectus, cui à longo quidem tempore obnoxius fuerat. Hanc verò per plurimos annos penitùs neglexit, donec tandem, inappetentiâ, siti, dyspnœâ, virium languore, colliquativis sudoribus, implacabili dysenteriâ horrendis spasmis stipatâ, atque aliis ejusmodi funestis phthiseos fatalis symptomatis terrefactus, & præsenti etiam ingruentis periculi sensu meam opem incassum, quoniam nimis sêrò, petebat. Unum verò in hoc ægro observatu digniſſimum fuit, scilicet quòd licèt propter gravem dyspnœam, vel minimam dosin *Opii* absque evidenti vitæ periculo ferre non posset, à quo tamen tempore tormina dysenterica, seu spasmi intestinales, urgere incipiebant, à tussi æquè ac à difficili respiratione planè liberari videbatur, & quidem ità respirabat, ac si pulmones perfectè restituti essent, & *Opii* usum copiosum cum ὐφορίᾳ tolerabat, donec ex longo ejus usu dysenteriâ cum torminibus jam victâ, dyspnœa sensim unà cum tussi æquè molestâ atque anteà, redibat, ac si spasmodica illa vellicatio intestinorum in constrictionem pulmonum & membranarum thoracicarum illicò translata fuisset. In alterna tamen suprà dictorum symptomatum successione facilè erat quotidianam ægri declinationem, & phthiseos hujus chronicæ neglectæ in fatalem exitum accelerationem deprehendere, cujus nullam præter palliativam curationem susceperam.

Historia II.

Dominus Pratt, incola cujusdam plateæ dictæ *Pater-noster-Row*, macilentus & melancholicus à pueritia, frigidi etiam & sicci temperamenti, & dolori ventriculi spasmodico sæpiùs obnoxius; post annum unum, vel alterum à contracto Matrimonio, in phthisin pulmonarem incidit; lentam tamen, & chronicam, tussi aridâ, oppressione & constrictione pulmonum, uti etiam inappetentiâ stipatam; sine ullo tamen notâbili febris gradu, vel pulsûs acceleratione, ob naturalem temperamenti frigiditatem. Per annum unum, vel alterum morbi eradicationem neglexit, *Receptis*, nescio quibus, muliercularum ad tussim leniendam, contentus; donec tandem à totali appetitûs eversione, & dyspnœæ, tussis, febris, & colliquationis universalis superinductione, de jam appropinquante morte admonitus, à me nimis sêrò opem sub ipso initio hyemis petiit. Ob difficilem respirationem, & tussim importunam eum in rusticanum aërem ad usum *Pectoralium*, & *Balsamicorum* medicamentorum dimitto; undè per mensem unum vel alterum quoad appetitum, tussim & respirationem meliùs habere videbatur. Tædio verò ruris affectus, iterùm Londinum se contulit. A quo tempore omnia in pejus ruebant, super omnia verò tussis, & dyspnœa urgebant; adeò ut vigiliis ferè continuis premeretur. Tandem improvisò, & sine aliquâ evidenti causâ, horrendis spasmi doloribus, instar colicæ ventriculi, correptus est, unà cum alvi constrictione, adeò ut singulis ferè momentis præ doloris urgentiâ animam efflaturus videretur. A quo tempore, à tussi & difficultate respirandi omninò liberatus est, adeò benè spirans, ac si pulmones nullo modo afficerentur. Ideóque gravi symptomate id requirente, non tantùm *opiata*, verùm etiam *Cathartica* liberali manu per multos dies exhibui; donec tandem ex

usu *Linimentorum*, *Fotuum*, *Enematum*, *Catharticorum*, & præcipuè frequenti *Opiatorum* repetitione, dolorifici isti spasmi (qui sub finem versatiles erant, ab uno latere ad aliud moventes, & à ventriculo ad intestina migrantes, utpotè genii verè hypochondriaci, seu spasmodici participes) planè evicti fuissent. Abhinc per aliquas hebdomadas à spasmodica pulmonum constrictione liber remansit, cum aliqua appetitûs, atque etiam virium restauratione; adeò ut vel ipse ego præclaram spem de ejus sanitate ocyùs recuperandâ concipere cœperim, crederémque eum non tam phthisicum quàm hypochondriacum fuisse; donec tandem inexspectatâ dyspnœæ, tussis & reliquorum funestorum phthiseos symptomatum revirescentiâ (à quibus tandem è vivis sublatus fuit) coactus sum mutare sententiam.

Historia III.

Domina Walker, Uxor Mercatoris cujusdam Londinensis, circa annum ætatis suæ trigesimum, à multis præcedentibus curis animíque pathematis hypochondriacâ & hysterica facta, tandem in febrem hecticam unà cum tussi, dyspnœâ, dolore laterali, & diarrhœâ incidit; à quibus in ultimum languorem, & marasmi ferè statum redacta est. Diligenti verò *Opiatorum*, *Julapiorum Hystericorum*, *Corticis Peruviani*, *Medicamentorum Pectoralium*, *Antiscorbuticorum*, & *Chalybeatorum* usu, & repetitâ venæsectione, in statum sanitatis, tempestate etiam hyemali, præter spem amicorum omnium restituta est. Post duos autem vel tres annos à morte filiæ unicæ, & à pathematis animi indè oriundis recidivationem passa est, à quo, verno scilicet tempore, tempestivo *Aquarum Islingtonienſium* usu, atque aëris rusticani beneficio, iterùm convaluit. A quo tempore nimium spiritûs vini, atque aliorum liquorum spirituosorum usum in animi oppressi relevationem sibi indulgebat, à quorum ingurgitatione, sicuti appetitûs planè eversus est, ità tandem, post annum scilicet unum, vel alterum, fatalem phthiseos revirescentiam hyeme istâ, unà cum febre hecticâ flagrante, tussi continuâ, dyspnœâ, diarrhœâ, & quidem universali colliquatione, perpessa est. Neque priusquam se vix poterat in lecto suo præ languore convertere, me voluit consulere. Utcunque eam, *Corticis Peruviani*, atque *Opiatorum* usu, à febre & diarrhœâ planè liberavi. Cæteris tamen pulmonaribus symptomatis indies increscentibus, à phthisi tertiâ hâc vice redeunti è vivis sublata est.

CAPUT V.

De Phthisi ab Hæmoptoë ortâ.

DEcantatum istud Medicorum adagium, *quod pus sequitur sanguinem*, exindè originem suam traxisse videtur, quòd Hæmoptoë celeriùs & sæpiùs quàm ulli alii morbo purulentia pulmonum, seu phthisis pulmonaris, succedere soleat. Quod utrùm à crasi sanguinis ob nimium ejus dispendium eversâ; vel à copioso humorum ex universo corporis habitu, quâ datur viâ, in teneros pulmones affluxu; vel à sanguinis grumosi in ipsis pulmonibus

poſt hæmoptoën relicti putrefactione ; vel tandem ab ulcere aliquo eroſionem vaſorum inſequenti accidat parùm ſcio. Hoc tamen perpetuò ferè obſervare licet, quoties ſcilicet hæmoptoë præcedit, phthiſin pulmonarem ſubſequi ſolere ; ideóque prudentem, & honeſtum Medicum ad curationem hæmoptoës evocatum decet non tantùm præſagio de phthiſi ſubſecuturâ tempeſtivè priùs facto, ſuæ, atque etiam Artis Medicæ famæ conſulere, verùm etiam, quantùm in ſe eſt, cautionibus & medicamentis idoneis hunc fatalem hæmoptoës exitum æquè prævenire, ac ipſum præſentem morbum curare, ſaltem nihil in ejus curatione facere vel tentare, quod ægrum phthiſi magis proclivem reddat.

Atque hìc plurimùm refert inter hæmoptoën accidentalem, & habitualem diſtinguere. Accidentalem eam voco, quæ merè ab accidenti aliquo procedit, uti à vociferatione nimiâ, exercitio, vel vehementi tuſſi, ab hæmorrhagiæ ſolitæ ſuppreſſione, à lapidibus cretaceis in ipſis pulmonibus generatis, vel ab aciculis, atque aliis ab extra in eos demiſſis : Habitualem verò, quæ à vitioſâ, acri, & fermenteſcente ſanguinis diatheſi dependet ; ità ut penus, & fomes morbi ſemper intùs deliteſcat. Hæmoptoë iſta accidentalis ſicuti rariùs poſt phlebotomiam, debitum diætæ regimen & medicamentorum uſum curata recrudeſcit ; ità utcunque profuſa, & copioſa hæmorrhagia fuerit rariſſimè in phthiſin terminari ſolet ; verùm æger per debitum regimen jam liberatus paulatìm, ſicuti poſt fluxus menſtruos immodicos, atque alios hujuſmodi fieri ſolet, εὐχρως atque ἐυσαρκῶς evadit, acſi nullum ejuſmodi fluxum omninò ſuſtinuiſſet. Hæmoptoë verò habitualis ſicuti ab inteſtino ſanguinis fermenteſcentis motu, & ab aperientis vaſa acrimoniâ dependet ; ità etiam febrem unà cum accelerato pulſu, & urinâ ſubrubrâ ſemper conjunctam habet, & poſt incerta intervalla identidem ſolet recurrere. Ubi ſcilicet paroxyſmus febrilis incertus, à ſanguinis adeò ferociter efferveſcentis impetu recrudeſcit, tenera pulmonum vaſa, cùm motum hunc citatiorem ferre non poſſint, iterùm atque iterùm dehiſcere ſolent, unà cum magna purpurei liquoris diſpendio, qui utplurimùm fluere non deſinit uſque dum orgaſmus febrilis, & motus ſanguinis inteſtinus indè dependens, vel artis ope, vel ſponte ſuâ, ſaltem à quantitate liquoris imminutâ penitùs ceſſet. Et tunc etiam infidæ tantùm induciæ dantur, donec vaſa iterùm à præternaturali ſanguinis motu in paroxyſmo ſubſequenti nimis diſtendi contingat. Et quidem hæc eſt fatalis illa hæmoptoë, quæ, ut difficilem curationem admittit, atque ægro ſæpiùs inexſpectatò ſupervenit, ità febrem primùm putridam, dein hecticam conjunctam habet, quæ in phthiſin fatalem, atque incurabilem ſæpiſſimè terminari ſolet.

Hujus verò Hæmoptoës *Herculea* Antidotus eſt *Cortex Peruvianus* : Cujus egregias vires in præſentis febrilis efferveſcentiæ ſanguinis extinctionem, atque in futuræ recidivationis præcautionem ſemper cum feliciſſimo ſucceſſu expertus ſum, quotieſcunque ſcilicet eum in hunc uſum applicui. Et ſicuti præſentem Hæmoptoën citò & tutò ſiſtit, & futuram etiam prævenit ; ità hæmoptoën hoc modo curatam nunquàm in phthiſin terminari vidi : Flammâ enim hoc modo penitùs extinctâ, & febre jam victâ, ſanguis illicò in

naturalem ſtatum reduci ſolet, adeò ut ne vel minima ſuſpicio indè ſubſecuturæ phthiſeos manere poſſit. Phthiſis enim, quæ hæmoptoën ſequi ſolet, originem ſuam non tàm à vaſis exilis dehiſcentiâ, quàm à ſtatu ſanguinis inordinato, & hectico ducere videtur. Ideóque, utcunque phthiſis hæmoptoë vulgari modo curatæ uſitatò ſuccedat, frequentibus ſcilicet phlebotomiis, medicamentis *Emplaſticis, Opiatis,* &c. quæ vi potiùs ſanguinis eruptionem ſupprimunt, quàm internum ſanguinis ſtatum alterant; Hinc tamen nemo miretur, ſi flamma hectica intùs manens tandem ægrum in phthiſi præcipitet: Quoties tamen præſens ſanguinis orgaſmus poſt phlebotomiam repetitam, ſuccorum *Temperantium*, & *Julapiorum*, vel *Electuariorum*, *Stypticorum*, & *Opiatorum*, aliorúmque ejuſmodi (quæ alibi è capite de Hæmoptoë petenda ſunt) uſum ità domatur, ut locus opportunus exhibitioni corticis detur, ad flammam febrilem penitùs extinguendam, & ad reſerationem obſtructionum, quæ aliter novæ efferveſcentiæ anſam præbere poſſint perficiendam, non tantùm palliativa in præſens, verùm reverà eradicativa etiam & perfecta curatio ſine vel minimo hæmoptoës redituræ, vel phthiſeos ſubſecuturæ, periculo obtineri ſolet. Flammâ enim hoc modo perfectè extinctâ, ſanguis ad motum, & craſin naturalem reducitur, quo appetitus ſtatim redit, pulmones naturali motu, & temperamento fruuntur, & purpurei penûs diſpendia ſenſim reparantur; donec æger tandem, licèt paulatìm, priorem robuſtum, & athleticum ſtatum redintegratum, vel forſan meliorem quàm anteà conſequitur, ſine vel minimo hectici caloris gradu, vel ſubſecuturæ phthiſeos metu.

Sin verò vel à Medici incuriâ; vel ab ægrotantis idioſyncraſia; vel à quacunque aliâ causâ hæmoptoën à phthiſi pulmonari, excipi contigerit, tori pulmones, vel ſaltem lobus unus duris glandulis tuberculorum formâ hinc indè interſperſis ubique refertus multùm intumeſcit. Quæ tubercula citiùs, vel ſeriùs in apoſtemata faceſſere, & ulcerari ſolent, atque indè hæc phthiſis ortum, atque etiam progreſſum ſuum habet. Secundùm horum verò tuberculorum magnitudinem, & numerum, eorúmque propenſionem in putrefactionem magis, vel minùs citam, hæc phthiſis admodùm varia eſt; nunc tarda, & chronica; nunc verò velox & acuta; imò etiam peracuta. Uti enim aliquos phthiſicos (qui frequenti hæmoptoë, vel leviſſimâ de causâ, obnoxii fuerant) debitâ curâ, & regimine vitam ſuam per plurimos annos protraxiſſe vidi; ſolitis etiam muniis fungentes, licèt valetudinariè ſe haberent, cum tuſſi atque aliquo dyſpnœæ gradu, quoties ſcilicet tubercula pulmonaria contigit eſſe pauca, minuta, & putrefactioni inepta; vel quoties hæmoptoë à lapidibus intùs generatis, vel ab externo aliquo accidenti, magis quàm à motu efferveſcentis ſanguinis inteſtino hectico ortum ſuum duxit: Ità alios morte præcipiti intra paucarum hebdomadum ſpatium è vivis ſublatos obſervavi; quoties ſcilicet hæmorrhagiæ graves à ſanguinis ferociter efferveſcentis motu in ægrum frequenter revertêrunt; vel tubercula alicujus maligni genii participârunt, atque indè putrefactionem etiam ſubiêrunt.

Qualiſcunque tandem fuerit phthiſis iſta hæmoptoïca, ſivè acuta, ſivè

chronica, ex communi Medicorum observatione in classe phthiseōn maximè funestarum, atque incurabilium semper habita est. Quò verò acutior, eò semper periculosior esse solet. Hæmoptoë enim, sicuti huic phthisi primam ansam præbet; ità etiam in morbi progressu apta nata est, vel à minimo percepto frigore, vel errore in diæta admisso, animique pathematis, &c. frequenter recurrere. Et quidem omnis hæmoptoë nova phthisin in funestum finem adigit: Adeò ut non rarò observârim hujusmodi phthisicos in ipsa hæmoptoë revirescente etiam purpuream animam in sanguinis rivulo effudisse. Ideóque in hujus phthiseos curatione remedia abstergentia, incidentia, & lubricantia vitanda sunt, vel saltem cautè usurpanda, uti & *Linimenta* calida, & penetrantia, vel *Emplastra* externè pectori ad promovendam expectorationem applicata. Magis verò (saltem in hujus morbi initio, & post recentem hæmoptoën) medicamentis *Alterantibus*, *Incrassantibus*, *Agglutinantibus*, & *Opiatis* insistendum est, uti etiam *diætæ lacteæ*, *Laudano solido*, vel *liquido*, *Syr. de meconio*, *portulac. althæ. ex hedera terrestri*, (quem in phthisi hæmoptoïca præ cæteris omnibus commendatum vellem copiosè usurpandum) *Bolo Armen. Corall. Lacrym. Sanguin. Dracon. Lapid. Hæmatit. Trochisc. Gordon. de Carabe*: è quibus *Electuaria*, atque aliæ formulæ in usum fiant. De quibus fusiùs capite de hæmoptoë erit dicendum.

In progressu verò morbi, ubi revirescentia hæmoptoës non ità jam metuenda est, affectûs indicationibus cauto medicaminum lubricantium, & expectorantium usu tutiùs possit satisfieri. Medicamenta *Balsamica* hìc magni sunt usûs; uti *Syr. Balsamic. Balsam. Tolut. Capiv. Peruvian. Leucatell. Opobalsam. Balsam. Sulphuris*, *Terebinthinat.* & *Anisat. Pilul. nostr. Balsamic.* & cæteræ formulæ ex hisce medicamentis compositæ, quarum exhibendi modus superiùs, generali scilicet curationis methodo, petendus est. Fontanellæ etiam, & rasura capitis in hac phthisi valdè sunt proficua.

Super omnia verò in phthisi hæmoptoïca acuta & periculosa, *Corticis Peruviani* usum, forma ægrotanti quàm gratissimâ, multorum annorum experientiâ edoctus commendo. A cujus repetitione satis frequenti, caloris febrilis temperatio, & intestini motûs sanguinis suppressio, & consequenter etiam recursûs hæmoptoës & progressus phthiseos præcautio, magis quàm à lactea diæta, lacte asinino & apparatu medicaminum pulmonarium, exspectanda est.

In phthisi verò chronica, & tardâ seu potiùs in statu phthisico hæmoptoïco (ubi scilicet æstus sanguinis à motu intestino non ità vehemens esse solet.) Aquæ minerales *Chalybeatæ* magni sunt usûs; modò per longum tempus, parvâ tamen quantitate, singulis diebus hauriantur. Quantitate autem parvâ, & tardè singulis diebus sumendæ præscribantur, ne à nimia, vel præpropera tenerorum pulmonis vasorum distensione, per grandem aquæ unâ vice ingestæ copiam factâ, nova hæmoptoë inducatur. Diminuta verò aquæ in unam vicem propinatæ quantitas, temporis in aquarum istarum potationem quotannis designati longitudine compensanda est. Quo pacto etiam sanguis magis forsan temperatur & alteratur, quàm à magnæ quantitatis ingurgitatione breviori temporis spatio peractâ.

Historia I.

Unus è Magistris Artium in Hospitio dicto *Bridevvel*, qui sese præcedenti anno uno, vel altero, curæ meæ commiserat, ubi peste sporadicâ bubonibus, & carbunculis stipatâ laboraret, (à quo veneno sanguis forsan satis non adhuc sese depurâsset) incidit circa annum æratis suæ 35. annóque Domini 1669. in insignem hæmoptoën, per quam magnum cruoris dispendium sustinuerat, priusquàm me advocârat. A venæsectione verò, *Ligaturis*, *Julapiis*, & *Electuariis* adstringentibus, diætâ lacteâ, & regimine universali debito, fluxus omninò sistebatur. Ipse tamen hecticus adhuc mansit tussiendi malo vexatus. Ideóque lacteam diætam continuandam, & dosin *Electuarii Opiati* omni nocte sumendam præscripsi. In subsequuturæ etiam phthiseos præcautionem Fontanellam in brachio secari, *Emplastr. Cephalic.* capiti raso imponi, ægrúmque in aërem rusticanum & apricum deduci jussi, & ut illic succis temperantibus, *Plantaginis* scilicet & *Urticæ*, saltem bis die, uteretur, unà cum aliis plurimis, quæ nunc distinctim recensere opus non est. His verò non obstantibus calor hecticus unà cum tussi continuò urgebat, & incertis periodis, saltem bis mense, scilicet circa plenilunium & novilunium, à calore & motu sanguinis aucto hæmoptoë recrudescebat, ægro continuò à febre urgente magis, magísque marcescente, donec tandem in statum colliquativum universalem per diarrhœam, sudores, hydropem, *&c.* redactus, & summâ respirandi difficultate pressus vitam suam finiret. Eo enim tempore non eram expertus *Corticis Peruviani* efficaciam ad hanc febrem hecticam tollendam, à qua ista funesta colliquatio ortum suum ducebat: Aperto verò cadavere, inveni pulmones mirum in modum tumefactos, & ubique in omnibus lobis, tuberculis, aliis crudis, aliis ulceratis refertos.

Historia II.

Dominus Rooks, in plantea vulgò dictâ *Cheapside*, quadragenarius, à curis multis, & compotationibus immodicis, per decem annos continuos, perpetuò hecticus esse videbatur, pulmonibus infarctis, tussiens, & in phthisin dispositus: A notabili verò exercitii, & liquorum spirituosorum excessu in insignem hæmoptoën respiratione difficili, & pectoris dolore stipatam incidebat: Necnon recidivationem singulis, vel alternis diebus, eámque satis notabilem, miser per tres ad minimum septimanas passus est, idque non obstante frequenti phlebotomiâ, usu lacteæ diætæ, succorum temperantium, *Electuariorum*, & *Julapiorum adstringentium*, & *Opiatorum*, & Aquæ etiam *Stypticæ Regiæ*. Tandem verò, ubi non tantùm ex pulsu celeri, & urinâ rubrâ; verùm etiam ex ipsa temperie insignem febrem intervallis incertis sæpiùs recurrentem semper viam sputo sanguinis subsecuturo sternere observâssem, *drachmam* unam *Corticis Peruviani* in hausto convenienti quartâ quâque horâ propinavi. Cui semper plus minùs *Laudani* (prout ferre potuit) addi curavi. A cujus usu febrem protinùs extinctam, sine hæmoptoës recursu, & urinam colorem naturalem recuperare inveni. *Corticis* repetitionem iterùm, iterúmque debitis intervallis injunxi, atque eum pro appetitu (qui jam magis quàm ante hæmoptoën vigebat) nutriri, atque aëris aprici beneficio frui curavi. Undè (quod dictu mirum est) sine aliquo

alio adminiculo habitum magis firmum, & athleticum consecutus est, pulmones magis liberos, respirationem faciliorem, æstum sanguinis minorem, & tussim etiam moderatiorem, jam per sesquiannum, quàm per plures annos ante hæmoptoën sensit; admirantibus amicis, qui omnes eum brevi post hæmoptoën certo certiùs phthisicè interiturum expectabant. Quod eò magis mirandum, quòd in regimine sex rerum non naturalium æquè negligens sui ipsius permansit, ac ante hæmoptoën esse solebat. Cujus neglectûs pœnas tandem cum vitæ ipsius dispendio luit. Ab erroribus enim maximis nuper admissis in novam phthisin, eámque satis minacem & funestam incidit, quâ tandem è vivis sublatus est. Aperto post mortem thorace, jecoris parenchyma compactum, & compressum reperimus, ac si igne coctum fuisset; lobos omnes pulmonum colore nigro teterrimè conspurcatos, (quod forsan ab usu continuo fumi *Tabaci* proveniebat,) & tuberculis infinitis ubique refertos, quorum aliqua majora pure, alia substantiâ melleâ repleta erant. Maxima verò pars minorum, quæ racematim, & instar acinorum per totum parenchyma dispositæ fuêre, materiam steatomatosam in sese continebat. Glandulæ prope trachæam sitæ omnes profundè nigricabant, & in sese liquorem nigrum, aut coloris cineritii habebant, qualem phthisicos scorbuticos, & hypochondriacos, præsertim qui multum fumi *Tabaci* haurire solebant; vel qui in aëre carbonum fumo oppleto degebant, è faucibus horis matutinis exscreare usitatò observavi.

Formula haustûs febrifugi, quem *Domino Rooks* præscripsi, hujusmodi erat.

℞. *Aq. Tormentill. plantag.* an. ℥.j. *Aq. cinnamom. hord. syr. myrtill.* an. ℥. ß. *acet. stillat.* ʒ. ß. *pulver. Patrum* ʒ.j. *M. F. haustus quartâ quâque horâ propinandus ad octavam vicem. Semel vel bis die hausti addidi laudan. Lond. gr. j.*

Eodem modo Dominam *Martin*, vetulam ferè septuagenariam, Aurifabrum in vico dicto *sancti Johannis*, filiam *Domini Bloomer*, atque alios quamplurimos ab hæmoptoë insigni, & (uti videbatur) funestâ, liberavi. Qui omnes sine sanguinis sputo recurrenti, vel phthisi subsequenti, adhuc sani manent, solitisque muniis fungentes, quorum historias hic singulatim narrare forsàn nimis longum esset.

Historia III.

Dominus Luff, filius *Reverendi Clerici* jam antè memorati, atque incola plateæ dictæ *Milkstreet*, postquam matrimonium contraxerat cum virgine phthisicâ quæ etiam (si benè memini) vitam intra annum à matrimonio completo finiit, cum colliquatione universali, & reliquis phthiseos pulmonaris funestæ symptomatis) in phthisin etiam, ex contagio, uti mihi videbatur, post paucos menses elapsos incidit. Cui fatali morbo hæmoptoë viam sternebat, quâ subitò, apud *Iscam Dumnoniorum*, tempore etiam hyemali, correptus est, & magnum cruoris dispendium passus est. Quamprimùm verò hæmoptoë venæsectione, diætâ lacteâ, & medicamentis incrassantibus suppressa est, & vires etiam quadantenùs resarcitæ, intra duarum scilicet hebdomadum spatium (multò citiùs quàm par fuit) à Provinciali Medico dimissus, Londinum equo vectus revertebatur, & me statim advocavit. Sed heu! quantùm mutatus ab illo! Miserum ægrum inveni multùm febrici-

tantem, & continuò tussientem, à jam inceptâ colliquatione valdè tabidum, pectoris etiam angustiâ, & doloribus cruciatum. Deprehendi febrem esse mixtam, partim scilicet peripneumonicam, à novâ aliquorum tuberculorum inflammatione; partim putridam, à purulentia scilicet aliarum glandularum, quæ tàm citò exulcerari cœpissent. Morbus mihi videbatur esse phthisis pulmonaris hæmoptoïca peracuta, quæ uti per contagium contracta, ità etiam ob malum regimen in itinere, & ob ægri reditum in aërem nostrum carbonum fumo oppletum, magis præceps reddebatur. Urgentiâ doloris atque febris ità requirente, venam illicò pertundi jussi; sanguinem verò, ob præsentem tabem, & colliquationem parcâ manu extraxi. Dein *Julapiis temperantibus*, & medicamentis *Opiatis*, & *Pectoralibus* omnigenis convenientibus, *vesicatoriis*, & universo debito regimine, nitebar hanc præcipitem ruinam avertere, vel saltem differre. Verùm incassùm hæc omnia: Siquidem intra spatium trium, vel quatuor hebdomadum è vivis sublatus est, cum omnibus phthiseos pulmonaris peracutæ symptomatis.

CAPUT VI.

De Phthisi à calculis in pulmonibus generatis, atque aliis ab extra in eos demissis, uti etiam à calculo renum, & vesicæ ortâ.

CRetaceos lapides in pulmonibus concretos sæpiùs observavi, qui ubi fuerant angulati, & pulmonum agitatione commoti, tenerum eorum parenchyma lacerare solebant; quo tussis vehemens atque arida, dolórque thoracicus horrendus, pleuritici, vel peripneumonici æmulus, aliquandò etiam hæmoptoë unà cum sanguinis profluvio satis insigni, atque exindè ulcera cum usitatis phthiseos pulmonaris signis nascebantur. Ideóque ubi isti horrendi dolores, unà cum hæmoptoë circa phthiseos initium contingunt, ritè suspicari licet phthisin esse calculosi generis. Licèt nihil incerti de hâc re pronunciari possit, usque dum calculus unus, vel alter per tussim fuerit rejectus. Sæpiùs enim accidit calculos istos per pulmones sensim transeuntes tandem in bronchia exitum habere, à quibus per tussim, idque rariùs, sine magno sanguinis profluivio, exspuuntur. Verùm si isti lapides fuerint læves, neque qui pulmonum parenchyma vel terere, vel lacerare possint, ægrotantem tantillùm in phthisin, (saltem acutam) disponunt; neque quidem aliquid incommodi ulteriùs afferunt, præter inanem tussim quadantenùs molestam, & aliqualem gravitatem in pectore prementem, uti in plurimis dudùm observavimus; in quorum pulmonibus post mortem lapides istos cretaceos læves frequentes, atque aliquos etiam satis magnos invenimus, absque vel minimo tuberculo, vel ulcere consequenti: ubi verò lapides isti angulati fuerant & aculeati, pulmonesque terere & lacerare apti nati, dolores, hæmoptoën, ulcera, & phthisin ipsam inducebant, uti jam antè innuimus. Quo in casu sicuti dolor hæmoptoën, ità hæmoptoë ulcera, & phthisin præcedit & comitatur.

Quod de calculis jam diximus, est etiam verum de clavis, aciculis atque

aliis per cachinnationem in pulmones demissis. Nisi enim citò per tussim rejiciantur, pulmones unà cum dolore lancinante compungunt, undè hæmoptoë, ulcera, & phthisis nasci solent. De qua re notabilem historiam sub finem hujus capitis mox subnectemus.

Ista ulcera, sicuti & phthisis ab iis orta, (quod etiam de ulceribus renum, & vesicæ urinariæ observare licet) sine calculi, vel clavi, vel acûs rejectione, vel quodcunque aliud ejusmodi id fuerit quod ulcus gignit, curationem admittere non possunt. His verò, quæ perpetuam punctionem in ulceratâ parte continuando, eo sanationem ejus impossibilem priùs reddebant, rejectis, utcunque cum gravi hæmorrhagiâ, uti solet, id fiat, ulcus tamen & phthisis pulmonum exindè nata sæpenumerò facilem & perfectam curationem admittunt; quoniam ortum suum non tam ab habitu corporis prædispositò, quàm à merè accidentali partis singularis affectione duxerunt. De quo unam, vel alteram observabilem historiam in fine hujus capitis recensebimus.

In hujusmodi ulcerum sanatione maximi sunt usûs medicamina *Opiata*, & *Balsamica*, cum *diata lactea*; *Opiata*, quæ partium laceratarum, vel stimulatarum sensum obtundant, eásque, quantùm fieri potest, quietas reddant, dum *Balsamica* vires suas sanativas exserunt. A continuò autem lactis usu sanguinis calor hecticus in hoc phthisico statu contractus demulcendus est.

Etiamsi verò calculi isti aculeati neque copioso *Laudani* usu in pulmonum parte ab iis occupatâ quietè figi, neque usu medicamentorum lubricantium educi possint; verùm incurabilem phthisin & hæmoptoën eámque incertis intervallis cùm dolore lancinante recurrentem efficiunt: Hæc tamen phthisis suâ naturâ lenta est, & valdè chronica; uti phthisis à calculo renum, & vesicæ urinariæ, & generaliter loquendo omnis à merâ indispositione, aut ulcere partis singularis dependens, sine habituali sanguinis dispositione, idque vel jure hæreditario, vel à longo abusu sex rerum non naturalium contractâ, accidere solet. Quoties autem humorum prædispositorum moles, seu minera ab aliqua ejusmodi fatali causâ ansam rapit, phthisis indè nata non tantùm ab initio lethalis est; verùm etiam præceps, & peracuta, adeò ut ægrum intra perpaucorum mensium (forsan etiam hebdomadum) spatium è vivis tollat.

De curationis in hac specie phthiseos variatione paucula ista subnectemus.

Primò: In hujus morbi principio medicamenta lubricantia copiosè sumenda sunt; imò, & emetica lenia; quo pacto calculi, aliorúmve in pulmones demissorum rejectionem tentare licet, priusquam isthic diuturnâ morâ penitùs figantur, tonúsque pulmonum indè graviùs labefactetur.

Secundò: Sin verò dolores immensi & spasmodici à pulmonum laceratione hujusmodi aculeatorum motu factâ excitentur, hæmoptoë insignis expectanda est; ideóque lubricantium loco *Laudanum*, idque copiosè, & frequenter exhibendum est, quo lapidis motus in præsens sisti, dolor remitti, & hæmoptoë præpediri possit. Hoc enim in casu Venæsectio, Fotus, & Linimenta externa nihil levaminis afferre possunt, (quod in pleuriticis, atque aliis peripneumonicis doloribus facere solent:) atque hoc in quodam

Domino *Foster*, atque aliis quamplurimis expertus sum. Verùm quidem est, à calculo hoc modo in pulmonibus retento phthisin lentam & tardam dyspnœâ, atque aliis ejusmodi symptomatis stipatam insecuturam esse suspicari licere; (quod sæpiùs etiam in praxi meâ observavi) tarda tamen & incerta, phthisi acutæ & horrendis doloribus comitatæ, & certæ & subitæ morti proximæ, præferenda est. Si enim hujusmodi phthisici ità saluti suæ consulant, uti aëre aprico rusticano semper fruantur, à frigore capiendo, compotationibus, & exercitiis nimiis caveant, & à quocunque alio, quod calculos fixos ad novum motum excitare possit, vitam ad provectam usque senectutem, solitis muniis satis benè fungentes, protrahere poterunt.

Tertiò: Sin verò hæmoptoë à pulmonum laceratione insequatur, in tempus permitti debet. Hoc enim profluvio lapides, atque alia in pulmones demissa rejici possunt. Si vero hæmoptoë insignis, & periculosa fuerit, Venæsectio celebranda est, imò, si opus fuerit, repetenda & medicamenta non tantùm *Opiata*, verùm etiam adstringentia formâ *Linctuum*, *Julapiorum*, &c. exhibenda sunt; imò *Lapis hæmatites*, *Aqua styptica Regia*, *lactea diæta*, atque alia priori capite jam strictim memorata, quæ verò fusiùs tandem in altero libro explicabimus, si qua de hæmoptoë agendi occasio dabitur.

Quartò: Sin verò pulmones à motu calculi, (sivè is rejectus fuerit, sivè non) vulnerari, & exulcerari contingat, medicamenta *Balsamica* eligenda, & copiosè præscribenda sunt; quorum variæ formulæ in generali curationis methodo excogitandæ.

Quintò: Lactea diæta, non sine urgenti necessitate, in phthisi à calculis pulmonaribus oriundâ imperanda est; quoniam novos hujusmodi cretaceos lapides in pulmonibus apta nata est generare. Quo fit quòd unius phthiseos curatio, alterius initium, & fundamentum ponere soleat.

Sextò: *Aquæ* etiam *minerales Chalybeatæ*, licèt in hac phthisi proficuæ sint, parcè tamen in unam vicem propinandæ, ne à nimiâ scilicet vasorum pneumonicorum distensione calculi motus de novo excitetur. Quo fit quòd doloris & hæmoptoës recursus plerumque indè insequatur.

Septimò: Calculi isti pulmonum aliquandò plures sunt; adeò ut uno, vel altero, vel etiam tertio rejecto, pulmones tamen à reliquis ulcerentur; atque indè *phthisis* insequitur. Uti Domino *Pluckuet*, atque aliis accidisse memini.

Non tantùm autem à calculo, atque ulcere pulmonum indè insequente; verùm etiam ab ulceribus, imò & à longa calculosa dispositione renum & vesicæ urinariæ, sæpissimè phthisis pulmonaris provenire solet; adeò ut vel frequentissimè calculosos vitam phthisicè finiisse observârim. Hæc verò phthisis semper est tarda, & chronica; neque alio modo quàm phthisis communis curanda est; nisi quòd medicamenta dolores calculosos irritantia, uti *Pilulæ nostræ Balsamicæ*, &c. vitanda sint. *Aquæ* verò *Chalybeatæ*, quæ dolores istos demulcent, sæpiùs usurpandæ sunt. Calculosi enim videntur mihi tàm frequenter in phthisin labi à longo & cruciante dolore, quàm à nimia seròsi laticis retentione, & fermenti serum in renibus separantis alteratione indè insequenti. Ideóque in hujusmodi phthiseos curatione pulmonarium medicamentorum jam antè memoratorum usu, non tantùm

ad phthisin habendus est respectus, verùm etiam ad morbum hanc phthisin causantem, renum scilicet, & vesicæ calculum, medicamentis quæ urinarias vias lubricando calculum deturbent; vel saltem, quæ dolores mitigent.

Historia I.

Dominus Plucknet, quadragesimum ætatis annum jam agens, vel præterpropter, vir robustus, & athleticus; qui verò à multis jam annis in omnibus ferè sex rebus non naturalibus absque debito regimine vixerat; nihil tamen mali indè senserat, præter inanem & siccam tussim, cui jam diù absque ulla insigni molestia assueverat; tandem à violentâ equitatione, & à frigore gravi pluviâ percepto, in horrendos thoracis spasmos, dolorum pleuriticorum æmulos incidit; quibus hæmoptoë insignis & longa supervenit; unà cum febre, & tussi perpetuò ferè urgenti: *Linimentis* externis, & remediis *expectorantibus* nihil proficere potuimus; donec tandem ad usum *Opiatorum* deventum est. A quibus, licèt infidas inducias, nullam tamen perfectam curationem obtinere potuit. Sicuti enim tussis, ità etiam febris hectica adhuc permanebat, à qua indies sensim marcescebat; idque non obstante usu copiosissimo medicaminum *Balsamicorum*, & *Pectoralium*, *lactis asinini*, &c. donec tandem spatio unius anni in statu phthisico deplorato conspiceretur, unà cùm universali colliquatione per cutim, alvum, pulmones redditâ, &c. Quæ quidem phthisis propriâ suâ naturâ lenta & chronica, adeò velox & præceps ab humorum prædispositione longo sex rerum non naturalium abusu contractâ, proculdubiò facta est. Neque dies funestus parùm indè acceleratus est; quòd utut medicamenta admiserit, omnis tamen regiminis durante eorum usu impatiens mansit; undè in hoc phthisico statu, novorum lapidum motu in pulmonibus à vehementi equitatione, compotationibus, & frigore sæpiùs percepto, ter quaterve excitato, spasmorum horrendorum, & hæmoptoës longæ & profusæ revirescentiam iterùm, atque iterùm in sese expertus est. Quibus perdurantibus, etsi plures angulatos lapides tussi rejecerit, tam grandes tamen virium impensas à dolorificis spasmis, & cruoris etiam ab hæmoptoë sustinebat; uti citissimè, anni scilicet unius spatio, plus minùs, omnia hujus morbi stadia ad fatalem usque diem percurreret, ac si phthisis planè fuisset genio suo acuta.

Historia II.

Dominus Foster, Pharmacopola Londinensis, qui præter inanem, & siccam tussim, non verò adeò molestam, optimâ valetudine per plurimos annos fruebatur, subitò correptus est pulmonum spasmis, & diris doloribus indè ortis; circa annum scilicet ætatis suæ trigesimum, uti etiam *Hæmoptoë* à motu lapidum aculeatorum in pulmonum parenchymate facto. In quorum symptomatum relevationem venæsectionibus, *Linimentis* externis, & remediis *Pectoralibus* internis, parùm profecimus. Adeò ut ex virium & cruoris dispendio, ab hæmoptoë, & doloribus quotidiè ferè revertentibus, item à vigiliis, comitanti febre, pertinace tussi, &c. nato, intra tres hebdomadas adeò elanguebat, & emarcescebat, ac si statim phthisicè periturus esset. Solo autem longo & copioso *Opii* usu, in aëre aprico, in vico vulgo dicto *Highgate*,

quòd sese sanitatis recuperandæ gratiâ jam receperat, à sputo sanguinis, & à doloribus, uno eodémque tempore liber evasit, & remansit; vires indies indè recolligens, à febre & tabe jam magis, magisque liberatus; donec tandem æquè vultu floridus, & carne turgidus videretur, ac ante hæmoptoën; & jam per annos iv. vel v. præteritos, muniis solitis fungitur, & sese eodem planè modo, quo ante suum morbum in omnibus habet; nisi quòd aliquo dyspnœæ gradu, & tussi aridâ detentus, non tam benè aërem Londinensem fumo carbonum oppletum ferat, quàm anteà solitus est, propter scilicet pulmonum infarctionem à calculis inibi fixatis, & à multo usu *Laudani* effectam.

Historia III.

Idem ferè contigit Domino *Smyth*, Pharmacopolæ, in vico dicto *Aldermanbury*; qui à lapidum motu in parenchymate pulmonum (quorum plures tussiendo rejecerat) in hæmoptoën sæpiùs revertentem incidit, unà cum doloribus spasmodicis; atque indè in phthisin pulmonarem proclivis esse videbatur. A quâ tamen post lapidum rejectionem facillimè diætæ lacteæ, *Opiatorum* & medicaminum *Balsamicorum* usu liberatus est, & jam per plures annos optimâ valetudine usus muniis solitis fungitur.

Historia IV.

Quidam Juvenis, habitans juxta Portam dictam *Cripplegate*, robustus, & visceribus prorsùs sanus, dum Artem suam *dealbatoriam* exerceret, quâ victum suum satis commodè quærebat, forte fortunâ cachinnatione intemperanti tres claviculos, quos in usum suum ore servabat, per trachæam in pulmones admisit. Quo ferocissimâ tussi & continuâ titillatione jam correptus in immanem hæmoptoën incidit. A quibus symptomatis sese, nescio quo pacto, tandem liberavit. Illud verò certissimum est, quòd etsi claviculi isti neque sponte suâ, neque aliquâ arte rejecti fuerint, Juvenis tamen per plurium mensium spatium optimè valebat, Artem suam, uti priùs exercens. Neque quicquam in sese (uti mihi narrabat) in pejus mutatum sentiebat, nisi quòd tussi siccâ, & inani, & aliquali etiam oppressione, neutrâ verò multùm molestâ, ab illo tempore affici soleret. Adeò benè se habebat, ut sese uxori idoneum judicaret, quin & duxerit. Die verò nuptiali, sivè à liberaliori vini potatione, sivè à saltatione nimiâ (undè claviculi, qui anteà immoti in pulmonum parenchymate tanquam sepulti jacebant, de novo commoti sunt) misellus sponsus sub vesperam horrendis spasmis, & acutissimo pectoris, & lateris dolore corripiebatur, unà cum difficili respiratione, & tussi aridâ, sed valdè importunâ, adeò ut vix potuerit in lecto suo decumbere, vel minimum capessere somnum. Quo plurimùm febricitari cœpit, licèt extrema præ doloris spasmodici urgentiâ frigere viderentur. Omnibus muliercularum & Pharmacopœorum Receptulis incassùm & sine ullo fructu priùs tentatis, ego tandem circa tertium scilicet morbi diem importunissimè rogatus accessi. Affectionem morbidam planè peripneumonicam esse, statim deprehendi; ideóque copiosam Venæsectionem, *Fotus* & *Linimenta* externè; *Linctus* etiam & *Apozemata pectoralia*, & *Julapia* temperata ex *Aquis antispasmodicis* internè, præscripsi. His verò nequicquam proficien-

tibus, sanguinem iterùm atque iterùm extrahi jussi. Et quidem per multos dies in usu variorum internorum, & externorum remediorum pertinaciter hærere coactus sum, priusquàm misellus æger vel minimum doloris levamen sensisset : Dolore verò tandem aliquantulùm mitigato, haud ullam tamen phlegmatis expectorationem arte meâ promovere potui ; neque febrem penitùs tollere, etsi de naturâ acutæ & peripneumonicæ in lentam, & hecticam migrare videretur. Adeò ut æger à symptomatum urgentiâ jam liberatus, etsi perpetuò febricitans, meliùs tamen quàm antehac dormire, & cibum sumere potuerit : vires tamen quotidiè elanguebant, & tandem ab universali scilicet colliquatione, intra unius mensis, vel quinque hebdomadum spatium, vitam suam planè phthisicè finivit.

Doloris quidem pertinaciam, & expectorationis difficultatem valdè miratus sum ; atque ideò, *Hippocratis* sententiam secutus phthisin empyicam subsecuturam præsagiebam. De primaria verò causa, claviculis scilicet delapsis, nihil ne per somnum quidem deprehendi, antequàm de ægri vitâ jam planè conclamatum esset. Alias liberaliorem usum *Laudani* ab initio, & forsan etiam cum meliori successu concessurus eram.

Cadavere post mortem aperto, invenimus tres illos fatales claviculos, simul in eodem lecto puris, quasi sepultos, paulò infra bronchiorum divaricationem; tonúmque pulmonum à sensim perrepente eos pure universaliter labefactatũ : Atque ipsam membranam pulmones externè investientem à puris acrimoniâ corrosam ; undè facta est perpetua phlegmatis purulenti depluitio, seu destillatio, in cavitatem thoracis, è qua (si benè memini) sex ad minimum Pintas purulenti hujus liquoris hausi. Quo viso, doloris pertinaciam, & expectorationis difficultatem, quæ peripneumoniam istam comitabantur, ampliùs mirari desinebam : neque videbatur mirum peripneumoniam hoc modo effectam in fatalem & tam acutam phthisin terminari.

CAPUT VII.

De Phthisi à Lue Venerea orta.

VErum est, omnem Luem Veneream, modò sit chronica, gonorrhœâ virulentâ, seu ulceribus amplis & frequentibus comitatâ ; aptam esse natam ægrotantem in statum tabidum paulatim reducere, continuâ scilicet succi nutritii subtractione à corporis habitu, de quâ specie tabis jam suprà, in primo scilicet Libro, tractavimus.

Æquè etiam verum est, & in Praxi non rarò observandum venit, verè pulmonarem phthisin à mera sanguinis & humorum alteratione, Lue Venereâ factâ, originem suam ducere.

Neque quidem mirum est, cum tota humorum massa tam evidenter ab hujus morbi fermento alteretur, & in statum colliquativum reducatur, (quod à tumoribus malignis, gonorrhœis, & ulceribus hunc morbum usitatò comitantibus apparet satis) si etiam hujusmodi tumores, atque ulcera Venerea, aliquandò in spongioso & molli pulmonum parenchymate accidant;

undè

undè Phthisin verè pulmonarem insequi necesse est. Ego equidem potiùs mirari soleo Luem Veneream, saltem chronicam, seu malè curatam, unquam sine pulmonum ulcere, & phthisi indè natâ reperiri. Verùm ut rem ipsam loquar, rarissimè, si unquàm, phthisin pulmonarem Veneream observavi, præterquam ubi pulmones jam priùs obstructi, & in phthisin dispositi fuerant; vel saltem ubi malum regimen, & medicamenta mali moris ab Empiricis fuerant exhibita; & frigora sæpiùs in cursu sudatorio, vel salivatorio percepta cum ipsâ lue conspirârunt. Hæc phthisis (modò satis tempestivè, & debito more tractetur) æquè facilem curationem atque alia admittit. Semper enim (quantùm ego observavi) est genii asthmatici, phlegmate viscoso, & dyspnœâ magis, quàm urgenti tussi stipari solita; ideóque chronica, & ad ἀκμὴν suam sensim, & gradatìm ascendens; undè fit, quòd aliquos hujusmodi ægros in statu valetudinario, & phthisico per plures annos vixisse observârim. Quod forsan partim à continuo usu *decocti Sarsæ*, atque aliorum ejusmodi evenire possit; à quibus maligna humoris venenositas, licèt radicitùs non evellatur, quadantenùs obtunditur. Nullus enim debitat, quin genius peculiaris Luis adeò venenosus sit, ut nisi humoris malignitatem usu *Calomelan. Decoct. Lignorum*, aliorúmque medicaminum arte, vel naturâ paratorum, priùs obtundi contigisset, omnis phthisis Venereâ propriâ suâ naturâ esset acuta.

Ad curationem hujus phthiseos perficiendam, omnia merè *Thoracica*, & *Pulmonaria* medicamenta sine admixtione *Antivenereorum* nequicquam valere frequenti experientiâ fretus assero. Ideóque nihil melius excogitari possit, quàm ulcerum pulmonarium sanationem, & crasis sanguinis à fermento Venereo eversæ restitutionem *Mercuriali* aliquâ salivatione tentare, priusquàm vires à longa morbi protractione jam fractæ fuerint, quo tam perpetuæ, & profusæ evacuationi ferendæ impares fiant.

Sin verò vires, præ extenuato scilicet corporis habitu, huic curationis methodo sufficere non videantur, tota reliqua spes in usu lacteæ diætæ restaurativæ; & deindè in usu *Decocti sarsæ* pertinaci, & *Pilularum nostrarum Balsamicarum* ponenda est, exhibitâ etiam debitis intervallis, prouti vires id ferunt, moderatâ dosi *Calomelan. Catharticis* admixtâ. Cujusmodi curationis egregium exemplum non pigebit hìc proferre.

Historia.

Puella quædam, circa annum ætatis suæ duodecimum, cujusdam saltatricis Artis Magistri, lascivi & nequam, & Venereâ etiam Lue infecti illecebris inducta est, ut concubitum cum illo admitteret: quo, veneno etiam Venereo per contagium adeò imbuta fuerat, ut non obstantibus unâ, vel alterâ salivatione ab Empiricis institutâ, atque aliis curationis methodis quatuor annorum spatio tentatis, post uvulæ erosionem, atque alia Luis Venereæ stigmata adhuc manentia, in phthisin pulmonarem incideret, unà cum febre hecticâ, totius corporis emaciatione, perpetuâ tussi, & anhelitu admodùm gravi, præ viscositate scilicet bronchia infercientis phlegmatis. Ego à *Domino Simons*, Chirurgo Londinensi experto, & satis noto advocatus præscripsi unam dosin *Calomelan. cum diagryd.* semel in hebdomade repetendam;

& tres *Pilularum nostrarum Balsamicar.* ter die, diebus à purgatione liberis, exhibendas, & *Decoctum* sequens in potum ordinarium. Quorum usu verno tempore, per spatium sex, vel octo hebdomadum continuato, perfectè & sine ullâ recidivatione à phthisi æquè ac à reliquiis Luis liberata est.

℞. *Sarsaparill. opt.* ℥. *vj. Rad. Chin.* ℥. *ij. Lign. Sassafr. Santal. rubr. rasur. C. C. Eboris*, an. ℥. ß. *Passular. major. exacinatar.* ℥. *ij. Jujub. Sebesten.* an. ℥. *j.* ß. *Glycyrrh. rasur.* ℥. ß. *post debitam infusionem coque in Aq. font.* ℔. *xij. ad vj. sub finem decoctionis addendo Tussilagin. Capill. Vener. Pulmonar. maculos. Sanicul. Alchymill. Flor. Bellid. major.* an. *M. ij. tum demùm cola atque adde Syrupi Balsamic.* ℥. *iij. M. F. Apozema.*

CAPUT VIII.

De Phthisi à suppressione Gonorrhœæ virulentæ, fluxûs ulcerum veterum, præcipuè verò fistulosorum in ano, atque ulcerum scrophulosorum, fontanellarum, & fluoris albi ortâ.

HUjusmodi etiam phthises non rarò in Praxi meâ observavi. Quæ non fiunt (uti vulgò creditur) translatione materiæ purulentæ in pulmones (quod mihi impossibile videtur;) verùm totius massæ sanguineæ inquinatione à violentâ detentione excrementi continuò per hæc ulcera excerni soliti. Undè fit quòd sanguis hoc modo contaminatus extraneum & excrementitium fermentum in molli pulmonum parenchymate inter circulandum deponere satagat; atque indè novi tumores statim in iis oriuntur, qui pro materiæ genio sæpiùs in citam putrefactionem dispositi sunt. Atque hinc illa phthisis pulmonaris, de quâ hoc capite ex professo tractamus, utut aliquandò sit mediæ naturæ, utplurimùm tamen acuta est, imò non rarò, secundùm genium, atque indolem ulceris pulmonaris eam efficientis, peracuta, ferè semper etiam incurabilis, & lethalis; utpotè ab inexhausta minera materiæ in habitu corporis latitantis dependens.

In hujusmodi phthiseos curatione præter generalem methodum jam antè descriptam, paucula hæc speciatim observanda subnectemus.

Primò: Priora jam consueta ulcera, quantùm possibile est, revocanda sunt; quo humor à pulmonibus divertatur, & per solitas & minùs periculosas portas evacuetur, utut videatur molestum.

Secundò: Sin verò hoc obtineri non possit, (quod quidem rarò fit) defectum hunc frequentes *Fontanellæ*, imò & *Vesicatoria*, præcipuè verò juxta locum hujus humoris secretioni à natura primariò dicatum, applicata supplere debent, quo oppressæ naturæ compensatio fiat, & speciatim materiæ à pulmonibus derivatio.

Tertiò: In primo hujus phthiseos insultu, à quo scilicet tempore glandulæ pulmonum tumescere incipiunt (quod à tussi, dyspnœâ, & calore febrili conjectandum est) venæsectio celebrari, imò, si opus, fuerit, etiam repeti debet. Quo pacto sanguinis stagnatio à primo materiæ in pulmonem appulsu, atque adeò partis tumefactio præpediatur, vel saltem minoretur.

Quartò : Inter medicamenta pulmonaria magis generalia jam antè descripta, usum *Lacteæ diætæ*, *lactis asinini*, *Aquarum Mineralium Chalybeatarum* (modò satis tempestivè propinentur) *Decoct. Sarsaparillæ Pulmonaris* in potum ordinarium, *Gummatum*, *Balsam.* & *Milleped.* præsertim verò *Pilulæ nostr. Balsam.* commendatum vellem.

Quintò : Semper verò pulmonaribus medicamentis addenda sunt etiam illa quæ genium peculiarem ulceris, seu morbi primarii respiciunt.

Historia.

Dominus *Simons*, celeberrimus Chirurgus jam antè memoratus, per spatium xx. annorum (uti ipse mihi referebat) fistulam habuit in ano perpetuò lacrymantem; quam quidem de industriâ, loco fontanellæ servabat, dum aliorum plurimas radicitùs evelleret, quoniam illi neque valdè molesta, neque omninò periculosa videbatur. Forte fortunâ verò consueto hoc ulcere sponte suâ tandem exarescente, circiter annum ætatis suæ sexagesimum, illicò oppressione pectoris, & tussi aridâ atque importunâ affici cœpit. Quæ symptomata per plurimos menses neglexit, donec ab evidenti marcore, æquè ac à febre hecticâ; frequenti etiam inappetentiâ, nauseâ, languore, atque aliis phthiseos pulmonaris præsentis & confirmatæ signis, à stupido hoc neglectu exsuscitatus, nimis serò à me opem petiit cùm jam per aliquot septimanas, idque etiam tempore hyberno, colliquatione per alvum & sudores egregiâ factâ à febre putridâ intermittente superinductâ, miser & in lecto languens detineretur. Ex usu *Corticis Peruviani* febrem saltem alleviare: *Adstringentibus*, & *Opiatis* diarrhœam minuere: *Decocto Albo*, *Sarsaparillæ Pulmonari*, & *Aquâ Calcis*, cum omnigenis aliis *Thoracicis*, & *specificis* medicamentis formâ *Linctuum*, *Electuariorum*, &c. exhibitis causam ipsam phthiseos subtrahere conabar, uti etiam lacteâ diætâ: (in quantum diarrhœa permittebat) & lacte asinino fervorem sanguinis, & spirituum temperare; & *Julapiis perlatis*, *Jusculis* consummatis, & *Gelatinis* spiritus reficere, & recreare. Sed omnia incassum: Eximius hic vir à febre hâc colliquante in statum marasmi redactus, spatio duorum, vel trium mensium fato suo cedebat.

CAPUT IX.

De Phthisi à Chlorosi, & Suppressione Menstruarum Purgationum ortâ.

ISta est usitatissima muliebrium phthiseôn origo; quin & rarissimè fœminam inveni, Menstruarum Purgationum capacem, sivè virginem, sivè nuptam, sivè etiam viduam, quæ unquàm in phthisin inciderit, absque harum purgationum obstructione, vel initio, vel saltem progressu morbi superinductâ.

Verum quidem est in progressu phthiseos, obstructionem istam ab emaciato & depauperato sanguinis statu oriri posse, ob defectum scilicet novi succi nutritii: (Quamobrem effectus magis quàm causa hujus morbi censeri debet.) Non rarò tamen ansam phthisi præbere solet; idque non tantùm in virginibus, & viduis; verùm etiam in ipsis nuptis. Siquidem ab animi

pathematis, percepto frigore, vel cacochymis alimentis factâ harum purgationum obstructione, massa sanguinis ab excrementis excerni solitis, jam verò in ea detentis, inquinari & cachectica reddi apta nata est; à quâ humorum mole in sanguine jam congestâ, pulmones inferciri solent; atque indè tussis, dyspnœa, atque alia phthisi familiaria symptomata oriri: à quibus longo tempore neglectis, phthisis peculiaris genii, puncturis scilicet atque horrendis lateralibus doloribus stipata, non rarò suboritur.

In principio hujus morbi venæsectio, & moderata purgatio *Tincturâ Sacrâ*, atque aliis hujusmodi facta; & medicamentorum *Chalybeatorum* usus, præsertim verò *Electuarii nostri Chalybeati*, *Cap. de Chlorôsi* aliàs memorandi, &c. ad ciendos menses, & ad statum sanguinis cacochymicum corrigendum, conveniunt: Sin verò ob tempestivi horum usûs neglectum, ægra jam in tabidum statum redacta fuerit; non solùm frustrà hæc omnia tentantur, (quoniam scilicet in hoc sanguinis depauperato statu purgationes istæ non sunt ampliùs expectandæ;) verùm etiam cum insigni ægrotantis damno exhibentur. Incassum enim per phlebotomiam mineræ sanguinis minutio tentatur; quin etiam ex usu *Chalybeatorum* magis exagitatur atque incalescit. In hoc igitur casu releganda est ægra ad generalem phthiseos pulmonaris methodum jam antè descriptam, & dolores laterales linimentis & fotibus calidis aliàs memoratis relevandi. Phthisi verò jam victâ, & corpore in statum ἔυσαρκον redacto, uterina vasa sanguine, & succo nutritio repleta sponte suâ, in tenui & rusticano aëre, referari solent. Defectui autem naturæ (siquidem ea in hoc instaurato statu adhuc deficiat) artis ope succurrendum est: Obstructione enim adhuc durante, ægra iterùm cachectica confestim fiet, quo phthiseos revirescentia ritè expectari possit. In hoc igitur casu detineatur ægra in aëre tenui, mœstitiam & curas animi prorsùs excutiat; exercitiis, & debitis frictionibus utatur; uti etiam medicamentis *amaris*, *antiscorbuticis*, & *chalybeatis*; præsertim verò *Aquis mineralibus Vitriolicis*, modò tempestas anni id ferat. Hæc Phthisis, utpotè à cachexiâ procedens, utplurimum est chronica, & non statim lethalis. Sin verò principio non curetur, difficilem admodùm curationem, si ullam, admittit; & quidem hunc fatalem exitum chloroses virginum diù neglecta sæpissimè sortitur; siquidem phthiseos, & chloroseos symptomata adeò sunt congenera, uti illius huic accessio rarissimè à vulgo percipiatur, donec ad ultimum & funestum stadium jam ferè pervenerit, atque hinc est quòd ego semper tussim chronicam chlorosim comitantem suspicari soleo.

Historia.

Domina Anderton, ancilla *Dominæ Davison*, adolescentula elegans & formosa, circa decimum septimum ætatis suæ annum, à suppressione mensium diû neglectâ, in chlorosim incidit, unà cum usitatis symptomatis, vultu scilicet pallido, cephalalgiâ, anhelanti spiratione, languore, lassitudine, febri lentâ, &c. Tandem verò cùm ab œdematoso statu in tabidum, & à pulmonum infarctione in importunam, licèt aridam, tussim jam transiisset puella, mihi præbuit occasionem suspicandi phthisim verè pulmonarem è chloroseos pullulâsse.

Atque in hac sententia multùm firmatus sum, horrendis illis lateris sinistri spasmis, quibus per plures dies, ad ultimum doloris gradum misera continuò ferè torquebatur; quos non tam venæsectione, quàm *fotibus*, & *linimentis* externis, & interno usu *Laudani* sublevare potui. Cujusmodi dolorificos laterales spasmos ferè semper phthiseos pulmonaris comites, vel saltem prodromos fuisse notavi; quoties scilicet morbum hunc à chlorosi, vel à mœsto & cogitabundo animo ortum suum traxisse contigit. Diù ante primum spasmorum insultum ferè exsanguis, & ad marasmi penè gradum tanquàm emaciata, hecticâ febre vexata, continuò etiam languens, & appetitu privata, lecto affixa mansit: Ideóque licèt spasmorum extremitas eo tempore indicabat, extenuatus tamen habitus & exsanguis, uti etiam languor virium, & pulsûs debilitas, venæsectionem prohibebant. Utcunque parcâ manu iterùm atque iterùm sanguinem detraximus, & deindè diligenti remediorum thoracicorum, antispasmodicis admixtorum usu, præcipuè verò repetitis dosibus *Laudani antihysterici* adjecti, & applicatione externâ *Liniment.* & *Fotuum anodynorum*, hisce dolorificis spasmis evictis, ad phthiseos pulmonaris curationem, generali diætæ Methodo, & medicaminum etiam jam ante descriptorum, me totum accinxi cum fælici successu, & non sine magno adstantium applausu.

Curatio verò omnis completa & finita est restitutione purgationum menstruarum, ex longo usu medicaminum *Chalybeatorum*, formâ *Electuarii*, *Pilularum*, *Vini*, *Syrupi*, &c. quæ *Pulmonaribus* semper immiscerì jussi. Postquàm enim jam à phthisico statu liberari cœperat, habitúsque corporis instaurari, & vasa sanguine euchymo impleri; facilè erat illa iis ipsis medicamentis reserare, quæ incassùm, imò etiam cum ægri damno, in statu phthisico, & emaciato tentari solent: Atque adeò hâc coronâ toti operi jam impositâ, sine ullâ in Phthisin recidivatione, εὐχρως, & ὑγιαρὸς per annos xv. vel eo ampliùs, in hunc usque diem manet ægra nostra virgo, nupta, & vidua, sanitate perfecto penè gradu perpetuò ferè utens.

CAPUT X.

De Phthisi à Peripneumoniâ, & Pleuritide ortâ.

AB his etiam morbis frequentissimè oriri solere phthisin, omnibus vel mediocriter in Medicina versatis satis notum est. Atque hoc quidem aliquandò accidit ob inscitiam, vel incuriam Medici; aliquandò etiam à contumaciâ, & peculiari morbi originalis genio, vel à prævia ægrotantis in phthisin dispositione: Non rarò etiam ipse æger, imò & adstantes amici incusandi sunt, qui justis Medici monitis non parentes, in necessariis, licèt repetendis, venæsectionibus celebrandis, tempestivâ, & copiosâ medicaminum expectorantium exhibitione, & deglutitione, atque aliis debiti regiminis partibus, insecuturæ phthisi ansam præbere solent. Phthisis enim peripneumoniam & pleuritidem sequitur, ob sequentes scilicet rationes.

Primò: Ubi sanguis in colliquante statu ab hisce morbis derelinquitur; quod

Unable to display this page

atque hinc factum est, quòd post summam tam Medici in præscribendo, quàm ægri in deglutiendo expectorantia medicamenta diligentiam, nihil tamen profecerimus.

Tertiò: Ubi intempestivis, atque admodùm profusis venæsectionibus adeò frigescit sanguis, uti vel præpediatur, vel saltem serò fiat partis inflammatæ mutatio. Notum enim est omnibus in Chirurgia & Medicina mediocriter versatis; venæsectionem maturationem tardiorem reddere. Nec minùs verum est celebre illud Hippocratis dictum; *Quod nisi pleuritici spatio quatuordecim dierum purgentur per expectorationem, modò superstites fuerint, empyici fient, die quadragesimo*; tantâ scilicet veri puris mole eo temporis spatio in pulmonibus collectâ, uti præ nimiâ copiâ ejus, atque acrimoniâ, per diruptam & exesam membranam in ipsius thoracis cavitatem exitum facere aptum sit natum.

Quartò: Hoc etiam aliquandò evenit per Medici incuriam, vel etiam ægroti contumaciam, à medicaminum scilicet expectorantium in principio pleuritidis, & peripneumoniæ neglectu.

Quintò: Denique infantibus hoc sæpiùs accidit, ob prudentiæ defectum, quoniam purulentum phlegma pulmonibus impactum expectorare & exspuere nesciunt.

Phthisis ista semper est admodùm acuta, utpotè à morbo acuto præcedenti orta; à quo non tantùm vires insigniter prosterni; verùm etiam ipsam sanguinis massam in colliquativo statu relictam, imò & sæpissimè etiam collectionem puris satis insignem in pulmonibus fieri contigit. Adeò ut hæc tabes vix nomen phthiseos inaudiverit, antequàm ad marasmi planè statum æger jam pervenerit. Si phthisis ista, à colliquante & nimis calido sanguinis statu, per præcedentes morbos effecto, ortum suum duxerit; non tantùm continuandus est usus *Expectorantium* atque aliorum medicaminum *antiphthisicorum* (quæ tamen è mitioribus & minùs calidis desumenda sunt;) verùm etiam *Julapia temperata perlata* præscribi debent, copiosè sumenda ad fervorem sanguinis temperandum; uti etiam *Aqu. lactis*, *limacum*; imò & ipsæ *Aqu. minerales Chalybeatæ*, modò anni tempestas id ferat; verùm super omnia venæsectio (utut vires à priori modo debilitentur, & corpus in tabidum statum reducatur) non tantùm celebranda est, verùm etiam frequenter; quin & manu non nimis parcâ (si opus fuerit) repetenda est.

Sin verò hæc phthisis à diruptione apostematis glanduloſi, sese per trachæam exonerantis proveniat, purgatio pulmonum per hanc regiam viam copioso usu medicaminum expectorantium promovenda est. Et si metus fuerit strangulationis post primam apostematis diruptionem, à materia scilicet nimis confertim in bronchia irruente, (quòd filio Domini *White*, atque aliis contigisse memini) expectoratio acceleranda est exhibitione *Oxymell. Scyllit.* vel aliorum leniorum *vomitoriorum*; & deindè vomitum provocando per titillationem tonsillarum atque uvulæ, plumâ oleo illitâ factam. Quo fit ut motu ventriculi violento in vomitione excitato, pulmones etiam eo agitati à materia glutinosa bronchiis impactâ faciliùs sese liberare possint. Majori parte collectæ materiæ hoc modo jam evacuatâ, reliqua etiam pars quoti-

die educenda est assiduo medicaminum *expectorantium* usu. Quo facto, per *lacteam* scilicet *diætam*, *temperata Julapia*, *Medicamenta Balsamica* jam antè descripta, atque per *Aquas minerales Chalybeatas* in aëre rusticano & salutifero sumptas, curatio paulatim, decursu temporis, potest perfici. Sin verò per hectici caloris continuationem, genarum ruborem quotidiè revertentem, difficilem respirationem, absque vel ullâ insigni comitante tussi; præcipuè verò per tensionem, & pondus in uno, vel utroque hypochondrio, & per fluctuationem materiæ in thorace, migratione scilicet ab uno latere in alterum sentitam, materia in apostematis glandulosis pulmonum collecta per membranam eos externè investientem, erosam, vel diruptam, in cavitatem thoracis, Empyematis ritu, transfusa, huic phthisi ansam præbuisse videatur; quamprimùm per paracentesim convenienti loco celebratam, juxta maximè gravatum hypochondrium, materia in thorace fluctuans, atque è pulmonibus continuò depluens convenienter, debitis intervallis, pro ægri viribus, educenda est. Quod verò curationis adhuc restat, copioso *Millepedarum*, medicaminum *Balsamicorum*, *& Julap. temperat.* usu, *diæta* etiam *lacteâ*, *decoctis farsæ*, *remediis chalybeatis*, præcipuè verò *Aquis mineralibus vitriolicis*, perficiendum est.

Sin verò præ ægri debilitate, vel adstantium metu, Paracensis non admittatur, cum eventu aliquandò prospero, licèt magis dubio (quod expertus sum in filio Domini *White*, cujus historiam non pigebit statim subnectere,) evacuatio materiæ per longum, & copiosum medicaminum *Diureticorum* usum, uti *Millepedarum*, *salis succini*, *Apozematis nostri diuretici* & *lubricantis*, in historia sequenti statim memorandi, &c. tentanda est. Deindè curationis completio committi debet *lacteæ diætæ*, & usui remediorum *Balsam.* & *Chalybeatorum*, & *decoctis* etiam *farsæ*, *thoracicis*, & *vulnerariis* herbis maximè temperatis imprægnatis.

Sin verò ista phthisis à tarditate expectorationis per frigefactionem sanguinis, ex intempestiva, & nimia venæsectione, vel per neglectum *medicamentorum expectorantium*, oriatur, copiosus, & frequens usus medicaminum *lubricantium*, & *balsamicorum*; præcipuè verò calidiorum, particulis penetrantibus præditorum, imperandus est; veluti *Opobalsam. balsam. sulphur. terebinth. anisat. Ol. lin. recenter sine igne extract. Hydromel. antiphthisic.* alibi descript. atque aliorum hujusmodi.

Historia I.

Samuel, filius natu minor Domini *White*, habitantis in Burgo dicto *Southwark*, circa annum ætatis suæ septimum, & Domini nostri 1670. in legitimam pleuritidem incidit, unà cum inflammatoria febre, tussi perpetuâ, verùm aridâ; & dolore laterali horrendo. Post varia incassùm priùs per tres dies tentata, ego tandem advocatus, sanguinis ℥. vj. plus minùs illicò extrahi jussi è brachio sinistro, quoniam scilicet dolor in eo latere præcipuè urgebat; partes etiam externè illini *linimento anodyno*; internè etiam *expectorantia* linctus & apozematis formâ copiosè exhiberi. Difficulter admodùm puer medicamina interna admittebat. Dolore verò, & febre id suadentibus, phlebotomiam semel in die per quinque succedentes dies instituì, ex consilio, &

cum

cum consensu Collegæ mei eximii *Doctoris Micklethwait*. In doloris etiam ulteriorem mitigationem *fotum anodynum* in vesica bubula alternatim applicari jussu unà cum *linimento*, & *vesicatoria* admota nuchæ, & brachiis internis. Utcunque verò neque dolor, neque febris cedere videbatur, donec tandem circa nonum scilicet morbi diem natura suâ sponte, per hæmorrhagiam narium, sese exonerare satageret; atque hoc pacto, eâdem diei hora, per tres successivos dies criticè natura, ac si benignitare quâdam ducta officio Chirurgi perpetuò fungebatur, idque cum optimo successu; sicuti enim dolor, ità etiam febris ferè evanuit. Nullâ verò arte expectoratio per totum morbi decursum promoveri potuit.

Quare Hippocratis auctoritate motus sententiam meam palàm in amicorum præsentiâ protuli, de Empyemate scilicet mox intra quadraginta dies insecuturo. Neque quidem me fefellit eventus: Jacebat enim miserellus & emaciatus puer cum rubore genarum quotidie revertente, febre hecticâ miti, tussi aridâ perpetuâ, & anhelosâ respiratione, sensim indies marcescens, usque ad quadragesimum morbi diem; majore parte temporis etiam in latere sinistro contractus, multùm de gravante in eodem hypochondrio dolore conquerebatur.

Die quadragesimo eum manè invisi, atque uno vel altero pisciculo vescentem, magisque solito hilarem inveni. Non obstante tamen isto, memor illius Hippocratis de die quadragesimo præsagii, jussi *Mixturam emeticam* è *Sale Vitrioli* & *Oxymel. Scyllitico* in promtu esse, quo cochleatim ingereretur ad vomitum ciendum, modò à subitâ apostematis rupturâ subsequens strangulatio per præproperum materiæ in bronchia transitum timeretur. Vix per unam horam discessum erat, quin è somno excitaretur æger, propemodum strangulatus; atque eo modo per quatuor horarum spatium perdurabat, priusquam me invenire potuerant, sine vel ullâ sensibili respiratione, vel pulsu, fixis etiam oculis, dentibúsque & manibus spasmodicè constrictis & frigidis, tantùm non mortuus. Tandem ego accessi, & *mixturam* quamdudùm in promtu esse curaveram, licèt præ adstantium horrore (qui ægrum tanquàm jam mortuum respexerant) hactenùs non esset exhibita, ore vi aperto, cochleatim ingeri curavi, & tonsillas illitâ oleo plumâ titillari; quo brevi temporis spatio ad vomitum excitatus, non tantùm crudum chylum è ventriculo; verùm etiam puris planè fœtidi *Pintam* ferè è bronchiis rejecit; atque indè paulatim ex usu *Cordialis Julapii*, spasmi unà cum strangulatione recesserunt; extremorum etiam calor, & pulsus redierunt, & post tres tandem peractas horas incerta verba murmurare cœpit; & post somnos aliquot magis placidos mens etiam restituta fuit; atque adeò intra 24. horas esuriebat, & victum petebat, cum amicorum & adstantium omnium maximo stupore. Nihilominùs tamen, non tantùm debilis, & lecto affixus, verùm etiam emaciatus, hecticus, continuò tussiens, & ob pondus materiæ in cavitate thoracis diaphragma prementis, anhelosè respirans jacebat; ac si à phthisi brevi periturus esset. Ob præsentem acutam phthisin, & virium debilitatem, non ausus sum materiæ evacuationem per *cathartica* tentare; neque per *paracentesim* eam educere; quoniam sicuti adstantes id

renuebant, ità quidem nulla protuberantia in hypochondriis apparebat, quæ quidem certum aperturæ locum designaret. Ideóque decrevi in præsens, *Rem magis cunctando restituere*, lacteam scilicet instituendo diætam in sanguinis temperationem; atque frequentem usum *Apozematis* sequentis, partim *pectoralis*, partim etiam *diuretici*, quo (si fieri posset) materiam per vias urinarias, sine ullo virium dispendio, foras educerem; Forma Apozematis hæc erat, quæ sequitur.

℞. *Semin. malv. althæ.* an. ʒ.iij. *Semin. iv. frig. major.* an. ʒ.j. *Cicer. rubr.* ℥. j. *gran. alkekeng.* ʒ. ij. *fol. tussilag. cap. ven.* an. M.j. *caricar. pingu. n.vij. sebest. n.xv. glycyrrh. raf.* ʒ.j. *Coque in aquæ Font.* ℔.iv. *ad ij. Colaturæ adde syr. Althæ.* ℥.j.ß.M.F. *Apozem.*

Sub hoc regimine (additis etiam *Julapio perlato*, & *linctu pectorali*) vires multùm resarciri videbantur. Suboriebatur verò indè hydrops universalis, qui in tantùm augescebat, ut misellus æger quotidiè à suffocatione periturus videretur. Ex usu verò copioso *Salis Succini*, *lenium Cathartico rum*, & *Electuariorum Chalybeatorum*, (commixtis semper medicamentis *Balsamicis*, & *Pectoralibus*) penitùs à Phthisi, & Hydrope etiam sanus evasit, conspirante verno & rusticano aëre, atque adhuc sanus inter vivos manet, robustus, & athleticus, muniis Mercatoris egregiè fungens.

Historia II.

Filia Domini *Gifford*, in Platea dicta *Fleet-Lane*, circa octavum ætatis suæ annum, febre inflammatoriâ, dolore laterali, & tussi importunâ atque aridâ correpta fuit. Ego advocatus post duos, vel tres morbi dies, judicans à signis diagnosticis ægrotam pleuritide laborare, iterùm, iterúmque venam secari jussi, *linimenta* externè, & *fotus* applicari, *expectorantia* etiam medicamenta copiosè ingeri, (quæ quidem nimis parcè sumebat) *Vesicatoria* etiam pro exigentiâ febris, & affectionis generis nervosi præscripsi, & *Julapia perlata* ex *Aquis cephalicis*, & *cordialibus* facta. Post horum usum febris quidem inflammatoria in hecticam mutata fuit, & dolor lateralis convulsivus in gravantem, atque indè omnia symptomata mitiora apparebant. Quia verò nullâ arte phlegma aliquod è bronchiis per tussim educi potuit, ego multùm suspicabar putridum hoc phlegma in pulmonibus concoctum, aliam viam per ipsum parenchyma in cavitatem thoracis inveniisse, atque misellam ægram nostram phthisi empyicâ à pleuritide, ob defectum scilicet expectorationis, ortâ, tandem perituram. Neque quidem conjectura mea me multùm fefellit. Postquam enim per viginti dies à pleuritidis legitimæ fine decubuisset puella languens, cum febre hectica continua, rubore genarum sæpiùs revertente, volis manuum admodùm aridis, tussi siccâ, & importunâ, vigiliis pertinacibus, respiratione anhelosâ, aliisque impensivis symptomatis indies marcescens; tandem conqueri cœpit de dolore gravante lateris juxta hypochondrium sinistrum, qui de die in diem adeò increscebat, uti tandem non sine ejulatione moveri, vel erecto corpore sedere potuerit. Post trigesimum verò morbi diem partem affectam inspiciens, eam tumentem, & quadantenùs acuminatam vidi. Exspectavi autem usque ad quadragesimum diem, & tunc, advocato Chirurgo peritissimo, Domino *Hollyer*,

per paracentesim paulò supra diaphragma factam putridum phlegma sensim extraximus, spatio scilicet mensis unius : ob marcidum enim corporis statum nullam insignem evacuationem in unam vicem ferre poterat. Per annum verò unum vel alterum vulnus aliquâ parte, sicuti fontanella, apertum consultò servabatur. Intereà temporis *lacteâ diatâ*, medicamentis *Balsamicis*, *Millepedis*, *decocto Sarsæ Vulnerario*, liberè & diù epoto, *&c.* (adjuvante etiam rusticano aëre) interspersis etiam, debitis intervallis, & pro ægræ viribus, catharticis è *Calomelan.* & *Diagryd.* factis, tandem è tabido statu excessit ἰσχνος, & ἱσταρης ; atque adeò per plurimos annos, duravit, sine vel ullâ prioris morbi labe, nisi quòd latere affecto quadantenùs curvitate contracta esset ad fatalem usque diem, quo tempore à febre malignâ è vivis sublata est.

CAPUT XI.

De Phthisi ab Arthritide & Rheumatismo ortâ.

IN Arthritide & Rheumatismo, præsertìm verò legitimo & humoroso, (qui scilicet à fermento acri è nervis suppeditato ortum suum ducit) adeò evidens fit colliquatio in totâ sanguineâ massâ, uti nemini mirari liceat, si Phthisis ab hisce morbis (præcipuè verò ubi fuerint contumaces, chronici, & frequenter recurrentes) oriatur. Atque hinc facilè observari licet, rheumaticum dolorem à percepto frigore provenientem, rariùs, si unquàm, absque tussi pulmonari artus invadere solere. Et sicuti illustrem virum, Dominum *Orlandum Bridgman*, Dominos *Philips*, & *Tibs*, atque alios quamplurimos, post frequentes, & longos arthriticos, & rheumaticos paroxysmos, tandem phthisicè, vel asthmaticè periisse perspexi ; ità aliquandò etiam post primum rheumatismi paroxysmum acutam & fatalem phthisin subintrâsse notavi.

Phthisin istam ubi à primo rheumatismi insultu invadit, nonnunquàm ob eam rationem acutam esse accidit ; utpotè à colliquatione humorum in acuto rheumatismi humoralis paroxysmo ortam. Ideóque quoniam communis phthiseos naturæ participat, generali methodo omninò tractari debet ; usu scilicet *lubricantium*, *incrassantium*, *opiatorum*, atque aliorum medicaminum pulmonarium. Et quidem ego, idque non sine fælici successu, in omni rheumatismi paroxysmo, tametsi neque urgens aliqua tussis, neque dyspnœa adsit, *Apozemata*, & *Eclegmata pectoralia lubricantia*, & *incrassantia*, copiosè præscribere soleo, non tantùm ad sanguinem temperandum, atque emolliendum, verùm etiam ad præcavendam phthisin, quæ non rarò à rheumatismo ortum suum ducere solet.

Quoties autem ista phthisis ab arthritide, vel veteri, & sæpiùs recurrenti rheumatismo oritur, & planè chronica, sensìm, & gradatìm per plures annos pulmonibus, & partibus respirationi dicatis creans molestias. Atque est quidem asthmatici generis, ob phlegmatis viscositatem dyspnœâ magis, quàm pertinaci tussi stipati.

Siquidem à generis nervosi stupore magis quàm ab humorum colliquatione oriri videtur. Hæc tamen asthmatica phthisis videtur mihi esse genii peculiaris, eò quòd delectu aëris non omninò relevatur. Hujusmodi enim phthisicos, licèt etiam asthmatici fuerint, æquè benè in aëre paluſtri, & fumo carbonum oppleto, ac in tenui, & perflatili respirare notavi. Atque indè etiam fit, quòd medicamenta *lubricantia*, & *expectorantia* nequicquam hic valeant; utut *incrassantia*, & *opiata* fataliter lædant. A *Spiritibus* autem C. C. *Sal. Armon. Ol. Juniperi Chymico*. atque aliis ejusmodi, quæ scilicet spiritus excitant, & nervos confortant, frequenter & copiosè exhibitis, plus levaminis, quàm vel à quibusvis *Opiatis*, vel *Thoracicis* medicamentis ritè expectandum est.

Quò magis ista asthmatica phthisis procedit, eò magis dolores, & tumores rheumatici minorari solent. Et quidem rheumatismus humoralis verus, & legitimus, longè priusquàm lethalis evadat, in nervosum, vagis doloribus hùc illùc transeuntibus, verùm nullo evidenti tumore comitatum, degenerat.

Rheumatica ista phthisis à rheumatismo chronico orta; & in senili ætate accidens, est quidem (quantùm ego scio) planè incurabilis. Indicium est enim naturæ jam planè succumbentis, & in ultima rheumatismi scena jam triumphatæ.

Vomitoria lenia debitis intervallis repetita, (præsertim verò si cum ἰνφορίᾳ ferantur, neque nimis serò exhibeantur) multùm ad hujus phthiseos curationem promovendam conferunt; utpotè cerebrum & genus nervosum deoppilantia, & rheumaticos dolores minorantia rigiditatem & stuporem fibrosi generis universaliter sublevando; quo fit ut causa procatarctica, seu fomes hujusce phthiseos, plurimùm subtrahatur.

Venæsectio etiam sub hujus phthiseos initio (priusquàm scilicet corporis habitus nimis exinanitus fuerit,) plurimùm prodest; non tantùm calorem hecticum & rheumaticos dolores minuendo; verùm etiam ipsi dyspnœæ levamen ministrando.

In morbi verò progressu, ubi scilicet insignis marcor universalem corporis habitum priùs invaserat, sicuti à venæsectione naturam debiliorem, ità respirationem difficiliorem reddi sæpiùs observavi. Et quidem nullus dubito, quin ista asthmatica phthisis non rarò à profusa & sæpiùs repetita venæsectione in rheumatismi paroxysmis administratâ ortum suum ducat; crasi scilicet sanguinis indè (uti in aliis immodicis hæmorrhagiis accidere solet) eversâ, totáque ejus massâ jam depauperatâ.

Vires etiam egregias *Peruviani Corticis*, in extinctione flammæ hecticæ colliquantis, à statu rheumatico in sanguine accensæ, ibique derelictæ, sæpissimè sum expertus; quæ quidem flamma nisi arte aliquâ, vel naturâ tollatur, viam in hanc pulmonarem phthisin certissimè sternit.

Ob eandem etiam rationem medicamina *Chalybeata* in hujus morbi principio, ad inducias saltem obtinendas, si non ad curationem perficiendam plurimùm conducere observavi; præsertim verò *Aquas minerales Chalybeatas*, modò non nimis serò propinentur, & copiosè per urinarias vias fluant.

Usus etiam *Thermarum*, & *Balneorum Artificialium*, priusquam scilicet corporis habitus nimis fuerit extenuatus, fibrosi generis obstructiones universim deoppilando, plurimùm hujus phthiseos incipientis curationem promovere solet.

Lactea etiam *diæta* in primo hujus morbi limine plurimùm confert, flammam in sanguine accensam minuendo, & acrimoniam præternaturalem leniendo. Licèt eam in morbi progressu, cum dyspnœa jam fuerit inducta, non adeò benè convenire fatendum sit; quoniam scilicet phlegmati bronchiis impacto majorem glutinositatem conciliare solet. Neque forsan conjectura ista est sine gravi ratione fundata; scilicet quòd lactis in rheumatismo nimius usus ægrotum in phthisin hanc asthmaticam valdè disponit.

Historia I.

Dominæ Laurence, circa annum ætatis suæ trigesimum quintum, quo tempore etiam gravida facta est, in rheumatismum universalem incidit, & sese curæ cujusdam *Pharmacopolæ* per plures menses commisit; donec tandem à tussi, dyspnœa, febre hecticâ, marcore, atque aliis hujusmodi jam superinductis symptomatis, incertum esset an rheumaticè, an verò phthisicè interitura esset; rheumatismo quidem (qui antè fuerat legitimus) in nervosum, rigiditate, & vago quodam artuum dolore, nullo tamen tumore stipatum degenerante. Quo tempore ego advocatus Octobris scilicet die 25. 1686. ad temperandum rheumaticum & hecticum sanguinis & spirituum fervorem, & ad affectiones hystericas indè natas compescendas, *Electuarium* cum sequenti *Julapio* præscripsi.

℞. *Conserv. ros. antiq. fruct. cynosbat. per setaceum traject.* an. ℥. j. *Pulv. flor. lavend. Magister. corall.* an. ʒ. j. *syr. è corall. q. s. M. F. Electuarium de quo capiat quantitatem nuc. moschat. sextâ quâque horâ.*

℞. *Aq. rut. cerasor. nigr.* an. ℥. iv. *aq. cinnam. hord.* ℥. iij. *aq. pæon. bryon. comp.* an. ℥. j. ß. *margarit. pp.* ʒ. j. ß. *sacchar. alb. q. s. in gratam edulcorationem. M. F. Julapium; de quo capiat cochl. iv. vel v. post singulas doses Electuarii, atque etiam ad libitum.*

In dolorum & rigiditatis artuum levamen, eâdem nocte vesicatoria internis brachiis juxta axillas applicari jussi, & levem evacuationem per alvum tentavi ope ℥. ij. *Tincturæ sacræ*; quæ quidem benè ferebat. Horâ somni sequentem paregoricum haustum præscripsi.

℞. *Aq. papav. rhæad.* ℥. iij. *cinnamom. hord.* ℥. j. *pæon. comp.* ʒ. ij. *sal. Absinth. gr.* vj. *syr. de Mecon.* ʒ. vj. *M. F. haustus.*

Octobr. 28. *Vomitorium* sequens propinavi.

℞. *Vin. benedict.* ℥. j. *syr. violac.* ʒ. ij. *M.* quo detur pro emetico, circa horam quintam pomeridianam cum regimine; & (si opus fuerit) inter vomendum capiat ℈. j. *salis vitriol.* bis, vel ter in haustu *Possetalæ* calidæ. Vomitione finitâ, haustum paregoricum sequentem præscripsi.

℞. *Aq. menth.* ℥. ß. *Stephan.* ʒ. iij. *cinnam. hord. lact. alexiter.* an. ℥. j. *syr. de mecon.* ʒ. vj. *M. F. haustus.*

A *Vomitorio* levamen universim sensit, idque non tantùm à symptomatis phthisicis, verùm etiam rheumaticis. Ideóque post tridui spatium repetitio-

nem *Emetici* injunxi; & deindè flammam hecticam in ſanguine à rheumatiſmo accenſam exſtinguere, & pulmonibus indè labefactatis proſpicere totis viribus nitebar ſequentem in modum.

℞. *Ingred. decoct. pectoral. q. ſ. Cortic. Peruvian.* ℥.j. *Balſam. Tolutan.* ʒ.j. *Coq. in Aq. Font. q. ſ. ad* ℔.j.ß. *Colaturæ adde Aq. Theriacal. ſtillat. Syr. Balſam.* an. ℥.j.ß. *M. F. Apozema, de quo capiat* ℥. iv. *ter die per ſex dies continuos, ſemper ſumendo in hauſtu nocturno Laudan. liq. Helmont. gutt.* xv. modò tormina, vel diarrhœa, vel vigiliæ urgeant.

Finito jam *Apozematis* uſu, repetitionem potionis *Emeticæ* juſſi, & tandem, *Novembr.* ſcilicet 13. ſequentes *Pilulas* præſcripſi.

℞. *Pulv. Patrum ſubtiliſſimè trit.* ℥.j. *Mucilag. Gum. Tragacanth. q. ſ. M. F. Pilulæ mediocres deaurandæ, quarum ſex capiat mane & veſperi de die in diem.*

A quorum uſu planè convaluit, non tantùm à doloribus, & rigiditate artuum, verùm etiam à tuſſi, dyſpnœâ, oppreſſione, febre & reliquis phthiſeos pulmonaris ſymptomatis planè liberata. Rediit etiam appetitus, & tandem etiam vires, & carnes ejus reſarcitæ ſunt, atque adhuc ſine aliquâ rheumatiſmi, vel phthiſeos revireſcentiâ optimâ ſanitate utitur.

Hiſtoria II.

Domina Covert, virgo, circa annum ætatis ſuæ decimum octavum, in febrem continuam incidit, quæ tandem aliâ intermittente excipiebatur, quæ quidem per ſpatium xj. vel xij. menſium duravit. Hæc verò ſponte ſuâ evanuit, rheumatiſmo humoroſo tantùm excepta. Febre autem & rheumatiſmo proceſſu temporis (neſcio quo pacto) quadantenùs jam evictis, manſit tamen miſella virgo continuò hectica, tuſſiens, anheloſa, valdè emaciata, & penè etiam exanguis faciem tanquam Hippocraticam præ ſe ferens. Inſuper adeò à triumphante rheumatiſmo, muſculorum tendines ferè univerſim præ craſſitie & indureſcentiâ præternaturali rigeſcebant, uti omnibus artubus, non tantùm minoribus pedum atque manuum; verùm etiam majoribus, planè muniis ſuis imparibus factis, vel ſaltem difficulter & dolorificè fungentibus, cathedræ, vel lecto perpetuò ferè affixa maneret, tanquam ſtatua. Doloribus etiam vagis & verſatilibus, ſpaſmodicis & horrendis hinc indè per totum thoracem non rarò percita fuit, lipothymiis etiam hyſtericis, paroxyſmis febrilibus incertis ſæpiùs recurrentibus vexata. His omnibus ſymptomatis continuus etiam virium languor, appetitûs proſtratio, & purgationum menſtruarum ſuppreſſio adjungebantur. Univerſalis etiam corporis habitus mihi videbatur eſſe valdè ſcorbuticus. Caſus ſanè (ſi quis alius) valdè deploratus, cui tamen (Deo favente) arte noſtrâ ſequentem in modum ſuccurrebam.

Miſellam virginem triceſimo die *Maii* 1683. inviſens, ad temperandam ſcorbuticam ſanguinis acrimoniam, & vagos dolores quadantenùs demulcendos, qui ſicuti longo tempore duraverant; ità non parum adhuc oppreſſam naturam terebant; præſcripſi *Calomelan. diagryd. ſulphurat.* an. *gr.* xiv. *ſyr. cichor. cum Rheo q. ſ. M. F. bolus manè ſumendus cum regimine. Scrupulos etiam duos Milleped. præpar. & oculor. cancr. prap. commixt. ter die horis mediis exhiberi juſſi, è cochleari Julap. ſequentis, ſuperbibendo* ℥. iij. *vel iv.*

℞. *Aq. Meliss. cerasc. nigr. lact. alexiter.* an. ℥. iv. *Aq. Cinnam. hord. Epidemic.* an. ℥. iij. *Sacchar. perlat.* ʒ. vj. *M. F. Julapium.*

Sacculum item sequentem præscripsi suspendendum in *Cong. iij.* Cerevisiæ mediocris in potum ordinarium.

℞. *Rad. lapath. acut. pæon. mar.* an. ℥. ij. *cochlear. utriusque* an. *M. iij. beccabung. nasturtii aquat. heder. terrestr. summitat. pini*, an. *M. ij. sem. anis.* ℥. j. *M. F. Sacculus.*

Junii secundo; quoniam forma Pulveris non adeò grata fuerat, & ut obstructionum reserationem promoverem, pulveris loco, electuarium sequens substitui.

℞. *Conserv. fruct. Cynosbat. Ros. rubr.* an. ℥. ß. *milleped. præp.* an. ʒ. j. ß. *ocul. cancror. præp.* ϑ. ij. *sal. Martis gr.* xij. *syr. chalyb. q. s. M. F. Electuarium*; *de quo capiat quantitatem nuc. mosch. sextâ quâque horâ, superbibendo haustum Julapii.*

Pilulas etiam stomachicas cum gum. ϑ. j. nocte sequenti deglutiendas præscripsi.

Junii quinto; quoniam forma *Electuarii* non arridebat, in eandem intentionem *Syrupum Chalybeatum* substitui. Et quoniam alvus non adeò facilè subducebatur, *Pilulas* sequentes priorum loco in promptu esse jussi. *Pro Syrupo.*

℞. *Vin. Chalybeat.* ℔. ij. *Tinctur. Croc. Castor.* an. ℥. j. *Sacchar. alb. q. s. Coque ad consistentiam syrupi. Sumat exindè cochl. ij. manè, & quintâ pomerid. diebus à purgatione liberis, per se, vel in aquâ card. dilut.* Pro *Pilulis.*

℞. *Pil. stomach. cum gum. aloës rosat.* an. *gr.* xv. *sal. Absinth. gr.* iv. *Elix. Propriet. q. s. M. F. Pilulæ n. iv. crastina nocte sumendæ cum libera custodia.*

Tendines etiam induratos, & præ crassitie dolorificè contractos bis die ad luculentum ignem illiniri jussi, *oleo succin. & spir. lavend. comp.* an. *part. æqu.* superinducendo pannum laneum.

Licèt istorum usu tendinum tumor minorari videretur, atque rigidi artus quadantenus motui aptiores reddi, systema tamen nervosum ab hystericis lipothymiis frequenter revertentibus grave aliquid subindè pati visum est. Ideóque *Junii nono*, *Cochl. iv. vel v. Julapii sequentis* ad libitum in languore propinari jussi.

℞. *Aq. meliss. cerasc. nigr.* an. ℥. iij. *Aq. bryon. pæon. comp.* an. ℥. j. *Tinctur. Castor.* ʒ. j. *Spir. sal. armon.* ʒ. ß. *Syr. pæon. comp.* ʒ. x. *M. F. Julapium.*

Sacculum ingredientium antiscorbuticorum repetivi, & quartâ quâque nocte Pilulas catharticas injunxi.

Nervoso genere ex usu præscripti *Julapii* ter, quatérve jam relevato, præter calorem hecticum continuum, paroxysmum etiam febris intermittentis legitimæ cum rigore invadentem, & profusis sudoribus finitum, licèt incertis intervallis, aliquandò observavi. Atque indè non sine ratione suspicabar, ab hoc latitante febrili fermento, quod nunquam adhuc è sanguinis massâ amandatum fuerat; quodque adeò *Protei* instar, sub variâ specie hucusque visum nostrum illuserat, appetitûs dejectionem, febrem hecticam continuam, & languorem universalem provenire. Ideóque contra hostem hunc totis *Peruviani Corticis* viribus insurgo. Siquidem ipse mihi pollicitus sum (neque quidem me spes mea fefellit, uti vel ipse eventus posteà comprobavit) quòd debellato hoc hoste, sanitatis status plurimùm indè restitutus foret, utcun-

que *Balnea*, *Fotus*, atque alia ejuſdem generis inſigni eſſent uſui ad trophæa arthritidis in artubus nodoſis, & debilitatis relicta, penitùs extirpanda. Ideóque

Junii 13. præſcripſi hauſtum ſequentem, quartâ quâque horâ repetendum ad vij. vel viij. vices.

℞. *Aq. meliſſ. ceraſ. nig.* an. ℥.j. *aq. Epidem. ſyr. caryophyll.* an. ℥.ij. *Pulv. Patrum ſubtiliſſimè trit.* ʒ. j. *M. F. hauſtus. Julapium* etiam ſequens cochleatim in languore ſumendum.

℞. *Aq. card.* ℥. vj. *cinnam. hord.* ℥. iv. *pæon. comp.* ℥. ij. *Magarit. prap.* ʒ. j. ß. *ſacchar. alb.* ʒ. v. *M. F. Julapium.*

Junii 15. ℞. *Pulv. Patrum ſubtiliſſimè trit.* ʒ. v. *Mucilag. gum. tragacanth. q. ſ. F. Pilulæ mediocr. deaurand. quarum ſex capiat quartâ pomerid. & horâ ſomni, de die in diem, ſumendo omni mane Syrupum Chalybeat. jam antè præſcriptum.* Sacculus etiam ingredientium antiſcorbuticorum renovetur. Etſi autem ægra liberali iſto *Corticis* uſu à paroxyſmis febrilibus penitùs liberata erat, manſit tamen adhuc nauſea, & inappetentia, unà cum languore atque aliis inveterati hoſtis trophæis. Ideóque, utcunque medicamenti formam mutaverim, hoſtem tamen jam planè fugatum *Cortice* ulteriùs proſequebar in ſequentem modum.

℞. *Ingred. decoct. amar. purg. q. ſ. ſal. abſinth.* ʒ. ß. *cortic. Peruv. pulveriz.* ℥. ß. *Infunde debito modo, & coque in aq. font. q. ſ. ad* ℥.xij. *capiat* ℥.iv. *Colaturæ fortiter expreſſ. manè, repetátque per tres dies continuos, continuando uſum ſyrupi chalybeat. quartâ pomerid.*

Junii 27. præſcripſi bolum ſequentem cum ℥. iv. Apozematis ſextâ quâque horâ ſumend. per tres dies continuos.

℞. *Cortic. Peruv. ſubtiliſ. trit.* ʒ. ß. *ſyr. artemiſ. q. ſ. M. F. Bolus.*

℞. *Cortic. Peruvian. pulveriz.* ℥.ß. *infunde, & coque in aq. card. & vin. alb.* an. *q. ſ. ad* ℥. xij. *cola in uſum.*

Julii 6. Quoniam genus nervoſum adhuc aliquatenùs malè affectum erat, tres pilularum ſequent. ter die horis medicis ſumendas dedi, ſuperbibendo ℥. iv. tincturæ *Corticis* jam antè præſcript.

℞. *Pulv. Patrum* ʒ.ij. *trochiſc. de myrrh.* ʒ.j. *caſtor. ent. Vener.* an. ϑ. ij. *mucilag. gum. tragac. q. ſ. M. F. Pilulæ mediocres deaurand.*

Ab hoc copioſo uſu *Corticis*, licèt diversâ formâ exhibiti, ægra noſtra mirum in modum undiquâque ad ſanitatis ſtatum reſtituta eſt, & ab omnibus phthiſeos, & rheumatiſmi ſymptomatis planè liberata eſt; niſi quòd tendines atque artus, præcipuè verò manuum, rigidi, & quadantenùs etiam tumidi manebant, & carnes etiam nondum ſatis reſarcitæ. Ideóque ubi jam præparatorio ritu alvum ſubduci curaveram *Extracti Rud. gr.* xv. *& pilul. fœtid.* ϑ. j. eam per ſpatium ſex hebdomadum ad uſum Thermarum *Bathonienſium*, internum, atque etiam externum relegavi, imperando tendines atque tumefactos artus ſub finem ſingularum balneationum diù atque liberè Aquis *Thermarum Regiarum* embrochari, atque eaſdem partes (ægrâ in lecto jam poſitâ & in ſudores diſpoſitâ) linimento ſequenti diù illiniri.

℞. *Ung. dialth. nervin.* an. ℥. j. *Ol. Scorpion. lilior. alb.* an. ℥. ß. *ol. aniſ. chym.*

℥. iij. M. F. *linimentum.* Et, ne in usu balnei elanguerit, Julapium cord. sequens in promptu erat cochleatim ad libitum sumendum.

℞. *Aq. Epidem. Stephan.* an. ℔. ß. *syr. caryophyll.* ℥. ij. M. F. *Julap. cordiale.*

Mense Septembri ægra nostra ab usu thermarum cum multo fructu reversa est. Præcipuè verò exindè tendines, atque artus affecti plurimùm restituebantur, ad quorum curationem ulteriùs promovendam, consului uti balneis nostris Londini publicis bis, vel ter hebdomade uteretur, unà cum sequentibus medicamentis.

Sept. 4. 1683. ℞. *Sarsˢ. opt.* ℥. iv. *rad. chin.* ℥. j. ß. *rasˢ. C. C. ebor.* an. ℥. iij. *Passular. major. exacinat.* ℥. ij. *glycyrrh. rasˢ.* ℥. ß. *post debitam infusionem coque in aq. font.* ℔. viij. *ad* iv. *hujus colaturæ bibat* ℔. ß. *ter die horis medicis.*

℞. *Cerußˢ. Antimon. Milleped. præpar.* an. ℥. j. ß. M. *in sex chartulas, quarum unam capiat ter die cum singulis haustibus decoct. præscript. præcipuè verò quo tempore balneum ingreditur.*

Usu Balnei jam finito, moderatam diaphoresin singulis noctibus promovere satagebam, ex usu sequentis haustûs.

Sept. 12. 1683. ℞. *Aq. Card. Theriacal. still.* an. ℥. j. *cerußˢ. antimon.* ϑ. j. *syr. violac.* ℥. ij. F. M. *haustus per* x. *noctes continuas repetendus.* A quorum usu artus, atque tendines multum levaminis capiebant. Tandem verò, ne ægrotantis recidivatio in intermittentem febrem sub anni finem (cujus magna & rationabilis erat suspicio) perfectionem curationis irritam redderet, consului repetitum *Chinæ Chinæ usum per plures dies quartâ, vel quintâ quâque horâ sumend. sub formâ sequentis Apozematis.*

Sept. 20. 1683. ℞. *Cortic. Chin. Chin. pulveriz.* ℥. j. *Coq. in aq. card. & vin. alb.* an. *q. s. ad* ℔ j. ß. *Deindè fiat colatura cum fortissima expressione.*

Denique ad carnes resarciendas, & ad ulteriorem hectici caloris temperationem, ægrotæ consului, uti sese ad diætam lacteam exactissimam per sex hebdomadum spatium in aëre rusticano percipiendam reciperet.

A cujus usu ἰσχυρος facta est, & planè convaluit, restitutis tunc tandem purgationibus menstruis floridis, quæ antehàc per quatuor annos, ob emaciatum scilicet & inanitum corporis habitum, penitùs defecerant.

Anno verò sequenti, scilicet 1684. & mense Junio, ob rigiditatem quandam in tendinibus carporum, & alterius pedis, manentem thermas iterùm adibat, & posteà diætam lacteam repetebat. A quo tempore hucusque integrâ sanitate utitur, atque etiam maritata liberos peperit.

Eâdem ferè methodo præter spem omnium amicorum feliciter curavi Dominum *Overton*, extra Portam dictam *Newgate* habitantem; qui à longo rheumatismo tandem in statum planè tabidum redactus fuerat, unà cum dyspnœa, urgente & perpetuâ tussi, febre hecticâ continuâ, sputo puri simili, & reliquis phthiseos pulmonaris funestæ signis. Cujus historiam brevitatis gratiâ hoc loco recensere consultò omitto.

Historia III.

Domina *Lane*, uxor Barbitonsoris, habitantis in Plateâ dictâ *Covvlane*, circa annos 35. nata, ubi in statu phthisico emaciata & tussiens, per aliquot annos retroactos vixisset, mense Aprili 1684. in rheumatismum legiti-

mum incidebat unà cum cruciantibus doloribus, inflammatis tumoribus, versatilibus tamen, ab uno artu ad alterum citò migrantibus; item cum febre generis insigniter remittentis eum comitante. Cujus typus erat tertianus (quem genium febri rheumaticæ apprimè peculiarem esse sæpissimè sum expertus.) Quo in casu, quoties scilicet novus paroxysmus febrilis invadit, rheumaticus dolor atque tumor jam ante ferè sopiti in partibus affectis renovari, vel etiam in alios artus per metastasin materiæ (uti Veteres loqui amant) transferri solent. Paroxysmi verò admodùm prolati erant, per spatium scilicet xij. vel xvj. horarum, vigiliis etiam, deliriis, jactatione multâ, calore, & pulsu valdè febrili stipati. Quæ omnia symptomata immensis sudoribus excipi atque solvi solebant. Sub initium verò singuli paroxysmi rheumaticos dolores in artubus affectis semper exacerbari, vel alios etiam artus de novo corripere perpetuò observavi; adeò ut cum paroxysmo febrili novus rheumatismus semper intrare videretur. Ego tempore paroxysmi advocatus, indicationibus præsentibus satisfacere conabar, venæsectione, vesicatoriis, anodyno haustu, tinctura rosar. linctu pectorali, & julapio perlato. Et quidem omnibus symptomatis sub finem paroxysmi jam evanescentibus, sequenti die ad invisendum ægrotantem reversus hostem à præscriptis penitùs victum & fugatum esse existimabam, donec tandem à paroxysmi febrilis & rheumatici reditu nocte sequenti, planè intellexeram, quàm vanâ spe hucusque illusus fueram. Ideóque pro symptomatum indicantium urgentiâ, venæsectionem iterùm instituo, repetitionem hypnotici haustûs, & applicationem etiam cataplasmatis anodyni artubus à rheumatismo extremo dolore affectis mandans. Postquàm verò febris & rheumatismi typum, ad duas vel tres vices, planè tertianum fuisse deprehenderam; atque omnia, non obstante jam antè præscriptâ methodo, perpetuò in pejus ruere, ipso nervoso systemate jam tandem spasmis, præcipuè verò paroxysmi tempore, correpto: atque ore etiam aphthis ulcerato, fælici conjecturâ fretus, ad usum *Corticis Peruviani* in hoc deplorato casu me recipio; præscribendo ʒ. j. extra paroxysmum, tertiâ, vel quartâ quâque horâ exhibendam. Cujus usu xxiv. horarum spatio, à rheumatismo æquè ac à febre liberata absque ullo alio remedio, suo modo, hoc est phthisicè, valebat; minùs tamen pulmonibus oppressa quàm ante decubitum fuerat. Ubi verò primùm à dolore & febre liberata est, phthisin chronicam (quæ etiam à venæsectionibus, usu *Corticis*, atque aliorum jam antè præscriptorum medicamentorum minorari videbatur) planè negligebat, respuens cujuscunque generis medicamenta: atque indè post annum unum, vel alterum à phthisi illa pulmonari chronicâ sensim exstincta est.

CAPUT XII.

De Phthisi Pulmonari ortâ à febribus, præcipuè Crapulosis, Scarlatinis, & Intermittentibus; uti etiam à Variolis, & Morbillis.

SÆpissimè ab istis acutis morbis phthisin pulmonarem ortum suum traxisse vidi. Neque quidem mirum videri debet, calorem à febre putridâ in humoribus accensum, adeò facilè in hecticum, seu habitualem, in spiritibus & solidis corporis partibus situm, degenerare solere. Spiritus enim atque humores in habitu corporis cum jam diù pabulum, seu nutrimentum à sanguine nimis accenso, & calefacto receperunt, difficulter admodùm præternaturalem istum calorem deponunt: Atque ab hâc hecticâ & fixâ flammâ, quid mirum si colliquatio, & consumptio insequi aptæ sint natæ? Atque hoc maximè solet accidere in Variolis, Morbillis & in Scarlatinis & Crapulosis febribus. Siquidem istis morbis tam insignis humorum colliquatio insequitur, ab acri eos comitante calore effecta, uti progressu temporis vix sisti possit, quo novus chylus in posterum partibus solidis aduniri vel assimilari queat. Atque hinc fit, quòd calor partium præternaturalis non semper à critica eruptione prioribus morbis factâ penitùs exstinguatur; verùm calor hecticus in partibus solidis adhuc manet, unà cum inani tussi, atque aliis signis serosi & colliquativi sanguinis statûs (evictis jam prioribus morbis) etiam insecuturam phthisin præsagiens.

Usitatissimus hujus phthiseos prodromus est levis peripneumonicus affectus, vel tubercula scrophulosa in ipsis pulmonibus nata; quæ primùm in priorum morborum declinatione semper oriri solent. Quo fit ut febrilis calor non tantùm rursùs accendatur; verùm etiam tussi, dyspnœâ, vigiliis, siti, inappetentiâ; imò aliquandò etiam dolore pectorali, atque aliis incipientis phthiseos signis stipatus redeat. Ista enim phthisis plerumque est præceps & acuta, utpotè naturæ à priori morbo jam debilitatæ superveniens; neque quidem vel præcaveri, vel curari ullo modo potest, absque tempestivis, & repetitis venæsectionibus, utcunque debilis esse videatur ægrotantis status. Et quidem phlebotomiæ in præcedentis, seu originalis morbi declinatione neglectus, vel ejus nimis sera vel parca administratio, ansam huic phthisi utplurimùm præbere solet.

Debitis autem phlebotomiis jam ritè celebratis, reliqua curatio diligenti *Expectorantium* & *Balsamicorum* generali methodo jam antè descriptorum, uti & *diætæ lacteæ*, & *Julapiorum* temperantium usu, perficienda est. Quod dictum est de phthisi Morbilis, Variolis, Scarlatinis etiam & Crapulosis Febribus supervenienti (qui quidem morbi sunt omnes unius generis; naturæ scilicet insigniter serosæ, seu colliquativæ) idem etiam ob eandem causam de omnibus scorbuticis atque chronicis febribus pari ratione affirmari potest: uti quidem generaliter loquendo de cujusvis generis febribus quæ fuerint absque legitimâ & debitâ crisi finitæ. Febrili enim fermento hoc modo magis vi depresso, quàm evicto, mitis calor hecticus priori putrido calori succedit,

phthisin mox superinducturus. Ideóque in harum etiam febrium declinatione, cujuscunque fuerint generis, phlebotomia celebrari debet, & reliqua curatio sicuti in jam præcedenti periodo innuimus, perficienda est.

Quinetiam nullus dubito, quin vel ipsæ malignæ & pestilentiales febres, quæ per apostemata atque ulcera criticè terminari solent, phthisin etiam superinducere possint, materiam febrilem in tenerum pulmonum parenchyma criticè propellendo, undè tumores atque mali moris ulcera orta phthisin peracutam inducere apta sunt nata. Curatio autem perficienda est, tempestivo, & diligentissimo medicamentorum *Expectorantium*, *Abstergentium*, & *Balsamicorum* jam antè descriptorum usu: quo quàm citissima pulmonum purgatio iniri possit. De ortu verò phthiseos à febribus intermittentibus natæ, paucula hic speciatim subnectere lubet.

Primò scilicet me phthisin à nulla alia febre frequentiùs, quàm ab intermittente originem suam duxisse, obsevâsse. Quod quidem videtur mihi duplici de causâ accidisse: Primùm, quod ista febris, vel ob genium sibi peculiarem, (quippè quæ inexhaustam mineram in corporis habitu continet;) vel ob efficacium medicamentorum tempestivè, & copiosè exhibitorum neglectum, valdè chronica est, & sæpenumerò etiam fugata revertitur; atque indè fit quod ab hoc putrido calore longo jam tempore invalescente, calor tandem hecticus & continuus in spiritus, & partes solidas superinducatur; atque indè colliquatio humorum serosa, unà cum tussi, & reliquis phthiseos sociis non potest non insequi.

Secundò: Quòd hujusmodi ægri, eò quòd non suspicentur hujusmodi morbum fore lethalem, sicuti illum contemnere, ità etiam semetipsos negligere consuevêre; non tantùm morbum, nescio quibus mulierclarum Receptis, debellare satagentes, (quo fit ut sub febrem curandi prætextu, non rarò diathesin inflammatoriam, & venenatam sanguini & humoribus concilient;) verùm etiam sæpissimè sese aëri frigido, vel in ipso paroxysmi tempore, incautè exponentes, frigus unum post alterum percipientes, tandem incuriæ, & inscitiæ propriæ pœnas luant, per phthisin scilicet in hoc morbido humorum statu à frigore sæpiùs percepto, atque etiam neglecto effectam. Quæ quidem leni catarrhi nomine à miseris istis ægris signari solet; donec tandem negleglentiâ incurabilis evadat. Ideóque omnes admonitos vellem, ne falsâ opinione innocentis hujusce morbi indolis ducti, vel agyrtarum, vel muliercularum Receptis, sese committant; verùm uti eum, quàm citissimè copioso *Corticis Peruviani* (unicæ hujus morbi Herculeæ Antidoti) usu, penitùs atque tempestivè debellare, & repetito ejus usu febris revirescentiam præcavere satagant. Siquidem frequens in hujusmodi febrem recidivatio æquè phthisin minatur, ac si planè esset continua. Eodem etiam animo ægris consulo, uti durante morbo, præcipuè verò paroxysmi tempore, diligentissimè à frigore percipiendo caveant.

Tertiò: Phthisis ista est plerumque chronica; quæ scilicet per spatium anni, vel eo ampliùs, durat, priusquàm ad ἀκμὴν suam pervenerit, in hoc particeps naturæ originalis morbi à quo dependet.

Quartò : Signum hujus phthiseos pathognomonicum est, quòd ab ipsis morbi primordiis, paroxysmus febrilis, quotidianus, tertianus, vel quartanus, pro morbi scilicet originalis peculiari genio, febri hecticæ semper conjunctus sit, unà cum tussi, dyspnœâ, atque aliis phthiseos pulmonaris ordinariis signis.

Quintò : In hujus phthiseos curatione *Cortex Peruvianus* medicamentis thoracicis & pulmonaribus semper copiosè commisceri debet. Licèt enim plures à deplorata hujusmodi phthisi, intra tres, vel quatuor hebdomadas, verno tempore, *Corticis Peruviani*, unâ, vel alterâ unciâ, sine aliquo medicamento pulmonari, & sine ulla recidivatione liberârim : (cujusmodi curationis exemplar unum vel alterum illicò subnectere non pigebit :) Nullum tamen hujusmodi phthisicum, vel diligentissimo medicaminum antiphthisicorum usu, sine *Corticis* admixtione vel ipse curavi, vel à quoquam alio curatum memini.

Historia I.

Dominus *Thompson*, Arte Pictor, habitans in platea dicta, *Angiporto Sancti Nicolai*, juxta *Lumbard-street*, circa annum 1674. initio mensis Octobr. mediâ nocte, post esum Salmonis nimis liberum, unà cum uxore suâ, eâdem ipsâ horâ, in lecto correptus fuit febre quotidiana vel magis, uti ego sentio, triplici quartanâ. Uxor, nescio quibus medicamentis, tam diù à Pharmacopola malè habita est, quòd licèt ante Januarium mensem à statis febris paroxysmis liberata videretur, præ languore tamen virium perpetuò lecto decubuit, tanquàm illicò animam efflatura. Pulsus enim valdè debilis erat & celer, lipothymiæ frequentes, vigiliæ pertinaces, nausea & vomitiones ferè perpetuæ, sudores multi, & colliquativi, sitis immensa, sputatio copiosa, jactatio continua, generis nervosi affectiones hystericarum more insignes, appetitus in totum prostratus. Misera ægra quæ jam continuò instantem mortem expectabat, pristinæ febris reditum vehementer exoptabat, modò eâ lege à præsentibus miseriis liberaretur. Decocto amaro cathartico bis in eam rem exhibito, pro voto, priorem febrem cum justis periodicis paroxysmis revocavi. Deindè in paroxysmorum intervallis *Corticem Peruvianum* sub variis formis liberè, ad ℥. j. ß. scilicet præscripsi. A cujus completo usu planè convaluit, sine vel ulla morbi, vel ejus symptomatum revirescentia. Neque quicquam ampliùs præter Julapia hysterica & Opiata, pro symptomatum scilicet exigentiis, injunxi.

Maritus autem, cùm athletici fuerit habitûs, & multis negotiis implicitus ; præcipuè verò quoniam uxorem ex medicamentis perperam à Pharmacopolâ exhibitis, indies in pejus ruere observavit, sibi nullam opem vel à Medico, vel ab ipso Pharmacopœo petebat, expectans scilicet vere jam appropinquante, hostem suâ sponte discessurum.

Quotidie etiam, post peractum paroxysmi insultum, negotia sua tùm domi, tùm foras sedulò peragebat (febre interim simplicem suam formam uno eodémque tenore in statis paroxysmis, & intermissionibus per totum hoc tempus servante.) Tandem verò post uxoris suæ convalescentiam, ubi sese indies magis magisque morbo suo succumbere sensit, opem meam petiturus

erat; verùm à ſano iſto conſilio, tùm vernæ tempeſtatis appropinquatio, tùm graviorum negotiorum diſtractio eum abſtrahebant. Verum quidem eſt, quòd ſecundum jam conceptam opinionem, ſubſequentis ſcilicet veris initio, in ſimplici ſuâ formâ, ſuâ ſponte febris eum reliquerit; verùm appetitus adhuc omninò proſtratus manſit, dejectæ vires, corporis habitus valdè macilentus & exſanguis, pulſus continuò celer & debilis, ſitis ingens, reſpiratio anheloſa, tuſſis aderat ſicca, perpetuóque diu noctúque urgens, unà cum cæteris omnibus incipientis phthiſeos ſymptomatis.

Jam tandem ad me venit, unà cum uxore opem meam implorans, morámque ſuam multùm deflens. Satis mihi illicò perſuaſum fuit, incipientem iſtam phthiſin eſſe veram prioris *Protheo-formis* morbi ſobolem; ideóque nihil ferè è vulgaribus *antiphthiſicis* vel *thoracicis* medicamentis præſcripſi, quorum ope impoſſibile ferè duxi, uti æger, in maraſmi propè ſtatum jam redactus, priſtinæ ſanitati reſtitueretur. Verùm totam curationem *Corticis Peruviani* uſu abſolvendam eſſe ſtatui; quo pacto, febre jam prorſus evictâ, reliqua ejus ſymptomata ſponte ſuâ ceſſura ritè judicavi, ſicuti vel ipſe eventus fœliciter comprobavit. Ideóque in hoc tantùm incubui quo medicamenti formam ægroto redderem quàm gratiſſimam, ne contra ægri opiniones, æquè ac ipſum hoſtem militandum foret. Ideóque *Pulver. Chin. Chin.* formâ Tabellarum præſcripſi, in ſequentem modum.

℞. *Pulv. Cortic. Peruvian.* ℥. j. ß. *ſacchar. cryſtall. in aq. abſinth. mucilagine gum. tragacanth. incraſſat.* ℥. viij. *diſſolut. M. F. Tabellæ ſ. a. adeò uti ſingulæ ponderent* ʒ. ij. veſcatur unâ quater in die, ſuperbibendo ℥. iv. decocti pectoral. depurat.

Abſumptis jam Tabellis, illicò febris iſta hectica (quæ ſicuti intermittentis genuina erat ſoboles, ità etiam paternum inguen adhuc ſapiebat) planè evanuit, unà cum tuſſi, dyſpnœâ, & reliquo phthiſeos funeſtorum ſymptomatum ſatellitio; niſi quòd appetitus haud adhuc integrè reſtitutus eſſet: neque carnes præ temporis ſcilicet brevitate reſarcitæ. Ideóque tempeſtate id ſuadente, eum illicò in ruſticanum aërem dimitto; è quo poſt ſpatium duarum, vel trium hebdomadum reverſus eſt, ſtrenuus, ἐυσαρκῶς, vultu florido, & appetitu inſigni præditus, atque in hunc uſque diem optimâ valetudine utitur.

Hiſtoria II.

Mercator quidam *Norvvegienſis*, qui in vico dicto *Nevvington*, ultra Thameſin, habitabat; quo anno Dominus *Talbor* primùm propter liberalem *Corticis Peruviani* uſum in febrium inrermittentium curatione, publicè innotuit; eodem etiam ipſo menſe, quo ego ejuſdem Mercatoris uxorem, præter ſpem adſtantium omnium à febre remittente diriſſimis ſymptomatis ſtipatâ, inter alia remedia *Corticis Peruviani* uſu, liberaveram; cùm ipſe à febre intermittente tertianâ legitimâ & benignâ correptus eſſet, derelicto amico, & Medico ſuo noto & familiari, unà cum grandi turbâ ad Dominum *Talbor* accurrit; & numeratis quinque *Guineis* unciam unam *Corticis* inſignis arcani loco accepit; quo devorato illicò convaluit. Nullâ tamen curâ ad præveniendam febris revireſcentiam ab illo Empirico adhibitâ, elapſis duabus, vel ad plurimùm tribus hebdomadis, morbus tandem recrudeſcebat, à quo iterùm ite-

rúmque, verùm non sine priori gravi pretio singulis vicibus in manum dato, ex usu *Corticis* repetito liberatus, vir ad rem familiarem satis attentus, maluit reliquam hyemis partem sub ærumnosis hujus febris symptomatis agere, quàm continuò eodem modo crumenam suam emungere, interim sperans morbum saltem vere sequenti suâ sponte discessurum. A longo verò hujus febris continuato cursu, (quod forsan frigus sæpiùs paroxysmi tempore perceptum, & mulierc ularum, & agyrtarum non adeò salubres receptæ, (quibus omnibus avidè, & sine delectu uti solebat) promovebant:) sub veris ingressu, calor hecticus continuus in febris putridæ paroxysmorum intervallis accendi videbatur, immani etiam tussi, dyspnœâ, sudoribus colliquativis, siti continuâ, nauseâ, atque aliis hujusmodi symptomatis stipatus. Undè ante finem Junii mensis, quo tempore sese statim phthisicè exspiraturum credens, à me opem petiit; adeò languidus, & emaciatus fuit, uti faciem planè Hippocraticam præ se ferret, & à primo ejus aspectu planè eum deploratum judicassem, si ab aliqua alia causa, quàm à febre intermittenti, hæc phthisis ortum suum duxisset. Phthisin verò hoc modo ortam, utcunque specie tenus deploratam, curabilem tamen ritè judicabam, quoniam scilicet penes me erat eo modo, hâc saltem anni tempestate, antidotum illam magnam, *Corticem* scilicet *Peruvianum*, exhibere; uti non tantùm febrem intermittentem tollerem; verùm etiam revirescentiam ejus impedirem. Quo factum est, ut nullus dubitarem, quin detracto jam fomite, flamma hectica sponte suâ extincta foret; unà cum toto symptomatum pulmonarium indè dependentium satellitio. Quæ quidem conjectura citissimè eventu fœlici comprobata fuit. Siquidem spatio iv. vel v. dierum febris intermittentis paroxysmis ab exhibitione unius unciæ *Corticis*, formâ pilulari, jam sublatis, febris hectica etiam suâ sponte evanuit; tussis etiam unà cum aliis pulmonaribus symptomatis multùm minorata fuit, & appetitus plurimùm adauctus. Cum verò febris originalis revirescentia repetito ejusdem *Corticis* usu jam præcaveretur, intra mensis unius spatium absque vel uno medicaminum pectoralium grano, omnia phthiseos symptomata sponte suâ evanuerunt: quin & æger ἰσχνὸς, & ἴσαρκος, quantùm ego scio, in hunc usque diem manet.

Historia III.

Dominus *Lane*, œnopola, ad insigne Reginalis Capitis, in *Southwark*, vir sanè robustus, & procerus, circa mediam ætatem, sub initio autumni, anno *Æræ Christianæ* 1668. febre quartanâ vehementissimâ correptus fuit; atque illicò sese consulti Medici curæ commisit; qui usitatis remediis, & Antiquorum methodo eum tractavit, venæsectione scilicet, vomitione, frequenti purgatione, Julapiis febrifugis, & apozematis longis deobstruentibus, & alterantibus. Indies tamen malum in pejus ruit, febris tandem duplicatur, imò triplicatur, adeò ut nullus dies ἀπυρετὸς fuerit; & circa finem Decembris paroxysmi in tantùm erant producti, uti alter statim ferè post alterum subintraret; vires etiam adeò prostratæ, ut vix è lecto suo consurgere potuerit; quin & appetitus in tantùm elanguebat, uti vel ipsam avenaceam vix degustaret. Continuò, & immensè sitiebat; quoniam nunquam à febre originali, vel hectica superinductâ liber esse videbatur; ideóque perpetuò sese-

in lecto inquietus jactitabat. Inſuper verò undiquaque ferè per totum corpus, præcipuè verò in pectore, atque artubus maculæ ſcorbuticæ purpureæ, eæque ſatis amplæ apparebant: Crura, atque femora, uti etiam abdomen, & thorax hydropicorum more valdè intumeſcebant. Tuſſis erat importuna, & continua, & reſpiratio difficilis, & valdè inæqualis. Adeò ut æger primo aſpectu mihi videretur non tantùm febre intermittenti, verùm etiam hecticâ continuâ à priori ortâ detentus; atque indè in phthiſin pulmonarem, & hydropem univerſalem incidiſſe. Ubi jam de ægri vita planè deſperatum eſſet, ego tandem ab amicis advocatus, non tam ad febrem (quam ante æſtatis adventum incurabilem eſſe judicabant) curandam; quàm ut aliquales ſuppetias contra phthiſin, hydropem, & ſcorbutum ferrem; hoſtes quidem, qui adeò ferociter deſæviebant, uti mortem ferè præſentem minari viderentur. Ipſe verò æger vel ipſius cibi, licèt delicatiſſimi, nauſeâ affectus, multò magis medicaminum, quorum copiâ ventriculus ejus jam diù obrutus fuerat, ægrè admodùm conſenſit uti curationem cujuſvis generis pharmacis tentarem. Hoc tandem multis precibus obtinuerunt amici; uti per iij. vel iv. dies, *Pilulas noſtras ſpecificas è Cortice Peruviano* factas, tentaminis gratiâ admitteret.

Quo ſpatio 3. vj. pulveris jam conſumptis, illicò à paroxyſmi ſequentis inſultu liber evaſit. Die ſequenti, cùm ego jam ægrotum inviſeram, eum inveni de hoſte prorsùs triumphantem, ova ſorbentem, & paratum foràs in curru, qui jam præ foribus erat, vehi, quo neceſſaria negotia proſequeretur. Quod verò mihi multò magis mirandum videbatur: ſicuti maculæ omnes diſparuerunt, ità etiam tumor ille hydropicus, ſine vel ullâ ſenſibili evacuatione, evanuit. Reſpiratio etiam difficilis, & tuſſis unà cum reliquis phthiſeos incipientis ſymptomatis plurimùm mitigari videbantur, atque indies decreſcebant, donec tandem æger priſtinum ſanitatis ſtatum paulatim recepiſſet. Verum quidem eſt, febrem hanc poſt menſem unum, ſub ſpecie quartanæ ſimplicis, reverſam eſſe; & ad quartum ferè paroxyſmum durâſſe; verumtamen ſine uſu remediorum, vel priorum ſymptomatum ſuperinductione prorsùs evanuit; à quo tempore optimâ valetudine fruebatur æger, donec tandem, poſt annum ſcilicet elapſum, & quod excurrit, funeſtè ab hæmorrhagiâ narium ſublatus eſt.

CAPUT XIII.

De Phthiſi Icteritia, ſeu Hepatica.

SAnguis, ubi primùm novas chyloſas partes, & nutritioni idoneas, hìc indè in circulatione depoſuerit; à particulis ſalinis atque acribus, quas, lege naturæ, in ſeſe adhuc continet, (quo indè miniſtretur, & quotidiè reparetur bilis, & reliqua neceſſaria corporis fermenta) planè acris, ac ſi fermento imbutus redditur. Ideóque eâdem naturæ ſagacitate proviſum eſt, quo poſtquàm hoc modo neceſſariis fermentis ſatisfactum eſt, acres & ſuperfluæ reliquiæ, tanquàm excrementa, illicò per poros cutis, renes, glandulas inteſtinorum

testinorum crassiorum, reliquásque portas, seu emunctoria corporis, protrudantur atque eliminentur; ne massa ipsa hujusmodi particulis onusta, atque oppressa, indéque in morbidum statum redacta, à naturali suâ functione deficiat.

Ex jam antè dictis satis constare potest rationi, quàm multis nominibus Icterus viam in phthisin sternere soleat. Sivè enim accidentalis is fuerit; utpotè ab obstructione naturalis bilis progressûs è vesica fellea in cavitatem intestini duodeni, à calculo, vel à partium bilis glutinositate factâ; sivè etiam magis habitualis, à deficienti scilicet partium biliosarum in ipso hepate secretione, à schirrosâ ejus induratione, vel exulceratione, proveniens, duo sunt, quæ non possunt non indè nasci; bilis scilicet defectus in intestinis; & nimia ejus congestio in sanguine. Horum priori, natura ob debiti menstrui in chyli volatilizatione defectum, à convenienti partium excrementitiarum à chylosis separatione impeditur: quo fit quòd stercora in sese utramque partem continentia colore albo extrudantur, unà cum manifesto ægri, vel ab ipsis morbi primordiis, languore & imbecillitate: Quippè quòd ab hac continua novi chyli detractione atrophia universalis sensim inducitur; quod jam anteà in *Appendice ad Primum Librum* innuimus. A posteriori verò ipsa sanguinis massa alteratur, & morbidè afficitur; utpotè particulis biliosis acribus, & pungentibus nimis saturata. Quod sese prodit, non tantùm per universalem in corporis habitu excitatum pruritum; verùm etiam per auream tincturam toti cuti inductam, & per colorem urinæ intensè rubrum & flavescentem. Ab hâc acrium & biliosarum partium in sanguine congestione; saltem quoties diuturnam, & habitualem esse contingit, nemo mirari debet, si vel ipsa massa in calorem hecticum degeneret; & quàm citò pulmones indè hecticè calefacti inferciri, tumescere, inflammari, & putrescere apti sint nati, æquè facile est vel cuivis observare. Adeò ut Icterus, quotiescunque is est chronicus & habitualis, tonum sanguinis sensim evertendo, phthisin etiam pulmonarem chronicam inducere soleat. Quod non parum etiam promovetur ab oppressione hypochondriorum perpetuò ea gravitanti, præternaturali hepatis densitate & constrictione effectâ, quoties scilicet icterus est chronicus: atque etiam à colica ventriculi, seu horrendis illis spasmodicis doloribus, qui frequenter recurrere solent, à ductûs fellei obstructione, per calculum, vel bilis glutinositatem; vel etiam ab ipsius jecoris inflammatione & exulceratione, quoties scilicet hic morbus accidentalis est, & magis acutus. Sicuti enim pulmones non possunt non multùm pati per consensum cum vicino jecore habitum, & contractionis etiam spasmodicæ necessariò cum illo participes fieri, sub specie scilicet suffocationum hystericarum; undè tenerum eorum parenchyma frequenti constrictione plurimùm subverti, & à tono naturali mutari necesse est, in ictero scilicet accidentali: Ità etiam quoties est habitualis, melancholia hypochondiaca, quæ semper gravantem illam oppressionem ab obstructo hepate ortam comitari solet, in phthisin pulmonarem magis forsan quàm vel ulla alia animi pathemata disponit. Verum quidem est, me rarissimè quidem phthisin pulmonarem ab ictero accidentali ortam deprehendisse, sivè is mor-

bus originem suam à ductûs cholidochi obstructione ; sivè ab ipsius hepatis inflammatione & ulceratione duxerit: Siquidem præ atroci colicâ, seu dolore spasmodico, & febre acutâ inflammatoriâ hunc ictterum utplurimùm comitari solitis, rarò admodùm ægrotum tam diù superstitem esse contingit, uti sanguis à bilioſis particulis in se præternaturaliter congestis, adeò insignem alterationem subeat, ut ad genii adeò chronici phthisin formandam disponatur. Priusquàm verò possibile sit sanguinem mutationes tanto effectui pares subire, vel morbus arte ab ægro, vel æger morte à morbo tollitur. Ictero verò chronico & habituali à schirroso, vel nimis denso, & constricto hepatis parenchymate orto, nullus morbus frequentiùs quàm phthisis pulmonaris chronica, supervenit ; quæ quidem in hydropem fatalem plerumque terminari solet. Sicuti enim hic morbus est plurium annorum, quippè quòd nullo graviſſimo symptomate stipetur ; ità bilis indè in sanguine præternaturaliter congesta, licèt non sit tam copiosa, quàm in ictero accidentali ; per longam tamen moram, & frequentem cum illo *cohobationem* (si ità loqui fas est) totam massam efficaciùs alterat, & morbidè disponit ; à quo tenerum pulmonum parenchyma tandem fatalem labem contrahere nemo mirari debet. Causæ evidentes, seu procatarcticæ, hujus phthiseos, sunt ferè crapulæ frequentes & longæ, & pathemata animi graviora sese alternatim excipientia. Ab illis parenchyma jecoris, & forsàn etiam ipsorum pulmonum, perpetuò ferè nimiùm calefieri, & succo superfluo inferciri ; ab istis verò spasmodicè constringi, vel comprimi, contingit : Ab utrisque conjunctim jecur saltem (& forsan etiam pulmones) in tono, seu compage suâ nimis compressum, & constrictum, si non etiam schirrosum, vel inflammatum, & ulceratum redditur. Atque hinc non potest non insequi nimia bilis in sanguine congestio ; atque indè morbida ejus alteratio, oppressio hypochondriorum, melancholia, cum reliquis jam antè memoratis signis, quæ in phthisin pulmonarem tendunt. Atque hinc est quòd ego phthisin hanc crapulosam vocare soleo. Satis enim notum est, vel cuivis in Medicinæ praxi tantillùm exercitato, quàm sæpè ab anxiis curis, atque aliis gravioribus animi pathematis, multâ & consuetâ crapulâ alternatim exceptis, nonnullos vitæ malè actæ pœnas luere contingit, præmaturâ ejus & satis ærumnosâ extinctione ab hujusmodi phthisi effectâ ; cui non multùm ante fatalem diem ascites ; aliquandò etiam anasarca, superinduci solet.

Signa hujus phthiseos diagnostica à tribus fontibus petenda sunt : Ab urinâ scilicet, cute, & hypochondriis.

Primò : Urina quidem est quantitate admodùm pauca, contentis plurimùm saturata, & coloris intensè rubri, & flavescentis, instar cerevisiæ Brunsvicensis. Verùm quidem est omnium phthisicorum urinam, ob febrem esse aliquatenùs rubram & paucam, & ob præsentem colliquationem contentis etiam saturatam ; atque hoc pacto in febribus putridis intermittentibus apparere solet. In phthisi verò hepaticâ, seu ictericiâ, phænomena ista gradu multò magis intenso semper inveniuntur ; & quò magis hepatis parenchyma obstruitur, atque indè copiosior fit bilis in sanguine congestio, eò semper intensiora. A bilis enim commixtione pars sanguinis serosa, seu urinaria, sicuti

tincturâ profundè rubrâ, & flaveſcente imbui ſolet, ità etiam coagulari & partes ſuas heterogeneas præcipitare apta nata eſt; undè etiam peti poſſit ratio, quare hujuſmodi phthiſicorum urina tàm pauca & contentis plena, æquè ac rubra & flaveſcens eſſe ſoleat.

Secundò: Color cutis etiam ſubflavus eſt. Fateor quidem omnium tabidorum cutim, in quantùm marcor prævaluit, à partium contractione craſſeſcentem, nitore ſolito privari; verùm in hac phthiſi præter pallorem, & ſqualorem illum vultûs, flavedo varia & incerta, uno die plus quàm altero manifeſta eſt; præcipuè verò circa collum, dorſum, atque alias corporis partes cute craſſiore tectas, licèt non tam intenſa ſit, quàm in ictero accidentali eſſe ſoleat, ubi per totalem cholidochi ductûs obſtructionem, multò copioſior bilis in ſanguine coacervatur, quàm ubi ab obſtructione glandularum hepatis, imperfectè tantùm à ſanguine ſecernitur.

Tertiò: Oppreſſio gravativa ſemper in hypochondriis ſentitur, cum melancholia conjuncta, ab obſtructione & mole hepatis indè auctâ proveniens; quod ſæpiſſimè adeò indureſcit, & quantitate augetur, uti indè non tantùm dextrum hypochondrium multùm diſtendi, & elevari; verùm etiam tumorem in illo quaſi renitentem externo etiam tactu ſentiri contingat.

Phthiſis iſta ſemper eſt chronica, & plurium annorum, utpotè à cauſa tarda & lenta procedens. Sputum etiam eſt magis viſcidum, quàm copioſum, uti in omni phthiſi tarda eſſe ſolet.

Sicuti cum inappetentiâ, & cibi faſtidio iſta phthiſis incipit, ità in hydropem aſciticum tardum, & dolorificum ferè ſemper terminatur; ubi primùm ſcilicet à progreſſu morbi hepar adeò indurueriť, uti à vaſorum lymphaticorum per illud reptantium conſtrictione, ea in partibus inferioribus ῥῆξιν pati contingat; Cui etiam frequens hæmorrhagia narium à circulatione in aliis partibus impeditâ, ab iiſdem obſtructionibus orta, ferè ſemper adjungi ſolet. Ideóque utut curabilis ſit hæc phthiſis, ſi Medicus expertus ab ægro morigero tempeſtivè accerſatur, nulla tamen eſt eâ fatalior, ubi jam hydrops à lymphæductuum rupturâ per hepatis duritiem effectâ, ſupervenerit. Neque quidem miſellus æger ἀθανασίᾳ frui poteſt, propter horrendos & perpetuos dolores, anheloſam reſpirationem, & reliqua ſymptomata, ſegnem hunc hydropem comitari ſolita.

Indicationes curativæ generales ſunt tantùm duæ; pulmonum ſcilicet morbidè affectorum in ſtatum ſanum reſtitutio; & cauſæ, à quâ pulmones adeò malè affectos eſſe contigit, ſublatio. Priori indicationi ſatisfieri poteſt uſu remediorum pulmonarium, generali methodo, *in Libro ſecundo* jam antè memoratorum: Secundæ verò, ope hepaticorum, diureticorum, chalybeatorum, atque aliorum ejuſmodi, quæ hepatis obſtructiones removendo, debitam & liberam bilioſarum partium è ſanguinis maſsâ ſecretionem reſtituant, & bilis excretionem in inteſtina per ductum communem promoveant; quo atrophiæ cauſa, atque etiam phthiſeos hujus pulmonaris ſymptomaticæ, penitùs tolli poſſit. Quo pacto verò generalis curationis phthiſeos methodus commixtione hepaticorum cum pulmonaribus, (quo utrique indicationi ſatisfiat,) ſit varianda, mallem exemplis, quàm novæ me-

thodi descriptione, ostendere; ne hujus discursûs filum nimis protrahi videatur. Ideóque historiam unam, vel alteram ad hanc rem speciatim spectantem illicò narraturus sum, præmissâ unicâ hâc generali observatione, quam quidem in totâ hujus phthiseos curationis methodo, præ oculis habere convenit; quod scilicet inter *pectoralia incidentia*, *abstersiva*, & *carminativa*, semper eligenda sint; *incrassantia* omninò sunt vitanda, & *mucilaginosa* cum aliis *alterantibus* moderatè usurpanda; ità suadente non tantùm phlegmatis viscositate, (quod hujusmodi phthisici vix cum maximo conatu expectorare, aut exscreare possunt;) verùm etiam ipsius hepatis obstructo statu; in quo quidem, in hoc casu, prima hujus tabis semina delitescunt. Indéque fit, quòd utcunque hæc phthisis jam incipiens, aliquandò perfectam curationem admittat, ex mero scilicet *incidentium*, & *chalybeatorum* usu, quæ hepatis obstructiones tollendo, & consequenter etiam causam morbi procatarcticam auferendo, satis etiam pulmonibus prospiciunt, quibus labes nondùm tam altè impressa fuerat, quin ultrò cedat, & evanescat, postquam novus fomes ab hepate malè affecto ministrari cessat. Nunquam tamen vidi hujusmodi phthisin à medicamentis merè pulmonaribus curatam; semper verò à copioso incrassantium usu, & eorum omnium, quæ hepatis obstructiones augent, plurimùm & citò ad gradum usque funestum confirmatam observavi. Ideóque sicuti lac, & omnia lacticinia, imò & ipsum *Lac asininum*, multò magis *diæta* merè *lactea*, in hujus phthiseos curatione non convenit: Sic etiam ob eandem rationem, satius est ab omni usu *Laudani*, & *Opiatorum* cujuscunque generis, nisi urgenti necessitate, abstinere. Mœstitia sedulò devitanda est, quæ partium hepatis constrictionem continuò promovet. In aëre etiam tenui, & perflatili æger versari debet, & inibi exercitiis moderatis quotidiè uti, quæ omnia ad tollendas hepatis obstructiones multùm conferunt. Super omnia verò hanc curationem promovet longus *Amarorum*, & *Chalybeatorum* usus; præsertim verò *Aquarum mineralium Chalybeatarum*, modò obstructiones non eò invaluerint, ut aquarum fluxum per urinam præpediant. Sin verò res ità sese habeat, religiosè ab earum usu abstinendum est, ne à præmaturo hydrope superinducto morbus illicò incurabilis reddatur.

Historia I.

Dominus *Dell*, circiter annum ætatis suæ vigesimum, cum jam à multis retrò annis dypsnœâ, & tussi asthmaticâ, unà cum aliis phthiseos pulmonaris chronicæ notis laborâsset, & tinctura in cute, & urinâ quadantenùs flavescente, cum aliis obstructi jecoris signis affectus esset, tandem in febrem inflammatoriam, horrendis doloribus pectoris, siti, vigiliis, necnon sputo sanguine leviter tincto, atque aliis tuberculorum pulmonarium inflammatorum signis stipatam incidit, & à me opem petiit. Statim ab inspectione urinæ profundè rubræ & flavæ; contentis etiam instar Cerevisiæ *Brunsvicensis*, saturatæ; uti & à levi cutis flavedine (licèt adolescentem nunquam antehac, quod scio, vidissem) febrem peripneumonicam ægro, jam anteà in phthiseos ictericiæ, seu hepaticæ statu existenti, ex accidente aliquo superveniisse ritè conjeci. Ideóque primo die, Novembris scilicet nono, anno 1688. ℥. x. sanguinis è

cubito dextro illicò detrahi jussi, & ℥. iv. Apozematis sequentis, cum cochleari linctûs sæpissimè propinari.

℞. *Ol. Amygd. dulc. syr. ex Erysimo* an. ℥.ij. *Sacchar. cand. alb.* ʒ. ij. *M. exactissimè. F. Linctus.*

℞. *Decoct. pectoral. depurat.* ℔. ij. *tinctur. croc. syr. è quinque radicib.* an. ℥. j. ß. *M. F. Apozema.*

Ad dolores pectoris, & lateris sublevandos jussi sequentem fotum partibus affectis, urgente dolore, calidè applicari, in vesicam bubulam priùs inditum, ità ut semiplena tantùm sit vesica.

℞. *Rad. petroselin. fœnicul. sem. lin. fœnugrec.* an. ℥.ij. *flor. chamæmel. melilot.* an. *M. ij. Coqu. in aq. F. q. s. in fotum.* Amotâ vesicâ curavi pannum laneum linimento sequenti calidè illitum locis affectis imponi.

℞. *Unguent. dialth.* ℥.ß. *ol. lilior. alb. laterit.* an. ʒ.iij. *M. F. linimentum.*

Ad spiritus refocillandos Julapium cordiale sequens præscripsi, cochleatim sumendum ad libitum.

℞. *Aq. meliss. ceraſor. nigr.* an. ℥. iij. *aq. epidem.* ℥. ij. *syr. caryophyll.* ʒ. x. *M. F. Julapium.*

Novembris 10. Flagrante adhùc febre, necnon urgente plurimùm dolore, iterùm ℥.viij. sanguinis ex eodem brachio, quo priùs, detrahi jussi: & propter urgentem sitim *gr. xv. sal. nitr. purifs. sacchari albi* ʒ. ß. commixt. in singulis haustibus cerevisiæ solvi; Enema etiam lactis saccharat. florib. chamœmel. alterat. injici; nisi alvus suâ sponte soluta fuerit, necnon (si dolor id requireret) *Emplastrum ex aq. partibus Emplastr. Paracels. & de Mimio* super alutam extendi, & partibus affectis imponi; horâ somni etiam (si dolor multùm sæviret) *Landan. liq. Helmont. gutt. xv.* in haustulo Julapii exhiberi, & in Apozemate pectorali ℥. j. simi equin. frigidè infundi. A quorum usu meliùs sese quadantenùs habere videbatur, jam plurimùm mitigatâ febre; dein verò factâ jam diligenti urinæ, cutis, & stercoris inspectione, certior de jecoris obstructione factus eram. Ideóque loco prioris apozematis sequens præscripsi, cum linctu, quartâ quâque horâ ad ℥. iv. sumend.

℞. *Ingredient. decoct. pectoral. q. s. Rad. petroselin. fœnicul. cichor. gramin.* an. ℥.ij. *rad. curcum. cortic. intern. berberor.* an. ℥.j. *raſ. C. C. ebor.* an. ℥. ß. *uvar. Corinthiac.* ℥. ij. *croc. in nodulo ligat.* ʒ.ß. *Coq. in aq. f. q. s. ad* ℔.ij. *Circa finem ebullitionis addendo vin. alb. opt.* ℔. ß. *Colaturæ adde aq. lumbricor. magistr.* ℥. iij. *Syr. è quinque radicib. decoct. traumatic.* an. ℥.ij. *M. F. Apozema.*

Tinctura sacra etiam ℥.ij.ß. horâ somni propinari jussi, à qua bis alvum deposuit sequenti mane cum levamine. Ideóque Novembris 11. usum Apozematis continuari, *Tincturam* horâ somni repeti, & mane sequenti *Aquar. mineral. purgant. à* ℔.iv. *ad* iij. *coct. & semilibrâ lactis alterat.* propinari jussi, locóque prioris Julapii sequens substitui, copiosè bibendum.

℞. *Aq. petroselin. fœnicul.* an. ℥.iv. *aq. lumbric. magistr. Syr. è quinque rad.* an. ℥.ij. *M. F. Julapium.*

Novembris 13. ex hac methodo omnia symptomata alleviari cœperunt, urina etiam colore non adeò icteritio, atque antèa fluebat. Ideóque Apozematis, linctûs, & julapii ultimò præscript. continuationem, & *Tincturæ*

Sacræ repetitionem horâ somni jubebam : atque etiam ad obstructiones hepatis ulteriùs reserandas tres pilular. sequentium quartâ quâque horâ è cochleari linctûs cum hausto Apozematis exhiberi.

℞. *Pulv. milleped. præp. stercor. anserin.* an. ʒ.j. *Croc.* ϑ.ß. *Syr. è quinque rad. q.s. M. F. pilulæ mediocres deaurand.*

Novembris 14. Post hanc curam ad relevationem obstructi hepatis cum successu adhibitam, pulmonibus, qui ab hujus visceris defectu jam multum perpessi fuerant, attentiùs, prout res postulabat, prospicere cœperam, cùm tussis chronica, uti & dyspnœa, à phlegmatis, quo bronchia infarciebantur, viscositate procedens, de hâc officii nostri parte continuò nos monerent; præcipuè verò, cùm utraque non parum jam à nuperrimâ affectione peripneumonicâ aucta esset. Ideóque præter usum continuatum linctûs absterfivi, & apozematis è pulmonaribus, hepaticis, & diureticis confecti, atque etiam Julapii, & repetitionem Tincturæ sacræ horâ somni; præscripsi tres pilular. sequentium è cochleari linctûs, ter die sumend. cum hausto Apozematis.

℞. *Pulv. Milleped. præp.* ʒ. iij. *gum. ammoniac. depurat.* ʒ. j. ß. *flor. benzoin.* ʒ. j. *extract. croc. balsam. Peruvian.* an. ϑ. ß. *balsam. sulphur. terebinthinat. q. s. M. F. pilul. mediocres deaurand.*

Novembris 15. Iisdem insistere jussi, & post mediam noctem Tincturam sacram repetere, & mane sequenti Aquas minerales purgantes. Quo pacto ex meo præscripto usque ad diem xix. procedebat, nisi quòd loco Tincturæ, ʒ. ß. pilul. stomachic. cum gum. substituerim, ob fastidium scilicet quo à longo medicamenti illius usu affici jam cœperat.

Novembris 19. Mandavi repetitionem pllularum stomachicarum, & Aquarum purgantium tertio quoque die, ad tres vices, & uti in usu linctûs, apozematis, & pilularum Balsamicarum, per spatium octo dierum persisteret.

Decembris 10. Ad me in musæolum meum advenit, vegetus, ἰυχρως, & ἐυσαρκος, & à morbosis pulmonum atque hepatis symptomatis multò magis liber, quàm per multos retrò annos jam fuerat. Quò verò hoc chronicum malum funditùs eradicaretur, præscripsi ℞. j. *Tinctura sacræ*, ut sumeret *cochl. vj. vel vij. quartâ quâque nocte*, & uti durante ejus usu, ʒ. iv. *Apozematis pectoralis, & hepatici* jam antè præscripti, diebus intermediis ter die, horis scilicet medicis, hauriret. Eum insuper seriò admonui, uti *Cerevisiâ antiscorbuticis, hepaticis*, & *pulmonaribus* medicatâ, & *Aquis chalybeatis Islingtonensibus Sadleri*, proximo vere atque æstate uteretur.

Historia II.

Dominus *Maddox*, Vir ad minimùm quinquagenarius, arthriticus, & hypochondriacus; à longis curis & pathematis animi gravioribus, & ab assuetâ liquorum spirituosorum ingurgitatione, sensim in inappetentiam, & dispositionem vomiturientem, pulmonum infarctionem unà cum tussi; atque etiam in hepatis obstructionem, & totius corporis tabem incidit. Tertio verò die Augusti, anno 1688. ego accersitus illum inveni constrictione alvi, & dolore dorsali, & laterali spasmodico, & admodum horrendo per pluri-

mos dies detentum, non sine manifestis præsentis febris & languoris signis, quæ in tantum jam invaluerant, uti vel de ipsâ vitâ planè desperaretur. Primùm opinatus sum dolorem à colica nephritica ortum suum habuisse; indéque ℥. x. sanguinis illicò è brachio extrahi jussi (non tantùm præsenti febre; verùm etiam inflammationis in intestinis ob extremum dolorem subsecuturæ metu id suadente) partes affectas unguento dialth. ol. lilior. alb. & laterit. commixtris calidè illini, & pilulas è ʒ. ß. extracti Rudii & gr. j. ß. Laudan. Lond. in lecto exhibendas, præscripsi, quo dormiret; Julapium etiam cordiale temperatum, ad vires refocillandas sæpiùs propinandum. Et, si opus fuerit, alvum post octo horas *Enemate lactis saccharat. florib. chamœmel. alterat.* solicitari jussi; operatione verò *cathartici* jam finitâ, gutt. xx. *Laudan. liqu.* in haustulo Julapii horâ somni propinari. His verò necquicquam vel ad alvi subductionem, vel ad doloris mitigationem proficientibus, Augusti sexto, *Apozema mucilaginosum*, & *lubricans* præscripsi sæpiùs bibendum, & per tres continuas noctes *Pilul. stomach. cum gum.* ʒ. ß. *Laudan. Lond. gr.* j. ß. & matutinis sequentibus ℔. iv. *Aquar. mineral. purgantium.*

Augusti 17. repititionem *Pilularum* jussi horâ somni, & *Aquarum* etiam manè sequenti; & uti *Aquas* biberet coctas, solvendo in ultimo haustu *Mannæ selectissimæ* ℥.j.ß. Dolor verò spasmodicus dorsi, & constrictio alvi, his non obstantibus, manebant: Indéque

Augusti 18. præscripsi *Cochlear.* iv. *Elixir. salutis*, & *Laudan. liqu. gutt.* xxx. horâ somni offerenda, & uti aurorâ sequenti sumeret ℥. iij. Apozematis sequentis calidè; & repeteret tertiâ quâque horâ, donec alvus copiosè dejiceret.

℞. *Fol. sen.* ℥. ß. *sem. coriandr. præp. sal. tartar.* an. ʒ. ij. *Coque in Aqu. mineral. purgant.* ℔. j. ß. *ad* ℔. j. In colaturâ dissolvendo *Mann. selectiss.* ℥.ij. A cujus usu alvus tandem nimis liberè, hoc est supra vires, fluere incipiebat; sine aliquo verò doloris levamine, qui adeò desæviebat, uti vix vel ipsius *Laudani* usu compesci potuerit, licèt gradatim ad *gutt.* XL. L. LX. ascenderemus, quas tamen singulis noctibus repetere coacti fuimus.

Augusti die xxj. secundâ vice ad illum invisendum accersitus, à colore cutis leviter croceo satis benè intellexi, primam totius mali originem non in renibus, verùm in obstructo jecore diù latuisse, & neque phthiseos progressum præcaveri, neque quidem præsentem illum horrendum dolorem inter dorsum, latera atque alvum commigrantem, tolli potuisse, nisi debito respectu ad hancce partem priùs habito. Neque indè quicquam morabar, quòd dolor in partibus abdominis inferioribus, juxta regionem renum & vesicæ, & longè infra hepatis sedem, sentiretur; quoniam sæpissimè antehàc idem hoc in ictericiis observaveram, quos sæpiùs querentes, & præ feroci dolore, quem in partibus hypogastricis sentiebant, ejulantes audiveram, cùm causa reverà fuerit in hypochondrio dextro remota. Cujus φαινομένου non admodum difficile est rationem reddere: Nempè quòd, icuti hepatis parenchyma, ex nostra hypothesi & observatione, ob præternaturalem compressionem & densitatem, sensu ferè privatur, ita etiam ob eandem rationem, transitum admodùm difficilem sanguini, lymphæ, atque aliis liquoribus per se transeuntibus præbet; uti indè necesse sit

vasa hùc è partibus abdominis inferioribus tendentia, ultra naturalem tonum distendi, & varicosa reddi; atque indè multùm pati, donec tandem ex usu *Hepaticorum*, & *Ecphracticorum*, parenchyma hepatis laxum & naturalem suum tonum restitutum habuerit. Ex hac hypothesi per tres hebdomadas jussi singulis noctibus ℥. *ij.* ß. *Tinctura sacræ* horâ somni propinari (cui gutt. XXX. XL. & tandem etiam L. *Laudan. liqu.* semper, præ doloris scilicet vehementiâ, addi coactus permittebam.) Quarto quoque mane *Apozema catharticum* repetendum cum additione ℥. *j.* ß. *syr. de spin. Cervin.* & diebus intermediis ℥. iv. *Apozematis diuretici* sequentis quartâ quâque horâ propinandas præscripsi.

℞. *Rad. cichor. gramin. petroselin. fœnicul.* an. ℥. ij. *rad. curcum. cortic. interior. berber.* an. ℥. j. *rasur. C.C. ebor.* an. ℥. ß. *uvar. Corinthiac.* ℥. ij. *Croc. in nodulo ligat. & sæpiùs expreß.* ʒ. ß. *sem. anis.* ʒ. ß. *coq. in Aq. f. q. s. ad* ℔. ij. *addendo sub finem ebullitionis vin. alb.* ℔. ß. *Colaturæ adde aq. lumbricor. magister.* ℥. iij. *succ. limon. n. j. Syr. è quinque radicib.* ℥. iij. *M. F. Apozema.*

Consului etiam, ut ℥. j. ß. *vin. chalybeat. tantillo sacchari rubri edulcorat.* omni mane sumeret.

Post dies octo vel decem jam elapsos, ut dolor mitigari, ità etiam alvus faciliùs fluere incipiebat. Ideóque primùm *Syrupum de Spin. Cervin.* ab Apozemate cathartico detraxi. Et demùm Augusti 30. loco ipsius *apozematis cathartici*, *aquar. cathartic. crudar.* ℔. vj. substitui, quibus alvus satis copiosè jam respondebat; ideóque illas tertio quoque mane repeti curavi.

Septembris 6. Propter languorem à frequenti purgatione oriundum (à quo tempore alvus adeò copiosè dejicere cœperat,) omissionem *Aquarum cathartic arum* in posterum mandavi, & *Julapium cordiale* sequens sæpiùs propinandum præscripsi.

℞. *Aqu. Doctoris Stephan.* ℥. ij. *Aqu. Epidem.* ℥. j. ß. *Ceras. nigr.* ℥. iv. *Syr. caryoph.* ʒ. x. *M. F. Julapium.*

Septembris 12. Cum jam tandem æger *Tincturam sacram*, propter longum ejus usum planè fastidiret, loco ejus, & *Laudani* cum eâ commixti substitui *pilular. stomachic. cum gum. è Cynogloss.* an. *gr.* xij. *in tres pilulas redact.* quas omni nocte repetendas dedi. Et quia jam à copia, & tinctura urinæ minùs intensâ, obstructiones hepatis quadantenùs reseratas esse sensi, quatuor *pilularum* sequentium omni mane ad urinam ulteriùs ciendam deglutiri jussi.

℞. *Pulv. Milleped.* ʒ. ß. *sal. succin. ab oleo optimè depurat. gr.* XV. *Syr. de alth. q. s. M. F. pilul. mediocres deauranda.*

Septembris 18. Cùm ex urinæ tinctura ad colorem naturalem jam ferè redactâ ritè conjectatus essem, hepar ad tonum suum naturalem utplurimùm restitutum esse, ægro consului, uti usu *Aquarum Chalybeatarum Sadleri Islingtonensium*, reliquas hepatis obstructiones reserare, & materiæ morbificæ reliquias per urinam præcipitare tentaret. Cùm verò post diei unius, vel alterius experientiam, satis mihi jam constaret, obstructas partes nondùm in tantùm deoppilari, uti *Aquis* per renes liberè fluendi copia daretur; nempè quòd serum sanguinis à particulis biliosis irretitum, iisque nimis saturatum, & tanquam coagulatum, ob viscositatem scilicet præternaturalem

indè

indè contractam, haud potuit adhuc liberè per poros glandularum renalium transcolari, mutavi sententiam, & vice aquarum julapium sequens frequenter & copiosè bibendum dedi; & ʒ. ij. *electuarii chalybeati* sequentis omni mane exhibendas præscripsi; ab horum priori urinæ copiosiore fluxu; à posteriore verò, ulteriori obstructionum reseratione exspectatâ; dum repetitione *tinctura sacræ* tertiâ quâque nocte factâ tonum ventriculi magis firmatum, & alvum satis solutam reddere pergerem. Neque eventus spem meam fefellit. Julapium erat hujusmodi.

℞. *Aq. petroselin. fœnic.* an. ℔. j. *aq. lumbric. magistr. syr. è quinque radic.* an. ℥. vj. *M.*

Electuarium tale fuit.

℞. *Limatur. chalyb. præp.* ʒ. ij. *croc. macer.* an. ϑ. j. *conserv. fruct. cynosbat. flor. cichor.* an. ℥. j. ß. *syr. è corticib. citri q. s. M. F. electuarium.*

Ab horum usu æger planè convaluit, non tantùm à doloribus, & dispositione vomituriente liberatus; verùm etiam à consuetâ pulmonum infarctione, tussi, & dyspnœâ; uti etiam à tinctura cutis flavescente, atque ab omnibus aliis tùm obstructi hepatis, tùm pulmonum malè affectorum signis. Appetitus enim integer rediit; quo illicò è statu tabido, æquè ac icteritio evasit, atque adhuc sanus, & vegetus manet. Utcunque ubi eum dimisi, quo mali hujus chronici diù fixas radices penitùs evellerem, Septembris 24. 1688. hanc ultimam schedulam in ejus usum descripsi; cui, jam ferè restitutus, non tam morigerus fuit, quàm prioribus esse solebat; quoniam forsan non adeò necessariam credebat.

℞. *Tinctur. sacr.* ℔. j. *capiat cochlear.* vj. *vel* vij. *tertiâ quâque nocte.*

℞. *Extract. ecphractic. sine aloë* ℥. j. ß. *F. pilulæ mediocres deauratæ, quarum tres bis die singulis diebus deglutiat, mane scilicet & quartâ pomerid.*

Historia III.

Dominus *Dent*, incola in vico dicto *Whitecross-street*, opem meam & consilium per plurimos annos petere solebat, quoties de sanitate suâ, vel familiæ recuperanda ageretur; Vir sanè probus, quadantenùs tamen melancholicus, indéque compotationibus nocturnis, iisque seris, & admodùm longis, ad erigendum oppressum animum deditus. A quo in habitum corporis crassum, & tanquam callosum incidebat. Tandem verò circiter annum ætatis suæ quinquagesimum, longis & incertis intervallis, de affectu capitis vertiginoso conqueri solebat: atque post hujusmodi tres, vel quatuor paroxysmos (quorum unus, vel alter propè ad apoplexiam accedebat) ab uxore charissimâ, & obsequentissimâ frequenter monitus, & obnixè rogatus, tandem hoc negotium ad me deferre consensit; Vir alias à medicamentis, siquis alius, maximè abhorrens. Sanguine verò è venâ jugulari extracto, & *Emplastro epispastico* amplo nuchæ applicato; exhibito etiam leni *vomitorio*, & deindè *cathartico* uno, vel altero, unà cum *julapiis cephalicis* interspersis, à præsentibus symptomatis jam liberatus, *chalybeata*, atque alia ad obstructiones in visceribus reserandas pertinentia, quibus futuræ sanitati prospici potuerit, planè respuebat. A cujusmodi neglectu accidit, quòd anni unius, vel alterius spatio recidivationem iterùm, iterúmque perpessus sit. Tandem verò à Medicastro quodam spagyrico satis jacta-

bundo, exhibito illi, absque aliquâ præcedenti evacuatione, *Arcano*, nescio quo, *Martiato*, morbum illicò à cerebro ad pulmones, & diaphragma translatum esse contigit, sub specie asthmatis sicci; adeò ut, qui antè de vertigine conqueri solebat, jam multò magis perpetuam strangulationem, seu suffocationem defleret, quæ quidem vel ipsis spectatoribus in ægri vultu satis apparebat; quippè quòd non tantùm nativus faciei nitor à cute crassescenti jam planè perierat; verùm etiam genæ, & ipsa labia loco soliti rosei splendoris, fœdo livore, quadantenùs pallescente, conspurcabantur ac si æger longo jam tempore illaqueatus fuisset. Necnon oculi, & tota ferè cutis colore icteritio leviter tingebantur, urinâ etiam modo icteritiorum flavescente, & sicuti quantitate perpauca erat, ità etiam contentis semper abundè saturata. Tussis etiam aderat ferè perpetua; non verò adeò ferox, quoniam scilicet à phlegmate glutinoso procedebat. Appetitus verò planè prostratus erat, & sitis etiam ingens cum aliis febris hecticæ symptomatis. Et quidem in hoc misero & ærumnoso statu per biennii ferè spatium duravit, jam unius, jam alterius medici curam, atque opem implorans, nullius verò consilio diù morigerus, donec tandem circiter spatium ante obitum suum trimestre, cum jam planè marasmo confectus esset, à colliquatione universali factâ, per copiosam phlegmatis putridi sputationem, sudores immensos, diarrhœam, & tumores hydropicos crurum atque abdominis valdè molestos, sese iterùm, licèt jam nimis serò, cum lacrymis, & precibus meæ curæ commisit, gravitérque indoluit, quòd medicaminum tædio sub morbi initio affectus, tam citò sese à cura & consiliis meis subduxerat; quum à venæsectione, repetito usu *Mixturæ* Riverii, atque aliorum *emeticorum* leniorum, & *catharticorum*, *pilularum nostrarum balsamicarum*, *linctuum*, & *apozematum pectoralium*, *incidentium*, & *abstergentium*, mutatione aëris, atque aliis ejusmodi plurimum emolumenti percepisset, licèt in integrum sanitatis statum nondum redactus esset; cùm jam præ diathesi tabidâ, & colliquatione universali vires evacuationibus necessariis omninò impares essent. Nihilominùs manus adjutrices pro viribus misero ægro porrigebam, & primùm tumorem hydropicum subductione humoris per alvum minuere tentabam, bolo cathartico sequenti.

℞. *Conserv. flor. cichor. pulv. rhei.* an. ℈. j. *resin. jalap.* ℈. ß. *sal. absinth. gr.* v. *syr. cichor. cum rheo q. s. M. F. bolus.*

Operationem primi *boli* cum ἐυχροΐᾳ ferebat; attamen præ ægrotantis languore, atque febre, non ausus sum *bolum* istum tam sæpè repetere, quam hydrops id postulabat. Incassùm etiam *julapio diuretico* ex *aq. petroselin. fœnicul. lumbric. mag. syr. è quinque radicib. sal. succini*, &c. urinæ fluxum promovère satagebam; à cujus usu febris quadantenùs augeri videbatur; quam denuò usu *Corticis Peruviani*, saltem in tempus sustuli. Ubi verò appetitum exindè non restitutum deprehendi, non adeò multùm ab isto medicamento expectavi. Ideóque obstructiones hepatis, (in quo primum morbi malum latitare ritè suspicatus sum) usu copioso *apozematis nostri hepatici*, & *diuretici* jam antè memorati, & *chalybea-*

à etiam commodissimis referare, uti etiam pulmonibus *pilulis nostris Balsamicis, linctibus*, & *apozematis pulmonaribus* prospicere molitus sum. A quorum usu meliùs respirare, & minùs febricitare, cutim etiam & urinam minori flavedine tinctam habere videbatur. Colliquatione tamen adhuc perstante, & hydrope prævalente, cum etiam jam mediâ hyeme essemus, de ejus restauratione planè desperavi, ideóque eum pro voto suo in aërem rusticanum & apricum dimisi, quo ibi ὑθαυσίᾳ saltem, quantùm ejus symptomata ferre poterant, frueretur: Ubi spatio iv. vel v. hebdomadam ab istâ universali colliquatione confectus, sensim more candelæ extinctus est; de hoc præter cætera symptomata, querimoniam faciens, horrendo scilicet & quasi spasmodico dolore ab hypochondrio dextro per magnam abdominis partem producto; quod quidem neque tollere, neque mitigare potui vel *linimentis*, vel *potibus anodynis*, vel quovis alio modo. Quale quidem symptoma in aliis ejusmodi ægris ferè semper deprehendi; cujus rei rationem à cadavere post mortem aperto admodùm facile erat reddere. Sterno enim semoto, & thorace aperto, primùm in conspectum venerunt pulmones, mole plurimùm adaucti, colore à naturali in nigricantem vel cineritium jam mutati, thoracis parietibus ferè ubique pertinaciter adhærentes, & in omnibus lobis tuberculis, hìc quidem maturis, illìc verò crudis referti. Ex quo satis constat hanc fuisse phthisin verè pulmonarem, licèt symptomaticam. Ipsum etiam hepar, sicuti multò majus, quàm par erat, apparebat, (quo pacto diaphragma inferiùs premendo, proculdubiò non parum suffocationem illam continuam, quâ æger, quocunque aëre versaretur, afflictus est, promovebat;) sic etiam parenchyma ejus præter tonum naturalem plus solito, justóque compressum & compactum, ac si planè coctum fuisset; & ramuli etiam venæ portæ ad hepar ab hypogastrio tendentes, ubique ultra naturalem tonum distenti; & varicati erant. A quibus æquè facilè est causam icteritiæ hujus chronicæ dispositionis, quæ hìc primam ansam phthisi præbuit, deducere, atque horrendi illius doloris ab hypochondrio per abdomen producti, de quo non tantùm hunc ægrum, verumetiam Dominum *Maddox*, jam antè memoratum, Dominam *James*, Dominum *Freestone* in *Bucklersbury*, aliósque ferè omnes hoc modo decumbentes querelas, cum magnis ejulationibus ità attentè & perpetuò facere observavi, ac si nullo alio symptomate afflicti essent. In his tamen hic dolor renum, & lumborum regionem magis occupat, doloris nephritici, vel lumbaris scorbutici æmulus; sicuti accidebat Domino *Maddox*, & *Freestone*: in illis verò ipsius abdominis anteriorem partem, præsertim verò hypogastricam, sub veræ colicæ specie; quo pecto affectus est æger, de quo jam sermonem habemus.

Ab hac quasi compressâ densitate & duritie parenchymatis hepatis, adeò præternaturaliter intumescentis, & ab insigni varicatione *Venæ portæ* indè consequenti, sicuti rationi & ferè vel ipsi sensui, satis constare potest, de ætiologiâ chronicæ illius icteritiæ dispositionis, ex quâ æger noster in phthisin primùm erat dispositus: ità non minùs de ortu horrendi illius doloris, qui partes abdominis occupaverat, & forsàn etiam hydropis illius ascitici insignis, quo fatalis dies proculdubiò multùm acceleratus fuerat.

Quod ad chronicam illam *icteritiam* dispositionem attinet, nemo mirari debet, cùm organum hoc magnum, bilis colatorium, nativâ suâ laxitate penitùs privetur; si à constrictione, seu compressione parenchymatis indè consequenti, nativæ suæ functioni exequendæ impar reddatur; secretioni scilicet partium biliosarum è sanguine, & earum excretioni in ductum biliarium & in vesicam felleam, in egregios usus eis à natura destinatos: A quo non potuit non insequi nimia congestio, seu coacervatio bilis in ipso sanguine, atque indè etiam tinctura cutis flavescens; urina profundè rubra, flava, & contentis saturata: dejectionum alvi color quadantenùs albescens, unà cum languore, virium prostratione, cæterisque icteri usitatis symptomatis.

Forsan etiam ab hoc compresso hepatis parenchymate, & varicatione venæ portæ indè factâ, accidit vasa lymphatica ab hepate, vel à glandulis conglobatis in ejus sinu juxta ingressum venæ portæ ortis ῥῆξιν pati; undè facilè etiam sit rationem hydropici illius tumoris reddere, qui huic ægro, sicuti cæteris ferè omnibus hoc modo affectis fieri solet, sub finem icteritiæ hujus phthiseos superveniebat.

Denique quod ad horrendum illum dolorem spectat, qui hunc morbum comitari solet, notandum est omnem icterum, cujuscunque fuerit generis, sivè accidentalis, sivè habitualis, hujusmodi spasmodicum dolorem semper habere comitem; verùm sub hac distinctione, nempè quòd sicuti icterus accidentalis provenit à mera obstructione ductûs biliarii, vel communis, per calculum scilicet, vel glutinosam bilem; ità morbum peracutum febre periculosâ, & doloribus spasmodicis dirissimis ad lipothymiam usque stipatum efficit; qui quidem dolor nihilominùs regione ventriculi, & scapulis circumscribi solet, sub specie scilicet colicæ ventriculi: quippè hæ vicinæ partes, per consensum cum tenero illo ductu habitum, jam à bile, vel calculis ultra nativum tonum multum distento, spasmos dolorificos pati solent: Cùm è contrà, in habituali ictero, licèt ab ipso morbi initio obtusus quidam dolor & gravativus perpetuò in regione hepatis sentiatur, (sicuti Dominæ *James*, atque aliis sæpiùs contigisse memini;) ubi primùm scilicet parenchyma hujus visceris à nativa sua laxitate discedens jam nimis compingi incipit: Verùm nullus acutus, & instar prioris spasmodicus dolor invadit, nisi partibus hypogastricis, sub specie scilicet veræ colicæ, vel lumbaribus, formâ nephritici doloris, idque non longè ante fatalem diem, scilicet non antequam à compressione parenchymatis multùm auctâ, in tantùm tandem hepar ipsum constringi contigit, uti difficilis admodùm, siquidem ullus, detur locus sanguinis è venâ portâ per illum trajectioni: Undè, à pressurâ scilicet subsequentis sanguinis, quis mirari potest vel ipsa vasa ultra tonum naturalem jam distenta, sensìm in magnam molem augeri; modò à fluxu immodico hæmorrhoidum internarum (in quem hujusmodi ægri valdè sunt dispositi) vel ab aliqua alia vasorum ruptura, seu etiam aperturâ, non præveniatur. Ità Vesalius, *lib. 5. cap. 15.* observavit, *in icteritio quodam à fluxu hæmorrhoidali è vivis sublato hepar multum intumefactum, & venæ portæ ramum per totum intestini recti ductum ad crassitiem ferè pollicis adauctum*: Guarinonius *etiam consultatione* 584, affir-

rrat, *se in hypochondriacis non rarò invenisse obstructas mesenterii venas adeò dilatatas, ut speciem intestinorum potiùs quàm venarum præ se ferrent.* Verum quidem est dolorem hunc in ipsis vasis præternaturaliter distentis, seu tumefactis non sentiri; ipse enim venæ, atque arteriæ (testante Galeno 1. *de usu partium, cap.* 12.) si incidantur, vel urantur, vel laqueis constringantur, nihil sentiunt: Cui sententiæ lubentissimè assentior, quippè suasus frequenti varicum observatione, quos in cancrosis mammis, & cruribus fæminarum gravidarum accidisse sæpenumerò memini; quæ omnes ab hisce varicibus, utut in magnam molem adauctis, obtuso admodùm vel nullo dolore affici videbantur; qui quidem ipse dolor etiam à præternaturali distensione externæ cutis, & à compressione in subjectam musculosam carnem, à varicibus amplioribus factâ, magis quàm à sensu ipsorum vasorum ità varicatorum procedere, mihi semper videbatur. Neque dissimili forsan modo dolor ille hypogastricus horrendus, phthisin ictericiam comitari solitus, de quo jam sermonem habémus, ortum suum traxisse censendus. Ubi enim primùm hepatis parenchyma in tantùm constringi seu condensari contigit, uti naturali suâ laxitate jam privatum, sanguinis trajectionem difficulter admodùm, modo omninò, per se admittat; necesse est venam portæ, atque ejus ramulos, qui sanguinem huc referunt, à continuo novi sanguinis appulsu propter hic positum obicem, multùm denuò tumefieri, & varicosos reddi. Quo facto utut ipsæ venæ ad mentem Galeni, nullo dolorifico sensu afficiantur, nemo tamen debet mirari, à distensione, & solutione continui factâ in membranis, quas vasa hæc varicosa perreptant, horrendum hunc & spasmodicum dolorem oriri, qui usu solùm *Chalybeatorum*, & *diureticorum* partibus subtilibus, & penetrantibus præditorum, eóque satis longo, & pertinaci, qui quidem obstructionum hepatis reserationi par sit, tolli possit. Quibus obstructionibus jam sublatis, & varicibus indè sponte sua subsidentibus, membranæ, quas perreptant, coalescendo à spasmodico hoc dolore illicò liberari possint. Incassùm etiam, vel ad ipsam minorationem hujus doloris, adhibentur externæ applicationes calidæ, nempè *fotuum*, & *linimentorum anodynorum*, quæ in pleuriticis, colicis, atque aliis doloribus spasmodicis plurimi usûs esse solent. Quippè quod ab externo calore sanguis varicibus contentus magis agitetur, & excandescat; undè necesse est, uti major vasorum varicatio, seu præternaturalis distensio cum ipsius doloris intensione insequatur. *Oxycraatum* verò, *ceratum santalinum*, *unguentum rosaceum*, atque alia ejusmodi *styptica*, & *infrigidantia*, eáque frigidè applicata, scopum multo magis attingere observavi. Super omnia verò *Opium* ipsum internè exhibitum, sicuti est ultimum, ità etiam unicum, saltem maximum, solamen & asylum hujus doloris. Hoc etiam parcâ manu incassùm administratur. Nulla enim dosis verum scopum attingit, nisi quæ quidem distentis membranis, æquè ac cæteris corporis partibus narcosin quandam inducere poterit; quod in Domino *Maddox*, atque aliis ejusmodi ægris sæpiùs expertus sum; quorum dolores neque quidem ipso laudano mitigare potui, donec *gr. iij. vel iv.* singulis vicibus præscribere cœpissem. Verum quidem est morbum originalem, & symptomaticos istos dolores indè ortos, diversas indicationes ministrare. In quantùm

Unable to display this page

A quorum diuturno usu (adminiculante etiam quadantenùs rusticano aëre) non tantùm ab ictero, verùm etiam à tabe, & à symptomatis pulmonum morbidis, idque absque vel uno medicaminum thoracicorum grano, planè libera evasit, jam tandem etiam ad solitam temperiem, atque appetitum restituta benè valet.

CAPUT XIV.

De Phthisi pulmonari ab internis ulceribus viscerum, & partium membranosarum ortâ.

A Longa & copiosa subtractione succi nutritii factâ per ulcera vetera, atque ampla, quæ magnam puris ichorosi copiam perpetuò effundere solent, quâcunque corporis parte, internâ vel externâ, ea sedem habere contigerit, flammam in partibus solidis accendi, atque ægrum indè tabidum reddi, in *primo Libro*, ratione æquè, ac experientiâ freti probavimus. Ab hujusmodi etiam ulcerum sanatione, præsertim verò si consueta fuerint & vetera; vel fortè etiam maligna aut fistulosa, phthisin ipsam pulmonarem sæpissimè superinduci *capite* 8. hujus *Libri* satis supérque innuimus.

Quandoquidem verò à diuturna duratione ulcerum in visceribus, & partibus membranosis internis natorum; præsertim verò in iis, quæ nobiliora & majoris usûs esse reputantur, qualia sunt hepar, renes, testiculi, ovaria, uterus, atque ejus vagina, vesica urinaria, ventriculus, intestina, *&c.* ægros æquè frequenter ac ab ipsorum sanatione, per longam succi nutritii subtractionem, non tantùm in statum universalis atrophiæ redactos tandem tabidos reddi; verùm etiam ipsâ phthisi pulmonari indè ab initio non rarò affici observârim; lubet hìc loci, succinctìm licèt, de peculiari hujusmodi phthiseos genio observationes nostras etiam, quas nobis praxis obtulit, subnectere.

Neque mirum cuiquam videri debet, hujusmodi ulcera, præsertim verò si fuerint chronica, phthisi verè pulmonari ansam præbere posse, qui seriò secum perpendat, quantæ sint & quàm continuæ succi nutritii per hujusmodi ulcera excerni soliti impensæ; quantáque etiam ab hac chyli sanguinis reparationi destinati subtractione, totius massæ depauperatio, unà cum acrimoniâ indè insequenti; quantúsque marcor, seu atrophia partium exindè proveniens; quanta indè sanguinis, & spirituum excandescentia, seu motus intestinus; quantúmque denique incendium cum calore fixo in toto habitu corporis, unà cum colliquatione universali succi nutricii è massâ sanguineâ (cui ob calorem & acrimoniam præternaturalem perfectè aduniri non potuit) per quamvis portam, quâ datur via, redditâ. Ut verò quod res est ingenuè fatear, magis mirari soleo quòd in hoc universali incendio & colliquatione pulmones (quorum parenchyma naturaliter est adeò tenerum, vesiculosum, & spongiosum, & proindè, sicuti à calore hectico citissimè affici, ità etiam à particulis purulentis illùc per circulationem translatis æquè citò corrumpi aptum natum, & in omni notabili colliquatione præ

cæteris quibuſcunque partibus humorum ſuſceptivum,) unquam diù à lab
phthiſicâ immunes manere poſſint. Et quidem ut rem ipſam loquar, quo
tieſcumque hæc ulcera in veſicâ urinariâ, utero, vaginâ, ovariis, vel reni
bus, aliiſve viſceribus, aut partibus membranoſis à corde remotis, indéqu
minoris notæ, naſci contingit, ſicuti ſemper phthiſin indè natam magi
chronicam eſſe obſervavi; ità paulò ante mortem eam certiſſimè terminari i
phthiſin verè pulmonarem, ſcilicet à pulmonum infarctione, ad tubercula
eáque tandem matura, & exulcerata, unà cum tuſſi importunâ, reſpira
tione anhelosâ, colliquatione univerſali, & reliquis hujus fatalis morbi ſi
gnis ſensim progredientem. Utcunque, in phthiſi magis acutâ, & præcipiti
ab exulceratione ſcilicet hepatis, ventriculi, aliorúmve viſcerum, aut partiun
membranoſarum propiùs cor ipſum ſitarum oriundâ, pulmones non tan
exulceratos, quàm diſcoloratos, infarctos, & thoracis parietibus adhæren
tes, & tandem (ubi ſcilicet peſſimè affecti fuerint) tuberculis crudis referto
in hujuſmodi cadaveribus, cultro anatomico poſt mortem ſubjectis, inveni
Siquidem præ ſubitâ vitæ extinctione, ſatis temporis conceſſum non fuerit
quo pulmones labe hâc phthiſica tam altè imbuerentur; ægro morte præ
cipiti à phthiſi originali è vivis priùs ſublato, quàm tubercula pulmonum
maturari, vel phthiſis pulmonaris ultra ſecundum ſuum ſtadium proveh
poſſit. In hac verò ipſa acutiſſima phthiſi eadem planè ſymptomata, ſi no
magis etiam atrocia, quàm in phthiſi verè pulmonari funeſta deprehendi
eandem ſcilicet ferocem, & importunam tuſſim, eandémque dyſpnœam, li
cèt à merâ infarctione pulmonum, & à tuberculis crudis in iis natis prove
nientes; febrem verò primùm inflammatoriam, poſteà verò putridam, & in
termittentem, colliquatione univerſali, deliriis, aliiſque magis diris & fu
neſtis ſymptomatis, quàm in phthiſi pulmonari originali ſtipatam, quæ al
inflammatione, & exulceratione viſcerum, vel partium membranoſarum
maximè nobilium oriuntur. Adeò ut difficillimum ſit phthiſin hanc à pulmo
nari originali diſtinguere, niſi per ſymptomatum intenſiorem gradum, & pe
aliqua κριτήρια partis primariò affectæ pathognomonica.

Omnis hujuſmodi phthiſis pulmonaris curatu eſt admodùm difficilis; ut
potè è quodam perenni fonte ſcaturiens. Ulcera enim interna, quæ anſam
huic phthiſi primùm præbuêre, rarò perfectè ſanari poſſunt, utpotè extra
ſphæram Chirurgiæ poſita. Et quidem phthiſin hanc, abſque ulcerum,
quibus originem ſuam trahit, ſanatione, radicitùs curare, & effectum cau
sâ ſuâ adhuc manente tollere, idem eſt. Verum quidem eſt quòd, quotie
ſcilicet hæc ulcera parva atque benigna eſſe contingit; atque etiam in re
nibus, veſicâ urinariâ, teſticulis, ovariis, vaginâ uteri, aliiſve partibus mem
branoſis, aut viſceribus à corde remotioribus ſita; ſicuti ipſa ulcera (qua
hìc formam cauſæ induunt) nonnunquàm perfectam curationem admit
tunt, ità etiam non minùs ipſa pulmonaris phthiſis ab illis dependen
curari poſſit. Hæcce verò phthiſis ſivè curationis capax fuerit, ſivè non
quadantenùs tamen morbi chronici genium ſemper ferè induit. Atque hin
nonnullos hujuſmodi ægros per plures menſes, imò aliquandò etiam an
nos phthiſicè languentes, ſensim emarceſcentes & colliqueſcentes de-
prehendi

prehendi ; præsertim vetò ubi morbi fomes in rene , vesicâ urinariâ , vel vaginâ uteri ulceratâ jam delituit. Phthisin ab ovariorum , testiúmve virilium ulcere ortam mediam quandam naturam sortitam , utplurimum verò ægros intrà spatium unius anni è vivis sustulisse observavi : Illam verò,quæ ab ulceratione ipsius uteri , ventriculi , hepatis , aliorúmve viscerum , aut partium membranosarum maximæ notæ oritur , more peracutæ phthiseos, spatio perpaucorum mensium , vel etiam hebdomadum vitæ flammam extinxisse ; siquidem citissimè febre primùm egregiè inflammatoriâ , dein verò putridâ intermittente , & colliquatione universali , unà cum vigiliis, deliriis , spasmis , aliisque diris generis nervosi symptomatis stipatam. Utcunque verò , ob præcipitem à naturâ morbi primarii effectam ruinam , ex inspectione cadaverum post mortem , labem non tam altè pulmonibus insedisse , quàm in cæteris phthisibus magis chronicis fieri solebat , deprehendi ; ubi scilicet ob inducias satis longas à morbo primario vitæ datas, pulmones non tantùm inferciri contigit , verùm etiam tubercula in iis nasci, eáque tandem in apostemata converti. Generaliter verò loquendo , sicuti omnis hujusmodi phthisis difficilis curatu est ; ità etiam eò magis quò magis acuta est , utpotè ab ulceribus majoris notæ orta. Neque quidem unquàm perfectam curationem admittit absque ulcerum sublatione, qualiacunque ea fuerint , & in quocunque viscere , vel membranosâ parte nata ; quæ quidem primam ansam huic morbo præbuêre.

Ex jam dictis vel ipsi rationi satis constare potest , quæ sint indicationes hujusmodi phthiseων curativæ ; quas etiam fælix praxeos successus vel ipsis oculis quotidiè subjicere solet ; quoties scilicet morbus proprio suo genio curationem admittit. Easque morbum primarium æquè ac pulmones ipsos respicere oportet. *Primò* , sanationem ulcerum quâcunque corporis parte ea orta fuerint , totis viribus promovendo , copioso medicaminum balsamicorum, & traumaticorum usu ; quæ quidem mitioris generis esse oportet, ne flammam febrilem jam in sanguine accensam augendo , obfuerint magis quàm profuerint.

Secundò : Pulmonibus satis tempestivè proficiendo , usu remediorum pulmonarium , opiatorum scilicet , & expectorantium , alternatim exhibitorum ; quo labes iis jam impressa deleatur , vel saltem quàm minimè à morbo primario promoveatur.

Tertiò : Pectoralibus & *balsamicis* ea semper admiscendo , quæ tonum partis primariò affectæ restituant , confirment , & specialem respectum ad eam habeant ; uti *uterina* , *hepatica* , *diuretica* , atque alia hujusmodi , prout res requirat.

Quartò : Calorem hecticum in sanguine & spiritibus jam accensum *lacteâ diatâ* accuratissimâ , *aquis mineralibus Chalybeatis* , *decoctis sarsæ vulnerariis* , *aquâ calcis* , atque aliis ejusmodi (quantùm præsens ægri status ferre potest) demulcendo ; uti etiam febrem putridam intermittentem profligando , usu *Corticis Peruviani* copioso , debitisque intervallis satis frequenter repetito ; denique symptomata maximè urgentia , & quæ vires maximè frangant , sivè

eaab ulcere primario, sivè etiam à pulmonibus oriantur, applicatione diligentissimâ relevando. Ex. gr.

Si primarium ulcus adeò benignum, & parvum fuerit, uti spes aliqua perfectæ curationis affulgeat, neque tamdiù perduraverit, uti vires exindè jam multùm fractæ sint; neque in parte tam nobili situm fuerit, uti præceps ruina per phthisin acutam metuatur; omninò in primo ipso curationis limine ulceris primarii sanationem tentare convenit, exhibitione copiosa *Calomelan.* idque non tantùm catharticis commixti, ideóque debitis intervallis; verùm etiam per se, dosibus confertìm repetitis, ad salivationem ex consulto excitandam: quâ (si vires tantæ evacuationi pares fuerint, & cætera etiam conveniant) sicuti ulceris sanationi, ità etiam phthiseos subsecuturæ præcautioni, multò meliùs quàm quovis alio medicaminum apparatu consultum erit.

Sin verò istud à virium debilitate, febris intenso gradu, & à genio peracuto phthiseos contraindicetur; saltem sicuti medicamenta antimonialia, ità mercurialia curationis methodo intervallis justis ità disposita sint, ut sine quavis impensivâ evacuatione indè excitatâ vires suas egregiè sanativas fæliciter exerant. Ex. gr. sumat æger omni nocte gr. xv. vel xx. *Antimon. diaphoret. in morsulo conservæ rosar. rubr. antiqu. cum balsamo Leucatell. commixt. Tertio etiam vel quarto quoque mane* ☉. *j. vel* ʒ. ß. *Mercur. dulc. è cochlearì lactis.*

Bibat etiam *decoct. sarsæ vulnerarium aliàs descript.* in potum ordinarium, addendo semper tempore usûs *Syrupi Balsamic.* quantum uni haustulo ægri palato grato, inserviet.

Pilulæ nostræ balsamicæ hìc etiam plurimùm conferunt ità præscriptæ uti æger tres earum quotidie capiat horis medicis, superbibendo ℥. iv. vel vj. *decoct. traumatici*, & *pectoralis anatìcè commixt.* Hìc etiam apprimè convenit fervorem sanguinis hecticum temperare *diætâ lacteâ* accuratissimè institutâ, vel etiam (si cætera consentiant, & tempestas anni id ferat) usu longo *Aquarum mineralium Chalybeatarum*; quarum vim præsertìm in curanda phthisi à renum, & vesicæ urinariæ ulceratione ortâ, sæpiùs cum fælici successu sum expertus. Neque minoris usûs est tàm ad acrimoniam, & fervorem sanguinis demulcendum, quàm ad saburram particularum purulentarum, & heterogenearum in sanguinis massa congestarum per vias urinarias subducendam, horis medicis exhibere *emulsionem è* 50. *vel* 60. *Millepedis*, ℥. *iv. decocti sarsæ vulnerarii, syrupo balsamico edulcorati; vel decoct. pectoral.* & *traumatic.* an. ℥. ij. *factam.*

Magnæ etiam efficaciæ est *Cortex Peruvianus* in hoc casu ad relevationem febris putridæ intermittentis à commixtione particularum purulentarum, & heterogenearum massæ sanguineæ ab ulcere primario immissarum ortæ; quem in hunc finem sæpiùs justis intervallis repetere oportet, quo inducìæ obtineantur tàm ad languentem naturam suffulciendam, quàm ad usum medicaminum balsamicorum, aliorúmque ejusmodi, quæ morbum primarium respiciant.

Historia I.

Dominus *Neast*, Presbyter Londinensis, & amicus meus integerrimus, qui dùm *Oxoniæ* degebat, circiter annum ætatis suæ vicesimum octavum à multo labore in campanorum agitatione impenso, colicâ ventriculi horrendâ subitò corripiebatur; proculdubiò à motu calculi è vesicâ felleâ in ductum versus intestina tendentem effectâ, à qua nescio quo pacto liberatus est: Liber tamen ab omnis ejusmodi paroxysmi recrudescentiâ mansit ferè ad annum ætatis suæ quadragesimum, annúmque Domini 1670. à quo tempore per decennium ferè integrum, scilicet ad fatalem usque diem, sæpiùs in anno à quovis vehementiori motu, percepto frigore, haustu *Canarini* vini, vel quâvis aliâ vel minimâ causâ, hoc dirissimo morbo corripi diúque detineri solebat, cum cruciantibus lateris doloribus, febre intensâ, atque aliis usitatis symptomatis. Quùm primùm verò ad eum invisendum accerserer, morbum pleuritidem esse falsò autumans, venæsectione repetitâ, fotu, & linimentis anodynis, uti & medicamentis pulmonaribus incassùm illum à cruciantibus spasmis liberare satagebam; donec tandem à magis intentâ inspectione tàm urinæ profundè rubræ, & flavescentis, quàm stercoris albescentis, & cutis colore icteritio leviter tinctæ, sententiam meam jure mutaverim; atque exindè usu iterato *tinctura sacra* cum *laudano*, horâ somni exhibitæ, & *Aquarum mineral. cathartic. coct.* & *lacte alterat.* matutinis sequentibus propinatarum, excruciantem paroxysmum sustulerim; Atque hoc pacto eum in posterum facili & levi negotio, idque illicò tollere solebam. Quamvis verò paroxysmi fuerint hoc pacto facti breviores, à frequenti tamen eorum revirescentiâ (quippè quòd, quamdiù hæc spasmodica constrictio super ductum felleum à calculo simul obturatum maneret, usitatâ bilis in intestina excretione indè impeditâ, neque minùs etiam nutritiâ alimentorum parte unà cum stercoraceâ deorsùm detrusâ, pauculum admodùm, siquidem quicquam reparationi sanguinis ministrabatur;) æger sensim indies à debiti succi nutritii detractione emarcescebat, superinductis etiam tremoribus, atque spasmis in genere nervoso frequenter recurrentibus. Quibus jam observatis, ad subitum naturæ collapsum prævenendum, inter cætera, medicaminum *Chalybeatorum*, præsertim autem *Aquarum vitriolicarum*, usum quotannis repetendum injunxi; à quibus obstructionum reserationem, æquè ac toni hepatis jam labefactati restitutionem insecuturam sperabam. Tandem verò æger circiter annum scilicet 1680. à sævissima colica, unà cum febre inflammatoriâ correptus, licèt venæsectione, & debito regimine tractatus esset, febre tamen denuò in putridam intermittentem quotidianam facessente, non obstante *Corticis Peruviani*, *medicaminum pulmonarium*, & *Julapiorum temperantium* usu, & *vesicatoriorum* etiam applicatione, atque aliorum quæ vel mihi vel Collegæ meo eximio, Doctori *Paget*, maximè efficacia esse viderentur, exhibitione, intra spatium sex hebdomadum Vir ille egregius summè tabidus interiit, in febrilibus paroxysmis delirans, perpetuò etiam asthmaticâ tussi eodem modo, quo hi qui phthisi verè pulmonari affecti sunt, miserè afflictus, & colliquatione etiam universali confectus. Cadavere post mortem aperto inve-

nimus vesicam felleam variæ magnitudinis calculis instar marsupii valdè distentam, sine vel minimâ inclusæ bilis guttulâ. In concava etiam hepatis parte, juxta venæ portæ ingressum, apostema amplum repertum est, quod in se libram ferè veri confecti puris continebat. Pulmones verò, non obstante insigni tussi atque dyspnœâ, licèt variis coloribus infectos, atque infarctos & thoracis parietibus adhærentes, nullis tamen tuberculis, saltem maturis, affectos deprehendimus.

Undè mihi ventriculi frequenter recurrens colica, à motu calculorum è vesicâ felleâ ortum suum duxisse videbatur; universalis, & habitualis tabes à frequenti bilis obstructione, colicâ illâ effectâ; funesta verò febris, primùm inflammatoria, & dein putrida intermittens, unà cum colliquatione universali, & insequenti marasmo, ab inflammatione, atque exulceratione hepatis; tussis denique, atque dyspnœa à leviori pulmonum symptomaticâ affectione; quæ verò ob præcipitem morbi primarii genium (utcunque dira ista tussis videbatur esse asthmatica) ultra primum phthiseos pulmonaris stadium non erat provecta.

Historia II.

Uxor Domini *Greaves*, incola vici dicti *Pater-Noster-Row*, quæ quidem Virgo, valdè cachectica esse solebat; jam verò post paucos menses à contracto matrimonio, atque ante annum ætatis suæ vigesimum melancholica, & pectore oppressa esse incipiebat: Abdomen etiam intumescebat, uno tamen latere magis quàm altero: appetitus planè prosternebatur; sitis verò adaucta est, & tabes unà cum febre hecticâ in tantùm tandem invaluit, uti inani gravidationis spe jam prorsùs depositâ, ego, licèt nimis serò, ad miseram hanc ægram invisendam accerserer. Quam quidem in statu tabido colliquescentem inveni, febre etiam putridâ intermittente quotidiè afflictam, quæ insuper diarrhœâ torminosâ, immensis colliquativis sudoribus, tumore hydropico crurum æquè ac abdominis, tussi catarrhali perpetuâ, respiratione anhelosâ, atque aliis usitatis phthiseos pulmonaris funestæ symptomatis stipata erat. A quibus ægra tandem in marasmi statum redacta, spatio sex hebdomadum, vel eo ampliùs, non obstante copioso medicaminum *pulmonarium* & *uterinorum*, *Corticis Peruviani*, *laudani*, *julapiorum perlatorum*, *vesicatoriorum*, atque aliorum primarium morbum, æquè ac varia indè orta symptomata respicientium usu, sensim marcescens, eodem planè modo, quo phthisi pulmonari affecti solent, extincta est.

Aperto post mortem cadavere, pulmones, præter omnem spem, non adeò altè phthisicâ tabe affectos invenimus: Siquidem licèt eos infarctos, costis adhærentes, & variis coloribus tinctos deprehenderimus, nulla tamen in illis (quantùm memini) tubercula sivè cruda, sivè matura, reperta sunt: Unius verò ovarii parenchyma planè ulceratione exesum, & consumptum erat; exteriorem verò membranam mirum in modum hydropico humore distentam reperimus; adeò ut ex eâ, quæ quidem maximam jam inferioris ventris partem occupaverat, plures lymphæ quadantenus purulentæ libras extraxerimus, unà cùm magna copia ossiculorum, & fibrillarum, seu (uti

mihi videbatur) glanduloſi parenchymatis ſtaminum, quæ præ ſe flavi crinis formam ferebant.

Undè mihi conſtare videbatur funeſtam iſtam febrem colliquatione illâ fatali ſtipatam, (utcunque hæc phthiſis fuerit ſecundariò & ſymptomaticè pulmonaris; atque tuſſis, (& quadantenùs etiam ipſa dyſpnœa) à pulmonum infarctione & adhæſione ortum ſuum duxerint;) ab ipſius ovarii inflammatione, & exulceratione originem ſuam habuiſſe: à qua febre etiam colliquativa, uti etiam à ſucci nutritii per immenſum ovarii tumorem hydropicum detractione, tabes adeò præceps, & dyſpnœa tam gravis facta eſt, uti exindè vitâ jam præpropere in extremum diſcrimen perductâ, ſatis longæ induciæ conceſſæ non fuerint, quo pulmonibus impreſſa tabes ultra primum phthiſeos pulmonaris ſtadium provehi poterit, utut omnia phthiſeos pulmonaris funeſtæ uſitata ſymptomata adeſſe viderentur.

Hiſtoria III.

Mercator quidam Londinenſis ante annum ætatis ſuæ quadrageſimum (cùm jam per biennium ferè quadantenùs valetudinariò, & cum appetitu imminuto, & parùm conſtanti degiſſet, quod fortè ſibi ipſi per immodicum vini atque Veneris uſum conciliabat) me tandem conſuluit, de tumore ſcilicet & inflammatione quâdam dolorificâ indè ortâ, quibus dexter teſticulus per trimeſtre ſpatium jam ferè affectus fuerat, idque ex occaſione (uti mihi referebat) contuſionis cujuſdam inter equitandum factæ. Mihi quidem iſte tumor *Sarcoceles* ſpeciem præ ſe ferre videbatur. Teſticulus ad magnitudinem pugni intumuit. Inflammatio etiam non contemnenda ſcrotum ipſum æquè ac teſticulum occupavit. A repetita verò ſanguinis detractione, applicatione *Cataplaſmatum* è *farinâ hordei*, *& oxycrato* factorum, (affectis partibus ſubligaculo etiam ad confluxum humorum in locum præcavendum ſuſtentis,) frequenti purgatione ex *Calomelan.* & *confectione hamech*, liberali etiam potatione *Emulſionum ſeminum iv. frigid. aq. hord. fact.* & *decocti ſarſæ*, *& chinæ* in potum ordinarium inſtituti dolorifica inflammatio planè evanuit. Tumor verò, licèt indolens, adhuc tamen manebat, iſque incertæ magnitudinis, nunc major, nunc minor, & preſſuræ digitorum facilè cedens, adeò uti tandem, conſultis duobus maximè expertis Chirurgis, tumor iſte pro hydrocele habitus jure aperiendus eſſe cenſeretur. Aperturâ verò per ſcalpellum ſolenniter factâ, vix quicquam aquæ, puris verò nihil effluebat. Totum etiam teſticuli parenchyma jamdiù exeſum fuiſſe, & periiſſe videbatur, membranæ verò inveſtientes duræ, & incraſſatæ erant, adeò ut teſticulus jam apertus ſpeciem referret teſtæ ovi exinanitæ, vel potiùs *mali punici*, ubi caro vel contenta pars jam fuerit extracta: Ex fiſtuloſo tumoris hujus ſtatu factum eſt quòd decepti Chirurgi eum, quoniam ſcilicet digitorum preſſuræ cedebat, pro hydrocele habentes, ſcalpellis ſuis ſubjecerint; licèt quidem poſt jam factam aperturam facile apparuerit eum reverà fuiſſe Veneream fiſtulam, à gonorrhœa aliqua virulenta, veteri & malè curatâ ortam. E vulnere autem iſto ulcus ingens, quodque magnam ichoroſi puris copiam quotidiè effunderet, ſuboriebatur; quod licèt ſæpiùs per plurimos dies nos vanâ ſanationis ſpe illuderet, *decocto ſarſæ* in potum ordinarium jam iterùm inſtituto,

dùm *decocto amaro*, debitis intervallis, quoties scilicet opus fuerat, repetito alvus subduceretur, & singulis noctibus haustus *Paregoricus* è *syrupo de Meconio* propinaretur; à confluxu tamen humorum inexspectato (quem quidem (uti ego Chirurgis constanter affirmabam) absque castratione, vel testiculi fistulosi excisione præcavere erat impossibile) ulcus sæpissimè recrudescebat, adeò ut à perpetuâ, & copiosâ succi nutritii per vulnus subtractione, & ab impensis, quibus natura impar erat, indè natis, æger citissimè in tabidum atque hecticum statum jam redactus, sicuti immodicè sitire, ità etiam appetitu privari; & tandem tussi importunâ, respiratione anhelosâ, atque aliis usitatis pulmonum morbidè affectorum symptomatis affligi incipiebat; magis, magisque continuò marcescens cum subitâ naturæ ruinâ, quæ multùm etiam à febris putridæ intermittentis superinductæ paroxysmis accelerabatur; qui quotidiè statо diei tempore cum algore, calore, & sudore sese vicissim excipientibus, redibant; donec tandem æger in ultimum marasmi gradum redactus fatis cedere coactus est.

Ex *Corticis Peruviani* repetito usu eum sæpissimè à febre putrida liberavi, quæ tamen (causâ in vulnere adhuc manente) totidem vicibus, hebdomadis unius, vel alterius intervallo, recrudescebat. Ex usu etiam *lacteæ diætæ* accuratissimè institutæ, *lactis asinini*, atque aëris rusticani aprici beneficio, fervor hecticus in sanguine accensus multùm mitigabatur; etsi nunquàm penitùs extingui potuerit, cum causa ejus procatartica ulcus scilicet malignum, & incurabile, Artem Chirurgicam planè superaret. Undè tandem, parte ulceratâ gangrænâ jam affectâ, post sex emensos decubitûs menses non tantùm à tabe universali, verumetiam à phthisi verè pulmonari licèt symptomaticâ summè marcidus è vivis sublatus est.

Historia IV.

Dominus *Nye*, filius *Philippi Nye*, Ministri eximii (ut vocant) *Nonconformistæ*, cùm jam circiter annum ætatis suæ trigesimum, à tumore in ventriculo succrescente, cardialgiâ, & vomitione ferè perpetuò per anni spatium afflictus esset, (à quibus symptomatis neque frequenti usu *Calomelan. Aquar. mineral. purgantium, chalybeatorum, milleped. decoct. sarsaparill. corall. margarit. ocul. cancr. præparat.* neque aliorum etiam medicaminum omnigenorum, vel à doctissimis, expertissimisque Medicis præscriptorum liberari potuit;) tumoribus tandem inflammari, & exulcerari incipientibus, à febre inflammatoriâ, putridâ intermittente exceptâ, celerrimè correptus, non tantùm in statum tabidum à colliquatione scilicet universali præceps ruebat, verùm etiam pertinaci tussi, dyspnœâ, atque omnibus aliis phthiseos pulmonaris acutissimæ symptomatis afflictus, me tandem, licèt incassùm, accersebat. In ultimo enim stadio phthiseos pulmonaris symptomaticæ, (quæ sicuti proprio suo genio fatalis, ità etiam præceps erat) eum decumbentem deprehendi. Ideóque ubi jam in urgentium symptomatum relevationem adjutricem manum, quantùm potueram, porrexissem, memet (fatali prognostico priùs habito) illicò subduxi.

Neque quidem miserrimus iste æger per plures dies apud vivos agebat. Copiâ autem cadaveris post mortem inspiciendi mihi non concessâ, utut omnia

usitata phthiseos pulmonaris signa adfuerint, quantùm tamen pulmones ipsos exindè labefactatos fuisse contigerat, uti liquidò mihi, tanquam oculato testi, non constabat, ità neque fidenter possum affirmare.

Historia V.

Vetula quædam, uxor cujusdam Jurisperiti, habitantis in vico dicto *Shoe-Lane*, cùm jam (sicuti mihi ipsa narrabat) per spatium viginti annorum, præ urgenti, scilicet & continuâ dysuriâ, somnum vix ad unius horæ dimidium in unam vicem protrahere potuerat; quo, unà cum aliis diris comitantibus symptomatis, plurimùm atque diù (idque non obstante vel optimorum Medicorum frequenter habito consilio) attrita, indéque tandem in statum planè tabidum, atque hecticum redacta, lectóque præ debilitate scilicet & virium languore perpetuò affixa, me non multùm ante funestum diem accersebat; cum jam ob prostratum appetitum à victu æquè ac à medicamentis longo jam tempore abhorruisset. Mulierem sanè egregiam, fortitudine æquè ac prudentiâ canitiem suam, ultra consuetum sexûs morem, decorantem deprehendi; in ultimo verò phthiseos pulmonaris stadio (sicuti vel ipso primo aspectu ex summâ emaciatione, tussi, febre, & dyspnœa conjectabam) satis ærumnosè obversantem. Quippè quòd non tantùm cum symptomatis phthiseos pulmonaris, & febris hecticæ usitatis; verumetiam frequenti ventriculi colicâ horrendè spasmodicâ, à motu calculorum è vesicâ felleâ sæpiùs excitato, necnon continuâ dysuriâ, à calculo, atque ulcere renum ortâ, ferè perpetuò conflictare cogebatur. Undè factum est ut urina à primâ mictione lactescceret, atque dein sedimentum valdè copiosum fœtidum, & verè purulentum deponeret. Inspectâ verò urinâ illicò ulcus deprehendi satis magnum à calculo in rene affecto esse ortum, phthisinque pulmonarem ab isto ulcere, (forsan etiam symptomaticè) superinductam fuisse, conjectabam.

A tot, tantisque ærumnis Naturâ jamdiù attritâ, oppressâ, & succumbente, accidit etiam ut cerebrum, totúmque systema nervosum tàm insigniter, & continuò patiantur, ut, suppressâ omni aliâ querimoniâ de phthisi, ulcere, & calculo, hoc unicè appeteret, uti suppetias illi ferrem contra lipothymias, & languores frequenter recurrentes, item contra mentis vacillationem, & *vapores* (uti eos vocabat) frigidos, atque calidos continuò, noctu diúque sese alternatim excipientes, à quibus magis quàm à cæteris omnibus ærumnosis symptomatis premi videbatur. Hisce molestis symptomatis totis viribus illicò succurrere conabar, usu *Sp. C. C. salis armoniac. tincturæ castorei, julapiorum antihystericorum*, atque aliorum ejusmodi. Neque quidem affectos pulmones, & ulceratos renes (ubi prima hujus mali origo delitescebat) planè negligebam; quin iis etiam usu *Emulsionum, medicaminum balsamicorum & pectoralium* prospexi, quantùm scilicet habitus corporis attenuatus, & prostratus appetitus ferre potuêre. Incassùm tamen hæc omnia jam erant præscripta. Sicuti enim ulcus renis factum est suâ naturâ jamdiù planè incurabile, ità etiam affectiones pulmonum, & generis nervosi secundariæ indè ortæ videbantur magis triumphatæ jam naturæ trophæa, quàm vel oppressiones, vel morbi quidam accidentales, quos Ars possit superare. Paulò ante fatalem diem, ubi mors jam præ foribus stare videretur, egregia ista mulier obnixè

me rogavit, & quidem sponsione obstrinxit, uti sedulò facerem, quo cadaver ejus post mortem cultro anatomico subjiceretur, quò in usum scilicet superstitum illi medendi Arti mortua inserviret, quæ, dum viveret, nihil opis illi præstiterat.

Copiâ inspiciendi cadaver post mortem à marito, licèt ægrè, jam concessâ, præsentibus quàm plurimis eximiis Medicis solennis Anatomia instituta est. Primum observatu dignum erat, quòd, utut omnes tabidæ hujus artus, atque facies emaciarentur, membrana tamen abdominis adiposa pinguedine mirum in modum crassescebat, uti calculosis ferè accidere solet, forsan à sanguinis motu per vicinas partes minùs expedito, & seri per renes secretione minùs parcâ, quàm par erat; membranam autem exteriorem renis sinistri, utpotè à morbidâ affectione quadantenùs intumescentis, fortiter ei adhærentem invenimus.

Ipsum verò parenchyma jam dissectum, favi speciem præ se ferebat, nempè hìc indè calculis, & foveis, seu quibusdam loculis, è quibus calculi olim fuerant extrusi, refertum, absque tamen vel minimâ præsenti exulceratione. Renem autem dextrum, instar marsupii, calculis, & pure non tantùm refertum, verumetiam insigniter distentum deprehendimus, toto etiam parenchymate intra investientes membranas contento jam antè sensìm corrupto & consumpto, atque ipsis etiam membranis innumeris calculis, & seroso pure (quale etiam in vesica reperimus, qualéque unà cum urinâ reddere ferè solebat) oppletis. E quibus facilè constabat de chronicæ illius dysuriæ, atque tabis ætiologiâ, quibus tamdiù molestè laboraverat. Emulgentes etiam venæ, quæ sanguinem à renibus referebant, præ insigni calculosâ sanguinis diathesi, quâ misera hæc vetula afficiebatur, quasi lapidei canales, intùs planè calculosâ crustâ (dictu mirandum) obducebantur. Vesicam insuper felleam calculis refertam deprehendimus, à quorum motu proculdubiò colica illa ventriculi, horrendis spasmis stipata, quâ sæpiùs afficiebatur, ortum suum ducebat. Pulmones verò ipsos nullibi exulceratos, tuberculis autem crudis, & calculis cretaceis ubique ferè obsessos vidimus. Quibus de causa perpetuæ tussis, anhelitûs, atque aliarum affectionum pulmonarium vel ipsis oculis constabat. Nullus tamen dubito, quin progressu temporis tubercula ista maturari potuissent: atque eo pacto incipiens hæc pulmonaris phthisis in confirmatam, & deploratam facessere potuerat, nisi mors præmatura ab aliis causis accersita eam rem prævenisset.

FINIS PHTHISIOLOGIÆ.

ΠΥΡΕΤΟΛΟΓΙΑ:

SEU

EXERCITATIONES

DE

MORBIS UNIVERSALIBUS

ACUTIS.

PARS PRIMA.

Authore

RICHARDO MORTON, Med. D. Regii Collegii Medicor. Lond. Socio & Censore.

Ἐμοὶ τὸ μὲν τὶ ϕ μὴ ἐυρημένων ἐξευρίσκειν, ὅ, τι κ) ἐυρεθὲν κρέσσον ἢ ἀνεξεύρετον, ξυνέσι⊖ δοκέει ἐπιθύμημά τε κ) ἔργον εἶναι, κ) τὸ τὰ ἡμίεργα ἐς τέλ⊖ ἐξεργάζεσθαι ὡσάυτως. Hippocrat. περὶ τέχνης.

AD LECTOREM.

SANDOR Professorum Phthisiologiam nostram nuper editam ubique benignè amplexantium, animos mihi addidit ad amplam hanc ac difficilem universæ *Puretologiæ* Provinciam suscipiendam, atque ejusdem Systema variâ rerum observatione, horis succisivis conflatum, publici juris tandem faciendum. Cujus specimen, has de febre Intermittente ac Remittente Exercitationes prælo jam subjecimus, mox (Deo annuente) ad febres Inflammatorias, cùm generales, tùm quæ ad partem corporis specialem respectum habent; ad febres Colliquativas, ad Malignas: Atque demùm ad Symptomata febrium maximè urgentia quotquot sint (quod muneris nostri ac pensi reliquum est) pro virili progressuri, modò eruditorum & exercitatorum Professorum approbatione nobis constet hocce Opus in publicum bonum cessurum esse. Empiricorum, indoctorum, & in re Medicâ minùs exercitatorum, quanquam inani eruditione & notionibus à Libris, non à Natura impressis intumescentium præjudicia, me in hoc studium incumbentem haudquaquam morabuntur. Illorum Censuras parati expectabimus; Siquidem ex diuturna & accurata Naturæ observatione docti, non tantùm Veterum *Humoristarum*, verùm etiam *Neotericorum Spagyricorum* Castra, in ætiologiâ morborum acutorum eruendâ ac Methodo medendi adhibendâ, quadantenùs deserere cogimur; dùm fomitem Febriferum asseramus esse *Deleterium quid in Spirituum Systemate diliteſcens, quod fermenti ad instar eos adoriens atque æstro primùm exagitans, deindè humoribus, secundo quasi momento, varias mutationes atque qualitates morbosas nobis sensibiles impertit.* Quo posito, necessarium ducimus in ætiologia horum morborum ritè enarrandâ, diagnosi explicandâ, prognôsi proferendâ, vel indicationibus, & Curationis Methodis stabiliendis, ad hanc Cynosuram præcipuè respicere. Et Medici in hisce curationibus occupati magis interesse censemus multo usu calluisse *Antidotum* Fermento

venenato delendo parem, atque æquam & juſtam, pro varia Veneni indole, atque vigore vel debilitate ſpirituum, Antidoti exhibendæ Methodum probè nôſſe, quàm Remediis Evacuantibus & Alterantibus neſcio quibus, morboſarum humorum qualitatum, quæ primario loco non peccant, emendationem moliri. Hanc noſtram generalem Hypotheſin, utut quadantenùs novam, Medicos expertos (quotquot in horum morborum curatione diutiùs verſati fuerint) faciliùs aſſenſu ſuo comprobaturos credo, quàm Juniores, qui in libris evolvendis magis quàm in Natura contemplanda occupati, & in verba Magiſtrorum ſæpiùs jurantes, nihil præter Humores & Qualitates crepant, atque Qualitates iſtas Febriferas contrariis Qualitatibus ſemper profligandas ſomniant. Unus *Sebaſtianus VVirdigus* M. D. & Roſtoch. celeberrimus Medicinæ Profeſſor, in *Medicinâ* ſuâ *Spirituum novâ*, Hamburgi cuſa, atque Societati Regiæ Londinenſi dicatâ, jamdudum, ſcilicet anno 1672. omnium Morborum ætiologiam è morboſa Spirituum affectione exprofeſsò eruere ſategit, ut ad liquoris *Alcaheſt* ſeu Medicamenti Univerſalis uſum viam ſterneret: Verùm hujus Authoris Paradoxa, figmenta varia, & laxa ſcribendi ratio mihi porsùs perſuadent, eum acumine ingenii *Spagyrici* (quo pollet) potiùs quàm Naturæ obſervatione hanc Hypotheſin in Muſæo ſuo conflâſſe. Me quod attinet, Ego liberam Philoſophiam ubique amplector; per me unuſquiſque de proprio ſuo ſenſu judicet; neminem ego de ſententia ſua deduco, nulli ὑποθέσει δουλεύω; verùm poſtquam animo meo anxio & hæſitanti, ſedulâ Naturæ indagatione, quadantenùs ſatisfecerim, æquum duxi totam rem (prout ego ipſe eam animo concipio) coram æquis ac doctis quibuſcunque Judicibus, ſivè Philoſophis, ſivè Medicis, ſine rixa aut jurgiis palàm & ingenuè proferre. Idque libentiùs nunc facio, quoniam quamdiù Ego Qualitatum doctrinâ nixus ſum, vulgaria morborum phænomena, quæ mihi in praxi quotidiè occurrere ſolebant, ſubſidio Veterum aut Recentiorum hypotheſeων nunquam ſatis commodè potui enodare; Multò minùs Symptomata Morborum Univerſalium explicare, ſigna Diagnoſtica & Prognoſtica rationi congruentia, atque Indicationes curativas & Methodum medendi ad Protheiformes hos morbos accommodatam invenire. Equidem tædebat me ferè officii, quo fungebar, cùm Memet, unà cum cæteris Profeſſoribus arbitrum ac Judicem vitæ & necis propinqui conſtitutum deprehenderem, atque provinciam me ſuſcepiſſe animadverterem, quam, ob certæ regulæ defe-

ctum, non nisi timido animo regere potuerim. Conscius mihi eram me potiùs Empirici partes, quàm Medici aut Philosophi agere, idque lucri proprii, magis quàm emolumenti publici causâ. At quamprimùm (re diù in animo seriùs pensitatâ) ætiologiam horum Morborum à *Spiritu animali*, atque *Veneno* inibi delitescente petendam deprehenderem; Quantâ luce mentem meam illicò perfusam sensi? Ariadnes quasi filo ductus in penetralia Naturæ intrâsse mihi visus sum; Tenebræ & caligines, momento quasi temporis dissipantur, occultissima quæque ac minutissima symptomata in lucem clarissimam proferuntur; nihil arduum, nihil confusum ut priùs; phænomena, quæcunque fuerint, solutiones suas juxtà secum afferunt; omnia Morborum Symptomata prosapiam suam ultrò confitentur; Febres omnigenæ in varias suas classes spontè recedunt, atque propriis symptomatis notatæ genium suum ac indolem palàm produnt; ea insuper signa tùm diagnostica, cùm prognostica à fonte suo perspicuè deducuntur, quæ reâpse ac usu verissima esse comprobantur: Curativæ præterea indicationes certissimæ, nictu oculi citiùs sese menti ingerunt, atque Methodus medendi vera ac rationalis stabilitur, pro variis ægrotantis circumstantiis diversa & mutabilis, atque utplurimùm eventu felici approbatur. Adeò ut mihi jam non ampliùs videar Empiricus, sed mihi potiùs gratuler, tanquam in Medicum quadantenùs & Philosophum nuper evecto; & cum majori fiduciâ, atque minore hallucinatione, id, quod mei muneris est, quotidie exequar. Quid? quod in variis morbi stadiis ubique sciam quid de ejus eventu expectandum sit, quid agendum; &, cùm ob radices morbi nimiùm fixas, autremediorum efficacium defectum, opem non semper afferre queam; ob quam rationem deficiam cognoscam. Undè mihi penè persuasum est Hypothesin nostram de horum morborum ætiologiâ, magnâ parte, ad veritatem ipsam, aut quàm proximè accedere.

Objiciet forsan hìc aliquis, cùm hoc pacto ratio formalis morborum non, ut olim, in Qualitatum evidentium intemperie, verùm in Spiritibus & Veneno in iis delitescente constituatur, planè actum esse de Philosophiâ & Eruditione Medicinali; nec è re esse, ut Medici ampliùs nocturnis impallescant chartis, vel tempus terant in libris Doctorum evolvendis, vel ingenia sua in repagulis Naturæ reserandis, & causis rerum indagandis in posterum torqueant: Amplum illum & fertilem Philosophandi campum, crasin nimirùm variam, putredinem, atque multiplicem purpureæ massæ alterationem ex bilis flavæ & nigræ,

pituitæ cæterorúmque humorum primis qualitatibus in ſummo gradu imbutorum miſcelâ, ejuſdémque compagis à Sulphure, Sale Alcali, ve Acido in eâ prædominante ſolutionem, ubi olim Profeſſores ingenia ſua exercebant, & undè in poſterum uberem ac penè infinitam remediorum febrifugorum meſſem excogitare poſſent, ictu quaſi oculi mutari in ſterile iſthoc & infœcundum ſpirituum, & neſcio cujus veneni deleterii in iis latitantis ſolum. Hos ſpiritus & hoc venenum, cùm ſenſus noſtros penitùs fugiant, ad methodum medendi rationalem conflandam conducere non poſſe; verùm imperitum unumquemque atque Empiricum Antidoto inſtructum, ſine eruditione, ratione vel Methodo, partes Medici acturum; undè maximum decus, atque etiam uſus noſtræ Artis multum detrimenti non poteſt non pati, dùm viâ hâc compendiariâ febres obtruncantur, in quibus curandis maximum quæſtum facimus.

Eſto; horum morborum fomes in ſpirituum gremio deliteſcere concedatur; An non Medico ſagaci liceat indicationes ſuas curativas ab humorum mutationibus, quæ ab hoc fermento oriuntur, deſumere? Saltem hoc ritu Arti ſuus honos conſtabit, Philoſophiæ libertas ſarta tecta conſervabitur, & lucri captandi occaſio non præripietur.

Tantùm autem abeſt, ut hæc noſtra Hypotheſis labefactet Philoſophiam (quæ quantùm ad Artem noſtram ſpectat, eſt Scientia veris ac certis principiis à rerum ipſarum Naturâ petitis innixa) ut potiùs eam mirum in modum excolat atque adaugeat, & Nos non aliam ob cauſam eam primùm amplexi ſumus. An enim fas eſt, ut ii qui falſas & fictas tantùm morborum cauſas contemplantur, veram eorumdem & vivam ideam ratiocinando unquam formarent, eventum certum denunciarent, vel juſtas indicationes, atque æquam medendi methodum ſtabilirent? Sanè non mirum eſt Artem Medendi hucuſque magnâ ex parte celatam tanquam Myſterium fuiſſe, & ejus Profeſſores precariis principiis inſtructos, utut ſpecie tenùs eruditos, Empirico modo eam exercuiſſe; Tyrones verò, apud quos Magiſtrorum Aphoriſmi plus autoritatis obtinere ſolent, quàm ipſa res & ratio in veritate exquirendâ, poſtquam ad ἄκμὴν hujus Eruditionis Philoſophicæ pervenêrunt, viſos ſibi potiùs eſſe naturas rerum inveſtigâſſe, quàm ex veris cauſis quicquam cognoviſſe; undè fit quòd non ſine opprobrio inclyta Medendi Ars apud pleroſque hactenùs incerta audit & conjecturalis. Appello autem ipſos Humorum & Qualitatum evidentium fautores, utrùm ex iſtiuſmodi principiis certum aliquod *Febrifugum*

hactenus usque invenerint ? Utrùm vel symptomatum ipsorum rationem perspicuè tradiderint ? observatione equidem ac multo usu symptomata morborum diagnostica, & signa prognostica vera, sæpiùs historico more disertè recensuêrunt, ὅτι scilicet hæc vel illa signa hos morbos comitari soleant, atque hunc vel illum eventum subsecuturum denuntient ; verùm de causâ διότι altum silentium. At quid hoc ad Philosophiæ incrementum ? Si verò usquam rationem proferre videantur, quas tricas & nugas, & jam ferè ubique explosas ? Adeo ut de his potiùs, quàm aliis quibuscunque, Effatum illud divinum pronuntiatum fuisse videatur, quòd ἐκ σοφίας ἐμωράνθησαν. Indicationes præterea curativæ in his morbis, atque methodus medendi non minùs mancæ sunt & mutilæ, quàm reliquus Apparatus ; Omnia, ad symptomata, quæ ab Humorum qualitatibus variò mutatis oriuntur, collimant ; ad radicem, seu primariam morborum causam nihil. Imò *Specifica* ipsa (uti vocantur) quibus se nonnunquam jactare solent, & quæ optimam eorum therapeutices partem constituunt, si unquam vera & efficacia inveniantur, non ex humorum & qualitatum evidentium pharetrâ proferuntur, neque ratione excogitantur, verùm occultâ ratione nescio quâ, vires suas ad humores & qualitates minimè accommodatas, exerere agnoscuntur. Hæccine Philosophia, quæ nunquam hactenus veras rerum causas indagavit, atque in posterum à recto scientiæ tramite Asseclas suos æternùm seductura est, tanti facienda sit, ut ejus causâ hypothesis à rerum ipsarum naturâ petita, atque rationi congruens prorsùs repudiari oporteat ? Exulet Philosophia ista, & Scientia falsò sic dicta ; Nec indè Artem nostram, vel ejus Professores quidquam damni percepturos hariolari possum. E contrà, cùm usus rationis & eruditionis non minùs necessarius sit ad consequentias deducendas, cùm verisac certis principiis innitamur, quàm cùm precariis & falsis postulatis suffulciamur ; quâ de causâ, viâ longè certiori & magis compendiariâ scopum in veritate eruendâ attingere non conemur ? Sic enim & Ars ipsa honore adaugebitur, & hæsitantibus Professorum animis cumulatè satisfiet ; Ideæ morborum veræ & genuinæ formabuntur ; symptomata singula propriâ luce illustrata clarè & perspicuè explicabuntur ; eventus, quicunque futurus est, ultrò in conspectum veniet ; indicationes certæ & methodus medendi vera in promptu erunt, neque ex hallucinatione vel insciti Medici vita ægrotantis in discrimen adducetur ; Nec Ars ipsa (uti solet) opprobriis & convitiis lacessetur : Sed quicquid Arte fieri potest, certissimè perfi-

cietur : Quid ? quod, nihil magis Profeſſoribus emolumento eſſe poteſt, quàm officium ſuum hoc modo præſtare : Nihil enim Vulgum inſtanti vitæ ſuæ diſcrimine, ab ope Æſculapii petendâ deterret, præter incertitudinem, quam in ipsâ Arte deprehendunt; Omnes ad illum Medicum currunt, qui citò, certò, & tutò ſanat; qui autem difficulter & non ſine magno diſpendio olim evasêrunt, ab Arte ipsâ tanquam à peſte, & ab ejus Profeſſoribus tanquam à Planis abhorrere ſolent.

Futilem autem, atque planè inanem cenſeo alteram objectionis partem; ſcilicet, uſu *Corticis* jam increbreſcente, Myſterium Artis noſtræ adeò divulgandum fore, ut inpoſterum quivis Agyrta & Circumforaneus Antidoto inſtructus, vel ægrotans ipſe curationem febrium abſolvere valeat : Siquidem ob varia, eáque admodùm truculenta ſymptomata, tùm in genere nervoſo, cùm in arterioſo, à veneno Febrifero oriunda, quæ febres quaſcunque præter Intermittentes ſimplices (in quibus curandis vis *Corticis* febrifuga jam olim innoteſcit) comitantur, non poteſt non opus eſſe Medico, eóque exercitatiſſimo, ad genium horum morborum, variam & multiplicem ſpeciem non rarò induentium, inveſtigandum; multò magis autem ad ſymptomatum farraginem auferendam, & methodum medendi pro re nata *veneſectione*, *opiatis*, *emeticis*, *catharticis*, *demulcentibus*, *alexipharmacis* & *veſicatoriis* variandam & diſtinguendam; quod Hiſtoriæ à nobis recenſitæ abundè teſtantur. Ideóque vix puto quenquam non inſanum, & cui vita propria in pretio ſit, inter ſcopulos adeò periculoſos navigantem, ſeſe fluctibus & procellis ſine nauclero experto, facilè concrediturum fore, utut Magnetem & Pyxidem nauticam ſecum habeat. *Cortex* quidem, quatenùs fomitem venenatum delet, ſymptomatum repullulationem impedit, indéque curationem certiorem, juxtà ac citiorem efficit, nullatenùs autem ad ſymptomatum periculoſorum à veneno activo, ejuſque cum ſpiritibus luctatione ortorum ablationem quicquam confert, quæ quidem ægrotantis vitam ſæpiùs & citiùs in diſcrimen ducunt, quàm venenum ipſum à quo originem trahunt. Indicationes curativas ſecundarias (quotquot ſint) Medicus ratione & Philoſophiâ inſtructus à craſi humorum ſale *Alcali*, *Acido*, vel quocunque alio vitiatâ, vel à ſpirituum orgaſmo plus minùs deficiente vel exuberante per me deſumere liceat, ut ſymptomatis urgentibus tempeſtivè ſalutariter occurrat (quæ res totam Antiquorum Methodum continet) modò primariam indicationem non negligat, domitum ſcilicet

cet fomitis venenati, qui propriâ suâ Antidoto solummodò subigendus est. Qui secùs fecerit, non morbo, verùm symptomatis morbi tantùm medetur, quæ, fomite adhuc integro intùs delitescente, non possunt non sæpiùs repullulare, &, si unquam fortè fortuitò curatio perfecta subsequatur, Naturæ, non Medico grates rependendæ sunt.

Hâc occasione datâ, antequam hasce vindicias finiam, ad majorem hujus rei illustrationem, unam vel alteram historiam referre non pigebit. Nuperrimè, scilicet hoc ipso anno, Ego, unà cum altero è Collegis nostris eximiis accersebar ad consulendum de salute Viri sortis non gregariæ, qui ad sex hebdomadas laborârat febre intermittente spuriâ, quæ, durante paroxysmi vigore, jam choleræ morbi, jam diarrhœæ, vomitionis immanis, vel doloris spasmodici, aut alterius alicujus morbi speciem referebat; ægro demùm penè confecto & aphthis in ore succrescentibus, Medicus qui prior curam ægri gerebat, eruditus sanè & undique instructus principiis tùm Veterum, tùm Neotericorum therapeuticis, licèt non multo usu exercitatus, morbi historiam, & symptomata indies in singulis paroxysmis recèns succrescentia seriatìm nobis retulit, & quo pacto diversis hisce symptomatis, pro ingenii sui acumine, *alcalia*, *acida*, *demulcentia*, *alterantia*, *opiata*, *adstringentia*, nonnulláque ex *majoribus arcanis* per quatuor septimanas opposuisset, & se officio suo egregiè functum esse gloriari videbatur, utut de febre, & delitescente ejus fomite venenato ne somniando quidem cogitaverat. Cui ego hoc modo, paucis regerebam; In ramis morbi pullulantibus, Vir doctissime, jamdiù frustrà demoliendis laborâsti, radicem autem, fomitem scilicet venenatum intùs delitescentem ne uno quidem ictu petere sategisti; undè non mirum est novam symptomatum segetem toties repullulâsse, atque ægrum dirissimis symptomatis penè confectum ab orci faucibus non longè abesse; Agedùm, unitis consiliis jam tandem experiamur an non morbum ipsum penitùs evellere possimus, & ægro, quatuor dierum spatio plus opis & levaminis afferre, quàm methodo tuâ rationali & *Arcanis majoribus* quatuor hebdomadis eruditè dispositis & exhibitis hactenus consecutus est. Quid fit? communi suffragio, Antidotus, *Cortex* scilicet *Peruvianus* cum *laudano* cæteríque, quæ symptomata comitantia postulabant, ritè commixta, repetitis vicibus, per quatriduum ministratur, undè universa symptomata ultrò evanescunt, atque æger, stupente planè erudito Viro, perfectè revalescit. Referam & illud, quod in congressu duorum Collegarum, doctorum sanè & argutorum, cui & ego inter-

fui, nuperrimè contigit. Illi ferè ad horam, cum magno ingenii acumine (quo pollent) usque ad jurgium disceptabant, de ætiologia febri, συνεχεῖ; Dùm hic à Sale acido, ille autem è contrà ab Alcali hujus morbi prosapiam ducendam esse acriter contenderet; Cùm quidem ego multo usu fretus probè nôssem nec hoc, neque illud verum esse, atque fomitem venenatum longè certiùs & citiùs deleri posse *Cortice Peruviano*, qui nec, Acidum nec Alcali sapit, quàm longâ quâcunque methodo hisce fictis & commentitiis principiis innixâ.

Supereſt altera objectio, quæ adversùs praxin nostram militare videtur; nimirùm in curatione febrium ferè omnigenarum, tam Continuarum quàm Intermittentium energiæ *Corticis Peruviani* patrocinamur, ac si esset remedium quoddam *Catholicum*, undè priscam febres curandi methodum Arte & Ratione excogitatam penitùs evellimus, aut saltem magnâ ex parte immutatam, novæ cuidam methodo, specie tenùs Empiricæ locum dare cogimus. Et non defuêrunt malevoli Detractatores qui hanc methodum quasi Empiricam, & in *Asylum ignorantiæ* inventam nobis objecerint.

Equidem, *Corticem* dictum *Chinam-Chinam* pro remedio *polychreſto*, jure merito habeo, viribus præpollentibus instructo ad omnia venenata morborum acutorum fermenta delenda; modò à gradu eorum summè deleterio spiritus animales non adeò pessundentur, uti nequeant, ob πέψιν jam incipientem, *Corticis* virtutem regere, atque in actum ducere; quod in febribus quibuscunque Malignis dictis accidere solet. Nusquam autem hactenùs cum titulo *Catholici* remedii (ac si *Archæus* ad mentem Helmontii quocunque modo irritatus eo compescceretur) donandum judicavi. Utut non desint Authores, uti videre est in Badi *Anastas. lib. 1. cap. 20.* & Medici aliqui hodierni, qui vires ejus in *hydrope, ictero, hypochondriacâ* affectione, *scorbuto*, imò in *peste* ipsâ, plurimisque aliis morbis tàm chronicis quàm acutis debellandis mirum in modum prædicant. Verùm ut rem ipsam dicam, licèt hoc ἱερὸν πυρὸς præ cæteris quibuscunque Amaris absterſivâ suâ, seu quâcunque aliâ qualitate humorum ἀταξίαν corrigendo, & partium labefactatarum tonum confirmando, ad curationem *hydropis*, *scorbuti*, *ictheri*, *hypochondriacæ affectionis*, *digestionis eversæ*, *appetitûs prostrati*, vel cujuscunque alterius morbosæ affectionis, incerto cum eventu, conducere nonnunquam observetur; nunquam tamen *Corticem* officium *Antidoti* præstitisse memini, fomitem scilicet morbi venenatum certò & citò delendo, præterquam in morbis Universalibus acutis, præser-

tìm in febribus intermittentibus & remittentibus veris ac ſpuriis, atque inflammatoriis & colliquativis, quibus cum prioribus ſimilitudo quædam eſt. Quantam autem Medicinæ Therapeuticæ partem horum morborum curatio impleat, quivis in Medicina exercitatus probè novit; ideóque non eſt, quòd in poſterum *Chinam-Chinam*, in cenſu pharmacorum, *Polychreſti* remedii titulo ornare dedignemur.

Febres autem continuas Συνεχᾶς dictas, & quaſcunque alias ſivè Inflammatorias, ſivè Colliquativas quouſque typum ſuum ſervent, reapſe à polychreſto hoc remedio ritè exhibito, reſpectu ſcilicet ad vehementia ſymptomata habito, æquè certò ac citò, ac intermittentes ipſas fugari, fidem faciunt Hiſtoriæ in *Exercitationibus* noſtris jam cuſis recenſitæ, vel in poſthàc cudendis recenſendæ, quas herclè, licèt paucas & è multis ſelectas, ſincero animo ob hanc cauſam præſertìm publici Juris facere decrevi. Si quis fidem hâc in re nobis adhibere non dignetur, tentando experiatur nos falſi convincere, & nullus dubito eum propriis manibus oculatis fidem daturum eſſe.

Neque eſt, quòd ſuſpicemur febrium therapeuticem indè, cum Artis Medicinalis opprobrio, in puram putam ſcientiam *empiricam* degeneraturam eſſe. Quandoquidem ſecundùm noſtram hypotheſin, rationi liquidò conſtet quam ob cauſam *Cortex* in febre curanda adhibeatur, ſcilicet ut fomes venenatus qui in ſpiritibus deliteſcens primaria horum morborum cauſa efficiens eſt, vi hujus antidoti deleatur & ſubigatur. Veriſſimum quidem eſt nos ſobriam Philoſophiam ſolummodò profeſſos, atque in natura *Spirituum*, *Venenorum* & *Antidotorum* (quæ omnia ſenſus fugiunt, ac longè ſuperant) indaganda, caligine undique obſeſſos, palam atque ultrò confiteri, διότι, ſeu quam ob rationem vires venenorum ab hâc *Antidoto* frangantur, nos planè neſcire. At verò quam paucas res, ſi quidem ullas, demonſtratione à priori intelligimus? Sufficit Medico & Philoſopho (ubi recondita rei natura id exigat) demonſtratio à poſteriori ſeu ab effectu, ſcilicet ὅτι ab hac cauſa hi effectus producantur; Neque indè ignorantiæ jure meritò incuſandus eſt; Námque ſicuti venena, ità non minùs eorum antidoti uſu potiùs quàm ratione reperiuntur. Certum eſt acutiſſimos Medicos Humoriſtas jam per omnia ſæcula præterita inanem operam navâſſe ad certa Febrifuga excogitanda, & methodum febrium curandarum genuinam inſtituendam, dum unus hoc, alter diverſum vel contrarium *Arcanum* venditaret, atque Methodos medendi non minùs repugnantes conflarent. Si verò noſtrâ hypotheſi (quod qui-

dem experti affirmamus) febrium varia & multiplex indoles ità patefiat, & ſymptomatum ratio ità reddatur, ut indè ratione freti præſentem febrium ſtatum, & futurum eventum certò denuntiare poſſimus, atque methodum medendi rationalem inſtituere; quo jure inpoſterum Empirici audiamus? Cùm potiùs ob ætiologiam horum morborum ritè enarratam, atque certum Febrifugum à nobis indigitatum, locum mereamur inter Philoſophiæ veræ Medicinalis Inſtauratores. Saltem iniquiùs nobiſcum agitur, ſi praxeos Empiricæ inſimulemur, & Scientiæ verè Æſculapianæ cenſeamur hoſtes infenſi, eò quòd venenatum horum morborum fomitem & veram cauſam, inter humores & qualitates evidentes antehàc incaſsùm indagatam, palam demonſtrando, Profeſſoribus facem in ætiologia ſua corrigenda præferre ſategimus; undè in penetralia Naturæ ducti, ſingulorum ſymptomatum proſapiam clarè & perſpicuè percipere poſſint; atque indè non ampliùs more Empirico, verùm ratione inſtructi, de genio ac typo febrium diverſo judicare, præſagia proferre, atque indicationes curativas deſumere; totam demùm therapeuticen ad normam rationis ubique accommodatam exercere. Quo pacto hoc penſum abſolverimus in his Exercitationibus, penes Lectorem eſt liberè, modò ingenuè & candidè, ſententiam ſuam proferre.

Haſce igitur Exercitationes noſtras, horis ſuccifivis conſcriptas, Candide Lector, rogo ut ſincero animo, quo exaratæ fuêrunt amplectaris, atque æqui & boni conſulas; & ſphalmatis, ſi quæ ſint, veniam impertire digneris. Si ſuadeas ut penſi quod ſupereſt, ad umbilicum ducam, æquis tuis hortatibus non deero, ſiquidem tibi, & publicæ utilitati totum me devoveo.

RIC. MORTON.

Dat. Londini IV. Calend. Martii anno æræ Chriſtianæ
CIↃ. DC. XCI.

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ:

SIVE

Apparatus Curationis Morborum Vniverſalium.

MEDICINA eſt Ars medendi, ſivè ſanandi corpora humana invaletudine aliquâ affecta, ejuſmodi ſcilicet remediorum uſu, quorum neceſſitas ab uniuſcujuſque morbi cauſis atque ſymptomatis indicatur. *Definitio Medicinæ.*

Eſt igitur generale hujus Artis ſubjectum Corpus humanum; ſpeciale autem Ægrotatio, ſivè morboſa ejus affectio; inſtrumenta ſunt Medicamenta tàm ſimplicia quàm arte aliquâ compoſita. Ex quibus liquidò conſtare poteſt, oportere Medicum ad curationem morborum ritè peragendam inſtructum eſſe univerſi Corporis humani ratione generali, omniúmque ejus partium ſitum, fabricam atque uſum callere, necnon perſpectas habere omnium morborum cauſas & ſymptomata, medicamentorúmque tàm ſimplicium quàm arte aliquâ paratorum virtutes tenere.

Conſtat igitur univerſus Artis Medicæ *Apparatus* ex iſtis ferè partibus, primò Anatomiâ, quæ ſingularum humani corporis partium in ſtatu naturæ ſano ſitum, figuram, atque uſum Αὐτοψίᾳ ipſi oſtendit; ſecundò Pathologiâ atque Ætiologiâ, quæ in ſtatu naturæ morboſo omnium morborum diſcrimen, cauſas atque ſymptomata tradunt; tertiò Phyſiologiâ, ſivè Scientiâ ſimplicium medicamentorum à natura nobis ſuppeditatorum, quæ naturales ſingulorum vires atque virtutes ad medendi Artem ſpectantes edocet; quartò Pharmaceuticâ tàm Chymicâ quàm Galenicâ, ut ex juſta ac debita ſimplicium medicamentorum commixtione, compoſita ad compenſandum ſimplicium defectum aptè conficiantur. *Medicinæ Apparatus.*

Lubet igitur (licèt ſtrictim) in omnes iſtos titulos commentarios noſtros ſubnectere. Anatomiam tamen, Pathologiam, atque indè natam morborum Ætiologiam de induſtria conjungimus, atque unâ eâdemque operâ pertractamus, eò quòd contraria juxta ſe poſita magis eluceſcunt, & quòd Rectum index ſit ſui & obliqui. Pathologia enim atque Ætiologia, ſivè vera cauſarum atque ſymptomatum deſcriptio ex Anatomia, ſeu defunctorum cadaverum inſpectione maximè petendæ ſunt; Siquidem ejus ope, ſtatus naturæ tàm ſanus, quàm morboſus, morborúmque cauſæ & effectus, atque horum rurſùs qualitates atque gradus facillimè in conſpectum veniunt. Concluſiones aliis fundamentis innixæ mihi videntur nugæ, & vana hariolantium inſomnia, quandoquidem indicationes curativæ à verâ & certâ morborum ætiologia ſolummodò deſumendæ ſunt, atque ætiologia iſtiuſmodi certa ac demonſtrativa ab Anatomia ſolâ ſit expectanda: Tantùm momenti *Anatomiæ neceſſitas.*

habet in apparatu Jatrices cauſas morborum ex Anatomia cognitas habere. Philoſophus quidem minutiſſima quævis naturæ myſteria, ſpeculandi gratiâ, cultro Anatomico ſubjicit, Medicus verò diſquiſitione Anatomicâ, veras morborum cauſas inveſtigat, ut paratior accedat atque inſtructior ad eaſdem ope remediorum eradicandas. Ideóque impræſentiarum, originem tantùm, nexúmque partium humani corporis perquiremus, ut indè veras Morborum univerſalium cauſas ante omnium oculos ponamus: Cùm verò ad morbos partium filo ſermonis deducamur, viſcera varia venient exactiùs perpendenda, unà cum eorum ſingulorum ſitu, texturâ & uſu, cæteríſque omnibus, quæ ad cauſas morborum particularium eruendas, & clariùs explicandas conferre poſſint. Prima Fœtûs origo, uti mihi obſervatione conſtat, *Cerebrum* eſt, proximum huic *Cor*, ſeu punctum ſaliens: Indéque cerebrum fœtus ſeu Embryonis proportione cæteras partes ſemper ſuperat; Ex hoc ſtamina totius corporis ſensìm & ſeriatìm producuntur. Quod autem ad texturam cerebri peculiarem attinet, ſic ſe habet: Corpus eſt ſpongioſum, glandulæ ad inſtar, conflatum ex tenuiſſimis fibrillis circumvolutìm complicatis. Medulla oblongata & ſpinalis eodem modo formatæ ſunt. Fibrillæ tam cerebri, quàm medullæ ſpinalis in nervos compinguntur, qui ſivè intra cranium à cerebro & cerebello, ſivè extra cranium à medullâ ſpinali oriantur, canalium inſtar, ſpiritus animales per totum corpus placidè deducentes, ſenſum motúmque corpori impertiunt, cæteríſque muneribus ad vitam neceſſariis funguntur. Eædem cerebri & cerebelli propagines ulteriùs continuatæ in membranas, vaſa ſanguifera, viſcera, & muſculos concinnè expanduntur, iterùm conſtrictæ in formâ tendinum & cartilaginum colliguntur, immò ulteriùs compactæ in ipſa oſſa indureſcunt. A cerebro igitur, tanquam fonte quodam, tota compages corporis, omniúmque ejus viſcerum, & vaſorum, ortum habet, à ſpiritu, inſtar fulguris, è cerebro perpetuò derivato, animata, ad uſus proprios & deſtinatos apta evadit. Quinetiam in ſtatu præternaturali, ſpiritus animalis, non ſecus ac maſſa ſanguinis, fermento peregrino inquinatus morboſum characterem recipit. Ex quo non tantùm morbi cephalici, uti apoplexia, vertigo, lethargus, coma, epilepſia, convulſio, mania, melancholia primaria, &c. verùm etiam *incubus*, *hyſtericæ* paſſiones, & affectiones *hypochondriacæ*, *paralyſis*, cæteríque morbi generis nervoſi, immò & *Febres* cujuſcunque generis, Variolæ, Morbili, Scorbutus, Chlorôſis, & generaliter loquendo, omnes morbi ſivè acuti, ſivè chronici generantur, præter eos qui evidenter à mala diatheſi alicujus viſceris vel partis ſpecialis oriuntur. Indéque *ætiologia* omnium Morborum Univerſalium, qui totum corpus primariò afficiunt, æquè ac cephalicorum, & nervoſorum propriè ſic dictorum, ab hinc ritè petenda eſt. Et quidem juxta hanc hypotheſin, horum morborum pathologia certior & rationi longè congruentior concinnari poteſt, quàm ex doctrinâ Humorum à Priſcis traditâ, forſan etiam indicationes curativæ, quæ adhuc deſiderantur, ad hos morbos Univerſales magis aptæ, Medicorum expertorum ſagacitate & induſtriâ, in magnum ægrotantium ſolatium, exindè excogitari poſſunt: licèt non inficiar indicationes communes à vitiato ſtatu ſanguinis, & humorum deſumptas, ſuos uſus habere. Nam ſicut à mor-

Origo membranarum, tendinum oſſium à cerebro.

Origo morborum univerſalium.

boso spirituum statu, tanquam à præternaturali fermento illicò massa sanguinis morbo afficitur, ità etiam æger spirituum status utplurimùm, à vitiata crasi sanguinis (qui quidem eorum pabulum & fomes est) dependet.

Quo verò hypotheseos nostræ de morborum universalium origine veritas illustretur, priusquam ad specialem ætiologiam & pathologiam descendamus, ut quædam generalia nobis concedantur, postulamus, quæ tamen, pro viribus, & quantùm rei natura patitur, demonstratione evidenter probare conabimur, de morbis partium posteà suo loco dicendum est.

Postulata sunt quæ sequuntur, nempè dari reverà spiritus animales, eósque in singulis fibrillis totius machinæ hospitari, à cerebro & medullâ spinali promanare; eorum canales esse nervos, promptuarium verò cerebrum & medullam antedictam, spiritus esse τὸ ἐνεργητικὸν, seu primum principium activum totius Machinæ, atque eorum unionem cum sanguine esse intimam : eorum œconomiam sæpissimè perverti, crasin sanguinis ab eorum morbis semper immutari, atque à morbosa spirituum affectione, & indè consequenti eversâ sanguinis crasi morbos universales, quotquot sunt, immediatè oriri, mediatè autem etiam morbos partium.

Existentia spirituum animalium.

Quod autem reverà dentur spiritus animales, quantùm res patitur, suo modo, scilicet ab effectu demonstrari facilè potest. Demonstrationem à priori rei natura non permittit, quoniam hi spiritus omnium ferè nostrorum sensuum captum longè superant : Cúmque secundum Philosophorum axioma, *Nihil possit esse in intellectu quod non priùs fuit in sensu*, nec ratio ipsius naturæ atque substantiæ horum spirituum (qui quia sensus omnes præter tactum effugiunt, ideò metaphoricè tantùm describi possunt & solent) à nobis requiri potest, nec alia aliqua demonstratio illorum existentiæ, nisi quæ sit à posteriori & ab eorum effectibus, qui tàm in statu naturæ integro, quàm in morboso sensui patent. Hoc modo existentia spiritûs animalis atque animæ ipsius æqualiter demonstrari potest, adeò ut utriusque existentia pari ratione vel agnoscenda, vel neganda sit. Est enim (ut mihi videtur) spiritus iste immediatum animæ organon, & vitæ ipsius subjectum, qui ideò mediam quandam naturam inter corpus & animam participat, ut vinculum sit, quo anima corpori uniatur, & totam suam energiam vitalem exerceat. Sicut enim in statu sano, per continuatam horum spirituum irradiationem à cerebro, tota corporis compages ad vitales & animales suas functiones, motum scilicet & sensum, ritè & facilè exequendas apta redditur, ità in statu morboso propter horum radiorum influxum, sivè à strangulatione, sivè à compressione spinalis medullæ impeditum, omnes subjectæ partes illicò exolvuntur; ab irritato verò & explosivo eorum statu tota compages variis hìc illìc spasmis agitatur & distorquetur, denique ubi à mala diathesi cerebri & principii nervorum hi spiritus à naturali suo statu in stupidum torporem degenerant, utut partes adhuc sint animatæ, illicò inutiles, & sensui atque motui impares redduntur, uti in paralysi clarè conspicitur. Indéque facillimè concludere licet, præter animam & fistulosam corporis compagem, dari etiam spiritus (cujuscunque naturæ illi sint) in minutissimis quibusvis fibrillis totius hujus organi hospitantes, quorum ope, quamdiù munus suum debitè

exequuntur, anima cùm singulis partibus sese communicat, & cùm eos deficere contingit, vel morbo affici, anima ipsa langueſcit, & brevi, disruptis carceris sui repagulis, aufugiens cadaver deserit. Insuper ex sensu tactûs, qui solus ex sensibus spiritus animales percipit, evidenter constat, non solùm hos spiritus reâpse exiſtere, quin etiam naturam verè corpoream participare: Ex constrictione enim diuturnâ partis cujuscunque dependentis quivis in sese facilè sentit non tantùm intumeſcentiam partis à recursu sanguinis impedito, verùm etiam à præpedito spirituum influxu stuporem nec non debilitatem, & pro tempore, partis paralysin, imò etiam per aliqua momenta à constrictionis remissione, punctura quandam percipit, à renovato scilicet spirituum influxu, quæ moleſta sensatio eo usquè durat, donec pars spiritu animali placidè iterum, sensimque ut antè irrigetur; quandoquidem autem nihil quod non est reverà corporeum, ligaturâ seu compreſſione externâ, ab influxu solito impediri potest, nulliúsque rei nisi corporeæ motus à sensu quocunque percipitur, demonstrativè concludere licet, non tantùm dari reipsâ spiritus animales, verùm etiam illos suo modo esse corporeos, utut omnes sensus noſtros, præter tactum solùm, ob tenuitatem suam fugiant. Spiritus igitur tollendi omninò non sunt quia præcisè definiri nequeunt. Si quid tamen conjecturâ judicare licet, qui fulguris aërem irradiantis, vel auræ animalis ideam iis affingat, non multùm forsan à scopo aberrabit: Saltem hoc homo varia sanitatis & invaletudinis phænomena promptè explicabit. Corporei sunt & maximè fluidi, tactu judice, quòd etiam subtiliſſimi sint, neceſſe est, cùm per fibrillas cerebri, omnium partium, ut mihi videtur, subtiliſſimas & tenuiſſimas transeunt, & ex iisdem eliciantur, atque indè, communi consensu, spirituum nomine indigitantur, quia præ minutiâ sensibus percipi nequeunt. Porrò, ob vim elasticam seu exploſivam, quâ pollent, aëream planè naturam referre videntur, & maximâ ex parte intra cerebri officinam confici ex aëris particulis singulis momentis cum sanguine, mediante pulmone, in hunc finem miſtis, quo nomine, forsan fine ἀκυρολογίᾳ, hos spiritus auram animalem seu aërem exaltatum nominare soleo.

Spiritus animales in omnibus fibris hoſpitantur.

In singulis autem fibrillis hos spiritus hoſpitari status corporis tàm sanus, quàm valetudinarius indicat, quandoquidem minutiſſima quæque fibrilla ab iis animetur & sensu gaudeat, contusionem, sectionem, vel aliam quamvis continui solutionem sine triſti & moleſtâ sensatione sustinere non potest. Præterea fibræ, modò adsit diatheſis spirituum exploſiva, vellicantur & spasmis torquentur, in diatheſi narcoticâ sensûs expertes manent.

Spiritus à cerebro promanant.

Promanare verò hos spiritus à cerebro, uti radios à sole, in totum syſtema corporis influere, inibique perenni novarum copiarum appulsu singulis momentis instaurari qui visin se facilè experiri potest; námque ex vehementi constrictione, partes infra ligaturam sitæ illicò sensu privantur; præterea, quoties ex materia morbifica cerebro impacta tonum ejus everti contingat, vel quoties canales nervorum indè obstruantur, præ defectu spirituum influorum partes subjectæ illicò paralysi afficiuntur.

Nervi sunt canale ſpirituum.

Nervos esse canales spirituũ, ex eorum fabricâ, nexu usu & ramificatione satis ferè sensui patet; formantur enim instar canalium, sivè partem interiorem & medulla

medullarem, sive exteriorem seu tunicam spectemus, ortum etiam suum habent singuli à cerebro vel spinali medullâ, at neque motui, neque sensui inservire videntur, nisi quatenùs spiritus in musculos & cæteras partes motui & sensui dicatas transmittunt: Denique, eodem prorsùs modo, quo venæ & arteriæ, sanguinis & succi nutritii canales, per totam corporis molem affabrè, & quasi naturæ consilio in hunc finem ramificantur.

Cerebrum spirituum promptuarium.

Cerebrum esse officinam & quasi cisternam communem spirituum ex illius fabrica peculiari patet: Námque non sine causa è subtilissimis fibrillis pars ista constat quæ tantæ functioni à natura destinatur, quæ commune promptuarium est quod toti compagi sensationem supeditat, quæque levissimæ cujusque impressionis capax esse debet. Porrò magnitudo hujus partis in embryone cæteras proportione excedens, continuatio & nexus reliquarum partium corporis, quarum stamina à cerebro & medullâ spinali propagari videntur, ut etiã subita & universalis sensûs privatio in apoplexiâ aliisque cerebri morbis, qui influxũ seu dispensationẽ spirituũ aut penitùs tollũt, aut diminuunt, huic rei fidẽ faciũt.

Spirituum energia.

Spiritus animales esse τὸ ἐνεργητικὸν seu primum principium activum, & quasi fermentum universale totius corporis, à quo sanguis & humores variè agitantur & immutantur non dubito. Hi sunt Helmontii Archæus, sanitatis & invaletudinis, vitæ & necis totius machinæ princeps & moderator. Verosimile etiam est Hippocratem, magnum illum, Medicinæ parentem, idem sensisse, ubi morbis θεῖόν τι inesse asseruit; Verùm, missis istis authoritatibus, certum est, quòd spiritus, sanitatis tempore, placidè, instar radiorum solis, omnes recessus minimásque fibrillas totius machinæ permeant atque implent, sanguinem intra fibrillas fluentem actuant, crasin ejusdem integram conservant, & irradiatione perpetuâ vitalem characterem ei imprimunt, ubi verò morbo tentantur, sanguis ipse, & tota humorum massa conturbatur, necnon fermenta in singulis glandulis hospitantia varias alterationes subeunt.

Intima unio spirituum cum sanguine.

Unionem spirituum animalium cum sanguine esse intimam facilè demonstratur ex verissimâ illâ hypothesi quæ supponit totam texturam corporis esse *Vascularem*, ad mentẽ Hippocratis asserentis esse ἐν σώματι ζωϊκῷ πᾶν συμπνεῖν καὶ συῤῥεῖν. Namque jam antè probavimus spiritus non detineri in claustris nervorum tenuissimè licèt ramificatorum, sed per minimas fibrillas musculorum & membranarum exspatiari, quò fit ut cum sanguine non possunt non commisceri. Eodem enim modo sanguis non arcto venarum & arteriarum spatio inclusus irrito fluxu & refluxu cor perpetuò petit deseritque. Verùm ab extremis cujusque arteriolæ capillaris in corpus, musculorum, membranarum, &c. effusus fibrarum tubulos implet, unaquâque cordis systole novo flumine à tergo pressus, lento motu habitum corporis pervadit more scaturiginis è terræ visceribus repentis, donec tandem oscula venarum capillarium subintret & deindè rectâ viâ ad cor iter faciat. Hanc sententiam plurimis argumentis confirmare licet: *Primò*, quia sanguinis tantillum ex minimâ quâvis sectione vel punctură sivè musculi, sivè cutis ubicunque institutâ illicò effluit. *Secundò*, quia nisi hujusmodi sanguinis è vasis in habitum corporis effusio concedatur, ratio reddi vix potest quo modo succus nutritius partibus alendis apponatur. Et frustrà sanguinis intra vasa solummodò fluxum

refluxúmque natura inſtituiſſet, cùm nullis corporis partibus niſi forſan vaſis ſanguiferis aliquid emolumenti eſſet in hac perpetua circulatione ſanguinis. Inſuper, ubi jam ferè ab omnibus conceditur nullam dari anaſtomoſin venarum cum arteriis, impoſſibile erit abſque hâc hypotheſi motum ſanguinis circularem explicare, qui tamen ab omnibus Medicis defenditur. Denique quid opus verbis, cùm res tota experimentis plurimis comprobata ſenſui ipſi in ſingulis corporis viſceribus, quæ hujuſmodi experimenti ſunt capacia, manifeſta ſit? Injecto enim lacte, atramento, vel aliquo alio liquore coloris ſaturati per arteriam *coronariam*, non tantùm vaſa ſanguifera, verùm etiam totum parenchyma cordis illicò albeſcit vel nigreſcit: itidémque liquor per arteriam injectus idem numero iterum per venam redditur. Idem etiam in renibus ab injectione ejuſmodi liquoris per arterias emulgentes, in liene per ſplenicam, in hepate per venam portæ conſpicitur & dubitari non poteſt, quin idem quod in his viſceribus ſenſu percipitur, in reliquis machinæ partibus circulationis lege fieri debeat.

Spirituum œconomia poteſt primariò perverti.

Quod ſpirituum œconomia perverti poſſit, idque primariò, & ſine antecedenti humorum dyſcraſiâ, plurima exempla probant. Quàm frequenter enim in rhedâ vel navi vehentes, vel fumum tabaci haurientes, vomitiones biliosæ, eæque immanes, lipothymiæ, vertiginéſque à ſolo irregulari ſpirituum motu adoriuntur? Quis autem ab humoribus, aut craſi ſanguinis prædipoſitâ hoc evenire aſſeret, qui ſeriò perpendit quàm citò inordinatus iſte motus, aëris & loci mutatione compeſcatur, & omnia ſymptomata, quantumvis dira, evaneſcant? Melancolia etiam hypocondriaca, utut varias mutationes in ſanguinem & humores ſæpiſſime inducat, indéque venæſectione, medicamentis chalybeatis, lenibus catharticis, &c. alleviari poſſit, evidenter tamen cerebrum ipſum, genus nervoſum, & ſpiritus in iis hoſpitantes, tanquam immediatum morbi ſubjectum primariò afficit, plurimáque ſymptomata, cum quibus hic morbus ſociatur, nempè *jactatio*, *inquietudo*, *deliria*, *vigiliæ*, *intenta cogitatio*, *dolores* vagi ſpaſmodici, generi nervoſo omnia non humoribus accepta referenda ſunt. Quid? quòd plurimos iſtiuſmodi ægrotantes memini, qui obſtinatione quâdam contendere ſoliti ſunt animam ſolùm ſuam ægritudine affici, nec quicquam emolumenti à medicamentis expectandum eſſe, cum pertinacia affirmantes non niſi rationibus & colloquiis philoſophicis curationem tentari oportere. At conſilia ſine medicamentis nullius momenti eſſe experientiâ compertum habemus; Nam, recrudeſcente paroxyſmo, cùm novæ tenebræ ſpiritibus offunduntur, delirium illicò, conſilio non obſtante, revertitur; undè liquet non animam, ſed ſpiritus animales, quorum ope anima corpori unitur, eſſe immediatum hujuſce morbi ſubjectum. Porrò, in morbis ex contagione, vix quiſquam concipere poteſt craſſam & ſegnem humorum molem ab effluviis quibuſcunque extraneis, in tot enormes, tàm efferos & ſubitaneos motus concitari poſſe, niſi ſpiritus ipſi contagionis miaſmate contaminati totam humorum maſſam inficerent. Denique res clariſſimè apparet in paſſionibus hyſtericis, reliquiſque morbis quamplurimis tàm chronicis quàm acutis, qui ortum ſuum evidenter ab animi pathematis ducunt. Hæc enim pathemata cerebrum & genus nervoſum immediatè afficiunt, & naturalem ſpiri-

Spiritus ſunt ſubjectum morborum contagioſorum.

tuum diathesin evertunt ; affectiones autem morbosæ, quotquot sint, quæ exindè in sanguinem,aut viscera quæcunque particularia inducuntur,naturalem dispositionem spirituum eversam aptissimè consequuntur. Quamplurimos autem morbos , eósque cum symptomatis vehementissimis sociatos non tantùm in genere nervoso,sed etiam in arterioso & venoso hâc origine prognatos quivis in Medicinâ mediocriter versatus facilè agnoscet.

Imò, quis unquam sanguinem & humores , qui sensu præditi non sunt, ægrotare asseruit ? Reverà totus homo , (*viz.* compages corporis è musculis, visceribus, membranis, nervis eorúmque fibrillis, unà cum humoribus contentis) est subjectum adæquatum ægrotationis ; at proximè & immediatè in spiritibus & genere nervoso morbi radices habent , ubi etiam tantummodò ab ægrotantibus percipiuntur.

Morbi spirituum sunt multiplices.

Ne quis verò, hanc nostram hypothesin, tanquam planè *Helmontianam*, & in perniciem Medicinæ rationalis excogitatam , & ad liquorem *Alkahest* seu medicamentum universale adaptatam repudiet ; statuimus non uniusmodi esse spirituum morbos, sed humorum morbis indè consequentibus numero pares, & modum , quo spiritus afficiuntur , ab istis morbis indicari : v.g. *A spasmis* intelligitur quòd spiritus nimis explodantur : Ab affectibus hypochondriacis & hystericis , quòd sint flatulenti , crudi & in officina cerebri non benè elaborati : A Scorbuto , quòd sint segnes & naturæ crassioris. A Rheumatismo & quâcunque diathesi inflammatoriâ, quòd sint nimis sicci & inflammati : A Paralysi ; quòd sint stupidi. Est ubi hi morbi intra generis nervosi limites continentur : Est ubi in totâ massâ sanguinis imprimuntur. Est ubi unum aliquod corporis colatorium præ reliquis,uti Jecur,Lienem,Renes,vel Ventriculum labefactant , fermentáque in illis hospitantia pessundant. Sin nos , dum sermonem de iis quæ sensus nostros superant habemus,hallucinari & cespitare contingat ; veniam expectamus , quandoquidem nullo alio Ariadnes filo utimur ad varias spirituum ægrotationes explorandas , nisi effectibus spirituum sensibilibus in corporis staminibus & humoribus impressis.

Varietatis morborum in spiritibus causa.

Causa varietatis hujus in spirituum morbis (quantùm mihi vel Anatomiâ, vel conjecturâ judicare licet) à duplici fonte petenda est , scilicet à crasi sanguinis alteratâ, & cerebri vel nervorum tono eversо : ubi enim à longo abusu sex rerum non naturalium debitam crasin sanguinis(qui spirituum pabulũ est & fomes) conturbari contingat : mirum non est,si spiritus animales indè formati eandem dyscrasiam participent ; ubi etiam à flacciditate & humiditate nimiâ cerebri, vel ejus siccitate & calore præternaturali ortis ex intensa cogitatione ; diuturnâ liquorum spirituosorum ingurgitatione , &c. à sphacelatione, nimiâ ventriculorum ejus distensione à cruore extravasato ; fibrarum ejus præternaturali tensione à frequenti spirituum explosione , vel tandem ab inflammatione , à circulatione sanguinis impeditâ & ejusdem stagnatione , officina spirituum cerebrum , morbosè afficiatur ; quis spiritus inibi formatos, varios morborum typos induere miretur ? Jam scilicet nimis calidos esse & ad fermentationem proclives , jam segnes & torpidos, aut è contra explosivos & nimis elasticos evadere ? Ubi tandem fibræ in principiis nervorum, & spinalis medullæ humiditate laxatæ & resolutæ fuerint (quod sæpè in paralyticis

obſervavimus) vel tonus nervorum imbecillis, minùs firmus & athleticus à frequenti ſpirituum exploſione ſeu influxu nimis violento, & diſtenſione fibrarum nervoſarum à vehementibus animi pathematis reddatur, quid mirum ſi ex præternaturali ſpirituum diſpenſatione morbi quamplurimi in genere nervoſo, uti paralytici, hyſterici, ſpaſmodici, *&c.* proveniant ?

Spiritus affi ciuntur ab humorum dyſcraſiâ.

Non autem medendi methodum, uſu per tot ſæcula probatam, quæque venæ ſectiones, cathartica, emetica, alterantia, *&c.* cum ſucceſſu adhibebat, hâc hypotheſi convellimus. Nam non tantùm à morbis ſpirituum ſanguinem & humores, varias mutationes ſubire contendimus, quod in titulo ſequenti exprofeſsò demonſtrare conabimur ; verùm etiam quandoquidem ſpiritus animales è ſanguine, materiâ ſcilicet habili & idoneâ eliciantur & renoventur, utplurimùm morboſa quædam diſpoſitio ſensim in ſanguine facta, non tantùm in ſcorbuto, chloroſi, aliiſque morbis univerſalibus chronicis : quin etiam in febribus, variolis, morbillis, cæteriſque morbis acutis ad hanc ſpirituum ægrotationem viam ſternit : Quippè vitiatâ ſanguinis diatheſi, ſpiritus indè eliciti labem non participare nequeant. Et quidem quoties à maſſa humorum, ex abuſu ſex rerum non naturalium ſensim in morboſam diſpoſitionem redactâ, hos ſpiritus ægrotare contingat ; morbus magis habitualis, contumax & curatu difficilis evadit. Ubi verò ſyſtema ſpirituum à meris animi pathematis, aut aëris externi injuriis, ſine antecedenti humorum vitio alterari contingat, quoniam morbi fomes in genere nervoſo maximâ ex parte continetur, appropriati alicujus & ſpecifici medicamenti ope, motus hic ſpirituum præternaturalis compeſci ſolet, & nullum poſt ſe relinquit miaſma in ſanguine, quod uſum methodicum vel alterantis, vel evacuantis cujuſcunque remedii poſtulet, quod clarè conſpicitur in febribus intermittentibus, & etiam remittentibus uſu *Corticis Peruviani* ſanatis ; in affectione hypochondriacâ, Scorbuto & Chloroſi ; Chalybe, arte vel naturâ præparato profligatis ; in morbis hyſtericis & ſpaſmodicis, cinnabari nativâ, viſco quercino, ungulâ alcis, aut alio appropriato ſpecifico in ordinem redactis. Verùm circulus hìc contra argumentationis leges committi forſan videatur, dum ſanguinem à ſpirituum morbis turbari, itidémque ſpiritus à ſanguinis dyſcraſiis affici contendimus. Verùm, quid vetat circulum quendam cauſarum & effectuum in microcoſmo æquè ac in macrocoſmo fieri ? Annon quotidiè videmus terram à pluviâ humectatam, iterúmque circulatione quâdam, à vaporibus è terrâ in aërem evectis pluviam renaſci ? Annon in corpore humano cibum ſeu pabulum ſanguinis, ope ſalivæ & fermenti ſtomachalis parari novimus, quæ nihilominùs ex ipſo ſanguine mediantibus glandulis perpetuò ſupplentur ? Quare igitur abſurdum habeatur circulationem hanc inter ſpiritus & ſanguinem, in ætiologiâ morborum explicandâ admittere ? Hoc unicè volumus, quòd, utut ex maſsâ humorum conturbatâ corpus nonnumquam ad morbos ſit prædiſpoſitum ; morbus tamen ipſe (ſaltem univerſalis) primo inſtanti, ab ægrotatione ſpirituum formetur ; qui orgaſmo ſuo, & motu efferato, eóque præternaturali, primum inſultum faciunt, eúmque ſubitum & inſtantaneum, quo tota corporis compages illicò afficitur.

Quorsùm verò hæc omnia, & cui bono, tanto cum labore ſubtilem hanc hypotheſin (& uti forſan quibuſdam videatur inutilem) ſtabilire aggredimur? Reſpondeo, Quòd ex multa morborum obſervatione, jam diù mihi res ipſa ſe non aliter habere viſa eſt, Medicúmque decere, quantùm in ſe eſt, ritè philoſophari, & à rei ipſius natura hypotheſes ſuas deſumere. Porrò, multò clariùs ex hac hypotheſi, quàm humorum doctrinâ, (licèt ex antiquitate æſtimandâ,) non tantùm ætiologia, verùm etiam pathologia morborum, & indicationes curativæ certiùs deſumi queant, quod in ſequela Operis cuiquam ſpero demonſtratum iri. Necnon Medici ſolertes & ſagaces hinc inſtigati alia ſpecifica excogitare ſatagent, quæ ſpirituum motus efferatos compeſcendo, eorúmque morbos ſanando, varias etiam dyſcraſias indè genitas breviori & feliciori compendio tollent, ſicut jam inventus *Peruvianus Cortex* febres intermittentes & remittentes abigit, & cinnabaris nativa non rarò affectiones ſpaſmodicas & epilepticas, (à Veteribus pro herculeis & inſanabilibus habitas) abſque magno, eóque magis incerto apparatu medicaminum methodicè adhibitorum, ſanat.

Craſis ſanguinis à ſpirituum morbis perverti-tur.

Quòd, naturalis ſanguinis craſis à morboſa ſpirituum diatheſi perverti & labefactari ſoleat, facilè probatur: Sicut enim ſpiritus à ſanguine malè diſpoſito generati & reparati, non poſſunt non ægrotare, ità ab ægro ſpirituum ſtatu, qui maſſam ſanguineam æquè in ſtatu morboſo agitant, alterantque, atque in ſtatu ſano regunt, œconomia ſanguinis & humorum univerſalis non poteſt non perverti. Mihi, ſanè, variæ iſtæ mutationes non aliter fieri videntur in ſanguine, quàm in vino, cereviſiâ aliiſque liquoribus generoſis à tonitru, vel terræ motu ſpiritu maſſam regente ac temperante orbatis, qui illicò vappeſcunt, vel aceſcunt, nec ſtatum priſtinum priùs recuperant, quàm ſpiritus depreſſi aut diſſipati partes ſuas iterum reſumant: Hoc facto, uterque liquor in ſtatum naturalem ſpontè redit. Hæc vis ſpirituum maximè conſpicua eſt in morbis *Univerſalibus*, qui totum corpus afficiunt, quique ab univerſali ſpirituum tumultu pendent: Sivè primariò, & reſpectu non habito ad partem aliquam ſpecialem; à ſpirituum orgaſmo initium ducant, quales ſunt febres acutæ quæcunque, variolæ, morbilli, chloroſis, ſcorbutus, rheumatiſmus, &c. Sivè particularium viſcerum labes cum universâ humorum maſsâ ſeſe communicet, eámque contagionis ritu inquinans, morbos *univerſales*, licèt ſecundariò, producat, quales ſunt lues Venerea, phthiſis, hydrops, icterus, &c. Exemplis igitur ex hâc morborum claſſe petitis, hypotheſin noſtram illuſtrabimus, potiùs quàm ex claſſe morborum particularium, qui etiam à ſpirituum œſtro procreantur, ſed non immediatè. Inter hos morbos *univerſales* primùm occurrit febris acuta, quæ, cujuſcunque ſit generis, à primo inſultu morbi uſque ad finem, ſivè is ſalutaris, ſivè funeſtus fuerit, egregium ſpecimen eſt hujus ſpirituum poteſtatis: Primo enim morbi momento, cum ſcilicet à frigore in poros cutis admiſſo, vel aliquo alio hujuſmodi accidente ſpiritus animales ægrotare (quòd ex vertigine, dolore capiti, laſſitudine lumborum ulcerosâ, tremoribus artuum, aliiſque ſymptomatis colligeret licet) & præternaturaliter algere incipiunt, frigiditas ſtatim in ſanguinem inducitur, & quidem tanta, ut ſanguinem iſto tempore phlebo-

tomiâ detractum, instar aquæ fluentis frigidum observaverim; verùm in progressu morbi, ubi à præternaturali spirituum motu diutiùs continuato eosdem æstuare contingat, quanto calore illicò totam massam humorum flagrare & agitari percipimus? Cujus caloris cutis ariditas, inquieta membrorum jactatio, sitis, aliáque symptomata, indicia dant, donec conspicua quædam materiæ è massa humorum agitatorum & colliquatorum secretio fiat per poros cutis, vel aliam aliquam portam convenientem. Hoc facto, tota moles, quiescentibus jam spiritibus, qui eam priùs in motus inordinatos ciebant, cum crisi morbi vel paroxysmi defervescit. Præter has mutationes generales, quas sanguis, durante febre, cujuscunque generis, à spirituum inordinato motu, subit; observatu dignum est aphtas & fœda oris ulcera febres comitari solita non tantùm salivæ acrimoniam, sed sanguinis etiam, undè secernitur saliva, arguere; & hæc ulcera post febrem judicatam, massâ sanguineâ jam non amplius à spiritibus præternaturaliter agitatâ, spontè evanescere. In febribus malignis & pestilentialibus, uti ex bubonibus, carbunculis, ulceribus varii generis malignis, linguæ nigritie, reliquisque symptomatis liquet, Humores sphacelo, scilicet *σηπεδόνι* à spirituum venenatâ qualitate afficiuntur. Denique notatu dignissimum est, quod mihi nuperrimè videre contigit, sanguis nimirùm fœminæ cujusdam febre malignâ quasi erysipelatosâ laborantis per phlebotomiam extractus, adeò fætebat, ut ex ejus tetro odore, tàm Chirurgus, quàm adstantes in animi planè deliquium incidebant. Ex dictis igitur constat, in omni febre plùs minùs sanguinem & alios humores mutationes quasdam subire, easque varias pro genio morbi, quo spiritus animales inficiuntur qui primum insultum fecerant. In arthritide, rheumatismo, pleuritide, peripneumoniâ, & generaliter loquendo in omni febre inflammatoriâ & dolorificâ autopsia docet serum sanguinis aëri expositum, peculiari modo in gelatinam diversicolorem concrescere. Non est minùs miranda sanguinis conversio in *variolis*, ubi exanthemata per totam cutim à sero planè caustico, inflammatorio & tandem purulento attolluntur: In morbillis etiam, & congenere morbo, febre scarlatinâ, totus sanguis ex diutinâ stagnatione in toto corporis habitu, in colluviem serosam & acrem manifestò colliquescit, quæ tusses ferinas, peripneumonias, ophthalmias in decursu horum morborum excitat. Neque in morbis acutis tantùm, verùm etiam in chronicis universalibus, uti in scorbuto, affectione hypochondriacâ, chlorosi, &c. insignis hujus alterationis spiritus animales choream ducunt; ducunt: Nec ab ullâ causâ, durantibus his morbis, massa sanguinis in acidam serosam vel vappidam colluviem, mox stomacacem, exanthemata cutanea, ulcera maligna, sudores & ructus acidum vel salsum redolentes daturam, quàm ab anxietate animi aut malignitate aëris non perflati, frequentiùs citiusve facessit. Cúmque mala diæta horum morborum rarò admodum causa sit, fas est suspicari humores à spiritibus malè affectis hoc pessimo condimento imbui, & hos morbos esse nervosi generis sobolem.

Denique morbi secundariò universales, qui ex partis alicujus privato vitio oriuntur, non aliam causam agnoscunt: Venenum enim sensim à parte affectâ serpens miasma tandem universale spiritibus & indè sanguini affingit.

Sic ab affecto pulmone, in phthisi pulmonari dictâ, totus sanguis colliquatus per poros cutis, intestina, reliquásque omnes corporis portas succum nutritium exspuit. In lue Venereâ, quamprimùm contagio ab unâ parte profecta spiritus totius Machinæ moderatores infecerit, succedunt dolores spasmodici, & versatiles in toto corpore, bubones, atque ulcera varia pus copiosè fundentia per totam cutim. Et quidem (quantùm mihi observatione notatum est) nullus morbus particularis lethalis evadit, priusquam ex febre per totalem spirituum inquinationem superinductâ universalis fiat: Hoc facto, statu humorum penitùs everso, tota machina simul corruit.

Morbos omnes Universales, sivè primarios, sivè secundarios immediatè à spiritibus malè affectis oriri, atque mediatè etiam morbos partium, licèt ex antè dictis sequi videatur, ulteriùs tamen confirmare libet. Quod ad morbos artinet primariò Universales & Acutos, quorum primum vel insultum comitantur vehementia symptomata: Illi certè à segni humorum massâ, quæque è particulis constat crassis, & maximâ ex parte motu tantùm aliundè communicato præditis, in instanti oriri, concipi nequeunt, sine spiritibus eam agitantibus; præsertim si seriò perpendatur, quo modo sanguis humanus ac alii humores præparari postulant antequam aliquam insignem mutationem subire observentur. Pertinet hùc, atque dignissimum est notatu, quòd in principio horum morborum tota tragœdia in genere nervoso agitur, antequam sanguinis massam turbari pulsus indicet, vel aliquam magnam mutationem pati. Quod quidem in Variolis, Morbillis & Febribus cujuscunque generis quotidiè conspicitur, ubi æger, primo momento dolore capitis corripi solet, & levi quâdam vertigine à motu spirituum inordinato, & præternaturali fibrillarum cerebri & ejus membranarum distensione indè factâ; deindè lassitudine ulcerosâ, (quale symptoma fatigatis accidere solet, propter insolitam spirituum agitationem, & transitum per membra nimis acceleratum, & quasi explosivum, fibras ultra tonum naturalem distendentem,) frequenti etiam oscitatione, seu motu quodam convulsivo musculorum maxillam inferiorem deprimentium sæpiùs repetito laborat, & tandem frigore subito per totos artus diffuso (quali symptomati Hystericas etiam præsertim lipothymicas à merâ spirituum ἀλογίᾳ frequenter obnoxias videre est.) Horrore item, rigore, motu tremulo & convulsivo artuum, lumbagine à motu elastico spirituum animalium præter modum agitatorum, & è medulla spinali in musculos propinquos explosorum, comate, vigiliis, deliriis, nauseâ, vomitu, ægrotatione universali, quam ventriculus cum tunicis suis nervosis, velut commune sensorium, præ reliquis partibus sentit, aliisque id genus symptomatis quæ spirituum officinam, eorúmque canales unicè afficere deprehenduntur. Observatu etiam dignum est pleraque hæc symptomata ad incendium sanguinis subsecuturum viam sternere solere, quo jam flagrante, oscitatio, tremor, rigor, frigus intensum, plurimáque alia symptomata sponte cessant, vel saltem mitigari solent.

Morbi universales immediatè, particulares mediatè à spiritibus oriuntur.

Similiter, in chronicis affectibus Universalibus, symptomata in genere nervoso morbum primò produnt. v.g. In hypochondriacâ & hystericâ passione, quarum genus nervosum, ex omnium Medicorum consensu, est theatrum

Symptomata morborum chronicorum in genere nervoso.

commune, ubi ſpaſmi, oppreſſiones gravativæ, & ſuffocativæ, eructationes, & borborygmi frequentes, tragœdiam agunt. Idem dictum ſit de ſcorbuto, & chlorôſi (quam ego jamdiù ſpeciem eſſe ſcorbuti particularem exiſtimavi) ſicut enim in illo per lumbaginem, laſſitudinem ſpontaneam, debilitatem crurum, thoracis oppreſſionem, aliáque id genus ſymptomata; ità non minùs in hâc, per cephalalgiam & vertiginem frequenter recurrentem, visûs debilitatem, palpitationem cordis, mœſtitiam, laſſitudinem, inſolitam animi anxietatem, aliáque ejuſmodi, hoſtis ſe prodit. Ad confirmandum hoc argumentum dignum quidem & facilè obſervatu eſt, quòd cùm à ſtatu horum morborum omnia in pejus ruunt, ſymptomata nervoſi generis aucta ſeſe tandem majori cum evidentiâ in conſpectum dant, ſcilicet vigiliæ pertinaces, affectus comatoſi, ſubſultus tendinum, tremor artuum, pulſus debilis, celer, inordinatus, *&c.* idque licèt incendium internum minùs vehemens, tactu judice, appareat; Quæ quidem omnia quò propiùs fatum inſtat, eò intenſiùs augeri ſolent.

Contagionis propagatio.

Cauſæ prætereà evidentes quæ ad hos morbos univerſales viam ſternunt, hypotheſin noſtram non parum ſuffulciunt. Námque cuiquam in Medicinâ mediocriter verſato conſtat, non tantùm morbos univerſales acutos, uti febres, præſertim peſtilentiales & inflammatorias, ſed chronicas etiam *contagione* quadam propagari ſolere: Atqui vix concipi poteſt quomodò effluvia extranea eáque præ ſubtilitate ſenſus noſtros planè fugientia, & ſæpè nè ad punctum temporis permanentia characterem morboſum in humoribus imprimant, niſi mediante ſpiritu animali, cujus particulæ ſubtiles miaſmate ſeu fermento quodam heterogeneo contaminatæ excandeſcunt, & humorum molem variis irregularibus motibus facilè exagitant. Deindè quot morbi univerſales evidenter ab animi pathematis, mœrore, terrore, anxietate, iracundiâ, vel inſolitâ quâdam & pertinaci phantaſiâ promanant? Nec tamen iſtæ perturbationes ſanguinem alterant, niſi quatenùs ſpiritus, qui totam maſſam regit, motus efferatos & ἀταξίας ſuas cum latice purpureo communicat. Abhinc in paſſione hypochondriacâ & hyſtericâ, nunc ſalſedine, nunc aciditate, nunc aliâ peregrinâ qualitate ſanguis imbuitur, imò rarò aut nunquam ſcorbutum, atrophiam, phthiſin pulmonarem, alióſque quamplurimos morbos univerſales chronicos deprehendi, ubi, cæteris cauſis evidentibus, melancholia, anxietas, vel aliquod aliud gravius animi pathema non acceſſerit. Rheumatiſmi & arthritides eos maximè affligunt qui in lautâ fortunâ conſenuêrunt: At luxus ſui pœnas parciùs pendunt, qui eum cum hilaritate animi ſemper conjunxêrunt; duriùs tractantur Theologi, Juriſperiti, Conſiliarii Aulici, &c. qui ſtudiis intentis, & curis originem nervorum, cerebrum ſcilicet & ſpiritus in eo hoſpitantes agitârunt. Chlorôſin etiam ipſam non tam à victu pravo oriri obſervavi, quàm ab imaginationis vitio, peculiaris cujuſdam cibi, generis licèt euchymi, cupiditate flagrantis, à geſticulationis alicujus ſingularis affectatione, vel ab amore diuturno, aut alio aliquo ejuſmodi pathemate animi quod ſpiritus nimìs figit. Quam ſæpè etiam febres, morbilli, & præſertim variolæ, ex ideâ terroris in phantaſiam impreſſâ oriri ſoleant, ſatis cuivis Medicinæ praxin exercenti notum eſt.

Animi pathemata morborum cauſa.

Quantùm

Quantùm etiam aëris constitutio morbos universales promovet, Medicos non latet. Neque enim tantùm febrium pestilentialium, variolarum, morbillorum, aliorúmque morborum acutorum quoties eos epidemicos esse contingit, *aër* inspiratus fons est, & origo, sed pro diversâ hujus constitutione, morbi antè dicti variæ indolis sunt, & diversas indicationes curativas suggerunt. Ab *aëre* paluſtri vel marino, immò in cubiculo occluso, modò quispiam sæpiùs in eo versetur, præsertim autem à decubitu in lecto, facie sub stragulis perperam & frequenter coopertâ, ita ut aër recrementis corporis inquinatus, diù & repetitis vicibus inspiretur, quàm sæpè capillos decidentes, vultum pallidum & squallidum, gingivas inflammatas & ulceratas, halitum fœtentem, cæteráque signa scorbuti, aliorúmque morborum Universalium chronicorum genuina observamus? Quandoquidem verò spiritus animales maximâ ex parte naturam aëream sortiantur, sintque vi elasticâ & explosivâ aëri simillimi, aër vitæ animalis conservationi summè & semper necessarius sit, spirituum generationi inserviat & eorum materiam suppeditet: probabilius longè est, spiritus ab aëris miasmate infectos, quàm humores, morbis, sivè acutis, sivè chronicis ansam præbere. Denique quàm sæpè hos morbos Universales, præsertim acutos, ut febres, variolas, morbillos, à frigore in poros cutis invadente oriri observamus? At iste præternaturalis algor spirituum, qui ab extremo frigore spontè in calorem intensum excandescunt (quod in natatoribus & itinerantibus, simul ac ab aquæ & aëris inclementiâ sese subduxêrunt, videre est) à poris cutis ad spirituum officinam, cerebrum, continuatus, faciliùs longè corporis compagem afficit, quàm si in humoribus primò imprimeretur.

Aëris constitutiones morborum causa.

Frigus per cutis poros perceptum causa morborum.

Objiciet hìc aliquis, memoratas causas non sæpiùs esse morborum effectrices, quàm cruda & dyspepta alimenta, ideóque eorum ætiologiam à crasi sanguinis & humorum vitiatâ peti posse.

Diffitendum quidem non est cibum & potum quantitate nimios, vel qualitate peccantes, æquè ac pathemata animi, cæteráque non naturalia, in censu causarum evidentium horum morborum habendos esse. Verùm quandoquidem non tantùm constat spiritus animales, quia ex sanguinis massâ generantur, ideò à victu pravo ægrotare solere, sed etiam non rarò à victu euchymo eóque moderatè sumpto ansam ægrotandi arripere, modò minùs firmâ valetudine priùs potirentur; nullus dubito quin alimentum incongruum in causarum remotiorum censum referendum sit, & quòd spiritus sint τὸ ἐνεργοῦν, seu immediatum principium morbum formans, & ὁρμὴν, seu insultum efficiens, quod quidem totum est quod hìc contendimus.

In hac sententia non parùm confirmabar, cùm pleraque morborum phænomena hoc pacto explicari posse perciperem, quæ à Priscis vel intacta, vel non satis illustrata, tenebris hucusque obruebantur, immò, quicquid ad eorum solutionem ex crassis Antiquorum principiis affertur, mihi planè gratis dictum videtur; atque (ingenuè fateor) hoc primùm, animum meum anxium & incertum impulit ad hanc novam hypothesin de ætiologiâ morborum universalium formandam, quæ naturam morborum clariùs explicat, & eorum causas sensui penè demonstrat, cujus rei in exemplis sequentibus specimen dabo.

Sympathia partium.

Quid in enarranda ſymptomatum aliquot ætiologiâ, magis apud Priſcos decantatum eſt quàm *Sympathia*, ſivè conſenſus partium? Ex hac, vomitionis à concuſſione cerebri, vel nephriticâ affectione cauſam reddunt; at niſi reſpectus habeatur ad continuitatem & nexum totius corporis cum cerebro, & origo morborum in cerebro & ſpiritibus ſtatuatur, vix aliàs ſolvi poteſt hoc phænomenon; jacto verò hoc fundamento, quòd tota machina è fibrillis cerebri elongatis & expanſis conflata, ab eodem dependet, & quòd mala diatheſis ſpirituum & eorum motus inordinati morbum ejúſque ſymptomata formant, quam facilè concipi poteſt remotiſſimam quamvis machinæ partem, & conſequenter ipſum ventriculum affici poſſe? Abſque hâc hypotheſi explicari nequit morbi metaſtaſis ſeu tranſlatio ab una parte in aliam, quæ non tantùm in fatali febrium criſi evidenter apparet, ubi morbus ex habitu corporis tranſlatus non rarò in cerebro, idque ſubitò, figitur; verùm etiam in peripneumonia frequenter in anginam mutatâ, ſuper omnia verò in rheumatiſmo verſatili; præſertim ſpurio & nervoſo, ubi morbus ab uno artu in alterum unoquoque die, vel etiam ſingulis horis, imò nonnunquam ictu quaſi oculi citiùs tranſfertur. In ſanguine tota humorum maſſa confunditur, celeri & non interrupto motu agitatur, & per vaſa innumera æqualiter diffunditur, adeò ut materia morbifica tam ſubitò ſeparari nequeat, & ad partem aliquam ſingularem determinari: Spiritus autem morbo perculſos, pro genio ſuo volatili & verſatili, alternatim jam hanc, jam illam partem, remotam licèt, impetu quodam petere, diſtendere, vellicare vel ſpaſmodicè conſtringere, ibidémque morbum hujuſmodi vagum producere quid impedit? Cùm ſanguinem & humores per eam partem trajectos alterare valent, iiſque characterem morboſum imprimere: atque hæc eſt ratio metaſtaſeos morborum.

Morborum metaſtaſis.

Paroxyſmorum febrili intermittentium cauſa.

Ut cætera mittam, in paroxyſmos febrium intermittentium, periodicè, ſtato & certo tempore, ſcilicet quotidie, tertio, aut quarto quoque die, utplurimum eâdem horâ recurrentium, lubet inquirere. Hujus vulgaris *Φαινομένων ætiologia*, heu! quantùm torſit Philoſophorum ingenia non tantùm priſcorum, ſed etiam neotericorum, quotquot omnium morborum cauſas in ſanguine & humoribus inveniendas eſſe hariolati ſunt. Qui maximo ingenii acumine freti hujuſce phænomeni ſolutionem aggreſſi ſunt, Fomitem quendam humoroſum, bilioſum ſcilicet, atrabilarium vel phlegmaticum ſtatuêrunt in viſcerum aliquo, aut parte corporis neſcio quâ deliteſcentem, pro genio ſuo jam quotidiè, jam tertio vel quarto quoque die moveri, & fermenti inſtar, humores exagitare. At qualis tandem eſt hic Fomes? Humor certè, ſecundum horum hypotheſin. Quâ parte verò ſtabulatur? Hic inter Authores maximum eſt diſſidium; apud alios altum ſilentium: Ab aliis varia aſſignantur receptacula, omnia verò ejuſmodi, ut aliquam partem materiæ morbificæ continuò maſſæ ſanguinis neceſſariò ſuggerant. Hunc fomitem in venis meſaraicis, uti Veteres autumârunt, nuſquam recondi, ab omnibus jam conceſſum eſt, namque ex quo, ſanguinis circulatio inventa eſt, appareret nullam dari ejuſmodi (ſaltem materiæ à ſanguine diſtinctæ) ſtagnationem in vaſis ſanguiferis. Et ſi concederetur, tamen à perpetuo ſanguinis tranſitu particulæ heterogeneæ hujus fomitis cluerentur, & ſanguinis maſſæ commixtæ, eandem indeſinenter inquinarent, & à perpetuâ fermentatione

febris continua accenderetur. Non rectiùs iste fomes in primis viis collocatur; cùm enim chylus ex alimentis in ventriculo concoctis, & in intestinis gracilibus ulteriùs elaboratis (per ea saltem transeuntibus) eliciatur, necesse est ut succus chylosus à fermento isto indesinenter depravatus, morbosam qualitatem sanguini impertiat, adeò ut morbus ex eâ natus inducias dare non possit, saltem paroxysmus post singulos pastus redeat.

Quod ad eorum sententiam attinet, qui mineram morbi in aliquo glandulosorum viscerum latere statuunt; nullus sanè (quantùm scio) locum adhuc assignavit, in quo hoc inimicum fermentum stabulari, sanis argumentis demonstrare potest, licèt unus lienem, alius aliud ex visceribus gratis incusaverit. Verùm si modò, secundum nostram hypothesin (quam uti spero satis jam antè demonstravimus) tota corporis compages, præsertìm viscerum ipsorum, uti hepatis, lienis, &c. sit vascularis, & sanguis, continuato cursu & recursu circumactus per singularum fibrillarum tubulos permeet, quâ aliâ parte hic fomes nisi in ipsis fibrosis filamentis delitescere potest, ubi nil, nisi spiritus animales, hospitatur? At cùm isti spiritus à cerebro per totum systema fibrosum, velut per canales ad usus vitæ necessarios exequendos indesinenter deferantur, &, pro vario genio invaletudinis, quâ afficiuntur, jam quotidie, jam tertio vel quarto quoque die exploduntur, & symptomata, quæ principium paroxysmi comitantur, inferunt, nempè algorem, horrorem, &c. deindè fermenti vices supplent, à quo sanguinis massa per fibrillas transiens inficitur, & in paroxysmos febriles periodicè excandescit, quousque scilicet sponte vel arte sedatâ hâc effervescentiâ spirituum, finiatur etiam paroxysmus, atque saburra humorum in paroxysmorum serie colliquata, per poros cutis, vel aliam aliquam portam commodam (nec jam à calore præternaturali ut priùs constrictam) prorsùs eliminetur. Cui sententiæ quivis vel Medicus vel Philosophus favere cogetur, qui seriò secum perpenderit, quàm sæpè insultus non tantùm, hysterici & spasmodici, paroxysmorum febrilium, saltem sub initium, planè æmuli, ex mero motu inordinato spirituum orti, intervallis licèt incertis redeant; verùm etiam insultus epileptici, statis periodis, bis vel ter in lunâ, vel hebdomadâ, ab eâdem causâ recrudescant.

Antiquorum methodus medendi, huic hypothesi conformis.

Quid plura? Regimen ipsum à priscis Medicis imperatum, atque multo usu jam per plurima æva comprobatum, nostræ huic hypothesi ubique quadrat. In morbis enim acutis, uti febre, variolis, &c. ubi invaletudo producitur à vi elasticâ spirituum irritatâ & nimis exaltatâ, summam quietem, decubitum in lecto, alimentum maximè tenue & parcum, detractionem sanguinis, &c. uno ore imperant; unà cum julapiis, emulsionibus & apozematis admodùm temperatis, quæ vim spirituum elasticam minimè intendant, sed potiùs minuant. E contrà, in febribus malignis, ubi spiritus à naturâ veneni deleteriâ *κακόχυμα* quâdam affecti, elasticitate & vi suâ expansivâ destituuntur, quàm uno ore usum pulverum cardiacorum, bolorum theriacalium, julapiorum cordialium, atque hodiè spiritûs salis armoniaci, spiritûs & salis volatilis CC. idque posthabitâ febre præsente, ex industria, & cum optato successu præscribunt? Quæ quidem omnia, non tam segnem

humorum molem, quàm ſpiritus reſpicere videntur, qui primariò affici ſolent. In ſcorbuto verò, chlorôſi, aliiſque morbis chronicis univerſalibus, ubi, ab agilitate ſpirituum imminutâ, & eorum ſtatu minùs quàm par eſt elaſtico, viſciditas humoribus, conſtrictio pulmonibus, rigiditas & ſtupor quaſi paralyticus artubus, conſtipatus obſtructúſque habitus, iſque evidentibus criteriis manifeſtus univerſo corpori acciderit, exercitia frequentia, aër tenuis & perflatus, omnimoda animi excitatio, medicamenta ſale volatili abundantia, uti cochlearia, raphanus ſylveſtris, chalybeata, aloëtica, ſtimulantia omnia & ecphractica, in methodo curationis utramque implent paginam. Quid hoc autem ad humores craſſos niſi mediante ſpiritu illo animali qui eos regit & actuat?

Quòd autem ad ſecundam partem hujus propoſitionis attinet, ſcilicet. *Quod morbi partium, qui à peculiari aliquâ ἀτοξίᾳ partis, vel glandulæ alicujus ſingularis oriuntur, à ſpiritibus etiam mediatè producantur.* Ea non æquè perſpicua eſt ac prior. Námque horum morborum ætiologia remotiùs petenda eſt, atque ratiocinando tantùm invenienda. Quandoquidem verò viſcerum vel partium ſingularium affectus à morbosâ humorum diatheſi oriri conſtat, atque (quod ex antedictis manifeſtò apparet) maſſam ſanguinis, à ſpirituum animalium, qui ei præſident, dyſcraſiâ, vario modo turbari & agitari; fas ſit conjicere pro vario dyſcraſiæ ſpirituum genio, jam hanc, jam illam partem, hanc vel illam glandulam, uti jecur, pulmones renes, *&c.* laborare. Indéque medicamenta ſpecifica v. g. *antihyſterica, antivenerea, antiſcrophuloſa, antiſpaſmodica, pulmonaria, hepatica, nephritica, uterina* & ſi qua ſint alia, uſu multo contra hos morbos experta & probata, non ejuſmodi eſſe videntur, quæ hanc vel illam ſpecialem partem reſpiciunt, ſed quæ peculiarem ſpirituum dyſcraſiam ad has partes vel glandulas afficiendas aptam, tollant. Quæ quidem remedia mihi indè *ſpecifica* audire videntur, quia ſpiritibus, quorum morbi ſenſus noſtros fugiunt, accommodata ſunt; ſicut enim ex uſu *emeticorum, catharticorum, diureticorum, diaphoreticorum*, aliorúmque medicaminum ſenſibiliter evacuantium, moli humorum præternaturaliter colliquatorum & in maſſa ſanguinis coacervatorum ſubducendæ ſatis proſpicitur: Ità in ſpecificis, *hepaticis* ſcilicet, *hyſtericis*, aliiſque ejuſmodi, experientiâ potiùs quàm ratione primùm excogitatis, & multo uſu comprobatis radix totius mali funditùs evellitur, quæ extra ſenſuum ſphæram in ſpiritibus deliteſcit. Quanta verò pars Artis therapeuticæ in prudenti uſu horum ſpecificorum verſetur, nôrunt Medici Practici.

Medicamenta ſpecifica.

Juxta hanc noſtram hypotheſin facilè eſt morbos omnes, qui intùs nati, corpus humanum affligunt, in duas claſſes diſtribuere, nempè in univerſales & morbos partium. Univerſales ſunt, qui ſicut è ſyſtemate nervoſo, & ſpiritibus animalibus in eodem hoſpitantibus immediatè oriuntur, ità totam corporis compagem uno inſultu primariò, vel ſaltem ſecundariò afficiunt. Secundariò dico, quoniam morbi aliqui particulares, uti lepra, ſcabies, lues Venerea, &c. licèt contagione ab aliquâ parte ſingulari primùm propagentur, non tamen unius partis, præ alterâ, labefacta-

tioni, niſi ex accidente, ortum ſuum debent, & ſpiritus animales veneno ſuo universìm inquinando, citiſſimè univerſales evadunt, ideóque in cenſum morborum univerſalium, licèt ſecundariò talium, referuntur. Morbos autem partium eos voco, qui, à gravi alicujus è viſceribus, vel alterius partis ſingularis labefactatione oriuntur, utut morboſa ſanguinis textura, & ſpiritus animalis dyſcraſia iis ut cauſæ remotæ, anſam præbeant. Præterea quidam, morbo univerſali laborantes, brevì ſanitatem recuperant, vel mortem obeunt, alii leviùs affecti in ſtatu valetudinario vitam diù protrahunt, ideóque morbi univerſales, in acutos, uti febres variolas, *&c.* & chronicos, uti ſcorbutum, *&c.* diſtingui debent. De morbis *univerſalibus* primùm, poſteà de morbis partium ſeriatìm (licèt ſtrictìm, ſermonem inſtituam, in quo eorum ætiologiam & pathologiam totam, atque indicationes curativas tradam, quod penſum, modò feliciter abſolvatur, in publicum, forſan, emolumentum haud parùm cedet. Utcunque, ſatis eſt in magnis tentâſſe, &, in re tantis tenebris obvolutâ, facem prætuliſſe & monſtrâſſe viam. Primùm lubet, ſchemate quodam ſuccincto, ex hâc noſtrâ hypotheſi deducto, diſtributionem morborum in varias ſuas claſſes præponere.

Schema Morborum Generale.

Morbi, quibus corpus humanum affligi soler, sunt

- *Accidentales*, & externi, quippè qui ab externo aliquo accidente oriuntur, uti casu, ictu, vulnere, contusione, *&c.* quos omnes jam consultò prætermitto, quoniam eorum ætiologia facilis, & in promptu est, & ad partem Chirurgicam potiùs quàm ad Medicinalem strictè ità dictam spectat.

Vel,

- *Habituales*, qui intùs à diathesi spirituum præternaturali, & crasi sanguinis eversâ immediatè, vel saltem mediatè, aut à canalium, seu vasorum hos spiritus, & liquores toti Machinæ ministrantium obstructione, rupturâ, vel aliquâ aliâ malâ affectione nascuntur. Quænam sit horum omnium causa, quoniam nondùm satis constat, de eorum ætiologiâ, & pathologiâ, fusiùs jam sermonem habituri sumus, sunt-que vel

  - *Universales*, qui scilicet immediatè à diathesi spirituum animalium præternaturali, & crasi sanguinis indè labefactatâ oriuntur; ideóque primo insultu totum corporis systema afficiunt, non autem à vitio singularis cujuscunque partis dependent; sunt-que vel

    - *Primariò* ità dicti, qui absque respectu ad partem aliquam singularem prius ægrotantem habito oriuntur, sunt-que vel

      - *Acuti*, qui paucorum dierum circuitu, crisi finiuntur funestâ, vel salutari: uti febres quæcunque acutæ, variolæ, morbilli, *&c.*

      - *Chronici*, qui similiter, spiritibus priùs laborantibus, universum corpus afficiunt, non tamen ruinam tàm præcipitem, quàm priores minantur, indéque ægri hoc modo affecti, vitam valetudinariam, ad plures menses, imò annos protrahere solent. Hujusmodi sunt febris hectica, & pallida, chlorosis, scorbutus, rheumatismus vagus, scorbuticus, affectio hypochondriaca, & hysterica, seu vapores, affectus strumosus, seu scrophulæ, rachitis, *&c.*

    - *Secundariò*, qui licèt ex accidente partem aliquam singularem primò afficere possint, quia tamen sanguinem, & spiritus universìm illicò inquinando, naturam morborum universalium participant, neque ex propriâ suâ naturâ unam partem singularem præ aliâ affectant, ritè in classem morborum universalium referendi sunt, & in hoc censu habendi. Hujusmodi sunt lepra, scabies, lues Venerea, & ferè omnes morbi chronici ex contagione propagati.

  - *Morbi Partium*, qui à viscerum aliquo, vel aliâ parte singulari laborante immediatè producuntur; utut crasis sanguinis à peculiari spirituum vitio labefactata, iis viam remotè sternat; indéque totum corporis systema non nisi ex consequente his morbis afficitur.

De morbis univerſalibus in genere.

Radix, ſeu ſemen horum morborum (ſit verbo Paracelſi venia) eſt heterogeneum quid, ſenſu vix perceptibile, non rarò autem vi venenatâ & planè deleteria præditum, totâ ſuâ naturâ flammæ vitali contrarium & inimicum, atque ad eam extinguendam, vel ſaltem ſupprimendam aptum; ſivè intùs ſensim generatum fuerit, ſivè à veneno aſſumpto, morſu viperæ, vel aëre contagioſo in corpus admiſſum. Cujus quidem vis deleteria, ſi adeò præpolleat, ut ſubitò flammam vitalem penitùs obruere poſſit, æger ſtatim alget & lipothymicus perit, naturâ contra non certante, utpotè à vi ſuperiori jam planè evictâ, quod non rarò, præſertim in conſtitutione aëris peſtilentiali ac epidemiâ contingit. Sin verò venenum paulò remiſſius, & vigor ſpirituum animalium fortior, luctatio ſuccedit, in quâ, utut tota corporis machina primo inſultu (vi elaſticâ ſpirituum ferè obrutâ) cum pulſu debili algere incipiat, mox natura vires quadantenùs recolligens pugnam init, cujus præludia ſunt dolor leviter ſpaſmodicus & verſatilis, horror, rigor, oſcitatio, cæteríque motus, quibus ſpiritus animalis oppreſſus ſeſe iterùm expandere nititur, uſque dum tandem, vi ſpirituum elaſticâ irritatâ, & ſupra gradum naturalem evectâ, calor intenſus, & febrilis orgaſmus excitetur. Ab hoc calore pori cutis, ſicut cæteræ corporis portæ, irritati & occluſi, flammam inteſtinam acriùs intendi faciunt, donec veneni pars, à ſpiritibus jam victoriâ potitis, expellatur, vel à propriâ antidoto ſubigatur, & tùm demùm, pori cutis non ampliùs conſtricti, colluviem humorum, à præternaturali calore colliquatam, copioſè dimittunt, modò per alvum, aut alio modo id non antè factum fuerit: Vel denique natura, vi ſuperata ſuccumbit, æger ſpaſmis, deliriis, ſubſultibus tendinum, aliiſque diris naturæ triumphatæ & incaſsùm colluctantis ſymptomatis in genere nervoſo fatigatus, fatis cedit. Hæc eſt ratio formalis morborum univerſalium acutorum, & ſymptomatum eos concomitantium.

Verùm, ubi è contra fermentum morbificum, quo ſpiritus vel ſensim ex abuſu ſex rerum non naturalium, vel ſubito & uno impetu à contagionis miaſmate imbuuntur, vi non adeò deleteriâ præditum eſt, ut vita in ſubitaneum diſcrimen ducatur, vis ſpirituum elaſtica indè duntaxat quadantenùs opprimitur, undè ſeſe ad munia ſolita more debito minùs aptè expandunt, & hoſtis non tam aperto marte quàm inſidiis vitam aggreditur. Indè evenit, quòd ſpiritus animales, quippè minùs irritati, non tam graviter & acriter contra hoſtem inſurgant, nec certamen paroxyſmo & criſi determinunt, ut in acutis fieri ſolet, verùm æger ſarcinâ hâc oppreſſus vitam aerumnoſam atque valetudinariam, morbo aliquo chronico, ſcorbuto, chlorioſi, febre hecticâ, &c. afflictam diù protrahit, cum laſſitudine ſpontaneâ, ſtupore, pondere gravativo hypochondriorum, ſomnolentiâ, vertigine, lumbagine, dolore verſatili, crurum & abdominis, aliiſque ejuſmodi ſignis ſpiritûs animalis universìm in genere nervoſo affecti & depreſſi. Nec quidem natura, hoc modo habitualiter oppreſſa, ſarcinam hanc in totum

negligere videtur, verùm licèt paroxysmorum nisibus, uti in acutis, ab onere se liberare non moliatur, idem tamen lentè & quasi habitu quodam, per omnes portas, per quas fieri potest, efficere tentat, scilicet per renes, ut in hypochondriacis & hystericis, qui tanquam diabetici, tempore paroxysmi, insigni urinæ profluvio non rarò corripiuntur; per sudores, diarrhœam, vomitiones, quibus hypochondriaci & scorbutici immodicè plerumque tentantur; per tussim, per sputationem largam; symptoma hypochondriacis & scorbuticis maximè familiare, quorum saliva particulis adeò acribus & venenatis sæpè saturatur, ut gingivæ & os totum indè inflammetur & ulceribus fœtentibus scateat. Nonnunquam etiam natura certamen, paroxysmi acutorum ferè æmulum, licèt non statis temporibus, in his morbis instituit, quod in paroxysmis rheumaticis, & arthriticis admodùm dolorificis, & in spasmis hystericis & hypochondriacis sæpè recurrentibus observatur; in quibus omnibus natura contra hostem acriter insurgens, saburram extemplò deponere, licèt incassùm, satagit.

De hisce omnibus jam, calamo fusiori, differemus: primùm sermonem instituturi de morbis universalibus acutis, deindè de chronicis.

De morbis universalibus acutis.

In hâc classe primum locum vendicant febres omnes præter hecticam & pallidam, (utpotè quæ diutiùs protrahi, nec more morborum acutorum, crisi evidenti judicari solent,) deindè variolæ & morbilli ad eandem classem pertinere mihi videntur, quippè hi morbi totam machinam primò insultu afficiunt, respectu ad aliquam partem singularem non habito, more etiam cæterorum morborum acutorum; paucorum dierum circuitu, judicari solent; ideóque licèt contra morem sit, de his morbis sub titulo febrium varioloſarum & morbilloſarum in generali febrium doctrinâ agam. Primus enim variolarum & morbillorum insultus, non secùs ac febrium, subitus est & instantaneus, isque in genere nervoso, utpotè à spirituum animalium ἀτοξία primùm & immediatè factus, cum comate, deliriis, spasmis, vomitione immani, dolore capitis & artuum, lumbagine, aliisque ejusmodi symptomatis sociatus. Necnon pathemata animi ac aërem contagiosum pro causis procatarcticis, non rariùs quàm aliæ quælibet febres, agnoscunt, & in omnibus cum cæteris febribus conveniunt, nisi quòd in his, quò certamen sit brevius, eò magis, durante luctatione, urgeant symptomata: Ideò sub titulo morborum universalium acutorum, inter febres acutas, variolas & morbillos ordine tractabimus, & ab eorum ætiologiâ & pathologiâ, juxtâ hypothesin nostram explicatâ, indicationes curativas deducemus ad varia horum morborum stadia accommodatas, & quarum ope Medicus in sanandis morbis possit agere Philosophum, & non Empiricum.

EXERCITATIO PRIMA.

DE FEBRIBVS ACVTIS IN GENERE, & præsertìm de Febre Ephemerâ & Intermittente.

CAPUT I.

De Febribus acutis in genere.

FEBRIS *acuta* in genere est calor præternaturalis, in sanguine accensus à spiritu animali, miasmate quodam deleterio contaminato, & ex accidente quodam irritato, atque indè insolito more præter naturam suam expanso.

Hujus miasmatis heterogenei descriptionem nemo sanè à nobis requirat, quandoquidem omnes nostros sensus planè superat: Quippè non tantùm intùs ex abusu sex rerum non naturalium generari solet, & indè hanc vim deleteriam sensìm acquirere; verùm non rarò ab effluviis contagiosis cum aëre inspiratis, à morsu serpentum, vel denique ab animi pathematis, momento quasi propagatur: Quocirca conjicere fas est hoc venenum, cujuscunque naturæ sit, subtilitate suâ genium spirituum, non autem materiæ sensibilis, æmulari, & indè non humores, sed spiritus animales immediatè afficere atque agitare, utut sanguinis massa indè sensìm conturbetur. Pathologiæ morborum acutorum hucusque tenebris obvolutæ quantùm lucis ex hâc hypothesi accedat, proximo loco videamus.

Febrium acutarum symptomata.

In primâ febris invasione, ab hoc veneno spiritus animales planè obruuntur, illicò totum corpus, præsertìm partes extremæ algent, pulsus in debilem & celerem mutatur, respiratio in citatiorem, debilem & anhelosam, tanquam ægro statìm ex lipothymia morituro: sanguinem hoc tempore, urgentibus symptomatis, detractum, frigescentem sensi. Hoc stadium morbi vix unquam diù protrahitur; siquidem spiritus irritati & vires suas recuperantes sese expandunt, undè, mutatâ scenâ, algor in calorem febrilem convertitur, nisi vel venenum sit in summo gradu malignum, vel robur spirituum adeò deficiat, ut sese brevì iterùm explicare haud possint. In isto casu, primo insultui æger succumbit. Juvenem novi paroxysmo febris tertianæ per triduum algentem, sine subsequente caloris paroxysmo, & cerebris lipothymiis laborantem, è vivis sublatum; cui, præ summo veneni gradu, & debilitate spirituum priùs diù lacessitorum, neque frictionibus, neque calore externo quocunque modo adhibito, neque cordialium & medicaminum spi-

rituosorum exhibitione, quicquam adjumenti afferre, nec spirituum naturalem expansionem restituere potuimus.

Quò intensiùs, aut diutiùs protractum, vel quò remissius est hoc symptoma in primo morbi insultu, eò magis minúsve deleterium venenum, aut vis spirituum elastica fortior aut debilior pronuntiari potest; undè ab ipso initio morbi de eventu magis minúsve periculoso & fatali hinc licet judicare.

Indicationes primum in sultum febris spectantes.

Indicationes in hoc stadio morbi sunt duæ, scilicet ut venenum deleterium spiritus obruens citissimè antidoto propriâ (modò ea nota sit) subigatur; & spiritus algentes & penè enecti, ope stragulorum & medicaminum cordialium, iterùm sese expandant, & subitaneam Machinæ ruinam elasticitate suâ præcaveant. Manu tamen non admodùm prodigâ, nec nisi necessitas postulet, oportet hæc ministrari, ne post vim expansivam spirituum indè restitutam, æger hujus erroris pœnas luat, aucto gradu paroxysmi illicò subsecuturi. Quamprimùm enim spiritus animalis excitatus vires resumpserit, nullas sibi metas ponit, &, dùm veneni eliminationem molitur, non rarò totam fabricam incendio intestino consumit. Námque in isto casu spiritus ipsi incalescunt, & flammam in sanguine accendunt non priùs extinguendam, quàm venenum expellatur: Siquidem jam morbus nihil aliud est quàm mala dispositio totius corporis, orta à motu inordinato spirituum, in venenum antedictum insurgentium, & novum symptomatum agmen procreantium:

Symptomata febrilia.

Inter quæ sicut gravativa & comatosa cerebri oppressio, & indè totius systematis lassitudo spontanea ab oppressione spirituum ortæ videntur; ità horror, tremor artuum, jactatio inquieta, oscitatio & pandiculatio nisum spirituum sese expandere satagentium consequuntur. Vertiginosa autem affectio ab inordinato spirituum motu in cerebro, ex hoc nisu & labore intenso fit, sicut & invaletudo universalis, præsertim ventriculi, cum nauseâ & vomitu sociata; Namque vertigo, quæ usum *Opii*; quæ in curru vel navi vectionem aliquandò comitatur, nauseam & vomitum pariter sibi adjungit. Igitur quamdiù per totum morbi cursum hæc symptomata se produnt, conjicere licèt vim spirituum adhuc à veneno quadantenùs opprimi, nec se satis expandere posse in præsens Machinæ tutamen. Atque in febris continuæ cursu, postquam spiritus expansi flammam in sanguine, uno tenore diù ardentem excitârunt, si novus horror aut rigor, reliquo hujusmodi symptomatum satellitio stipatus invadat (quod non rarò in praxi observare licet) nisi hoc ex mero accidenti, ab evidenti aliquâ causâ evenerit, aut à mutatione typi febris in intermittentem (quod ab horum symptomatum, statis periodis, rerudescentiâ unicè conjiciendum est) fatalem eventum præsagit, & genus nervosum à veneno recenti, aut vetere vires suas resumente labefactatum, & naturam deliriis, spasmis, subsultibus tendinum, *&c.* mox subsecuturis victam, manus daturam.

Indicationes in secundo stadio.

Indicationes in hoc stadio morbi sunt ferè eædem cum priùs memoratis, scilicet ut alexipharmacorum usu, & stragulorum ingestione spirituum expansio acceleretur, & promoveatur; donec vis veneni saltem obtundatur. Sicut enim ab auctâ spirituum elasticitate symptomata hæc vel evanescunt, vel

diminuuntur; ità etiam, ubi æger frigori externo expositus fuerit, inexpectatam horroris, rigoris & reliquorum symptomatum recidivam patitur, quo pacto, hoc morbi stadium ultra metam solitam non rarò protrahitur. Hæc verò symptomatum caterva, communiter loquendo, brevi evanescere solet, quippè quàm citissimè locum datura aliis numero pluribus, diutiùs duraturis, iisque planè contrariis, utpotè à contrario spirituum, statu ortum ducentibus; modò, algoris paroxysmo, ægrotans non succumbat. Quamprimùm enim spiritus sarcinam excutere incipiant, & flamma in spiritibus & sanguine accendatur, insequuntur, in genere nervoso, cephalalgia immanis, vigiliæ pertinaces, deliria, lassitudo ulcerosa, dolores spasmodici hinc indè versatiles, vel in parte singulari fixi, qualis est lumbago, respirationis & pulsûs celeritas & fortitudo, ac mutationes in humoribus non minores. Nam urina jam primùm tingi incipit, & contentis saturari, & aëri exposita non rarò partes nutritias præcipitare: sitis, utplurimùm, importuna adest, os arescit, cutis sicceſcit, appetitus prosternitur, ventriculi digestio evertitur; nonnunquam gradus aliquis choleræ morbi, aut saltem diarrhœa supervenit, nausea augetur, cum multis aliis, quorum ætiologiam ex hypothesi nostrâ jam daturi sumus.

Causa cephalalgiæ.

Distensio fibrillarum cerebri, vel ejus membranarum à febrili spirituum expansione cephalalgiam illam immanem producit, quæ febrilem calorem comitari solet, de quâ ægri præ omnibus aliis symptomatis, præsertim in principio morbi, conqueri solent. Eadem distensio in toto corporis habitu, lassitudinem ulcerosam inducit; quale symptoma post equitationem violentam, vel quodcunque aliud insolitum & laboriosum exercitium sentimus, quoniam ab hoc motu fibras ultra tonum suum naturalem distendi accidit. Ex eodem fonte ὀστεοκόπον illum dorsi dolorem, lumbaginem febris insultus comitari solitam, oriri ritè conjiciendum est, quippè in nervos insignes ab hâc parte spinalis medullæ propagatos ad usus artuum inferiorum, spiritus insilientes & ferociter explosi eos ultra tonum naturalem extendunt. Hinc etiam dolores hùc illùc versatiles febrem rheumaticam comitari soliti, & dolores spasmodici in parte singulari fixi, in febre peripneumonicâ, pleuriticâ, anginosâ, arthriticâ, vel quâcunque aliâ inflammatoriâ, oriri mihi videntur. In febre rheumaticâ dolores sunt versatiles, quoniam distensio compagi musculorum laxiori accidit. In spasmodicis verò, ubi dolor in parte singulari fixus est, explosio contingit in compage tendinum & membranarum strictiori. At de hoc posteà fusiùs in capitibus de febribus inflammatoriis & rheumaticis. In vigiliis pertinacibus & deliriis spiritus violenter moventur; in comate à veneno deprimuntur; atque indè coma expertis Medicis præsagium magis funestum suggerit, quàm vigiliæ: Námque ab incendio intestino non tàm cita mors expectanda est, quàm à summo gradu veneni quod spiritus maximo conatu subigere sæpenumerò nequeunt. Denique robur & magnitudo pulsûs & respirationis cum orgasmo febrili sociari solita, eidem spirituum expansioni debetur, atque indè abhinc de spirituum robore, de veneni progressu, & consequenter de febris genio, vel benigno, vel maligno, & de eventu ejus, vel salutari, vel funesto certissimè judicari potest.

Causa lassitudinis ulcerosæ, &c.

Quare dolor rheumaticus sit versatilis.

Symptomata in humoribus.

Inter humorum ſymptomata, ſemper ferè obſervatur, quòd appetitus proſternatur, & alimenti aſſumpti ſubactio admodùm difficilis reddatur, adeò ut febricitans vix quicquam appetat, & nihil præter potulenta, eáque tenuiora digerat; quod à fermento ventriculi everſo,& alterato fit, quippè fermentum illud per glanduloſam ventriculi tunicam, ſecretum ad alimenta maceranda, è maſsâ ipsâ ſanguinis miniſtratur, indéque, pro præſenti ſtatu ſanguinis,non poteſt non alterari,neque munere ſuo iterùm fungi,donec ſanguis deferbuerit, & in ſtatum priſtinum redactus fuerit.Similiter cholera morbus, diarrhœa, nauſea, & ad vomendum propenſio aucta, quæ hunc ſtatum morbi comitari ſolent, à vitio ſucci glandularum ventriculi & inteſtinorum è maſſa humorum morboſorum ſecreti, producuntur; ſicut & ſitis ingens à ſaliva malè diſpoſitâ; oris ariditas, & cutis ſiccitas à glandularum ſalivalium & cutanearum conſtrictione, ex calore febrili in humoribus accenſo, efficitur: Denique tinctura urinæ rubra,& copia contentorum ex eâdem præcipitari ſolitorum, ab eodem calore dependent; indè enim partes ſanguinis bilioſæ incraſſantur, atque poris glandularum hepaticarum à ſpaſmodicâ excandeſcentia ſpirituum conſtrictis, non ampliùs liberè ſecernuntur, vel in veſicam felleam, vel in porum biliarium; ſed in ſanguine coacervatæ, ſero per renes ſecernendo ſeſe adjungunt, atque urinam intensâ rubedine tingunt: Iſtæ ſunt particulæ unà cum nutritiis, quæ, ſi urina aëri exponatur, præcipitantur, & eam conturbant.

Cauſa cholera ſymptomatica, &c.

Cauſa urinæ turbidæ, &c.

Modò venenum, omnium horum ſymptomatum fons & origo, ab antidoto propriâ ſubigatur & curetur, (quod jam ſolummodò indicatur) febris augmenti, ſtatûs, & declinationis tempora non percurrit; &, ſine criſi ſenſibili, redit appetitus & concoctio; pulſus, reſpiratio, urina, *&c.* ſtatum naturalem acquirunt. Hæc certa,tuta & jucunda,& eâ de causâ optatiſſima,imò radicalis curandi ratio mihi videtur. At,cùm venenum,in continuis,& malignis febribus,nullis antidotis, quæ nobis innoteſcunt, ſuperari poteſt, Medici eſt rem gerendam naturæ committere, &, ubi non minùs periculum intenditur ab incendio in humoribus, ex inſolitâ ſpirituum expanſione, quàm à Veneno, pro vario ſtatu morbi, atque ſymptomatum indè natorum, naturæ ſuccurrere; ſivè enematis, venæſectionibus, emulſionibus, opiatis, aliiſve medicamentis orgaſmum ſanguinis compeſcendum, ſivè vigilias, dolores immanes, inflammationes, excretiones, aliáque hujuſmodi præſentis incendii pericula prævenienda judicet.Ideóque per totum curſum morbi,jam hoc,vel illo modo, indicationes curativæ, pro re natâ, variandæ ſunt. Veriſſimum quidem eſt ſpiritus, veneno non valdè maligno oppreſſos, ſeſe ità aliquandò expandere, ut hoſtem primâ luctatione vel fugent, vel ſopiant, & indè ἀπυρεξίαν & quiete potiantur, donec à veneni revireſcentiâ, novum certamen inſtituatur, quod in febribus intermittentibus, imò quadantenùs in remittentibus ſeu συνεχέσι conſpicere licèt. Atque hujus veneni (modò natura ſibi ipſi non ſubveniat, abſque ſuppetiis medicinalibus) antidotus Herculea, ferè omnibus nota in promptu eſt, ſcilicet *Cortex Peruvianus*, à cujus juſtâ doſi tempeſtivè exhibitâ, illicò æger in ſtatum ſanitatis reduci ſolet. Sin verò, præ gradu veneni ſummè deleterii, vires hujus febrifugi planè ſuperentur (quod

Febrium curatio radicalis.

Febrium intermittentium & remittentium antidotus.

in febribus verè Συνόχους & malignis quotidie contingit) Natura, continuatâ spirituum vibratione indies magis magísque ad extremum usque gradum auctâ, venenum sivè intùs natum, sivè ab extrà, contagione communicatum, eliminare molitur, in eo morbi stadio, quod augmentum vocatur. Quo durante, sicut flamma febrilis, parili gradu, in sanguine intensior indies accenditur, ità cephalalgia, sitis, vigiliæ, tinctura urinæ, & in febribus benignis, fortitudo pulsûs, unà cum reliquis symptomatis à calore aucto provenientibus sensìm crescunt : Necnon, ab inflammatoriâ humorum acrimoniâ ulteriùs exaltatâ, aphthæ suppullulant albæ, vel, pro genio veneni magis deleterio, nigræ, prout salivam è sanguine magis minúsve venenato secerni contingit. Eadem acrimonia, dum ventriculum vellicat, singultum ; dum musculos, membranas, vel partes glanduloſas impetit, dolores rheumaticos, pleuriticos, phreneticos, anginosos producit. Et hìc quidem indicantur ea omnia, quæ humorum orgasmum contemperare possint, julapia admodùm temperata, diæta tenuissima, summa quies in lecto stragulis paucis cooperto in loco tenebricoso, *&c.* quæ tamen cautè admodùm administrari debent, ne indè repressi spiritus in posterùm impares veneno eliminando reddantur. *Quìd faciendum cùm antidotus locum non habet.*

Sin è contrà, spiritus jam succumbere contingat, atque febris cum præpropero subsultu tendinum, delirio, comatoso affectu, aliisque veneni efferatioris symptomatis, malignitatis speciem induerit : vis spirituum expansiva *Spiritibus volatilibus* CC. *sal. armon. cardiacis* & *alexipharmacis*, præsertìm *suppedaneis* acribus, & frequentibus *Vesicatoriis* excitanda est. Diæta quadantenùs ditior indulgeatur, uti jusculum pulli, *&c.* æger è lecto nonnunquam transferatur in aërem cubiculi clarum & apricum, ut spiritus latiùs expandantur, & sese à symptomatis malignis liberent.

Ubi verò, spiritus jam sensìm, ultimis conatibus, se dilatârunt status morbi incipit, quem sæpenumerò per plures dies protractum conspicimus, antequam Natura vel vincat, vel vincatur, calore febrili unà cum omnibus symptomatis, uno tenore, fluentibus. Ideóque non multùm tunc à Medico, absque urgente necessitate, moliendum est, verùm totum negotium Naturæ soli, & patiens regimini debito committendus est, nisi quòd temperatis cardiacis jam vis spirituum fovenda sit, non Opiatis & refrigerantibus, multò minùs venæsectione opprimenda.

Quamprimùm verò Natura Venenum intùs delitescens excutere & subigere, in agone ultimo, semel tentaverit, non diù res manet in æquilibrio, verùm Crisis instat, Naturâ quàm citissimè triumphaturâ vel triumphandâ. Siquidem, cùm primùm à subactione veneni incœptâ, Natura quadantenùs superior evaserit, calor febrilis illicò mitigari incipit, atque symptomata indè provenientia diminui, uti vigiliæ, deliria, *&c.* pulsus fortior, & minùs celer sentitur, atque respiratio liberior, aphthæ decrescunt, aut saltem colorem in meliùs mutant, emunctoria corporis calore priùs constricta referantur, atque lympha inutilis & effæta, in habitu corporis priùs congesta, quâ datâ portâ, liberè effluit : Cùm per renes excernitur, urina priùs pauca, tenuis & straminea, jam copiosa redditur, contentis saturata, vel saltem hypostasin aut *Crisis.*

enœorema dimittens : Cùm per poros cutis emittitur, ſudores ſunt univerſales, iique calidi & ſatis copioſi, & cum ὑγροφίᾳ tolerati. Cùm è ductibus ſalivalibus, rivulus lymphæ ſanæ os colluit, aphthæ abſterguntur, brevi ſaneſcunt, & ſitis extinguitur. Nonnunquam criſis fit per glandulas inteſtinorum, ſuperveniente diarrhœâ miti, & cum nullis torminibus ſociatâ. Quæ quidem criſis, in febribus benignis & merè συνεχέσι, ſicuti cum agône evidenti, & agitatione extremâ totius Machinæ accidit (quod à jactatione, anguſtiis pectoris, ſcintillatione oculorum, hæmorrhagiâ narium profusâ, &c. præcedentibus concludere licet,) ità brevi finitur, ægro ſpatio paucarum horarum cum ἀπυρεξίᾳ placidum ſomnum capeſſente.

Sudores. Sudores in hoc morbi ſtadio erumpentes non criticos, verùm reâpſe effectum & ſignum criſeos incœptæ ritè æſtimo, quippè primum fomitem morbi, non in maſsâ humorum ſenſibili, ſed craſi ſpirituum morbosâ deliteſcere ex antedictis ſatis conſtat : Atque uti ex uſu remediorum diaphoreticorum & calidorum, vigente adhuc febre, perperàm exhibitorum, pori cutis à calore aucto plus conſtringuntur, ità in malignis febribus, & maximè periculoſis (ubi præ gradu veneni intenſo ſpiritus oppreſſi flammam in maſsâ humorum accendere nequeant, quâ pori conſtringantur) non rarò conſpicimus ægrum, per totum curſum morbi, ſudoribus colliquativis, diarrhœâ, aliiſque evacuationibus confectum, quæ indè ſymptomaticæ apud Veteres audire ſolent, & parili gradu, quo augentur, ruinam præſentem minantur. Et quidem in articulo mortis, ubi jam à veneno prævalente ſpiritus enecantur, & expanſivâ ſuâ facultate privantur, cum flamma nativa, æquè ac præternaturalis extingui incipit, ſolutis poris calore priùs conſtrictis, quàm immanis ſudoris rivo æger madefactus animam efflat ? Undè concludendum eſt, ſudores, cujuſcunque generis fuerint, immediatè dependere à laxitate pororum ; ſivè ſpiritus à veneno diminuti (ſicut accidit in ſymptomaticis & colliquativis ſudoribus) poros ampliùs conſtringere non poſſunt, ſivè febrili calore in ordinem redacto, pori antè conſtricti naturalem laxitatem recuperant, quod ante ſudores criticos evenire ſolet ; qui non indè critici æſtimari debent, ac ſi per excretionem lymphæ cujuſdam (quâ totus habitus corporis adhuc infercitur) criſis fieret ; verùm quatenùs ſunt criſeos, per ſpiritus ipſos effectæ, ſigna diagnoſtica. Cutis nimirùm horum ſudorum, inſtrumentum eſt nervea membrana, & ad nutum ſpirituum animalium poros ſuos facillimè contrahit & dilatat, ſicut in ſudoribus ſubitaneis perturbationes animi inſignes comitantibus, videre eſt. Et in quavis parte corporis ſudore madidâ ſi frigido aëri exponatur, ſtatìm enim cutis inſtar anſerinæ pellis contrahitur. Nec frigus tantùm, verùm etiam nimius caloris gradus horum pororum conſtrictionem ſpaſmodicam inferre valet ; ſicut enim liquorum frigidorum ingurgitatio ſudores non rarò provocat, ità è contrà, ſpiritûs vini & calidorum potatio eoſdem temperat ac diminuit. Spiritus enim temperamento moderato, inter calidum & frigidum medio præditi, ab utriuſque qualitatis extremo gradu in ſpaſmos aguntur, & indè pori cutis à calore & frigore extremo pariter conſtringuntur.

Calor ſudores impedire poteſt.

Criſis Febrium Malignarum. Febrium Malignarum *Criſis* uti ſensìm & ſine notabili apparatu fit, ità tar-

diùs procedit, & tandem, plurium dierum circuitu absolvitur. Sub initium vix percipitur, nisi ex urinæ copiâ & tincturâ auctâ, unà cum hypostasi aliquali, sudoribus levibus indies recurrentibus, miti diarrhœâ, vel *salivatione*, &c. quippè prout venenum intùs delitescens à spiritibus adhuc quadantenùs oppressis sensìm subigitur: ità calor febrilis unà cum deliriis, spasmis, subsultibus tendinum, *&c.* sensim diminuitur, atque liquor effœtus, priùs congestus, per cutim, renes, hepar, ductus salivales, glandulas intestinorum, *&c.* protruditur.

Quid agendum in Crisi.

Durante crisi, utrùm illa fuerit acuta, vel tarda (quæ etiam Veterum sententia fuit) absque urgente necessitate, nil moliendum est. Expansio justa spirituum unicè julapiis cordialibus admodùm temperatis, diætâ quadantenùs ditiori è jusculo pulli tenuiori, atque regimine in cæteris debito fovenda & sustentanda est. Sicut enim à cardiacorum quantitate nimiâ, vel qualitate incongruâ, modò ea perperam jam exhibeantur, spiritus priùs nimis expansi, jámque ulteriùs incitati ferociter insævire solent, atque hæmorrhagiis, sudoribus immanibus aliisque id genus colliquationibus ægrum priùs debilem affligere, aut calorem hecticum accendere, quo pœnas erroris diuturnas, post crisin febris acutæ patiens luat; Ità ab opiatis, catharticis, magis verò ab emulsionibus, julapiis vel apozematis refrigerantibus, & maximè à venæsectione, absque urgente necessitate; celebratâ, non rarò contingit morbum illicò recrudescere; cùm enim expansio spirituum hoc modo intempestivè, & perperam præpediatur, venenum sese in tantùm recolligit, ut Natura, jam debilitata, victoriam penè partam vix aut ne vix reportare possit. Quo nomine vehementer oro obtestórque omnes Artem Medicinalem exercentes, ne, in hoc articulo morbi, absque urgente necessitate, proprii lucri, vel famæ causâ, quicquam moveant, vel quidem tentent, imò, quoties necessarium videatur vel fræno vel calcaribus uti, ut, cum summâ cautelâ, & parcâ manu, id faciant, satius enim est ægros à morbo, quàm à Medico trucidari.

In ultima harum febrium scena, ubi Natura veneno victa manus datura est, ubi adsunt dirissima nervosi generis symptomata, cum respiratione suspiriosâ, pulsu tremulo, urinâ clarâ & straminea, & madore frigido per totam machinam diffuso præter caput, quod jam intensè incalescere solet, modò quicquam adhùc tentandum restat, unicè indicatur copiosus usus alexipharmacorum, spirituum volatilium, acrium suppedaneorum, atque frequentium vesicatoriorum, ut, ex inflammatione artificiali, spiritus animales languentes & oppressi tandem resuscitentur, quo modo plurimos ab orci ferè faucibus revocatos novi.

Hæc doctrina magis illustrabitur, cùm ad particularium febrium explicationem descendemus, quam statim aggrediemur, descripto priùs schemate generali omnium febrium de quibus in Puretologia nostra tractaturi sumus.

CAPUT II.

De Febre Ephemera, sivè Diaria.

SUpervacanea forsan videatur de hac febre dissertatio, utut succincta, cùm ultrò, absque Artis nostræ auxilio, spatio xxiv horarum finiri soleat. Quandoquidem verò Puretologia in genere; atque præsertim hypothesis nostra de causa febris continente, & immediatâ, indè quadantenùs illustrari possit: Necnon, quia ex venenatis principiis priùs in spiritibus delitescentibus, & jam in actum erumpentibus, vel ex malo regimine, haud rarò contingit febrem ephemeram in intermittentem, continentem, aut malignam ipsam transmutari; operæ pretium erit, brevi, de genio & eventu hujus febris observationes nostras subnectere.

Febris ephemera est, quæ immediatè à merâ agitatione, & motu spirituum animalium nimio, ab evidenti aliquo externo accidente, sine apparatu venenato, producitur, ideóque, legitimè tractata, spatio xxiv horarum sponte sæpenumerò terminatur. Spiritus nimirùm diù agitati, sese, pro tempore, more febrili expandunt, ac si à veneno aliquo intùs nato perciti; indéque massam humorum tandem accendentes, superinducunt pulsum celerem, sitim, dolores, lumbaginem, lassitudinem ulceroſam, rigores incertos, atque id genus symptomata febrilia.

Ephemeræ symptomata.

Causæ procatarcticæ & evidentes sunt insolatio, equitatio, sivè quævis alia exercitia laboriosa; vigiliæ diuturnæ, studia intensa, & alia quævis pathemata animi graviora, ingurgitatio multa liquorum spirituosorum, cæteráque ejusmodi, quæ nisum, motum, & fervorem insolitum in spiritibus efficiendo, eos in summam, licèt accidentalem, expansionem adigunt.

Causa procatarcticæ.

Indicantur unicè quietus admodùm in lecto decubitus, atque somnus, quo spiritus, non ampliùs jam agitati, spontè (sensìm licèt) in statum naturalem redigi queant. Quo facto, flamma in sanguine illicò extinguitur, & febris cum omnibus symptomatis, cessat, ægro tandem madore undiquaque perfuso, sero per calorem febrilem colliquato, & jam per poros cutis, non ampliùs fervore inimico constrictos, copiosè excreto.

Durante flammâ febrili, tenuis ac parca diæta instituatur, æquè ac in aliâ quâcunque febre; copia enim cibi vel potûs ingesta, antequam ventriculi fermentum restituatur, vix minùs quàm veneni in nervis delitescentis exsuscitatio, hanc febrem extendit, eámque mutat in intermittentem, vel continuam, eámque aliquandò malignam; & tunc novæ indicationes curativæ exsurgunt, quæ in reliquis hujus Puretologiæ capitibus continentur. Ex dictis constat nullum esse κριτήριον pathognomonicum hujus febris, undè ante horas xxiv certò dignosci possit, nam si unius diei limites hæc febris excedat, typum atque nomen novum sibi asciscit.

Diæta.

CAPUT

SYNOPSIS FEBRIVM.

FEBRIS ab insolita spirituum expansione in sanguine accensa oritur, cujus indicia generalia petenda sunt à celeritate pulsûs, siti, fœditate oris, ariditate linguæ, atque tinctura & contentis urinæ, potiùs quàm ab externo calore, qui pro præsenti spirituum expansione plùs minùs auctâ, atque diverso aëris ambientis temperamento variatur.

Est

- *HECTICA*, seu habitualis à mitî, verùm permanente spirituum expansione præternaturali; quippè à veneno delitescente leniori atque minùs irritante orta, à quo spiritus mitiùs lacessuntur, & tantùs tantis viribus insurgunt, ut id quod noxium est, expellere possint; undè lenis, attamen hectica, & fixa febricula formatur, quæ tandem inflammationem pulmonum, hepatis, seu alicujus alterius visceris, pro genio veneni speciali, atque phthisin sui generis inferre solet. Ad hanc classem referenda est febris virginum pallida, seu chlorôsis, à menstruarum purgationum suppressione utplurimùm orta. Verùm hanc impræsentiarum omitto, quia pertinet ad alteram classem morborum generalium, scilicet chronicorum, ubi ex professo de eâ tractaturi sumus.
- *Veneni expers*, Ab insolatu, exercitio nimio, vel aliquo alio ejusmodi accidente externo, sine apparatu præcedenti seu venenato aliquo miasmate locûs nato, vel contagione ab extra in spiritibus impresso orta; undè spiritus jam ex accidenti, ac si à veneno agitati, modo fibrili exandescentes, totam massam sanguinis accendunt, atque Machinam universam lassitudine spontaneâ, algore, calore & sudore sese vicissim excipientibus, afficiunt; verùm à somno & quieto decubitu in lecto, qui est unica hujus febris antidotus, spatio 24. horarum, quiescentibus jam spiritibus, priùs agitatis, ulteriùs remissari solet. Et ludè apud Veteres *Febris Diaria* audit.
- *Intermittens*, Quotidiana, seu Tertiana, Quartana simplex, &c. Tertiana, Quartana duplex, &c. quæ more *Febris Diaria* spatio 24. horarum, pilè minùs finitur. Verùm quandoquidem à veneni intùs nati peculiari genio oriatur, quod brevi, scilicet singulis vel alternis diebus, vel quarto quoque die recrudescere solet, luctatio indè periodicè iàm diù instaurata, donec ab antidoto propriâ, vel saltem justâ spirituum expansione radicitùs hoc venenum eliminatum fuerit.

- *ACUTA*, quæ sicut oritur à vehementi spirituum expansione, quæ eos ad ultimum nisum brevi adigit, ità celeritate paucorum dierum, vel horarum criticè solet solvi. Estque
  - *A Veneno orta*, sivè intùs sensim nato, vel contagione imprimis, quæ diutiùs durare solet usquedum fomes febrilis ab antidoto propriâ vel expansione filtrium justâ eliminatus seu subactus fuerit. Estque
    - *Continua*, quæ plures dies durat, vel uno tenore, vel cum periodicis statis aut incertis exacerbationibus, atque Indies augetur usque ad Statum, nisi Acre priùs sistatur. Estque
      - *Inflammatoria*, Utpotè cum intigne alicujus visceris, glandulæ, aut membranæ inflammatione, pro genio veneni, conjuncta. Quæ quidem febri συνοχῆ congener est, atque à non dissimili veneno orta; nec non typum periodicarum non raro imitatur. Estque
        - *Universalis*, in quâ habitus totius corporis vel adu inflammatur, vel facilè inflammari possit, quandoquidem nulli particulari parti determinatur. Estque
          - *Morbillosa & Scarlatina*, Ubi scilicet cuticula tota efflorescentiâ æquâ & planâ, vel maculis pulicaribus rubris planis hìc illìc interpunctim distinguitur.
          - *Variolosa*, Ubi cutis ipsa exanthematis distinctis, vel confluentibus passim inflammatur.
          - *Erysipelatosa*, Et *Herpetica*, ubi cutis tumore notabili corripitur, latè se diffundente, eosem inæqualem & ulceratam, vel inflammatio per cutem serpens, aut & post exacerbationem sensim milli refert.
          - *Rheumatica*, Cum dolore, tumore, & inflammatione versatili, nunc in uno, nunc in altero musculo, aut arta conjuncta.
        - Vel
        - *Particularis*, In qua Pars aliqua determinata inflammatione tentatur. Estque
          - *Soporosa*, Ubi partes cerebri medullosæ, præsertim corpora striata, inflammatione afficiuntur.
          - *Phrenetica*, Ubi meninges inflammantur.
          - *Ophthalmica, Otalgica, Odontalgica*, Ubi glandulæ vel membranæ oculorum, auris, & dentium inflammatione corripiuntur.
          - *Anginosa*, Cum inflammatione glandularum in faucibus sitarum conjuncta.
          - *Peripneumonica*, seu pleuritica cum inflammatione pleuræ & pulmonum conjuncta.
          - *Colica*, Ventriculo vel intestinis inflammatis.
          - *Testicularis*, Inflamato uno, vel utroque testiculo.
          - *Puerpera*, Ubi mammæ, vel Uterus inflammatione tentatur.
          - *Hepatica*, Cum hepatis inflammatione.
          - *Urinalis*, Ubi vesica urinaria, vel renes inflammantur.
      - *Colliquativa*, Quam excretio humorum per glandulas aut membranam aliquam glandulosam comitatur. A Veneno autem mitiori orta συνοχῆ congener est, & sæpè typum periodicarum exprimit. Comitata
        - Cum vomitu/cione.
        - Cum symptomatis diarrhœæ & dysenteriæ.
        - Cum symptomatis choleræ morbi.
        - Cum salivatione, seu Ptyalismo immodico.
        - Cum fluxu urinæ nimio.
        - Cum sudoribus immensis.
      - Σύνοχος, seu Continua, ab initio ad finem ubique æquabilis, sine paroxysmis, sine exacerbatione & remissione symptomatum periodicâ, malignitatis semper particeps, à Veneno quod spiritus superat, vel saltem æquat, orta; & dignoscenda præsertim à gradu caloris externi mitioris & æquali, pulsu debili ac celeri, urina tenui & straminea, ad instar urinæ sanorum, lingua arida, subfusca, scabrosa, vel aliquando sanorum similî, atque aphthis nigris. Estque
        - *Simpliciter Maligna*, Ubi spiritus veneno, vires suas æquante obsidentur, ita ut æqualis fiat lucta inter venenum & spiritus, qui nullo gradu *exsuperare* jam afficiuntur; Undè humores Sphacelo non corripiuntur: Bubones, Carbunculi, Petechiæ, Exanthemata Miliaria, cæteràque venesi spiritus superantis indicia non eruuntur; attamen pleramque sudores colliquativi & symptomatici malignitatem arguunt.
        - *Febris pestilentialis*, Ubi spiritus venenato miasmate intensè deleterio ab extra communicato, vel intùs nato imbuti, ferè enecantur, & humores indè tantùm non Sphacelati malignitatis indicia exteriùs in cute produnt per Petechias, Maculas purpureas, Eruptiones miliares, Morbillosam in pectore efflorescentiam, &c.
        - *Pestis*, Ab intensissimo Veneno orta, quæ ex Bubonibus, Carbunculis, & Maculis nigris cognoscitur.

Vermiculosa, quæ nullis è speciebus memoratis præcisè determinari potest, quippe unamquamque speciem induit, jam hectica, jam acuta, intermittens, continua, συνοχώδης, inflammatoria, ut plurimùm autem colliquativa, vel σύνοχος, & Maligna pro vario gradu veneni Miasmatis eam causantis. Idcòque ultimo in loco, idque ad modum appendicis, varias ejus genium indagare, atque explicare statuimus est.

Inter fol. 191. & 192.

CAPUT

CAPUT III.

De Febre intermittente, ejúſque causâ, typo & ſymptomatis.

FEbris intermittens eſt calor præternaturalis in ſanguine accenſus ab inſolita ſpirituum expanſione, ſtatis periodis, quotidiè ſcilicet, tertio vel quarto die, vel ſæpiùs redeunte, pro genio veneni eam efficientis, undè Quotidiana, Tertiana, Quartana ſimplex vel duplex audit. In hâc febre algor, rigor, calor, & ſudores ſeſe viciſſim excipiunt; Nec abſunt ægritudo univerſalis, nauſea & vomitus, dolor capitis, lumbago, reliquáque ejuſmodi ſymptomata. *Febris intermittentis definitio.*

Quid ſit hoc venenum (ſivè id intùs natum fuerit, ſivè ab extrà admiſſum) haud facile eſt explicatu, quia ſenſus omnes noſtros planè ſuperat atque fugit, æquè ac ſpiritus ipſi qui eo imbuuntur. Ideóque ſatis eſt ejus realem exiſtentiam à poſteriori ſeu effectu probare, ſcilicet à veneni ſymptomatis, quæ in morbo indè formato ſeſe prodere ſolent, quæ non rarò eadem ſunt cum iis, quæ à veneno ſenſibili oriuntur, uti lipothymiæ, vomitiones immanes, ægritudo univerſalis, dolores ſpaſmodici, *&c.*

Verùm, fermentum venenatum hujus febris (quicquid ſit) mite admodùm videtur præ fomite febris cujuſcunque alterius: ſpiritus enim eo imbuti, quàm citiſſimè, vi ſuâ elaſticâ jam exſuſcitatâ, in tantùm ſeſe expandunt, ut ſpatio xxiv. horarum venenum ſubigere valeant; necnon venenum vires antidoti vulgaris, *Corticis* ſcilicet *Peruviani*, brevì agnoſcit. Inſuper, fortitudo pulsûs, profunda tinctura urinæ, gradus caloris febrilis, immanis vomitio, vel diarrhœa, profuſi ſudores, unà cum citiſſima exacerbatione omnium ſymptomatum cæterorum; ſicuti ſpirituum fortem expanſionem probant, ità etiam genium veneni minùs deleterium, & ſpiritus agitatos, potiùs quàm oppreſſos eſſe arguunt.

Argumentis, quæ in hypotheſi noſtrâ generali attulimus, penſitatis: Nemo (opinor) fermentum hoc venenatum in receptaculis, viſceribus, aut receſſibus neſcio quibus, ad mentem Veterum collocabit; verùm in gremio ſpirituum deliteſcere, atque ſtatis periodis, pro genio veneni, revireſcere concedet, præſertìm cùm omnes confiteantur fomitem inſultuum hyſtericorum & epilepticorum, qui non rarò ſtato tempore, ſicut intermittentium febrium paroxyſmi, repullulant, in nervis contineri.

Cauſæ procatarcticæ hujus miaſmatis, ſaltem evidentes, ſunt frigus ab ambiente aëre, vel à decubitu in terrâ ſub dio, ex quo ſpiritus animales, ſaltem ii qui in extremis plexibus fibrarum & nervorum cutaneorum hoſpitantur, algentes, tonum ſuum naturalem quadantenùs amittunt, undè œconomiam ſpirituum illicò everti contingit. Aër item externus, præſertìm paluſtris, vel autumnalis inſpiratus, & cum ſpiritibus commixtus, particulis heterogeneis & venenatis ità nonnunquam refertus eſt, ut febres intermittentes non aliâ de causâ in locis paluſtribus, & oris maritimis endemiæ fiant, atque, autumnali tempore, ferè ubique epidemicæ evadant. Fatendum *Cauſa procatarcticæ.*

Unable to display this page

veneni indoles peculiaris est, atque ab omni alio fermento febrili planè diversa; licèt enim, extremâ spirituum expansione in singulis paroxysmis factâ, ejus energia planè vincatur, & subigatur, intùs tamen adhùc delitescit, novas tragœdias daturum, usque dùm ab arte vel Naturâ miasma febrile non tantùm subactum, sed & penitùs eliminatum fuerit. Quippè mensuram durationis cujusque veneni, quod fomitem hisce febribus ministrat (ut mihi videtur) Natura ipsa determinavit, quod exindè, licèt ab usu propriæ & potentis antidoti, aut præpollenti & frequenter repetitâ spirituum expansione, per plures hebdomadas vel menses subactum videatur; à levissimâ occasione, immò non rarò absque evidenti causâ revirescere solet, donec metam durationis à Natura constitutam attigerit. Hoc facto, vel sponte exulat fermentum, vel à copioso & repetito antidoti usu, aut ab expansione spirituum satis validâ, Natura hoste superior facta vires veneni prorsùs prosternit.

Hic mihi *Corticis Peruviani* justa defensio suscipienda est, cui salutiferæ antidoto à Φιλανθρωπίᾳ ipsâ in levamen ærumnarum vitæ humanæ plurimarum divinitùs concessæ convitium faciunt Adversarii, quia febrile fermentum indè subactum, sæpenumerò post hebdomadas, vel saltem menses aliquot revirescere solet. Quum reverà hocce fermentum (quicquid sit,) durationis suæ spatium fixum & determinatum habeat, jam brevius, jam longius, & sæpiùs ad plures menses, imò & annos protensum, adeò ut, priusquàm hic fomes metam suam ultimam attigerit, febris indè orta, quocunque modo curetur, sivè alio quocunque arcano, sivè more methodico, scilicet venæsectione, emeticis, catharticis, epithematis, pericarpiis, diaphoreticis, *&c.* (modò hæc unquam scopum attingant) vel Naturæ solius viribus, (quod non rarò fit æstivo tempore, cùm ex appropinquante sole vis spirituum expansiva multùm fovetur & augetur) non rariùs tamen æger recidivam patitur, quàm si antidoto magnâ usus fuisset. Indéque febrium recidivatio soli *Cortici* imputanda non est, potiùs jure lætandum nobis est, quòd remedium istiusmodi possideamus, quo Naturæ diù oppressæ & attritæ, quoties libuerit, succurrere, & fatalem hujusce morbi exitum præcavere possimus, utut à curatione aliquandò repullulare soleat. Quinetiam nescio an non à frequenti, atque post justa intervalla repetito ejus usu, eradicatio fomitis ipsius venenati accelerari queat. Certè revirescentia morbi *Cortice* curati non medicamento, sed Medico vel ægro accepta referenda est; præsertìm ubi jam vili pretio, magnum hoc remedium comparari possit, & à liberali ejus usu nunquam quicquam detrimenti ægros passos esse, quantùm ego scio, hactenus observatum est; at à nimis parcâ ejus dosi hoc incommodi accidit, quòd morbus exindè vel in propria, vel, *Prothei* instar, in aliâ formâ ad revirescendum aptus natus sit.

Cortex Peruv. non est causa recidivationis febrium.

Quanquam febrilis paroxysmus acutus sit, morbus tamen ipse quicunque fuerit ejus typus, Quotidianus, Tertianus, Quartanus, simplex scilicet vel duplex, est ferè semper plùs minùs chronicus, duraturus usque ad perfectam eliminationem venenati miasmatis, quocunque modo id tandem fiat. Fermentum enim hujusmodi febrium (quicquid è contrà Veteres senserint) exindè

Febris intermittens est morbus chronicus.

Omnium in-

termittentiũ fermentum eſt ejuſdem generis.

mihi videtur non multiplex, ſed unum idémque eſſe, quia hæ febres (præſertim ubi diù duraverint) typum ſuum abſque aliquâ evidenti causâ mutare ſolent, atque febris quæ jam legitima tertiana audit, poſt unam vel alteram hebdomadam Quotidiana, Hemitritæa, immò non rarò Quartana evadit, & vice versâ. Quid? quod ſemel obſervavi, hujuſmodi febrem, ex malo regimine in malignam petechialem admodùm periculoſam degenerâſſe? cujus curatio maximâ ex parte liberali uſu *Corticis Peruviani* abſolvebatur, genio veneni primarii id ſuadente. Prætereà fermentum cujuſcunque febris intermittentis viribus *Corticis Peruviani* indifferenter cedit; Et obſervatu facile eſt, unciæ uni Chinæ-Chinæ ipſam febrem Quartanam, abſque apparatu apozematum deobſtruentium à Veteribus decantatorum, atque ſolennium evacuationum, æquè citò & certò locum cedere, ac ſimplicem Tertianam, Quotidianam aut quamcumque aliam hujus generis vel leviſſimam.

CAPUT IV.

De ſignis Febris intermittentis diagnoſticis.

Diagnoſtica.

FEbris intermittentis in genere, aut Quotidianæ, Tertianæ, Quartanæ; Hemitritææ in ſpecie, genuinæ ſcilicet ſigna diagnoſtica & pathognomonica enarrare ſupervacaneum mihi videtur; cùm ea ex paroxyſmorum diligenti obſervatione, niſi febris intermittens typum alterius morbi induerit, cuivis innoteſcant è ſymptomatis priùs deſcriptis, atque ſymptomatum diagnoſticorum *ætiologia* vera & ſatis luculenta ex antedictis peti poſſit. Verùm quandoquidem aliquandò accidit, ob vehementiam ſymptomatis alicujus ſingularis cætera omnia in tantùm ſuperantis, ut algor, horror, calor, *&c.* non tantùm adſtantium, ſed etiam ægri ipſius ſenſum planè fugiant, æger de hoc vehementi ſymptomate unicè conqueratur, &, durante paroxyſmo, tractari poſtulat methodo, ipſi morbo, ſub cujus larvâ febris jam latitat, debitâ; ejus tamen revireſcentia vix aut ne vix præcaveri poſſit abſque *Cortice Peruviano*, vel aliâ (ſiqua ſit) antidoto in paroxyſmorum intervallis exhibitâ; operæ pretium mihi videtur hujus Prothei varias formas, ſaltem quæ mihi adhuc innotuêrunt, enumerare, quin & criteria ſubjicere, undè dignoſcantur à veris ipſis morbis quorum typos mentiuntur.

Febris intermit. aliam febrem ſimulantis diagnoſtica.

Quanquam multâ arte genium ſuum aliquandò diſſimulent febres intermittentes, certo certius tamen ex urina (quæ jam multùm tincta eſt, contentis ſaturatur, & ſedimentum præcipitat colore plùs minùs lateritio, ut in veré intermittentibus ferè ſemper ſit) atque ex ſtatis paroxyſmorum, & lucidorum intervallorum periodis, & periodicâ horum ſymptomatum exacerbatione & remiſſione, deprehendi & dignoſci poſſunt.

Febris intermittens hemicraniam ſimulans.

Ità in aliqua parte meningum, ſpiritibus inibi veneno agitatis & exploſis, hemicraniam intolerabilem ſubortam ſæpiſſimè obſervavi, eámque poſt certas & ſtatas periodos, quotidie utplurimùm, recrudeſcere ſolitam, verùm abſque aliquo ſolenni algore, horrore, calore & ſudore, qui ſeſe alter-

natim excipiunt in intermittentibus legitimis. Urina verò multùm tincta & contentis saturata, speciem aquæ cum pulvere lateritio commixtæ semper præ se ferebat. Morbum sæpè incassùm sequenti venæsectione in jugulari, vel ejus ramulis celebratâ, atque æquè frequenti epispasticorum applicatione, usu cephalicorum omnigenorum, errhinorum, masticatoriorum, &c. curare tentavi. Verùm emeticis, catharticis lenioribus, chalybeatis, antiscorbuticis, &c. ad mentem Veterum exhibitis, acuendo & turbando spiritus, eam semper auxi, donec tandem experientiâ didiceram, usu copioso *Corticis Peruviani* venenum febrile, doloris hujus fomitem penitùs posse subigi.

Febris intermittens. apoplexiam simulans.

Parili modo, à præpollenti vi veneni hujus febrilis cerebrum & origines nervorum circumquaque obsidentis, atque spirituum dispensationem præpedientis, iterùm iterúmque apoplexiæ symptomata observavi, certo tempore, tertio vel quarto quoque die recurrentia; scilicet profundissimum somnum, stuporem & stertorem, urinâ interea (uti solet in febribus intermittentibus) semper rubedine multùm tinctâ, contentis saturatâ, atque, cùm aëri exponeretur, ad præcipitationem sedimenti lateritii valdè proclivi. Hos ægros, durante paroxysmo methodo apoplexiæ debitâ, copiosâ scilicet venæsectione, epispasticis frequentibus, emeticis, atque catharticis acrioribus, sternutatoriis, cephalicis, aliisque ejusmodi remediis stimulantibus, cum felici successu, excitare sategi; nunquam verò revirescentiam paroxysmorum præpedire potui absque *China-Chinâ*, in intervallis lucidis, manu liberali, idque confertim ministratâ. A quo tempore, ægros, quamvis ab apoplexia liberatos, sæpiùs tamen diúque recrudescentiæ paroxysmorum febris intermittentis obnoxios observavi, undè de origine & vero fomite hujus morbi apoplexiam veram mentientis non ampliùs dubitavi.

Febris intermittens colicam, pleuritidem, &c. simulans.

Centies observavi colicam ventriculi, vel intestinorum, pleuritidem acutissimam & verè spasmodicam, rheumatismum universalem, vel particularem, febrem scarlatinam, erysipelatosam cum symptomatis pathognomonicis intensissimis, ab expansione explosivâ spirituum hoc veneno nimis irritatorum, orta fuisse. At ista symptomata statis periodis redibant; urina reddebatur, qualis in febribus intermittentibus apparere solet: Et has febres, cùm vel sponte suâ, vel arte coactæ larvas deponunt, *China-chinâ* citò semper, & feliciter curare soleo.

Febris intermittens choleram morbum diarrhœam, &c. simulans.

Denique, quoties hocce venenum, vel emeticum & arsenicale vel cathartícum est, vel simul utramque evacuationem inducit, morbus induit typum choleræ morbi, diarrhœæ torminosæ, dysenteriæ, vel simplicis vomitionis. Verùm statis periodis revertitur, vel saltem exacerbatur, atque semper urina rubra & turbata est, ac si pulvis laterum cum aquâ confunderetur; & qualis in febribus intermittentibus ferè semper conspicitur. Hic verò, licèt paroxysmos laudano sæpiùs repetito, enematis, aquâ pulli copiosè propinatâ, aliisque ejusmodi debitâ methodo ministratis curavi; revirescentiam tamen paroxysmorum vix unquam absque liberali usu *Chinæ-Chinæ* cum laudani moderatâ dosi commixtæ, & frequenter remissionis tempore exhibitæ, præcavere potui. Ubi verò à *Corticis* justâ dosi venenum hoc eme-

ticum vel catharticum subactum fuerit, colluvie humorum colliquatorum versùs ventriculum & intestina jam minùs tendente, facillimè cum, vel absque laudano horrendæ istæ excretiones ultrò cessant. Aliquas Historias è plurimis aliis selectas, in majorem sententiæ nostræ & praxeos elucidationem, atque confirmationem, in fine hujus Exercitationis subnectere non pigebit.

CAPUT V.

De Febris intermittentis prognostico.

Prognostica. PRognostica quod attinet, illa duntaxat proferre lubet, quorum veritatem longus usus & experientia comprobavit, & quæ sunt principiis nostris priùs stabilitis conformia.

Primò. In uno eodémque paroxysmo febris intermittentis, post expansionem spirituum incœptam (ex qua naturam, hâc vice, quadantenùs victricem forè conjicere liceat) non ampliùs ægro periculum intenditur, modò morbus typum legitimum non mutet, & symptomata aliqua vehementiora non superinducantur; omnes enim, quos in paroxysmo pereuntes ego observavi, algentes fatis cedebant ferè statìm à primo insultu paroxysmi; atque licèt algor ad biduum vel triduum aliquandò protractus fuit, ope tamen caloris interni, vel externi, & artificialis ministrati, nullam omninò spirituum expansionem sentiebant; tanta fuit veneni vehementia!

Secundò. Quotiescunque, ob vehementiam præsentis alicujus symptomatis ex insuetâ spirituum sivè expansione, sivè oppressione orti, contingit febrem typum suum nativum mutare in speciem apoplexiæ, pleuritidis, colicæ, seu choleræ morbi, *&c.* Unoquoque paroxysmo æger in discrimen adducitur, plùs minùs, pro ratione symptomatis urgentis, atque gradu veneni ansam symptomati ministrantis. Indéque symptomata hæc insolita, quæ subitaneam totius machinæ ruinam minari videntur, curam præsentem Medici, applicationémque remediorum sibi debitorum (posthabitâ febre & veneno, à quo ortum ducit) postulant.

Tertiò. Symptomata isthæc vehementiora sub finem paroxysmi (modò æger superstes fuerit) ultrò cessant, vel saltem plurimùm mitescunt, donec à renovato veneni vigore, in paroxysmo proximo recrudescere incipiant; atque proindè Medici est, in hisce intervallis, copiosâ eáque satis repetitâ antidoti propriæ ingestione, subactionem veneni morbifici quàm citissimam, totis viribus, moliri, ut saltem symptomata hæc venenata & lethifera, si non ipsum paroxysmum subsecuturum tollere queat.

Quartò. Febris intermittens genuina, (eáque non tantùm quartana, verùm etiam ipsa quotidiana & tertiana) respectu ad seriem paroxysmorum, & fomitem eorum delitescentem habito, typum morbi chronici induit, utut singularis quisque paroxysmus fuerit acutus, imò peracutus, quippè paucarum horarum spatio omnia sua stadia decurrens.

Quintò. Fermentum febris quartanæ maximè omnium fixum est atque du-

rabile, quippè, priusquam vires *Corticis Peruviani* præpotentes in hisce morbis debellandis cognitæ erant, hæc febris, præ cæteris omnibus, *Opprobrium Medicorum* jure meritò habebatur, neque unquam (quantùm ego scio) nisi fortè fortuitò, ab arte vel Naturâ, nisi tempore æstivo, sole appropinquante & expansionem spirituum multùm adjuvante, curationem admittebat, quin etiam, præ cæteris omnibus, febris hæc curata, sivè arte, sivè naturâ, ad revirescendum mirum in modum proclivis est.

Sextò. Omnis febris intermittens, ubi jam annosa & valdè chronica evaserit, genium quartanæ imitari videtur; &, sicut quartana, post longa intervalla, cum, vel absque evidenti causâ, incertis periodis, non rarò recrudescit, & typum suum sæpiùs mutare solet, adeò ut quæ uno mense fuerit quotidiana, altero evadit tertiana, hemitritæa, quartana, & vice versâ. Quò diutiùs autem typum quartanæ servet, eò magis chronica redditur, atque eo plus ab eâ natura patitur.

Septimò. Febris intermittens, quæcunque fuerit, quartanâ non exceptâ, in ætate juvenili atque æstivâ tempestate, viribus solius naturæ sæpiùs curatur, juventus enim, æquè ac verna seu juvenilis anni tempestas, expansioni spirituum favet; at in ætate provectiori, & hyemali vel autumnali tempore, sole indies magis magisque recedente, vix aut ne vix absque ope generosæ illius antidoti febrifugæ, *Corticis* scilicet *Peruviani* curationem admittit. Satis igitur astutè à Medicis antiquis, (qui hujus morbi non minùs veram causam quàm remedium ignorabant) quasi totidem ignorantiæ suæ asyla, excogitata fuerunt proverbia illa ad vulgus decipiendum; quæ in mente plebis, non sine summo ægrotorum detrimento, hactenùs fixa manent; scilicet Quòd *hæ febres non debent præproperè sanari*, quum reverà certam eas curandi methodum planè ignorabant. Quòd *olfactus Rosæ hunc morbum solvit*, cùm reverà non nisi æstivo tempore hoc remedium comparari possit. Quòd *febris intermittens verna sit remedium Regium*; hoc est salutiferum, & cæterorum morborum prophylacticum, quippè, appropinquante jam sole, brevi ac spontè evanitura, cum instauratione universâ naturæ à sarcinâ suâ hoc pacto liberatæ.

Octavò. Ante tertium paroxysmum, emetico, pericarpiis, vel quocunque alio levi remedio facillimè nonnunquam tollitur hæc febris, post hæc autem difficiliùs. Quò enim magis chronicus, eò magis curatu difficilis hic morbus evadit, quippè cum malis symptomatis sociatus; indéque nulli author ero, uti vel secundus paroxysmus ultrò permittatur. Cui enim bono? Esto, morbus *Cortice* hoc modo derepentè sublatus recrudescere non rarò solet: atqui à *Corticis* exhibitione post debita intervalla frequenter repetitâ, hoc etiam incommodum præcaveri potest; neque quidem ex usu præpollentis antidoti nativa duratio venenati fomitis elongatur, sed indè ejus vires plurimùm pessundantur. Quinimò, nonne satiùs est (licèt duratio hujus fermenti indè non brevior fiat) naturæ laboranti, & pessimis symptomatis circumcirca obsessæ, ope generosæ antidoti succurrere, quàm permittente, ut absque ope Artis languens Natura, symptomatis novi alicujus morbi superinductis, penitùs succumbat? Quo nomine non possum non gratias maximas referre Deo Opt. Max. qui tantis viribus hunc simplicem *Corticem* instruxit,

ut ab eo omnia fermenta febrilia acuta, saltem mitiora, penitùs tolli queant: adeò ut inter *Opium*, *Mercurium*, *Chalybem*, *aquas minerales*, & cætera remedia maximè generosa & quadantenùs universalia, utpotè ad plures morbos accommodata, locum mereatur.

Nonò. Hæcce febris, quoties ab Arte vel Natura extinguitur in ἀκμῇ sua, absque signis concoctionis in urinâ præcedentibus, faciliùs revirescit; ubi verò sensim deficit, ità ut tandem sine algore, rigore, horrore, aut dolore spasmodico evidenti, paroxysmi invadant, à veneno sensim languente, utrùm id Arti vel Naturæ debeatur, revirescentia ampliùs vix aut ne vix expectanda vel metuenda est.

Decimò. Febris hæc, quoties legitima est, rarò admodùm est funesta; atqui quotiescunque eam esse chronicam contingit, viam sternere solet ad plures alios morbos, eósque maximè funestos, uti hydropem, phthisin, ictterum, scorbutum, &c. qui quidem omnes *Cortice Peruviano* copiosè exhibito atque sæpiùs repetito feliciter curantur (cui observationi fidem facient Historiæ aliquot fini hujus Exercitationis adjectæ;) atque absque ejus ope vix aut ne vix curationem integram admittere possunt.

Undecimò. Denique, hæcce febris, ubi vel chronica fuerit vel malè morata, mutari solet in febrem continuam languidam & fatalem, perpetuò conjunctam cum omnibus dirissimis symptomatis in genere nervoso lipothymiis, vomitionibus, suffocationibus, vigiliis, ægritudine universali, &c. ac si æger animam quovis momento efflaturus esset. Quæ omnia prægrandia symptomata (modò *Cortex*, decurrente morbo, priùs exhibitus fortè fuerit) generoso huic remedio, ut probra, vulgò objiciuntur, cùm quidem post cætera febrifuga, cephalica, atque hysterica omnigena, intùs & extrà incassùm tentata, illa ipsa symptomata *Corticis* usu recèns repetito unicè tollenda sint. In cujus rei testimonium unam vel alteram historiam calci hujus Exercitationis bonâ fide subjiciam.

CAPUT VI.

De Febris intermittentis indicationibus curativis.

Indicationes. INdicatio generalis pro vario statu veneni morbifici, duplex est, scilicet una, vigente paroxysmo, verùm in intervallis planè altera.

In ipso insultu paroxysmi, ubi tota Machina, à præsenti vigore veneni, evidenter in periculum adducitur, atque Natura indè expergefacta, expansione spirituum insolitâ, contra vires ejus deleterias sese munire satagit, indicatio curativa est unica, scilicet ut expansio spirituum justa atque debita conservetur, ità ut spiritus à vi veneni lethiferâ, quamplurimùm liberentur, & tota Machina à funestis incendii intestini symptomatis immunis servetur. Siquidem ab excessu expansionis, ad gradum usque explosivum, æquè ac à defectu, Naturam detrimentum capere sæpiùs conspicimus: indéque Medici est, qui Naturæ unicè ancillari debet, ad Naturæ normam, omnia sua mandata diætetica & pharmaceutica dirigere, scilicet ut nimiam spirituum expansionem

pansionem reprimat, deficientem (quæ plus periculi habet) adaugeat, moderatam verò, justo regimine, eodem tenore pergere sinat, nihil officiosè & sine urgenti necessitate tentans, verùm totum negotium Naturæ ipsi, ad quam jure pertinet, permittens, nec quidquam in regimine, vel in apparatu medicaminum, suæ, vel adstantium rationi dissonum committat, ut, quicunque tandem fuerit morbi eventus, egregiè officio suo functus sit, sine vel famæ suæ, vel conscientiæ jacturâ.

Quòd spectat ad regimen durante vigore veneni, in ipso scilicet paroxysmo, huic morbo debitum, id paucis absolvam. *Regimen.*

Diæta sit admodùm tenuis, uti avenacea, possetala, panatella, hordeacea, &c. jusculum pulli, vel cerevisiam crudam sub initium paroxysmi, & bihorio vel trihorio ante paroxysmum æger ne gustet : quippè frumentum ventriculi jam è massâ spiritu venenato labefactatâ secretum, vix quicquam præter potulenta & pultacea,eáque, quæ particulis fermentescentibus, quantùm possibile est, privata, à forma chyli minimùm distant, potest concoquere, & ab ingestis quibuscunque, quæ facultatem ventriculi superant,Natura antè fatigata, novâ & molestâ sarcinâ indè superinductâ, incassùm premitur, ægritudo verò perpetua, nausea, & vomitio immanis, gradus caloris intensior, plurimáque alia id genus symptomata succedunt.

Durante algore, atque etiam ipso horrore, scilicet donec spiritus motu quadantenùs liberiori sese expandere incipiant, æger propè ignem luculentum multâ veste indutus sedeat, vel potiùs gressu citatiori obambulet, vel aliquo alio modo vires suas exerceat, quo vis spirituum veneno oppressa excitetur, & liberiùs sese expandat.

Calore verò febrili jam ingruente, potiùs decubitus, isque admodùm quietus, atque in loco tenebricoso eligendum est, ubi stragulis æger cooperiendus est ; sed non nimiis ; ut somnus conciliari, atque indè fervor sanguinis, ac incendium intestinum ab expansione spirituum ortum, temperari queat, & consequenter dolores spasmodici in capite, reliquisque partibus, cum aliis id genus symptomatis ab explosivo statu spirituum oriri solitis, præveniantur. Quo pacto, paucarum horarum spatio, ab ipsis naturæ viribus hocce veneno quadantenùs debellato atque cicurato, paroxysmus quàm citissimè sudoribus subsequentibus spontè finitur; calore febrili sensìm priùs decrescente, prout ejus fomes subtrahebatur.

Pharmaceuticam partem quod spectat ; durante paroxysmo, modò expansio spirituum ritè se habeat, neque vel excessu vel defectu peccet, nullum remedium officinale indicatur, nisi quòd ad spiritus refocillandos, fermentum ventriculi confortandum, & calorem sanguinis temperandum, julapium cordiale temperatum concedatur ad libitum sumendum,quem in usum, sequens aut aliud simile ego præscribere soleo.

℞. *Aqu. card. cerasi. nigr.* an. ℥.iv. *cinnam. hord. menth. epidem.* an. ℥.j. ß. *salis absynth.* ℈.j. *syr. è limon. vel caryoph.* ℥.j.ß. *M.F. Julap.*

Ab *emeticis*, utut lenioribus, à *cathartici*s licèt benignis, uti *decocto* amaro, Mannâ, &c. vel ab enematis ipsis, hoc tempore officiosè, atque sine urgenti indicatione ministratis, multùm detrimenti pati solet æger, si vita ipsa *De emeticorum & catharticorum incommodis.*

non exindè in ſubitum diſcrimen adducatur. Inſtante criſi, ſine evidente ratione nil Arte moliendum eſt; ne Natura indè interturbetur; præterea cùm fermenta ventriculi & inteſtinorum veneno activo imbuantur, ſi à pharmaco leviſſimo vel enemate eam ſtimulari contigerit, quàm enormes evacuationes, cum magna & periculoſa virium jactura, inexpectatò inſequi quotidiè conſpicimus?

De venæſectionis incommodo.

Nec minùs venæſectio, præſertim in primo inſultu paroxyſmi, priuſquam ſpiritus ſeſe liberè expandant, perperàm celebrata, ſpiritus labefactando, venenatum fomitem ad lethalem uſque gradum ſtatim exaltare ſolet: aut ſaltem febrem intermittentem in continuam, ſi non malignam cum diriſſimis ſymptomatis in genere nervoſo ſociatam mutat. Idem non rarò in praxi obſervare licet, ubi à Naturâ ipsâ magnæ hæmorrhagiæ in primo paroxyſmi inſultu corrigerint.

De diaphoreticorum & opiatorum incommodo.

Itidem *diaphoretica*, præſertim *opiata* (qualia ſunt *theriaca, mithridatium, diaſcordium*, &c.) ſicuti ſub finem paroxyſmi exhibita, abſque manifeſtâ indicatione, nihil ad curationem promovendam conducere obſervantur; ità in primo inſultu ſpiritus præproperè agitando, atque interturbando, Naturam in maximas, ſi non lethales, anguſtias inducere ſolent, à quibus ſpiritus priùs confuſi difficulter admodùm ſeſe liberare queant. Verùm *Opiata*, juſtam ſpirituum expanſionem præpediendo, indéque gradum veneni deleterium multùm promovendo, paroxyſmum febris intermittentis legitimum haud rarò in funeſtam apoplexiam, vel Coma, vel alium aliquem peracutum & lethalem morbum convertunt. Hoc pacto celeberrimus ille Vir *Andreas Merrill* cum magno Reipub. (præſertim literariæ) detrimento (ex ignorantia Medici ſenis atque ſupercilioſi, cui in more erat contra *Corticem Peruvianum*, quaſi communem peſtem, immaniter ubique debacchari) è vivis ante diem ſublatus fuit. Siquidem, poſtquam abſque evidenti aliquâ indicatione, in intervallo, poſt tertium paroxyſmum febris tertianæ, præparationis gratiâ (uti omnia methodicè fieri viderentur) ſanguis ab ægro ætate provecto, poſt enematis rejectionem, liberè extractus fuiſſet, & in ſubſequenti intervallo, alvus decocto amaro ſubducta, & paulò ante tertium paroxyſmum emeticum propinatum; hoc modo ſtratâ viâ, ſub initium paroxyſmi ſubſecuturi exhibebatur magnum febrifugum, hauſtus ſcilicet ex aquâ theriacali, &c. æger ſtragulis opertus, vel potiùs ſepultus juſſu Medici, ad ſomnum & ſudores ſeſe componebat; ut ſaltem algorem & horrorem primum inſultum paroxyſmi comitari ſolitos evitaret, & brevi, ſomno profundiſſimo & ſudoribus colliquativis correptus, ſpatio horarum xxiv. tempore paroxyſmi, apoplecticè periit, qui tamen ex unciâ unâ *Corticis Peruviani* ritè miniſtratâ (uti ego Medico hanc hiſtoriam fronte ſatis perfrictâ narranti excandeſcens regerebam) ſpatio xxiv. horarum orci & morbi fauces facilè evaſiſſet. Ob talem praxim mulierculæ reprehendendæ ſunt, & acriter corripiendæ, multò magis Medici & Philoſophi, quos oportet nihil empiricè, nihil abſque urgente ratione, multò minùs contra rationem & manifeſtam indicationem præſcribere.

Febrifugum.

Denique, nec *Cortex Peruvianus*, nec aliud quodcunque febrifugum tem-

pore paroxysmi propinandum est, sed in intervallis, (modò ea sint satis protensa, eóque nomine ad febrifugi ingestionem accommodata.) Nam durante vigore veneni, vires antidoti à fermento ventriculi venenato plurimùm fractæ, haud liberè sese explicare possunt, & totis viribus in hostem insurgere; sicut in intervallis paroxysmorum (in quibus venenum imbelle, & sine viribus delitescit) & possunt & solent. Prætereà cùm liquor glandulosus, in ventriculum, cibi fermentandi gratiâ, continuò depositus, è massâ sanguinis venenatâ secernatur; necesse est ægritudinem, nauseam, vomitionem vel fluxum alvi œconomiam ventriculi eousque subvertere, ut æger nutrimentum tenuissimum vel deglutire non possit, vel illicò sursùm aut deorsùm rejiciat: multò minùs remedium officinale amarum, & formâ ac quantitate, æquè ac sapore ingratum. Imò sæpè observatum est, quòd ii qui lubentissimè in paroxysmorum intervallis *Corticem* deglutiunt, atque facilè retinent, ingruente paroxysmo, sursùm vel deorsùm eum semper rejiciant; undè iniquum videtur, ægros tempore paroxysmi sarcinâ morbosâ plus satis pressos, absque urgente necessitate, ampliùs ingratis medicamentis plecti.

non est propinandum paroxysmo durante.

Sin verò, ob expansionem spirituum hoc tempore deficientem, aut nimis exaltatam, durante paroxysmo, vita ægri in discrimen adducatur, cùm scilicet febris alterius morbi symptomata vehementia & lethifera sibi adscisciti; morbus iste ascititius eâdem methodo tractandus est, ac si esset originalis; ut ex orci faucibus æger quàm citissimè liberetur; postquam verò hæc nova symptomata cessent vel mitigentur, assiduè atque copiosè exhibendus est *Cortex Peruvianus*, seu aliqua alia (si qua sit) generosa antidotus febrifuga, quâ vires veneni morbifici frangantur, & paroxysmus futurus, vel saltem symptomata peregrina, præcaveri possint. v. gr. Cùm æger funesto algore correptus, quasi moribundus & languens per plures dies jaceat, expansio spirituum quàm citissimè calore multo externo, frictionibus duris, Julapiis cordialibus, spirituosis, spirituum & salium volatilium repetitis dosibus, frequentibus vesicatoriis (quæ flammam artificialem in spiritibus excitando præ reliquis hìc conducunt) & quocunque alio modo convenienti promovenda est.

Quomodò tractanda sit febris intermittens cum symptomatis alterius morbi.

Algor, quomodò tractandus.

Ubi verò (quod non rarò accidit) à mitiori veneno spiritus non extinguantur, verùm toto paroxysmi tempore opprimantur & langueant, undè æger comatosus evadit, & sudoribus frigidis perfunditur, tanquam mox lipothymicè animam efflaturus; indicantur Julapia hysterica, & cephalica paulò calidiora, spiritus & salia volatilia, aliáque ejusmodi, præsertim verò vesicatoria, quæ ad quamcunque partem, præsertim verò ad totum caput applicata egregiè conferunt.

Coma & sudores frigidi.

Quoties ob tonum cerebri & nervorum peculiari modo debilem, atque ad obstructiones aptum, spiritus veneno morbifico perciti, per nervos non transmittantur, & sanguis, circuitu impedito, in cerebro stagnet, præter medicamenta cephalica spirituosa & epispastica priùs memorata, indicantur insuper phlebotomia copiosa, sæpè repetita, &, si opus fuerit, in venâ jugulari;

Apoplexia.

cucurbitulæ inter scapulas cum profundâ scarificatione, sternutatoria, &c. remedia antiapoplectica.

Febris hæc Protheiformis, typum rheumatismi, colicæ ventriculi aut intestinorum, choleræ morbi, diarrhœæ, dysenteriæ, febris scarlatinæ, erysipelatosæ, &c. induit, ubi venenum morbificum non valdè deleterium est, & spiritus animales veneno irritati hoste longè superiores. Cùm igitur symptomata hæc oriantur à nimiâ spirituum elasticitate; venæsectione, & Opii usu copioso & repetito, paroxysmi tempore, in ordinem felicissimè redigunturs; extra paroxysmos verò, *Cortice Peruviano* cum opio commixto, venenum hisce symptomatis, & eorum recrudescentiæ ansam præbens, radicitùs tollitur.

Rheumatismus symptomaticus.

Hâc methodo ægris consulendum est, ubi spiritus nimiùm expansos confertim in musculos & tendines irruere contigerit, eósque ultra tonum solitum distendere, & spasmos cruciantes, hinc indè versatiles excitare, atque præterea, sanguinis circuitum præpediendo, seri acris secretionem in partibus, unà cum tumore & inflammatione inferre, ità ut paroxysmus febrilis jam planè latitet sub specie rheumatismi. Ubi verò à nativa, vel accidentali, à frigore suscepto debilitate partis contigerit hanc explosionem spirituum fieri in partibus thoracicis, præsertim in membrana costas succingente, musculis intercostalibus, aut reliquis membranis & musculis respirationi dicatis durante paroxysmo; morbus planè, simulat speciem pleuritidis vel peripneumoniæ, quippè cum dolore laterali atque tussi immani, & respiratione difficili sociatur; & à vehementiâ symptomatum insoliţâ (hìc enim, præ doloris & strangulationis vehementiâ, pulsus ferè obruitur, atque extrema algent, ac si æger illicò expiraturus foret) pleuritis hæc symptomatica à genuina præcipuè dignoscenda est. In hoc casu utut pulsûs languor, & algor extremorum contraindicare videantur, venæsectione tamen copiosâ in brachio lateris affecti sine morâ celebratâ, & repetitâ, Opii ingestione liberali, linimentis, & fotibus anodynis externè applicatis, hæc explosio spirituum tollenda aut saltem minuenda est; spasmis enim hoc modo sublatis, dolor lateralis horrendus, dyspnœa & tussis sine medicaminum pectoralium ope (quæ in hoc casu nihil valent) spontè cessant, pulsûs robur naturale, atque calor extremorum redit.

Pleuritis & peripneumonia symptomatica.

Colica symptomatica.

Sin fortè febris hæcce colicam ventriculi aut intestinorum, vel iliacam passionem simulet, expansionem spirituum spasmodicam cohibere necessarium est venæsectione copiosâ, applicatione calidâ linimenti anodyni ad partes affectas, enemate carminativo, dein cathartico acriori cum laudano commixto, & (si opus fuerit) aquarum mineralium purgantium coctarum, & lacte alterata rum dosi liberali, undè, saltem sub finem paroxysmi febrilis, solutio horum symptomatum, bombi & dejectiones copiosæ expectari possunt.

Diarrhœa symptomatica.

Denique, ubi febris intermittens, sub typo diarrhœæ torminosæ, dysenteriæ, vel choleræ morbi latitet; quamprimùm venenum in singulis paroxysmis exaltari de novo incipiat, spiritus in ventriculo & intestinis recèns explodunt, & momento quasi tormina, vomitiones, dejectiones enormes, ac si à pharmaco aliquo deleterio sumpto, recrudescunt. In paroxysmo igitur vena-

fecetur, opiata & adstringentia ad spasmos sublevandos & colliquationem inhibendam repetantur, humoris venenati in ventriculum & intestina excreti acrimonia obtundatur copiâ liquoris mitioris in os atque anum ingestâ, v.g. decocti pulli tenuissimi & simplicissimi. Et, denique partibus ab hujus humoris transitu inflammatis, & tantùm non sphacelatis, applicatione fotuum, sacculorum aromaticorum in vino & aquâ ferratâ coctorum & expressorum, linimentorum, vel emplastrorum carminativorum tempestivè prospiciatur.

In cholera morbo præcepta antè memorata observentur, nisi quòd rarò aut nunquam venæsectio celebranda sit.

In diarrhœâ verò & dysenteriâ periodicâ (sivè torminosâ, sivè sine torminibus) decocto albo, vel aquâ pulli in locum cujuscunque liquoris fermentescentis pro potu ordinario substitutâ; venæsectione, & laudani tertiâ vel quartâ quâque horâ repetitione, usque ad finem paroxysmi, expansio spirituum, & liquoris venenati colliquatio refrænanda est.

Scarlatinam & erysipelatosam efflorescentiam in cute periodicam consultò sileo, quia eas semper diarrhœæ vel choleræ periodicæ conjunctas observavi, atque eâdem methodo tractandas.

Indicatio extra paroxysmum.

Extra paroxysmum indicatio generalis est unica, scilicet ut Venenum morbificum in nervis delitescens perfectè extirpetur, ut, spiritibus non ampliùs irritatis, œconomia humorum in posterum sarta tecta conservetur, & paroxysmi cujuscunque revirescentia præcaveatur.

Antiquorum mala praxis.

Nemo igitur miretur veteres Medicos futilem atque inanem operam navâsse huic morbo debellando, sensibus enim magis quàm par est confisi, humores in receptaculis nescio quibus stagnantes fomitem morbi fuisse somniârunt, indéque toto cœlo errantes, utramque curationis paginam longo apparatu medicaminum deobstruentium & evacuantium implevêrunt, idque methodicè, licèt absque certâ aliquâ indicatione à natura rei ipsius desumptâ, sed in propriis ipsorum musæis excogitatâ. Cúmque morbificum hunc fomitem penitùs eradicari impossibile crederent absque sensibili humorum evacuatione, copiâ medicaminum incidentium humores præparabant, ut remediis evacuantibus magis obsequentes fierent. At hos ipsos Medicos appello: Noverint ne unquam, nisi fortuitò, hâc methodo, utut diutiùs protractâ, quendam perfectè sanatum? Me quod attinet, ego simplicem tertianam, eámque admodùm benignam & legitimam indè non rarò in hemitritæam, vel quartanam mutatam esse cum Hydropicis, aliisque diris symptomatis sociatam observâsse memini, Naturâ hisce venæsectionibus & purgationibus incassùm lacessitâ. Hujus malæ & infelicis praxeos (quæ per multa sæcula cum magno ægrotantium incommodo inter nostræ Artis Professores invaluit) πρῶτον ψεῦδος est falsa ætiologia, non enim, nisi ex accidenti, uti in plethorâ, cachexiâ insigni, &c. (de quibus posthàc dicetur) ulla omninò evacuatio indicatur: verùm, utplurimùm istæ evacuationes, Naturam inaniter lacessendo, veræ curationi multùm officiunt, saltem copiam antidoti admodùm ingratæ multò majorem necessariò requiri faciunt.

Nuperi quidam Medici, postquàm methodi veteris infelicem eventum observâssent (licèt hypothesin veterem palàm & exprofessò murare hucusque-

iis visum non sit) ac si consilium commune cepissent, in arcanis febrifugis inquirendis occupantur, quæ ex proprietate substantiæ (uti loqui amant) vel qualitate occultâ morbum eradicent, vel, quod idem ferè est, venenatum morbi fomitem pessundent atque subigant. Atque in hac sententia sunt Neoterici omnes, quotquot in verba Magistri non jurârunt, verùm ad praxin medicinalem propriam attenti, liberam Philosophiam amplectuntur. Tacitè enim, licèt non ἀπερῶς atque palam, hypothesi nostræ de ætiologiâ & curatione hujus morbi Herculei autoritatem tribuunt; dum aliqui terriculamentis propè insultum paroxysmi ægro inopinatò oblatis, sese hunc morbum sæpiùs prostrâsse gloriantur; alii amuletis, pericarpiis, aliisque epithematis externis, imò carminibus (quæ omnia spiritus animales, & non humores immediatè afficiendo, scopum attingere credibile est) eundem effectum sese consecutos esse jactitant.

Inter pericarpia innumera, duo sequentia ego ipse aliquandò satis felici eventu comprobata expertus sum. Ex. gr.

Pericarpiorum formula.

℞. *Therebinth. Venet. pulv. olibан. an. q. s. m. & extend. super alutam. F. pericarpia duo ad pulsus ipsos applicanda, paulò ante paroxysmum.* Vel

℞. *Fol. chelidon. maj. rutæ, an. M. j. fuliginis è lignis combustis, sapon. Venet. salis marin. an. q. s. m. cum acet. acerrim. F. massa pro pericarpiis, horis duabus ante paroxysmum expectatum applicanda.*

Nec minùs *Helmontiani* pro more jactabundi, *Arcana* quædam *Chymica*, pro certissimis febrifugis venditare solent: Vires nonnullorum ex iis ego ipse cum aliis Medicis (priusquam Herculea Antidotus *Cortex Peruvianus* mihi innotuisset) sæpè incertas, haud rarò tamen cum felici successu efficaces expertus sum. Inter hæc *Vinum benedictum*, seu *infusio Croci metallorum*, facilè palmam cæteris præripit (*præcipitato diaphoretico Paracelsi* non excepto, quod Gabriel Fontanus in Apologetico, omnem sanare febrem, si semel exhibeatur, satis impudenter atque falsissimè jactat.) A justa dosi *Vini benedicti* trihorio ante tertium paroxysmum expectatum exhibitâ sæpiùs febrem tertianam curatam novi, verùm non tàm ab evacuatione (uti mihi videtur) quàm ab orgasmo inter vomendum in spiritibus impresso. Quo pacto etiam vertiginem, rheumatismum, & nonnunquam apoplexiam, atque alios spirituum animalium morbos, illicò curatos haud rarò conspicimus. Sæpè etiam granis vij. *Antimonii Diaphoretici* in vehiculo quocunque convenienti exhibitis paulò ante insultum paroxysmi, febrem intermittentem tertianam simplicem, & hemitritæam ipsam, absque quâcunque sensibili evacuatione humorum, sustuli; undè mihi penè persuasum est in *Antimonio* particulas aliquas latitare, quo mereatur in classe febrifugorum proximum *Cortici Peruviano* locum. *Sal absynthii* etiam inter decantatissima febrifuga (antequam vires *Corticis Peruviani* exploratæ fuerant) à clarissimis Medicis prædicabatur; & ad hunc usque diem novi quosdam è Senioribus, qui haustum, qui sal illud recipit, paulò ante expectatum paroxysmum, propinatum, *Cortici Peruviano* præferunt; quem haustum, quoniam in febribus intermittentibns magis benignis aliquandò proficuum expertus sum, non pigebit hic loci describere, & ansam in-

Vinum benedictum.

Antimonium diaphoreticum.

Sal absynthii.

dè arripere palàm proponendi cætera febrifuga, quæ mihi contigit usu comprobâsse.

℞. *Aqu. card. theriacal. stillat.* an. ℥. ij. *salis absynth.* ʒ. ß. *syr. de limon.* ℥. ß. M. Sumat æger dimidiam partem trihorio ante expectatum paroxysmum, reliquam verò in primo insultu paroxysmi.

Febrifuga amara.

Efficacia plurimorum *amarorum*, uti *fol. absynth. matricar. fol. & sem. cardu. benedict. sem. citri. rad. gentian. summit. centaur. minor. flor. chamæmel*, &c. præ omnibus aliis, in hoc morbo debellando, diù antequam vires *Corticis Peruviani* satis exploratæ fuissent, multo usu (eventu licèt sæpè incerto) comprobata fuit. Immò, posthabitis omnibus aliis febrifugis, nuperrimo sæculo, *Amarorum* usus invaluit, non tantùm apud vulgum qui, communi quasi consensu, haustus largos liquoris *Possetici* foliis *Cardui benedicti* alteratos paulò ante expectatum insultum amicis ægrotantibus propinabant, undè aliquandò febris intermittens mitior atque recens sublata est, vel diminuta; quin & Professores Medicinæ, præsertìm Observatores perspicacissimi, & usu longissimo instructi, hujusmodi remediis *Amaris* locum insignem in curatione febrium intermittentium concedere dignati sunt. Et non tantùm decantatum illud febrifugum, *Decoctum Amarum*, ex amaris, quæ viribus febrifugis maximè pollere experientia docuit, conflatum (quod jam demùm loco in Pharmacopœa Londinensi cohonestatur) palàm ubique in hunc usum proposuêrunt, verùm etiam ex *absterſivâ* & *ecphracticâ Amarorum* naturâ, eorum efficaciam, ratione & more Philosophico (an ritè vel non, jam haud disputo) demonstrare sategêrunt. Formulam hujus decocti mihi familiarem, & à communi aliquatenùs diversam, & modum utendi subjicere hìc loci non pigebit, quoniam aliquandò febres intermittentes mitiores, præsertìm verno tempore, eo curatas observavi.

Decocti amari formula.

℞. *Fol. matricar. cardu. benedict. comar. absynth. summit. centaur. min. flor. chamæmel.* an. M. j. *semin. cardui. benedict. citr.* an. ʒ. j. *salis absynth.* ʒ. j. ß. Coq. in aq. fontis q.s. ad ℔. j. ß. Colaturæ ℥. ij. iij. iv. pro ratione ætatis bibat æger quartâ quâque horâ extra paroxysmum.

Sin alvum subducere Medico visum fuerit, sivè vomitio immodica, sivè alia cachexiæ signa id suaserint, omni alio cathartico longè tutiùs & meliùs operatur infusio calida ʒ.j.ʒ.j.ß.ʒ.ij. vel iij. (pro ætate & ἰσχύϊ purgationis) *fol. Sennæ* primo hausta decocti prædicti.

Flores chamæmeli.

Porrò Clarissimus meus Collega, isque vir integerrimus atque Medicus expertissimus DD. *Elisha Coysh*, jam μακαρίτης, sæpiùs sincero animo mihi asseruit, sese vires florum chamæmeli subtilissimè pulverisatorum, in vehiculo convenienti exhibitorum, atque post debita intervalla repetitorum, æquè felices ac certas in hoc morbo debellando expertum fuisse, ac ipsius *Corticis Peruviani*. Penes authorem fides sit, me quod attinet, ego nusquam efficaciam hujus simplicis remedii tentando exploravi; verùm eodem medicamento cum aliis commixto filium Domini *Barnard*, Jurisperiti Londinensis febre Hemitritæâ laborantem, quem *Cortice Peruviano* diù & copiosè adhibito ne quidem ab uno paroxysmo liberare potui, spatio bidui, perfectè in sanitatem restitui. Necnon Dominam *Gumley* vetulam febre tertianâ decumbentem

(postquam diù & ad nauseam usque vires *Corticis Peruviani* irritas experta esset) ope ejusdem Arcani, post debita intervalla exhibiti, spatio etiam bidui sanavi. Itidémque uxorem vetulam Domini *Royston* Bibliopolæ Regis ferè septuagenariam, postquam ad biennium febre intermittente, nunc Tertianâ, nunc Quartanâ, vel Hemitritæâ laborâsset, spatio duorum dierum eodem remedio, perfectè & absque recidivatione curavi; fateor equidem me nunquam (quod scio) in quocunque alio febre intermittente laborante hujus remedii periculum fecisse, quippè vix unquam (si rectè meminerim) præterquam in hisce tribus ægrotantibus, antidotus illa Herculea, *Cortex* scilicet *Peruvianus* spem meam fefellit, proindéque nec licitum, nec decorum esse duxi in humano corio, experiendi gratiâ, ludere, & certo atque experto remedio, magis incertum & minùs exploratum præferre, utcunque ejus formulam describere, in gratiam curiosorum, operæ pretium duxi, ut ii possint, modò velint, experiri, nùm hoc etiam sit certum febrifugum, vel saltem nùm (uti mihi evenit) vires *Corticis* deficientes supplere queat. Formula pulveris est quæ sequitur.

℞. *Flor. chamæmel. subtilissˆ pulverisat.* (plus minùs pro ætate) ℈ j. *antimon. diaphoret. sal. absynth.* an. ℈. ß. *M. F. pulvis* sumendus in hausta posseta lactæ, vel cujuscunque Julapii temperati. Aut in formam boli cum syrup. caryoph. vel in formam pilularum cum mucilag. gum. tragac. redactus, sextâ quâque horâ per biduum vel triduum repetendus.

Vis amarorum febrifuga non consistit in vi ecphracticâ & absterſivâ.

Undè *Amara* vi febrifugâ adeò præpollenti donentur, forsan non facilè explicatu est. Verissimum quidem est *Amara* ferè quæcunque facultate plùs minùs absterſivâ & ecphracticâ pollere, uti à curatione scorbuti, hypochondriacæ affectionis & chloroseos, ex eorum usu, omnibus in Medicinâ leviter exercitatis abundè patet. Nùm verò energia eorum febrifuga in hâc facultate *absterſivâ & ecphracticâ* speciatim vigeat (quicquid cæteri Professores opinentur) non ità liquidò mihi constat; præsertim, cùm *Chalybeata* medicamenta, quæ, omnium consensu, multò magis hâc vi præpollent, nihil ad febrium curationem conducere observentur, quin potiùs spiritus incasùm agitando & turbando, multùm officere. Insuper *ecphractica* & *absterſiva* medicamenta, annuente totâ coronâ Medicorum, indè præsertim ad curationem morborum conferunt, quatenùs humores præparant, quo magis sequaces, atque vi catharticorum evacuanti obtemperantes fiant, cùm quidem febres intermittentes (quoties eas ope *Amarorum* curari contingit) sæpissimè, immò felicissimè, absque ullâ evacuatione præcedente, comitante, aut subsequente (quod Medici hodierni nôrunt) solvi solent. Quid? quòd hæc sententia, falsâ illâ Veterum hypothesi innixa est, quæ fomitem febrium in humoribus, non autem in spiritibus delitescere statuit, atque oportere eum remediis evacuantibus penitùs eradicari: Contra quam sententiam ubique militat (uti priùs innuimus) non tantùm ratio, verùm etiam experientia ferè universa.

Restat igitur, ut hæcce remedia, proprietate quâdam naturæ, seu qualitate occultâ, scopum suum in febribus profligandis attingant, vel, quod idem est, ad instar antidoti, vi nativâ fomitem venenatum in spiritibus delitescentem

liteſcentem ſubigant : Siquè ratio efficaciæ hujuſmodi febrifugorum à me requireretur, ego hiſce tenebris, in cauſis rerum indagandis, obrutus, multò potiùs in peculiari amaritudine ſenſibili, quàm in neſcio quâ abſterſivâ facultate indè conſequenti, vim illam collocarem ; quia plurima *Amara*, admodùm grata eſſe ventriculo, nervis, & ſpiritibus animalibus, multo uſu comprobantur ; & ferè ſingula, ſuo gradu, ſcilicet hæc plùs, illa minùs, verùm præ cæteris omnibus *Cortex Peruvianus*, ob excellentem ſuam amaritiem, vi febrifugâ à Naturâ donatur, quâ fermentum ſpiritus accendens immediatè deſtruitur. Et quidem febres intermittentes recentiores atque benigniores, præſertìm vernâ & æſtivâ tempeſtate, ab *Amaris* vulgaribus haud rarò curari contingit, & forſan ſæpiùs quàm à quibuſcunque aliis febrifugis. Illud verò Ἱερὸν πικρὸν, *Cortex* ſcilicet *Peruvianus* (cui nihil præter nomen gratum deeſt, ut opinione vulgi commendetur) à quo tempore Europæis innoteſcere cœpit, conſenſu Medicorum omnium ferè expertiſſimorum *febrifugum Catholicon* eſſe comprobatur, quòd omnes febres intermittentes, & alias plurimas (uti poſthàc dicetur) in quavis anni tempeſtate, in omni ſextu, ætate, & temperamento radicitùs & penitùs, citò, tutò & feliciter ſanet. Ego ſanè, qui jam ad viginti annos, & quod excurrit, hoc polychreſtum remedium ferè quotidie præſcripſi, vix aliquid incommodi ægrotantibus ortum indè obſervavi (quidquid clamosè atque falsò oggerant malè feriati quidam atque ignorantes) quinetiam, non niſi ter, uti ſincero animo priùs aſſerui, in febribus intermittentibus ſpem meam fruſtratus eſt : Utinam idem dicere licuiſſet de quoquam alio quantumvis celebri remedio in cæteris humani corporis affectibus debellandis decantato. Certè non eſt ut Medici ingenia ſua ampliùs torqueant in aliis febrifugis explorandis, modò hujus uſum ſatis perſpectum habuerint. Neque juſtum aut æquum eſt, methodis antiquorum incertis, ſine indicatione verâ, ſine ſucceſſu, gratìs ſtabilitis, in poſterum inſiſtere ; aut novum aliquod & minùs probatum Arcanum prædicto anteferre ; verùm, ſicut oriente ſole, ſtellæ minores diſparent ; ità cætera febrifuga, è tribu *Amarorum* aut aliâ quâvis petita, huic unico locum cedere oportet.

Vis amarorum febrifuga in quo conſiſtat.

Verùm enim verò, cùm jam ab omnibus Medicis *Corticis* hujus efficacia comprobata ſit, &, communi conſenſu, titulo febrifugi κατ' ἐξοχὴν jure inſigniri incipiat ; poſthabitis reliquis febrifugis, de hoc unicè in poſterum ſermonem habere lubet, ejus naturalem Hiſtoriam ſuccinctìm enarrare, rationem efficaciæ ejus febrifugæ explicare, ejuſque juſtam cauſam adversùs malevolos atque ignorantes detrectatores ſuſcipere, & denique, modum eum præparandi, eóque utendi varium, unà cum juſtis, & uſu probatis Canonibus atque regulis hùc ſpectantibus ſubjicere.

CAPUT VII.

De Cortice Peruviano, seu Chinâ-Chinâ, atque Virtute ejus febrifugâ.

Historia Naturalis Corticis Peruviani.

LOcus natalis arboris, quæ hoc cortice obducitur (referente *M. Anton. Bollo* Mercatore Genuensi in Epistola sua Italicè scriptâ) est Regnum *Quitense*, præsertim propè *Loxam* in *Americâ Peruvianâ*. Arbor non procera est, sed in ramulos insigniter divaricata; Folia habet, qualia sunt Prunorum rubeorum, neque minùs patula, neque acuminata, quæ saporem aromaticum, nullatenùs amarum, quippè è particulis acribus & pungentibus conflata, in lingua imprimunt. Floribus albis, & cæruleis, ad instar Mali granati eximiè ornatur. Nullum tamen fructum parit, ac si in pompam unicè cum tanta luxuriantium florum copiâ nata fuisset: At istum defectum abundè compensat *Cortex* ejus *Febrifugus* in sanitatem gentium, proculdubiò, à Deo Opt. Max. conditus: Cujus gratiâ *Arbor Vitæ*, siqua alia, saltem nobis nota, jure meritò appellari potest.

Lignum & flores non habent facultatem febrifugam.

Lignum autem hujus arboris, atque etiam flores, uti nullam amaritiem habent, ità (testante Clariss. *Hieron. Bardi*) nullâ febrifugâ seu medicatrice virtuto donantur. Verùm *Resina*, quæ è ligno, præsertim verò è *Cortice* exsudat, atque etiam semina, quæ Hispanicè *Pepita de quina* vocantur, atque semina *Cucurbitæ* planè referunt, virtutem, non dissimilem, sed inferiorem longè, quàm *Cortex* ipse, sortiuntur. Undè evenit quòd authores, posthabitis cæteris quibuscunque partibus hujus arboris, *Corticem* duntaxat pro decantato *febrifugo* venditent.

Virtus febrifuga olim Indis nota.

Arborem hanc salutiferam (quam Incolæ *Gannaperide* vocant) ab ipsis Mundi primordiis ibi loci satam, spontè crevisse nullus dubito. Virtutem febrifugam, quæ ejus *Cortici* à Naturâ inest, Indis hominibus jam olim innotuisse refert idem *Bollus*: Verùm à quo tempore Heros ille Genuensis *Christophorus Columbus* hanc plagam Mundi primùm detexerat, usque ad annum salutis millesimum, sexcentesimum quadragesimum, ex odio Indorum erga Europæos, præsertim Hispanos concepto, magnum hoc remedium de industriâ celabatur.

Undè Europæi innotuit.

Quomodò verò, magnum hoc Febrifugum Hispanis, cæterisque Europæis primùm patefactum fuerit, narrat idem Author fide dignus: Nimirùm fortè-fortuitò, in Civitate Limensi quæ est Metropolis Regni Peruviani; Uxor Proregis, qui tùm temporis erat Comes *del Cinchon*, febre tertianâ sævissimâ (qualis illic loci epidemia esse solet) correpta funestè decumbere videbatur. Rumor (uti semper de Magnatibus) per urbem divulgatus, tandem per finitima loca ad *Loxam* usque pervenit. Hispanus illius loci tunc temporis Præfectus, per literas Proregem monebat, in arcanis sibi esse remedium, cujus auxilio Proreginam illicò revalituram spondebat: Lubentissimè annuens Proregina, *corticem* præparatum sumpsit. Quid fit? stupentibus omnibus, dicto citiùs convaluit. Hinc fama hujus arcani titulo *Pulveris Comitissæ* insigniti, ubique per Civitatem Limensem, totámque Americam Hispanicæ

ditioni ſubjectam, brevi, multùm inclaruit. Diſcedente autem Prorege ex India, ubi in Hiſpaniam reverſus eſt, illicò percrebuit ubique rumor de novo hoc Febrifugo, quod, poſt experimenta frequenter facta, votis ægrorum ſemper & ubique reſpondebat. Circa annum ſalutis 1649. famam ſuam indies magis, magiſque provexit, non tantùm per Hiſpaniam, verùm etiam Italiam Romam uſque, conatibus imprimis Joannis Cardinalis de Lugo Soc. Jeſu, & cæterorum Collegii Jeſuitarum Romæ Patrum, qui eum gratis Religioſis & pauperibus largiebantur. Undè infauſto omine, atque in vulgi Reformati terrorem, ac ſcandalum, *Pulvis Patrum* vulgò audit (Anglicè *The Jeſuit's. Powder.*) Quo nomine plurimos, eóſque non ſortis gregariæ, in hunc uſque diem, ab ejus uſu abhorrere contigit, ac ſi, non naturale remedium fuiſſet, ſed factitium, diabolicum, & venenatum arte Jeſuitarum paratum, potiùs quàm divinæ Φιλανθρωπίας donum. Hiſtoriam non injucundam hùc ſpectantem refert Cl. Badus *Anaſt. lib.*2. *cap.*6. de matronis duabus Londinenſibus, quam audiverat ex *Johanne Lucâ Durante* Oratore Reipublicæ Venetorum ad Carolum II. Quâ de causâ obnixè cupio, ut ſuo proprio, ac antiquo *Chinæ Chinæ*, *Chinæ Febris*, *Gentianæ Indicæ*, *Pulveris Comitiſſæ* vel *Peruviani*, aut aliquo altero minùs infami nomine, communi Medicorum conſenſu, in poſterum appelletur, & à præjudicio, ob Nomen, liberetur.

Quàm celeri greſſu fama hujus *Febrifugi* per totam Europam ſpargebatur, & ipſe *Cortex* ubique gentium à Profeſſoribus ferè quibuſcunque in uſum recipiebatur, facilè poteſt quivis conjicere ex ipſis verbis *Clar. Badi* qui *lib.*1. *Anaſtaſ. Corticis Peruviani* (quem typis dedit anno 1663. *cap.*20.) Medicos Londinenſes increpat. Quippè *Famâ mendaci, potiùs quàm propriâ experientiâ inſtructi, ſaluberrimam hanc Medicinam reſpuebant, quùm tot alii Medici in omni Europa, ſivè in Gallia, ſivè Hiſpania, Germania, Flandria, Italia eam nedum uſurpent, quin & miris laudibus extollant.*

Conſilium de Cortice ſupprimendo.

Veriſſimum quidem eſt, non defuiſſe nefarios quoſdam detrectatores ubique, præſertìm Londini, qui dolo malo conſilium cepêrunt de hujus febrifugi famâ præmaturè ſupprimendâ, ne ſcilicet hâc ſuccinctâ methodo febres obtruncandi, ægrotantium crumenas emulgendi occaſio tolleretur. De hac conſpiratione ſæpè palàm verba habuit Dominus Bertram Pharmacopola jam defunctus, cui fidem in hâc re promptè adhibui; quia nequam quidam & ignavi, quorum nomina honoris causâ ſileo, memet ipſum, iiſdem illecebris, in ſuas partes trahere tentârant. Temerè igitur & ſine experimentis priùs inſtitutis, magnum hoc remedium condemnârunt, & famam ejus fictis calumniis ubique infectabantur, ſeſe ſeveriſſimos *Chinæ-Chinæ* ſpeculatores & judices ultrò conſtituêrunt, ſi fortè fortuitò, licèt poſt annum ab ejus uſu elapſum, ſymptoma aliquod minùs ſolitum ſupervenerit: Eheu! quot convitiis Herculea & divina hæc antidotus extemplò jactabatur, ac ſi quid diabolicum in hoc Equo Trojano latuiſſet? Fæces, neſcio quas deleterias, & fermenta morboſa poſt ſe in corpore ſemper reliquiſſe aſſeruêrunt, undè novæ tragœdiæ, & funeſtiſſima ſymptomata repullulabant. Hoc modo ſi quid mali unquam aliundè ſubſecutum erat, id omne medicamini, ut probrum

objiciebant, licèt symptomata ad morbum primarium, nimis parco *Corticis* usu imperfectè sanatum, reâpse pertinerent. Nec minùs iniquâ mente, ab amaro & ecphractico hoc pharmaco habitum corporis denuò obturatum & obsessum iri pertendêrunt, atque indè, neminem ad septennium ab ejus usu superstitem fore, reclamante experientiâ universâ. Hinc Medici Londinenses inexperti; atque ægrotantes, ab hujus Febrifugi diù perterriti abstinebant; Interim Medici antiquis methodis longis, eóque magis incertis insistentes, famæ & fortunarum suarum; ægroti verò vitæ ipsius dulcissimæ jacturam fecêrunt, qui ope *China-Chinæ*, spatio bidui vel tridui, facilè convaluissent.

Insuper, præter hos nefarios detrectatores, non defuêrunt plures, cæteroquin Viri docti & probi, veteri tamen & crassâ humorum sensibilium, & qualitatum hypothesi occæcati, qui de usu *Chinæ-Chinæ* multùm ancipites hærebant, quandoquidem febres absque sensibili quâcunque evacuatione curatas ejus ope observâssent; quod quidem gravissimum erat argumentum Chrysostomi Magnesii Professoris Papiensis, ut in ejus *Epistola ad Hieron. Bardi* datâ April.1652. patet.

Quamplurimæ etiam futiles & inanes controversiæ, nugæ sanè & tricæ, ex doctrinâ Humoristarum ortæ, inter doctissimos viros cum eruditione, specie tenùs, & zelo agitatæ sunt per decennium & quod excurrit, scilicet à primo *Corticis* in Europam adventu usque ad annum salutis 1663.quas enumerare vix operæ pretium duxi. Febrem enim in humoribus qualitate peccantibus locantes, remedium qualitate contrariâ præditum requirebant, &, hi propter siccitatem, illi propter caliditatem, aliásve qualitates manifestas *Cortici* adscriptas, ejus usum impugnârunt & apud vulgus suspectum reddidêrunt.

Nec minùs equidem mihi à scopo errâsse videntur, vel famæ *Corticis* minùs offeciisse, qui ex eâdem pharetrâ; manifestarum scilicet qualitatum doctrinâ, argumenta deprompsêrunt, quibus *Corticis* causam seriò tuerentur.

Vis febrifuga non consistit in tenuitate partium.

Horum Antesignanum invenio eximium *Antymum Conygium*, qui efficaciam febrifugam in tenuitate partium *Corticis* collocat, undè crassos humores incidit, & causam febrium tollit; ac si crassum hoc pharmacum cæteris quibuscunque, partium subtilitate præiret: aut aromatica, & spirituosa quæcunque, utpotè partibus subtilibus insigniter prædita, eo etiam nomine, febrifugorum titulum ritè mererentur.

Nec in caliditate & siccitate manifestâ.

Gaudentius Brunaccius Romanus forsan non minùs, etsi cum specie magnæ eruditionis, nugatur, dum in libro suo Venetiis cuso anno 1661. strenuè contendit, *Chinam-Chinam* caliditate ac siccitate suâ manifestâ hasce febres (quas authoritate Avicennæ & Helmontii in frigido & humido consistere statuit) præpollenter & efficaciter subigere, ac si calida & sicca, quà talia, vim febrifugam sortita essent; atque omne pharmacum hisce facultatibus imbutum, eâ de causâ (licèt experientiâ universâ & ratione ubique reclamante) in numerum febrifugorum ascisendum esset. Verùm, ut paucis ex rei ipsius natura petitis, velitationem hanc dirimam & absolvam; sciendum est, fri-

gus æquè ac calorem hasce febres comitari solita, effectus esse potiùs febris quàm causas; quorum priùs à spirituum oppressione, posteriùs ab eorundem expansione nimiâ (ut antè demonstravimus) oritur. Causa verò febris est venenatum quid, & deleterium, spiritibus ipsis inimicum, quod propriâ suâ Antidoto (sivè calidum, vel frigidum, vel neutrum fuerit) unicè subigi potest; Atque proindè frustrà, eò quòd qualitatem aliquam evidentem possideat, vim *Corticis* febrifugam vel stabilire, vel convellere aggredimur; præsertìm cùm ex testimonio Petri Aponensis *cap.* 45. *de Remediis veneni*, atque Hieron. Cardani *libro de Venenis* constet, ab esu *Ficuum Pharaonis* calidarum & siccarum in Insula Sardinia crescentium, quæ indè *febriferæ* appellantur, Febres Tertianas æquè certò induci, ac à *Cortice* iisdem qualitatibus evidentibus imbuto sanantur.

Caliditas & siccitas Corticis non impedit vim ejusdem febrifugam.

Porrò non defuêrunt Medici celebres, qui vim Corticis Febrifugam, ob ejus siccitatem & caliditatem aliásque evidentes qualitates, majori veritatis specie, mordicùs atque acriter impugnârunt: Hoc fecêrunt celeberrimi Professores Placentini & Mediolanenses anno 1661. ubi res agebatur Cardinalis Doughi, Febre Tertianâ nothâ laborantis (referente Clariss. Badio *lib.* 1. *cap.* 15. *Anastas.*) quin & Medici ipsi Londinenses in casu *Johannis Lucæ Duratii* Legati antedicti. Sed agedùm, expendamus rationes.

Primùm Christophorus Paravicinus Medicus Clarissimus Mediolanensis, utut in quartanis *Chinæ-Chinæ* usum commendet, in biliosis autem, & mixtis febribus, ob caliditatem eam improbat, metuens scilicet ne, calore humorum indè aucto, Febris etiam adaugeatur. Itáne vir Clarissimè? Verùm quis febrem, cujuscunque fuerit generis, unquam ab usu *Corticis* auctam vel duplicatam hactenùs observavit? Appello sensum, atque experientiam universalem. Porrò, an non Hippocrates ipse, *lib. de acutis*, *Vinum* febricitantibus concessit? Quinetiam in curatione Febris Tertianæ succum *Silphii* & semen *Trifolii* in *vino* propinabat? Annon Galenus *lib.* 1. *ad Glauc. cap.* 10. in nothis Tertianis *Piper* ipsum, & in Quartanis *Theriacam* præscripsit, atque alibi *Absynthium*, *Centaurium minus*, *Myrrham*, *Diatr. piper.* &c. Dic sodes! Quis æquus judex gradum caloris in *Cortice* magis intensum, quàm in hujusmodi medicamentis sensit, vel ratiocinando, vel quidem somniando id hariolari potuit? Verùm ut rem ipsam dicam, nullus dubito, quin in genere calidorum febrifuga inveniri possint, quæ, proprietate naturæ venenatum fomitem in spiritibus latitantem subigendo, febrem tollere valeant, quandoquidem vera & genuina febrium ætiologia, non à quâcunque humorum qualitate, verùm à statu spirituum venenato ritè deducenda sit, ut antè demonstravimus. Atque meherculè! haud parùm lætatus sum, cùm viderim perspicacissimum & doctissimum *Badum* diù abhinc (*pag.* 139. *Anastas.*) in hanc sententiam hâc ipsissimâ observatione coactum transiviss̃e.

Cortex non est frigidus & narcoticus.

Clarissimus *Rochus Casatus* in tertianis puris vel spuriis, & in ipsis quartanis, usum *Corticis* convellit, quia eum frigidâ & narcoticâ naturâ esse suspicatur, undè (ut asserit) spiritus pro tempore quadantenùs forsan obdormiscunt, & veluti à succis narcoticis hebetantur; at, post inducias, paroxysmi vehementiores, &, humore peccante indè vel aucto, vel in partes nobi-

liores translato, vel magis putrescente, diriſſimi morbi ſuccedunt. Si pace tanti Viri liceat proferre quod ſentiam, totum hoc gratis dictum eſt, & merum Authoris commentum, cui experientia refragatur. Quis enim præter illum uſquam vel ſomniando *Corticem* in claſſe Narcoticorum poſuit? Quanquam Hippocrates febres quartanas ſoporiferis medicamentis feliciter ſe expugnâſſe aſſerat.

Præ cæteris, hoſtes *Corticis* acerrimi erant Viri Clariſſimi *Johannes Jacobus Chifletius* & *Vopiſcus Plempius.*

Objectiones Chifletii adverſus Corticem. Prima.

Primum *Chifletii* argumentum adversùs *Corticem* ſumitur à recidivatione febrium poſt ejus uſum. Cui populari objectioni ſuo loco reſponſum dabitur. Dein de *Corticis* caliditate queritur, metuens ſcilicet *ne ejus igneo calore* (ſunt ipſius *Chifletii* verba) *ſiccet, accendat & torreat imbecilla præcordia, nativum calorem diſſipet, vitæ pabulum depopuletur & neſcio quos humores noxios ad partes ab ortu infirmas inde propellat.* Bona verba quæſo *Chifleti*! Mehercule? Quæ ſpectra & terriculamenta hic finguntur de calore *Corticis* prorsùs igneo, depopulante, diſſipante, torrente, accendente, ſiccante? Quis unquam cauſticam hanc & deleteriam vim *Corticis*, vel actualem, vel potentialem, præter Te, vir Clariſſime, hactenùs expertus eſt? Pudeat doctum virum principio precario, & contra ſenſum, & experientiam univerſi generis humani ficto, argumentum ſuum adversùs pharmacum ſalubre induſtriò ſuffulciſſe. Verùm de calore febrifugorum ſatis, paucis licèt verbis, priùs diximus. Pergit Chifletius *lib. ſui cap. 4.* Et tertio jaculo *Corticem* petit his verbis, *Utut à reſolutione partium humoris ſubtiliorum ex caliditate Corticis exhibiti, paroxyſmi tollantur, pars tamen craſſior magis incraſſatur, & quodammodò lapideſcit, indéque poſt paucas inducias extemplò ferocit iterum febris.* Necnon *cap. 6. ejuſdem lib. Indè bilis flava in ſuo folliculo, nigra in liene, pituita ſalſa in ventriculo & inteſtinis coquuntur, denſantur, immobiles fiunt, quibus putreſcentibus, liqueſactis, & in ſubſtantiam partium adjacentium imbecillem quaquaversùm effuſis, ac impactis, diuturni & exitiales morbi, etſi lentè ac ſerò pullulare ſolent.* Adeò nihil niſi humores & manifeſtas qualitates crepans, Vir Clariſſimus toto cœlo à vera & genuina febrium ætiologiâ aberrat! At non ſic Hippocrates qui in Medicinæ praxi, ad primas haſce medicamentorum qualitates parùm reſpexit, quippè perſuaſum ei fuit, omnibus morbis τὸ θᾶον ineſſe, atque perindè τὸ ἐπιφερτικὸν, ſeu primum impetum faciens, extra ſphæram ſenſuum poni, neque ſenſibilium quarumcunque qualitatum poteſtati ſubjici. Porrò hæc figens, craſſeſcens, lapideſcénſque vis *Corticis* (quam gratis ſtabilire conatur Vir Clariſſimus) nec demonſtratu facilis eſt, nec docti ac experti cujuſvis Medici aſſenſum meretur, adeò magnificum hoc effatum inter quiſquilias & deliramenta jure meritò haberi debet! Denique, *ne brevibus pereat ſua charta libellis*, aut ſaltem uti aliquo ſtigmate infami *Cortex* notetur, is ipſe Vir Clariſſimus qui modò ei calorem exurentem & cauſticum, atque dein neſcio quam figentem & craſſeſcentem qualitatem objiciebat, jam *cap. 6.* eâdem libertate Poëticâ, potiùs quàm Philoſophicâ, in febribus curandis ſuſpectam habet adſtrictionem ejus, & obſtruentem ſtipticitatem, *quippè viarum apertione ſolvuntur febres, conſtrictione excitantur.* Ex eodem ore calidum & frigidum ſpiranti, jure meritò dolus & fucus olim in *Apologo*

Secunda.

Tertia.

objiciebatur. Atque profectò Clarissimus *Chifletius* suam integritatem in *Cortice* impugnando, indè præsertim mihi maximè suspectam reddit, quia positus videtur in contrariâ causâ, & accusationi *Corticis* prævaricatur. Quis enim facilè crediderit *Corticem* prorsùs igneum & adurentem, suâ caliditate cogere, aut repellere, aut figere, aut humorem incrassare posse, & ceteros frigoris effectus producere? Quæ etenim sunt calida & sicca (testante Galeno *Meth. medendi lib.4. cap.7.* quod reliquum est humoris prorsùs absumunt. Ast cùm reliqua *amara*, uti *Absynthium*, *Gentiana*, *Centaurium minus*, *Castoreum*, *Flores Chamæmeli*, atque decantatissimum *decoctum amarum* ex his factum (quæ ferè omnia febrifuga & ecphractica habentur, atque proindè, omnium Medicorum consensu, tutò ad febres intermittentes curandas adhibentur) ipsum *Corticem* adstrictione & caliditate, sensu judice, superent vel saltem æquent; quare huic amaro cæteris vi Febrifugâ longè præpollenti, stipticitas & adstrictio unicè objicitur? Fateor equidem levem quandam adstrictionem, sivè austeritatem *Cortici* inesse: Atqui indè eo inferciri viscera, vel habitum corporis obstrui, vehementer nego. Nonne *Aloë*, *Rhabarbarum*, atque ipsè *Chalybs*, adstringente ac stipticâ qualitate, æquè ac calidâ imbuuntur? Quis autem ea usquam in obstruentium classem hactenùs reduxit? Dic sodes! quare *Cortex* solummodò propter levem suam stipticam acerbitatem in numerum obstruentium illicò relegandus sit. Audiamus Galenum de *Rubiâ* loquentem, *lib.6. de simpl. Medicam. Quandocunque amaritudo & adstrictio in uno medicamento simplici concurrunt, possunt hæ qualitates similiter coëuntes jecur & lienem expurgare, menses & urinas sanguinolentas evocare, idque ratione amaritudinis; possunt & eâdem adstrictionis virtute vasa claudere & adstringere.*

Post Chifletium, Clarissimum Vopiscum Plempium audiamus, alterum *Corticis* acerrimum hostem Chifletio coætaneum, quem Cl. Baldus *lib.8.cap.8. Anastas.* ait *maledicendi libidine ductum, ore, dente, linguâ, calce, calamo in corticem irruisse.* Ille pallium Philosophicum deponens, Historicum agit, experientiam appellat, atque tela indè acuminata in *Corticem* collimat, *cap.3. lib. sui* anno æræ Christianæ 1655. typis mandati hæc habet, *Plures tertio vel quarto recidêrunt:* (Ad quam popularem objectionem suo loco respondebimus,) *plerique cachectici facti, nonnulli mortui. Item Magnates hujus Aulæ nominare possem, qui ab usu pulveris, extenuati sunt, & ad phthisin præcipites facti nî usu longo lactis asinini restituti fuissent.* Hæc Plempius. *Objectiones Plempii.*

Quàm egregiè verò reprehensus fuit & falsi convictus hicce *Corticis* calumniator à Clarissimo Bado *in responsione suâ* Genuæ typis datâ anno 1656. cui Author nunquam hactenùs aliquid regerere ausus est, ipsa Responsio consulatur. Me quod attinet, ego fidenter dico, idque postquam jam ad 25. annos quotidiano usu, ejus vires explorando expertus sum, me nusquam novisse aliquid mali ab usu *Corticis* cuiquam evenisse, præter surditatem aliqualem tempore usûs molestam, quippè, à motu spirituum inordinato & luctâ inter venenum & antidotum ortam, quam spontè illicò à morbo evicto, vel pulveris omissione cessare semper observavi: Me hujus remedii nunquam pœnituit, nunquam aliquem cachecticum, tabidum, aut quocunque alio morbo affectum; multò minùs quasi toxico interfectum novi, atque ter tan- *Surditas ex usu Corticis.* *Cortex non est causa Tabis, &c.*

tùm (uti olim innui) optato eventu, in febre intermittente ope ejus ſanandâ, deſtitutus ſum. Verùm res ipſa loquitur. Quo pacto enim pharmacum amarum, quod menſes ciet, obſtructiones aperit, ventriculum atque genus nervoſum univerſum confortat, cachexiæ, vel tabis futuræ, multò magis mortis repentinæ, & inopinatæ fundamenta jaciat, difficillimum eſt concep-

Non eſt quid Venenatum.

tu. Fateor equidem (quod etiam Clariſſimus Badus innuit) propter antipathiam quandam naturæ adversùs hoc medicamentum, ex idioſyncraſiâ ortam, ejus uſui ſubitas & enormes vomitiones, lipothymias, aliáque dira ſymptomata, quaſi à veneno, excitata, ſupervenire poſſe. Verùm quid indè? Nonne hoc ab uſu caſei, anatis, aut cujuſcunque aliûs ſaluberrimi edulii, vel ab aſpectu ſolo, vel præſentiâ felis in eodem cubiculo, vel à pharmaco ſaluberrimo ſæpiùs evenit? Idem ſanè à tantillo *mellis*, *ſyrupo caryophyllorum* & *oculis cancrorum* nonnunquam accidiſſe memini. An indè hæc omnia in cenſum deleteriorum & toxicorum protinùs releganda ſunt? Porrò, quoties à nimis parco, vel non ſatis frequenter repetito uſu *Corticis* contigerit fermentum veſenatum febrile vi ſuppreſſum eſſe, potiùs quàm penitùs ſubactum, æger recidivam non rarò patitur, & aliquandò, ubi fomes venenatus, *Cortice* quadantenùs irretitus & ſubactus, febrilem paroxyſmum haud ampliùs formare poſſit, in ſtatu valetudinario, cum appetitu proſtrato manet, atque ſæpè ſymptomata dira, præſertim in genere nervoſo, formam & ſpeciem induentia, nunc lipothymiarum, nunc ſpaſmorum dolorificorum, aliarúmque affectionum id genus, peculiari nomine haud deſignatarum ſuſtinet. Quæ omnia à repetito & juſto uſu *Corticis*, abſque quâcunque aliâ methodo, ſponte ceſſant. Verùm quid hoc ad *Corticem*? Culpentur Medici qui ipſum ſatis copioſè non exhibuêrunt, aut ægri qui ejus repetitionem reſpuebant, non verò pharmacum quod inſons eſt.

Corticis, ad decennium præjudiciis Vulgi, & Profeſſorum laborantis, vindicias *Rolandus Sturmius* Medicus Clariſſimus Delphenſis edidit anno 1659. ſtylo compto, & perquàm eleganti ſcriptas, ſed veterem Humoriſtarum hypotheſin ſapientes. Is *pag.* 3. diſertè ait, *Febrifugum Peruvianum hactenus penè ſopitum, jam demùm ob experimenta varia ejus prapollentis energiæ in Quartanis profligandis, anno* 1658. *frequenter habita reſuſcitari capiſſe.* Et paulò pòſt de Medicis coævis hoc modò clarè ſententiam ſuam profert, *Medicamentum ſcilicet quod non noverant, anſi ſunt non modò alto ſupercilio diſpicere, ſed etiam ſeſquipedalibus verbis idem proſequentes eliminare.* Poſt hunc Clariſſimus *Sebaſtianus Badus* Medicus Genuenſis, quippè à *Vopiſco Plempio* in libro ſuo typis dato anno 1655. ad exequias *Corticis Peruviani* vocatus, tandem libro, cui titulus *Anaſtaſis Corticis*, anno 1663. edito, pro virili *Corticis* cauſam agebat; Quo in libro, utut aliqua ſuperſtitionem regionis redolentia Lector inveniat, maximâ tamen ex parte, Clariſſimum Authorem ſentiet in ſcriptis ubique eruditionem multifariam, ac profundam ſpirare, atque judicio admodùm limato præpollere, quod quidem præſertim liquet, ubi doctiſſimum *Chifletium*, *Plempium*, reliquóſque *Corticis* hoſtes acerrimos argumentis verè *Elencticis* redarguit, atque vires *Corticis* ſalutares plurimis, iiſque ampliſſimis teſtimoniis comprobat, & cauſam *Febrifugi* penè proculcati, & triumphati, doctè adeò & argutè vindicat, ut vix quiſquam

quiſquam è turbâ Medicorum poſteà adversùs *Corticem* hiſcere auſus ſit. Quin & exindè, de acri, atque purgato hujus magni Viri judicio ritè conjectura facienda eſt, quippè is ferè primus, pro ſagacitate ſuâ, idque jam olim, poſthabitâ humorum & evacuationum ſenſibilium, atque qualitatum manifeſtarum doctrinâ, vires hujus magni remedii febrifugas *Anaſtaſ. lib.* 1. *cap.* 13. ab ejuſdem occultis qualitatibus deducere ſatagebat, atque amplexus eſt illam ipſam hypotheſin, quam nos mox proponere, explicare, atque ſtabilire conabimur, utut veteri humorum doctrinâ imbutus, atque implicitus, non admodùm clarè & congruè ſenſa ſua ubique proferat.

Ità tandem, licèt difficillimè, atque multo labore, obſtetricantibus plurimis Medicis doctis & probis, qui ex veris vel falſis principiis ejus cauſam deſcendebant, pharmacum hoc divinum, & in plurimis aliis morbis, æquè ac in febre intermittente proficuum anno 1663. poſt varia abortionis ſigna, & pericula, feliciter in lucem editum, &, ſuffragio Profeſſorum penè univerſali, in cenſum medicaminum ſalubrium, atque maximè efficacium adaptatum eſt. Nec de ſuo jure apud doctos & probos Viros decedet ante conſummationem ſæculorum, utut ex aſtutiâ, malitiâ, temeritate, aut ignorantiâ non deſinant aliqui huc uſque obſtrepere, oggannire.

Verùm agedum, ſecundò loco expendamus rationes populares contra ſalubritatem atque utilitatem hujus remedii, quotquot ſunt, quibus vulgus perterritum anceps adhuc, & dubium manet. *Solutio objectionum.*

Primò & præcipuè objicitur, febres hoc pacto curatas ſæpè in formâ priori, vel deteriori recrudeſcere, indéque potiùs ſuppreſſas quàm ſublatas videri, cùm fæces morbi intùs adhuc cohibeantur. An igitur *Cortex* eâ de cauſâ malè audiet? Ecquis præter unicum *Conygium* in ſalubris hujus pharmaci parte terreſtriori portiunculas quaſdam deleterias, & febriles, in ſubtiliori verò febrifugas deliteſcere, contra univerſalem experientiam vel ſomniando hariolatus eſt? Febres ſanè, ſubſtantiâ *Corticis* citiùs ac certiùs, quàm quâcunque ſpecioſiſſimâ ejus *Tinctura*, *Extracto*, vel *Elixire* figurari, atque fugatas ad recidivationem minùs aptas eſſe certo certiùs conſtat. Non igitur medicamentum, ſed febris indoles in culpâ eſt, ſi à perenni humorum fonte enutriatur, & non ab aëre maligno, aut alio accidente externo; ſivè enim Naturâ, ſivè Arte quâvis ſanetur, ad revireſcentiam valdè proclivis eſt. Multâ enim experientiâ fretus, fidenter affirmare audeo febrem à *Corticis* uſu fugatam, & demùm recidivantem, licèt quâcunque aliâ methodo, vel febrifugo, vel viribus Naturæ ſubacta fuiſſet, nihiloſeciùs redituram fuiſſe. Atque hanc ſententiam ego eò lubentiùs amplector, quia febres continentes inflammatoriæ, æquè ac intermittentes hâc antidoto penitùs abſque aliquâ recidivatione quotidiè evincuntur & extinguuntur. Imò intermittentes febres, maximè pertinaces, *Cortice* frequenter repetito, & ad prophylaxin, poſt debita intervalla, exhibito, abſque recrudeſcentiæ periculo, funditùs tollere facillimum eſt (uti mox in methodo exhibendi hoc pharmacum oſtendemus) quod quidem nec aliâ quâvis methodo curationis, nec alio uocunque febrifugo præſtare licet. Neque eſt, cur quiſquam multum *Corticis* *Objectio I.*

usum noxium esse, ac deleterium suspicetur, utut phthisis, scorbutus, ictérus, hydrops, atque alii morbi immanes aliquandò febres chronicas insequantur; atque affectiones etiam nervosi generis, quoties nimis parco febrifugi usu fermentum supprimitur potiùs quàm subigitur: Nunquam enim me pœnituisse memini, quòd *Corticem* frequenter & copiosè exhibuerim: Indè enim sæpè appetitum magis firmatum, concoctionem alimentorum in ventriculo restitutam, generi nervoso robur adjectum, & habitum corporis, à statu tabido in athleticum mutatum observavi. Quod ad fæces febris spectat, quæ in corpore delitescere dicuntur post sublatam febrem, illas palàm profiteor me penitùs ignorare, æquè ac fæces ipsius pharmaci, quibus Vulgus perterritum, post usum *Corticis* cathartica medicamenta perperàm efflagitare solet. Fæx quippè unica, seu fomes febris, juxta nostram hypothesin, est venenatus spirituum status, qui indè humorum massam variè agitant; Hoc autem à propria antidoto subacto, humores in statum naturalem sine fæcibus redeunt. Qui igitur, post victoriam à *Cortice* de veneno reportatam, de fæce morbi adhuc soliciti sunt, mihi videntur *nodum in scirpo quærere*, modò absit manifesta cachexia quæ huic veneno primùm ansam præbuerit. Quod quidem rariùs me observâsse memini.

Objectio II. Secundò objicitur, *Corticem* energiam suam febrifugam exercere constringendo humores (uti aiunt) undè habitus corporis non possit non constipari atque obstrui (undè messis morborum funestorum ampla, hydropum scilicet, ictérorum, &c. expectari possit) & vix quenquam ab usu *Corticis* ad septennium superfuisse. Bona verba quæso! Quot ego ipse post quatuor lustra annorum, & quod excurrit, ab usu *Corticis* vegetos, atque firmâ valetudine utentes vidi, & magis athleticos quàm priùs. Fortè illi qui hæc objiciunt vix per septennium ejus vires experti sunt. Quo pacto autem pharmacum quod more cathartici operari aliquandò observatur, quódque in puerperio salubriter ministratur, inter obstruentia numerari possit? Veteres isti Philosophastri, qui ætiologiam omnium morborum ex humoribus & manifestis qualitatibus petendam esse duxêrunt, ubi, sine aliquâ evacuatione sensibili, febriles fermentationes, illicò à justâ dosi *Corticis* exhibitâ, sopitas viderunt, indè, experientiâ reclamante, & rei ipsius naturâ, nescio quam omnipotentem constringendi & obstruendi facultatem pharmaco huic inesse commenti sunt. At sanè, *Cortex* febriles fermentationes neque facultate obstruente, neque deobstruente sistit, verùm vi suâ alexipharmacâ, quâ eximiè præpollet. Quocirca non est, quòd quisquam hisce terriculamentis, insomniis, & deliramentis philosophicis ab usu polychresti hujus pharmaci terreatur.

Objectio III. Denique objectionem tertiam contra usum *Corticis* allatam me planè referre pudet, quâ non tantùm à Pharmacopolis quibusdam avaris, verùm etiam à Professoribus ipsis, iisque Viris doctis, nonnunquam me petitum memini, scilicet quod ab hoc brevi & Laconico modo febres curandi, Ars Medicinalis multùm detrimenti passura sit, præsertim, si vires hujus Antidoti efficaces atque præpollentes in febribus continuis, æquè ac jam in intermittentibus profligandis vulgò passim innotescant. Hinc enim quivis fier

Unable to display this page

& de *Antymo Conygio*, qui in subtilitate ejus partium egrégiam hanc potestatem inesse opinatus est, ex antedictis satis constat.

Sturmii opinio.

Rolandus Sturmius Vir ingenio verè spagyrico, hypothesi quadantenùs novâ, hanc vim, dissolventi partium *Corticis* tenuitati acceptam refert. Ait enim *Part. 2. p. 36. 37. libri sui. Eum separare humorem febrilem, priùs massæ sanguineæ more continuo, sive contiguo, intimè unitum : quo, compage humorum vi Corticis solutâ, pars febrilis, pro genio & aptitudine suâ, per omnia colatoria eliminatur, pars crassior scilicet per intestina, tenuior per urinam, sudores, & insensibilem transpirationem.* Hypothesin fateor summo ingenii acumine excogitatam esse, & tanto viro dignam : Quæ tamen, pace Clarissimi Authoris, mihi videtur principiis prorsùs precariis inniti : Non obstante enim docto illo, ac acuto sermone de *Naturâ Dissolventium, atque variis Dissolutionum modis*, ecquis *Corticem* crediderit, quem ille ipse Sect. 3. p. 46. 47. verissimè asserit temperamentum moderatè calidum siccum, & amarum, unà cum reliquis febrifugis participare, atque nullam extremam qualitatem possidere (cui rei sensus testimonio est) particulis adeò præpollenter pungentibus, & penetrantibus esse refertum, ut humores varios cum sanguine intimè unitos, fluxu & refluxu perpetuò agitatos, ad instar ignis aut fermenti summè activi, dissolvere queat. Neque faciliùs demonstrare potest Vir Clarissimus evacuationes per sedes, urinam, sudores atque insensibilem transpirationem semper à *Corticis* usu insequi, quoties vires suas febrifugas cum optato successu exerceat, quod priùs innuimus. Quid ? quod tota hæc hypothesis crassâ humorum & qualitatum manifestarum doctrinâ innititur.

Ad transpirationem humorum insensibilem à *Cortice* effectam quod attinet, hoc mihi videtur etiam gratis dictum, quippè utut effluvia humorum, eáque copiosa, per poros cutis perpetim avolare lubentissimè concedam, difficilè tamen admodùm probatu est, ea à *Corticis* usu copiosiora fieri, vel saltem particulas febriles indè hâc viâ protrudi, quandoquidem id insensibiliter fieri affirmetur : Atqui minimè decet Philosophos istos omniscios, qui minutularum quarumcunque rerum rationem sese reddere posse jactitant, atque indè adversùs occultas qualitates debacchantur, ad hoc asylum ignorantiæ confugere.

Badi sententia.

Clarissimus atque doctissimus *Sebastianus Badus*, pensitatis undique, atque demùm refutatis variis hisce celeberrimorum Authorum sententiis, *lib. 1. Anastas. Corticis, cap. 13.* à cita atque subita ejus efficaciâ, in omni sexu, ætate, atque temperamento : Quia non ratione, verùm usu atque experientiâ primùm inventus, & demum comprobatus erat, aliisque argumentis verè *elencticis* probat & propemodùm demonstrat, non à qualitate quâcunque manifestâ, verùm potiùs ab occultâ *Corticem* singulari hâc efficaciâ præditum esse, quem igitur antidoti nomine sæpiùs cohonestavit. Neque est cur quisquam hanc qualitatem esse ignorantiæ asylum Philosopho indignum objiciat (quod sibi Vir doctissimus reponi posse præsensit) quippè, ubi de animâ, spiritibus, eorúmque affectionibus, & ægrotationibus, aliisque ejusmodi, quæ sensum superant, ratiocinamur, demonstratio nisi ab effectu expectanda non est, atque satiùs est, hoc ritu, modestè ignorantiam confiteri,

quàm superbè ὑπερφρονῶν. Quàm funesti errores ex hypothesi malè formatâ, & in Philosophiâ, falsò sic dictâ, precariò fundatâ, in praxi Medicinæ sæpè committantur, à *Cortice* ipso exemplum peti potest, adversùs cujus salubrem usum Philosophi in doctrinâ humorum & qualitatum manifestarum præoccupati strenuè arietârunt. Sufficit Medico ad praxin instituendam, si noverit à posteriori, seu effectu, rem ità se habere, licet τὸ διότι, seu quam ob causam contingat, planè nesciat.

Plurimùm lætatus sum, cùm in tanta Medicorum multitudine unus tandem repertus esset, doctissimus scilicet, & sagacissimus *Protospatarius*, qui eandem propemodùm nobiscum sententiam amplexus est. Cujus verba hæc sunt. *Melius ergo ad fermenti extinctionem recurrendum, cùm potiùs fermentatæ materiæ augeantur & effervescant. Ad quam edepol! fermenti extinctionem nulla est necessaria subsequens evacuatio, cùm sæpe illud in spiritibus velut indivisibilibus consistat. Non enim benè capio humores esse febris causam immediatam, nam aliàs omnes homines febricitârent: Sed potiùs quid humores agitans & fermentans, in miasmate existens, quo sanè ablato, Natura sese corrigit.*

Ut verò hypothesis nostra de vi *Corticis* alexipharmacâ magis illustretur, pauca in genere de naturâ, subjecto, & variis differentis *Venenorum*, atque *Antidotorum*, (quantùm rei natura patitur) prælibare necessarium duco, quatenùs ad naturam & causas febrium cognoscendas, eásque curandas conducere videantur.

Veneni definitio.

Venenum seu *Toxicum est quid deleterium, atque vitæ principio, seu spiritibus animalibus inimicum, undè facultas eorum expansiva penitùs obruitur, & flamma vitalis necessariò extinguitur.*

Spiritus animales, tanquam subjectum primarium & immediatum, à veneno affici constat 1. Quia à minima quantitate materiæ peregrinæ citissimè afficiantur, quod innuit Jul. Cæsar Scaliger *Exerc.* 218. 5. 8. atque etiam Galenus *quinto de Simp. Medicam. cap.* 19. & *lib.* 1. *de semine cap.* 16. hisce verbis. *Minima portiuncula lethalium Venenorum, quæ deleteria appellant, ubi in animalium corpora ingressa fuerit, totum id momento temporis immutat, sibique simili affectione alterat.* Ecquis verò segnem humorum massam à grano uno vel altero pharmaci deleterii, eò quòd evidenti quâcunque qualitate præditum est, tam subitò, & quasi momento tantas mutationes subire posse facilè credet? Quòd autem à *toxico* exhibito, ante aliquam sensibilem humorum alterationem, principium vitæ petatur, animi deliquia frequenter recurrant, genus nervosum undiquaque vacillet, atque variis spasmis dolorificis tentetur, intestina torqueantur, cerebrum deliret, & vertigine afficiatur, oculi obtenebrentur, cor trepidet, multáque alia symptomata spirituum animalium morbo affectorum vehementiora accersantur observatu non indignum est. Fateor equidem nonnunquã venenatum hunc fomitem ex abusu longo sex rerũ non naturaliũ in massa sanguinis intùs nasci, atque inibi paratum cum spiritibus perpetuò commiscери; Hoc tamen unicè contendo eum nunquam nomen *toxici* mereri, nec quidem *Veneni* speciem induere, donec spiritus eo inquinentur, atque agitentur, & indè totum systema nervosum præmemorata symptomata patiatur. Præterea, à morsu viperæ, vel aëre contagioso

Venenum non agit primariò in humores.

inſpiratione hauſto, ubi procul omni dubio, ſpiritus, non maſſa humorũ, primariè afficiuntur ; æquè certò ac citò tota corporis compages veneno contaminatur.

Sed ſecundariò. Quandoquidem autem tota œconomia ſanguinis & humorum, horum ſpirituum regimini ſubjecta ſit, & vitalis character in humoribus à ſpiritibus imprimatur, mirum non eſt, ſi ab hoc ſtatu ſpirituum venenato, atque variâ eorundem agitatione, illicò (uti ſolet) tota Machina idem virus participet ac variis, iiſque diriſſimis ſymptomatis laboret, atque per corporis colatoria, pro genio veneni vario, excretiones copioſæ & virulentæ, nonnunquam colatorii ſphacelationem minitantes, extemplò fiant ; necnon à ſubactione viroſi fermenti, per propriam antidotum, vel expanſionem ſpirituum, excretiones ſiſtantur, aut intereà temporis, lacte, aquâ pulli, oleo, aliiſque ejuſmodi liquoribus lenientibus humorum excretorum acrimonia plurimùm mitigetur.

Veneni effectus in corpore. Hoc pacto, à veneno hauſto (modò præ gradu *Toxici* ſummè deleterio non contigerit inſtantanea ſpirituum extinctio, & ſubita mors) æger illicò febre mali moris detinetur, variè ſeſe jactitat, immaniter ſitit, lingua fœda atque arida evadit, algore, horrore, tremore, atque calore, alternis laborat (prout ſcilicet ſpiritus plùs minùs veneno perciti ſeſe expandere incœperint aut tentaverint) pulſus fit celer, debilis, inordinatus ; variis doloribus horrendis & ſpaſmodicis patiens hinc indè corripitur, cutis ubique rubedine ſuffunditur, vel exanthematis, maculis purpureis, aut ulceribus ſparsim fœdatur. Accedunt mictus ſanguineus, atque dyſuria, velut à cantharidibus devoratis ; ubi Natura, pro genio veneni peculiari, humores venenatos per renes deturbare ſatagit ; aut ſpaſmi ventriculi, ac inteſtinorum lancinantes, unà cum vomitione immani, dejectione frequenti, vel fluore alvi cruento, choleram morbum, diarrhœam torminoſam, aut dyſenteriam ſimulantibus, ubi venenatus fomes genium emeticum, catharticum, aut utrumque ſapiens, humores infectos & colliquatos per ventriculi & inteſtinorum glandulas enormiter protrudit. Quoties autem venenum de genere Mercurialium fuerit, ad glandulas ſalivales peculiari modo tendit, & ſuffocatione moleſtâ, atque ptyaliſmo ægrum è medio tollit. Quæ quidem morboſæ humorum excretiones eouſque tantùm durant, donec venenum vel ab antidoto propria, vel à ſpirituum expanſione ſubigatur : Atqui, hoc facto, maſſa humorum ſponte quieſcit, & in ſtatum naturalem & ſanum ultrò redit.

Modus, quo venena operantur, à poſteriori tantùm cognoſcibilis. Quid autem ſit hoc venenum, quod tam ſubitò principium vitæ adoritur ; tot tantáſque mutationes in tota Machina efficit ; vel in quo præſertim ejus *Virulentia* conſiſtat, narratu haud ità facilè eſt ; neque quiſque id jure meritò à nobis exigere poteſt : Quia, ſicut ſpiritus quos immediatè afficit, ſenſus noſtros planè fugit, & à poſteriori duntaxat intelligi poteſt ; utut enim vehiculum hujus virulentiæ, nempè *Cicuta*, *Antimonium*, *Mercurius*, *Arſenicum*, *Cantharides*, vel quodcunque ſit, ſenſui pateat, quippè quid quantitativum, & palpabile, his, vel illis manifeſtis qualitatibus præditum, virulentia tamen ipſa, in quo conſiſtat, non ità liquidò apparet ; neque, utplurimùm, à quâvis qualitate evidenti, caliditate ſcilicet, frigiditate, ſiccitate, acrimoniâ, &c. dependet, proindéque *in Claſſe ineffabilium*, quippè ſenſu non per-

ceptibilium, uti anima, ſpiritus animales, aliáque id genus collocanda eſt: Satiùs enim eſt Philoſophum ſanâ mente quædam ignorare, quàm inſanè nugari & delirare. Quòd autem reverà *Virulentia Toxicorum* à ſenſibilibus eorum qualitatibus deduci nec poſſit nec debeat, verùm potiùs à peculiari ſpirituum animalium fabricâ, cui virulentia infenſiſſima eſt, exindè conſtat; quia nonnunquam ſaluberrimum pharmacum, aut alimentum, ratione *Idioſyncraſiæ*, Toxici partes obtinet. Plurimos novi à pharmacis aut alimentis ejuſmodi in enormes vomitiones atque dejectiones incidiſſe, ac deliquia perpeſſos, ac ſi toxico maximè virulento perciti fuiſſent: ſalubria autem hujuſmodi pharmaca, atque alimenta, non, quia ſanguis & humores, verùm quia ſpiritus peculiari modo prædiſpoſiti ſunt, hos effectus producunt: Namque quantitas eorum tantis motibus atque alterationibus in mole humorum immensâ ciendis planè impar, licèt inopinatò deglutita, rei odio habitæ conſpectus, aut ejuſdem idea in phantaſiam fortiter impreſſa, eos motus excitat, qui ægrè admodùm conſopiuntur, priuſquam idea in ſpiritibus impreſſa deleta fuerit.

Virulentiâ non conſiſtit in qualitatibus manifeſtis.

Diſquiſitione generali peractâ de veneno, ejus causâ, ſubjecto immediato, atque differentiis, ſuccinctâ licèt; non opus eſt ut in natura, cauſis, & differentiis variis *Antidororum*, atque rationibus operandi deſcribendis diù moras traham; *Contraria enim juxta ſe poſita magis eluceſcunt.* Sufficit nobis modeſtam Philoſophiam unicè profeſſis, nôſſe ὅτι, ſicut venena immediatè ſpiritus afficiunt, ità etiam *Antidoti*, hæc miaſmata in ſpiritibus impreſſa delendo, vires ſuas alexipharmacas exercent, quanquam διότι, ſeu per quam manifeſtam qualitatem id efficiant, nos prorsùs neſcire ultrò confiteamur. His non contenti, ignorantiam nobis objiciant, ſi voluerint, atque è Cathedrâ verbis ſeſquipedalibus & altiſonis, naturam ſpirituum, eorúmque morbos, & curandi rationem, unà cum reliquis, quæ ſenſum æquè ac intellectum longè ſuperant, diſertè deſcribendo & dogmaticè definiendo pulmones rumpant. Quod ad me attinet, ego non facilem præbebo aurem: De iis, quæ extra ſphæram ſenſuum poſita ſunt ratiocinari, quid aliud eſt quàm eruditè delirare, præſertim, ubi vera indicatio curativa (quæ quidem hic una tantummodò eſt, ſcilicet, ut opportunè exhibeatur juſta quantitas antidoti certo uſu comprobata) abſque his argutiolis innoteſcat.

Antidotorum modus operandi.

Ut vela igitur contraham, totum hunc noſtrum ſermonem de *Venenis* ac *Antidotis* ad febres accommodare jam aggredior, argumentis à rei ipſius naturâ petitis oſtenſurus, fermentum febrile eſſe quid deleterium in ſpiritibus deliteſcens; atque *Corticem*, more *Antidoti*, virulentiam febrilem ſubigere, & vires ſuas febrifugas exercere.

Quod ad primum attinet. Quàm facilè obſervatu eſt, à ſupremo gradu fermenti febrilis, ſpiritus adeò eſſe oppreſſos, ut ne certamen quidem cum hoſte inſtituere queant (ſivè fermentum hoc à longo abuſu ſex rerum non naturâlium intùs natum fuerit, ſivè ab aëre contagioſo, vel frigore externo, corpori immiſſum) ægrum primo inſultu prorsùs algentem, frequentia animi deliquia patientem, tanquam à toxico lethifero propinato mortem oppetere? Quod quidem in conſtitutione peſtilentiali epidemicâ (ut olim innuimus) ſæpiùs evenit.

Fermentum febrile eſt venenum.

Quoties autem mitior sit veneni natura, spiritus vires suas tandem exercent, atque, quæ sequuntur symptomata febrilia, eadem prorsùs sunt cum iis, quæ à toxico quocunque mitiori sese alternatim excipientia, quotidiè producuntur, scilicet algor, languor, animi deliquium, jactatio, horror, rigor, oscitatio, pandiculatio, vertigo, dolores spasmodici, debilitas pulsûs, ardor, sitis, linguæ ariditas. Porrò massa sanguinis, & humorum à fermento febrili eadem planè, eâsque æquè repentinas mutationes subit, ac si veneno esset inquinata, quippè, jam pro febris peculiari genio, per totam cutim rubedo ubique suffunditur; aut in labiis, naribus, & aliis quibuscunque corporis partibus exanthemata varia, pustulæ, atque maculæ petechiales, rubræ, vel purpureæ efflorescunt: vel bubones alas & inguina, cæteras partes carbunculi, furunculi, tumores, atque ulcera varii generis obsident.

Symptomata Febrilia veneni effectus.

Denique, à vario hujus virulenti fermenti genio, non tantùm typorum varietatis, sed etiam symptomatum febrilium indè consequentium ratio, clariùs quàm à quâcunque aliâ hypothesi deduci potest (quod à Philosopho non nihili habendum est.) v. g. Ubi fermentum mite spiritus exagitat, victoria de Naturâ non reportatur, verùm spiritus ferè integri, quamvis irritati, vi majori in hostem irruunt, atque, quà data via, secessu, vomitu, sudore enormi, *&c.* (pulsu interim forti ac celeri permanente) undiquaque id eliminare satagunt. Indè symptomata vehementiora momento quasi suborta virulentiam fermenti mitiorem, ac vires Naturæ magis integras, utut lacessitas ostendunt. Ità nonnunquam viginti quatuor horarum spatio, plùs minùs, ab hâc extremâ expansione spirituum, virulenti fermenti activitatem planè subactam videre est, atque ægrum indè in statum ἀπυρεξίας restitutum, nisi post statas periodos, singulis, alternis, vel quarto quoque die, suo more recrudescat, atque, viribus resarcitis, Naturam de novo lacessat.

Veneni symptomata in febre intermittente.

Veneni symptomata in febre continente.

Quoties autem, præ gradu fermenti febrilis magis deleterio, accidat vires spirituum eò esse pessundatas & labefactatas, ut nequeant primâ suâ expansione, de veneno activo, quo imbuuntur, penitùs triumphare, *febris* suboritur ab antiquis dictâ συνεχὴς sivè *Continens*, continua quidem, at certis ac statis paroxysmis, atque remissionibus interpuncta. Cui etiam congener est febris *inflammatoria*, sivè *rheumatica*, *erysipelatosa*, *pleuritica*, *peripneumonica*, &c. Quam quidem febrem, utut dira aliqua symptomata, *spasmi* nempè dolorifici in genere nervoso, aut *diarrhœa*, *cholera morbus*, *vomitio*, &c. in emunctoriis, ab insultu Naturæ in hostem provenientia, à primordiis ipsis morbi comitari soleant, quia tamen venenum non summè deleterium est, febris minùs lethalis fit; At unoquoque congressu victoriam (licèt non adeò perfectam ac in febre intermittente) Natura de Morbo reportat. Hinc *exacerbationes* & *remissiones*, toti morbi decursu, statis periodis sese alternatim excipiunt.

Veneni symptomata in febre continua.

Ubi verò, veneno prævalente, vires spirituum nativæ potiùs delentur, quàm opprimuntur ac irritantur, ab initio, sine violento aliquo symptomate, æger ferè ἀπύρῳ jacet, cum urina sana, pulsu debili, vel saltem moderato, utut celeri ac inordinato, siti paucâ, languore virium summo, si non deliquio frequenti detentus, ac madore frigido ubique perfusus. Febris

onu

uno tenore pergit, sine exacerbationibus & remissionibus periodicis, estque utplurimùm periculosa & maligna, æger autem fatis cedit dirissimis symptomatis in genere nervoso confectus, quia spiritus animales ab initio veneno adeò potenti inquinabantur, ut certamini instituendo impares, fermentum neque subigere neque minuere valerent.

In Febribus omnibus promiscuè.

Quoties venenum febrile genii emetici est, & ventriculum petit, per ejus glanduloſam tunicam virulentiam suam excernere satagens (quod in febribus intermittentibus præsertim videre est.) Quàm enormi vomitione, vel saltem nauseâ durante paroxysmo, ac si ab *antimoniali* hausto epoto, ægrum perpetim lacessitum conspicimus? Viribus autem veneni in decursu paroxysmi fractis atque subactis, momento quasi, hæ turbæ sponte compescuntur, donec, recrudescente veneno, massa sanguinis, ac si ab *emetico* recèns propinato, de novo inficiatur. Præterea *febres continuæ* dictæ συνεχεῖς, æquè ac *intermittentes*, durante paroxysmo, diarrhœam serosam & torminosam, dysenteriam vel choleram morbum simulant; ægri enim fluxu alvi enormi, aliquandò cruento; aut excretione humorum colliquatorum immani sursùm ac deorsùm, cum spasmis horrendis, quasi à colocynthide, arsenico, vel forti ac deleterio quocunque pharmaco exhibito, corripiuntur: Quippè fermentum febrile naturam arsenicalem vel aliam aliquam ejusmodi deleteriè catharticam sapiens, glanduloſam intestinorum tunicam ultrò petit: colliquatio verò, finitâ exacerbatione, spontè cessat, aut saltem mitigari incipit, atque viribus *opiatorum* ac adstringentium citiùs longè, & certiùs cedit, quàm vigente paroxysmo. Porrò, in Medicina tyrones non possunt non sæpiùs observâsse febres συνεχεῖς, & inflammatorias continentibus congeneres, præsertim autumnales, atque ab habitu scorbutico oriundas, salivatione legitimâ per dies xxi. plùs minùs durante, cum aphthis, tumoribus oris, & faucium ulceribus, cæterísque symptomatis omnibus, præter halitum fætentem, mercurialem ptyalismum comitari solitis sociatâ, criticè terminatas: Quippè fermentum febrile humores exagitans veneno mercuriali imbutum, suâpte sponte ad fauces, & glandulas salivales tendit. Insuper, sicut in febre diabeticâ symptomaticè; ità in nonnullis aliis febribus, præsertim scorbuticis, copiosam serosæ colluviei separationem criticè fieri per renes nonnunquam conspicimus, à fermento virulento, procul omni dubio cantharidibus congeneri, vel ejusmodi alicui sine nomine *Toxico*, quod *renes* præ aliâ quâvis parte petat. Neque multùm forsan à vero aberrare videamur, si statuamus febrem illam pestilentialem epidemicam, sudorem Anglicanum, à Polydoro Virgilio descriptam, & reliquas febres istiusmodii colliquativas malignas, à venenato fermento peculiari (utut proprium ejus nomen hactenus non sit designatum) quod virulentiam suam per poros cutis eliminare satagat, ortum ducere. Uti & pestem, aliásque febres mali moris congeneres, anthracibus, carcinomatis, nigris maculis in cute efflorescentibus, crustâ nigrâ ori & linguæ obductâ, reliquísque ejusmodi symptomatis notatas, à sphacelante, & caustico quodam, seu adurente fermento oriri: Quippè ipsissima eadem symptomata à venenis causticis intrò sumptis passim proveniunt.

Quamobrem, modò de hiſce rebus quæ ſenſus planè fugiunt ac ſuperant, liceat à poſteriori, ſeu effectu ratiocinari (quod jure merito negari haud poteſt) concludendum eſt hoc fermentum, veneni reâpſe ſemper plus, minùs particeps eſſe.

Cortex Peruvianus eſt antidotus veneni febrilis.

Hoc conceſſo, quid opus verbis ut demonſtrem *Corticem Peruvianum* vim ſuam febrifugam, Antidotorum more, exercere, ſcilicet venenatum hunc fomitem expellendo & ſubigendo? Ecquis enim hactenùs aliquo remedio arte parabili, niſi *Antidoto* ſeu *Alexipharmaco* venenum vincendum eſſe ſomniavit? Et quàm inani labore medicamentis contrariis qualitatibus imbutis, adversùs effectus & ſymptomata morbi militamus, dum ejus fomes, ſeu cauſa integra & ſalva intùs maneat? Huic noſtræ ſententiæ de virtute *Corticis* alexipharmacâ fidem facit modus, quo hoc remedium operatur: Quàm ſubitò enim & inopinatò vires ſuas exercet, atque in febribus fugandis ſcopum attingit? Fracaſtorius olim *lib. 3. de Contag. morb. curat.* de *Boli Armena* vi alexipharmacâ notavit, quòd eâ *homini intumeſcenti, & in agone à morſu araneæ poſito, exhibitâ, vox ſtatim rediit ac vita.* Non autem à manifeſta aliqua alteratione in humoribus inde effectâ (quam momento fieri poſſe nemo opinabitur) verùm uti ab *antidoto*, quæ venenum propriâ ſuâ ſubſtantiâ delet, effectus hic verè mirabilis & ſtupendus ex improviſo producebatur. Ergo eodem planè jure *China-China* in claſſem antidotorum, quo *bolus Armena*, adſciſci poteſt. Porrò non minùs hùc ſpectat *Corticis* efficacia in omni ſexu, in ætate ſenili ac infantili, in puerperio ipſo, in quâvis anni tempeſtate, atque in temperamentis diverſis prorsùs, & contrariis: Certâ enim experientiâ comprobatum eſt, medicamenta, quæ ſenſibili quâcunque qualitate humores alterando finem aſſequuntur, pro vario ægri temperamento, ac causâ morbi variâ, oportere variari, adeò ut quivis Medicus doctus ac expertus, formulas ſuas in eodem morbo, & eâdem perſonâ curandâ neceſſariò ſæpè mutare cogatur: Quinetiam Empiricum, ac Medico indignum huc-uſque ſemper viſum eſt, inter unius Receptæ, Formulæ vel Schedulæ cancellos comprehendi. Obſervatu etiam dignum eſt quàm parva quantitas *Corticis* febrem, quantumvis confirmatam, imò ipſam Quartanam fugare valeat. Licèt enim, præ copiâ *Corticis* ſpurii, putidi & effœti, qui vulgò venalis proſtat, medicamentum hoc magnum, ab indole ſuâ nativâ multùm degenerâſſe videatur, & doſis ejus, cùm minùs ſincerus ſit, incerta, ad ʒ. j. ij. iij. in os ægri nauſeabundi neceſſariò ingerenda ſit priuſquam optatum eventum aſſequi poſſimus, (de quo jam olim conquerebatur Cardinalis de Lugo *in Epiſtolâ ſuâ ad Sebaſtianum Badum.*) At quamdiù genuinus ad nos afferebatur, ſcilicet ab anno 1649. ad annum uſque 1663. (teſtante *Bado*) juxta primam Formulam Schedulæ Romanæ, ſolenni drachmarum duarum doſi febris quæcunque intermittens, & Quartanæ contumaciſſimæ profligari ſolebant. Imò Cl. *Andreas Nicolus in Epiſtolâ*, ait ſeſe drachmâ unâ Quartanas fugare ſolere. Alii ſcrupulo uno, vel ϑ. ß. febres infantium ſeſe ſubegiſſe affirmant. Atque equidem ego ipſe, ante annum 1678. Cùm circumforaneo *Tabor* non innotuit, nec apud Medicos increbeſcere cœpit, & Mercatores quidvis putidum ac effætum, proprii lucri causâ, pro *Cortice* genuino vendebant, nuſquam in

febre curandâ sivè intermittente, sivè remittente 3. ij. excedere solebam: Quâ dosi, æquè certò optatum eventum assequebar ac hodiè unciâ unâ vel alterâ. Ecquis autem à tam pusilla quantitate medicamenti generosissimi totam molem sanguinis & humorum, momento quasi, adeò mutari posse concipere queat, ut morbus contumax, qualis est febris quartana, indè fugari possit? Prætereà nullâ extremâ qualitate hoc pharmacum præditum est, quâ humores insigniter alterare valeat (ut olim observavit Doctissimus *Sturmius*) & ob eandem causam non ratiocinando inventum, & ad usum medicinalem primùm adaptatum erat, verùm, sicut aliæ antidoti, casu atque experientiâ. Prætereà (quod priùs innuimus) absque quâcunque humorum evacuatione sensibili scopum suum attingere solet.

Corollaria.

Dissertatione de operatione *Corticis* peractâ, quædam exindè corollaria deducemus.

Primò: ex prædictis quivis facilè concludere poterit, decantatum febrile fermentum, sivè id, quicquid sit, quo *Archæus* (verbo Helmontiano sit venia) irritatur, atque undè moles humorum in febribus variè agitatur, non ampliùs quæri debere in massâ sanguinis, ejúsve caliditate, frigiditate, siccitate, humiditate, acrimoniâ, aliáve quâcunque qualitate exuberante; quippè hæ omnes qualitates manifestæ secundariò in sanguine succrescunt, à fermento alibi sito, atque proindè medicamentis contrariâ qualitate imbutis, in curatione febrium, unicè fidendum non est. Illud autem febrifugum certissimum est, quod sivè calidum, sivè frigidum, fermentum hoc humores exagitans atque irritans penitùs subigit atque delet.

Secundò: Fermentum hoc, quod principium vitæ petendo, primùm spiritus irritat, dein totam massam sanguinis & humorum diversimodè conturbat, in spiritibus animalibus tanquam primo atque immediato suo subjecto delitescere, atque proindè inibi deleri debere. Quam quidem hypothesin, utut *in Apparatu* nostro priùs palàm demonstravimus; haud parum tamen lucis ei insuper accedit ab observatione efficaciæ remediorum exteriùs applicatorum: Quantùm enim cerebrum, atque genus nervosum afficiuntur ab *Emplastro de Galbano* umbilicali, & à variis odoramentis *fœtidis* aut *moschatis*, ut in *hystericis* videre est? Quantùm à cataplasmate ex *allio* plantis pedum applicato, paucarum horarum spatio, Natura patitur, ut facilè cum suo damno quivis in seipso experiri potest? Quantùm denique à *suppedaneis*, *pericarpiis*, *vesicatoriis*, *epithematis*, *cataplasmatis*, atque *emplastris* variis curatio febrium promoveri soleat, Medicis tyronibus satis notum est. Num autem ab hisce *Externis* massam sanguinis derepentè mutatam atque alteratam esse facilè quis credat? Multò clariùs mehercule! hujus rei ratio reddi potest ab effluviis horum remediorum exteriùs applicatorum transmissis per poros cutis ad spiritus in fibrillis membranarum hospitantes, undè fermentum in partibus nervosis delitescens immediatè, secundariò verò massa sanguinis alterari facilè potest. Neque est, cur quisquam dubitet, utrum spiritus hi, quippè naturam maximè agilem participantes, hujusmodi fermentorum, quæ statis periodis delitescunt, atque iterùm revirescunt, possint esse subjectum capax; modò seriò secum perpendat in hisce spiritibus potiùs quàm

Quomodò operentur remedia externa in febrium curatione.

segni humorum mole principium fermentationis ac motûs cujuscunque, sivè continuus, sivè periodicus fuerit, primum inesse.

Tertiò : Fermentum hoc febrile plus minùs esse venenatum ex jam dictis abundè constat. Atque proindè *Quartò*, febrifugum propriè ità dictum, quod ad hunc fomitem subigendum destinatur, oportere esse veram ejus antidotum, amicissimum spiritibus, verùm fermento inimicissimum, usu & experientiâ potiùs quàm ratione excogitatum ; cujus parva quantitas scopum suum in fugandis febribus, quarum fermento par est, citò certò, *&c.* attingit. In morbis partium, viscerum & emunctoriorum, ubi fomes in humoribus præter naturam alteratis immediatè latitare videatur, Medici interest causam morbi ex peculiari humorum affectu accuratè eruere, quò meliùs instructus medicamenta qualitatibus evidenter contrariis ad eos impugnandos imbuta, eligere queat. Verùm ad hos morbos *universales* curandos satis est nôsse antidotum certo usu comprobatam, quæ causæ morbificæ contraria, eam deleat & morbum penitùs diruat. Qui hâc in re altiùs sapiunt, procul omni dubio in puteum erroris incident, & credulos ac sequaces discipulos unà secum abducent.

CAPUT VIII.

De Corticis Peruviani præparatione atque exhibitione.

De Corticis præparatione atque exhibitione.

AD ultimum sermonis nostri stadium jam demùm deventum est, ubi justus modus *Corticis* præparandi atque exhibendi tradendus est, isque certis regulis, ac canonibus usu multo comprobatis comprehendendus. Quod pensum brevi, at pro virili absolvere satagemus.

Corticis electio.

Atque sanè primo loco, idque accuratissimè cavendum est, ne *Cortex* non sit genuinus & vegetus ; siquidem ubi fortè *Antidotus* ipsa, quâ utimur, putida, effœta, malè electa aut spuria fuerit ; nullâ arte præparandi, nullâ methodo ministrandi, hunc defectum compensare possibile est. At heu ! præ socordi incuriâ, vel sordidâ avaritiâ eorum, quorum interest huic provinciæ diligentiùs prospicere ; quàm sæpè apothecæ Pharmacopolarum, & capsæ Mercatorum, adulterino nescio quo *Cortice* implentur ; vel *Cortice* genuino, præ ætate autem, vel alio accidente planè effœto, insipido, putido, ligneo, atque proindè nullius pretii ? Adeò ut nonnunquam vix decimam ejus partem genuinam, aut saltem vegetam deprehendi. Hoc autem in pollinem redacto, ob veri & vegeti *Corticis* partem commixtam, fucus non facilè percipitur. Ego sanè vix oculis solis, nisi prægustaverim, in electione *Corticis* credere soleo, atque equidem, ubi, negotiis impeditus *Corticem* non coram elegi & probavi, anxius ac tremulus eum semper præscribo, utut, eo nomine, aliquos adversus me vehementer succensentes atque palàm excandescentes probè noverim. Quocirca *Apotheca publica* legu sancienda, & curæ doctorum ac proborum Virorum demandanda multùm optanda est, ut vitæ & palatis ægrotantium, necnon famæ Medi-

corum & pharmaci *polychrefti* consulatur : Dum enim spurium, effœtum & putidum nescio quid, loco hujus generosi medicamenti, indiscriminatim vendatur, nauseabundi ægrotantium ventriculi immensâ quantitate ingrati pharmaci inferciuntur, & ipsa vita nonnunquam in discrimen adducitur, quia in præcipiti morbi cursu tempus sæpenumerò non datur adeò immensæ *Corticis adulterini* quantitati deglutiendæ par. Sæpè etiam Medicum ipsum de quantitate *Corticis* exhibendi incertum manere necesse est, & haud rarò expectationem ejus decipi, unde Ars Medicinalis, Medicus, & præsertim pharmacum *polychrestum* non possunt non apud vulgum famam existimationémque amittere. Quam ob causam nemo ampliùs miretur, si inter plebem adhuc adversùs *Corticem* præjudicia fiant, & Medici vires ejusdem minùs perspectas habeant, atque nonnulli eorum sententiam minùs æquam de eo adhuc proferre soleant.

Quòd Cortex Officinarum sit adulterinus, &c.

Corticem autem qui prostat in Officinis venalis, reâpse, maximâ ex parte esse spurium, effœtum, ac putidum, testes appello Medicos omnes æquos, expertos, quos ego ipse sæpenumerò audivi hâc de re impensiùs conquerentes. Quin & res ipsa idem clamitat : Quare enim dosin solennem drachmarum duarum adultis olim præscriptam, hodie in febribus curandis ad tot uncias augere coacti sumus ? Quandò primùm invaluit *Corticis* usus, scilicet ante annum 1660. fucum ac neglectum hunc pestiferum à Pharmacopolâ Collegii Romani jamdudum detectum fuisse constat, ex propriis ejus verbis, quæ hìc non pigebit transcribere. Queritur autem *Plurimum ejusmodi fictitium Corticem aquâ aloës lavatum, quo amaritiem conciliet, Romæ tunc temporis advehi, quin & ad alios locos proseminari, ideóque Aromatarios, Pharmacopœos, ac Medicos seriò monet, ut sedulò super hâc re animadvertatur, ut* Cortex, *quem emunt, sit germanus, non fucatus.* Atque alibi *in Epistolâ suâ ad Cl. Badum* April 9. 1659. datâ, hisce verbis : *Repeto vestræ Dominationi, quotidiè magis observari falsitatem Corticis invectam causâ mercimonii, adeóque nocumento fuit in regione Pedemontanâ duobus, qui post octiduum ab ejus sumptione obiêrunt.* Et posteà. *Innotuit damnosum istum Corticem non fuisse genuinum, sed adulteratum, cujus viginti capsulæ Neapolin pervenêrunt, & multæ castellæ Romam.* Ipse etiam *Cardinalis de Lugo*, cujus industriâ vis *Corticis* febrifuga Romæ primùm innotuit in *Epistolâ ad eundem Badum de Cortice* scribens ait. *Id autem mali est, quòd ob ejus usum frequentiorem, jam Romæ incipit deficere, & is qui venum exponi poterit, nescio quamdiù immunis esse poterit à Mangonum periculis, ut in aliis pretiosis & exoticis medicamentis accidit.* Quid autem jam expectandum est, postquam ejus usus & fama per totam Europam increbuit ? *Vincentius* etiam *Protospatarius* doctissimus atque clarissimus Medicus Neapolitanus *in Epistolâ ad eundem Badum* disertè ait, *Sese duplicem observâsse Corticem : Alterum illegitimum, cujatem verò nescit, sed, ad mercimonii augmentum, à pessimorum quorundam sorditie invectum, nigrescentem, non amarum, non friabilem, sed austerum & viscidum quid ex attritu dentium exhibentem, sapore non aromaticum, sed injucundum potiùs, ac insuavem. A cujus usu D. Alphons. Gaglia Tertianâ affectus, post quadraginta dies summum obiit diem, & Domino Matthæo Sacconi simplex Quartana duplicata fuit.*

Corticis genuini Criteria.

Lubet igitur *Criteria* genuina adjicere, ex quibus verum à supposititio *Corticem* distinguere liceat, quæ Articulis perpaucis facilè comprehendentur. Ge-

nuinus Cortex colorem *Cinnamomi* visui refert: *Nigricans* colorem suum ab *aloë*, aut aliquo alio ejusmodi proculdubiò mutuatus est. Genuinus *Sapore* satis grato ac aromaticè amaro est: Injucundè *amarus* ac intensè *acerbus* pro supposititio habendus est. Genuinus *olfactui* odorem spirat peculiari modo *mucidum*, attamen suavem, gratum, ac aromaticum; atque huic sensui in *Corticis* genuini sinceritate deprehendendâ, præ cæteris omnibus, ego credere soleo, & *Corticem*, cui gratus hic ac peculiari modo *mucidus* odor deest, qualemcunque saporem vel colorem referat, semper suspectum habeo. Denique *Genuinus* dentibus attritus, vel quocunque alio modo fractus, *friabilis* est, non viscidus & glutinosus, quem utpotè liquore aliquo tenaci imbutum ac saturatum rejiciendum duco. *Corticem* etiam *malè electum* sensu facilè deprehendemus, num scilicet sit crassus, & ligneus, quippè *Tenuis* ille, qui à ramulis raditur, est maximè vegetus, quia succo recenti saturatus. *Effœtus* ac annosus ferè omni sapore, præsertim *amaritie* privatur. *Putridus* etiam, modò frangatur, sese palàm oculis prodit. Cum multâ tamen diligentiâ hoc scrutinium fieri oportet, quippè ex vafritie & avaritiâ Mercatorum ac Aromatariorum, mercimonii causâ, sæpissimè ad parvam quantitatem genuini ac vegeti *Corticis*, pars multò major spurii, effœti ac malè electi adjicitur, qui fucus haud ità facilè deprehenditur, ubi in pulverem *Cortex* redigitur.

De modo præparandi Corticem.

Quod ad modum *præparandi Corticem* spectat, non est quòd diù moras traham in *Tincturarum* indè elicitarum, *Spirituum* destillatorum, *Elixirium*, *Extractorum* formulis elegantioribus describendis, cùm multâ ac diutinâ experientiâ fretus, palàm affirmare audeam *Chinam-Chinam* simplicem, & in substantiâ, formæ ægro gratissimâ, exhibitam (modò in pollinem seu *Alcohol* arte priùs redacta fuerit, ut minori tædio deglutiatur, atque ventriculum minùs oneret, ac citiùs per corporis habitum trajiciatur) certiùs ac compendiosiùs vires suas exercere, atque finem optatum attingere, quàm si multâ arte, aut igne torqueatur, ac nativis viribus spoliata, more pomposissimo, exhibeatur; adeò ut in istis præparationibus oleum ac opera perdatur. Neque cuiquam author ero ut nugas hujusmodi captando, atque reâpse nihil efficiendo, temporis pretiosissimi jacturam faciat, siquidem ut *Cochlearium*, reliquáque *Antiscorbutica* atque (generaliter loquendo) *Specifica* cætera, quotquot sint, ita *Chinam-Chinam* feliciùs atque compendiosiùs operari experientiâ didicimus, quò simplicior & minùs fucata fuerit.

De modo & methodo præscribendi.

Copiâ formularum elegantissimarum præscribendi, atque exhibendi *Corticis* Medicus instructus esse debet, scilicet ut pharmacum suâ naturâ non admodùm gratum in *Haustum*, *Bolum*, *Electuarium*, *Apozema*, aliámve quamvis ægro palato gratissimam formam redactum ministretur, & nauseabundi ægrotantis tædium methodo exhibendi honestè decipiatur: Et nonnunquam ægro præjudiciis in *Corticem* præoccupato remedium salutiferum, nihil tale suspicanti ingeratur, atque denique, ut additamentis aliquibus, quæ vel medicamenti ingratum saporem corrigant, vel à symptomate aliquo vehementiori indicantur, locus detur opportunus.

In schedulâ Romanâ, *China-China* pulverisata in unciis quatuor *Vini albi* generosi propinanda primùm præscribebatur. Quam formulam Medicos diù

ſolenniter atque religiosè obſervâſſe abundè conſtat : Nihilominùs hodie in hauſtu *Julapii* cujuſcunque temperati , *Cereviſiæ* fortis vel tenuis exhibitam , æquè certò ac tutò eundem effectum producere experientiâ comperimus.

In eâdem ſchedulâ doſis ʒ. ij. præcisè adultis præſcripta erat ; jam autem quia *Cortex* adulterinus eſt , coacti ſumus ſaltem ʒ. j. nonnunquam ij. vel iij. ingerere, priuſquam ſcopum attingere poſſimus. Drachmas duas vix jam ſufficere infantium ac puerulorum febribus fugandis, cuilibet in Medicina exercitato notum eſt.

Tota doſis præſcripta ſimul unicâ vice exhibebatur ; cùm hodie , ne ventriculus nimiùm oneretur à tanta mole confertim ingeſtâ , Medicis viſum ſit (ratione ac uſu comprobante)partitis vicibus *Corticem* miniſtrare, ſcilicet drachmam unam tertiâ vel quartâ quâque horâ , quouſque una vel altera uncia abſumpta fuerit.

Solenniter etiam in ſchedulâ præfatâ ſub inſultum paroxyſmi pharmacum miniſtrandum præſcribitur ; at hodiè , cum majori ratione , atque ſucceſſu magis felici , in intervallis paroxyſmorum duntaxat exhibetur , quo tempore uti faciliùs abſque nauſeâ admittitur , certiúſque retinetur , ità (quod haudquaquam flocci habendum eſt) veneno ſopito atque deliteſcente , vires antidoti magis integræ in corpus tranſmittuntur , quippè fermento ventriculi ſalubri adjutæ.

Secundùm eandem ſchedulam , ante exhibitionem *Corticis* alvus medicamentis catharticis ſæpiùs ſubducenda eſt , licèt Indi , teſtante *Bollo*, neque ſe- e purgabant , neque, quocunque alio modo , ante ejus uſum præparare ſoebant ; quin & Excellentiſſimus *Badus* , *Anaſtaſ. p.* 119. ait ſeſe æquè certò, atque feliciter ſine cathartico (morbo urgente ac ſuadente) febres *Cortice* fugâſſe , ac corpore priùs purgato. *Nicolaus Imperialis* Vir doctiſſimus & rei Medicinalis ſcientiſſimus , jure merito , adversùs hoc ſuccenſet , qui adeò tardè *Corticem* febricitantibus exhibent , cùm non minùs tutò abſque ſpecioſo hoc apparatu eos curare potuiſſent. Quin & res ipſa idem clamitat : Quid enim cathartico cum antidotis commune eſt ? Vel quis hactenùs corpus purgandum eſſe ante uſum alterius cujuſcunque antidoti duxerit ? Certò præterea ſcimus , à leniſſimo quovis cathartico (quia vires Naturæ ac antidoti indè franguntur) febrem *Cortice* ſanatam repullulare ſolere. Proindè purgatio ità neceſſaria ante *Corticis* uſum æſtimari non debet , quæ poſteà damnoſa ac periculoſa eſſe conſpicitur. Verùm hic Canon ad *Corticis* uſum ſpectans ab autho- e Schedulæ Romanæ , *Chifletio* , cæteriſque humorum , & qualitatum maniſeſtarum patronis primùm , procul omni dubio , in errore fundatus erat , & veterem illam doctrinam jam ubique exploſam redolere videtur. Me quod ttinet, utut , nauſeâ inſolitâ ſuadente, lenius *Emeticum* ante uſum *Corticis* præcribere ſæpiùs neceſſarium duxerim: ſæpiùs in *plethorâ*, vel immani dolore ſpaſhodico , aut alio ſymptomate vehementiori phlebotomiam ſuaſerim , & in achexiâ inſigni catharticum propinaverim ; nullo modo autem , abſque vidente indicatione , quicquam horum , præparationis gratiâ , miniſtratum urationi conducere multò uſu expertus ſum. At è contrà ; cùm , ratione

An cathartica uſurpanda ſint ante uſum Corticis ?

ſymptomatum, liberiores evacuationes (cujuſcunque generis fuerint) inſtituere coactus ſum, eò majorem *Corticis* copiam præſcribi ſemper neceſſarium obſervavi.

An Cortex ſit in lecto ſumendus, & cum regimine.

Canone alio ſchedulæ Romanæ ſancitum eſt, ut *Æger illicò à poculo febrifugo propinato protinùs lectum petat, inibique ſtragulis coopertus maneat.* Quorsùm autem hæc? Si febris præſentis gratiâ æger in lecto claudatur; quandoquidem ſub ingreſſum paroxyſmi pharmacum hoc deglutiri debere priùs decretum fuerat, mitto. Sin ab inſenſibili aliquâ evacuatione, aut ſudore indè elicito effectus medicamenti expectetur; hanc legem non accipio, quia febris in humoribus primariò ſita non eſt. Prætereà *Cortex* in aëre aprico verſantibus, atque ſolitis muniis fungentibus propinatus ſcopum tàm certò attingit, quàm ſi patiens intra lecti cancellos incarceretur. Quorsùm igitur moleſtis hiſce tædiis quaſi lege ſancitis, nullâ neceſſitate ſuadente, ægros ultrò laceſſimus? Durante paroxyſmo, regimen febricitantibus debitum ægro imperetur; deliteſcente autem veneno, in paroxyſmorum intervallis, ſicuti victu quocunque euchymo, carnibus non exceptis, ad vires reſarciendas lautè & copiosè ægrum nutrire licèt; nec in lecto jacere, nec alias regiminis regulas obſervare tenetur: Quippè non *Antidotus*, verùm febris præſens, ſeu activum venenum hoc regimen expoſcit: Ecquis autem hactenùs in gratiam cujuſcunque Antidoti neceſſarium duxerit ægrum ſolitâ libertate privare, vel regimine aliquo circumſcribere?

Denique, eadem ſchedula monet, ne quatriduo poſt *Corticis* uſum, ullum aliud medicamentum admittatur. Medicamentum hìc loci procul omni dubio catharticum, vel ſaltem evacuans intelligitur, quippè ab eorum uſu vires naturæ, ac antidoti franguntur, &, venenato fomite indè repullulante, febris ſæpenumerò revireſcit, quod vel ab enemate cathartico non tantùm poſt quatuor dies, verùm poſt tot hebdomadas injecto eveniſſe ſæpiùs memini. Quocircà, à *Corticis* uſu ego, niſi evidenti indicatione coactus, nuſquam intra quatuor dies, ne quidem hebdomadas, vel menſes, donec ex appropinquante ſole tempeſtas anni immutetur, ſolennem evacuationem inſtituere auſus ſum; aut ſaltè facti me pœnituit, niſi toties quoties hoc malum repentinâ *Corticis* repetitione averruncâſſem. Neque duntaxat à cathartico febrem *Cortice* fugatam revocari conſpicimus, verùm ſæpenumerò à minimo frigore percepto, vel ultrò, abſque causâ evidenti, cum magno Medici & Medicinæ opprobrio, niſi tempeſtivâ, ac frequenti *Corticis* repetitioni ei obviam eatur. Quocircà febre priùs *Cortice* fugatâ, ego prophylaxeos gratiâ (ut Medicum decet) ſolennem ejuſdem repetitionem, poſt intervallum octo vel decem dierum bis tèrve imperare ſoleo, ſcilicet donec Luna ſtadia ſua ſingula ſemel decurrerit, quam ſtatis cursûs ſui periodis, vi exſuſcitandi fermenta morboſa, quæ in ſpiritibus deliteſcunt (ut in inſultibus epilepticis, præſertim circa Novilunium & Plenilunium periodicè repullulantibus) maximè pollere conſpicimus. Atque hoc modo febres intermittentes maximè pertinaces certiſſimè utplurimùm ſanantur, quas utut vigeſiès *Cortice* fugatas, poſthabito hoc Canone, iterùm ſeſe in ordinem recolligere quotidiè videre eſt.

Faciſculum

Faciſculum Canonum de *Corticis* uſu, quos mihi ratio ac praxis ſuppeditavit, hic adjiciam.

Canones de uſu Corticis.

Primùm: Medici multùm intereſt (neque eo nomine nimis officioſæ ſedulitatis incuſari debet, ubi vitæ ægri, & famæ propriæ conſulit) diligenter proſpicere ut *Cortex*, ſecundùm Criteria priùs memorata, ſit genuinus & benè electus. Deindè, ut in ſubtiliſſimum pollinem reducatur, quò faciliùs deglutiri, digeri atque per habitum corporis trajici queat. Formulas elegantiores mihi hactenùs notas mox ſubjiciam. Adultis præſcribendus eſt, prout plùs minùs genuinus ſit ab ʒ.ß. ad ʒ.vj. ʒ.j. ʒ.j.ß. ʒ.ij. Infantibus ac pueris pro ratione ætatis à ʒ.j. ad ij. iij. iv. Neque tantam molem unicâ vice ingerere neceſſarium eſt, cùm ſatiùs ſit partitis vicibus, ʒ.j. ſcilicet ʒ.ß. ℈.j. quartâ quâque horâ, reſpectu ad ætatem habito miniſtrare, non autē in paroxyſmo, ob rationē olim redditam, verùm potiùs in intervallis: Neque equidem præparationis gratiâ, alia aliqua medicamenta, uti *vomitoria*, *cathartica*, &c. niſi in intervallis, ubi aliqua vehementiora ſymptomata ea poſtulent, miniſtrari convenit. Hoc autem in caſu, ſi Natura à veneno morbifico vehementiùs irritetur, & æger indè cephalalgiâ, aut rheumatico quocunque dolore graviori correptus detineatur (quod nonnunquam accidit) phlebotomiâ ante uſum pulveris, abſente paroxyſmo, ſpirituum nimis irritatorum furor compeſcendus eſt. Vel ubi, præ nauſeâ in ventriculo à præcedenti paroxyſmo relictâ, impoſſibile fuerit febrifugum niſi difficulter admodùm deglutiri, aut retineri, non abs re erit Poſſetalam foliis Cardui benedicti alteratam copioſè propinare, vel *vomitorium antimoniale* levius exhibere; aut ſaltem ubi ſigna cachexiæ evidentia adſint, *Decoctum amarum* purgans, *Tincturam ſacram*, vel aliquod ejuſmodi lene catharticum, in intervallis, ſemel vel bis præſcribere. Conſuetudinis autem gratiâ, ac, abſque evidenti indicatione, aliquid hujuſmodi imperare irritum eſſe docet experientia, æquè ac ratio, proindéque Empirico dignum potiùs, quàm Medico quem omnia ſua mandata ad normam rationis, non proprii arbitrii, dirigere oportet. Æquè etiam abſurdum eſt in intervallis paroxyſmorum, durante *Corticis* uſu ægrum in lecto, vel cubiculo, vel domo incarcerari, aut diætâ parcâ ac tenui ſolummodò nutriri, aut quocunque alio regimine circumſcribi; modò paulò ante paroxyſmum ventriculus non repletus fuerit alimento, cui digerendo ejus fermentum mox veneno inficiendum haud par ſit; atque durante veneni vigore, parcâ ac tenui diætâ contentus fuerit æger, in lecto etiam (febre id tunc temporis exigente) decumbat. Fugatâ autem à *Cortice* febre, oportet Medicum attentè proſpicere, ne iterùm revireſcat, neque officio ſuo ſatis ſe functum eſſe credat cùm febrem ſuſtulerit, ſi non ægrum contra ejuſdem recrudeſcentiam ſartum tectum muniverit. Quocirca, jubeat ut æger ab injuriis aëris, atque erroribus in diætâ (quantùm liceat) ſeſe incolumem ſervet; cibo euchymo (tantillo vini etiam quotidiè indulto) vires languentes quàm citiſſimè reſarciat, ut Natura virulentiam deliteſcentem & ſeſe jam, vel appetitu deficiente, vel ſudoribus nocturnis prodentem, prorsùs eliminare ac ſubigere queat. Caveat maximè à venæſectione, abſque evidenti neceſſitate; aut cathartico, ſeu quocunque alio medicamento, undè Natura fatigata impenſas virium majores ſuſtinere cogatur. Antè omnia (præſertim ſi ab appetitu minùs vigente

recidivationem mox futuram præsagire liceat)saltem ad spatium Lunæ unius, intervallo octo vel decem dierum, utut firma valetudo videatur,repetatur uncia una antidoti, cujus drachmam unam in formâ quavis gratissimâ, ter die, horis Medicinalibus patiens deglutiat, superbibendo post singulas doses haustum vini admodùm generosi. Hoc Canone observato, haud ità frequenter febrium *Cortice* curatarum recidivationes famam Medici & remedii minuerent.

Formulæ *Corticis* præscribendi elegantiores, mihi usitatissimæ sunt quæ sequuntur.

Haustus. ℞. *Aq. cardu.* ℥.ij. *aqu.epidem.syrup.caryoph.* an.ʒ.ij. *Chin.Chin. elect. & subtilissimè pulverisat.*ʒ.j. *M.F. haustus, qui, absente paroxysmo, illicò propinetur, repetatúrque tertiâ vel quartâ quâque horâ ad viij. x. vel xij. vices.*

Pulvis hâc formâ exhibitus,utplurimùm, præ bolo aut electuario arridet, & minori cum molestiâ deglutitur. Si verò forma boli aut electuarii magis placeat,

Bolus. ℞. *Cortic.Peruv.elect. in subtiliss. pollinem redacti* ʒ.j. *syrup.caryoph. melissophyl.aut cujuscunque gratioris, q.s. M. F. Bolus* mollis statim sumendus, repetendúsque tertiâ vel quartâ quâque horâ extra paroxysmum ad viij. x.vel xij. vices, post singulos bolos superbibendo cochlear. iv.v.vel vj. julap. sequentis,de quo etiam bibat ad libitum, præsertìm vigente paroxysmo.

Julapium. ℞. *Aqu. cardu. melis. ceras. nigr. cinnam. hord.* an. ℥. *iij. aqu. epidem.Stephan. syrup. caryoph.* an. ℥.j. ß. vel (si ægro *Julapium perlatum* magis arridet) *margar. præpar.* ʒ.j.ß. *saccharat. albiss.* ʒ.v. vel *vj. M. F. Julap.* Vel

Electuarium. ℞. *Pulv. Peruv. subtiliss. trit.* ℥.i. *vel* ℥.j.ß. *syrup. è Rub.Ida* (à quo modò recens fuerit, sapor magis gratus medicamento concilietur) *q.s. Balsam. Peruv.* ℈.i. vel ʒ.ß. *M.F. Electuar. de quo sumat ager quantitatem nucis Juglandis vel Moschatæ, tertiâ, vel quartâ quâque horâ extrà paroxysmum, superbibendo post singulas doses haustum Julapii priùs præscripti, vel cujusvis alterius ejus æmuli.*

Hâc formâ pulverem pro pueris præparari jubere soleo, ita ut exindè sumant quantitatem nucis moschatæ parvæ, vel dimidiatæ,solutam in cochlearì Julapii suprà præscripti,superbibendo unum vel alterum; quo modo facilè, ac cum minima medicamenti jacturâ, in os infantium ac puerulorum ingeri potest; vel si forma Pilularum ægro magis arrideat,

Pilulæ. ℞. *Pulv. Febrifug. elect. & subtiliss. trit.* ℥.j. *vel* ℥.j.ß. *mucilag. gum.tragacanth. aqu. plantag.extract.q.s.M.F. Pilul. mediocres, deaurand. quarum viij.x.xij. quartâ quâque horâ intermissionis deglutiat, & superbibat haustum Julapii suprà præscripti.*

Hâc formularum copiâ instructus, ægros,honestâ fraude,atque cum proprio suo emolumento, fallere soleo,& unius formulæ pertæsos, ut remedium idem novâ specie, unâ, vel alterâ indutum, quamdiù opus fuerit, admittant, facilè suadeo.

In eorum gratiam qui ægrè admodùm ferunt, pulveris crassiorem substantiam,quâcunque formâ,sivè *Boli*,sivè *Electuarii*, sivè *Haustûs* exhibeatur, *Tincturam* sequentem ex eo eliciendam excogitavi.Qui quidem liquor(modò *Cortex*, quo saturatur,genuinus fuerit)est admodùm ventriculo gratus,neque plato injucundus; atque sanè, postquam fundamenta curationis priùs in aliquot drachmis pulveris in propria substantia ministrati jacta fuerint,facillimè ope hujus Tincturæ perficitur atque felicissimè absolvitur.Tinctura est quæ sequitur.

℞. *Cort. Peruv. crassè pulverisat.* ℥. iij. *coq. leniter in aqu. fontis* ℔. *j. ad dimid. part. consumpt. deindè fiat colatura, atque reliquias decocti eâdem aqu. quantitate recèns affusâ coq. & cola iterum; hoc modo repetendo operationem ad tertiam vicem, vel donec tota Corticis amarities fuerit extracta. Denuò omnes colaturas commisc. & add. aqu. epidem. syrup. caryoph.* an. ℥. *iv. vel v. M. F. Apozem. sive Tinctura, de quo sumat æger* ℥. *iv. v. vj. quartâ quâque horâ extra paroxysmum, vel sæpiùs ad libitum.* *Tinctura.*

Si ob laxitatem alvi nimiam, vel præsentem *diarrhœam*, quam stimulanti suâ amaritie *Cortex* multùm promovet, vires suas febrifugas exercere non posse ritè metuatur, utatur æger *Decocto albo*, vel *Vino clareto* cum aquâ commixto, loco Cervisiæ, atque *Opiatum* aliquod *Cortici* addatur (quod ei admodum amicum, atque in eundem scopum quadantenùs collimare usu comprobatur) plùs minùs pro ætate, atque rariùs vel frequentiùs pro symptomatis vehementiâ. Exempli gratiâ. *Quomodò Cortex exhibendus sit in diarrhœâ.*

Primæ dosi pulveris, pro iis quorum alvus fluit (quâcunque formâ ministretur) & deinceps omni dosi nocturnæ adsocientur *laudani liquidi Helmont. gutt.* pro ætate atque *Opii* euphoriâ, iv. viij. xij. xx. vel *laud. Londinens. à semigran. ad gr. j. gr. j. ß.* Urgente autem diarrhœâ torminosâ (quod non rarò accidit) necesse est, ut singulis dosibus adjiciatur tantillum *laudani*, quantùm ad alvum frænandam seu cohibendam sufficiat, scilicet gut. iv. viij. x. xij. *laudan. liquid.* Vel more sequenti *Cortex* præscribatur.

℞. *Cort. Peruv. elect. & subtilissimè pulverisat.* ℥. *j. confect. Fracastor. q. s. M. F. Pil. mediocres deaurand. quarum viij. vel xij. æger deglutiat, repetátque quartâ quâque horâ extra paroxysmum in lecto decumbens* (ne ob Opium commixtum vertigine afficiatur) & superbibat haustum Julapii suprà præscripti post singulas doses. *Pilulæ in diarrhœâ.*

Hoc modo ab *Opiato* cum *Cortice* commixto (utut *Cortex* amaritie suâ alvum sollicitet) diarrhœam truculentissimè torminosam citiùs curatam semper observavi, quàm à *laudano* ipso in duplâ licèt quantitate per se exhibito; quippè fermento febrili humores exagitante, fundente, colliquante ac per alvum deturbante à *Cortice* jam subacto, diarrhœa ultrò sistitur, aut saltem dosi *Opii* admodùm exiguâ frænatur ac cohibetur.

Sin ægri pulmones infarcti sint, satiùs est post extractionem sanguinis liberam, *Corticem* cum lubricantibus atque incidentibus ministrare more sequenti.

℞. *Ol. amygd. d. rec. syrup. ex eryssimo* an. ℥. *ij. Pulv. Peruv. subtiliss. atque elect.* ℥. *j. sacchar. crystal. alb.* ℥. ß. *M. exactissimè F. Linctus, quem ager à paroxysmo liber capiat è cochleari, repetátque quartâ quâque horâ, superbibendo* ℥. *iv. Apozem. sequentis calid.* *Linctus.*

℞. *Decoct. pector. optimè depurat.* ℔. *j. ß. Tinctur. croc. aquâ Theriac. extract.* ℥. ß. *syrup. è quinque rad.* ℥. *j. ß. M. F. Apozem.* Vel *Apozema pectorale.*

℞. *Chin. Chin. elect. & subtiliss. pulveris.* ℥. ß. *ammoniac. optimè depurat.* ℥. *j. flor. benzoin.* ℥. ß. *syrup. balsam. q. s. M. F. Pil. mediocres deaurandæ, quarum sex capiat quartâ quâque horâ in intervallis paroxysmorum, superbib.* ℥. *iv. Apoz. sequentis calid.* *Pilulæ.*

℞. *Cortic. Peruv. elect. crassè trit.* ℥. *ij. cochinel. croci in nodulo ligat.* an. ℥. ß. *Balsam. Tolutan.* ℥. *ij. Ingred. decoct. pectoral. q. s. Coq. in sufficiant. aqu. font. ad* ℔. *j. ß. Colaturæ adde aqu. epidem.* ℥. *iv. syr. Balsam. ex eryssim.* an. ℥. *j. ß.* vel ℥. *ij. M. F. Apozem. turbidè propinandum.* *Apozema.*

CAPUT IX.

De Protheiformi Intermittentis Febris genio.

EXempla febrium intermittentium *Cortice Peruviano* curatarum adjungere, irritum planè atque inutile esset, postquam Clarissimi *Badus*, *Sturmius*, cæterique remedii hujus polychresti fautores hanc provinciam jamdudùm susceperint. Et nemo hodie (quod scio) de viribus hujus remedii febrifugi dubius hæreat. Quandoquidem autem, ob vehementiam symptomatum, ubi natura ferè integra, acriùs stimulatur ad luctam cum veneno hostili instituendam, hæ febres haud rarò pleroſque alios morbos, eósque acutissimos simulare soleant, *Corticis* tamen viribus cedant, & si *Cortex* non exhibeatur sæpiùs funestæ evadant: Operæ pretium duxi exempla aliquot hujusmodi febrium, quas nuperrimè observavi, seligere, scriptis mandare, atque publici juris facere. Atque equidem hoc pensum eò lubentiùs aggredior, quia nemo adhuc (quantùm scio) hoc subjectum tractavit, cujus cultura ad praxin Medicinalem promovendam maximi momenti mihi esse videtur. Siquidem inter innumera illa symptomata hasce febres comitari solita, nullum est quod non aliquandò adeò vehementer sæviat, ut vita ægri indè in præsens discrimen adducatur, & *Typus* febris in variis suis stadiis *Algoris*, *Caloris* & *Sudoris* abscondatur penitùs, & opprimatur, ità ut neque ex urinâ, temperie, pulsu, vel alio quocunque solito modo distingui possit; verùm sub larva *Algoris* funesti, *Vomitionis* indesinentis, *Diarrhœæ* torminosæ, *Choleræ morbi*, *Colicæ* ventriculi, *Hemicraniæ* periodicæ, *Apoplexiæ*, *Syncopes*, *Rheumatismi*, *Spasmi* universalis, *Pleuritidis*, *Peripneumoniæ*, *Doloris lateris punctorii*, vel alterius morbi securè delitescens, Medicum à scopo suo non rarò abducat. Symptoma quidem intereà remediis propriis, sed incassùm, tentatur; nam, posthabito fermento febrili, proximâ effervescentiæ periodo, priora, aut deteriora symptomata inexpectatò recrudescunt, Medicus Sisyphi saxum volvit, atque æger vitæ dulcissimæ dispendio, aut saltem magno sumptu, ignorantiæ vel incuriæ Medici pœnas serò luit.

Sic ubi, præ gradu veneni summè deleterio, spiritus adeò perculsi sunt, ut à primo ictu sese iterùm nullatenùs expandere valeant, *Algor* qui primum horum paroxysmorum insultum, ex instituto Naturæ, comitari solet, eousque protrahitur, donec æger *deliquiis* frequenter recurrentibus confectus, tandem Fatis cedat. Intereà remedia intùs vel extrà ad flammam vitalem resuscitandam incassùm applicantur, febris autem nullo indicio ex urinâ, temperie, vel pulsu, accuratissimo observatori sese prodit.

Parili modo, ubi in primo stadio paroxysmi, fomes venenatus spiritus tantùm opprimat, ut non ultrà solitam sphæram sese possint expandere, absque indiciis febris præsentis, *de nauseâ, agritudine, & vomitione* æger unicè conqueritur, donec Veneno à *Cortice Peruviano*, vel aliâ *Antidoto* subacto, spiritus innativum statum restituantur.

Nonnunquam venenum febrile sub initium paroxysmi glandulas intesti-

norum petit, & fluxum alvi torminosum, vel dysenteriam excitat; At, cùm spiritus diù uno tenore opprimuntur, hæc symptomata, utut, continua statis periodis exacerbantur & periodica evadunt, sine febris indiciis manifestis, & vires *Opiatorum* & *Adstringentium* longè superant, donec à *Cortice Peruviano* cum *laudano* commixto, causa, scilicet fermentum febrile, massam colliquans, æquè ac symptomata indè orta auferantur.

Ubi venenum *Emeticam* simul ac *Catharticam* naturam participat, æger frequenti vomitione & dejectione detinetur; & nisi spiritus in primo paroxysmi stadio expansione legitimâ virulentiam excutiant, formatur indè *Cholera morbus*, febre neque per pulsum, urinam vel temperiem se manifestante. Ventriculo intereà, aut intestinis, aut utrisque simul ab acrimoniâ humorum intensissimè venenatâ sphacelatis, æger brevi Fatis cedere cogitur, aut saltem post inducias infidas datas, à veneno, proximo paroxysmo recrudescente, symptomata eadem crudelia & funesta revirescunt, nisi à tempestivâ *Antidoti febrifugæ* exhibitione antevertantur.

A parili gradu veneni non rarò observavi ægros, præsertim antiquâ & confirmatâ hujusmodi febre lacessitos, denuò (typo febris legitimæ amisso) perpetuâ *nausea*, *ægritudine*, *vomitione*, *sudore colliquativo*, *suffocationibus hystericis*, cæterisque id genus symptomatis in genere nervoso penè confectos, atque animam quasi derepentè efflaturos, quos debitâ dosi *Corticis* (nullâ aliâ arte sanabiles) illicò restitui.

Unicuique etiam in Medicina versato notum est horrendos dolores (& iis qui à toxico propinato proveniunt non minores) lumbos & crura spasmodicè lancinantes, non rarò primos insultus febrium intermittentium legitimarum, præsertim quartanarum comitari solere, durante algore & rigore, donec spiritus multo nisu expansi, ac agitati pares sint veneno activo eliminando. Flammâ autem indè accensâ, spasmi dolorifici sensim cessant: Verùm, ubi spiritus vi veneni non tantùm deprimantur, sed etiam in statum explosivum universim adigantur, nonnunquam deprehendi totum corporis systema indè perpetuò algens, idque diù, ac sine ullâ febris nota; totam autem Machinam intereà spasmis universalibus, iisque horrendis, & versatilibus hinc indè vellicatam & lancinatam. Nec mirum est, si æger perpetuâ ægritudine, vomitione, atque deliquiis indè confectus (ut fieri solet) brevi mortem oppetat, nisi Ars tempestivè Naturæ languenti succurrat.

Haud rarò etiam spiritus à nativâ suâ debilitate, vel obstructione, atque præsertim à frigore percepto, vel aliâ quâvis causâ evidenti ansam præbente, in statum explosivum adiguntur, undè partes aliquæ singulares, præsertim thoracicæ, *pulmones* scilicet, *pleura*, *diaphragma*, aut *ventriculus* ac *intestina* vellicantur, & spasmis lancinantur. Æger, præ atroci dolore, perpetuò alget, atque *deliquiis* frequentibus, *suffocationibus*, & *vomitionibus* fatigatur, sine aliquâ notâ febris evidenti; urinam claram reddit, & sine pulsu moribundus jacet, quousque spiritus veneno icti Arte vel Naturâ expansi, flammam in massâ denuò excitârint: Morbus autem à *cholera morbo*, *pleuritide*, seu *peripneumoniâ*, duntaxat ex *tussis*, & *pulsûs* defectu, *vomitionis* & *doloris* excessu, *deliquiis*, & extremorum *frigiditate* dignoscendus est.

Sæpè etiam ægros de dolore lateris unius aut alterius punctorio conquerentes novi, in quibus tamen febris κρίσιμα deprehendere non potui per plures dies, nisi quòd pulsus paulò justo celerior erat. Postquam autem *Venæsectione*, & usu *laudani* cum *alexipharmacis* commixti, isti spasmi mitigabantur, atque indè vis spirituum elastica nativa aucta fuit, signa flammæ in massâ accensæ, quàm citissimè sese prodidêrunt; urina tincta est & turbata, pulsui fortitudo ac celeritas pari passu accessit, temperies universim incaluit, sitis clamosa evasit, Aphthæ linguam atque os cooperuêrunt. At, ad flammæ, & doloris exacerbationem statis periodis recurrentem semper, quasi ad Cynosoram, auspicatò cursum meum dirigens; copiâ *Corticis Peruviani* cum *laudano* commixti, & intervallis paroxysmorum exhibiti, venenum subegi, & ægrotantes à febri ac dolore penitùs liberavi.

Præter cætera omnia mihi pluriès mirari contigit, post subactionem veneni febrilis ab expansione spirituum quadantenùs effectam, cùm ex pulsu forti ac celeri, urinâ intensè rubrâ, ac turbatâ, temperie calida, cæterisque indiciis, febris sese palàm ostendat; artus hisce doloribus spasmodicis, statis periodis recurrentibus, & more rheumatismi versatilibus esse affectos, cum tumore & ardore partium laborantium, à nisu spirituum in his partibus sese expandere satagentium. At hosce dolores adhibitâ *Venæsectione* debitâ, usu *Corticis Peruviani* copioso extra paroxysmum ministrato feliciter semper profligavi.

Denique cerebrum, primo insultu febris legitimæ affici, non tantùm vertigine, à spiritibus veneno activo oppressis ac turbatis, verùm etiam dolore acuto vel gravativo, à nisu spirituum in membranis sese expandere satagentium, cuivis Medico notum est. Nonnunquam autem spiritus hoc tempore febris adeò opprimuntur & turbantur, ut ægrotans, more apoplecticorum, durante toto paroxysmo, sine febris indiciis, mortuo similis jaceat, & eadem symptomata simul cum paroxysmo subsequenti sæpè recrudescant: Quibus symptomatis utut *Venæsectione*, *Vesicatoriis*, cæterisque ejusmodi apoplexiæ veræ remediis, jure meritò succurrendum sit, revirescentia tamen eorum sine *Cortice* præcaveri nequit.

Hemicraniam periodicam etiam observavi, à nisu spirituum in membranis cerebri sese expandere conantium, quam spatio bidui, *venæsectione* & usu *Corticis* penitùs sustuli; licèt in hujus symptomatis curatione, *venæsectio*, *vesicatoria*, *emetica*, *cathartica*, *errhina*, *masticatoria*, ad hebdomadas aliquot spem meam deceperant.

Quò genius versatilis morbi hujus protheiformis ad vivum depictus dignoscatur, & ut indè sciatur, quo pacto Naturæ hisce symptomatis laboranti, tempestivè succurri possint, Historias hùc spectantes hic subnectam, quibus unam historiam admodùm raram subjicere non pigebit febris à dolore nephritico ortæ, symptomatis horrendis spasmodicis stipatæ, & *Cortice* curatæ; uti & efficaciæ nostri *Febrifugi* priùs memorati, ubi res *Corticis*, ob diutinam assuefactionem, vel peculiarem ægri dispositionem, defecêrant.

Mors subitanea à

Historia I.

Dominus *Amblar* habitans in *Mile-End*, Vir quinquagenarius, macilentus,

& quadantenùs valetudinarius, febri intermittenti contumaci, ac cum vehementibus symptomatis sociatæ, ex levissima quâcunque occasione sæpè antehàc obnoxius, anno 1690. à frigore vehementi in aëre pluvioso primùm susceptо, ac à vectione super Thamesin diutiùs protracto, domum reversus rigore & horrore immani derepentè corripiebatur; quibus succesſit algor universalis, quo durante, pulsûs vibratio vix percipi potuit: vomitione, dejectionibus, & horrendâ ventriculi oppressione, & ægritudine (sicut in *Cholerâ morbo*) affatìm lacessebatur. Pharmacopola advocatus stragulis multis impositis, ac *bolis cardiacis*, atque *Julapiis cordialibus* exhibitis, flammam penè extinctam resuscitare, atque reliqua dira symptomata corrigere totâ nocte incassùm tentavit. Manè enim sequenti ego accersitus, inveni faciem planè Hippocraticam, totum corpus instar glebæ frigidum & madore perfusum, cutim, præ sanguinis congelatione, nigredine tinctam, vires perpetuâ ægritudine, ac evacuatione bilis diversicoloris per os, & cremoris fœtidi albescentis per anum penè exhaustas. Appropinquantem mortem omnia ostendebant, quippè principium vitale, seu spiritus animales à veneno adeò deprimebantur, ut sese iterùm expansuros spes non esset. Ad demulcendam autem malignam humorum acrimoniam è glanduloſa ventriculi & intestinorum membranâ perpetìm excretorum, eáque lacessentium; jussi, ut *aqua pulli* ægro copiosè propinaretur, & per anum siphone injiceretur; ut regio ventriculi affatìm *sacculis* nostris *aromaticis* calidè foveretur, & *bolus* summè *cardiacus*, &, pro ægri viribus, *opiatus*, ad expansionem spirituum promovendam, & colliquationem humorum præcipitem compescendam, quartâ quâque horâ, cum hausto *Julapii cardiaci & alexipharmaci* exhiberetur. A tertio vel quarto *bolo* deglutito, pulsûs robur plurimùm restitutum sensi, nigredinem cutis evanescentem, calorem in extremis partibus redintegratum, evacuationes enormes quadantenùs suppressas, sudores colliquativos diminutos, jactationem minùs inquietam, & somnos, breves licèt, tamen minore ægrotatione finitos. Quocirca venenum, durante hâc symptomatum remissione, *Cortice Peruviano* cum *laudano* commixto, quartâ quâque horâ in formâ haustûs propinato aggredior, probè sciens vires ægri secundo prælio non esse pares. Verùm ante tertiam dosin *Corticis*, veneno inexpectatò recrudescente, paroxysmus recens, cum prioribus symptomatis diris sociatus, atque funestus invasit: Undè misellus æger spatio xxiv. horarum Fatis cessit.

grada vehementi febrilis intenso, quo spiritus oppressi, à primo insultu, nunquam sese expandere potuêrunt.

Historia II.

Filius unicus Mercatoris prædivitis, 10. annos natus, qui etiam jamdiù valetudinarius fuerat, circiter annum 1676. febre tertianâ correptus, in manus Pharmacopolæ per tres hebdomadas curandus tradebatur. At quâ methodo, durante hoc spatio, tractabatur, nescio. Tandem à veneno febrili intenso spiritus animales opprimebantur, & extinguebantur, & misellus puer, per triduum ab insultu paroxysmi ultimi, continuâ ægrotatione, ac vomitione pressus jacebat; cum pulsu formicante, inquietus, insomnis, immensè sitiens, & madore frigido undiquâque perfusus. Die secundo paroxysmi ego advocatus, virulentiam humorum per glandulas ventriculi excretorum copiosâ ingestione *aquæ pulli* demulcere sategi, stragulis etiam,

Altera ejusmodi.

calore externo, *Sacculis aromaticis vino clareto* incoctis & expressis, & ad ventriculum exteriùs applicatis ; necnon *Spiritu CC. julapiis*, *speciebus* & *bolis cardiacis*, & vino copiosè propinato, expansionem spirituum promovere, & flammam vitalem penè extinctam resuscitare pro virili conabar, incassùm autem omnia ; quippè spiritus veneno summè deleterio, à primo paroxysmi insultu, planè extincti fuêrunt. Puer autem languens & algens, tandem sub finem tertii diei lipothymicè obiit, toxico prægrandi proculdubio interemptus.

Historia III.

Febris Intermittens vomitionem simulans.

Nuperrimè accersitus à Domina *Baker* vetulâ, habitante in vico dicto *Fleet-street*, eam inveni continuâ ægritudine & vomitione, à quatriduo, oppressam, & jam penè confectam ; omnia ingesta illicò rejicientem, & indè animi deliquium sæpiùs perpessam ; Pulsum deprehendi celerem & debilem, temperiem autem, præ languore & perpetuâ ægritudine, mitem, & quadantenùs frigidam : urinam ferè sanam. Insomnis jacebat, & tantùm non delirabat ; De *nauseâ* verò & *vomitione* unicè conquerebatur : mihi de singulis diligenter percontanti narratum est, fœminam à sex hebdomadis præteritis valetudinariam fuisse, frigore & calore præternaturali sese excipientibus tentatam, necnon periodis incertis, nauseâ & vomitione frequenter laborâsse. Undè, juremeritò, conjeci eam veneno febrili mitiori diù infectam fuisse, quod tandem, ex incuria, eousque prævalebat, ut spiritus animalis indè penè extingueretur, ægra, ac si toxico propinato, vomitione perpetuâ laboraret, & brevi fatis cessura esset, nisi veneni viribus, ope *Antidoti*, sine mora fractis, tonus spirituum & crasis sanguinis illicò restitueretur. Igitur postquam præscripseram *bolum & julapium cardiacum*, atque *Vesicatoria* ad expansionem spirituum promovendam, & pro potu ordinario, *Aquam pullt* ad demulcendam acrimoniam humorum in ventriculo excretorum, *julapium sale absynthii* & *succo limonum* saturatum, ad ventriculum confortandum cochleatim hauriendum ; Jussi ut *Cortex Peruvianus* exhiberetur copiosè ad venenum febrile subigendum, in formam haustuum & tincturæ redactus, addendo bis vel ter die gut. x. vel xij. *laudani liquidi* : Vehementis vomitionis gratiâ, quæ tam alimentorum quàm medicamentorum retentionem impediebat : Indè spatio unius diei, ægritudine & vomitione diminutis, criticè succrevêrunt aphthæ albæ per totum os, urina multa rubedine tincta & contentis saturata reddebatur, & cætera indicia expansionis spirituum & febrilis caloris redintegrata aderant, &, brevi, morbus propriam formam tertianæ legitimæ induebat : frigus, calor & sudores sese alternatim excipiebant, quæ ex continuato usu *Corticis* post circuitum duorum paroxysmorum profligata sunt, & ægra ab omni symptomatum satellitio liberata.

Historia IV.

Febris intermittēs diarrhœam torminosam simulans, tandem in ophthalmiam mutata.

Domina Harcourt vidua, habitans in vico dicto *Nevvgate-street*, postquam per tres hebdomadas febre intermittente legitima laborâsset, ubi tandem, ob malum regimen, febris in continuam degenerâsset, natura virulentiam per glandulas intestinorum & ventriculi protrudere satagente, singulis exacerbationibus, in novum morbum incidisse videbatur, diarrhœam scilicet torminosam

minosam ac truculentam, cui adjuncta erat insuper levis ad vomendum dispositio. Frigore, calore, cæterisque febris signis planè evanescentibus, misera muliercula unicè conquerebatur de fluxu alvi immodico atque horrendis torminibus, quibus, durante paroxysmo, adeò excruciata & confecta erat, ut illicò moritura sibi videretur. Ex inspectione autem urinæ intensè rubræ ac turbatæ (qualis febre intermittenti laborantium urina esse solet) atque observatione exacerbationum hujus fluxûs, & alvi torminum, probè novi molesta hæc symptomata à venenato fomite febris intermittentis ortum suum habuisse. Proindéque suppressionem dirorum horum symptomatum *laudano*, cæterisque ejusmodi frustrà tentandam duxi, nisi fermentum, horum omnium symptomatum causa, propriâ antidoto priùs subigeretur; &, quamprimùm Natura, à recenti veneni vigore, irritata, virulentam materiam, more suo, per alvum deturbare iterùm sategerit, symptomata priora, disruptis ubique repagulis, recursura; aut, si fortè ab *opiatis* sisterentur, pejora, atque magis funesta, in genere nervoso, in eorum locum successura. Quocircà, quamprimùm *aquâ pulli*, & *decocto albo* in locum potûs ordinarii substitutis, atque *bolo opiato* symptomata præsentia compescueram, atque, finitâ exacerbatione, inducias obtinueram, illicò *Corticem Peruvianum* absque vel cum *laudano*, prout symptomata id requirebant, confertìm ingerendum curavi, undè non tantùm à *diarrhœâ*, & torminibus periodicis, verùm etiam à latitante febre prorsùs liberabatur, urina etiam in sanum colorem restituebatur, atque appetitus rediit. Indéque ægram, absque alio aliquo præscripto, dimisi, solummodò ad prophylaxin, *Corticis* post debita intervalla, repetitionem suasi, quandoquidem morbus cum diris suis symptomatis *Cortice* solo profligatus esset. Hoc consilio à muliere jam valetudine integrâ utente spreto, quasi officioso & supervacaneo; totum genus nervosum, post duas hebdomadas elapsas, virulentiâ recrudescente, universali dolore spasmodico versatili, mirum in modum, excruciabatur, & tandem morbus prior revirescens, speciem *ophthalmiæ* dolorificæ, seu inflammationis oculi sinistri induebat. Ego advocatus, ubi observâssem urinam denuò reddi intensè rubram ac turbatam ut priùs, sitim urgentem, pulsum celerem & fortem, atque ipsam ophthalmiam alternis diebus, statis periodis, exacerbatam, & reliqua indicia febris primariæ; ritè conjeci naturam à fomite venenato iterùm lacessitam, nova hæc symptomata Protheiformia produxisse. Indéque, licèt, ad relevationem symptomatum urgentium, sanguinem è vena jugulari extrahi, alvum bis, tèrve, diebus alternis, *decocto amaro*, *decocto sennæ Gereonis* ac *mannâ*, atque tandem *decocto sennæ* cum *syrupo de spinâ cerv.* subduci, atque *collyrium* anodynum *fotum*, ac *cataplasma* ad oculum exteriùs applicari jusseram; diebus tamen intermediis, *electuarium* è pulvere *Corticis Peruv.* confectum, exhibendum præscripsi: Probè sciens hoc symptoma medicamentis frustrà impugnari, si causa ejusdem virulenta propriâ antidoto non subacta fuisset. Atque, hâc methodo, à febre, æquè ac ophthalmiâ, brevì, liberata revalescebat, atque hactenùs optimâ valetudine utitur.

Historia V.

Altera ejusmodi.

Domina Hudson vidua, circa annum ætatis suæ tricesimum, à mutatione aëris, ac frigore indè suscepto, diarrhœâ torminosâ, & vomitione adeò atroci corripiebatur, ut in ἀκμῇ paroxysmi, præ vehementia spasmorum ventriculi ac intestinorum, animi deliquium ferè semper instare videretur. Ego, durante vigore paroxysmi quinti, mediâ nocte, accersitus, symptomata urgentia facilli me sustuli, præscripsi enim *aquam pulli*, & *decoctum album* pro potu ordinario, & *gut. xxv. Laudani* liquidi in haustu *julapii hysterici*, quartâ quâque horâ exhibendas. At post horas xxiv. recens lucta instituta est, quo tempore, non obstante regimine præfato, ac usu *Laudani* repetito, symptomata cum priori sævitiâ recrudescebant; Quod cùm semel aut bis observâssem, urinâ intereà intensè tinctâ, atque aëri frigido expositâ sedimentum colore lateritio deponente; juremeritò suspicatus sum (utut cætera omnia signa febris intermittentis diagnostica hoc symptomate obscurata disparebant) cruciantem hanc diarrhœam à veneno febrili prodiisse, quod, singulis paroxysmis, ad intestina protrusum, recrudescentiæ dirorum horum symptomatum ansam præbebat. Indéque utut *Laudano* symptomata cederent, revirescentia eorundem, sine subactione fermenti febrilis, præcaveri non potuit. Quocircà (annuente Cl. Collegâ D. D. *Daniele Cox*, qui unà mecum ægræ saluti consulebat) drachma una pulveris *Chin. Chin.* cum *guttis xii. Laudani liquid.* in paroxysmorum intervallis, in formam haustûs redacta quartâ quâque horâ propinabatur, undè (quamprimùm ʒ. vj. vel ℥. j. consumpta est) febre, ac symptomatis indè ortis jam evictis, ægra illicò prorsùs revalescebat, urinâ, ac appetitu in statum integrum restitutis. Nobis autem nihil ampliùs agendum restabat, nisi ut, repetitione pulveris post debita intervalla, revirescentiam morbi anteverteremus.

Historia VI.

Febris intermit. diarrhœam & phthisin simulans.

Uxor Domini *Peck*, habitantis sub insigni leporis, in vico dicto *Russel-street in Covent-Garden*, anno 1688. hectico calore alternis diebus aucto, *tussi* importunâ, *dyspnœâ*; ante omnia *nauseâ* & *vomitione*, præsertim verò *diarrhœâ* torminosâ correpta, plurimùm indè emaciata & viribus spoliata, alium Medicum (me absente) accersivit. Qui, symptomata suborta, causâ eorum posthabitâ, aut saltem non probè perspectâ, spatio hebdomadæ, variis remediis incassùm impugnavit. Mihi tandem vocato, fœmina in ultimo stadio phthiseos acutissimæ versari videbatur, donec ex historiâ morbi clarè admodùm deprehendi, fermentum febrile, fomiti intermittentium non dissimile ansam præbuisse huic symptomatum catervæ, in pulmonibus, ventriculo, & intestinis subortorum. Indéque utut *venæsectione*, *linctu* & *apozemate* pectorali pulmonibus plurimùm infarctis succurrere, atque *opiatis* & *adstringentibus* fluxum alvi colliquativum compescere fategerim: Probè tamen sciens cardinem curationis in hoc verti, ut usu *Corticis Peruv.* fermentum febrile venenatum subigeretur; (colliquatione enim humorum, eorumque excretione in pulmones, ventriculum atque intestina hoc modo impeditâ, tussis, dyspnœa, & diarrhœa torminosa non ampliùs duraret) unciam unam, vel alteram polychrestæ hujus *Antidoti* cum *Laudano* ob præsentem diarrhœam

commixtæ, ſpatio tridui, partitis vicibus, miniſtrandam juſſi, formâ ægræ gratiſſimâ. Quo facto, illicò à febre, diarrhœâ, & quadantenùs ab affectionibus pulmonaribus liberata (appetitu etiam, ac urinâ integrè reſtitutis) multò meliùs ſeſe habuit, quocirca eam in aërem ruſticanum dimiſi, ut pulmones ab infarctu penitùs liberarentur, Atque ibi, uſu *Corticis*, poſt debita intervalla, ex meo conſilio bis térve repetito, prorsùs revaleſcebat.

Anno 1690. eadem imprægnata, ferè toto ingravidationis tempore diarrhœæ torminoſæ, incertis periodis recurrenti obnoxia erat, undè, menſe puerperium præcedente, adeò excruciabatur, ut operam meam iterum petere coacta ſit. Ubi *opiatis* & *adſtringentibus* hunc fluxum ſiſtere incaſsùm tentâſſem, qui poſteà, tempore puerperii, auctus, ſolitam ac debitam perſpirationem penitùs impedivit, undè magnum aliquod incommodum ſubſecuturum, jurè meritò, ſuſpicari fas erat, tandem memor Hiſtoriæ priùs narratæ, auſpicatò judicavi, diarrhœam hanc torminoſam, utut chronicam, à fermento febrili venenato deliteſcente ſubortam fuiſſe: Indéque *Corticis* ʒ.j. cum *diaſcordio* commixtam, formâ pilulari, quam ægra elegerat, exhibendam, & quartâ quâque horâ repetendam juſſi. Undè, ſine cujuſcunque alterius remedii ope, ſpatio bidui, ſudore & perſpiratione ſolitis redeuntibus, à diarrhœâ & torminibus planè liberabatur: Nihilominùs (quod apprimè notatu dignum eſt,) fermento venenato poſt unam vel alteram hebdomadam elapſam iterùm recrudeſcente, duos vel tres paroxyſmos febris intermittentis legitimæ, tertianæ, cum nullâ diarrhœâ vel torminibus ſociatæ, ſucceſſivè paſſa eſt: At febrem repetito *Corticis* uſu facillimè penitùs evici.

Hiſtoria VII.

Febris intermittens choleram morbum ſimulans.

Dominus *Atwood*, habitans ſub inſigni Lunæ dimidiatæ, in vico dicto *Cheapſide*, Vir ſexagenarius, poſtquam ad tres vel quatuor dies, ſtatis periodis, jam febricitaret, jam meliùs ſe haberet, tandem, quaſi in inſtanti, diris ventriculi ac inteſtinorum ſpaſmis, vomitionibus & dejectionibus immanibus *Choleram morbum* referentibus correptus, & penè confectus, in hoc mortis procinctu ſtans opem meam efflagitavit. In levamen ſymptomatum illicò imperavi (quod mihi in *Cholerâ morbo* ſolenne eſt) *aquam pulli* copiosè unicéque bibendam; atque etiam ad humores per glandulas inteſtinorum excretos demulcendos, *enema* ex eodem liquore extemplò injiciendum: Tandem, regione ventriculi *ſacculis aromaticis*, in *vino clareto* & *aquâ ferratâ* coctis & expreſſis, priùs calidè fotâ: Ad ſpaſmos prorsùs ſublevandos, guttas xij. xiv. xv. *Laudani liquidi* in hauſtulo *julapii carminativi*, ſingulis vel alternis horis exhibendas, donec, torminibus & evacuationibus diminutis, placidè obdormiſcere cœperit. Hoc pacto, paroxyſmo ſoluto, evictiſque ſymptomatis indè ortis, vita ægri in vado eſſe viſa eſt. Quandoquidem autem ex urinâ ſedimentum colore lateritio præcipitante, aliiſque indiciis probè noverim dira hæc ſymptomata ſobolem eſſe venenati febrium intermittentium fomitis; indéque eorum revireſcentiam die ſecundo vel tertio ritè expectandam eſſe; præſervationis gratiâ, præſcripſi hauſtum febrifugum cum ʒ. j. *Cortic.* & *Laudani liquidi* gut. x. tertiâ vel quartâ quâque horâ pro-

pinandum, ad fermentum febrile ſubigendum, & recrudeſcentiam dirorum ſymptomatum antevertendam. Die ſequenti autem, antequam doſis *Pulveris* ſatis larga ingeri potuit, derepentè, abſque evidenti occaſione quâcunque, paroxyſmus febris tertianæ intermittentis legitimus repullulabat, non autem diris ſymptomatis, ut antè, ſociatus; quandoquidem ab uſu *Antidoti*, licèt hactenùs nimis parcè miniſtratæ, vires venenati fermenti quadantenùs fractæ fuerant. Ex continuato verò uſu hauſtuum, ſub finem paroxyſmi repetitorum, abſque aliquo alio additamento, planè revaleſcebat æger, urinâ atque appetitu in ſtatum priſtinum reſtitutis, atque hùcuſque poſt plurimos annos ſuperſtes manet, optimâ valetudine utens, indè præſertim (ut arbitror) quia mandatis noſtris morem gerens, poſt febrem, & choleram morbum fugatas, uſum *Corticis*, bis térve, poſt ſtata ac debita intervalla, prophylaxeos gratiâ repetebat.

Hiſtoria VIII.

Altera ejuſmodi.

Domina *Arris*, poſtquam diverſitata fuiſſet in aëre ruſticano, ubi tunc temporis febris intermittens endemia graſſabatur, Londinum reverſa, cholerâ morbo derepentè corripiebatur acutiſſimâ; adeò ut è lecto ſuſcitatus primo mane, feſtinantérque accerſitus ſim ad eam inviſendam: Etenim præ vehementiâ ſpaſmorum, & evacuationum ſuprà & infrà, vita ægrotantis in ſummum periculum adducta videbatur. Extrema quippè algebant, pulſus deficiebat, & inordinatus evaſerat, patienſque ægritudine immensâ, ad deliquium uſque, penè confecta erat. A quibus ſymptomatis eam brevì reſtitui, methodo in priori Hiſtoriâ deſcriptâ. Paroxyſmo autem finito, ubi urinam intensè rubram, ac lateritio colore, inſpexiſſem; hauſtus febrifugos cum *Laudano*, prophylaxeos gratiâ, propinandos juſſi; quos, cùm ſeſe bene habere jam ſenſit, planè neglexit, quaſi officiosè, atque abſque neceſſitate præſcriptos. Hujus autem negligentiæ die ſequente pœnas luebat, recrudeſcente paroxyſmo febrili, cum diris choleræ morbi ſymptomatis ut antè ſociato. A quibus ſymptomatis ubi ſeſe liberâſſet antè præſcriptâ methodo: Ipſa ultrò à me petebat hauſtus febrifugos prophylacticos, quos illa jam æquè diligenter deglutiebat, ac ego lubenter præſcripſeram. Atque, hoc pacto, à febre ac diris hiſce ſymptomatis liberata, protinùs revaleſcebat, & uſu *Pulveris*, poſt debita intervalla, bis térve repetito, hactenus à quinque vel ſex annis ſana manet.

Hiſtoria IX.

Tertia ejuſmodi.

Ante tres menſes accerſitus eram ad inviſendum puerum tres annos natum, ad Inſigne Regii Capitis in *Fetter-Lane*. Inveni eum immensè ſitientem, hebetem ac attonitum; Aderat extremorum frigiditas, & pueri ſalus à parentibus deſperabatur. Quippè per horas xij. cholerâ morbo acutiſſimâ penè confectus erat. Ubi eum ab imminente à ſymptomatis periculo, methodo præfatâ, ſpatio unius diei liberâſſem, ex urinâ lateritia de fermento febrili deliteſcente certior factus, *Pulveris Febrifugi* ℈. j. cum *gut. v. laudani liqu. in cochleari julapii cordialis*, quartâ quâque horâ exhibendum juſſi. Poſt tres drachmas hujus *Antidoti* miniſtratas, virulentiâ febrili ſubactâ,

vegetus ac sanus puer evadebat, appetitu ac urinâ (stupentibus omnibus amicis) spatio tridui integrè restitutis.

Historia X.

Domina *Fendall*, Matrona generosa sanè ac formosa, mense Septembri anno Dom. 1672. & ætatis suæ quadragesimo, febre quartanâ correpta, curæ Pharmacopolæ sese committebat: Medicamentis autem, nescio quibus, jussu ejus, perperàm tractata, & in statum deploratum indè redacta; mediâ brumâ, ubi ab unâ vel alterâ hebdomadâ lecto perpetuò, præ languore, affixa esset, quasi animam illicò efflatura, me accersebat. Deprehendi pulsum ejus debilem, ac celerem, ægritudinem ventriculi immensam, ac perpetuam, lipothymias frequentes, vigilias pertinaces, nauseam ac vomitum indesinentes, sudores multos & colliquativos, sitim inextinguibilem, sputationem magnam, continuam jactationem ac inquietudinem, appetitum summè prostratum, suffocationes hystericas, cæteràsque ejusmodi affectiones in genere nervoso; hæcque omnia symptomata, noctu diéque, sine quâvis remissione, perpetuò urgentia. Undè ægra indies sese ultimum diem oppeturam rata, recidivationem febris primogeniæ obnixè optabat, modò, eâ lege, ab hisce miseriis variis ac perpetuis liberaretur. Ubi applicatione *Emplastri hysterici* & largâ quantitate *Julapii cordialis*, *& cephalicorum*, viribus prostratis, & suffocationibus succurrere incassùm tentâram, nec *Opiata* somnum conciliare poterant, nisi quem semper ægritudo immensa excipiebat, firmiter statuebam catharticis lenioribus morbum hunc in pristinam suam formam restitui debere. Quocirca, *Potionem amaram* cum ʒ.ß. *sennæ* duntaxat, ob debilitatem virium, & lubricitatem alvi solitam, propinandam, atque per tres dies continuos repetendam jussi. Dejectiones indè habuit singulis diebus viij.x.xij. Undè, quamvis debilior quadantenùs evaserat, hoc tamen commodi (prout vota feceramus) reportavit, quòd remissiones & ferè intermissiones symptomatum urgentiũ indè perceperit, & morbus pristinum typum resumpserit: In singulis enim paroxysmis horror, ardor, & sudores copiosi sese invicem iterùm excipiebant. Quo observato, à purgatione ulteriori prorsùs abstinui, atque *Pilulas* è *Cortice Peruviano* exhibendas quartâ quâque horâ præscripsi. Spatio bidui, cùm primùm *Pulveris Febrifugi* ʒ. ß. (qui tunc temporis vegetus ubique venalis prostabat) devorâsset, à febre atque satellitio dirorum symptomatum eam comitantium liberabatur, atque hucusque in vivis est, optimâ valetudine utens, utut recidivationi simplicis febris intermittentis, ex levi quâcunque occasione, sæpiùs obnoxia fuerit.

Febris intermittens in continuam cum syncope, agritudine, sudore colliquativo sociatam sine exacerbationibus & remissionibus degenerans.

Historia XI.

Domina *Thompson* circiter annos 34. nata, vicina Dominæ *Fendall*, ubi ad tres menses febre quartanâ, non obstante Pharmacopolâ, qui ei medicinam faciebat, laborâsset, ac jam symptomatis ferè iisdem quibus nuper Domina *Fendall*, confecta esset, adeò ut vix sese in lecto ab una ad alteram partem movere posset sine deliquio; cùm vicinam suam subitò ac inopinatò restitutam esse famâ accepisset, me etiam accersivit. Ego hanc etiam, methodo, in Historiâ præcedente descriptâ, brevi restitui: Verùm ob pertinaciam morbi, *Pulverem Febrifugum* ad ʒ.j. ß. in variis formis, exhibere coactus sum.

Alterius ejusmodi.

Indè verò, absque additamento cujuscunque alterius medicamenti, præter spem omnium amicorum, qui eam pro deploratâ habuêrant, planè convaluit, à variis atque horrendis symptomatis liberata.

Historia XII.

Febris intermittens typum spasmi universalis primùm induens.

Anno 1682. invisi juvenem habitantem in vico dicto *Covv-Cross*, quem à frigore suscepto inveni derepentè dolore universali acutissimo, rheumatismum spasmodicum referente correptum, quo jam ad horas xij. ad minimùm, excruciatus fuerat; adeò ut præ doloris vehementiâ & diuturnitate, sine viribus, & anhelus jacêret, ac si illicò animam efflaturus. Urinam autem (uti spasmodicè affecti ubique solent) reddebat tenuem, claram & copiosam, pulsus erat admodùm debilis & celer. Dirum hoc symptoma illicò, pro virili, sublevare sategi, efferatum spirituum motum primùm venæsectione (quam in brachio statim celebrandam jussi) compescendo, dein leni vomitorio (quippè vires emeticorum egregias in *rheumatismo* universali debellando jam sæpiùs expertus fueram) & denuò, gut. xv. *laudani liqu. Helmont.* quartâ quâque horâ exhibitis, *in hausculo Julapii cordialis*, quousque doloris perseverantia id indicaret. Hoc pacto, nisu spasmodico, seu efferato spirituum orgasmo jam diminuto, manè proximo ex pulsu in fortem & celerem mutato, atque urinâ contentis saturatâ, & rubedine profundè tinctâ, atque ejusdem cum aëri exponeretur, colore lateritio, æquè ac ex præsenti ægri temperie, febrem manifestò deprehendi. Paroxysmo autem, more solito, subsequentibus copiosis sudoribus, finito, ut reliquias febrilis effervescentiæ tollerem, atque symptomatum dirorum recrudescentiam præcaverem, venenati fomitis subactionem largâ quantitate *Corticis* cum *laudano* commixti festinanter & cum successu moliebar. Æger morigerus spatio xxxvi. horarum indè planè in statum ἀπυρξίας redactus, ex orci faucibus evasit; urinâ simul & appetitu jam integrè restitutis, adeò ut, brevi, muniis solitis, cum firmâ valetudine, fungi potuerit. Utut *Corticem* prophylaxeos gratiâ non repetens, post x. dies elapsos negligentiæ pœnas luebat, uno vel altero febris tertianæ legitimæ paroxysmo, tunc temporis revirescente, non autem cum diris symptomatis ut priùs sociato. A quâ febre etiam, repetito usu *Chinæ-Chinæ*, statim liberabatur, & hucusque (quantùm scio) optimâ valetudine utitur.

Historia XIII.

Febris intermittens spasmum diaphragmatis & partium respirationi inservientium simulans.

Dominicus *Ernly* juvenis, servus Domini *Vvood* habitantis sub insigni Leporis in vico dicto *Pater-Noster Rovv*, post ingurgitationem nimiam vini clareti, cùm primùm die sequenti mensis scilicet Augusti. 3. 1690. pransus esset, horrore, rigore, atque frigore intensissimo corripiebatur, unà cum dolore horrendo regionem diaphragmatis occupante, undè algens, anhelus. & imbecillitate ac languore confectus, ad plures horas, quasi jamjam moriturus, jacebat, arteriis interim, sensu judice, vix sese vibrantibus. Ego advocatus statim deprehendi spiritus à venenato fermento febrili non tantùm irritatos esse, verùm etiam plurimùm oppressos; atque eò magis, quia ventriculum, cùm fermentum stomachicum activo veneno labefactatum cibo macerando haud par fuit, recèns saginaverat. Ideóque, ut ventriculus à molestâ sarcinâ

quàm citissimè liberaretur, jussi, *salis vitrioli* ʒ.j. ß. cum *oxymel. scillitic.* ℥. j. ß. commiscendam, atque *mixturam* illicò cochleatim exhibendam; liquore *Possetico* inter singulas doses calidè & copiosè ingesto. Æger, finitâ vomitione, in lecto decumbens, & multis stragulis coopertus cochlearia iv. vel v. Julapii sequentis cordialis sæpiùs ad libitum sumpsit, donec ab expansione spirituum indè restitutâ, flamma in massa sanguinis accendi incœpit: Deindè jussi ut, ad spasmorum solutionem promovendam, ℥. viij. sanguinis è brachio mitteret, bolum ex *Theriacâ Andromach. & pulv. è chelis cancr. comp.* an. ʒ.ß. confectum, ad spiritus refocillandos, spasmos ulteriores compescendos, & sudores ciendos devoraret; superbibendo haustulum julapii cordialis sequentis.

℞. *Aqu. meliss. cer. nig.* an. ℥.iv. *aqu. pæon. comp. epidem. syrup. caryoph.* an. ℥.j.ß *M. F. Julap.*

Die proximâ scilicet Aug. 4. ubi observâssem alvum esse adstrictam, atque pulsum à remissione febris quadantenùs debilem (utut æger à spasmis immunis esset) ne ex nimia spirituum depressione febris in malignam mutaretur; post rejectionem enematis è *decoct. emollient.* ℥. x. *mell. mercur. & sacchar. rubr.* an. ℥.ij. *& spec. hier. picr.* ϑ.ij. confecti, jussi illicò ʒ.ß. *Pulveris è chel. canc. comp.* è cochleari *Julapii* exhibendam, & sextâ quâque horâ repetendam; tria etiam ampla & acria *Vesicatoria* ad nucham scilicet & carpos internos supra pulsus applicanda, & *bolum Theriacalem*, horâ somni ministrandum. Augusti. 5. ægrum ferè ἀπυρετὸν inveni, atque omnia (uti mihi videbatur) in vado. Indeque duntaxat jussi repetitionem *Julapii cordialis*, & *enematis* quintâ pomerid. (si alvus adstricta id requireret) injiciendi, & *boli theriacalis*, horâ somni exhibendi, & ut ℥. iv. *Decoct. amar. purgant.* crastino manè in promptu essent, quo alvus (si ità visum esset) leniter subduceretur. Mediâ autem nocte, inexpectatò, spasmis adeò horrendis iterùm corripiebatur, ut pluries deliquia indè perpessus sit, atque ad sex horas, ad minimum, algens, & anhelus, velut illicò exspiraturus jacebat: A quo discrimine ægrum haud absque *Laudano* liberare potui, quod indè manu liberali, repetitisque vicibus ministrandum jussi. Spasmis autem hoc modo solutis, spiritus iterùm sese expandere incipiebant, & flamma in massâ flagrare: Quocirca ℥. viij. sanguinis iterùm detraxi, &, ne spiritus indè labefactati derepentè corruerent, *bolum Theriacalem* statim à venæsectione deglutiendum jussi, ut & *empl. hystericum*, galbano in margine obductum circa umbilicum applicandum, & duas Pilulas ex *Ammoniaco, Galbano, Assa Fœtidâ, & Castoreo* confectas tertiâ quâque horâ exhibendas, unà cum cochl. iv. vel v. Julap. sequentis, quandoquidem genus nervosum, velut in hystericis, multùm pati videbatur.

℞. *Aqu. meliss. rut. cerasor. nigr.* an. ℥.iij. *aqu. pæon. bryon. comp.* an. ℥.j.ß. *tinctur. castor.* ʒ.j.ß. *sp. sal. armon.* ʒ.ß. *syr. pæon. comp.* ℥.j.ß. *M. F. Julap.*

Hisce autem non obstantibus, nocte sequenti recrudescebat paroxysmus cum spasmis diaphragmatis & cæterarum partium respirationi inservientium horrendis, & deliquiis frequenter recurrentibus sociatus; quæ symptomata non sine largo & repetito usu *laudani* superare potuimus. Cùm hâc tertiâ vice spasmos periodicè recurrere observâssem, & ab inspectione urinæ jam multùm tinctæ, & colorem lateritium præcipitatæ; deprehendi Prothei-

forme venenum à fomite intermittentium febrium non diversum, sub hac larva delitescens ansam hisce diris symptomatis præbuisse. Ad venenatum igitur hoc seminium penitùs eradicandum, *haustum* sequentem *febrifugum* illicò exhibendum jussi, & tertiâ quâque horâ ad xij. vices repetendum, semper addendo *laudan. Londinens. gr. j.* ß. haustui nocturno, ut, tempore paroxysmi, spasmi præpedirentur.

℞. *Aqu. cardu.* ℥ ij. *aqu. pæon. comp. syrup caryoph.* an. ℥ ij. *pulv. cortic. Peruv. subtiliss. trit.* ʒ j. *M. F. Haustus.*

His ministratis planè convaluit æger, absque quocunque alio medicamento, nisi quòd ℥ j. *Corticis* semel atque iterùm, post justa intervalla, repetendam jusserim, partitis vicibus ministrandam, ut recrudescentia diri hujus morbi præcaveretur: atque sanè votis omnia faustè respondêrunt.

Eâdem æstate, Fabrum Ferrarium habitantem in vico dicto *Covv-Lane* propè *Smithfield*; aliúmque idem mysterium exercentem in Plateâ dictâ *St. John's-street*, eodem ferè modo, post crapulam correptos conspexi, diù scilicet algentes, anhelos, imbecillitate virium ferè ad lipothymiam usque confectos, adeò ut præ atroci & ineffabili dolore, regionem diaphragmatis & abdominis totius occupante, sese illicò perituros crederent. At postquam præsentem orgasmum spirituum, atque spasmos indè subortos venæsectione priùs cohibuissem; *bolo Theriacali* & *Opiato*, atque *Vesicatoriis*, justam spirituum expansionem promovissem, dolor mitigatus, flamma (ut ex vibratione arteriarum & tinctura urinæ apparebat) in sanguine accendebatur, facillimè *Haustibus nostris Febrifugis Opiatis*, quartâ quâque horâ per biduum repetitis, febris cedebat, integrè & sine alterius medicamenti auxilio, ambo sanabantur.

Nuperrimè etiam, scilicet die instantis Februarii decimo sexto, post meridiem, Pharmacopola diligentissimè me accersivit ad invisendum Collegam eximium D. D. *Grear*, qui postquam sese, horis matutinis, injuriis aëris, post intensum frigus præcedens mox regelantis, incautè exposuisset, spasmis adeò atrocibus & horrendis totam pulmonum, & diaphragmatis regionem occupantibus derepentè corripiebatur, uti indè anhelosum, & ad deliquium usque pressum, velut illicò animam efflaturum, sedentémque eum invenerim; decumbere etenim nullatenùs potuerat: Extrema frigebant; urina erat tenuis, & clara; vibratio arteriarum tarda & oppressa, atque per plura momenta nedùm explorando perceptibilis: ferè per quadrantem horæ attonitus, stertore quasi apoplectico afficiebatur. Accersito igitur Chirurgo, ℥ xiv. sanguinis illicò è brachio detrahendas jussi; Pilulam item ex *ammoniaco*, *galbano*, *castoreo* & *assa fœtida* confectam unà cum haustu *Julapii cephalici Spir. salis armon. tincturâ castor. &c.* saturati sæpiùs exhibendam; atque frontem, tempora, & extremos artus *Spir. sal. armon.* imbutos, frictionibus asperis agitandos. Quamprimùm autem spasmi, horum usu, ex parte sublevati fuerunt, quo decumbere poterit, eum in lecto priùs calefacto positum stragulis operiendum imperavi, undè sæviens dolor, post trihorium quadantenùs mitigari cœpit: Pulsus, oppressus licèt, ordinatior fuit: Vires aliquatenùs

tenùs reſarcitæ, reſpiratio liberior. Indéque (annuentibus eruditiſſ. Collegis D. D. *Martin*, & D. D. *Havers* quos in hoc præcipiti caſu accerſendos duxeram) ad reliquias excruciantium ſpaſmorum penitùs tollendas, poſt enematis rejectionem (quod jam in promptu erat) Hauſtus paregoricus cum ʒ.iij. *ſyr. de Mecon. gutt. xiv. laud. liqu. & gr.v. ſalis volatil. C. C.* illicò propinabatur: Quin & quartâ quâque horâ, ad orgaſmum ſpirituum nimium prorsùs compeſcendum, repetebatur: Ne ſpiritibus autem indè præter modum depreſſis & irretitis, febris in malignam fortè degeneraret, *Veſicatorium* inſuper amplum & acre ad nucham applicandum juſſimus. Quid fit? Mane ſequenti invenimus clariſſimum Virum, à ſpaſmis dolorificis, deliquiis juxta, ac anhelosâ reſpiratione liberatum, atque ſudore (uti in fine paroxyſmi febrilis) undique perfuſum: pulſum verò citatiorem ac fortiorem: Et urinam intensè rubram, & frigido aëri expoſitam colorem lateritium referentem: Undè ritè conjectantes, catervam hanc ſymptomatum dirorum, à febrili fermento deliteſcente profectam, atque brevi (ſi venenum *Antidoto* exhibitâ non maturè ſubactum fuerit) repullulaturam; juſſimus ʒ.j. *Chinæ-Chinæ* illicò formâ hauſtûs exhibendam, & quartâ quâque horâ repetendam, addendo hauſtui nocturno *laud. Lond. gr.j.* Die morbi tertio, veneno recrudeſcente, ſpaſmodico dolore in cruribus, ad modum rheumatiſmi levioris, afficiebatur: Ex continuato autem *Corticis* uſu, quarto die convaluit, à dolore penitùs liberatus: Quin ex indè appetitus rediit, atque ſanum planè colorem urina induit. Poſt verò ſpatium tridui elapſum, abſque evidenti quacunque causâ, recidivam paſſus eſt, ſpaſmis thoracicis, licèt non adeò truncu-lentis ut priùs denuò correptus eſt. Urinâ primùm clarè & pallidè redditâ, demùm verò intensâ rubedine ſaturatâ: Nullo autem alio indicio febris præſentis ex pulſu, vel ſiti, apparente; ab hâc exacerbatione verò, ſpatio bidui, ex repetitâ *Venæſectione*, uſu *laudani* & *Corticis* reſtitutus, per quatuor dies iterùm convaluit; tum demùm, ex veneno recrudeſcente, levem quandam ſpaſmorum revireſcentiam iterùm in pectore ſenſit, à quâ, *venæſectione & bolo* ex *Theriac. Androm.* & *Pulv. Goan.* an. ʒ. ß. & *laudan. Lond. gr. j.* confecto ac exhibito; ſpatio unius noctis, ſudoribus undiquaque ſcatens penitùs liberabatur; urinâ, quæ nocte præcedenti clara & tenuis apparebat, manè ſequenti colorem lateritium referente; tertio autem die, ab uſu *Corticis* ſanâ planè apparente; ideóque conſului, ad futuram horum paroxyſmorum ſextanorum recrudeſcentiam antevertendam, ut quarto quoque die unciam unam *Corticis* electi, formâ ſibi gratiſſimâ, devoraret ad tres vel quatuor vices.

Hiſtoria XIV.

Febris intermittens in infante convulſiones ſimulans.

Filia Domini *Sayers* Procuratoris in *Doctors-Commons*, menſes xiij. nata, nuperrimè à veneno febrili ſpiritus deprimente, ad unum vel alterum diem jacebat pallidula, attonita, ſuſpirioſa, ac anheloſa, tanquam illicò moritura (quippè cerebrum & pulmones plurimùm opprimebantur) & eo prorsùs modo quo infantes ſpaſmis obnoxii, in paroxyſmorum intervallis, affecta: Verùm febris præſens ex temperie vel pulſu dignoſcenda non erat. Ego advocatus juſſi ad ſpiritus exſuſcitandos *Emplaſt. cephalic. cum euphorb.* ad

plantas pedum, atque *vesicatoria* ad nucham & carpos internos applicanda, linctum etiam ex *oleo amyg. d. rec. syrup. ex eryssim. & sacchar. cant. alb.* confectum, & in *decocto pectorali* solutum, cochleatim, idque sæpiùs exhibendum: Linimentum etiam ex æqualibus partibus *Unguent. dialthæ. & ol. nucist.* pectori exteriùs illinendum, atque *gr. vj. Pulv. è chel. cancr. comp.* cum æquali quantitate *pulv. de guttet.* commixta, quartâ quâque horâ è cochleari *Julapii cephalici* exhibenda. Horum usu infantula, die sequenti, à prædictis symptomatis plurimùm liberata est: febris (spiritibus jam sese expandere incipientibus) manifesta apparuit, atque typum primò quotidianæ, dein tertianæ induit, à quâ *Pulv. Peruv.* ʒ. ß. soluta in cochleari *Julapii cephalici*, & quartâ quâque horâ repetita, spatio quinque dierum, infantulam liberavit.

Historia XV.

Altera ejusmodi.

Eâdem hebdomadâ accersebar, ut inviserem filiolam Domini *Melvin* habitantis in vico dicto *Little St. Hellens*, vix 12. hebdomadas natam, quæ ad quatriduum, singulis diebus, paroxysmum octo horas durantem perpessa erat. Tempore paroxysmi, clausis oculis perpetuò jacebat, pallidula, attonita; frigus extremas partes occupabat, tanquam illicò esset moritura, neque vagire valebat, ne quidem respirare, (quanquam non aderat evidens spasmus partium respirationi inservientium;) quippè pectus simul ac cerebrum opprimebatur. Ad resuscitandos spiritus *Vesicatoria iij.* ad nucham & carpos illicò applicanda jussi, & ad respirationem relevandam, totum pectus linimento in præcedente Historiâ memorato illinendum; atque, durante paroxysmo, linctum pectoralem ex *oleo amygd. d. & syrup. ex eryssim. & julapium cephalicum* sæpiùs cochleatim ingerendum; extra paroxysmum verò *Pulv. Peruv.* ϑ. ß. cum *Pulv. de guttet. gr. ij.* commixtum in cochleari ejusdem *Julapii* ministrandum: A quorum usu, spatio bidui, à febre ac spasmis liberata (stupentibus, quotquot aderant) revaluit, & hucusque valet.

Februar. 21. 1690. accersitus invisi Filium Domini *Gouge* habitantis in *Bull and Mouth-Street*, menses 13. natum, Gravedine periodicâ cerebri & pectoris correptum. Durante paroxysmo, quasi attonitus jacebat. Post applicationem *vesicatoriorum* ad carpos, *bolum Theriacalem* ad expansionem spirituum promovendam exhibitum, & linctum pectoralem ministratum, ʒ. *ij. Corticis Peruv.* partitis vicibus è cochleari *Julapii cephalici* propinatis, puerulum spatio bidui (Deo favente) perfectè restitui.

Historia XVI.

Tertiana colicam ventriculi simulans, in ophthalmiam degenerans.

Domina *Kirk* quadragenaria, mulier proba ac honesta, quartâ die Aprilis 1689. frigore ex mutatione aëris suscepto, derepentè immani vomitione, ac spasmis ventriculi adeò atrocibus ac truculentis corripiebatur, ut toto cursu paroxysmi (qui ad octo horas durabat, atque demùm sudore subsequente finiebatur) continuum ferè deliquium pateretur, ac si, quovis momento, animam efflatura: Die uno interposito, iterùm, eâdem ferè horâ, recrudescebat paroxysmus, & symptomata priora, sed gradu aucta. Ego igitur festinanter accersebar, ne fortè, antè adventum meum, subitò periret. Ægram inveni vomitione, dolore, ac languore penè confectam, pulsus insuper erat

celer ac inordinatus, extremáque frigebant; urina autem intensè rubra ac contentis saturata, qualis redditur à febre intermittente laborantibus. Colore urinæ, ac spasmodicorum paroxysmorum revirescentiâ periodicâ observatis, ritè conjiciebam hosce spasmos à fomite febris intermittentis ortum suum duxisse, humoribus indè venenatis, per tunicam ventriculi glanduloſam secretionem & excretionem sui moliri satagentibus. Indéque, ubi largâ quantitate *Aquæ pulli* pro potu ordinario, & *opiato*, præsentis paroxysmi solutionem, atque symptomatum indè dependentium allevationem tentâssem; ut paroxysmi recrudescentiam anteverterem, *Corticis* largam quantitatem, formâ hauſtûs exhibendam, ad fomitem venenatum subigendum præscripsi; singulis etiam hauſtibus nocturnis *laudani Lond. gr. j.* commiscendum jussi, ut spirituum elasticitas aliquatenùs tolleretur: & paulò ante paroxysmum expectatum *Pericarpia ex aq. part. olibau. ac terebinth.* commixtis applicanda, ut ab intrà ac ab extrà recrudescentia morbi diri ac atrocis præverteretur. Die octavo, ubi nullus novus paroxysmus invaserat, repetitionem *Corticis*, prophylaxeos gratiâ ante plenilunium & novilunium præscripsi, & ægram dimisi. Venenato autem fomite, die decimo tertio, præter expectationem revirescente, ægra febriculâ ophthalmicâ admodùm dolorificâ illicò corripiebatur (quod olim etiam sibi contigisse affirmabat ante recrudescentiam febris intermittentis *Cortice Peruviano*, consilio Medici rusticani, curatæ, quam ob causam huic methodo ægrè jam consentiebat.) Quocircà ℥. x. sanguinis illicò è brachio detrahendas jussi, & postridiè ℥. *iv. decocti amari cum dupl. Sennæ* propinandas, undè parcè admodùm dejiciebat. Igitur, ut somnum, in levamen virium dolore ophthalmico plurimùm exhaustarum, conciliarem; atque deturbationem alvi citatiorem ac copiosiorem promoverem (siquidem à restitutione febris genuinæ ophthalmiam hanc admodùm molestam ritè profligandam duxi) nocte sequenti ℈. *j. pilul. stomach. cum gum.* & *laudan. Lond. gr. j.* exhibui, atque mane proximo *potionem amaram* ut priùs. Die decimo quinto, collyrium ex *aqu. plantag. troch. alb. Rhas. sine opio*, & *sacchar. crystal. alb.* ad dolorem mitigandum, oculis sæpiùs instillandum, & *hauſtulum paregoricum* horâ somni propinandum præscripsi: febre intermittente, hisce evacuationibus peractis, in propriam suam formam, absque prioribus spasmis restitutâ, spontè denuò evanuit gravis hæc ophthalmia. Febrem autem intermittentem post hasce evacuationes recrudescentem, usu *Corticis* repetito illicò penitùs sanavi.

Historia XVII.

Uxor Vicini mei Domini *Wilson*, habitantis sub Insigni septem Stellarum, in vico dicto *Nevrgate-street*, nuperrimè correpta erat spasmis intestinorum adeò atrocibus & excruciantibus, unà cum vomitionibus immanibus, & continuâ ventriculi nauseâ & ægritudine, uti, præ vehementiâ symptomatum, ad plures horas, extrema frigescerent, & illicò animam expiratura videretur. Collega noster clarissimus D. D. *Carolus Goodall*, morbum hunc colicam genuinam esse opinatus, præscripsit linimentum anodynum, partibus affectis calidè applicandum, atque *pilul. ex* ℥. ß. *extract. Rud.* & *laudan. Lond.* *Febris intermittens colicam intestinorum periodicam simulans.*

gr. j. ß. confectas ſtatim exhibendas ; & *Clyſterem carminativum* (ſi opus foret) injiciendum ; undè cum bombis copioſæ dejectiones ſequebantur , tormina & vomitio ceſſabant , fœmina revaleſcere videbatur. Die tertiâ verò , recrudeſcebat paroxyſmus , eâdem ferè horâ , ſine evidenti occaſione , cum ſymptomatis priùs memoratis ſociatus , qui uſu *opiatorum* cum *cathartico* commixtorum , iterùm , ſpatio xxiv. horarum , ſudore copioſo exceptus , finiebatur. Indè ex præſcripto Collegæ clariſſimi ad recrudeſcentiam colicæ antevertendam *Aquæ minerales cathartica coctæ , & lacte alteratæ* , primo mane calidè propinabantur. Paroxyſmo autem inopinatò revireſcente : inteſtina ſpaſmis torminoſis recèns vellicata nihil dejiciebant , cuncta autem ingeſta , inter horrendam & continuam ægritudinem , vomitione rejecta ſunt. Ægra per plures horas , frequentes lipothymias perpeſſa eſt , atque extremorum frigore territa , ſeſe illicò morituram credebat. Collegâ verò alibi occupato , ego incunctanter accerſebar , colore verò urinæ lateritio , recrudeſcentiâ paroxyſmorum periodicâ , & pulsûs celeritate penſitatis , ritè conjiciebam hanc colicam (utut nullum febrilem calorem deprehendere poſſem , & totum corpus frigeſceret) eſſe ſymptomaticam è venenato febris intermittentis fermento ortam. Indéque ad ſpaſmos compeſcendos , & reliqua ſymptomata vehementia indè ſuccreſcentia ſublevanda , *Clyſterem carminativum* ſtatim injiciendum , atque pilul. ex *Extract. Rud.* & *laudan.* repetendas , atque totum abdomen *Panno Wallico* , linimento *ex unguent. dialth. ol. lil. alb.* & *laterit.* priùs illito , calidè fovendum juſſi. Undè , ſub veſperam , alvo iterùm cum bombis copioſè ſubductâ , ægra ſudore univerſali perfuſa , placidè dormiebat. Mane ſequenti verò , ad præcavendam revireſcentiam paroxyſmi futuri (annuente clariſſimo Collegâ) ʒ. *j. Pulv. Peru.* tertiâ quâque horâ in formâ hauſtûs incunctanter exhibendam juſſi , donec ℥. j. *Pulveris* abſumeretur. Quo facto , ſine quocunque alio remedio revaluit , neque ullam aliam morbi recrudeſcentiam paſſa eſt. *Cortex* autem , ex communi noſtro conſilio , poſt debita intervalla , iterum iterúmque repetebatur.

Hiſtoria XVIII.

Febris intermittens ſub initium colidam horrendam ſimulans.

Dominus *Johnſon* , habitans in *London-Houſe-Yard* , ſpiritibus à venenato fermento febrili plurimùm jam laceſſitis , irritatis , atque demum in ſtatum exploſivum adactis , dolore inteſtinorum ſpaſmodico primùm leviori , verùm per triduum continuato , corripiebatur , qui tandem quarto die adeò ſævire cœpit , uti præ horrendis ſpaſmis , vomitionibus & deliquiis frequentibus , in ſummo diſcrimine verſari videretur , indéque Medicum magni nominis accerſiri curavit ; qui , poſtquam *enemate cathartico , fotu externo & laudano* copioſè ac frequenter exhibito , ægrum , ſpatio xxiv. horarum à ſymptomatis hiſce diris liberâſſet , nullo reſpectu ad febrilem fermentum habito , ei , quaſi in ſanum ſtatum integrè reſtituto , valedixit. At poſt inducias xxiv. horarum infidas , veneno recrudeſcente atque pro gradu virulentiæ aucto , ſpiritus jam potiùs ſubigente quàm irritante ; æger , à febre in malignam jam mutatâ , frequentibus lipothymiis , nullis autem ſpaſmis dolorificis affectus , ſeſe illicò animam miſſurum credebat ; indéque me primo

mane festinanter advocari jussit. Ego ab urinâ rubedine tinctâ, pulsu celeri, utut debili; Aphthis in gutture succrescere incipientibus, ac deliquiis frequenter recurrentibus, cum nullo dolore sociatis, monitus, clarè perspexi venenum sub initium morbi mitius (quale est fermentum febrium intermittentium & remittentium) in magis malignum degenerâsse, ex vi spirituum *laudano* multo obrutâ & oppressâ; dùm interea fermentum venenatum planè negligeretur. Igitur *Vesicatoria* frequentia illicò applicanda jussi, ut spiritus exagitarentur, & flamma in massâ sanguinis denuò exsuscitaretur, & in eundem finem *bolum* ex *theriac. Androm. confect. alcherm. & pulv. è chel. canc. comp.* an. ʒ.ß. confectum, unà cum hausta *julapii cardiaci*, sextâ quâque horâ exhibendam. Undè, die sequenti, pulsum fortiorem, deliquia verò, cæteráque symptomata minora deprehendi; æger placidè dormiebat; paroxysmus intereà, cum levioribus deliquiis conjunctus, alternis noctibus recurrebat, & aphthæ cum inflammatione, salivatione & levi singultu (uti assolet) conjunctæ, per totum os serpebant. Tincturam igitur *Corticis* sæpiùs & copiosiùs exhibendam, gargarismos, cæteráque pro re natâ præscripsi: Usu verò *bolorum alexipharmacorum* & *julapiorum cardiacorum* continuato, tandem, spatio sex dierum, mirum in modum misellus æger revalescebat. At quia paroxysmus, tempore solito, adhuc recurrebat, cum magno successu *Corticis* substantiam exhibendam, & quartâ quâque horâ repetendam jussi modo sequenti.

℞. *Aqu. cardu.* ℥.ij. *epidem. syrup. caryoph.* an.ʒ.ij. *cortic. Peruv. elect. & subtiliss. pulverisat.* ϑ.ij. *theriac. Androm.* ϑ.j. *M. F. haustus.*

Cùm ab his ferè in statum ἀπυρεξίας redigi videretur, insigni & perpetuâ salivatione Natura per ductus salivales virulentiam, quasi criticè, propellere moliebatur. Quocirca ad delitescentes veneni reliquias penitùs subigendas, *Haustus Febrifugos* bis scilicet vel ter in die, ad spatium bidui, adhuc, repetendos duxi, undè æger, urinâ, pulsu, temperie, & appetitu, integrè restitutis, ex orci faucibus liberatus, plaudentibus & mirantibus amicis, convaluit.

Historia XIX.

Uxor Domini *Gamble*, habitantis in Plateâ dictâ *Foster-Lane*, die Januar. 24. 1690. quinto ingravidationis suæ mense, immani dolore lumborum primùm correpta, dein spasmis dolorificis quasi circumcincta, utut alvum, more solito, quotidiè dejiceret, vomitione tamen affecta, ingesta quæcunque, illicò rejecit, atque, præ vehementiâ spasmorum, ferè perpetuò ad modum parturientis, gemens vociferabatur. Post triduum hisce symptomatis penè confecta, obstetricem accersivit, ex cujus consilio, ad abortionem præveniendam, ℥.vij. sanguinis è brachio misit. Dolore autem nullatenùs indè mitigato, ego die 28. suadente obstetrice, advocatus sum: Ubi autem ex pulsu, temperie, linguâ, & urinâ febrem præsentem senserim, & ab adstantibus narratum sit, dira hæc symptomata, à primo morbi insultu, alternis diebus, more paroxysmorum, repullulâsse, & obstetrix, exploratione factâ, os uteri internum strictissimè clausum esse affirmaverit; nec guttula una sanguinis menstrui effluxisset, jure meritò opinatus sum spasmodi-

Febris intermittens spasmos lumborum & abdominis, & dolores partûs simulans.

eos hosce dolores non esse uterinos, & abortionem præsagientes, verùm intestinales, spiritibus à fermento febrili irritatis, & sese in hisce partibus expandere conantibus. Indéque *venæsectione*, ad efferum hunc motum spirituum compescendum, celebratâ, *Haustum febrifugum* illicò, cum *Pulv. Corticis* ʒ.j. propinandum jussi, atque tertiâ vel quartâ quâque horâ repetendum, ad fermentum venenatum eliminandum; singulis dosibus addendo *laud. liqu. Helmont. gutt. xiv.* ut, spasmis indè sedatis, remedium, suâpte naturâ ingratum, in ventriculo nauseabundo & vomituriente meliùs retineretur. Postridiè ægram inveni ferè ἀπυρετὸν, atque à *spasmis* dolorificis prorsùs liberatam. Quandoquidem verò tædio *pulveris* in propriâ substantiâ exhibiti jam afficiebatur, *tincturam* nostram *Corticis* in ejus locum substitui, cum *laudano* quartâ quâque horâ repetendam ut priùs. Die autem sequenti, recrudescente paroxysmo, quadantenùs febricitare cœpit, non autem spasmis dolorificis & vomitione uti anteà afflicta. Quocircà repetitionem *Haustuum febrifugorum* ad sex vices iterùm præscripsi, adjiciendo alternis Haustibus tantillum *laudani*, nè fortè revirescerent spasmi. His autem absumptis, sine additamento cujuscunque alterius remedii, prorsùs revaluit ægra, appetitus, & urinâ integrè restituebantur, nec minimum abortûs symptoma apparebat.

Uxorem Domini *Moodey* habitantem in plateâ dictâ *Fanchurch-street*, iisdem symptomatis, & animi insuper deliquiis laborantem, à septimo mense gravidam, hoc ipso anno, eâdem ferè methodo liberavi; Quæ macilenta licèt, elumbis & valetudinaria fuerit, tandem, tempore debito, vivum infantem peperit, & hucusque benè valet.

Historia XX.

Febris intermittens sub larvâ doloris punctorii lateralis (vapse rheumatici) diù latitans.

Domina *Hamms* sexagenaria, habitans in vico dicto *Bull-and-Mouth-street* (cum jam per multos retroactos annos, tussi & pulmonum infarctui, colicæ ventriculi, ac ictero frequenter recurrentibus, ex obstructione hepatis obnoxia, valetudinariò admodum degisset) postquam per v. vel vj. dies dolore punctorio hypochondrium dextrum occupante affecta fuisset, die Martii 26. 1690. à me opem petiit, de hoc symptomate duntaxat conquerens: Ubi autem observâssem eam more solito vestitam, carnibus vescentem, & in cubiculo obambulantem, neque ullo insigni indicio, ex tussi, respiratione, pulsu, linguâ, vel temperie febrem, pleuritidem, vel peripneumoniam dignoscere valerem; urinam autem multùm tinctam, & in colorem lateritium præcipitatam vidissem, ratus hoc symptoma ab hepatis affectione oriundum, ad icterum straviisse viam, jussi ut ℥. x. sanguinis illicò è cubito dextro detraherentur; & cochleare unum *tinctûs* sequentis cum ℥. iv. *apozematis* calidi quartâ quâque horâ exhiberetur.

℞. *Ol. Amygd. d. rec. syrup. ex eryssim.* an. ℥. j. ß. *sacchar. crystal. alb.* ʒ. j. ß. *M. exactissimè. F. tinctus.*

℞. *Rad. petroselin. fœnicul. gramin. asparag. cichor.* an. ℥. ij. *rad. curcum. cortic. interior. berber.* an. ℥. j. *uvar. Corinthiac.* ℥. ij. *rasur. C. C. ebor.* an. ℥. ß. *croci in nodulo ligat.* ʒ. ß. *sem. anis.* ʒ. j. *coq. in aqu. f. q. s. ad* ℔. ij. *Sub finem ebullitionis addendo vin. alb.* ℥. viij. *Colaturæ adde aqu. lumbric. mag. syrup. è quinque radic.* an. ℥. iij. *M. F. apozema.*

Die autem 27. quum ex difficili respiratione pulmones etiam affectos esse, simul ac hepar suspicarer, jussi eres *Pilular. seq.* horis medicinalibus deglutiendas è cochleari linctûs, superbibendo haustum *apozematis*, & *pannum Wallicum* linimento sequenti imbutum calidè ad partes affectas applicandum.

℞. *Milleped. præpar.* ʒ. *j.* ß. *ammoniac. depurat.* ϑ. *ij. flor. benzoin.* ʒ. ß. *extract. croc. balsam Peruv.* an. *gr. v. balsam sulph. terebinthinat. q. s. M. F. Pil. mediocres deaurand.*

℞. *Unguent. dialth.* ℥. ß. *ol. lil. alb. laterit.* an. ʒ. *iij. M. F. liniment.*

Die autem 28. cùm ex dyspnœâ cum dolore conjunctâ suspicatus sim obstructionem bronchiorum à phlegmate viscido symptomati huic pertinaci ansam dedisse, *apozema* sequens præscripsi copiosè propinandum.

℞. *Decoct. pectoral. depurat.* ℔. *j.* ß. *tinctur. croc.* ℥. *j. syrup. è quinque rad.* ℥. *j.* ß. *M. F. apozema.* Vigiliis etiam, & febriculâ præsenti indicantibus, *bolum* sequentem unà cum haustu *apozematis pectoralis*, horâ somni deglutiendum jussi.

℞. *Theriac. Androm.* ʒ. ß. *pulv. è chel. canc. comp. gr. xxv. syrup. caryoph. q. s. F. bolus.*

Die 29. ad lubricanda bronchia, alvi adstrictionem tollendam, & indè dolorem mitigandum præscripsi *cochl. ij. ol. lini* recèns sine igne extracti, secundâ quâque horâ, unà cum haustu *Apozemat. pectoralis* ministranda; & horâ somni, febriculæ gratiâ & vigiliarum, *bolum theriacalem* repetendum. Die 30. quùm tædio *olei lini* affecta fuisset, atque gradus *dyspnœæ* ferè in *asthma*, forsan à *bolo Theriacali* exhibito & repetito auctus id requireret, lenem vomitionem cum *Oxymel scillitic.* & *aqu. cinam. fort.* an. ℥. *j.* ciendam, & *linctum* unà cum *Apozemate pectorali* continuandum jussi, atque indè respiratione multùm liberiori factâ, eandem *Mixturam emeticam*, ipsâ ægrâ petente, die 31. repetendam, &, fluxu alvi nimio jam suadente, *bolum theriacalem* iterùm horâ somni præscripsi sumendum. Die 1. Aprilis, ubi languorem senseram unà cum febre auctum, *cochlearia* iv. vel v. *julapii cordialis* sequentis ad libitum propinanda jussi.

℞. *Aqu. meliss. cerasor. nigr.* an. ℥. *iv. aqu. cinnam. hord. epidem.* an. ℥. *ij. marg. præparat.* ʒ. *j.* ß. *sacchar. alb.* ʒ. *v. M. F. julap.*

Sanguinis etiam ℥. viij. illicò è brachio detrahendas: Et ad infarctionem pulmonum minuendam *Rad. Iridis, enul. campan.* an. ℥. ß. ingredientibus *apozem. pectoralis* adjiciendam; atque ʒ. ß. *pulveris* sequentis quartâ quâque horâ in cochleari *julapii* exhibendam.

℞. *Coral. rub. marg. præparat. pulv. è chel. canc. comp. salis prunel* an. ʒ. ß. *M. pro iv. chartulis.* Et denique, in subsidium generis nervosi (quod jam laborare incipiebat) *vesicatoria* duo ampla & acria ad interna brachia applicanda. Die secundo Aprilis, phlegma glutinosum pulmonibus impactum copiosâ *apozematis* sequentis exhibitione diluere, & temperare tentavi.

℞. *Rad. scorzoner hispan.* ℥. *ij. liquir. rasas.* ℥. ß. *uvar. Corinthia.* ℥. *iij. coq. in aqu. hord. q. s. ad* ℔. *iv. colaturæ adde syrup. ex acetositate citri, viol. Balsamic.* an. ℥. *j.* ß. *M. F. apozema.*

In subsidium autem tussis & vigilarum (quæ jam urgebant) *bolum* sequentem horâ somni præscripsi.

℞. *Theriac. Androm. balsam Lucatel* an. ʒ. ß. *conserv. fruct. cynosbat.* ʒ. j. *M. F. Bolus.*

Hoc pacto, doctè & argutè delirans, quippè falsa principia ponens, & apparentibus symptomatis deceptus, ægram, febre, vigiliis, deliriis ac dolore penè confectam ad orci fauces duxeram, donec febre, quotidianis & statis periodicis paroxysmis jam tandem typum ac genium suum palàm prodente, suspicatus sum fermentum febrile venenatum delitescens, & spiritibus implicitum, symptomati huic dolorifico admodùm molesto, ansam præbuisse. Quocirca (annuente Cl. Collegâ D. D. *Hulsio*, qui mecum in consilium vocatus est) ad nisum spirituum efferum (quem causam esse doloris deprehendi) minuendum, die tertio Aprilis, *venæsectionem* iterùm in brachio celebrandam jussi; &, ad seminium venenatum deledendum, ʒ.*xij. Cortic. Peruv.* cum æqualibus partibus sacchari albi commixti, partitis vicibus, scilicet ʒ.*ij.* quartâ quâque horâ exhibendas, & *Pannum Wallicum oleo palmitis* illitum ad partem affectam calidè applicandum: Et in languoris relevationem *Cochl.* iv. vel v. *julapii* sequentis ad libitum sumenda.

℞. *Aqu. meliss. ceras. nigr.* an. ℥. *iv. epidem.* ℥.*ij. confect. alcherm. sine moscho* ℥.*ij. sol. aur. n. j. syrup. caryoph.* ℥.*j. M. F. julap.*

Hisce finitis, die quinto, præter spem amicorum, aut meam, conspexi ægram ἀπυρετὸν, placidè dormientem, hilarem, vegetam, à symptomatis universis, & dolore ipso penè liberatam; Ideóque duntaxat repetitionem *linctus* ad expectorationem promovendam præscripsi, & *boli balsamici* horâ somni exhibendi. Die sexto autem, ubi gradum febrilis caloris quendam leviorem jam restantem, atque cum tussi conjunctum observâssem, jussi ℥.*iv. Tinctura Corticis*, seu *Apozematis* nostri *Febrifugi*, ad reliquias venenati fermenti delendas, quartâ quâque horâ exhibendas, & *bolum balsamicum* horâ somni ministrandum. Die septimo febre jam planè profligatâ, *pilulas narcoticas* sequentes præscribere jam ausus sum, horâ somni sumendas; ut spasmi & reliquiæ doloris lateralis indè penitùs tollerentur.

℞. *Pilul. è cynogloss. gr. viij. extract. croc. gr.ij. M. F. Pil.ij. deaurand.*

Nè autem pulmones indè farcti quicquam detrimenti paterentur, *linctum pectoralem* repetendum, eúmque sæpiùs cochleatim exhibendum jussi. Die octavo, quia pilulæ nocte præcedenti præscriptæ ex sententiâ successerant, eas iterùm horâ somni repetendas duxi; & die nono, quandoquidem venenati fermenti revirescentiam jam futuram suspicabar, *bolum* sequentem ter die deglutiendum jussi.

℞. *Pulv. subtiliss. cort. Peruv. elect.* ʒ. *j. sacchar. alb.* ʒ. ß. *ol. amyg. d. rec. q. s. M. F. bolus, addendo semper dosi nocturnæ laudan. liqu. Helmont. gutt. xiv.*

Decimo autem die, ubi ægram, more hystericarum, strangulatione quâdam levi affectam observâssem, duas pilulas sequentes, quartâ quâque horâ exhibendas præscripsi, unà cum ℥. *iv.* vel *v.* Apozematis.

℞. *Ammoniac. gum. galban.* an. ʒ. ß. *M. F. pilul. xiv. deaurand.*

℞. *Rad. scorzoner hispan.* ℥.*j.* ß. *uvar. Corinthiac.* ℥. *ij. liquir.* ʒ. ß. *Coq. in aqu. hord.* ℔. *ij. ad* ℔. *j.* ß. *Colaturæ adde tinctur. croc.* ℥.*j. syrup. de eryssim.* ℥. *ij. M. F. apozema.*

Infarctione

Infarctione autem pulmonum, ac diminuto appetitu id suadentibus, die 12. ægram in aërem rusticanum dimisi, hâc lege, ut, quamdiù, ob tussis & dyspnœæ gradum leviorem adhuc restantem necesse foret, tres pilul. sequentes, omni mane deglutiret.

℞. *Ammoniac. depurat. flor. benzoin.* an. ʒ. ß. *balsam. sulphur. anisat. q. s. M. F. pilulæ mediocres deauranda.* Atque omni nocte *gr. viij. pilul. è cynoglosso* : Et denique ad revirescentiam venenati fermenti præveniendam, post 10. dies *Pulver. Febrifug.* ʒ. *vj.* repeteret partitis vicibus ; *Emplastrum* etiam *Paracelsi.* & *de Minio an. part. aqu. commixt.* partibus diuturno dolore labefactatis superimponi jussi. Undè, brevi, præter spem amicorum, integrè restituta est, & hucusque optimâ valetudine utitur.

Historia XXI.

Faber Lignarius habitans in vico dicto *Cursiter's-Alley*, circiter annum Domini 1684. horis matutinis, horrore, frigore, & indè, dolore lateris sinistri adeò excruciante corripiebatur, ut sub vesperam ejusdem diei, præ vehementiâ spasmorum, universìm algens, imbecillitate confectus, &, more peripneumonicorum, penè suffocatus, me diligenter accersiri jusserit, singulis momentis sese animam efflaturum credens : Ex tussi autem inani (cùm advenissem) suppressâ, & anhelosâ respiratione, proclivitate ad vomendum, & dolore intensissimo regionem pulmonum & pleuræ occupante, probè intellexi cuncta hæc symptomata diritissima, & præsertìm spasmodicam pleuræ & pulmonum constrictionem, ortum duxisse è veneno febrili cum spiritibus implicito. Indéque, post *Enematis carminativi* rejectionem, sanguinis è brachio lateris dolentis ad impetum spirituum demulcendum ʒ. x. detrahendas jussi ; spasmis dolorificis, madore frigido & pulsu ægri formicante non obstantibus. Ad solutionem spasmorum ulteriùs promovendam *Fotum* præscripsi ex *rad. petroselin. fœnic. semin. lin. fœnugr. flor. chamamel. & melilot. in aqu.* coctis conficiendum, atque in vesicâ bubulâ semiplenâ calidè ad partes affectas applicandum, & in ejus locum (quoties eum amovere visum fuerit) *Pannum Wallicum* calidè illitum *linimento* ex *unguent. dialth. ol. lil. alb. & laterit.* an. *part. aqu.* substituendum : Et dein ad orgasmum spirituum ampliùs compescendum *gutt. xv. laudan. liqu.* in haustu *julapii cordialis* exhibendas, & quartâ quaque horâ (si dolor perseveraret) repetendas. Ad lubricandas autem fistulas pulmonares, quò faciliùs phlegma bronchiis impactum rejiceretur, jussi, ut *linctus* ex *ol. amygd. d. rec. syrup. capil. ven.* an. ℥. *j.* ß. *sacchar. crystal. alb.* ʒ. *j.* ß. cochleatìm deglutiretur quartâ quaque horâ, superbibendo ʒ. *iv. apozematis calid.* ex ℔. *j.* ß. *decoct. pectoral. depurat. tinctur. croc.* ℥. *j. & syrup. capill. ven.* ℥. *j.* ß. Effero spirituum nisu indè sedato, & solutis spasmis, pulsus statìm augebatur ; æger à dolore liberatus universìm incalescere, & ab expansione spirituum evidenter febricitate incepit, undè tandem post mediam noctem sudore calido perfusus, respiratione allevatâ, & viribus instauratis, finito paroxysmo, obdormivit. Inspecta autem urina die sequenti multùm tincta & lateritia, illicò haustum febrifugum *Cortice* imprægnatum jussi exhibendum, ad recrudescentiam paroxysmi expectati antevertendam : & quartâ quaque horâ repetendum (addendo semper haustui nocturno *laudan. Londinens.*

Febris intermittens primo insultu peripneumoniam acutissimam simulans.

gr. j.) donec urina (quod ſpatio bidui evenire obſervavi) tandem colorem naturalem recuperaret & contentis debitis ſaturata redderetur. Quo pacto, ægrum quarto die, ſine quâvis morbi revireſcentia planè convaleſcentem, cibo euchymo nutriendum adſtantium curæ tradidi, nec quicquam ampliùs præſcripſi præter *Corticem* poſt decem dies repetendum, ut venenati fomitis recrudeſcentia anteverteretur. Hoc verò conſilio poſthabito, pœnas poſt duas hebdomadas luebat, recidivatione febris tertianæ legitimæ, cum diris verò ſymptomatis, ut priùs, non ſociatæ, quam repetitione *Corticis* facilè admodùm & perfectè curavi; Et æger hucuſque (quantùm ſcio) firmâ valetudine utitur. Eâdem planè methodo inſuper Vitriarium habitantem in Burgo dicto *Southwark*, & viduam in parochia *Sanctæ Helenæ minoris*, & pleroſque alios (quos recenſere nimiùm eſſet) ſymptomatis horrendis peripneumoniæ acutiſſimæ correptos, iiſque diù, in febrium intermittentium initiis, protenſis, feliciter, atque ſpatio breviſſimo curavi.

Hiſtoria XXII.

Febris intermittēs rheumatiſmum ſimulans.

Tinctor Pannorum in vico dicto *White-Croſs-ſtreet.*, à frigore ſæpiùs ſuſcepto, dolore rheumatico ferè univerſali, per omnes artus hinc indè verſatili correptus; Ubi præ gradu doloris ſpaſmodici deliquium ſæpenumerò perpeſſus, de vita deſperare cœpiſſet, tandem me advocavit. Cùm autem obſervâſſem urinam profundâ rubedine tinctam, aëri expoſitam ſedimentum lateritium depoſuiſſe; atque ab adſtantibus narratum eſſet, dolores ſtatis periodis, ſingulis ſcilicet vel alternis diebus, augeri ſolere, atque ſumma ægritudine concomitante exacerbari (utut ex pulſu vel temperamento certa indicia febris, præ ſymptomate vehementi, deprehendere haud potuerim) ritè decrevi ſpaſmos hoſce dolorificos ortum ſuum duxiſſe ex venenato febris intermittentis fomite ſpiritum animalem adeò irritante, ut ad gradum uſque exploſionis adversùs venenum, præſertim in paroxyſmo, ſeſe expandere moliretur. Quocirca in præſens dolorum levamen ℥. xij. ſanguinis è brachio illicò detrahendas juſſi, atque poſt intervallum ſex horarum *vomitorium antimoniale* mitius propinandum; Quo pacto ſpaſmi derepentè minui cœpêrunt: Ut autem morbi fundamenta penitùs eruerem ʒ. j. *Corticis* cum *guttis* aliquot *Laudani liquidi* tertia vel quarta quaque hora exhibendas juſſi; eo modo ſubactionem veneni morbifici moliens, ne ſpiritus indè recèns irritati novum paroxyſmum reducerent. Poſtquam ſeſquiunciam *Corticis* (qui genuinus eo tempore erat ac vegetus) devorâſſet, illicò, abſque quocunque alio remedio miniſtrato, à febre ac ſpaſmis rheumaticis liberatus, urina ac appetitu derepentè reſtitutis, revaluit æger, niſi quod hebes & quadantenus attonitus per triduum manebat, ſpiritibus animalibus à *laudano*, plus quàm à fermento febrili depreſſis. A quo ſymptomate, applicatione *veſicatoriorum*, prorsùs liberabatur, licèt poſt xiv. dies elapſos, quamprimùm ſcilicet energia *Corticis* deficere cæperat, denuò recidivationem rheumatiſmi perpeſſus ſit, quæ æquè facilè *Cortice*, poſt *phlebotomiam*, repetito (nullo alio medicamento exhibito) brevi ſanata erat, uti iis accidere ſolet, qui febris intermittentis revireſcentiâ afficiuntur.

Unable to display this page

æger in ejus usu, durante paroxysmorum intervallo, diligentissimè perfisteret ut priùs. Maii verò 13. à paroxysmis prorsùs liberabatur, atque planè convaluit, utut ob neglectam repetitionem *Corticis*, quam præscripseram, post duas hebdomadas, recrudescente febre intermittente, licèt non ità diris symptomatis stipatâ, probè senserit sese pœnas hujus negligentiæ, jure meritò dedisse. Repetito autem deindè usu *Corticis* bis terve, post debita intervalla, firmam valetudinem recuperavit, & eâ adhuc (quantùm ego scio) utitur.

Historia XXIV.

Febris intermittens sub larvâ febris scarlatinæ & vomitionis diù latitans.

Dominus *Langley* habitans prope Hospitium dictum *Bridevvell*, ubi à frigore susceptо, valetudinariò ad unam vel alteram hebdomadam degisset, tandem nauseâ, ægritudine & vomitione per quatriduum continuatâ affectus, atque etiam efflorescentiâ, per horas quatuor à primo decubitu, singulis noctibus recurrente, & *Febrem Scarlatinam* simulante, per totam cutim sparsâ, unà cum pruritu, ac calore inflammatorio admodùm molesto afflictus, à me nuperrimè opem petiit. Symptomatis autem seriò pensitatis, præsertim ubi urinam multâ rubedine tinctam & contentis saturatam inspexeram, fermentum febrile fomitis intermittentium æmulum percepi. Indéque ad demulcendam irritationem spirituum præternaturalem à veneno inflammatorio ortam, & massæ sanguinis communicatam, ut ℥.*xij.* sanguinis è brachio illicò extraherentur, jussi, utque alvus mane sequenti ℥. *iv. decoct. amari* & ʒ.ß. *syrup. de spin. cerv.* subduceretur. Ne autem spiritus ab hisce evacuationibus depressi, veneno eliminando prorsùs impares redderentur, & morbus indè in malignum mutaretur, *Bolum cardiacum* præscripsi è *theriac. Androm. & pulv. è chel. canc. comp.* ʒ.ß. confectum, horâ somni, post venæsectionem exhibendum, itidémque post purgationem repetendum, & *julapium cordiale* temperatum ad libitum propinandum. Denique posthæc unciâ unâ *Corticis Peruv.* formâ ægro gratissimâ, partitis vicibus, ad spatium xxiv. horarum, fermentum febrile aggressus sum. Æger verò à nausea, vomitione, pruritu, cæterisque symptomatis molestis liberatus, urinâ ac appetitu restitutis, spatio tridui integrè revalescebat.

Historia XXV.

Febris intermittens apoplexiam simulans.

Accersitus anno Dom. 1580. ad invisendum filium Reverendi admodùm D. D. *Fovvler*, nunc *Episcopi Glocestrensis*, puerum circiter annos xij. natum; eum observavi summo stupore correptum, stertentem, cæterisque apoplexiæ fortissimæ symptomatis affectum: Et à somno isto profundo, *Phlebotomiâ in Venâ* jugulari celebratâ, applicatione *cucurbitularum* intra scapulas cum *scarificatione* profundâ, injectione *enematis* acris, exhibitione *potionis cathartica*, *vesicatoriis* frequentibus, *sternutatoriis* aliisque ejusmodi remediis evacuantibus ac stimulantibus, puerum excitare sategi. Die sequenti eum inveni (mirum dictu) non tantùm expergefactum, verùm etiam, absque minimâ hebetudine, erectum in lecto sedentem, atque cum sociis ludentem, à febre perfectè liberatum, ac victum petentem. Postridiè autem, eâdem ferè horâ diei, advocatus, ubi eum *apoplexiâ* iterùm, ut priùs, laborantem observâssem, methodo priùs memoratâ *apoplectica symptomata* sustuli. Observatione hâc bis factâ, nullus dubitabam fermentum *febris intermit-*

tentis sub protheiformi hâc larvâ delitescens, *apoplecticis* hisce *symptomatis* ansam dedisse, neque absque venenati hujus fomitis subactione, revirescentiam *apoplexiæ* præcaveri posse. Quocirca (annuente Collegâ meo eximio D. D. *Daniele Cox*, qui jam mecum in consilium adhibitus erat) statutum est, prophylaxeos gratiâ, *Corticem Peruvianum* in paroxysmi intervallo copiosè ministrandum esse. Quo exhibito, *apoplexia* nunquam iterùm rediit, utut puer, post unam vel alteram hebdomadam elapsam, paroxysmos aliquot febris intermittentis, primùm tertianæ, dein simplicis quotidianæ perpessus sit, à quibus, repetito usu *Corticis*, facillimè liberabatur.

Historias ejusmodi plures *sub finem capitis de febre apoplecticâ & paralyticâ videre est.*

Historia XXVI.

Circiter annum 1683. nuntiatum est, Avunculum meum Dominum *Watt* (qui ferè per annos xv. retroactos obesus, hebes & somnolentus fuerat, & jam annum ætatis sexagesimum quartum agebat) post triduum valetudinariò transactum, demùm *apoplexiâ* correptum fuisse in domo meâ rusticanâ, cùm ibi loci febres intermittentes, constitutione aëris conspirante, epidemicè grassarentur; ego quippè multis negotiis Londini implicitus, impetravi à Fratre meo dilectissimo, aque Collegâ Clarissimo D. D. *Tyson* ut eum invisere, quod lubenter fecit, instructus priùs lanceolâ ad extrahendum sanguinem (si visum fuisset) *Vesicatoriis*, *julapio cephalico*, *pilulis cathartici*s, *sternutatoriis*, aliisque ejusmodi medicamentis in curatione *apoplexiæ* necessariis. Insuper me suadente, unciam unam *Corticis Peruviani* secum tulit, quem (cæteris omnibus posthabitis) jugiter ingerendum consului, modò, ex spontaneâ symptomatum apoplecticorum remissione id fieri posset. Ritè etenim conjiciebam, ex constitutione tunc temporis epidemicâ, atque apparatu *apoplexiam* præcedente, gravem hunc morbum potiùs symptomaticum esse, ac à fermento febrili ortum, quàm primarium atque genuinum; proindéque desinente paroxysmo, inducias ultrò concessurum esse. Uti è contrà, si morbus fuisset primarius, ob ætatem ægri provectiorem, atque stuporem solitum, & habitualem, planè funestum fore, atque supra Medicinæ sphæram positum. Clariss. D.D. (itinere jam peracto) ubi, ob omnium symptomatum remissionem, observâsset ægrum quadantenùs à somno ac stupore ultrò restitutum, atque sensûs, hebetioris licèt, compotem, indéque *pulveri* deglutiendo parem; spatio sex horarum ℥. *j. Corticis* ei ministrari curavit (cæteris omnibus ad *apoplexiam* spectantibus posthabitis) undè, licèt post bihorium, paroxysmum febris intermittentis legitimum perpessus sit æger, nullis symptomatis apoplecticis denuò tentatus est, atque equidem in posterum, absque exhibitione cujuscunque alterius remedii, per tres vel quatuor hebdomadas à febre liber mansit; utut per totam hyemem insequentem, recidivationi febris intermittentis simplicis, jam quotidianæ vel tertianæ, jam quartanæ sæpenumerò obnoxius fuerit. A quâ tandem, vernâ tempestate sequenti, usu *Corticis* perfectè liberatus optimâ valetudine per plures annos utebatur, multò minùs hebes ac somnolentus quàm priùs.

Altera ejusmodi.

Historia XXVII.

Hemicrania periodica Cortice Peruviano curata.

Anno 1690. à frigore susceptо, ego ipse, ad quatriduum, insolito faciei calore periodico, præsertim à pastu, affectus sum : Dein per tres vel quatuor dies continuos *Hemicraniam* molestam, sinistram capitis partem occupantem, ab octavâ horâ matutinâ ad quintam usque vespertinam protensam, quotidie patiebar : Quoad cætera firmè valebam, &, cum appetitu integro, muniis solitis fungebar. Quandoquidem autem hunc morbum, antehàc in aliis, non obstante repetita *venæsectione*, applicatione *vesicatoriorum*, *cucurbitularum*, *fotuum*, *errhinorum*, *masticatoriorum*, & exhibitione methodicâ *cathartico*rum, *emeticorum*, cæterorúmque id genus, ad mentem veterum, valdè chronicum & contumacem sæpiùs observâssem ; atque molestum hoc symptoma à fermento febrili delitescente subortum esse, suspicatus essem utut nulla febris præsentis indicia apparerent. Post extractionem ℥.xij. sanguinis è brachio sinistro, *Pulveris febrifugi* ℥.j. spatio bidui devoravi. Postquam *Corticis* ʒ.v. absumpsissem, dolorem multò mitiorem, die sequenti (periodicè licèt & designato tempore recurrentem) passus sum. Penso verò absoluto, die proximo prorsùs liberatus sum. Post tres autem hebdomadas recrudescebat dolor (sicuti in febre *Cortice* curatâ solet) quem non sine *China-China* ℥.j.ß. jam superare potui, quippè vegetam & genuinam penes me tunc temporis non habui. Repetito autem *Cortice* post duas hebdomadas, prophylaxeos gratiâ, hucusque, sine quocunque alio medicamento exhibito, optimâ valetudine utor.

Ad Dominum *Bodington* habitantem in vico dicto *Lothbury*, Hemicraniâ periodicâ per tres hebdomadas, eodem ferè modo affectam, nisi quòd, ex mora paroxysmorum longiori, tandem quadantenùs febricitare inceperit, accersitus sum. *Corticis* autem ℥.j. exhibitâ, post detractionem sanguinis, applicationem *Vesicatorii* ad nucham, *& bolum Theriacalem* priùs ministratum, spatio bidui patiens planè convaluit.

Historia XXVIII.

Febris intermittens cum dolore nephritico conjuncta.

Domina *Fox* vidua elegans & robusta, quæ à multis retroactis annis affectiones hystericas atque etiam nephriticas post longa intervalla recurrentes perpessa fuerat, & calculos plures è renibus excreverat : Et anno ætatis quadragesimo, ferè ad duodecim mensium spatium, menstruarum purgationum solitarum omnimoda suppressione laborasset, demùm lumborum dolore atroci correpta, incertis spasmis, verùm utplurimùm quotidie revertentibus excruciabatur. Plurimis, iisque maximi nominis Medicis (qui variis methodis, jam ut Nephriticam, jam ut menstruis purgationibus destitutam eam tractârunt) per spatium trimestre incassùm consultis ; denuò, ubi dolores penè continui facti sunt, atque adeò exacerbati, uti extremæ partes indè algerent, atque, præ spasmorum vehementia, mulier ferè perpetuò lipothymica jaceret, nostram opem petiit. Post rejectionem *enematis carminativi* (spasmis vehementioribus id indicantibus) venam lateris affecti in brachio tundendam, atque sanguinis ℥.*viij.* illicò detrahendas jussi ; partes affectas etiam, coram luculento igne, *linimento* ex *unguent. dialth. ol. lil. alb. laterit.* an. *p. aq.* confecto illinendas ; & demùm *extract. Rud.* ʒ.ß. cum *laudan. Lond. gr.j.* ß. commixtam, forma pilulari in lecto deglutiendam præscripsi ; atque *Apozema nostrum Nephriticum*

ex *semin. malv. alth.* &c. liberè propinandum : *Julapium* etiam *hysterieum spiritu salis armon.* saturatum sæpiùs exhibendum jussi. Incassùm autem hæc omnia, quamprimùm enim vis *laudani* anodyna deficere incipiebat, vomitio, algor extremorum, lipothymiæ,& spasmi horrendi, ut priùs recrudescebant, quos allevare non potui absque quantitate *laudani* adeò largâ & frequenter repetitâ, ut miselka ægra, indè perpetuò dilirans,stupida ac attonita jaceret. Ubi autem die tertio observâssem urinam multâ rubedine tinctam, contentis saturatam, ac in colorem lateritium præcipitatam, clarè perspexi fermentum Febrile (utut ex vehementiâ spasmorum extrema jam frigerent) sub hisce spasmis delitescere : Indéque *Haustum* nostrum *febrifugum Corticis* ʒ.j. & *laudani liquid.gutt. xx.* saturatum statim propinandum, & quartâ quâque horâ repetendum duxi. Undè post horas 30. (restitutâ jam urinâ in colorem naturalem,atque dispositione ad vomendum plurimùm victâ) dolor multò magis allevabatur, quàm ubi longè majori *laudani* dosi ægra hebetabatur : Appetitu insuper restituto, carnibus vescebatur, atque magis vegeta ac vivax quàm anteà apparebat. Quandoquidem autem à spasmis dolorificis immunis non erat, nisi quamdiù *laudano* repetito renes sensu privati narcosi afficiebantur, eam, per spatium duarum hebdomadarum, omni die à purgatione libero, in *Balneum* artificiale ex *aquæ & lactis* an. *part.æqu.* confectum, herbis, cæterisque ingredientibus lubricantibus saturatum, quotidiè immittendam duxi,ut, lubricantis meatibus urinariis, calculi renibus aut ureteribus impacti, faciliùs deturbarentur; &, in eundem finem, tertio vel quarto quoque die, alvum *Bolo cathartico lenitivo*, horâ somni exhibito, & *aquis mineralibus* coctis, cum vel sine *mannâ*, prout opus fuit, mane proximo subducendam jussi; ante & post singulas purgationes & balneationes dosin *laudani* satis largam ministrando. Undè dolores & spasmi adeò allevabantur, uti fœmina, quæ priùs ob acutos & vehementes dolores vix à lipothymiis, vel in lecto, immunis esse potuit,jam non tantùm in cubiculo obambularet, sed etiam foras exiret, atque frequenter(me jubente) currum, ad extrusionem calculorum promovendam, conscenderet, licèt omni nocte dosin *laudani* largam, ad acutos spasmos antevertendos, repetendam jusserim; atque alvum, post debita intervalla, *pharmaco cathartico* leniendam; ne ex ejus constrictione dolor nephriticus (uti solet) adaugeretur; *Cerevisiam* insuper ordinariam, sacculo ingredientium *antiscorbuticorum* alterandam, atque haustum ex *vini chalybeati* & *decocti amari* sine purgantibus an. ʒ.j.ß. omni mane à purgatione libero propinandum jussi : Quippè ex diathesi manifestò scorbuticâ & hypochondriacâ,menstruis purgationibus suppressis,æquè ac à calculis in renes aut ureteres impactis, hosce spasmos subortos esse jam suspicari cœperam. Hâc methodo mensibus demùm restitutis, & calculis plurimis majoribus excretis, prorsùs convaluit, & hucusque à dolore omni libera, plaudentibus amicis, optimâ valetudine utitur, & hilaris ac vivax muniis solitis fungitur.

Eâdem ferè methodo Coquum habitantem in vico dicto *The Old Change* liberavi ab horrendis spasmis calculosis cum febre conjunctis.

Historia XXIX.

Domina *Royston*, vetula clumbis ac paralytica, circiter annum Dom.1678. & *Febris inter-*

mittens febrifugo nostro curata cùm vires Corticis defecêrunt.

ætatis suæ 67. Febre intermittente tertianâ, tempore verno, correpta, cujus paroxysmis adeò protensis atque cum diris admodùm symptomatis sociatis ubi vires suas haud pares sufferendis sensit; sese in manus Medici consueti atque Collegæ mei Clarissimi curandam dedit. Ille autem, utut senex, atque exercitatissimus in Arte Medicinali, quandoquidem vires *Corticis* febrifugas haud sæpè explorâsset, ab ejus usu planè abhorruit, atque potiùs *venæsectione*, lenibus *catharticis, emeticis, pericarpiis*, atque longo usu *decocti amari* sine purgantibus, cæterorúmque ejusmodi febrifugorum fallacium ac incertorum, curationem perficiendam duxit. Indè, spatio Lunæ unius, viribus ægræ plurimùm attritis, præsertim à febre jam typum suum in duplicem tertianam mutante, universa symptomata cum subitò virium collapsu in pejus ruebant; ego igitur à perterritis adstantibus etiam accersebar, ut unà cum Clarissimo Collegâ de novâ curationis methodo instituendâ consulerem. Ego autem, experientiâ virium *Corticis* multifariâ fretus, animum dedi Clarissimo Collegæ, ut lubentissimè vires ejus in hâc Vetulâ experiretur, non obstante provectiori ejus ætate ac paralyticâ affectione, quas ob rationes hactenùs eum præscribere non ausus fuerat. *Cortice* autem ad ʒ.*vi.* spatio tridui exhibito ac devorato, planè convaluit ægra, quocircà, ne officiosus viderer, memet ultrò subduxi, atque ægram in Clarissimi Collegæ manu reliqui, postquam eum clàm monuissem usum *Corticis*, ad recidivationem antevertendam, post debita intervalla repetendum esse. Verùm hoc sano consilio (utrùm ægræ vel Medici culpâ nescio) posthabito, sæpiùs, scilicet post intervalla unius, duorum, vel trium mensium, ad spatium sesquianni recruduit morbus, toties à *Cortice* profligatus, quoties eum revirescere contigerat: At seminium penitùs hucusque deletum non erat; undè anno 1679. media hyeme, ego solus à Vetula perterrita, attrita & imbecillitate penè confecta advocor, ubi vix ulla spes revalescentiæ affulsit, unoquoque paroxysmo cum diris symptomatis sociato, & jam singulis diebus revirescente, atque ad spatium horarum xviij. vel xx. protenso, invenio mulierem præjudicio adversus *Corticem* præoccupatam, quippè duas ejus libras, ad minimum, nullo cum fructu sese devorasse affirmabat, & ego ipse observaveram ab uncia una *Corticis* vix unum paroxysmum differri potuisse; adeò sese Vetula huic remedio assuefecerat. Statutum est igitur in gratiam mulieris, utut Vetulæ, tamen vitæ amantissimæ, vires febrifugas alterius *Specifici* experiri, cujus efficaciam ante multos annos, priusquam *Cortex* mihi notus fuisset, in debellandis hujusmodi febribus sæpiùs comprobâram. Quandoquidem autem pharmacum erat admodùm ingratum; in formam pilularem redactum, ut ejus sapor vomitionem minùs provocaret, modo sequenti exhibendum præscripsi.

℞. *Pulv. flor chamamel. subtiliss. trit.* ʒ.j. *antimon. diaphoret. salis absynth.* an. ʒ.ß. *mucilag. gum. tragac. q.s.* M.F. *Pilul. mediocres deaurandæ, quarum quatuor capiat quamprimùm unà cum hausta Julapii cordiali, quod in promptu est, repetátque sextâ quâque horâ.*

Undè, spatio bidui, præter spem adstantium, à febre, brumali tempestate, & concrescente ubique gelu, penitùs liberabatur, neque posteà unquam morbi revirescentiam passa est. Nec non (quod equidem notatu dignissimum est) appetitum integrum, & firmam valetudinem, brevi consecuta, quasi iterùm juvenescere quadantenùs visa est, & jam, ubi octuagesimum ætatis annum penè attigerit,

attigerit, vultu vivaciori, ac animo hilariori prædita est, corpore magis erecto, & gressu magis cito ac firmo incedit, quàm ante febrem. Quod meherculè multo & diutino *Corticis* usui maximè acceptum referendum duco, præsertim, quia nonnullos alios etiam, à multo hujus pharmaci usu, è statu valetudinario, in habitum corporis magis athleticum & robustum quàm priùs, restitutos sæpiùs vidi. Quocirca, hoc vivum ac præclarum exemplar ob oculos eorum ponere soleo, præsertim seniorum, qui opinione nescio quâ præoccupati, ab usu hujus remedii timent. Siquidem jam mihi multâ experientiâ freto persuasum est, nihil inauspicatum ab hujus pharmaci usu unquam eventurum esse (modò infelix ἰδιοσυγκρασία absit) ubi manu sat liberali fuerit exhibitum.

Historia XXX.

Circiter annum 1685. accersitus, invisi Filiolum Domini *Barnard* Jurisperiti, vix duos annos natum, quem inveni plurimùm febricitantem, atque more infantium denturientium, pulmonum infarctu, cerebri oppressione, ac hebetudine laborantem, undè spasmos mox subsecuturos, jure meritò suspicabar. Quocirca ad spiritus resuscitandos, *Suppedanea* acria ad plantas pedum; & *vesicatoria* ad nucham & carpos applicanda jussi; quinetiam *Julapium cephalicum* ad libitum pitissandum, & *Pulv. è chel. canc. comp. gr. vj.* cum *pulv. de guttet. gr. iv.* commixta, sextâ quâque horâ exhibenda. Undè plurimùm à symptomatis prædictis liberatus videbatur. Febrili autem paroxysmo, iisdémque symptomatis, unoquoque die, atque eâdem ferè horâ iterùm atque iterùm periodicè recurrentibus, nullus dubitabam recrudescentiam symptomatum, unà cum febre, *Cortice* tollendam esse. Cùm autem pueri ἰδιοσυγκρασείᾳ spem meam frustrata esset, postquam spatio quinque dierum propè *ʒ. vj. pulveris Peruv.* nullo cum fructu, illi ministrâram, vitâ pueri in maximo discrimine jam versante, *gr. xx. Pulv. nostri febrifugi è cochlear. Julapii cephalici* exhibenda jussi, & sextâ quâque horâ repetenda. Undè spatio bidui, à febre atque omnibus symptomatis liberatus reconvalescebat puer, & adhuc valet.

Febris intermittens specifico nostro curata ubi Cortex ab agri idiosyncrasiâ irritus reddebatur.

Hoc etiam remedio Domina *Gumley* febre tertianâ, quæ ob fœminæ ἰδιοσυγκρασίαν vires *Corticis* superaverat, correpta, brevi liberata est.

EXERCITATIO SECUNDA.

De Febribus Continuis, præsertim Remittentibus συνοχοις, sivè Continentibus.

CAPUT I.

De Febribus Continuis in genere.

De febribus continuis in genere.

IN priori *Exercitatione* generalem *Febrium*, rationem & continentem earum causam, in *venenato fermento* spiritibus animalibus implicito consistere docuimus, & symptomata multifaria, quæ febricitantibus accidunt, indè dependere demonstravimus: *Febrium* etiam intermittentium ætiologiam, pathologiam atque indicationes curativas ab hoc fonte clarè & perspicuè deduximus. Restat jam, ut ad hanc Cynosuram theoria *febrium* continuarum *συνοχων*, scilicet simplicium & mixtarum, *Inflammatoriarum*, *Colliquativarum*, & *Συνοχων*, quæ supereſt excolenda, dirigatur; indicationes curativæ eliciantur, & denique methodus medendi cum ratione ac experientiâ congruentior stabiliatur, quàm ea quæ olim humorum & qualitatum evidentium doctrinâ innitebatur.

Fermenta febrilia à se invicem gradu tantùm differunt.

Ante omnia, hic loci notandum venit, *Venena* in genere, seu *fermenta febrilia*, quotquot sint, eandem ipsissimam naturam sortita esse, atque, utut jam vi *emeticâ*, jam *catharticâ*, &c. eximiè prædita sint, undè vehementia, eáque admodùm multiplicia symptomata proferre apta nata sunt; in quantùm tamen species *Febrium* discriminant in *intermittentes*, *remittentes*, *Continuas* vel *Malignas*, ab invicem gradu solummodò differre; prout plùs minùs principium vitæ, seu spiritus animales obruunt aut delent; indéque mutationes in massâ sanguinis, ac symptomata in genere nervoso variantia producunt. Exempli gratiâ, quoties spiritus robore nativo pollentes, & mitti veneno obsessi, adeò firmi ac constantes sunt, uti spatio xxiv. horarum victoriam reportare valeant; licèt delitescens fomes statis periodis nunc his, nunc aliis, ad recrudescendum aptus sit; *Febris* indè formatur verè *Intermittens*, de quâ in *priori Exercitatione* sat supérque sermonem habuimus. A proximo veneni gradu spiritus quadantenùs fracti, licèt perciti & irritati, toto suo nisu & conamine hostem, unius vel alterius diei spatio, excutere nequeunt: Hinc formatur *Febris* Συνοχὴ, ubi æger continuò febricitat; exacerbationes tamen & remissiones, statis periodis sentit: Licèt enim Natura in unoquoque certamine, quotidiè superior evadat, quia tamen victoriam admodùm

diminutam, ob deficientem ſpirituum expanſionem, ſemper reportat; nuſquam, in ſtatu prorsùs ἀπυρίτῳ, de hoſte triumphat. Si gradus veneni ſit adhuc intenſior, & ſpirituum expanſio non tantùm valdè deficiat, verùm etiam cum multo niſu & labore ad metam elaſticitatis, quam aſſequitur, pertingat; ſpiritus indè excandeſcentes in ſtatum exploſivum adiguntur, varios dolores in univerſo ſyſtemate, vel parte aliquâ ſingulari excitantes, aliquandò vomitus, vel feceſſus enormes, vel utroſque ſimul efficientes. Febris hinc orta, pro diverſitate ſymptomatum vehementium, nunc *Inflammatoria*, nunc *Colliquativa* ſeu *glandulosa*, jure meritò denominatur, & typum *Rheumatiſmi univerſalis* vel *particularis*, *Pleuritidis*, *Peripneumoniæ*, *Eryſipelatis*, *Anginæ*, *Ophthalmiæ*, *Febris Scarlatinæ*, *Varioloſæ*, *Morbilloſæ*, *Diarrhœæ*, *Dyſenteriæ*, *Choleræ morbi*, *Colicæ Ventriculi* vel *Inteſtinorum*, *&c.* pro genio fermenti vario, & partis affectæ debilitate ſimulat; exacerbatio inſuper, & remiſſio periodica ex hiſce ſymptomatis clariùs quàm à calore febrili aucto vel diminuto dignoſcitur: Calor enim, ſæviente ſymptomate, præ langùore miteſcit, remittente, augetur, & evidentiùs ſe prodit. A gradu veneni intenſiſſimo ſuboritur febris Σύνοχος, ubi, utut mitia ſub initium cuncta appareant ſymptomata; quia ſpiritus primo ictu mortificati, luctæ inſtituendæ impares redduntur; febris tamen plus minùs maligna eſt: ſpiritibus enim mortificatis, *Antidotus febrifuga* nullius usûs eſt, donec Arte vel Naturâ venenum quadantenùs ſubigatur, & febris typum *Benignæ*, ſeu Συνεχέος induere incipiat.

Febres benignæ mutantur in malignas, & vice versâ.

Varia hæc venenata fermenta (utut febres indè ortæ typo, ſymptomatis, & methodo curationis toto cœlo diſtent) non ſpecie, ſed gradu tantùm, ab invicem differre ulteriùs conſtat; quia non tantùm *Febres Remittentes*, verùm etiam nonnunquam *Intermittentes*, ex malâ praxi, in verè *Continuas*, *Malignas*, & *Peſtilentiales* mutari contingit: Et è contra *Malignas* (præſertim Autumnales) non rarò in *Remittentes* vel *Intermittentes* terminari. Nec non facilè obſervatu eſt, febres ſummè *Malignas*, idque in conſtitutione epidemicâ (ubi venenum ab extra admiſſum, vi deleteriâ, ſi quod aliud, maximè præpollere videatur) primo inſultu typum *Febris* Συνεχέος induere, atque tertio die, ſi non etiam quinto, & ſeptimo, inducias dare, cum evidenti diaphoreſi ac remiſſione conjunctas: A quo tempore, gradu veneni jam aucto, & morbo ad ſtatum properante, in Σύνοχον degenerant, & *Petechiæ*, *Eruptio miliaris*, vel aliæ aliquæ malignitatis notæ quàm citiſſimè efflorescunt. Ex adverſo, *Febres Petechiales*, *Purpureæ*, & ipſæ *Peſtilentiales*, propè criſin (quoties eam contingit eſſe ſalutarem) veneno quadantenùs ſubacto, & ſpiritibus priùs implicitis ſeſe expandere incipientibus in *Benignas* & Συνεχεῖς, *Putridas* dictas tranſeunt, ſudore, ſingulis vel alternis diebus, ſtatâ horâ, pro ratione paroxyſmi antecedentis, plus minùs copioſo excipiuntur, quem ſequitur ſomnus placidus, delirii, cæterorúmque id genus ſymptomatum remiſſio; aliáque Naturæ victricis indicia ab urinâ, pulſu, & temperie deſumenda; donec tandem æger, totâ materiâ febrili deflagratâ, & veneno penitùs ſubacto, ſpiritibus indè priſtinam expanſionem recuperantibus, ſensìm in ſtatum ἀπυρξίας reſtituatur. Inſuper, febres Σύνοχοι, præ-

Febres Peſtilentiales in principio ſunt continentes.

fertìm infantium, uno tenore per quatriduum progredientes, non rarò observavi, quinto vel sexto die, veneno ex regimine debito quadantenùs diminuto, in Συνοχὰς vel ipsas *Intermittentes* terminari. Imò nuperrimè in familiâ vicini mei Domini *Man* (ubi octo ad minimum simul decumbebant, uno eodémque modo primùm correpti) sex, quos inviſi ante tertium diem morbi, scilicet priusquam venenum ex morâ exaltaretur, merâ *Corticis* exhibitione, cum, vel sine *Venæsectione*, pro ratione symptomatum, spatio bidui vel tridui integrè restitui: Dominum verò ipsum, atque ejus conjugem (qui opem Medicam ad diem septimum vel octavum distulerunt) ex orci faucibus, non nisi spatio Lunæ integræ, idque difficulter admodùm, usu frequentium *vesicatoriorum*, *alexipharmacorum*, cæterorúmque ejusmodi *antipestilentialium* remediorum liberare potui. *Cortex* hìc nihil valebat; delirabant enim, lipothymiâ, subsultibus tendinum, cæterisque diris in genere nervoso symptomatis afficiebantur patientes, *Petechis* etiam, atque *eruptione miliari* quaquaversùm interspersâ notabantur.

Hoc concesso, theoria febrium continuarum generalis facilè & breviter explicari potest. Venenum enim spiritibus implicitum (quod Naturam ad certamen irritando, hisce febribus ansam præbet) iis vel debilius, vel fortius, vel æquale est: modò debilius sit, Natura, unoquoque certamine, quadantenùs superior evadit, indéque oritur febris continua benigna, dicta Συνεχὴς seu putrida; ab evidenti paroxysmo ac remissione, singulis, vel alternis diebus periodicè recurrente, dignoscenda. Si verò æquale sit, multò magis si fortius, febris insequitur Σύνοχος, unum tenorem servans.

Febris Συνοχὴς non est fatalis.

Hinc sequitur febrem Συνοχὴν simplicem, quà talem, & quamdiù talem, nunquam esse funestam: Quippè Natura quovis certamine victoriam reportat, imperfectam licèt; quoties autem à gradu veneni aucto lethalis evadit; paulò ante funestum diem, typum suum mutando, in malignam transit: simplicem inquam Συνοχὴν: Námque à nisu & luctâ spirituum haud rarò funestum aliquod symptoma suboritur, *Rheumaticum*, *Pleuriticum*, *Peripneumonicum*, *Erysipelatodes*, *Dysentericum*, vel *Cholera morbus*, *Diarrhœa terminosa*, *Colica ventriculi*, aut *intestinorum symptomatica*, undè æger interimatur, utut febris fuerit, uti aiunt, *putrida & benigna*, & venenum unoquoque certamine quadantenùs domitum. E contrà, affirmo, febrem quamcunque Σύνοχον semper alicujus malignitatis participem esse, quia venenum spiritibus superius, vel saltem æquale est; nec unquam posse sanari, donec à subactione veneni, & expansionis spirituum restitutione, typum suum mutet, ac fiat Συνεχὴς seu benigna. Quo igitur Febris plus minùs accedit ad naturam Συνεχοῦς vel Συνόχου, hoc est, pro rationo expansionis spirituum, prognosticon ritè faciendum est, vel funestum, vel salutare, atque methodus curationis (durante cursu unius ejusdémque morbi) jure meritò varianda. Siquidem, quamdiù febris speciem *Continentis* induerit, spirituum robur superest, quod sufficiat ad vires *Antidoti* in actum deducendas, cujus exhibitio ad veneni reliquias frangendas apprimè necessaria est, *Corticis* scilicet *Peruviani*, cujus vires in hâc, æquè certò & ciò efficaces, ac in intermittente curandâ,

Methodus curandi in uno eodemque morbo aliquandò varianda est.

multo usu, & communi Medicorum consensu comprobantur ; Ubi autem venenum magis deleterium est, & spiritus non sine multo nisu & conamine sese expandere valent, undè varii spasmi, & prægrandes excretiones, præsertim sub initium uniuscujusque paroxysmi excitantur, utut febris sit reverà Συνεχὴς, speciem tamen exhibet alterius febris, *Inflammatoriæ* scilicet, *Colliquativæ*, &c. Undè fit, quòd hæc febris, licèt in se salutaris, & viribus *Corticis* victricibus, (quas spirituum robur ac vivacitas hactenùs superstes regere, ac in actum deducere valet) cessura ; propter symptomata tamen vehementia à nisu hoc & luctâ difficili orta, ex accidente, lethalis sæpiùs evadat. Quapropter, præter subactionem fermenti venenati febrilis, multa alia indicantur à nisu spirituum & parte affectâ, quibus (posthabitâ generali indicatione) Medicus quivis sese priùs satisfacere debere noverit. Febris Σύνεχος unam tantùm generalem indicationem suppeditat, scilicet ut expansione spirituum promotâ, æger in extremo discrimine versans & quasi gradu quodam mortuus, ab orci faucibus liberetur. A *Cortice Peruviano*, vel aliâ quâcunque Antidoto nihil opis omninò jam expectandum est, donec spiritus *Antidoti* vires regere possint, & à veneno sopiti *cardiacis*, *alexipharmacis*, &c. exsuscitentur, & muniis suis iterùm fungantur. Quo facto, febris genium suum non mutare, & in Συνοχὴν benignam transire non potest, ejúsque mutationis specimen exhibere in exacerbationibus & remissionibus periodicis, singulis vel alternis diebus recurrentibus, & pro ratione victoriæ partæ plus minùs manifestis.

Quandoquidem hæ febres indole admodùm diversâ sint, indéque prognostica diversa suppeditent, & methodum curationis variam postulent, & eadem ipsa febris, brevi temporis spatio, genium suum sæpiùs mutare soleat, Medici interest, ante omnia, febrem curandam ex certis Criteriis posse dignoscere, scilicet num *Benigna*, *Maligna*, vel *Mixta* sit, & varias metamorphòses, quas eadem febris subit, animadvertere ; ut indè, tanquam Cynosurâ ductus, non temerariò & more Empiricorum febres omnigenas, vel eandem ipsam, in diversis suis stadiis, heu quantùm mutatam ! unâ methodo, absque discrimine tractare. Verùm pro ratione veneni aucti, vel diminuti, & expansivâ spirituum facultate indè plùs minùs læsâ, ad normam rationis, prognostica sua dirigere, & methodum curationis, pro re natâ, multiplicem instituere valeat. Exempli gratiâ, si febris à primo insultu, mali moris sit, & mors quasi ab initio præ foribus adest ; Prognosticon funestum faciendum est, indicatur verò expansio spirituum, ab ipso initio, *alexipharmacis*, *vesicatoriis*, &c. promovenda. Sin spiritus, qui primò prævalebant, ex malâ praxi, vel alio quovis accidente, durante certamine, deficiant ; & venenum prope statum morbi spiritibus superiùs evadat ; Febris, quæ primùm fuerat Συνεχὴς in *Malignam* transit, fatale prognosticon suggerit, & Methodum curationis mutandam postulat. Sin Artis vel Naturæ ope, spiritus, instante morbi statu, extremo nisu, quantùm possunt, sese expandant, veneno indè quadantenùs subacto, febris quæ priùs erat *Maligna* & Σύνεχος, mutatur in *benignam* Συνοχὴν, evidentibus exacerbationibus & remissionibus interpunctam, & faustum eventum præsagientem ; præsertim

quia Antidotis ſpecificis utendi occaſio datur, unde citò, ac certò, venenum febrile ſubigi poteſt: Quocirca tàm prognoſticon, quàm methodus medendi, pro præſenti morbi genio, jure meritò variari debet.

Ideam harum febrium graphicè depingere, ità ut certis quibuſdam Criteriis ab invicem, & à cæteris morbis congeneribus diſcriminentur & dignoſcantur; Fontes etiam variorum prognoſticôn ad normam rationis adaptatos oſtendere; necnon methodum curationis ad diverſas haſce febres accommodatam rationi innixam ſtabilire, quâ in variis hujus morbi verſatilis ſtadiis, ſymptomata diverſa ſublevari poſſint, eſt penſum illud, quod adhuc ſupereſt filo ſermonis jam texendo abſolvendum: Id autem à febribus Συνεχέσι ſivè Continentibus conſultò auſpicamur; quoniam iſtæ *intermittentibus* magis affines videntur, quam *Malignæ*, vel *inflammatoriæ*, aut *glandulosæ*, ſeu *colliquativæ*, quæ à fermento magis deleterio, vel ſaltem magis irritante originem ſuam trahunt.

CAPUT II.

De Febribus Continuis Remittentibus, ab Antiquis Συνοχάις dictis, iiſque tàm ſimplicibus, quàm ſpuriis; earúmque naturâ, causâ continente, ac typo vario.

Febris Συνόχους deſcriptio.

FEbrem illam *Remittentem*, ſeu Συνοχὴν voco, quæ licèt Continua ſit, manifeſtò tamen, atque utplurimùm periodicè, exacerbatur & remittit. Hæc febris vel eſt *Simplex* & *pura*, vel *Spuria* ſeu *mixta*, vehementi quippè aliquo ſymptomate ſtipata.

Συνοχὴς ſimplex.

Συνοχὴς *Puræ* & *Simplicis* typus, ex manifeſtâ exacerbatione & remiſſione, ſingulis utplurimùm, vel alternis diebus, ſtatâ & certâ horâ, periodicè recurrentibus facillimè dignoſci poteſt; Atque equidem, ab *Intermittente*, indè duntaxat diſcriminatur, quòd calor febrilis in intervallis hujus febris nunquam penitùs extinguatur; & primus ſolummodò paroxyſmus cum ſolenni algore, horrore & rigore incipiat. Undè operæ pretium vix erit, in hujus morbi Criteriis, ſivè ſignis diagnoſticis diù morari, poſtquam typum ejus graphicè deſcripſerimus.

Typus febris Συνεχὸς.

Cùm primùm ſpiritus, ex improviſo, aurâ venenatâ inficiuntur & obruuntur, tota Machina algore univerſali corripitur, eouſque durante, donec ſeſe expandere iterùm nitentes, hoſtem adoriri incipiant; Quod ſine *Horrore*, *Rigore*, *Oſcitatione* frequenti, *Pandiculatione*, *Vertigine*, cæteriſque id genus levioribus ſpirituum oppreſſorum & confuſorum ſymptomatis (quæ in primo uniuſcujuſque febris limine moleſta ſunt) fieri non poteſt. *Urina* etiam tenuis, pallida, & copioſa redditur, atque *pulſus* in celerem, verùm debilem & ſuppreſſum mutatur (veluti in hyſtericis, cæteriſque affectibus nervoſis accidere ſolet) donec ſpiritus niſu, & motu nonnunquam vehementi excandeſcentes, atque indè præter ſolitum expanſi, flammam febrilem in ſanguine accendant: Totâ autem maſsâ jam flagrante, *temperies* illicò mutatur in fervidam & æſtuoſam, *pulſus* in celerem, fortem & magnum, *urina* multâ rubedine tingi, & colliquatione factâ, contentis ſaturari incipit:

Poris à calore insolito constrictis, *Cutis* arescit : accedit *Sitis* ingens, & linguæ summa ariditas. Et quia fermentum ventriculi à massâ sanguinis flagrante secernitur, ipse ventriculus dyspepsiâ, *agritudine*, *nauseâ* & proclivitate ad vomendum derepentè afficitur : Cerebrum, à veneno non adhuc penitùs excusso, *gravitate* molestâ laborat : & artus lassitudine premuntur : A motu spirituum inordinato sese ulteriùs expandere contendentium, *vigiliæ* pertinaces oriuntur, atque jactatio corporis inquieta : A fibrarum membranacearum distensione *dolor* capitis prægrandis, & *lassitudo* ulcerosa totius corporis ; præsertim verò prope exitum nervorum è spinâ, insignis *lumbago*, hanc febrem ferè semper comitari solita, ortum suum ducit. Atque omnia hæc symptomata vigent, & crescunt, donec spiritus, expansivam suam vim exercendo, venenum quadantenùs subegerint, postquam ad spatium unius vel alterius diei acriter certaverint : Tunc tandem febris (subortis sudoribus) mitior evadit, *jactatio*, *vigiliæ*, *agritudo*, *sitis*, *cephalalgia*, *lassitudo*, cæteráque omnia symptomata sensim atque ultrò decrescunt, donec venenum, vi potiùs suppressum quàm subactum, novas vires resumat, & certamen de novo instituat, quod jam sine solenni *algore*, *horrore*, & *rigore* incipit, quippè spiritus, durante remissione, ultra solitum expansi, ex improviso non adeò deprimi possunt. Quamdiù febris hunc typum servet, jure meritò Συνεχὴς seu *Continens* audit : Ubi verò *venenato fermento* aucto spontè, vel ab *evacuationibus*, vel *opiatis*, perperàm & in largâ nimis quantitate exhibitis, vel quocunque alio accidente, Febris typum suum mutet, & uno tenore progrediatur, illicò *Maligna* fit, prognostica diversa ministrat, & Methodum curationis admodùm diversam postulat. At de Malignâ Febre *Exercitatione quintâ* uberiùs loquemur.

CAPUT III.

De Febris Continentis signis diagnosticis.

CRiteria Febris Συνεχὸς simplicis diagnostica à quatuor fontibus potissimùm petenda sunt. I. scilicet à manifestâ symptomatum exacerbatione & remissione, singulis vel alternis diebus periodicè revertente : Quò autem magis evidens sit exacerbatio & remissio ; quóve magis certa sit harum exacerbationum & remissionum periodus, eò genius Συνεχὸς clariùs sese prodit. II. A Pulsu, qui utut, durante remissione, mitis sit, vigente paroxysmo augeri solet, & mutari in fortem, magnum ac celerem, æquali & constanti tenore, pro vigore spirituum influorum, pergentem : Quò propriùs autem pulsus ad hoc exemplar accedit, Συνεχὴς eò magis simplex & pura est. III. Ab urinâ, quæ post primum insultum, durante paroxysmo, rubedine multâ perpetuò tingitur, & contentis copiosis saturatur, durante verò remissione hypostasin laudabilem utplurimùm deponit. IV. A Sudoribus periodicis, quibus sub finem cujuscunque paroxysmi æger perfunditur.

Συνεχὸς simplicis signa diagnostica.

Signa diagnostica Συνεχὸς Spuria.

Spuriam autem Συνοχῆς non adeò facile est ad vivum depingere, ut non adhuc ingenia doctissimorum & exercitatissimorum Medicorum, in eâ explorandâ & dignoscendâ, torqueantur; Nam, urgente sympromate, quodcunque illud fuerit, haud rarò criteria febris priùs memorata plurimùm desiderantur; siquidem à nisu violentiori, spiritus in statum explosivum quadantenùs adiguntur: Undè symptomata in genere nervoso suboriuntur, *dolores* in musculis, tendinibus & membranis *Rheumatismum*, *Pleuritidem*, *Colicam*, cæterósque id genus morbos inflammatorios & spasmodicos simulantia, & è partibus glandulosis enormes subsequuntur humorum excretiones, *vomitio* scilicet immodica, *Cholera morbus*, *diarrhœa*, *dysenteria*, undè Natura jam prorsùs languens, in veneno adoriendo, intra cancellos solitos sese circumscribere nequit, indéque typus Συνεχὸς spuriæ multùm obscuratur, neque facile è notis priùs descriptis dignosci potest, siquidem, præ vehementiâ doloris, inflammationis, vel evacuationis comitantis, spiritus, utut adhuc contendere perfistant, multùm tamen obruuntur, atque Natura indè labefactata plurimùm deficit, adeò ut donec symptoma allevetur, & spiritus sese iterùm expandere incipiant, calor febrilis uno tenore pergens (extremis jam ferè semper frigentibus) remissus & mitis sentiatur, pulsus sit debilis ac celer, urina pallida, tenuis & copiosa (sicut in febribus malignis) typo febris genuino ex periodicis exacerbationibus & remissionibus dignoscendo, planè exulante: Vel ubi symptomata (quod sæpè fit) alternatim exacerbantur & remittunt, paroxysmi periodici indè incertò, & nonnunquam sæpiùs eodem die recurrere solent, scilicet evacuatione, vel dolore aucto, calor & pulsus minuuntur: His autem diminutis, illi augentur. Donec hæc symptomata releventur, non sine maximâ difficultate, experto & exercitato Medico typum & genium febris hariolari licet: Quocirca, uti jam necesse est Methodo quadantenùs diversâ, quæ scilicet symptomata vehementiora adjuncta, æquè ac morbum ipsum respiciat, febris curationem feliciter absolvere; Ità non minùs ex aliis fontibus, quàm ex typo ipsius febris signa ejus verè diagnostica petenda sunt; præsertìm scilicet à symptomatis vehementioribus, quæ, si ejusmodi fuerint, quæ robur spirituum, utut jam obrutorum, aut saltem forte conamen arguunt, &, si cum magnâ violentiâ invadentia, *febrem inflammatoriam* vel *colliquativam* denuntient, præsertìm, si hæc symptomata observentur post periodos certas recurrere; atque, saltem durante remissione, urina reddatur, qualis in Συνοχῆ genuinâ reddi solet, & pulsus etiam congruat; admodùm verisimile est hancce febrem (qualiscunque sit ejus typus) esse de genere Συνοχῶν, atque ejus curationem usu *Corticis Peruviani* ritè ministrati, respectu scilicet ad symptomata urgentia habito, feliciter absolvendam. Ex. gr. Ubi febris (quomodocunque typus ejus nativus à symptomatis suppressus obscuretur) insolitâ & intensâ nauseâ, vel vomitione stipetur, adeò ut æger vix quicquam medicamenti vel alimenti retinere, vel suscipere queat, quin illicò vomitione sursùm id rejiciat: Vel, ubi fluxus alvi immodicus adsit, ità ut omnia ingesta confertim deorsùm ejiciantur: Vel ubi, sicut in *Cholerâ Morbo* leviori, sursùm ac deorsùm propellantur: Vel ubi prægrandi aliquo

&

& spasmodico capitis, artuum, vel cujuscunque partis dolore, *Colico*, *Pleuritico*, *rheumatico*, &c. patiens torqueatur, & de symptomatis vehementiâ duntaxat conqueratur; Expansione spirituum, undè febris typus sese aliàs palam ostendisset, jam præpeditâ; Vel denique, ubi circa nares, labia, aut aliam quamvis partem *efflorescentia* quasi *erysipelatosa* (quæ ferè semper febrem intermittentem genuinam comitatur) in cute appareat; præsertim verò, si hæc symptomata singulis vel alternis diebus, post certas periodos, revirescere & declinare observentur; atque, saltem durante declinatione, urina & pulsus sese habeant, ut in febre Συνεχῆ; Febrem hancce in classem Συνεχῶν quæ viribus *Corticis* ritè ministrati fugari solent, jure meritò ascisçere licet. Atque sanè, ab hisce Criteriis, rarissimè, si unquam memet deceptum memini, in genio hujusce febris dignoscendo, quomodocunque typus ejus à typo simplicis & puræ Συνεχοῦς differebat; Vires etiam *Corticis* æquè efficaces hìc etiam utplurimùm sensi, ac in continente simplici, vel ipsâ intermittente, modò Methodo ad variantia symptomata accommodatâ exhibitus fuerit; quam Methodum, proprio loco, sub *Exercitationis hujus finem* explicabo.

CAPUT IV.

De Febris Continentis causâ evidenti.

Causa procatarctica harum febrium.

REstat jam, ut de causâ harum febrium procatarcticâ sermonem habeamus, quæ cùm sit utplurimùm *Atmosphæra*, sententia nostra de causâ harum febrium continente non parùm stabilitur, quandoquidem spiritus multò faciliùs & clariùs ab ambientis *aëris* impuritatibus, & injuriis inficì posse ac turbari, quàm humorum segnem molem, ab omnibus libenter conceditur.

Ambientem autem *aërem* reâpse hisce febribus primùm ansam dare solere, exindè constat, quia ubique ferè endemiæ sunt in aëre palustri, maritimo vel arboribus plurimùm obsito, qui heterogeneis particulis refertus & minùs perflatus, mirum in modum, non rarò stagnat & putrescit: Atque quovis ferè loco epidemicæ sunt, tempestate autumnali, cùm, Sole recedente, aëris temperies admodùm inæqualis redditur, manè scilicet & vesperi gelida, meridie autem intensè fervida. Undè incauti, & eodem modo semper vestiti, postquam medio die æstuârunt & sudârunt, non possunt horis matutinis; præsertim verò vespertinis, in poros cutis, præcedente calore apertos, frigus non suscipere, undè spiritus derepentè algentes, & à naturali temperie recedentes, ex improviso conturbantur; Et calor in massâ sanguinis ab hoc motu accenditur, saltem ephemerus, &, pro ratione cacochymiæ priùs congestæ, plus minùs ad repullulandum proclivis.

CAPUT V.

De Febris Continentis signis prognosticis.

Prognostica. EX hac Febris *Remittentis* ætiologiâ prognostica sequentia verissima desumuntur.

I. Febris Συνεχὴς simplex, quà talis, & quamdiù talis, rarò admodùm, si unquam, funesta est.

II. Simplex Συνεχὴς, priusquam exitialis evadat, typum ac genium suum mutat, ac transit in Σύνοχον malignam.

III. Febris hæc benigna propè statum morbi (veneno vel spontè, vel ex malâ praxi aucto, & spiritus obruente) in malignam facillimè transit; Undè methodus curandi admodùm diversa requiritur, & eventus vel dubius, vel funestus prædicendus est.

IV. Ex temeraria & incauta symptomatum Συνεχῶν spuriam comitantium sublevatione, sivè ex nimio *evacuantium* & *opiatorum* usu, sivè *venæsectione* perperàm & prodigè ministratâ, sæpissimè contingit, quovis morbi tempore, naturam adeò pessundari, & spiritus indè labefactari, uti hæcce febris, naturaliter benigna, momento quasi, malignæ speciem induat: Quod febribus *erysipelatosis* à frequenti & nimiâ sanguinis detractione; & aliis cum doloribus spasmodicis vel fluxu alvi nimio sociatis, à profusâ *laudani* exhibitione contigisse sæpiùs memini. Quocirca, uti cautela maxima in horum usu ritè requitur, ità, admisso hoc errore, qui ex subitâ pulsûs mutatione apprimè dignosci potest; Naturæ languenti incunctanter & assiduè *alexipharmacorum* & *vesicatoriorum* usu succurrendum est, ut vis spirituum expansiva suscitata jam demùm, iterùm promoveatur: prognosticon etiam de eventu morbi à priori diversum faciendum est.

V. Quo plura malignitatis indicia cum hâc febre conjunguntur, eò periculosior est, & eventus ejus incertior: quò autem pauciora, eò major spes affulget: præsertim, quia venenatum fermentum, *Corticis* vel alterius cujuscunque antidoti vires non ità promptè eludere potest.

VI. Spirituum robur, ex pulsu ante omnia certissimè explorandum est: Modus enim influxus spirituum, atque expansionis eorum gradus, ac venenati fermenti vis major aut minor, hâc viâ, maximè sese produnt: Indéque pulsus fortis uno tenore pergens, utut deliria, tremores, tendinum subsultus, cæteràque dira in genere nervoso symptomata subitam ruinam minari videantur, semper benè præsagit: E contrà verò, pulsus celer, debilis ac vacillans, mortem præ foribus adstantem indubitanter prædicit, utut reliqua symptomata adblandiantur. Quamobrem Medicus, qui ad hanc Cynosuram sua prognostica dirigit, rarissimè à scopo aberrabit, & qualiscunque fuerit eventus, sese ipsum & Artem Medicam honestabit.

VII. Συνοχὴς *Spuria* sivè *mixta*, utut in se minùs funesta sit, ope tamen symptomatum adjunctorum ægrotantes haud rarò è vivis tollit. Quocircà, primò omnium ea symptomata auferenda sunt.

VIII. Quò plura, vehementiora, & curatu difficiliora sint hæc symptomata, eò magis funesta (ex accidenti licèt) ritè habenda est ipsa febris.

IX. Febris primo instanti Σύνοχος & maligna, si salutaris crisis contingat, illicò in Συνεχῆ transit, & bonum prognosticon suggerit; Et quò paroxysmorum & remissionum alternatio conspectior fuerit, & periodi certæ observantior, eò melius.

X. Συνεχὴς nonnunquam, post statum morbi, in intermittentem transire solet. Febris autem hujusmodi intermittens, uti præ cæteris curatu difficilior, ità ad recidivationem, præ cæteris, proclivis est.

XI. Judicatio febris Συνεχέος, utut mitis ac benignæ, viribus Naturæ solummodò facta, admodùm longa ac incerta est; Quippè, veneno circa morbi statum aucto, Natura sæpissimè succumbit; Undè febris facillimè in malignam transit: *Cortex* autem certiùs, atque citiùs, sine dierum Criticorum expectatione, victoriam reportare solet.

XII. Quò exacerbationes & remissiones diei horâ magis certâ redeant, & quò remissiones magis sunt protensæ, eò meliùs: è contra incerti paroxysmi sæpiùs in die recurrentes, atque remissiones obscuriores prognosticon pejus, vel saltem magis dubium ministrant: Námque vel malignum quid delitescit, vel Natura vehementiori aliquo symptomate opprimitur.

XIII. Συνεχὴς simplex viribus *Corticis* æquè certò cedit, ac ipsa intermittens; quippè gradus veneni in utraque ferè idem est.

XIV. Efficacia *Corticis* febrifuga in Συνεχῆ *spuriâ* debellandâ est propemodùm æquè certa ac in simplici (modò ritè ministretur, respectu ad symptomata vehementia habito) non autem adeò cita est; Quia, uti venenum febrile in hac intensius est quàm in priori, ità parili modo, non nisi exhibitione ejusdem antidoti in quantitate longè majori, subigi potest. Indéque, utut simplex Συνεχὴς unciâ *Corticis* genuini & vegeti unâ, æquè certò subigitur ac ipsa intermittens; *Rheumatica* tamen, *Erysipelatosa*, *Dysenterica*, vel quæcunque alia *Inflammatoria*, aut *Colliquativa*, à veneno intensiori orta, haud rarò quantitatem duplò majorem irritàm reddit.

XV. Συνεχὴς simplex vel spuria, solius Naturæ ope sanata rarissimè recidivam habet; *Cortice* autem, vel aliâ quâvis antidoto subacta, non rariùs quàm ipsa intermittens recrudescit (semper autem speciem intermittentis simulat) si repetito ejusdem *Specifici* usu non præveniatur. Verùm, hoc non bostante, hic modus curandi propter certitudinem & celeritatem, cuicunque alteri, jure meritò, longè præferendus est.

XVI. Curatio Συνεχέος, quæ *Cortice*, vel aliâ (siqua sit) Antidoto perficitur, sicuti, quocunque morbi tempore, principio scilicet, augmento, statu, vel declinatione, sine longâ dierum *Criticorum* expectatione ad umbilicum ducitur; ità *Vesicatoria* & multa alia excruciantia, minúsque grata remedia supervacanea reddit, necnon ægrotantem, brevissimo tempore, ad pristinum statum, vel forsan magis Athleticum certissimè restituit: Quo nomine omnibus aliis Methodis curandi, jure meritò, antecellit.

XVII. Συνεχὴς *Cortice* curata rarò admodùm cum evidenti aliquâ crisi terminatur: Siqua verò crisis per salivationem, & indè succrescentes *Aphthæ*

albas contigerit, veneno evicto, ſpontè ac citò ſolet terminari.

XVIII. Evacuationes in Συνεχῆ à Natura inſtitutæ, ſcilicet *hæmorrhagia, vomitio*, & *fluxus alvi*, ferè ſemper ſunt infidæ, atque utplurimùm ſymptomaticæ, quippè à nimiâ irritatione ortæ. Evacuatio critica & ſalutifera fit ſolummodò per *ſudores*, vel *ſalivationem Aphthas* albas comitantem. Prior quidem eſt magis cita & acuta, paucarum enim horarum ſpatio finitur, arguitque præſentem ſpirituum expanſionem vegetiorem; altera verò eſt æquè certa, licèt tarda & moleſta à robore ſpirituum minùs vegeto orta.

XIX. Συνεχὴς *Simplex* (ubi curatio vi expanſivâ ſpirituum ſolummodò perficitur) ſæpenumerò longa eſt, & criſis ejus nonnunquam tarda, cum moleſtâ ſalivatione, *Aphthis*, & *Singultu* pertinaci conjuncta: Quæ ſymptomata durant, donec à venenati fermenti ſubactione maſſa in ſtatum integrum reſtituatur: *Salivâ* indè & *Sanguine* reſtitutis, ſpontè ac citò ceſſant: *Spuria* verò, ob Naturæ impenſas, & ſymptomata vehementiora, magis acuta eſt; imò, pro ratione ſymptomatum, præſertim ſi ſint de genere ſpaſmodico vel inflammatorio, & imitentur *pleuritidem*, *peripneumoniam*, *colicam*, *choleram morbum*, &c. peracuta; ſin *diarrhœam*, *vomitionem*, &c. ſimulent, non adeò acuta.

XX. Criſis febris Συνεχέος, ubi materia colliquata per plures portas eliminatur, (utrùm id ſimul, vel ſucceſſivè fiat) tardiùs procedit, quàm ubi unicâ viâ extruditur; & copia materiæ peccantis hinc arguitur, viriúmque defectus; undè ſpiritus maſſam non adeò conſtanti tenore, eodémque modo regere & diſponere valent.

XXI. Febris Σύνοχος, ubi ſolis Naturæ viribus curatio perficitur, poſt ſtatum morbi mutata in Συνεχῆ, utplurimùm, ſub ſecundi paroxyſmi finem, criticis ſudoribus perfectè terminatur; Indéque dies iſte *Indicatorius* habetur, in quo prima remiſſio contingit, & *Criticus*, in quo ſecunda.

XXII. Febris, Συνόχου ſpeciem referens in primo morbi limine, ſcilicet ad triduum vel quatriduum, priuſquam venenum valdè auctum ſit, facillimè ab *enemate* injecto, & *venæſectione* moderatâ indè celebratâ, atque *bolo alexipharmaco* & *theriacali* demùm exhibito in Συνεχῆ mutari poteſt; undè occaſio *Corticem* exhibendi datur, eóque curationem perficiendi & accelerandi.

XXIII. Durante morbi augmento, præſertim prope ſtatum, peſſimum ſignum eſt, ſi urina rubra & contentorum copiâ ſaturata, ſensim in tenuem & pallidam mutetur; Si pulſus magis celer, debilis ac vacillans evadat, multò magis ſi ſubſultus tendinum, loquacitas, inſomnia terribilia, & phantaſmata inuſitata accedant, quippè jam *Coma*, *Vigiliæ*, *Deliria*, cæteráque peſſima febris in malignam tranſeuntis ſymptomata, jure meritò, expectanda ſunt, quibus *Cortex* impar eſt. Atque hoc antiqui Practici, Humorum patroni percepêrunt, dum materiam in cerebrum transferri aſſerebant: E contrà, pulſus fortis & conſtans, urina rubedine multùm tincta & contentis ſaturata, multò magis quæ hypoſtaſin laudabilem deponit ubi morbus ad ſtatum pervenerit; uti febrem genium ſuum primarium benignum ſervaturam cum paroxyſmorum & remiſſionum alternatione ſignificant, ità eventum fauſtum ac proſperum brevi expectandum prænuntiant, utut reliqua ſymptomata contrarium præſagire videantur.

XXIV. Omnis febris *Epidemia*, *Autumnalis*, & *Caſtrenſis*, quandò primùm invadit, eſt utplurimùm συνεχὴς, ſimplex ſcilicet vel ſpuria: utut, quovis morbi tempore, ex malo regimine, vel prope ſtatum, ſuâpte ſponte ad degenerandum in malignam mirum in modum apta ſit.

CAPUT VI.

De Febris Continentis Indicationibus Curativis.

Indicationes.

QUo pacto hæcce Febris, ſivè ſimplex, ſivè ſpuria, tollenda ſit, & quæ ſint indicationes curativæ in hoc morbo, reſtat inquirendum. In genere unicè indicatur deletio fermenti venenati, quod Naturam ad certamen irritat atque provocat: Hoc enim ſublato, lucta febrilis ſpontè ceſſat; ſpiritus enim non ampliùs laceſſiti tonum naturalem illicò recuperant, atque maſſa humorum ſpontè quieſcit, indéque nulla paroxyſmorum revireſcentia expectanda eſt.

Ubi verò ſpiritus veneno graviori irritati, à niſu ſuo immodico in exploſionem adiguntur; aut humores indè colliquati è glandulis immodicè excernuntur, plures, eæque, pro ratione ſymptomatum, admodùm diverſæ *Indicationes* ſubminiſtrantur, quas Medicum apprimè reſpicere oportet; quippè ab his ſymptomatis, haud rarò, vita ægri in præſens diſcrimen adducitur, plus quàm à veneno primario. Quo pacto hoc fieri debeat mox in methodo curationis explicabimus.

Deletur venenatum fermentum, vel à naturali ſpirituum expanſione ſæpiùs repetitâ, donec ad extremam activitatis ſuæ ſphæram ſensim perveniant; Vel *Cortice Peruviano*, aut alterâ (ſiqua ſit) antidoto incunctanter exhibitâ, quæ, cùm ſpiritus adhuc vivaces ſint, quocunque morbi tempore illicò venenum ſubigere valet. Prior methodus magis incerta eſt: Atque, febre jam in *Inflammatoriam* vel *Colliquativam* mutatâ, æger incendio inteſtino, vel evacuatione immodicâ confectus haud rarò perit: Jam à ſpirituum nimiâ depreſſione febris, nullo non tempore, præſertim propè criſin, in malignam & funeſtam facillimè tranſit; Medicus intereà Naturæ tantùm ancillatur, regimen univerſum ritè imperando, atque ſpiritus, ubi depreſſiores febrem in malignam tranſituram indicant, *Veſicatoriis*, *alexipharmacis*, cæteriſque id genus ſtimulantibus excitando: Aut *Venæſectione*, *enematis*, *cathartics* benignis, *emulſionibus*, *apozematis*, *julapiis* contemperantibus, fervorem ac orgaſmum eorundem minuendo, quoties æſtum, ac diatheſin inflammatoriam moli humorum impertiant, undè dolores *ſpaſmodici*, & *rheumatici*, & reliqua id genus dira ſymptomata non rarò producuntur: Vel denique *opiatis* ſpirituum motum compeſcendo, quoties *vomitio* enormis, *diarrhœa*, aut alia quævis excretio colliquativa inordinata ac ſymptomatica id requirat. Medicum hâc methodo utentem oportet eſſe cautum admodùm, atque ſagacem; nihilque temerè aut officiosè moliri; neque unam ſemper viam in febribus ſanandis pertinaciter calcare; verùm, pro ratione ſymptomatum variâ, atque præſentis febris genio, in unum vel alterum extremum ten-

dentis, methodum ſuam ſæpiùs atque incunctanter, quoties opus fuerit, cum ratione mutare. Omnibus verò hiſce Canonibus diligentiſſimè obſervatis, heu! quot à ſymptomatis ex improviſo ſubortis, vel ægrotantis ἰδιοσυγκρασίᾳ antè non perceptâ, hâc methodo, Arte Medicinali ad orcum demittuntur, quanquam fidei exercitatiſſimorum Medicorum commiſſi, qui ſæpiſſimè Scyllam evitantes in Charybdim incidunt? Tanta eſt ingeniorum acutiſſimorum hebetudo, atque in morbis indagandis vel tollendis vacillatio, támque fallax & lubrica eſt rationalis febres curandi methodus! Utut verò hæc ſe habeant; in eorum gratiam, qui à modo febres curandi compendiario, ex præconceptâ opinione, abhorrent, lubet primùm, pro virili, juxta noſtram hypotheſin, methodum curationis rationalem certam ac perſpectam, multo uſu mihi comprobatam delineare: Siquidem, licèt hâc ratione non cum æquali certitudine optatum eventum conſequatur Medicus, nunquam tamen, in toto morbi curriculo, Empirici partes ſuſtinere cogitur, vel dubitanter Artem ſuam exercere: Ratio enim docet quid agendum ſit, utut ſcopum aſſequi ſæpiùs non detur, atque meherculè animus noſter haud parum oblectamenti capit (qualiſcunque fuerit eventus) quoties conſcii ſumus nos ritè, atque ad normam rationis, unoquoque morbi tempore, quod noſtrum eſt, præſtitiſſe, ὡς ἐν ἀκῇ δεῖν παρῆναι.

CAPUT VII.

De Methodo rationali curandi Febrem Continentem.

Methodus rationalis curandi Febrem Συνεχῆ.

UT methodus hæcce rationalis febrem curandi clariùs innoteſcat, neceſſum duco, de variis hujus morbi ſtadiis, cùm Naturæ ſoli committitur, atque Phœnomenis indè ſuccreſcentium diversâ indole aliquid præfari. Quamdiù ſpiritus veneno contaminati & depreſſi vigorem naturalem recuperare niſu quodam moliuntur, *augmentum* morbi durat; atque intereà omnia ſymptomata febrilia, *dolor* ſcilicet, *laſſitudo ulceroſa*, *ægritudo*, *jactatio*, *vigiliæ*, *calor intenſus*, *ſitis*, *celeritas* & *fortitudo pulſûs*, *tinctura* & *contenta urinæ*, *ariditas oris*, &c. juxta Naturæ leges, indies augentur; paroxyſmi magis protenſi; remiſſiones autem minùs ſenſibiles obſervantur: Atque equidem hoc ſymptomatum incrementum ritè expectandum & optandum eſt. Natura hoc ſtadium non uno eodémque temporis ſpatio perficit, verùm quò mitius venenum eſt, & ſpiritus vegetiores, eò citiùs percurrit, ante quintum ſcilicet, ſeptimum, vel nonum diem: quò graviùs autem, & à veneno magis deleterio peſſundantur ſpiritus, eò diutiùs hoc morbi ſtadium (modò eventus ſalubris futurus ſit) protrahitur, nimirùm ad 11. vel 14. diem. Quamprimùm ſpiritus ad activitatis ſuæ ἀκμὴν perveniat, ultrà quam ſeſe ampliùs expandere haud valent, illicò fit *Status* morbi, in quo uſque ad criſin inſtantem, paroxyſmi & remiſſiones uno eodémque tenore ferè ad amuſſim procedunt; urina, pulſus, & lingua planè eodem modo ſe habent; eadem ſymptomata, idem ſymptomatum gradus fixus manet, præter *laſſitudinem ulceroſam*, *cephalalgiam*, cæteróſque dolores, ſivè fixos, ſivè verſatiles, qui lege Naturæ

Argumentum febris.

Status.

jam ſensìm declinare incipiunt, qualiſcunque futurus ſit eventus; niſu enim ſpirituum ſeſe expandere molientium jam ſpontè finito, fibrillæ membranarum, muſculorum, & tendinum non diutiùs lacerantur, convelluntur aut diſtenduntur. Hoc etiam ſtadium (ſicut de priori dictum eſt) ſpatio temporis determinato, quaſi cancellis circumſcribere haud fas eſt; ſiquidem, pro ratione ſpirituum plus minùs vigentium, atque veneni primarii magis minúſve deleterii, citiùs vel ſeriùs finitur; cùm enim ſpiritus ad extremam expanſionis ſuæ ſphæram exaltati, veneno longè ſuperiores evadant, *Status* morbi adeò brevis & imperceptibilis redditur, ut, hypoſtaſi laudabili prænunciâ ſeſe in urinâ prodente, ſpiritus illicò ſummè efferati, & hoſtem adorientes, jactationem inquietam, varios dolores extemplò revireſcentes, oculorum ſcintillationem, pruritum narium, tenſionem hypochondriorum ſummam producant, & perfectâ criſi venenum eliminent. Luctâ, victoriâ jam partâ, ceſſante, calor ſpontè miteſcit, & lympha in præcedenti agone colliquata, ubique per poros cutis excernitur, &, ductibus ſalivalibus à præternaturali conſtrictione liberatis, os ſcatet ſalivâ; ſitis extinguitur, &, ſpiritibus haud ampliùs laceſſitis, ſomnus placidus ægrum invadit, *jactatio*, *delirium* (& ſiqua ſint alia ſymptomata graviora) penitùs remittunt, & febris finitur die ſeptimo, nono, vel ad ſummum undecimo: Jamque declinationem ſenſibilem fruſtrà expectamus, cùm uno ictu critico, & perfecto, bellum decernitur. Parili modo, ubi ſpiritus, in ſtatu morbi, ad ultimum expanſos venenum ſpontè, vel ex malâ praxi, aut quocunque alio accidente longè ſuperet, *Status*, morbi quàm citiſſimè, funeſtè terminatur, cum pulſu ſcilicet admodùm debili & celeri, urinâ pallidâ & tenui, linguâ nigrâ & aridâ, ſubito virium collapſu, ſubſultu tendinum, *Comate*, *vigiliis*, *deliriis*, cæteriſque id genus vacillantium & enecatorum ſpirituum indiciis ſociatus, febre jam perpetìm in malignam tranſeunte, idque non rarò ante diem morbi decimum, vel duodecimum: At, ubi parile eſt virium & veneni robur (quod utplurimùm fit) & æquali propè Marte dimicatur, in æquilibrio res diù pendet; atque proindè *tatus* morbi diutiùs protrahitur ad xvij. xxv. diem & ultrà, de victoriâ intereáque ambigitur: Quo ſpatio, febris media eſſe inter Συνεχῆ & Σύνοχον videtur. Quin etiam ipſa *Criſis*, quæ hoc morbi ſtadium à tergo ſequitur, fit æquè tarda ac infida, non rarò per dies vj. viij. x. xij. protracta, quippè Natura non unâ dimicatione; verùm prælio ſæpiùs inſtaurato, ſensìm & cum difficultate, victoriam jam reportat; necnon criſis, hoc modo feliciter cœpta, ſæpiſſimè ex improviſo interrumpitur, ac funeſtè terminatur. Lympha inſuper colliquata, non per unam portam confertìm protruditur, verùm, pro diverſo veneni febrilis genio, nunc hanc, nunc illam; nunc per *tranſpirationem* inſenſibilem; nunc per *ſudores* paucos & periodicos; jam per *hæmorrhagiam* ſæpiùs recurrentem, jam per *fluxum alvi* lentum & periodicum è membranâ inteſtinorum glanduloſa deturbatur; præſertìm verò, ubi venenum ſit de genere *Mercurialium*, lympha, in tardâ hujuſmodi criſi, ſæpiſſimè glandulas ſalivales atque totam membranam os, œſophagum & ventriculum inveſtientem petit: Undè nova, eáque ſatis moleſta ſymptomata hoc morbi ſtadium, ab initio uſque ad finem comitantur:

ſcilicet *Salivatio*, eáque interdùm adeò copioſa atque diutina, ut rivulus acris & venenatæ lymphæ ad tres hebdomadas continuò ſcaturiat : Et *aphthæ* albæ, ſivè ulcuſcula totam membranam oris, linguæ, œſophagi, & nonnunquam ventriculi glanduloſam occupantia, ab acrimoniâ lymphæ ex his partibus excretæ orta, quæ continuò ſuccreſcunt & revireſcunt, donec veneno, criſi perfectâ, penitùs ſubacto, tota maſſa deferbuerit : Denique *Singultus* horrendus, iſque ferè perpetuus, atque cum præfocativâ ſtrangulatione conjunctus, quamdiù ſcilicet in ventriculum lympha hæc venenata excreta, hanc partem inflammet atque exulceret.

Declinatio. Ubi ſalubris & fida futura eſt criſis hujuſmodi tarda, febris ad ſtadium ſuum ultimum, *declinationem* ſcilicet ſenſim pervenit, atque indè remiſſiones redduntur longiores ac magis conſpicuæ, paroxyſmi verò in dies breviores & minùs atroces ; donec æger tandem prorsùs ἀπυρίτος evadat, vel ſaltem febris typum ſuum mutet, ac ſpeciem verè intermittentis referat. Tunc omnia ſunt in vado, pulſus magis conſtans ac vegetus fit, urina rubedine ſatis tingitur, ac hypoſtaſin, vel ſaltem enæorema præcipitat : *Aphthæ* magis albæ, ac deciduæ, neque ampliùs ad revireſcendum aptæ ſunt, vigiliæ, deliria, ſitis unà cum reliquis id genus ſymptomatis indies decreſcunt.

Ubi verò è contrà, febris jam fiat ferè *Continua*, urina ſenſim à rubrâ & turbatâ mutata, primùm hypoſtaſin lævem, vel enæorema oſtendat, dein verò in claram & pellucidam tranſeat, pulſus magis celer, debilis ac vacillans fiat ; *aphthæ* nigreſcere incipiant & minùs inflammari, atque, deciduæ licèt, iterùm repullulare ; lingua fiat tremula, arida vel ſcabioſa ; ſalivatio derepentè ſiſtatur, accedentibus ſubſultu tendinum, comate, deliriis cæteriſque id genus febris malignæ ſymptomatis : Procul omni dubio, venenum in ultimo agone, de ſpiritibus victoriam reportavit, atque, utut natura languens criſin moliatur, nullam tamen aſſequitur niſi infidam & imperfectam, quam mors, brevi, exceptura eſt, ſi, aſſiduo *alexipharmacorum*, *veſicatoriorum*, cæterorúmque malignitatis remediorum uſu, id non poſſit evitari.

Ideâ hujuſce febris, ex rei ipſius naturâ, hoc modo ritè formatâ, facilè admodùm quivis in Medicinâ mediocriter verſatus, veram atque genuinam eam curandi methodum, ratiocinando aſſequi poteſt, & cæterorum Practicorum errores convellere.

Errores Practicorum in febru continentis curatione. Antequam igitur ulteriùs progrediamur, errores illorum, in praxi admodùm pernicioſos levi cenſurâ perſtringere lubet, qui humorum ac qualitatum evidentium doctrinæ fidem dantes, in provinciam ipſius Naturæ vel Jatricam ſeſe audacter immittentes, atque propriæ ὑποθέσεις ἀδ ἐνεργείας, neſcio quas methodos haſce febres, ſine antidoto aliquâ, curandi, eáſque, pro ingeniorum ſuorum luxuriantium modulo, multiplices perperàm excogitarunt, ad phænomena ac ſymptomata non vulgaria in humoribus orta duntaxat accommodatas, nec tàm Naturæ morborum medicatrici ſuppetias adferre, quàm ipſius vices agere gloriosè venditant : Siquidem hi Galeni Sectatores calidum & ſiccum, frigido & humido regimine, lege contrariorum, ritè ſubigendum ducunt, neſcientes meherculè τὸ θεῖον, ſeu venenatum

nenatum illud fermentum ſenſus noſtros longè ſuperans, quod Hippocrates aſſerit morbis ineſſe, & calorem illum ſiccum & febrilem, à luctâ ſpirituum adversùs *venenum febrile* ortum ſuum ducere : Quem, niſi fortè juſtos cancellos tranſgrediatur, & totius Machinæ ruinam & incendium minetur, *venæſectione* profusâ, *opiatis*, *catharticis*, vel *emulſionibus*, *julapiis & apozematis* refrigerantibus officiosè minuere, durante augmento, præſertim verò morbi ſtatu, vel criſi haud impunè licèt, ne febris indè, à nimiâ ſpirituum diſſipatione in malignam & funeſtam degeneret. Illi verò, neſcio cui hypotheſi innixi, igne ignem extinguere moliuntur, dum paginam utramque in curatione febrium (cujuſcunque fuerint generis) non exceptis inflammatoriis, *cardiacis*, *alexipharmacis*, atque *veſicatoriis* indiſcriminatim adhibitis complent, ac ſi oleo flamma eſſet ſupprimenda : Undè ægri incendio inteſtino, atque ſymptomatis indè ſuccreſcentibus, haud rarò confecti, miſerrimè pereunt, qui forſan, debito regimine imperato, abſque hâc officiosâ ſedulitate prorsùs evaſiſſent. Alii, cæteroquin eruditi, quippè Spagiricâ doctrinâ imbuti, atque Chymiæ nimiùm dediti, nil præter *Salem fixum*, *acidum*, *volatilem*, *alcali*, *ſulphur*, cæteráque id genus Chymica crepant, atque ex diverſis horum mixturis & efferveſcentiis in ſanguine factis, univerſam febrium rationem explicant, atque indè curationem inſtituunt : Cùm equidem prædicta ſalia, &c. formaliter ſanguinis maſſæ ineſſe, atque inibi varias hujuſmodi efferveſcentias excitare, quales exteriùs Arte fiunt, gratis admodùm aſſerant ; &, licèt forſan aliquid analogum, in ſanguine etiam ſanorum ſemper reperiatur : Verùm, ubi hæc principia juſtum modum excedant, indéque morboſo condimento maſſam imbuunt, ſpiritus venenati omninò in causâ ſunt. Undè *Siſyphi* ſaxum volvere mihi videntur, quotquot hiſce principiis innixi, poſthabito veneno in ſpiritibus deliteſtente, humores alterare ſolummodò moliuntur, atque methodum febrifugam indè conflare. Sæpiſſimè etiam Pharmacopæi, Chirurgi, aliíque nonnulli indocti, qui in meſſem alienam falcem audacter intrudentes, atque Artem Medicinalem modo Empirico exercentes, quíque frebres quaſcunque ſine delectu, eodem planè modo, curare ſatagunt, non rarò in primo curationis limine, ſivè negligentiâ, ſivè officiosâ ſedulitate, febres haſce reâpſe benignas, pharmacis *emeticis*, *catharticis*, *venæſectionibus*, præſertim autem *opiatis* (quæ, ad ſubitaneam ſymptomatum moleſtorum relevationem, & opinionem vulgi indè captandam profusè perperàm exhibent) depreſſis ſpiritibus, in malignas citiſſimè immutant. (Quod ex ſubſultu tendinum, cæteriſque id genus indiciis immediatè conſequentibus liquidiſſimè conſtat :) Aut, ex æquè intempeſtivo ac exuberanti *cardiacorum*, *alexipharmacorum*, *veſicatoriorúmque* uſu, ſpiritus nimiùm incitant, & has febres in *inflammatorias* aut *colliquativas* adigunt. Neque mehercule ! Medicus exercitatiſſimus, ſeriùs advocatus (ut ſolet) hos Empiricorum errores facilè corrigere poteſt, quorum pœnas æger vitæ ſuæ, Medicus verò famæ diſpendio tandem luere ſolet. Utut enim, pro ratione ſpirituum juſto plus minùs expanſorum in curatione febris Συνοχος, præſertim *Spuriæ*, locum nonnunquam habeant *emetica*, *cathartica*, *venæſectiones*, eæque repetitæ, *opiata*, *emulſiones*, *apozemata*, &

julapia attemperantia, vel equidem *alexipharmaca*, *salia volatilia* & *vesicatoria*, non tamen, nisi ratione symptomatum vehementiorum, undè spiritus multùm & diù lacessuntur, in Naturæ medicantis auxilium ea ministrari oportet: Rarò enim aliquid hujusmodi officiosè committitur & impunè. Methodum autem certam febrifugam & constantem, his principiis innitentem instituere, sivè hanc, sivè illam, planè delirare est; Siquidem *Methodus febrifuga* rationalis universa duobus articulis comprehenditur; scilicet, ut imperetur regimen justum, & ut Natura variis methodis refocilletur, prout opus fuerit; Natura nimirùm Medici partes hìc sustinet, Medicus ipse duntaxat ancillatur.

Regimen. Quod ad regimen spectat, oportet ægrotantem stragulis moderatis coopertum, in loco tenebricoso, in lecto sese continere, inibique, sine amicorum colloquiis, vel interpellationibus, somnum, quantùm potest, captare: Siquidem ab erecto corporis situ, multò magis à motu & exercitiis, à stragulis multis ad sudores elicendos perperàm impositis, ab aëre luculento, & adstantium confabulationibus, spiritus ultrò sese expandere molientes, cum ægrotantis damno evidenti, & lacessentis alicujus symptomatis superinductione, plus debito irritati facillimè excandescunt.

Alimentum. Victus, licèt ad spiritus refocillandos, sæpiùs ministrari oporteat; unoquoque tamen pastu sit parcus admodùm, isque tenuissimus, maximè præsente exacerbatione, atque durante febris augmento: Veluti *avenacea*, *panatellæ*, *hordeacea*, *liquor posseticus salviâ alteratus*, *cerevisia tenuis pane tosto calefacta*, *ala maciata*, *ptisana*, &c. Ne fermentum ventriculi veneno priùs pessundatum, ab alimenti copiâ, & sarcinâ chyli crudi ac indigesti jam prorsùs obruatur, atque æger nauseâ & vomitione indè provenientibus, simul ac veneno febrili conflictetur. In statu morbi, præsertim propè crisin, plurimùm confectis victus manu liberaliori, atque quadantenùs lautior, uti *Jusculum pulli*, *vinum lymphatum*, vel ipsum *merum* concedi potest, ne, in ultimo agone, spiritus priùs confracti & dissipati, præ languore, prorsùs succumbant. Atque equidem regimine, à primo morbi insultu, hoc modo imperato, quamplurimas febres benigniores ab ipsâ naturâ curatas, pluries novi sine remedio quocunque officinali; multò magis absque apparatu medicaminum pomposo, quod cæteros etiam exercitatos Medicos vix puto latere: E contrà verò ab officiosâ, repetitâ & profusâ *Venæsectione*, à *julapiis*, *apozematis*, & *emulsionibus* refrigerantibus, præsertim verò ab *emeticis*, *cathartics* & *opiatis* perperàm exhibitis, febres hasce mitiores jugiter in malignas degenerâsse, & à *Cardiacis*, *alexipharmacis* & *vesicatoriis* officiosè ministratis, eas in *inflammatorias* perpetim mutatas sæpiùs deprehendi.

In alvi adstrictione. Quandoquidem autem à mole fæcum in intestinis congestâ, calor præternaturalis frustrà augetur, explosio flatuum præpeditur, & ægrotans indè molestâ sensatione afficitur: In hoc statu, alvus adstricta, singulis vel alternis diebus lubricetur *enemate* è *lacte saccharato*, *floribus chamameli* alterato. Vel

℞. *Decoct. emollient.* ℥x. *saccbar. rubr. mell. mercurial.* an. ℥ij. M. F. *Enema.*

Ubi alvus admodùm difficulter ſeſe reddit, inſuper addi poteſt *Electuar. lenitiv. diacathol.* vel *Caſiæ* ℥. ß. & ad fæcum induratarum lubricationem, *ol. oliv. violac. amygd. dulc.* ℥.j. ſi opus fuerit. In alvo laxiori, ubi fluxus nimius ab enemate inſecuturus ritè metuatur, ſufficit *glans ex ſpec. hier. picr.* ʒ. ß. *alumin. mell.* an. *part. aq.* in debitam conſiſtentiam concoctis confectus, qui oleo priùs illitus, horâ opportunâ, durante ſcilicet remiſſione, intrudatur. Imò, ubi ob conſtipationem alvi inſolitam, fæces neque glande intruſo, nec enema educi queant, *decoctum amarum* cum *duplo Sennæ* extra tempus paroxyſmi propinare licet.

In fluxu alvi ſymptomatico.

Quoties verò *Fluxus alvi*, præſertìm torminoſus, ſupervenerit, qui non rarò à primo morbi inſultu invadit ſymptomaticè, & cum maximo ægrotantis damno (ſpiritibus enim indè multùm diſſipatis, & à juſtâ expanſione præpeditis, febris facilè in malignam degenerat) neceſſaria eſt abſtinentia omnimoda à *cereviſiâ*, *alla crudâ vel coctâ*, imò liquore *poſſetico*, vel alio quocunque *floribus cereviſiæ* fermentato, qui colliquativam hanc *diarrhœam*, præ omnibus aliis, vi peculiari promovere ſolent: Illorum verò loco, ad ſitim moderandam, propinetur *tinctura roſarum* ſaccharo albiſſ. gratè edulcorata. *Vinum claretum* multâ aquâ dilutum, præ reliquis autem *decoctum album*, copiosè, & ad libitum, calidiuſculè verò hauriendum, quod non tantùm ad humorum fervorem compeſcendum, & ſitim minuendam gratè conducit, at inſuper ex præpotenti *Alcali* C.C.C. quo ſaturatur, acorem lymphæ ſtimulantem plurimùm obtundit. In eundem uſum *Teſtacea* omnia, & *Alcalizata* hìc locum ſibi vendicant, quæ (modò largâ doſi & ſæpiùs repetitâ exhibeantur) acrimoniam tundendo, *opiati* partes feliciſſimè ſuſtinent; atque tormina ſimul ac alvi fluxum, ſine ullo ægrotantis damno, ſiſtunt. Quo arcano palàm facto clariſſimus noſter Collega D.D. *Harris*, pro candore ſuo, in libro nuper edito *de morbis infantum acutis* facultatem noſtram adauxit. Quo nomine gratias illi jam lubens refero. Ex. gr.

℞. *Ocul. cancr. præparat. pulv. è chel. cancror. ſimp. comp. coral. rub. præparat.* an. ʒ.j. *Margarit. præparat.* ʒ. ij. *M.* pro chârtulis quatuor, quarum unam capiat ſextâ quâque horâ, unà cum cochlear. *v. vel vj. julap. ſequent.* de quo etiam bibat ad libitum.

℞. *Aqu. lact. alexiter.* ℥.viij. *aqu. cinnam. hordeat. epidem.* an. ℥.ij. *ſyrup. caryoph.* ℥.j. ß. *M. F. Julap.*

Sin hoc modo fluxus alvi non ſiſtatur, ad ipſa *opiata* confugiendum eſt, quæ tamen parcâ manu, & repetitis vicibus miniſtrari debent, atque cum *alexipharmacis* & *alkaliſatis*, quæ ſimul ſpirituum expanſionem ſuſtinent ac promovent, commixta; Nè, ſpiritibus indè obrutis, febris jugiter in malignam tranſeat. Ex. gr.

℞. *Theriac. Androm. pulv. è chel. cancror. comp.* an. ʒ. ß. *Coral. rub. præparat. gr. xv. ſyrup. caryoph. q. ſ. M. F. Bolus illicò ſumendus, & ſextâ quâque horâ* (ſi opus fuerit) *repetendus, ſuperbibendo poſt ſingulos bolos coch. iv. vel v. Julap. ſequentis*; de quo etiam, ad ſpiritus refocillandos æger bibat ad libitum.

℞. *Aqu. meliſſ. ceraſ. nigr.* an. ℥.iv, *aqu. cinnam. hord. epidem.* an. ℥. ij. *ſyrup. caryoph.* ʒ.x. *M. F. Julap.*

Necnon (modò fluxus, præsertim verò tormina adhuc urgeant) nocturno bolo addantur *laudan. liqu. Helm. gut. xij.* vel *laudan. Lond. gr. j.* Insuper *enema* sequens ad excretricem intestinorum facultatem sopiendam, & tonum eorundem confirmandum, semel in die injiciatur.

℞. *Lactis chalybeat. flor. ros. rub. saturat.* ℥. *vj. diascord.* vel *Theriac. Androm.* ʒ. ß. *M. & cola pro usu.*

In vomitione.

Cùm à *crapulâ*, vel alimento aliquo δυσπέπτῳ febris ortum suum duxerit, undè ventriculus sarcinâ chyli crudi, & inani vomitione jugiter lacessitur, curatio à leni *vomitorio* ritè auspicanda est, v. g. *liquore possetico*, foliis *card. benedict.* alterato copiosè ingesto, addendo inter vomendum (modò opus fuerit) bis, tèrve ʒ. ß. *salis vitrioli*, vel *oxymel. scyllitic.* cochleare unum vel alterum solut. in haustu liquoris. Religiosè autem ab *emeticis*, *antimonialibus*, cæterisque ejusmodi violentioribus abstinendum est, ne in hâc crasi humorum venenatâ evacuatio nimia indè excitetur, undè, spiritibus jam multùm dissipatis & oppressis, febris in malignæ speciem facilè degenerare potest. Ubi verò *venenum febrile* sit de genere *emeticorum*, sponte petit ventriculum, atque copiosè humores colliquatos inibi excernit, undè adeò enormes & continuatæ vomitiones biliosæ & diversicolores excitantur, ut ægrotans vix quicquam vel medicamenti, vel alimenti retinere valeat: Hanc evacuationem, quippè symptomaticam, vel minimò quidem *emetico* promovere haud fas est. Verùm potiùs *Aquâ pulli*, loco cerevisiæ copiosè propinandâ, venenatam & lacessentem humorum acrimoniam demulceri convenit, atque remediis appropriatis, quæ etiam quadantenùs febrifuga sint, tonum ventriculi jam nimiùm laxatum firmari. Ex. gr.

℞. *Succ. limon.* ℥. *vj. salis absynth.* ʒ. *j.* ß. *M. sumat. cochl. ij. singulis horis.*

Delicatulis, *cochl. v. vel vj.* Julap. sequentis singulis vel alternis horis propinentur.

℞. *Aqu. menth. cinnam. hord.* an. ℥. *iij. aqu. Stephan.* ℥. *j. sal. absynth.* ℈. *ij. syrup. limon.* ʒ. *j.* ß. *M.* Imò, ad compescendum hunc ventriculi spasmodicum motum, ut saltem aliquam partem *remediorum* & *alimentorum* retinere valeat, *laud. liquid. gutt. xij.* (modò æger *laudanum* cum ἰσχυρίᾳ toleret, atque eidem jam assueverit) in haustulo julapii convenientis, sextâ quâque horâ concedantur, & regio ventriculi *Sacculis aromaticis in vino clareto & aquâ serratâ coctis, & calidè expressis*, bis in die foveatur.

In dolore capitis & lumborum insolito.

Sin dolor capitis, lumborum vel artuum prægrandis, à primo morbi insultu, vel durante ejus augmento, ægrotantem plus solito affligat, & simul adsint jactatio corporis, & vigiliæ pertinaces, & à nimio spirituum in seipsis expandendis nisu, febris genium inflammatorium ac rheumaticum quadantenùs sortiri videatur; apprimè convenit (modò cætera id ferant) in ipso exacerbationis articulo, post rejectionem *enematis* (si hoc indicetur) Venam tundi, atque sanguinem ad ℥. viij. x. xij. pro gradu doloris, reliquorúmque symptomatum exigentiâ, & præsenti plethorico, vel athletico ægrotantis statu, è vena jugulari, vel brachii lateris maximè affecti detrahi, ut hæc symptomata vehementia diminuantur. Quinetiam,

durante morbi augmento, venæsectionem, in subsequentibus paroxysmis; iterùm, iterúmque celebrandam esse nonnunquam eadem ratio suadet, cautè tamen admodùm, atque, non sine urgenti necessitate, operatio hæc primùm instituenda, multò minùs iterùm repetenda est; undè scilicet non febris curatio, vel symptomatum sublatio, sed eorum tantùm sublevatio exspectetur; nullatenùs verò in statu, aut propè morbi crisin, nisi, ob symptomatum excessum, vitalis indicatio id necessarium fecerit: Siquidem à detractione sanguinis officiosâ, vel debito sæpiùs celebratâ, præsertim prope morbi crisin, haud rarò vis spirituum elastica adeò præpeditur, ut, febre indè in malignam transeunte, spiritus in posterùm planè succumbant, neque ampliùs debito modo se expandere valeant, & ægrotans vigiliis, deliriis, tendinum subsultibus, &c. indè consequentibus confectus, cum magno Artis nostræ opprobrio, potiùs occidi, quàm spontè mori videatur. Heu! quàm sæpè Medici temeritatis pœnas luit misellus æger? Quàm circumspectè autem, & quantâ cum animi applicatione oportet Medicum sagacem, pulsu priùs diligentissimè explorato, cæterisque ægrotantis circumstantiis seriò pensitatis, hanc sui muneris partem obire, cùm ægri vita vel mors sæpenumerò à cuspide lanceolæ pendeat. Officiosè, temerè, atque sine evidenti necessitate venam jam tundere, ac prodigam purpurei liquoris jacturam facere, quid aliud est nisi in corio humano ludere, atque lanionis partes agere? Venæsectione autem hoc modo peractâ, æquum est, toties quoties, ope *cardiacorum* & *alexipharmacorum* elasticitati justæ spirituum sustentandæ prospicere, ne delitescens venenum, datâ hâc occasione, in eos grassetur. Tantillùm etiam *Opiati* ad demulcendos spiritus, & sudores eliciendos adjicere jam licet, modo sequenti.

℞. *Theriac. Androm. pulv. è chel. canc. comp. vel Goan.* an. ʒ.ß. *syrup. caryoph. q. s. M. F. bolus mollis horâ somni, post venæsectionem, deglutiendus, superbibend. cochl. iv. vel v. julap. sequentis de quo bibat æger ad libitum.*

℞. *Aqu. meliss. ceras. nigr.* an. ℥ß. *iv. aqu. epidem.* ℥*ij. syrup. caryoph.* ʒ.*x. M. F. julap.* Vel

℞. *Aqu. cardu. bened. lactis alexiter.* an. ℥ß.*iv. cinnam. hord.* ℥ß. *iij. pæon. comp. epidem.* an. ℥ß. *j. margar. præparat.* ʒ.*j.*ß. *sacchar. alb.* ʒ.*vj. M.F. julap. de quo bibat cochl. v. vel vj.* (*agitatâ phialâ*) *tertiâ vel quartâ quâque horâ.*

In statu spirituum explosivo.

Sin ob genium veneni admodùm lacessentem & stimulantem, spiritus adhuc multo robore pollentes, à nisu, quo sese expandere moliuntur, in motus adeò efferos adigantur, ut partes aliquas, præsertim præcordia, reliquásque vicinas respirationi inservientes, tempore exacerbationis, spasmis horrendis torqueri ac convelli contingat: extremis jam præ atroci dolore frigentibus, atque pulsuum vibratione depressâ, adeò ut vita ægrotantis in præsens discrimen indè adduci videatur: Necesse est, in ipsâ exacerbatione, ad nisum hunc spirituum insolitum minuendum, ut non tantùm vena tundatur, & sanguis liberali manu, toties quoties, detrahatur, verùm etiam, ut copioso ac repetito *laudani* usu, efferus hic spirituum motus compescatur. Ex. gr. tertiâ vel quartâ quâque horâ (quamdiù opus fuerit) exhibeantur *gutæ xv.* vel *xx. laudan. liqu. Helmont.* in hausu *julapii antispasmodici* sequentis.

℞. *Aqu. flor. chamæmel. card. benedict. rut.* an. ℥. *iij. aqu. pæon. bryon. comp.* an. ℥. *j. ß. tinctur. caſtor.* ʒ. *j. ſpirit. ſal. armon.* ʒ. *ß. ſyrup. pæon. comp.* ℥. *j. ß. M. F. julap.*

Spaſmis autem hoc modo ſolutis, *Bolum alexipharmacum* antè præſcriptum, vel quodcunque aliud viribus iiſdem præditum, ad expanſionem ſpirituum renovandam exhiberi convenit; ut illi *Opiatis* priùs irretiti liberentur, atque paroxyſmus, ſudoribus, more ſolito, finiatur; ne febris, à nimiâ & diutinâ ſpirituum depreſſione (exulante omni remiſſione & exacerbatione) in continuam & malignam degeneret.

In incendio inſolito. Ubi autem (ut in Febre ardente) ſanguis œſtro ſpirituum flagrantium percitus atque agitatus, plùs juſto ebulliat, & ab incendio, magis quàm à veneno febrili vita ægrotantis in diſcrimen duci videatur; præter venæſectionem liberalem & repetitam (quæ jam apprimè neceſſaria eſt) nimius maſſæ fervor & ebullitio copioſum ac frequentem uſum *Julapiorum*, *Apozematum*, *Emulſionum*, cæterorumque id genus attemperantium poſtulat. Ex gr.

℞. *C.C.C.* ℥. *j. cruſta panis alb.* ℥. *iij. macis* ϑ. *j. ſacchar. albiſſ.* ℥. *j. ß. Coq. leniter in aqu. F.* ℔. *iv. ad ij. Liquorem abſque expreſſione colatum bibat æger copiosè ad libitum.* Vel

℞. *Sem. melon. pepon.* an. ʒ. *ij. ſem. papav. alb.* ℥. ß. an. *amygd. d. decorticat. n. vij. His ſenſim affund. in mortario marmor. continuò agitando, aqu. hord.* ℔. *j. ß. F. Emulſio ſ. a. Cui add. aqu. roſ. rub.* ℥. *ij. ſacchar. alb.* ℥. *j. ß.* Bibat æger hauſtum prælargum ſubtepidè, ſaltem tertiâ vel quartâ quâque horâ. Vel

℞. *Rad. ſcorzon. Hiſpan.* ℥. *ij. raſur. C.C. ebor.* an. ℥. ß. *ſol. lujul. ſalv.* an. *M. j. flor. borag. bugloſſ.* an. *M. ß. uvar. Corinthiac.* ℥. *iij. Coq. in aqu. font. vel. hord. purificat. q. ſ. ad* ℔. *ij. Sub finem ebullitionis addendo glycyriz. Hiſpan.* ℥. ß. *Colaturæ album, ovi clarificat. add. aqu. theriacal. ſtil.* ℥. *ij. ſacchar. cant. alb.* ℥. *j. ß. vel Syrup. ex acetoſ. citr. violac.* an. ℥. *j. ß. M. F. apozema, cujus cap.* ℥. *iv. calidiuſculè tertiâ quâque horâ, vel ſæpiùs ad libitum.* Vel

℞. *Aqu. lactis Alexiter.* ℥. *viij. aqu. cord. frig. Saxon. cinnam. hord.* an. ℥. *iij. marg. præparat.* ʒ. *ij. ſacchar. alb.* ʒ. *vj. M. F. julap. de quo bibat æger cochl. vij. vel viij. (agitatâ phialâ) ad libitum.* Apprimè autem cavendum eſt, ne, ex nimiâ attemperatione, Spiritus elaſticitate ſuâ plus juſto orbentur, & anſa præbeatur venenati fermenti augmento, undè febris ardens inopinatò in malignam mutetur. Quocirca, ſi ex intumeſcentia aut anguſtiis hypochondriorum, vel quocunque ejuſmodi criterio, fas ſit hunc eventum ſuſpicari, Medicus vel ab id genus attemperantibus prorsùs abſtineat, vel eorum uſum parciorem imperet, & *julapio perlato, aqu. epidem.* ℥. *ij.* adjiciat; Apozemati verò ſub finem coctionis, *Vini albi* vel *Rhenan.* ℔. ß. Et emulſioni *aqu. cinnam. hord.* ℥. *ij.* vel *iv.* Inſuper, ſaltem ſingulis noctibus, bolum ſequentem miniſtret.

℞. *Theriac. Androm. pulv. Goan.* vel è *chel. cancr. comp.* an. ʒ. ß. *ſyrup. Caryoph. q. ſ. M. F. bolus mollis.*

Poſt ſingulos Bolos ſuperbibat æger *cochl. v. vel vj.* Julapii ſequentis, atque etiam inter ſingulos apozematis vel emulſionis hauſtus, aut ſæpiùs Ad libitum.

℞. *Aqu. meliſſ. ceraſ. nigr.* an. ℥. *iv. aqu. puleg. epidem. pæon. comp.* an. ℥. *j. ſyrup.*

caryoph. ℥. *j.* ß. *M. F. julap.* Vel

℞. *Aqu. card. benedict. ceraſ. nigr.* an. ℥.*iv. Epidem.* ℥. *ij. pulv. è chel. cancr. comp. lap. contrayerv.* an. ʒ. *j. ſacchar. alb.* ʒ. *vj. M. F. julap. Sumat eximè ager cochl. v. vel vj. (agitatâ phialâ) quartâ quâque horâ.*

Denique, ubi ex elaſticitate ſpirituum, à vi veneni, ſponte ſuâ, vel aliquo accidente aucti, multùm depreſsâ, febris Συνοχὴς, exacerbationibus & remiſſionibus exulare jam incipientibus, rectâ viâ tendit ad Σύνοχον, methodus medendi priùs tradita, pro gradu mutationis, plus minùs alteranda eſt, donec ab uſu repetito *alexipharmacorum alcalium, ſalium volatilium, veſicatoriorum*, cæterorúmque, curationis utramque paginam in febre malignâ complentium, ſpirituum expanſio iterùm inſtauretur, idque incunctanter & ſine morâ, priuſquam ſpiritus, vi veneni intenſioris, in ſtatum ſphacelatum (quod quàm citiſſimè fieri ſolet) adigantur; tunc enim de vitâ ægrotantis penè conclamatum eſt: Quippè totum negotium extra Artis noſtræ ſphæram ponitur, ubi linguæ nigrities, tenuitas & pallor urinæ, mentis vacillatio, ſubſultus tendinum, cæteráque id genus funeſta ſymptomata ſenſim ſuccreſcentia hanc ſpirituum ὕφεσιν palam prodant. Atque ob hanc cauſam neceſſe eſt, ut Medicus ſæpiùs in die ægrotantem inviſat, præſertim ſtatu morbi durante, & criſi; Et, unoquoque congreſſu, ſummâ cum animi applicatione, pulſum patientis exploret, varias urinæ alterationes ſeriò penſitet, atque adſtantium relationes animadvertat, ut Naturæ, pro gradu languoris, tempeſtivè ſuccurri queat: Hoc etenim in caſu, ſi uſquam aliàs, *Quod citò fit, bis fit.*

Ubi Συνοχὴς *incipit degenerare in* Σύνοχον.

Ubi à debilitate pulsûs primùm animadversâ, paroxyſmorum protenſione, & remiſſionum incertitudine ac brevitate hanc febris degenerationem ſuſpicari liceat, ne prorsùs corruant ſpiritus, *Alcalia*, quotquot ſunt, in auxilium adſciſcantur, quæ, licèt nullo calore ſenſibili prædita ſunt, ex conflictu tamen, quem cum particulis acidis in ventriculo & ſanguine deliteſcentibus inſtituunt, efferveſcentiam in maſsâ recèns excitant, atque indè ſpirituum expanſionem reſuſcitant ac promovent. Ex. gr. Infantibus ſæpiùs propinentur *cochl. ij.* vel *iv.* Julapii *ſpeciebus alcaliſatis* ſaturati, quod commate priori jamjam deſcripſimus: Adultis autem hujuſmodi *Teſtaccorum alcalium* doſis largior exhibeatur, & quartâ quâque horâ repetatur. Ex. gr.

Uſus alcalium.

℞. *Pulv. è chel. canc. comp. vel pulv. Goan.* ʒ. ß. *Sumat. ager è Cochl. julap. ſequentis ſuperbibendo iv. vel v. repetátque quartâ vel ſextâ quâque horâ.*

℞. *Aqu. meliſſ. ceraſ. nigr. ſcord. comp.* an. ℥. *iij. aqu. epidem. pæon. comp. ſyrup. caryoph.* an. ℥. *j.* ß. *confect. alkerm.* ʒ. *j.* ß. *M. F. julap. de quo bibat ad libitum.* Vel

℞. *Ocul. cancr. præparat. pulv. è chel. canc. ſimp. comp.* an. ʒ. *j.* ß. *lap. contrayerv.* ʒ. *j. coral. rub. præparat.* ʒ. ß. *M. pro chartulis ſex, quarum unam capiat ſextâ quâque horâ* ut priùs, Vel

℞. *Coral. rub. præparat.* ʒ. *ij. margar. præparat. ſpec. Confect. de Hyacinth.* an. ʒ. *j.* ß. *Bezoar. Orientat.* ʒ. *j. M. pro chartulis ſex vel octo, ſumendis ut antèà.*

In eundem uſum julap. perlatum admodùm gratum more ſequenti parari poteſt, ſumendum ad libitum (agitatâ phialâ.)

℞. *Aqu. lact. alexiter. cardu. benedict. cinnam. hord.* an. ℥. *iv. aqu. Epidem. pæon.*

comp. an. ℥. j. ß. *margar. præparat.* ʒ. ij. *sacchar. alb.* ℥. j. M. F. *Julap.*

Post singulas autem hujusmodi doses, & Julapii perlati singulos haustus, æger os & fauces gargarisando colluat lotione aliquâ absterſivâ, vel saltem cerevisiâ tenui, ne ex adhæsione pulveris ad partes oris exsiccatas sitis augeatur, atque rigiditas ingrata ac molesta partibus deglutitioni inservientibus superveniat.

Usus Vesicatoriorum.

Vesicatoria plurimùm in hunc usum conducunt, non ob copiam lymphæ quam eliciunt, quæ non magis morbosa mihi videtur, quàm urina, & reliqua colluvies serosa insensibili transpiratione aut sudoribus per poros cutis continuò excreta; Verùm ideò præsertim quòd partes subjectas corrodant ac inflamment, atque consequenter diathesin inflammatoriam massæ humorum impertiant: Spiritus autem ab hâc inflammatione artificiali non possunt non pro tempore expandi & excitari, indéque à vacillatione immunes, robore iis Arte conciliato, conservari; Adeò ut deliria, subsultus tendinum, reliquáque ejusmodi symptomata antevertantur, & jam suborta certiùs curentur, quàm à quocunque alio remedio intùs vel extrà adhibito. Ex quo constat magnum hoc remedium perperàm à vulgo Medicorum in quibuscunque febribus indiscriminatim adhiberi; Siquidem in *Inflammatoriis*, nisi cùm suâpte sponte in malignas degeneraturæ sint, aut à profusis venæsectionibus præcedentibus, vel aliis evacuationibus nimiis, vel saltem usu laudani immodico spiritus profligati imbelles reddantur; plurimùm nocent, ac flammam flammæ adjiciendo, curationi officiunt. Neque equidem in quâcunque febre, præter Συνοχον malignam, aut quæ hùc tendit, ubi à veneno, plus quàm ab incendio ægrotans in discrimine versatur, reâpse indicantur. Neque in malignis ipsis, ad Medici arbitrium, absque evidenti necessitate, fas est ægrum imbellem ac confectum denuò iterùm, iterúmque *Epispasticorum* torturâ lancinari, verùm pro exigentiâ Naturæ, & spirituum majori, vel minori vacillatione, eorum applicatio primùm imperanda est; Medicus autem eorum numerum definiat, & magnitudinem, &, durante cursu morbi, recentem eorum applicationem ad partes quascunque opportunas imperet v. g. ad nucham, brachia interna, carpos supra pulsus, ponè aures, ad interna femora, & denique (si opus fuerit) ad tibias internas: Ad partes autem à corde remotas ac dependentes, ultimo loco, nec absque evidenti necessitate *Vesicatoria* adhibere soleo; sicuti enim seriùs, ac cum minori certitudine *Epispatica* in hisce partibus, à fonte vitæ longiùs distantibus scopum suum assequuntur; ità, in hisce artubus dependentibus, haud rarò, à venenato humore trajecto, ulcera maligna ac curatu admodùm difficilia, & ipsæ gangrænæ, præsertim in senioribus, oriuntur, undè miserus ægrotans, à Medico manumissus in Chirurgorum ditionem redigitur, quod gloriam victoriæ Arte Medicinali priùs partæ haud parùm obscurat.

Usus suppedaneorum, &c.

In eumdem finem etiam *Suppedanea* acria & stimulantia, vel spiritus fovентia ac instaurantia, ad plantas pedum, vel ad pedes totos applicari convenit; Siquidem hæc cutis pars, præ cæteris, quippè ex filamentis nervorum extremis conflata, sensu pollet egregio, undè ad fibrillas cæterarum membranarum & musculorum, & exindè ad nervos ipsos, & tandem, continuitate quâdam,

quâdam, ad cerebrum, per hos poros cutaneos particulæ activæ facillimè trajiciuntur. Undè ſpiritus vel ſtimulati, vel confortati ſeſe recolligunt, ac demùm expandunt, indéque, cum majori robore ac conſtantiâ, in partes ſubjectas influunt. Horum formulas mihi familiares hìc loci adjicere non pigebit. Ex. gr. Ubi à *Comatoſo* affectu ſpiritus ad gradum παρωτιδος ſeu ſtuporis deprimuntur, ſequentia applicentur ad plantas pedum.

℞. *Empl. Cephalic. cum dup. euphorb. galban.* an. *q. ſ. ol. ſuccin. gut. iv. Miſceantur & extendantur ſuper alutam, fiant ſuppedanea duo.* Vel

℞. *Fol. rut. M. ij. rad. recent. tormentill. ariſtoloch. long.* an. ℥. ß. *fœcul. bryon. alb.* ℥. j. ß. *ſapon. nig. q. ſ. M. & contund. in mortario, fiant cataplaſma quo toti pedes calidè involvantur, renovando applicationem ſemel vel bis in die, quoties ſcilicet ob calorem partis maſſa ſicceſcere incipiat.* Vel

℞. *Fol. rut. chelidon. maj.* an. *M. j. rad. raphan. ruſtican. contuſ.* ℥. *ij. carnem halec. muriat. n. j. ſapon. nig. ſalis marin.* an. ℥. ß. *nucis moſch. ſciſſ. n j. ferment. acris, acet. acerrim.* an. *q. ſ. Contund. & fiat cataplaſma quo toti pedes calidè involvantur.*

Ubi verò, non tàm extincti & diſſipati, quàm agitati & exploſivi fuerint ſpiritus, undè ab œſtro, quo perciti ac irritati ſunt, tota Machina ſpaſmis variis hinc indè verſatilibus torquetur ac convellitur (quod phreneticis poſt pertinaces vigilias accidere ſolet) *partes animalium vivas*, cæteráque ejuſmodi, quæ, particulas congeneres ac amicas potiùs quàm acuantes aut irritantes communicando, ſpiritus demulcere atque refocillare queant, ad haſce partes applicanda cenſeo; ex quibus ſomnum placidum febricitantibus, poſt pertinaces vigilias, ſpaſmos, ac deliria ſæpiſſimè conciliatum memini. Vegetus autem *pullorum columbinorum* calor Medicos ſuaſit, quaſi uno conſenſu, eos in hunc finem cæteris omnibus animalibus anteponere : Utut ſint, qui ex applicatione *Offæ bovinæ* calefactæ, aceto irroratæ, ac demùm *pulvere nuſcis moſchatæ* aſperſæ eundem ſcopum ſeſe ſæpiùs aſſecutos eſſe gloriantur. Procul omni dubio, cerebrum etiam vires anodynas *Pulmonum agninorum, vervecinorum* vel *vitulinorum* recèns extractorum, atque, dum adhuc naturaliter calent, ad plantas pedum applicatorum, multò faciliùs ac commodiùs, atque cum minore frigoris indè exteriùs ſuſcipiendi periculo percipit, quàm cùm ex juſſu Medicorum ſolenni (quod fieri ſolet) capiti cum moleſtiâ priùs raſo imponantur. Omnia autem hujuſmodi ſivè *animalia*, ſivè *animalium partes*, ſicuti naturali calore prædita ritè applicanda ſunt, ità ſæpiùs, ſcilicet ſextâ vel octavâ quâque horâ renovari poſtulant, ne ex putrefactione contractâ ſpiritibus animalibus potiùs officiant quàm proſint : Ex. gr. Applicentur ad plantas pedum *Pulli* duo *Columbini* recèns mactati, atque per ſpinam ſciſſi, amputatis priùs capite, alis & cruribus, & renoventûr octavâ quâque horâ. Vel toti pedes involvantur calidis *Pulmonibus agni, vituli*, aut *vervecis* recèns mactati, renovando applicationem ſaltem ter in die. Vel *Offæ duæ Bovinæ* recentes ad plantas pedum alligentur bis térve in die. *Cataplaſma* etiam è *Theriacâ Londinenſi* recèns confectâ, cum pannis lineis duplicatis totis, pedibus ſuperinductum in hunc uſum, ſcilicet ad irritatos ſpiritus compeſcendos atque demulcendos plurimùm confert.

Vſus Alexipharmacorum.

Sin ab hiſce tam intùs quàm exteriùs exhibitis, ſpirituum expanſio, atque juſtæ in maſſâ flammæ exſuſcitatio illicò non promoveatur, nè, à ſpiritibus penitùs obrutis, atque indè quâdam *torpore* affectis, febris continua prorsùs in malignam, peſtilentialem ac funeſtam mutetur, ſpirituum elaſticitatem, alimentis & medicamentis generoſo calore imbutis, *alexipharmacis* dictis, veluti *Vino generoſo*, *ſp. C. C. Diaſcord. Mithridat. Theriac. Androm.* cæteriſque id genus confectionibus, quin & ipsâ radice *Serpentariæ Virginianæ*, excitare neceſſe eſt. Siquidem jam non ab incendio, ſed à veneno deleterio & ſphacelante metuendum eſt. Ex. gr. Concedatur ægro ſæpiùs juſculum *Pulli*, vel *Vinum generoſum*, idque *Sp.* CC. ſaturatum: *Alexipharmaca* etiam bis, ter, quatérve in die cum *Alcaliſatis* commiſta. Ex. gr.

℞. *Theriac. Androm. Mithridat. vel Diaſcord.* ʒ. ß. ∂.ij. *pulv. è Chel. cancr. comp.* ʒ. ß. *ſyrup. caryoph. q. ſ. M. F. Bolus mollis horâ ſomni unà cum hauſtu julapij exhibendus, atque mane ſequenti repetendus, vel ſæpiùs:* ſcilicet octavâ vel ſextâ quâque horâ, prout gradus veneni deleterius atque ſphacelatio ſpirituum requirat. Imò, ubi linguæ nigrities, ſubſultus tendinum cæteráque præſentis ſpirituum ſphacelationis indicia exigant, *gr. viij. x. xij. radic. Serpentar. Virgin.* vel *Electuarii de Ovo* ad ſingulos bolos adjiciantur; Quo pacto plurimos ab ipſius orci faucibus liberatos memini. Phlogôſi autem ſpirituum ac ſanguinis hoc ritu reſtitutâ, ne incendium funeſtum indè ſuboriatur, prorsùs ab hujuſmodi calidiorum uſu tempeſtivè abſtinere oportet, aut ſaltem eorum doſis minuenda, & ſæpiùs repetenda eſt. De hiſce autem ſermonem fuſiùs habituri ſumus in *quintâ Puretologiæ noſtræ Exercitatione* ubi ex profeſſo *de Febribus continuis malignis & peſtilentialibus* tractaturi ſumus.

Opiatorum uſus.

Criſi febris peractâ (quocunque modo eam fieri contigerit) *Opiata*, utut ſub initium, in ſtatu, aut inſtante criſi, noxia eſſe, atque lethifera (ubi nullum vehemens ſymptoma eorum uſum indicat) ſæpiſſimè obſerventur, quia elaſticitatem ſpirituum juſtam ac debitam præpediunt, haud rarò, admodùm proficua ſunt, & ſymptomata quædam moleſta, tuſſim ſcilicet *diarrhœam* & *vigilias* immodicas compeſcunt. Imò, ab hauſtu ſequenti, vel alio congenere ægrotantem priùs hiſce ſymptomatis plurimùm laceſſitum atque confectum, ſpatio unius noctis, mirum in modum reſtitutum ſæpiùs novi.

℞. *Aq. paralyſ. ceraſ. nig.* an. ℥.j.ß. *aqu. Epidem.* ʒ.iij. *ſyrup. de mecon.* ʒ.vj. ℥.j. *M. F. Hauſtus.*

Catharticorum uſus ſub finem.

Denique, quamprimùm à perfectâ Febris judicatione vires ægrotantis & appetitus reſarciri incipiant, apprimè neceſſarium eſt ſaburram humorum effœtorum in præcedentibus agonibus colliquatorum, atque jam in habitu corporis deliteſcentium catharticis repetitis, primùm lenioribus, deindè acrioribus per alvum ſubducere atque deturbare, ne ex iis diutiùs in habitu corporis congeſtis cachexia ſuboriatur, quæ tumores artuum œdematoſos, ſcorbuticam vel hypochondriacam affectionem, aut graviorem aliquem morbum chronicum (ut ſæpè fit) producat, & miſellus æger novo morbo multatus, potiùs quàm ſanatus videatur. Formulas mihi uſu comprobatas adjicere lubet.

℞. *Fol. ſenn. optim.* ʒ.ij. *caſſiæ cum cannis confract.* ℥. ß. ʒ.vj. *ſemin. aniſ. coriand.*

praparat. cinnam. acut. an. ℈. ß. *Coq. in aqu. hord.* ℥. *xij. ad viij. In Colaturâ dissolve Mannæ selectissimæ* ℥. *j.* vel ℥. *j.* ß. *M. F. Potio larga, cujus partem dimidiam sumat æger calidiusculè primo mane, reliquam post bihorium* (si opus fuerit.) Vel

℞. *Pil. Ruff. alœphang. aloës rosat. è succin. stomach. cum Gum.* ℈. *j. vel* ʒ. ß. *ol. cinnam. chym. vel Opobalsam gut. iij. M. F. pil. iij. vel iv. deaurand. quas sumat horâ somni, mane sequenti bibendo* ℔. *iv. Aqu. mineral. purgant. ad* ℔. *iij. coct. &* ib. ß. *lactis alterat.* Vel

℞. *Decoct. sennæ Geron.* ℥. *iij. aqu. cinnam. hord.* ℥. ß. *Syrup. cichor. cum rheo* ℥. *j. vel Mann.* ʒ. *vj. vel syrup. de rhamno solutiv.* ℥. ß. *M. F. Potio.* Vel

℞. *Mass. Pil. fœtid. coch. min.* an. ʒ. ß. *salis tartar. gr. iv. ol. juniper. chym. gut. iij. M. F. Pil. viij. deaurand. quas sumat mane, vel à primo somno cum regimine.* Vel pro delicatulis.

℞. *Elect. lenitiv.* ℥. ß. ʒ. *vj. Pulv. semin. anis.* ℈. ß. *Opobals. gut. iv. M. F. bolus post mediam noctem exhibendus.* Vel

℞. *Cassiæ recèns è cannis extract.* ℥. ß. ʒ. *vj. cum sacchar. asperf. F. bolus, horâ somni deglutiendus cum liberâ custodiâ.*

Junioribus pulverem sequentem è cochleari lactis frigidi mane minis trandum, repetendúmque semel in hebdomadâ cum regimine præscribere soleo, quippè minori cum tædio in os ingerendum, atque vermibus (quibus juniores obnoxii sunt) inimicum, undè post unam vel alteram vomitionem, copiosè atque cum ἰωδοφίᾳ dejicere solent.

℞. *Calomelan. diagryd. Sulphurat.* an. *gr. v. vj. vij. viij.* vel ℈. ß. pro ætate, *M. F. Pulvis.*

Quod spectat ad reliqua symptomata particularia, & magis accidentalia, quæ varia hujus morbi stadia comitantur, quo pacto scilicet tractanda sunt, *Puretologiæ nostræ Exercitationem sextam*, ubi *de Febrium Symptomatis* ῥητῶς locuturi sumus, consulat Lector.

Ego (liceat sine jactatione profiteri) hâc methodo rationali innixus, Naturæ hasce febres medicanti sæpiùs feliciter ancillatus sum, atque penes me habeo plures hujusmodi curationum Historias, quas consultò omitto; Siquidem probè novi quas moras hæc methodus trahat, atque quàm dolorifico remediorum apparatu miselli ægrotantes indè affligantur, ac quanto cum discrimine ac incertitudine optatum eventum tandem assequantur; dum ex relationibus adstantium incertis Medicorum perspicacissimorum observationes utplurimùm pendeant, atque ex incertis istis conjecturis Methodus medendi primùm instituatur, dein variò mutetur. His addatur lubrica hujusce febris indoles, quæ suâpte sponte, vel à minima Medici hallucinatione, aut quocunque alio accidente, undè venenum augeatur, præsertim propè crisin, in continuam malignam facillimè degenerat, quam in pristinum suum statum & magis benignum redigere (si non primo instanti obvium eatur) difficillimum est; atque insuper, inadvertentia & hallucinatio, cui Medici exercitatissimi, quippè multis negotiis impliciti, in ratiocinando sæpenumerò obnoxii sunt, undè vitæ ægrotantium ab eorum calamo dependeant. Hisce (inquam) pensitatis, à multis retroactis annis; scilicet à quo tempore vires *Corticis* in hisce febribus, æquè ac in intermittentibus debellan-

dis certas atque efficaces multò usu comprobaveram ; in hisce febribus tàm *spuriis* quàm *genuinis* curandis totus me contuli ad usum *polychrestæ* hujus *Antidoti* ; Et cum felicissimo successu, in omni ætate, sexu ac temperamento citò ac tutò, si non jucundè eas profligavi. Idque facio conscientiæ causâ, utut ex præconceptâ opinione reclament Amici, Medici, vel ipsi ægrotantes : Quorsùm enim Natura dubio Marte venenum aggrediatur, cùm penes nos sit *Herculea Antidotus* divinitùs concessa, quæ vires ejus certò & citò frangere valet ? Quantùm dedecet probum ac misericordem Medicum adeò in corio humano ludere, Artem nostram in lanienam, frequenti *Epispasticorum* applicatione, convertere, atque tandem ægrotantis vitam incertis atque hallucinantibus ratiocinationibus nostris temerè subjicere, quarum pœnas æger, crumenæ ac vitæ suæ dispendio, non rarò luit ?

CAPUT VIII.

Methodus exhibendi Corticem Peruvianum in Curatione Febris Continentis.

Methodus exhibendi Corticem in febre Συνοχῆ simplici.

QUocircà, missâ hâc methodo rationali curandi febrem Συνοχῆν, quippè longâ ac incertâ ; totus me demum accingam ad modum exhibendi *Corticis*, in Συνοχῆ tam spuriâ quàm legitimâ, describendum. Undè earum causa, *venenatum* scilicet *fermentum*, modo magis compendiario tutò ac citò subigitur & deletur. Quid opus autem multâ verborum ambage, ubi Naturâ potiùs quàm Arte res agenda sit ? Siquidem *Antidotus* quocunque modo exhibita (modò exhibeatur) *Venenum* delet. Fomite autem subtracto, flamma spontè extinguitur, atque, ubi Natura à *Venenato fermento* non ampliùs lacessitur, lubens quiescit. Ut totam rem paucis absolvam, simplex hujusce febris natura nihil præter *Antidotum*, formâ ægrotanti gratissimâ exhibendum exigit, idque partitis vicibus, & durante remissione, ut spirituum regimini magis subjecta vires suas feliciùs exerceat. Indéque, quotiescunque ad ægrum advocor, simplici Συνοχῆ laborantem ; ubi nullum insolitum symptoma, aut gradum symptomatis solito vehementiorem deprehendo, si exacerbationes & remissiones statis ac certis periodis sese invicem excipiant, absque pomposo quocunque apparatu præcedenti, primâ scilicet remissione opportunâ, illicò *Cortic. Peruv. elect. in subtilissimum alcohol* reduct. ʒ. j. ʒ.ß. ℈. j. ℈. ß. pro ætate, formâ *boli*, *haustûs*, *pilul.* vel *electuarii* (prout æger ipse maluerit) exhibendum jubeo, repetendúmque tertiâ vel quartâ quâque horâ extra paroxysmum, dum opus fuerit. Atque, ut verum dicam, vix aut ne vix unquam memini simplicem Συνοχῆν post ʒ. j. *Antidoti* exhibitam, superstitem fuisse.

In Συνοχῆ spuriâ.

Sin adventus meus differatur, donec febris hæc in augmento suo adeò provehatur, ut in continuam jam vergat, & paroxysmi ferè aboliti fuerint, aut saltem periodos suas certas ac statas, ob cephalalgiam, lassitudinem ulcerosam, aut symptoma aliquod aliud solito vehementius subortum penè amiserit ; post clysteris (modò indicetur) rejectionem, sanguinis ʒ.vj. viij. x. pro ætate, & symptomatum exigentiâ, in ipsâ exacerbatione, illicò è brachio detrahendas jubeo, atque deindè *bolum theriacalem* cum

hauſtu *Julapii cordialis* exhibendum, qui ad libitum repetatur, ad ſpirituum elaſticitatem reſuſcitandam: Et *Veſicatorium* unum vel alterum, in eundem finem, ad nucham vel carpos internos applicandum præſcribo; undè, uti Vigiliarum, dolorum, cæterorúmque ſymptomatum diminutionem ferè ſemper ſubſecutam eſſe memini, ità inſuper inducias remiſſionum magis certas ac protenſas obſervavi; quâ occaſione datâ, *Antidotum* incunctanter exhibeo, atque ejus repetitionem, durantibus remiſſionibus, jugiter renovandam, cum felici ſucceſſu & optato eventu impero. Quid? quod ſpatio bidui, ſcilicet quàm primùm *Corticis* ʒ. vj. vel ʒ.j. æger devoraverit, eum ἀπυρέτον ferè ſemper inveni.

In vomitione.

Sin, ob præſentem vomitionem hæc guſtui parùm grata *Antidotus* ægrè admodùm in ventriculo retineatur, neceſſe eſt vel lene vomitorium dare, vel tonum ventriculi corroborare, atque fermenti ejus acrimoniam priùs demulcere mixturâ è *Sale abſynthii* & *ſucco limonum*, cochleatim & ſæpiùs exhibitâ, *aquâ pulli* in locum potûs ordinarii ſubſtitutâ; atque *bolo cardiaco* & *opiato* horâ ſomni miniſtrato, cæteriſque *Cap. 2. Exercitationis 4.* memorandis; ubi ex profeſſo de hoc ſymptomate tractaturi ſumus. Quinetiam ſingulis vel alternis *Corticis* doſibus tantillùm *Laudani* adjici convenit, ut, ſpaſmis ventriculi indè ſopitis, *antidotus* eò faciliùs retineri queat, donec, veneno indè ſubacto, maſſa ſanguinis, & conſequenter ventriculi fermentum in priſtinum ſtatum reducantur, & hoc ſymptoma unà cum febre dometur.

In fluxu alvi.

Ubi verò, ob ſolitam alvi lubricitatem, aut præſentem ejus fluxum nimium, ritè metuendum ſit, ne *Antidotus* ſtimulanti amaritie prædita, ſymptoma in diarrhœam vel dyſenteriam exaltet, & non tantùm remedium ipſum feſtinanter unà cum fæcibus deturbatum, inteſtina, re infectâ, præterlabatur; verùm etiam, ægro torminibus, cæteriſque diris ſymptomatis indè provenientibus confecto, febris in malignam tranſeat, apprimè neceſſe eſt, *bolo Theriacali* priùs exhibito, & *electuario adſtringente* & *opiato* paritis vicibus ſæpiùs miniſtrato, *enemate* adſtringente injecto, *decocto albo* in locum potûs ordinarii ſubſtituto, cæteriſque *in cap. tertio Exercitationis quartæ*, memorandis, lævitatem inteſtinorum quadantenùs corrigere, atque liquoris glanduloſi ex iis excreti acrimoniam demulcere; & ſingulis vel alternis *pulveris* doſibus *Laudan. liquidi gutt. x. xij. xiv.* pro ætate & ſymptomatis vehementiâ addere; donec *Veneno* uſu *Antidoti* deleto, colliquatio indè ſenſìm minuatur, & diarrhœa unà cum febre jam demùm auferatur.

In fluxu alvi cum vomitione conjuncto.

Sin à veneno (pro genio ſuo peculiari) ventriculum ſimul ac inteſtina petente, ac utrobique humores colliquatos eliminante, vomitiones enormes & dejectiones cum ſpaſmis horrendis, velut in *Cholerâ morbo*, adſint: Oportet priùs humorum venenatorum in ventriculi & inteſtina excretorum acrimoniam copiâ *Aquæ pulli* in locum potûs ordinarii ſubſtitutæ, atque *enemate* ex eâdem demulceri: Ventriculum *fotu aromatico* externè calidè refocillari, atque ſpaſmos & evacuationes per os & anum frænari *Laudan. liqu. gutt. xij. xiv. xvj.* ſingulis vel alternis horis in hauſtu julapii accommodati propinatis; dein verò ſingulis vel alternis doſibus *Antidoti* (prout opus fuerit) tantillùm *laudani* adjici. Quo pacto, *Veneno febrili* deleto, moleſta hæc

ſymptomata, quæ ab hoc fermento ſolummodò dependent, unà cum febre illicò corruunt, neque in poſterum (modò repetitione *Antidoti* poſt debita intervalla præcaverentur) recrudeſcunt. Verùm de hoc ſymptomate fuſiùs atque ex profeſſo tractabimus *Cap. quinto Exercitationis quartæ.*

In ſtatu ſanguinis inflammatorio.

Quoties, ob ſpirituum in ſuis expanſionibus excandeſcentiam ac niſum, hæcce febris propè accedat ad inflammatoriam (ſivè inflammatio more rheumatiſmi verſatilis totam machinam hìc indè afficiat, ſivè *pleuram*, *pulmones*, *oculos*, *mammas*, *teſtes*, ſivè aliam aliquam partem ſingularem præ cæteris occupet, atque itidem paroxyſmis & remiſſionibus, certis aut incertis periodis recurrentibus inſigniatur, in primo curationis limine, *doloris* atque *inflammationis* allevatio *enematis*, *venæſectionibus* in ipsâ exacerbatione celebratis, & (ſi opus fuerit) repetitis, atque reliquo apparatu (quem pro texturâ partis affectæ ſingulari, admodùm varium eſſe, ex *tertiâ Exercitatione* abundè conſtabit) molienda eſt. In primâ autem remiſſione, atque deinceps, quoties ſubſequens remiſſio occaſionem miniſtret opportunam, *Antidotus* partitis vicibus jugiter ingerenda eſt, uſquedum à *Veneno* indè ſubacto lucta finiatur, & febris diro hoc ſatellitio ſtipata ſpontè exulet. *Venenum* autem, quod ſpiritus in motus adeò efferos adigit, rariùs ab una uncia *Corticis* deletur, ſæpiùs duplam, triplam quantitatem ſuperat, & Medicus, priuſquàm ſcopum hoc modo aſſequi queat, detractione ſanguinis iterùm, iterùmque celebratâ, orgaſmum ſpirituum compeſcere, nonnunquam etiam cathartica lenia, & ipſa emetica in juſtis intervallis adſciſcere cogitur.

In ſtatu ſpirituum verè ſpaſmodico.

Ubi autem *venenum*, præter modum, ſpiritus velut œſtro laceſſit, & in ſtatum ſpaſmodicum adigit, undè ventriculus, inteſtina, præcordia, diaphragma, cæteræque partes cordi vicinæ adeò lancinantur & torquentur, ut æger, vacillante jam pulſu, atque extremis frigeſcentibus, ſuffocatus vel lipothymicus periturus illicò videatur. (Quæ ſymptomata Συνεχῶν ſpuriam haud rarò comitantur, & ſpeciem *colicæ ventriculi* vel *inteſtinorum*, aut *ſpaſmis thoracis & abdominis* univerſalem ſimulant) neceſſe eſt, primo loco, efferum hunc ſpirituum orgaſmum tollere, atque niſum minuere, enematis, detractione ſanguinis copiosâ (utut ſymptomata contraindicare videantur) atque liberali & repetito *laudani* uſu, cujus doſin duplo vel triplo majorem, ob præſentem ſpirituum ὁρμὴν, æger cum ἰσχυρίᾳ tolerat, quàm quocunque alio tempore ubi ſpiritus quieſcentes elaſticitate duntaxat naturali pollent. Turbis autem hoc modo ſedatis, æger, quamprimùm ſcilicet urinam rubedine tinctam reddat, atque cutis ſudoribus ſcateat, & induciæ à morbo impetratæ ſint, incunctanter *Corticem Peruv.* partitis vicibus jugiter deglutiat: Cujus ſingulis doſibus tantillùm *laudani*, ad revireſcentiam ſpaſmorum antevertendam, adjicere fas eſt. A cujus uſu *Venenato fomite* deleto; febris exulat, nec in poſterum repullulatio dirorum horum ſymptomatum ampliùs expectanda eſt.

Ubi Συνεχὴς incipit in Σύνεχον tranſire.

Ubi denique, *Venenum* ſpontè, vel ex quocunque accidente adeò increverit, ut, ſpiritibus jam ſuccumbentibus, febris degenerare in continuam incipiat, & æquali tenore pergat, utut æquum ſit in uſu *Antidoti* ad vires *Veneni* frangendas (quantùm ægrotans ferre poteſt) pertinaciter perſiſtere, ex-

panſionem tamen ſpirituum, ut vires *Corticis* indè depromantur & regantur, omnimodè Medicum promovere oportet *epiſpaſticorum* frequentium applicatione, commixtione *alcalium* cùm ſingulis *Corticis* doſibus, vel exhibitione *boli alexipharmaci*, atque ejuſdem repetitione bis, ter, quatérve in die, prout gradus *Veneni* & ſpirituum obrutorum imbecillitas indicet.

Verùm quandoquidem multifaria hæc res meliùs exemplis quàm regulis dilucidatur, non pigebit, è multis, præſertim nuperrimis, quas mihi obſervâſſe contigit, paucas Hiſtorias hùc ſpectantes ſeligere, eáſque graphicè depingere, tàm ad Theoriæ noſtræ ex rei ipſius naturâ petitæ illuſtrationem promovendam, quàm ad divinæ *Antidoti* multiplicem efficaciam confirmandam.

CAPUT IX.

De Protheiformi Febris Continentis Genio.

Hiſtoria I.

Febris remittens ſub larvâ vomitionis & naſeæ diù latitans.

UXor Domini *Blackerby* Juriſperiti habitantis in vico dicto *Chancery Lane*, anno 1690. à ſuppreſſione purgationum menſtruarum ad unam, vel alteram Lunam perſeverante, nauſeâ & proclivitate ad vomendum per quinque ferè hebdomadas continuatâ moleſtè afficiebatur. Symptomata pro ſignis ingravidationis habita primùm æquo animo ferebat ægra, donec tandem adeò prævalerent, uti appetitus indè prorsùs proſterneretur, ac, digeſtione eversâ, ventriculus ingeſta quæcunque, illicò rejiceret; undè, præ ægritudine, & languore, lecto perpetuò affixa jacebat debilis & inſomnis, funeſtum eventum in dies expectans. Ego ab eximio Collegâ D. D. *Goodall* conſultus, licèt, primo adventu, nullum præſentis febris criterium in urinâ, linguâ, pulſu, vel temperie deprehendere potuerim, à diuturnitate tamen & vehementiâ ſymptomatum (quod ſæpiùs in aliis me obſervâſſe memineram) multùm ſuſpicabar *Venenatum febrile fermentum* deliteſcens vomitioni & ægritudini anſam dediſſe, atque, præ gradu *veneni* intento, ſpiritu haud jam ſatis ad paroxyſmos legitimos formandos ſeſe expandere potuiſſe. Indéque, irrium duxi adversùs ſymptomata militare, neglectâ causâ, *Veneno* ſcilicet *febrili*, quo à propria ſua *Antidoto* ſubacto, & ſanguine indè in ſtatum priſtinum redacto, fermentum ventriculi non poſſet non naturalem ſuum vigorem ſpontè recuperare, & ſymptomata urgentia illicò ſublevari. Ideóque, ut *Cortex Peruv.* in hunc uſum jugiter miniſtraretur, ſuaſi. Quandoquidem, autem ægra, & ægræ amici ab uſu hujus pharmaci planè abhorrerent, impræſentiarum, frequenti exhibitione *Salis abſynthii & ſucci limonum* ſymptomata ſaltem diminuere tentavimus, atque *aquâ pulli* in locum potûs ordinarii ſubſtitutâ venenatam acrimoniam humoris bilioſi, flavi & æruginoſi, in ventriculum excreti demulcere; *Sacculis* etiam *aromaticis* ac *emplaſtris* tonum ſtomachi confortare, & tandem frequenti exhibitione *antimonii diaphoretici* (utpotè febrifugi non ingrati) *febrile fermentum* aggreſſi ſumus. Ab horum uſu, humor vomitione rejectus, poſt tres vel quatuor dies, non fuit æruginoſus & flavus ut priùs; ſpiritus etiam, ut ex temperie, pulſu, linguâ

& tincturâ urinæ liquidum erat, liberiùs sese expandere cœpêrunt. Quocirca, lene vomitorium è *Sale vitrioli* & *oxymelite Scyllitico* ministravimus, quod cum ὑποχύσει ferebatur; dein ℥. vij. sanguinis è brachio detrahendas jussimus. At ægra, nauseæ, vomitionis, cæterorúmque symptomatum vehementiâ, ac diuturnitate pressâ, ac tandem à *Corticis* usu non ampliùs abhorrente, eum præscripsimus; singulis dosibus *Laudanum*, cui jam diù assueverat, addendo, ad præsentem vomitionem sistendam, undè spatio tridui, ex orci faucibus planè eripiebatur; à febre vomitione, ægritudine, cæterísque horrendis symptomatis prorsùs liberata, appetitu & digestione jam demùm integrè restitutis.

Historia II.

Febris remittès diarrhœam torminosam in puerperâ simulans.

Advocatus ego à clarissimo Collegâ D. D. *Carolo Goodall*, invisi mulierem diarrhœa torminosa in puerperio excruciatam, ac penè jam confectam. A colore urinæ lateritio, atque à periodicâ diarrhœæ & torminum exacerbatione, illicò deprehendi *Fermentum febris intermittentis* aut saltem *remittentis* delitescens, hisce symptomatis ansam dedisse, utut indicia febris præsentis neque ægræ ipsi, neque adstantibus priùs perspecta fuissent. Ideóque misella mulier, debito licèt diætæ regimine instituto, dosibus *Laudani* largis & frequenter repetitis, hebetata languebat, ac madore frigido perfundebatur, mente vacillabat, pulsu interèa tremulè ac inordinatè vibrato, tanquam in articulo mortis. Statis attamen periodis, scilicet tempore paroxysmorum, torminibus, ac fluxu alvi immani torquebatur, quasi nihil *Opii* sumpsisset, vel debitum regimen adhibitum non fuisset: Aut cùm alvus arte supprimeretur, prægrandem ventriculi ægritudinem, usque ad deliquium, perpetiebatur; siquidem *Opiatorum adstringentium*, cæterorúmque diarrhœæ torminosæ debitorum usu, priùs contra symptomata urgentia pugnatum fuerat; morbo ipso autem, seu causâ morbi integrâ adhuc intùs manente; quamprimùm *Fermentum virosum*, sequenti paroxysmo, recèns invigorari contingeret, non potuerunt fluxus alvi, tormina, cæteráque congenera symptomata non indè illicò revirescere; Naturâ per glandulas, & glanduloſam intestinorum tunicam iterùm satagente virulentiæ reliquias excernere, &, uti sarcinam molestam, more solito deponere. Quam ob causam seriò monui, uti, durante paroxysmi remissione, haustus cum drachma una *Pulv. Chin. Chin.* tertiâ quâque horâ, ægræ propinaretur, addendo singulis haustibus *gutt. xij. Laudani liq. Helmont.* ad compescendum fluxum alvi præsentem, uti simul symptomati urgenti, & ejus causæ, *Fermento* scilicet *febrili*, in singulis paroxysmis humores colliquatos versùs intestina detrudenti prospiceretur. Indéque, spatio xxx. horarum, quamprimùm scilicet, *uncia una Corticis* hoc modo exhibita fuit, ægra, *venenato fermento* subacto, à paroxysmis febrilibus, diarrhœâ, torminibus, reliquísque ejusmodi symptomatis periculosissimis integrè liberabatur, atque adhuc superstes ac sana manet; licèt, duplò majori *Laudani* dosi priùs præscriptâ fluxus alvi & tormina cohiberi non poterint.

Historia III.

Altera ejusmodi.

Domina *Brent*, habitans in Burgo dicto *Southwark*, vidua sanè proba ac elegans,

elegans, ante ſexennium, tempore autumnali, anno ætatis ſuæ triceſimo, diarrhœâ torminosâ corripiebatur adeò atroci, ac contumaci, ut fluxu enormi & ſpaſmis excruciantibus confecta, lecto perpetuò affigeretur, non obſtante debito regimine, ac multo apparatu medicaminum *adſtringentium* & *opiatorum* à clariſſimo Collegâ, D. D. *Blackmore* imperato, & ad plures dies continuato: Quippè contra ſymptoma adhuc duntaxat militatum erat, *Fomite venenato* febrili, qui colliquationem effecerat, interèa non animadverſo, quandoquidem à languore ex hoc ſymptomate vehementi orto nullum caloris febrilis evidens indicium ſeſe prodebat. Ego autem nono, vel decimo morbi die advocatus; ex pulſu celeri, urinâ rubrâ ac contentis ſaturatâ, & linguæ ariditate morbum primarium illicò deprehendi, *febrem* ſcilicet de genere *remittentium*, quippè fluxus alvi indè ortus quotidiè ſtatâ diei horâ, manifeſtò exacerbabatur; indéque conſilium dedi, ut bolus è *Cortice Peruv.* quartâ quâque horâ, durante remiſſione, jugiter exhiberetur, unà cum *gutt. x.* vel *xij. laudani liquid.* ut indè diarrhœæ, ac *Fermento febrili* colliquationis cauſæ, ſimul proſpiceretur: Siquidem ab *Opiatis* & *adſtringentibus* ſolis fluxus enormis non ità cohiberi poterat, quin proximâ exacerbatione recrudeſceret, cùm cauſa ejus integra intùs maneret, atque licèt multo *laudano* ſpiritus ſopiti fuiſſent, & fluxus fortè fortuitò cohibitus, febre tamen intactâ, atque intùs, deliteſcente, ægra diris ſymptomatis in genere nervoſo malè multata nihilo ſeciùs peritura eſſet. Conſenſit Collega clariſſimus & ægra, licèt remedii ſaporem molestè ferens, mandata noſtra ſtrenuè executa eſt cum optato eventu. Spatio enim bidui, poſtquam ʒ vj. *Corticis* in varias formulas redactas devorâſſet, multò meliùs ſeſe habuit, utut *Aphthæ* albæ & benignæ ſub finem febris ſuppullularent; tertio autem die, à febre, diriſque ejuſdem ſymptomatis, ac *Aphthis* nuper ſubortis penitùs liberata revaluit.

Hiſtoria IV.

Servus Domini *Hall*, Pharmacopolæ, in vico dicto *Pye-corner*, die 4. Maii 1691. (die præcedenti levem brachii contuſionem perpeſſus, quâ ratione, eodem ipſo die, ſanguinem è brachio oppoſito detrahendum curaverat) horis tribus à prandio, ſpaſmo inteſtinorum immaniter dolorifico, & vomitione bilis diverſi coloris, enormi corripiebatur; quam ob cauſam mane ſequenti ſcilicet die quinto Maii ʒ. ß. *extract. Rud.* cum *gr. j. laudan. Lond.* commixt. ſibi ipſi miniſtravit; undè diarrhœâ torminosâ, & levi ſingultu à ſpaſmis ventriculi ſuborto totâ nocte ſequenti continuò laceſſebatur. Die ſexto Collega clariſſimus D.D. *Torleſſe* accerſebatur, qui enema ſequens illicò injiciendum imperabat. Συνεχὴς *choleram morbum ſimulans, cum ſpaſmis thoracis & abdominis.*

℞. *Decoct. commun.* ℥.x. *Electuar. lenitiv.* ℥.j. *è baccis laur.* ℥.ß. *ol. chamæm. chym.* ʒ.ij. M. Deindè ℥.iv. *Julap.* ſequentis tertiâ quâque horâ propinavit.

℞. *Aqu. hord.* ℔. iij. *confect. Fracaſtor.* ℥. ß. *coq. ad* ℔. iij. *colaturæ add. aqu. epidem.* ℥. ij. *ſyrup. violac. è ſucco lujul.* an. ℥.j. *ſp. ſulph. per campan.* ℈. j. M. F. *Julap.*

Bolum etiam ſequentem cum hauſtu horâ ſomni exhibendum curavit.

℞. *Diaſcord.* ℈.j. *Mithridat.* ℈.ß. *pulv. è chel. canc. comp.* ℈.j. *ſyrup. caryoph. q. ſ.* M. F. *Bolus.*

℞. *Aqu. ceraſ. nig.* ℥. *ij. epidem.* ℥. *j. ſyrup. cardiac.* ℥. ß. M. F. *Hauſtus.* Ad moleſti ſingultûs levamen *cochl. ij.* vel *iij. Julap.* ſequentis, pro re natâ, miniſtranda juſſit.

℞. *Julap. roſat.* ℥. *vj. ſacch. cant.* ℥. *j. aqu. cardu.* ℥. *vj. moſch. odorat. gr. j.* ß. *amb. griſ. gr. j. croc. in nodulo ligat.* ℈. ß. M. F. *Julap.*

A quo ſingultus quadantenùs allevabatur; diarrhœa verò immaniter ſæviebat, cum horrendis totius abdominis ſpaſmis ſociata: quocirca uſus antè præſcriptorum repetebatur; atque totum abdomen, ad excruciantes ſpaſmos ſublevandos, fotu ſequenti calidè fovebatur.

℞. *Flor. chamæm. M. iij. coq. in ſpir. vin. tenuior. q. ſ. pro uſu.*

Abhinc materiâ (ut loqui amant) in cerebrum tranſlatâ, illicò æger delirabat, indéque, de dolore abdominis non conquerebatur; ſub veſperam ejuſdem diei, ad revulſionem materiæ à cerebro, *Veſicatoria* ad brachia & tibias internas, atque *Emplaſtr. cephalic.* ad plantas pedum applicabantur, & bolus cum hauſtu Julap. ſequentis exhibebatur.

℞. *Rad. ſerpentar. Virg.* ℈. ß. *Pulv. è chel. cancr. comp.* ℈. *j. ſyrup. caryoph. q. ſ.* M. F. *Bolus.*

℞. *Aqu. cord. Saxon.* ℥. *x. epidem.* ℥. *iij. ſyrup. rub. Idæ.* ℥. *j.* ß. M. *cap. cochl. vij. ad libitum. Maii octavo & nono* cùm ſingultus, vomitio, diarrhœa, & tormina plurimùm prævalerent; *Aqu. Dullagenſ.* pro potu ordinario ſubſtituebatur; atque *Alcalium Teſtaceorum* doſis larga ſextâ quâque horâ miniſtrabatur, undè die decimo (quo ego primùm advocatus ſum) utut diarrhœa ſublata videretur, & alvus potiùs conſtricta, mens tamen adhuc vacillabat, tormina ventriculum & inteſtina diriſſimè excruciabant, atque vomitio porracei nigricantiſque liquoris immanis, & ferè perpetua aderat cum nauſeâ, ægritudine & ſingultu conjuncta. Ubi autem, ex pulsûs celeritate, colore urinæ lateritio, ſiti urgenti, & linguæ mucoſitate febrem deprehenderam, quam periodicæ ſymptomatum remiſſiones & exacerbationes comitabantur: Conjiciebam vomitionem, diarrhœam, reliquáque omnia ſymptomata ab eodem venenato fomite ortum duxiſſe, atque incaſsùm remediis neſcio quibus tractanda eſſe, dum *Venenum febrile*, hujus ſtragis fons & origo, integrum & intactum intùs remaneret. Indéque (annuente clariſſimo Collegâ) poſt enematis rejectionem, ob præſentem alvi conſtipationem, & *aquam pulli* ob vomitionem enormem in locum potûs ordinarii ſubſtitutam, bolus *ex pulv. Cort. Peru. ſubtiliſſ.* ℈. *ij. ocul. cancr. præpar.* ℈. *j. & ſyrup. caryoph. q. ſ.* præſcribebatur illicò exhibendus, & jugiter repetendus quartâ quâque horâ, addendo *gutt. xij. laud. liq. Helmont.* unicuique bolo, tàm ad ſpaſmos cohibendos, quàm ut, indè ſopito ventriculi motu, pharmacum eò meliùs retineri poſſet. Die undecimo, poſtquam æger ʒ. vj. *Chin. Chin.* hoc modo devorâſſet, ſymptomata omnia ſedebantur, urina minùs rubebat, & hypoſtaſin laudabilem deponebat, ideóque cùm æger *Bolorum* tædio affectus eſſet, reliquam curationem perficiendam duxi *Apozemate* in fine *Tractatûs* noſtri *de Cortice Peruv.* deſcripto: addendo hauſtui nocturno *gutt. xij. laud. liquid.* vel ſæpiùs, ſi opus foret: Undè, idque brevi, integrè revaluit.

Hiſtoria V.

Domina *Maſchall*, juvencula, pathematis animi gravioribus diù exagitata, ubi jam ferè ad quatuor hebdomadas, à *Fermento venenato* deliteſcente multa, diráque ſymptomata ſeſe invicem excipientia, diarrhœam ſcilicet torminoſam, lienteriam, vomitionem, colicam, &c. perpeſſa eſſet; & quamquam ab eximio Doctore *Watſon laudanum*, *cathartica*, & reliqua remedia à ſymptomatis indicata, miniſtrata eſſent, non tàm ſanitatem recuperavit, quàm unum morbum pro alio commutavit, & continuatâ ægrotatione confecta eſt. Ego nuperrimè accerſitus ut cum Collegâ de ægrâ conſulerem; eam inveni in lecto decumbentem, perpetuâ ſuffocatione, ac vomitione, ſpaſmis ventriculi & inteſtinorum horrendis, & ferè animi deliquium inducentibus laborantem, ac frigido madore ubique perfuſam; arteriæ inſuper debiliter admodùm & inordinatè ſeſe vibrabant; urina verò intensè rubeſcebat, & ſedimentum lateritium præcipitabat. Cùm verò ab aſtantibus certiores facti ſumus omnia hæc dira ſymptomata quotidiè, licèt non horâ certâ ac ſtatâ, exacerbari, *Venenum febrile* ab indole fermenti remittentium febrium non diverſum huic funeſtorum ſymptomatum catervæ anſam dediſſe non dubitavi. Ideóque primùm *enemate* injecto, *Aquâ pulli* in locum potûs ordinarii ſubſtitutâ, frequenti *Julapii hyſterici* exhibitione, & doſi *laudan.* ſæpiùs repetitâ, mitigationem ſymptomatum auſpicatò tentavimus, quâ potiti, incunctanter juſſimus ℥. *j. Corticis* cùm *laudan. liq. gutt. xij.* in formam *boli* vel *hauſtûs* redactam, exhibendam, atque deindè tertiâ vel quartâ horâ repetendam: Unciam unam *Corticis*, utpotè effœti atque omni amaritie privati incaſsùm devoravit ægra: Quàm primùm autem vegeta ac vera *China China*, ad ſpatium bidui, miniſtrata eſſet, à febre ac diris omnibus ſymptomatis liberata revaluit; utut recidivationem aliqualem iterùm, iterúmque perpeteretur, quam, repetito *Corticis* uſu, facilè ſuperavit, atque jam ſuperſtes optimâ valetudine utitur.

Συνεχὴς *ſub larvâ lienteriæ, colicæ, vomitionis deliteſcens.*

Hiſtoria VI.

Uxor Domini *Thornburg* Mercatoris in *Tower-hill*, ad triduum à puerperio, ſpaſmis dolorificis laborans, atque vomitionibus adeò atrocibus correpta, ut languore ac ſuffocatione indè confecta, illicò animam efflatura videretur, me nuperrimè accerſivit, ut cum Medico ſuo ordinario Collegâ meo clariſſimo D. D. *Tyſon* conſulerem de ſublevandis diris hiſce ſymptomatis, quæ, utut ab uſu *enematum*, *opiatorum*, cæterorúmque à Collegâ eruditiſſimo excogitatorum ſæpiùs obtunderentur, quotidiè tamen recrudeſcebant, & in dies magis, magiſque ſæviebant, ſpéſque revaleſcentiæ vix jam affulgebat. Cùm primùm advenerim, ægra ſummè languebat, madore frigido perfundebatur, ſtrangulatione ferè ſuffocabatur, totum abdomen diris doloribus torquebatur; pulſus erat admodùm debilis & celer. Urina verò multùm tincta & contentis ſaturata: Undè *Febrile fermentum*, à *fermento* Συνεχέων non diverſum, ſub horum ſymptomatum larvâ deliteſcere, jure meritò, ſuſpicabar. Quocirca, poſtquam ab *enematis* repetitis, atque doſi *laudani* ſæpiùs exhibitâ, ſymptomata inducias dederant, *Hauſtum febrifugum* è ℥. *j. Cortic. Peruv.*

Συνεχὴς *Colicam ſimulans in puerpera.*

& *gutt. xij. laudan. liquid.* confect. ſtatim propinandum præſcripſimus, repetendúmque quartâ quâque horâ, ad revireſcentiam ſymptomatum antevertendam : Die ſequenti exacerbatio, ſed levior, invadebat, tertio tamen, quamprimùm ſcilicet ℥.j. vel ʒ. x. *Corticis* in varias formas redactas ægra devorâſſet, ſine cujuſcunque alterius remedii ope prorsùs revaluit, atque eâdem antidoto, poſt debita intervalla, repetitâ, à recrudeſcentiâ febris, ac ſymptomatum immunis in poſterùm manebat.

Hiſtoria VII.

Συνεχὴς vomitionem immanem, ſpaſmos thoracis ac abdominis, & ſtrangulationem ſimulans.

Collega clariſſimus D. D. *Carolus Goodall*, Maii 28. 1691. accerſebatur ad inviſendam filiam Domini *Thatcher* in vico dicto *Pater-noſter-Rovv*, circiter annos xvj. natam, juvenculam ſanè elegantem, ac optimo ingenio præditam; indéque parentibus & amicis jure optimo chariſſimam, quæ jam ad triduum febre Συνεχῆ laborans, & à Pharmacopolâ curata, demùm vomitione immani, doloribus, cæteriſque id genus diris ſymptomatis adeò opprimebatur, ut temperies non ampliùs indicia febris proderet. Juſſit clariſſimus Medicus *Veſicatorium* amplum ad nucham ſtatim eſſe applicandum, & *gr. xv. pulv. è chel. canc. comp. è cochl. Julap. ſeq.* exhibenda.

℞. *Aqu. meliſſ.* ℥. *vj. protheriacl.* ℥. *ij. ſyrup. caryoph.* ℥.*j. M. F. Julap. de quo bibat ad libitum. Cortic.* etiam *Peruv.* ʒ. *j.* in formam boli cum *ſyrup. caryoph.* redact. ſextâ quâque horâ deglutiendam præſcripſit. Maii verò vigeſimo nono, ob enormem vomitionem, *gr. xv. Salis abſynth.* ſextâ quâque horâ *è cochl. j. ſucc. limon.* exhibenda curavit; & ſingulis vicibus hauſtulum ſequentem propinavit.

℞. *Decoct. Cortic. Peruv.* ℥. ß. *aqu. Protheriac. Gentian. comp.* an. ℥.*ij. ſyrup. caryoph.* ℥. ß. *M.*

Maii 30. duo *Veſicatoria* ad interiora brachia recèns applicabantur, *decoctum album* in locum potûs ordinarii ſubſtituebatur, de *Julap. Perlat.* ad libitum bibebat, *Hauſtus febrifugos* interèa non omiſit. Maii trigeſimo ſub veſperam, ego in conſilium vocatus, miſeram ægram vomitione perpetuâ penè confectam, atque præ ſpaſmis thoracis, & abdominis horrendis, perpetuò ejulantem, & tantùm non ſuffocatam deprehendi: Febre jam, præ vehementiâ ſymptomatum, vix ullo modo ſeſe prodente: Urina etenim (ut in ſpaſmis vehementioribus ſolet) erat clara ac tenuis, temperies mitis, extrema frigeſcebant, pulſus erat celer, ſed debilis & inordinatus. Ad ſpaſmos hoſce univerſales compeſcendos *emeticum* ex *Vin. benedict.* ʒ.*ij. Oxymel. ſcyllit.* ℥. ß. *aqu. Card. benedict.* ℥.*j.* illicò exhibendum præſcripſimus; *liquorem poſſeticum* copiosè bibendum inter vomendum, &, (ſi opus fozet) *Vitriol. alb. depurat.* ʒ. ß. *in hauſtu liquoris poſſetici* ſolvendam: Finitâ vomitione *aquam pulli* tenuiſſimam pro potu ordinario propinavimus; *Bolum* ſequentem horâ ſomni ægra deglutiebat cum *Cochl. iij.* vel *iv. Julap.* ſequentis de quo etiam bibit ad libitum.

℞. *Theriac. Androm.* ʒ.ß. *Pulv. è chel. cancr. comp.* ℈.*j. ſyrup. caryoph. q. ſ. M. F. Bolus.*

℞. *Aqu. lact. meliſſ.* an. ℥. *iij. Cinnam. hord. epidem.* an. ℥. ß. *ſal. abſynth. gr. xij. ſyrup. è ſucco limon.* ʒ.*x. M. F. Julap.*

Vomebat ægra cum ὑποχολίᾳ, atque à *bolo* deglutito somnum placidè capessebat, à vomitione & spasmis dolorificis liberata : Jam demùm verò, in hâc symptomatum remissione, urinam reddebat rubram ac in colorem lateritium præcipitatam, undè *Fermentum febrile* subesse ritè suspicabar, atque indè repullulationem symptomatum brevi futuram. Ne autem, ingratum remedium (quale est *Cortex*) præproperè ingerendo, vomitioni & spasmis (quæ symptomata spontè recursura expectavimus) ansam dedisse videremur, præscripsimus solummodò pulverem sequentem ad acrimoniam humoris ventriculi obtundendam, tertiâ quâque horâ repetendum, cum hausturo *Apozematis* sequentis.

℞. *Margar. præparat. ocul. cancr. præp. pulv. è chel. cancr. simp.* an. ℈. *j. coral. rub. præp.* ℈. ß. *M.*

℞. *Decoct. alb.* ℔. *ij. aqu. cinnam. hord.* ℥. *ij. cerasor. nigr.* ℥. *iv. sacch. alb.* ℥. *j.* ß. *M.*

Tertiâ horâ pomeridianâ, sine evidenti causâ ultrò recrudescebant symptomata, & plus quàm die præcedenti sæviebant : Misella virgo suffocata penè ac delira, præ atroci dolore totam thoracis & abdominis regionem occupante, sese jactabat & perpetuò vociferabatur, nec intereà vomitio cessabat : Indéque sub vesperam, ad dira hæc symptomata minuenda, sanguinis ℥. vij. è brachio, post rejectionem enematis sequentis, detrahendas jussimus.

℞. *Decoct. commun. pro clyst.* ℥. *x. elect. è bacc. laur.* ℥. ß. *ol. chamæm. chym. cum frustulo sacchar. solut.* ℈. *j. sacch. rub. mell. mercurial.* an. ℥. *j.* ß. *M. F. enema.*

Exacerbatione symptomatum hoc pacto diminutâ, *Haustum febrifugum* sequentem statim exhibuimus, qui repetebatur quartâ quâque horâ, primò haustui addebantur *laudan. liq. gutt. xij.* Imperavimus etiam ut persisteret in usu *decocti albi*, *Julap. Perlat.* & *aqu. pulli.* *Haustus febrifugus* erat hujusmodi.

℞. *Aqu. cardu.* ℥. *ij. aqu. pæon. comp. syrup. caryoph.* an. ʒ. *ij. pulv. Peruv.* ʒ. *j. M.*

Junii primo mane, (delirio id postulante) *Vesicatoria* duo ad internas tibias applicabantur, & *Suppedanea* ex *emplastr. cephalic. cum dupl. Euphorbio* & *Galban. in acet. solut.* & *colat.* an. *p. æq.* ad plantas pedum : Et *gutt. xij. Spec.* C. C. in unoquoque haustu potûs præscripti exhibebantur ; & *haustus febrifugi*, quartâ quâque horâ non omittebantur. Exacerbatione verò spasmorum, reliquorúmque symptomatum post meridiem iterùm, horâ solitâ, recrudescente, sub vesperam præscripsimus *Haustum* sequentem *anodynum*, ad symptomata allevanda, illicò propinandum, repetendúmque post tres horas, si dolores adhuc urgerent ; si verò sedarentur, *Haustus febrifugos* repetendos jussimus. *Haustus anodynus* erat hujusmodi.

℞. *Aqu. cerasor. nigr. rut. melissæ. pæon. comp.* an. ℥. ß. *sp. castor. gutt. xij. laud. liqu. gutt. xij. syrup. pæon. comp.* ʒ. *iij.*

Totos pedes *cataplasmatis è rad. bryon. alb. fol. rut. sapon. nig.* & *sale marin.* confectis, calidè involvendos curavimus ; & nodulum ex *ass. fœtid. galban. castor. incis.* confectum, & aceto irroratum, de collo suspendendum.

Junii secundo urina reddebatur laudabilis, atque symptomata

plurimùm levabantur ; nihilominùs *hauſtum anodynum* in promptu eſſe juſſimus ; ſi paroxyſmus recrudeſceret , poſt meridiem miniſtrandum , & extra paroxyſmos , *Hauſtus febrifugos* repetendos. Exacerbatione autem horâ ſolitâ recrudeſcente , utut minùs jam ſævierint ſymptomata , ſub veſperam *Pulv. è chel. cancr. comp. lap. Goan.* an. *gr. xij. ſalis prunel. ſacch. alb.* an. *gr. iv.* ſumpſit , *è cochl.* primo hauſtûs anodyni , reliquum ſuperbibendo ; undè ſudore univerſali & calido perfuſa , placidè dormiit , à ſymptomatis prorsùs liberata , quæ die ſequenti ut priùs non revireſcebant ; urinâ verò & appetitu integrè reſtitutis , quaſi ex orci faucibus erepta convaluit. Quocirca poſtquam *emulſionem ex ſem. Papav. melon.* an. ℥. ß. *ſem. papav. alb.* ʒ. *ij. amyg. dulc. num. v. aqu. hord.* ℔. j. ß. & *ſacch. alb.* ℥. j. *confect.* præſcripſiſſemus , & repetitionem *Corticis* ter, quatérve in die ad triduum , ei valediximus ; atque equidem huc uſque optimâ valetudine utitur , niſi quòd , ex præmaturâ aëris mutatione ante uſum *Corticis* , poſt quinque vel ſex dies , levem priorum ſymptomatum revireſcentiam paſſa eſt , quæ exhibitione *decocti amari purg.* & repetitione *Corticis* facilè profligabatur.

Hiſtoria VIII.

Συνοχὸς pleuritidem ſimulans.

Dominus *Stradwick* , Vir quadragenarius , amicus meus integerrimus , habitans ad inſigne *Alvearis* in plateâ dictâ *Snovv-Hill* , qui à multis retrò annis , ab hepatis imbecillitate ſæpiùs in icterum inciderat , & cujus pulmones phlegmate viſcido quadantenùs infarciebantur , ſub initium Junii 1691. à frigore ſuſcepto febricitare incipiens , dolore lateris admodùm moleſto corripiebatur , & poſt multa incaſsùm à mulierculis intùs & extrà ad dolorem allevandum tentata , ſeſe pleuritide laborare credens , Junii tertio ℥. xij. vel xiv. ſanguinis è cubito detrahendas juſſit , dein horâ ſomni , hauſtum *aquæ Theriacalis ſeu Epidemicæ* à ſeipſo peculiari modo paratæ (quam ſemper laudibus tanquam *Panaceam* efferre ſolebat) deglutiit. Ubi autem Junii quarto omnia in pejus ruerent , me accerſebat , adveniens , eum inveni veſtitum , obambulantem in areâ domûs , nullo regimine diætæ circumſcriptum , temperies mitis , pulſus verò erat celer , & urina intensè rubra atque in colorem lateritium præcipitata : Noctes cum multâ jactatione inſomnes tranſigebat , de dolore lateris , infarctione pulmonum , & tuſſi duntaxat conquerebatur : Sed febris Συνοχὸς ſpuria , cujus exacerbationes nocte recrudeſcebant (ut mihi ex pulſu , & urina liquidò conſtabat) erat primarius morbus , atque tuſſis , infarctio pulmonum inſolita , ac dolor lateris ab hâc Συνοχῆ rheumaticâ ortum ſuum trahebant. Ideóque , ne febris , ob regiminis neglectum , & celebratam venæſectionem ſpiritibus peſſundatis , in malignam degeneraret , bolum ex *Theriac. Androm.* & *pulv. Gaſcon.* an. ʒ. ß. confect. horâ ſomni exhibendum juſſi , cum *cochl. iv.* vel *v. Julapii* ſequentis , quod etiam ad libitum propinabatur.

℞. *Aqu. meliſſ. ceraſ. nigr.* an. ℥. *iv. epidem.* ℥. *ij. ſyrup. caryoph.* ʒ. *x. M. f. Julap.*

Manè ſequenti ʒ. *j. Pulv. Peruv.* in formam hauſtûs redactam præſcripſi , quartâ quâque horâ repetendam. Ut phlegma viſcidum faciliùs è bronchiis educeretur , *linctum* cochleatim ad libitum ſumpſit. Die ſequenti , Julii ſcilicet quinto à domo ſuâ ruſticanâ in urbem reverſus , Collegam meum exi-

mium D. D. *Carolum Goodall*, ut mecum consuleret advocavit, qui, totâ re auditâ, lubentissimè mecum consentiebat *Cortice Peruv.* fomitem venenatum esse delendum, nec dubitavimus, quin symptomata indè orta, vel spontè exularent, vel remediis propriis facilè cederent. Quandoquidem verò ægrum jam haustuum tædebat, idem remedium in pilulas redactum exhibuimus modo sequenti.

℞. *Cortic. Peruv. subtiliss. pulverisat.* ʒ. ß. *mucilag. gum. tragac. q. s. M. F. pilul. xlviij. deaurand. quarum xij. capiat quartâ quâque horâ, superbibendo haustum Julap. priùs præscripti.*

Ad diluendum phlegma bronchiis impactum, *Apozema* sequens copiosè propinandum jussimus.

℞. *Aqu. hord. cum rad. scorzon. Hispan.* ʒ. *j.* ß. *incoct.* ℔. *ij. syrup. violac. è succo limon.* an. ʒ. *j.* ß. *M. F. Apozema.*

Ad linguam emolliendam cochleare unum *Mucilag.* sequentis sæpiùs in ore tenendum jussimus.

℞. *Mucilag. sem. cydon. aquâ plantag. extract.* ʒ. *vj. diamor.* ʒ. *vj. Misc.*

Junii sexto, urgente adhuc dolore lateris, sanguinis ʒ.ix. illicò è brachio detrahebatur, atque *Pulvis Peruv.* in formam boli cum *antipleuriticis* sequentibus redactus ministrabatur, horâ unâ à venæsectione, & repetebatur mediâ nocte, & crastino mane, cum haustu *Julapii* priùs præscripti.

℞. *Cortic. Peruv. elect. subtiliss. pulverisat.* ϑ. *ij. mandib. lucii dent. aprug.* an. *gr. v. syrup. Capil. Vener. q. s. M. F. bolus mollis.*

Sumpsit etiam cochlearia ix. apozematis sequentis calidè quartâ quâque horâ.

℞. *Decoct. pectoral. depurat.* ℔. *j. syrup. è quinque rad. è succ. citri, capil. Ven.* an. ʒ. ß. *M. F. Apozema.*

Pannus Wallicus insuper, oleo *palmitis* calidè imbutus ad partes dolentes applicabatur, & illinitiones bis in die repetebantur. Junii septimo, urinam copiosam cum laudabili hypostasi innatante reddidit, atque meliùs sese habuit, cunctis symptomatis jam sensim decrescentibus: Ideóque bolum ex ʒ. ß. *Pulv. Peruv. ad Venenum* penitùs tollendum, quartâ quâque horâ ministrandum jussimus, & cochleare unum vel alterum *syrup.* sequentium in haustu largo *Aquæ hordei* solutorum sæpiùs propinandum, ad expectorationem facilitandam.

℞. *Syrup. è succ. citr. violac. è quinque Rad.* an. ʒ. *ij. M.* Præscripsimus insuper *cochlearia iv.* vel *v. Julapi* sequentis in languoribus ad libitum sumenda.

℞. *Aqu. meliss. lactis alexiter* an. ʒ. *iv. cinnam. hord. epidem.* an. ʒ. *j.* ß. *marg. præparat.* ʒ. *j.* ß. *sacchar. alb.* ʒ. ß. *M.*

Junii octavo reversi, cùm jam ægrum bolorum, pilularum, & haustuum tæderet; *Apozematis febrifugi* sequentis cochlearis ix. quartâ quâque horâ ad curationem complendam præscripsimus.

℞. *Cortic. Peruv. elect.* ʒ. *ij. Aqu. F.* ʒ. *xij. coq. lento igne ad dimid. & cola, repetendo colaturam & coctionem ad omnimodam amaritudinis è Cortice extractionem: Colaturis simul mixtis & depuratis add. syrup. capil. Ven. è quinque Rad.* an. ʒ. *j.* ß. *M. F. Apozema.* Sub noctis ingressum, ab haustu aquæ suæ Theriacalis epoto, sua-

doribus universalibus, quasi criticis perfusus æger placidè dormiit. Mane sequenti eum invenimus ἀπυρετὸν, à dolore, tussi, dyspnœâ, reliquisque symptomatis planè liberatum, urina etiam integrè restituebatur : Quocirca ei valediximus, postquam in mandatis ei dederamus, ut ℥. j. *Corticis*, prophylaxeos gratiâ, post intervallum octo dierum, in formam sibi gratissimam redactam repeteret. A quo tempore, hucusque optimâ valetudine utitur.

Historia IX.

Febris remittens sub larvâ doloris lateralis (reapse rheumatici) diù latitans.

Dominus *Gumley*, habitans ad insigne *Cærulei Apri* in Plateâ dictâ *Le-Strand*, Vir quinquagenarius, quadantenùs obesus, atque à multis retroactis annis nonnihil asthmaticus, ubi jam per quatriduum ad minimum, dolore punctorio, regionem inter hypochondrium & ileum sinistrum sitam occupante laborârat, nostram opem petiit, de hoc molesto symptomate unicè querens. Alvum dejecit, & urinam more solito reddidit, neque nauseâ, vel vomitione afficiebatur, adeò ut colicam vel nephriticam affectionem jure meritò suspicari non licuerit; neque tussis, aut dyspnœa aliqua insolita pleuritidis, vel peripneumoniæ suspicionem fecerit : Neque equidem locus affectus huic conjecturæ minimè favebat : Cùm autem inspexissem urinam multâ rubedine tinctam, & turbatam, *Febrile* & *Venenatum fermentum* spiritibus implicitum (utut neque à pulsu, siti, linguâ vel temperie febrem præsentem dignoscere potuerim) causam doloris esse deprehendi, dùm spiritus, in hisce partibus præsertim, depressi, nisu quodam sese expandere moliebantur. Cui sententiæ exacerbatio doloris periodica multum favebat. Indéque, ad efferum & spasmodicum spirituum motum compescendum ℥. xij. sanguinis è cubito lateris dolentis die Decemb. vigesima nona 1689. illicò detrahendas jussi; atque nocte sequenti bolum *è Theriac. Androm.* & *pulv. è chel. canc. comp.* an. ʒ. ß. confectum, deglutiendum, & *Julapium cardiacum* temperatum ad libitum bibendum, quo vis spirituum elastica post *Venæsectionem* promoveretur. Die tricesimo reversus, inveni ægrum sudore perfusum, placidè dormientem, neque spasmis adeò horrendis ut priùs lancinatum, urina verò adhuc erat planè febrilis. Quocirca, *Linctum pectoralem ex ol. amyg. dulc. rec. syrup. ex erysim.* an. ℥. j. ß. *sacchar. crystal. alb.* ʒ. j. ß. confectum, ad expectorationem phlegmatis bronchiis impacti promovendam præscripsi cochleatim sumendum, atque *Haustum febrifugum* cum ʒ. *j. Pulveris Peruv.* quartâ quâque horâ repetendum ad septimam usque vicem, ut indè seminium *Venenatum febrile* spasmos jam efficiens, & deteriora symptomata denuntians, penitùs deleretur. Die Januarii primo, quandoquidem æger tædio haustum afficiebatur, ʒ. *iij. Pulveris febrifug.* jussi in *Pilulas xxxvj.* redigendas, atque earum sex, quartâ quâque horâ, exhibendas. Januarii secundo ægrum præter spem inveni evidenter febricitantem, inter somniandum variis phantasmatis territum, atque penè delirantem. Indéque, ubi de viribus *Corticis* hoc in casu dubitare inceperam; & methodum tritam Antiquorum experiri, vacillante licèt animo, decreveram; *Bolum diaphoreticum*, unà cum haustu cordiali, horâ somni repetendum duxi, atque alvum ℥. *iv. Decocti amari cum duplo* senna, mane sequenti, leniter subducendam. Die tertio, purgatione jam finitâ, *Bolum Theriacalem* iterùm repetendum jussi, atque *Emplastrum cephalicum cum duplo euphorb.* ad plan-

tas

tas pedum applicandum. Cùm autem die quarto, ab hâc leni evacuatione dolorem lateris nullo modo relevatum, cerebrum autem vacillans, tendines subsultu tremulo affectos, pulsúmque debilem, aliáque triumphatæ Naturæ, & malignitatis indicia observâssem : multùm dolebat mihi animus de amico meo integerrimo ac antiquo, qui jam ferè per viginti annos opem Medicam à me unicè petere solebat. Quum autem mente seriò revolvissem methodum, cui in posterum insistere me oporteret ; tandem, accersito Pharmacopæo, jussi, ut portionem aliquam *Corticis Peruviani*, qui in Officinâ tunc prostabat venalis, mihi adferret. Quo facto, clarè perspexi ægrum non ex errore Medici, verùm Pharmacopolæ inscitiâ vel incuriâ, in periculo versari. Bone Deus ! qualem *Corticem* ? spurium, effœtum, insipidum carioſum : Vix inter tres libras totidem uncias veri & vegeti *Corticis* inveni. Utcunque, amicitiæ ergo, ex hoc sterquilinio tres vel quatuor uncias selectissimi *Corticis*, gustando, ac oculis explorando, separavi, atque in manus Pharmacopolæ, in usum ægrotantis, ad *Apozemata & bolos* conficiendos (quippè hausstus & pilulas jam fastidiebat) tradidi, ita ut ʒ. ß. in formam boli cum *Syrup. caryoph.* redacta, unà cum ℥. iv. *Apozematis febrifugi*, quartâ quâque horâ ministraretur. *Vesicatoria* etiam duo ad expansionem spirituum promovendam, atque genus nervosum indè sublevandum, ad internos carpos applicanda curavi : Quâ ratione, die sexto, in vado res erat ; febris & dolor ferè exulabant, appetitus & urina integrè restituebantur : Ideóque, ad reliquias *Febrilis fermenti* eradicandas, duntaxat ʒ. *ij. Corticis* in *bolos* vel *pilulas* redigendas (sicut ægrotanti maximè placeret) unà cum ℔. *j. Apozematis* ℥. *j* ß. *Corticis* saturati, partitis vicibus, spatio bidui exhibendas jussi ; & ad firmandas partes dolore spasmodico jam diù labefactas *Pannum Wallicum* imbutum *linimento* ex *unguent. dialth. ol. lil. alb.* & *laterit.* confecto, applicandum, atque sæpiùs renovandum. Die nono, ubi ægrum integrâ valetudine utentem observâssem, ei valedixi, postquam usum unciæ unius *Pulveris* ad recrudescentiam *Fermenti febrilis* antevertendam, die decimo quarto & vigesimo septimo repetendum præscripsissem, atque etiam eum seriò monuissem, uti primo instanti me certiorem faceret, si fortè unquam posthac hisce symptomatis sese correptum sentiret. Hujus sani consilii memor, die decimâ nonâ Martii sequentis, scilicet quamprimùm, à frigore suscepto, sese ejusmodi spasmo dolorifico in latere correptum sensisset, me advocavit : Quandoquidem verò nullum symptoma febrile ex pulsu, temperie, linguâ, vel quidem urinâ ipsâ (quam claram & copiosam reddidit) deprehendere potui, ad efferum & dolorificum spirituum motum compescendum ℥. x. sanguinis illicò è brachio extrahendas jussi, & *Julapium cordiale*, ad spiritus refocillandos pro libitu sumendum præscripsi : Atque insuper *Pil. stomach. cum gum.* ʒ. ß. *cum laudan. Lond. gr. j.* ß. commixtam, horâ somni deglutiendam : & ℔. *iv. aquar. mineral. purgantium* ad ℔. *iij. coct.* & ℔. ß. *lactis alterat.* manè sequenti bibendas. Die autem vigesimo, ubi observâssem urinam multâ rubedine tinctam (utut nulla alia indicia febris præsentis apparuerint) *Fermentum* priùs *Venenatum* recrudescens huic dolori ansam dedisse jure meritò suspicatus sum : Ideóque, ut seminium hoc

morbi deleretur, *hauſtum febrifugum* cum ʒ. *j. Corticis ſelectiſſ.* illicò propinandum, & quartâ quâque hora ad octavam vicem repetendum juſſi. Undè die vigeſimo ſecundo ſine quocunque alio remedio miniſtrato, à dolore penitùs liberatus convaluit, urinâ, & appetitu jam iterum integrè reſtitutis: Neque quidem hâc vice, vel in lecto decumbebat, aut quocunque aliud febris ſenſibile ſymptoma patiebatur: Præſcripſi autem ad prophylaxin *potionem amaram* die trigeſimo Martii propinandam, & decima quinta Aprilis repetendamat, que poſt unam quamque purgationem ʒ. *j. Corticis* partitis vicibus ſumendam. Die Junii undecimo 1690. (poſtquam ad triduum ſeſe eodem dolore ſpaſmodico affectum ſenſerat) iterùm me advocavit; ubi jam ex urinâ & pulſu indicia febris præſentis ſeſe prodidêrunt; *Venæſectione* autem, & applicatione *linimenti* cum *ol. Laterit.* &c. atque exhibitione *Hauſtuum febrifugorum* nu. xviij. (*Bolo Theriacali* nocte decimâ quintâ, decimâ ſeptimâ & decimâ octavâ, quoties ſcil. ſpirituum oppreſſio id requirebat, non omiſſo) ſpatio ſeptem dierum planè convaluit: Quocirca eum iterùm dimiſi, poſtquam *Potionem amaram* die vigeſimo quinto ſumendam, & Julii ſexto. repetendam juſſiſſem, atque ʒ. *j. Corticis* poſt ſingulas purgationes partitis vicibus exhibendam. Decimo quinto Novembris 1690. eodem dolore correptus iterùm decubuit, febre etiam evidenti, atque tuſſi & anhelitu, ab infarctione bronchiorum plus quàm anteà affectus. Ideóque, poſt detractionem ℥. x. ſanguinis è cubito lateris affecti, & uſum *linimenti* anodyni, præſcripſi *Hauſtus xiv. febrifugios* cum *Pulv. Peruv.* & *Linctum Pectoralem* ad libitum ſumendum. *Dein die* decimo octavo, *Linctum Febrifugum* ex ʒ. v. *cortic. pulveriſat. ol. amygd. d.* ℥. iv. & *ſacch. cant. alb.* ʒ. *vj.* conficiendum juſſi, quartâ quâque horâ cochleatim ſumendum unà cum *Hauſtu Apozem. febrifugi*, & *Emplaſtr. cephalic.* ad plantas pedum applicandum. Die vigeſimo *Julap. Perlat.* & *Bolo Theriacali* ſpiritus oppreſſos reſuſcitare moliebar. Die 21. & 22. *Hauſtum febrifugum* mane & veſperi repetendum imperavi, & *Apozema febrifugum* horis intermediis; Undè à dolore, ac febre penitùs liberabatur; Neque quicquam aliud præſcripſi præter repetitionem *Hauſtuum febrifugorum* die 22 novembris, & die primo Decembris ſequentis prophylaxeos gratiâ. A quo tempore huc uſque convaluit, niſi quòd nuperrimè eodem dolore ſtringeretur, ac primo ferè momento, ex meo conſilio, unciam unam *Corticis* devorabat partitis vicibus, & iterùm illicò convaluit.

Eodem modo Dominus *Immins* habitans prope *Templum Suecum* in vico dicto *Little Trinity-Lane*, hoc ipſo anno, acutiſſimo dolore hypochondrium ſiniſtrum occupante correptus, præ vehementiâ ſymptomatis ejulans, & penè ad deliquium uſque oppreſſus (frigentibus etiam extremis) tandem à me opem petiit. Celebratâ *Venæſectione*, *bolo Theriacalis*, *julapio cordiali* & *linctu pectorali* exhibitis, & *Linimento anodyno* applicato, motu ſpirituum effero exindè quadantenùs ſedato, multò meliùs ſeſe habuit. Nullum indicium febris in temperie, linguâ vel pulſu ſe prodebat; urinam verò multâ rubedine tinctam, & in lateritium colorem præcipitatam reddebat. Quocirca, *Pulverem febrifugum* in formam *hauſtuum*, *Bolorum*, *Apozematum*, & *Pilularum* redactum, per plures dies præſcripſi; *Venæſectione* etiam repetitâ ſæpiùs, pro re natâ, atque, alvo tandem,

post debita intervalla, iterùm iterúmque subductâ : undè tandem, post *Aphthas* in gutture & ore succrescentes (licèt vix aliud indicium febris evidens adfuerit) dolore inter latus sinistrum & scapulam dextram diù versatili, plurimùm licèt attenuatus & debilitatus, liberatus demùm reconvalescebat.

Historia X.

Uxor Domini *Patchin* Vitriarii habitantis in vico dicto *Broad-street*, nuper, scil. sub initium Aprilis 1691. cùm annum ætatis suæ circiter trigesimum septimum ageret, à frigore in puerperio suscepto febricitans, dolore primùm maxillæ, dein lateris spasmodico, horrendo ac atroci corripiebatur. Undè Medicus ejus ordinarius D.D. *Crell*, eam pro pleuriticâ curavit; Indéque ℥.viij. sanguinis è cubito detraxit, *linimento* ex *ol. scorpionum* partem affectam illinendam, atque *linctum* ex *ol. amygd. dulc. rec. syrup. capil. Ven.* & *sacch. crystal. alb.* confectum cochleatim sæpiùs exhibendum jussit. Dolore autem indè à latere ad maxillam, & aurem dextram rursùs translato, sanguinis ℥. viij. vel x. iterùm detrahebantur, & ad dolorem sedandum, ℥.ß. *syrup. de mecon.* ministrabatur. Undè maxillâ & aure quadantenùs relevatis, dolor in latere recrudescens unà cum febre sæviebat ut priùs ; vires autem languentes & lacessitæ, à repetitis *Venæsectionibus*, dolore & febre plurimùm prosternebantur ; Si quidem mulier erat elumbis & systemate nervoso admodùm debili, licèt ingenii acumine maximo prædita. Die quinto Aprilis, ego accersitus ut de salute fœminæ cum D. D. *Crelli*, consilium caperem, vires deprehendi multùm depressas, pulsum debilem & celerem, temperiem mitem, faciem & manus madore frigido perfusas, urinam verò multùm tinctam, & sedimentum lateritium deponentem ; Dolores, utut acerbos, versatiles tamen, ac periodicè recurrentes ; Undè ritè conjeci febrem propriè esse Συνοχὴν *spuriam* ac *Inflammatoriam, rheumaticam* verò potiùs quàm *pleuriticam* ; à reperitâ autem *Venæsectione* in *malignam* mox transituram ; Siquidem *Venenum* indè auctum vim spirituum elasticam plurimùm obruisse videbatur. Quam ob causam, utut dolor lateris excrucians urgeret, sanguinem non ampliùs detrahere ausus sum, verùm fotu externo, & usu *laudani* interno nisum spirituum nimium, & spasmos dolorificos indè consequentes compescere felici cum eventu sategimus ; donec *Venenum* causam febris, & spasmorum, *Cortice* subigendi occasio daretur, modo sequenti.

Συνοχὴ *rheumatica in malignam demùm mutata.*

℞. *Rad. petrosel. fœnic* ℥.ij. *sem. lin. fœnugræc.* an. ℥.j. *flor. chamæm. melilot.* an. M.ij *Coq. in Aq. F. q. s. Reponatur colatura in vesicâ bubulâ recenti semiplenâ, & calidè ad partem affectam admoveatur.* Amotâ vesicâ, pannus laneus mollis linimento sequenti calidè illitus applicetur.

℞. *Vngent. dialth.* ℥. ß. *ol. lil. alb. laterit.* an. ʒ.iij. M. F. *Liniment.*

℞. *Aqu. Cardu.* ℥. j. *aqu. epidem. syrup caryoph.* an. ℥. ij. *pulv. subtilis. Cortic. Peruv. elect.* ʒ.j. *laud. Lond. gr. j.* M. F. *Haustus statim ab usu fotûs propinandus, repetendúsque deinceps absque laudano, quartâ quâque horâ ad quatuor vices.* Junii sexto invenimus ægram à dolore lateri spasmodico liberatam ; Urina verò multâ rubedine tingebatur, & sedimentum lateritium deponebat. Aderant etiam alia Συνοχῆς præsentis indicia. Indéque jussimus, ut persisteret in usu *Haustuum Febrifugorum* adhuc ad quatuor vices, & ut alternis haustibus adderetur

Laudani Lond. gr. j. ad revirescentiam spasmorum antevertendam. *Decoctum album* etiam pro potu ordinario præscripsimus, ob nimiam alvi lubricitatem. Junii septimo febris profligata videbatur, urina ferè in sanum colorem restituebatur, pulsus tamen erat languidus, atque ægra insomnis jacebat, perterrita, & quasi delira, undè facilè deprehendi spirituum animalium vacillationem & imbecillitatem à debilitate systematis nervosi ortam: Indéque in subsidium cerebri & generis nervosi *Emplastr. cephalic.* cum *duplo euphorb.* ad plantas pedum, *Epispastica* ad brachia & tibias internas, *Hystericum* cum *Galbano* in margine, ad regionem uteri applicabantur. Nodulus ex *Sem. rut. pulv. castor. galban.* & *aff. fœtid.* confectus, & aceto irroratus parabatur, quem sæpiùs olfecit, aut ejus loco, *Spirit. castor. & sal. armon.* in phialâ collo arcto & oblongo præditâ. Insuper, frons & tempora sæpiùs illinebantur manu frigidâ linimento ex *unguent. popul.* ℈. *ij. acet. sambuc. aq. & ol. ros.* an. ʒ. j. Denique quatuor pilularum sequentium quartâ quâque horâ ægra deglutiit, superbibendo *cochl. iij. vel iv. Julap.*

℞. *Pul. Chin. Chin.* ʒ. *ij. castor. gum. galban.* an. ʒ. ß. *aff. fœtid.* ℈. ß. *Mithridat. q. s. M. F. Pil. mediocres deaurand.*

℞. *Aqu. ceras. nigr. flol. paralys.* an. ℥. *iij. aqu. pæon. comp.* ℥. j. *tinctur. castor.* ʒ. *ij. sacch. perlat.* ʒ. j. ß. *syrup. flor. paralys.* ℥. j. ß. *M. F. Julap.*

Quandoquidem verò nihil profecerimus, Junii octavo ad spiritus excitandos imperavimus, ut toti pedes calidè involverentur *cataplasmate* ex *fol. rut. sapon. nigr.* & *Sale commun. contusis* confecto: Et ad fervorem cerebri inquietum temperandum, ut frons & tempora sæpè frigidè illinerentur *linimento* sequenti.

℞. *Camphor.* ʒ. *ij. sacch. saturn.* ℥. ß. *aqu. ol. nymph. acet. sambuc.* an. tantillum. *Misce & terantur in formam linimenti*: Insuper, ut *Bolus* ex *Ente Veneris* (cujus vires in *hypochondriacorum* & *hystericarum vigiliis* & *deliriis* temperandis efficaces sæpiùs expertus sum) *gr. vij.* & *conserv. flor. borag.* ʒ. j. ß. confectus, bis tèrve in die exhiberetur cum hausto prælargo *Julapii* sequentis.

℞. *Aqu. flor. paralys. papav. rhaad.* an. ℔ ß. *Aqu. pæon. bryon. comp.* an. ℥. j. *tinctur. castor. sp. sal. armon.* an. ʒ. ß. *syrup. flor. paralys.* ℥. *ij. M. F. Julap.* Sub vesperam ejusdem diei hæc symptomata, non tam à debilitate systematis nervosi, quàm à gradu veneni aucto ortum suum duxisse suspicati sumus, Συνοχὴ, scilicet febre à repetitâ venæsectione, & usu *laudani* in *malignam* Σύνοχον mutatâ; *Bolum* igitur *alexipharmacum* ex *Theriac. Androm. pulv. è chel. cancr. comp.* & *tantill. syrup. caryoph.* confectum, horâ somni exhibendum jussimus, ad expansionem spirituum promovendam, idque optato eventu, somnum enim magis placidum indè capessebat ægra, à deliriis & lipothymiis plurimùm liberata. Quocirca eundem *Bolum*, Junii nono ter in die repetendum duximus, unicuique Bolo addendo *rad. serpentar. Virgin. gr. vij.* Insuper, duas pilul. sequentium, in subsidium generis nervosi vacillantis, sextâ quâque horâ exhibuimus unà cum *cochl. iv.* vel *v. Julap.* sequentis, quod etiam ad libitum bibendum erat.

℞. *Gum. galban. ammoniac.* an. ʒ. ß. *castor. aff. fœtid.* an. *gr. xv. M. F. Pil. xxiv. optimè deaurandæ.*

℞. *Aqu. rut. meliſſ. cinnam. hord.* an. ℥.*iij. aqu. epidem. pœon. comp.* an. ℥. *j.* ß. *confect. alcherm.* ʒ. *j.* ß. *ſyrup. caryoph.* ℥. *j.* M. Repetebatur *Cataplaſma.* Die decimo eoſdem bolos ter repetendos juſſimus, itidémque undecimo, quo die *Glans* ex *melle* & *alumine* coctis, ob alvi conſtipationem, intrudebatur. Die duodecimo repetebantur *Boli* ut priùs: Inſuper, ad expanſionem ſpirituum ulteriùs promovendam *Veſicatoria* duo pone aures applicabantur, & *Suppedanea* ex *gum. galban.* & *emplaſtr. cephalico.* Die decimo tertio urina rubeſcere iterùm cæpit, & contentis ſaturari, atque ægra multò meliùs ſe habere. Ideóque *Bolum alexipharmacum* tantùm bis in die exhibendum juſſimus, atque (ob alvi adſtrictionem) *Glandem* ex *Hierâ picr. alum.* & *melle* ſimul coctis intrudendum. Cùm ſensim indies revaleſcere videretur, die decimo quarto, & ſic deinceps uſque ad decimum nonum, *Bolum alexipharmacum* horâ ſomni duntaxat deglutiendum præſcripſimus. Decimo nono autem *Rad. ſerpentar.* à bolo detraximus, & *Pilul. Hyſteric is* repetendas juſſimus: Omiſſo autem bolo, nocte vigeſimâ multùm conquerebatur de cerebri vacillatione & ſpirituum languore, adeò ut Bolum horâ ſomni exhibendum iterùm præſcribere coacti eſſemus, & *Glandem* recèns intrudendam, necnon *Epiſpaſticum* ad nucham de novo applicandum. Vigeſimo tertio verò, cùm Συνεχὴς legitima cum paroxyſmis, & remiſſionibus periodicis ſociata reverteretur, ʒ. *j. Corticis* ter in die, ad triduum exhibendam juſſimus, atque *Bolum alexipharmacum* manè & veſperi. A quo tempore planè convaluit, multâ Artis noſtræ ope, eâque diù continuata, difficulter admodùm, ab orci faucibus liberata. In aere ruſticano quidem, ſemel, vel bis levem recidivationem, intra ſpatium duorum menſium perpeſſa eſt, illicò verò repetito *Corticis* uſu liberabatur.

Hiſtoria XI.

Dominus *Guttur* Ludi-Magiſter, habitans propè *Hoſpitium Eccleſiæ Chriſti*, Vir habitu œdematoſo, à frigore ſæpiùs ſuſcepto anno 1690. ſubito algore, rigore ac horrore, deindè flagranti æſtu correptus, jactatione, vigiliis, ſiti immenſa, reſpiratione anheloſa, hypochondriorum oppreſſione gravativa, vomitione immani, dolore horrendo ac inflammatorio, ab uno artu in alterum verſatili, reliquíſque febris verè rheumaticæ & inflammatoriæ ſymptomatis laborans, tertio morbi die ſub veſperam me accerſivit. Cùm adveniſſem, pulſum deprehendi fortem ac celerem, urinam multa rubedine tinctam ac in colorem lateritium præcipitatam; ſymptomatum autem vehementiâ ægrotans adeò confectus erat, & madore colliquativo perfuſus, ut lacrymantes amici de ſanitate ejus recuperanda deſperarent. Ab adſtantibus autem probè intellexi exacerbationem horum dirorum ſymptomatum quâvis nocte recrudeſcere ſolere, undè de ſpe, quam matutinis horis conceperat, ſub noctis ingreſſum decidebat, & vix ſeſe ad matutinam ſequentem ſuperſtitem fore putabat. Præterea, in unoquoque paroxyſmo, dolor inflammatorius intactum adhuc artum indies corripere ſolebat, adeò ut manibus pedibúſque mancus, præ dolore ferè continuò ejularet, ac vociferaretur. Ad efferum hunc niſum & orgaſmum demulcendum, poſt *Enematis* rejectionem, ſanguinem copiosè ad ℥.xij. vel xiv. illicò paroxyſmi tempore detrahendas juſſi. *Tincturam roſarum* ad ſitim relevandam, Hauſtum hypnoticum cum ℥.*j. ſyrup. de mecon.*

Συνεχὴς ſpuria rheumatica.

ad ſpiritus ulteriùs compeſcendos, & *julapium perlatum* temperatum ad vires refocillandas ad libitum pitiſſandum præſcripſi. Quo pacto, poſt ſomnum hoc modo conciliatum, mane ſequenti, (cùm ſanguinem planè mucoſum vidiſſem,) remiſſionem evidentiorem nactus, *Hauſtum febrifugum* cum ʒ. j. *Corticis* ad *Veneni* extirpationem, quod ſpiritus ſtimulando, eos in hos tumultus adegerat, & prælium in dies inſtaurando, idem in poſterum ſine fine facturum eſſet, tertiâ quâque horâ miniſtrandum ſine morâ juſſi: Paroxyſmo pro more ſuo recrudeſcente, omnia ſymptomata iterùm exacerbari cœpêrunt; & aliud membrum dolore & tumore inflammatorio recèns invadente, immaniter excruciabatur. Has exacerbationis vices ad triduum æquo animo tulit ægrotans, ſiquidem curationem ſe brevi conſecuturum hâc methodo expectavit; atque intereà temporis probè novit me (quantùm poteram) ſymptomata ſublevâſſe. Cùm autem poſt tertium paroxyſmum, atque ℥. j. ß. *Corticis* in varias formas redacti deglutitam, nihil levaminis ſenſiſſet, atque dira ſymptomata, ſtato exacerbationis tempore, indies potiùs augerentur, animo deſpondebat: Neque minùs ego ipſe erubeſcens atque dolens, demùm anceps hæſitabam. Denuò autem exploratione diligentiori factâ, inſcitiam vel incuriam Pharmacopœi culpandam novi, qui *Corticem* neſcio quâ ingratâ amaritie tinctum, viſcidum, & plurimùm efflœtum miniſtraverat. Quocirca, ſanguinis ℥. xij. iterùm è brachio detrahendas juſſi, atque ℥. ij. vegeti ac veri *Corticis Peruviani* partitis vicibus extra paroxyſmum miniſtrandas curavi: Undè æger à febre prorsùs liberabatur: Et dolores *rheumatici* indies decreſcebant. *Fomite* autem *febrili* hoc modo ſubacto, cùm vita ægri in vado eſſet, neque ampliùs à futurâ recrudeſcentiâ metuerem, humores colliquatos, artus debilitantes *Decocto amaro* & *ſyrup. de ſpin. Cerv.* per alvum κατ' ἐνιαυτὸν ſubduxi ſemel in hebdomadâ, poſt ſingulas purgationes uſum *Corticis* iterùm imperando, ne *Fomes febrilis* indè reſuſcitaretur. Quo pacto, ſpatio trium hebdomadarum, à reliquo verſatili dolore liberatus (artubus ſensim in dies reſtitutis) convaluit, atque hucuſque ſine recidivatione valet, nec adeò œdematoſo corporis habitu eſt, ut priùs.

Hiſtoria XII.

Altera ejuſmodi.

Dominus *Glaſcock*, Presbyter Reverendus, Vir valetudinarius, & ſyſtemate nervoſo admodùm debili, habitans in *Le Strand*, à frigore, durante uſu *Aquarum Mineralium Chalybeatarum*, ſuſcepto, febre ac dolore inflammatorio, hinc indè in artubus verſatili correptus, Junii decimo octavo 1691. à me opem petiit. Pulſum, exploratione factâ, deprehendi celerem & quadantenus fortem, urinam rubram & contentis ſaturatam. Appetitus erat proſtratus, ventriculus nauſeâ & proclivitate ad vomendum affectus: Noctes transigebat inſomnes & inquietas, copioſo madore ſemper in lecto perfuſus, exacerbationem quippè ſub veſperam quotidie perpetiebatur. Quocirca, in ſubſidium virium ex perpetuis vigiliis languentium, curationem, ab *Hauſtu paregorico* ſequenti, horâ ſomni propinando auſpicatus ſum.

℞. *Aqu. meliſſ. ceraſ. nigr.* an. ℥. j. ß. *aqu. epidem.* ʒ. iij. *ſyrup. de mecon.* ʒ. vj. M. F. *Hauſtus.* Mane ſequenti ℥. viij. vel ix. ſanguinis (qui admodùm gelati-

noſus erat) detrahendas juſſi, atque dein ʒ. j. *Pulv. ſubtil. cruv.* quartâ quâque horâ ad octo vices exhibendam è *cochl. Julap.* ſequentis, ſuperbibendo ejuſdem hauſtum.

℞. *Aqu. meliſſ. ceraſ. nigr.* an. ℥. iv. *aqu. epidem. pœon. comp. ſyrup. caryoph.* an. ℥. j. ß. *M. F. Julap.* Junii vigeſimo *Pulveris Chin. Chin.* ſex novas doſes imperavi: Ad ſedandam ſitim, *Tincturam roſarum ſaccharo* albiſſimo edulcoratam, ad libitum bibendam conceſſi, atque ante veſperam, ſi alvus priùs non ſolveretur, *Enema lactis ſaccharat. flor. chamamel. alterat.* injiciendum præſcripſi. Junii autem vigeſimo ſexto æger à febre liberabatur ac doloribus: Urinam reddidit colore & quantitate ſanæ ſimilem. Appetitus verò non integrè reſtitutus erat, quocirca tres hauſtus adhuc repetendos duxi ut priùs; atque iterùm, octo diebus elapſis, poſt exhibitionem ℥. iv. *decocti amari cum duplo ſennæ, &* ℥. ß. *ſyrup. de Rhamno ſolut.* ad reliquias humoris colliquati, & in habitu corporis congeſti ſubducendas, ʒ. j. *Chin. Chin.* ter in die ad triduum, prophylaxeos gratiâ, in hauſtu cereviſiæ miniſtrandam. Die Junii vigeſimo nono, à concione, priuſquam vires reſarcitæ fuiſſent, habitâ, atque frigore indè in poros cutis ſuſcepto, illicò recruduit febris, ac dolores artuum inflammatorii & verſatiles, urinam intensè rubram æger iterùm reddidit: Pulſus in celerem & quadantenùs fortem mutabatur, appetitus proſternebatur, ventriculus nauſeâ, ægritudine & vomitione afficiebatur; ſitis aderat ingens, vigiliæ & ſudores colliquativi, tempore exacerbationis, ſcilicet per totam noctem durabant, & reliqua *Febris inflammatoriæ & rheumaticæ* ſymptomata: Ideóque Junii trigeſimo ℥. viij. ſanguinis è crure vel brachio lateris maximè affecti iterùm detrahendas jubeo, atque x. *Pilularum* ſequentium (quia tædio hauſtuum æger affiçiebatur) quartâ quâque horâ, cum hauſtu *Julap.* priùs præſcripti exhibendas,

℞. *Cort. Peruv. ſubtiliſ. pulveriſ.* ʒ. vj. *mucilag. tragac. q. ſ. M. F. Pilul. mediocres deauranda.* Junii quarto ob nauſeam immenſam, & dolores mobiles in toto corpore, *Emeticum* ſequens ſub veſperam cum regimine exhibendum impero, &, vomitione finitâ, *Hauſtum Paregoricum* ſequentem: Die verò proximo ʒ. iij. *Corticis* in pilulas redacti.

℞. *Aqu. cardu. vin. benedict.* an. ℥. j. *ſyrup. viol.* ℥. ß. *M. F. potio emetica.*

℞. *Aqu. flor. paralyſ.* ℥. ij. *aqu. epidem.* ℥. j. ß. *ſyrup. de mecon.* ʒ. vj. *M. F. Hauſtus.* Julii ſeptimo reverſus, inveni ægrum planè ἀπυρετὸν, atque à doloribus immunem, licèt ab humore colliquato congeſto artus adhuc rigiditate & tumore afficerentur: Ideóque ad humores demulcendos *decoctum ſarſæ* ſequens præſcripſi pro potu ordinario.

℞. *Sarſ. opt.* ℥. vj. *rad. Chin.* ℥. ij. *raſ.* CC. *ebor. ſantal. rub.* an. ℥. ß. *Paſſul. maj. exacinat.* ℥. iij. *Glycirriz. raſ.* ℥. ß. *Coq. in Aqu. F.* ℔. xij. *ad* vj. *& cola pro uſu.*

Poſt ſex dies elapſos, ſaburram humorum *Decocto amaro cum duplo ſenn.* per alvum ſubduxi, atque dein, ter in die *Pilulas febrifugas num.* xij. quotidiè exhibui, donec ℥. j. *Corticis* abſumebatur: Idem *Catharticum*, atque poſteà *Pilulas*, poſt intervallum octo dierum, prophylaxeos gratiâ, iterùm præſcripſi: Interea temporis admonui patientem, ut à concionando, & omni alio vehementiori exercitio protinùs abſtineret. Cui ſano conſilio morem ge-

rens prorsùs revaluit, & hactenùs optimâ valetudine utitur.

Dominum *Blakey* Clericum admodùm Reverendum, qui à multis retrò annis, ex causâ leviſſimâ *Rheumatiſmo inflammatorio* ſæpiùs obnoxius fuerat, eodem ferè modo, à tribus *Febribus Rheumaticis* ſpatio trium annorum, recurrentibus, ſine quocunque alio remedio, brevi, atque integrè reſtitui.

Hiſtoria XIII.

Tertia ejuſmodi.

Dominus *Semyr*, habitans in vico dicto *St. Thomas Apoſtle*, Vir quadragenarius, à frigore in poros cutis ſæpiùs ſuſcepto, dolore tandem verſatili dextram maximè corporis partem occupante affectus, & in lecto ad tres ſeptimanas detentus, Maii decimo quinto 1690. cùm me accerſivit, præ dolore, vix aut ne vix ſeſe uno latere in alterum commovere poterat, ſudore perfundebatur, urinam reddebat intentiſſimè rubram, ac lateritiam, lingua erat fœda ac arida, ſitis ingens, pulſus celer, vigilæ pertinaces, temperies verò adeò mitis, ut nec æger, nec Pharmacopola febrem ſuſpicarentur Æger *Febre* laborarat Συνοχῇ *Spuriâ Rheumaticâ*, cujus exacerbationes nocte quâvis recrudeſcebant; tumor cum hoc dolore, ut in vero rheumatiſmo, non conjungebatur, quia ſpiritus irretiti ac impliciti, licet continuò laceſſiti, ultimum expanſionis ſuæ gradum non aſſecuti ſunt: undè etiam febris ſe minùs prodebat.

Poſtquam *Cortex*, ad aliquot vices exhibitus fuerat, reſpectu habito ad ſymptomata vehementiâ, die vigeſimo quinto æger à doloribus ac febre penè liberabatur, pulſus fortis, ac tardus, temperies mitis evaſit, ſitis penè extinguebatur, appetitus rediit, linguâ tamen quadantenùs areſcebat, & urina plus juſto rubeſcebat, undè conjeci rem eſſe in vado, atque Naturam *veneni* reliquias ſponte deleturam. Quid fit? ſpatio unius hebdomadæ *Aphthæ* quaſi criticæ cum ſalivatione conjunctæ morbum terminabant, qui ſolito contumatior erat, vel quia à *Veneno* intenſiori producebatur, vel quia æger nauſeabundus vix dimidiam partem remedii præſcripti deglutiebat: Vel quia *Cortex* parùm vegetus miniſtrabatur.

Hiſtoria XIV.

Quarta ejuſmodi.

Dominus *Kemp*, Mercator Londinenſis, habitans in vico dicto *Fanchurch-ſtreet*, Maii decimo quarto 1690. me accerſivit. Ægrotaverat per triduum; Horis antemeridianis è lecto ſurgebat, non multùm ſitiebat vel febricitabat, verùm adeò hebes erat ac mente captus, atque arteriarum vibratio adeò vacillabat, ut licèt urina eſſet ruberrima & lateritia, apoplexiam vel ſimile aliquod ſymptoma à *Veneno Febrili* ſuboriturum ſuſpicarer. Æger de languore ſolo, ac animi perturbatione conquerebatur. In tutamen cerebri (ut mihi videbatur) præcipuè obſeſſi, ſanguinis ℥. x aut xij. illicò detrahebantur è brachio, *veſicatoria* applicabantur, *Boli & Julapia ad ſpirituum* expanſionem promovendam cum optato eventu exhibebatur; Die autem decimo quinto hebetudo diminuta eſt, Pulſus factus eſt æqualis, licèt celer, urina adhuc intensè rubeſcebat, ac turbabatur, dolor moleſtus ac *Rheumaticus* genu ac pedem ſiniſtrum occupârunt à niſu ſpirituum *venenum* adorientium ſubortus. Sanguis iterùm educitur (qui admodùm gelatinoſus erat) deindè *Cortex* illicò exhibetur, cùm *laudano* commixtus; cùm dolor & vigilæ id poſtularent.

postularent. Quia femur & crus dolens grandi tumore œdematoso afficiebantur, sequenti *linimento* bis in die calidè inungebantur.

℞. *Unguent. dialth.* ℥.ß. *ol. lil alb. laterit.* an. *p. aq. M.* Die vigesimo primo febris, dolor, ac tumor femoris evanuêrunt; ægerque de dolore humeri conquerebatur. Repetebatur *Cortex* & die vigesimo secundo ægrum dimisi perfectè sanatum. *Corticem* duntaxat, prophylaxeos gratiâ, præscripsi.

Verùm, si singulas Historias recenserem Συνοχων non tantùm *legitimarum*, verùm etiam *spuriarum* quas nuperrimè, spatio scilicet unius mensis, hoc pacto felicissimè sanavi, in senili vel infantili ætate, atque in ipso puerperio, nimius essem. Fateor equidem, ubi spirituum elasticitas à *Veneno* ità opprimitur, ut vires *Antidoti* regi & in actum deduci indè non possint, & Συνοχὴ in Σύνοχον *Malignam* degeneret, me haud rarò sortem cæterorum Medicorum participâsse, & restitutionem elasticitatis spirituum enecatorum ferè, & sphacelatorum, methodo quâcunque, sæpe incertò, sæpe incassùm tantâsse. Palàm autem affirmo me multò plures hujusmodi ægrotantes, *deliriis*, *subsultibus tendinum*, cæterisque id genus symptomatis malignis obsessos, ab orci faucibus Arte liberâsse, ubi *Antidoti* usus curationem auspicabar, quàm cùm ab initio, aliâ quâcunque methodo uterer; modò cùm accersitus primò essem, umbra aliqua remissionum & exacerbationum supereset. Fundamentum curationis in *Cortice* semper jacio: Posteà pro modulo ingenii, juxta normam Artis, quod à symptomatis indicatur efficio, atque haud rarò cum optato successu curationem ad umbilicum duco. Coronidis loco, unum vel alterum hujusmodi Curationum exemplum hìc addam. *Historia XV.*

Dominus *Shakell* Stannarius, habitans in Plateâ dictâ *Fanchurch-street*, Vir quadragenarius, obeso quadantenùs habitu, & pulmonibus infarctis, qui jam per quadriennium, scilicet à quo tempore *Rheumatismo universali* correptus, perperàm *Emplastris è Limacibus* contusis ferè ad totum corpus frigidè applicatis, cæterisque ejusmodi, à Medico suo ordinario præscriptis, cerebri & systematis nervosi tantâ debilitate laboravit, ut sæpiùs in die, præsertìm cùm esset cogitabundus, attonitus, reminiscentiâ omni planè orbatus sit; qui insuper ter, quatérve insultus *Apoplecticos* leves aut saltem *Epilepticos* passus est: Cùm ad bihorium, algore, rigore, & horrore adeò vehementi corriperetur, ut mane toto, in lecto decumbere cogeretur, morbum aliquem novum, ac insolitum in genere nervoso expectans: Junii decimo quinto 1691. me accersebat. Eum autem (præludio paroxysmi finito) intensissimè febricitantem inveni, immensè sitientem, in hypochondriis inflatum, anhelosâ respiratione oppressum: Sese inquietè è loco in locum jactabat, facies, quasi ex strangulatione, rubedine perfundebatur, urina erat sanæ similis, quia flamma in sanguine vix dum accendebatur; vibrationem arteriarum (exploratione factâ) citissimam; constantem verò, ac fortem deprehendi: De genio igitur febris hæsitans, utcunque ab insolitâ debilitate cerebri suasus, in ejusdem tutamen, durante hâc effervescentiâ, ℥.x. sanguinis è brachio illicò detrahendas jussi: Ne autem *Venenum* indè, de spiritibus priùs debilibus victoriam reportaret, *cochlearia iv.* vel *v. Julap.* sequentis, ad eorum expansionem promovendam, quartâ quâque horâ exhibenda duxi. Συνοχὴ *in* Σύνοχον *mutata.*

℞. *Aqu. meliſſ. ceraſ. nigr.* an. ℥. iv. *aqu. epidem.* ℥. ij. *pulv. è chel.canc. comp. Lap. contrayerv.* an. ʒ. ß. *ſyrup. caryoph.* ʒ. x. M. *Bolum* etiam ſequentem horâ ſomni deglutiendum unà cum hauſtu *Julap.* præſcripſi, atque tàm ad præſentem alvi fluxum ſiſtendum, quàm ad fervorem ſanguinis moderandum *decoctum album Sacchar. albiſſ.* gratè edulcoratum in loco potûs ordinarii ſubſtitui.

℞. *Theriac. Androm. pulv. è chel. cancr. comp.* an. *gr. xv. ſyrup. caryoph. q. ſ. M. F. Bolus.* Cum die ſequenti, ſcilicet decimo ſexto, reverſus eſſem, æger ſudore levi perfundebatur, atque calor poſt ſomnum nocturnum remiſſior erat: Pulſus non ità celeriter ut priùs, conſtanter verò, ac fortiter vibrabatur; urina multâ rubedine tingebatur, & contentis ſaturabatur, alvus adſtringebatur. Ideóque, exacerbatione finitâ, enema ſequens injiciebatur.

℞. *Decoct. emollient.* ℥. x. *mel.mercur. ſacchar. rub.* an. ℥.ij. M. Atque dein *Bolus cardiacus* repetebatur cum Hauſtu *Julap. ſequentis*, quod etiam ægro ad libitum propinabatur, agitatâ phialâ.

℞. *Aqu. lact. alexiter.* ℔. j. *aqu. epidem. cinnam. hord.* an. ℥. j. *ſacch. perlat.* ℥. j. M. Æger *decoctum album*, loco potûs ordinarii, adhuc hauriebat: Quippè à multis annis, ex conſilio prioris Medici, ab uſu cereviſiæ prorsùs abſtinuerat. *Suppedanea* ex *Emplaſt. cephalic.* cum *duplo euphorb.* in cerebri tutamen, ad plantas pedum applicabantur: Sub noctem ejuſdem diei reverſus, ægrum obſervavi poſt exacerbationem, quæ eodem die recrudeſcebat, rursùs ſudore perfuſum; cerebrum autem, ut ab adſtantibus didiceram, durante exacerbatione, quadantenùs confundebatur: Ideóque *Bolum cardiacum* horâ ſomni repetendum duxi, atque *Veſicatoria* duo ampla & acria ad internos carpos ſupra pulſus applicanda, & *Julap. cum ſpeciebus* denuò repetendum, & quartâ quâque horâ exhibendum. Die decimo ſeptimo manè, cùm manifeſtior adeſſet remiſſio, *Hauſtum febrifugum* cum *Pulv. Peruv.* ʒ. j. illicò propinandum juſſi, atque quartâ quâque horâ repetendam, donec exacerbatio redintegrari inciperet, & *Julap. perlat.* repetendum. Sub veſperam reverſus, remiſſionem nactus paroxyſmi, qui eodem die iterùm recrudeſcebat, *Hauſtus Febrifugos* quartâ quâque horâ repetendos juſſi, necnon *Bolum cardiacum* horâ ſomni exhibendum, & *decoctum album* pro potu ordinario hauriendum. Die decimo octavo ob *dyſuriam*, quam *Veſicatoria* effecerant ℥.iv. *Emulſionis* ſequentis, quartâ quâque horâ propinavi.

℞. *Sem. iv. frig. maj.* an. ʒ. j. *ſem. papav. alb.* ℥. ß. *amygd. d. decortitat. num.ix. cum aqu. hord. puriſſ.* ℔. j. ß. *F. Emulſio*, *cui add. ſacchar. alb.* ℥. j. *Aqu. roſ.* ℥. ij. M. Perſiſtebat æger in uſu *Decocti albi & Julapii*: Atque *Julapium cum ſpeciebus*, quartâ quâque horâ exacerbationis exhibebatur, durante verò remiſſione *Hauſtus Febrifugos* æger quartâ quâque horâ repetebat: Sub veſperam, ob dolorem lateris ſpaſmodicum, *Pannum Wallicum ol. palmit.* illitum ad regionem pulmonum applicandum juſſi, necnon *Bolum cardiacum* horâ ſomni, & *Hauſtum Febrifugum* quartâ quâque horâ exhibendum. Die ſequenti, ſcilicet decimo nono, exacerbatio per totum diem non recruduit, æger urinam reddidit copioſam, urinæ ſanorum ferè ſimilem, ac laudabili hypoſtaſi donatam, dolor lateris etiam obtundebatur; attamen phlegma pulmonibus impactum

ægrè admodùm egerebatur. Ideóque cochleare j. *Linctûs* sequentis unà cum ℥. iv. *Apozem. subtepid.* quartâ quâque horâ ministrandum jussi.

℞. *Ol. amyg. d. rec. syrup. cap. Ven.* an. ℥.j.ß. *sacch. crystal. alb.* ʒ.j.ß. *M.*

℞. *Decoct. pector. opt. depurat.* ℔.j. ß. *tinctur. croc.* ℥. ß. *syrup. de erysim.* ℥. j.ß. *M.*

Duos etiam *Haustus febrifugos* tempore diurno exhibendos curavi. Sub vesperam pulsus, urina, &c. eodem ferè modo, quo manè sese habebant: A mentis autem levi vacillatione, & linguæ fœditate ac ariditate auctâ, suspicatus sum à *Veneno* spiritus æquante febrem in primum *Malignitatis* gradum transiisse, ideóque præter usum *Haustuum febrifugorum*, *Julapii cum speciebus*, & *decocti albi*, *Bolum alexipharmacum* ex *Theriac. Androm. pulv. Gascon.* an. ʒ. ß. & tantillo *syr. caryoph.* conflatum, horâ somni ministrandum jussi; necnon *Vesicatorium* amplum & acre ad nucham applicandum, & os gargarismo sequenti sæpiùs colluendum.

℞. *Aqu. plantag.* ℥. *vj. diamor.* ℥.*j. mell. ros. colat.* ℥.ß. *M.* Die vigesimo (clarissim. Collegâ D.D. *Goodall* advocato) communi consensu præscripsimus repetitionem *Haustuum febrifugorum* sextâ quâque horâ, necnon *linctûs*, *linimenti*, *Apozematis pectoral. Julapii perlati* & *Decocti albi*, atque insuper (ratione doloris lateralis) ℥. ix. sanguinis è brachio lateris affecti detraximus. Junii vigesimo primo, *Enema* manè repetendum jussimus, ut priùs; necnon *Vesicatoria* duo ampla & acria ad interna brachia applicanda, & ℥. *iij. Tinctura* seu *Decocti Corticis* quartâ quâque horâ exhibendas: Sub vesperam *Bolum* ex *Theriac. Androm.* & *pulv. è chel. cancr. comp.* an. ʒ. ß. cum tantillo *syrup. caryoph.* confectum, horâ somni exhibuimus, unà cum haustu *Julap. perlat.* atque, post sudores finitos, *Bolum è Cortic. Peruv.* ʒ. ß. *& syrup. caryoph. q. s.* post mediam noctem & quintâ & octavâ matutinâ repetendum, cum haustu *Decocti Corticis* antè præscripti: Quippè *Febris* adhuc aliquo modo exacerbabatur, & remittebat; atque cochlear. unum *Mucilaginis* ad linguam emolliendam sæpiùs in ore tenendum, præsertim antè & post bolum exhibitum: Et quoniam ægrum tandem *Julapii perlati* tæderet, aliud substituimus, nempè,

℞. *Aqu. meliss. ceras. nigr.* an. ℥. *iv. cinnam. hord.* ℥. *ij. pæon. comp.* ℥. *ij. syrup. caryoph.* ʒ. *x. M. F. Julap.* de quo bibat cochl. iij. vel iv. ad libitum. Die vigesimo secundo reversi, ægrum invenimus ferè ἀπυρετὸν, urinæ rubedinem iterùm reducem, pulsum fortem & regularem, & temperiem mitem: Placidè insuper dormiverat, sed efflorescentia *Miliaris* satis vivida & rubra per collum, & pectus undiquaque spargebatur. Indéque, ut efflorescentia hæc critica promoveretur, vires spirituum sustentavimus *Alcalibus* & *alexipharmacis* modo sequenti.

℞. *Pulv. è chel. canc. comp.* ϑ. *j. sal. prunel.* ϑ. ß. *sacch. alb. gr. xv. M. F. Pulv. sumend. è cochleari cum Julap. cord. superbibendo ejusdem cochlearia iij. repetendúsque quartâ pomeridianâ.* Horâ somni *Bolum Theriacalem* repetendum jussimus, horâ tertiâ & octavâ matutinâ haustum *Apozematis febrifugi* ministravimus. Persistebat æger in usu *Linctûs*, *Apozematis*, *Julapii Cordialis*, & *Mucilaginis*. Die vigesimo tertio, *Pulverem cardiacum* decimâ matutinâ & tertiâ pomeridianâ repetendum jussimus, & *Bolum Theriacalem* horâ somni exhibuimus, necnon *Linctum*, *Apozema Pectorale*, *Julapium cordiale* & *Mucilaginem* priùs præscripta ad in-

farctionem pulmonum tollendam. Die vigesimo quarto discedente jam Collegâ, ego solus præscripsi *Pulverem* statim repetendum, & *Bolum Theriacalem* horâ somni cum *gutt. viij. Laudani liqu.* ob dolorem lateris rheumaticum, de quo solummodò jam conquerebatur. Die vigesimo quinto ad dolorem lateris tollendum, quo adhuc, præsertim inter tussiendum angebatur, præscripsi *fotum* sequentem unà cum *linimento* antè præscripto ad partem affectam applicandum, atque cochleare unum *olei lini* recèns sine igne extracti, secundâ vel tertiâ quâque horâ cum haustu *Apozematis pectoralis* exhibendam. Cujus vires anodynas, & detersivas jam sæpiùs expertus eram.

℞. *Rad. petrosel. fœnic. semin. lin. fœnugræc.* an. ℥.ij. *flor. chamæm. melilot.* an. M.ij. *Coq. in aq. F. q. s. colatura reponatur in Vesicâ bubulâ recenti, ità ut semiplena sit, & tepidè ad latus affectum applicetur, ad horæ vel semihoræ spatium.* Amotâ vesicâ, applicetur *Pannus Wallicus* calidè illitus *linimento* antè præscripto. *Bolum Theriacalem* horâ somni, & Haustum *Julapii* repetendum jussi. Junii vigesimo sexto præscripsi cochleare unum vel alterum *Mixturæ* sequentis, omni nocte sub ingressum lecti exhibendum, donec tussis (quod symptoma solummodò jam supererat) mitigaretur.

℞. *Syrup. balsam.* ℥.iv. *Laudan. liqu. Helmont.* ℥.j. M.

Appetitu verò restituto, & viribus jam resarcitis, tandem suboriebatur *tumor cruram* œdematosus, quem facillimè tribus vel quatuor purgationibus superavi, post quas tamen *Corticem* repetendum, & *Vinum Chalybeatum* præscripsi. Ex his æger integrè restitutus, optimâ valetudine hucusque utitur, plurimùm etiam à veteri & assuetâ cerebri & generis nervosi malâ affectione liberatus.

Historia XVI.

Altera ejusmodi.

Domina *Maria Lechmere*, habitans in vico dicto *Watling-street*, virgo prudens ac proba, quam ante sex annos συνοχῶ simplici laborantem integrè, idque brevi, restitueram; nuperrimè, scilicet die Junii secundo 1691. circiter annum ætatis suæ vicesimum sextum, sæpiùs in die de frigore & calore alternatim se excipientibus querebatur. Quanquam noctes transigeret insomnes, quia tamen tempore diurno symptomata remittebant, quotidie è lecto surgebat, obambulabat, atque muniis solitis quadantenùs fungebatur usque ad diem decimum sextum. Morbo autem jam plurimùm increscente, *enema* sibi ministrandum jussit, atque dein ℥. ix. sanguinis è brachio detrahendas, atque *Julapium cordiale* à Pharmacopœo petiit, ob præsentem languorem ad libitum sumendum. Die decimo septimo in lecto decumbebat, atque cùm jam omnia symptomata eodem tenore pergerent, febre συνοχῶ, à *Veneno* per detractionem sanguinis perperàm celebratam aucto, mutatâ in σύνοχον, sub vesperam me accersivit. Adveniens, pulsum deprehendi debilem & celerem, urinam verò non multâ rubedine tinctam, vel contentis saturatam. Caput ægræ vehementer ardebat, extrema frigebant: Undè plurimùm de eventu dubitans, ad expansionem spirituum promovendam impræsentiarum duntaxat *Bolum Theriacalem* horâ somni exhibendum, & *Julapium perlatum* ad libitum sumendum, *Emplastrum cephalicum cum duplo euphorb.* ad plantas pedum, & *epispastica* duo acria & ampla ad internos cubitos, prope axillas applicanda.

juſſi, & exſpectavi, an fortè, mane ſequenti, remiſſio ſubſequeretur. Die decimo octavo omnia ſymptomata remittebant, atque ab æquali ac moderato capitis & extremorum calore reverſo, expanſionem ſpirituum quadantenùs redintegratam eſſe judicavi: Ideóque *Hauſtum Febrifugum* cum ʒ.j. *Corticis* illicò exhibui, atque deinceps quartâ quâque horâ repetebam, & *Gargariſmum* ſequentem, ob faucium rigiditatem & moleſtam ſiccitatem, ſiphone ſæpiùs calidè ingerendum juſſi.

℞. *Fol. plantag. roſ. rubr. ſummit. rub.* an. M. *j. Coq. in aqu. F. q.ſ. ad* ℔*j.* ß. *Colatura adde diamor.* ℥*j.*ß. *mel.roſ.colat.*ʒ.*vj.* M.

Ad expanſionem ſpirituum adhuc deficientem promovendam *Bolum Theriacalem* horâ ſomni repetendum atque *Epiſpaſticum* ad nucham applicandum duxi. Die decimo nono & vigeſimo eoſdem *Hauſtus febrifugos* repetebam, & *Bolum cardiacum* horâ ſomni exhibebam: *Julapii* etiam ſequentis *cochlearia iv.* vel *v.* ad libitum ſumenda præſcripſi, quod toto morbi curſu ægræ maximè arridebat.

℞. *Aqu. meliſſ.ceraſ. nigr.* an. ℥*iv. pæon.comp. aqu.epidem.* an.℥j. *confect. alcherm. ſine moſch.* ʒ.j.ß. *ſyrup. caryoph.* ℥. *j.* ß. M. Die vigeſimo ſub veſperam (exulante jam omni exacerbationis & remiſſionis veſtigio, atque, cute colli, & pectoris ubique veſiculis aqueis, ſine quâcunque rubrâ efflorescentiâ, interpunctim notatâ, undè, ſpiritibus depreſſis ac tantùm non deletis, febrem in συνοχον purè *malignam* degenerâſſe ſentiebam) plurimùm languebat ægra, attonita erat, ac tantùm non delirabat: Indéque, omiſſo uſu *Corticis* in poſterum, ſpirituum expanſionem *alexipharmacis* & *veſicatoriis* duntaxat moliebar: *Epiſpaſtica* nova ad internos carpos ſupra pulſus illicò applicanda juſſi, & *Bolum cardiacum* repetendum, cui addebatur *confect. alcherm. ſine moſch.* ʒ. ß. Die vigeſimo primo *Bolum cardiacum* cum *confect.alcherm.* abſque *Theriacâ* (quippè coma quadantenùs impendebat) manè repetendum juſſi, eundem verò cum *Theriacâ* ſub veſperam: Eodem modo die ſequenti, ſcilicet vigeſimo ſecundo pergebat. Quandoquidem verò multùm tuſſiebat, atque phlegma viſcidum bronchiis impactum ægrè admodùm egerebat, ℥. iv. *Apozematis* ſequentis calidè, quartâ quâque horâ propinandas juſſi.

℞. *Decoct. pectoral. depurat.* ℔*j.*ß. *Tinctur.croc. ſyrup.capil. vener.* an ℥*j.* M.

Die vigeſimo tertio *Bolum cardiacum*, abſque *Theriacâ*, manè & quartâ pomeridianâ, ob languorem & deficientem ſpirituum expanſionem: Et cum *Theriacâ* horâ ſomni ægra deglutiit, undè vires aliquantùm inſtaurari videbantur. Ob *Aphthas* verò jam in ore ſubortas præter *Gargariſmum* cochleare unum *Mucilaginis* ſequentis ſæpiùs ſuper linguam tenendum juſſi.

℞. *Mucilag. tenuior. ſemin. cydon. aqu. plantag. extract.* ℥. *vj. ſyrup. è Rub. Idæ.* ℥. *j.* ß. M.

Die vigeſimo quarto omittebantur boli per totum diem in gratiam adſtantium, qui timebant ne ægra indè nimiùm incaleſceret, cujus neglectûs pœnas vitæ ſuæ diſpendio propemodùm luebat ſub veſperam languens & confuſa, & adeò confecta, ut vix reſpirare poterat. Quocircà, ad expanſionem ſpirituum reſuſcitandam, *cochlearia iv. Julap.* ſequentis tertiâ quâque hora vel ſæpiùs in languore exhibenda juſſi (agitatâ phialâ.)

℞. *Aqu. meliff. rut. ceraſ. nigr.* an. ℥. iij. *aqu. epidem. pæon. comp.* an. ℥. j. ß. *pulv. è chel. cancr. comp. lap. contrayerv.* an. ʒ. ij. *rad. ſerpentar. Virgin.* ʒ. ß. *ſacch. alb.* ʒ. vj. *M.*

Spiritus etiam *Salis armoniaci* in languoribus olfaciendus præbebatur. Singulis Bolis *gr.iv. ſerpentar. Virgin.* adjicienda juſſi, modo ſequenti.

℞. *Theriac. Androm. confect. Alcherm.* an. ʒ. ß. *Pulv. Goan. gr.xxv. Serpentar. Virgin. gr.iv. M. F. Bolus.*

In horum Bolorum uſu, cum, vel abſque *Theriacâ*, bis térve in die perſiſtebat uſque ad diem vigeſimum ſeptimum & indies meliùs ſeſe habuit: Pulſus quotidie fortior evaſit, & temperies mitior, puſtulæ ſeroſæ, quæ in pectore ſpargebantur, vividâ efflorescentiâ circumcingebantur, & ſensìm diſparebant. Ægra ab orci faucibus erepta tandem ἀνυφερὸς ac ſana evaſit, niſi quòd tuſſis importuna ſomnum admodùm interturbabat; ad quam minuendam primùm præſcripſi die vigeſimo ſexto *Linctum* ex *ol. amyg. d. ſyrup. capil. Vener.* an. ℥. j. & *ſacch. cant. alb.* ʒ. j. confect. cochleatim, urgente tuſſi, miniſtrandum. Hoc autem nihil proficiente, die vigeſimo ſeptimo. *Hauſtulum Paregoricum* cum *ſyrup. paralyſ.* ℥. ß. & *laud. liqu. gutt. viij.* (febre jam victâ) cum magno ſucceſſu horâ ſomni propinandum juſſi, & nocte diei vigeſimi octavi *Pilulas* ſequentes.

℞. *Pil. è cynogloſſ. extract. glycyrriz.* an. *gr. viij. M. F. pilul. iij.* A quo tempore hucuſque optimâ valetudine utitur, niſi quòd, poſthabito ſano meo conſilio de *Cortice* repetendo, ſub finem ſecundæ hebdomadæ languere, appetitu privari, atque, ſtatâ diei horâ, bis vel ter algore quodam perfundi cœpit, repetitâ autem tandem ℥. j. *Corticis*, illicò convaluit, ſine quocunque alio medicamento exhibito.

APPENDIX

SECVNDÆ EXERCITATIONIS, HISTORIAM FEBRIS Συνεχοῦς *compendiariam ab anno* 1658. *ad annum* 1691. *complexa.*

EX quo Philoſophiæ & Medicinæ Principiis mediocriter inſtructus, Obſervationibus Medicinalibus faciendis qualitercunque par fui, naturam atque indolem Febris Συνεχοῦς indagandi ſtudio magnoperè incenſus ſum. Atque equidem, quantùm memoriâ repetere præteritâ poſſum, febrem eam, vel *ſimplicem* vel *ſpuriam*, frequentiſſimam ſemper fuiſſe deprehendi, & inter cæteras Febres maximè vulgarem. In nonnullis locis, ſcilicet *maritimis*, *paluſtribus* ac *nemoroſis* ferè perpetuò *Endemia* eſt, ubique verò, præſertìm durante tempeſtate autumnali, & in Caſtris, ubi corpus externis aëris injuriis perpetuò obnoxium eſt, poſt ſtatas periodos *Epidemia*; neque in Conſtitutione ipsâ Peſtilentiali penitùs defecit. Necnon febres Σύνοχοι, quotquot ſint, generaliter loquendo, vel primo inſultu Συνεχῶν ſpeciem referunt, aut ſaltem in eas demùm mutantur, quoties criſi ſalutiferâ finiuntur.

Ut autem certior huic noſtræ *Obſervationi* fides adhibeatur, lubet *Hiſtoriam* hujuſce morbi, per triginta annos, & quod excurrit, ordine recenſere, atque graphicè pro virili depingere, ut penes Lectorem ſit hâc in re æquum judicium facere.

Febris Συνεχὴς epidem. ab anno 1658. uſque ad annum 1664.

Incipiam ab anno 1658. Ærâ (mihi ſaltem) notabili quo tempore Febris hæc tàm *ſpuria* quàm *ſimplex*, præſertìm menſibus autumnalibus, ubique per totam Angliam graſſabatur: Quod etiam Clariſſimus noſter *Williſius* in *Pyretologiâ ſuâ* olim editâ teſtatus eſt. *Olivarius Cromvellus* qui tum temporis rerum Britannicarum potitus eſt, & Pater meus Reverendus, idémque Medicus exercitatiſſimus illo ipſo anno, ineunte Septembri, cùm hæc Conſtitutio ad ἀκμὴν perveniſſet, hâc febre correpti fatis cedebant; Συνεχῆ, Naturâ in utroque ſuccumbente, in Σύνοχον demùm mutatâ, quam comitabantur deliria, ſpaſmi, cæteráque funeſta *Malignitatis* indicia. Inſuper, poſtquam conſpexeram Matrem meam pientiſſimam, Fratres & Sorores, Servos, Ancillas, Nutrices conductitias, quotquot erant intra eoſdem nobiſcum parietes, ac ferè omnes ejuſdem, ac vicinorum Pagorum incolas hoc *Veneno* infectos & decumbentes, nè forte ejus memoria mihi excideret, ego ipſe eodem morbo correptus ſum, atque poſtquam à morte, in primo ejus inſultu, ægrè admodùm evaſeram, ſpatium trimeſtre valetudinariò tranſegi; Συνεχῆ (quâ primùm affectus fueram) ubi *Venenum* ex diuturna & repetita ſpirituum

expansione quadantenùs subactum fuerat, in *Intermittentem* jam *Tertianam*, jam *Quotidianam* demùm facessente. Hoc tempore, si unquam aliàs, ferè tota hæc Insula, saltem Mensibus Autumnalibus, Nosocomii publici speciem præ se ferebat, &, in nonnullis locis, sani vix supererant, qui ad ministrandum valetudinariis sufficerent. Verissimum quidem est, hancce *Febrem*, utut *Epidemiam* & publicè grassantem, minùs funestam fuisse quàm *Pestilentialis* seu *Maligna* esse solet, quippè à *Veneno* mitiòri ortam: Undè, vel spirituum sese expandentium vi, aut suppetiis, quales quales fuerint, ab Arte ministratis (nondùm enim vires *Corticis* in hoc *Veneno* subigendo, saltem hìc Loci, comprobatæ erant) plurimi licèt ægrè admodùm ex morbo evasêrunt. Multos autem passìm videre fuit, post sextam vel septimam exacerbationem (ubi Natura à *Veneno* sensìm aucto demùm victa fuerat) exulantibus omnibus paroxysmorum & remissionum vestigiis, *Febre Malignâ Continuâ*, quam diri spasmi, & deliria comitabantur, decimo septimo, vel vicesimo primo morbi die è vivis sublatos. Alios autem *diarrhœâ* & *vomitione*, vel doloribus quasi *Pleuriticis*, *Peripneumonicis*, aut *Colicis*, aut alio aliquo Συνοχῆς spuriæ symptomate vehementiori attritos & confectos, die morbi septimo, nono, vel undecimo, Fato quasi præmaturo occisos. Insuper, qui ex morbo evasêrunt, ferè omnes, quos ego novi, Hyemem subsequentem valetudinariò transigebant: Durante enim brumâ, *Intermittentes*, *Quartanas*, *Tertianas*, *Quotidianas* ab ejusdem *Veneni* mitiori gradu oriundas ferè æquè *Epidemias* videre erat, ac in Autumno Συνοχὰς seu remittentes. Neque meherculè, sæviente gelu, penitùs defecêrunt istæ Febres *Continentes*, & licèt non, ut in præcedenti Autumno, publicè grassarentur, ubique tamen subsequente Vere ac Æstate sporadicè caput suum tollebant, usque ad mensem Augustum. A quo tempore per totum mensium Autumnalium decursum, rursùs ubique *Epidemiæ* fieri & revirescere cœpêrunt. Atque equidem hancce febrem hoc pacto sub typo Συνοχῆς, præsertìm simplicis & legitimæ, *Quotidianæ* scilicet, vel *Tertianæ* maximè vulgarem fuisse, & tempore Autumnali plùs minùs *Epidemiam* usque ad annum 1664. observavi: Necnon plurimos ab eâ demùm in Σύνοχον degenerante in orcum demissos, non obstante Methodo medendi rationali & excruciante, quæ tunc adhibebatur: Siquidem efficacia *Antidoti Peruvianæ* ad hoc *Venenatum Fermentum* delendum, vulgus Medicorum adhuc latebat.

Pestis Epidemia anno 1665. & 1666.

Sub ingressum verò Autumni, anno 1664. planè silebat hæcce *Febris*; & ferè omnes acuti morbi derepentè exulabant, & salubris admodùm erat istius Tempestatis Constitutio. Vere autem subsequenti, post brumale gelu præter modum atrox, & Cometam in æthere calamitatis hujus quasi prænuncium, *Venenum* sese recolligens, & mirum in modum auctum, hanc Συνοχὴν in *Pestem* funestissimam & dirissimam inopinatò mutavit, quæ epidemicè grassata, spatio unius anni plus quàm quadraginta millia hominum è vivis sustulit. Attamen, sæviente hâc ipsâ Peste non penitùs defecêrunt vestigia nonnulla Febris Συνοχῆς: Quotquot enim ex Peste evasêrunt, utpotè mitiori *Veneno* infecti, vel robore spirituum vegetiori præditi, quamprimùm Natura suâ sponte, vel Artis adminiculis *Bubones*, *Parotidas*, *Carcinomata* matureścentia, vel quævis alia victoriæ Monumenta seu Trophæa de hoste constituere cœperit;

cœperit ; ſingulis vel alternis diebus in ſeipſis percipiebant ſymptomatum exacerbationes & remiſſiones , ſtatis horis alternatim ſeſe excipientes. Undè non temeritatis jure meritò incuſandam cenſeo Facultatem Medicinalem Neapolitanam , quæ (referente clariſſimo *Bado*, *Anaſtaſ. lib.1. cap.20.*) etiam *Corticem Peruvianum* in *Peſtis Curatione* adhibendum juſſit : Siquidem ad hoc ipſum *Venenum* (quoties mitius eſſe contigerit) delendum , & deinceps ad curationem accelerandam plurimùm conferre queat.

Diarrhœa & dyſenteria torminoſa menſibus Autumnalibus Londini graſſata ab anno 1666. ad annum 1672.

Porrò , *Peſte* hâc exitiosâ ſub initium anni 1666. exulante , rursùs febris Συνεχὴς à *Veneno* mitiori orta, *Spuria* autem & *Colliquativa*, nimirùm cum fluxu alvi torminoſo aut dyſenterico ſociata , ſub initium menſis Auguſti ſuum caput attollere incipiebat , quæ indies per omnes menſes Autumnales magis magiſque ſæviebat , & publicè graſſabatur, nec mihi pepercit contagio, dum menſe Auguſto , ſedes dyſenticorum minùs cautè inſpicerem : Et ex hoc morbo ægrè admodùm evaſi : Iterúmque etiam ſequenti Autumno , ex eâdem occaſione infectus ſum : Adeò epidemicè jam ubique Londini *ſeminium* hoc *virulentum* propagatum erat ! Durante verò ejus ἀκμῇ , menſe ſcilicet Septembri & Octobri,quo tempore Συνεχὴς ſimplex graſſari ſolebat,vix quenquam alium morbum videre erat.Civitas ferè univerſa hoc morbo correpta videbatur,atque ſingulis ſeptimanis tercenti,quadringenti,quingenti, plùs minùs fluxu & torminibus, cæteriſque dyſenteriæ excruciantis, vel diarrhœæ colliquativæ diris ſymptomatis confecti , citiùs vel ſeriùs , die ſcilicet 14. 17. 21. fatis cedebant, non autem abſque ſiti inexplebili , Aphthis albis vel nigris, pulſu celeri , deliriis , cæteriſque febris Epidemiæ indiciis. Plurimi inſuper , poſtquam colliquatio & tormina, & reliqua dyſenteriæ ſymptomata multo *Opiatorum* & *Adſtringentium* uſu ſupprimerentur , nihilo ſeciùs ſensim languentes , & hectico quaſi calore emarceſcentes demùm extinguebantur. Alios (virulentiâ per ductus ſalivales criticè expulsâ) opé *Aphtharum* & ſalivationis immenſæ ſupervenientis (quod in criſi febrium Συνεχέων haud rarò evenire ſolet) liberatos memini : Siquidem *Venenum* huic *dyſenteriæ epidemicæ* anſam præbens , tanquam *Colocynthidis* , aut cujuſcunque alterius *cathartici* æmulum , inteſtina ſponte petens , eadémque horrendis ac vellicantibus ſpaſmis perpetuò laceſſens , atque per eorum glanduloſam membranam ſerum colliquatum & virulentum copiosè effundens , vires tamen ſpirituum non adeò præpollenter ubique proſternere videbatur , ut non Natura ſaltem ſub initium morbi , poſt ſtatas,vel incertas periodos, vires ſuas plus minùs colligeret , atque indè victoriam, ſaltem aliqualem, ſæpiùs reportaret : Quod facilè obſervatu erat : Undè remiſſio atque exacerbatio torminum , colliquationis , cæterorúmque truculentorum ſymptomatum , ſingulis vel alternis diebus recurrentes, evidenter ſeſe in conſpectum dabant. Durante enim remiſſione , ſymptomata cuncta excruciantia nonnunquam ultrò minuebantur ; recrudeſcente autem paroxyſmo *Opiatorum* ipſorum vires ſpernebant.Undè clarè deprehendi dyſenteriam ſymptomatis duntaxat rationem habuiſſe, febrem autem (utut ob externum calorem à torminibus & diarrhœâ ſuppreſſum cuivis intuenti ſeſe non proderet) eámque verè Συνεχῆ à *Veneno* mitiori , cathartico ſcilicet oriundam primarium fuiſſe morbum. Atque demùm hâc Obſervatione innixus , ubi cum

vulgo Medicorum diù *Sisyphi* saxum volvendo, *Rhabarbaro*, *Myrobalanis*, *Opiatis* & *Adstringentibus* intùs exhibitis; & *enematis*, *fotibus anodynis*, cæterisque decantatis, quibus Authores passim utramque paginam curationis dysenteriæ implere solent, in truculentis hisce symptomatis sublevandis, frustrà curationem tentaveram, cùm interea *Venenatum Fermentum* intùs delitescceret: Non sine ratione consilium novum inii, atque ad *Opiata* & adstringentia, quæ ad symptomata dysenterica spectant, *Febrifugum* aliquod potentius (si modò ejusmodi *Febrifugi* compos fieri possem) adjicere statui, quod *Venenatum Fermentum* febris ipsius ad colliquationis causam delendo, febrem simul tollere, & fluxum sistere, ac tormina indè consequentia compescere posset. Atque eò potiùs ad hanc sententiam mens mea inclinata est, quia sæpiùs observâram miseros ægrotantes, non obstante diligentissimo remediorum *antidysentericorum* usu, sævissimis hisce symptomatis confectos, tandem ad orcum cacaturientes descendisse: Alios verò multis *Adstringentibus* atque *Opiatis* usque ad delirium & deliquium adactos, atque indè inebriatos potiùs quàm curatos, eosque haud rarò inopinatam symptomatum dysentericorum recrudescentiam perpessos esse, vel saltem cum pulsu celeri, calore hectico, cæterisque *Venenati Fermenti* delitescentis indiciis emarcescentes, quietâ & adstrictâ alvo summum diem oppetiisse. Ex alternante autem *torminum* & *fluxûs* exacerbatione & remissione (quam sæpenumerò plus minùs hunc morbum, saltem sub ejus initium comitari jam observâram) potiùs quàm à calore febrili, quem pro ratione symptomatum molestorum quadantenùs inæqualem deprehenderam, semper autem depressum ac mitem, monitus; hoc in casu vires *Corticis Peruviani* cum *laudano* commixti tentando experiri decrevi. Neque temerariò quidem; siquidem utut *Cortex* amaritie suâ tenera intestina proritando, *Fluxum alvi* adaugere aptus sit; cum *laudano* tamen, quod humorum colliquationem sistit, sensúmque intestinorum exquisitum stupefacit ac hebetat, commixtus & irretitus, *Venatum Fermentum* colliquativum subigendo, ad *fluxum* & *tormina* simul ac *febrem* ipsam sistendam & compescendam jure meritò idoneus haberi possit. Eventus votis respondebat. Primùm autem vires decantatissimi hujus *Febrifugi Antidysentericas* experiendo comprobavi in ægro habitante in vico dicto *Long-Lane*, *Dysenteriâ Tertianâ* laborante: Hujusmodi enim aliquæ mihi in praxi occurrebant, ubi *Tormina* & *Fluxus Alvi* mucosus & sanguineus, tertio quoque die, horâ statâ, non obstante diligentissimo *Opiatorum* usu, recrudescebant: Cùm in intervallis, truculenta hæc symptomata, adminiculante *laudani* dosi pusillâ, vel suâ sponte sæpiùs mitigarentur. Arreptâ igitur primâ symptomatum remissionis occasione, sine morâ ʒ. j. *Corticis* cum *Laudan. Lond. gr.* j. commixtam, in haustu exhibendam jussi, repetendámque deinceps quartâ quâque horâ ad sextam usque vicem. Quid fit? Tantùm abesse observavi ut intestina ab amaritie *Corticis* proritarentur, ut illicò senserim ea faciliùs à *Laudano* cum *Cortice* commixto, quàm cum *Adstringentibus* conjuncto compesci & demulceri: A quinto autem, vel sexto haustu exhibito *Fluxum* ac *Tormina*, unà cum *Febre* reliquisque symptomatis comitantibus, penitùs exulâsse, neque unquam in posterum periodis solitis recruduisse: Atque hæc Observatio animos mihi addidit, ut in ipsis *Quotidianis Dysenteriis*, quoties scilicet & quamdiù se de genere

Συνεχῶν ex quantulacunque alternante ſymptomatum exacerbatione & remiſſione, & non *Malignas* eſſe proderent, Pharmaci hujus *Polychreſti* vires, modo jam memorato experiter: Neque eventus meherculè, ſpem meam fefellit. Et nullus dubito quin *Diarrhœa* quævis *epidemia*, & quæcunque alia cum febre juncta, imò *Febres Caſtrenſes* cum hujuſmodi ſymptomatis utplurimùm ſociatæ, nimirum Συνεχεῖς ſpuriæ, hâc methodo compendiariâ multò certiùs ſanari poſſint, quàm magno illo apparatu *Rhabarbari, Myrobalanorum, Adſtringentium* & *Opiatorum*, quæ Methodum Curationis horum morborum hucuſque implêrunt. At de his poſthàc fuſiùs in *Exercitatione quintâ de Febribus Colliquativis*. Impræſentiarum eas ſupremis labris (ut aiunt) duntaxat, delibo, eo fine, ut oſtendam *Dyſenteriam* ac *Diarrhœam torminoſam*, quæ ferè per ſeptennium vigebant, ac unoquoque Autumno ab anno 1666. uſque ad annum 1672. ſolenniter hìc *Londini* revireſcentes ubique *Epidemicè* graſſabantur, ſubortas fuiſſe à febre verè Συνεχεῖ, quam eo nomine appello Συνοχὴν *Spuriam*, quia cum vehementi humorum colliquatione, eorúmque per inteſtina excretione conjungebatur. Atque equidem, ut à verâ ac genuinâ ideâ hujus morbi formatâ, curativæ indicationes in poſterùm certiores deſumantur, mihi in votis eſt, ut communi Medicorum conſenſu *Diarrhœa*, & *Dyſenteria Caſtrenſis*, ſeu quæcunque alia *Epidemia*, nomine proprio Συνεχέος *Spuriæ* ac *Colliquativæ* poſthâc deſignetur.

Quemadmodùm Febris Συνεχὴς genuina ab anno 1665. (in quo peſtis, *Veneno* ad gradum ſummè deleterium provecto, caput ſuum extulit) ferè per biennium profligata diſparuit, nec ampliùs recedente ſole graſſata eſt ut antè: Ad eundem modum Συνοχὴς hæc *Spuria* & *Colliquativa*, *dyſenteriæ* & *diarrhœæ Torminoſæ* nomine deſignata, quæ poſt *Peſtem* ſubintrans, unoquoque Autumno, ferè per ſeptennium repullulans & longè latéque ſerpens imperium ſuum hìc loci exercuiſſet, penitùs exulabat. At locum dedit *Morbillis Epidemiis*, qui ad inſtar *Peſtis* mitioris, nulli ſexui vel ætati parcentes, adeò menſibus anni 1672. Autumnalibus *Londini* ſæviebant, ut tercenti plus minùs indè confecti, quâque hebdomadâ ad orcum deſcenderent. At hi nunquam Epidemicè in poſterum hucuſque graſſati ſunt. Quantùm verò hæc ipſa *Peſtilentialis & Epidemia Febris Morbilloſa*, poſt ἀκμὴν ſuam, (ubi ſcilicet ſalutarem eventum habitura fuit) ſpeciem Febris Συνεχοῦς referebat, atque quàm egregiè *Cortex Peruvianus*, eo nomine, in Curatione ejus perficiendâ partibus ſuis functus ſit, poſthàc ſuo loco ennarrabitur; ſcilicet in *Exercitationis tertiæ cap.* 2. ubi *Morbillos* & *Febrem Scarlatinam* ex profeſsò tractaturi ſumus.

Morbilli Epidemii anno 1672.

Morbilloſâ autem hâc Conſtitutione, poſt tyrannidem ad ſex menſes durantem, jam demùm ſub finem hyemis ſenſìm declinante, ac tandem penitùs exulante, *Venenum Febriferum* deinceps proximo Autumno, ſcilicet anno 1673. quadantenùs miteſcere & cicurari videbatur, & mitius hucuſque eſt. Undè febris, quæ unoquoque anno à menſe Auguſto uſque ad Solſtitium hyemale antehàc *Epidemicè* graſſabatur, non ampliùs *dyſenteriæ* vel *diarrhœæ torminoſæ* ſpeciem induit, vel cum quocunque altero vehementi ſymptomate conjuncta fuit; verùm typum eundem ad viceſimum uſque annum gerit, quem ante *Peſtem*, quæ annis 1665. & 1666. vigebat, præ ſe tulit: Et forſan eundem

Συνεχὴς *ſimplex unoquoque Autumno ab anno 6-3. ad præſentem annum 1691 Epidemia.*

typum ſervatura eſt, donec à Peſte aliquâ exitiosâ in procinctu ſtante *Venenatum Fermentum* mutari, & in gradum magis deleterium provehi contingat. Fateor equidem à gradu *Veneni* mitiori, nonnullis annis, præſertim ab anno 1677. ad 1682. (quo tempore circumforaneus ille *Tabor*, *Corticem Peruvianum*, pro *Arcano* cæteris Medicis ignoto venditans, ſeſe Febrium *Æſculapium* unicum jactabundè gloriabatur) Febres *Intermittentes Quotidianas*, *Tertianas*, *Quartanas*, ferè pari paſſu cum Συνοχοῖς *Epidemicè* graſſatas eſſe : Atque annis nuperis, præſertim durante ἀκμῇ conſtitutionis, menſibus ſcilicet Septembri & Octobri, à gradu *Veneni* plus ſolito irritante, has ipſas Συνοχὰς aliquandò cum vehementi aliquo ſymptomate conjunctas, non tantùm ſpeciem *diarrhœæ* & *dyſenteriæ* periodicæ, verùm etiam *Choleræ Morbi*, *Vomitionis immanis*, *Rheumatiſmi verſatilis*, *Pleuritidis*, *Colicæ Ventriculi* & *Inteſtinorum*, ſeu alterius alicujus morbi acutiſſimi induiſſe : Quinetiam has ipſas Συνοχὰς non tempeſtivè aut ritè curatas, à *Veneni* incremento, in *Malignas* & funeſtas ſæpenumerò degenerâſſe ; & nonnunquam à gradu *Veneni* præter modum deleterio, in primo inſultu *Malignas* extitiſſe, *Purpuratas* ſcilicet, *Petechiales*, vel *Morbillosâ efflorescentiâ*, *Veſiculis aqueis* per collum & pectus ſparſis, *Parotidibus*, *Bubonibus*, *Anthracibus*, cæteriſque malignitatis indiciis notatas. Verùm cunctæ hæ febres, ſivè Συνοχὰς ſpuriæ, ſivè malignæ, *Sporadicæ* duntaxat fuêrunt, neque contagione, ut in Peſtilentiali Conſtitutione, ſeſe propagabant. Febris unica *Epidemia*, quam ſingulis Autumnis jam per quatuor luſtra annorum ſolenniter repullulare obſervavi, fuit verè Συνοχὴ ſimplex, & quæ *Cortice* tempeſtivè exhibito ſemper cedere ſolebat. Neque Conſtitutio *Varioloſa*, *Eryſipelatoſa*, *Scarlatina*, *Rheumatica*, *Anginoſa*, *Pleuritica*, vel ſi qua ſit alia, in unâ vel alterâ anni tempeſtate graſſata, adeò *Venenum* Autumnale mutavit, ut *Febris Epidemia*, in tot annorum decurſu, à typo ſolito quicquam deflecteret, aut novo diverſóque tenore procederet.

ΠΥΡΕΤΟΛΟΓΙΑΣ

PARS ALTERA:

SIVE,

EXERCITATIO

DE

FEBRIBUS INFLAMMATORIIS UNIVERSALIBUS.

——— *fragili quærens illidere dentem*
Offendet ſolido. Horat.

AD
LECTOREM.

EXERCITATIONES duas de Febribus Intermittentibus & Remittentibus antehàc editas en tertia (prout ratio proposita postulat) de Febribus Inflammatoriis universalibus excipit, quam Clariss. & Eruditissimorum Professorum tùm nostratium, cùm exterorum hortatibus incitatus in lucem jam emitto. In quâ de Febre Rheumaticâ, Erysipelatosâ & herpeticâ disserere, & hanc pensi partem absolvere decreveram: Verùm Voluminis moles prater expectationem aucta vetat, vetant plurimi celeberrimi Viri, quibus fidem datam manco & mutilo hoc Tractatu saltem ex parte liberare lubet. Fidem autem datam non fallam, verùm, modò Deus vitam & otium det, opus incœptum pro virili ad Umbilicum ducere conabor. Non est autem quòd sententiam nostram in Apparatu harum Exercitationum latam, nimirùm quòd Venenum spiritus inficiens sit Morborum Universalium Causa, rursùs hic loci multâ verborum ambage defendam (quanquam hoc Postulatum à priori demonstrari haud possit) cùm in Morbis, quos jam tractamus & cæteris posthàc tractandis res ipsa clariùs loquitur quàm mille argumenta ratione & arte excogitata. Quid? quòd abundè constat ad istam Causam tanquam ad Cynosuram respicientes, quasi Ariadnes filo ductos non posse non ubique in reconditissima Naturæ penetralia certò ac facilè penetrare, variam horum Morborum Indolem & Criteria Diagnostica perspecta habere, prasagia ritè proferre, Indicationes Curativas elicere, & methodum medendi rationi atque usui congruentem stabilire, & cujuscunque symptomatis suborti rationem clarè reddere: Quocunque enim nomine hi morbi appellentur, sive Morbilli, sive Febres Scarlatinæ, Variolæ, Rheumatismi, Herpetes Miliares, vel Erysipelata, pro ratione Veneni Morbifici Spiritus plùs minùs pessundantis, Morbus aliam atque aliam formam induit, atque prout naturam Febris Συνεχοῦς benignæ, vel Συνόχου malì moris participet, diversâ methodo jure merito tractari postulat. Dolet quidem me in hâc Dissertatione à Sententiâ magni Sydenhamii discrepâsse: Sed, rationibus in Cap. septimo hujus Exercitationis pensitatis constabit me multo usu fretum, atque experientiâ edoctum, non rixandi, vel certandi gratiâ, verùm reluctanti animo contradixisse. Pace igitur magni Viri, mihi etiam liceat liberam Philosophiam ubique professo, pro modulo meo, saluti humani generis hoc pacto prospicere & consulere. Vale, Candide Lector, & perge benigno animo, quo hactenùs solebas, incomptum & levidensè hoc nostrum Munusculum in bonam partem accipere.

RIC. MORTON.

Dat. Londini 13. Calend.
Maii, An. Æræ Christi
CICIDCXCIV.

EXERCITATIO TERTIA.

DE

FEBRIBUS INFLAMMATORIIS universalibus.

CAPUT I.

De Febribus Inflammatoriis, & Colliquativis, in genere.

SPIRITUS animales in hiſce Febribus *Veneno* arctiùs implicatos, ac longè magis irretitos eſſe, quàm in Febribus *Intermittentibus* puris, vel *Remittentibus*, abundè probat niſus ille laborioſus, & conatus quo ſeſe expandere, & hoſtem adoriri moliuntur. A ſpaſmis fibrillarum, quarum tubulos ſanguis præterfluens perpetuò irrigat, dolores lancinantes; à ſtagnatione ſanguinis & ichoris extravaſati, tumores dolorifici *Febrium Inflammatoriarum* comites oriuntur, & ſensìm augentur. Haud diſſimilem, ſed forſan majorem ſpirituum niſum prodit agitatio illa humorum perpetua, quæ enormes evacuationes ſursùm deorſúmve, vel utrobique in *Febribus Colliquativis* excitat. Quocirca *Venenum* vi laceſſendi præter ſolitum donatum, robore ſpirituum intereà integro, cauſam eſſe horum morborum *efficientem* ſtatuo: Spiritus nimirùm non uti in *Febribus Malignis* delentur, ſed *Veneno* illaqueati irritantur, atque indè inſolitâ luctatione, ac niſu ſpaſmodico orgaſmum efferatum concitant, donec eorum robore demùm fracto, Natura ſuccumbat. Haſce enim febres in *malignas* paulò ante funeſtum diem mutatas ſæpiſſimè videre eſt, à quo tempore viribus ſpirituum planè deletis, haud ampliùs viget *inflammatio*, *dolor* aut *tumor*, uti in principio; plurimùm etiam vel ſponte ſuâ vel arte ſiſtuntur enormes evacuationes; cerebrum enim ac genus nervoſum in hâc ultimâ ac fatali ſcenâ ferè ſolummodò petitur; atque comate, deliriis, ſubſultibus tendinum, cæteriſque triumphatæ Naturæ ac ſpirituum deletorum ſymptomatis laceſſitur. Haud igitur immeritò *Febres inflammatoriæ* & *Colliquativæ* in claſſe febrium ante *Malignas* locum ſibi vendicant, immediatè verò poſt *Intermittentes* & *Remittentes*, quibus ſanè, præſertim *ſpuriis & mixtis*, ſunt cognatæ, & periodicis exacerbationibus naturam ſuam ſæpenumerò produnt, atque in iſto ſtatu *Cortice Peruviano* debitè exhibito non minùs

quàm συνεχεῖς vel ipsæ *Intermittentes* profligantur. Quandoquidem verò istæ febres cùm *Inflammatoriæ*, tùm *Colliquativæ* pro varietate partium, membranarum, glandularum & viscerum affectorum, faciem morborum diversorum induant, indicationes quadantenùs diversas ministrent, diversámque curandi methodum postulent; sermonis generalis filum contraham, & multifarium hoc pensum majoris perspicuitatis gratiâ, in capita distinguam, ac primò de *Inflammatoriis Febribus* dicendum est, deindè de *Colliquativis*.

CAPUT II.

De Febribus inflammatoriis in genere.

FEbris *Inflammatoria* ea est quæ habet notabilem alicujus membranæ, glandulæ, visceris vel artûs inflammationem sibi conjunctam, non autem antecedentem. *Notabilem* & *Conjunctam* dico, quia *Furunculi*, aliæque minoris notæ inflammationes partem aliquam externam passim obsident, cùm tamen febris præsentis indicia non adsint, quia istæ inflammationes accidentales à peculiari singularis alicujus partis, potiùs quàm ab universali spirituum & sanguinis ἄλαξίᾳ oriuntur: Cùm verò istiusmodi accidentales inflammationes magis notabiles fiant, febrem symptomaticam nonnunquam accendunt, præsertim ubi viscerum aliquod, vel membrana nobilior iis afficiatur, cujus dolor perpetuus, atque indies crescens, tonum spirituum ac crasin sanguinis multùm interturbat, ac demùm evertit. At hanc febrem à singularis partis dyscrasiâ primùm ortam, quæque parte affectâ in statum integrum restitutâ, spontè cedere solet, ab instituto præsenti alienam impræsentiarum omitto. In *Morbis universalibus primariis* (quæ nostra provincia sunt) pro variâ partis inflammatæ textura, sive fuerit glandulosa, tendinosa, membranacea, vel musculosa, speciem admodùm variam inflammatio induit. Interdùm membrana effloreseentiâ merâ, sine dolore vel tumore, afficitur; & ista effloreseentia rursùs vel plana est & æqualis, uti cuticula in *Febre Scarlatinâ*, vel interpuncta, ut in *Morbillis*. Aliquandò membrana inflammata inæqualis evadit, atque ad exulcerandum apta, non sine dolore & ardore; talis est inflammatio cutis veræ in *Variolis*, *Erysipelate* & *Herpete*. Glandulæ inflammatæ in *Ophthalmiâ* copiam ichoris puriformis effundunt; glandulosæ oris & faucium partes in *Anginâ* & *Odontalgiâ* lymphæ salivalis magnam copiam exspuunt, non sine tumore notabili & dolore excruciante. Musculi autem & parenchymata viscerum tumore, dolore, ardore cruciantur, & demùm apostematis pure copioso refertis fœdantur. Musculorum tendines in extremis artubus aut articulis constricti, ut in *Arthritide* & *Rheumatismo*, utut exquisitissimo dolore, ardore flagrante, ac tumore in immensam molem aucto afficiantur, nusquam exulcerantur. Adeò diversa est harum inflammationum, atque symptomatum indè subortorum indoles, ut passim apud Authores, quasi morbi toto cœlo distantes, nominibus distinctis, (*Rheumatismi* scilicet, *Morbillorum*, *Variolarum*, *Erysipelatis*, *Herpetis*, *Apoplexiæ*, *Spasmorum*, *Phrenitidis*, *Ophthalmiæ*, *Odontalgiæ*, *Otalgiæ*, *Anginæ*, *Peripneumoniæ*, *Pleuritidis*, *Colicæ*, *Inflamma*

Inflammationis Teſticulorum, Mammarum, Hepatis, Renum, Veſicæ urinariæ, &c.) deſignentur, reſpectu habito ad ſymptomata vehementiora à textura partis affectæ orta, potiùs quàm ad *Febrem inflammatoriam* & *venenatum fermentum* intùs deliteſcens, quod ſymptomatis cauſam dat. Undè pagina curationis utraque *Venæſectione, Epithematis, Fotibus, Linimentis, Hauſtibus anodynis, Emulſionibus, Apozematis & Julapiis temperantibus*, cæteriſque id genus remediis ad ſymptomata ſpectantibus adimpletur, dum ſicco pede morbus primarius, unà cum ejus causâ præteritur, (quod in *Eryſipelatis, Rheumatiſmi, Pleuritidis*, cæterarúmque *Febrium inflammatoriarum* curatione, quotidianâ Obſervatione patet) & eâ ratione morbi vel diutiſſimè protrahuntur, vel ægroti artificiosè occiduntur. Quam ob cauſam, haſce febres, quibuſcunque nominibus ſparsìm apud Authores hìc illìc deſignatas, in unum faſciculum collectas, in ſpecies certas partiri ac dividere lubet, ut indicationes curativas veras pro ratione partis inflammatæ variâ ex rei ipſius naturâ eruam, atque methodum curationis ad Rationis normam accuratam, & minimè Empiricam inſtituam, diſquiſitione generali priùs habitâ de naturâ peculiari, causâ, ſtadiis ac gradibus diverſis, ſignis diagnoſticis & prognoſticis, atque curativis harum Febrium Indicationibus.

Febris inflammatoriæ naturâ.

Quod ad naturam *Febris Inflammatoriæ* attinet, illa parùm à Συνοχῆ, præſertim *ſpuriâ*, diſtare deprehenditur, niſi quod *Horror, Rigor*, cæteráque id genus colluctantis Naturæ ſymptomata in primo morbi inſultu, quia ſpiritus plùs ſolito irretiti, non adeò liberè hoſtem adoriuntur, magis ingraveſcant, atque diutiùs protrahantur. Quamprimùm verò ſeſe expandere incipiant, artus aliquis, membrana, glandula, vel aliquod ex viſceribus, (ſivè quia *Venenum* hanc vel illam partem præ cæteris petat, ſivè quia pars naturâ debilis ſit, vel nuper à frigore injuriam acceperit,) illicò, ob ſpaſmodicam fibrillarum contractionem, dolore punctorio & vellicante corripitur, modò ob peculiarem ſuam texturam ejuſmodi ſenſationis non fuerit incapax: Atque indè demùm fluxu ſanguinis libero per tubulos fibrillarum coarctatarum quadantenùs præpedito, ex cruoris ſtagnatione lympha acris in partibus vicinis extravaſata coacervatur, undè dolore præcedenti tandem tumor, ardor & rubedo ſensim accedunt, necnon fortior arteriolarum vibratio, ut ſanguis vi quaſi præternaturali per partes haſce compreſſas & anguſtatas propelli queat. Hæc eſt brevis & aperta incipientis inflammationis, ejúſque ſignorum pathognomonicorum deſcriptio, & vera ætiologia: Durat autem *Inflammatio* donec arte vel naturâ *Venenum Febrile* (primaria inflammationis cauſa) deleatur, vel ſpiritus ipſi interimantur, hoc eſt, donec criſi ſalubri vel funeſtâ certamen dirimatur; licèt utplurimùm, ubi *Venenum* mitius eſt, & ſpiritus quotidie in certamine ſuperiores evadunt, febris naturam Συνοχέος participat, & inflammatio exacerbationibus & remiſſionibus ſingulis vel alternis diebus, ſtatâ horâ, alternatìm recurrentibus, diſtinguitur. Quod ſæpiſſimè, (præſertìm in febribus *Rheumaticis* & *Eryſipelatoſis*) videre eſt.

Cauſa continens & procatarctica.

Cauſa hujus febris immediatè *Continens* eſt, implicatio *Veneni* ſolito major cum ſpiritibus, adeò ut non ſine multo niſu ſeſe expandentes & hoſtem adorientes in ſtatum exploſivum adigantur. Cauſa *Evidens* ſeu *Procatarctica* ab

ab *Atmosphærâ* petenda est: Siquidem *Anginæ*, *Pleuritides*, *Ophthalmiæ*, *Variolæ*, *Morbilli*, *Febres Scarlatinæ*, cæteræque id genus *Febres Inflammatoriæ* à particulis deleteriis cum ambiente aëre commistis sæpenumerò *Epidemiæ* evadunt: Quotiescunque autem *Sporadicas* esse has febres contigerit, & tantummodò à *veneno* intùs nato ortas, frigus aëris externi in poros cutis invadens, œconomiam spirituum interturbando, atque indè vires *Veneni* delitescentis sopitas excitando, *Venenum* hoc in actum ducere ferè semper observatur. Hinc ratio reddi potest, quare pars à frigore externo maximè affecta, inflammationi subsecuturæ præ cæteris obnoxia sit, nisi ob debilitatem texturæ fibrarum alicujus alterius partis præcedentem, vel genium peculiarem *Veneni* unam partem præ aliâ affectantis, id secùs evenerit.

Symptomata diagnostica.

Signa diagnostica hujus febris enumerare & describere forsan haud operæpretium videatur, cùm vel ex inflammatione conjunctâ, vel si inflammatio in cute non efflorescat, & ἀνώμαλια pateat, ex dolore, cæterisque symptomatis quæ rarò ipsum ægrotantem latent, febris hæc naturam suam ac stirpem manifestò prodat. Quia tamen dolorem spasmodicum non semper inflammatio comitetur, necesse est ut *Phlegmonæ* in visceribus & membranis interioribus diagnosin ex aliis fontibus petamus; scilicet ex *Pulsu*, qui licèt in primo febris insultu sit debilis & celer, ob præsentem spirituum colluctantium depressionem, tamen cùm sese expandere cœperint spiritus, indéque massam sanguinis accendere, in magnum & fortem illicò præter modum immutatur; & ex *Urinâ*, quæ utut in principio (uti in affectibus spasmodicis semper usuvenit) clara, tenuis & copiosa reddita fuerit, cùm primùm spiritibus expansis pars aliqua inflammatione tentetur, multâ rubedine tingitur, contentis saturatur, ac sedimentum lateritium deponit; & denique ex sanguine ipso, qui non tantùm in *Rheumatismo* & *Pleuritide*, majoribúsque inflammationibus, verùm in ipsâ *Odontalgiâ*, vel alio quocunque minoris notæ incendio, ob nimium spirituum motum ac nisum eundem exagitantem, primùm coccineus, (qualis è corde vel arteriis exilit) præter modum apparet. Demùm verò post venæsectionem sæpè repetitam, sub dio relictus muco multo obducitur, parte serosâ ex inflammatione in Gelatinam albam, flavam, æruginosam, vel purpuream pro præsenti sanguinis diathesews ratione concrescente, non aliàs quàm in cochleari igni admota concrescere solet.

Stadia & gradus differentes.

Hasce febres in duas classes distribuere necesse est, quarum prima comprehendit *simplices & genuinas inflammatorias Febres*, in quibus spiritus viribus integris adversus *Venenatum fermentum* insurgunt, & liberè, utut non sine nisu & conamine multo expansi, vividam in parte designatâ inflammationem efficiunt. Altera continet *Spurias*, in quibus spiritus *Veneno* ferè deleti ac enecati, inflammationem magis languidam producunt, non sine indiciis delitescentis malignitatis. Siquidem tantùm interest inter *genuinam* & *spuriam* inflammationem, ut genius ipse morborum penè diversus videatur, stadia longè diversa decurrant, eventum sæpenumerò contrarium sortiantur, atque methodum medendi jure meritò valdè dissimilem postulent. Præterea, exercitati Medici compertum habent hanc ipsam febrem ad modum συνεχέων cæterarum sæpenumerò suum genium mutare, eámque quæ primò *simplex* & ge-

nuina fuerat, ſponte ſuâ vel ex accidente in *Malignam* facilè tranſire, & vice versâ. Adeò ut niſi ad hanc Cynoſuram attentè reſpiciatur, idea hujuſce febris vera ac genuina haud facilè formari queat, vel varia ejus indoles in diverſis ſtadiis quæ decurrit, deſcribi: Medicum verò in Prognoſticis proferendis indicationibus curativis eruendis, ac methodo medendi inſtituendâ plurimùm hallucinari neceſſe ſit. Veriſſimum quidem eſt, *Venenum* quadantenùs diverſum eſſe, pro varietate partium quas affectat, & virus quod cutim vel cuticulam accendit, eſſe diſtinctum aliquo modo ab eo quod artus vel viſcera impetit, & *Febrem Inflammatoriam* indè ortam, in omnibus ſuis ſtadiis variam indolem prodere, quatenùs cum inflammatione hujus vel illius partis conjungitur: Hoc autem jam potiſſimùm contendimus, *Febrem* eandem ipſiſſimam *Inflammatoriam*, (ſivè fuerit *Scarlatina*, *Morbilloſa*, *Eryſipelatoſa*, *Varioloſa*, *Rheumatica*, *Anginoſa*, *Pleuritica*, *Puerpera*, *Odontalgica*, aut alia quæcunque) plurimùm à ſeſe diſtare quatenùs fuerit *genuina* vel *ſpuria*. Indéque Medicus qui hiſce curationibus præeſt, ante omnia perſpectum habeat oportet *Febris Inflammatoriæ* curandæ genium, & utrùm ſit *ſimplex* & cum robore ſpirituum vegeto conjuncta, an *ſpuria* & mali moris, vi ſpirituum fatiſcente. Si quis in hâc re rectè judicium fecerit, in methodo curationis nihil faciet Empiricè, & rariſſimè in eventu præſagiendo à ſcopo aberrabit.

Verùm quo ſtadia varia atque gradus hujus febris diverſi clariùs innoteſcant, & indè ejus Theoria generalis accuratior formetur, & prognoſtica, & indicationes curativæ certiores ſtabiliantur, totam rem (quantùm operis inſtituti brevitas patitur) exemplis ſuccinctìm illuſtrabimus. Ac primò, *Venenum* quod propriâ ſuâ naturâ in *Scarlatinâ* ac *Morbilloſâ Febre* cuticulam petit, ejus febrillas contrahit, & membranam demùm inflammat (utut ex hâc tubulorum conſtrictione & ſanguine inibi ſtagnante rubedo quædam plana & univerſalis vel interpuncta inducatur) ob tenuitatem tamen membranulæ affectæ, vix aliquam ſenſibilem craſſitudinem vel intumeſcentiam creat, nullúmque ardorem vel dolorem præter pruritum; quippè texturâ quadam peculiari fibrillarum providentiâ Naturæ conflata eſt hæc membrana, quæ ſenſationem potiùs hebetat quàm acuit. Febris hæc licèt *ſimplex* & *genuina*, tamen more Συνόχου uno tenore progreditur, atque durante apparatu efflorescentiam præcedenti (quod ſtadium ſpatio bidui vel tridui abſolvit) uſque ad ſtatum à *veneno* ſpiritus ſuperante, *comate*, *deliriis*, *ſpaſmis*, reliquóque id genus malignitatis ſatellitio ſtipatur. Efflorescentiâ autem in cuticulâ apparente, ſtatus morbi incipit, qui ſpatio tridui finitur, à quo tempore febris, necnon inflammatio, cæteráque ſymptomata febrem comitantia (modò febris fuerit ſimplex) ſpontè & ſensìm criſi perfectâ finiuntur: In conſtitutione autem *Epidemiâ*, ubi à ſpiritibus ferè enecatis ægrè admodùm *Venenum* ſubigitur, efflorescentia ab initio minùs vivida deprehenditur, & ſtatus morbi ad decimum, decimum quartum, vigeſimum quartum diem ſæpenumerò protrahitur. Atque hanc febrem ferè ſemper cum *Peripneumoniâ*, *Anginâ*, *Ophthalmiâ* aut graviori aliquâ inflammatione glandulosâ conjunctam ægrotantem è vivis ſuſtuliſſe obſervavi. Nonnunquam etiam poſt inflammationem peractam, febrem primùm in ſimplicem Συνοχὴν, atque indè demùm in Σύνεχον verè ma-

Differentia inter morbillos genuinos & ſpurios.

lignam ac funestam transiisse novi, ubi posthabito *Corticis Peruviani*, vel cujusdam alterius *Antidoti* usu, spiritus in certamine *alexipharmacis* duntaxat suffulciebantur.

Differentia inter variolas spurias & genuinas.

In *Febre* autem *Variolosâ* & *Erysipelatosâ*, ubi *Venenum* sponte suâ cutim veram, sensu exquisitissimo præditam, & incrassescendi capacissimam, simul ac cuticulam petat & inflammet, rubedo, dolor, ardor, tumor, cæteráque inflammationis exquisitæ indicia accedunt. Cutis in *Febre Variolosâ* exanthematis ubique referta & interpuncta est, quæ deindè in apostemata matureſcunt, & tandem in ulcuscula abeunt: In *Erysipelatosâ*, æquali tumore in magnam molem aucto cutis afficitur, & demùm exulcerata cuticula à cute sejuncta, vesiculas lymphâ acri vel pure turgidas refert, spiritus à *Veneno* in *Febre Variolosâ*, utut simplici & legitimâ quadantenùs deletos esse ac depressos durante apparatu, seu primo morbi stadio, à *comate*, *vigiliis*, *deliriis*, *spasmis*, cæterisque malignitatis indiciis tunc temporis manifestis conjicere fas est. Hoc stadium verò morbus utplurimùm bidui vel tridui spatio decurrit. Quo finito, intra triduum, cùm exanthemata sese omnia in conspectum dederint, febris sensim declinat, & demùm criticè quasi exulat. Ubi verò spiritibus à *Fermento* magis *Virulento* dissipatis, hanc febrem *spuriam* esse contigerit, exanthemata magis frequentia, & minùs vivida ab initio apparent, & ob spirituum debilitatem multò tardiùs matureſcunt, & veneno adhuc intùs delitescente febris per totum morbi decursum protensa demùm sub finem maturationis, scilicet die morbi xj. xiv. xvij. primùm in Συνοχὴν, & posteà, idque sæpissimè in funestâ Συνοχῷ terminatur. *Erysipelatosa* autem febris *genuina* ab initio usque ad finem (nimirùm à veneno minùs deleterio orta) Συνοχῷ indolem refert, & singulis vel alternis diebus exacerbationibus & remissionibus sese alternatim excipientibus genium suum prodit. In ἀκμῇ autem singulorum paroxysmorum inflammatio in partem affectam latiùs serpit, vel saltem novam occupat, donec demùm Arte vel Naturâ febrile fermentum deleatur, aut spiritibus à *Veneno* prorsùs triumphatis & enecatis, febris, Naturâ jam succumbente, in malignam Σύνοχον, cum deliriis, comate, spasmis & cæteris conjunctam immutetur. Quo facto, inflammatione declinante mors præ foribus adstat. Ubi verò à *Veneno* magis deleterio spiritus irretiti adeò præter modum fuerint prostrati, ut dolor in parte inflammatâ mitis sentiatur, atque ardor & rubedo langueant, febris à primo insultu est planè Σύνοχος maligna, & eventum funestum denuntiat.

Febris herpetem comitans, omnium mitissima, & semper benigna.

Quod ad *Herpetem* attinet, *Venenum* istius morbi author, cutim veram simul ac cuticulam sicut in *erysipelate* petit, & utramque inflammat, inibique tuberculos *seminis milii* referentes hinc indè conglomeratos, & ad exulcerandum aptos efficit, ardore & pruritu potiùs quàm lancinante & spasmodico dolore molestos; utut non procul à partibus *herpete* affectis, ante & post eruptionem, dolor *erodens* à spasmodicâ fibrarum constrictione ortas fere semper sentiatur, donec *Veneno morbifico* deleto, spiritus non ampliùs lacessantur, & à spasmodico statu liberati ultrò quiescant. Hoc facto dolor, unà cum ardore, pruritu cæterisque inflammationis præsentis indiciis evanescit. Febris hanc inflammationem concomitans est præter omnes alias, quotquot sunt,

mitis & benigna, atque ex urinâ, pulsu, linguâ vel temperie ægrè admodùm perceptibilis, undè de eâ apud Authores altum est silentium, rarissimè præterea funesta est. Tempore verò decubitûs exacerbari solet, & *Vigiliis, jactatione inquietâ, calore aucto & siti*, sese aliquatenùs prodere. In singulis hisce exacerbationibus inflammatio sensìm in partes vicinas serpit, vel alias distantes occupare incipit, indéque nomen *herpetis* sortita est.

Rheumatismus nunquam spurius.

Quoties verò *Venenum* pro genio suo peculiari artus petat, eósque inflammet (uti in *Arthritide* & *Rheumatismo*) dolor sentitur exquisitissimus à firmâ ac sensili compage fibrarum tendinosarum spasmis vellicatâ ortus. Tumor tamen & ardor non semper eodem modo se habent, sed pro copiâ & acrimoniâ serosi laticis, è sanguine in tubulis fibrarum spasmis angustatarum retardato eliciti, ac in earum interstitiis extravasati, nunc majores, nunc minores reperiuntur; *Rubor* sæpè, præsertìm ubi artus majores afficiuntur, nullus est; quippè inflammatio ad cutim non pertingit. Nunquam etiam hic tumor utut inflammatus in *Apostema* terminatur, quod colluviei ichorosæ è tendine scatenti proprium est. Febris *Rheumatica*, quæ huic artuum inflammationi causam dat, quantùm ego observavi, utplurimùm, sicuti *Herpetica* antè memorata, est benigna, *Intermittenti* vel saltem Συνεχῆ cognata, & exacerbatione, & remissione Quotidianâ vel Tertianâ genium suum prodit, atque in unoquoque paroxysmo, vel in alio artu novam inflammationem excitat, vel saltem in priori declinantem instaurat. Ad modum *Intermittentium* sæpiùs validè chronica est, & nullo certo dierum termino definita, rarissimè etiam invenitur peracuta aut funesta, utut viam sternat ad plurimos fatales morbos; durat etiam quousque arte vel Naturâ *Venenatum Fermentum* activum subigatur, & ex levissimâ quâvis occasione in Artis nostræ opprobrium revirescere solet. Nunquam autem hactenùs febrem hanc *spuriam* vel *Malignam* observavi, siquidem quoties ab *Epithematis* vel *Emplastris* repercutientibus ad partem inflammatam applicatis, vel quâcunque aliâ malâ praxi, vel accidente, *Venenum* derepente auctum fuerit, spiritus indè ex improviso deleti, sicut in *Apoplecticis*, sine luctâ, momento temporis corrunt; ubi verò longo & sæpiùs repetito prælio sensìm spiritus vincantur, chronicâ quâdam *Vomitione*, Ἀνεψία, *Vertigine*, *Hydrope*, aut alio id genus symptomate funesto, magis chronico, confectus ægrotans, gradatìm & sine febre ultimum claudit diem. At de *Rheumatismo* fusiùs posthàc agendum est.

Quod attinet ad inflammationes Musculorum, Viscerum, & Glandularum, illæ omnes ferè sunt ejusdem indolis, sivè *Pulmo, Renes, Hepar, Mamma, Testiculi, Uterus, Glandulæ Pharyngis, Oculorum*, aut aliæ quæcunque, à *Veneno* peculiarem partem affectante fuerint impetitæ, & cum dolore, ardore, rubore & tumore, cæterisque exquisitissimi hujus symptomatis criteriis conjunguntur; & intra circuitum septem vel novem dierum utplurimùm in apostemata & ulcera desinunt. Febris etiam, quæ harum inflammationum causa est (sivè fuerit *Peripneumonica, Nephritica, Hepatica, Puerpera à Mammis vel Utero inflammato orta, Testicularis, Anginosa, Ophthalmica*, vel alia quæcunque, modò fuerit genuina & simplex) est semper benigna, à primo insultu, usque ad tempus *maturationis*, speciem exacerbationis & remissionis haud levem

quotidiè exhibens (ſpiritibus nempè à *Veneno* irretitis potiùs quàm deletis aut fractis.) Poſthàc verò cùm die ſeptimo vel nono pus fieri incipit, poſt incertos rigores, genium febris *Remittentis*, ſi non, *Intermittentis* ipſius palam induit, cum algore, calore & ſudore, qui ſingulis vel alternis diebus, horâ ſtatâ ſeſe ordine excipiunt ſociata, niſi ex profuſis *Venæſectionibus* perperàm adhibitis, vel aliâ malâ praxi, ſivè accidente ſpiritus nimiùm peſſundentur, atque *Venenum* indè vires colligat, & ſuperius evadat; undè febris illicò mutetur in Σύνοχον malignam cum ſudoribus colliquativis, vigiliis, comate, deliriis, ſubſultibus tendinum, cæteriſque malignitatis indiciis conjunctam.

Prognoſtica. Hâc *Febrium Inflammatoriarum* theoriâ ex rei ipſius naturâ petitâ, faciè admodùm Prognoſtica generalia inveniuntur, quorum veritatem utplurimùm eventus comprobabit. Scilicet I. Omnis *Febris Inflammatoria quamvis ſimplex & genuina*, periculoſior eſt, & curatu difficilior, quàm Συνεχὼς legitima, ob ſymptomatum vehementiam, quæ à niſu ſpirituum ſuborta, haud rarò vitam ægrotantis citiùs in diſcrimen ducunt, quàm primarium *Venenum*: Et quoniam curativas intentiones plures miniſtrat, eaſque nonnunquam inter ſe diſcrepantes. Nullatenùs verò hæcce febris (generaliter loquendo) *Malignam* æquat, vel quoad periculum, vel quoad curationis difficultatem; quippè ſpiritus inordinatos compeſcere, non adeò difficile eſt, ac deletos reſtituere, quod idem eſt ac ab orci faucibus ægrum eripere: Mors enim eſt ſolummodò extinctio flammæ vitalis, ſeu omnimoda ſpirituum deletio; ideóque *Febris maligna* eſt ipſiſſima mors incœpta.

II. *Febris inflammatoria genuina* cum vegetâ inflammatione ſociata, quæcunque fuerit, minùs in ſe periculi continet quàm *ſpuria*: ſiquidem hæc, utut cum ſymptomatis ſub initium minùs moleſtis conjungatur, ſemper Naturæ languorem & diminutum ſpirituum robur indigitet, indéque comata, deliria, ſubſultus tendinum, cæteræque funeſtæ *Malignitatis* notæ ſubpullulant. Quo igitur hæcce febris magis minúſve fuerit *genuina*, eò cæteris paribus plùs minùs periculoſa eſt.

III. Hæ febres in genere eò magis periculoſæ ſunt, ac curatu difficiliores, quò intenſior gradus *Veneni* morbifici, & quò nobilior fuerit pars affecta.

IV. Quamdiù hæc febris Συνεχὼς refert, evidentibus ac ſtatis exacerbationibus ac remiſſionibus ſeſe alternatim excipientibus diſtincta, quod ad febrem ſpectat, res eſt in vado. Adeò enim mite eſt *Venenum*, ut ſpiritus de illo in unoquoque certamine victoriam reportent, & crebris expanſionibus febrem tandem profligent, vel ſaltem *Corticis Peruviani* opportunè & ritè exhibendi, undè febris penitùs ſubigi queat, occaſionem miniſtrant. Hinc fit quòd hæ Febres (ac præſertim *Rheumatica*) nonnunquam diutiùs protrahantur ac quaſi chronicæ evadant; rariùs tamen, ſi unquam, funeſtæ obſerventur, niſi poſtquam ſpeciem ſuam propriam mutaverint.

V. Ubi verò hæc Febris à gradu *Veneni* ſensim aucto à Συνεχὼς in Σύνοχον tranſeat, & cerebrum comate & deliriis, ac ſyſtema nervoſum à ſpirituum extinctione, ſubſultibus ac ſpaſmis afficiatur, utplurimùm funeſta eſt, & curationem admittit admodùm difficilem, ſi ullam. Quod non tantùm in Fe-

bribus *Erysipelatosis*, *Variolosis*, *Peripneumonicis*, cæteríſque pejoris notæ ; ſed in *Scarlatinâ*, *Morbillosâ*, *Odontalgicâ* vel *Otalgicâ* ipsâ paſsim videre eſt.

VI. *Febris* autem hæc quoties à primo inſultu Σύνοχος ſit, & malignitatem ſuam in cerebro & genere nervoſo prodat (quod in *Variolosâ*, *Morbillosâ* & *Scarlatinâ* febre ſæpiſſimè accidit) non adeò funeſtum prognoſticon exhibet, modò ex inſuetâ pulsûs debilitate, & eruptione plus ſolito languidâ, extinctorum ſpirituum indicia non appareant : Námque brevi ex Naturæ lege quaſi perfectâ criſi, *Venenum* in partes externas exterminatur, quod primo conflictu ſpiritus fudit ac ſuperavit ; *Veneno* autem (causâ febris) ſublato, ceſſat lucta ac Febris.

VII. *Febris* hæc conjuncta cum inflammatione glandulæ, viſceris, vel membranæ cujuſcunque intùs ſitæ, periculoſior eſt cæteris paribus, quàm ubi muſculus vel pars aliqua exterior inflammatione affecta fuerit : partes enim interiores ſunt magis nobiles, atque munia vitæ ipſi neceſſaria haud rarò obeunt, indéque eorum quævis dyſcraſia, multò magis inflammatio, functiones lædendo vel evertendo, non poteſt non plurimùm toti Machinæ officere, atque vitam in ſubitum diſcrimen ducere. Ex. gr. In Febre *Pleuriticâ* & *Peripneumonicâ* à ſpaſmodicâ & dolorificâ pulmonis contractione, ejus inflammationem comitante, reſpiratio adeò ad vitam neceſſaria, in tantùm præpeditur, uti ægri ſæpè ſuffocati brevi fatis cedere cogantur. Idem in febre *Anginosâ* non rarò accidit, ubi ex inflammatione & tumore glandularum pharyngis, vel potiſſimùm laryngis altiùs reconditarum, reſpiratio ſimul ac deglutitio cum ſummo ægrotantis diſcrimine læduntur, vel penitùs abolentur, undè miſellus æger famelicus ſimul ac ſtrangulatus ſæpenumerò ſummum oppetat diem. Simili de causâ *Febris Phrenetica* ferè ſemper funeſta eſt ac peracuta ; quia, nempè ob viciniam meningum inflammatarum, cerebrum, officina ipſa ac ciſterna ſpirituum, nec ſpiritus debitè elicere, nec toti Machinæ ſuppeditare valet. At hâc parte œconomiæ animalis eversâ, præcipiti lapſu automaton corruere neceſſe eſt. Pari ratione, ubi *Inflammato Ventriculo* alimentum ad juges ſanguinis expenſas inſtaurandas haud ampliùs in chylum convertatur ; ubi *Pancreate* aut *Hepate* inflammato, liquor pancreaticus & partes bilioſæ ægrè in poſterùm è maſsâ generali ſecretæ, in eâ congeſtæ maneant, nec ampliùs per proprios ductus in inteſtina amandentur ad uſus neceſſarios à Natura deſtinatos : Ubi *renibus* inflammatis ſeroſæ ſanguinis partes non ampliùs inibi ſecernantur, ſed in maſsâ ſanguinis congeſtæ, ſpiritus demùm quaſi inundant ac ſubmergunt, ac in ſpaſmos fatales adigunt ; Febris conjuncta ob partis affectæ uſum ac dignitatem, naturam æquè funeſtam ac priores ſortitur, utut ruinam non adeò præcipitem inferat. Indéque licèt diutiùs protrahatur morbus, difficillimè tamen curationem admittit. Inſuper fontes ipſius vitæ, Cor nempè & Cerebrum, cum viſceribus membranaceis, cæteríſque partibus intùs ſitis præ cæteris communicant, atque ab iis plurimùm patiuntur ; undè tota Machina citiùs (ut aiunt) in conſenſum trahitur : ideóque licèt mite fuerit primarium *Venenum*, febris tamen conjuncta indè deterior, ac curatu difficilior redditur : quod in *Febre Puerperâ* ab inflammatione uteri ortâ abundè patet. Denique omnibus in Medicinâ medio-

criter verſatis notum eſt inflammationem vegetam (ubicunque fuerit) poſt ſeptimum vel nonum diem in apoſtema & ulcus faceſſere ſolere : Atque ulcus illud in partibus interioribus , ad quas *Abſterſivorum* & *Sanativorum* remediorum vires non fractæ vix , aut ne vix , pertingere queant , magnâ cum difficultate curari , & funeſtos admodùm morbos accerſere. Hujus farinæ eſt *Vomica Pulmonum* , cui funeſta *Tabes* ; atque ex *Vomicæ* ruptura haud rarò *Empyema* æquè funeſtum , unà cum Febre Hecticâ & tandem intermittente ſubſequitur , undè febris primaria utut ſpontè exul, alterâ æquè fatali excipitur.

Indicationes generales. Duo in genere indicantur in curatione *Febris Inflammatoriæ* neceſſaria : Delectio ſcilicet *veneni febriferi* ; & nisûs ſpirituum *venenum* adorientium immodici temperatio , & ſymptomatum moleſtorum & periculoſorum indè ſuborto-rum allevatio. Primum indicatur à febre ipsâ , alterum à genio febris peculiari quatenùs inflammationem comitem habeat. *Venenati Fermenti* virulentiam, indoles febris varia non uno modo abolendam indicat , ſcilicet vel promovendo ſpirituum expanſionem *alexipharmacis* , *veſicatoriis* & reliquis quæ eorum vires ſopitas exſuſcitare valeant , quoties ex inflammatione plùs ſolito languidâ & genio febris Συνοχον ſapiente eam eſſe *ſpuriam* appareat , atque ſpiritus *malignitate* deprimantur. Vel tempeſtivè & copioſè miniſtrando *Corticem Peruvianum* , ſivè quamcunque aliam *Antidotum* , ubi ex vegetâ partis affectæ inflammatione , atque manifeſtis febris exacerbationibus & remiſſionibus conſtet , eam à mitiori *veneno* oriundam ſimplicem fuiſſe , atque συνεχῆ indolem induiſſe , atque indè ſat virium ſpiritibus ſupereſſe ad facultatem remedii *Alexipharmacam* in actum deducendam. Niſus verò ſpirituum , ſeu orgaſmus eorum efferatus ac ſpaſmodicus , qui ſymptomatis dolorificis & periculoſis inflammationem haud rarò comitari ſolitis cauſam dat , cohibendus eſt *veneſectionibus* repetitis , cæteriſque id genus *evacuationibus* , ac uſu *Opiatorum* copioſo ac frequenti , &c. Eâ lege tamen ut non ſine evidenti neceſſitate, nunquam verò in *Veneni* incrementum, & ſpirituum extinctionem promovendam , adeò ut febris benigna & ſimplex in *Malignam* vel ſpuriam tranſeat, iſtiuſmodi remedia exhibeantur.

Diverſa autem harum febrium indoles à Nobis jure meritò poſtulat , ut abrupto hoc diſcurſûs generalis filo , in re tantâ atque ad Praxin ipſam ſpectante , ad ſpecies harum febrium differentes deſcendamus ; quas tam à varietate *Fermenti venenati* , quàm à texturâ partis inflammatione obſeſſæ ſingulari , adeò longè à ſe invicem diſtare obſervavimus , ut jam vita ægrotantis à *Veneno*, jam ab inflammatæ partis affectu in diſcrimen duci videatur : Undè indicationes curativæ admodùm diverſæ non poſſunt non miniſtrari , atque methodus medendi æquè diverſa poſtulari. Ideóque penſi quod reliquum eſt abſolvemus pertractando ſingula morborum Capita paſsim apud Authores invenienda , ſeriatim ſecundùm methodum noſtram diſpoſita. Exordium autem ſumemus à morbis illis qui inflammatione per totam membranam corpus inveſtientem ſparsâ, vel ab una ejus parte in alteram ſerpente, aut ſingulos artus ſimul vel ſucceſſivè occupante inſigniti , præ cæteris titulo *Morborum Univerſalium* potiri videantur. Cujuſmodi ſunt *Morbilli* & *Febris Scarlatina* in cuticulâ efflorescentiam univerſalem excitantes , atque *Variola*, *Eryſipelas*,

Erysipelas, *Herpes*, qui morbi exanthematis & tumoribus inflammatoriis totam cutim veram fœdare solent, & denique *Rheumatismus* qui artum nunc unum, nunc alium inflammat ac tumefacit. Posthàc descendemus ad febres cum inflammatione alicujus glandulæ, visceris, vel membranæ particularis conjunctas, uti *Apoplexiam*, *Lethargum*, cæteróque morbos soporosos cum inflammatione partis cerebri corticalis sociatos: Ad *Phrenesin*, *Anginam*, *Ophthalmiam*, *Otalgiam*, *Odontalgiam*, *Pleuritidem*, *Peripneumoniam*, *Colicam Ventriculi & Intestinorum*. Agmen denique claudent Febres quas *Inflammatio Hepatis*, *Renum aut Vesicæ Urinariæ*, *Testiculorum*, *Uteri vel Mammarum*, comitatur.

A *Morbillis* & *Febre Scarlatinâ* incipiam, in quibus *venenatum miasma* modo singulari massam spirituum & humorum exagitat, eámque ità disponit, ut particulæ *fermento* imbutæ ad poros cuticulæ adaptatæ, atque inibi secretæ, ejus fibrillas constringendo, eidem efflorescentiam universalem inflammatoriam inducant.

CAPUT III.

De Morbillis & Febre Scarlatinâ.

Descriptio Morbillorum.

MOrbus qui passim apud Authores hoc nomine designatur, est Febris conjuncta cum efflorescentiâ inflammatoriâ, hic illic, totam cuticulam distinguente, cuticulam solummodò hâc efflorescentiâ obsessam esse ἀυτοψίᾳ constat, quæ indè primo ejus momento rubedine & levi calore ubique perfunditur, deindè in morbi ἀκμῇ, quàmprimùm scilicet acri humore erosa turgere, atque à cute verâ separari incipiat, inæqualem quandam asperitatem prodit; demùm verò evanescente efflorescentiâ, squammarum ad instar decidit. Efflorescentiam hanc semper, interstitiis figurâ diversâ, oblongâ scilicet, quadratâ, vel multangulâ præditis, variegatam observare est: namque non unâ continuatâ inflammatione seu rubedine, uti in *Febre Scarlatinâ*, perfunditur cuticula. Quo Criterio duntaxat hæc efflorescentia ab alterâ quæ *Febrem Scarlatinam* comitatur dignoscenda est. Dolor autem hanc inflammationem, utut à constrictione fibrarum cuticulæ ortam non comitatur, ob causam priùs memoratam. Neque tumor aliquis palpabilis adest, quippè hæc membranula tenuissima incrassescere & acuminari more cutis veræ haud potest: Quo pacto præsertim *Morbilli* à *Variolis* dignosci possunt, quæ ab ipso initio more exanthematum sivè tuberculorum intumescentiâ renitente tactui palpantis sese palam produnt. Denique liquor ille tenuissimus & acerrimus qui è sanguine in tubulis fibrillarum cuticulæ coarctatarum stagnante extravasatus eas corrodit, nunquam in pus maturatur, (uti in *Variolis* solet) ob peculiarem suam indolem, ei affinem quæ è tendinibus & nervis in rheumaticâ inflammatione scatet.

Natura febris Morbillosa in variis suis stadiis.

Febris quæ cum hâc efflorescentiâ conjungitur (quod de *Scarlatinâ* & *Variolosâ* dictum sit) indolem quadantenùs peculiarem sortita est; cùm enim sit *genuina* & maximè *benigna*, est tamen peracuta, quàm citissimè varia sua stadia peragrat, & nihilominùs crisi salubri finitur; undè vires spirituum *Vene-*

num adorientium ferè integras esse conjicere licet. Ex comate autem, deliriis, vigiliis, subsultibus tendinum, cæterisque id genus vacillantium spirituum, à veneno deleterio percitorum symptomatis vehementioribus, & uno tenore progredientibus à primo insultu συνεχεῖς esse, ac *Malignam* suspicari fas est. Genium autem ac prosapiam hujusce febris clariùs percipiemus si rationem diversorum symptomatum in variis ejus stadiis suboriri solitorum, consideremus, scilicet in apparatu efflorescentiæ; stadio scilicet in quo ex symptomatis indies auctis febris ad incrementi finem perveniisse videatur: In efflorescentiæ vigore, qui statum; atque ejusdem declinatione, quæ crisin morbi continet.

Apparatus efflorescentiæ, & incrementum febris.

In apparatu efflorescentiæ, seu primo morbi stadio, (quod in *Morbillis benignis* & *sporadicis* à mitiori veneno intùs nato ortis xxiv. horis, aut saltem biduì vel tridui spatio conficitur, utut in *Malignis* & *Epidemiis*, id ad septimum aut octavum diem nonnunquam protendatur) præter *algorem*, quo spiritus à primo insultu veneni improviso ferè enecati & extincti tentantur atque *Horrorem*, *Rigorem*, *Oscitationem*, *Pandiculationem*, *Ægritudinem*, *Nauseam*, *Vomitionem*, *Jactationem inquietam*, *Vertiginem*, *Cephalalgiam*, *Lassitudinem ulcerosam*, *Lumbaginem*, cæteráque id genus symptomata à primo nisu, seu luctâ difficili spirituum irritatorum, atque indè hostem adorientium provenientia; præter *Sitim immensam*, *Fœditatem oris*, *Cuticulæ ariditatem*, cæteráque symptomata à calore, & spiritibus sese expandentibus orta. Præter hæc generalia symptomata (inquam) quæ febrem quamcunque comitantur, pathognomonica quædam quæ nullam aliam præter hanc febrem, *Scarlatinam* huic cognatam, & *Varioloſam* consequuntur, vim *Veneni* valdè deleteriam, indéque summam spirituum oppressionem, ac massæ humorum colliquationem significant: *Pulsus* nimirùm *debilis* ac *celer*, *respiratio* admodùm *cita* & *anhelosa*; *hypochondriorum oppressio* & *angustia*; *urina pallida* ac *tenuis*, vel saltem *rubedine non multùm tincta*, aut *contentis saturata*; *Affectus cerebri comatosus*, vel *vigiliæ pertinaces*, *subsultus tendinum frequentes*; nonnunquam etiam à contentione ac vacillatione spirituum *spasmi manifesti*, & *deliria* prorsùs *efferata*; *gravativa palpebrarum debilitas*, *ocularum rubedo*, *punctura dolorifica*, ac *lachrymæ involuntariæ*, adeò ut æger oculos difficulter admodùm aperiat, vel lumen aspiciat: In *Gutture dolor ulcerosus* ex acri lymphâ per glandulas pharyngis excretâ: *Raucedo clangosa* ex eâdem lymphâ trachæam seu tympanum sonorum obducente: *Tussis* perpetuò *molesta*, *immanis* ac *ferina*, à bronchiis eâdem acri lymphâ indefinenter lacessitis; *sternutatio* nonnunquam ferè *perpetua* ab eâdem lymphâ papillas mammillares irritante. Cuncta hæc symptomata, tùm pathognomonica, cùm generalia in hoc stadio morbi indies augentur, donec febris paulò ante efflorescentiam ad ἀκμὴν suam perveniat. Atque equidem hoc præpropero febris incremento, atque repentinâ symptomatum vehementiâ *Febris Morbillosa* genium suum maximè prodit: atque ab hâc luctâ subitâ & vehementi non tantùm vires spirituum fortes & ferè integras & *Veneni* gradum molestissimum esse ac deleterium concludere licet, sed etiam febrem ipsam, utut à *Veneni* excessu præter modum *Maligna* in hoc stadio videatur ob vires spirituum non irritatione diuturnâ fractas aut fatigatas, crisin salubrem, eámque repentinam habitu-

ram fas est conjicere, qualem nulla alia febris nisi *Scarlatina* & *Variolosa* usquam habet. Ubi verò in *Morbillis Epidemiis* & verè *Malignis* à *veneno* spiritus plus obruuntur & pessundantur; minùs acriter hostem adoriuntur, & symptomata sub initium non adeò sæviunt; febris hoc stadio longiùs protracto, & crisi diutiùs expectatâ tardiùs ad ἀκμὴν pervenit, atque spiritibus ex his moris maximè prostratis, eventus magis dubius, ac sæpè funestus redditur.

Efflorescentia, & febris status.

Vi autem elasticâ priùs à *veneno* deleterio depressâ tandem sensim restitutâ, spiritus novis viribus aucti hostem fugare moliuntur, & per cuticulam & glandulas, portas à Naturâ designatas, per quas majora venena in ipsâ *Peste* foràs feruntur, eliminare satagunt. In hoc verò agone fibrillæ partium affectarum à summa contentione & orgasmo spirituum admodùm ferocientium spasmodicè constringuntur ac vellicantur, atque indè partes affectæ varia inflámationis symptomata pro textura sua diversa patiuntur; cuticula nempè levi ardore, & rubedine suffunditur; glandulæ autem insuper dolore vellicante, ardore & tumore prægrandi corripiuntur. Ab hoc tempore febris hæcce *primariò Maligna* genium suum mutat, & transit in verè *Inflammatoriam*; spiritus *Venenum* jam aliquantùm superant, *arteriæ* fortiùs vibrantur, & *urina* contentis ac rubedine saturatur. Atque ab hac efflorescentia inchoata usque ad ejus completam eruptionem status Morbi durat, & febris, ejúsque symptomata uno eodémque tenore progrediuntur. Citiùs autem vel tardiùs hoc stadium decurritur pro differenti ratione vigoris *Veneni* & spirituum, ac diversâ indole *Febris Inflammatoriæ* indè ortæ. In *Morbillis benignis* & *sporadicis*, ubi ob vegetum spirituum robur *Virus* confertim ubique per cuticulam quasi uno ictu eliminatur, status morbi spatio bidui, vel saltem tridui definitè terminatur. A quo tempore febris, utut cum diris symptomatis antè sociata, tanquam crisi perfectâ soluta, unà cum efflorescentiâ derepentè evanescit. In *Morbillis* autem *Epidemiis* & *Malignis*, quia *Venenum* intùs delitescens vigorem spirituum elasticum deprimit, hæc efflorescentia unam partem cuticulæ post alteram occupat, jámque vegeta est, jam sublurida & pallida, prout spiritus plus minùs vigent vel deprimuntur. Non rarò autem hoc morbi stadium, ancipiti eventu ad decimum septimum, vel vigesimum usque diem protensum observavi, & *Anginam*, *Ophthalmiam* vel *Peripneumoniam* funestam indè subortam, inflammatis priùs ab efferato spirituum nisu glandulis in larynge & pharynge, vel pulmone sitis, & deindè exulceratis. Undè *Tussis ferina* ac *perpetua*, *Deglutitio difficilis*, *dolor Pectoris lancinans*, *Anhelitus*, *Strangulatio* ac *Suffocatio* insequebantur, & indoles *Febris Inflammatoriæ* manifestior evasit. Demùm verò certamine finito *Crisis* morbi instat salutaris vel funesta; Salutaris, quoties *Venenum* prorsùs eliminatum spiritus non ampliùs lacessat: Funesta, cùm spiritus à *Veneno* triumphati haud ampliùs luctam instaurare queunt. Qualiscunque fuerit crisis efflorescentia cutanea sensim colorem rubicundum mutat, & indies luridior & pallidior fit, donec tandem prorsùs dispareat; quo tempore *Fluxus alvi* suboritur, lymphâ acri à *veneno* colliquatâ, & in habitu corporis priùs congestâ, jam per intestina deturbatâ & amandatâ. Qui fluxus utut

Efflorescentia declinatio, & febris crisis.

primùm levamen naturæ afferat, modò diutiùs duret, facilè in *Diarrhœâ symptomaticâ*, *torminosâ*, imò *Colliquativâ* & funestâ terminatur. Hæc crisis in *Morbillis sporadicis & benignis* utplurimùm est salutaris, & quàm citissimè uti cætera morbi stadia finitur, *Fermento* nempè penitùs exhausto, spiritus non ampliùs lacessiti ultrò quiescunt; & massâ humorum indè non ampliùs agitatâ *Colliquatio* cessat, brevique spatio febris spontè exulat, pulsu, temperie, urinâ, & appetitu, intra pauciissimas horas restitutis. *Tussis* etiam, *Oppressio hypochondriorum*, *Respiratio anhelosa*, *Comatosus affectus* & reliqua symptomata sensìm mitescunt. In *Epidemiis* autem & *malignis Morbillis* declinante efflorescentiâ febris manet, vel forsan augetur, atque *inflammatione pulmonis*, *Glandularum faucium*, aliarúmque partium perseverante, speciem induit *Anginæ*, *Peripneumoniæ*, vel alterius morbi peracuti & funesti, qui ægrotantes è vivis tollit, vel in *malignam* transit. Quoties autem hæc crisis salutaris est, febris in Συνοχῇ plurium dierum, vel *hecticam* mutatur; quæ si *Cortice Peruviano* vel aliquâ aliâ *Antidoto*, vel Naturæ benignitate non tempestivè subigatur, facillimo negotio in Συνοχον malignam & funestam sæpissimè degenerat; aut *Fermento* morbifico imperfectè deleto, quod supersest *veneni* post febris crisin, *Tussim*, *Respirationem difficilem*, *Inappetentiam*, *rubedinem* & *dolorem oculorum*, aliáque symptomata infert, & haud rarò fundamenta jacit funestæ *Diarrhœæ*, *Phthiseos Pulmonaris*, *Atrophiæ universalis*, *Anasarcæ*, seu *Leucophlegmatiæ*, *Hydropis*, *Ophthalmiæ*, *scrophularum*, aliorúmque morborum chronicorum curatu admodùm difficilium.

Symptomatum phænomenis hoc modo explicatis, genius morbi & febris concomitantis natura perspicuè intelligitur. Atque jacto hoc fundamento causa tam *Continens* quàm *procatarctica* Morbillorum eruitur, differentes eorum species distinguuntur, signa præsagientia, & diagnostica investigantur, prognostica certa ac comperta proferuntur, indicationes curativæ veræ desumuntur, & denique methodus medendi pro indole morbi ac symptomatum diversâ vera, & ratione simul ac usu quondam comprobanda excogitatur.

Ætiologia Morbillorum.

Causa Morbillorum Continens seu immediata est *Venenum* spiritus inquinans, quod non tantùm in primo morbi stadio *malignitate* suâ spiritus obruit, sed massam sanguinis agitando eam in colluviem acrem, præ cæteris omnibus *Fermentis* colliquefacit; undè ad plures dies invasionem antecedentes, à quo tempore scilicet massa à *Fermento* delitescenti interturbari incipiat, colliquatio hæc inchoata haud rarò sese prodat, & *Tussim ferinam*, *oculos lachrymantes* & *inflammatos*, cæteráque id genus symptomata producat, quæ omnia statìm à primo morbi insultu mirum in modum augentur. In statu morbi per cuticulam copiosa lymphæ prædictæ colluvies excernitur. Eadem colluvies tandem diarrhœâ criticè eliminatur, & (si quid *Venen* post crisin supersit) *diarrhœas* novas symptomaticas, *ophthalmias*, & cæteros priùs memoratos chronicos affectus excitat, qui huic morbo, *Febri Scarlatinæ*, ac *Variolis* præ cæteris omnibus supervenire observantur.

Causa procatarctica Morbillorum (sicut & aliarum *Febrium Inflammatoriarum*) petenda est ab *Atmosphærâ*, quæ in *Morbillis sporadicis* semina morbi latentia in actum deducit, in *Epidemiis* miasma *venenatum* ab extrà in poros cu-

tis immittit, & sicut in *Peste* momento temporis ac sine apparatu præcedente spiritus inquinat, & massam sanguinis interturbat atque confundit. Quod in Morbillis *Epidemiis* & *Malignis* hìc Londini post annum 1670. ad plures menses publicè grassantibus contigisse memini.

Ratio differentiæ inter duas Morbillorum species.

Ratio differentiæ inter duas Morbillorum species omninò petenda est à differenti spirituum vigore, atque gradu *Veneni* spiritus delentis diversò: Siquidem in *Morbillis sporadicis* spiritus minùs fracti & dissipati faciliùs sese recolligunt, indéque brevi spatio morbum salutariter judicant. In *Epidemiis* autem & *Malignis* quasi pestiferâ aurâ perciti & prostrati ægrè admodùm hostem adoriuntur, & sæpiùs superati penitùs tandem delentur, aut saltem crisin tardam ac imperfectam efficiunt, & pluribus aliis morbis exitialibus causam præbent.

Antequam hujus morbi diagnosin tradam, necessarium duco non minùs signa *præsagientia* quæ efflorescentiam in cuticulâ subsecuturam antecedunt, observare, quàm ipsa *pathognomonica*, ne venæsectione, purgatione, vel quâcunque aliâ praxi in symptomatum allevationem, in primo hoc morbi stadio seu apparatu ad efflorescentiam perperàm adhibitâ, præsertìm in *morbillis spuriis, malignis & epidemiis*, ubi tardiùs, scilicet quinto, sexto, septimo die efflorescentia in conspectum ventura est, quidquam patretur, cujus in stadiis morbi subsequentibus æger pœnas serò luere cogatur.

Signa morbillos antecedentia & præsagientia.

Inter symptomata quæ efflorescentiam morbillorum præsagiunt primaria habenda sunt, quæ indolem febris concomitantis peracutam, malignam & colliquativam esse indicant. Febris enim hæc, peracutarum more, à primo insultu satellitio symptomatorum vehementissimorum stipatur, quæ orgasmum spirituum efferatum produnt, atque crisin subitam instare prænuntiant, ejusmodi tamen sunt, quæ etiam oppressionem spirituum à *Veneno* valdè deleterio præsentem indicant, nempè *Delyria, Comatosus cerebri affectus, Subsultus tendinum, Spasmi varii, Debilitas* & *Gravedo palpebrarum*, & alia signa colliquationem massæ in lympham acrem & serosam inchoatam esse præmonstrant, *Rubedo* scilicet *oculorum, lachrymæ involuntariæ, tussis admodùm molesta, frequens, pertinax & ferina*, quæ *Opii* ipsius vires soporiferas planè superat. Verissimum est, hæc ipsa symptomata efflorescentiam *Scarlatinam*, atque *Variolarum* eruptionem (quæ sunt cognatæ affectiones cutaneæ) haud rarò antecedere; vix autem, vel ne vix quidem in gradu adeò intenso usquam observantur ac in hoc ipso morbo. Præterea Medicus accersitus ab ægro hisce symptomatis affecto, diligenter inquirat oportet, an ægrotans unquam anteà morbillis laboraverit, nunquam enim in tota mea praxi novi quenquam, præter unum puerum, secundâ vice hoc morbo correptum. An constitutio aëris præsens sit *morbillosa*: An æger nuperrimè consuetudine ac familiaritate Morbillosorum usus fuerit. An aliquis è consanguineis hoc morbo decumbat, de quibus certior factus cautè prædicet *Febrem Morbillosam* esse (utut solito tempore efflorescentia non appareat) vel saltem nihil officiosè tentet, quod vel ægro, vel propriæ famæ officiat, modò posteà febris sese ab initio fuisse Morbillosam prodat.

gna pathognomonica.

Certiora autem, atque (ut vocant) *pathognomonica* hujus morbi criteria ea sunt, quæ efflorescentia peculiaris ubi primùm sese in cuticulâ ostendat, sensibus nostris palam exhibet. Hic autem morbus adeò peculiari efflorescentiâ insignitus est, ut indè ab alio quocunque cognato morbo, *Febre* scilicet *Scarlatinâ*, *Variolis*, *Erysipelate*, *Herpete*, *Febre Purpureâ Petechiali*, vel ipsâ *Crapulosâ* & *Scorbuticâ* huic maximè affini, facilè admodùm in ipsis ejus primordiis distinguatur. Nempè *Morbillosa inflammatio in cuticulâ* efflorescit, quam quippè crassitudinis palpabilis incapacem, rubedine duntaxat inficit; quo pacto dignosci potest à *Variolis*, *Erysipelate* & *Herpete*, quorum inflammatio in cute verâ viget, indéque sub ipsum initium tactui palpantis speciem exanthematum, vel tumoris latiùs sparsi, & duritiem renitentem exhibet. Interstitiis etiam interpuncta est hæc efflorescentia, macularum similibus, incertâ admodùm magnitudine & figurâ, oblongâ scilicet, quadratâ, multangulâ præditis, indéque ab efflorescentiâ *Febrem Scarlatinam* comitante discernitur, ubi tota cuticula continuatâ quâdam rubedine, quasi vino rubro perfusa tingitur. Nec minùs ex incerta magnitudine & figurâ hujus efflorescentiæ multiplici, eam distinguere licet à maculis *Purpureis* & *Petechiis*, quæ præter colorem scarlatinum vel purpureum, quem obtinent, semper hìc illìc per collum, pectus, brachia vel crura figurâ exquisitissimè rotundâ sparguntur, ac si à morsu pulicum ortum caperent. Quâ ratione etiam à *Variolis confluentibus* secernuntur, quæ utut minutulæ, depressæ ac conglomeratæ sint, semper, vel sub initium figurâ rotundâ donantur. Ab efflorescentia etiam illâ *Morbillorum* æmulâ quæ *Febrem Malignam* à *Crapulâ* vel *Scorbuto* oriundam sæpissimè comitatur, exindè dignoscitur efflorescentia *morbillosa*, quod illa semper pallidum & luridum colorem obtineat, utpotè à nisu spirituum veneno ferè deletorum languenti suborta, rarò etiam ante septimum, vel nonum morbi diem in conspectum veniat, atque jam etiam regionem pectoris solummodò occupet: Hæc verò semper vivida ac vegeta appareat, atque utplurimùm incipiat secundo, vel tertio morbi die, utut in *spuriis morbillis* unam partem post aliam afficiat, à facie, collo & pectore incipiens, demùm ad thoracem & abdomen, & extremos usque artus latè sparsa sensìm divagetur.

Quomodò discernantur Morbilli à Variolis, Erysipelate & Herpete.

A Febre Scarlatinâ.

A petechiis & maculis purpureis, & Variol. confluentibus.

A Febre Crapulosâ & Scorbuticâ.

Quo pacto Morbilli benigni & genuini à malignis & spuriis dignoscantur.

A diversâ etiam efflorescentiæ indole morbilli ipsi à se invicem præcipuè dignoscuntur, *benigni* scilicet & *genuini*, à *spuriis* & *malignis*. Licèt enim *Sporadici*, utpotè à mitiori *Veneno* intùs nato orti, generaliter loquendo, sint genuini & benigni: *Epidemii* verò, utpotè contactu auræ pestiferæ propagati, maligni & spurii; longè tamen certiora hujus differentiæ criteria ea sunt, quæ efflorescentia ipsa, atque genius ipse morbi in diversis suis stadiis exhibet; de quibus in suo loco ante diximus.

Prognostica.

His ità prælibatis, facilè admodum est hujus morbi eventum prædicere, atque prognostica quæ ratio simul ac usus verissima esse comprobabit, sequentia denuntiare.

I. Morbili *genuini* & *benigni* utut à primo insultu *Malignitatis* participes videantur, utplurimùm eventum habent salutarem, viribus spirituum sine Artis suppetiis sponte expansis, quippè ex lege Naturæ, modò nihil injuriosum

officiosè perpetretur, crisin citam ac subitam assequuntur, quia spiritus haud diuturno conflictu lacessiti, viribus ferè integis potiuntur, quibus in ultimo agone hostem strenuè adoriri valent. Notúmque est, vel mulierculas & nutrices regimine ritè instituto sæpenumerò hujus morbi curationem feliciter absolvere, siquidem peracutus est, & minimè periculosus.

II. *Morbilli* verò *spurii* & *maligni*, licèt primo insultu cum symptomatis non adeò vehementibus ob nisum spirituum languidum socientur, utplurimùm more *Pestis* * ipsius exitiales sunt. Hoc morbo post annum 1670. Londini publicè grassante, tercentos plùs minùs singulis hebdomadis periisse memini, quorum alii Anginâ, vel Peripneumoniâ acutissimâ laborantes in secundo morbi stadio derepentè suffocabantur: Alii aliis modis antè memoratis diem suum obierunt. Et reverà tantùm distant Morbilli *spurii* à *genuinis*, ut fas sit concludere, quò propiùs hic Morbus ad horum vel illorum naturam accedat, eò plùs vel minùs periculosum esse, & curatu difficilem. * *Vide Hist.* 1. 2. 6. 8. 11.

III. *Morbilli epidemii sporadicis* longè periculosiores sunt, quippè à *Veneno* pestifero, & magis deleterio ab extrà admisso orti.

IV. Morbi hujus stadia insolito more protensa pessimum omen sunt; Gradum enim *Veneni* intensum esse, ac spirituum languorem summum significant. Quocirca sera in cuticulâ efflorescentia, scilicet quinto, sexto, septimo, octavo die mala est, atque indolem morbi malignam arguit; Quò serior autem, eò pejor, & in morbillis *benignis sporadicis*, ubi *Venenum* utpotè mitius, citissimè difflatur, rarò admodùm post tertium morbi diem incipit, nonnunquam secundo, vel quidem primo inchoata conspicitur. Efflorescentia autem diutiùs permanens pessimè significat, & quò longiùs post tertium diem, eò pejus; Námque à febre perseverante indies magis magisque prosternuntur spiritus, & in ultimo agone ad crisin completam moliendam minùs habiles redduntur; *Venenum* autem viribus auctum esse indè apparet, quia in hoc statu spirituum expanso & inflammatorio, non rarò * pleuram, pulmonem, vel glandulas faucium petere solet, & novæ *Febris Inflammatoriæ*, cum funestissimis symptomatis conjunctæ fundamenta ponere: * *Vide Hist.* 1. 2. 5. 8. 9. 11.

V. Efflorescentia quæ lento gradu unam partem cuticulæ post alteram occupat, malum omen est, quippè *Veneni* vigorem, & spirituum debilitatem arguit, atque insuper insolitam febris durationem præmonstrat.

VI. Efflorescentia quæ à primo momento nullo certo colore tingitur, sed jam vegetè rubescit, jam sublurida & pallida evadit, sicuti *Veneni* vires, & spirituum languorem indicat, ità non minùs funestum eventum præsagit: In morbillis enim benignis spiritus *Veneno* superiores uno certo tenore influunt, & Efflorescentia usque ad declinationem eodem modo vegeta ac vivida permanet.

VII. * Febris post efflorescentiæ declinationem protensa pessimè significat; indè enim *Venenum* delitescens & non subactum indicatur, quod spirituum œconomiam interturbat atque exagitat, atque spiritibus deletis, febrem in *malignam* mutet. Denique *Phthisis*, *Diarrhœa*, *Hydrops*, *Scrophulæ*, *Ophthalmia*, *Atrophia universalis*, & reliqui affectus *morbillos malignos* consequen- * *Vide Hist.* 5. 6. 8. 9. 10.

tes difficiles admodùm curatu sunt ; neque equidem methodo vulgari sanari possunt, quippè à seminio *morbilloso* post crisin imperfectam superstite originem trahant ; ideóque non, nisi respectu ad morbum primarium habito, radicitùs evelli queunt. Quo nomine utplurimùm extiales ac funestæ habentur.

CAPUT IV.

De Methodo medendi Morbillis.

Indicationes Curativæ.

INdicationes curativæ in genere duæ sunt in hoc Morbo ; scilicet extinctio *Veneni* febriferi, quod spiritus exagitat, ac humores colliquat, atque allevatio symptomatum ab humorum colliquatione, ac nisu spirituum suborturum. Quandoquidem verò indoles febris in variis hujus morbi stadiis, diversa, atque symptomata diversa indè provenientia plures, easque differentes admodùm indicationes suggerant, eæ non separatim, sed simul cum *Methodo medendi* tradendæ sunt ; ad quam igitur delineandam me jam accingo.

Regimen.

Regimen propter febrem præsentem hic morbus commune cum aliis febribus jure merito exigit, scilicet diætam admodùm tenuem, decubitum in lecto quietum, & calorem stragulorum injectorum moderatum. Sicut enim frigus aëris externi spirituum expansionem impediendo efflorescentiam in cuticulâ retardat ; ità ejus temperies impensè calida spiritus nimiùm exagitat, undè in secundo morbi stadio, cùm lege naturæ hostem superare incipiant, glandulis pharyngis, pulmonis vel oculorum diathesin inflammatoriam impertiunt, cujus erroris ægrotans serò luit pœnas, symptomatis *Anginæ*, *Peripneumoniæ* vel *Ophthalmiæ* perperàm atque officiosè accersitis, & variis affectibus morbosis qui à colliquatione nimiâ post crisin peractam sæpe subpullulant. Quapropter author omnibus sum, ut æquabili & moderato regimine si in quovis alio, saltem in hoc morbo utantur, ubi re naturæ commissâ (modò nihil injuriosum officiosè perpetretur) optatum eventum brevi utplurimùm consequamur.

Remedia Pharmaceutica & Chirurgica.

Quod spectat ad remedia sivè Pharmaceutica, sivè Chirurgica, ea pro indole febris in diversis morbi stadiis variâ, differenti & sæpè contrario planè modo adhibenda sunt. Nihil autem temerè, atque sine evidenti necessitate faciendum est in quocunque morbi adeò peracuti stadio, ubi crisis præpropera jure meritò, atque naturæ lege expectatur, & ubi symptomata efferata quotquot sunt, crisi instante vel sponte evanitura sunt, vel saltem mitiora evasura, atque intereà robur naturæ non diuturno conflictu attritum & fractum iis sufferendis sufficiat. Cùm autem ante efflorescentiam ex *Deliriis*, *Spasmis*, *Comatoso affectu*, *Sternutatione indesinenti*, *Tussi ferinâ*, *Diarrhœâ enormi*, *Vomitione inani*, cæterisque symptomatis hoc stadium morbi comitari sciitis, constet febris indolem prorsùs esse malignam, scilicet à *Veneno*, spiritus de præsenti pessundante ortam, quodque massam sanguinis in fluorem colliquat, duplex in genere Indicatio exurgit. Quarum prima

ma est ut expansio spirituum *alexipharmacis* & *Vesicatoriis* applicatis, si opus fuerit, promoveatur, vel saltem conservetur, ut viribus Naturæ integris *Venenum morbificum* comatis, delirii, cæterorúmque symptomatum causa deleatur vel subigatur, quod in hoc statu spirituum depresso, ut in cæteris *Malignis febribus*, vires *Corticis Peruviani* aut alterius cujuscunque *Antidoti* specificæ spernit, siquidem totum negotium jam à spirituum expansione dependet. Ideóque nihil, saltem absque evidenti necessitate, tentandum est quod ægrorum vires coërceat vel deprimat, utut symptomata id efflagitare videantur. Quo nomine in hoc morbi stadio à *Venæsectione* (nisi vasorum sanguiferorum apertura, vel aliquod aliud grande ac insolitum symptoma id necessarium fecerit) atque ab usu *Opiatorum* liberali, utut delirium, tussis, vigiliæ, &c. ea postulare videantur, apprimè, atque religiosè abstinendum est; spiritibus enim quocunque modo dissipatis *Venenum* augetur, atque indè morbilli naturâ *benigni* in *malignos* non possunt non transire. E contrà verò non quocunque modo atque remediis sine delectu adhibitis spirituum exsuscitationem moliri jam oportet, quippè crisis in hoc morbo peracuto haud longè abest, quo tempore Natura proprias vires ultrò, sine Artis adminiculis feliciùs exercere solet, cùm efferatum orgasmum in spiritibus ex arte cieri impunè non posse sera doceat experientia. Indè enim inflammatio glandularum accenditur, ac reliquorum affectuum molestorum & periculosorum strages crisin comitatur, & consequitur. Quocirca par est ut *alexipharmaca* mitiora eligantur, atque in dosi solitâ minori exhibeantur: à *vesicatoriis* autem abstineatur, aut saltem ab eorum frequentiori applicatione, nisi spasmi, coma solito majus, vel indoles morbi evidenter *spuria* & *maligna* id requirant. Formulam *Julapii* quod ego in hoc stadio morbi (modò ex symptomatis benignus appareat) præsertim junioribus, qui præ aliis eo sæpissimè corripiuntur, feliciter præscribere soleo, subjicere non pigebit.

℞. *Aqu. meliss. cerasor. nig.* an. ℥.iij. *aqu. epidem.* ℥.j. ß. *pulv. è chel. canc. comp. Lapid. contrayerv. vel Goan.* an. ʒ.ij. *syrup. caryoph.* ʒ. x. *vel sacchar. alb.* ℥. ß. *M.F. Julap. de quo capiat æger cochl.iij.iv.v. vj.* habito respectu ad ætatem, tertiâ vel quartâ quâque horâ, phialâ priùs benè agitatâ. Ad spiritus etiam refocillandos in promptu sit Julapium temperatum sequens ad libitum hauriendum:

℞. *Aqu. lactis alexiter.* ℥. *vj. aqu. cinnam. hord. epidem.* an. ℥. j. *syrup. caryoph.* ʒ. x. *M.*

Sin Febris, hoc morbi stadio ad quartum, sextum, octavum diem ante efflorescentiam protenso indolem suam deleteriam ac malignam prodat, ad *alexipharmaca* magis calida, eorúmque doses largiores tutò ascendere licet, ac ad vires spirituum sopitas exsuscitandas aliquandò necessarium est. In quorum usu, in ipso febris statu, post efflorescentiam inchoatam etiam persistendum est, modò efflorescentia alternatim vegeta ac pallida sit, vel unam partem cuticulæ post alteram sensim occupet; vel ex ejus insolitâ duratione spiritus imperfectè expandi, & genium febris deleterium esse certò sciatur. Ex. gr.

℞. *Pulv. è chel. cancr. comp. Lap. contrayerv.* an. ʒ. j. M. *& divid. in iv. vj. viij. partes æquales*, respectu habito ad ætatem ægrotantis, quarum unam sumat

quartâ vel sextâ, quâque horâ è cochl. Julap. simplicis antè præscripti, vel cujuscunque alterius similis, superbibendo haustum ejusdem. Vel

℞. *Theriac. Androm. pulv. Goan.* an. ʒ. ß. ϑ.j. ϑ. ß. *gr.v.* respectu habito ad ætatem. *M. cum tantillo syr. caryoph. F. Bolus sumendus una cum haustu Julapii, repetendúsque sextâ quâque horâ.* Vel, spiritibus maximè prostratis, ubi ex syncope frequenti pateat, eos in conflictu planè deficere, & febrem indolem planè *pestiferam* sapere, non incommodè in usum adhibentur remedia maximè alexiteria. Ex. gr.

℞. *Theriac. Androm. confect. Fracastor. vel Mithridat.* ʒ. ß. ϑ.j. ϑ. ß. *gr.v. Bezoar. Orient. rad. serpent. Virg.* an. ϑ.j. *gr.xv.* ϑ. ß. *gr. iv. iv. v. M. cum tantillo syrup. caryoph. F. Bolus*, exhibendus unà cum haustu Julapii, repetendúsque sextâ quâque horâ, donec efflorescentia vegeta restituatur, aut saltem inchoetur, & æger, pulsu fortiori reddito, à deliquiis liberatus, elasticitate spirituum reducere potiatur, *Veneno* eliminando pari.

Vesicatoriorum etiam frequentium usus jam apprimè necessarius est, ad spirituum expansionem promovendam, & flammam in massâ sanguinis ritè accendendam, quæ aliàs à lymphâ serosâ, in quam sanguis in hoc morbo magis quàm in alio quovis liquescit, extinguatur. Solicitè autem cavendum est nè nimio horum remediorum usu, perperàm atque sine necessitate adhibitorum, œstro adeò efferato spiritus incitentur, ut in stadio morbi secundo ubi ad ἀκμὴν expansi, ac ad crisin parati sint, hostem non tantùm regiâ viâ per cuticulam insequantur, sed etiam per glandulas oculorum, pharyngis, &c. (quod non rarò accidit) eum propellant, atque indè hasce partes inflammatione molestâ afficientes ad symptomata funestissima viam sternant.

Denique si ex spasmis in hoc morbi stadio compertum sit, spiritus vi *Veneni* irritatos in nisus adeò nimios ac efferatos paulò ante efflorenscentiam (quod sæpè accidit) adactos esse, ut eorum, atque *Veneni* vires simul præpollentes esse deprehendantur: Vita autem ægrotantis à nisu spirituum immodico citiùs ac certiùs quàm à *Veneno* in discrimen ducenda esse videatur; par est ut *Julapium cordiale* ex *Aquis cephalicis*, quæ cerebro ac generi nervoso opitulentur, cum *cordialibus* commixtis in promptu sit, atque grana aliquot *pulveris de guttetâ, sive Antilyssi* singulis bolis, & pulveris dosibus adjiciantur more sequenti.

℞. *Aqu. flor. Tiliæ, rutæ, cerasor. nigr.* an. ℥. *iij. aqu. pæon. bryon. comp.* an. ℥.j. ß. *Tinctur. Castor.* ʒ. j. *Spirit. sal. Armon. vel* C C. ʒ. ß. *syrup. pæon. comp.* ℥. j. ß. *M. F. Julap.*

℞. *Pulv. è Chel. cancr. comp. pulv. de guttet.* an. *gr. xv.* ϑ. ß. *gr. v. M. F. Pulvis.* Vel

℞. *Confect. Mithridat.* ʒ. ß. ϑ.j. ϑ. ß. *gr. v. Bezoar. Orient. Pulv. de Guttet.* an. ϑ. j. ϑ. ß. *gr.vj. iv. syrup. pæon. comp. q. s. M. F. Bolus.* Imò si nisus spirituum indè non minuatur, quandoquidem vitalis indicatio sit maximi momenti, *laudan. liquid. Helmont.* (utut spiritus dissipando *Veneni* vires quadantenùs adaugeat) *gutt iij. v. vij.x. xij.* singulis bolis cardiacis addantur, donec spirituum nisu diminuto, spasmi lethiferi & exitiales soluti fuerint.

Indicatio altera in hoc morbi ſtadio eſt, *Colliquationis* humorum inordinatæ (quoties opus fuerit) moderatio; atque allevatio ſymptomatum moleſtorum indè ortorum. Symptomata à colliquatione provenientia pro ratione glandularum diverſarum per quas lympha acris & venenata ac ſi per portas patentes protruſa excernitur, ſunt admodùm varia, *v. g. Tuſſis ferina & perpetua, ſternutatio moleſta & immodica*, à lympha papillas mammillares irritante, *Lacryma involuntariæ & copioſæ*, cum *dolore oculorum mordaci* conjunctæ, denique *Vomitio*, *Fluxus alvi enormis* & *Tormina*. Verùm cùm in hoc primo ſtadio, omnia hæc ſymptomata à colliquatione provenientia, quaſi intentione Naturæ in morbillis maximè benignis in Machinæ laborantis conſervationem induci ſoleant, atque omnia (præter *diarrhœam*, quæ jam ſymptomatica ſemper habenda eſt, ob languorem ſpirituum hanc enormem evacuationem conſequentem, ob incrementum quod indè *Veneno* accedit & febrem quam reddit maligniorem; atque ob effloreſcentiam indè diutiùs retardatam) omnia, inquam, præter diarrhœam, plus moleſtiæ quàm periculi in ſe habeant, atque brevi, ſcilicet poſt criſin peractam ultrò evaneſcant, vel ſaltem miteſcant; præſertim verò cùm abſque *Opii* uſu, aliorúmque ejuſmodi remediorum, quæ ſpiritus ſubigendo *Venenum* augent, febrem magis malignam reddunt, reliquáque *Malignitatis* ſymptomata periculoſiſſima & funeſtiſſima accerſunt, ægrè admodùm curari queant: Satius eſt *palliativâ Curatione* eorum moleſtiam, quoties inſolito more ſæviunt, minuere, quàm contra Naturæ legem eas moleſtias penitùs tollendo, ægrotantem ipſum occidere; vel eorum allevationem ejuſmodi remediis aggredi, quæ neceſſariò indolem febris magis exitialem reddant, aut priora ſymptomata verè funeſta, & à vi *Veneni* deleteriâ orta in gradum intenſiorem provehant.

Quemodò colliquatio humorum impedienda eſt, & ſymptomata indè orta tollenda.

Ut igitur coërceatur efferata & immanis hæc maſſæ ſanguinis colliquatio, quoties hiſce ſymptomatis præter modum moleſtis cauſam dat, æger penitùs abſtineat à *Cereviſiâ*, & quocunque alio liquore fermenteſcibili, qui ſpiritus irritando, & maſſam humorum indè agitando colliquationem ullatenùs promovere poſſit, atque in ejus locum ſubſtituatur *Decoctum album ſaccharo albiſſimo* edulcoratum, *Tinctura roſarum*, vel *lac* cum æquali parte *aquæ* commixtum pro potu ordinario. Inſuper electuarium adſtringens ad quantitatem nucis *Moſchatæ* quartâ vel ſextâ quâque horâ exhibeatur cum hauſtu Julapii ſequentis.

℞. *Pulv. Conſ. roſ. rubr. diacydon. fruct. Cynosbat.* an. ℥. ß. *confect. de hyacinth.* ℥. ß. vel ʒ. vj. *coral. rubr. præpar. bol. ver.* an. ʒ. j. *ſyrup. myrtill. q. ſ. M. F. Electuar.*

℞. *Aqu. Germ. Querc. plantag. cinnam. hord.* an. ℥. iv. *aq. Stephan.* ℥. ij. *ſyrup. granat. è ſucco citr.* an. ʒ. j. ß. *M. F. Julap.*

Ad tuſſim ferinam ex acri lymphâ copioſè per bronchia, trachæam, & glandulas faucium ſcatente ortam quadantenùs cohibendam, *ſaccharum cant. ſuccus glycyrrhiz. hiſpan.* vel *Trochiſci* ex *radic. althæa*, cæteriſque *mucilaginoſis* cum *ſaccharo* confecti, in ore ſæpè & diù teneantur, atque demùm ſoluti ſensìm deglutiantur. Hauſtus etiam *decocti pectoralis* calefacti, & cum *ſyrup. althæa, capil. Vener.* vel quovis alio mucilaginoſo gratè edulcorati, modò fluxus alvi

præsens non prohibeat, frequenter exhibeatur, unà cum cochleari uno *linctûs ex ol. Amygd.dulc.rec.syrup.capil.Ven. & sacchar. cant.* confecti.

Ad acrimoniam humoris è glandulis oculorum exstillantis demulcendam, *collyrium* ex *Aqu. plant.ag. vel ros. rubr.* ℥.j. *trochisc. alb.Rhas. & sacchar. cant. alb. subtiliss. trit.* an. ℈.ß. confectum, sæpiùs guttatim in oculos instilletur.

Ad sternutationem frequentem ac molestam compescendam, lympha acris papillas mammillares perpetuò irritans *lacte tepido* sæpiùs per nares attracto demulceatur.

Ad *Opiata* autem quia febrem, atque comatosum affectum, funestissimum febris symptoma augent, non nisi extremâ necessitate urgente, scilicet in *diarrhœâ* contumaci, quæ omnia alia remedia priùs irrita reddidit, tanquam ad asylum confugiendum est. In isto enim casu vita ægrotantis ex subito virium collapsu, & spirituum extinctione à colliquatione enormi proveniente in citius ac certius discrimen ducitur, quàm ab *Opio* exhibito. Sed jam etiam cautè & parcè, & partitis vicibus ad fluxum minuendum, potiùs quàm sistendum, atque cum *alexipharmacis* generosis semper commixta adhiberi debent: Adjiciantur nimirùm bolis, vel singulis dosibus pulveris cardiaci antè præscripti, *laudan. liqu. Helmont. gutt. vj. iv. vj. x. xij.* donec fluxus decrescere incipiat.

Quid agendum vigente efflorescentiâ.

In stadio autem secundo, ubi febris à spirituum expansione, post efflorescentiam incœptam ad *ἀκμὴν* provectâ, ad statum suum demùm pervenerit, indéque genium suum mutando, saltem ubi morbus fuerit genuinus & benignus, speciem *Febris* verè *Inflammatoriæ* induerit, & omnia indicia *Malignitatis* penitùs evanuerint, nova planè Tragœdia agitur, in quâ nova symptomata novam stragem edunt. Indicationes etiam planè diversæ vel penitùs contrariæ sæpiùs ministrantur, eæque ejusmodi quæ non tantùm *Opiata* exhiberi, & *Venæsectionem* celebrari & repeti cum fructu permittunt, sed etiam nonnunquam postulant, & cardo totius curationis in ejus usu vertitur: spiritus enim jam, quasi vinculis & repagulis diruptis, ferociunt, atque in hostem undiquaque insilientes uno quasi ictu propulsare incipiunt, idque sæpè non tantùm per cuticulæ poros, sed per glandulas faucium, &c. ubicunque datur via. Undè lympha venenata copiosè in his partibus elicita, atque ab excandescentia spirituum insolito more calefacta, præsertim ubi error in regimine præcedenti, vel in usu remediorum præter modum calidorum admissus fuerit, non potest non partes plurimùm lacessere, & nonnunquam inflammare, ac demùm exulcerare, indéque novos quasi morbos ad classem inflammatoriorum spectantes, scilicet *peripneumoniam*, *diarrhœam* efficere, &c. Quos morbos comitantur *dolor* excrucians, colliquatæ lymphæ immodica per intestina deturbatio, *respiratio anhelosa*, *strangulatio suffocativa*, *deglutitio* læsa, aliáque symptomata pro ratione partis affectæ (quæ omnia *Venæsectionem* vel *Opii* usum exigunt) dirissima & exitialia. Quibus symptomatis laborantes in *Morbillis epidemiis*, Londini publicè grassantibus, ob *Venæsectionem* omissam, vel non maturè celebratam, aut ob prætermissum *Opii* usum, plurimos è vivis sublatos memini: At postquàm ex cadaveribus defunctorum, qui iisdem symptomatis laborârunt sæpiùs inspectis clarè perspexeram ægros

non tam à *Morbillis* ex *Veneno* primariò ortis, quàm à *Peripneumoniâ*, *Anginâ* vel *Diarrhœâ colliquativâ* periisse, à vulgari opinione adversùs usum *Opiatorum* & *Venæsectionis* in quocunque hujus morbi stadio liberatus sum, plurimósque prædictorum remediorum tempestivâ & liberali administratione, * ab ipsis orci faucibus in hoc morbi stadio subitò & feliciter eripui. Ideóque multo usu fretus, omnibus author sum, ut suffocatis & strangulatis in hoc Morbillorum stadio (sivè à tumore & inflammatione glandularum faucium, sivè bronchiorum, respiratio & deglutitio læsæ fuerint) non tantùm *Gargarismi*, *Epithemata*, *Emplastra*, *Linctus*, & *Apozemata* incidentia & expectorantia, unà cum reliquis posthàc in *Cap. de Anginâ* & *Peripneumoniâ* memorandis adhibeantur; verùm præ reliquis, ut sanguis copiosiùs educatur, ac si æger Morbilloso affectu correptus non fuisset. Idem in *Opthalmiâ* molesta ac periculosâ faciendum moneo. Atque equidem in hisce symptomatis Morbillorum inflammatoriis eò magis obnixè suo suadeo, quia nullâ aliâ Methodo exulcerationem partis inflammatæ futuram & Phthisin Pulmonarem, reliquámque symptomatum dirissimorum stragem indè edendam, si æger ex præsenti vitæ discrimine superstes evadat, præveniri posse certo certiùs scio.

* *Vide Histor.* l. 2. 4. 8. 9 11.

Ad *Fluxum alvi* compescendum (quem in hoc morbi stadio adeò enormem haud rarò observare est, ut indè æger colliquatione festinâ confectus, cum summo vitæ discrimine, ac summo virium collapsu ad deliquium usque adigatur) non minùs tutus quàm necessarius est *Opiatorum* usus, isque partitis vicibus pro occasione ministratâ repetitus: Jam enim, spiritibus expansis, non est quod *Opiatorum* vires deleterias ut in priori stadio suspectas habeamus, modò non adsit *Strangulatio* præfocativa, quæ in hoc casu est funestissima, & *Opii* usum non admittit.

Quid agendum declinante efflorescentiâ.

Efflorescentiâ autem peractâ, si *Febris* (quod in *Morbillis Epidemiis* mali moris aliquandò contigisse memini) adhùc superstes fuerit, & comate, deliriis, reliquóque symptomatum deleteriorum satellitio stipetur, planè conclamatum est; námque Natura post crisin frustrà tentatam causâ cecidit, atque proindè spiritus à *Veneno* adhuc integro oppressi, ope Artis rursùs nequeunt excitari, & recens certamen inire. Sin perfectam fuisse crisin jam constet, ex febre penitùs evictâ, tussi, alvi fluxu, cæterisque tàm efferveſcentiæ quàm colliquationis symptomatis diminutis ac demùm sublatis, nihil prorsùs agendum restat: Tantùm *catharticis*, præsertim *hydragogis*, primùm leniioribus, deindè fortioribus colluvies serosæ lymphæ à *venenato fermento* priùs colliquata, ac in habitu corporis congesta, per alvum deturbetur. Quam evacuationem magis necessariam facit natura *fermenti morbifici* quod massam sanguinis præ reliquarum febrium *fermentis* in fluorem colliquat. Lympha autem colliquata nisi catharticis maturè subducatur, *Tussim contumacem*, demùm in Phthisin Pulmonarem funestam terminaturam, *fluxum alvi chronicum*, *Opthalmiam*, *Scrophulosos Tumores*, *Ascitem*, aliósque multos morbos exitiales passim infert. Non tamen præproperè priusquàm reliquiæ *Fermenti venenati* completâ spirituum expansione penitùs subactæ fuerint, massa sanguinis *Cathartica* exagitanda est, ne sanguine præternaturali fluore adhuc affecto, fons perennis lymphæ serosæ non facilè sistendus è glandulis oculorum, vel

glandulosâ tunicâ asperæ arteriæ, & intestinorum scaturiat, & *tussis*, *diarrhœa*, *lachrymæ involuntariæ*, cæteráque id genus symptomata augmentum indè accipiant. Novi puellam cui alvus tertio die à morbillis evanescentibus *syrup. cichor. cum rheo* ℥. ß. *& syrup. de spin. cervin.* ʒ. *j.* subducebatur, quæ intra spatium tridui ferè centies dejecit, & tantùm non ad animi deliquium adigebatur; quam colliquationem ægrè admodùm usu *laudani* repetito sistere valebam: At ex tunc puella ad plures annos tussi perpetuâ, ophthalmiâ molestâ & incurabili, & aliis scrophulosis tumoribus affligebatur. Formulas *Catharticorum* sub finem hujus morbi exhibendorum mihi usitatas adjicere lubet.

℞. *Calomelan. & diagrid. sulphurat. vel resin. Julap.* an. *gr. iv. vj. viij. x. xiv. xvj.* respectu habito ad ætatem, *M. sumatur in cochleari lactis, vel liquoris Possetici frigidi cum regim.* Vel

℞. *Decoct. Sen. Gerèon.* ℥ *j. ij. iij. iv. syrup. de spin. cerv.* ʒ. *ij.* ℥. ß. ʒ. *vj.* ℥. *j.* vel *syrup. è flor. Persicor.* ℥ *j.* ℥ *j.* ß. *M. F.* Potio. Atque hoc modo semel vel bis in hebdomadâ alvum deturbare soleo, pharmacum repetendo ad tertiam vel quartam vicem.

Sin ob reliquias *Veneni* hactenùs non subactas, crisis fuerit magis imperfecta, ut in *Morbillis Malignis & Epidemiis*, indéque febris συνεχὴς cum exacerbationibus & remissionibus quotidianis conjuncta superstes fuerit, eam incunctanter * (*Cortice Peruviano* profligare oportet, ne † (quod evenisse memini) *Veneno* sensim aucto febris pristinam suam malignitatem iterùm accersat, (siquidem hanc *Veneni* deleterii recrudescentiam certo certiùs funestam fore ritè exspectandum est (atque finitâ operatione cujuscunque dosis catharticæ ad colluviem serosam deturbandam adhibitæ, usum *Corticis* ejusdem repetendum imperare, ne ex hâc sanguinis agitatione *Fermentum* non penitùs subactum de novo proritetur, atque indè febris vel remittentem vel intermittentem referens repullulet.

† *Vide Histor. 4. 7. 8 9.*
* *Vide Histor. 5. 6.*

Quomodò symptomata post morbillos remanentia tractanda sunt.

Sicuti autem *Venenatum* hoc *Fermentum* sæpenumerò longè ante primum certamen à Naturâ institutum in corpore delitescat, & massam sanguinis variò conturbet, in fluorem colliquefaciat; atque tussi ferinâ, lachrymatione oculorum involuntariâ, &c. haud obscurè indolem suam prodat, ità reliquiæ hujusce *fermenti* quæ post crisin febris perfectam supersunt, utut naturam ad novum prælium proritare nequeant, haud rarò tamen sanguinis massam diù exagitant, & colliquefaciunt, undè post morbillos non rarò oculi *inflammatione*, nares *coryzâ*, vel *ozænâ* molestâ, pulmones *tussi ferinâ* quæ ad Phthisin funestam viam sternit, perpetuò obsidentur. Vel ex eâdem colluvie in habitu corporis congestâ, *hydrops*, *scrophulæ*, cæterique ejusmodi morbi suppullulare solent, qui methodo vulgari vix sanabiles sunt. Ideóque Corollarii loco hic ostendam quo pacto colliquatio hæc morbosa inchoata sisti, atque symptomata indè orta curari, vel morbi subsecuturi præcaveri, aut præsentes tolli possunt. Duo hìc in genere indicantur, scilicet ut lympha colliquata in habitu corporis congesta per sentinam communem deturbetur, atque colliquatio nova antevertatur, extinguendo illud *Fermenti* quod supereſt & inter spiritus delitescit, ope propriæ *Antidoti* frequenter & copiosè exhibitæ, ut massa

sanguinis ab illo non ampliùs agitetur : Et orgasmum spirituum *Opiatis* & *Venæsectione* sæpè repetitis minuendo, ut in fluorem in posterùm non adigatur. Quo pacto secundùm methodum institutam hisce indicationibus satisfiat, symptomata hæc sigillatim & succinctè percurrendo, liquidò constabit. Apprimè autem hìc notandum est, *Fermentum* hocce superstes, quod post *Morbillosam Febrem* peractam spiritus implicat, & massam sanguinis in fluorem adigit, prout intensius est aut remissius, varium admodùm esse : jam enim instar *acuti Fermenti* magis vegetum est, atque utut non satis virium habeat ad certamen febrile recens instaurandum, spiritus tamen ità lacessit & conturbat, ut non tantùm sanguis indè in statu fluoris permaneat, sed etiam ut calor lentus, & quasi hecticus accendatur. Hic gradus superstitis *Fermenti tussim immanem*, vel *levem* & *chronicam*, *ophthalmiam*, vel *diarrhœam* ciet. Jam verò magis effœtum & exhaustum more fermenti chronici colliquationem sensim & magis tardam efficit, colluvie potiùs in corpore congestâ quàm per glandulas eliminatâ ; undè *cachexia*, *ascites*, *scrophulæ*, aliique affectus chronici & pertinaces oriuntur. Juxta differentem hujus superstitis *Fermenti* gradum, atque indolem colliquationis diversam indè provenientem indicationes curativæ diversæ exurgunt, & methodus medendi diversa adhibenda est. Ubi reliquiæ magis activi *fermenti* supersint, necesse est ut antequam subductio colluviei liquatæ catharticis tentetur, colliquatio futura præveniatur *Cortice Peruviano* copiosè exhibito, ut superstes *Venenum* deleatur : Atque ut *Venæsectione* repetitâ, & frequenti *Opiatorum* usu orgasmus spirituum minuatur. Compertum enim est massam sanguinis *Catharticorum*, præsertìm fortiorum, usu præmaturè exagitatam, ad colliquandum magis proclivem fieri, atque symptomatis à colliquatione provenientibus indè plurimum incrementi afferri, undè ad phthisin & alios gravissimos morbos via sternitur. Atque hercle ! non sine delectu *cathartica* in hoc casu adhibenda sunt, inter quæ mitiora tantùm eligenda sunt : Cardo enim curationis jam vertitur, non tantùm in colliquati humoris exclusione, quantùm in spirituum temperatione, & reliquiarum *Veneni* colliquationem producentis extinctione. Erroris hâc in parte admissi, bone Deus ! quàm funestos eventus novi, quot tusses in phthises consummatas, quot leves oculorum taraxes in ophthalmias veras, quot alvi fluxus in diarrhœas colliquativas incurabiles transiisse memini ! Quoties igitur æger post morbillos tussi ferinâ, & perpetuâ vexetur ; primo in loco *Venæsectio* celebretur, & si opus fuerit, post unum vel alterum diem iteretur, & unà cum *linctibus*, *apozematis*, *mucilaginosis*, cæterisque medicamentis lenientibus in *Cap. de catharro* memorandis, *Cortex Peruvianus* copiosè exhibeatur. Semper etiam addatur, dosi saltem nocturnæ, *laudan. liquid. pilul. è Styrace*, *Philon. Roman. Pilul. è cynogloss.* ad ætatem patientis respiciendo, plus minùs, usque dum ex minoratione tussis, & concoctione phlegmatis constet sanguinem non adeò colliquefieri ut priùs. Posthàc alvum licet leniter deturbare pilulis sequent.

Tussis post Morbillos superstitis curatio.

℞. *Pil. stomach. cum gum.* ʒ. ß. ϑ. *j. gr. xij. laudan. Lond. gr.* i. *semigran. M. F. Pilul. mediocres horâ somni exhibendæ.* Mane sequenti propinentur Aquæ Minerales purgant. coctæ & lacte alteratæ quæ juxtà alvum movent, ac massam sanguinis leniunt & refrigerant. Quæ quidem cathartica quarto vel quinto

quoque die repetantur, ad quartam vicem, Mucilaginosis & Opiatis medicamentis unà cum *Cortice Peruviano* in purgationum intervallis jugiter exhibitis. Quo modo *Phthisis Pulmonaris* à *Morbillis* orta curari oportet, antehàc innuimus in *Phthisiologiæ nostræ lib.* 3. *cap.* 12. quam consulat Lector.

Curatio ophthalmiæ post morbillos superstitis.

In *Ophthalmiâ* à superstite *Morbilloso fermento* ortâ, sanguis è venâ Jugulari præsertim detrahatur; quo remedio venis oculorum capillaribus subitò depletis, molestum hoc symptoma post *Venæsectionem* priùs in aliis partibus incassùm celebratam, atque plurima alia remedia frustrà adhibita, spatio 24. horarum tanquam carmine magico allevatum fuisse sæpè memini. Dein *Veneni* reliquiæ *Cortice Peruviano* deleantur, tandem lymphæ colliquatæ residuum *cathartici* priùs memoratis per alvum deturbetur, eà lege tamen, ut post singulas purgationes *Venæsectio*, & *Corticis Peruviani* usus in intervallis iterentur, quoties opus fuerit. *Vesicatoria* nihil hic valent, utut communiter adhiberi soleant, sed potiùs orgasmum spirituum efferatum, & sanguinis fervorem adaugent. *Collyriorum* formulæ, & reliqua ad hanc curationem spectantia in *cap. de ophthalmia* posthàc tradentur.

Diarrhœa à morbillis orta Curatio.

Sin per glandulosam intestinorum tunicam, lympham hoc *Fermento* venenatam & colliquatam Naturâ deturbare satagente oboriatur *Fluxus alvi* molestus & contumax, *Cathartica* hanc colliquationem promovere haud omninò congruum est, verùm potiùs *Opiata* spirituum orgasmum compescere, & *Astringentibus* omnigenis fluorem sanguinis sistere, ac *Cortice Peruviano* cum *Opiatis* commixto *Venenum* superstes delere, more sequenti.

℞. *Rhabarb. parùm torrefact.* ʒ. *j. Diascord.* ʒ. *ij. M. F. Bolus horâ somni exhibendus.* Bibat etiam æger *decoctum album* pro potu ordinario, & sextâ quâque horâ capiat ʒ. *j.* ß. vel ʒ. *ij. corall. rubr. præparat. ocul. cancror. præparat. pulv. è chel. cancr. simpl.* vel alia quæcunque alcalisata, * modò in larga quantitate exhibeantur. Horâ somni sumat *Laudan. Lond. gr. ij. j.* ß. *j.* vel *semigran.* pro ætate. Vel *Electuariis* nostri *Adstringentis* & *Opiati* in *cap. de diarrhœâ* memorandi, quantitas nucis juglandis plus minùs pro ætate quartâ quâque horâ ministretur. Fluxu alvi quadantenùs hoc pacto sedato, *Veneni* reliquiæ *Cortice Peruviano* partitis vicibus exhibito, & cum *Laudano* semper commixto, penitùs delendæ sunt: Utut enim viribus *Opiatorum* & *Adstringentium* Fluxus quadantenùs sisti possit, tamen ex levi quâcunque occasione recrudescere solet, modò quidquam *Fermenti* supersit: Eo autem subacto, massa humorum pristinâ firmitate iterùm potitur. De his verò fusiùs & exprofessò posthàc in *cap. de diarrhœâ* differemus.

* *Vide Histor.* 10.

Curatio strumarum à morbillis superstitum.

Ubi verò effœtæ sunt *Veneni* reliquiæ, & chronici *fermenti* indolem sapiunt, indicationes prorsùs diversæ, si non contrariæ exurgunt; nempè ut *Cathartica* appropriatis *phlegmagogis* dictis, iisque fortioribus, & sæpè repetitis, quæ recessus corporis intimos penetrent, atque saburram inibi delitescentem in fluorem adigant, liquor colliquatus per sentinam communem deturbetur: Et ut reliquiæ *Veneni* effœti, *Antidoti* quæ ad *Fermenta* chronica adaptantur, iisque variis, pro multiplici *Fermentorum* indole, deleantur. Quoties lympha in glandulis congesta, à segni hoc *fermento* sensim lentescit, & *strumosos tumores* generat, *incidentibus & attenuantibus* remediis (quæ humores glutinosos abstergant, in

in fluorem adigant, ac per Inteſtina, ureteres, vel poros cutis excernant, res agenda eſt modo ſequenti.

℞. *Calomelan. diagrid. ſulphurat. vel reſin. Jalap.* an. ℈.j. *gr.xv.* ℈. ß. *gr. v.* plus minùs pro ætate, *M. F. pulvis ſumendus è cochleari* 1. *liquoris Poſſetic. frigid. mane cum regim.* repetendúſque quinto, vel ſexto quoque die dùm opus fuerit. Vel

℞. *Fol. ſennæ* ʒ. *iij. Agaric. trochiſcat.* ʒ.*ij. Semin. aniſ.* ʒ.*j. Coq. in aqu. F. q. ſ. ad* ℥.*iv. Colaturæ add. ſyr. de ſpin. cervin.* ℥. ß. *vel* ʒ.*vj. M. F. Potio pro adultis; detur mane cum regim. repetatúrque quarto quoque die.*

Diebus intermediis bibat æger decoctum ſequens pro potu ordinario.

℞. *Sarſ. optim.* ℥.*vj. rad. chin* ℥.*ij. lign. ſaſſafr. ſantal. rubr. raſur. C. C. ebor.* an. ℥. ß. *Paſſul. major.* ℥.*iij. Coq. in aqu. F. (poſt debitam infuſionem)* ℔. *xij. ad vj. Colatura ſervetur in lagenis vitreis ad uſum prædict.*

Horis etiam medicinalibus, diebus à purgatione liberis, capiat emulſionem ſequentem.

℞. *Milleped. vivor. n.* 100. *contund. & tere in mortario marmor. ſensìm affundendo aqu. fœnicul. petroſelin.* an. ℥.*j.* ß. *Colaturæ fortiter expreſſæ adde ſyrup. è v. Rad.* ʒ. *vj. M.* Vel

℞. *Calc. viv.* ℥. *vj. extingu. in decocto ſarſæ ante præſcript.* ℔. *iij. dein cola; Sumat æger* ℥. *ij. iv. vj. ter in die horis medicinalibus.* De his autem fuſiùs diſſerendum eſt in cap. *de Scrophulis.*

Cachexia verò ſivè ſpeciem induerit *Anaſarcæ*, ſivè *Aſcitis*, Indicationes quadantenùs alias miniſtrat, atque Methodum medendi aliquatenùs diverſam poſtulat. *Chalybs* in utroque affectu multo uſu comprobatur, tanquam *Antidotus Herculea*, quæ ſola vires hujus *Fermenti* chronici frangere & delere poteſt, atque indè colliquationem humorum futuram ſiſtere; undè fibræ partium affectarum non ampliùs humore anguſtatæ tonum & robur ſuum nativum ſensìm recuperant, & interſtitia fibrarum non ampliùs lymphâ recèns colliquatâ infarcta & obſeſſa, ab obſtructionibus penitùs liberantur. Quo nomine magnum hoc remedium apud veteres Medicos *Ecphracticum* ſemper audiit, ac in chronicis affectibus debellandis æquè decantatum fuit, ac hodiè *Cortex Peruvianus* in acutis. Cardo enim curationis in quâcunque cachexiâ, ſeu leucophlegmatiâ, ſive *aſcite*, in aſſiduo hujus *Antidoti* uſu vertitur. Licèt enim centies catharticis lympham congeſtam per alvum deturbes & ſubducas, modò *Fermentum* colliquativum propriâ ſuâ *Antidoto* non ſubigatur, citiſſimè recrudeſcit Morbus. Ideóque in intervallis ab uſu catharticorum liberis in utroque affectu *chalybeata* aſſiduè exhibeantur in formâ *Pilularum*, *Bolorum*, *Electuariorum*, *Extractorum*, *Syruporum*, *Tincturarum*, &c. quorum formulas hìc loci deſcribere ſuperſedeo, cum ad *cap. de Cachexia*, *Leucophlegmatia & Aſcite* ſpectent. *Hydropis à Morbillis orti curatio.*

Lympham autem congeſtam non eodem modo in utroque affectu deturbare licet, namque in anaſarcâ tonus fibrarum univerſaliter evertitur, undè æger fortiora cathartica difficulter admodùm tolerat. Satius eſt igitur ut *Tincturâ ſacrâ*, *pilulis ſtomachicis*, cæteriſque lenioribus per ἐπικρασιν purgantibus, poſt intervalla longiora colluvies ſeroſa detrahatur, & colliquatio futura diligentiori, ac frequentiori *Chalybeatorum* uſu ſiſtatur.

Ascites autem uti postulat hydragoga fortiora, ità cum ὑφερίᾳ eadem tolerat, neque sine præcedenti eorum usu sæpè repetito *Chalybs* scopum suum in colliquante *Veneno* delendo assequi valet. Formula mihi usitatissima est quæ sequitur.

℞. *Conserv. flor. cichor. pulv. rhei* an. ʒ. ß. *resin. jalap. gr. v.* ϑ. ß. *gr. xv.* pro ætate, *Salis absinthii, gr. iij. v. vj. syrup. cichor. cum Rheo*, vel *de Spin. Cervin. q. s. M. F. Bolus manè exhibendus*, & *tertio quoque die repetendus cum regimine.* Vel

℞. *Calomelan.* ϑ. ß. ϑ. j. *Jalap. resinos.* ϑ. ß. ϑ. j. *confect. hamech.* ʒ. j. ʒ. ij. *syrup. de spin. cerv. q. s. M. F. Bolus.* Imò pro robustioribus, qui purgationem bene tolerant, adjicere licet *Gutt. Gamb.* vel *Elater. gr. ij. iij. iv.*

CAPUT V.

De Febre Scarlatinâ.

HUnc Morbum (utut universali Medicorum consensu titulo peculiari donetur) prorsùs eundem esse cum *Morbillis* censeo, & solo efflorescentiæ modo ab illis distare. Quæ differentia tanti non est ut alterum Morbum constituat, nisi pari ratione *Variolæ confluentes & distinctæ*, *Herpes simplex & miliaris*, *Erysipelas plegmonodes & œdematosum*, *Pleuritis vera & spuria*, cæterique morbi ex accidenti aliquo inter se differentes, ubi causæ, symptomata, prognostica, curativæ indicationes atque methodus medendi ab invicem minimè distent, in diversos morbos dividantur; undè morborum tituli nimis jam luxuriantes frustrà in Artis nostræ & Professorum damnum mirum in modum multiplicarentur. Ratio differentis morborum nomenclaturæ ritè petenda est à differenti eorum causâ, symptomatis, & indicationibus curativis differentibus. Quorsùm enim, ubi causa morbi est eadem, eadem ferè symptomata, atque Methodus medendi prorsùs eadem, nova nomina affectibus imponantur, & morbi tanquam specie differentes sub alio atque alio titulo tractentur?

Indolem autem *febris Scarlatinæ* dictæ, & *Morbillorum* prorsùs eandem esse sequentia demonstrant. Ab eadem causa evidenti, scilicet ambientis aëris injuriis, sivè frigore in poros cutis admisso, sivè miasmate contagioso in eosdem poros invadente uterque Affectus originem suam trahit; Uterque *venenatum fermentum* colliquativum & deleterium morbi causam continentem sortitur; Febris primum utriusque insultum comitans speciem prorsùs eandem induit, durante apparatu efflorescentiam præcedente, & cum *comate*, *deliriis*, cæterisque malignitatis indiciis conjuncta est, & iisdem symptomatis à colliquatione provenientibus, *Tussi* scilicet *ferinâ*, *cerebri gravitate*, *sternutatione indefinenti*, *diarrhœâ*, *lachrymis involuntariis*, &c. insignitur. Insuper efflorescentia in utroque affectu eandem partem, cuticulam scilicet occupat, necnon stadia utriusque morbi eodem modo pro genio *fermenti* plus minùs deleterii magis minúsve protenduntur: ubi morbus est benignus utraque efflorescentia secundo, vel tertio morbi die incipit, atque quarto, vel quinto die, unà cum febre comitante recedit; Ubi *Malignus* est & *Epidemicus*, non

rarò utriuſque efflorescentiæ Apparatus ad ſextum, vel ſeptimum diem protrahitur, & efflorescentia uſque ad decimum quartum & ultrà durat, & intereà glandulæ oculorum, pharyngis, laryngis & bronchiorum inflammantur, febris inflammatoria accenditur, deglutitio & reſpiratio læditur, cæteráque *Anginæ* & *Peripneumoniæ* ſymptomata ſæpiùs ingraveſcunt. Necnon febris poſt utramque efflorescentiam peractam pro ratione *Veneni* ſuperſtitis diversâ, naturam jam Συνεχὸς, jam Συνόχα & maligna ſibi adſciſcit, & denique morbi ipſiſſimi, ſcilicet *Tuſſis* & *Phthiſis pulmonaris*, *ophthalmia*, *diarrhœa pertinax* & *colliquativa*, *Affectus Strumoſus*, *Cachexia*, *Leucophlegmatia*, *Aſcites*, &c. utrumque morbum indiſcriminatim conſequuntur; uterque eadem prorsùs prognoſtica indifferenter miniſtrat, nec minùs eandem planè medendi methodum poſtulat. Adeò ut actum agere videamur, ſi poſt ſermonem de *Morbillis* habitum, filum ejus protrahamus, ut de *febre Scarlatinâ*, qui quoad cauſas, ſymptomata, differentias, prognoſtica, indicationes curativas atque methodum medendi idem ipſiſſimus morbus eſt, ulteriùs diſſeramus. Exulet igitur per me è cenſu morborum hæcce febris, niſi cuiquam *Morbillorum Confluentium* titulo eam deſignare in poſterum viſum fuerit. Ideóque ſicco pede eam præterire conſultò ſtatuimus, tantùm inter *Hiſtorias Morbillorum* unum vel alterum ejus exemplar proferre lubet, undè conſtare queat, eam eandem planè naturam cum morbillis obtinere.

Hiſtoria I.

Filia Domini *Rainsford* habitantis in vico dicto *Butcher-hall-lane* annos quinque nata, anno Dom. 1672. (quo tempore *Morbilli Epidemii* Londini publicè graſſabantur) ad unam vel alteram hebdomadam *fluxa alvi*, *tuſſi ferinâ*, & levi *oculorum inflammatione*, cæteriſque colliquationis ſymptomatis afflicta malè ſe habuit: Demùm verò febre correpta, delira & comatoſa per triduum jacebat, & ſymptomata priora indies augebantur. Quarto die efflorescentia morbilloſa ab unâ parte in alteram per totum corpus ſparſa in conſpectum venit, quæ quidem ſummè inflammata ferè ad inſtar eryſipelatis apparebat, atque ad quartum uſque diem protenſa durabat, febre unà cum fluxu alvi, tuſſi & cæteris ſymptomatis potiùs auctâ quàm diminutâ, adeò ut miſera puella indeſinenter ejularet, tuſſiret, anhelaret, atque alvum dejiceret, nihil autem intereà præter crudam cereviſiam deglutire voluit. Ego quarto efflorescentiæ die vocatus eam inveni præ pulmonum inflammatorum ſpaſmis planè ſtrangulatam, atque tanquam à faſciâ injectâ ſuffocatam. Efflorescentia derepentè hìc illìc in luridum & pallidum colorem abierat, extrema quadantenùs frigeſcebant, atque arteriæ vix, tactu judice, vibrabantur. In hoc præcipiti caſu Pharmacopola qui aderat juſſu meo illicò venam tundebat: Cùm autem poſt tres vel quatuor uncias ſanguinis detractas ſtrangulationem fuiſſe diminutam perciperem, pulſationem arteriarum fortiorem redditam, atque colorem vegetiorem efflorescentiæ reſtitutum, ſanguinem ad ℥. *vj.* vel *vij.* fluere ſinebam. Quo unico remedio ab ipſis orci faucibus ægra prorsùs liberabatur, atque adhuc in vivis eſt.

Hiſtoria II.

Advocabar Januar.27.86.ad Filium *Dominæ Pratt* habitantis in vico dicto *Pater-noſter-row* ſex annos natum, febre dictâ *Scarlatinâ* laborantem, qui jam primum & ſecundum morbi ſtadium uſque ad quartum efflorescentiæ diem curæ trium Pharmacopœorum ſucceſſivè commiſſus tranſegiſſet, quorum unus morbum eſſe *Variolosum* pronuntiavit, adeò enim præter modum cuticula ſicut in *Eryſipelate* inflammabatur, ut aliqualem intumeſcentiam renitentem & aſperitatem inæqualem referre videretur: Cæteri verò duo efflorescentiam eſſe *Morbillosam* audacter affirmabant. Unuſquiſque autem remediis *cardiacis* pro modulo ingenii *Venenum* versùs cuticulam propellere ſatagebat: Undè inflammatio ſpontè ſuâ nimia, mirum in modum ſæviebat, pulmones *Peripneumoniâ* afficiebantur, febris erat intenſa, pulſus celer & debilis, puer miſellus hebes admodùm & attonitus ſummè languebat & penè ſtrangulatus eſt. Igitur ad pulmones liberandos edico, unciæ ſex ſanguinis ſtatim è brachio detrahantur, atque ne indè vires nimiùm dejicerentur, Bolus *è pulv. è chel. cancr. comp.* & *lapid. contrayerv.* an. *gr. vj.* & *ſyrup. caryoph. q. ſ.* confectus poſt Venæſectionem exhibeatur, & mane ſequenti repetatur, unà cum *cochl. iij. Julap. cardiac. temperat.* de quo bibere licuit ad libitum; *Veſicatoria* etiam ad nucham & carpos internos, & *Emplaſtrum cephalicum cum Euphorb.* ad plantas pedum applicentur, atque *Gargariſmus ex aqu. plantag. ℥. viij. diamor. mellis roſat. colat.* an. ℥. ſ. in fauces ſiphone ſæpiùs injiciatur. Die vigeſimo octavo, quo puerum iterùm inviſi, ſtupor & ſtrangulatio, cæteráque dira ſymptomata mirum in modum allevabantur, pulſus fortior evaſerat & minùs celer, ſanguis autem detractus valdè floridus colorem *ſcarlatinum* vel in fundo ipſo referebat, ad inſtar ſanguinis maniacorum vel hyſtericarum, ubi ſpiritus œſtro perciti maximam in maſſa efferveſcentiam cient. Ideóque ſolummodò juſſi ut alvus pigra enemate *è lacte ſaccharato floribus chamæmeli alterato* ſtimularetur, atque indè bolus ex *Theriac. Androm. gr. vj.* & *pulv. è chel. cancr. comp. gr. vj.* & *ſyrup. caryoph. q. ſ.* confectus, & in cochleari uno *Julapii* ſequent. ſolut. exhiberetur, & ut ſuperbiberet ejuſdem *cochl. iij.* atque etiam ad libitum, agitatâ phialâ.

℞. *Aqu. meliſſ. ceraſ. nigr.* an. ℥. *ij. aqu. cinnam. hord.* ℥. *j. ß. aqu. epidem. pæon. comp.* an. ℥. *ß. Marg. præparat. ʒ. j. ſacchar. alb. ʒ. iij. M. F. Julap.*

Exindè puer poſt levem diaphoreſin ἀνυπόπτως manſit, & à diris ſymptomatis, præter ſpem adſtantium liberabatur. Ideóque die ſequenti, ſcilicet vigeſimo nono duntaxat *linctum* ex *ol. amyg. d. rec. ſyrup. capil. Ven. & ſacchar. cryſtallin. alb.* confect. ad tuſſim moderandam ſæpiùs exhibendum præſcripſi, & & uſum *Julapii perlati* continuandum, atque ad alvum adſtrictam lubricandam *Poma* toſta, & *Pruna* cum ſaccharo cocta frequenter miniſtranda. Denique poſt triduum peractum, quia alvus adhuc adſtringebatur, & uſitata colliquationis indicia receſſerant, *Bolum cathartícum* ſequentem manè cum regimine capiendum juſſi, atque ſemel in hebdomadâ repetendum ad tres vices.

℞. *Calomelan. diagrid. ſulphurat.* an. *gr. ix. ſyrup. de ſpin. cervin. q. ſ. M.* Revaleſcebat autem puer ſine quocunque morboſo affectu ſuperſtite, vel indè ſubſequenti.

Historia III.

Filia mea dilectissima *Sarah Morton* 8. annos nata anno 1685. febre correpta, oculorum inflammatione & tussi ferinâ vexabatur. Hisce colliquationis indiciis certior factus, indolem febris à primo insultu *Morbillosam* esse deprehendi. Nihil autem præscripsi nisi *Julapii* sequent. *cochl.iij.* vel *iv.* sumenda quartâ quâque horâ, & ut debitum regimen observaretur.

℞. *Aqu. meliss. cerasor. nigr.* an. ℥.*iij. aqu. epidem.* ℨ.*j.* ß. *pulv. è chel. cancr. comp. lap. contrayerv.* an. ʒ.ß. *syrup. caryoph.* ʒ. *x. M.* Et quia pulsus nullum malignitatis indicium dedit, nec aderant coma, delirium, vel aliud ejusmodi symptoma, *laudan. liquid. gutt. vj.* ad tussim allevandam & colliquationem sanguinis futuram præcavendam in haustulo Julapii singulis noctibus exhibebantur. Quo pacto omnia rectè successerunt, & nusquam in tota mea praxi *Morbillos* magis benignos vidi. Efflorescentia erat rarissima, hìc illic in cuticula parcè admodùm sparsa, & citissimè evanuit: ægra autem à febre ac tussi absque symptomatis cujuscunque molesti suppullulatione spatio bidui ab efflorescentiâ incœptâ, prorsùs liberata integrè revalescebat ac si nunquam decubuisset.

Historia IV.

Filia mea charissima *Marcia* 7. annos nata, anno 1689. in quo febris dicta *Scarlatina* tempore præsertìm æstivo quadantenùs publicè grassabatur, post apparatum *rigoris, horroris,* &c. plurimùm febricitare incœpit, nauseâ, vomitione, comate cæterisque malignitatis symptomatis afflicta. Quocircà *Julapium card. cum speciebus* in historiâ præcedenti descriptum cochleatìm exhibendum esse jussi, atque *Vesicatorium Emplastr.* amplum ad nucham applicandum. Quandoquidem verò nec fluxus alvi, nec tussis, nec rubedo oculorum, nec aliud aliquod usitatum colliquationis signum apparatum comitabatur, in isto stadio genium morbi non clarè perspectum habui. Quarto autem morbi die, efflorescentiâ non interruptâ derepentè ubique per totam cuticulam sparsâ, *Febris* dicta *Scarlatina* indolem suam palam prodebat, atque equidem inflammatio erat maxima omnium quas unquam vidi, tota cuticula ex inflammatione sensìm crassescebat, æquali quâdam ac renitenti intumescentiâ affecta, & post inflammationem peractam, non squamarum, verùm pergamenæ similis dehiscens decidebat. Cùm verò febris post quatriduum ab efflorescentia incœpta protenderetur, atque periodis certis quotidiè reverteretur, ℨ.*vj.* sanguinis detrahendas esse jussi, atque ʒ.ß. *Corticis Peruviani* quartâ quâque horâ exhibendam, undè spatio bidui ἀπυρίᾳ facta prorsùs revalescebat.

Historia V.

Eodem ipso tempore invisi mulierem in vico dicto *Smithfield*, ad quam accersitus sum consultandi gratiâ cum Medico ejus ordinario, magni nominis Viro. Mulier *Febre Scarlatinâ* laboravit, quæ jam ad diem decimum septimum duraverat, & Medici consueti consiliis usa priora duo morbi stadia, Apparatum scilicet & efflorescentiam transegerat. Ego autem certior factus febrem post efflorescentiam peractam à reliquiis *Veneni* imperfectè deletis ad spatium integræ hebdomadæ συνοχὼς tertianæ typum induisse, exacerbatione alternis diebus horâ statâ semper recrudescente, atque jam ad biduum in σύνοχον malignam cum deliriis, spasmis, subsultibus tendinum, cæterisque triumphatæ Naturæ indiciis, socia-

tam degenerâsse, jure meritò prognosticon funestum proferebam. Probè enim novi, quòd *Venenum* usu *Corticis Peruviani* tempestivo priùs facilè superabile, jam non obstantibus *cardiacis*, in quorum usu diligenter perseverârat ægra, spiritus adeò extinxerat, ut nec à *Cortice* auxilium expectari, neque ab *alexipharmacis* vires spirituum elasticæ exsuscitari possent, ità ut pares fierent *Veneno* eliminando. Nihilominùs *Vesicatoriis* frequentibus, atque *alexipharmacis* maximè generosis experiebamur, nùm forte fortuitò spiritus expandere possemus, ut occasionem indè captaremus *Corticis* exhibendi. Incassùm verò omnia, deliriis nempè, spasmis, cæterisque deletorum spirituum symptomatis jugiter auctis, demùm ægra confecta fatis cedebat, quæ facillimè ope unciæ unius *Corticis* prædicti maturè exhibitâ fatum hoc evasisset.

Historia VI.

Paulò pòst, eodem ferè mense accersebar ad invisendam Filiolam *Dominæ Hayns* habitantis in vico dicto *Foster-lane*, Inflammatione pulmonum *Scarlatinam* efflorescentiam primùm comitante, sed post efflorescentiam jam superstite penè confectam & suffocatam, comatosam etiam, hebetem & deliram. Sub initium *Peripneumoniæ* ante meum adventum venæ-sectio ritè celebrabatur, *Veneni* autem *Febriferi* extinctio (utut febris Συνοχὼς indolem suam exacerbationibus atque remissionibus sese alternatim excipientibus liquidò prodiderit) nequaquam tentabatur, undè ab incendio intùs continenter instaurato, flamma in pulmonibus perseverabat, à qua vires ægræ adeò attritæ sunt, ut sanguinem ampliùs detrahere non auderem; *Expectorantia* remedia & *Vesicatoria* diligenter adhibebantur; At horum usu non obstante, misella puellula brevi, peripneumoniâ suffocata periit.

Historia VII.

Febris morbillosa absque ullâ efflorescentiâ vel comitante, vel subsequente sanatæ.

Filiolus *Domini Burren* Mercatoris habitantis in Vico dicto *Mincing-lane*, infantulus vix integrum annum natus, qui in eodem cubiculo cum Sororculâ *Morbillis* afflictâ versatus, mense Decembri, anno 1691. febre corripiebatur, cum *palpebrarum gravitate, capitis stupore, tussi ferinâ, diarrhœâ, rubedine oculorum* & reliquis *febris Morbillosæ* symptomatis sociatâ quibus soror conflictabatur. Cùm autem aëri cubiculi aperto diutiùs expositus fuisset, nulla efflorescentia ad quintum usque diem Morbi in cuticulâ sese prodebat. Quocirca ad expansionem spirituum *Veneno* deleterio jam diù nimis oppressorum promovendam *Vesicatoria* incunctanter ad nucham & carpos applicanda jussi, & *Julapium cordiale* ad normam *Julapii perlati*, *Pulvere è Chel. cancr. comp.* & *lapid. contrayerv.* saturatum sæpiùs pitissandum; atque bolum ex *Theriac. Androm.* & *pulv. è chel. cancr. comp.* an. *gr. v.* confectum quâque nocte exhibendum. Quid fit? Octavo morbi die cuncta symptomata mitigata sunt, atque febris in novam formam mutata, speciem Συνοχὼς cum exacerbationibus & remissionibus quotidiè horâ diei statâ alternatim sese excipientibus induebat. Hanc *febrem* autem facillimè curavi ope 3. *ij. Cortic. Peruv.* partitis vicibus exhibiti, undè perfectè revalescebat Infans & adhuc valet, nec ulla cutanea efflorescentia febrem vel comitabatur vel subsecuta est.

Historia VIII.

Febris morbillosa pri-

Eodem ipso mense Filiolus Domini *Debilles* Mercatoris habitantis in vico dicto *Bush-lane* (cujus sorores *Morbillis* laborantes nuper revaluerant) eodem

morbo correptus, diù & periculosè *stupore*, *tussi ferinâ* & *diarrhœâ* affligebatur; ab his autem reliquisque symptomatis ope trium *Vesicatoriorum* ad nucham scilicet & carpos applicatorum; frequenti exhibitione *Julapii cardiaci speciebus* antè memoratis saturati, & *Boli Theriacalis* singulis noctibus repetiti, brevi liberatus, demùm (declinante jam efflorescentiâ morbillosâ) inflammationem linguæ notabilem atque excruciantem perpessus est, quæ *Venæsectione* in venâ jugulari sine mora celebrata evanuit; at febris superstes deindè sibi συνεχῆ speciem induebat, & horâ primâ vespertinâ quotidiè cum fixâ genarum rubedine conjuncta recurrebat. Febris verò facillimè exhibitis ʒ.ij. vel iij *Corticis Peruv.* profligabatur, & puer pro tempore perfectè revaluit, utut recrudescente *veneno* post tres hebdomadas elapsas unum vel alterum *Febris intermittentis* paroxysmum passus fuerit; à qua, *Cortice* iterùm iterúmque post debita intervalla repetito, liberatus, hucusque optimâ valetudine utitur.

mùm malignâ, deinde inflammatoriâ, & tandem συνεχῆ.

Historia IX.

Filia Domini Tim sex annos nata, sub initium mensis Aprilis anno 1692. febre & tussi immani correpta, post triduum *Morbillosam efflorescentiam* perpessa est, quæ ad quinque dies protendebatur. At postquam evanuisset efflorescentia, febre συνεχῆ quotidiè horâ diei statâ periodicè recurrente, *Diarrhœâ immani*, *Tussi importunâ & summo virium languore* puella afficiebatur. Quo tempore ego accersitus ad reliquias *Veneni morbillosi* (quas superesse liquidò deprehendi) delendas, ʒ.ß. *Corticis Peruv.* in formam *Boli* redactam illicò exhibendam jussi, repetendámque quartâ quâque horâ solut. *in cochl. Julap. cordialis* temperati: Primæ dosi *laudan. liquid. gutt. vj.* & deinceps alterno cuique *Bolo* addendas curavi; undè febris spatio bidui, tussis, diarrhœa, & reliqua symptomata multùm allevabantur. Ob phlogosin autem, quæ certa diei horâ præsertim in genis sese quotidiè prodebat, adhuc superstitem, ʒ.iv. vel v. sanguinis è brachio tertio die detrahenda, jussi, atque *Bolos Febrifugos* repetendos. Undè post xxiv. horas per totum diem puella ἀπυρέτος manebat, atque ab omnibus symptomatis liberata planè revalescebat. Hebdomadis autem duabus elapsis, appetitu priùs prostrato, revirescentiam aliqualem febris periodicam sensit, quæ citissimè viribus *Cortic. Peruv.* repetiti victricibus cedebat. Quocircà, prophylaxeos gratiâ alvum post octo dies elapsos bis, tèrve *Decoct. Amar.* & *syrup. de spin. cervin.* subducendam duxi, & post singulas evacuationes *Corticem* incunctanter repetendum, & indè optimè convaluit.

Febris Morbillosa post efflorescentiam peractam in συνεχῆ *quotidianam, diarrhœâ, tussi & languore maximo comitatam mutata.*

Historia X.

Accersitus ad invisendum filiolum *Dominæ Philips* habitantis in vico dicto *Le-Old-Change*, qui ante quinque hebdomadas *Scarlatinâ febre* laboraverat, cujus efflorescentia minùs vigebat, & diutiùs protendebatur, undè à reliquiis *Fermenti* istius morbi non subactis ad dies 35. continuâ diarrhœâ puer penè conficiebatur, cùm primùm ad eum accessi animadverti os & labia tumida, inflammata & exulcerata, tanquam à toxico epoto, & puerulum ad ultimum marasmi gradum ex diutino alvi fluxu redactum. Naturâ autem ob summum virium languórem jam planè succumbente ac à *Veneno* triumphatâ, nullum febris præsentis κρίσιμον ex temperie, urinâ, vel pulsu desumere potui; spiritus enim certamini impares, nihil amplùs moliri valebãt. Undè ἀπυρέτος, venenatus licèt & confectus

Diarrhœa pertinax, & vires penitùs fracta post febrem Scarlatinam.

mihi videbatur. Ideóque ante omnia symptoma ferale, alvi nempè fluxum, *Decocto albo* in locum potûs ordinarii suffecto, & copiosâ alcalium exhibitione modo sequenti quadantenùs cohibere sategi.

℞. *Ocul.canc.preparat.pulv.è chel.cancr.simpl.coral. rub. preparat.* an. ʒ. ß. *M.F. Pulvis quem in cochl. iij. Julap.cordialis ex Aqu.lactis alexiter.cinnam. hord. epidem.* & *syrup. Caryoph* confect. ministrandum jussi, repetendúmque deinceps ter in die ad triduũ. Diarrhœâ autem hoc modo sedatâ, & viribus indè quadantenùs resarcitis, *venenatum fermentum* colliquationis causam propriâ *Antidoto* aggrediebar, exhibui scilicet *Cortic. Peruv.* ϑ. *j.* cum *gutt.iv. laudan.liqu.* & *syrup. caryoph.* tantillo in bolum redact. ter in die per quatriduum, undè puer ex orci faucibus liberatus sensim revalescebat.

Historia XI.

Febris Scarlatina symptomatis dirissimis & pestilentialibus comitata.

Ante sexennium mediâ æstate simul decumbebant in domo Amici mei integerrimi *Domini Hook* Mercatoris habitantis in vico dicto *Pye-Ally* prope *Fenchurch-street*, tres ejus Filiæ, Filiolus unicus, atque *Domina Barnardiston* ejus Matertera, Matrona annos septuaginta plus minùs nata. Omnes quasi *Veneno* deleterio perculsi febre συνόχῳ unum tenorem servante corripiebãtur, *Tussi ferinâ, comate, delirio*, cæterisque malignitatis symptomatis haud obscuris afflicti. Ideóque naturâ symptomatum id exigente, *alexipharmaca* mitiora exhibenda, atque *Epispastica* applicanda jussi. Die autem morbi quarto, quinto, vel sexto, singuli *Scarlatinã* efflorescentiam per cuticulam ubique sparsam perpetiebantur, eámque per septem, octo, vel decem dies protensam. Duæ è filiabus atque filiolus quarto, vel quinto efflorescentiæ die *Parotidibus* insignibus affligebantur, undè deglutitio adeò præpediebatur, ut in præsens vitæ subsidium (inflammatione urgente, & forti arteriarum vibratione adhortante Venam secare & moderatâ manu sanguinem detrahere coactus essem. *Alexipharmacorum* autem & *Vesicatoriorum* ope continuatâ glandulæ *Parotides* (utut *Venæsectione* earum dolor & ardor mitigarentur) debito tempore exulcerabantur, atque Apostematis ruptis pus acre & corrosivum per nares, aures & fauces copiosè egerebatur, undè triginta dierum spatio sensim revalescebant. Filia autem natu secunda die tertio vel quarto Efflorescentiæ immaniter vociferabatur præ dolore ingente axillam sinistrã occupante. Quocirca sanguinem è brachio adverso detraxi ad dolorem mitigandum, ex quo dolor allevabatur. Continuatis autem remediis *Alexipharmacis* tumor increvit buboni non dissimilis, qui tandem exulceratus pus copiosum per plurimos dies effudit, quo demum sanato integram sanitatẽ formosa ac elegans puellula recuperavit. Verùm *Domina Barnardiston* cùm ad plures dies malè se habuisset, & omnẽ remediorum usum neglexisset, tandem post *vj.* vel *vij.* dies elapsos *Carcinomate* paulò supra pubem corripiebatur, quod spatio unius vel alterius diei præ virulentiâ *Veneni* per partem affectã excreti *Gangrenâ* tẽtabatur. *Alexipharmacis* autem & *Epispasticis* diligenter adhibitis, & auxiliis Chirurgicis peritè applicatis, præter spem adstantium ab hâc peste, licèt difficulter admodùm, evasit, atque posteà ad tres annos superfuit. A peste (inquam) evasit, quoniam *Venenum* morbi prædicti, *Pestilentialis fermenti* malignitatem adæquabat; & si quandò *Venenum* istiusmodi Morbillosum crisi perfectã per cuticulam propelli haud potest, tanquam *Venenum pestilentiale* glandulas spontè petit narium, faucium, inguinum, &c. eásque inflammat & exulcerat, necnon

Carcinomata,

Carcinomata, *Bubones* & *Parotidas* excitat. Quantùm tonsillas, uvulam, fauces, nares, & quamdiù intumuisse vidi! quàm turgida nonnunquàm labia! & quàm sordidâ scabie obducta & exulcerata ab eadem causa animadverti! ut nuperrimè filiolo Domini *Blaney* accidit, qui post efflorescentiam peractam febre, comate, & prædicto symptomate diù affligebatur.

CAPUT VI.

De Variolis, earum subjecto, stadiis & differentiis, necnon de causâ Variolarum continente atque procatarcticâ.

Descriptio Variolarum.

MOrbus de quo jam sermonem instituimus, est *Febris conjuncta cum inflammatione, quæ cutim veram simul ac cuticulam occupat, cujus Exanthemata pro ratione Veneni morbifici plus minùs deleterii*, vel *in unum confluentia*, vel *sibi invicem coherentia*, vel *penitùs discreta in superficie corporis ubique in conspectum veniunt.* Sub-

Cutis vera subjectum Variolarum.

jectum horum exanthematum esse cutim veram simul ac cuticulam probari potest primò ex renitenti tuberculorum duritie, quæ ab ipsis eorum primordiis tactu percipitur; cuticula enim utpotè tenuissima membranula nequaquam adeò crassescere & acuminati potest. Secundò ex pustularum Variolosarum maturatione non minùs idem constat; nam liquor ille tenuissimus qui in cuticulæ efflorescentiis è vasis suis secernitur, subtilissimus cùm sit, atque sine ope glandularum separatus, proindéque illi congener, qui in *Rheumatismo* & *Arthritide*, è nervis & musculorum tendinibus scaturit, ejusmodi *Maturationis* haud capax est. Denique res ἀνοσία patet, namque deformes istæ foveæ in cute sæpiùs excavatæ, inibi diù durant postquàm cuticula integrè renascatur.

Stadia morbi quatuor.

Apprimè autem hìc notatu digna censeo quatuor illa *Stadia* quæ Morbus iste solenniter decurrere solet, *Apparatum* scilicet exanthematum, *Eruptionem*, *Maturationem*, atque *Declinationem*, quippè Morbus adeò insignem mutationem in variis hisce stadiis subit, (præsertìm ubi mali moris fuerit) à peculiari symptomatum in unoquoque stadio succrescentium catervâ, ut difficile admodùm sit, hâc distinctione omissâ, veram ipsius morbi ideam formare, symptomatum causas eruere, signa diagnostica vel prognostica ritè proferre, vel indicationes curativas rationi congruentes elicere & stabilire. Ideóque primò ætiologiam hujus morbi generalem indagare, ejusque causam tum continentem, tum procatarcticam eruere conabimur, atque intereà rationem discriminis inter malignas variolas & benignas non præteribimus. Hoc fundamento posito, ut clariùs & distinctiùs futuri sermonis filum pertexamus, quatuor morbi *Stadia* seriatìm, more historico percurremus, ut indè cuiquam in Arte Medicinali exercitato fas sit promptam atque facilem cujuscunque symptomatis rationem reddere, atque indolem morbi variam, sivè benignam, sivè malignam, & certum eventum perspicere, simul & Methodum curandi rationalem in unoquoque morbi stadio instituere. Quod pensum eo nomine lubentissimè aggredimur, ut Medicus in quocunque stadio advocatus fuerit, sciat expeditiùs quo pacto, & quam ob rationem pro-

cedendum sit, potissimùm cùm mos, vel ob ignorantiam, vel avaritiam vulgi, ferè in hoc morbo ubique prævaluerit, Medicum seriùs advocandi.

Descriptio stadiorum. Cùm dico *Apparatum*, intelligo tempus illud omne à primo morbi insultu usque ad universalem exanthematum eruptionem incœptam. Universalem, inquam, námque haud rarò videre est primo ipso invasionis die pustulam unam vel alteram in facie, collo, vel manu, quasi *Eruptionis* futuræ prænunciam, quæ cæteras magnitudine & vigore longè superans, indè à Nutricibus & Mulierculis linguâ vernaculâ nuncupari solet, *The Master Pock*, *Eruptio* autem harum pustularum sporadicarum haud jure meritò pro criticâ habenda est, vel morbus indè censendus secundum suum stadium iniisse. In secundo enim stadio, Universali exanthematum eruptione in facie, collo & manibus primùm incœptâ, atque dein in trunco & artubus inferioribus continuatâ, crisis pro ratione morbi plus minùs benigni, completa, vel saltem incompleta perficitur, & symptomata saltem in genere nervoso suborta, subitò vel evanescunt, vel notabiliter diminuuntur, præterquàm in Variolis summè malignis, quæ symptomatis omnibus exacerbatis funestâ crisi in hoc stadio nonnunquam terminantur. *Stadium tertium* est totum illud tempus quod teritur in maturandis *Variolis*, sivè concoquendo sero venenato exanthematum in pus legitimum. A quo tempore demùm incipit *Stadium ultimum*, in quo pustulis exarescentibus & scabie obductis, intumescentia faciei, manuum & pedum undiquaque declinat.

Variolarum ætiologia. *Causa Continens* hujusce morbi est *Venenum* activum, atque in lacessendo procax, intimè spiritibus implicatum, quod prout magis vel minùs deleterium est, eos magis vel minùs pessundat, aut lacessit & interturbat, donec tandem spiritus totis conatibus hostem per glandulas cutaneas, portam à naturâ designatam, criticè persequantur atque propellant, (massâ humorum à *Veneno* peculiari modo in hunc finem prædispositâ.) Undè fibrillis porulorum à nisu spirituum contendentium jam constrictis, cruor tubulos præterfluens, inibi quadantenùs stagnare incipit, atque virulentum ac acre suum serum, in hisce partibus deponere; undè partes affectæ primùm inflammantur, & dein corroduntur & exulcerantur. Hæc mihi videtur esse ratio formalis hujus morbi.

Causa procatarctica. Venenum autem hoc vel sensim intùs natum est, vel ab extra ex contagione admissum. Prius in actum ducitur à frigore in poros cutis invadente, aliisve quibuscunque aëris ambientis injuriis; à crapula, vel cibis *δυσπέπτοις*, sivè à forti hujus morbi idea in phantasiâ impressâ, vel à metu, mœrore, aut quocunque alio animi pathemate graviori, quod spiritus interturbando eorum œconomiam pervertit, & semina morbosa in eorum sinu delitescentia excitat. Alterum verò, quoties hic morbus *Epidemius* est, confertim cum aëre vel inspirando hauritur, vel poros cutis ingreditur, & primo momento spiritus miasmate deleterio inficit.

Differentia inter Variolas causa. A gradu hujusce *Veneni* spiritus plus minùs pessundantis & obruentis oritur distinctio illa *Variolarum* apprimè animadvertenda in *benignas* & *malignas*, in unoquoque morbi stadio inter se valdè discrepantes; quas à sese invicem certis criteriis dignoscere, in Medicina exercenda multum momenti habet ut

eventum morbi prædicet Medicus, ut indicationes curativas eliciat, atque methodum medendi instituat. In primo morbi insultu ubi *Venenum* intimè spiritibus implicatum est, atque proindè tota ferè tragœdia in genere nervoso agitur, utut febris sæpiùs speciem plus minùs malignam induat, (uti ex *delirio*, *affectu comatoso*, *subsultu tendinum*, *insultibus epilepticis*, *prægrandi lumbagine*, cæterisque id genus symptomatis constat) pro præsenti tamen spirituum vel *Veneni* robore & præpollentiâ, morbus *malignus* vel *benignus* appellari debet. Nonnunquàm spiritus ac si letho icti adeò deficiunt, ut vix hostem adoriri, seu aciem instaurare valeant, ut ex debilitate pulsûs patet. Æger intereà in statu ferè ἀπυρέτῳ jacet, undè Natura in proximo morbi stadio planè succumbit, & * nullàm crisin eruptione Variolarum tentat (quod admodùm rarum est) vel saltem infidam ac imperfectam assequitur, undè febris vel adhuc superstes † *Continua* fit, aut saltem tempore *Maturationis* vel *Declinationis* funestè || revirescit. Nonnunquàm verò spiritus potiùs irritati quàm deleti, multo nisu & conamine hostem petunt, undè pulsus fortis & jactatio inquieta; *Venenum* per sedes, vomitus, imò aliquandò per hæmorrhagias, incassùm licèt atque symptomaticè propellitur. Modò spiritus in hâc contentione adeò sese expandere valeant ut totum virus è sinu suo prorsùs excutiant, crisis proximo stadio subsecutura fit fida ac perfecta, *Variolæ* erumpunt magnitudine, colore, & figurâ regulari, eæque mites ac benignæ, quæ ex vigore spirituum influorum citò crescunt & maturantur, atque demùm tempore determinato declinant & exarescunt, sine febre quâcunque recidivâ; adeò ut æger regimine debito adhibito, sine remediorum suppetiis spontè revalescat. Hujusmodi sunt *Variolæ* linguâ nostrâ vernaculâ dictæ * *The Chicken Pocks*, quarum pustulæ utut solito majores, admodùm raræ hic illic spargantur, & post molestos apparatûs labores ad biduum vel triduum exantlatos, *Veneno* criticè & perfectè eliminato, unâ nocte turgent, & tertio die post citam *Maturationem* incrustatæ exarescunt, sine febre, vel alio quovis molesto symptomate præter dolorem partium affectarum inflammatorium. Ad has propè accedunt † *Variolæ* quæcunque perfectè *Discretæ*, modò non adsint *Petechiæ* interspersæ, vel alia aliqua spirituum deletorum indicia cum pulsu debili conjuncta, (quæ rariùs me in hac specie *Variolarum* observâsse memini.) Exacto enim triduo apparatûs, (quo spatio spiritus cum *Veneno* colluctantes varia dira symptomata præsertim in genere nervoso producunt) illicò secundo Eruptionis die, *Veneno* crisi perfectâ exterminato spontè exulat febris, diráque quæcunque symptomata; nec unquam posthàc (adhibito debito regimine, & ministratis Opiatis necessariis) vel in *Maturatione* vel in *Declinatione* recrudescunt. Ob vigorem etiam spirituum influorum minimè jam veneno implicatorum, citissimè, idque spatio determinato, scilicet tridui, maturantur exanthemata, atque demùm flavescentia sensim scabie laudabili obducta exarescunt. Siquidem lege quasi unumquodque hujus morbi stadium, Natura ubi *Veneno* delitescente vel malo regimine non fuerit impedita, spatio tridui emetiri solet; undè Mulierculæ & Nutrices deceptæ, nonum morbi diem (cujuscunque speciei Variolæ fuerint) pro critico habent, ac si æger posteà extra periculi aleam poneretur. Cùm non insolens sit videre, ob

* *Vide Hist.* 39.

† *Vide Hist.* 28. &c.

|| *Vide Hist.* 17. &c.

Variolæ benignæ.

* *Vide Hist.* 2.

† *Vide Hist.* 3.

vigorem ſpirituum *Veneno* implicatorum depreſſum, puſtularum maturationem (utut tempore deſignato cætera ſtadia decurrantur) admodùm ſeram, nempè ad diem || morbi decimum quartum, decimum octavum, vel quidem vigeſimum protenſam. Verùm quidem eſt quod Variolæ (*Diſcretæ* licèt) ubi frequentiores fuerint, & *Cohærentes*, utpotè quæ propè ad *Confluentes* accedunt, atque indè naturam quaſi mediam participant, non rarò animadvertantur * *Depreſſæ*, *Seſſiles*, ſerò maturatæ, atque tempore *Maturationis* ad inſtar *Malignarum* & *Confluentium* ſalivatione, atque febre recrudeſcente exceptæ ob criſin in eruptione minùs perfectè factam, undè virus deliteſcens potiùs pro tempore retuſum quàm penitùs deletum poſt inducias duorum dierum infidas (veluti febris intermittens) revireſcere atque prælium inſtaurare ſolet. Verùm has haud perfectè *Diſcretas* cenſeo, atque proindè ad claſſem alteram *Malignarum* & *Confluentium*, de quibus jam ſermonem habituri ſumus, referendas duco.

|| *Vide Hiſtor.* 49 53. &c.

* *Vide Hiſtor.* 15. 16. 17. &c.

Variola maligna.

Ubi igitur ſpiritus è contrà ſivè à toxico ſummè deleterio in primo morbi ſtadio obruantur & ferè extinguantur, ſivè ob ſiniſtrum aliquod accidens in regimine, vel in primo, vel alio quovis ſtadio adeò peſſundentur ut indè certamini impares fiant, (quæ ſpirituum proſtratio maximè à debilitate pulsûs & febris manſuetudine dignoſcenda eſt) criſis, quam Natura in ſecundo ſtadio aggreditur, *veneno* ex parte duntaxat profligato, imperfecta & infida ſequitur; cujus defectûs ſymptomata moleſta ſimul ac funeſta indè ſuboriri ſolita, in ſequentibus morbi ſtadiis, ſcilicet *Maturatione* ac *Declinatione* magis quàm in prioribus, in conſpectum veniunt, licèt in hiſce ipſis nonnunquàm non pauca adſint. Siquidem ſpiritus *Veneno* adhuc ſibi intimè commiſto irretiti atque ferè enecati haud valent maſſam ſanguinis & humorum (cui lege Naturæ præſunt) dirigere, atque tempore criſeos intra cancellos debitos cohibere, undè confertim undique unà cum effloreſcentiâ *Scarlatinâ* cuticulam occupante * *Confluentes*, vel ſaltem *Cohærentes* erumpunt Variolæ. Malum ſanè omen, atque funeſti eventûs utplurimùm præſagium; eò pejus autem, ſi Variolarum interſtitiis, vel in ipſarum apicibus † petechiæ, veſiculæ aqueæ, maculæ purpureæ, præſertim ſi nigræ in cuticulâ effloreſcant; exindè enim de gradu *Veneni* intùs latentis intenſo, atque indole febris malignâ ritè conjicere fas eſt, quæ quidem jam *Petechialis*, vel *Purpurata*, jure meritò audit, vel *Peſtis* ipſius naturam ſapit, atque mortem præ foribus in procinctu eſſe denunciat. * Equidem nonnullos *Petechias* & eruptione *miliari* notatos, ubi Variolæ fuerant *Diſcretæ*, eruptionis ſecundo vel tertio die inexpectatò delirantes, ſtupore profundo obrutos, vel ſpaſmis & lipothymiis confectos derepentè è vivis ſublatos memini. † Ubi verò *Maculas nigras* ſpirituum planè deletorum & extinctorum nuncias, in cuticula ſparſas conſpexerim, compagem ſanguinis adeò ſolutam, atque ob defectum ſpirituum regentium mortificatam, & in fluorem converſam obſervavi, || ut exanthemata extra cutim nuſquam propelli potuerint; verùm inſtar punctorum nigricantium profundè delituerint, dum cuticula intenſâ rubedine tincta, atque cutis ipſa quaſi eryſipelate affecta, ubique æqualiter intumuerit: undè æger ichorem ſeroſum, lintea viridi colore inficientem, è naribus, pulmone, utero, reni-

* *Vide Hiſtor.* 14. 36. 37. 38. &c.

† *Vide Hiſtor.* 27. &c.

* *Vide Hiſtor.* 16.

† *Vide Hiſtor.* 37. 38. 39 40.

|| *Vide Hiſtor.* 41.

bus, inteſtinis, ventriculo, imò & ſingulis dentium alveolis profuderit, demùm citiùs vel ſeriùs, ſemper autem in primo vel ſecundo morbi ſtadio, ſcilicet ante *Maturationem* incœptam, deliriis, comate, atque cæteris iſtiuſmodi vacillantium ſpirituum ſymptomatis confectus purpuream animam efflaverit; neque unquam aliquem hoc modo laborantem (uno excepto) quâcunque methodo, quocunque conſilio optimorum & expertiſſimorum Collegarum uſus fuerim, evaſiſſe memini. Indéque hanc ſpeciem Variolarum ſemper pro peſte maximè exitiali, ac quaſi morte incœptâ, habere ſoleo.

Licèt autem *Venenum* non in gradum adeò intenſum evehatur, nec ſymptomata iſtiuſmodi funeſta ſeſe in conſpectum dent; tamen Variolæ *Confluentes* & *Cohærentes* pro ratione ac gradu ſuæ malignitatis, dubium eventum in ultimo morbi ſtadio ſemper denunciant. Virulentia enim intùs retenta, quæ ſpiritus debilitando, & imperio in humores, quo lege Naturæ pollent, ſpoliando, anſam primam præbuit feſtinanti huic & præproperæ Variolarum *Confluentium* & *Cohærentium* eruptioni in ſecundo morbi ſtadio; non poteſt non inſuper œconomiam ſpirituum interturbare, atque indè in ſtadiis reliquis febrilem luctam de novo inſtaurare, & novas ſpiritibus moleſtias perpetim creare. Ea enim eſt natura Principii Vitæ, ſeu ſpirituum animalium, ut quamdiù ab hoſte laceſſantur, non poſſint non luctari, atque niſu virium, quæ ſuperſunt maximo, adverſus illum contendere. Indéque fit quod febris, quæ ſaltem ſecundo eruptionis *Variolarum benignarum* & *diſcretarum* die, *veneno* irritante jam prorsùs eliminato, unà cum deliriis, vigiliis, cæteriſque ſpirituum laceſſitorum ſymptomatis exulare ſolet, in *Confluentibus* & *Malignis*, ipſiſſimis iiſdem ſymptomatis, vel forſan auctis & gravioribus comitata, * per reliqua ſtadia protendatur. Aut ſi fortè ob miaſma non adeò intenſum ſpiritibus communicatum ſecundo criſeos die, totis conatibus ſeſe quantùm poterant maximè expanderint, febris quadantenùs miteſcere & cicurari incipiat; nihilominùs poſt inducias infidas primo *Maturationis* die, prælio recèns inſtaurato, tanquam febris † Συνεχὴς revireſcit, atque indies aucta, niſi artis ſuppetiis præveniatur, demùm inſtanti *Declinatione* cum ſymptomatis funeſtiſſimis ſociata ægrotantem è vivis tollit.

* *Vide Hiſtor.* 28. 17. 18. 15 *&c.*

† *Vide Hiſtor.* 19. 20. 21. 22. *&c.*

Exanthemata etiam, ubi in maligno ſtatu vel ſimul confluant, vel cohæreant (ac ſi morbus penitùs diverſus à *Variolis* benignis foret) à puſtulis *Diſcretis* in ſingulis ſtadiis valdè diſtant. Primo enim *Eruptionis* die ob inordinatum ſpirituum vacillantium niſum, qui jam humores certo regimine moderari nequeunt, ‖ pori glandularum cutanearum ubique & confertim conſtringuntur, atque ab effrænatâ & venenatâ colluvie inibi ſecretâ, ſine delectu vel ordine quovis, ac ſi à plagâ urticæ exaſperantur; undè puſtulæ ferè ut in *Morbillis* formam incertam obtinent, ac indiſtinctæ in unum confluunt, aut ſaltem ſimul cohærent. Secundo verò aut tertio die ob exitialem eorundem ſpirituum influorum languorem tuberculi recèns nati neque baſes ſuas ſensim dilatant, neque acuminantur in ſummitate, verùm utut numero augeantur, *Seſſiles*, *Depreſſi*, & ſine vivido colore, ſemineces & quadantenùs luridi, vel ad livorem vergentes manent.

Variolarum malignarum exanthemata.

‖ *Vide Hiſtor.* 36. 37. 38. 39. 40.

Primo autem *Maturationis* die, (quo tempore lege Naturæ ſerum venenatum in tuberculis ſecretum turgeſcere incipit, & cuticulam à cute verâ ſeparare, undè apices Variolarum utpotè lymphâ referti derepentè acuminari & albeſcere ſolent) apices inquam dicti ſecretrice glandularum facultate ob ſpirituum venenatorum languorem jam plurimùm deficiente, liquore planè deſtituti ad inſtar ſquamarum prorsùs *aſperi & aridi redduntur, vel lymphâ parciùs miniſtratâ in medio depreſſæ ſubſidunt. Baſes autem *Exanthematum* colorem luridum quadantenùs livideſcentem quaſi ſtrangulatæ referunt. Peſſimum ſanè omen, atque mortis inſtantis prænuntium, ſi non per glandulas *faucium* & *renum* patentiores, aut aliam aliquam portam convenientem ſpiritus Arte vel Naturâ expanſi peſtiferum hoc *Venenum* eliminare moliantur; cui foras amandando conſtrictæ glandularum cutanearum ſemimortuarum portulæ minimè ſufficiunt. Ab eodem ſpirituum venenatorum languore procedit ſera admodùm *Puſtularum* in ſequentibus hujus ſtadii diebus *Maturatio*, & hoc ſtadium, quod lege Naturæ tribus diebus ſicut præcedens ſtadium (ubi ſpiritus influi *Veneno* prorsùs evicto nativo vigore pollent) abſolvitur, † ſæpiùs ad decimum quartum, decimum ſeptimum, imò vigeſimum uſque diem protenditur priuſquam ſerum in tuberculis ſecretum concoqui, & in pus laudabile converti queat. Adeò difficilè eſt hujus ſtadii terminum in *malignis* & *confluentibus* Variolis præſtituere; Natura ſiquidem libera ac integra plus unius vel alterius diei curriculo, quàm languida & oppreſſa viginti diebus efficit, indéque ſæpiùs videre eſt *confluentes* & *cohærentes* iſtas Variolas quæ per hebdomadam unam vel alteram flaccidæ, atque ſero limpido ſemiplenæ fuerant, (ægrotante interìm moleſto *Ptyaliſmo*, atque febre, deliriis, vigiliis, cæteriſque ſpirituum cum *Veneno* colluctantium ſymptomatis penè confecto) cùm primùm *Venenum* per glandulas ſalivales, vel aliam portam vicariam exterminetur, & febris ſpiritibus non ampliùs laceſſitis, ſponte exulet, ſpatio unius noctis, licèt decimo quarto vel decimo ſeptimo morbi die, in partibus extremis ubi priùs non exaruerant, prorsùs turgidas, acuminatas atque pure laudabili refertas.

* *Vide Hiſtor.* 18. 36. 37. 38. 39. 40. *&c.*

† *Vide Hiſtor.* 49. 53. *&c.*

Ubi autem in ſecundo morbi ſtadio ſpiritus à prædominante *Veneno* ità deprimantur, ut Natura hoſtem per regiam viam, ſcilicet poros glandularum cutanearum propulſare haud potis ſit, neceſſe eſt totam Machinam ſpaſmis confectam, ac ſi venenatam illicò corruere, niſi ab Arte vel Naturâ aliundè ſuppetiæ ferantur: Ideóque ad præſens fatum averruncandum Natura ejus eliminationem per portas patentiores, ſcilicet glandulas *inteſtinorum*, vel *faucium*, vel *renum* incunctanter moliri ſolet. * Prior conatus per alvum eſt ferè ſemper ſymptomaticus, atque languentis & corruentis Naturæ indicium, vires veneni auget, & fatum accelerat; ſecundo verò modo tanquam Tabulâ poſt naufragium, Natura haud rarò cunctando reſtituit rem, diutino ſcilicet & moleſto *Ptyaliſmo*, qui licèt ſub finem prioris ſtadii nonnunquam invadat, uſitatò autem incipit, primo *Maturationis* die, cum moleſtâ deglutitione gutturis, dolore, cæteriſque id genus ſymptomatis ſociatus, à quo tempore glandulæ cutaneæ officio ſuo deſunt: modò vires ſpirituum pares fuerint huic officio fungendo, & ſalivatio ſatis copioſa procedat, atque per to-

* *Vide Hiſtor.* 50.

Salivatio.

tum *Maturationis* stadium protendatur, quousque scilicet hâc viâ vicariâ *Venenum* penitùs ejiciatur, res est in vado, æger utut molestis salivationis symptomatis vexatus, ferè ἀπύρετος jacet, atque præsens vitæ discrimen crisi licèt tardâ & succedaneâ effugit, quomodocunque Variolæ intereà sese habeant. * Si verò ex languore spirituum huic muneri obeundo imparium, id *Veneni* quod supereſt salivatione copiosâ non satis propulsetur, pari passu æger febricitat; Sin ob siniſtrum aliquod accidens, uti *Hæmorrhagiam*, *frigus* in poros invadens, vel quodcunque aliud hujusmodi, quod spiritus pessundet, derepentè ante *Maturationem* perfectam, scilicet priusquam totum virus protrusum fuerit, salivatio sistatur, illicò exanthematis præmaturè & inopinatò exarescentibus, febris pro gradu *veneni* adhuc superstitis plùs minùs deleterio, magis minúsve maligna exoritur, quæ utut primâ invasione συνεχὴς fuerit, citissimè in συνοχὸν malignam & fatalem degenerat, spasmis, deliriis, subsultibus tendinum, cæterisque id genus symptomatis funestis & exitialibus comitatam.

* *Vide Hist.* 57. 58.

Huic *Salivationi* nimis properè declinanti succedaneum non rarò animadverti *Profluvium Urinæ* limpidæ copiosum & ferè diabeticum, cujus eventus secundissimus fuit, atque *Venenum* quod supererat per renum glandulas propellebatur quod è glandulis faucium ampliùs excerni non potuit; cataractis enim hisce reseratis, † illicò febris, anhelitus, pectoris angustiæ, deliria, cæteráque funesta symptomata mirum in modum derepentè sublevabantur, & exanthemata ipsa reduce quasi spiritu animata vigebant quadantenùs & turgescebant, ac in pus convertebantur, æquè ac si *Salivatio* ipsa non omninò ante justum tempus defecisset. Insuper hoc *Urinæ profluvium* salivatione post unum vel alterum diem redeunte non rarò excipi solet, & quidem generaliter loquendo, copia urinæ in omni hujus morbi stadio benè præsagit, ejúsque suppressio, aut frequens & inanis micturitio malè, ut jam diù Medicis innotuit: undè mihi persuasum est hasce renum glandulas salivalibus in hoc *Veneno* exterminando opitulari, uti salivales nonnunquam esse vicarias glandularum cutanearum antè obsérvavimus.

Profluvium urinæ salivationi succedaneum.

† *Vide Hist.* 33. 34. 35.

Ubi verò salivationis ante *Maturationem* Variolarum completam præmaturè declinantis (glandulosis faciei partibus ubique derepentè detumescentibus) nullâ aliâ succedaneâ lymphæ venenatæ excretione, defectus suppleatur, provida Natura præsens machinæ tutamen molitur amandando quod supereſt inimici feri in partes quascunque corporis extremas, manus scilicet, pedes, vel scrotum, & || præputium ipsum, inibíque cum bonis avibus deponit congeritque (Variolis interim ex hoc Naturæ conatu matureſcentibus, atque febre declinante, ac si salivatio ad debitum tempus superstes durâsset) utut hasce partes indè in adeò immensam molem ultra tonum nonnunquàm indè distentas viderim, ut metus jure meritò mihi incuteretur, nè mortificatio ex subitâ flammæ vitalis extinctione in partibus intumescentibus mox sequeretur, licèt nusquam aliquid hujusmodi hactenùs eveniſſe memini.

|| *Vide Hist.* 56.

Verissimum quidem est me semel * Virginem nobilem *Variolis cohærentibus* undique obsessam vidisse, quæ persistente adhuc salivatione copiosâ, Variolis interim haud satis maturatis, vel in facie ipsâ scabie obductis, ob *Vene-*

* *Vide Hist.* 53.

vum inexhaustum intùs delitescens, sine febre observabili, vicesimo primo morbi die mediâ salivatione, fatis cedere coacta fuit; cujus accidentis in triginta annorum praxi nullum aliud simile unquam observavi.

Neque in ipso ultimo Variolarum *confluentium* & *cohærentium* stadio desunt delitescentis *Veneni* indicia ac symptomata; imò jam ea sæpissimè in gradum funestissimum evehuntur, unde ii qui ex cæteris morbi stadiis ægrè admodum evaserant, sæpiùs derepentè ac inopinatò confecti supremum claudunt diem, cæterique qui Artis ope superstites non nisi multis, iisque molestis symptomatis malè mulctati, ex orci faucibus eripiuntur. Atque horum omnium symptomatum ratio clara ac evidens à languore spirituum adhuc *Veneno* irretitorum jam sæpiùs memorato solummodò petenda est. Siquidem ubi Natura (spiritibus à *Veneno* superante jam deletis & ferè enecatis) victa, non ampliùs par hosti eliminando planè succumbat & manus det, exanthemata acri humoris secreti virulentiâ irritata, molesto pruritu stimulantur, & ubique ac confertim † *Scabie nigrâ* quasi sphacelo visu horrendo obducuntur, quæ incrustata ac rimosa à cute turpiter sanie fœdatâ decidit; undè scabies partibus affectis, præsertim faciei recèns obducta iterùm iterúmque revirescit, *Ptyalismus* etiam illicò subsistit, (oculis, qui jamdiù occlusi fuerunt, demùm à repentinâ faciei detumescentiâ quam neque profluvium urinæ, vel intumescentia extremorum artuum excipit, spontè apertis) undè æger à reliquiis phlegmatis glutinosi bronchiis impacti, atque lymphâ recèns ministratâ non ut priùs in fluorem adacti strangulatus, brevi anhelosus perit: A *veneno* autem in deleterium ac pestiferum gradum jam provecto ac intùs occluso recidiva indè suboritur febris, eáque continua, mali moris ac fatalis, deliriis, vigiliis, subsultibus tendinum, cæterorúmque exitialium & funestissimorum symptomatum satellitio stipata, à qua miserus & attritus æger vix aut ne vix, idque non sine sequentibus *Vesicatorius*, *Alexipharmacis*, *Opiatis*, cæterisque Artis suppetiis usquàm liberatur, neque ut in *Variolis benignis* ubi *Venenum* penitùs ab initio extrusum fuerit, cibum appetit, sed, febricula ex reliquiis *Veneni* delitescentibus quasi hecticâ detentus, adhuc sitit, & appetitu privatur, diutiùs sæpissimè languet, quousque scilicet *Venenum* tandem aliquandò per ‖ *Furunculos* frequentes in extremis digitis, & toto corporis habitu subortos eliminetur, undè febris in συνοχὴν benignam mutata facilè ac brevi vires *Corticis Peruviani* victrices agnoscit. Ubi verò exanthemata ab initio effœta & arida, pauxillum tantùm *Veneni* eliminare potuerint, neque iste defectus à providâ Naturâ ptyalismo, profluvio urinæ, vel intumescentiâ extremorum suppletus fuerit, utut æger multâ Artis ope, *Vesicatoriis*, *Alexipharmacis* & *Opiatis* sustentatus singula hujus morbi stadia decurrerit; *Venenum* prorsùs inclusum adeò sensim hinc incrementum sumpsit, ut indè *Febriculâ Hecticâ* sub finem quarti stadii accensâ ac diutiùs continuatâ, ac demùm * *Sphacelatione* ossium cervicis, maxillæ, humerorum & tibiarum tricesimo vel quadragesimo morbi die miserum in modum confectus è vivis tolleretur, quod bis vel ter me vidisse memini.

† *Vide Histor.* 62. 11.

‖ *Vide Histor.* 17. 18. 43.

* *Vide Histor* 59. 60. 61. 62.

Qui autem in hâc malignâ Variolarum specie *Venenum morbificum* salivatione, urinæ profluvio, vel quocunque alio modo partim excluserunt, tamen

hoc

hoc ultimum morbi stadium vix, aut ne vix absque summis angustiis molestissimisque symptomatis transigunt. A *Veneno* nempè quod adhuc supereſt spiritus irritati non possunt non luctari, undè † febris recidiva accenditur, benigna licèt, quæ more συνεχοῦς quotidiè exacerbatur & remittit periodicè donec Arte vel Naturâ seminium venenatum penitùs exterminatum fuerit, atque || unusquisque hujus febris utut mitis ac benignæ paroxysmus, ubi vires priora morbi stadia decurrendo fractæ fuerint ac depressæ, deliriis, vigiliis, cæterisque ejusmodi diris symptomatis non rarò comitatus est, undè quàm citissimè, scilicet post unam vel alteram exacerbationem in συνοχὸν malignam ac funestam degenerare solet, undè de vita ægrotantis jam penè conclamatum est. Natura autem interea, scilicet dum febris συνεχοῦς typum servet, quippè quadantenùs victrix & superior, vel jam non desinit pro modulo virium quæ supersunt per glandulas salivales, vel quidem per exanthemata ipsa incrustata licèt ac scabie obducta, seu quamcunque aliam portam patentiorem hostem à tergo prosequi; undè æger miserè attritus * ærumnosâ salivatione & scabie ulcerosâ diutiùs mulctatur, atque indè hoc morbi stadium quod tribus diebus in *Variolis* benignis decurri solet, non rarò, ubi tandem ex morbo æger evadit, per hebdomadam unam vel alteram protenditur, si Naturæ reliquias *Veneni* expellenti *Antidoto* aliqua copiosè ministratâ opem non ferat Medicus. Eò molestior autem jam & ærumnosior est hæc salivatio recidiva, ob vires priùs attritas, necnon quia vigore *Veneni* æquè ac spirituum deficiente, lympha non adeò copiosè per glandulas salivales excreta, tenacem quandam glutinositatem acquirit, undè difficiliùs excernitur, atque viribus ad profundam expectorationem haud sufficientibus, æger ferè omni momento suffocationis discrimen subit. *Scabies* etiam quâ jam exanthemata obducuntur, quæ in *Variolis benignis* primo *declinationis* die flavescit, secundo penitùs exarescit, & proindè tertio, ferè squamarum ad instar decidit, jam ex humore venenato subnigra redditur, eóque quasi ex † perenni fonte indies ministrato, & spiritus debilitante seriùs concocta diutiùs hæret, atque iterùm iterúmque quotidiè renascitur, pure acri & venenato intùs concluso intereà cutim veram erodente, atque foveas aspectu turpes ubique sulcante; atque hæc scabies quò diutiùs adhæreat, vel sæpiùs renovetur, eò cutim magis deformem reddit. Cuticulæ autem elegantem nitorem fortè non minùs deformat tenuis illa & venenata colluvies, quæ à scabie deciduâ teneras admodùm & raras exanthematum partes continuò pervadens, sub ultimi stadii finem, hanc membranam sensim arrodit, glutinis instar lentore quodam cuticulam oblinens qui in porriginem furfuraceam sivè tenuem scabiem concrescens partes turpiter admodùm fœdat, & hi furfures || renasci non desinunt donec virulentiâ è spirituum sinu penitùs excussâ, massâ humorum benignâ & leni suâ temperie iterùm reduce potita fuerit. *Hydropicos & œdematosos artuum tumores, Ophthalmias, crophulas, Tusses pertinaces, Phthises pulmonares, Delyria melancholica*, cum aliis morbosis affectibus, *Variolas* malignas à tergo excipere solitis, enumerare nunc non est locus.

† *Vide Hist.* 22. &c.

|| *Vide Hist.* 24.

* *Vide Hist.* 35. 63.

† *Vide Hist.* 64. &c.

|| *Vide Hist.* 64. &c.

Ratio tantæ diversitatis inter differentes *Malignitatis* gradus in hoc morbo, (quantùm ego vel conjecturâ vel observatione assequi possum) petenda est à

vi ſpirituum animalium expanſivâ plus minùs deletâ aut obrutâ, ſivè ob innatam debilitatem primo ictu hæc vis ex improviſo peſſundetur; ſivè ex pathematis animi gravioribus malo regimine, aut ſiniſtro aliquo accidente in quocunque ſtadio, præſertim verò inſtante criſi deprimatur. * Priori de causâ morbus iſte nonnullis familiis ipsâ Peſte non minùs exitialis eſt.

* *Vide Hiſtor.* 53.

Variola maligna ex accidenti.

Ubi verò ex ſiniſtro aliquo accidente *Venenum* hancce indolem acquirat, utplurimùm non adeò præceps exitium imminet, utut enim deliquia frequentia, & pulſus debilis primum morbi ſtadium comitantia, exanthemata confluentia vel cohærentia in ſecundo, atque eorum depreſſio; color ſubluridus, & ſera *Maturatio* in tertio, ſpirituum languentium & *Veneni* deleterii indicia haud obſcura in toto morbi curſu ſeſe exhibeant, rariùs tamen priuſquàm ultimum morbi ſtadium attigerit, æger ſupremum claudit diem. *Petechiæ* etiam ſeu maculæ purpureæ (ſi quæ ſint) ſive quæcunque alia funeſta ſigna quæ mortem præ foribus eſſe denunciant, vix unquam † decimum morbi diem, ſeu *Maturationem* mediam antevertunt. Maculas autem nigras haud uſquam niſi in primo vel ſecundo morbi ſtadio ſubortas memini. Quid? quod virulentia hæcce accidentalis rarò vel nunquam primariam ac nativam vi ſuâ deleteriâ adæquat, ſed ſensim in gradum iſtum exitialem evehitur, nonnunquam etiam in tertio aut ultimo morbi ſtadio primùm animadvertatur.

* *Vide Hiſtor* 52. 45. *&c.*

Accidentia, quæ ſpiritus peſſundando *Venenum* in gradum adeò exitialem evehunt, ſunt præſertim Pathemata animi, vel errores in regimine: Ad priorem cenſum refero triſtitiam, || metum, anxietatem, intentam cogitationem, ſolicitum amorem, iram, & alia pathemata graviora quæ ſpiritus deprimunt, delent aut diminuunt, quo minùs holti adoriendo pares ſint; aut ſaltem eos interturbant ac agitant & (præſertim ſi criſeos tempore iſte tumultus contigerit) vigilias pertinaces accerſant, adeò ut humores nullatenùs in ordinem redigi queant; ſed exanthemata ubique poſteà confertim protrudantur. At iſtis tumultibus *Paregoricorum* ope cohibitis ſæpiùs Variolas irregulares in ordinem *Diſcretarum* ſpatio unius noctis redactas novi.

|| *Vide Hiſtor.* 7. 45.

Atque hinc proculdubiò infantes, ἀναΐσθητοι nimirùm, rariùs quàm adulti ſorte *Variolarum confluentium* & *malignarum* admodùm durâ plectuntur. E contrà verò ſtudioſi, intentè cogitabundi, meticuloſi, triſtitiâ depreſſi, anxii & ſoliciti amatores, ſæpè pertinaciter vigiles & deliri in ipſis *Variolis Diſcretis* ſupremum oppetunt diem, & in confluentibus & cohærentibus duriùs tractantur, & ægrè admodùm evadunt: Adeò ut ſi mihi optio daretur, nunquam hujuſmodi ægrotantibus medicinam facerem.

Accidentia autem quæ in regimine contingunt, ſunt quæcunque ſpiritus nativâ ſuâ ac miti temperie orbant, eos ſupra modum agitando, calefaciendo vel refrigerando. Spiritus enim animales calore ac motu moderato gaudent, & quò propiùs ad naturalem temperiem accedunt (quantùm ratio morbi patitur) minùs ægrotant, atque ad juſtam normam ſeſe magis expandentes, humores faciliùs compeſcunt & moderantur, cæteriſque muniis ad ſe pertinentibus feliciùs & magis ſtrenuè funguntur. Ideóque quocunque modo ſpiritus in quocunque morbi ſtadio vel * paulò ante primum inſul-

* *Vide Hi-*

tum, præsertim instante crisi interturbentur, in efferatos motus adigantur, vel justâ ac debitâ elasticitate privati deprimantur, *Venenum* non potest non in gradum exitialem evehi, cujus erroris æger in subsequentibus stadiis per totum morbi cursum seras solet pœnas dare, ærumnosâ & protensâ admodùm symptomatum strage, vel vitæ ipsius dulcissimæ dispendio. Ad hanc classem refero, *Ingluviem* paulò ante primum morbi insultum commissam, undè spiritus sarcinâ chyli crudi in ventriculo congesti non possunt non opprimi, atque nauseâ & vomitione perpetuâ lacessiri & fatigari; *Exercitia etiam vehementia*, quæ orgasmum in spiritibus ciendo iis multum officiunt: *Medicamenta* etiam *calida* copiosè & sine necessitate, præsertim instante crisi, propinata, & *Stragula* à mulierculis & nutricibus ægro febricitanti ad sudores copiosos eliciendos perperàm ingesta. E contrà verò *Frigus* in poros cutis durante apparatu, præsertim instante crisi, vel posteà sæpiùs admissum: *Venæsectio* officiosè ac sine evidenti causâ celebrata; ante omnia verò *Cathartica* paulò ante crisin exhibita, vel nonnunquam *emetica* & *opiata* spiritus delendo aut fatigando *Venenum* in pestiferum gradum mirum in modum evehunt. Atque benè novi quosdam post crapulam, ebrietatem, itinera, vel exercitia alia vehementia, hoc morbo correptos, qui ab œconomiâ spirituum interturbatâ, ac crasi humorum indè eversâ ac penitùs solutâ primo vel secundo apparatûs die, loco Variolarum regularium, præproperâ efflorescentiâ *Scarlatinâ* in cute ac si urticæ plagâ exasperatâ, & maculis nigris interspersis ubique notati purpuream animam hæmorrhagiâ per nares, uterum, renes, intestina, derepentè subortâ sub initium *Maturationis* efflârunt: Naturâ utut incassùm intumescentiâ faciei, & ptyalismo succedaneo aliquali, tentante defectum *Eruptionis* supplere. Alios verò qui frigido aëri sese diutiùs exposuerunt, atque Variolarum *Eruptionem* perperàm ad sextum vel septimum usque diem distulerunt, undè *Veneno* intùs diutiùs concluso & indies in gradum magis magisque deleterium evecto, spiritibúsque indè ferè deletis & enecatis, hujus erroris seras pœnas luêrunt *Confluenti* vel *Cohærenti* utut serâ exanthematum eruptione, quæ ab initio livida quasi & semimortua nunquam maturari potuerunt, quarto autem vel quinto *Eruptionis* die *maculis purpureis* vel *Petechiis* interspersa distinguebantur, quæ supremum diem non longè abesse denunciârunt: Nullo autem tempore hujusmodi errorum eventum magis funestum observavi quàm crisi instante, spiritus enim jam hostem aggressuri si vel *cathartico* ministrato, vel *phlebotomiâ* sine evidenti causâ celebratâ, *frigore* in poros cutis admisso, vel quovis alio infortunio ex improviso dissipentur aut debilitentur, vel medicamentis calidis exhibitis, & multis stragulis ægrotanti perperàm injectis præter modum agitati excandescant, non possunt non causâ cadere, atque proindè nullam, vel saltem imperfectam crisim efficere, à veneno verò in gradum planè exitialem evecto deleti, efflorescentiâ ferè planâ & æquali (cui maculæ nigræ vel purpureæ interspergunter) hæmorrhagiæ funestæ mox subsecuturæ prænunciâ, indicia imperii sui penitùs abdicati, crascos humorum eversæ, atque mortis appropinquantis haud obscura exhibent. Ubi verò mitiùs agitur, exanthemata erumpunt sine ordine, *Confluentia*, scilicet vel *Cohærentia*, aut si fortè fortuitò *Discreta*, adeò

flor. 21. 22. 41. 45. 46. 31. 4. 5. 6.

languent, ut serò admodùm vel bases suas amplient, aut apices tollunt, seriùs autem si unquam matureſcant ; & *veneno* adhuc spiritibus implicato febre continuâ, vel saltem continenti æger demùm confectus supremum claudit diem, vel non sine salivatione, aliisque ærumnosis & molestis symptomatis evadit Ætiologiâ hujusce morbi à *Veneno* plus minùs deleterio spiritibus implicato hoc pacto demonstratâ, atque Theoriâ Variolarum generale stabilitâ, ad *Apparatum* seu primum morbi stadium pleniùs tractandum me accingo.

CAPUT VII.

De ratione symptomatum in primo stadio contingentium, de varietate Fermenti & Febris indè ortæ, de signis Præsagientibus, Diagnosticis & Prognosticis, necnon de Indicationibus curativis, & Methodo medendi Variolis durante Apparatu.

Symptomata primum morbi insultum comitantia.

PRimo hujusce morbi momento, quamprimùm scilicet spiritus *Venenato miasmate* contaminentur, tota corporis Machina derepentè *algore* perfunditur ; donec *horrore*, *rigore*, *oscitatione pandiculatione*, *vertigine*, cæterisque id genus symptomatis primo hujus ac aliarum febrium insultui communibus, spiritis nisûs sui atque expansionis incœptæ signum dent. Ab hâc autem eorum expansione sic inchoatâ calor febrilis in massa sanguinis accenditur, qui cum *Siti* inexplebili conjungitur ; *Dolor* ingens caput ac lumbos occupat, fibrillis meningum scilicet ac propaginum spinalis medullæ mirum in modum à spirituum explosione contortis ac distentis, necnon totum corpus eâdem de causâ *Jactatione* inquietâ agitatur. *Veneno* autem indè è gremio spirituum in purpuream massam quadantenùs eliminato, humores illicò inficiuntur, ac *Fermenta* quæque tanquam à Toxico præter naturam multifariàm alterantur ; quare mirabile non est si *ægritudo universalis*, *nausea continua*, *vomitio immanis*, *dejectiones frequentes* & reliquæ hujusmodi symptomaticæ humorum evacuationes indè producantur, Naturâ per glandulas quà datur via, hostis infestissimi exterminationem incunctanter moliente. Addè, quòd pro ratione *Veneni* spiritus plus minùs opprimentis æger magis minúsve stupore comatoso affectus vix oculos nonnunquàm tollere vel lumen aspicere potis est ; ex adverso autem cùm spiritus lacessantur & irritentur, pro ratione nisûs quo hostem in certamine adoriuntur, perpetuò inquieti & in efferatos motus adacti vigilias pertinaces, deliria phrenetica, subsultus tendinum, aliáque id genus dira symptomata in genere nervoso (quæ in nullâ aliâ febre nisi in *Morbillosâ* & *Scarlatinâ* quantùm ego scio, nisi sub finem morbi, idque paulò ante funestum diem suboriri solent) in hoc primo stadio efficiunt. Eáque symptomata pro ratione spirituum magis minúsve acriter contendentium indies augentur, undè sub finem hujus stadii, paulò ante crisin non rarò ægrotans (præsertim si fuerit Infans teneræ texturæ tanquam in articulo mortis diris * spasmis & insultibus epilepticis visu horrendis corripitur & mirum in modum diù malè mulctatur. Insuper *Tussis ferina & suffocativa*, *sternutatio importuna*, *vox rauca vel clangosa*, *gutturis dolor*, *intumescentia*, *tonsillarum molesta*, & alia colliquationis symptomata pro ratione variâ glan-

* *Vide Histor.* 12. 13. *&c.*

dularum diverſarum per quas lympham colliquatam excerni contingit, in hoc ſtadio iſtum morbum, quoties tempeſtate hyemali, vel ſaltem frigidiori invaſerit, haud rarò comitantur. *Pulſus celer* redditur ob febrem præſentem, ac *fortis & magnus* in uno ægrotante, in altero autem *parvus & debilis* pro ratione *Veneni* magis minúſve deleterii. Pariter ob eandem rationem *Calor febrilis* varius ac diverſus admodùm obſervatur in diverſis ægrotantibus, in uno ſcilicet *acris* & *fervidus*, in altero *mitis* & *blandus*. *Urinæ* etiam *color* non minùs incertus eſt, ſæpiùs ſcilicet rubedine tincta & contentis ſaturata, nonnunquàm clara, tenuis & ſtraminea, qualis in *Febre Malignâ* & *Affectibus Nervoſis* redditur. Denique attentè intuenti in hoc ſtadio, & nonnunquam primo ejus die, una vel altera *Puſtula*, morbi futuri prænuncia, ſeſe in conſpectum dat; aliquandò paulò ante Variolarum eruptionem (licèt oppidò rarò) † *Veſiculæ aqueæ*, *Petechiæ*, vel *maculæ purpureæ*, aut *nigræ* in collo vel pectore efflorescentes indolem morbi intenſiſſimè eſſe malignam produnt, ut antè innuimus.

† *Vide Hiſtor.* 30. 31. 40.

Undè fas eſt concludere *Venenum* hocce, quidquid ſit, naturaliter eſſe colliquativum, & in laceſſendo procax (quod etiam de febris *Scarlatinæ* & *Morbilloſæ* fermento priùs obſervavimus) colliquativum, inquam, quia humores fundit præter naturam ac in fluorem adigit, ut patet ex ptyaliſmo, profluvio urinæ, intumeſcentiâ capitis & artuum, frequentium puſtularum eruptione, & in ſtadiis ſequentibus maturatione, ſudore copioſo, tuſſi & ſternutatione frequenti, vomitione, dejectionibus copioſis & ſymptomatis ſimilibus morbum hunc in primo ſtadio comitari ſolitis: *Procax* autem in laceſſendo dico, quia ſpiritus illicò in motus adeò efferatos adigit, ut febris indè orta peracuta reddatur, & more paroxyſmi febris intermittentis vel remittentis diutiùs protenſi, accerſitis diriſſimis ſymptomatis, cum pernicitate quâdam varia ſua ſtadia peragret. Concludendum etiam eſt, pro ratione *Veneni Morbifici* magis minúſve exitialis, febrem hanc variam admodùm indolem ſortiri: Námque reverà *Peſtis* ipſius virulentiam æquare vel ſuperare nonnunquam obſervatur, aliquandò autem remittentis vel intermittentis mitiſſimæ typum ſervare, aliquandò mediam quandam naturam obtinere, quod apprimè animadvertendum duco in toto morbi curſu, quia variis hujuſce morbi ſpeciebus eâdem methodo Medicinam facere, non minùs conſentaneum rationi mihi videtur, quàm peſti exitioſiſſimæ & ſcabiei vulgari unâ & eâdem methodo mederi, quia in differẽtibus hujus morbi ſpeciebus ſymptomata, ſigna prognoſtica & diagnoſtica ac curativæ indicationes adeò toto cœlo differũt, ut neceſſariò Medicus indole præſentis febris non attentè animadversâ, dubius & anxius, abſque certâ aliquâ Cynoſurâ in indicationibus eliciẽdis hæreat, atque in eventu prædicendo & methodo medendi adhibendâ non minùs ceſpitet & hallucinetur.

Indoles fermenti Variolosi in genere.

De diverſis igitur *Veneni* gradibus, & variâ hujus febris indole, prout ſpiritus *Venenum* ſuperant, vel à *Veneno* ſuperantur, præcedens Caput conſulatur; eſt autem alia ſpecies hujus morbi, in quâ vires ſpirituum & *Veneni* aggredientis ſunt ferè pares, undè diù, durante ſcilicet *Apparatu*, dubio Marte dimicatur, & univerſa ſymptomata hoc morbi ſtadium comitari ſolita ſupra modum

exacerbantur, *Algor* nimirùm & *Coma* gravativum à vi *Veneni* ſpiritus opprimente ſuborta intenſiùs urgent & diutiùs protrahuntur, *Rigor* autem & *Horror* ab impetu ſpirituum colluctantium fortiori evidentiùs ſeſe produnt: *Jactatio* etiam redditur magis inquieta, *Vigiliæ* & *Deliria* adſunt magis pertinacia: *Nauſea*, *Vomitio*, *Ægritudo*, *Sudor Colliquativus*, *Fluxus alvi* vehementiùs urgent: *Ardor Febrilis*, *Lumbago*, *Dolor Capitis & Artuum* à niſu vehementi ſpirituum ſeſe expandere & extricare contendentium adeò ſæviunt, ut non rarò paulò ante criſin hæmorrhagiæ profuſiſſimæ per nares, uterum, vel pulmonem erumpant: tendines muſculorum motibus convulſivis agitati ſubſilire, & tota machina ſpaſmis contorta convelli animadvertatur. Vehementia autem iſta ſymptomatum uti procacem & ſtimulantem *Venenati fermenti* indolem, ità non minùs ſpirituum fortitudinem arguit, & meliùs ominatur quàm cùm ſpiritibus ſub finem hujus morbi, ſivè febris cujuſcunque alterius diù attritis & fatigatis ſuperveniat. Tunc ſiquidem iſthæc ſymptomatum vehementia triumphatæ naturæ indicium, fermè ſemper mortem præ foribus adſtare denunciat; jam verò morbi criſin à niſu ſpirituum contendentium forti, eámque non rarò ſalutarem adeſſe præſagit. Diutiùs autem, ſcilicet per totum primum hujuſce morbi ſtadium magis magiſque ſæviunt hæc ſymptomata donec criticâ exanthematum eruptione lis dirimatur, & certamen finiatur: Durante autem hâc colluctatione dubius & incertus admodum eſt eventus, ubi enim ſpiritus pari vigore nitentes, debito regimine adhibito, & ſuppetiis artis ritè allatis, in hoc ultimo agone ad juſtam normam ſeſe expandant, febris proximo ferè momento prorsus exulat, nec in proximis ſtadiis recrudeſcit, ſymptomata ſtatim ceſſant, atque exanthemata erumpunt regularia & diſcreta, ſpatio certo & determinato in ſtadiis ſubſequentibus maturanda, ac tandem deſquamanda, niſi à ſiniſtro aliquo accidenti in regimine vel medicamentis perperàm miniſtratis ſpiritus diſſipentur, & indè certamini obeundo impares reddantur, & Variolæ indè vel confluant vel cohæreant. Dum igitur res ægrotantis ità in æquilibrio pendent, cautè Medicinam facere oportet, cùm errorem in hoc ſtadio commiſſum in ſubſequentibus ſtadiis corrigere inter difficillima ſit.

Hoc morbi ſtadium tribus diebus lege Naturæ (quoties ſcilicet Variolas eſſe benignas contigerit ac diſcretas) ferè ſemper abſolvitur, niſi indoles *Veneni* ſupra modum procax, vel regimen nimis fervidum interceſſerit, undè *Puſtulæ* citiùs, ſcilicet die morbi primo vel ſecundo erumpant; vel ex adverſo, niſi *cathartica* perperàm adhibita ſeu fluxus alvi ſpontaneus, fluxus menſtruus, aut alia aliqua hæmorrhagia ſeu *Phlebotomia* abſque causâ celebrata, vel aëris injuriæ, aut errores in regimine, aut alia aliqua cauſa *venenum* diutiùs intùs cohibeat, undè exanthemata Varioloſa ſeriùs, quarto nempè, quinto, vel ſexto morbi die prorumpant, atque proindè hoc morbi ſtadium diutiùs quàm par eſt protrahatur, & morbus ferè ſemper mali moris producatur, ſivè Variolæ in ſtadiis ſubſequentibus ſine ordine confluant vel cohæreant, ſivè *Seſſiles*, *Subſidentes*, *Pupuraſcentes* & ſeriùs *matureſcentes*, vigore & colore debito ob *Veneni* exceſſum & ſpirituum influorum languorem priventur. Quocircà quantùm à ſpatio trium dierum hoc ſtadium ultrà citrà-

ve deflectit, tantùm morbus malignitatem suam prodit.

Fundamento ad Naturæ normam hoc ritu jacto, non adeò difficile est vel in Apparatu ipso, scilicet ante *Eruptionem*, hunc morbum à quâcunque aliâ febre & ejus genium benignum vel malignum, saltem hariolando præcognoscere, eventum denunciare, Indicationes curativas elicere, atque methodum medendi certam & rationi congruentem instituere & stabilire, ad quam pensi partem me jam accingo.

Signa Variolas ante eruptionem in Apparatu præsagientia.

Sunt autem præter generalia febris symptomata quædam quasi *Pathognomonica* quæ à primo insultu hunc morbum comitantur, eúmque à cæteris distinguunt, scilicet *dolor* atrox & horrendus *Capitis* & *Lumborum*, cætera autem symptomata quævis, uti *Tussis, Coma, Delirium, Vigiliæ, Ægritudo, Nausea, Vomitio, Fluxus Alvi, Jactatio inquieta, Subsultus Tendinum, Linguæ Ariditas, Sitis, Insultus Epileptici*, & quæcunque alia hoc stadium comitantur, adeò vehementia sunt, atque adeò indies ab initio sæviunt & augentur, ut ultimum Naturæ conatum arguant, atque crisin subitam & præproperam instantem, (quam nulla alia febris, exceptâ Variolosâ, Morbillosâ & Scarlatinâ, assequitur) denuncient. Atque proindè Medicus ab ægrotante hisce symptomatis violentis à morbi primordiis afflicto accersitus, percontetur oportet num æger unquam Variolis anteà laboraverit, || rariùs enim aliquis hoc morbo bis tentatur, an ipse de Variolis metuat, ac consuetudinem nuper habuerit cum aliquo iis infecto, an sint in viciniâ frequentes, an illâ tempestate sint *Epidemiæ*, an illo tempore aliquis è consanguineis isto morbo laboret. Medicum de his certiorem factum jure meritò suspicari licet febrem præsentem, *Variolosam* esse potiùs quàm *Morbillosam* aut *Scarlatinam*, saltem indè moneatur ut nihil tentet *Venæsectione, Emeticis, Catharticis*, vel quocunque alio ejusmodi, quod opportunam Variolarum eruptionem impedire possit, vel apud vulgus (modò morbus tandem hujus generis sese esse prodat) propriæ famæ officiat. Cautè tamen ante eruptionem universalem sensa sua proferat, nisi ex uno aut altero exanthemate prænuncio observato de morbi naturâ certus sit.

|| *Vide Hist.* 1. 15. 66.

Signa malignitatis vel benignitatis Variolarum futura durante Apparatu.

In secundo stadio, scilicet post exanthematum eruptionem, ab ipsâ *Pustularum* indole atque cæteris symptomatis adeò facile est gradum *Venem Morbifici*, atque consequenter benignam vel malignam morbi naturam perspectam habere, ut nutrices ipsæ, modò sagaces sint & expertæ, haud rarò sententiam hâc in re æquam & certam proferant; Medicum autem & Philosophum decet, in primo stadio, ubi non tam sensu quàm ratione res agenda est, ex certis criteriis morbi morem prædicere, ut methodum veram ac justam instituendo, suppetias languenti & oppressæ Naturæ (quoties opus, & quantum Arte fieri potest) opportunas ferat, &, fundamentum curationis ritè ponendo, nihil jam omittat vel officiosè patret, undè æger in stadiis subsequentibus seras erroris pœnas luere cogatur.

Criteria maligni morbi, seu *Fermenti morbifici* exitialis & deleterii in primo morbi stadio sunt vel *dubia* & *incerta*, quæ Medico suspicionem saltem dant, & ut cautioribus consiliis utatur suadent, vel *certa & demonstrativa*. Prioris generis sunt quæ sequuntur.

** Vide Hiſtor. 37. 38. 45. 46.*

I. Si * primum hoc ſtadium vel contrahatur, vel protendatur præter ſolitum, ſi nempè ante tertium diem exanthemata erumpant, vel eorum eruptio poſt iſtum diem differatur.

† Vide Hiſtor. 53. &c.

II. Si † ægrotans ſtirpe prognatus ſit, cui hic morbus jure quaſi hæreditario fermè ſemper exitialis & funeſtus fuerit.

III. Si morbus in flore ætatis ægrotantem invadat, quo tempore ſpiritus fervore admodùm vegeto prædíti ad febriles æſtus & inquietudinem magis propenſi ſunt.

|| Vide Hiſtor. 45. 33.

IV. Si æger metu, triſtitiâ vel || amore, aut alio quocunque animi pathemate graviori torqueatur, quod ſpiritus nimiùm agitando, diſſipando vel obruendo, vim *Venen* deleteriam adaugeat.

** Vide Hiſtor. 21. 22.*

V. Si ex crapula, nimia liquorum ſpirituoſorum ingurgitatione, vehementi * exercitio, vel quovis alio accidente id genus infaulto ſpiritus ſupra modum irritante, & in efferatos motus adigente, adeò ut ſpiritus *Venenum* adoriri, vel humores regere minùs apti ſint, morbus anſam arripuerit.

† Vide Hiſtor. 18. 55. 56.

VI. Si vel in tempore † menſtruo, vel puerperio, vel ſtatìm poſt abortionem, cùm ſpiritus continuò maſſæ purpureæ diſpendio diſſipati & obruti certamini minùs pares evadant, morbus aggrediatur.

|| Vide Hiſtor. 27 32. 29.

VII. || Si à *cathartico* vel *emetico* perperàm propinato, vel *Veneſectione* officiosè celebratâ, ſivè quâcunque alterâ ejuſmodi malâ praxi, vel quidem à fluxu alvi aut ſudore colliquativo ſpiritus debilitentur & peſſundentur.

** Vide Hiſtor. 5. &c.*

VIII. Si ex * regimine nimis calido præcedente, & uſu nimio remediorum alexipharmacorum ſpiritus ſupra modum agitati & excandeſcentes tonum naturalem amiſerint, ut non ampliùs queant humores coërcere, vel in reliquis negotiis officio ſuo ritè fungi.

** Vide Hiſtor. 46 39.*

IX. † Si æger injuriis aëris ambientis, durante Apparatu, præſertìm propè criſin, ſeſe incautè diúque expoſuerit, undè tempeſtiva & opportuna Variolarum eruptio præpediatur, & ſpiritus frigore extremo obruti & oppreſſi minùs pares officiis ſuis fungendis reddantur.

|| Vide Hiſtor. 39.

X. || Si morbus tempeſtate æſtivâ vel hyemali invadat, præſertìm ſi hyemali, quia ſpiritus mediâ, ſeu moderatâ temperie maximè gaudent, atque eâ prædíti (quantùm ratio morbi patitur) feliciſſimè munia ſua exercent; à quovis autem exceſſu, ſivè caloris, ſivè frigoris læduntur, à priori nimirùm diſſipantur & debilitantur; à poſteriori verò deprimuntur & enecantur, ut ſileam jam tuſſes moleſtas cæteráque id genus gravia ſymptomata à tempeſtate ipsâ potiùs quàm à morbi indole ſuborta.

XI. Si varioloſa conſtitutio fuerit Epidemica, quippè in Epidemicâ conſtitutione *Venenum morbificum* utplurimùm vehementius eſt, & morbus proindè gravior.

XII. Si patiens ſit fœmina gravida vel nuperrimè nupta: Illi enim inſtat abortionis periculum, atque diſpendii virium, & cæterorum ſymptomatum indè ſuboriri ſolitorum, quibus, ob tædium morbi & fœtûs ægrotationem, fœmellæ gravidæ obnoxiæ ſunt: Huic verò morbus hic infenſior eſſe ſolet ob vigorem ſpirituum frequenti amplexu conjugali diminutum & depreſſum.

XIII.

XIII. Si patiens sit phthisicus, lue Venereâ infectus, vel aliâ quâcunque labe morbosâ contaminatus & diù attritus, hic morbus haud rarò funestus & mali moris est; quippè spiritus languore à priori morbo affecti haud pares sint *veneno* recenti eliminando. Denique si plurimùm metuat æger de hoc morbo, & sibi fore fatalem firmiter credat, undè perpetuò solicitus & meticulosus reddatur, pessimè significat, cuncta enim animi pathemata gravia, qualia sunt timor, dolor, anxietas, *&c.* cerebrum & genus nervosum labefactando, & spiritus in iis hospitantes exhauriendo aciem *Veneni* mirum in modum adaugent, atque indè morbum naturaliter benignum facillimè in malignum convertunt, ob quam rationem præcipuè (ut antè innuimus) infantes, quia de morbi eventu minùs sunt soliciti, rariùs quàm alii deleterias ejus vires experiuntur.

Certa autem & verè diagnostica seu *Pathognomonica* criteria quæ gradum *Veneni morbifici* plus minúsve exitialem, & morbum vel benignum, vel malignum fore in hoc stadio certò denunciant, ea sunt præsertim quæ ab indole febris præsentis, atque symptomatis eam comitantibus petuntur: Exempli gr.

I. Si febris à primo morbi insultu adeò benigna fuerit ut typum * Συνοχῆς statis & periodicis exacerbationibus & remissionibus notatum servet; vel, utut periodicæ istæ remissiones desiderentur, modò ex forti & æquali pulsûs tenore, & ex urinâ rubedine & contentis saturatâ (ut in febre Συνεχῆ) atque ex aliis indiciis naturæ fortiter adversùs *Venenum* luctantis, v. g. calore febrili vegeto, † vomitione frequenti, jactatione inquietâ, dolore atroci || versatili, insultibus * epilepticis, &c. constet spiritus *Veneno* superiores, aut saltem pares esse, utut dira adsint symptomata, morbum expectare fas est plus minùs benignum, atque crisin perfectam & salutarem cum eruptione exanthematum discretorum & vegetorum in proximo stadio, quæ intra spatium à Naturâ determinatum in sequentibus stadiis absque febre recidivâ vel quocunque altero sævo aut periculoso symptomate conjuncto, brevi matureścant & exareścant.

* *Vide Histor.* 8.

|| *Vide Histor.* 10.

|| *Vide Histor.* 16.

* *Vide Histor.* 12. 13. *&c.*

II. * Ex adverso autem, ubi *Venenum* adeò spiritus obruat & pessundet ut ii vix contrà insurgere valeant, verùm prorsùs succumbant, undè æger febricitare vix sentiatur, urina sit clara & tenuis; pulsus utut celer, sit debilis, deliquia more languorum & suffocationum hystericarum sæpè recurrant, nullus dolor præterquam in capite, & lumbis ad exitum nervorum è spinâ adsit, is verò sit atrox, frangens & planè spasmodicus, sitis sit admodùm pauca: nausea, vomitio, & ægritudo ferè nulla, præsertim autem si hæmorrhagia magna, aut fluxus alvi enormis supervenerit, ex crasi humorum à veneno solutâ, aut quodcunque alterum ex iis symptomatis quæ non spirituum nisum; verùm prostrationem & ruinam indigitant, aut saltem efficiunt, uti † vigiliæ pertinaces, coma profundum, *&c.* & potissimùm si || petechiæ, maculæ purpureæ vel nigræ in cuticulâ efflorescant, aut cuticula in collo & pectore tumore limpido à cute verâ separetur, & more vesicularum elevetur, utut cuncta symptomata præter dolorem capitis & lumborum in hoc stadio mitia appareant, morbus à veneno exitiali & inten-

* *Vide Histor.* 25. 30. 31. 33. 36. 37. 38. 39. 40. 50. *&c.*

† *Vide Histor.* 48. *&c.*

|| *Vide Histor.* 30. 31. 40. *&c.*

sissimè deleterio procul omni dubio originem habet, quod spiritus adeò pessundat, & ναυπάθειαν quâdam afficit, & febris (quæ in proximo stadio, si morbus fuerit benignus, exanthematum discretorum eruptione legitimâ finiri solet) jam cum * *Efflorescentiâ Scarlatinâ* universìm per totam cuticulam sparsa symptomaticè conjungitur, deliriis, vigiliis pertinacibus, & reliquorum symptomatum funestissimorum satellitio stipatur, quæ hæmorrhagias immanes subsecuturas atque mortem præ foribus in hoc stadio, vel saltem sub initio *Maturationis* adstantem certissimè denunciant.

* *Vide Histor.* 37. 38. 39. 40. 41.

III. Ubi verò ex pari *Veneni* & spirituum robore certamen sit ferè æquale, (quod utplurimùm in hoc morbi stadio contingit) † & coma, delirium, vigiliæ, nausea, ægritudo, jactatio, subsultus tendinum, dolores versatiles, insultus epileptici, durante luctâ, sæviant atque indies augeantur; morbus est planè anceps & dubius, qui uti suppetiis Artis opportunè & ritè allatis sæpissimè benignus evadit, crisin perfectam in subsequenti stadio eruptione pustularum discretarum utut frequentium assecuturus, ‖ ità ex infausto quovis accidente, vel errore in regimine commisso, facillimo negotio, in *malignum* transit, licèt non adeò malignum, ac ubi à *Veneno* deleterio Variolæ primum ortum duxerint, undè Variolæ cohærentes, si non confluentes, in subsequenti stadio apparent, quæ tardè *Eruptionis* stadium decurrunt, & in tertio stadio diutiùs depressæ manent, & cum molestâ salivatione conjunctæ seriùs matureſcunt, atque demùm exareſcunt, pro ratione virium *Veneni* non antè subactarum febrem recidivam, vel sub initium *Maturationis* continuam & planè malignam, vel saltem, instante *Declinatione*, συνοχὴν & magis benignam, sociam habituræ.

† *Vide Histor.* 11. 12. 13. 14. 16. 19. 20. 23. 27. 42. 52. *&c.*

‖ *Vide Histor.* 37. 38. 39. *&c.*

IV. Sagacis autem & admodùm experti Medici est, durante hoc dubio & æquali certamine, ex symptomatis præsentibus genium morbi hariolari, aut saltem certò definire.

Nostras tamen Observationes, quas multo usu veras esse comprobavimus, lubet hìc adjungere. Atque equidem *Primò* atque præ cæteris pulsus diligentissimè jam explorandus est, quippè vigor spirituum influorum hâc viâ potissimùm sese prodit. Ex fortitudine enim, & æquali pulsûs tenore, utut dira sint cætera symptomata, vires spirituum esse vegetas, & *Veneni* mitiores, & ex consequenti eventum morbi faustum fore concludere æquum est. E contrà verò, debilis & vacillans arteriarum vibratio, utut symptomata conjuncta fuerint mitiora, semper ναυπαθῆ spirituum & gradum *Veneni* deleterium denunciat. Quin & pro ratione pulsûs propè crisin aucti vel diminuti, potissimùm in hoc dubio certamine judicandum est an Natura superior evaserit, vel de causâ ceciderit, quæ crisis expectanda, fida an infida; & quis futurus sit morbi eventus.

Secundò. Urina utut in cæteris stadiis subsequentibus ad genium morbi dignoscendum, vel eventum ejus prædicendum parùm aut nihil conferat, in hoc stadio admodùm observatu digna est. Sicuti enim jam * rubedine tincta & contentis saturata febrem συνοχὴν & benignam indicat; † ità clara, tenuis & pallida, præsertim si accedat micturitio frequens, pessimè significat.

* *Vide Histor.* 8. *&c.*
† *Vide Histor.* 36. 37. 38.

Tertiò. Symptomata comitantia utut dira & moleſta ſint, modò ejuſmodi fuerint quæ fortem niſum & conamen Naturæ ſolummodò arguunt, uti jactatio, vomitio, *&c.* utplurimùm benignam morbi naturam indicant, & fauſtum eventum præſagiunt.

Quartò. E contrà verò † coma profundum uſque ad criſin protenſum, undè æger jaceat quaſi attonitus aut inebriatus, & vix lumen aſpicere, vel interrogatis reſpondere potis ſit: vel atrox, fixus & ſpaſmodicus lumborum vel inteſtinorum dolor, (colici ſcilicet vel nephritici affectûs æmulus,) aut quidem totius corporis, præſertìm ſi cum ἀπυρεξίᾳ conjunctus fuerit, peſſimè ominatur. Siquidem extremam eſſe ſpirituum *Veneno* irretitorum proſtrationem, aut ſaltem inanem conatum indè concludere licet. † *Vide Hiſtor.* 25. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 51. *&c.*

Quintò. * Symptomata vehementia jam ſuborta, quæ ſpiritus continuò peſſundant atque minuunt, uti fluxus alvi enormis, ſudor colliquativus, hæmorrhagia immanis, vigiliæ pertinaces, *&c.* Eventum funeſtum aut ſaltem dubium præſagiunt. * *Vide Hiſtor.* 50. 48. 27. *&c.*

Sextò. Ubi || paulò ante criſin pulſus fiat fortior, jactatio, vomitio, nauſea, dolores verſatiles, inſultus epileptici, deliria & reliqua ſymptomata, quæ fortem ſpirituum niſum & conatum arguunt, augeantur; & fluxus alvi, ſudores colliquativi, hæmorrhagiæ, vigiliæ, unà cum reliquis ſymptomatis quæ ſpiritus peſſundant declinent; Naturam indè victricem, ſtatum morbi in benignum mutatum, atque ejus eventum in ſtadiis ſubſequentibus fauſtum ac ſalubrem fore conjicere fas eſt. || *Vide Hiſtor.* 12. 13. *&c.*

Genio morbi in primo ſtadio ritè perſpecto, atque ſymptomatis eum comitantibus accuratè penſitatis, adeò facilè eſt indè in primo limine eventum ejus futurum ritè prævidere, ut fruſtraneum videatur ſermonis filum in ſignis Prognoſticis proferendis protrahere.

Hoc morbi ſtadium *Indicationem* in genere miniſtrat unicam, ſcilicet ſubactionem *Veneni Varioloſi*, eatenùs ſaltem, ut critica exanthematum eruptio in ſtadio proximo ſubſequatur regularis & legitima, & quantùm fieri poteſt, fida ac perfecta. Penſum autem hoc lege Naturæ, non niſi viribus ſpirituum ritè expanſis feliciter abſolvitur. Utut enim *Venenatum* hocce *fermentum Cortice Peruviano*, vel aliâ aliquâ *Antidoto* tempeſtivè exhibitâ, cùm morbus febris remiſſione periodicâ genium ſuum benignum prodiderit, nonnunquàm eo uſque ſubactum meminerim, ut ægra indè de fato ſuo averruncato ſibi ſeriò * gratularetur, eadem ſeras, poſt hebdomadas aliquot valetudinariò tranſactas, pœnas, morbo eodem poſtliminò recrudeſcente & quaſi recidivo, in gradum magis exitialem evecto, & vires ſpirituum diù attritas enecante, luebat. Quanquam etiam Variolas ab uſu *Corticis* inſecutas, (quoties earum eruptio exindè non fuerit præpedita) ſemper † diſcretas & regulares animadverterim; hoc tamen, benigno morbi genio, & mitiori *Veneno* à quo is ortum duxerat, potiùs quàm *Antidoto* miniſtratæ acceptum referendum duco. Siquidem *Cortex Peruvianus* ubi *Venenum* ſpirituum vires vel æquet, vel ſuperet (quod in quâque febre malignâ ac Συνόχῳ accidit) nihil omninò valet, ut in *Exercitatione præcedenti* obſervavimus. In Συνοχῇ autem Variolosâ, ubi ſpiritus *Veneno* potiores ſunt, Natura propriis viribus inſtructa Victoriam criſi

Indicationes curativæ.

* *Vide Hiſtor.* 37.

† *Vide Hiſtor.* 8.

perfectâ in ſtadio proximo ſpontè, ſine ingrati hujus remedii opè, reportatura eſt. Ideóque nulli Author ero, ut in hoc morbi ſtadio, *Venenati fermenti* extinctionem moliatur *Cortice Peruviano*, ſivè quâvis alterâ *Antidoto*, verùm potiùs, ubi res ſpirituum ſuppetant ad *Venenum* eliminandum, ut Naturæ & regimini juſto totam rem committat; ubi verò deficiunt vires, ut iis ſuppetiis Artis, quoties opus eſt, ancilletur, atque opportunè ſubveniat: Vel denique ubi æquali Marte jam dimicatur, ut ſymptomata præter modum urgentia, præſertim ea quæ deleterium *Veneni* gradum arguunt, aut ſaltem ſpiritus nimiùm atterendo & peſſundando promovent & adaugent, corrigat & intra cancellos juſtos cohibeat. Ideóque utut generalis Indicatio jam ſit unica, pro ratione tamen *veneni* plus minúſve deleterii, diverſæ admodùm indicationes ſubminiſtrantur. Atque proindè planè Empiricum & rationi abſonum mihi videtur, & Medico prorsùs indignum, in hujuſce morbi primordiis (ubi ſummâ cautelâ opus eſt, nec minimus error impunè committitur) eandem ſemper calcare viam, & *alexipharmaca*, *emetica*, *opiata*, *Venæſectionem*, *&c.* omnibus ſolenniter præſcribere, cùm indicationes ſæpenumerò adeò diverſæ, vel quidem planè contrariæ exurgant. Námque ubi ex fortitudine pulsûs, urinæ rubedine & contentis, & febre typum συνοχῆς referente, conſtet morbum à mitiori *Veneno* quod ſpiritus vix æquet, ortum ſuum duxiſſe, haud quicquam à Medico faciendum indicatur, niſi ut regimen ità inſtituat ut Naturæ opus minimè interturbetur. Propriis enim viribus jam inſtructa (modò non interpelletur) non poteſt non Variolarum diſcretarum *Eruptione* mox criſin perfectam aſſequi, undè ſymptomata quotquot adſunt, utut dira, quippè à forti ſpirituum niſu orta, ultrò evanitura ſunt.

Ubi verò ex ſymptomatis conjunctis & genio febris planè maligno liquet *Venenum* deleterium ab ipſis morbi primordiis ſpiritus longè ſuperaſſe, eóſque πυρώσει quâdam demùm affeciſſe, vis eorum expanſiva omnimodè atque incunctanter in hoc morbi ſtadio promovenda indicatur: *Veneno* enim in ſubſequenti ſtadio, ubi Natura criſi incœptâ causâ cecidit, mirum in modum provecto, hæc expanſio utplurimùm quocunque modo incaſsùm tentatur.

Ubi autem vi *Veneni* & ſpirituum propemodùm pari, certamen anceps & dubium fiat, Medicus cautis conſiliis utatur oportet, neque alexipharmacis perperàm exhibitis ſpirituum œconomiam nimiùm agitet & interturbet, undè ad *Venenum*, criſi inſtante, eliminandum minùs pares reddantur, aut ſymptomata indè ſupra modum vehementia, cum evidenti virium jacturâ, ſuboriantur, quo Natura labefactata causâ cadat; neque è contrà, officiosâ purpurei liquoris ſubtractione, vel aliâ quâvis evacuatione, vel intempeſtivâ & nimiâ *Opiatorum* exhibitione eos adeò deprimat & debilitet, ut *Venenatum fermentum* in gradum exitialem evectum eos planè deleat & peſſundet. Prout autem ſymptomata poſtulant, præſertim præſens ſpirituum expanſio, ex variâ arteriarum vibratione accuratè penſitatâ dignoſcenda, indicationes aliæ atque aliæ exurgunt, quæ Medicum exercitatum latere haud facilè poſſunt. Sunt duo potiſſimùm in genere quæ jam indicantur, ſcilicet regimen, quantùm fieri poteſt, moderatum, & quàm proximè ad ſpirituum na-

turam accedens, ut ſpiritus minimè errore aliquo ultrà citrâve commiſſo peſſundentur : Et ſymptomatum præter modum vehementium, quæ vires labefactant, uti vigiliarum, fluxûs alvi, hæmorrhagiæ, dolorum fixorum & ſpaſmodicorum, comatis admodum profundi, tempeſtiva & cauta allevatio. Reliqua ſymptomata à Spirituum niſu potiùs, quàm ab exitiali *Veneni* gradu orta, uti jactatio, vomitio, deliria, *&c.* utut moleſta, modò intra cancellos juſtos cohibita, permittenda ſunt, donec criſi inſtante ſpontè evaneſcant. Quo pacto autem hiſce indicationibus ſatisfiat, in Methodo medendi mox fuſiùs oſtendemus.

Methodus medendi in primo morbi ſtadio.

Medendi autem *Methodum*, quæ *Dietam*, *Pharmaciam*, atque *Regiminis* rationem complectitur, haud aliam inſtituere par eſt, niſi quam vera morbi cauſa, ſcilicet *fomes venenatus* atque ſymptomata indè in hoc ſtadio ſuborta jurè poſtulant : Atque ſervatâ hâc regulâ non poſſumus in hoc penſo abſolvendo à ſcopo aberrare.

Dieta.

Diætam quod attinet, ea ſit oportet (uti in aliâ quavis febre) parca, & admodùm tenuis, quæ minimas ventriculo inter concoquendum creet moleſtias, uti *Avenacea*, *Hordeacea*, *Poſſetala*, *liquor poſſeticus ſimplex*, vel *foliis Salviæ rubræ*, & *raſurâ* CC. & *eboris* alteratus : Inſuper (modò alvus non nimis fluat) pulpa *Pomi cocti*, & *Cereviſiæ* vel *Ala* mediocris pane toſto tepefacta, *&c.* quippè *Fermentum* ventriculi è maſsâ *Veneno* jam infectâ ſecretum, atque indè nativo vigore privatum, ægrè admodùm quicquam præter potulenta, eáque ſimpliciſſima & tenuiſſima, digerere valet. Cætera, inutili quaſi ſarcinâ preſſus ventriculus, cum ægrotantis tædio & damno illicò rejicit.

Regimen.

Regimen adhibeatur moderatè calidum, quàm proximè ad naturalem ſpirituum temperiem accedens ; in cæteris etiam ità ordinatum, ut ii minimè laceſſiti aut labefactati ad officium ſuum magis ſint habiles ; quodcunque enim à mediocritate diſcedit, iis officit. Sicuti enim à multis ſtragulis impoſitis & medicamentis calidioribus perperàm atque ſine neceſſitate miniſtratis ſpiritus in fluorem nimium & motus efferatos adacti non poſſunt non diſſipari ; ità à frigore nimio & ambientis aëris injuriis coacti & obruti nequeunt prorsùs ſeſe ſatis expandere, atque robore nativo hoſtem adoriri.

Sententia Sydenhamii.

Quo nomine nunquam hactenùs in ſententiam clariſſimi doctiſſimique noſtri *Sydenhamii* deduci potui, qui frigidum regimen in Variolarum curatione (cujuſcunque fuerint generis) ubique, idque indiſcriminatim, adhibendum acriter contendit, & *Spiritu Vitrioli, decocto albo, ſyrupo de meconio*, cæteriſque id genus infrigidantibus, & aëre ipſo cubiculi frigido utramque curationis paginam adimplet, adeò autem ab uſu *Alexipharmacorum* abhorret, ut ægrè admodùm vel tantillùm *aquæ epidemiæ*, *theriacæ*, *pulv. è chel. comp.* vel quidem *liquoris poſſetici*, *florib. calendul.* & *raſur.* CC. *alterati* (utut peſtilentialis vel deleterius fuerit morbi genius) concedendum opinetur. Quid ? quod magnus ille Vir ad doctrinam Humorum & Qualitatum evidentium adhærens, *fomitem Venenatum* intra ſpirituum ſinum deliteſcentem prorsùs ignorâſſe, vel ſaltem ex præconceptâ opinione rejeciſſe videatur, atque proindè nihil, quod πρῶτον ejus ψεῦδος, præter caloris exceſſum pro

deleterio habuisse, ac si quicunque hoc morbo interimeretur, quasi calcinatus intestino incendio solummodò periret. Cùm quidem iste calor febrilis in massâ sanguinis accensus à luctâ spirituum *fomite venato* irritatorum, atque motu eorum expansivo indè accelerato, (quod in *prima Exercitatione* demonstravimus) solummodò oriatur. Hanc flammam autem potiùs extinctione *Fermenti morbosi* quod huic luctæ originem dat, quàm frigido quovis regimine adhibito, quod spirituum vires pessundando *Venenum* adaugeat, delere par est. Insuper, cùm hic morbus funestissimus animadvertitur, spiritus prorsùs à veneno delentur ac superantur, undè caloris vegeti defectus magis quàm excessus ex vibratione arteriarum debili & irregulari, atque pallido urinæ colore sese palàm prodit. Ecquis autem frigidum regimen in curatione jam adhibendum duxerit? Præterea ipse Author clarissimus sæpèsæpiùs agnoscit *Variolas Confluentes* nonnunquàm *Pestis* ipsius virulentiam æquare vel quidem superare: Quis autem huc usque *Pestis* curationem frigido regimine absolvit, vel tentando aggressus est?

Quod ad Historias Curationum hoc pacto feliciter absolutarum à clarissimo Authore relatas attinet, nullus dubito quin ubi spiritus nimio calore, præsertim exteriùs priùs adhibito, diù & perperàm attriti & dissipati fuerint, ad ægrotantem è lecto derepentè exsuscitatum, vel saltem ab onere stragulorum liberatum, aliquid refrigerii & emolumenti accesserit, undè spiritus temperie miti postliminiò quadantenùs reduce potiti, magis strenuè & feliciter hostem adoriri potuerint; vel in benigno morbo ubi spiritus *Venenum* longè superârint, injurias hujusce regiminis absque damno quovis insigni tolerârint: Indè autem regimen frigidum à primordiis ipsis morbi consultò ac perpetuò, vel ubi ex ἀπυρεξίᾳ præsenti & pulsu debili constet à *Veneno* spiritus planè prostratos esse, institui debere pernego. Siquidem Variolas sæpissimè vidi *confluentes* & maximè funestas, ubi ne * minima guttula, vel granum medicamenti cujuscunque alexipharmaci, vel regimen quovis modo calidum durante *Apparatu* vel *Eruptione* adhibitum fuisset, & non aliâ de causâ funestas & mali moris evasisse vehementer suspicatus sum, quàm quòd durante *Apparatu*, scilicet priusquàm spiritus περίοδον afficerentur, eorum vires hujusmodi remediis non satis tempestivè exsuscitatæ fuerunt, quod multò magis accidit ubi regimine frigido coactæ deprimantur. In qua sententia eò magis persisto, quia (quod cæteros Professores latere haud autumo) centies forsan memini ægrotantes regimine nimis frigido priùs utentes, atque indè in proximis morbi stadiis vigiliis, deliriis, fluxu alvi enormi, frequentibus deliquiis, madore colliquativo, aliisque funestissimis symptomatis malè mulctatos, & Petechiis, atque exanthematis ubique depressis & aridis carbone quasi nigro notatos ope *alexipharmacorum* cum *Opiatis* conjunctorum, & *Vesicatoriorum* assiduâ, ab ipsis orci faucibus aliquandò derepentè, aliquandò sensim ereptos. Cui observationi fidem faciunt † Historiæ aliquot hùc spectantes, è multis aliis selectæ, quas in calce hujus *Tractatûs* haud pigebit graphicè ac sincerè depingere, non tamen in istis Historiis intelligi volo *Variolas* intensissimè *Malignas*, quarum *Venenum* ad summum gradum exaltatum est. || Est enim ubi *Venenum* à primo insultu, sivè posteà, à

* *Vide Histor.* 36. 37. 38. 39 40.

† *Vide Histor.* 19. 21. 22. 25. 27. 29. 31 47. 48. 49. 50.

|| *Vide Hi-*

quodam infausto accidente adeò spirituum vires prosternit, & quasi sphacelo afficit, ut compage humorum solutâ, mors hæmorrhagiâ effræni & maculis nigris in cuticulâ sparsis denunciata præ foribus adstet, quam neque alexipharmaca, nec alia quæcunque Artis subsidia (confitente ipso clarissimo Authore) unquam averruncare valeant. Sileo jam infaustum, nè dicam funestum hujusce frigidi regiminis eventum, quem non tantùm ejus asseclæ sæpiùs & fautores, sed etiam Vir ipse doctissimus non sine opprobrio suo nonnunquàm expertus est, quam ob causam in postremis vitæ annis (ut mihi narratum est) disciplinæ hujus rigorem ipse quadantenùs relaxavit. Liceat igitur mihi veritatis ergo, renitenti licèt animo, à magni *Sydenhamii* sententiâ de regimine in hoc morbo discedere. *stor.* 36. 37. 38. 39. 40. 41. 64.

Regimen igitur moderatè calidum ità ordinetur, ut calor quàm proximè ad ipsam spirituum temperiem accedat, & æqualem tenorem servet. Quamprimum igitur morbo isto corripitur æger, lectum petat, ibique decumbat stragulis solitis ab aëris injuriis munitus, haud tamen nimiis opprimatur. A curis, timore, cæterisque animi pathematis (quantùm fieri possit) immunem se servet, neque colloquiis quorumcunque interpelletur, verùm somnum aut saltem quietem quocunque modo captet; aër cubiculi tempestate hyemali luculento foco accenso temperetur, fervente autem æstate in lecto uti in ergastulo æger minimè incarceretur. In reliquis regiminis partibus omnia manu adeò æquabili ordinentur, ut spiritus in efferatos motus minimè adigantur vel dissipentur, aut nimiùm coacti in hoste adoriendo deficiant.

Ad Pharmaciam in hoc morbi stadio quod attinet, eam pro diversâ morbi indole, atque ratione symptomatum conjunctorum diversâ, alio atque alio modo immutari pro re natâ necessarium est, symptomatum inquam, eorum scilicet quæ vel supra modum vehementia spirituum vires prorsùs delere, atque officio suo fungendo minùs pares reddere apta nata sunt, vel saltem quæ eorum vires jam penitùs prostratas esse demonstrant: Cæterorum enim quæ à vigore spirituum in hoste adoriendo suborta sunt, & nil mali præsagiunt, non eadem habenda est ratio; quoniam ea, utut molesta, ultrò, crisi instante mox evanitura sunt. Atque proindè Medicum & Philosophum, quem ad rationis normam oportet sua mandata semper dirigere, in hoc morbi stadio haud decet eandem semper calcare viam, atque, Empirici ad instar, sese intra eosdem cancellos ubique continere, & *emetica, alexipharmaca, opiata, Venæsectionem, enemata, &c.* ordine & methodo quâvis fixâ & stabilitâ seriatim præscribere, atque in eorum usu pertinaciter sine evidenti indicatione persistere; est enim ubi singula hæc remedia usum suum habeant; est autem ubi valdè officiunt, aut saltem incassùm adhibita curationem nullatenùs promoveant. In hoc igitur solertia Medici maximè requiritur, ut certâ regulâ dirigatur, & nihil officiosè patret, vel injuriosè omittat. Atque sanè eò magis hâc in re summa cura jam adhibenda est, quia in hoc præsertim stadio vitæ & necis jacta est alea, siquidem Naturæ deficienti post crisin peractam incassùm subvenire sæpiùs molimur, quæ suppetiis opportunè priùs allatis, facilè admodùm allevari poterat. Non rarò *Remedia Pharmaceutica & Chirurgica.*

etiam remediis perperàm adhibitis natura adeò labefactatur, ut *Venenum* primò mite, illicò in gradum planè deleterium & exitialem evehatur, & post crisin indè imperfectè peractam æger in stadiis subsequentibus erroris Medici, vitæ dispendio, vel saltem variis ærumnis seras luit pœnas. Ad indolem igitur ac symptomata morbi, ante omnia Medicus in hoc obscuro morbi stadio diligenter respiciat oportet, & accuratè pensitet, ne quid Philosopho indignum agat; & hâc regulâ observatâ non longè à verò scopo aberrabit.

In benigno morbo.

Ubi ex periodica febris conjunctæ exacerbatione & remissione, forti & æquali arteriarum vibratione, colore & contentis urinæ, *&c.* constat *Venenum* à spiritibus adeò superari, ut sine Artis suppetiis Natura mox, tempore præstituto, viribus propriis scopum assequi possit, modò non adsint symptomata vehementiora, quæ spirituum vires evertere valeant (quæ, quo pacto tractanda sunt mox narrabimus) nihil à Medico agendum est; * Tantùm diætam & reliquum regimen ità ordinet, ut Natura in opere suo perficiendo minimè impediatur, atque Julapium aliquod temperatum ad spiritus in agone refocillandos sæpiùs ministret. Mihi familiare est id quod sequitur.

* *Vide Histor.* 3.

℞. *Aqu. meliss. cerasor. nigr. flor. calendul. cinnam. hord.* an. ℥ß. *iij. aqu. epidem.* ℥*ij. syrup. caryoph.* ℥ß. ß. *M. F. Julap. de quo cap. cochlearia ij. iij. iv. vj.* respectu habito ad ætatem, ad libitum. Vel

℞. *Aqu. cardu. cerasor. nigr. lact. alexiter.* an. ℥*iij. aqu. epidem.* ℥ß. *ij. aqu. pæon. comp.* ℥ß. *j. pulv. è chel. cancr. comp. lap. contrayerv.* an. ʒß. *j. syrup. caryoph.* ℥ß. j. ß. Vel, *sacchar. alb.* ʒß. *vj. M. F. Julap. de quo capiat cochlearia ij. iij. iv. vj. (agitatâ phialâ) quartâ quâque horâ.*

In maligno morbo.

* *Vide Histor.* 30. 31. 32. 36. 37. 38. 39. 40. 41. *&c.*

Ubi verò è contrà ex petechiis in cute efflorescentibus, maculis nigris, vel purpureis in pectore, vel artubus hìc illìc sparsis; vel eruptione miliari in collo fas sit suspicari humores à *Veneno* maximè exitiali spiritus delente ac superante gradum ναφύσιος aliqualem jam perpessos esse, vel quidem ubi ex debili & vacillante pulsu, urinâ pallidâ & tenui, & temperie miti constet, spiritus à primo *Veneni* insultu adeò enecari, vel saltem opprimi ut quamquam velitationem levem & nisum quendam inanem truculentis admodùm lumborum spasmis, & spasmodicâ ureterum contractione cum micturitione crebrâ prodant, nequeant tamen ad pugnam venire, & symptomata accersere, quæ, cùm vires integræ sunt, solent supervenire, scilicet vomitionem frequentem, ægritudinem universalem, jactationem inquietam, hypochondriorum oppressionem sive distensionem. Tunc universo remediorum vel *Antipestilentialium* ipsorum apparatu flamma vitalis exsuscitanda est, atque spirituum ferè extinctorum expansio tempestivè & incunctanter in hoc primo stadio promovenda, antequam inani crisi tentatâ de ægro penitùs conclamatum fuerit. Neque est quòd de immodico hujus regiminis calore metuamus: Vita enim ægrotantis, non tam à febre quàm à *Veneno* ipso spiritus delente in discrimen ducitur. Ideóque ægro non tantùm *Vini generosi* momentum sæpiùs propinare licet, verùm etiam *Electuarium de Ovo*, *Radicem Serpentariæ Virginianæ*, *Theriacam Andromachi*, *Mithridatium*, *Diascordium*, *Aquam Epidemiam*, *Theriacalem*,

calem, *ſpiritum* CC. *Veſicatoria*, & reliqua remedia generoſa in *Peſtis* curatione communi Medicorum conſenſu adhibita, miniſtrare. Ex. gr. ad ſpiritus ſtimulandos applicentur jugiter *Veſicatoria* ampla & acria ad nucham, carpos, ſivè quamcunque alteram corporis partem opportunam, in cujus poros inter tractandum frigus non invadat.

℞. *Theriac. Androm. Mithridat. vel diaſcord.* ℈. *ij. lap. contrayerv. pulv. è chel. cancr. comp. rad. ſerpentar. Virgin.* an. *gr. xij. ſyrup. caryoph. q.ſ. M.F. Bolus*, quem æger deglutiat ſuperbibendo *cochlearia iv.* vel *v. Julap.* ſequentis, repetátque ſextâ quâque horâ, vel ſæpiùs.

℞. *Aqu. flor. calendul. meliſſ. ceraſ. nigr.* an. ℥. *iij. aqu. epidem. Theriacal. ſtillat.* an. ℥. *ij. ſyrup. carioph.* ℥. *j.* ß. *M.F. Julap.* Vel

℞. *Electuar. de Ovo, Theriac. Androm.* an. ʒ. ß. *pulv. bezoar. Orient. rad. ſerpentar. Virgin. cochinel.* an. ℈. ß. *ſyrup. meliſſophyl. q. ſ. M. F. Bolus*: Sumat cum hauſtu Julap. ſequent. repetátque ſextâ quâque horâ ut priùs.

℞. *Aqu. meliſſ. ceraſ. nigr.* an. ℥. *iv. aqu. epidem. theriacal. ſtillat.* an. ℥. *ij. tinctur. croc.* ʒ. *ij. ſp.* CC. *vel ſalis Armon.* ʒ. ß. *ſacchar. Perlat.* ʒ. *vj. M. F. Julap.* Vel

℞. *Pulv. è chel. cancr. comp. lap. contrayerv. rad. ſerpentar. Virgin. bezoar. Orient. cochinel.* an. ʒ. ß. M. *pro chartul. iv. quarum unam cap. quartâ vel ſextâ quâque horâ è cochleari Julap. præſcript. ſuperbibendo hauſtulum ejuſdem.* In ſubſequenti equidem ſtadio rarò admodùm quibuſcunque Artis ſuppetiis ex orci faucibus eripiuntur ejuſmodi ægrotantes, cùm jam poſt criſin funeſtam hæmorrhagiis cæteriſque mortis adſtantis prænunciis ſymptomatis tentantur. Ante criſin verò incœptam haud adeò impoſſibile eſt hâc methodo tempeſtivè & aſſiduò uſurpata ſpirituum expanſionem promovere, atque fatum criſi magis fidâ, ac perfectâ antevertere.

Quòd ſi * ex pulſu forti & æquali conjuncto cum Vomitione enormi, ſivè cum *fluxu alvi*, *dolore capitis*, *lumborum* & *artuum* verſatili, *inſultibus epilepticis*, *jactatione* inquietâ, *hypochondriorum oppreſſione*, *ſudore colliquativo*, *deliriis*, *vigiliis*, cæteriſque id genus ſpirituum cum *Veneno* fortiter luctantium ſymptomatis conſtet eorum vires & *Veneni* propemodùm eſſe pares, ut ſæpenumerò uſu venit, Medici eſt à partibus Naturæ ſtare, & *alexipharmacis* plus minùs pro re natâ adhibitis ſpirituum expanſionem conſervare, vel quidem promovere, atque ſymptomata, quæcunque fuerint, quæ in hoc ancipiti ſtatu modum excedere ſolent, remediis propriis tempeſtivè allevare, priuſquam ſcilicet vires indè multùm labefactatæ fuerint: Quantùm enim ſpiritus obruuntur, tantùm *Venenum* augetur, atque facilè admodùm à ſymptomate quovis vehementiori in gradum planè exitialem & funeſtum evehitur, utut ab initio fuerit mitius, quod à ſubitâ pulsûs mutatione indè factâ, cuivis attentè exploranti innoteſcit. Ad vigorem autem ſpirituum in hoc æquali certamine conſervandum ſufficiunt *alexipharmaca* mitiora, uti *Pulv. è chel. cancr. comp. lap. contrayerv. Theriac. Andrem. aqu. epidem. &c.* Ex. gr. Sæpiùs exhibeatur *Julapium cordiale* cum *ſpeciebus* ante memoratum. Vel

In medio morbi ſtatu.

* *Vide Hiſtor.* 11. 14. 16. *&c.*

℞. *Pulv. è chel. cancr. comp. lapid. contrayerv.* an. ʒ. *j. M.* pro *iv. chartulis*, *qua-*

rum unam capiat quartâ vel sextâ quâque horâ è cochleari Julap. sequent. superbibendo ejusdem cochlearia iij. vel *iv.*

℞. *Aqu. meliss. cerasor. nigr.* an. ℥.*iv. aqu. epidem.* ℥.*ij. Tinctur. croc.* ʒ.*j. syrup. caryoph.* ℥.*j.* ß.*M. F. Julap.* Vel ubi fluxus alvi aut vigiliæ adsint,

℞. *Theriac. Androm.* ʒ.ß. *pulv. e chel. c ncr. comp. lapid. contrayerv.* an. *gr.xv. syrup. melissophyll. q. s. M. F. Bolus, sumat cum haustul. Julap. præscript. repetátque deinceps sextâ quâque horâ.*

Symptomata etiam à nisu spirituum nimio jam suborta (quoties ea modum excedere contigerit) opportunè mitiganda sunt , utut hoc fieri non possit nisi *Venæsectione* , *Opiatis* , *Emeticis* vel *Enematis* & *Cathartico* ipsis , cæterisque id genus , quæ spiritus quadantenùs minuendo in ordinem redigunt : Expansionem enim spirituum *Alexiteriis* utut generosis adhibitis incassùm molimur , quos proprio nisu & contentione nimiâ derepentè corruere necesse est. A quovis enim hujusmodi symptomate vehementiori spiritus magis deleri , atque vitam ægrotantis in discrimen citiùs sæpenumerò duci quàm à primario *Veneno* omnibus ferè in Medicinâ exercitatis notum est : Cardo autem totius curationis in hoc maximè vertitur , & in hoc solertia Medici maximè requiritur , ut illa remedia præsertim quæ singula symptomata vehementiora jure exigunt adhibeantur , idque opportunè , priusquam , scilicet spiritus hisce symptomatis diù attriti sese quodam *παροξυσμῳ* haud facilè superando gradu affici , vibratione arteriarum debili ac inordinatâ prodant ; atque denique ut assiduo *alexiteriorum* incunctanter posteà exhibitorum usu vires spirituum sivè à symptomatis præcedentibus , sivè à remediis in eorum allevationem ministratis priùs deletæ ac fractæ jam demùm Arte exsuscitentur & in ordinem redigantur , ut articulo crisèos instante officium suum ad normam Naturæ ritè exequi valeant.

In fluxu alvi enormi.

A *diarrhœâ* præsertim torminosâ (utut mitis fuerit) spiritus adeò obrui & c tidem dissipari vel nutricibus & mulierculis notum est , ut eâ perstante eruptio Variolarum , saltem genuina & legitima frustrà expectanda sit , non sanè eò quòd materia Variolarum , ut fert opinio vulgi , indè subtrahatur , (sic enim viâ compendiariâ morbi curatio feliciter absolveretur , quod nusquam hactenùs observatum est.) Verùm potiùs eò quòd spiritus à fluxu præsertim enormi planè fracti & dissipati nequeunt ampliùs venenatum miasma è sinu suo fortiter excutere ; undè necesse est , ut Machina inani spirituum irretitorum nisu , deliriis , vigiliis atque variis spasmis agitata & confecta (ut quotidie fit) quasi à toxico quodam interempta extemplò corruat. Indéque par est ut ægrotans à cereviſiâ , possetalâ , aut quovis alio liquore floribus cereviſiæ fermentato penitùs abstineat , eorúmque in locum *decoctum album* , sivè alium aliquem potum gratum subſtituat , qui colliquationem humorum , eorúmque fluxum versùs inteſtina minimè promoveat : *Opiata* autem & *adſtringentia* prætereà adſciſcat , sensim ascendendo ad eum gradum , quo demùm deleterium hoc symptoma , saltem ante tempus instantis criſeos ritè coërceatur , ſiquidem à fluxu alvi collapſum virium citiorem , ar-

que ſpirituum deletionem magis properàm exſpectare fas eſt, quàm à quâcunque repetitâ licèt *laudani* doſi convenienti ac moderatâ in exitialis hujus ſymptomatis allevationem adhibitâ. Ideóque utut in hoc morbi ſtadio *Opiata* ſpiritus ſopiant & eorum vires minuant ac coërceant, & quantùm fieri poteſt evitanda ſint; urgente tamen hoc, ſivè quovis altero ſymptomate deletorio, quod eorum opem jure poſtulat, * non eſt quod eorum uſum ampliùs reformidemus, modò cum *Alexipharmacis* maximè generoſis, quæ ſpirituum vires ſimul fovent ac inſtaurant commixta adhibeantur, & ad præſens ſymptoma ità ſint accommodata, ut neque excedant quantitatem à ſymptomate requiſitam, neque diutiùs quàm res ipſa efflagitat, uſurpentur. Ex. gr.

* *Vide Hiſtor 51. partem ult. 50.*

Opiatorum uſus, & qualium.

℞. *Theriac. Androm.* vel *confect. Fracaſtor. gr. iv. vj. viij.* ℈.ß. ℈.j. ʒ.ß. reſpectu habito ad ætatem, *Spec. confect. de hyacinth. pulv. è chel. cancr. comp. lap. contrayerv. ſerpentar. Virgin.* an. *gr. ij. iv. vj. viij.* ℈.ß. *ſyrup. caryoph. q. ſ. M. F. Bolus, quem cap. per ſe, vel ſolut. in cochleari Julap. ſequent. ſuperbibendo ejuſdem cochlear. ij. iij. iv. v. repetátque quartâ vel ſextâ quâque horâ pro re natâ.*

℞ *Aqu. meliſſ. ceraſ. nigr. cinnam. hord.* an. ℥.*iij. epidem.* ℥.*ij. ſyrup. caryoph.* ℥.j.ß. *M. F. Julap. de quo bibat ad libitum.*

Singulis etiam bolis (modo fluxûs vehementia id poſtulet) *laudan. liquid. gutt. ij. iv. vj. viij. xij.* adjicere licet. Vel

℞. *Conſerv. roſ. rub. diacydon. per ſetac. traject.* an. ℥.ß. *diaſcord.* ʒ.*ij. troch. de carab.* ʒ. *iij. bol. ver. Lacrym. ſang. dracon. pulv. ſerpentar. Virg.* an. ʒ. ß. *ſyrup. Myrtil.* vel *Diacod. q. ſ. M. F. Electuar. de quo cap. quantùm æquet nucem moſchatam parvam, avellanam*, vel *juglandem, quartâ quâque horâ, ſuperbibendo hauſtum Julapii præſcripti.* Junioribus *cochlearia ij. ij.* vel *iv.* ſequentis quartâ quâque horâ, agitatâ phialâ, propinanda cum eventu ſecundiſſimo præſcribere ſoleo.

℞. *Aqu. ceraſ. nigr. cinnam. hord.* an. ℥. *iij. aqu. epidem.* ℥. *j. confect. Fracaſtor.* ʒ. *j. pulv. è chel. cancr. comp. lap. contrayerv.* an. ʒ. ß. *ſyrup. de mecon.* ℥. *j. M. F. Julap.*

Fluxu autem ceſſante, convenit, uſque ad criſin incœptam, ſpirituum à ſymptomate præcedenti deletorum, ſivè ab *Opiatis* ſopitorum expanſionem moliri, vel ſaltem conſervare continuato *Alexiteriorum* jam deſcriptorum uſu, demptis *Opiatis*, aut quidem diminutis.

In vomitione enormi.

Vomitionis autem non eadem habenda eſt ratio ac diarrhœæ hoc morbi ſtadium comitantis, quippè hæc uti à ſpirituum imbecillitate ſemper oritur, ità in quemcunque gradum evehitur, pari paſſu eoſdem proſternit; illa verò utpotè à ſpirituum hoſtem aggredientium niſu primùm orta, ad eorum expanſionem debitam conſervandam plurimùm conducit, modò cancellis juſtis coërceatur: Ideóque haud ſtatìm ſupprimenda eſt, licèt materia Variolarum ſecundum opinionem vulgi (cui ratio & experientia refragantur) indè non ſubtrahatur vel diminuatur. Ubi autem crapula vel ingluvies morbum excitaverit, ubi ventriculus ſarcinâ chyli aut humorum moleſtâ oppreſſus, ſeu quâvis aliâ de causâ inani vomendi conatu fatigatur, & ſeſe in caſſùm ab onere liberare diutiùs tentaverit, † haud abſonum eſt facultatem ventriculi expultricem largis hauſtibus liquoris Poſſetici *foliis cardui benedicti*

Uſus vomitoriorum & qualium.

† *Vide Hiſtor. 10.*

alteratis sæpè propinatis, vel tantillo *salis vitrioli* vel *oxymelitis scyllitici* cum eodem liquore commixti (si opus fuerit) leniter irritare, ut spiritus oppressi liberiùs expansi officio suo feliciùs fungi valeant; licèt nulli author ero, ut *Antimoniale*, sivè quodvis aliud *drasticum emeticum* sine urgenti necessitate exhibeat, ne spe inani materiæ varioloſæ indè minuendæ deceptus, reverà spiritus enormi vomitione adeò fatiget & dissipet, ut, instante crisi, veneno extirpando legitimâ Variolarum eruptione minùs pares evadant, || ut sæpissimè usu venit. Evacuatione autem hâc levi peractâ, illicò tumultum spirituum compescere oportet, eorúmque vires conservare *Alexipharmaco* aliquo remedio cum *Opiato* commixto, & post intervalla justa, quoties opus fuerit, repetito. Ex. gr.

|| *Vide Histor.* 14.

℞. *Theriac. Androm.* ℈. ß. ℈. j. ʒ. ß. *pulv. è chel. cancr. comp. lap. contrayerv.* an. *gr. v. x. xv. syrup. caryoph. q. s. M. F. Bolus sumat per se, vel solut. in cochl. Julap. sequent. superbibendo ejusdem cochlear. ij.* vel *iv. repetátque quartâ vel sextâ quâque horâ.*

℞. *Aqu. meliss. flor. calendul. cinnam. hord.* an. ℥. *iij. epidem. menth.* an. ℥. *ij. salis absinth. gr. xij. syrup. caryoph.* ℥. ß. *M. F. Julap.* Vel pro Junioribus.

℞. *Aqu. cinnam. hord. ceras. nigr.* an. ℥ *iij. epidem.* ℥. j. *confect. Fracastor. pulv. è chel. cancr. comp.* an. ʒ. j. *Colaturæ add. syrup. menth. composit.* vel *caryoph.* ℥. j. *M. F. Julap.* de quo sumat ægrotans *cochl. ij. iij. iv.* (respectu habito ad ætatem) agitatâ phialâ, tertiâ vel quartâ quâque horâ.

Cùm autem vomitio eò processerit, ut spiritus perpetuò fatigati & prostrati pulsum debilem & inæqualem reddere incœperint, quocunque modo convenienti compescantur oportet & coërceantur: Ex. gr. *Fermento* ventriculi *venenato* largis hauſtibus decocti pulli tenuissimi, liquoris possetici, sivè alterius alicujus mitioris menstrui priùs diluto, par est ut *Opiatis* ipsis sensus ejus exquisitus quadantenùs obtundatur, necnon ope *Alexipharmacorum* commixtorum vis spirituum expansiva juxtà conservetur & foveatur. Formulam mihi familiarem lubet hìc loci adjungere.

℞. *Aqu. cardu. lactis alexiter. cinnam. hord. menth. Stephan.* an. ℥. *ij. salis absinth. gr. xij. pulv. serpentar. Virgin. è chel. cancr. comp. lap. contrayerv.* an. ʒ. ß. *syrup. caryoph.* vel *ment. comp.* ℥. j. ß. *M. F. Julap.* de quo capiat ægrotans *cochlearia ij. iv. vj.* respectu habito ad ætatem (agitatâ phialâ) repetátque quartâ quâque horâ, addendo singulis dosibus *laudan. liquid. Helmont. gutt. ij. iv. viij. xij.* vel *xiv.*

In dolore spasmodico fixo.

Est insuper ubi spiritus in hoc primo morbi stadio à *Venenato Fermento* lacessiti in motus adeò efferatos ac planè spasmodicos in capite, præcordiis, lumbis, intestinis vel aliâ quâvis parte adigantur, ut ab atroci & lancinante dolore indè orto pleuriticæ, nephriticæ, colicæ aut alterius rheumaticæ affectionis æmulo tota Machina in subitum discrimen ducatur, pulsus illicò in debilem mutetur, atque temperies, præsertim extremorum, mitis, si non frigida, reddatur, undè necessariò spiritus labefactantur (quanquam mite fuerit primarium *Venenum*) & nisi Artis ope symptomata opportunè tollantur, Natura in subsecuturâ crisi causâ cadit; & *Variolæ confluentes* vel saltem *cohærentes* erumpunt, & morbus indè in reliquis stadiis malignam & planè

funeſtam naturam induit : Ideóque Medicus ante omnia vehementia hæc ſymptomata propriis remediis tempeſtivè , ſcilicet priuſquàm ſpiritus quovis πεπτικῷ gradu indè afficiantur, mitiget oportet , quanquam remedia in hunc finem adhibenda , v. gr. *Venæſectio* , *Opiata* , vel quidem *Cathartica* ipſa minùs æqua & apta , reſpectu ad *venenatum fermentum* habito, videantur : quod verò violatum eſt iſtâ praxi compenſetur, non procraſtinatâ & liberali *Alexiteriorum* maximè generoſorum ope quàm primùm ſcilicet hæc ſymptomata , ſpiritibus in ordinem redactis , ſublata fuerint. Atque equidem nullus dubito plures ex ſymptomatum horum vehementium neglectu , quàm à *Veneno* primario Variolis confluentibus & malignis interemptos periiſſe : Quo pacto autem ſymptomatis à ſpaſmodico hoc ſpirituum ſtatu ſubortis ſubvenire liceat, reſtat jam dicendum.

*In dolore capitis , artuum vel lumborum lan inante & ſpaſmodico, Venæſectionis uſus. * Vide Hiſtor. 10. 42. &c.*

Quamprimùm conſtet , cerebri meninges, vel lumborum aut artuum muſculos hujuſmodi dolore fixo & ſupra modum truculento excruciari, Medicus ſpaſmorum ſolutionem * *Venæſectione* liberali , eâque (ſi opus fuerit) repetitâ moliatur oportet , idque incunctanter , & ſi fieri poſſit , priuſquam ſpirituum ἄλογια indè effecta extremarum partium algorem , atque Arteriarum vibrationem debilem & vacillantem induxerit , atque deinceps eorundem expanſionem moliatur *Veſicatoriorum* applicatione atque *alexiteriis* admodùm generoſis frequenter exhibitis ; eâ tamen lege , ut cum *Opiatis alexiteria* ſemper commiſceantur , ut ſpaſmi penitiùs ſolvantur , aut ſaltem eorum revireſcentia præcaveatur : Ex. gr. applicanda. *Veſicatoria* ampla & acria ad nucham & carpos internos ſupra pulſus , & quartâ vel ſextâ quâque horâ *Bolus* ſequens cum hauſtu *Julap.* miniſtretur.

℞. *Theriac. Androm. gr.v.* ℈. ß. ℈. *j.* ʒ. ß. reſpectu habito ad ætatem , *pulv. è chel. cancr. comp. lap. contrayerv. ſerpentar. Virgin.* an. *gr.iv. vj. viij.* ℈. ß. *laudan. liquid. gutt.iij. v.vij. x. ſyrup. caryoph. q. ſ. M. F. Bolus.*

℞. *Aqu. meliſſ. rut. ceraſ. nigr.* an. ℥ *iij. pæon. bryon. comp.* an. ℥ *j.* ß. *Tinctur. caſtor.* ʒ. *j.* ß. *ſpir. ſal. armon.* ℈ *j. ſyrup. pæon. comp.* ℥ *j.* ß. *M.F. Julap.* de quo ægrotans bibat ad libitum.

*In dolore pleuritico ſeu peripneumonico. * Vide Hiſtor. 16.*

Ubi autem pulmonem , pleuram * & reliquas partes vicinas reſpirationi dicatas dolore hoc fixo horrendo & atroci affici contingit , ad ſpaſmorum horum dirorum allevationem neceſſe eſt ut poſt *Venæſectionem* tempeſtivè celebratam *linimenta* & *fotus anodyni* externè ad partes affectas calidè applicentur , & reliqua poſthac in *Cap. de Pleuritide* memoranda adhibeantur : Præcæteris autem *Opiata* cum *alexipharmacis* & *ſpecificis* commixta liberali manu atque repetitis doſibus miniſtrentur. Ex gr.

℞. *Theriac. Androm. gr.v.* ℈. ß. ℈ *j.* ʒ. ß. *pulv. flor. papav. rhœad. gr.v. viij. xij. mandibul. lucii , dent. aprugn. ciner. priap. cerv.* an. *gr. iij. v. vij. ix. ſyrup. caryoph. q. ſ. laudan. liquid. gutt. ij. v. vij. x. M. F. Bolus.*

In dolore Colico.

Si ab exploſione ſpirituum in inteſtinis , vel inteſtinorum convolvulo & dolore immani , tanquam in colicâ paſſione ſurſùm omnia ingeſta rejiciantur , par eſt , ut non tantùm *Venæſectione* niſus ſpirituum minuatur , & ſpaſmorum allevatio incunctanter tentetur , verùm etiam ut *linimentis* anodynis ad partes affectas calidè applicatis, *Opiatis* , *Enematis* & *Carthaticis* ipſis , & reli-

quis posthàc in *Cap. de Colicâ passione* memorandis, funestum hoc symptoma averruncetur. Ab eo enim vita ægrotantis magis in discrimen ducitur, quàm à *Veneno* primario, vel remediis in symptomatis allevationem exhibitis labefactati, minùs pares quo spiritus officio suo redduntur. Adde quòd, spasmis hoc pacto solutis, facilè admodùm *alexipharmacis* cum *Opiatis* conjunctis spiritus rursùs expanduntur & exsuscitantur. Post *Venæsectionem* igitur injiciatur enema *lactis saccharat. floribus chamæmel.* alterati, vel quodcunque alterum ejus æmulum: & foveatur abdomen linimento sequenti calefacto.

℞. *Unguent. dialthææ* ℥.ß. *ol. lil. alb. laterit.* an. ʒ.*iij. M. F. Liniment.*

Quòd si spasmi dolor & reliqua symptomata concomitantia indè non solvantur, nec fæces cum bombis copiosè dejiciantur, exhibeatur infantulis & delicatioribus bolus sequens.

℞. *Calomel. diagrid. sulphurat.* an. *gr.vj. viij. x. xij. syrup. è flor. persic. q. s. laudan. liquid. gutt. iv. vj. viij. x. xij.* respecto habito ad ætatem. *M.F. Bolus.* Adulti autem & magis robusti pilulas sequentes deglutiant.

℞. *Extract. Rud.* ʒ. ß. *laud. Lond. gr. j.* ß. *M. F. pil. iv. deaurand.*

Solutis autem spasmis, & motu intestinorum peristaltico restituto, fæcibus etiam & bombis copiosè dejectis, expansio spirituum promoveatur, & spasmorum recrudescentia illicò antevertatur, diligenter & frequenter repetito *Alexipharmacorum* & *Opiatorum* usu. Ex. gr.

℞. *Theriac. Androm. gr. v. viij.* ℈. ß. ℈. *j.* ʒ.ß. pro ratione ætatis, *pulv. bezoar. Mag. gr. iij. v. viij. x. pulv. serpentar. Virg. bezoar. Orient.* an. *gr. iv. vj. viij. x. xij. syrup. caryoph. q. s. M. F. Bolus* exhibendus cum Haustul. *Julap.* cujuscunque cardiaci antè memorati.

In insultibus epilepticis. Explosio autem universalis ac versatilis orta ex spiritibus in ultimo quasi agone contendentibus, in tota Machinâ insultus epilepticos simulans, non adeò formidanda est, ac nisus eorum immanis & crucians, & in quâvis parte determinatâ fixus, siquidem universa vis spirituum in hoste aggrediendo jam occupatur, undè brevi & fine multâ & diutinâ virium jacturâ, comate profundo, æteriscque id genus funestis symptomatis præcedentibus ictu quasi oculi citiùs ultrò evanescentibus, Natura sæpiùs victoriam integrâ crisi perfectâ reportare solet. Vix enim usquam aliam quàm regularem & discretam *Variolarum eruptionem* post dirum hoc & visu horrendum symptoma subsecutam memini, quod etiam clarissimus noster *Sydenhamius* olim observavit. Non est igitur ut Medicus hâc in re anxius hæreat, verùm potiùs amicis ægrotantis diro hoc symptomate perterritis animos addat, & spiritibus in hoc agone attritis & fatigatis, *Vesicatoriis*, *Alexipharmacis* & *Cephalicis* opportunè succurrat, ut vis eorum expansiva conservari, & symptomatis adeò diri recrudescentia anteverti possit methodo sequenti. Applicentur scilicet *Vesicatoria* ad nucham & carpos internos supra pulsus, remedia autem intùs sumenda utut repetitis vicibus, parvâ tamen quantitate ministrentur; Juniores enim solummodò huic symptomati sunt obnoxii.

℞. *Aqu. flor. tiliæ, ceras. nigr.* an. ℥.*ij. pæon. comp. epidem.* an. ℥.*j. pulv. è chel. cancr. comp. lap. contrayerv. serpentar. virgin. pulv. de guttet.* an. ʒ. ß. *sacchar. alb.* ℥.ß. vel *syrup. de pæon. comp.* ʒ. *x. M. F. Julap. de quo capiat ægrotans cochlear. ij. iij.*

iv. pro ratione ætatis tertiâ vel quartâ quâque horâ, agitatâ phialâ.

Durante verò insultu sæpè naribus admoveatur *Sp.* CC. vel *Salis Armon.* vel tempora, nares & volæ manuum *oleo succini* sæpiùs illinantur. Sin spasmi diutiùs durent vel sæpiùs recrudescant, præsertim si ægrotans hisce insultibus antehàc obnoxius fuerit, & pulsus intereà fortis & æqualis permanserit, * non absr o erit insuper sanguinis ʒ. *iij. iv. vj.* pro ratione ætatis è brachio incunctanter detrahere, ad conservandum tonum cerebri, & ad apoplecticum, sivè quodcunque aliud grave symptoma, durantibus hisce procellis, averruncandum. * *Vide Hist.* 12. 16.

Sopor seu gravedo capitis est affectus (si quis alius) adeò huic morbo proprius, atque ejus præ humorum in cerebro congestorum & à *Veneno* agitatorum copiâ ferè pathognomonicus, ut dum modum servet non sit quod cura aliqua specialis ad eum tollendum à Medico adhibeatur: in crisi enim mox subsecuturâ, cùm spiritus à *Veneno* non ampliùs conturbantur, non potest non spontè evanescere, si non priùs in insultu epileptico ex prægrandi spirituum nisu fuerit subitò solutus (quod sæpè accidit.) Ubi verò præ humoribus in cerebrum undiquaque confluentibus (cujus rei pulsûs magnitudo indicium est,) vel deleterio *Veneni* gradu spiritus obruente & ferè enecante, pulsus debilitetur, & subsultus tendinum inducatur, & æger, urgente symptomate, diù planè attonitus ferè ad instar apoplectici decumbat, par est ut diversimodè pro variâ causæ ratione Naturæ languenti vel oppressæ statim succurratur. Ex. gr. ubi pulsus fuerit debilis, spirituum expansionem promovere oportet frequenti *Vesicatoriorum* applicatione, & *Alexipharmacorum* exhibitione, in modum sequentem. *In Comate supra modum profundo.*

℞. *Pulv. è chel. cancr. comp. lap. contrayerv.* an. ʒ. ß. *serpentar. Virgin.* ϑ. *j. M. F. Chartul. ij. iij. iv. v.* pro ratione ætatis, quarum una detur quartâ, vel sextâ quâque horâ è cochleari *Iulap.* cujuscunque cardiaci. † Ubi verò ex forti & regulari arteriarum vibratione constat spiritus esse oppressos potiùs quàm deletos, detrahantur sanguinis ʒ. *iij. v. vij. ix.* pro ratione ætatis è brachio ante usum *Vesicatoriorum* & *alexipharmacorum.* † *Vide Hist.* 12. 42.

Vigilias autem continuas & pertinaces in hoc atque quovis altero subsequenti hujus morbi stadio semper, idque jure meritò suspectas habere soleo, atque proindè quamprimùm arte allevandas duco. Siquidem à nisu inani & inordinato spirituum motu provenientes vires jam planè fractas atque à deleterio *veneno* interturbatas utplurimùm arguant. Insuper à jactatione corporis inquietâ indè effectâ, à motu efferato & deliriis conjunctis, spiritus magis magisque indies l befactati non possunt non demùm subitò corruere. Ea enim in peculiaris hujus *venenati fermenti* indoles, ut ab ipsis morbi primordiis usque ad ejus finem spiritus magis minúsve inquietos reddat, quiquò magis agitantur, eò magis debilitantur; undè *laudani* ipsius (utut spiritus coërceat ac deprimat) usus in hoc morbo magis quàm in quovis alio, quanquam mali moris fuerit, adeò necessarius inveniatur, ut sine eo nihil ferè in curatione Variolarum perfici possit. Mutationem autem stupendam in deplorato hujus morbo statu ex *Paregorico* exhibito paucarum horarum spatio sæpenumerò effectam, atque || plurimos ab orci faucibus ejus usu repetito || *Vide Hist.* *In vigiliis & deliriis.*

flor. 48. 19. &c. liberatos, & varia morbi ſtadia, ubi omnia ſymptomata exitialem & planè funeſtum morbi genium prodiderint, adjuvante ſomni requie, tutò tranſegiſſe, omnes ferè Medici obſervârunt. At ubi vigiliæ in hoc ſtadio pertinaces fuerint, non rarò in proximo ſtadio *Exanthemata* confluunt, quorum eruptioni deliria, ſpaſmi, cæteráque funeſta ſymptomata ſuperveniunt, quo nomine hoc ſymptoma *Veneſectione* & *Opiatis*, utut ſpirituum vires indè minuantur, in hoc ſtadio opportunè cohibere par eſt, adhibitis intereà *Veſicatoriis* & *Alexipharmacis* ad modum ſequentem; applicentur ſcilicet illicò ad nucham & carpos internos *Veſicatoria* ampla & acria, atque *Bolus* ſequens ſolutus in cochleari Julapii exhibeatur, & quartâ, vel ſextâ quâque horâ donec ſomnus obrepere incipiat repetatur.

℞. *Theriac. Androm.* vel *confect. Fracaſtor. gr. iij. vj.* ℈. ß. ℈. j. ʒ. ß. pro ratione ætatis, *pulv. è chel. cancr. comp. lap. contrayerv.* vel *Goan.* & *pulv. de Guttet.* an. *gr. iij. iv. v. vij.* ℈. ß. *ſyrup. pæon. comp. q.ſ. M. F. Bolus.* Unicuique verò Bolo addantur *laudani liquid. gutt. ij. iv. viij. xij. xx.* imò *xxx.* pro ratione ætatis, *Opii* ἰυφορίᾳ & ſymptomatis vehementiâ, ſensìm aſcendendo.

℞. *Aqu. flor. paralyſ. ceraſ. nigr.* an. ℥. *iv. epidem. pæon. comp.* an. ℥. j. vel ʒ. *x. Tinctur. caſtor.* ʒ. *j.* ß. *ſyrup. pæon. comp.* ℥. *j. de Mecon.* ʒ. *iij.* vel *vj. M. F. Julap. de quo bibat ager cochlearia ij. iij. iv. v.* poſt ſingulos bolos atque etiam ad libitum.

Sin pulſus ſit fortis & conſtans, non abs re erit ut *Opiata* certiùs & feliciùs ſcopum aſſequi poſſint, imò plurimùm conducet, venam priùs tundendo ſpirituum orgaſmum quadantenùs ſedare. Pro ratione igitur ætatis & virium ſanguinis ℥. *ij. v. vij. x.* è cubito detrahantur, priuſquàm ex efferato hoc ſpirituum motu diutiùs continuato vibratio arteriarum vacillet, & vires ſpirituum adeò frangantur ut *Veneſectionem* prorsùs non tolerent, nec *Opiatorum* uſum ſalubrem admittant. Atque hæc de hoc primo morbi ſtadio dicta ſunto.

CAPUT VIII.

De Variolarum eruptione, ſivè ſecundo morbi ſtadio, quod ejus ſtatum atque criſin continet, ſivè perfectam, ſivè imperfectam, atque de varia Febris, Exanthematum, caterorúmque ſymptomatum indole pro ratione criſeos plus minúſve perfecta. De ſignis diagnoſticis Variolarum in genere, atque benignarum, vel plus minùs malignarum in ſpecie. De ſignis prognoſticis ad hoc morbi ſtadium ſpectantibus, Indicationibus Curativis, atque Methodo medendi.

UBi ſpiritus qui in priori ſtadio, (quod morbi *Principium* & *Incrementum* continebat) cum *Veneno* crebriùs contenderunt, ſensìm tandem altiſſimum expanſionis gradum obtinuerint, exordium capit *ſecundum Variolarum ſtadium*, quod febris *ſtatum* & *criſin* complectitur, in quo ſpiritus totis viribus quibus pollent *Miaſma Venenatum* è ſinu ſuo excutere ſatagunt, & per portam à Naturâ deſignatam, glandulas ſcilicet cutaneas propulſare & perſequi moliuntur. *Eruptio* autem *Variolarum* ſpeciem non ſemper eandem induit,

ſed

sed pro ratione *Veneni* plus minùs exterminati, atque vigoris spirituum magis minúsve indè restituti valdè diversimodam. Quo nomine, status hujus morbi & crisis non possunt non pro variâ *Eruptionis* specie diverso admodùm modo sese habere.

Ubi spiritus à *veneno* penitùs liberati haud ampliùs lacessuntur, atque indè vigore quo lege Naturæ pollent reduce potiti partes suas, humores atque facultatem universæ *machinæ* secretricem atque excretricem moderando strenuè exequuntur, febris post brevissimum atque ferè imperceptibilem statum, eodem ipso die, tertio nimirùm vel quarto, eruptione incipiente crisi perfectâ exulat, nec posteà (modò justum regimen adhibeatur) molestias creat, undè patiens tanquam integrâ sanitate frueretur, temperie, pulsu, & appetitu derepentè restitutis, hoc & reliqua stadia transigit planè ἀπυρέτως, atque à *dolore, nauseâ, ægritudine, vigiliis; deliriis*, & reliquis symptomatis venenatis cum quibus febris antè sociata fuerat, vacuus. Quid? quod massa humorum, spiritu à *Veneno* non ampliùs agitato, ultrò quieta in statum sanum illicò redeat; porrò * *Exanthemata* parva instar acu-punctura rum hìc illìc primùm in facie, collo, pectore, manibus & brachiis, dein sensim in toto corpore discreta, placidè & quietè erumpunt, necnon ab ipsis primordiis renitentem tumorem & figuram exactissimè rotundam obtinent, & rubedine saturatâ imbuuntur; secundo die bases suas sensim ampliant; tertio verò ultra quem hoc stadium non excurrit, in summitatibus acuminantur, sine *ptyalismo, diarrhœâ*, vel quovis altero molesto symptomate conjuncto, quoniam *Venenum* per regiam viam satis placidè eliminatur.

Eruptio Variolarum discretarum, benignarum.

* *Vide Histor.* 3.

Ubi verò è contrà *Venenum* sivè primariò, sivè ex accidente seu symptomate aliquo vehementiori conjuncto deleterium spiritus adeò superaverit & enecaverit (non obstante ultimo eorum nisu in præcedenti stadio) ut eo adhuc irretiti, imbelles atque officio suo fungendo planè impares reddantur, efflorescentiâ incœptâ, Natura planè succumbens derepentè causâ cadit, atque hosti triumphanti manus dat, febris adhuc perstat, vires corruunt, symptomata dirissima accersuntur & indies augentur usque ad fatalem diem. Compages purpureæ massæ non ampliùs à spiritibus animata in colluviem transmutatur, undè nullus omninò morbi status sequitur, sed effrænis efflorescentia quæ pro crisi funestâ meritò habenda est, quam mors utplurimùm sub initium proximi stadii excipit. At cùm diversi sint hujus malignitatis gradus, de singulis aliquid dicendum est.

Nonnunquam spiritus adeò ab initio à veneno pessundantur, & compages humorum indè adeò dissolvitur & quasi sphacelo afficitur, ut ex efferato & inani vacillantium spirituum impetu jam præproperè, primo ipso vel secundo morbi die, jam verò ob defectum justi regiminis priùs adhibiti, vel ob symptoma aliquod vehementius conjunctum nimis serò, quinto scilicet vel sexto die * *Eruptio* sese prodat, & universa cutis in instanti quasi, rubedine saturatâ & profundâ perfusa, *Erysipelatosi* tumoris ad instar, (maculis nigris hìc illìc interspersis) cum æquali superficie quadantenùs crassescit. Quam quidem *Erysipelatosam* rubedinem cutis universa per triduum eruptionis integrum retinet, intumescentiâ intereà durante hoc stadio, (præterquam

Variolarum confluentium & malignarum eruptio.

* *Vide Histor.* 39. 40. *&c.*

in facie & labiis, ubi humores ab inani Naturæ nisu ad *Venenum* per ductus salivales eliminandum quadantenùs congesti sunt) nequaquam auctâ usque ad primum *Maturationis* diem, & tunc demùm cutis universa, præsertim faciei paulò ante fatalem horam colore in album mutato Pergamenæ speciem visu horrendam exhibet; atque hæc est pessima & maximè exitialis *Variolarum confluentium* species, utpotè à *veneno* intensissimè deleterio orta, † neque sanè quenquam hâc efflorescentiâ universaliter confluenti affectum, ad secundum *Maturationis* diem superstitem novi. Proximè ad hanc accedit altera illa magis vulgaris, ubi tota faciei cutis æquali & planâ hâc efflorescentiâ perfusa, quadantenùs ut in *Erysipelate* incressescit & intumescit, atque primo Maturationis die, pergamenæ ad instar universa albescere incipit, dum in artubus & trunco corporis *Exanthemata* fuerint ferè *discreta*; quæ tamen ob spirituum defectum neque colore, magnitudine, vel figurâ Variolis regularibus similia sunt, verùm quasi morbillosæ efflorescentiæ colorem minùs vegetum, figuram incertam & diversam admodùm magnitudinem obtinent, adeò ut primo eruptionis die non nisi ex duritie quadantenùs renitenti hæc exanthemata à *Morbillis* veris distinguere liceat, secundo autem & tertio die depressa adhuc & sessilia manent, & vix aut ne vix ob spirituum languorem apices tollunt, & ob eandem causam ac si stagnaret sanguis livescunt, undè mortem ægrotantis sub initium *Maturationis* vix minùs certò præsagire licet, quàm si efflorescentia universalis in toto corpore conflueret. Est autem ubi *Variolæ* quasi *discretæ*, verùm admodùm parvæ * & cohærentes ubique, facie ipsâ non exceptâ, confertim erumpunt, quæ uti ab initio ob spirituum languorem nullo ordine disponuntur, ità ob eandem causam in cæteris hujus stadii partibus minimè acuminantur, cute solummodò ac si ab urticæ plagâ exasperatâ, donec sub initium *Maturationis* albescentes confluant, & speciem pergamenæ exhibeant: Quæ quidem *Variolarum Confluentium* species non adeò fatalis est ac priores, rariùs autem quenquam hoc modo affectum nisi ope ptyalismi molesti diutiùs protracti, ingentis urinæ profluvii, vel intumescentiæ artuum diuturnæ ad decimum quartum vel decimum quintum morbi diem superstitem novi. Est autem denique ubi *Variolæ* erumpunt † *discretæ*, colore, figurâ ac magnitudine regulari, verùm *Vesiculis aqueis*, *Petechiis*, vel *Maculis lividis* in interstitiis, præsertim in collo, pectore & artubus distinctæ; quæ Maculæ seu Vesiculæ in hoc stadio erumpentes non minùs malignam morbi indolem produnt & funestum eventum præmonstrant, quàm efflorescentia confluens universalis jam ante descripta: Siquidem hi ægrotantes utut Variolæ sese habeant, febre continuâ, deliriis, vigiliis, vel diro aliquo symptomate à *Veneno* intùs delitescente & spiritus obruente malè mulctati demùm spasmis inexpectatis vel comate profundissimo, vel altero quodam funesto symptomate correpti, sub initium *Maturationis* fatis derepentè utplurimùm cedere solent.

† *Vide Histor. jam memoratas.*

|| *Vide Histor. 37. 38. &c.*

* *Vide Histor. 22. 25. 26. 32. 33. 36. 42. &c.*

† *Vide Histor. 29. 30. 31. 37.*

Ratio symptomatum in eruptione Variolarum malignarū.

Ad quemcunque autem gradum *Venenum* jam evehatur, atque qualiscunque sit efflorescentia, sivè confluens universalis, vel peculiaris, sivè discreta cum Petechiis, & eruptione miliari conjuncta, sivè aliqua alia species maligna, febris & symptomata hoc stadium comitari solita eodem ferè modo

se habent, siquidem spiritus post crisin inanem adhuc *Veneno* irretiantur & obruantur, atque proindè morbus sivè hanc, sivè illam speciem induerit, indolem suam planè malignam plus minùs prodit; quam ob causam || febrem, eámque continuam & mali moris post hanc funestam crisin, cum linguâ aridâ, temperie miti & pulsu debili per totum hoc stadium protensam observare est, quæ neque prorsùs exulat ut in *benignis Variolis* solet, neque ut in *mediis* remittit vel intermittit; donec enim à *Veneno* saltem activo liberentur spiritus, non possunt non luctando febrile certamen quantùm possunt continuato nisu protrahere, utut viribus fractis incassùm, atque conatu planè impari cum *Veneno* contendant: Atque ab hoc inquieto motu & inani spirituum conatu oriuntur * *subsultus tendinum*, *Coma profundum*, vel *Deliria* & *Vigiliæ pertinacissimæ*, ad quas nulla *Opii* dosis modò salubris & tuta, vel compescendas vel quidem allevandas sufficit, cæteráque funestissima symptomata quæ mortem instantem denuntiant & hoc stadium exitiosum reddunt. Porrò cùm per Regiam viam glandularum cutanearum *Venenum* imperfectè protrudatur, Natura ope *Sudorum Colliquativorum* vel *Diarrhœæ* immodicæ, aut denique *Ptyalismi* reliquias ejus amoliri satagit, & cùm salivalium glandularum porta non satis patula sit, *Profluvio urinæ* hunc defectum compensare tentat, undè molesta illa symptomatica * *Micturitio* ortum habet, quæ ærumnosorum ac funestorum symptomatum hoc stadium comitantium satellitio non rarò accedit, & ex spasmodicâ renum, ureterum & vesicæ urinariæ contractione ab inani & efferato spirituum nisu in hisce partibus, sæpissimè in totali urinæ suppressione terminatur, quâ fatalis dies plurimùm acceleratur. Denique compage sanguinis horum spirituum semimortuorum vinculo non ampliùs cohibiti jam solutâ, neque indè in lividescentem vel virideſcentem ichorem transmutatâ illicò suboriuntur immanes † *Hæmorrhagiæ* (funestissimum si quod aliud symptoma) uteri, renum, alvi, narium, aurium, pulmonis, faucium, undè æger ac si *Toxico* maximè deleterio assumpto brevi purpuream efflat animam, & || sanies quæ lintea conspurcat, tincturam haud rarò lividam vel planè viridem post se relinquit nullo sapone facilè eluendam.

|| *Vide Histor.* 22. 25. 29. 30. 31. 32. 37. 38. 45. *&c.*

* *Vide Histor. jam memoratas.*

* *Vide Histor.* 36. *&c.*

† *Vide Histor* 36. 37. 38. *&c.*

|| *Vide Histor.* 39.

Ubi verò, ut sæpè, vires spirituum & *Veneni* propemodùm æquales fuerint, crisis non adeò citò succedit, verùm lucta manet ad secundum vel tertium diem ab incœptâ eruptione, quâ durante dubio quasi Marte dimicatur, * Febre in eodem ferè statu diutiùs perstante, & cum *Vigiliis*, *deliriis*, cæterisque symptomatis prioris stadii adhuc sociatâ; demùm verò secundo vel tertio die (Naturâ victoriam imperfectam licèt reportante) post crisin infidam & minùs completam febris intermittit, vel saltem remittit, pulsus, temperies & appetitus restituuntur, & symptomata reliqua febrem comitantia cessant, donec *Venenum* intùs delitescens & non penitùs excussum in stadio *Maturationis* revirescat, & febrem * Σύνοχον & quadantenùs malignam recidivam inferat, vel in ultimo stadio (ut sæpè accidit) † Συνεχῆ & magis benignam. Quamdiù autem duret febris status, & crisis non terminetur, recentia *exanthemata* quotidiè nunc hìc, nunc illìc pullulant: Non enim simul ubique eodem die, uti *Variolæ benignæ* erumpunt, verùm primo die in facie &

Eruptio Variolarum mediarum.

* *Vide Histor.* 14 21. 42.

* *Vide Histor.* 21. *&c.*

† *Vide Histor.* 21. 25. 26 27. 28. 46. *&c.*

manibus ; secundo in brachiis & trunco corporis, demùm verò in cruribus & pedibus ; imò non rarò ob debilitatem spirituum œconomiam universus truncus ab exanthematis liber animadvertitur, cùm intereà admodùm frequentia & ferè cohærentia faciem & artus ubique occupent. Aliquandò verò in interstitiis primogeniorum tuberculorum alia atque alia quotidie succrescunt, adeò ut || *Variolæ* quæ primo die *discretæ* & ferè *benignæ* apparuerint, demùm tertio die *Confluentium* aut saltem *cohærentium Variolarum* formam gerant, incertâ magnitudine præditæ, utplurimùm verò ob spirituum languorem † minutulæ, quæ ob eandem rationem in principio eruptionis neque figuram ubique exactè rotundam, neque, ut benignæ & regulares, colorem vividum præ se ferunt, tardiùs etiam diebus sequentibus bases suas ampliant & apices tollunt, & quadantenùs sessiles & depressæ manent, atque tactui palpantis utpotè humore non adeò refertæ minùs renituntur. Porrò spiritibus *Veneno* latente adhuc quadantenùs irretitis, provida Natura ultimo hujus stadii die priusquam febris revirescere incipiat, levi || *Ptyalismo Fermentum* opportunè amoliri satagit, quod per glandulas cutis haud satis amandare valebat, & iste ptyalismus in ipsis æstivis Variolis animadvertitur, ubi nulla ex exanthematis uvulam, tonsillas reliquásque membranæ os intùs circumvestientis partes obsideant, & ansam salivationi ministrent : in hyemali enim tempestate, ubi à frigore in poros cutis invadente, morbus hic haud rarò procatarxin habet, undè à tussi & excreatione frequenti sæpè sæpiùs in uvulâ, tonsillis cæterisque oris partibus æquè ac in externâ cute Varioloſa hæc exanthemata succrescere atque demùm inflammari solent, haud mirum est salivationem copiosam Variolas ipsas benignas (ubi *Venenum* perfectâ crisi priùs eliminatum fuerat) comitari solere. Hoc accidente autem duntaxat excepto, nunquam novi hunc morbum eruptione regulari judicatum, cum ptyalismo quovis levissimo in hoc aut subsequentibus stadiis conjunctum, atque proindè *Salivatio* jure meritò habenda est symptoma *Veneni* per glandulas cutis ex parte tantùm protrusi, atque ex consequenti *Morbi maligni*, vel saltem *medii*, ubi febris recidiva, & eventus saltem anceps expectari possit.

|| *Vide Histor. 11. &c.*

† *Vide Histor. 12.*

|| *Vide Histor. 14. &c.*

Historia hæc è rei naturâ petita pensi quod supereſt reliquo facem præfert, cujus ope describuntur facilè Criteria, quibus hic morbus à febre *scarlatinâ, erysipelatosâ, Morbillosâ*, & reliquis, si qui sint, morbis congeneribus distinguitur, indoles morbi sive *benigna, maligna* vel *media* perspicitur, eventus vel faustus, funestus vel dubius denuntiatur, indicationes curativæ eliciuntùr, atque methodus medendi ad hoc stadium accommodata stabilitur ; quæ Capita cum brevitate, quantùm possumus, perspicuâ seriatim tractare lubet.

Diagnostica Variolarum benignarum.

Diagnosis hujus morbi in genere, atque peculiaris ejusdem indolis in hoc stadio, potissimùm petenda est à modo *Eruptionis* & febre concomitante. Ex gr. Variolæ benignæ utut primùm in fronte, naribus, labiis, collo & pectore se prodant, eodem tamen primo die in universâ ferè corporis cute ad extremos usque pedes æquabili vegetorum spirituum moderamini obsequentes discretæ, * & totidem Acupuncturis non dissimiles in conspectum veniunt, quarum prima rudimenta vividum colorem, figuram exactissimè rotundam,

* *Vide Histor. 3.*

atque duritiem quandam tactui palpantis renitentem tanquam tubercula obtinent; & rarò admodùm diebus hujus ſtadii reliquis numero augentur; quia *Venenum* à primâ eruptione è ſinu ſpirituum penitùs excuſſum erat, undè etiam febris cum *deliriis*, *vigiliis*, cæteriſque ſymptomatis repentè & quaſi momento temporis finitur; ſecundo die tuberculorum baſes vegeto ſpituum influorum robore mirum in modum ampliantur; tertio autem apices acuminantur, & humore turgeſcunt, primigenium intereà colorem vividum, & figuram rotundam, ſine *petechiis*, *veſiculis miliaribus*, vel quibuſcunque aliis *malignitatis* notis in interſtitiis exanthematum, ſartam tectam ſervantes. Quæ harum *Variolarum* deſcriptio cùm ſatis evidens ſit, atque à charactere diagnoſtico *Morbillorum*, *Eryſipelatis*, *Febris Scarlatinæ*, ſivè cujuſcunque alterius efflorescentiæ cutaneæ longiſſime diſtet, non eſt quod multâ verborum ambage & diagnoſticorum enumeratione hunc morbum ab aliis morbis, vel haſce variolas à cæteris differentis indolis diſtinguendo, filum ſermonis longiùs pertexamus. Hæc igitur *Variolarum regularium* & *benignarum* norma cùm ſui & obliqui index ſit, operæ pretium erit, ad eam reſpiciendo, fuſiori ſtylo oſtendere quo modo, & quam ob cauſam Natura in *Variolis Mediis* & *Malignis* formandis ab hac regula deflectat, & quibus criteriis eæ à ſeſe invicem, atque à *Variolis benignis* & cæteris congeneribus morbis diſcerni poſſint.

Variolas Medias * (quæ frequentiſſimæ ſunt & maximè vulgares) à quacunque alia efflorescentiâ cutaneâ, ſivè *Eryſipelatoſâ*, ſivè *morbillosâ* vel *ſcarlatinâ* dignoſcere non adeò difficile eſt. Primâ enim eruptione *Variolis regularibus* ſimillimæ ſunt, tubercula colorem plus minùs vividum, figuram rotundam, & duritiem tactui renitentem obtinent; quibus notis ſeſe à quocunque alio morbo congeneri ſatis evidenter diſtinguunt, quippè in *Efflorescentiâ Scarlatinâ* tota cuticula æquali & continuatâ rubedine ſine quâvis renitentiâ perfunditur; in *Morbillis* etiam licèt efflorescentia ſit interſtitiis diſtincta, incertam tamen figuram obtinet, & ſuperficiem planam & æqualem ſine duritie quâvis renitenti, quia cuticula, tenuiſſima membrana in hiſce efflorescentiis, non cutis vera afficitur: in *Eryſipelate* autem utut cutis vera afficiatur & in tumorem elevetur, tumor adeò latus & continuus atque ad partem aliquam ſingularem determinatus eſt, ut ne minima dubitandi occaſio ex hâc parte detur.

Variolarum Mediarum.
* *Vide Hiſtor.* 14. 21.

Quo pacto autem & quibus criteriis hæ variolæ durante hoc ſtadio à *benignis* & *regularibus* diſcernantur, reſtat adhuc inquirendum.

Hæc autem criteria præſertim ex duobus fontibus peti poſſunt, ſcilicet ex febris concomitantis differenti criſi, & diverſo *Eruptionis* modo indè conſequente. Siquidem *Primò* in *Variolis regularibus & benignis*, ubi à vi ſpirituum forti & conſtanti univerſum *venenum* uno quaſi impetu perfectè eliminatum fuerit, febris paucarum horarum ſpatio ſine perceptibili quovis ſtatu criſi perfectâ finitur, ut antè obſervatum eſt; ubi verò è contrà ex æquali *Veneni* & ſpirituum luctâ ad unum vel alterum diem protensâ *Status Febris* longior fuerit & magis manifeſtus, & ſatellitio ſymptomatum diro ſtipatus, criſis demùm ſuccedit imperfecta & minùs fida, & febris nonnunquam ægrè admodùm

* *Vide Hist.* 21. &c.

* ultimo hujus ſtadii die remiſſionem tandem aſſequitur: unde ob reliquias *Veneni* deliteſcentes non poteſt non in ſtadiis proximis, vel citiùs, ſcilicet *maturatione* incipiente ſpeciem † *Malignam*, vel ſeriùs inſtante *Declinatione* || συνοχῆς formam induere atque recrudeſcere. Ipſa etiam exanthemata utut in primâ eruptione *Variolas Diſcretas* & *Benignas* ſimulent, tamen ante finem hujus ſtadii *Mediam* ſolummodò naturam ſeſe ſortitas eſſe palàm confitentur, imò nonnunquam ex vehementibus ſymptomatis hunc longiorem ſtatum comitantibus propè * ad Malignas ſe accedere produnt. Quò diutiùs enim protrahitur febris ſtatus, & quò imperfectior criſis, eò longiùs Variolæ à normâ deſcedentes propiùs ad *Malignas* deflectunt.

† *Vide Hiſtor.* 21. &c.

† *Vide Hiſtor.* 3.

Secundò, *Variolæ benignæ* primo *eruptionis* die unà † omnes protruduntur, adeò ut tertio hujus ſtadii die, rarò aliquæ reperiantur puſtulæ, quarum ſtamina primo die accuratè intuenti non ſeſe in conſpectum dederint, undè numerus Variolarum atque earum frequentia iſto die rectè cognoſci poteſt: *veneno* enim penitùs eliminato, & litè indè diremptâ, non eſt quòd à ſuperfœtante Naturâ nova puſtularum ſoboles expectetur; è contra verò in Variolis *mediis*, à primâ eruptione durante toto ſtatûs tempore, donec *Venenum* criſi aliquali excuſſum fuerit, puſtulæ indies aliæ atque aliæ exſurgunt in tuberculorum priùs natorum interſtitiis: undè ſub finem hujus ſtadii in quibuſdam partibus puſtulas ad maturandum aptas, in aliis verò recèns natas unà videre eſt; & Variolæ quæ principio eruptionis *Diſcretæ* & *Regulares* videbantur, jam frequentes admodùm ſint & cohæreant, imò ferè confluant.

|| *Vide Hiſtor.* 21. 14. &c.

Porrò *Tertiò*, vigore ſpirituum, *veneno* adhuc irretitorum jam quadantenùs depreſſo, iſtæ *Variolæ Mediæ* neque ſecundo, die * baſes ſuas dilatant, neque tertio turgeſcunt & acuminantur, more *Variolarum benignarum*; atque ad finem hujus ſtadii parvæ, languidæ, quadantenùs depreſſæ, ſeſſiles, & ferè ad inſtar confluentium manent, neque colore vivido tinctæ, neque figuram exactiſſimè rotundam ſervantes.

* *Vide Hiſtor.* 14. 19. 20. 21. 23. 41. 46. &c.

Denique *Quartò* Natura, cùm præ ſpirituum *Veneno* labefactatorum languore haud valeat per exiles tuberculorum ſeminecum portas hoſtem amandare, eum per patentiores ductus ſalivales levi * Ptyaliſmo exterminare ſatagit, quem *Ptyaliſmum*, (modò non à Variolis in ore ſcatentibus oriatur,) quippè à *Veneno* imperfectè per exanthemata exantlato ortum, jure merito habeo pro *Mediarum*, ſi non *Malignarum*, *Variolarum* diagnoſtico.

* *Vide Hiſtor.* 14. &c.

Variolarum malignarum.

Variolæ autem *Malignæ* pravam ſuam indolem characteribus evidentiſſimis produnt, ex quibus primo intuitu tùm à cæteris quibuſcunque Variolis, cùm à quovis alio morbo congeneri facillimè diſtinguantur.

† *Vide Hiſtor.* 36. 37. 38 39 40. 41.

I. Ab indole febris concomitantis, quæ maligna † eſt, cum pulſu nimirùm debili & celeri, temperie miti, *deliriis*, *vigiliis*, *ſubſultibus tendinum*, reliquiſque id genus funeſtis ſymptomatis conjuncta, & per totum hoc ſtadium, protenditur: ſpiritibus enim à *veneno* jam deletis & poſt ultimum agonem ferè enecatis & extinctis, febris funeſtâ criſi in hoc efflorescentiæ ſtadio ad ἀκμὴν *malignitatis* provecta, utut præ ſpirituum languore mitis videatur, uno tenore continuo non poteſt non progredi, cùm diriſſimis autem

ſymptomatis in genere nervoſo ex inani ſpirituum triumphatorum niſu ſociatur, quæ neque prorsùs exulat, ut in *Variolis benignis*; vel intermittit, vel quidem remittit, ut in *Variolis Mediis* uſuvenit.

II. Ab efflorescentiæ modo qui in hâc ſpecie peculiaris eſt, & quamcunque formam induerit, adeò longè à cæterarum Variolarum eruptione differt, ut non admodùm difficilè ſit eam ſtatìm à *Variolis Mediis* vel *benignis* diſcernere; ſiquidem *primò Variolæ malignæ* rarò admodùm regulariter tertio morbi die à naturâ præſtituto erumpunt, verùm potiùs aut præpropero * impetu primo vel ſecundo die confertìm efflorescunt, aut regiminis errore procraſtinatæ, demum quarto, quinto, vel ſexto die, vel quidem † ſeriùs, formam licèt *Diſcretarum* induant. Ubi verò fortuitò more Variolarum *Benignarum* vel ſaltem *Mediarum* primò erumpant (quod nonnunquam fit) || *Fluxum alvi* efferatum, *Sudorem Colliquativum*, *Delirium*, *Vigilias*, vel aliud aliquod ſymptoma mali moris conjunctum habent; vel exploratione diligentiori factâ, * *Petechias*, *Veſiculas* miliares in interſtitiis puſtularum, aut aliquas alias exitialis *Veneni* intùs deliteſcentis notas ſaltem ſecundo eruptionis die in collo, pectore, & brachiis deprehendere licet. Secundò. Ubi autem univerſaliter ab initio *Eruptionis* confluant, facilè à *Variolarum Benignarum*, vel *Mediarum* (cum quibus vix quicquam habent commune) eruptione, & à congeneri *Morbillosâ*, *Scarlatinâ*, vel *Eryſipelatosâ* hæc *efflorescentia* diſtinguetur, * ſiquidem hæc efflorescentia eſt plana & continua, nequaquam interpuncta uti Morbilloſa. Secundò rubedine magis ſaturatâ & profundâ quàm Scarlatina efflorescentia, ferè ad inſtar Eryſipelatis cutim perfundit, & quadantenus incraſſat. Tertiò. Non autem cutis indè adeò incraſſeſcit ut in *Eryſipelate*, nè dicam univerſam cutim nunquam Eryſipelatosâ efflorescentiâ affici atque intumeſcere. Denique *Ptyaliſmus levis*, atque ejus comes *Intumeſcentia labiorum* notabilis, frequens *Mingendi Conatus*, aut aliquandò totalis *Urinæ ſuppreſſio*, & *Maculæ* nigræ hic illìc per cutem rubentem ſparſæ, atque alia id genus ſymptomata conjuncta hanc efflorescentiam à quâvis aliâ congeneri ſatis ſupérque diſtinguunt.

III. Ubi verò hæc efflorescentia fuerit ex parte duntaxat, ſcilicet in facie *Confluens* (quod utplurimùm fit) minor adhuc ſupereſt dubitandi occaſio, ſiquidem ex eruptione in corporis trunco & artubus quadantenùs † diſtinctâ, ſatis conſtare poteſt efflorescentiam in facie confluentem eſſe reverà *Varioloſam*, non autem *Scarlatinam* vel *Eryſipelatoſam*: eam autem non eſſe Morbilloſam probat inæqualis cutis *aſperitas*, & *duritiei* quadantenùs renitens tuberculorum, quæ licèt ex incertâ & variâ figurâ quam primo *Eruptionis* die obtinent, morbillos mentiri videantur; reverà autem malignam ſuam indolem, atque vacillantem ſpirituum debilitatorum œconomiam indè ſolummodò oſtendunt, quam poſtremis hujus ſtadii diebus clariùs probant, ubi ne minimè quidem acuminata, verùm prorsùs ſeſſilia, livida, atque quaſi mortua ubique apparent.

IV. Variolæ quæ primo impetu *cohærentes* & confertìm erumpentes cutem rubedine ſaturatâ ubique perfundunt, eámque quaſi urticæ plaga exaſperant, ſpirituum debilitatem, & malignam ſuam indoſem evidenter pro-

* *Vide Hiſtor.* 37. 38. 39. 40.

† *Vide Hiſtor.* 46. *&c.*

|| *Vide Hiſtor.* 29. 48. *&c.*

* *Vide Hiſtor* 30. 31. 47. *&c.*

* *Vide Hiſtor* 37. 38. 39. 40.

† *Vide Hiſtor.* 37. 38. *&c.*

bant, & modo *Eruptionis* peculiari manifestò discernuntur à *Variolis* cæteris quibuscunque, itidémque à morbo quovis alio congeneri, ut non opus sit hâc in re ulteriori sermone. Denique *malignarum* harum *Variolarum*, quamcunque speciem induerint, diagnostica sunt * *Hæmorrhagiæ* profusæ, præcipuè narium, renum, & alvi: *Fluxus autem Fœminarum menstruus*, præsertim si tempore † à Naturâ præstituto contigerit, & cancellos solitos non excesserit, non est adeò formidandus: utut enim ob impensas spirituum indè factas suspectus sit, morbi indoles eâ de causâ jure meritò maligna censenda non est.

* *Vide Hist.* 36. 39 40.
† *Vide Hist.* 9. 52.

Prognostica. Ex prædictis satis in genere constat qualis eventus hujus morbi expectandus sit; *Variolas regulares*, nimirùm adhibito justo regimine faustas, *malignas* autem suppetiis Artis quibuscunque non obstantibus utplurimùm funestas, *Medias*, demùm dubias fore, & vix aut ne vix sine multâ Artis ope eventum salutarem assecuturas, ut forsan supervacaneum videatur tempus adhuc terere in præsagiis hujus morbi proferendis. In Tyronum autem & minùs exercitatorum gratiam non pigebit Prognostica ad hoc stadium spectantia magis specialia in medium proferre, à crisi febris, & modo *Eruptionis* differenti desumpta, & quæ multo usu comprobavi, quorum primum sit,

* *Vide Hist.* 37. 38 39. 40.

I. * Qui post eruptionem Variolarum, *febre, vigiliis, subsultibus tendinum*, & cæteris Naturæ incassùm luctantis symptomatis sine intermissione vel remissione laborant, ineunte stadio proximo moriuntur.

† *Vide Hist.* 21.

II. † Quò longior est morbi status, eò periculosior eventus expectandus est; at cùm secundo *Eruptionis* die febris intermittat, & pustulæ recèns suppullulantes sint paucæ, & salivatio atque extremarum partium intumescentia diù protendatur, febris non recrudescit ante ultimum morbi stadium, & tunc formam συνεχέος induit, & facilè superatur; si è contra febris non nisi || ultimo hujus stadii die remissionem tantùm, non intermissionem assequatur, Variolæ licèt à principio *discretæ* viderentur, ad confluentes propiùs accedunt, & febris proximo die in malignam συνοχὸν transmutatur, Ptyalismus tantùm ad paucos dies durat, * Micturitio in locum legitimæ criseos succedit, & symptomatum dirorum agmen claudunt Petechiæ, quas excipit mors decimo vel undecimo die.

|| *Vide Hist.* 14 21. 23. 27. 32. 52. *&c.*
* *Vide Hist* 36.

* *Vide Hist.* 2.

III. Variolæ maximè *Benignæ* nostro idiomate dictæ * *Chicken Pocks* maturantur, scabie obducuntur & exsiccantur intra quatuor dies; at quò frequentiores sunt pustulæ, quanquam neque cohæreant neque confluant, eò pejus.

† *Vide Hist.* 37. 38. 39. 40.

IV. Efflorescentia † confluens & ubique rubedine saturatâ more *Febris Scarlatinæ* vel *Erysipelatosæ* universam ferè cutim perfundens cum Petechiis intermixtis, tonum spirituum planè deletum & crasin humorum eversam significat, & mortem ultra secundùm *Maturationis* diem nulla Medicorum arte posse protelari.

|| *Vide Hist.* 41. *&c.*

V. Si || exanthemata in facie tantùm, non in reliquo corpore confluant, tamen ante decimum diem plerumque moriuntur ægrotantes. In hâc specie non rarò accidunt *Hæmorrhagiæ*, & exanthemata in trunco corporis quanquam distincta, nullam tamen certam figuram obtinent, & quasi

* strangula

* ſtrangulata peſſimo omine lividescunt, cùm intereà reliqua ſymptomata mitia videantur. * *Vide Hiſtor. 37. &c.*

VI. Quod ad morbi eventum ſpectat, perindè mihi ferè eſt utrùm Variolæ *confluentium* vel *cohærentium* formam in principio *Eruptionis* induerint, cùm † *Petechiæ*, *Veſiculæ Miliares*, *Hæmorrhagiæ*, *Deliria*, *Vigiliæ*, *Sopor*, *ſpaſmi*, vel iſtiuſmodi funeſta ſymptomata mortem ſecundo *Maturationis* die in utraque ſpecie expectandam ſæpiſſimè denuntient, aut ſi fortè ægrotans poſt ærumnoſum ſalivationis tædium exantlatum tandem * die decimoquinto, decimoſeptimo, vel vigeſimo primo, à morbo aliquandò evadat; tamen ſæpiùs ſalivatione temporiùs ſuppreſsâ, nec profluvio urinæ, vel extremarum partium tumore compenſatâ, † die decimo, duodecimo, decimoquarto Fatis cedit. † *Vide Hiſtor. 29. 30. 31. &c.* * *Vide Hiſtor. 21.* † *Vide Hiſtor. 54. 55.*

VII. *Petechiæ* || vel *Veſiculæ Miliares* in *Variolarum diſcretarum* interſtitiis ortæ in hoc ſtadio pejus ſignificant quàm in ſequentibus hujus morbi ſtadiis, quia in hoc ſtadio vim *Veneni* primariò, & non ex accidenti aliquo deleteriam denotant, & ferè ſemper cum *Fluxu alvi enormi, deliriis, vigiliis pertinacibus ſudoribus colliquativis*, vel aliis ſymptomatis funeſtis conjunguntur. Ægrotanti verò hiſce ſtigmatis notati nunquam ſine *Alexipharmacorum*, *Opiatorum* & *Veſicatoriorum* mortem effugiunt ſub initium *Maturationis*; ſed *ſpaſmis*, *comate*, aut aliis iſtiuſmodi ſymptomatis interimuntur. Harum inſuper macularum vel veſicularum diminutio aut receſſus benè ominatur, earum verò vel in numero, vel in magnitudine incrementum mortem denuntiat non procraſtinandam. || *Vide Hiſtor. 29. 31. 36. 37. 39. 45.*

VIII. * *Ptyaliſmus* eruptionem Variolarum comitans malus eſt, quia *Venenum* per regiam viam non ſatis eliminari ſignificat, uti & *fluxus alvi*, & *ſudor colliquativus*, quia ab utroque ſymptomate ſpiritus debilitantur. * *Vide Hiſtor. 14. 27. &c.*

IX. Qui *micturitione* laborant, rarò ad finem *Maturationis* ſuperſunt. † *Vide Hiſtor. 27.*

X. † *Catharrhus* cum Variolis conjunctus, ſalivationem, gutturis inflammationem atque tumorem in ſtadio *Maturationis* inducit.

XI. *Tuſſis importuna* ſpiritus & ſanguinem agitat, atque ideò illorum tonum labefactat, hujus verò compagem ſolvit; undè febris & *Venenum* valdè augentur, & vigiliæ inducuntur.

XII. † Quò diutiùs *Vigiliæ* in hoc ſtadio protenduntur, eò pejus, quia phreneſin & hæmorrhagias inferunt. † *Vide Hiſtor. 40. 48.*

XIII. Denique in ipſo *Eruptionis* initio Variolæ prænunciæ amplæ & turgidæ, niſi accidens aliquod ſiniſtrum interveniat, *Variolas* futuras *diſcretas* & *regulares* pollicetur.

Duæ ſunt *Indicationes* in genere quæ in hoc morbi ſtadio exurgunt, *Una*, ſcilicet reliquiarum *Veneni activi* (ſi quæ maneant in priori ſtadio non ſubactæ) per criſin jam incœptam abolitio & exterminatio; *Altera* correctio & cohibitio ſymptomatum à reliquiis *Veneni* activi vel deliteſcentis, atque à ſpiritibus cum iis colluctantibus ſubortorum, quæ Naturæ quocunque modo obſtare queant quò minùs perfectam victoriam reportet. *Indicationes.*

Quandò igitur *Venenum*, ſaltem activum, perfectâ criſi integrè eliminatum fuerit (quod ſub hujuſce ſtadii initium univerſali & regulari *diſcretarum Variolarum* eruptione derepentè fieri ſolet) & patiens à ſymptomatis præce- *Curatio variolarum benignarum in*

stadio secundo. dentibus & eorum fomite liberetur, ac partem hujus stadii quæ supereſt planè ἀπυρίλλ, & sine ærumnoso quovis symptomate decurret, haud par est ut Natura apparatu medicamentorum cujuscunque generis officiosè lacessatur, quia propriis viribus instructa sine Artis suppetiis jam satis validè suo officio fungitur, neque indicatio aliqua à *veneno* superstite vel symptomate quovis indè suborto ministratur: Quod autem officiosè fit, rarò admodùm impunè patratur. Quanquam autem indoles morbi mitis fuerit & benigna, regimen tamen in priori stadio institutum, in hoc atque reliquis stadiis inviolatum observari omninò necesse est, ne particulæ quævis *Veneni* nuperrimè subacti intùs delitescentes fortè fortuitò regimine præmaturè mutato recrudescentes funestum aliquod symptoma inexpectatò inducant, cujus pernicioſi erroris exemplum unum vel alterum proferre non pigebit inter * Historias sub finem hujus Tractatûs recensendas, nequis in posterum in eundem scopulum impingat. Observatâ istâ regiminis formâ, nec medicamentorum formulæ, nec medendi methodus à nobis requiritur, cùm satius sit ut Naturæ (cujus res est) totum negotium committatur.

* *Vide Hist.* 4. 5. 6. 7. 17.

Curatio variolarum malignarum sivè confluentium, sivè cohærentium in hoc stadio.

Ubi autem exanthemata vel *confluant*, vel *cohæreant*, vel *Petechiæ*, *Vesiculæ miliares*, hic illic sparsæ, *Hæmorrhagiæ*, *frequens ad mingendum propensio*, *Ptyalismus inanis* incœptus, aut quodvis alterum symptoma naturam post crisin funestam causâ cecidisse ostendunt, non tantùm in usu *Alexipharmacorum* & *Vesicatoriorum*, ut in præcedenti stadio perstare oportet; verùm etiam incunctanter, priusquàm spiritus prorsùs deleti fuerint atque sphacelati (modò fieri possit) remediis *Alexiteriis* quibuscunque generosissimis, uti *Electuario de Ovo*, *Radice Serpentariæ Virgin.* eorúmque dosibus largioribus sæpiúsque repetitis, atque *Vesicatoriis* ad quascunque partes convenientes jugiter applicatis, uno impetu eorum expansionem tempestivè moliri, atque *Deliriis*, *Vigiliis*, *Hæmorrhagiis*, *Micturitioni*, cæterisque symptomatis spiritus adhuc labefactantibus, *Paregoricorum*, cæterorúmque id genus convenientium remediorum usu assiduo subvenire, utut febris ab hâc spirituum exaltatione augeri videatur. Non enim jam ab incendio intestino, verùm à *Veneno* de spiritibus triumphante ægrotanti periculum intenditur, quod sine flammâ arte in iis accensâ haud facilè arcetur. Verissimum quidem est, (confitente ipso *Sydenhamio*, frigidi regiminis patrono acerrimo,) rarò admodùm, sivè hâc, sivè quâvis aliâ methodo quoscunque intensissimâ hujus *Veneni* labe contaminatos, quippè sideratos ac morte quasi perculsos, post crisin istiusmodi funestam ex morbo evadere: quod fortè non aliâ de causâ accidit, quàm quòd serius, aut parciùs quàm par est, hæc methodus medendi adhibeatur. Sæpenumerò autem *Variolas malignas* inferioris subsellii non tantùm cohærentes, verùm ex parte confluentes, *Petechiis* & *Vesiculis miliaribus* interpunctas, atque hæmorrhagiis & frequenti ac parcâ mictione comitatas, utut exanthemata à primâ penè efflorescentiâ ubique delituerint & exaruerint, methodo nostrâ ad felicem eventum perductas esse fidem faciunt variæ * Historiæ sub finem hujus Tractatûs summâ cum sinceritate memorandæ. Atque mehercule licèt ob orci faucibus haud omnes eripere possumus, tamen cordatus Medicus non malè officio suo fungitur, si, prognostico verò priùs prolato, modò si quidquam

* *Vide Hist.* 19. 21. 22. 23. 25. 27. 29. 31. 32. 33.

tentandum sit, ad rationis normam methodum suam pro rei naturâ in casu adeò funesto ubique dirigat. 34.45.47.48. 49.50.63.

Sicuti autem cum *Alexipharmacis Opiata* jam commisceri, ità horum doses juxta ac illorum in hoc stadio pari passu augeri sensim oportet, donec perveniatur ad justam *Opii* dosin quantacunque fuerit, quæ efferatum, spirituum motum frænando, quietem iis quadantenùs conciliet; quoniam *fermentum Variolosum* præ reliquis *fermentis* spiritus adeò stimulat & irritat, ut nisi *veneno* planè obruantur, & ægrotans profundo comate laboret, (quo in casu de vitâ patientis actum est) non possint non inquieto motu perpetuò agitari, & miserum ægrum *vigiliis* ac *deliriis* confectum mirum in modum lacessere. Ea enim est spirituum lacessitorum indoles, ut quamdiù irritentur & robur ad luctandum suppetat, non possunt non hostem perpetuò & inani nisu aggredi: quò enim fortiores & vegetiores sunt, eò magis quieti & constantes; quò autem præ debilitate magis vacillant, eò in efferatos motus magis magisque adiguntur: A quo continuato motu (modò sufficienti & repetito *Opiatorum* usu non opportunè cohibeantur) plus quàm à quoquam alio symptomate vires eorum pessundantur. Quam ob causam, uti *Opiata* cum *alexiteriis* conjungere, & hoc pacto unâ fideliâ utrumque parietem dealbando, tranquillam scilicet quietem, juxtà ac debitam expansionem spirituum promovere par est; ità nullam *Opiatorum* dosin formidare quousque sensim progrediendo ad eam demùm devenerimus quæ somnum conciliet & efferatum eorum motum quadantenùs cohibeat; & sensim *Opiati* dosin diminuere pro gradu quietis redintegratæ: spiritus enim durante suâ contentione multò majorem *Paregoricorum* dosin cum ὑφορίᾳ tolerare quàm in sano & quieto statu, omnibus in Medicina exercitatis notum est. Atque idcircò ego non sine successu in hoc, & reliquis morbi stadiis subsecuturis sæpiùs non tantùm *gr. j. laudani* cum *alexiteriis* generosissimis commixtum semel in die ægrotantibus ministrandum jussi, verùm (vigiliis pertinacibus id requirentibus) sextâ, vel quidem quartâ quâque horâ repetendum, & junioribus *laudanum liquidum*, vel *syrupum* de *meconio* in eâdem proportione pro ratione ætatis, cum Julapiis, *Theriacâ Androm. radic. serpentar. Virgin.* cæterisque *alexiteriis* fortioribus sociatum; quo pacto somnum tempestivum ægrotanti, & quietem spiritibus conciliando, haud rarò efflorescentiam confluere incipientem, spatio unius noctis in *discretam* mutavi, & non rarò *confluentibus* & *cohærentibus Variolis* affectos, ubi exanthemata à primo ortu arida & depressa nunquam aliàs maturanda erant, jugiter repetitâ *laudani* dosi cum *alexiteriis* commixti, atque ad plures dies continuatâ, scilicet quamdiù opus fuerat, salvos ex ipsis * orci faucibus (mirantibus unà ac plaudentibus ægrotantium amicis) eripui. Atque equidem quomodocunque se habeant exanthemata, & symptomata reliqua, vix mihi de vitâ ægrotantis actum esse videtur, nisi ubi vigiliæ dosibus *laudani* moderatis & repetitis auscultare pertinaciter recusent; quo minor enim *laudani* quantitas in hunc finem sufficit, eò melius. Nullus autem dubito quin multi, hâc re non animadversâ, in hoc & proximis hujus morbi stadiis, doctissimorum & expertissimorum Medicorum curâ non obstante, perierint, quos paulò liberalior *Opiatorum* dosis, aut saltem frequentiùs repetita, vel diutiùs usurpata salvos demùm fecisset. Quam ob rationem

* *Vide Hist.* 14. 19. 21.22 23.25. 27.29.32.33. 34.47.48.49. 50.63. *&c.*

Methodum medendi in casu adeò deplorato mihi familiarem describere non pigebit. Applicentur *Vesicatoria* ampla & acria illicò ad nucham, carpos & brachia interiora, ad tibias, femora, pone aures, vel quascunque partes ad quas opportunè possint applicari, ad expansionem spirituum ope hujus stimuli artificialis promovendam. Liquor Posseticus cum vino *Canarino* factus sæpiùs propinetur; necnon aliquandò, præsertim in deliquiis, merum *Vinum Canarinum* per se, vel *Spiritu CC.* saturatum; exhibeatur etiam *Bolus* sequens cum *cochlearibus ij.* vel *iv.* Julap. repetatúrque pro ratione vigiliarum sextâ, vel quidem quartâ quâque horâ.

℞. *Theriac. Androm. electuar. de ov.* an. ʒ.ß. *pulv. serpentar. Virg. lapid. contrayerv. bezoar. Orient.* an. ∋.ß. *laudan. Lond. gr. j. confect. Alcherm.* vel *syrup. caryoph. q. s. M. F. Bolus.*

℞. *Aqu. Cardu. cinnam. hord.* an. ℥.*iv. Protheriacal. epidem.* vel *pæon. comp.* an. ℥.*ij. syrup. caryoph.* vel *è succo Cherm.* ℥ j.ß. *M. F. Julap.*

Imò *gutt. x. xij. xv. laudan. liquid.* in haustulo *Julapii* in *Bolorum* intervallis, si opus fuerit, propinentur, sensim scilicet progrediendo donec æger dormire incipiat; ex tunc autem dosis minuatur vel rariùs repetatur pro ratione somni plùs minùs obrepentis. Junioribus cochlearia *ij. iv.* Julap. sequent. pro ratione ætatis, quartâ quâque horâ ministranda jubeo.

℞. *Aqu. card. flor. calendul. cinnam. hord.* an. ℥.*ij. epidem. pæon. comp.* an. ʒ. *vj.* vel ℥. *j. syrup. de mecon.* ʒ.*x. Theriac. Androm.* vel *diascord.* ∋.*ij. lap. contrayerv. pulv. è chel. cancr. comp. serpentar. Virg. de Guttet.* an. ∋.*j. M. F. Julap.* cujus singulis vel alternis dosibus pro ratione ætatis & vigiliarum instillentur *gutt. ij. iv. vj. laudani liquidi.*

Præter *alvi fluxum*, *delitia*, *vigilias*, cæteráque id genus symptomata *Variolis malignis* & *mediis*, saltem in priori hujus stadii parte, scilicet ante crisin consummatam communia; (quæ mox venient speciatìm consideranda) sunt duo alia planè deplorata, utpotè ferè certissima corruentis Naturæ indicia, & præcedentis funestæ criseos effecta, quæ hìc loci, ubi sermonem habemus de *Variolis Confluentibus* & *malignis* (quas duntaxat, tanquam *Pathognomonica* comitari solent) jure meritò perpendi requirunt, *Hæmorrhagiæ* nimirum *universales*, vel saltem *profusæ*, atque *Micturitio*; illud à solutâ sanguinis compage ortum, hoc à præpeditâ *Veneni* per glandulas cutis & oris eliminatione, quorum symptomatum curationem jam seorsim aggredimur.

Hæmorrhagias dico *universales & profusas*, ut distinguantur à fluxibus uterinis cruentis quibuscunque legitimis & moderatis, *menstruis* nimirùm, & *lochiis* post partum, vel abortum fluentibus, (quæ utut infaustè jam accidant, spiritúsque labefactando *Variolas* depressas, languidas & ferò maturandas in *Mediarum* censum ritè reducant, quo nomine cùm de curatione symptomatum in istis Variolis accidentium verba faciemus, has *hæmorrhagias* ex professò tractabimus, nequaquam autem modò fluendi tempus, ordinem & modum à Naturâ præstitutum servent, pravam & malignam * indolem morbi produnt.) *Maligna* enim *hæmorrhagia* à solutâ sanguinis crasi, & colantium glandularum ob spirituum languorem laxitate per διαπόρησιν † ex intestinis, renibus, naribus, nonnunquam ex oculis, auribus, dentium alveolis, quà porta

* *Vide Hist. flor.* 33. 52. 8. *&c.*

† *Vide Hist flor.* 36. 37.

datur, æquè ac è vasis uterinis instar loturæ carnium ubique profusissimè scaturiunt; earumque prænunciæ sunt *Petechiæ* frequentissimæ, *maculæ purpureæ* & *nigræ*, quales *Peste* correptis paulò ante obitum accidunt, hic per universam cutem, præsertim in pectore & artubus (mortificationis incœptæ proculdubiò indices) sparsæ, quæ pari passu cum hæmorrhagiis cum quibus conjunguntur, numero & magnitudine unaquâque penè horâ augentur vel diminuuntur; quo nomine hoc symptoma jure meritò funestissimum habetur, & vix aut ne vix arte cohibendum; vel si *Vitrioli* fræno præpotenti fortè cohibeatur, (guttis enim 40. vel 50. *Aqu. styptic. Reg.* singulis horis in hausto Julapii convenientis exhibitis, portas omnes obsignatas vidimus) nihil tamen proficimus si non unà possimus *Vesicatoriis*, & *Alexiteriis* generosissimis frequentissimè ministratis vires spirituum penè extinctorum demùm resuscitare atque recèns expandere: Usu certè compertum est à *Vena-sectione*, aut alio quocunque remedio spiritus pessundante, symptoma hoc incrementum sumere, & obitum patientis accelerari. 38.39.40.41. &c. *Usus Aquæ styptica Regia.*

Quod ad alterum symptoma attinet, non est quòd *frequentem & parcam micturitionem* adeò formidemus, quippè utut isti nisus seu spasmodica ureterum & vesicæ urinariæ contractio molestias patienti creet perpetuas; non indè autem Natura adeò labefactatur, aut spiritus adeò dissipantur ut à præcedente symptomate; quanquam autem hæc *Micturitio* non adeò deleterios effectus habet, omen tamen funestum ferè semper est, & spirituum summam imbecillitatem, præpollentem *Veneni* gradum, & pravam morbi indolem semper indicat. Nullibi enim Natura hoc pacto cum nisu inani per patentiores hosce renum ductus *venenum* eliminare satagit, ubi via regia glandularum cutis vel oris (ut antè innuimus) satis pateat. Atque proindè || sicut morbus ope *alexipharmacorum* & *vesicatoriorum* sensim subigitur, ità molestum hoc symptoma pari passu ultrò declinare animadvertitur; & è contra, morbus fomite non subacto, eventum non minùs funestum sortitur, utut *salibus lixivialibus* symptoma hoc correctum aut sublatum fuerit: *Salia* enim *lixivialia*, præsertim *Pulvis* dictus *Æthiopicus*, nimirùm *Cineres Bufonum* in crucibulo ad nigredinem calcinatorum, urinam copiosè fundendo, vi hujus symptomatis corrigendi, ante omnia alia egregriâ dotatos esse multo usu mihi compertum est, sivè æger demùm convaliturus est, sivè non; Quam ob rationem * ℈.j. (urgente hoc symptomate) *cinerum* prædictorum quartâ vel sextâ quâque horâ exhibendum jubeo, semper autem cum generosissimis *alexiteriis* in Bolo vel hausto commixtorum, quo morbo juxtà ac symptomati simul prospicere possim; quid enim refert pereunte ægro symptoma sustulisse? *Micturitio.* || *Vide Hist.* 36. &c. *Usus cinerum Bufonum.* * *Vid. Hist.* &c.

Ubi verò ex vi *Veneni* & spirituum contendentium fere pari, Febris *Status* per unum vel alterum diem protendatur, unum tenorem servet, & cum *vigiliis*, *deliriis* & plerisque aliis præcedentis stadii, necnon novis quibusdam symptomatis societur, *& *exanthemata medii generis*, frequentia nimirùm & languida admodùm erumpant; durante certamine, quousque scilicet crisi perfectâ ægrotans à symptomatis vehementibus quibuscunque liberatus ἀνάληψιν integrâ fruatur, à partibus Naturæ dimicantis stare oportet, & spirituum expansionem jugiter promovere repetitis dosibus † mitiorum *Alexi-* *Curatio Variolarum mediarum in hac Statio.* † *Vide Hist.*

flor. 14. 19. 20. 21. 27. &c. *pharmacorum* in priori ſtadio deſcriptorum, quorum ope *Veneni* activi reliquias ſensim ſubigere valeant; necnon vehementiora quæcunque ſymptomata quæ ſpiritus in hoc ultimo agone ſæpiſſimè peſſundant, atque proindè morbi indolem in *malignam* mutare ſolent, appropriatis Remediis tempeſtivè ſublevare & coërcere: atque commixtis *alexipharmacis* maximè generoſis, & adhibitis *Veſicatoriis* languenti Naturæ ſubvenire, modò à vehementiori quocunque ſymptomate labefactata causâ cadere incipiat. Quamprimùm autem febris criſin ſuo modo, hoc eſt ſeriùs aſſecuta eſt, & ultimo licèt hujus ſtadii die, unà cum ſymptomatis priùs conjunctis prorsùs exulet; vel quidem (quod ſæpiùs evenit) intermittat vel remittat, priuſquam *Venenum* deliteſcens in proximis ſtadiis revireſcere incipiat & recens certamen inſtauret, non eſt quòd adhuc naturam incaſsùm fatigemus remediis antè præſcriptis, ſivè iis quæ in *Venenum* activum collineent, ſivè iis quæ ſymptomata reſpiciunt, quippè impræſentiarum haud omninò indicantur, neque ad recrudeſcentiam veneni deliteſcentis antevertendam ſufficiunt; Ideóque ſatius eſt ut ægrotans perſtet in regimine priùs inſtituto & ab ingratorum medicamentorum deglutitione pauliſper ferietur, donec recrudeſcentia febris, & ſymptomatum cum eâ conjunctorum in ſtadio *Maturationis* vel *Declinationis* eorum uſum poſtulaverit, quæ indè pro diversâ febris recrudeſcentis indole alia atque alia adhibenda ſunt, uti poſthàc in proprio Capite narrabitur, niſi fortè cuiquam in hoc intervallo vires * *Cortices Peruviani* experiri libeat, quas ego ſæpè efficaces expertus ſum ad febris repullulationem præveniendam.

* *Vide Hiſtor.* 3.

Quæ autem ſint mitiora ea *Alexipharmaca*, quæ durante certamine ante Criſin peractam jugiter adhibere par eſt, & quæ ſint eorum præſcribendorum formulæ ſatis conſtat ex methodo medendi in præcedenti ſtadio memoratâ; Qualia etiam ſint *alexipharmaca* ea generoſiſſima, & quo pacto cum prioribus commiſcenda ſint, ubi Natura à vehementiori quocunque ſymptomate labefactata ſuccumbere incipiat, ex methodo *Variolas Malignas* & *Confluentes* curandi in hoc atque præcedenti ſtadio deſcriptâ petat Lector; ex quibus facilè admodùm Formulas Remediorum pro re natâ plus minùs *alexiteriorum* excogitare queat, quo nomine cramben eam bis coctam apponere non libet. In hoc autem lubrico rerum ſtatu dum Criſis eſt (ut aiunt) in *Fieri*, videat potiſſimùm ſolers Medicus nè Natura quovis ſymptomate vehementiori diutiùs attrita & laceſſita, & indè congreſſui impar reddita (quod haud rarò evenit) in *Veneno* criticè eliminando prorsùs deficiat, & Morbus jam demùm pravam ac malignam indolem acquirat. Multa autem ſymptomata quæ hunc morbum in præcedenti ſtadio, dum ſpiritus niſu difficili expanſionem ſuam ulteriorem moliebantur comitata ſunt, quæcunque ſcilicet à conatu ſpirituum contendentium ortum ſuum duxerunt, atque proindè evacuationes, ſcilicet *Venæ-ſectionem*, *Vomitum*, *Catharſin*, aut quamcunque ferè aliam poſtulaverint, v. g. Vomitio, Laſſitudo ulceroſa, Dolores Spaſmodici, ſive Verſatiles & Epileptici, ſivè fixi in Capite, Lumbis, Artubus, Pleurâ, Inteſtinis, *&c.* jam à primâ eruptione incœptâ ultrò indies magis magiſque (qualiſcunque futurus eſt eventus, ſive ſalutaris, ſive funeſtus) declinant. Siquidem, (ut olim in *Puretologiæ* noſtræ *Exercitatione ſecunda* obſervavimus,)

quamprimùm ſpiritus ad ἀκμὴν ſuam expanduntur, & morbus ad ſtatum pervenerit, ceſſante priori niſu & conatu ſpontè prorsùs exulant id genus ſymptomata, nec ulteriorem Medici curam requirunt, & rarò admodùm in hoc ſtadio evacuatio cujuſcunque generis, ut in præcedenti ſtadio indicatur, & ferè nunquam ſine evidenti ægri detrimento & virium diminutione celebratur. Symptomata autem quæ in hoc ſtadio Medici curam poſtulant, ea ſunt potiſſimùm quæ vel ab accidente aliquo, vel à ſpirituum in Criſi languore oriuntur, uti *Fluxus alvi*, *Sudores colliquativi*, *Vigiliæ*, *Deliria*, *Sopor profundus*, *Fluxus uterinus cruentus*, *Tuſſis immanis*, *Ptyaliſmus* cum dolore gutturis inflammatorio conjunctus; Quæ ſymptomata uti à ſpirituum debilitate oriuntur, ità præ cæteris *alexiteriorum*, *opiatorum* & *veſicatoriorum* quæ eos erigere & figere poſſint, uſum indicant, utut ſymptomata duo, *Ptyaliſmus* nimirùm cum gutturis dolore conjunctus, & *Tuſſis* immanis, inſuper *topica* quædam remedia (uti mox narrabimus) requirant. Videamus igitur quo pacto ſingula hæcce ſymptomata ſeorsìm tractanda ſint, ne Natura iis fatigata præſente criſi prorsùs deficiat.

De Fluxu alvi immodico in hoc ſtadio.

Quanquam in toto hujus Morbi curſu, præſertìm ante & poſt criſin, alvus lubrica, quæ ſcilicet ſingulis vel alternis diebus ſtercora formata dejicit, minimè naturæ officiat, ſed eam à ſarcina liberando potiùs adjuvet; numquam tamen ab alvo licèt ad vigeſimum uſque diem conſtipatâ, præter moleſtam fæcum nimis induratarum egeſtionem ſub finem morbi, noxam indè ſubortam hactenùs deprehendi. *Diarrhœa* verò, præſertìm torminoſa, in quovis morbi ſtadio, potiſſimùm autem in hoc, ubi *Venenum* lege Naturæ uno quaſi impetu per cutim criticè expellendum eſt, uti ſymptomatica & planè deleteria, quam citiſſimè, aſſiduo uſu † *Opiatorum* cum *alexipharmacis* generoſiſſimis, quæ ſpiritus quadantenùs diſſipatos erigant, conjunctorum incunctanter & diligentiſſimè ſiſtenda eſt, & eâ *Paregorici* quantitate quæcunque fuerit, quâ ſcopus attingi poteſt. Siquidem hoc ſymptoma uti à languore ſpirituum *Venenum* per cutem eliminare contendentium oritur, ità (ſi quod aliud) eos protinùs debilitando, officio ſuo impares in poſterùm reddit, adeò ut durante fluxu alvi, vel in infantili ipsâ ætate (pace magni *Sydenhamii*) *Variolæ* ægrè admodùm, ſaltem regulares & legitimæ erumpunt, quod vel mulierculis & nutricibus notum. Regimen autem, atque formulas remediorum hùc ſpectantes non opus eſt ut hìc recenſeam, cùm utrumque in priori ſtadio deſcriptum inveniat Lector.

† *Vide Hiſtor.* 50. &c.

De vigiliis, deliriis & ſubſultibus tendinum.

Proximè ad hoc ſymptoma accedunt *Vigiliæ* & *Deliria*, cum quibus *Subſultus tendinum*, cæteríque vacillantium ſpirituum motus efferati & irregulares in genere nervoſo conjungi ſolent; quæ quidem ſymptomata uti in quocunque ſtadio, ſpirituum inaniter colluctantium languorem produnt atque malè ſignificant; ità forſan, vix à quovis alio ſymptomate (ut antè innuimus) citiùs quàm ab hoc motu efferato ſpiritus proſternuntur; adeò ut, durante hoc inteſtino tumultu, cùm Natura clavum imperii dimittat, *Variolæ* regulariter nequeant erumpere: atque proindè par eſt ut * *Opiatorum* doſes ſensìm augeantur donec ſomnus concilietur & tumultus compeſcatur; & ut *veſicatoriis* & *alexipharmacis* ſpirituum vires erigantur, atque expandantur;

* *Vide Hiſtor.* 48. 19. 20. &c.

¶ *Vide Hist.* 21. 63. &c.

cui muneri, ob ſpirituum priùs labefactatorum, mera *paregorica*, † ad quemcunque gradum aſcenderis, haud ſufficiunt. Somno autem hoc pacto tempeſtivè conciliato, *Variolas Medias* quæ cohærere vel confluere incœperant, noctis unius ſpatio (quod antè innui) ſæpè ſæpiùs, febre exulante, in *Regulares* & *Benignas* mutatas vidi. Tanta equidem eſt in hoc magis quàm in altero quovis hujus morbi ſtadio, (ubi *Variolæ Mediæ* in *malignas* tranſituræ ſunt (*alexiteriorum*, præſertim autem *Paregoricorum* & *Veſicatoriorum* utilitas, ut abſque eorum uſu vix quicquam egregium arte perfici jam poſſit. Formulas autem præſcribendi mihi in hoc ſymptomate tollendo ſolennes, quippè antè, in priori ſtadio, deſcriptas iterùm recenſere haud opus eſt, præſertim cùm eandem planè viam (*Vena-ſectione* duntaxat exceptâ) in hoc atque in illo calcare par ſit.

De ſopore profundo.

Sopor etiam in hoc uſque morbi ſtadium protenſus, qui non à primâ Exanthematum eruptione ſensim declinat, verùm potiùs augetur, nequaquam flocci faciendus eſt; quippè utut in præcedenti ſtadio, dum ſpiritus ulteriorem expanſionem moliebantur, ab oppreſſione ſolummodò fortè oriatur, eâque in critico agone diffatâ ultrò receſſurus videatur; jam verò * perſtans ſummam proculdubiò ſpirituum debilitatem & defectum arguit, ità ut luctari haud valeant, atque proindè deterius præſagium quàm præcedens ſymptoma ſubminiſtrat, & ſpaſmos funeſtos adfore utplurimùm denuntiat. Quocirca frequenti *Veſicatoriorum* applicatione, & diligenti *Spirit. CC. Serpentariæ Virgin.* cæterorúmque generoſiſſimorum *alexipharmacorum* in priori ſtadio memoratorum exhibitione actutùm certandum eſt, ut priuſquam Natura prorsùs causâ ceciderit, vis ſpirituum expanſiva, (quantùm fieri poteſt) exſuſcitetur. Formulas Remediorum hùc ſpectantes in priori ſtadio deſcriptas petat Lector.

* *Vide Hiſtor.* 6. 42. &c.

De Sudoribus profuſis.

Sudores † prætereà profuſi & *colliquativi* (quos nutrices & mulierculæ ſtragulorum pondere impoſito perperàm & in ſummum ægrotantis detrimentum perniciosè ſolent extorquere) à Medico in hoc ſtadio minimè negligendi ſunt. Utut enim mitis & blandus calor, quicquam proximè ad Naturalem temperiem accedit, cum levi diaphoreſi conjunctus, ſpiritus fovendo eruptionem Exanthematum regularem promoveat; profuſi tamen ſudores ſpiritus diſſipant & plurimùm debilitant, necnon ſi diutiùs perſtent, utut Exanthemata fuerint diſcreta, *Vigilias*, *Deliria*, *Fluxum alvi enormem*, *Petechias*, vel aliquod aliud funeſtum ſymptoma mox accerſunt. Quam ob rationem non ſolùm ſtragula ſensim detrahendo & minuendo, & ‖ ægrotanti veniam dando ut ſeſe ab uno latere in alterum ſæpiùs vertat, donec calor ad mitiorem gradum redactus fuerit, colliquativos hoſce ſudores incunctanter coërcere par eſt; verùm etiam ſpiritus laſſatos & diſſipatos *alexiteriis mitioribus* ſæpè refocillare, & *Veſicatoriis* applicatis recèns expandere, non omiſſis etiam (ſi opus fuerit) *Paregoricis* ad ſomnum conciliandum, quæ inquietum ſpirituum motum compeſcendo ad Sudores hoſce colliquativos ſiſtendos, ſiquid aliud, plurimùm conducant. v. g.

† *Vide Hiſtor.* 29. 5. 31. 41.

‖ *Vide Hiſtor.* 5. 21. &c.

℞. *Aqu. meliſſ. ceraſor. nigr.* an. ℥.iv. *Aqu. cord. frig. Saxon. Epidem.* an. ℥.j. ß. *pulv. è chel. cancr. comp. lap. contrayerv. ſpec. confect. de Hyacinth.* an. ʒ.ij. *Syrup. de mecon.* ℥.j. ß.

M. F.

M. F. Julap. de quo cap. ager pro ratione ætatis cochlearia ij. iv. vj. (agitatâ phialâ) *tertiâ quâque horâ.* Addantur dosi horâ somni propinandæ si vigiliæ urgeant, *laudan. liquid. Helmont. gutt. ij.iv.vj.x.xij.* Applicentur etiam *Vesicatoria* ad carpos internos, vel saltem ad nucham.

De Tussi immani.

Tussim insuper atrocem & ferinam, quæ haud rarò *Variolas*, præsertim *hyemales*, à frigore in poros cutis invadente frequentissimè ortas comitatur, & non tantùm * crasin sanguinis perpetuâ pulmonis agitatione colliquat, verùm etiam vigilias inducit & spiritus lacessit & pessundat, in præcedenti stadio prorsùs negligere haud par est; jam autem crisi incœptâ *paregoricis* omninò cohibere atque *Mucilaginosis* aliisque *thoracicis* remediis demulcere necesse est, ne spiritus indè attriti in agone ultimo deficiant. Quapropter hoc in casu præter *paregorici* dosin pro ratione ætatis ad somnum conciliandum sufficientem semel in die exhibitam, insuper *Extractum Glycyrrhizæ*, *Pilulas bechicas & Mucilaginosas* in ore ad tussim fallendam sæpiùs solvendas, atque *linctum* sequentem sæpiùs è cochleari lambendum, & sensim urgente tussi deglutiendum præscribere soleo.

* *Vide Histor.27. &c.*

℞. *Ol.amygd.d.rec.syrup. de Mecon.* an. ℥j.ß.*sacchar.cant.alb.* ʒj.*M.exactiss.F.Linctus.*

De Fluxu Catameniorum & Lochiorum.

Est & alterum symptoma, quod in hoc stadio, præsertim sub ejus finem, cùm (spiritibus in criseos agone lassatis) membranæ atque vasa universa tonum suum atque robur quadantenùs amiserint, accidere solet,) *Fluxus* nimirùm *Catameniorum*, quæ tempus à naturâ præstitutum jam haud rarò anticipant, & *Lochiorum*, post partum vel abortionem ab eâdem causâ provenientem; ad quod Medicus quamprimùm de eo certior factus sit, in Methodo medendi instituendâ attentissimè animum advertat oportet, utut prava morbi indoles, sicut ab aliis *Hæmorrhagiis* profusis haud indè arguenda sit. Quandoquidem autem à tumultu sanguinis intestino, atque pretiosissimi illius liquoris dispendio, & à motu spirituum inquieto, eorúmque languore indè suborto (ut sileam effectus planè funestos fluxûs sanguinis immodici & nimis diù protracti, ad quem languida Natura jam proclivis est) exanthemata necessariò minùs vegeta erumpant, & in stadio *Maturationis* proximo deprimantur & ægrè maturentur, *Deliria*, *Vigiliæ*, *Deliquia frequentia*, & *Suffocationes hysterica*, hujus fluxûs ferè perpetui comites, cum multis aliis id genus oppressæ Naturæ symptomatis accersantur; eo, inquam, nomine remedia *Cordialia mitiora* & qualitate quadantenùs adstringente dotata, quæ scilicet fluxum minimè cieant, verùm potiùs coërceant & sistant, copiosiùs atque frequentiùs propinentur, & *Opiata*, quæ motum spirituum tremulum & inquietum compescant, necnon *Antihysterica*, quæ unà cum *Vesicatoriis* applicatis, spiritus excitent & expandant durante *catameniorum* vel *lochiorum* fluxu. Quo † pacto plurimas hujusmodi ægrotantes feliciter singula hujus morbi stadia, ac si istud infortunium non accidisset, transegisse memini. Ex. gr.

† *Vide Histor.9.33.&c.*

℞. *Theriac. Androm.* vel potiùs *confect. Mithridat.* ℈.*j. pulv. è chel. cancr. comp. spec. confect. de Hyacinth. coral.rub. præparat.* an. *gr.xv. castor. gr. ij. Confect. Alcherm. sine mosch. q. s. M. F. Bolus* quartâ vel sextâ quâque horâ exhibendus, addito horâ somni *laudan. Lond. gr.j.* vel *laud. liq. gutt. xv.*

℞. *Aqu. meliss. cerasi. nigr.* an. ℥iv. *cinnam. hord. rut. germin.querc.* an. ℥ij. *Aqu.*

*pæon.com.Epidem.*an.ʒ.ij. *Pulv. è chel. cancr.comp.ſpec.confect. de Hyacinth.*an.ʒ.j. *pulv. bezoard. Magiſt. gr.xv. ſyrup. caryoph.*ʒ.ij. M. F. *Julap. de quo capiat agrotans cochlearia* iv. vel v. *poſt unumquemque Bolum deglutitum, atque etiam ad libitum in languoribus* agitatâ phialâ; Applicentur etiam *Veſicatoria* ad nucham & carpos internos. Urgente etiam deliquio vel affectione hyſtericâ, non abs re erit *Spirit. CC. & Tinctur. Caſtor.* an. *gutt. viij.* in hauſtum Julapii inſtillatas miniſtrare, vel quidem *gutt. xx.* vel *xxx.* utriuſvis in unoquoque hauſtu cereviſiæ propinare, atque *Spirit. Salis Armon.* in phialâ collo arcto & oblongo, vel nodulum *Galban. Caſtorei & aſſæ fœtid.* aceto irroratum ſæpiùs naribus admovere.

De dolore gutturis cum levi ptyaliſmo conjuncto.

Symptomatum autem hoc ſtadium comitantium agmen demùm claudit, illud alterum ab accidente utplurimùm ortum, ſcilicet *Gutturis dolor*, ſæpiùs cum ptyaliſmo levi conjunctus. Quoties enim vel Natura ob vires ſpirituum minùs vegeta in *veneno* per cutim eliminando deficiat, & *veneno* per glandulas ſalivales excreto defectum ſupplere molitur, vel *Exanthemata* (ut in *Variolis* hyemalibus cum tuſſi enormi conjunctis fieri ſolet) uvulam, tonſillas, atque reliquam membranam os internè inveſtientem obſideant, latex ſeroſus copiosè in hiſce partibus ſcatet, undè partes teneræ acrimoniâ venenati liquoris inflammantur. Quæ quidem ſymptomata in proximo *Maturationis* ſtadio pro ratione ſalivationis auctæ, & *Exanthematum* indies creſcentium eò demùm (ſi non arte tempeſtivè antevertantur) evehi ſolent, ut non tantùm ægrotantem cæteris ſymptomatis nimis attritum difficili deglutitione affligant, verùm etiam vitæ ipſi inſtantis ſuffocationis periculum intendant. * Quamprimùm igitur hoc ſymtoma ingruere percipiatur, fauces externæ diligenter ab aëris injuriis pannis laneis mollibus duplicatis, quæ plus valent quam *Croceata*, vel alia quæcunque amuleta à mulierculis adhiberi ſolita, muniantur, (ut in *ſalivatione Mercuriali* prudenter fieri ſolet) nè faucium glandulæ à ſero copioſiùs irruente, inibique concreſcente intumeſcant, utut enormis *ſalivatio* ſequatur. Inſuper ingeſta quæcunque ſivè pharmaca, ſivè alimenta, ſint admodùm lenia, quæque fauces minimè exaſperent; & ſedulò evitentur cordialia calidiora, *Spirit. CC. Vitrioli*, cæteráque id genus quæ partes laceſſant, pulveres cordiales craſſiores qui partibus deglutitioni inſervientibus adhæreſcunt & moleſtias creant, & cereviſia ipſa, ejuſque in locum ſubſtituatur *liquor poſſeticus* mitis, *decoctum* CC. &c. denique *Gargariſmata* emollientia, quæ partes aſperatas demulcere valeant, & phlegma impactum educere, ſiphone faucibus ſæpiùs immittantur. Ex. gr.

* *Vide Hiſtor. 14.21. 27. &c.*

℞. *Decoct. ficuum* ℔.j.ß. *mellis roſat.colat.*ʒ.j.M.F. *Gargariſm.* durante hoc ſymptomate diligentiſſimè aſſiduò uſurpandum.

De Hæmoptoë & inſultibus Epilepticis.

Diffitendum equidem non eſt præter ſymptomata memorata ſivè à ſpirituum languore, ſivè ab accidenti ſuborta, me ſemel in hoc ſtadio, ab orgaſmo ſanguinis forti & efferato *Hæmoptoen* à vaſorum ſanguiferorum diſtenſione & ruptură ſubortam, itidémque nuperrimè, ſub finem hujus ſtadii à ſpiritibus malo regimine incitatis, *Inſultus* planè *Epilepticos* ſæpiùs recurrentes, viſu horrendos, & periculoſos vidiſſe. Quandoquidem autem hæc anomala ſymptomata ſint admodùm rara, hoc in loco iis non immorari lubet, ſed in calce *hujus Tractatûs* eorum † *Hiſtorias* inter cæteras non vulgares, atque Methodum medendi feliciter iis adhibitam deſcribere.

† *Vide Hiſtor. 11.6.*

Atque de ſecundo ſtadio tantùm, quod, quæcunque fuerit morbi indoles, ſivè *Benigna*, *Maligna*, vel *Media* intra tridui ſpatium terminatur; utut enim *Mediæ Variolæ* non omnes primo hujus ſtadii die protrudantur, univerſæ autem intra triduum ex quo primum erupêrunt, ſuo modo maturari incipiunt, & nullæ poſt triduum à primâ univerſali eruptione incœptâ recèns ſeſe in conſpectum dant. *Veneno* enim vel ſubacto vel exaltato, febris plus minùs ſalutari, vel funeſtâ criſi judicatur; & vel non ſupereſt *Venenum* poſt hoc triduum per cutim eliminandum, vel vires haud ampliùs ſpiritibus ſuppetunt ei eliminando pares. Nihil enim moror parvula illa *Exanthemata*, quæ ex reliquiis *Veneni* deliteſcentis ſanè contemnendis orta in interſtitiis variolarum *Mediarum* quaſi ſuperfœtantium in ſtadiis *Maturationis* vel *Declinationis* nonnunquam ſuppullulant; utpotè quæ abſque aliquo febrili certamine erumpunt, & quâ citiſſimè, aliquandò ipſo ortûs die, *ſine Maturatione* declinant & exareſcunt.

CAPUT IX.

De tertio hujus Morbi ſtadio, quod à Variolarum primâ Maturatione uſque ad earundem Declinationem protenditur. De Varia Indole Febris in hoc ſtadio recrudeſcentis, & Salivationis, Intumeſcentiæ extremorum, Diabetici Urinæ profluvii, caterorúmque ſymptomatum ratione hanc febrim ejuſque criſin in hoc ſtadio comitari ſolitorum. De ſignis Naturæ ejus benignæ, malignæ vel mediæ diagnoſticis, necnon de ſignis prognoſticis, Indicationibus curativis & Methodo medendi ad hoc ſtadium pertinentibus.

Variolarum Maturatio.

TRiduo *Eruptionis* elapſo Variolæ, ſicut alia quævis tubercula inflammata, concoqui incipiunt, & lympha venenata per glandulas cutaneas Naturæ lege colata acrimoniâ ſuâ cuticulam à verâ cute ſeparat; undè apices *Exanthematum*, paucarum horarum ſpatio, primùm albeſcentes quadantenùs intumeſcunt; dein, lymphâ eâdem pro morbi indole & vigore ſpirituum plus minúſve vegeto, citiùs vel ſeriùs in pus vel puriformem materiam mutatâ, flaveſcunt, aut ſaltem colorem cineritium vel ſubfuſcum obtinent, tandem in ſtadio ultimo cruſtâ obducti exareſcunt, modò exanthemata confluentia, cohærentia vel diſcreta ſimul, uno impetu ubique primùm eruperint. Variolæ enim *Mediæ* quæ ſensim, & non eodem die erumpunt, pro differenti ortûs ratione albeſcere incipiunt, adeò ut primo vel ſecundo *Maturationis* die quædam tubercula in extremis partibus, vel corporis trunco ferè cruda, alia verò, in facie ſcilicet, collo cæteriſque locis vicinis plus minùs maturata reperiantur.

Cùm autem multiformis ſit hujus morbi indoles in hoc præcipuè ſtadio, & pro gradu *Veneni morbifici* differenti planè alia atque alia, ità ut nequeat Medicus ſine ſagacitate maximâ in multiplici ſymptomatum jam ſuboriri ſolitorum varietate praxin ſuam ad rationis normam ubique ritè dirigere, operæ pretium duco indolem morbi pro ratione *Veneni* diverſam, durante *Variolarum Maturatione* (quod in præcedentibus ſtadiis etiam conſultò feci) ſuccinctim primùm ob oculos ponere, incipiendo à *Variolis Benignis*, ut ſciat Medicus quàm longè *Malignæ* vel *Mediæ Variolæ* ab iſtâ regulâ deflectunt, & quibus ſubſidiis Naturæ jam deficienti ſubvenire oportet.

Variolarum benignarum Maturatio.

In *Benignis Variolis* ubi Venenum in præcedenti ſtadio robore Naturæ integro è ſpirituum ſinu ſecundùm primam Naturæ intentionem per glandulas cutaneas criſi fidâ ac perfectâ propulſatum fuerit, nullum omninò febris revireſcentis, aut alterius alicujus generis ærumnoſum ſymptoma repullulat, præter dolorem Exanthematum inter maturandum inflammatorium, à quo utut patiens quadantenùs (ut in *Furunculi*, vel alterius cujuſcunque tuberculi cutanei maturatione) incaleſcat, & arteriæ fortiùs ſolito vibrentur, nullatenùs tamen Febre vel ægritudine ab inteſtinâ *veneni* & ſpirituum luctatione afficitur, verùm ἀπυρεξία integrâ ac valetudine perfecta utens totum hoc ſtadium, quod ultra triduum non protenditur, ſecurè & tranquillè decurrit, lympha à Spirituum influorum vigore per glandulas copiosè colatur, atque tuberculis citiſſimè miniſtratur; undè primo die Variolarum margines vegetè rubent, atque baſes ſuas ſenſim ampliant, apices elevant, atque ſero limpido implent; ſecundo autem die puſtulæ adhuc turgentes ſero à benigno ſpirituum calore ocyùs (uti ſolet) inſpiſſato atque in puriformem ſubſtantiam quadantenùs redacto, colorem minùs pellucidum obtinent, & demùm tertio die humore lege Naturæ à blando ſpirituum influxu in pus concoctum & laudabile penitùs mutato, protinùs flaveſcentes in apicibus, ſtadium ultimum ingreſſuræ exareſcere & ſcabie obduci incipiunt. Cùm dico *Variolas benignas* eſſe cæterarum omnium normam, intelligo Variolas quaſcunque *diſcretas* & *regulares* cum *Petechiis*, eruptione *miliari* aut altero quovis ſtigmate exitiali minimè conjunctas præter illas quas Linguâ vernaculâ vocare ſolemus *Chicken Pocks*, Quippè hæ, * utut moleſtum Apparatûs triduum, ut cæteræ Variolæ habeant, ſæpiùs tamen eodem die oriri, maturari atque declinare animadvertuntur; adeò ut poſt primum ſtadium finitum, nihil compertum & certum de cæteris eorum ſtadiis dici poſſit, niſi quod Cometarũ ad inſtar citiſſimè diſpareant rarò admodùm ſpatiũ cæterarũ *Variolarum Regulariũ* in ſtadiis ſuis ultimis decurſuræ. Quo ſigno Pathognomonico duntaxat à *Variolis* cæteris *Benignis* quas jã deſcripſimus diſtingui queãt.

* *Vide Hiſtor.* 3.

* *Vide Hiſtor.* 2.

Variolarum Malignarum indoles in hoc ſtadio.

Malignæ autem *Variolæ* (eas volo quæ à primo inſultu tales extiterunt, utpotè à *Veneno* ſummè *deleterio* ortæ, aut ſaltem à ſymptomate aliquo vehementiori ſpiritus in primo ſtadio ante criſin peſſundante in malignas mutatæ) ſivè *Confluentes*, ſivè *cohærentes*, vel *diſcretæ* cum petechiis aut alio aliquo exitiali ſtigmate conjunctæ immane quantùm in hoc ſtadio à benignis diſtant! febris ſiquidem quæ à *veneno* ſpiritus prorsùs obruente ſuam originem trahens, à primo inſultu uno tenore ferè continuo hactenus progrediebatur, jam demùm à criſi in præcedenti ſtadio funeſtâ mirum in modum aucta, cum *Hæmorrhagiis*, *Deliriis*, *Vigiliis*, cæteriſque præcedentis ſtadii ſymptomatis plurimùm evectis, necnon *Spaſmis*, *Comate profundo*, aliiſque id genus ob vires ſpirituum perpetim corruentes funeſtiſſimis ſociata, utplurimùm ægrotantem miſerè confectum derepentè, † primo ſcilicet vel ſecundo hujus ſtadii die è vivis tollit, Efflureſcentiâ intereà (ubi confluens fuerit) in albedinem non interruptam & viſu horrendã mutatã; ſi verò Exãthemata in pectore vel quâcunque aliâ corporis parte *Morbilloſa efflureſcentiæ* ad inſtar figurâ incertâ donata, quadantenùs *diſcreta* apparuerint, utut in apicibus albedine obducãtur, nequaquã margine rubro circũcinguntur, vix aut ne vix omninò elevantur, interſtitia rubedine deſtituuntur, verùm potiùs quaſi ex ſtrangulatione livideſcũt, quoniã cùm ſpiritus in ma-

† *Vide Hiſtor.* 37. 38. 39. 40.

chinâ ubiquè penè extinguuntur & enecantur, necesse est ut sanguis in universâ cute quasi stagnet & luridum colorem exhibeat, atque glandulæ cutaneæ indè Semineces in lymphâ venenatâ excernendâ plurimùm deficiant; undè sero jam non ampliùs, aut ægrè admodùm suppeditato, tuberculorũ Maturatio haud ampliùs jure meritò exspectanda est: Nec est quòd quisquam miretur *Variolas* sessiles & depressas manere, atque cuticulam in earum apicibus venenatâ acrimoniâ separatam squamæ exarescentis ad instar ad cutim rursùs penè adhærere. Natura verò quæ semper, pro viribus quæ ei suppetunt, cunctando rem restituere molitur, cùm hoc pacto *Venenum* per glandulas cutaneas eliminare juxtà primam suam intentionem non possit, hostem per patentiores glandularum faucium atque renum portas, quod in præcedenti stadio aggrediebatur, pro virili propulsare contendit; at verò conatu inani, quia ‖ *pryalismum* duntaxat levem & mox recessurum, sine aliquâ insigni capitis vel faucium intumescentiâ, atque molestam sanè & inutilem *micturitionem* absque notabili quocunque urinæ profluvio utplurimùm excitat. Adeò funestus & deploratus est hic casus, ut rarò admodùm (quod antè innui) quisquam hoc modo decumbens ad tertium hujus stadii diem supersit; si quis verò (quod oppidò rarò hactenus observavi) meliori luto formatus & staminibus vitæ magis firmis præditus, Artis suppetiis opportunè allatis fortè fortuitò adhuc superstes fuerit, stadium morbi ultimum / Variolis posthàc nunquàm matureſcentibus, atque hoc defectu *salivatione* copiosâ aut *profluvio urinæ* neutiquam suppleto) diù, * ad decem scilicet vel duodecim dies protendendum ingressus indies febricitat, necnon, ac si venenatus, vigiliis, deliriis, deliquiis, cæterisque omnibus præcedentibus diris symptomatis præter *hæmorrhagias* (quæ si adhuc perstarent, funestum diem illicò citissimè accerserent) perpetim lacessitus, donec *Veneno*, viribus Artis & Naturæ conspirantibus, sensim cicurato, & die morbi forsan decimoseptimo, vel vicesimo certamine febrili indè dirempto jam demùm *ἀνυρεξίαν* affecutus inexpectatò revalescere incipiat. Quosdam etiam novi à reliquiis *Veneni* deliteſcentis non jam subactis, quorum Historias sub finem hujus Tractatûs recensere non pigebit, qui usque ad † tricesimum diem, post Venæsectionem & solennes purgationes peractas, cum appetitu penitùs prostrato hecticè quasi decumbebant, & tandem sphacelo claviculæ, ossium maxillarum vel tibiarum inopinatò trucidabantur.

‖ *Vide Historias jam memoratas.*

† *Vide Historias 32. 36. 41. &c.*

† *Vide Historias 59 60. 61. 62. &c.*

Variolarum autem *Mediarum* Maturatio paulò fusiori calamo describenda est, quia frequentissimè ista species occurrit, & præ cæteris, pro ratione *Veneni* in præcedenti stadio plùs minúsve subacti, indolem admodùm variam obtinet, & Medicorum sagacitatem excercet in hoc stadio. Námque ex luctâ inter *Venenum* & spiritus in præcedenti stadio propemodùm pari, haud rarò ob siniſtrum aliquod accidens, symptoma vehementius, aut methodum medendi non satis accuratè adhibitam, Natura causâ suâ crisèos tempore ex parte cadit, nec facilè suas vires in posterùm recolligit: & sicut istæ Variolæ, ‖ quæ primâ facie more *benignarum* discretè erumpere incœperant, demùm cohærentium vel confluentium speciem induunt; ità in hoc stadio post crisin infaustam *Variolæ* nonnunquam pravam suam indolem produnt, * *Sessiles* nimirùm, depressæ & aridæ manent, maturationi neutiquam idoneæ, atque

Variolarum Mediarum Maturatio.

Mediarum Variolarum in Malignas transeuntium indoles.

‖ *Vide Historias 14. 21. 21. &c.*

* *Vide Historias 19 21.*

22.23 25.32. 33.35. &c.

† *Vide Hist.* 27. 45. 52.

|| *Vide Hist.* 31. 25. 21. 22. &c.

aliquando † *Petechiis* jam demùm efflorescentibus interpunctæ, & discrimen ægrotanti non minus, licèt non adeò præceps ac primariò malignæ intentant: Post infidas enim remissionis potiùs quàm intermissionis inducias in ultimo præcedentis stadii die datas, || febris mali moris ex luctâ spirituum crisi præcedenti plurimùm labefactatorum jam adversus *Venenum* recrudescens instauratâ, unà cum Maturatione incœpta illicò revirescere incipit, mox *Vigilias*, *deliria*, & reliqua quotquot dira spirituum vacillantium symptomata accersitura, quæ indies magis magisque adaugeri solent; donec æger quasi *Toxico* penitùs infectus, demùm decimo * vel undecimo morbi die (quod utplurimùm fit) Fatis cedere cogatur, si non fortè *Venenum* multâ artis ope & robore spirituum haud vulgari adjutus, in ultimo declinationis stadio diù, † scilicet ad septemdecim, vel viginti dies protracto atque ærumnosè admodùm emensо, sensìm concoquere & edomare potis fuerit: vires enim haud jam spiritibus suppetunt ad venenatam colluviem (quæ per glandulas cutaneas primariò propulsanda fuerat) per fauces, renes, vel aliam aliquam portam succedaneam amandandam. Quam ob rationem hæ *variolæ* semper *sessiles* & *aridæ* jam animadvertuntur, & *Salivationem insignem, intumescentiam extremorum* vel *Urinæ profluvium* nullatenùs comites habent.

* *Vide Hist.* 45. 46. 41. &c.

† *Vide Hist.* 21. 22. 23. 24. 25. 27. 29. 32. 33. 49. &c.

Ubi autem spiritus in crisi *Venenum* tantillùm superaverint, res ægrotantis (si nihil posteà accidat siniſtrum) pro ratione victoriæ partæ, plùs minùs in vado sunt, & Variolæ citiùs vel seriùs tandem maturitatem assequuntur; intereà *Salivatio*, *Profluvium urinæ* & *extremorum intumescentia* exanthematum depressorum defectum plus minùs compensant; febris etiam (modò revirescat) vix ante initum ultimum *Declinationis* stadium repullulat, atque tunc συνοχὼ benignæ typum induit.

Maturatio Variolarum mediarum proximè ad benignas accedentium.

|| *Vide Hist.* 5. 6. 7. 9. 14. 17. 20.

Est enim ubi Variolæ hujus generis, veneno in præcedente crisi multùm fracto & subacto, propè ad benignas ipsas jam accedant, cùm Natura per glandulas cutaneas juxtà primam suam intentionem totum virus, licèt paulò ægriùs & tardiùs, eliminare valeat, undè exanthemata figuram exactissimè rotundam possident, & margine rubro circumcinguntur, utut primo *Maturationis* die hìc illìc in medio deprimantur; tertio autem vel quarto turgescunt & acuminantur; quinto demum die pure jam confecto referta, flavescunt & exarescere incipiunt, atque æger demum sine quâcunque febre recidivâ, ærumnosâ salivatione, vel extremorum intumescentiâ, die morbi saltem decimo tertio aut quarto prorsùs revalescit.

Maturatio Variolarum Mediarum cum salivatione, urinæ profluvio, &c. conjunctarum.

* *Vide Hist.* 19. 27. &c.

† *Vide Hist.* 53. &c.

Si verò spiritus in crisi imperfectâ paulò plus labefactati *Veneno*, & arctiùs cum eo implicati, totam virulentiam secundùm primam intentionem per glandulas cutaneas amoliri nequeant, provida Natura * faucium glandulas incunctanter solicitat, quibus tanquam tabulâ post naufragium utitur, & per patentiores istas portas *Veneni* reliquias amandare satagit: Exanthematis intereà indies, utut seriùs & segniùs matureſcentibus, undè hujus morbi stadii duratio incerta redditur, & pro copiâ & duratione *salivationis* ad dies quatuor, sex, octo, duodecim, vel † amplius protensa, atque Variolæ intereà primùm ubique in || medio deprimuntur, utpotè humore parcè suppeditato, neque margine vegetè rubenti circumcinguntur: dein verò cùm tur-

gescant & acuminentur, admodùm albæ & pellucidæ (humore adhuc minimè in pus mutato) aëre vel aquâ limpidâ impleri videntur; demùm verò debitam magnitudinem adeptæ, & pure jam confecto quadantenùs flavescentes * flaccescunt tamen, & vigore spirituum orbatæ magnâ ex parte in artubus præcipuè confluunt, serò admodùm in stadio ultimo exarescunt, & cutim haud rarò cicatricibus & foveis turpiter deformant. || *Vide Hist.* 21. 23. &c. * *Vide Hist.* 21. &c.

Quamdiù spiritibus vires suppetunt ad hostem per hanc portam fortiter propulsandum, patiens (quomodocunque Variolæ sese interea habeant) penè ἀπυρίλης in tuto est, & ab omni alio ærumnoso symptomate, exceptâ salivatione, gutturis dolore, deglutiendi difficultate, cæterisque id genus ptyalismi, satellitibus liber. † Quamprimùm autem (modò ante Maturationem Variolarum completam) *Salivatio*, unà cum capitis, faciei & faucium intumescentiâ ob spirituum defectum declinare incipit, si non (ut sæpè cum bonis avibus derepentè fit) hic defectus profluvio urinæ & extremorum intumescentiâ suppleatur, recrudescit illicò febris, & plus minúsve periculi intendit pro ratione virium *venen* in præcedenti salivatione magis minúsve subactarum, atque *maturationis* Variolarum indè magis minúsve provectæ; siquidem *Venenum*, salivatione ob spirituum languorem præmaturè deficiente intùs concluſum, atque mox Naturam obruens vel saltem irritans, febrilem luctam cum vel sine rigore manifesto antecedenti non potest non recèns instaurare, quæ pro ratione virium *Veneni* superstitum jam * συνεχὴς & benigna, jam verò † σύνοχος plus minùs maligna redditur, quam sine vigore Naturæ haud vulgari, aut saltem sine Artis suppetiis opportunè allatis superare haud fas est, & quâ æger plerumque tertio vel quarto die trucidatur: Variolæ autem vix unquam ab hoc tempore matureſcunt, & stadium morbi ultimum, declinatione *salivationis* incœptâ, exordium sumit. Quam ob rationem *salivatione* declinante Medicus, quo ad præsagium proferendum, & medelam ritè adhibendam sese expeditiùs accingat, non tam ad præcedentis *salivationis* terminum, quàm ad præsentem *Variolarum* maturationis gradum advertat. Novi enim *salivationem*, Variolis jam maturatis, vel quarto die sine febre recidivâ declinâsse, atque nobilem Juvenculam, * cujus Historiam in fine hujus Trâctatûs recensebo, quæ vicesimo primo morbi die (hoc stadio eousque durante) crudis adhuc & non integrè maturatis Variolis, perenni atque inexhaustibili *salivatione* planè confecta periit. Utut verò hæc se habeant generaliter loquendo quò diutiùs *salivatio* duret, & quò copiosior fuerit, eò magis *Venenum* cicuratur & subigitur, & *salivatio* tertio vel quarto die præmaturè finita, vel longiùs protensa, modò non fuerit copiosa & libera † febre συνόχῳ & mali moris malo omine excipitur; copiosus verò & diutiùs protensus *Ptyalismus* (utut *Variolæ* non fuerint integrè maturatæ) sæpissimè in | συνεχῆ benignam facillimè *Cortice Peruviano* subigendam desinit: iste autem qui ad *maturationem* usque *Variolarum* completam protenditur, sivè citiùs, sivè seriùs subsistat, ægrotanti * salvo & ἀπυρίῳ valedicit. † *Vide Hist.* 54. 55. &c. || *Vide Hist.* 22. 26. &c. * *Vide Hist.* 22. 24. 26. 46. † *Vide Hist.* 21. 54. 55. &c. * *Vide Hist.* 53. † *Vide Hist.* 21. 55. &c. || *Vide Hist.* 24. &c. * *Vide Hist.* 19. &c.

Natura verò (ut antè innui) in præsens machinæ tutamen præpropera hanc *salivationis* declinationem † *Profluvio urinæ immenso*, vel *extremorum in-* † *Vide Hist.* 32. 33.

34.35. 36.56. 62.63. &c. *tumescentiâ* compensat, & cataractis renum reseratis urina, ferè ut in diabeticis, ad plures dies supra modum fluit; quo pacto solet in salivatione arte à *Mercurio* institutâ, ubi *Venenum* exhibitum haud satis per glandulas salivales protrusum fuerit: vel manus, pedes, & præputium, mole humorum immensâ in iis congestâ mirum in modum distenduntur: atque sanè cùm utrumvis horum symptomatum suppressæ *salivationis* locum teneat, quamdiù à vigore spirituum sustentetur, Variolæ plus minùs indies maturescunt. Cùm autem ante *Maturationem* exanthematum perfectam declinant, illicò revirescit febris Σύνοχος vel Συνεχὴς, si non, quod sæpissimè fit, *salivatione* postliminiò reduce excipiantur. Quò diutiùs autem isthoc urinæ profluvium, vel extremorum intumescentia durat, eò meliùs. Modò autem absque *salivatione* recidivâ ante maturationem *Variolarum* completam præmemorata symptomata derepentè supprimantur, à febre recèns suppullulante via ægrotantis rursùs in discrimen adducitur; adeò protensam atque incertam durationem in hoc stadio hujusmodi *Variolæ* emetiri solent.

Maturatio Variolarum Mediarum sine notabili Salivatione, & urinæ profluvio, &c.

Est autem sæpissimè, ubi vires spirituum & *Veneni* post crisin peractam adeò propè ad æqualitatem accedant, ut spiritus nequeant *Veneni* reliquias per cutim vel aliam aliquam portam succedaneam fortiter propulsare; túmque *venenum* magnâ ex parte intùs cohibitum, ferè ab hujus stadii initio febrem || ciet, mitiorem licèt, utplurimùm Σύνοχον, nonnunquam autem Συνεχῆ, quæ stadio hoc morbi diutiùs protracto, cum deliriis, vigiliis, cæterisque id genus symptomatis, utut non valdè intensis conjuncta eousque durare solet, donec *Variolæ* diù depressæ & pellucidæ, demùm *Veneno* sensìm & gradatìm per hanc vel illam portam protruso, die decimo septimo, vel decimo octavo, derepentè turgescere atque maturari incœperint. A quo tempore febre unà cum symptomatis conjunctis, postquam diù incerto Marte dimicatum fuerat, inexpectatò exulante, ægrotans illicò revalescit.

|| *Vide Histor.* 14. 21. 23. 46. 49. &c.

Succinctâ hâc *Maturationis* Variolarum historiâ è rei naturâ petitâ, facilè admodùm indoles morbi durante hoc stadio benigna, maligna vel media discernitur: Eventus ejus faustus, infaustus vel dubius prædicitur; Indicationes verè curativæ ad rationis normam eliciuntur, atque methodus medendi certa & stabilis instituitur.

Variolarum benignarum maturantium diagnostica.

Ubi * *Variolæ* fuerint figurâ exactissimè rotundâ, ubique discretæ & margine admodùm rubro circumcinctæ, neque *Petechiis*, *Eruptione miliari* vel quâvis aliâ notâ exitiali interpunctæ, primo maturationis die in summitate albæ, atque humore refertæ ac turgidæ; secundo autem circa basin auctæ atque in summitate acuminatæ, & minùs pellucidæ; atque tertio demùm, scilicet ultimo hujus stadii die, humore in pus mutato flavescentes, utpotè crustâ mox obducendæ, patiente interèa neque febre, ægritudine, vel quocunque altero ærumnoso symptomate attrito; virium robur admodùm vegetum, atque indoles morbi maximè benigna significatur, &, debito regimine adhibito, eventus felix duodecimo saltem morbi die insecuturus expectandus est, Naturâ singula stadia spatio trium dierum peragrante.

* *Vide Histor.* 3.

Variolarum primaria

Ubi † autem febris in præcedentibus stadiis fuerit continua, & adhuc cum *deliriis*, *vigiliis* & reliquis symptomatis indies auctis, & prætereà *hæmorrhagiis*,

morrhagiis, *micturitione*, &c. conjuncta perstet, & uno tenore progrediatur, atque efflorescentia ubique confluat, vel cohæreat, atque cutis albedine planâ tanquam pergamenâ obducatur; ubi exanthemata in pectore & artubus, quadantenùs discreta, utut in apicibus albedine obducta depressa maneant & fermè sessilia, atque in margine & interstitiis quasi ex strangulatione lividescant, apices humore prorsùs destituantur, atque indè squamarum ad instar exarescant, & ad cutim penitùs adhæreant; Vel ubi prorsùs discreta, || *Petechias*, *Maculas purpureas*, *vel nigras*, vel *Eruptionem miliarem* in interstitiis comites habeant; nullâ intereà notabili *salivatione*, *profluvio urinæ*, aut *extremorum intumescentiâ* jam subortâ, morbus *Veneno* deleterio primario satus, indolem suam malignam palàm prodit, & exanthemata ob summam spirituum debilitatem ad maturationem prorsùs inepta esse arguit; vel ultimum declinationis stadium sine maturatione præcedenti jam iniisse, ad cujus tertium diem oppidò rarò ægrotans superstes pervenit. * Si quis autem fortuitò evadat, ægrè admodùm ac ærumnosè illud stadium (Variolis nusquam maturatis) diù & sine definito aliquo termino protractum ferè semper moribundus decurrit.

malignarum diagnostica.
† *Vide Histor.* 36 37. 38. 39. 40. 41.
|| *Vide Histor.* 30. 31.
* *Vide Histor.* 53. 59. 60. 61. 62.

Variolæ Mediæ in malignas post crisin mutatæ, eandem planè indolem cum primariò malignis fortiuntur: sunt enim depressæ, sessiles, in margine lividescentes, atque ineunte maturatione exarescentes, albis apicibus obductæ; nullo autem humore refertæ, neque *salivatione* quâvis notabili, profluvio urinæ, vel extremorum intumescentiâ comitatæ; haud rarò autem † Petechiis jam efflorescentibus interpunctæ: In hoc autem potissimùm differunt, quod non à primo ortu malignæ extitêrunt, verùm in ipsâ crisi pravam hanc indolem Naturâ jam causâ cadente sibi acquirunt, indéque crisi finitâ confluunt vel cohærent Variolæ quæ primò *Discretæ*, benè figuratæ & benè coloratæ erumpebant; febris etiam, utut jam spiritibus in crisi superatis mali moris sit, cum vigiliis, deliriis, &c. sociata, ante crisin peractam magis benigna erat, & sub finem eruptionis more συνεχέος inducias dedit, licèt infidas, & intermittebat, vel saltem remittebat; quo nomine oppidò rarò *hæmorrhagias*, *micturitionem*, cæteràque id genus pathognomonica primariæ malignitatis symptomata sibi adjungit, nec fatum adeò præcox atque certum accersit: verùm plures ex hisce quàm illis Variolis ope Artis evadunt, atque pauci admodùm ante undecimum vel duodecimum diem ab iis interimuntur. Nam hoc stadium nullo certo termino continetur, sed diutiùs utplurimùm protenditur.

Variolarum Mediarum in malignas mutatarum diagnostica.
† *Vide Histor.* 29. 52. 32.

Mediæ autem *Variolæ* proximè ad || benignas accedentes à benignis parùm differunt, eundémque eventum, scilicet salutarem assequuntur; sed ob vires spirituum ex accidenti quadantenùs obtusas, earum maturatio diutiùs protrahitur: Exanthemata nimirùm utut primo vel secundo die albescant, aliquatenùs autem ob lympham parciùs ministratam, apices depressos habent; tertio verò vel quarto turgescunt & acuminantur; demùm quinto flavescere incipiunt, sine febre, salivatione, profluvio urinæ, vel extremorum intumescentiâ conjunctâ: quia spirituum vigore totum virus secundùm primam Naturæ intentionem per cutem propulsatur, indéque istas *Variolas* à

Mediarum Variolarum ad benignas proximè accedentium Diagnosis.
|| *Vide Histor.* 6. 11. 17. 20. 21.

vérè benignis in ſtadio *Maturationis* paulò protenſiori ſolummodò dignoſcere licet.

Variolarum Mediarum cum ſalivatione, &c. conjunctarum diagnoſtica.

Ubi autem ſpiritus arctiùs implicantur *Veneno*, ad quod per glandulas cutaneas penitùs eliminandum vires deficiunt, Natura neceſſariò portas ſuccedaneas ſollicitat; & Variolæ, ſubortâ * *ſalivatione*, quæ indies magis magiſque augetur, diù depreſſæ & aquoſæ tardiùs matureſcunt: undè hoc morbi ſtadium ad ſex, octo, decem, duodecim dies protenſum videre eſt, priuſquam exanthemata pure maturo referta & turgeſcentia flaveſcere incipiant. *Salivatione* verò ante *maturationem* Variolarum conſummatam deficiente, modò *Urinæ profluvium* vel *extremorum intumeſcentia* ad completam maturationem uſque vel ſaltem ad *ſalivationis* reditum protenſa, defectum iſtum non ſuppleat, febris revireſcit Συνεχὴς vel Σύνοχος pro ratione *veneni* priùs plus minùs ſubacti magis minúſve periculoſa: adeò ut in hiſce Variolis terminus hujus ſtadii ſit admodùm incertus, atque eventus planè dubius.

* *Vide Hiſtor.* 33. 54. 55. &c.

Variolarum mediarum ſine ſalivatione, &c. diagnoſtica.

At ſi ſpiritus *Veneno* implicati & labefactati adeò defecerint, ut hoſtem nequeant ampliùs fortiter propulſare, & per glandulas cutis vel aliam portam ſuccedaneam eliminare, † febris, *Veneno* intùs cohibito, mitior licèt cum *vigiliis*, *deliriis*, &c. conjuncta, unà cum *maturatione* incœptâ illicò revireſcit, & pro ratione *Veneni* plus minùs ſubacti utplurimùm Σύνοχος, vel oppidò rarò Συνεχὴς; quæ per totum hoc ſtadium ſine notabili quocunque ptyaliſmo, urinæ profluvio, vel extremorum intumeſcentiâ, durare ſolet uſque ad conſummatam *maturationem* exanthematum, quæ diù depreſſa & pellucida manent, & rariſſimè ante decimum octavum morbi diem (*veneno* ſensim per varias portas eliminato) humore turgeſcere, vel pure maturo flaveſcere incipiunt, vitâ ægrotantis interèa in ſummo diſcrimine verſante.

† *Vide Hiſtor.* 14. 21. 23. 32. &c.

Pregnoſtica.

Signa quæ in hoc ſtadio eventum morbi futurum ſivè ſalutarem, funeſtum vel dubium denuntiant, è tribus potiſſimùm fontibus petere oportet, nimirùm à febre maturationem concomitante, vel ſaltem eam excipiente; ab *Exanthematum* indole, præſertìm eorum citiori vel tardiori, & plus minúſve perfectâ *maturatione*; atque à *ſalivatione*, *profluvio urinæ*, *extremorum intumeſcentiâ*, *Diarrhœâ*, *Comate*, *Spaſmis*, *Deliriis*, *Vigiliis*, *difficili reſpiratione* & *deglutitione*, cæteriſque ſymptomatis conjunctis. Ex. gr.

I. || Ἀπυρεξία per totum hoc ſtadium protenſa, & *maturatio* demùm nullâ febre exceptâ, ut in Variolis benignis vel mediis proximè ad benignas accedentibus, optimè ſignificat: *Venenum* nimirùm adeò in præcedente criſi curatum & ſubactum eſſe, ut ne minimæ ab eo in poſterùm ſpiritibus creentur moleſtiæ.

|| *Vide Hiſtor.* 3.

II. * Ubi febris in præcedentibus ſtadiis inducias non dederit, ſed uno tenore progrediens hùc uſque protendatur, peſſimè ſignificat, nimirùm morbum à *Veneno* deleterio primùm ortum fuiſſe, & ſpiritus hoſti per cutim vel aliam aliquam portam propulſando impares fore; undè Naturâ poſt criſin funeſtam peractam prorsùs ſuccumbente, atque Variolis ad maturitatem nequaquam pervenientibus (quod in Variolis confluentibus atque malignis ubique videre eſt) neceſſe eſt ut ægrotans jam ultimum morbi ſtadium ingreſſus, *hæmorrhagiis* cæteriſque diriſſimis ſymptomatis confectus, mox fato

* *Vide Hiſtor* 30. 31. 36. 37. 38. 39. 40. 62 &c.

præmaturo ſummum oppetat diem, vel ſaltem reliquam hujus ſtadii partem, modò protrahatur, ærumnosè admodùm tranſigat, atque demùm, ut ſæpiſſimè accidit, fatis cedat.

III. Febris poſt infidas inducias ultimo præcedentis ſtadii die datas, † jam cum maturatione incœptâ repullulans, peſſimè ſignificat; nimirùm ſpiritus ex criſi imperfectâ, vel accidente aliquo aut ſymptomate vehementiori adeò jam proſtratos eſſe, ut nequeant ampliùs *Venenum* ſtrenuè expellere, ſed ab ejus reliquiis intùs cohibitis luctam recèns inſtaurandam, undè ægrotantis vita non poteſt non plus minùs pro ratione *Veneni* magis minúſve ſubacti in diſcrimen, licèt non adeò præceps ac in Variolis à *Veneno* primariò delerio ortis, adduci. Febris hæc utplurimùm Συνόχῳ ſpeciem induit, atque (ut in Variolis *Mediis* in malignas mutatis) abſque quâcunque obſervabili exanthematum mutatione vel notabili ptyaliſmo, intumeſcentiâ extremorum, vel urinæ profluvio, duodecimo morbi die ægrotantem deliriis, vigiliis, &c. confectum è vivis tollit. Cùm verò Συνεχὶς typum ſervat (ut in Variolis *Mediis* proximè ad malignas accedentibus, de quibus ultimo loco in diagnoſticis verba fecimus) æger demùm decimo-ſeptimo vel octavo morbi die ægrè ex morbo evadit, citiùs autem utplurimùm fatis cedit.

† *Vide Hiſtor.* 10. 19. 21. 23 25. 26. 27. 29 32. 45. 48. 52 59. 60. 61. *&c.*

IV. Febris autem quæ non niſi poſt quartum || vel quintum maturationis diem recrudeſcit (ſcilicet poſtquam vires *Veneni* à præcedenti utut imperfectâ & ſerâ exanthematum *maturatione*, atque *ſalivatione*, profluvio urinæ vel extremorum intumeſcentiâ conjunctis quadantenùs cicuratæ fuerint) non adeò timenda eſt, utpotè maximâ ex parte Συνεχὶς, quæ *Cortice Peruviano* tempeſtivè priuſquàm febris Συνόχῳ ſpeciem induerit, miniſtrato, facilè admodùm ſupprimitur.

|| *Vide Hiſtor.* 46. *&c.*

V. Exanthemata primo *maturationis* die alba, ampla, turgida, & margine rubro cincta, quæ ſecundo die baſes ſuas extendunt, acuminantur & minùs pellucent, tertio autem, vel quidem quarto, vel quinto flaveſcunt, optimè ſignificant vigorem nimirùm ſpirituum vegetum, atque conſummatam *Veneni* abolitionem; indè enim hæc exanthemata tam citò maturantur: Quò citior autem *Maturatio* fit, eò melius.

* *Vide Hiſtor.* 3.

VI. † Exanthemata diù depreſſa, atque margine parum rubente cincta, & pellucida, languorem ſpirituum, & *Veneni* vigorem, & malum vel ſaltem dubium eventum ſignificant: quò diutiùs autem poſt tertium *maturationis* diem hujuſmodi extiterint, eò pejus; atque ægrotans niſi *ſalivatione* vel aliquo alio modo relevetur, ſpiritibus demùm obrutis decimo tertio vel quarto morbi die fatis cedit.

† *Vide Hiſtor.* 14. 18. 19 21. 22 23. 24. 25 26. 27. 29 32. 33. 49. 50. 52. *&c.*

VII. || Exanthemata tribus primis *maturationis* diebus humore nullatenùs referta, arida & ſeſſilia, atque in margine lividescentia, mortem denuntiant, quæ præ foribus adſtat. Morbus enim, ſpiritibus jam planè deletis & enecatis, abſque omni maturationis ſpe ultimum ſuum declinationis ſtadium ingreſſus eſt.

|| *Vide Hiſtor* 37. 38. 39. 40.

VIII. *Petechiæ*, *eruptio miliaris*, aut alia quævis exitialis nota in interſtitiis *Variolarum maturantium* jam * ſuborta, ſpirituum extinctionem ſubindicando, eventum utplurimùm funeſtum, licèt non adeò præcocem, ut cùm in præ-

* *Vide Hiſtor* 37. 38. 39. 40. *&c.*

cedenti ſtadio apparuerit, denunciat, ægrotans enim, utut exanthemata fuerint † *diſcreta*, atque ad maturationem apta, *diarrhœâ*, *phreneſi*, *ſpaſmis*, vel aliquo alio ſymptomate exitiali inopinatò correptus, oppidò rarò ad decimum quartum morbi diem ſuperſtes eſt.

† *Vide Hiſtor.* 30. 31. 39. 45. 52. *&c.*

IX. Exanthemata parvula hìc illìc in interſtitiis Variolarum matureſcentium jam ſuccreſcentia, utut omen funeſtum non miniſtrent, flocci autem jure meritò haud quaquam æſtimanda ſunt; quippè *Veneni* reliquias in præcedente criſi non penitùs ſubactas hactenus ſpiritibus implicari palam produnt.

X. Quò || ſeriùs maturantur exanthemata, eò pejus, atque eò majus ægrotanti diſcrimen impendet; quamdiù autem, utut tardiùs matureſcant, ſpes aliqua affulget, licèt æger ante conſummatam maturationem haud penitùs ſecurus ſit.

|| *Vide Hiſtor.* 53.

XI. *Salivatio* huic morbo ſuperveniens generaliter loquendo in optimis ominibus nunquàm habenda eſt; utut enim ſit tabula poſt naufragium, ſemper tamen ſignificat primam naturæ intentionem, ex parte ſaltem, fruſtrà eſſe, atque eventum ex conſequenti magis dubium & incertum fore, atque ſemper cum ærumnoſis ſymptomatis conjunctum.

XII. Ptyaliſmus * levis & brevis inanem Naturæ conatum ſubindicando, peſſimè ſignificat, nimirùm vires ſpirituum à *Veneno* implicato adeò ſuperari, ut nec juxta primam nec ſecundam Naturæ intentionem virus amandare valeant; undè *Veneno* intùs cohibito, ægrotans mox febre mali moris reduce confectus perit.

* *Vide Hiſtor.* 37. 38. 39. 62.

XIII. *Salivatio* copioſa & diù protenſa cum inſigni capitis & faciei intumeſcentiâ benè ſignificat, vires nimirùm ſpirituum eſſe vegetas, & (modò ſatis diù perſtet) fauſtum eventum utut diutiùs procraſtinatum, atque cum ſymptomatis ærumnoſis conjunctum, promittit.

XIV. *Salivatio* * quarto vel quinto die derepentè ſuppreſſa, ſivè hoc à frigore fiat, ſivè à vigore ſpirituum *Veneno* obſeſſorum diminuto, niſi profluvio urinæ, aut intumeſcentiâ extremorum ea excipiatur, malum omen exhibet; vires nimirùm ſpirituum à *Veneno* ſuperatas eſſe oſtendit, undè febris pro ratione *Veneni* plus minùs ſuperſtitis Συνοχῆς vel Συνοχῆς mox neceſſariò revireſcit.

* *Vide Hiſtor.* 54. 55. *&c.*

XV. Salivatio, profluvium urinæ, atque extremorum intumeſcentia utut protenſa fuerint, † modò ante Variolarum *maturationem* conſummatam defecerint, febrem plus minùs periculoſam mox repullulaturam ſignificant.

† *Vide Hiſtorias jam memoratas.*

XVI. || Tarda Variolarum maturatio perſtante ſalivatione malè ſignificat, *maturatio* autem exanthematum cita, qualiſcunque fuerit ſalivatio, benè; quò citiùs autem, eò meliùs, & vice verſâ.

|| *Vide Hiſtor.* 53.

XVII. Salivatio poſt * profluivium urinæ vel intumeſcentiam extremorum poſtliminiò redux, vigorem ſpirituum reſuſcitatum oſtendit; undè febris ſpatio unius noctis fugatur, atque *maturatio* exanthematum quàm celerrima, licèt decimo ſeptimo vel octavo morbi die, inſequitur.

* *Vide Hiſtor.* 35. 63. *&c.*

XVIII. Horror † & Rigor mediâ *ſalivatione* inexpectatò ingruens, malè ſignificat, nempè *Veneni* vel ſpontaneam, vel accidentalem recrudeſcen-

† *Vide Hiſtor.* 21. 26. *&c.*

tiam, & certamen febrile mox recens inſtaurandum.

XIX. Salivatio, || profluvium urinæ & extremorum intumeſcentia modica & parca, vires ſpirituum debiles, & conatum Naturæ inanem oſtendunt, & malè ſignificant; febrem nempè portendunt, mitem licèt, atque ſeram admodùm exanthematum maturationem; undè eventus morbi dubius, ærumnoſus, atque diù procraſtinandus ritè expectandus eſt. || *Vide Hiſtor.* 32. 34

XX. Salivatio * diarrhœâ exceptâ, peſſimè ſignificat, ſubitum nimirùm virium collapſum; & ſivè ſpontè, ſivè ex accidente aliquo contigerit, modò non cum vigore ſpirituum reſtituto mox cohibeatur, funeſtum eventum & ruinam præcipitem certiſſimè denunciat. * *Vide Hiſtor.* 27. 29. 62. *&c.*

XXI. † Deliquia more *ſuffocationum hyſtericarum* frequenter recurrentia, virium languorem & Veneni vigorem oſtendunt, & funeſtum eventum utplurimùm, denunciant, utut febris ob ſpirituum defectum non palàm ſeſe in conſpectum det. † *Vide Hiſtor.* 52.

XXII. || Deliria & vigiliæ pertinaces quæ viribus *Opiatorum* non facilè cohibentur, motum ſpirituum inquietum atque conſequenter *Venenum* intùs deliteſcens hactenùs non ſubactum oſtendunt, & peſſimè ſignificant, utut indicia febris comitantis præ languore ſpirituum non adeò manifeſtò ſeſe prodant. || *Vide Hiſtor.* 25. 27. 44. *&c.*

XXIII. * Comatoſus affectus cum Variolarum maturatione conjunctus, non meliùs ominatur, præſertim ubi *maturatio* tardè admodùm procedat, cum indè ſpirituum *Veneno* implicatorum languor & defectus manifeſtò prodatur. Denique † *deglutitio* impedita & *reſpiratio* difficilis atque anheloſa *ſalivatione* declinante ſuborta, *ſpaſmos* œſophagi, *bronchiorum* infarctum, atque ſummam virium debilitatem oſtendunt, & præ cæteris quibuſcunque ſymptomatis mortem præ foribus adſtantem denunciant. * *Vide Hiſtor.* 6. *&c.* † *Vide Hiſtor.* 53. 62. *&c.*

Gutturis dolorem ex inflammatione tonſillarum, ſivè ab exanthematis fauces obſidentibus, ſivè ex acri ſalivâ in illis partibus excretâ ſubortum, difficilem deglutitionem ex intumeſcentiâ glandularum ſalivalium, & difficilem aëris per nares in reſpiratione tranſitum ob glandularum naſi tumorem, vel ob copiam muci glutinoſi adhæreſcentis, & nares infarcientis, cum aliis ejuſmodi conſultò jam omitto; utpotè quæ in cenſum ærumnoſorum potiùs quàm funeſtorum ſymptomatum redigenda ſunt, & indè in methodo medendi jure meritò locum vendicant: nullatenùs autem inter ſigna eventum morbi præſignificantia locum merentur. *Indicationes curativæ in ſtadio maturationis.*

Indicationes Curativæ in hoc ſtadio in genere ſunt tres: ſcilicet Prima: Ut *venenum* in præcedenti criſi integrè è ſpirituum ſinu excuſſum, nequaquam ad eos recèns interturbandos durante Variolarum *maturatione* retrocedat.

Secunda: Ut *venenum* poſt criſin imperfectam vel funeſtam ex toto, vel ex parte ſpiritibus adhuc implicatum, quantocyùs juxta primam, vel ſaltem ſecundam Naturæ intentionem durante *exanthematum maturatione*, penitùs aboleatur & eliminetur.

Tertia: Ut ſymptomata quæ vel ſpiritus labefactant & ad reliquias veneni durante *exanthematum maturatione* propulſandas prorsùs impares reddunt, aut ſaltem quæ conditionem ægrotantis magis ærumnoſam efficiunt, corrigantur & cohibeantur.

Methodus medendi Variolis benignis durante maturatione.

In *Benignis* igitur *Variolis* ubi Natura propriis viribus pollens, perfectâ crisi totum virus jam eliminaverit, satis est *Regimine* accuratè ordinato, * cavere ne à frigore in poros cutis admisso, erroribus in diætâ, pathematis animi, sivè altero aliquo accidenti, *Venenum* in spirituum gremium iterùm resorbeatur; undè priusquàm exanthemata ad maturitatem perveniant, certamen febrile rursùs instaurari possit. Adeò ut servato debito regimine, patientem durante istiusmodi *Variolarum maturatione*, sine quâvis certâ indicatione pharmaco quocunque officiosè oblato, lacessi † non opus sit. Infantibus tantùm & junioribus dolorem *Variolarum maturantium* inflammatorium ægrè tolerantibus guttas aliquot *laudani liquidi* in haustulo *Cerevisiæ* vel quocunque alio vehiculo idoneo, semel vel bis in die pro re natâ concedere licèt, ut somnus concilietur, inquietudo & jactatio releventur, ejulatus efferati compescantur, atque tædium hujus stadii ærumnosum fallatur.

* *Vide Histor.* 4. 5. 6. 17.

† *Vide Histor.* 3.

Methodus medendi Variolis mediis proximè ad benignas accedentibus durante maturatione.

Ubi autem spiritus vel ob crisin præcedentem minùs perfectam, veneno adhuc penitùs vel ex parte obsessi & implicati fuerint, vel ob accidens seu infortunium aliquod langueant, & exanthematum *maturationem* non promoveant; Medicus à patre Naturæ colluctantis stans, Artis subsidia opportunè adferat, alio atque alio modo pro diverso *Veneni* & languoris spirituum gradu, v. g. Ubi fluxu *catameniorum* vel *lochiorum* præsertim, sivè altero aliquo accidente seu infortunio, spiritus utut à *Veneno* liberati debilitantur, & *maturatio* exanthematum procrastinatur, & Variolæ intereà diutiùs, verùm absque febre quâvis conjunctâ in medio depressæ manserint (ut in Variolis *mediis* proximè ad *benignas* accedentibus fieri solet) par est ut mitioribus *Cardiacis* vi quadantenùs adstringenti donatis sæpiùs exhibitis spiritus languidi foveantur atque refocillentur, eorúmque motus præ languore inquieti *Paregoricis* parcâ manu ministratis cohibeantur; donec accidente tandem spontè recedente, vel saltem vigore spirituum demùm resuscitato, exanthematum apices eleventur, atque humore impleti denuò ritè maturari incœperint, more sequenti. ||

|| *Vide Histor.* 7. 9. 17. 18. 20. 23. *&c.*

℞. *Lentium crasiè contus.* ℥. j. *ficuum ping. sciss. par.* vj. *rasur.* CC. ℥. ß. *M. & coq. in liquor. possetic.* ℔. ij. Colaturam parum tepefactam bibat patiens copiosè ad libitum.

℞. *Aqu. meliss. ceras. nigr.* an. ℥. iij. *cinnam. hord.* ℥. ij. *Epidem pæon. comp.* an. ℥. j. *pulv. è chel. cancr. comp. spec. confect. de hyacinth.* an. ʒ. j. *Theriac. Androm. confect. Fracastor.* an. ʒ. ß. *sacchar. alb.* ʒ. v. *M. F. Julap. de quo cap. patiens cochl.* ij. iv. vj. *pro ratione ætatis.* Addantur horâ somni (modo vigiliæ urgeant) *gutt.* ij. iv. viij. xij. *laudan. liquid. Helmont.*

Methodus medendi durante maturatione Variolarum mediarum, cum salivatione insigni, &c. conjunctarum.

Quanquam *Venenum* juxta primam Naturæ intentionem per glandulas cutis non expeditè eliminetur, tamen modò juxta secundam intentionem per glandulas salivales satis propulsetur, ut in *Variolis Mediis* cum insigni *salivatione* atque capitis & faciei notabili intumescentiâ matureſcentibus, res, ægrotantis quamdiù perstet & vigeat *salivatio*, est in vado. Quid? quòd æger exanthematis sensim matureſcētibus planè ἀνυρῶδες maneat, à symptomatis quibuscunque funestis liber, utut molestâ salivæ venenatæ exspuitione, dolore guttu-

tomatis laceſſatur. Ideóque vigente *ſalivatione* non eſt quod æger *alexipharmacis majoribus* ad *venenum* expellendum (quod Natura ſuâ ſponte facit, atque efficere potis eſt) officiosè atque ſæpiùs exhibitis fatigetur; ſatis eſt ſi Medicus à partibus Naturæ ſtans, regimine ritè ordinato, alimētis liquidis, atque quocunque alio modo convenienti ſpirituum vires ſedulò foveat, & hunc Naturæ conatū promoveat, ut *Veneni* deliteſcentis reliquiæ per glandulas cutis, & *ſalivatione* (quantùm fieri poteſt) protensâ penitùs protrudantur & eliminentur, ut febris repullulatio (ſi fieri poſſit) antevertatur, & denique ærumnoſa ſymptomata *ſalivationem* comitantia pro virili ſubleventur. Ex. * gr. regimen priùs ordinatum exactiſſimè obſervetur, alimenta potulenta uti *Hordeacea*, *Avenacea*, &c. cum vel ſine lacte commixto, *Cereviſia* pane toſto tepefacta, *poma* vel *pyra* cocta, potiſſimùm verò *liquor offeticus* antè deſcriptus ad vires ſpirituum fovendas & ſuffulciendas ſæpiùs & copioſiùs miniſtretur: necnon *Julapia* ex *cardiacis mitioribus* confectâ ſæpiùs propinentur, vel nonnunquam (præſertim ægro horreſcente aut tantillùm, languente) *Vini Canarini* generoſiſſimi cochlearia aliquot concedantur. Ex. gr.

* *Vide Hiſtor. 54. 55. &c.*

℞. *Aqu. lact. cardu.* an. ℥. iv. *epidem. cinnam. hord.* an. ℥. ij. *marg. prapar.* ʒ. j. ß. *ſacchar. alb.* ʒ. v. M. F. *Julap.* de quo ſumat æger *cochlearia* ij. iv. v. vel vj. (agitatâ phialâ) *ad libitum.* Vel

℞. *Aqu. meliſſ. ceraſ. nigr.* an. ℥. iv. *epidem.* ℥. j. ß. *pæon. comp.* ℥. j. *pulv. è chel. comp. lap. contrayerv.* an. ʒ. j. *ſacchar. alb.* ʒ. v. M. F. *Julap.* de quo capiat cochlearia ij. iv. vj. pro ratione ætatis (agitatâ phialâ) tertiâ vel quartâ quâque horâ. *Opiata* etiam ad tumultus ſpirituum compeſcendos & ſomnum conciliandum *cardiacis* commixta, quæ moderatâ manu miniſtrata vigente *ſalivatione* ſcopum attingere ſolent, ſaltem omni nocte exhibere convenit; quorum uſu utut *Ptyaliſmus* pro tempore cohibeatur, ſpiritus autem intra cancellos debitos retenti plurimùm refocillantur; quo pacto (atteſtante ipſo expertiſſimo noſtrate *Sydenhamio*) *ſalivatio* diutiùs protrahitur, & *maturatio exanthematum* plurimùm promovetur. Capiat igitur æger omni nocte *gutt.* ij. vj. xij. xxj. pro ratione ætatis, *laudani liquid. in hauſtulo julapii cardiaci*, cum ſpeciebus jam præſcript. vel ſumat Hauſtum Paregoricum ſequentem.

℞. *Aqu. flor. calendul. paralyſ. cinnam. hord.* an. ℥. j. *epidem.* ʒ. iij. *ſyrup. de mecon.* ℥. j. M. F. *Hauſt.*

Doſis verò minuatur pro infantibus & junioribus.

Inſuper quo faciliùs phlegma viſcidum è *tonſillis* educatur, excreatio promoveatur, & indè *Ptyaliſmus* provehatur, ſequens *gargariſma* ex detergentibus cum emollientibus ad tædium *ſalivationis* ſublevandum commixtis compoſitum. (Adſtringentibus conſultò omiſſis, quæ fluxum ſalivæ quovis modo ſiſtant) in fauces ſingulis horis, modò ſomnus non prohibeat, ſiphone jam cum impetu injicere oportet.

℞. *Lentium craſſè contuſ.* ℥. j. *rad. alth.* ℥. ß. *ficuum ping. ſciſſ. par.* vj. vel viij. *hord. mund.* p. j. *glycyrrhiz. raſ.* ʒ. ij. *Coqu. in aqu. f. q. ſ. ad* ℔. j. ß. *Colatura add. mell. roſ. colat.* ℥. j. ß. M. F. *Gargariſma.*

Quamprimùm † autem (primo ſcilicet momento ſi fieri poſſit) diarrhœa, horror, vel quidem minima facici detumeſcentia, febris repullulatio, deli-

† *Vide Hiſtor. 21. 24.*

27.35.54.55. 63. &c. ria, vel vigiliæ insolitæ, *salivationis* præproperæ, hoc est priusquàm exanthemata in trunco corporis & artubus æquè ac in facie perfectam maturationem assecuta sint, declinaturæ suspicionem dederint, illicò incunctanter ad *alexipharmaca majora* (consentiente magno ipso *Sydenhamio*, qui jam vel *vinum* ipsum *Canarinum* concedit ministrandum) *Theriacam Androm.* scilicet *serpentar. Virgin.* &c. eorúmque doses largiores in formâ Bolorum vel haustuum sæpiùs repetendas confugiendum est, & ad *Epispasticorum* frequentium applicationem, ut spirituum expansione recèns instauratâ *Salivatio* (quod non rarò fit) reducatur, quamdiù opus fuerit in posterum duratura, vel saltem si præmaturè deficiat intumescentiâ extremorum, vel profluvio urinæ notabili compensetur. *Opiata* etiam ad compescendum spirituum tumultum à *Veneno* intùs cohibito subortum, manu magis liberâ & frequentiùs repetenda sunt, sensim etiam ascendere par est ad dosin (quæcunque illa fuerit) quæ eos sedare & somnum inducere valeat. Ex. gr. applicatio *Vesicator.* ad nucham & carpos internos illicò, dein quartâ vel sextâ quâque horâ adultis, exhibeatur bolus sequens solut.in cochleari Julapii & superbibantur cochlearia *iv.* vel *v.* & pro ratione ætatis dosis minuatur.

℞. *Theriac. Androm. vel confect. Fracastor.* ʒ. ß. *pulv. è chel. cancr. comp. lap. contrayerv. pulv. serpentar. Virg.* an. ϑ.ß. *laudan. liquid. gutt. xij.* vel *xiv. syrup. caryoph. q. s. M. F. Bolus.*

℞. *Aqu. meliss. flor. calendul. cerasor. nigr.* an. ℥.*iij. cinnam. hord. epidem. pæon.comp.* an. ℥.*j.* ß. *Confect. alcherm. cum vel sine mosch.* ʒ. j. ß. *syrup. melissophyll.* vel *caryoph.* ℥.*j.*ß. *M. F. Julap.*

* *Vide Hist.* 35. 55. &c. Sin ex * *micturitione* vel *profluvio urinæ* solito majori constet Naturam renum cataractas reseraturam esse, ut per eos *Venen* reliquias protrudat, quas per glandulas salivales haud ampliùs potis est eliminare, Medicum oportet omninò illi in hoc ultimo conatu manus adjutrices opportunè porrigere, atque singulis bolis cardiacis *gr. xij. xv.* vel quidem ϑ.*j. Cinerum Bufonum* in crucibulo calcinatorum addere. Sæpiùs enim memini res ægrotantium ubi *Salivationi* præmaturè deficienti nulla extremorum intumescentia successerit,ferè deploratas; in hoc ultimo Naturæ conamine profluvio urinæ quasi diabetico præter spem restitutas, exanthematis interèa matureſcentibus, ac si *salivatio* perstitisset, vel intumescentia extremorum succesisset, & nonnunquam *salivationem* indè postliminiò rediisse. Attamen ut *Ptyalismus* subsistens revocetur & protrahatur, *papillas salivales* epithematis acidulatis sæpiùs admotis solicitare non nocebit. Ex. gr.

℞. *Mellis rosat. colat.* ℥.j. *spir. sulph.* ʒ. ß. vel *ol. vitriol.* ϑ. j. *M. F. Liniment.* & panno lineo apici baculi alligato & huic liquori intincto, leniter ac sæpiùs fricentur papillæ ductuum salivalium. Si hoc pacto,sivè quovis alio *salivatio* protrahi possit, vel intumescentia extremorum aut profluvium urinæ quousque *exanthemata maturationem* suam consummatam assecuta fuerint,ægrotantis res adhuc integræ sunt; sin secùs acciderit, morbus illicò, febre jam revirescente, atque pro ratione *Veneni* plus minùs subacti, speciem Συνόχου vel Συνεχέος induente, ultimum suum stadium, scilicet declinationem init; qua declinatio quo ritu tractanda sit,mox in ultimo stadio narrabimus.

Symptomata

Symptomata autem ærumnosa *salivationem* comitari solita enumerare, atque eorum medelam jam describere consultò omitto, utpotè de iis inter cætera symptomata ad hoc stadium spectantia sub finem hujus Capitis sermonem habiturus.

Spiritus autem, utut post crisin peractam non penitùs à *Veneno* frangantur ut in *Variolis* verè *Malignis*, sæpissimè tamen adeò subiguntur, ut licèt juxtà secundam atque equidem juxta primam Naturæ intentionem *Venenum* adoriantur, ejusque eliminationem per glandulas cutis, renum, faucium, atque per extremas corporis partes unà ubique tentant, nullibi autem strenuè id perficere valent: Undè, licèt à debili & languido Naturæ conatu levis jam *Ptyalismus*, jam *profluvium urinæ* solito paulò copiosius, vel aliqualis *extremorum intumescentia* animadvertatur, & diutiùs protrahatur: *Exanthematum* tamen *maturatio* tardo gressu procedit ad octo vel decem dies utplurimùm protensa, febre intereà, mitiori licèt, atque utplurimùm συνόχῳ, nonnunquàm autem συνοχῇ cum deliriis, vigiliis, deliquiis, &c. conjunctâ, totum hoc stadium ab initio usque ad finem comitante. Atque sanè hæcce maturantium Variolarum species uti admodùm vulgaris est, atque dubium eventum portendit, ità exercitatissimorum Medicorum ingenia plurimùm torquet & excruciat, atque maximam eorum solertiam in Methodo medendi ritè adhibendâ exigit. Quo pacto igitur in maturantium harum Variolarum curatione tutissimè procedatur ad variam febris jam comitantis indolem, conatum Naturæ diversum, atque symptomata spiritus atterentia jam suborta respicientes paulò fusiùs disseremus: Febris enim pro diversâ suâ indole aliam atque aliam medendi methodum exigit. Conatus Naturæ in *Veneno* eliminando (quamprimùm quò tendat satis constet) omni modo promovendus est, atque symptomata spiritus atterentia, uti *diarrhœa*, *phrenesis*, *vigiliæ*, &c. quantocyùs arte allevanda & corrigenda sunt. Ubi igitur, & quamdiù febris ab ineunte *maturatione* uno tenore progrediens συνόχῳ utut mitioris, & cum symptomatis non adeò diris sociatæ speciem induerit, par est durante toto hoc stadio *Vesicatoriis* applicatis, atque *alexipharmacis majoribus* cum mitioribus *Cardiacis* conjunctis, eorúmque dosibus largioribus sæpiùs repetitis præsentem spirituum expansionem, qualis qualis fuerit, sartam tectam servare, & quantùm fieri possit, promovere, adjectâ ubique eâ *Opiatorum* quantitate (quæcunque fuerit) quæ spirituum tumultus compescere, somnúmque inducere, atque *phrenesin*, *fluxum alvi*, & reliqua id genus symptomata cohibere valeat, & hâc Methodo multos hujusmodi ægrotantes ab * orci faucibus liberatos memini.

Methodus medendi Variolis mediis proximè ad malignas accedentibus, cum levi tantùm salivatione, profluvio urinæ vel tumore extremorum conjunctu in hos stadio.

* *Vide Hist.* 14. 19. 21. 23. 26. 27. 32. *&c.*

℞. *Theriac. Androm.* ʒ. ß. *pulv. è chel. cancr. comp. lap. contrayerv.* an. ϑ. ß. *serpentar. Virgin. gr. v. syrup. caryoph. q. s. laudan. liqu. gutt. xij. xv. xx. xxv. M. F. Bolus, solvendus in cochl. Julap. cordial. sequent.* & repetendus sextâ vel octavâ quâque horâ.

℞. *Aqu. flor. calendul. paralys. ceras. nigr.* an. ℥. iij. *epidem. pœon. comp.* an. ℥ j. ß. *confect. Alcherm. cum vel sine mosch.* ʒ. j. ß. *syrup. caryoph.* ℥. j. ß. *M. F. Julap.* de quo haustulum sumat æger post singulos bolos & ad libitum. Quamprimùm verò ex profluvio urinæ solito majori constet naturam per glandulas

|| *Vide Hist.* 21. 31. 36. &c.

renales *Veneni* eliminationem ex parte moliri, || par est omninò unicuique bolo *Cineribus Bufonum ad* ℈. ß. *gr. xv.* ℈. *j.* additis, hunc Naturæ conatum adjuvare. Satis autem est si junioribus, præsertìm infantibus, *cochlearia ij. iij. iv. Julapii sequentis* quartâ vel sextâ quâque horâ propinentur, agitatâ phialâ.

℞. *Aqu. lact. alexit.* ℥. *iv. cardu.* ℥. *v. cinnam. hord. epidem. pœon. comp.* an. ℥. j. *In his aquis commixtis dissolv. ad ignem confect. Fracastor.* ʒ. *ij. colaturæ fortiter expressæ add. pulv. è chel. cancr. comp. bezoart. Orient. rad. serpentar. Virgin.* an. ʒ. ß. *syrup. de mecon.* ℥. *j. caryoph.* ʒ. *ij. M. F. Julap.*

Vesicatoria etiam ad nucham, carpos, &, si opus fuerit, demùm ad tibias, (unum scilicet post alterum, ità ut saltem una vel altera pars durante universi hujus stadii spatio indè recèns excoriata lymphâ vel pure semper scateat) applicare necesse est, ut spiritus arte expansi ad opus suum incœptum magis gnaviter perficiendum perpetuò stimulentur. Ubi autem, & quamdiù, ob vires *Veneni* paulò plus subactas, febris sub initium *Maturationis* suborta, exacerbationibus & remissionibus periodicè recurrentibus Συνεχῖ typum servaverit, (* quod nonnunquàm, licèt oppidò rarò, videre est) utut sub initium uniuscujusque paroxysmi ad vires spirituum in certamine suffulciendas, & deliria, deliquia, vigilias, & cætera symptomata paroxysmum comitantia sublevanda, *alexipharmacis* cum *Opiatis* commixta ministrare oporteat, & *Vesicatoria* applicare: Apprimè autem convenit durante remissione *Corticis Peruviani* doses sæpiùs exhibere in formam ægrotanti quàm gratissimam concinnatas, undè duorum vel trium dierum spatio, febre prorsùs exulante, Variolæ citissimè, ferè benignarum more, maturantur. A quo tempore, viribus, spirituum moderato *Alexipharmacorum* & *Opiatorum* usu, usque ad consummatam *Variolarum maturationem*, continuò refocillatis, curatio facilè admodùm & brevì atque tutò ad umbilicum ducitur, more sequenti. Applicentur *Vesicatoria* tria ampla & acria, primum scilicet ad nucham, cætera ad carpos internos.

* *Vide Hist.* 13. 24. &c.

℞. *Theriac. Androm.* ʒ. ß. *pulv. è chel. comp. gr. xxv. serpentar. Virgin. gr. viij. laud. Lond. gr. j. syrup. caryoph. q. s. M. F. Bolus mollis*, sumend. paulò ante paroxysmum solut. in cochl. Julapii antè præscript. vel cujuscunque alterius istius æmuli, cujus etiam superbibantur *cochlearia iij.* vel *iv.* repetatúrque deinceps instante paroxysmo, quotiescunque scilicet paroxysmus recrudescat. Infantibus & junioribus sufficiunt *cochlearia ij. iv. vj.* pro ratione ætatis, *Julapii cum speciebus* nuperrimè præscripti quartâ quâque horâ durante paroxysmo propinata. In paroxysmorum autem intervallis exhibeatur adultis *haustus* sequens *febrifugus*, repetendus tertiâ vel quartâ quâque horâ ad *viij. x.* vel *xij.* vices.

℞. *Aqu. Cardu. flor. calendul.* an. ℥. *j. epidem.* ℥. ß. *pulv. Cortic. Peruv. elect.* ʒ. *j. syrup. caryoph.* ʒ. *ij. M. F. Haust.* Infantibus ℈. ß. vel *gr. xv.* & junioribus ℈. *j.* vel ʒ. ß. *Pulv. peruv.* solut. *in cochl. Julap.* cum speciebus tertiâ vel quartâ quâque horâ in os ingeratur, repetatúrque ad octo, decem vel duodecim vices. Interèa alimentum aliquod liquidum copiosè ministretur, potissimùm liquor *Possetic.* medicatus antè descriptus, nonnunquàm tantillùm *Vini Canarini* ad spiritus refocillandos propinetur. Febre autem hoc ritu fugatâ, sufficit *Bolus The-*

riacalis & *Paregoricus* duntaxat semel in die usque ad consummatam *Variolarum maturationem* continuatus.

De Variolis malignis maturationi prorsùs inseptis.

Variolas autem verè *Confluentes* & *Malignas* quod attinet, sivè *primariò*, sivè *secundariò* sic dictas, cùm à primo ipso maturationis die quo albescere incipiunt, prorsùs sessiles, depressæ & sublividæ exarescentes, nec margine rubro circumcinctæ, utpotè *maturationi* ineptæ appareant, non est quòd de iis hìc loci sermo habeatur; quandoquidem post funestam crisin, morbus ob vigorem spirituum penitùs depressum jam ultimum declinationis stadium sine quâvis maturatione tentatâ ingressus sit, quod dicendum restat de ejus curatione in isto stadio, ad quod jure pertinet, trademus.

De curatione symptomatum hoc stadium comitantium.

Symptomata hoc stadium comitantia quæ Medici curam postulant, sunt, vel magis generalia, quæ à pravâ ipsius morbi indole suborta in unoquoque stadio fermè eadem inveniuntur, uti *vigiliæ*, *deliria*, *diarrhœa*, *coma*, *insultus epileptici*, *deliquia hysterica*, *&c.* quæ currenti calamo jam perstringere lubet, ne cramben bis coctam reponere videar, vel ea quæ ab ipsâ Variolarum *maturatione*, & à ptyalismo, vel à profluvio urinæ, & extremorum intumescentiâ declinantem *salivationem* excipientibus exurgentia, jure magis speciali ad hoc stadium pertinent, atque ob eam rationem calamo paulò fusiori hìc loci jure meritò tractanda veniunt, ad quem censum refero *Dolorem gutturis inflammatorium*, *difficilem Deglutitionem*, *anhelosam & difficilem Respirationem*, *Infarctionem Narium molestam*, *Exanthematum dolorem inflammatorium*, *œrumnosum*, vel *Pruritum admodùm molestum*, *Diabeticum urinæ Profluvium*, atque *intumescentiam extremorum*, præsertìm *præputii* in immensam molem aucti.

Vigilia, Deliria & Diarrhœa.

Quod ad *Vigilias*, *deliria* & *diarrhœam* attinet in hoc stadio, siquidem hæc symptomata languoris spirituum œstro percitorum & tumultuantium procul omni dubio signa sint, atque ex consequenti *Veneni* supra modum deleterii intùs delitescentis, ob eam rationem quivis minimus horum symptomatum gradus, utut exanthemata intereà matureſcere videantur, atque temperies ægrotantis appareat mitis ac blanda, & vibratio arteriarum mollis & ordinata, nequaquam contemnendus & flocci habendus est, cùm dubium semper præsagium exhibeat. Quapropter, * novis additis *Vesicatoriis* atque dosibus *Alexipharmacorum* & *Opiatorum* adauctis & frequentiùs repetitis, sensìm ascendatur ad gradum quicunque is fuerit, qui isthæc symptomata coërcere possit, atque incunctanter in ordinem redigere, priusquàm spiritus indè fracti & dissipati subitò corruant. Formulas autem remediorum hùc spectantium novas jam adjicere non operæ pretium duco, cùm quivis in Medicinâ vel mediocriter versatus non potest non proprio acumine fretus Formulas priùs descriptas ad hunc usum pro re natâ accommodare.

* *Vide Histor. 48. &c.*

Coma & Insultus Epileptici.

Comatosus etiam *affectus*, & *Insultus Epileptici*, quoties in hoc morbi stadio contingant, (quod oppidò rarò & non nisi errore aliquo graviori in regimine admisso fit) etsi levissimè tantùm ægrotantem afficiant, negligendi non sunt. Siquidem utut in præcedentibus stadiis, nimirùm ante crisin incœptam, vel dum crisis *in fieri* est, hæc symptomata præsagium non adeò funestum exhibeant, utpotè quæ à spiritibus *Veneno* hactenùs minimè cicurato, vel crisi

ſubacto depreſſis, vel ab eorum tumultu & ultimo agone in ipsâ criſi ſuborta, *Variolas Medias*, vel quidem *Benignas* ipſas comitari obſerventur: In hoc autem ſtadio, criſi nimirùm jam peractâ, leviſſima horum ſymptomatum veſtigia gradum *veneni* ſpiritus hactenùs ſuperantem vel laceſſentem ſuperſtitem monſtrando pravam morbi indolem & eventum funeſtum, vel ſaltem dubium ubique ſubindicant. Quo nomine ſpirituum expanſionem * *Veſicatoriis* non paucis, & generoſiſſimis *Alexipharmacis* & *Cephalicis* adhibitis & ſæpiùs repetitis incunctanter moliendam ritè exigunt. Ex. gr.

* *Vide Hiſtor. 6. &c.*

℞. *Aqu. ceraſ. nigr. cinnam. hord. flor. til.* an. ℥.ij. *pæon. comp.* ℥.j. ß. *epidem.* ℥. ß. *pulv. è chel. comp. lap. contrayerv. ſerpentar. Virgin. pulv. de Guttet.* an. ʒ.ß. *ſyrup. caryoph.* ʒ.x. vel *ſacchar. alb.* ℥.ß. *M. F. Julap.* de quo capiat æger, modò infans fuerit, vel ex Ephebis non exceſſerit, cochlearia *ij. iij. iv.* pro ratione ætatis (agitatâ phialâ) tertiâ quâque horâ, *Veſicatoriis* intereà ad nucham & carpos, vel quidem ad internas tibias ſucceſſivè applicatis. Adultis autem *ſpecierum cordialium* & *cephalicarum* prædictarum ʒ.ß. vel ℈.ij. quartâ quâque horâ in cochl. Julapii convenientis exhibere magis convenit.

Deliquia & ſuffocationes hyſterica.

Nonnunquàm etiam *deliquia* & *ſuffocationes* in hoc ſtadio morbi frequenter recurrunt. Quæ quidem ſymptomata quaſi affectus *hyſtericos* & levioris momenti vulgus Medicorum ſpernere ſolet, vel ſaltem remediis merè *cephalicis* & *antihyſtericis* contenti, adoriri incaſsùm moliuntur; cùm reverà ab aurâ Venenatâ poſt certa intervalla recrudeſcente ſuborta, † atque cum petechiis hìc illìc ſparſis conjuncta præſagium verè funeſtum exhibeant, niſi frequenti *Veſicatoriorum* applicatione, atque remediorum ſummè *alexipharmacorum* ope, cæteriſque id genus copioſè adhibitis oppreſſorum ſpirituum expanſio tempeſtivè promoveatur, atque *Venenum* deleatur, pari paſſu quo eorum tumultus & orgaſmi à *cephalicis* & *antihyſtericis* compeſcuntur. Hæc igitur ſymptomata modo ſequenti tractanda ſunt.

† *Vide Hiſtor. 21, 52. &c.*

℞. *Theriac. Androm.* vel *confect. Mithridat.* ʒ. ß. vel ℈. *ij. pulv. è chel. cancr. comp. ſerpentar. Virgin.* an. *gr. xv. cochinel. pulv. de Guttet.* an. *gr. vj. caſtor. gr. ij. ſyrup. caryophyll q. ſ. M. F. Bolus*, qui deglutiatur ſolut. in cochl. Julap. ſequent. cujus ſuperbibantur *cochl. iij.* vel *iv.*

℞. *Aqu. meliſſ. rut. ceraſ. nigr.* an. ℥.*iij. epidem. pæon. bryon. comp.* an. ℥. *j. Tinctur. caſtor.* ʒ.j.ß. *ſyrup. pæon. comp.* ℥.j.ß. *M. F. Julap. de quo patiens bibat ad libitum.*

Repetatur itidem *bolus* præſcriptus quartâ vel ſextâ quâque horâ. Concedatur etiam tantillùm *Vini Canarini ſpirit.* CC. *ſaturat.* In deliquiis, atque omni hauſtui cereviſiæ inſtillentur gutt. aliquot *Spir.* CC. vel *ſalis armon.* Sufficiant infantibus & junioribus cochl. *ij. iij.* vel *iv.* pro ratione ætatis, Julapii ſequentis tertiâ quâque horâ propinati, vel ſæpiùs.

℞. *Aqu. rut. ceraſ. nigr. flor. calendul.* an. ℥.*ij. Aqu. epidem. bryon. pæon. comp.* an. ʒ.vj. vel ℥.j. *confect. Fracaſtor.* ʒ. j. *pulv. ſerpentar. Virgin. bezoar. Orient.* an. ℈.*ij. pulv. de Guttet. extract croc.* an. ℈. j. *cochinel. caſtor. in nodulo ligat.* an. ʒ. ß. *ſacchar. alb.* ℥.ß. *M. F. Julap.*

Dolor gutturis inflammatorius.

Dolor gutturis inflammatorius è duplici fonte oritur, nempè ab acri & venenata lymphâ per tonſillas & ductus ſalivales poſticos excretâ, quæ partes deglutitioni inſervientes pertranſiens, inibique diutiùs congeſta, eas non poteſt non

atterere atque inflammare; vel ab exanthematis hasce partes obsidentibus. † Priori modo fit in Variolis *mediis*, potissimùm *cohærentibus*, ubi Natura in *Veneno* per cutim eliminando deficit, idque per glandulas faucium, fortiter propulsare molitur; undè, à ptyalismo sub initium hujus stadii suborto dolor admodùm molestus in gutture primùm sentitur, & pari passu cum *salivatione*, durante toto hoc stadio, indies augetur, donec demùm ptyalismus declinet, vel saltem salivæ acrimonia *Veneno* sensim cicurato & subacto obtundatur. Posteriori modo fit in Variolis fermè quibuscunque *Hyemalibus*, etiam *benignis* & *regularibus*, ubi morbus ansâ à frigore in poros cutis admisso arreptâ *tussi ferinâ* comitatus primùm ingruit, undè exanthemata ab acri & venenatâ lymphâ in hisce partibus excretâ tonsillas, & totam membranam os internè investientem ubique obsident, cum ptyalismo, accidentali licèt, sociata, atque proindè à primâ exanthematum eruptione, scilicet sub initium prioris stadii dolor quadantenùs molestus in gutture, potissimùm inter deglutiendum percipitur, qui in hoc stadio plurimùm viget, indies, durante *exanthematum maturatione*, magis magisque auctus, usque ad morbi declinationem. Sivè autem ab hac, sivè ab illa causa isthoc symptoma ortum suum ducat, molestias tantas ægrotantibus creat, ut * nonnunquàm ægrè admodùm & non sine ejulatibus vel tenuissimos liquores deglutire possint, atque de isthoc dolore solummodò conquerantur, & hoc symptoma deglutitionem alimenti & pharmacorũ impediendo, & vigilias pertinaces inducẽdo, haud rarò vitam ipsam in discrimen adducit; quo nomine ad ejus allevationem diligẽtissima Medici cura jure meritò postulatur.

† *Vide Histor.* 14. 45. &c.

* *Vide Histor.* 43.

A primo igitur hujus symptomatis insultu, vel quidem priùs, ubi ab eruptionis modo fas sit hoc symptoma expectare, fauces panno laneo molli ab externi aëris injuriis muniantur, (quod in *salivatione mercuriali* prudenter fieri solet) quo glandulæ salivales, laxitate debitâ conservatâ, per ductus proprios lympham inibi secretam expeditè, & priusquàm morâ acrimoniam contrahat, excernere valeant.

Secundò: vitentur alimenta, vel quidem medicamenta quæcunque calida, acida, vel acria (quantùm ipsius morbi ratio patitur) quibus partes jam inflammatæ & irritatæ ampliùs exasperari possint, atque in locum eorum mitiora quævis sufficiantur, uti Julapia temperata, *margaritis*, vel *speciebus cordialibus* mitioribus & *laudano* saturata, *Poma dulcia cocta*, atque loco cerevisiæ posseta *Ficubus*, *Glycyrrhizâ*, *rasur. CC. & lentibus* alterata, *Hordeacea*, *Avenacea* cum lacte commixta, & similia.

Tertiò: *Gargarismata* emollientia & parùm abstergentia (* sedulò tamen evitentur acida quævis, acria & adstringentia) siphone linguâ depressâ faucibus frequenter & strenuè ingerantur, ut tonsillæ, uvula, & reliquiæ faucium partes glandulosæ, excreatione forti indè excitatâ, à lymphâ acri & erodente impactâ expeditiùs sese liberent. Ex. gr.

* *Vide Histor.* 43.

℞. *Rad. althæ. ʒ. ij. fung. sambuc. ʒ. iij. lentium contus. ℥. ß. rasur. ebor. ℥. ß. ficuum ping. sciss. par. v.* vel *vj. Coq. in aq. f. q. s.* ad *℔. ij. colatur. add. syrup. viol. althæ.* an. *℥. j. mell. ros. diamor.* an. *℥. ß. M. F. Gargarism.*

Deglutitio autem impeditur non tantùm ab inflammatione partium deglutitioni inservientium (quod in præcedenti commate observavimus) verùm

Difficilis deglutitio.

etiam nonnunquam in *malignis* & *confluentibus Variolis* à merâ tonsillarum, uvulæ & reliquarum glandularum in faucibus sitarum intumescentiâ, atque à phlegmate viscidiori iis adhærenti vel impacto, undè ægrotans, viâ per œsophagum jam obstructâ, ingesta quævis, & potulenta ipsa per nares rejicit, nempè quia Natura segnis & oppressa utut per hasce partes hostem persequi moliatur, portas tamen reserare nequit, per quas lympha inibi secreta excerni debuit: undè glandulæ, potissimùm ubi earum tonus ob neglectum tegumentorum opportunè adhibitorum, ab aëris externi injuriis labefactetur, in immensam molem distenduntur. Funestum utplurimùm symptoma, quippè quòd descensum alimentorum & pharmacorum in ventriculum, ad vires spirituum jam nimis exhaustorum & obrutorum resarciendas ferè præcludit. Si quid autem in casu adeò deplorato ab arte expectandum sit, tonus partium injuriis aëris labefactatus, tegumentis laneis mollibus externis faucibus admotis restituatur, atque *gargarismata* acidulata & abstergentia tepefacta, siphone fortiter faucibus ingerantur, ut facultas glandularum excretrix stimuletur, atque phlegma impactum excreatione forti educatur. Ex. gr.

℞. *Decoct. Fic.* ℔. *j.* ß. *mel. rosat. colat.* ℥. *j* ß. *sp. sulph. q. s. ad levem acidulationem. F. Gargarism.* Tonsillæ & uvula leviter fricentur mixturâ ex *Melle rosar. alumine usto* & *spirit. sulph.*

Anheloſa & difficilis respiratio.
* *Vide Histor. 62. &c.*

Sub finem hujus stadii, declinante nimirùm salivatione sæpissimè respiratio subitò atque inexpectatò vel in citissimam & debilem, vel in difficilem & suspiriosam mutatur. * Prius fit à summo languore spirituum prostratorum, & *veneno* revirescenti prorsùs deletorum, atque proindè mortem præ foribus adstantem certissimè denunciat, nihilque præter *alexipharmaca* (si modò quicquid) indicat. Quapropter Medicum propriæ famæ consulentem jam nequaquam *Emeticis*, vel magno quovis remedio incassùm adhibito Artis suæ honorem prostituere decet, verùm potiùs, utut Variolæ vel cætera symptomata jam adblandiantur, prognostico fatali priùs pronunciato, sese subducere. Posteriùs autem fit à phlegmate in salivationis declinatione jam viscidiori bronchiis & tonsillis tenaciter adhærente, eásque infarciente. Quâ ratione *Gargarismate* absterſivo in præcedenti commate descripto frequenter & strenuè injecto par est phlegma tonsillis impactum singulis horis vel quidem sæpiùs educere, atque humorem bronchia obstruentem *linctibus* & *apozematis* incidentibus copiosè ministratis abstergere, & nonnunquam, modò vires superſint, & dyspnœa adsit periculosa, leniori & absterſivo *Emetico* propinato pulmonem fortiter agitare, ut phlegma bronchiis aliùs impactum inter vomendum ejiciatur, v. gr.

℞. *Ol. Amygd. d. rec. syrup. è quinque rad.* an. ℥. *j.* ß. *sacchar. cant. alb.* ʒ. *j. M. exactiſ. F. Linctus*, qui singulis vel alternis horis cochleatim ministretur unà cum cochl. *ix.* vel *x. Apozem.* sequent. calid.

℞. *Decoct. Pectoral. depurat.* ℔. *j.* ß. *tinctur. croc. syrup. ex eryſim. oxymel. simpl.* an. ℥. *j. M. F. Apozema.*

℞. *Oxymel. scyllitic.* ℥. *ij. sal. vitriol. vomitiv.* ʒ. *j.* ß. *aqu. cinnam. fort.* ℥. *ij. Capiat ager. cochlear. iij.* bis terve in horâ ad ciendam vomitionem, & in-

ter singulas doses Apozema pectorale tepefactum copiosè ministretur.

Est alterum insuper symptoma satis molestum, *Narium* scilicet *infarctio* & *obturatio*, quod utut in præcedenti stadio ægrotantem affligere incipiat, potissimùm in *Mediis* & *Cohærentibus Variolis*, ubi primùm exanthemata membranam nares internè investientem obsident, atque glandulæ ad excernendum mucum destinatæ, instante jam salivatione, unà cum glandulis salivalibus lymphâ infarctæ intumescunt. In hoc autem stadio, exanthematis inter maturandum jam mole auctis, atque glandulis narium lympham copiosiùs excernentibus, quæ exanthematis implicata & concreta eas infarcit & obturat, plurimùm augetur, molestias attrito ægro creans haud negligendas, dum aërem inter respirandum non nisi ore aperto, atque proindè majori cum difficultate, tædio & labore, & non sine frequenti somni interruptione inspirare & exspirare cogitur. Adeò molestum hoc symptoma fuisse nonnunquam observavi, * ut æger indè diutiùs insomnis factus non sine maximo discrimine evaserit, licèt cæteræ circumstantiæ optimè præsagirent. † Ad allevandum hoc symptoma *Turundas* rigidiores *butyro* non salit. vel *ol. Amygd. d.* illitas frequenter naribus intrudendas jubeo, quæ diutiùs inibi relictæ materiam incrustatam tandem ità liquefaciant, ut faciliùs emungatur. Insuper *Mixturam* sequentem emollientem & absterstvam sæpè leniter, tepidè & parcâ quantitate naribus siphone injiciendam.

Narium infarctio.

* *Vide Hist.* 57.

† *Vide Hist.* 21. 57.

℞. *Decoct. Pectoral.* ℔ *j. mel. rosat. colat.* ℥ *j.* ß. *M. F. Errhinum.*

Dolor Exanthematum maturantium utut molestus sit, præsertim in priori hujus stadii parte, semper autem spirituum vigorem, & perfectam *Veneni* eliminationem, atque proindè benignam morbi indolem, & faustum ac citum eventum expectandum indicat. Neque ejus allevatio *Epithematis* quibuscunque externis tentanda est, ne Naturæ dum rectè officio suo fungatur officiant, atque dolorem mitigando vitam ægrotantis in discrimen adducant. Satius est adultorum animos spe futuri eventûs erigere, infantibus autem & junioribus qui consiliorum non sunt capaces *guttas aliquot laudan. liquid.* bis térve in die ministrare, ut tædium morbi somno fallatur, nè spiritus continuo ploratu & vigiliis triti & exhausti deficiant.

Exanthematum dolor inflammativus.

Deterioris autem farinæ est *Pruritus* exanthematum maturantium molestus, qui in *Variolis malignis*, vel *mediis* propè ad *malignas* accedentibus, ubi maturatio tardè admodùm, vel non omninò procedat ob acrimoniam humoris ad maturationem prorsùs inepti, adeò sævire observatur, ut æger indè insomnis & penè delirus redditus, haud rarò scalpendo, fricando & atterendo exanthemata, non tantùm artus, verùm etiam faciem, cuticulâ ubique derasâ, sanguine diffluentem turpiter deformet. Malum sanè omen, atque utplurimùm mortis instantis prænuncium, cui averruncando haud alias suppetias Ars nostra ministrat præter doses *Opiatorum* prælargas & frequenter repetitas, quibus ista sensatio obtunditur; misceantur autem *Opiata* cum *alexipharmacis* generosissimis (quorum formulas ex antè dictis petere licet) quæ spirituum expansionem promovendo serosam colluviem in exanthematis congestam cicurare, maturare & demulcere possint: Applicentur etiam *Vesicatoria* frequentia, quæ in eundem scopum conspirant; *Epithemata* quæ-

Exanthematum pruritus.

vis externa *Venenum* repercutiunt, & ideò fatum accelerant.

Ingens urinæ profluvium. * *Vide Hist.* 34. 35. 36. 62.

Nonnunquàm in hoc ſtadio *ſalivationem* declinantem *profluvio urinæ* ingenti exceptam videre eſt, ac ſi *Diabetes* mox inſecuturus eſſet. * Verùm cùm hoc profluvium nullâ ſiti immodica comitatum hactenùs animadverterim, ſemper autem cum ἀφορίᾳ, toleratum, atque cum maturatione exanthematum indies auctâ conjunctum, & demùm, ubi ſatis diù duraverit, ſpontè in ordinem redactum, non eſt quod quivis de eo cohibendo ſolicitus ſit; verùm potiùs, ubi ex parte defecerit, in eo ope *Cinerum Bufonum* antè memoratorum promovendo, à partibus Naturæ ſtet.

Intumeſcentia extremorum & præputii.

Inſuper, *ſalivatione* ante completam *maturationem* exanthematum decreſcente, à lymphâ copioſè in partes extremas amandatâ inibique congeſtâ, iſtæ partes œdematoſo tumore in molem adeò immenſam nonnunquàm tolluntur, & quaſi ex ſtrangulatione nigreſcunt, ut cuivis in Medicina parùm exercitato jure meritò metus incuti poſſit, ne ex ſubitâ flammæ vitalis extinctione partes affectæ ſphacelo corrumperêtur. Verùm nuſquàm hactenùs quodvis hujuſmodi infortunium indè accidiſſe memini; ſemel equidem vidi * *Præputium* adeò indè tumefactum, ut tranſitus urinæ planè præpeditus eſſet, quo in caſu partem affectam ſpongiâ *Fotu lixiviali ſpiritu vini ſaturato* imbutâ & expreſsâ cum ſecundiſſimo eventu calidè ſæpiùs in die foveri imperavi. Morbo autem finito quod ſupereſt œdematoſi tumoris *Hydragogis* ſæpiùs repetitis ſubduci fas eſt.

* *Vide Hiſtor.* 56.

Salivatio funeſtè protenſa.

† *Vide Hiſtor.* 53.

Eſt denique ubi ex *veneno* intùs deliteſcente fixo & perenni, humores in fluorem adeò perpetuum adiguntur, ut patiens *ſalivatione* immani marceſcat, & indè deliquiis confectus fatis cedere cogatur; quem caſum ſemel duntaxat in totâ meâ praxi obſervavi. † Arduum ſanè & difficile dilemma, ſiquidem ex utrâque parte vita in diſcrimen adducitur; ſi enim *Ptyaliſmus* ſupprimatur, patiens *Veneno* inteſtino citiſſimè & certiſſimè interimetur; colliquatione autem, cui vires haud pares ſunt, non ſuppreſsâ inanitùs emarceſcet.

Duratio hujus ſtadii pro diverſâ morbi idole incerta.

Atque hæc dicta ſunto de exanthematum *Maturatione*, ſeu tertio hujus morbi ſtadio, quod non (ut priora) ſpatio tridui, vel quovis alio definito dierum numero Natura emetiri ſolet, verùm pro indole morbi variâ, alio atque alio. Utut enim in *benignis* & perfectè *diſcretis Variolis*, ubi vis ſpirituum influorum vegeta eſt & integra, hoc opus intra triduum perficiatur: In *Malignis* tamen & *Confluentibus*, ubi ſpiritus *Veneno* irretiti & oppreſſi, aut extincti huic muneri impares ſunt, primo ipſo die quo cuticula à verâ cute ſeparata albeſcere incipit, Maturatione jam prorsùs deficiente, * Morbus ultimum, & utplurimùm funeſtum ſuum *declinationis* ſtadium ingreditur. In *mediis* autem & *cohærentibus*, præſertìm in iis quæ propè ad *Malignas* accedunt, pro ratione vigoris ſpirituum plùs minùs vegeti hoc ſtadium ad || ſex, novem, duodecim dies protenditur, priuſquàm morbus, *Maturatione exanthematum* completâ, ultimum ſuum ſtadium ineat.

* *Vide Hiſtor.* 37. 38. 39 40.

|| *Vide Hiſtor.* 27. 32. 36 45. 46. 49. 62. &c.

CAPUT

CAPUT X.

De Variolarum Declinatione, ſive ſtadio morbi ultimo, ejúſque pro ratione venenati fermenti diverſi, variâ indole atque eventu. De Febre & ſymptomatis in hocce ſtadio ſuboriri ſolitis. De ſignis indolis morbi diagnoſticis, de prognoſticis, necnon de indicationibus curativis & Methodo medendi in hoc ſtadio, itidémque de morboſis affectibus hunc morbum excipientibus.

Stadii ultimi deſcriptio.

QUamprimùm glandulæ cutaneæ haud ampliùs novos venenatæ lymphæ proventus exanthematis ſuppeditant, *Variolæ* lege quadam fixâ, ſquamis vel ſcabie obducuntur & exareſcere incipiunt, ſivè quia hoſtis jam penitùs profligatus ſit, ſivè quia ſpiritus *Veneno* prorsùs obruti eum ampliùs perſequi & protrudere nequeant; atque morbus ultimum ſuum, *Declinationis* ſcilicet ſtadium, iniiſſe reputandus eſt. Lege (inquam) fixâ & ſtabili: Natura enim copias ſuas nunquàm poſthàc recolligit, & novum prælium inſtaurat, quanquam in media Variolarum *Maturatione* haud rarò ex frigore in poros cutis invadente, vel accidente quovis altero, Natura obruta adeò pro tempore deficiat, ut exanthemata illicò ubique ac ſi in ultimo ſtadio deprimantur & langueant, donec ſpiritus ſpontè ſuâ, vel Artis ope opportunè allatâ iterùm expanſi poſtliminiò Variolarum *maturationem*, tardè licèt & ægrè ad umbilicum tandem ducunt.

Varia indoles, & varius eventus morbi in hoc ſtadio.

Pro diversâ autem *Veneni* in præcedentibus ſtadiis plus minúſve ſubacti ratione, morbus in hoc (ſi in quovis alio) ſtadio variam admodùm indolem prodit, atque cum ſymptomatis non unius generis ſociatur, & eventum ſortitur nunc fauſtum, nunc funeſtum. Eſt enim ubi patiens planè ἀπυρέτος, atque nullo ærumnoſo ſymptomate multatus integrum hoc ſtadium tranquillè decurrit; eſt autem ubi, febre à primo inſultu unum tenorem perpetuò ſervanto, æger penè confectus, accerſitis undique novis, vel ſaltem prioribus funeſtis ſymptomatis adauctis, vix aut ne vix ex hoc ſtadio evadit: Eſt denique ubi febris quæ in ſtadio præcedenti evanuerat, in primo hujuſce ſtadii limine, pro ratione ſuperſtitis *Veneni* plus minúſve deleterii, illicò, momento quaſi revireſcit Συνοχὴ vel Σύνοχος & mali moris, cum deliriis, vigiliis, ſubſultibus tendinum, atque cæteris omnibus diriſſimis ſymptomatis ſociata, *exanthemata* etiam ipſa non minùs invicem in diverſis ægrotantibus jam diſtare animadvertuntur, jam undique albeſcentia & humore nullo impleta & ſeſſilia cuti adhærent, atque denique exareſcentia ſquamarum ad inſtar decidunt; jam verò poſt maturationem tridui ſpatio peractam flaveſcentia. Illicò ſcabie ſubflavâ vel cineritiâ obducta, exſiccata ubique in tubercula arida deſinunt. Eſt autem ubi exanthemata poſt tardam atque diutiùs protractam maturationem, priuſquàm pure maturo turgeant ſcabie nigrâ vel ſubfuſcâ obducta, quaſi à *Cauſtico* applicato, præſertìm in facie, derepentè exareſcunt. Eſt denique ubi exanthemata præſertìm in artubus priuſquàm incruſtentur, ad plures dies integrè maturata, atque pure plena conſpiciantur, vel rimoſâ ſcabie obducta (præſertìm in facie) diutiùs ſanioſo, pure intùs ſcateant, quæ ſcabies

sæpiùs decidua iterùm iterúmque renascitur, & demùm in scabiem tenuem seu porriginem furfuraceam desinens; cuticulam nitore spoliat, atque cutem ipsam foveis & cicatricibus sulcat & deformat. Nullibi tamen hujus stadii varietas magis animadvertitur, quàm in ejus duratione ac termino, sivè respiciamus ad ejus *Terminum à quo*, vel *Terminum ad quem*; jam enim hoc stadium absque ullâ præcedente *exanthematum maturatione*, vel saltem sub initium *maturationis*, sextâ vel septimâ morbi die derepentè atque inexpectatò initur, atque utplurimùm uno vel altero die funestè terminatur: ubi autem hocce præmaturum fatum averruncetur, ad decimum-quartum, decimum-septimum diem, vel quidem ad vicesimum vel tricesimum ærumnosè atque periculosè protenditur donec scilicet *Venenum* intùs cohibitum Arte vel Naturâ subactum & sensìm profligatum fuerit. Est autem ubi post *Maturationem Variolarum* præceden i triduo consummatam, hocce ultimum stadium pariter tridui spatio, duodecimo scilicet morb. die, absque febre recidivâ finitur, appetitu jam integrè restituto, atque exanthematis ubique ad desquamandum paratis, aut saltem exsiccatis. Est etiam ubi post *Maturationem Variolarum* longiùs nempè ad duodecimum vel decimumquartum morbi diem protractam, atque tunc cum vel sine *Ptyalismo*, aut *profluvio urinæ*, &c. tandem peractam exanthemata pure maturo plena ubique sine febre recrudescente tridui spatio exarescunt. Est denique ubi post seram, minùs autem perfectam *Variolarum Maturationem*, exanthemata priusquàm pure maturo turgeant, derepentè, atque ptyalismo, profluvio urinæ, & tumore extremorum subsistentibus febris illicò recrudescat, hoc stadio præmaturè ineunte. Quo in casu duratio hujus stadii est admodùm incerta, jam nimirùm ubi funestè terminatur, triduum non excedit; ubi autem magis faustum sortitur eventum, ad sex, octo, decem, duodecim dies periculosè protenditur, exanthematis interèa ubique exarescentibus: ubi autem citiùs ac feliciùs terminetur, sanioso pure diù scatentibus, ptyalismo etiam recidivo jam accedente. Quò enim diuturnior fuerit *salivatio*, & quò magis perfecta *maturatio* Variolarum in præcedenti stadio, & quò magis ope ptyalismi jam recidivi & saniei purulentæ *Venenum* protrusum fuerit, eò faciliùs & citiùs ærumnosum hoc ultimum stadium optatum eventum assequitur: Præmatura enim *salivationis* declinatio, & Variolarum immaturarum & flaccidarum incrustatio & exarescentia subita funestum, aut saltem diuturnum hocce stadium reddit.

Rationem autem differentium φάσεων hujus stadii assequi haud licet nisi ex ejus historiâ graphicè depictâ, ideóque eam (quod in præcedentibus stadiis mihi solenne fuit) succinctè narrare jam aggredior, ut signorum indolis morbi in hoc stadio dignoscendæ, Prognosticῶν eliciendorum, atque indicationum curativarum & Methodi medendi ritè stabiliendæ fontes aperiam, à *Variolis benignis* sui & obliqui indicibus exordium ducens; ubi enim *Venenum* in secundo hujus morbi stadio è sinu spirituum criticâ *Variolarum benignarum* & *discretarum* eruptione penitùs eliminatum fuerit, & febris hoste jam protruso prorsùs exulaverit, prout bina prima stadia qualiscunque fuerit morbi indoles triduo seorsìm peragrabantur; ità tridui spatio subsequens *Maturatio* & tandem *Declinatio* ἀπυρέτως pariter absolvitur, robore spirituum integro & *Veneno* haudquaquam obsesso. * Patiens autem à febre liberatus, nullo symptomate ærumnoso præ-

Declinatio Variolarum benignarum & discretarum.

* *Vide Hist.*

terquam fame importunâ ob appetitum reſtitutum multatur : Exanthemata autem pure maturo & laudabili referta primùm incruſtrari & ſcabie ſubflavâ obduci incipiunt; dein poſt unum vel alterum diem, pure concreſcente exſiccantur, & in arida tubercula ubique mutantur, quæ ſensìm emollita ſponte evaneſcunt, cute demùm æquabilem ſuam levitatem ac nitorem recuperante; adeò blandus & mitis eſt *Variolarum benignarum* & *diſcretarum* exitus.

Declinatio Variolarum Mediarum propè ad benignas accedentium.

Haud ſecùs res ſe habet in cæteris quibuſcunque *Variolis*, quotquot ante declinationem initam, exanthematum vegetâ intumeſcentiâ atque perfecta maturatione præcedente, *Veneni* eliminati atque vigoris ſpirituum reducis jam indubitata ſpecimina exhibuerint : Imò * *Variolæ Mediæ* quæ eruptione ſuâ admodùm frequenti & ferè cohærenti, haud obſcura *Veneni* adhuc deliteſcentis indicia dederunt, quæque diutiùs languidæ, depreſſæ atque tardiùs maturatæ tertium morbi ſtadium longè ultra triduum ſæpiùs protrahunt, modò *ſalivatione* à Naturæ viribus vel Artis ſuppetiis accerſitâ, *profluvio urinæ* vel *extremorum intumeſcentiâ* notabili atque diù protensâ iſtud *Venenum* adeò penitùs demùm eliminatum fuerit, ut exanthemata ante declinationem incœptam pure maturo turgeſcant, more legitimarum & *benignarum Variolarum* antè deſcriptarum primo *Declinationis* momento flaveſcunt : atque tandem tertio die planè exſiccata in tubercula arida cineritia vel ſubnigra mutantur, & univerſum hoc ſtadium ſine febre recidivâ, vel quovis ſymptomate ærumnoſo ſpatio tridui perfectè abſolvitur, & appetitus integer ſtatim redit.

* *Vide Hiſtor.* 7. 17. 20.

Ubi autem ſpiritus poſt criſin in ſecundo morbi ſtadio minùs perfectè peractam adeò adhuc *Veneno* obſeſſi & irretiti fuerint, ut ejus reliquias in ſtadio ſequenti per glandulas cutaneas, ſalivales, renales, vel per extremas corporis partes excutere & amandare nequiverint, & Variolæ priuſquàm pure turgent, declinare incœperint, harum *Declinatio* à præcedentibus longè diſtat; febris nempè pro ratione *Veneni* plus minúſve ſubacti Συνεχὴς vel Σύνοχος non poteſt non in hoc ſtadio recrudeſcere, quæ diverſorum ſymptomatum ærumnoſorum ſatellitio ſtipata, plùs minùs protenditur, eouſque ſcilicet donec Natura *Veneno* ſuperata fato ceſſerit, vel *Venenum* ſpirituum viribus aut Artis ſuppetiis manſuefactum & eliminatum fuerit; undè varia redditur hujus ſtadii duratio, atque exanthematum & ſymptomatum in eo contingentium admodùm diverſa indoles, quæ calamo paulò fuſiori deſcribi neceſſariò poſtulat.

Declinatio Variolarum propè ad malignas accedentium.

Ubi *Venenum* in præcedente criſi, non adeò fractum fuerit, quin adhuc ſpirituum vires propè æquet, (quod in *Variolis mediis* non tantùm *cohærentibus*, ſed & in ipſis *diſcretis* quoties admodùm frequentes eruperint nonnunquàm videre eſt) undè exanthemata diutiùs deprimuntur & languent, ſeriùs & ægriùs ſine *ptyaliſmo*, *profluvio urinæ* vel *extremorum intumeſcentiâ* concomitante matureſcunt, & non rarò *vigiliæ*, *fluxus alvi*, vel aliquod aliud vehementius ſymptoma vel accidens infauſtum, aut error in regimine commiſſus, aut defectus ſuppetiarum Naturæ luctanti jure meritò adferendarum *Venenum* adeò exaltant, ut ſpirituum viribus ſuperiùs evadat; undè *ſalivatio* derepentè atque inopinatò in mediâ ipsâ Variolarum maturatione priuſquàm pure ma-

turo turgeſcant ſubſiſtit, * febris pro ratione ſuperſtitis *Veneni* incluſi & recrudeſcentis plus minúſve deleterii Σύνοχος vel Συνεχὴς illicò revireſcens, cum vel ſine horrore, rigore & algore invadit, ſiti, jactatione inquietâ, vigiliis, deliriis, ariditate linguæ, pulſu celeri & calore præternaturali comitata; intumeſcentia capitis & faciei (ultimo morbi ſtadio jam primùm inito) ſi qua adfuerit ſtatim declinat, cujus detumeſcentiæ primum ſignum eſt *oculorum* priùs occluſorum *apertio*; exanthemata incruſtata in facie ſcabie ſubfuſcâ vel ſubnigrâ obduci incipiunt; quæ ſcabies vel planè arida in exanthematis immaturis & ſubſidentibus firmiter adhæret, atque demùm ſquamarum ad inſtar decidit: jam verò ubi aliquis Ptyaliſmi gradus adhuc duraverit, Naturâ per haſce vias *Veneni* excluſionem, languidè licèt moliente, vel ſaltem poſtliminiò redierit, purè copioſo diutiùs ſcatet, rimis fatiſcit, incraſſatur, & ſæpiùs decidit iterúmque renaſcitur, atque * tandem in *Porriginem* furfuraceam deſinit; quæ quamvis abradatur, indies repullulat, quamdiù ſcilicet quivis vel minimus caloris febrilis vel hectici gradu à *venenato* fomite non penitùs ſubacto excitetur, quæ *Porrigo* faciem nitore & levitate ſuâ nativâ mirum in modum ſolet ſpoliare, eandémque foveis & cicatricibus ubique turpiter deformare. Exanthemata intereà in trunco corporis, præſertim autem in artubus ſemiplena & flaccida in medio ſubſidunt, & nonnunquàm in interſtitiis *Veſiculis* aqueis vel † *Petechiis* jam ſubortis interpuncta ſunt, atque tardè admodùm, præ ſpirituum languore, etiam ubi febris *veneno* penitùs expulſo exulaverit, maturantur, || atque non niſi poſt quatriduum, vel quidem hebdomadam exſiccantur & incruſtantur, adeò incertè diúque terminus *Declinationis* jam protrahitur, ſi non præcipitanter in primo triduo morte terminetur ſtadium. Res * autem ægrotantis in vado ſunt cùm primùm ſpiritibus à *Veneno* activo liberatis, atque indè non ampliùs luctantibus febris ceſſet, ſivè ea fuerit Συνεχὴς vel Σύνοχος, utut ſæpiùs ægrotans à reliquiis *Veneni* hectico quodam calore affectus appetitu planè privetur, donec virus per *furunculos* hic illic ſuccreſcentes penitùs demùm protruſum fuerit: nonnunquàm etiam gravis aliquis & chronicus affectus † ab eâdem radice ortum ſuum ducit, † *Ophthalmia* nimirùm contumaciſſima atque curatu difficillima, præſertim ubi palpebræ & tunica adnata à Variolis acre ſerum diù inibi depluentibus inflammetur, atque oculi vi externâ inflammatione adhuc vigente diducantur; Vel cùm *ſalivatio* à non interrupto utut languido Naturæ conatu (ut ſæpiſſimè fit) in hoc uſque ſtadium protenditur || *Strangulatio* & *ſuffocatio* à lentore phlegmatis bronchiis impacti atque ægrè rejècti periculoſa illicò ſuboritur, quam præſertim in Variolis hyemalibus *Tuſſis* demùm arida & importuna, atque tandem *Phthiſis* vel *pulmonaris* ſolet excipere: Cum humor *Venenatus* ultimo Naturæ niſu in extremas corporis partes copioſè protruditur, haſce * partes *hydropicè* & *œdematoſè* diù diſtentas haud infolens eſt videre, ſcilicet uſque dum Artis ope Natura relevetur: à reliquiis ejuſdem *Veneni* in ſpirituum ſinu incluſi & cohibiti † *Stuporem* & *delirium melancholicum* productum memini, qui affectus diù durare ſolet poſtquàm veneni vires adeò franguntur, ut recens certamen febrile non ampliùs excitare poſſint. Denique ob tonum glandularum hocce *Veneno* debilitatum, atque viſcidum humorum inibi

* *Vide Hiſtor.* 14. 19. 21. 24. 27. 35. 46. 54. 55. 63. *&c.*

* *Vide Hiſtor.* 21. *&c.*

† *Vide Hiſtor.* 52.

|| *Vide Hiſtor.* 21. 62. 63. *&c.*

* *Vide Hiſtor.* 21. 63. *&c.*

† *Vide Hiſtor.* 49. *&c.*

|| *Vide Hiſtor.* 21. 27. 35. 62. 63. *&c.*

* *Vide Hiſtor.* 56. *&c.*

† *Vide Hiſtor.* 58. *&c.*

ſecretorum & ſtagnantium lentorem *Strumæ* in variis corporis partibus contumaces & curatu difficillimæ ſæpiſſimè jam ſuccreſcunt unà cum pluribus aliis morboſis & chronicis affectibus, quos ſi hìc loci, recenſerem, nimius forſan viderer.

Declinatio Variolarum à primo ortu malignarum & confluentium.

Variolæ autem verè *Confluentes* quippè à *Veneno* ſummè exitiali atque peſtifero primùm ortæ, quo ſpiritus jam planè ſiderantur, quod ab ineunte eruptione ſecundo vel tertio morbi die per univerſam cutem vel ſaltem faciem ſine quovis delectu, ordine vel diſtinctione, ut in efflorescentiâ *Erysipelatosâ* vel *ſcarlatinâ*, confertim & præproperè protrudere Natura ſatagit, iſtæ, inquam, Variolæ à criſi ipsâ incœptâ ſine ullo *Maturationis* veſtigio * ultimum *Declinationis* ſtadium derepentè ineunt, ſiquidem Natura in criſi funeſtâ prorsùs ſuperata, utut Intumeſcentiâ labiorum & levi ptyaliſmo *Veneni* eliminationem inani niſu moliatur; tamen *Maculæ* nigræ hìc illìc in cute jam ſparſæ, *hæmorrhagiæ* exitiales, *pulſus* debilis & celer, *lipothymiæ*, *deliria*, *vigiliæ* pertinaces, *ſubſultus tendinum*, cæteráque id genus funeſtiſſima febris peſtilentialis ſymptomata indicia proſtratarum virium haud obſcura dant, undè æger triduo utplurimùm hoc ſtadium emetitur, & ſexto morbi die tanquam toxico epoto, *Febre mali moris*, *Comate profundo*, *Spaſmis*, *Deliriis*, cæteriſque diriſſimis id genus ſymptomatis confectus fatis cedit: Si quis autem (quod oppidò rarò accidit) ſuppetiis Artis quibuſcunque generoſiſſimis opportunè allatis, aut benignitate Naturæ ex hâc peſte evadat, hocce ſtadium non poteſt non ad * plurimos dies protendi priuſquàm *Venenum* adeò exitiale viribus ſpirituum ſensìm expanſis edomari poſſit, & † morboſis affectibus præcedenti Commate memoratis, atque aliis deterioris notæ (modò ſpiritus à miaſmate adeò diro non penitùs liberati fuerint) demùm excipi.

* *Vide Hiſtor.* 37. 38. 39. 40.

* *Vide Hiſtor.* 22. 25. 33. 36.

† *Vide Hiſtor.* 28. 59. 60. 61. 62. 63.

Declinatio Variolarum ſecundariò malignarum, ſive cohærentium & valdè frequentium.

Eſt autem altera Variolarum malignarum ſpecies prope ad priùs memoratas accedens, ubi ex infortunio aliquo, vel regimine in ipſo criſeos articulo perperàm ordinato, *Variolæ* quæ à *Veneno* non adeò exitiali primario ortæ fuerant, ſed ſpiritibus ex accidente obrutis, confluentibus ſimillimæ, aut ſaltem intimè *cohærentes* vel valdè frequentes erumpunt, * Febre intereà mali moris (quod malignarum variolarum certiſſimum atque penè pathognomonicum ſignum cenſendum eſt) ab ipsâ eruptione ob vires ſpirituum *veneno* peſſundatas perpetìm continuatâ. Eſt verò in hâc ipsâ ſpecie pro ratione *Veneni* plus minúſve deleterii, & ſpirituum indè magis minúſve proſtratorum, hoc morbi ſtadium diverſiſſimè ſe habet. Utut enim in quibuſcunque malignis Variolis febris, eáque utplurimùm mali moris (ut jam innuimus) ab ipsâ Eruptione jugiter continuata ſit; jam autem, præſertìm in *cohærentibus* vires, veneno licèt adeò fractæ ut febrem amoliri nequeant, ſpiritibus adhuc ſuppetunt ad id ex parte per * glandulas cutaneas, renales, ſalivales vel partes extremas propulſandum: undè Exanthemata, febre adhuc perſtante, per plures dies, conſpirante aliquali ptyaliſmo, profluvio urinæ, aut extremorum intumeſcentiâ, ſerò tandem matureſcere videntur, donec hoc Naturæ conatu demùm deficiente languida, flaccida & planè immatura demùm derepentè ſcabie nigra incruſtata, pro ratione humorum & ſpirituum

* *Vid. Hiſt.* 14. 19. 21. 22. 25. 26 32. 33. 41. 45. 49. &c.

* *Vid. Hiſt.* 21. 26. 27. 35. 36. 46. 54. 63.

sphacelationis (febre intereà adauctâ, & funestissimorum quorumcunque symptomatum satellitio stripatâ) declinare incipiant. A quo tempore morbus ultimum suum stadium jam primum iniisse reputandus est, in quo plurimi intra triduum, nempè † decimo-tertio, vel decimo-quarto morbi die fatis cedere coguntur; Quotquot autem meliori luto formati, atque opportunâ *Alexipharmacorum*, *Opiatorum*, & *Vesicatoriorum* ope adjuti evadunt, *Declinationis* stadium diuturnum & nullo || certo dierum numero terminatum decurrunt, scabie saniosâ atque sæpiùs renascente, plegmate è bronchiis ægrè admodùm rejecto, atque demùm *Ophthalmiâ*, *Tussi aridâ*, *Phthisi Pulmonari*, *œdematoso pedum tumore*, *Furunculis*, cæterisque id genus ærumnosis symptomatis antè memoratis diù malè multati. Nonnunquam autem spiritus ab efficaci *Veneno* in ipsâ crisi adeò siderantur & enecantur, ut nequeant ampliùs post eruptionem peractam * reliquias ejus vel per cutem, ductus salivales, renes, artus aut aliam alteram portam eliminare, morbo vel jam ultimum suum stadium, sine maturationis vestigio, sine ptyalismo, profluvio urinæ, vel extremorum intumescentiâ præcedente derepentè ingresso, undè Variolæ hujusmodi *cohærentes* aut admodùm frequentes jam primo *Maturationis* die more verè *confluentium* in † apicibus albescunt atque planè exarescunt, quia nullo humore distenduntur, atque demùm squamarùm ad instar decidun; Cute ubique in interstitiis colorem rubrum; at verò minùs vegetum, atque quasi ex strangulatione seu suffocatione luridum aut sublividum exhibente. Febris || intereà mali moris ex *Veneno* prorsùs intùs cohibito jam perpetìm continuata cum vigiliis, deliriis, spasmis, pulsu debili, cæterisque quibuscunque dirissimis symptomatis undique accersitis sociatur; Malum sanè omen, atque Naturæ penè triumphatæ indicium indubitatum. Æger autem symptomatis adeò funestis citissimè attritus * triduo hoc stadium emetitur, & nono vel decimo morbi die (*Petechiis* atque *Maculis* lividis aut nigris hìc illìc in cute subortis fatalem eventum præsagientibus) inter hæmorrhagias immanes purpuream animam efflat; vel ubi ex hoc periculo evaserit (quod † ope *Vesicatoriorum* frequentium opportunè applicatorum, atque *alexipharmacorum* generosissimorum cum *Opiatis* commixtorum & sæpiùs exhibitorum haud rarò contigisse memini) ærumnosis atque diris symptomatis, præsertìm in genere nervoso diù malè multatus vix, aut ne vix ante vicesimum Morbi diem hocce ultimum stadium decurrere potis est. Vires enim ad *Venenum* adeò exitiale intùs cohibitum haud citiùs edomandum & concoquendum spiritibus suppetunt, quomodocunque Arte Medicâ suffulciantur, expandantur & corroborentur: || Nonnunquàm autem (quod bis tèrve mihi contigit observâsse) ex *Veneni* adeò deleterii reliquiis, hujusmodi ægrotantes vel ad quadragesimum usque diem appetitu privantur, elumbes redduntur, atque calore hectico afficiuntur, & post solennes humorum & sanguinis evacuationes peractas, tandem funesto claviculæ, maxillæ, vel tibiarum sphacelo inexpectatò suborto interempti supremum diem miserè oppetunt. Adeò intensè deleterium hoc *Venenum* diù intùs cohibitum suam indolem demùm prodit, atque adeò semper suspectam jure meritò habere licet ἀσφῆξιαν atque hecticum calorem Variolis deciduis superstitem!

† *Vide Histor.* 26. 45. 52. *&c.*

|| *Vide Histor.* 21. 27. 28. 32. 49. 63.

* *Vide Histor.* 22. 25. 33. *&c.*

† *Vide Histor.* 35. 59. 60. *&c.*

|| *Vide Histor.* 32 33. *&c.*

* *Vide Histor.* 41. *&c.*

† *Vide Histor.* 32. 33. 59. 60. 61. 63.

|| *Vide Histor.* 59. 60. *&c.*

Denique *Variolæ* ipſæ *Diſcretæ*, in quarum interſtitiis *Veſiculæ miliares*, *Petechiæ*, *Maculæ nigræ* vel *lividæ* unà cum prima Variolarum eruptione efflorescunt & pravam morbi indolem produnt; (iſtiuſmodi * enim Variolæ ſæpiùs occurrunt) iſtæ, inquam, ſi quæ aliæ, non minùs peculiari modo declinant quàm anteà maturabantur. Quomodocunque enim exanthemata ſeſe habeant, nimirùm ſivè † more Variolarum benignarum intra triduum in pus mutentur, ſivè (ut ‖ ſæpiùs) deprimantur & langueant, atque ſeriùs maturescant, Febris * à *Veneno* deleterio ſpiritus intùs peſſundante accenſa uno tenore per ſingula ſtadia morbum comitari ſolet, atque cum *deliriis*, *vigiliis* pertinacibus, *deliquiis* frequentibus, *pulſu debili & celeri*, *alvo lubricâ*, *ſudoribus colliquativis*, &c. conjungi; undè exanthematum maturationi minùs jam fidendum eſt, ſiquidem nonnunquàm hoc modo decumbentes in mediâ ipsâ variolarum *maturatione*, ne minimâ quidem Exanthematum declinatione præcedente, ſed puſtulis adhuc vigentibus & turgentibus à *Veneno* deleterio intùs deliteſcente, ſpaſmis †, deliquiis vel comate profundo inexpectatò correpti derepentè fatis cedunt. Ubi autem morbus poſt ſtadium *Maturationis* diutiùs & ærumnoſiùs protenſum, *Petechiis Veſiculis*, cæteriſque id genus malignitatis notis vi Naturæ vel Artis jam ſublatis, *Declinationis* ſtadium ingreſſus eſt, tantùm abeſt ut æger ex periculo evaſerit, ut jam à *Veneni* deleterii reliquiis, frequentibus deliquiis, deliriis, &c. tentetur, & per plures dies in maximo diſcrimine verſetur, donec * *Parotidibus* (quod ſemel eveniſſe memini) vel aliquo alio modo id *Veneni* quod reliquum eſt ſubactum prorsùs eliminetur.

Declinatio Variolarum malignarum diſcretarum.
* *Vide Hiſtor.* 29. 30. 31. 47. &c.
† *Vide Hiſtor.* 30. 31.
‖ *Vide Hiſtor.* 29.
* *Vide Hiſtor.* 29. 30. 31.
† *Vide Hiſtor.* 30.
* *Vid. Hiſt.* 29.

Ex hiſtoriâ hujuſce ſtadii è rei naturâ petitâ atque graphicè deſcripta facilè admodùm quivis in Medicina vel mediocriter verſatus ſigna *diagnoſtica* & *prognoſtica* in hoc ſtadio ritè proferre, *indicationes curativas* veras elicere, & *Methodum medendi* certam pro ratione diverſæ Morbi indolis ſtabilire poteſt. Atque hoc penſum lubentiſſimè jam aggredior.

Variolæ Benignæ & *Regulares* (quæ cæterarum norma in omni ſtadio ritè cenſendæ ſunt) ſicut tertio morbi die erumpere, & ſexto maturari; ità jam pure maturato turgidæ * nono declinare incipiunt, ſcabie ſubflavâ primò obductæ, atque demùm die ſaltem duodecimo, pure inſpiſſato, in tubercula arida & ſubfuſca ſensim mutantur, nec febris accenditur recidiva, vel quodvis ærumnoſum ſymptoma aliquod ex his ſtadiis comitatur vel ſequitur. Quid? quod *veneno* in ſecundo ſtadio è ſpirituum ſinu criſi perfectâ eliminato nihil reſtat quod Naturam ad prælium recèns inſtaurandum denuò irritet, vel quocunque modo functiones perturbet, undè patiens in hoc ſtadio ultimo ἀπυρέτος jacet, optimâ valetudine atque appetitu integro utens, nullo morboſo affectu ex reliquiis *Veneni* oriundo poſthàc plectendus.

Diagnoſis Variolarum Benignarum in hoc Stadio.
* *Vide Hiſtor.* 3.

Variolas equidem, quas ob luctam ſpirituum & *Veneni* poſt criſin peractam propemodùm æqualem *Medias* appellare ſoleo, modò Natura demùm in mediâ Exanthematum maturatione *Venenum* illud per glandulas ſalivales, renes vel quamcunque aliam portam convenientem fortiter propulſando victoriam integram reportaverit, & puſtulæ ante declinationem pure legitimo referta turgeant, haud adeò facile eſt à *benignis* ipſis antè memoratis in hoc

Variolarum Mediarum proximè ad benignas accedentium diagnoſis in hoc Stadio.

ultimo ſtadio certis criteriis diſcernere. Quid ? quod hæ ipſæ Variolæ, *Veneno* in præcedente *Maturationis* ſtadio, viribus ſpirituum expanſis, vel Artis ſuppetiis tandem manſuefacto & prorsùs eliminato, undè ſpiritus non ampliùs laceſſiti vigore nativo reduce potiuntur, benignam admodùm naturam induunt, atque eo nomine jam more Regularium Variolarum * declinant, primo momento flaveſcentes, atque dein poſt triduum in tubercula cineritia vel ſubnigra concreſcentes, ſine febre recidivâ, vel quovis ærumnoſo ſymptomate conjuncto. Atque ſanè hæ Variolæ nequaquam à benignis differunt, niſi quòd ſeriùs nempè decimo-tertio vel decimo-quarto Morbi die primùm declinare animadvertuntur, ob pares enim ſpirituum & *Veneni* vires ineunte *maturatione* * tertium ſtadium longè ultra triduum protendi ſolet, atque Exanthemata indè diù languida & depreſſa ægrè admodùm, priuſquam ptyaliſmo vel aliquo alio modo *Venenum* exterminatum fuerit, pure turgeſcere & maturari incipiunt ; extunc autem *Benignarum* naturam induentes, eventum blandum & ſalutarem ſortiuntur.

* *Vide Hiſtor. 20. &c.*

† *Vid. Hiſt. 5. 6. 7. 12. 17. 49.*

Diagnoſis Variolarum Mediarum proximè ad Malignas accedentium.

Ubi autem res, lite in præcedente criſi non integrè diremptâ, jam quaſi in æquilibrio pendeant, undè Natura languida, atque adhuc *veneni* minùs ſubacti reliquiis quadantenùs obſeſſa haud valeat eas fortiter per glandulas cutaneas propulſare, atque indè ſuccedaneas vias glandularum ſalivalium vel renum patentiores ſolicitet : Si fortè (inquam) ſpiritus jam ob errorem in regimine commiſſum, remediorum defectum, vel infauſtum quodvis accidens aut ſymptoma in mediâ maturatione ſubortum manus dare cogantur, atque Variolæ hæ *Mediæ* indè, priuſquam pure legitimo turgeant, languidæ & ſemiplenæ (ſtadio ultimo jam derepentè inito) exareſcere & ſcabie nigrâ obduci incipiant, facilè admodum quivis in hoc ſtadio certis criteriis quæ pravam Morbi indolem produnt, à *Benignis* & *Regularibus* eas dignoſcere poteſt ; nempè,

* *Vid. Hiſt. 21. 24. 35. 54. 55. 62. 63. &c.*

Primò, Spiritus * fermento recrudeſcente jam ſuperati atque debilitati, vigore, quo anteà potiebantur, per ductus ſalivales, renes, vel artus *Venenum* propellere & perſequi nequeant : undè *Ptyaliſmus* (Variolis perfectam *maturationem* nequaquam hactenùs aſſecutis) & *Urinæ Profluvium* derepentè declinare, intumeſcentia capitis, faciei & artuum minui, atque indè oculi priùs occluſi ſpontè aperiri incipiunt.

† *Vid. Hiſt. 21. jam memorat.*

Secundò : Spiritus hoc pacto *Veneno* intùs cohibito obſeſſi & irretiti, non poſſunt non rursùs luctare, atque certamen recens inſtaurare ; undè † *Febris* illicò revireſcit cum vel ſine evidenti horrore, quæ utut primùm Benigna & Συνεχὴς, periodicis nimirùm exacerbationibus & remiſſionibus inſignita ſit, ob vires *Veneni* in præcedentibus ſtadiis ex parte fractas, citiſſimè tamen in Σύνοχον mali moris mutatur ; deliriis, vigiliis & diriſſimorum ac funeſtiſſimorum ſymptomatum ſatellitio ſtipatam.

* *Vid. Hiſt jam memoratas.*

Tertiò : || Exanthemata in facie jam ſubitò incruſtata, ſubfuſco, vel, pro *Veneni* deleterii & ſphacelationis indè ortæ gradu, nigro colore in apicibus inficiuntur, coæunt, atque in continuatam ſcabiem cedunt ; atque hæcce ſcabies ubi ſpiritus planè ſiderati nihil omninò moliuntur, illicò exareſcit, ptyaliſmus etiam ob eandem rationem prorsùs deficit, & ſtrangulatione ſuffocativâ

suffocativâ pessimo omine excipitur. Ubi autem aliquid roboris ad *Venenum* adhùc per Exanthemata, ductus salivales, vel artus extremos propellendum spiritibus suppetit, scabies diù pure scatens decidit & renascitur, phlegma viscidum copiosè, sed ægrè & non sine suffocationis periculo è tonsillis excreatione rejicitur, atque intumescentia partium extremarum non adeò præproperè declinat : Exanthemata intereà in trunco & artubus discreta, & flaccida, vel scabie nigrâ obducta, illicò exarescunt, vel, saltem ad plures dies, pure minùs laudabili semiplena manent priusquàm scabie obducantur.

* *Quartò* : Ob eandem rationem hujus morbi stadii duratio incerta est, & sæpiùs longè ultra solenne triduum protrahitur : licèt enim ubi febris mali moris ob vires veneni recrudescentis deleterias revirescat, exanthematis ubique derepentè exarescentibus, atque spiritibus *Venenum* excutere non ampliùs molientibus ; æger funestissimis symptomatis attritus intra triduum utplurimùm supremum diem claudat. Ubi autem viribus *Veneni* magis fractis (ut sæpè fit) febris συνεχὴς typum servet, & spes reconvalescentiæ affulgeat, haud rarò hocce stadium exanthematis intereà vix incrustatis, aut si scabie obducantur, adhùc tamen sanioſis ad sex, decem, duodecim dies, cum ærumnosâ & penè suffocativâ phlegmatis viscidi expectoratione conjunctum protrahitur, donec spiritibus expansis *Venenum* edometur, & putrida hæcce febris demùm * hectico calo & ἀσαρξίᾳ excipiatur, eousque durante donec reliquiæ *Veneni* ex parte priùs subacti quasi criticè per *furunculos*, vel alium aliquem modum penitùs exterminentur, nisi *Cortice Peruviano*, vel aliâ aliquâ *Antidoto* quæ *venenum* ocyùs subigere par sit, duratio hujus stadii arte contrahatur.

* *Vide Historias antè memoratas.*

* *Vide Histor. 28. 63. &c.*

In *Malignis* autem *Variolis*, quæcunque eæ fuerint, sivè *confluentes*, sivè *cohærentes*, vel quidem ipsæ *discretæ*, diagnosis magis certa est & indubitata : Morbus enim ipse pravam suam indolem certissimis criteriis palàm prodit. Quia enim spiritus in præcedenti stadio planè fracti erant & fugati, *Primò* febris * quæ jam non potest non esse mali moris, sine quâvis intermissione vel remissione unum tenorem à crisi ipsâ funestâ peractâ perpetim servans, pulsu celeri & debili, linguæ ariditate, jactatione inquietâ dignoscitur ; & à vigiliis, deliriis, subsultibus tendinum, cæterisque vacillantis & triumphatæ naturæ symptomatis jam subortis plurimùm indies augetur & evehitur.

Diagnosis Variolarum malignarum in hoc stadio, speciatim confluentium, & cohærentium ad malignas propè accedentium.

Secundò † *Variolæ confluentes* vel quidem *cohærentes* intensè malignæ ne minimam *maturationem* assequi valent ; undè efflorescentia ab ipsâ eruptione completâ (Variolis quinto, aut sexto die ultimum suum stadium intrantibus) illicò declinat, cuticulâ ubique pergamenæ ad instar albescente, atque exanthematis ubi in trunco vel artubus quadantenùs *discreta* fuerint, quin & eorum interstitiis quasi ex strangulatione, vel spirituum influorum defectu ubique lividescentibus.

† *Vide Histor 36. 37. 38. 39. 40. 41. 29. 30. 31. 32.*

† *Vide Historias antè memoratas.*

Tertiò. Utut levi * ptyalismo & labiorum intumescentiâ, aut molestâ micturitione, Natura jam incassùm glandulas salivales vel renales solicitare videatur ; nequaquam tamen per hasce portas hostem adeò eliminare potis est, ut instantem machinæ ruinam antevertat. Atque indè

* *Vide Historias jam memoratas.*

Quartò crasi humorum à *Veneno* adeò exitiali intùs cohibito penitùs eversâ atque in fluorem pestilentialem adactâ, † *hæmorrhagiæ immensæ*, *petechiæ*, *maculæ purpureæ* & *nigræ* in cuticulâ efflorescentes unà cum cæteris *Veneni* pestiferi dirissimis indiciis subortæ deterrimam atque maximè exitiosam morbi indolem evidentissimè demonstrant. Hinc fit denique quod duratio || hujus stadii sit admodùm incerta, utut enim longè major pars ægrotantium symptomatis adeò atrocibus intra triduum, octavo scilicet vel nono die trucidetur. Qui tamen * ex hoc stadio evasuri sunt, sævissimis symptomatis diù malè multati, rarò ante vicesimum diem hocce stadium penitùs emetiuntur, & aliqui (ut antè innuimus) postquàm singula stadia peragrâsse visi sunt, à *Veneno* intùs cohibito, hectico calore & ἀνορεξίᾳ fatigati, demùm tricesimo vel quadragesimo die carie ossium tentati, fatis cedere coguntur.

† *Vide Historias jam memoratas.*

|| *Vide Hist.* 37. 38. 39. 40. 41.

† *Vide Histor.* 59. 60. 61. 62.

Istæ autem malignæ Variolæ sivè *cohærentes*, sivè admodùm frequentes, quæ ob vires spirituum non adeò penitùs à *Veneno* sideratas, adjuvante aliquandiù ptyalismo, profluvio urinæ, vel extremorum intumescentiâ, ad tempus aliquantulùm matureſcunt, quo nomine propiùs ad *Medias* accedunt: Hæ, inquam, ab illis dignoscuntur potissimùm febre, quæ neque ut in *Mediis* post crisin vel intermittit vel remittit; verùm * uno tenore jugiter perseverans non obstante aliquali *exanthematum maturatione*, ptyalismo, profluvio urinæ, aut artuum intumescentiâ per totum stadium protenditur. Quid? quod spiritus pro ratione virium superstitum *Venenum* exterminare quocunque modo jugiter contendunt, superati autem & ex parte saltem enecati virus satis validè excutere nequeunt, undè eo adhuc irretiti & oppressi non possunt non (impari licèt robore) hostem perpetuò adoriri, atque indè febris quæ in *mediis Variolis* saltem durante *maturatione* intermittere solet, jam quadantenùs mali moris uno tenore à primo morbi insultu perseverat. *Secundò:* Cùm autem inanis sit hic naturæ conatus, & demùm in ultimo stadio (quod non jam à crisi peractâ, ut in præcedentibus Variolis malignis; verùm à *Declinatione* Variolarum, ptyalismi, &c. inire censendum est) derepentè & præpropere deficiat, febris hucusque protensa & *Veneno* intùs ubique cohibito magis deleteria facta, * vigiliis, deliriis, cæterisque symptomatis auctis intenditur. *Tertiò*: † Exanthemata flaccida & pure minimè referta ubique scabie nigrâ obduci incipiunt, *petechiis* aut *vesiculis* miliaribus, *Veneni* potentioris indiciis, in Variolarum interstitiis nonnunquam jam primùm sese in conspectum dantibus. Denique || incertus admodùm durationis hujus stadii terminus est, in iis enim, qui post brevem *exanthematum maturationem* dirissimis jam symptomatis attriti nono vel decimo morbi die fatis cedunt, hoc stadium ultra biduum vel triduum non excurrit. In cæteris autem, quotquot scabie saniosâ & purulentâ, atque diuturnâ phlegmatis glutinosi excreatione penè suffocativâ, cæterisque istiusmodi symptomatis ærumnosis diù multati demùm subsidiis Artis vel Naturæ sanantur, rarò admodùm ante decimum-septimum vel decimum-octavum morbi diem, qui *Declinationis* octavus vel nonus est, finitur, & febris penitùs extinguitur.

Variolarum cohærentium & admodùm frequentium propiùs ad medias accedentium diagnosis in hoc stadio.

* *Vide Histor.* 14. 21. 23. 27 32. 36. &c.

* *Vide Historias jam memoratas.*

† *Vide Historias jam memoratas.*

|| *Vide Historias jam memoratas.*

Discretarum Variolarum Denique, neque desiderantur certissima criteria, quibus *discretarum Variolarum* in hoc stadio prava indoles dignosci possit, eáque (quod in cæteris

mali moris Variolis anteà obſervavimus) è triplici fonte potiſſimùm petenda ſunt : Febre nimirùm comitante , ſymptomatis peculiaribus jam ſuboriri ſolitis , atque duratione ſtadii protenſiore. Diffitendum quidem non eſt hoc eſſe huic Variolarum ſpeciei peculiare , quòd ad ſtadium *Declinationis* haud rarò minimè perveniant : iis enim laborantes nonnunquàm ſub initium *Maturationis exanthematis* turgeſcentibus , ob deleteriam *Veneni* indolem , petechiis & veſiculis miliaribus notati , comate , ſpaſmis , vigiliis & deliriis pertinacibus vel alio aliquo funeſto ſymptomate derepentè correpti , * inexpectatò animam efflant. Ubi autem iſtæ Variolæ ope Artis vel Naturæ aliqualem maturationem,ægrè licèt,aſſequuntur,in hoc ſtadio unà cum petechiis cæteriſque Malignitatis evidentibus indiciis declinare incipiunt, & in hoc ſtadio à *benignis* diſtinguuntur, *Primò* † præſenti febre, quæ cum hiſce Variolis & cæteris quibuſcunque *malignis* in omnibus morbi ſtadiis conjungitur , & jam plurimùm exacerbatur. *Secundò* : ‖ Deliquiis frequenter recurrentibus , ſudoribus immenſis , fluxu alvi immodico , cæteriſque colliquationis ſymptomatis ; & denique protensâ hujus ſtadii duratione , quod rariſſimè intra ſex dierum ſpatium finitur , nec ægrotans ἀπυρεξία potitur , donec *Venenum* per *Parotides* vel alium aliquem modum integrè eliminatum eſt.

larum malignarum diagnoſis in hoc ſtadio.

* Vide Hiſtor. 30.

† Vide Hiſtor. 29.

‖ Vide Hiſtor. 29.

Prognoſin quod attinet in genere : *Primò* : Eventus hujus morbi vel fauſtus vel funeſtus , generaliter loquendo , potiſſimùm huic ſtadio reſervatur : exceptis enim Variolis mali moris *diſcretis* laborantibus , rarò admodùm quiſpiam niſi in *Declinationis* ſtadio hoc morbo interimitur : Variolæ enim ipſæ *Confluentes* quæ ægrotantem ſæpiſſimè ſexto vel ſeptimo morbi die è vivis tollunt , eodem die naſcuntur , exareſcere & declinare incipiunt. *Secundò* : Quæcunque primo invaſionis momento fuerit morbi indoles , benigna nimirùm vel maligna , in hoc ultimo ſtadio pro ratione præſentis morbi indolis eventum aſſequitur : Fauſtum nempè , ubi *Veneno* manſuefacto morbus jam demùm benignam indolem induerit ; funeſtum , ubi pravam & deleteriam : ancipitem & dubium , ubi mediam.

Prognoſtica autem inſuper magis ſpecialia multo uſu comprobata in juniorum & minùs exercitatorum gratiam proferre non nocebit.

I. Declinatio morbi cum * ἀπυρεξία & appetitu reſtituto conjuncta optimè ſignificat , *Venenum* nimirùm jam integrè eſſe cicuratum & eliminatum ; è contrà † febris morbi *declinationem* excipiens vel concomitans malè , *Venenum* nempè ſaltem ex parte intùs cohibitum eſſe , undè vita ægrotantis vel in præſens diſcrimen adducitur , vel morboſis affectibus pòſt ſuppullulaturis obnoxia redditur.

* Vide Hiſtor. 3.

† Vide Hiſtor. 24. 62. 63. &c.

II. Pro ratione febris atque ſymptomatum eam comitantium diversâ,ægrotanti plus minúſve periculi intentatur.

III. Febris uno tenore à primo inſultu morbum in ſingulis ejus ſtadiis concomitans , atque jam demùm in *Declinatione* evecta & exacerbata peſſimam morbi in dolem palàm prodit , atque eventum ſæpiſſimè funeſtum denunciat.

‖ Vide Hiſtor. 21. 22. 25. 29. 32. 36. 37. 38. 39. 40. 45. 62.

IV. Febris quæ durante exanthematum maturatione intermittit vel remittit , utut jam denuò recrudeſcat , tamen ob vires *Veneni* in ſtadiis præce-

dentibus ex parte fractas * συνεχὴς est utplurimùm atque Benigna; ideóque præsagium non valdè funestum ministrat, præsertìm si *Corticis Peruviani* justa quantitas (cujus efficacia non minor est in hâc quàm in alia quacunque συνεχεῖ) opportunè exhibeatur.

V. Hæc ipsissima febris in malignam & funestam dirissimorum symptomatum satellitio stipatam facillimè & sæpissimè † degenerat, modò ante tertium paroxysmum non tollatur.

VI. Cùm primùm febris in hoc stadio || exulat, res ægrotantis in vado sunt, quomodocunque exanthemata atque cæteræ circumstantiæ sese habeant: Febre autem perstante, temerè & securè cæteris signis nequaquam fidendum est.

VII. * *Petechiæ seu Vesiculæ miliares* in hoc stadio efflorescentes, qualitercumque cætera se habeant, *Venenum* jam demùm in gradùm exitialem evectum subindicando, funestum eventum atroci aliquo symptomate mox inopinatò introducendum denunciant.

VIII. *Deliria*, † *vigiliæ pertinaces*, *subsultus tendinum*, aliáque id genus vacillantium spirituum dira symptomata pejus in hoc quàm in præcedentibus stadiis omen exhibent, & omnes ferè hisce symptomatis jam oppressi pereunt.

IX. || *Hæmorrhagiæ* immanes, *maculæ* nigræ & *micturitio* in hoc stadio morbum exitialem denunciant; pauciissimi enim, aut nulli, hoc modo affecti reconvalescunt.

X. * *Fluxus alvi*, *sudores Colliquativi* & *deliquia* frequenter recurrentia, *Venenum* intùs cohibitum, & jam spiritus pessundans subindicando (utut cæteræ circumstantiæ adblandiantur) res ægrotantis haudquaquam esse in vado monstrant.

XI. † Anheloſa respiratio, deglutitio impedita, & vibratio arteriarum debilis, ac vacillans, mortem præ foribus esse denunciant.

XII. Ab || ἀποφυξίᾳ, *calore hectico* & *tussi* hoc stadium excipientibus, *cariem ossium*, *phthisin* acutam & funestam, vel grandem aliquem alium morbosum affectum subsecuturum præsagire licet, modò subsidiis Artis vel Naturæ *Venenum* intùs cohibitum *Furunculis* frequentibus, *Parotidibus*, vel alio aliquo modo non fuerit tempestivè protrusum.

XIII. Faciei * & artuum detumescentia, vel *salivationis suppressio* ante completam *Exanthematum maturationem* derepentè contingens (quamdiù priùs duraverat) modò iste defectus *profluvio urinæ* insolito non fuerit suppletus, *Venenum* ex parte intùs cohibitum indicando, *Febrem* illicò redituram esse prænonstrant, cujus eventus indè anceps futurus est: è contrà verò * *Salivatio* jam postliminiò redux, utut ob phlegmatis visciditatem ærumnosa sit, perstans extremorum intumescentia, & insolitum urinæ profluvium, modò cum forti arteriarum vibratione conjungantur, Medico animos addunt, utcunque cætera symptomata malum eventum minentur, siquidem vigor spirituum adhuc hostem eliminare manifestò nititur.

XIV. † Variolæ pure laudabili ubique priùs turgidæ, lege Naturæ jam spontè declinantes optimè significant, vires nimirum *Veneni* prorsùs esse subactas: è contrà Variolæ sine quâvis maturatione præcedenti præmaturè || sex-

* *Vide Hist.* 24. 25. 26. 27. 46. 63. &c.

† *Vide Hist.* 46. &c.

|| *Vide Hist.* 21. &c.

* *Vide Hist.* 52. 55. &c.

† *Vide Hist.* 30. 45. 46. 62.

|| *Vide Hist.* 36. 37. 38. 39. 40. 41. &c.

* *Vide Hist.* 29. &c.

† *Vide Hist.* 62. &c.

|| *Vide Hist.* 28. 29. 59. 60. 61. 63.

* *Vide Hist.* 21. 24. 27. 35. 36. 46. 54. 55. 62. 63. &c.

* *Vide Hist.* 19. 35. 63. &c.

† *Vide Hist.* 3.

|| *Vide Hi-*

to vel ſeptimo morbi die exareſcentes peſſimè, *Venenum* nempè penitùs intùs cohiberi atque ſpiritus indè peſſundari, undè febris mali moris & ſuperatu admodùm difficilis peſſimo omine non poteſt non inſequi. *flor. 36. 37. 38. 39. 40. &c.*

XV. * Variolæ autem quæ poſt *maturationem* minùs perfectam flaccidæ & ſemiplenæ, lymphâ pellucidâ potiùs quàm pure diſtentæ, malè ominantur, ſiquidem incruſtantur *Veneno* adhùc inconcocto, & non penitùs protruſo. Ex accidenti enim infauſto, aut ſpirituum in *Veneno* propulſando defectu præmaturè declinant, undè febris recidiva, cujus dubius eventus eſt, ſuboritur: Quò autem plus minúſve Exanthemata ante incruſtationem turgeant, & quò magis minúſve lympha in iis ſecreta in pus vertitur, eò febris recidiva indolem magis benignam vel malignam induit, & eventus magis minúſve dubius vel ſalutaris eſt. * *Vide Hiſtor. 21. 23. 24. 27 35. 45. 46. 52. 54. 55. 63.*

XVI. * Variolæ, quæ, inter declinandum pure laudabili jam concreſcente, in tubercula abeunt, optimè præſagiunt. Quæ autem ſcabie ſeſſili & adhærenti obducuntur, pejùs; quippè ob ſpirituum languorem & defectum, lymphâ ſaniosâ & non concreſcibili potiùs quàm pure, ſi quidem ullo omninò humore refertæ ſint. * *Vide Hiſtor. 22. 25. 32. 33. 36. 63.*

XVII. *Scabies* diù † pure ſanioſo ſcatens, atque indè ſæpiùs decidens & renaſcens, meliorem ſortitur eventum, quàm ea quæ derepentè exareſcit; vires enim ſpirituum, & aliqualem veneni expulſionem per exanthemata incruſtata arguit. † *Vide Hiſtor. 21. 63.*

XVIII. Hæc autem || *ſcabies* ſanioſa & purulenta mille ærumnas ægrotanti adfert, atque demùm in ſcabiem tenuem & diuturnam ſæpiúſque renaſcentem deſinens, faciem nitore ſuo maximè ſpoliat, niſi arte præveniatur. || *Vide Hiſtor. 21. 63. &c.*

XIX. * Scabies flava, quia præcedentem *Veneni* concoctionem monſtrat, optimè ſignificat: † Nigra autem vel ſubnigra deleteriam *Venem* intùs cohibiti indolem prodens, vitam ægrotantis in præſens diſcrimen adductam eſſe arguit, & affectus exitioſos poſthàc indè ſuborituros præſagit. * *Vid. Hiſt. 3. 20 &c.* † *Vide Hiſtor. 21. 63. &c.*

XX. Exanthemata declinantia quæ ſeriùs & ægriùs incruſtantur, & non niſi poſt plures dies ſcabie || obducuntur, languorem ſpirituum produnt, & indè eventum ancipitem ſaltem præſagiunt: quo enim diutiùs ultra triduum hoc ſtadium protenditur, eò ſaltem à normâ *Benignarum* & *Regularium Variolarum* deflectitur, utut Natura jam nonnunquàm cunctando rem reſtituat; & quò longiùs ultra triduum in Variolis mali moris hocce ultimum ſtadium protenditur, eò ſpes major affulgeat. || *Vide Hiſtor. 21. 62.*

Indicationes curativæ in hoc ſtadio fermè eædem ſunt ac in præcedenti; nempè integra (quantùm fieri poſſit) reliquiarum *Veneni febrilis*, quas in præcedentibus ſtadiis minùs ſubactas eſſe contigerit, abolitio & exterminatio: atque deindè correctio ſymptomatum à *Veneno* activo jam ſubortorum, & prophylaxis morboſorum iſtorum affectuum, quos deliteſcentia ejus minùs ſubacta ſemina poſthàc proferre poſſunt. *Indicationes curativæ in hoc ſtadio.*

Atque eo nomine *Variolarum benignarum*, earúmque quæ propè ad *Benignas* accedunt in hoc ſtadio, quod curationem ſpectat, eadem planè eſt ratio. Cùm enim *Venenatum fermentum* in utriſque penitùs ſubactum fuerit, in iſtis nempè uno impetu, criticâ exanthematum eruptione, in his autem ſenſim

crisi quasi ferâ & secundiarâ, *salivatione* scilicet inter maturandum superveniente, sivè quovis alio modo; undè & hæ & illæ pure cocto turgidæ jam demùm scabie subflavâ obductæ pariter declinant, sine febre recidivâ, vel quovis ærumnoso symptomate, appetitu insuper integrè redeunte. Undè non est quod morbosus quivis affectus indè suppullulaturus ritè metuatur. Quocirca durum & iniquum videtur patientem sivè his, sivè illis Variolis laborantem, pharmacis quibusvis officiosè & absque evidenti indicatione adhibitis plectere & lacessere. Satius est ut Medicus, quem decet semper & ubique mandata sua ad rationis normam dirigere, * rem totam jam Naturæ intactam relinquat: modò humorum effœtorum colluviem seu sordium morbi crassiorum intùs stabulantium, stadio hoc finito, catharticis solennibus (quorum formulas & Canones in proprio loco subjiciemus) per alvum deturbare non negligat: ne habitus corporis indè infarctus prægrandi alicui morboso affectui chronico ansam præbeat, atque intereà parcam & tenuem diætæ rationem imperet, ne ex victu pleno, labes aliqua cum humoribus nondùm depuratis communicetur, & phlogosis indè in iis excitetur.

* *Vide Histor.* 3. 5. 6. 7. 8. 10. 17. 20. *&c.*

Curatio Variolarũ malignarum, & mediarum ad malignas propè accedentium in hoc stadio.

At verò, in *Malignis* quibuscunque *Variolis*, atque in his quæ proximè ad eas accedunt, ubi vel febris uno tenore à primo insultu jugiter perseverat, & symptomatis ingravescentibus exaltatur; vel recidiva post intermissionem vel remissionem notabilem recurrit, & *Venenum* ex parte saltem intùs cohibitum, vigiliis, deliriis, cæterisque id genus symptomatis sese prodat, res secùs se habet. Quapropter, *Veneno* jam collectis viribus & maximo impetu spiritus aggrediente & subitam machinæ ruinam intentante, Medicum oportet in hoc articulo sedulò & incunctanter à partibus Naturæ stare, hostisque insultibus assiduo, opportuno & repetito usu *Corticis Peruviani*, *Vesicatoriorum*, *Opiatorum* & *Alexipharmacorum* generosissimorum, pro ratione febris & symptomatum præsentium diversâ, atque indicationibus evidentibus indè subortis, fortiter resistere. Atque equidem ipse *Cl. Sydenhamius*, strenuus frigidi regiminis patronus & propugnator, saltem in hoc stadio, *Alexipharmaca* & vinum generosissimum multo usu doctus concedit. Quo pacto autem hæcce remedia pro diversâ febris & symptomatum conjunctorum indole adhibere, & methodicè disponere oporteat, jam restat dicendum.

Ubi viribus *Veneni*, durante exanthematum maturatione, ptyalismo vel quovis alio modo ex parte fractis, licèt non penitùs deletis, atque indè usque ad stadium *Declinationis* intùs cohibitis & revirescentibus, febris recidiva indolem induerit benignam, periodicis exacerbationibus & remissionibus sese alternatim excipientibus (quem typum in *Variolis Mediis propè ad Malignas accedentibus* ferè semper observare licet) curatio nullâ methodo aut remedio certiùs ac feliciùs absolvitur, quàm celebri *Antidoto* * *Cortice* scilicet *Peruviano*, qui reliquias *Veneni* subigendo, ut in cæteris quibuscunque συνεχέσι certandi ansam tollit, atque indè luctam febrilem derepentè componit: undè ægrotans post biduum vel triduum ἀνυπόπτως factus, illicò sine quovis ærumnoso symptomate subsequente reconvalescit; cùm quidem omnes aliæ methodi sine regulâ certâ excogitatæ vel Empiricæ & pernicioſæ, vel saltem dubiæ & incertæ usu reperiantur; sivè enim jam juxta quorundam sententiam

* *Vide Histor.* 22. 23. 24. 25. 63. *&c.*

* frigido regimine, Venæsectione, vomitione vel purgatione febrem tollere moliaris, spiritus lacessendo & dissipando *Venenum* ad funestum gradum illicò evehes; † sin spiritus *Alexipharmacis* & *Vesicatoriis* erigendo, eorúmque motus efferatos & inordinatos *Opiatis* compescendo scopum assequi contendas, methodum fallacem certæ & comprobatæ antepones, & eventum ancipitem, curationémque difficilem ac longam reddes. * *Vide Historiam 46. 63.* † *Vide Historias jam memoratas.*

Canones autem *Corticis* feliciter administrandi multo usu comprobatos hìc loci subjicere non pigebit.

De modo utendi Cortice Peruviano.

Primò : Usum *Herculeæ* hujus *Antidoti* auspicari ab opportunâ ejus exhibitione apprimè oportet, nimirùm, cùm primâ remissione febris indolem suam benignam prodat, vel saltem || ante tertium accessum, cùm abhinc hæcce febris, adauctis funestis omnibus symptomatis, * in Σύνοχον malignam degenerare mirum in modum apta nata sit : à quo tempore spiritus debilitati & siderati nequeunt ampliùs *Antidoti* vires evolvere & in actum ducere : Quò citiùs igitur, morbo *Declinationis* stadium ingresso, hocce pharmacum ministretur, eò salubriùs. || *Vide Historiam 63.* * *Vide Historiam 46.*

Secundò : In paroxysmorum * intervallis cùm ventriculi fermentum *activo Veneno* minimè inficiatur, quo pharmacum adeò ingratum faciliùs retineatur, atque retentum citiùs in actum ducatur, *Corticem* ministrare oportet, atque repetere tertiâ vel quartâ quâque horâ in formam ægrotanti maximè gratam concinnatum. * *Vide Historias 22. 23. 24 25 63.*

Tertiò : In † hujus *Antidoti* usu perstandum est, donec febriles paroxysmi penitùs tollantur, cùm nonnunquam Varioloſa hæcce febris *Cortice Peruviano* ægriùs fugetur, quàm quævis altera Συνεχὴς. † *Vide Historias jam memoratas.*

Denique, ubi vigiliæ, deliria, subsultus tendinum, cæteráque id genus dira symptomata cum febre durante accessu (quod non insolens est) conjuncta spirituum debilitatem summam produnt, & febrem proximè ad malignam accedere monstrant, tùm ad || spiritus erigendos, cùm ad efferatos eorum motus compescendos *Vesicatoria* frequentia applicare, atque insuper paulò ante accessum *Alexipharmaca* cum *Opiatis* mixta exhibere, atque *Julapia Cardiaca Perlata* sæpiùs in paroxysmo pitissanda propinare apprimè convenit. Hoc pacto plurimos, quorum exempla aliquot mox proferam, brevi spatio à morbo liberatos, atque ab orci faucibus ereptos vidi; methodum autem quamcunque aliam dubiam saltem ac incertam semper expertus sum. || *Vide Historias 22. 23. 24 25. 63.*

Formula hujus methodi esto quæ sequitur.

℞. *Theriac. Androm. pul. è chel. cancr. comp.* an. ʒ.ß. ϑ. *j.* ϑ. ß. *laudan. liquid. Helmont. gutt. xx. xv. x. v. syrup. caryoph. q. s. M. F. Bolus* sumendus paulò ante adventum paroxysmi expectatum, & superbibantur *Cochlearia ij. iij. iv. Julap.* sequentis, & repetantur bolus & Julapium deinceps ante unumquemque paroxysmi accessum.

℞. *Aqu. flor. calendul. ceras. nigr. cinnam. hord.* an. ℥*.iij. Stephan. epidem. pæon. comp.* an. ℥*.j. sacchar. perlat.* ʒ.*vj. M. F. Julap.*

℞. *Cortic. Peruv. elect. subtilissimè pulv.* ʒ.*j.* ʒ.ß. ϑ.*j. gr. xv.* pro ratione ætatis, *syrup. caryoph. q. s. M. F. Bolus* quem sumat æger solut. in cochl. *Julap. cordial.* declinante paroxysmo, repetátque deinceps tertiâ vel quartâ quâque horâ

durante remissione. Applicentur etiam ad nucham & carpos internos (si deliria vel vigiliæ præsente accessu urgeant) *Vesicatoria* ampla & acria.

Curatio Variolarum verè malignarum in hoc stadio.

In *Variolis* autem verè *malignis*, sivè *discretæ*, vel *cohærentes*, vel *confluentes* fuerint, ubi *Venenum* in ipsâ criticâ eruptione spiritus adeò superaverit, ut febris Συνόχα speciem induens unum tenorem servet; & augeantur, vel de novo inducantur vigiliæ, deliria, vel alia quævis dira symptomata, *Corticis* vires febrifugæ nequeunt ampliùs evolvi & in actum duci. In hisce igitur Variolis cùm primùm à crisi peractâ declinare cœperint, curatio reliqua *Alexipharmacis* & *Vesicatoriis* jugiter repetitis, quæ spiritus stimulent atque erigant, atque *Opiatis* quæ inordinatos & efferatos eorum motus coërcendo deleteria symptomata indè orta corrigant, duntaxat perficienda est. Ne cramben autem bis coctam reponam, vel in formulis remediorum, quas ubique in stadiis præcedentibus, vel saltem in exemplis posthàc proferendis reperire licet, nimius videar, methodum nostram in hoc casu quorundam Canonum cancellis comprehensam, non autem fusiori calamo descriptam adjicere lubet.

* *Vide Hist.* 14. 18. 21. 22. 25. 26. 27. 29. 30. 31. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 45. 46. 47. 49. 50. 52. 54. 55. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63.

Primò: * *Alexipharmaca* jam non tantùm mitiora, uti *Theriacam*, *Diascordium*, *Mithridatium*. *Pulv. è chel. cancr. comp. lap. contrayerv. confect. Alcherm. de hyacinth. aquam epidem. Stephan. pæon. comp.* in usum vocare par est, sed & *electuar. de Ovo*, *pulv. rad. serpent. Virg. Cineres Bufonum*, *Vinum* ipsum *generosissimum*, atque id genus cætera, quotquot spiritus erigendi & expandendi virtute maximâ pollent; non enim jam à febre & inflammatoriâ spirituum & humorum diathesi, verùm à *Veneno* spiritus obsidente & planè siderante vita ægrotantis in discrimen adducitur: atque certò certiùs mihi usu compertum est, ægrotantes jam vel in medio mitiorum alexipharmacorum usu quæ *Veneno* subigendo imparia sunt, perire solere, non minùs quàm in frigidâ vel aliâ quâcunque methodo incongruâ perperàm ordinatâ, cùm in summo discrimine nimis remissè agere semper pernicioſum sit.

Secundò: In pharmacorum horum *Alexiteriorum* usu post justa ac certa intervalla repetendorum quotidie perstare oportet, donec scilicet *Veneno* viribus spirituum expansis demùm penitùs subacto prorsùs exulaverit, vel saltem ex parte mansuefacto typum Συνεχέος obtinuerit.

* *Vide Historias jam memoratas præsertim. Hist.* 14. 25. 26. 27. 29. 32. 63.

Tertiò: Doses autem horum pharmacorum augere vel minuere par est pro ratione ætatis ægrotantis, siquidem eorum ℈.ß. in ætate infantili æquale ℈.j. in puerili vel ʒ.ß. aut ℈.ij. in juvenili vel virili inveniatur; eandem etiam esse *Opiatorum* proportionem duco.

† *Vide Hist.* 36. 37. 38. 39. 40. 41.

Quartò: Pro ratione gradûs *Veneni* magis minúsve intensi (haud enim ubique id vires suas prodit æquè deleterias) dosin *Alexipharmacorum* quadantenùs augere vel minuere oportet, & sæpiùs vel rariùs eam repetere; jam scilicet ubi † *Maculæ nigræ* inter Variolas *Confluentes* efflorescentes exitialem & pestiferam *Veneni* indolem produnt, tertiâ quâque horâ: || In *Cohærentibus* cum *Petechiis* vel *Vesiculis miliaribus* conjunctis, quartâ: In cæteris sextâ quâque horâ repetantur.

|| *Vide* Hist. paulò antè memoratas.

Quintò: Cum *Alexipharmacis* insuper quæ spiritus erigunt, * *Opiata* (modò absit *Comatosus affectus*) quæ effrænes eorum motus cohibendo, fluxum alvi, deliria,

deliria, vigilias, cæteráque deleteria ſymptomata coërceant commiſcere admodùm neceſſarium eſt, & ad illam quantitatem, quæcunque fuerit, ſensim aſcendere, quâ ſcopum aſſequi poſſimus.

Sextò: Ubi primùm febris hæc continua (ut nonnunquàm uſu venit) ſpiritibus *Alexipharmacorum* uſu expanſis, & *Veneno* ex parte cicurato, in Συνεχῆ benignam exacerbationibus & remiſſionibus periodicis inſignitam immutari incipit. * *Corticem Peruv.* ad reliquias *fermenti Venenati* abigendas cum *Opiatis* & *Alexipharmacis* commixtum, atque tertiâ vel quartâ quâque horâ, quamdiù opus fuerit repetitum, adhibere convenit.

Denique † *Veſicatoriis* (uno ſcilicet ſucceſſivè poſt alterum recèns applicato) ſpiritus elumbes & ſopitos per totum curſum morbi jugiter excitare & ſtimulare admodùm neceſſarium eſt; ſine his enim alexipharmaca generoſiſſima nihilum valere Medicos haud latere arbitror.

* *Vide Hiſtor.* 22. 25. 27. 29. 63. *&c.*

|| *Vide Hiſtor. paulò antè memoratas.*

Utut ſymptomata in funeſtâ morbi declinatione in gradum altiorem evehantur, vix tamen alia jam videre eſt præter ea quæ in morbi apparatu & criſi occurrunt: (oppidò rarò enim iſtiuſmodi Variolæ ad maturitatem aliquam perveniunt) ea autem ſunt *deliquia* frequenter recurrentia cum citâ & debili arteriarum vibratione à languore ſpirituum *veneno* exitiali penè extinctorum. *Sudores* profuſi, *fluxus* alvi colliquativi, & *Hæmorrhagiæ* immanes à compage humorum ſolutâ & tono membranarum & vaſorum deleteriâ *veneni* vi everſo; *Jactationes* inquietæ, *vigiliæ* pertinaces, *deliria* inſana & ſubſultus tendinum à motu ſpirituum vacillantium & *veneni* œſtro percitorum & labefactatorum inordinato; *micturitio* frequens ab inani ſpaſmodico, licèt Naturæ conatu *Venenum* per renes protrudere molientis; *ſuffocationes* & *ſtrangulationes* partium reſpirationi & deglutitioni inſervientium, pariter à niſu ſpirituum fruſtrà per ductus ſalivales hoſtem exterminare contendentium; *Spaſmi* varii hìc illìc in artubus verſatiles à ſpiritibus vi *veneni* irritativa in exploſiones adactis, atque *Comatoſus ſtupor* à vehementi *Veneno* cerebrum & nervorum originem obſidente & planè opprimente. Cùm autem horum aliorúmque plurimorum id genus ſymptomatum curationem in præcedentibus ſtadiis conſultò & exprofeſsò tractaverimus, non eſt quòd actum agamus. Conſulat Lector Obſervationes noſtras hâc de re potiſſimùm *in Cap. VII. & VIII. hujus Exercitationis* graphicè deſcriptas. Hoc duntaxat hìc loci adjiciendum duco, quòd prout ſingula hæcce ſymptomata ob *Venenum* jam ad gradum altiorem evectum, & debilitatem ſpirituum in hoc morbi ſtadio indè auctam, magis quàm in præcedentibus ſæviant; ita remediorum quorumcunque doſes augendæ, vel frequentiùs repetendæ ſunt, ut (modò fieri poſſit) ſymptomata quàm citiſſimè corrigantur: In tanto enim diſcrimine omnis mora noxia eſt, nec res cunctando unquam reſtituitur. Ingenuè fateor nonnullos hiſce mali moris Variolis correptos exactiſſimè ad noſtræ methodi normam tractatos in hoc morbi ſtadio periiſſe, potiſſimùm ubi *Venenum* exitiale & peſtiferum à primo ortu ſpiritus planè ſideraverat, (eſt enim ubi quivis minimus morbus immedicabilis penitùs reddatur.) Hoc tantùm contendo, plurimos Variolis tàm *Confluentibus* quèm *Cohærentibus*, atque *Diſcretis* mali moris, affectos, & pro deploratis habitos; ubi nimirùm exanthemata

Symptomatum in hoc ſtadio correctio.

vix parûm vel non omninò maturabantur, ſed illicò ab eruptione exaruêrunt ; ubi febris uno tenore à primo inſultu perſeveravit, & cum deliriis, vigiliis cæteriſque omnibus diriſſimis ſymptomatis in ſingulis ſtadiis ſociata fuerit, vel ſaltem in hoc ultimo ſtadio repullulaverit, & dira hæc ſymptomata demùm revocaverit ; ubi petechiæ, maculæ purpureæ & nigræ, vel Veſiculæ miliares in exanthematum interſtitiis efflorescentes indolem morbi deleteriam & exitialem prodiderint ; & denique ubi *Micturitio* frequens, *inſultus Epileptici, ſtupor comatoſus* & cætera omnia funeſta ſymptomata (exceptis duntaxat *Hæmorragiis* univerſalibus, quas quidem ſemper mortis inſtantis prænuncias duco) præſagium peſſimum dederint : plurimos (inquam) hujuſmodi ægrotantes hâc noſtrâ methodo rationi rectæ congruenti reſtitutos fuiſſe & ab orci faucibus ereptos. Cui rei fidem faciunt Hiſtoriæ aliquot è pluribus ſelectæ, quas in capite proximo ſincerè narraturus ſum, ubi priùs de modo Purgandi poſt hunc Herculeum morbum exantlatum, atque morboſis affectibus eum ſæpè excipientibus præcavendis obſervationes noſtras ſubjecerimus.

Methodus purgandi poſt Variolas.

Sordes craſſiores, ubi primùm quis ex diſcrimine ſingulorum morbi ſtadiorum evaſerit, *Catharticis* miniſtratis, & poſt intervalla debita ſolenniter repetitis, per alvum deturbare apprimè par eſt, non tantùm in primis viis ob conſtipatam alvum per totum morbi decurſum ſtabulantes, quæ *purgantibus lubricantibus* & *lenitivis* ſubducendæ ſunt; ſed eam etiam ſaburram, quæ in habitu corporis altiùs deliteſcit, & grandem aliquem morboſum affectum proculdubiò productura eſt, ſi non tempeſtivè purgantibus fortioribus foras educatur, quæcunque fuerit morbi præcedentis indoles, ſivè maligna, ſivè benigna. In pharmacorum *Lenitivorum* cenſu habeo *Diaprun. ſolutiv. electuar. lenitiv. Mann. Senn. Rhab. Pil. Stomach. cum Gum. è Succin. Tartar. Quercetan. Alœphangin. Aqu. Mineral. Purgan. Decoct. Sennæ Gereon. ſyrup. roſ. ſolutiv. de cichor. cum Rheo, è flor. perſic.* Fortiora Cathartica ſunt *Extract. Rud. reſin. Julap. diagrid. ſulphurat. cum Calomel. ſyrup. de ſpin. Cerv. confect. Hamech*, &c.

Cum verò fæces in inteſtinis craſſioribus congeſtæ, alvo diù, ſcilicet nonnunquam ad duas hebdomadas conſtipatâ adeò incraſſatæ & induratæ ſint, ut inteſtina grandi mole diſtenta eas nequeant ampliùs egerere : Catharſin auſpicari par eſt * *Enematis Catharticis oleoſis* & *lubricantibus*, quæ parvâ quantitate injecta & fæcibus commixta eas ſensim emolliant, & fiſtulam inteſtinalem lubricando earum deſcenſum promoveant, uti & prunis & pomis coctis ſæpiùs miniſtratis, juſculo vitulino, & nutrimento quovis lubricante aliquandiù exhibito fæcum in colo morâ induratarum emollitionem & deturbationem ſensim moliri, ne † ex impetu pharmaci cathartici, temerè dum inteſtina ſordibus obturantur propinati, *Colica torminoſa* cum dolore quaſi parturientium, ac ærumnoſa egeſtio (ut ſæpiùs accidit) inducatur. *Enema* mihi in hoc caſu familiare deſcribere non pigebit.

* *Enemata.*

† *Vide Hiſtor. 14.*

℞. *Decoct. carminativ.* ℥. *iv. vj. viij.* pro ratione ætatis, *ol. lini* ℥. *j. ij. iij. ſacchar. rub. Mell. Mercur.* an. ℥. j. ℥. *ij. ſpec. hier. picr.* ʒ. ß. ʒ. j. ʒ. j. ß. *M. F. Enema.*

Ubi moles fæcum in inteſtino recto congeſtarum & induratarum Enema-

tis transitum præcludat, satius est ut *Glans* ex æqualibus partibus *Mellis* & *aluminis* in debitam formam coctorum, & *spec. hier. picr.* ℈. *j.* ʒ.ß. vel ʒ.*j.* confectus intrudatur, quo colliquato fæces in intestino recto emollitæ faciliùs educuntur. Ubi autem à prægrandi fæcum in Recto & Colo congestarum & induratarum mole intestina eâ adeò labefactantur & tono nativo privantur, ut nequeant ampliùs egerendi officio ritè fungi; *Fotûs* sequentis parvâ quantitate indies injectâ eorum tonus restituatur, donec fæces, globulorum ad instar, compactæ sensim, licèt non sine nisu quasi parturientium penitùs deturbatæ fuerint.

℞. *Abrotan. centaur. min. summit. absinth. flor. chamæm.* an. *m. j. Bacc. laur.* ℥. *ij. Coq. in aq. f. q. s. ad* ℔.*j.*ß. *colaturæ add. sp. vin. olei lin.* an. ℔.ß. *M. F. Enema* ex ℥. *iij.* vel *iv. decoct. præsc.* siphone injiciendum, & quotidie repetendum donec omnes globuli rejecti fuerint. Novi autem mulierem (cui alvus per octodecim dies constipata fuerat) quam, nisu egerendi penè confectam, nec Clysteris, glandulis vel fotûs ope à fæcibus induratis liberare potui, donec sphincter ani speculo sensim dilataretur, & stercora forcipibus confracta vi extracta fuerint.

Globulis stercoraceis hoc pacto (ubi opus fuerit) ex intestino recto eductis, fæces in superiori fistulæ intestinalis parte congestas etiamnùm lenitivo aliquo pharmaco deturbare par est. Ex. gr. Deglutiat patiens horâ somni ʒ. ß. vel ʒ.*vj. electuar. lenitiv. Diapr. solutiv.* vel *Cassiæ saccharo* aspersæ in formam boli concinnat. vel *Pil. stomach. cum Gum. Alœphangin. Tartar. Quercetan. è succin. Ruff. Mastich.* vel cujuscunque alterius ejusmodi ʒ. ß. in *pil. iv.* redact. reperátque, post unius vel alterius diei intervallum; Matutinis sequentibus propinentur ℔. *ij. iij.* vel *iv. Aq. mineral. purgant.* coct. & lacte alterat. Dein bis vel ter post intervalla trium quatuórve dierum sordes humorum in habitu corporis altiùs latitantes fortiori cathartico educere par est. Ex. gr.

℞. *Decoct. sennæ Gereon.* ʒ.*iij.* ß. *syrup. de spin. cervin.* ʒ.*x. M. F. Potio alto mane propinanda cum Reg.* Vel

℞. *Extract. Rud.* ʒ.ß. *F. pil. iv. deaurand. & manè exhibend. cum Reg.* Vel

℞. *Pil. fœtid. coch. min.* an. ℈.*j. resin. Julap. gr. viij. elix. propr. q. s. M. F. pil. vj. deaurandæ,* eodem modo exhibendæ. Vel

℞. *Confect. hamech.* ʒ. *iij. Julap. resinos. gr. xij. elater. gr. j.* vel *ij. syrup. de rhamn. Cathart. q. s. M. F. Bolus.*

Infantum alvus subducatur primùm *syrup. cichor. cum Rheo*, ℥. *j.* ß. vel *è flor. persic.* ℥. *j.* tantillo *Aq. pæon. comp. dilut.* vel *mannæ* ℥. ß. ʒ. *vj.* vel ℥. *j.* (pro ratione ætatis) solut. in haustul. liquoris possetic. atque demùm potione sequenti.

℞. *Aq. cinnam. hord.* ℥. *j. syrup. è rhamn. cathart.* ʒ.*ij.* ʒ.*iij.* vel ℥.ß. pro ratione ætatis & purgationis εὐφορία. Vel

℞. *Calomel. diagrid. sulphurat.* an. *gr. iv. vj. viij. M. & exhibe horis matutinis jejuno stomacho in cochl. lact. frigid. cum reg. & repetatur bis vel ter, post intervallum quinque vel sex dierum.*

In *Cathartici*s autem exhibendis eandem ubique calcare viam haud æquum est, cùm pro ratione præcedentis morbi plus minúsve deleterii, symptoma-

tum præsentium, & morbosorum affectuum subortorum planè alia atque alia purgandi ratio indicetur. Est enim, * ubi morbo ipso finito, usus *Catharticorum* prorsùs deleterius reperitur, & *Cariem ossium, fluxum alvi* pertinacem, sivè grandem aliquem alterum morbosum affectum inducit, nempè cùm adhibentur *Cathartica*, priusquam delitescentis *Veneni* semina prorsùs aboleantur; Est etiam ubi ob partem aliquam ex accidenti inflammatam, vel diathesin sanguinis ex *Veneno* acri & irritante inflammatoriam morbosi affectus *Cathartica* valdè promoveantur, si exhibeantur antequam *Febrifugis* & *Alexipharmacis* id *veneni* quod supereſt penitùs tollatur, vel saltem *inflammatio* venæsectione repetitâ extinguatur. Est denique ubi morbosi affectus ex *veneno* imperfectè eliminato suborti *Hydragogorum* & fortiorum *Catharticorum* usum sæpiùs repetendum indicant. Post Variolas autem benignas ubi *Venenum* perfectâ crisi subactum fuerat, satis est lenioribus, iisque non adeò frequenter repetitis, alvum subducere: quò enim Variolæ præcedentes indolem magis pravam induerant, atque *venenum febrile* intensius fuerat, atque maturatione minùs mansuefactum; eò, generaliter loquendo, catharsin fortiorem & frequentiorem (modò non præpropere celebretur) instituere par est.

* *Vide Histor.* 59. 60.

Canones, potissimùm quatuor, de usu Catharticorum hìc loci subjicere lubet.

Primò: Cathartìcum, saltem violentius nullatenùs exibendum est, priusquam appetitu & temperie integrè restitutis constet *Venenum* foràs penitùs expulsum esse, ne spiritibus labefactatis *Venenum* intùs cohibitum ossium cariem, hypercatharsin, sivè grandem aliquem morbosum affectum inducat, quæ incommoda non rarò indè evenisse memini.

Secundò: Ubi ex *Ophthalmiâ*, *Peripneumonico* vel quocunque altero id genus affectu phlogosis in sanguine & spiritibus, exeunte morbo, accensa deprehenditur, massam humorum catharticis ampliùs conturbare & agitare haud æquum est, donec *Venæsectione* celebratâ, & si opus fuerit, repetitâ, flamma ex parte saltem extincta fuerit. Quid? quod humores motu intestino agitati incalescunt & acescunt; atque indè copiosiùs per glandulas secreti non possunt non in ægrotantis damnum mirum in modum inflammationem promovere & augere. *Tertiò*: Ubi ex appetitu diminuto calore hectico, nocturnis sudoribus, scabie saniosâ, furunculis, impetigine furfuraceâ in cute adhærente & indies renascente, sivè quocunque alio modo constat quidquam *Veneni* intùs cohiberi, satius est ante quamcunque catharsin *Alexipharmacis* & *Cortice Peruviano* virus penitùs amoliri.

Denique *Quartò*. Quanquam sordes humorum post morbum benignum per alvum deturbare par sit; magis autem necessaria est purgatio post mali moris Variolas, quæ miasmate suo humores inficientes grandi alicui morboso affectui suppullulaturo ansam præbere solent.

Cùm autem ad hosce morbosos affectus tanquam ad Cynosuram in catharsi instituendâ & reliquo regimine post morbum peractum ordinando potissimùm respicere oporteat, filo sermonis eò jam ducti, observationes nostras hùc spectantes consultò proferemus, quò ratio totius instituti omnibus innotescat, ac indè æger minimas, si modò ullas inscitiæ vel temeritatis Medici mor-

bosis affectibus à *catharticis* intempestivè adhibitis aliàs producendis pœnas luat.

In *Morbosorum horum affectuum* agmine jure meritò *Inappetentia* primum locum vendicat, quam quidem cum calore quasi hectico continuato, vel periodicè recurrente conjunctam post Variolas mali moris adeò observabilem nonnunquàm memini, ut æger ad plurimos dies ab omni cibo, jusculis & potulentis ipsis planè abhorreret. Indicium sanè certissimum *Veneni* minùs subacti atque adhuc intùs delitescentis, quod (modò *Alexipharmacis*, *febrifugis*, vel aliis Artis suppetiis non deleatur, aut viribus spirituum expansis per *Parotidas*, *Furunculos* vel aliam aliquam viam demùm non propulsetur; multò magis ubi à *Venæsectione*, aut *Catharticis* præproperè & intempestivè adhibitis vires naturæ depressæ fuerint & *Venenum* exaltatum) ossium sphacelo, diarrhœæ enormi vel alteri alicui dirissimo morboso affectui non potest non ansam præbere, atque hoc pacto funestum diem accelerare, ut in * Historiis mox recensendis ostendemus, quo nomine ἀνορεξίαν & intemperiei calidæ levissimum gradum post Variolas permanentem semper suspectum habeo: In Variolis enim benignis, ubi primùm perfectâ crisi *Venenum* eliminatum fuerit, temperiem exactissimè mitem illicò restitui, & appetitum, ut in quibuscunque aliis morbis acutis fidè judicatis (pro tempore, & donec impensæ naturæ resarcitæ fuerint) voracem vigere omnes in Medicina exercitati probè nôrunt. Quid? quod *veneno* penitùs subacto non est quo cum Natura ampliùs luctetur, massa etiam humorum non lacessita spontè quiescit, temperie pristinâ potita; undè ventriculus (fermento è sana massâ suppeditato) officiis suis alimenti appetendi & macerandi non potest non strenuè fungi. Intemperies autem calida & *Inappetentia* (utut morbus, exanthematis jam desquamatis, finiri videatur) semina venenata post crisin infidam aut saltem imperfectam intùs in spirituum gremio delitescentia & massam humorum indè contaminatam palàm produnt. Quâ de causâ purpureum liquorem perperàm minuendo, vel humorum sordes per alvum deturbando, spirituum jam nimis *veneno* depressorum vires frangere haud æquum est, priusquam *Alexipharmacis* spiritus erigantur & legitimam crisin effecerint, vel saltem *venenatum fermētum* deleatur *Antidotis Febrifugis*. Ideóque quoties appetitum post variolas prostratum, aut levissimum hectici caloris gradum animadverto, Ego multo usu doctus *Alexipharmaca* (quod cæteros Professores seriò moneo) ubi calor fuerit continuus, jugiter ministranda duco; *Corticem* autem *Peruvianum* ubi calor statis periodis recurrit, cum fœlici successu exhibendum impero, quousque appetitu & temperie integrè restitutis (quod brevi fieri solet) *semina venenata* prorsùs abolita vel subacta esse deprehenderim. Posteà tutò in alvo subducendâ modo antè descripto progredior; intereà autem à quâcunque evacuatione, quæ spiritus pessundare possit, abstinere mihi religio est: si quis secùs fecerit, illum fortè, ut me nonnunquàm, gangrenâ vel diro & funesto aliquo alio affectu indè suborto, temeritatis suæ pœnitebit.

Morbosi affectus post Variolas suboriri soliti.

Appetitus prostratus cum calore hectico conjunctus.

* *Vide Histor.* 28. 29. 59. 60. 61. 63.

Ubi spiritus ob crisin in præcedenti morbo minùs fidam ac perfectam veneno adhuc implicati, massam humorum agitando, intemperiem calidam & Ἀνορεξίαν

Parotides sub finem Variolarum subortæ.

jam memoratam induxerint, Natura sæpè sponte suâ sarcinam deponit, atque in tegram ejus expulsionem qua porta datur pro virili satagit, nonnunquàm (uti in *Febre Scarlatinâ Morbillis* mali moris, aliisque pestilentialibus morbis fieri solet) in *Parotides*, quas infercit, atque in molem immensam auget; qui quidem tumores jam tanquam *Strumæ* diù crudæ, sine calore quocunque notabili vel dolore, jam verò pro ratione *Veneni* protrusi & fervidæ sanguinis diatheseos ad inflammandum & exulcerandum admodùm aptæ deprehenduntur; utut verò hæc se habeant, nequaquam vel in his, vel in illis priusquam appetitu & temperie restitutis constet *Venenum* penitùs è spirituum sinu propulsatum esse, impunè licèt * *Emplastris* vel *linimentis* repercutientibus Naturæ conatui obviam ire, multò minùs *Venæsectione* vel *purgatione* ejus vires obtundere, & operationem interturbare; verùm potiùs *Potibus*, *Emplastris* & *Cataplasmatis* maturantibus exteriùs applicatis, atque *Vino generoso* & remediis *alexipharmacis* quotcunque spirituum energiam erigere & refocillare par est. Illum qui secus fecerit, & venenum intùs delitescens exaltando, patientem in † deliquia, fluxus alvi enormes & præsentissimum vitæ discrimen adegerit, consilii fortè pœnitebit. Tumores autem isti *Parotides* dicti, ubi primùm temperies & appetitus *veneno* eliminato restituti fuerint, vel sensim sponte evanescunt, vel saltem *Catharticis* repetitis, *milleped. emplastr. Diachalcit.* frigid. *Diachyl. cum gum.* &c. tutò admodùm tolluntur, ut in Historiâ mox recensendâ liquidò patebit.

Vide Histor. 29.

**Vide Historiam jam memoratam.*

† *Vide Historiam jam memoratam.*

Vide Historiam jam memoratam.

Sudores nocturni.

* *Vide Histor. 21.*

Est autem insuper, ubi spiritus *Veneno* post *Variolas* adhuc obsessi, id quod superest per glandulas cutaneas protrudere moliuntur, & *Sudores*, * nocturnos profusos excitant; qui, modò res ægrotantis non sint deploratæ, non possunt non singulis noctibus recurrere, donec delitescens *venenum* viribus Naturæ subactum penitùs eliminatum fuerit: ægrotante intereà *inappetentiâ* & *languore* penè confecto, non ob *Sudores*, quos lege Naturæ atque in ejus levamen destinatos *Venæsectione* & *purgatione* perperàm adhibitis, vel frigido quovis regimine jam cohibere haud impunè licet; verùm ob *miasma venenatum* spiritus adhuc obsidens & labefactans, in quo amoliendo à partibus Naturæ stare, atque ejus conatum *alexipharmacis* & *febrifugis* promovere par est: nullatenùs autem quâvis aliâ evacuatione ejus vires frangere, vel nisum interturbare, donec appetitu & temperie integrè restitutis constet spiritus seminio morboso non ampliùs irretitos esse.

Furunculi, scabies saniosa, ulcera mali moris, impetigo furfuracea.

Quod de *Parotidibus* & nocturnis *Sudoribus* jam dictum est, pari ratione accommodari potest ad *Furunculos* illos, qui post Variolas desquamatas in pedum & manuum digitis, atque sæpenumerò hìc illìc in totâ cute diù recèns succrescunt; itidémque ad *scabiem saniosam* quam in facie & cæteris partibus nonnunquam diù adhærentem & pure scatentem observare est; ad *Virulenta* & mali moris *ulcera* ubique, potissimùm in *lumbis* suborta, & ad *impetiginem furfuraceam* seu tenuem illam scabiem in facie cæterisque partibus post Variolas indies renascentem; variis enim hisce viis, nunc hâc, nunc illâ, pro ratione vigoris spirituum & diversæ *Veneni* indolis Natura obsessa & irretita sarcinam deponere & amandare molitur sine luctâ notabili; undè intemperies calida & ἀνορεξία, quousque totum virus expulsum fuerit, perstat, qui-

bus ſymptomatis durantibus *Purgatione* & *Venæſectione* perperàm celebratis Naturam dum officio ſuo fungitur interturbare ejúſque vires frangere haud fas eſt; ſi verò ſpiritus *Alexipharmacis* erigantur, vel *Venenum* deleatur *Antidotis febrifugis* expeditiùs quàm quovis alio modo appetitus, & temperies æquabilis reſtituitur; quo facto venam tundere, alvum ſubducere, vel quamcunque aliam evacuationem indicatam tutò & cum fructu celebrare licet. *Vide Hiſtor. 21.27.28.62. 63. &c.*

Ubi verò Natura poſt *Variolas* deſquamatas languida & congreſſui impar, aut evacuationibus intempeſtivis elumbis facta, hoſtem adhuc deliteſcentem adoriri, & propulſare nequeat; virus verò, ægrotante intereà diù ἀνορεξίᾳ & intemperie hecticâ confecto, eò exaltatum fuerit, ut demùm oſſibus aut carni muſculoſæ in quâvis parte *Sphacelum* intentet, de vitâ patientis planè conclamatum eſt. Quid? quòd non ex quovis accidente, verùm ex flammâ vitæ *Veneno* penè extinctâ, & maſsâ humorum indè in ſtatum gangrænoſum redactâ ac ſi à perenni fonte *Sphacelus* jam ortum ſuum ducat, plures artus vel oſſa ſimul derepentè prehendens, aut ſaltem ab unâ parte in alteram ſensim ſerpens, cui ſiſtendo nullus remediorum apparatus par eſt. Ægrotans autem vanis jam artis ſubſidiis, quippè jam ſerò nimis, atque indè incaſsùm allatis, inter frequentes & nigras *Exoſtoſes*, & exedentes & fœtidas *Gangrænas* animam brevi efflat. *Caries oſſium & gangræna carnis muſculoſæ.* *Vide Hiſtor. §9.60.61.62.*

Inter cætera infortunia quæ hunc morbum à tergo inſequuntur, haud flocci jure meritò habentur, præſertìm à fœminis quæ elegantem vultûs nitorem fermè vitæ ipſi anteponunt, *Cicatrices & foveæ* illæ quibus ſæpenumerò facies quaſi ſulcatur, & turpiſſimè deformatur, præſertìm cum iis medelam adhibere inter difficillima ſit. Quo nomine Medici eſt, ubi primùm vitæ patientis ſatis proſpexerit, quantùm poterit, turpis hujus & immedicabilis affectûs cauſam, ſubſidiis in methodo curationis opportunè adhibitis, tollere: cauſa autem continens hujus affectûs proculdubio eſt mora ſolitâ diuturnior acris & venenati puris inter cuticulam ſcabie incraſſatam & cutem veram ſubjectam cohibiti, undè cutem ipſam renaſci neſciam non poteſt non plus minùs atterere & corrodere. Scabies autem incruſtata indè pure ſanioſo tamdiù ſcatet, quia cutis ſubjecta lymphâ venenatâ indies protrusâ, quam calor partis non poteſt in puriformem ſubſtantiam itidem concoquere, quotidie attrita recèns inflammatur. Quid? quod pus (modò non à novo materiæ appulſu fluidum ſervetur) quantocyùs in *Variolis benignis & diſcretis* à calore partis affectæ inſito ſpontè concreſcere videmus. Inſuper hæc inflammatio in cute non poteſt non plus minùs vigere quàmdiù quicquam *Veneni* intùs deliteſcat, quod Natura ad haſce partes amandare & propellere contendit; undè fit quòd ſcabies utut ſpontè, vel vi *linimentorum* illitorum coacta decidat, quotidie pro ratione inflammationis perſtantis plus minùs vegetæ, vel craſſa, vel tenuis & furfuracea indies renaſcitur, donec tandem cutis hoc pacto ubique ferè corroſa, inflammatione ceſſante, faciem foveis & cicatricibus fœdo ſanè ſpectaculo deformatam exhibet. Atque hâc de causâ poſt Variolas *diſcretas* & *benignas*, vel quidem *mediàs* ad haſce propè accedentes, ubi *Venenum* criſi fidâ & perfectâ uno impetu adeò protruſum erat, ut nullæ ejus reliquiæ ad febrem recidivam ciendam deliteſcant, rarò aut nunquàm turpis *Cicatrices & foveæ.*

hic affectus animadvertitur, pus etiam in exanthematis concluſum nullâ novâ venenatæ lymphæ ſcaturigine ſuppeditatâ ſpontè miteſcit, & in tubercula arida citiſſimè concreſcit. Cutis verò acribus & virulentis particulis non ampliùs laceſſita atque indè inflammationis expers, nec ſcabie renaſcenti, nec furfuraceâ porrigine fœdatur.

Similiter in Variolis primariò *malignis* & *confluentibus*, vel quidem in *mediis* & *cohærentibus* proximè ad malignas accedentibus, ubi ſcabies à primo ortu ſine quâcunque maturatione præcedenti exareſcens decidit, quia Natura juxta primam ſuam intentionem *Venenum* per poros cutis eliminare nequit, patiens, ſi modò ex vitæ diſcrimine evaſerit, hunc turpem affectum ſubſecuturum minimè metuat oporter, aut *linimentis* vel alio quovis apparatu præcavere ſtudeat: *Veneno* enim intùs cohibito, cutis nitorem ſuum illæſum ſervat, utut vita in diſcrimen adducatur. In Variolis verò iſtis *mediis* & *cohærentibus* quæ ſerò admodùm, nec ſine *ſalivatione* matureſcunt, facies nitore ſuo eleganti potiſſimùm ſpoliatur, nimirùm cùm ſpiritus languore affecti *Venenum* uno impetu expellere nequeunt, ſed juxta primam & ſecundam Naturæ intentionem ſimul, ſed tardè, amoliri ſatagunt; undè cutis acribus & virulentis particulis protruſus attrira & corroſa, atque indè diù inflammata, vel ſcabie perpetuò purulentâ & ſaniosâ tardè ſe exuit, vel ſcabie renaſcenti, aut ſaltem pro ratione inflammationis levioris porrigine furfuraceâ recenti indies obducitur; ægrotante intereà ob *Veneni* reliquias non penitùs eliminatas, & adhùc ſpiritibus implicatas, appetitu proſtrato, intemperie hecticâ, ſudoribus nocturnis, cæteriſque id genus ſymptomatis poſt Variolarum diſceſſum malè multato. Causâ turpis hujus affectûs inveſtigata, veram ac certam ejus prophylaxin inſtituere non difficile eſt. Indicatur enim tantùm *Veneni* ſuperſtitis quàm citiſſima abolitio; aboletur autem *venenum* vel diligenti & ſæpè repetito *Alexipharmacorum* uſu, quæ ſpiritus erigendo Naturam in criſi compendioſiùs abſolvendâ adjuvant; vel *Cortice Peruviano* ſine quâcunque alterâ *Antidoto. Veneno* enim penitùs ſubacto, certamen febrile ſpontè ceſſat, appetitus & temperies derepentè in ſtatum integrum reſtituuntur, inflammatio in cute non ampliùs viget, atque indè ſcabies ſanioſa & purulenta, & impetigo furfuracea quantocyùs exareſcit & deſquamatur, nullatenùs in poſterum in formæ perniciem reditura. Quocirca ego ratione & multo uſu fretus, poſt Variolas haſce tardè maturatas ante purgationem * *Corticem polychreſtum*, vel nonnunquàm ipſa *alexipharmaca* exhibere ſoleo, præſertìm ubi ob appetitum diminutum, intemperiem vel leviuſculè calidam, ſudores nocturnos, ſcabiem diù purulentam & renaſcentem, vel porriginem adhærentem à particulis *Veneni* deliteſcentis ſensim ad cutim amandatis, deformitatem vultui intentatam deprehendam; quo pacto plus in nitore faciei conſervando profeci, quàm *linimentis* quibuſcunque *unguentis*, vel *tegumentis* impoſitis, vel quidem præmatura puris ex exanthematis aciculâ perforatis extractione. *Linimentum* fateor ex *ol. amygd. dulc.* ℥.j. & *ſperm. cet.* ʒ.j. confect. atque alia ejuſmodi illita utilia ſunt ad ſcabiem emolliendam & detergendam: Quid autem indè lucri accedit dum cutis particulis *Veneni* non ſubacti perpetuò protruſis attrita & corroſa indies recèns inflammetur, atque indè ſcabie novâ vel ſaltem porrigine quotidie

* *Vide Hiſtor.* 61. 23. &c.

quotidie deturpetur ? *Tegumenta* faciei perperàm impoſita effluvia virulenta cohibendo, & cutis inflammationem adaugendo, plurimum officiunt; Exanthemata autem acu perforata Lymphæ venenatæ jugi fluxioni non ſine inſigni faciei injuriâ anſam dant.

Haud rarò inſuper, præſertìm in *Variolis cohærentibus* ubi Natura tardè & imperfectè juxta primam intentionem *Venenum* per Exanthemata protrudit, *Salivatione* verò ſubortâ juxta ſecundam intentionem hoſtem expellere molitur, vicinæ *Oculorum* glandulæ (facie ubique mirum in modum intumeſcente) particulis virulentis laceſſitæ, atque indè inflammatæ Ichorem purulentum copiosè effundant, undè tonus earum nonnunquam adeò labefactatur, ut vix aut ne vix in ſanum ſtatum poſteà reduci poſſint; atque tunicâ adnatâ & palpebris perpetuâ lymphæ acris ſcaturigine irritatis, inflammatis & debilitatis, diù poſt morbi finem patiens ægrè lumen aſpicere potis ſit: fundamento hoc modo jacto, * *Ophthalmiæ* contumaciſſimæ inſecuturæ. Potiſſimùm autem hoc fit ubi ob Lympham præter modum glutinoſam atque indè glandulas facilè obſtruentem *Strumoſa* diatheſis præceſſerat, vel criſis Variolarum, particulis venenati fermenti non penitùs protruſis, tardior & imperfectior fuerat; vel denique ubi tunica adnata & palpebræ exanthematis obſeſſæ, inflammatæ & ultra tonum naturalem diſtentæ plurimùm intumuerant, atque palpebræ adhùc tumore & inflammatione affectæ vi externâ perperàm diductæ fuerant: undè teneræ illæ partes lumine externo perpetuò irritatæ non poſſunt non laticis acris & ſeroſi copiam continuò excernere, & viam ad *Ophthalmiam* contumacem ſternere. Satius eſt igitur ut oculi clauſi maneant donec, Exanthematis ubique exareſcentibus, inflammatio & tumor palpebrarum ſensìm ſpontè diſcedant, atque tunc quidem potiùs *lacte tepefacto*, vel leni aliquo liquore humor tenax quo agglutinantur abſtergeatur, ut ſpontè ſeſe diducant, quàm ut vi externâ aperiantur. Intereà tamen ad acrimoniam puris demulcendam & inflammationem minuendam, palpebræ ſæpè quotidie *Collyrio* ſequenti leniente, vel quovis alio ejuſmodi, plumæ illito diù foveantur,

* *Vide Hi. 32. 27. 63. &c.*

℞. *Aq. plantag.* vel *roſ. rub.* ℥*j. troch. alb. Rhaſ. ſacchar. cryſtal. alb. ſubtiliſſ. pulveriſat.* an. ℈ß. *M. F. Collyrium.*

Sin his non obſtantibus inflammatio in palpebris & tunicâ adnatâ vigeat, apprimè par eſt ut ante catharſin inſtitutam *Veneni* deliteſcentis reliquiæ (ſiquæ ſint quæ ſanguinem agitando huic affectui anſam præbent) *Cortice Peruviano* ſubigantur & deleantur, atque deindè ſanguis præſertìm è *Vena Jugulari* copiosè detrahatur, atque demùm *Calomel. Agaric. Troch. Jalap.* ejúſque *Reſinâ*, *Aquis Mineral. Purgant.* cæteríſque id genus catharticis pro more repetitis quæ glutinoſam Lympham abſtergendi, & glanduloſum genus repurgandi vi ſpecificâ pollent, alvus copioſiùs ſubducatur; quorum catharticorum Formulam unam vel alteram hìc loci ſubjicere lubet.

℞. *Calomel. Agar. Troch. Jalap. Reſinoſ.* an. ℈*j. zinzib. ſem. fœnic. dulc.* an. *gr.v. Syrup. de ſpin. cerv. q. ſ. M. F. Bolus mollis, mane cum reg. deglutiendus.* Vel

℞. *Pil. Macr. Ruff.* an. *gr.xv. M.F. Pil. iv.* inaurandæ quibus nocte præcedenti exhibitis, manè ſequent. propinentur ſb. *ij, iv, v. Aq. Mineral. Purgant.* crudæ

vel coctæ & *lacte* alteratæ infantibus & junioribus sufficiunt *gr. iv. vj. viij. x.* pro ratione ætatis, *Calomel.* & *Resin. Jalap.* vel *Scamm. sulphurat.* è cochleari lactis vel liquor. Possetic. frigid. deglutit.

Hisce autem adhibitis, si optatus effectus non subsequatur, proculdubiò affectus *Ophthalmiæ scrophulosæ* nomen meretur; quocirca ad copiosum usum *millepedum*, *decoct. Sarsaparill. Aqu. Liberant. Scrophular. Filipendul.* cæterorúmque posthàc in *Cap. de Ophthalm.* & *Strumoso affectu* recensendorum confugere, atque in eorum usu diligenter & diù perstare oportet; methodum autem eorum exhibendorum jam delineare haud vacat.

Tussis atrox & Peripneumonica viâ ad Phthisin Pulmonarem sternens.

In Hyemalibus præsertim Variolis, ubi Morbus à frigore in poros invadente ansam primam arripuit, sæpissimè à Lymphâ sanguinis *Venenato fermento* colliquati, & in *trachæam* ejusque ramulos copiosè depluentis, *Tussis* enormis & ferè perpetua excitatur, qualem *Morbilli* habent conjunctam; quam sæpissimè diù à morbo exacto perstare observamus, quamdiù scilicet quidquam *Veneni* post crisin imperfectam superstitis intùs delitescat, motui intestino in sanguine ciendo par: undè, pulmonibus levi *Peripneumoniâ* affectis, æger vigiliis, intemperie hecticâ, & ἀνορεξίᾳ diù attritus, demùm (modò subsidiis Artis non tempestivè prospiciatur) phthisi pulmonari peracutâ è vivis tollitur, quod in *Phthisiolog. nostr. Lib.3. Cap.12.* olim observavimus. Quo in casu catharsis instituta, priusquàm *Venenum* superstes quod cruorem fundit & agitat, *Antidoto* aboleatur, atque inflammatio in pulmonibus *Venæsectione* cohibeatur, vires minuendo, *venenum* adaugendo, & sanguinem agitando, curationi plurimùm officit, & tussim, anhelitum, calorem febrilem & cætera symptomata conjuncta promovet. Quocirca jam æquum est sanguinis missione, eáque, si opus fuerit, repetitâ, spirituum orgasmum, & sanguinis efferveścentiam cohibere, atque *Opiatis* & medicamentis *Pulmonaribus* sedulò ministratis lymphæ in pulmones influxum sistere, atque colluviem in iis congestam maturando tussem effrænem moderari, atque causam ejus procatarcticam, *Veneni* nimirùm superstitis vires *Cortice Peruviano* frangere & abolere, priusquam catharticis cruorem exagitare aggrediamur; ne fortè temerariâ & intempestivâ purgatione, morbosum affectum, quem coërcere in animo est, reverà evehere videamur. Ex. gr.

Detrahatur sanguis è venâ cubiti ad ℥. *iv. vj. viij. x.* pro ratione ætatis, & Venæsectio post justa intervalla bis vel ter (si opus fuerit) repetatur.

℞. *Cortic. Peruv. subtilis. trit.* ʒ.ß. ʒ.j. ℥.j.ß. pro ratione ætatis, *Ol. Amyg. d. recent. syrup. capil. Ven.* an. ℥. *ij. iv. vj. sacchar. cant. alb.* tantillùm. *M. exactiss. F.* Linctus, de quo sumat æger cochl. unum vel alterum quartâ vel sextâ quâque horâ, superbibendo haustum Apozem. sequent. calid.

℞. *Decoct. Pectoral. depurat.* ℔.j.ß. *tinctur. Croc. syrup. balsam. è Rub. Idæ.* an. ℥.j. *M. F. Apozema.* Dosi autem Apozematis nocturnæ semper *gut. iv. viij. x. xij. xiv. laudan. liquid.* addere oportet, ut fluxio serosi laticis in pulmones irruentis cohibeatur; & materia congesta in tussis allevationem faciliùs concoquatur & egeratur. Quo facto catharticorum usum auspicatò aggrediamur; incipiendum autem est à lenioribus & mitioribus: In hâc re verò consulat Lector *Phthisiolog. nostr.* præsertim *Lib.3. Cap.12.*

Vigor autem spirituum post imperfectam præcedentis morbi crisin, adhùc ex parte implicatorum diminutus, nullibi magis quàm in glanduloso genere sese prodit; undè lympha in colatoriis hisce jam flaccidis & naturali robore orbatis secreta non, ut fieri debet & solet, expeditè excernitur, atque ex hâcce morâ acrimoniam & lentorem acquirens glandulas præter modum infercit, earúmque tonum pro ratione humoris congesti, cum vel sine inflammatione evidenti distendens, *Strumosos*, tumores hìc illìc efficit, quos indè *variolis*, *morbillis* & *febri scarlatinæ* morbis congeneribus plùs quàm cæteris quibuscunque morbis supervenire solere omnes in Medicinâ exercitati probè nôrunt. Quare incassùm jam catharsis, vel methodus *Scrophulas* sanandi instituitur, priusquam *Veneni* reliquiæ quæ colatoria debilitant *Cortice Peruv.* subigantur, & causa affectûs procatarctica tollatur, atque inflammatio glandularum (modò ea conjuncta fuerit) *venæsectione* celebratâ extinguatur. Hisce autem factis methodo strumosum affectum curandi ritè institutâ (quam hìc loci describere fortè nimium videretur) faciliùs scopum suum Medicus assequetur. *Affectus Strumosus.*

Insuper * *Hebetudine* cum *delirio melancholico* conjunctâ nonnunquàm Variolas exceptas memini; sivè id factum fuerit à reliquiis *Veneni* spiritibus deprimentis, eósque in motus inordinatos adigentis, sivè à multo *Opiatorum* usu, quem efferatus spirituum tumultus in præcedente morbo ritè postulaverit, diù continuato, eos demùm nimiùm figente. Quomodocunque verò hæc se habeant, facilè admodùm post *Cortic. Peruv.* ad reliquias *Venenati fermenti* delendas (si quid intùs delitescat) exhibitum, morbosum hunc affectum sublatum animadverti. * Sanguis autem torpidus deindè *Venæsectione* parcâ ventilandus est, spiritus *Vesicatoriis* frequenter applicatis stimulandi: eorúmque vires depressæ remediis *Chalybeatis* erigendæ sunt, atque saburra humorum effœtorum per alvum subducenda pharmacis lenioribus post justa intervalla repetitis, quæ per ἐπιφορὰν sine tumultu vel virium jacturâ scopum assequi possunt. *Delirium Melancholicum.* * *Vid. Hist.* 58. * *Vide Hist. jam memoratam.*

Denique ubi natura *venenatam* Lympham crisi quasi secundariâ in partes corporis extremas adeò copiosè amandaverit, ut eæ seroso latice inibi congesto infarctæ & in molem immensam auctæ supra modum intumescant, hæ partes, præsertìm manus & pedes, diù post morbum exactum à Lymphâ extravasatâ stagnante & concrescente œdematoso tumore hydropicorum ad instar distentæ, frigidæ, nigricantes atque ad motum inhabiles animadvertuntur, verùm absque siti vel febre conjunctâ. Affectus sanè molestus, qui neque periculo vacat, utut enim ab accidente præcedenti, non autem à perenni fonte intùs scaturiente oriatur, *Gangrœnis* & *Ulceribus* mali moris diù scatentibus ansam dat. Quid? quòd spirituum influxus à tono partium affectarum diù nimisque distento non possit non præpediri. Quare * *Frictionibus* validis & *Fotibus lixivialibus* saltem bis in die adhibitis Lympham coagulatam attenuare, & tonum partium restituere, atque Pharmacis *Hydragogis* fortioribus (demùm ad *Resinam Jalap.* vel *Elaterium*, aut *Guttam Gamb.* ascendendo) serosum laticem copiosè & quàm citissimè per alvum deturbare par est. In intervallis etiam (si opus fuerit) *diureticis* efficacissimis renum cata- *Tumor partium extremarum Œdematosus.* * *Vid. Hist.* 56.

ractas reserare, atque *Chalybeatis* fibrarum tonum roborare, uti in Hydropis curatione. Atque hæc dicta sunto de ultimo hujus Morbi Protheiformis Stadio.

CAPUT XI.

In quo varia Exempla multiformis hujus Morbi sincerè proferuntur, diversa Variolarum indoles, Symptomata conjuncta & Morbosi Affectus subsequentes illustrantur, atque Methodus Medendi superiùs tradita confirmatur.

UT constet ideam Variolarum à nobis traditam non esse fictam & commentitiam, sed ex rei naturâ petitam, utque nostra Medendi Methodus ad accidentium varietatem in hoc morbo accommodata clariùs intelligatur, lubet jam Historias hujus morbi aliquot è plurimis selectas coronidis loco subnectere. Non tamen illorum solummodò ægrotantium historias proferam qui ex morbo feliciter evasêrunt, verùm illas potissimùm quæ indolem morbi variam, vehementiora ejus symptomata, atque effectus diros ab eo productos maximè illustrant, ut penes Medicum sit in diagnosi formandâ, Prognosi proferendâ, Indicationibus curativis eliciendis, & Methodo Medendi adhibendâ, ad Artis normam sese dirigere; atque eas Historias quæ Methodum Medendi variam complectuntur fusiori calamo more plenioris Commentarii describere visum est; Illas verò quæ singulare aliquod symptoma vel morbosum affectum à Variolis productum explicant, compendiosiùs recensere.

Historia I.

Variola Benigna statim ab Eruptione sine præcedenti maturatione exasperantes, atque demùm post annum integrum elapsum repullulantes.

Filius Domini *Hunt* habitantis in vico dicto *Snore-hill*, 11. annos natus, tempore hyemali anno 1686. Lassitudine, Nauseâ, Vomitione, Cephalalgiâ ingenti, &c. correptus per biduum intensè febricitabat, tertio autem die Exanthemata specie tenus Variolosa in facie, & ubique in universâ cute dispersa hìc illìc erumpebant, quæ nescio quâ de causâ (námque puer tunc temporis ab Avunculo suo Pharmacopolâ tractabatur) paulatìm post unum vel alterum diem nullam maturationem assecuta planè evanuêre; A quo tempore, *Veneno* intùs cohibito, infirmâ semper & ægrâ valetudine tentabatur, pallore, ἀνορεξία, capitis dolore & diris symptomatis in genere nervoso malè perpetuò multatus, & præterea mensibus Februario & Maio sequentibus *Insultus Epilepticos* horrendos passus est, qualibus nunquàm anteà conflictabatur; à repetitis spasmis ad unum latus diù incurvatus, donec demùm *Venenum* sub finem anni, certamine recèns à Naturâ instaurato, propulsatum penitùs fuisset, *Variolis cohærentibus* de novo succrescentibus, quibus tandem, licèt tardè, admodùm ad maturitatem nostrâ methodo perductis, integrè iterum valebat, & adhùc in vivis est robustus & athleticus.

Historia II.

Variola maximè Benigna dicta Chicken-Pox.

Filiola Domini *Warren* habitantis in vico dicto *Ludgate-Hill*, annos circiter quinque nata, nuper levi horrore & rigore correpta, deindè per unum vel alterum diem, durante nimirùm conflictione spirituum cum *Veneno* supra modum incalescebat, ægrotabat, ingesta vomitione rejiciebat, cerebri oppressione gravata, & jactatione frequenti lacessita decumbebat; donec tandem tertio die in quo ego eam primùm invisi, *Venenum* per Exanthemata solito majora

hic illìc, uno impetu erumpentia, perfectâ crisi strenuè propulsatum esset, quo tempore puellam inveni planè ἀπυρέτον, cibi appetentem, more solito vestitam, atque in areâ domûs cursitantem & ludentem. Ideóque Naturam, quæ propriis viribus victoriam jam integram reportârat, remediis nescio quibus præter æquum & bonum lacessere nolui: Imperavi tantùm ut ingluviei minimè indulgeret puella, atque ab externis aëris injuriis sarta tecta in cubiculo muniretur. Quid fit? nullum omninò symptoma Patienti molestias creat, Variolæ die proximo pure laudabili turgent, tertio scabie obductæ exarescunt, nullo omninò remedio adhibito: Quid? quod Variolæ istæ (quod primò monui) erant maximè *benignæ*, eæ scilicet quæ vulgò dicuntur *Chicken-Pox*. Nihilominùs alvum post hebdomadam elapsam iterum iterúmque unciâ *Mannæ* unâ in haustulo liquoris Posseticì calidi solutæ & manè exhibitæ cum regimine, sedulò evacuandam jussi. Hujus autem nostri mandati posthabiti post tres menses elapsos seras puella luebat pœnas, scabie erysipelatosâ universam faciem diù occupante & conspurcante, à quâ illam non nisi repetitâ *Venæsectione* frequenti, *calomelan.* & *Diagridii* atque multo *Cortic. Peruv.* usu ægrè liberavi.

Historia III.

Filius meus unicus, nunc Medicinæ studiosus, ineunte anno ætatis suæ quarto; tempore hyemali, Nauseâ, Vomitione, Jactatione inquietâ, Stupore comatoso, Delirio, cæterisque id genus symptomatis vehementioribus quæ Variolarum Apparatum comitari solent, correptus, per triduum intensè febricitans decumbebat. Ego intereà præscripsi *Pulv. è chel.cancr.comp. Lap.Contrayerr.* an.*gr.vj.* cum cochl. Julapii cordialis temperat. capienda, repetendáque bis vel ter post intervalla sex horarum. Cùm autem sub finem tertii diei febrem unà cum symptomatis conjunctis declinâsse animadverterem, *Veneno* nimirùm quod luctationi causam dedit per Exanthemata *discreta* hic illìc ubique erumpentia criticè propulsato, nullum ampliùs medicamentum adhibui; ægrotantem solummodò in lecto (foco in cubiculo accenso) à frigore muniendum, atque victu tenui alendum jussi. Quid fit? Variolæ perfectè rotundæ secundo eruptionis die margines suos ampliant, & vegetè rubent, tertio autem acuminantur, quarto in apicibus albescunt, quinto flavescere incipiunt, sexto pure concocto turgent, septimo flavescentes incrustari incipiunt, nono autem exarescentes ubique in tubercula mutantur, sine febre vel molesto quovis symptomate recidivo, vel morboso quovis affectu posteà suborto. Temperie verò & appetitu integrè restitutis, leni pharmaco semel vel bis exhibito, Curatio feliciter absoluta est.

Variolæ Regulares. Discretæ & Benignæ.

Eadem planè erat, Benigna nimirùm indoles Variolarum, quibus tres meæ Filiæ annis licèt longè distantibus tentabantur; quas indè eodem fermè modo tractavi, nisi quod illarum natu maxima paulò ante criticam Exanthematum eruptionem spasmis epilepticis diù excruciaretur, spiritibus nimirùm in explosionem actis, & non sine strenuo nisu victoriâ potitis; quam ob causam *Epispastica* ad nucham & carpos applicanda, atque *Cochl.iij. Julap.* sequent. durante hâc conflictione ad vires spirituum erigendas, & motus eorum inordinatos compescendos quartâ quâque horâ propinanda jussi.

℞. *Aqu. Flor. Tiliæ, ceras. nigr.* an. ℥.*iij. pæon. comp.* ℥. *j. Epidem.* ℥.ß. *pulv. è chel. cancr. comp. Lap. Contrayerr.* an. ℈. *ij. Pulv. de Guttet.* ℈. ℕ. *Syrup. de mecon.* ℥. *j.*

M. F. *Julap.* Cùm primùm autem, febre & ſymptomatis ſublatis, atque exanthematis regularibus & diſcretis ſtatim apparentibus, certum habui Naturam victoriâ integrâ potitam fuiſſe, & *Venenum* penitùs protruſiſſe, regimine debito ordinato naturæ, cujus provincia erat, rem reliqui; Exanthemata autem indies legitimè progrediebantur atque demùm matureſcebant, atque in tubercula arida intra ſpatium à Naturâ præſtitutum ſine ærumnoſo quovis ſymptomate vel morboſo affectu conſequenti, vel ope Artis aſtipulante mutabantur. Natu ſecundæ, quia jam, ut ab ipſis vitæ primordiis, alvus nimis flueret, *gut. iv. v. vj. laudan. liquid.* unaquâque nocte durante toto morbi curſu in hauſtulo *Julap. cordialis* temperati propinavi, atque *decoctum album* in locum potûs ordinarii ſuffeci, quo pacto alvo ritè cohibitâ, quieta & planè ἀπυρε῀ς poſt eruptionem Variolarum incœptam reliqua morbi ſtadia intra ſpatium à Naturâ præſtitutum ſecurè & tranquillè decurrebat, & quidem omnes hæreditario quaſi jure *Benignis* iſtis *Variolis* tentabantur, quæ (Deo favente) eventum ſecundum habuerunt; nunquam enim quenquam meâ vel conjugis meæ ſtirpe ortum hoc morbo periiſſe memini.

Hiſtoria IV.

Variola Benigna ob malum regimen funeſto exitu terminata.

Filius unicus *Cauſidici* habitantis in vico dicto *Salisbury Court*, ſex annos natus, quem non-ità pridem altero morbo penè confectum præter ſpem adſtantium ſuppetiis Artis ab orci faucibus planè liberaveram, febre Variolosâ correptus, à Nutrice ſolummodò & mulierculis, nullo omninò Medico conſulto, tractabatur; Parentes enim ex communi quâdam vulgi opinione Artem medicinalem ad hunc Morbum prorsùs inutilem eſſe perperam exiſtimabant. Fuit ſanè morbus primariò admodùm *Benignus* & Naturæ viribus facilè ſuperabilis, modò regimen legitimè ordinatum fuiſſet: *Venenum* enim tertio die criticâ Exanthematum diſcretorum eruptione uno impetu penitùs eliminabatur; undè puer ab omni moleſto ſymptomate liberatus, quarto die prorsùs revaleſcebat, atque cibum appetebat, Exanthematum baſes ſensim ampliabantur, quinto die acuminabantur, ſexto albeſcebant, ſeptimo pure concocto ubique ferè turgebant perfectè rotunda, & margine vividè rubenti circumcincta, adeò ut pharmaco cuicunque exhibendo non eſſet locus, neque puer in lubrico verſaretur. Nutrix autem officioſa hoc ipſo die (Variolis adhùc ubique eleganter turgentibus & matureſcentibus) pullum gallinaceum aſſum puero comedendum affert. Quid fit? Ventriculo hoc pacto ſaginato & oppreſſo, & cerebro indè nutrimento hoc incongruo gravato, puer derepentè ſopore affectus profundè dormit per totam noctem: die autem proximo, cùm puerum clamore expergefacere nequirent, parentes perterriti, Me incunctanter, ſed nimis ſerò, accerſebant. Variolas animadverti *diſcretas* atque ubique pure adhuc repletas, & margine vegeto cinctas, puerum autem more apoplecticorum ſtertentem; Incaſsùm ventriculum emeticis, atque alvum enematis ſolicitavi, cucurbitulis etiam cum ſcarificatione & veſicatoriis frequentibus applicatis, atque ſternutatoriis ſpiritus in cerebro torpentes excitare tentavi; die enim proximo puer admodùm formoſus, convulſus fatis ceſſit, non *Veneno Varioloſo* interemptus, verùm regimine perverſo trucidatus, atque in apoplexiam fortem temerè adactus. Tantum momenti habet in ipſis

Benignis Variolis Medici consilium, in regimine ordinando, ubi pharmaca forsan haud desiderantur.

Historia V.

Filia Domini *Mitchell* 12. annos nata, habitans tunc temporis ad insigne *Coronæ* in vico dicto *Fleetstreet*, anno 1692. mediâ æstate febricitabat & in lecto decumbebat, dolore capitis, nauseâ & reliquis symptomatis *Variolarum Benignarum* Apparatum comitari solitis affecta. Tertio autem morbi die Exanthemata hic illic *Discreta* viribus Naturæ, sine pharmaco quovis adhibito protrusa spontè erumpunt; Vetula autem cui Virgo elocabatur haud contenta naturalem Variolarum eruptionem & maturationem expectare, stragulis multis perperàm & officiosè impositis, Naturæ opus accelerare moliendo ægram per triduum in profusos & planè colliquativos sudores adegit; undè vires evidenter prosternebantur, ægrâ verò perpetuò inter sudandum languente, delirante & vigilante, Exanthemata utut *Discreta* & suâ naturâ *Benigna* nequaquam progrediebantur, sed cruda & depressa manebant. Cùm jam ob symptomatum vehementiam res planè deplorata videretur, ego septimo morbi die accersitus, illicò tegumenta insolita amovenda jussi, ægrámque in alteram lecti partem moderatè calefactam removendam, atque ibi non quasi in carcere brachiis in lecto detentis continendam, verùm ut ad libitum ab uno latere in alterum sese verteret, veniam dedi. Interèa ad spiritus debiles erigendos, & tumultum eorum compescendum *Vesicatoria* tria ad nucham & carpos internos applicanda imperavi, & Julapii sequentis Paregorici & Cordialis Cochl. *iv.* vel *v.* quartâ quâque horâ propinanda, atque si non indè placidè dormiret, *gut. x. laudani liq.* Haustulis Julapii alternis instillanda. *Variolæ Discretæ & Benignæ ob malum Regimen cum symptomatis penè exitialibus conjunctæ.*

℞. *Aqu. mel iff. cerasf. nigr.* an. ℥*.iij. epidem. pœon. comp.* an. ℥*.j. Pulv. è chel. cancr. comp. lap. Contrayerv.* an. ℈*.j. Syrup. de Mecon.* ℥*.j.* ß. M. F. *Julap.* Quid fit? à sudoribus immensis liberata post secundam *laudani* dosin placidè dormit, viribus instauratis integram mentem, temperiem moderatam & pulsum regularem & fortem recuperat, Variolæ ubique quàm citissimè turgent & matureścunt, atque virgo iisdem remediis deindè usa, stadia morbi reliqua tempore à Naturâ præstituto feliciter decurrit.

Historia VI.

Filiolus Domini *Fouler* habitantis in vico dicto *Sise-Lane* 15. menses natus, Variolis laborans *Discretis* & *Benignis*, in cubiculo ambientis aëris inclementiæ, sæviente jam gelu (Pharmacopolâ, qui puerum tunc temporis tractabat, haud renuente) indesinenter objectus, ob *Venenum* à frigore externo intùs cohibitum diris spasmis, insultibus epilepticis & comate profundo, Apparatu peracto, quinto morbi die & Eruptionis secundo præter solitum corripiebatur; undè Infans per octo horas, spiritibus *Veneno* repercusso recèns implicatis & irritatis, pallescebat, & languebat ac si illicò moriturus; Ego autem die Octob. 27. 1692. sub noctem accersitus deprehendi Exanthemata hic illic pauca & distincta, ob defectum autem Regiminis debiti intùs quasi cohibita & depressa. Ideóque ad spiritus stimulandos, eorúmque expansionem promovendam *Vesicatoria* tria, ad nucham scilicet & carpos internos illicò applicanda jussi, atque Cochl. *ij.* vel *iij.* Julapii sequent. tertia quâque horâ propinanda (agitatâ phialâ.) *Altera ejusmodi.*

℞. *Aqu. flor. tiliæ, ceraſ. nigr.* an. ℥. iij. *Epidem.* ℥. ß. *pæon. comp.* ℥. j. *pulv. è chel. cancr. comp. de Guttet. lap. contrayerv. ſerpentar. Virgin.* an. ℈. ij. *ſyrup. caryop.* ʒ. ix. *M. F. Julap.* Poſt ſecundam doſin liberabatur à ſpaſmis & ſopore, pervigil autem manſit & præ dolore à *Veſicatoriis* excitato perpetuò ferè vagiebat. Die autem ſequenti animadverti temperiem mitem, pulſum fortem & æqualem, atque Exanthemata *diſcreta* utut paulò frequentiora. Ob vigilias autem & perpetuum ejulatum *gut. xij. laudani liquid.* ſemel vel bis in die in hauſtulo Julapii exhibenda juſſi, indè benè dormiebat, & cùm res hoc pacto in vado erat, memet ſubduxi, tantùm Julapium ad ſuffulciendas vires regimine priùs adhibito, labefactatas quartâ vel ſextâ quâque horâ repetendum præſcripſi, atque doſin *laudani* ſaltem ſemel in die miniſtrandam ad dolorem Exanthematum maturantium & ulcuſculorum à *Veſicatoriis* inductorum fallendum, atque ut infans ab aëris injuriis muniretur imperavi. Reverſus autem primo die Novembris, inveni puellum ἀπυρέτον atque ab omni ſymptomate ærumnoſo liberum, atque Exanthemata utut in trunco corporis parva, frequentia & ferè cohærentia, pure tamen maturo turgentia & flaveſcentia, atque morbo jam ultimum ſtadium ingreſſo hìc illìc incruſtata, atque in tubercula arida cineritio colore concreſcentia. Ideóque poſtquam parentes admonueram de tempore & modo purgationis, patienti valedixi.

Hiſtoria VII.

Altera ejuſmodi. Domina *Pettifer* habitans in vico dicto *Old Change* menſe Decembri 1692. ægrotans abortiit, poſtridie abortionis Variolæ erumpebant *Diſcreta* & *Regulares*, febris etiam *Veneno* eliminato ſpontè ceſſavit. Perterrita autem fœmina ab Obſtetrice & Mulierculis adſtantibus, vitam ſuam penitùs deſperabat, inſomnis planè permanſit & delirabat per triduum, ſcilicet uſque ad primum maturationis diem, quo die ſub veſperam ego accerſebar; Ægrotantem autem inveni ἀπυρέτον, Exanthemata ubique *Diſcreta*, depreſſa verò & figurâ morbillorum ad inſtar variegatâ, ſiquidem ſpiritus terrore perculſi & in motus effrænatos adacti nec humores moderari, neque *Venenum*, licèt ſuâ naturâ mite, fortiter expellere valebant, undè prima Naturæ intentio ſcilicet *Veneni* eliminatio per cutim irrita fuit, & *Venenum* tonſillas & glandulas ſalivales (incaſsùm licèt) laceſſere cœpit, atque inibi tumorem atque dolorem adeò atrocem excitavit, ut miſera mulier ærumnoſo hoc ſymptomate preſſa & ferè præfocata vix quicquam deglutire poſſet. Ubi autem nullam ex pulſu vel temperie febrem adeſſe deprehenderim, cauſam dirorum ſymptomatum, & peſſimæ Exanthematum φάσεως vacillationi ſpirituum terrore perculſorum, potiùs quàm exitiali *Veneni* gradui acceptam referendam duxi; ideóque poſtquàm ſpes mihi eſſet meliùs fore, & promiſſis deſpondentis mulieris animum confirmaveram, & metum depellere ſategeram, ad ſpiritus erigendos, eorúmque tumultus compeſcendos *Veſicatoria* ad nucham & carpos illicò applicanda juſſi, atque *Cochl. v.* vel *vj. Julap.* ſequent. tertiâ vel quartâ quâque horâ (agitatâ phialâ) propinanda, & primo Hauſtulo *laudan. liquid. gut. xv.* inſtillandas:

℞. *Aqu. flor. tiliæ, ceraſor. nigr.* an. ℥. iv. *epidem. Pæon. comp. ſyrup. de mecon.* an. ℥. j. ß. *Pulv. è chel. cancr. comp. lapid. contrayerv.* an. ʒ. j. *M. F. Julap.*

Indè benè dormivit per totam noctem, & delirium ceſſavit; mane ſequenti ego

ego reverſus deprehendi exanthemata intra cancellos juſtos coacta, acuminata & inflammata, figuram ferè ubique rotundam induiſſe, quæ dein, dolore gutturis ſpontè evaneſcente, brevi maturabantur: Repetito enim hujus Julapii uſu, reliqua morbi ſtadia (ut in Variolis *Benignis* & *Regularibus* fieri ſolet) ſine febre recidivâ vel ærumnoſo quovis ſymptomate poſtea ſuborto, tempore legitimo ſensim ſalubriter patiens decurrebat.

Hiſtoria VIII.

Variolæ benignæ poſt abortionem & uſum Corticis Peruviani.

Domina *Baxter*, quæ jam poſt viduitatem Collegæ noſtri eximii D. Doctoris *Goodall* thalamum cohoneſtat, circa annum 1680. abortionem paſſa eſt, & febre correpta illicò me accerſivit, *Bolum Theriacalem* ſtatim exhibui, & Julapium cordiale ad libitum pitiſſandum; mane ſequente reverſus cùm animadverterem manifeſtam febris & ſymptomatum omnium remiſſionem, *Corticis Peruv.* ʒ. *j.* tertiâ vel quartâ quâque horâ exhibendam juſſi: Paroxyſmo autem poſt ſextam doſin die proximo recrudeſcente, Variolæ inexpectatò erupêrunt, benè figuratæ & coloratæ, & prorsùs *diſcretæ*; febris verò poſt hanc criticam *Veneni* per cutim expulſionem derepentè adeò evanuit, ut patienti non ampliùs moleſtias crearet. Exanthemata ſine febre recidivâ vel ærumnoſo quovis ſymptomate ſuborto, tempore legitimo ſine ope cujuſcunque pharmaci ſpontè maturata demùm die morbi nono in tubercula arida concreverunt. Nuſquam vidi variolas magis vegetas, regulares & benignas, non obſtante lochiorum fluxu; ſivè autem hoc indoli *Veneni morbifici* minùs exitiali (quod ex typo febris morbi apparatum comitantis conjicere fas eſt) ſivè uſui *Corticis Peruviani* ante criſin miniſtrati acceptum referendum ſit, ſub judice relinquo.

Hiſtoria IX.

Variolæ diſcretæ cum menſtruâ purgatione conjunctæ.

Virgo elegans & formoſa annos nata 21. habitans in ædibus Domini *Bright* in vico dicto *Little Britain* anno 1680. ægrotabat. Die morbi tertio ego accerſor, quo die *Variolæ diſcretæ* erumpere cœpêrunt ſine quovis ſymptomate vehementiori conjuncto, ſed menſes alieno tempore unà fluere incœpêrunt; undè viribus plurimùm exhauſtis exanthemata diſcreta licèt diutiùs depreſſa tardè admodùm & ægrè maturabantur. Quâ de causâ Julapium perlatum ſæpiùs in die exhibendum juſſi, atque Bolum ſequentem bis tèrve in die deglutiendum.

℞. *Theriac. Androm. confect. alcherm.* an. ʒ. *j. ſpec. confect. de Hyacinth. lap. contrhyerv.* an. *gr. xv. M. F. Bolus.* Quorum uſu diligenti ſuſtentata, reliqua morbi ſtadia ſecurè, utut quadantenùs tardiùs decurrebat, & demùm reconvaluit.

Hiſtoria X.

Variolæ admodùm benignæ poſt ſymptomata vehementioa durante apparatu.

Servus Domini *Bradford* Veſtiarii habitantis in vico dicto *Black-Friers*, circa annum 1670. nauſeâ, ægritudine ingenti, & tantùm non deliquio oppreſſus, primo morbi die me incunctanter accerſendum curavit. Ubi autem à celeri arteriarum vibratione febrem adeſſe manifeſtò deprehenderem, eam propter ſymptomatum vehementiam & cæteras circumſtantias Varioloſam fore ritè arbitratus ſum. Ne autem ſpiritus nauſeâ adeò intolerabili diutiùs labefactati ad *Venenum* exterminandum prorsùs deficerent, æquum duxi *Vini Emetic.* ʒ. *vj.* illicò propinatis (tempore morbi huic conſilio favente) eam allevare. Vo-

mitionem æger benè toleravit, & à nauseâ indè plurimùm liberatus est, spiritibus verò stimulatis & supra modum expansis non minùs de cephalalgiâ spasmodicâ questus est quàm anteà de nauseâ & ægritudine. Et quidem dolor capitis adeò sæviebat, & arteriæ adeò validè vibrabantur, ut hæmorrhagiam immanem (modò phlebotomiâ opportunâ haud præcaveretur) instare suspicarer. Ideóque ℥.x. sanguinis è cubito illicò detrahendas jussi, & bolum cardiacum & paregoricum horâ somni ministrandum cum haustu cordiali temperati ad libitum pitissandi, undè æger benè dormivit; mane sequenti reversus eum inveni planè ἀπυρέτον, à dolore capitis, nauseâ & omni altero symptomate ærumnoso liberum: nullum autem exanthema, vel quidem prænuncium explorando deprehendere potui; nihilominùs ut se in cubiculo regimini justo obsequens per unum vel alterum diem contineret, in mandatis dedi. Juvenis autem nullo symptomate affectus, & quia tempestas erat præfervida, monitis nostris minùs auscultans, è lecto surgit, ad negotia ordinaria se accingit, edit, bibit, somnum capit ut anteà, donec uno vel altero die elapso, conservis perterritis, exanthemata hic illic in facie & manibus sese palam prodere incipiunt. Ego iterùm jam statìm accersor, cùm autem eruptionem admodùm regularem animadverterem, sine febre recidivâ, ægritudine, vel quovis altero molesto symptomate conjuncto, cùm diætam tenuem & regimen quoad cætera moderatum imperaveram, discessi. Juvenis verò reliqua morbi stadia intra spatium octo dierum tranquillè decurrens, absque omni omninò pharmaco perfectè convaluit.

Historia XI.

Variola discreta ob Hæmoptoen tempore eruptionis contingentem Confluentes facta.

Nepos Domini *Major* habitantis in vico dicto *Pater-noster-row*, annos 17. natus circa annum 1674. ad quatuor dies intensè febricitans decubuit, quarto autem die cùm jam prænunciæ Variolæ per unum vel alterum diem sese hic illic in facie & manibus palam prodidissent, Hæmoptoe insigni tentabatur, eò quod natura plethorâ oppressa, crisin ægrè admodùm perficere valeret. Ego isto die accersitus, cùm à forti & constanti arteriarum vibratione hanc hæmorrhagiam ex orgasmo enormi, non à spirituum vacillatione & languore ortam deprehenderem, sanguinis ℥. *vij.* vel *viij.* è brachio detrahendas jussi. Hæmoptoe indè derepentè subsistit, atque *Bolo cardiaco* & *paregorico* exhibito arteriæ justè & legitimè vibrantur, exanthemata intra sex horas ubique crisi perfectâ protrusa admodùm frequentia erumpunt, quæ demùm in progressu morbi cohærebant & plurimùm confluebant, quia spiritus instante crisi sanguinis profluvio labefactati, munus quod legitimè susceperant explere non potuêrunt: undè Variolæ quæ primò *discretæ* apparebant, demùm cohærebant ac tandem confluebant. Nihilominùs æger continuato usu Julapii nostri paregorici cum speciebus somnum sufficientem quotidiè capiens, singula morbi stadia reliqua sine febre recidivâ vel symptomate quovis vehementiori securè, sed tardiùs decurrebat, atque tandem post *salivationem* tempore maturationis satis diù protractam convalescebat.

Historia XII.

Variola discreta sed nd-

Filius Domini *Wheeler* habitantis in vico dicto *Prince's Street*, (cujus Historiam olim conscripsi *in Cap. 8. Lib. 1. Phthisiologiæ nostræ*) qui post phthisin

diabeticam arte superatam semel saltem in anno insultibus Epilepticis corripi solebat, die mensis Junii 23. 1692. cùm jam septimum ætatis annum ageret, febre correptus ad triduum planè hebes & comatosus jacebat; tertio autem morbi die ego accersitus, cùm deprehenderem spiritus *veneno* diù pressos, maximo nisu colluctâsse, atque indè in explosionem adactos insultus Epilepticos visu horrendos excitâsse, ita ut apoplexiam, non autem Variolas instare conjicerem, sanguinis ℥. *vj.* derepentè ad motus spirituum inordinatos compescendos è venâ jugulari detrahendas jubeo, atque *Vesicatoria* ad eorundem vires excitandas ad nucham & carpos internos & *Emplastr. Cephalic.* cum *Euphorbio* ad plantas pedum applicandum, atque *Cochlearia iij.* vel *iv. Julap. sequent.* quartâ quâque horâ vel sæpiùs propinanda. *modùm exigua post insultum Epilepticos erumpentes.*

℞. *Aqu. meliss. rut. cerasi. nigr.* an. ℥. *ij. pæon. comp. epidem.* an. ʒ. *vj. pulv. è chel. cancr. comp. lap. contrayerv. pulv. de Guttet.* an. ʒ. ß. *syrup. caryoph.* ʒ. *x. M. F. Julap.* Die autem proximo, scilicet Julii 26. reversus cùm animadverterem puerum, *veneno* per exanthemata Varioloſa propulsato, à comate & febre liberatum, atque Variolas utut admodùm exiguas punctorum acicularum ad instar, verùm distinctas, usum *Julapii cum speciebus* repetendum præscripsi, in locum *syrup. caryoph.* substituendo *syrupum de mecon.* atque *cochl. ij.* vel *iij.* Julapii sequentis ad libitum in languoribus exhibenda.

℞. *Aqu. meliss. rut. cerasi. nigr.* an. ℥. *ij. pæon. comp.* ℥. j. ß. *tinctur. castor.* ʒ. *j. spirit. sal. armon.* ϑ. j. *syrup. pæon. comp.* ʒ. *x. M. F. Julap.*

Die autem Junii 27. cùm spiritus quadantenùs languidos ob præcedentem Venæsectionem, & exanthemata flaccida deprehendissem, Bolum sequentem in *cochleari Julapii* solut. illicò deglutiendum jussi.

℞. *Theriac. Androm. gr. v. pulv. de Goâ, de Guttet.* an. *gr. vij. syrup. pæon. comp. q. s. M. F. Bolus.* Die 28. ad maturationem exanthematum promovendam ingredientia sequentia in ℔. *ij.* liquoris possetici coquenda pro potu ordinario imperavi.

℞. *Ficuum ping. incis. num. vij. lentium crassè contus.* ℥. ß. *Rasur. CC. Ebor.* an. ℥. ß. *M.*

Die 29. ad vires spirituum fovendas *cochlearia iij.* vel *iv. Julap. sequent.* ab libitum propinabantur, agiatâ phialâ.

℞. *Aqu. meliss. cerasi. nigr.* an. ℥. *iij. epidem. cinnam. bord.* an. ℥. j. ß. *Marg. præp.* ʒ. *j.* ß. *sacchar. albiss.* ℥. ß. *M. F. Julap.*

Die 30. cùm jam exanthemata, utut admodùm exigua & minutula, pure turgere incœperant, atque indè puer præ dolore parùm dormiret, haustulum sequent. horâ somni propinavi.

℞. *Aqu. card.* ℥. *j. epidem. syrup. caryoph.* an. ʒ. *j. Theriac. Androm.* ϑ. ß. *pulv. de Guttet. lapid. de Goa* an. *gr. v. M.*

Die autem Augusti primo ad pus meliùs concoquendum, Haustulum sequentem horâ somni exhibendum, & manè proximo repetendum curavi.

℞. *Aqu. cerasi. nigr. cinnam. bord.* an. ℥. ß. *Theriac. stillat.* ʒ. *ij. Theriac. Androm. pulv. è chel. cancr. comp.* an. *gr. vj. syrup. caryoph.* ʒ. *ij. M. F. Haustulus.*

Die autem ab eruptione sexto, ubi jam exanthemata ubique optimè maturata exarescere, atque in tubercula concrescere cœperant sine febre re-

cidivâ, tussi, salivatione, gutturis dolore, vel altero quovis ærumnoso symptomate suborto, memet subduxi usque ad diem Augusti nonum. Jam autem ad fæces morbi per alvum deturbandas, *Cathartica* sequentia in formam pilularem, utpotè patienti gratissimam, redacta præscripsi.

℞. *Pil. fœtid. stomach. cum gum.* an. ℈. ß. *M. F. Pilul. ij. deaurandæ, horâ somni exhibendæ.*

Mane sequenti deglutiat pilulas sequentes cum Regim.

℞. *Extract. Rud.* ℈. *j.* (siquidem alvo erat difficiliori) *F. Pil. ij. deaurandæ.* Cùm autem sordes non satis indè subductæ fuerint, demùm Augusti 12. *Bolum* sequentem nebulâ involutum deglutiebat.

℞. *Electuar. lenitiv.* ℈. *ij. pil. stomach. cum gum.* ℈. *j. syrup. è flor. persic. q. s. M. F. Bolus mollis.* Mane autem proximo Bolum sequentem pariter nebulâ involut.

℞. *Electuar. lenitiv.* ℈ *ij. extract. Rud.* ℈. *j. syrup. è florib. persic. q. s. M. F. Bolus mollis.* Alvo hinc optimè deturbatâ, puer huc usque benè valet.

Historia XIII.

Altera ejusmodi.

Elizabetha Filia Domini *Bright* habitantis in vico dicto *Little Britain*, Neptis Reverendi D. Doctoris *Bright* Ecclesiæ Sancti *Asaphi* Decani anno circiter 1676. duodecimum ætatis annum agens, febre correpta decubuit. Puellam tertio morbi die insultibus epilepticis admodùm horrendis jam per plures horas laborantem invisi; cùm autem circumstantiis ritè pensitatis deprehendissem hasce diras contorsiones solummodò ex forti spirituum *Venenum Variolosum* adorientium nisu ortas esse, de eventu non admodùm anxius adstantibus animos addidi. Ideóque postquàm applicato ad frontem, nares & volas manuum *oleo succini*, & usu interno *Sp.* CC. & *Julapio Antiepileptico*, diros hosce spirituum ferocientium nisus in ordinem redegeram, ad vires eorundem erigendas *Vesicatorium* ad nucham applicandum, atque *Cochl. iv.* vel *v.* Julap. sequent. tertiâ vel quartâ quâque horâ exhibenda jubeo.

℞. *Aqu. flor. filiæ, ceras. nigr. rut.* an. ℥. *iij. pœon. comp.* ℥ *ij. pulv. è chel. cancr. comp. lap. contrayerv. pulv. de Guttet.* an. ℈. *ij. syrup. caryoph.* ʒ. *x. M. F. Julap.* propinandum agitatâ phialâ.

Quid sit? *Veneno* in hâc luctatione ad cutim prorsùs eliminato, Variolæ die proximo (quod post epilepsiam symptomaticam fermè semper contingit) ubique discretæ, rotundæ & regulares erumpunt, atque spiritus non ampliùs lacessiti & à motu inordinato liberati spontè quiescunt, ægrotante intereà placidè dormiente & à febre liberatâ. Quâ de causâ Julapium parciùs & minùs frequenter exhibitum est, & regimine legitimo continuato. Exanthemate spatio à naturâ præstituto sponte pure referta maturabantur, atque demùm nullo morboso symptomate suborto, in tubercula arida concrescebant. Atque equidem dirum hoc symptoma in Variolarum apparatu fortem spirituum nisum subindicat, indolémque morbi ferè semper benignam, & eventum prosperum fore denunciat.

Historia XIV.

Variola mediæ admodùm frequentes & confluentes.

Dominus *Shepherd* juvenis generosus 20. annos natus hospitans ad insigne Adami & Evæ ex adverso Hospitii dicti *Staples-Inn*, in vico dicto *Holborn*, mediâ æstate anno 1692. rigore sub vesperam correptus, dein totâ

nocte febricitans, mane sequenti universali madore perfusus est; dolore autem capitis & nauseâ adhuc perstantibus, Medicum ante meridiem accersendum curavit, qui pro ratione symptomatum urgentium secundo morbi die, nempè Julii 23. sanguinem è cubito statim detrahendum jussit, & ℥. j. *Vini Emetici* ministrandum sub vesperam, atque horâ somni *syrup. de mecon.* ℥. j. in hausto paregorico propinandum. Die morbi tertio Variolæ erumpunt paucæ admodùm & *discretæ*, *benignarum* figuram & colorem obtinentes: Patiens juxta sententiam *Cl. Sydenhamii* tractatus, *decocto albo* & *Laudano* utitur, nullo omninò *Alexipharmaco* concesso. Variolæ secundo eruptionis die numero valdè auctæ penè cohærebant, ubique autem languebant, & in centro subsidebant, utut margine vegetè rubro circumcingerentur; vigiliæ etiam non obstante liberali *laudani* usu perstabant ob *Venenum* intùs cohibitum pertinaces: Febrilis autem intemperies ob spirituum languorem admodùm obscura erat & vix perceptibilis. Tertiò *Eruptionis* die, scilicet Julii 26. quando ego consultandi gratiâ accersitus sum, ægrotans vigiliis & delirio tentabatur, pulsus erat admodùm debilis & celer, temperies verò mitis, exanthemata ubique deprimebantur, & languebant; accessit dolor in gutture atrox, siquidem vires in *Veneno* juxta primam intentionem per cutim eliminando Naturam deficiebant, ideóque *virus* tonsillas & ductus *salivales* lacessere demùm cæpit. Quare consilio cum Medico ordinario inito, statuimus spiritus languidos *Vesicatoriis* stimulandos esse, eorúmque vires erigendas, atque motus effrænatos compescendos *Alexipharmacis* & *Opiatis* simul junctis Cùm autem ægrotans monitis nostris minùs obsequens, *Vesicatoria* penitùs respueret, ægriùs scopum assecuti sumus ope remediorum internorum, in quibus eâ de causâ copiosiùs atque diutiùs exhibendis perstare necessarium erat, uti ex sequentibus constat. Julii 26. Cochlearia v. vel vj. Julap. sequent. quartâ quâque horâ agitatâ phialâ propinavimus, atque haustum paregoricum horâ somni.

proximè ad malignas accedentes.

℞. *Aqu. meliss. rut. cerasor. nigr.* an. ℥. ij. *epidem. pæon. comp.* an. ℥. j. *tinctur. croc.* ʒ. j. *pulv. è chel. cancr. comp. lap. contrayerv.* an. ϑ. ij. *syrup. de mecon.* ℥. j. ß. *M.F. Julap.*

Cùm autem indè non omninò dormiret, atque propter dolorem gutturis inflammatorium ab usu pulverum abhorreret, Julii 27. *gutt. xx. laudani liquid. Cochlear.* vj. Julap. sequent. instillatas illicò exhibendas jussimus, atque quartâ quâque horâ repetendas quousque somnus obreperet.

℞. *Aqu. flor. calendul. cinnam. hord.* an. ℥. iij. *epidem.* ℥. j. *Theriacal. stillat. diacod.* an. ℥. j. ß. atque horâ somni haustulum sequentem propinandum.

℞. *Aqu. cinnam. hord. cerasor. nigr.* an. ℥. j. *Aqu flor. paralys. diacod.* an. ʒ. vj. *laud. liquid. cydoniat. gutt. x. M.F. Haustulus.*

Insuper ad dolorem gutturis leniendum, & *maturationem* variolarum promovendam, gargarismum sequentem in fauces calidè sæpè siphone injiciendum, (hisce partibus priùs Panno Wallico ab injuriis aëris externi munitis) atque liquorem posseticum, ingredientibus mox describendis alteratum, copiosè atque frequenter bibendum curavimus.

℞. *Decoct. Ficuum* ℔. j. ß. *Mel. rosat. colat.* ℥. ij. *Diamor.* ℥. j. *M. F. Gargarismus.*

℞. *Fic. ping. incis. num. vij. lentium crassè contus.* ℥. j. *Rasur. CC. Ebor.* an. ʒ. iij. *M. &*

Coq. in ℔. *ij. liquor. Poſſetic.* Exindè aliquantiſper dormivit ; verùm neque pulſum fortiorem, neque exanthemata humore magis referta deprehendimus, quare Junii 28. reverſi *Alexipharmaca* magis generoſa cum *Opiatis* ad ſpirituum expanſionem promovendam conjungere decrevimus more ſequenti.

℞. *Theriac. Androm. pulv. è chel. cancr. comp.* an. ʒ.ß. *laud. liquid. gutt. xv. ſyrup. caryoph. q. ſ. M. F. Bolus* ſtatim ſumendus, unà cum hauſtu Julap. nuperrimè præſcript. repetendúſque denuò quartâ vel quintâ pomerid.

Julapium etiam perlatum ſequens ad libitum pitiſſandúm præſcripſimus, & uſum gargariſmi & liquoris poſſetic. repetendum.

℞. *Aqu. lact. alexiter. ceraſ. nigr. cinnam. hord.* an. ℥.iij. *pœon. comp. epidem.* an. ʒ.vj. *margar. præparat.* ʒ.j.ß. *ſacchar. alb.* ʒ.x. *M. F. Julap.*

Julii 29. reverſi animadvertimus exanthemata ubique inflammata & humore aqueo referta, ideóque præſcripſimus *Decocti albi* ℔. j. cum ϑ.ſ. *laudan. liquid. cydoniat.* commiſcendum, ut ex hoc liquore copioſiùs epoto ſomnus, cui jam ſatis patiens indulgebat, perſeveraret, & Julapio perlato repetito ſpiritus, fovendos curavimus.

Julii 30. cùm ægrotantem iterùm vigiliis fatigatum inveniremus, duplam *Laudani* quantitatem *Decocto albo* inſtillavimus, atque Julapium perlatum de novo præſcripſimus : Julii autem 31. cùm in hoc temperato regimine arteriæ debiliùs ſeſe vibrarent, atque maturatio Variolarum (quæ jam quinto maturationis die aquâ, non pure implebantur) nimis tardè progrederetur, ad uſum *Alexipharmacorum* rurſùs confugere neceſſarium duximus, ideóque hauſtum ſequentem ſtatim ſumendum, itidémque horâ ſomni repetendum juſſimus.

℞. *Aqu. flor. calendul. Cardu.* an. ℥.j. *pœon. comp. & epidem.* an. ʒ.ij. *Theriac. Androm. pulv. è chel. cancr. comp.* an. ϑ.ſ. *laud. liquid. gutt. x. ſyrup. caryoph.* ʒ. ij. *M. F. Hauſtus.* Cochlear. etiam *iv.* vel *v.* Julap. ſequent. ad libitum pitiſſanda conceſſimus.

℞. *Aqu. meliſſ. ceraſ. nigr. cinnam. hord.* an. ℥. iij. *epidem. pœon. comp. ſyrup. caryoph.* an. ℥. j. *confect. alcherm. ſ. moſch.* ʒ. ij. *ſyrup. è Rub. Idæ.* ℥. ij. *M. F. Julap.* Perſtabat etiam in uſu gargariſmi, Julapii perlati & *decocti albi*, cui ℥.ij. *Aq. cinnam. hordeat.* additæ fuerunt.

Auguſti primo, exanthemata ubique matureſcere & flaveſcere incipiunt ; nihilominùs ad vires adhùc ſuſtentandas *Bolum Alexipharmacum* ſequentem unà cum hauſtu paregorico mane exhibendum & veſperi repetendum duximus.

℞. *Theriac. Androm. pulv. è chel. cancr. comp.* an. ʒ. ß. *ſyrup. caryoph. q. ſ. M. F. Bolus.*

℞. *Aqu. flor. paralyſ. cinnam. hord.* an. ℥. j. ß. *Theriacal. ſtillat. diacod.* an. ℥.ß. *laudan. liquid. cydoniat. gutt. xij. M. F. Hauſtus.*

Auguſti ſecundo, cùm jam exanthemata ubique incruſtata, exareſcere, atque in facie indurari cœperint, bis térve in die *linimentum* ſequens plumâ faciei illinendum juſſimus, atque *Bolum* antè præſcriptum cum hauſtu paregorico horâ ſomni exhibendum.

℞. *Ol. amygd. dulc. recent.* ℥.*j. sperm. cet.* ʒ.*j. M. F. liniment.*

Denique Augusti tertio cùm jam Variolæ ubique exarescentes decidere incipiebant, æquum duximus stercora quæ jam in intestinis plus quàm decem dies coacervata substitissent, enemate sequenti subducere.

℞. *Decoct. emollient.* ℥.*x. sacchar. rubr. mel. mercur.* an. ℥.*ij. ol. lini recent.* ℥.*j.* ß. *cass. extract. pro clyst.* ℥.ß. *M. F. Enema.*

Fæcibus autem in alvo congestis, atque morâ inspissatis & induratis, contorsiones horrendæ tantùm non animi deliquium inducentes, in intestinis cientur, atque enema re infectâ illicò rejicitur, quare alterum statim injiciendum paratur.

℞. *Lact. recent.* ℥. *xij. ol. chamæmel.* ℥. *iij. mel. mercur. sacchar. rubr.* an. ℥.*j. extract. cass.* ℥.*j. M. F. Enema.* Quo rejecto stercora formata & vastæ molis ægrè, & non sine multo nisu & torminibus egeruntur. Quo facto haustus sequens ad irritationem spirituum ab egestione excitatam sopiendam, horâ somni propinabatur.

℞. *Aqu. flor. paralys.* ℥. *ij. cinnam. hord.* ℥. *j. diacord.* ℥. ß. *laudan. liquid. gutt. xij. M.*

Sexto Augusti alvum pharmaco lenitivo evacuare decrevimus more sequenti.

℞. *Pil. stomach. cum Gum.* ʒ.ß. *F. pil. iv. deaurandæ*, quas sumat horâ somni, mane sequenti bibendo potionem sequentem.

℞. *Decoct. senn. Gereon.* ℥.*iv. Mannæ opt.* ℥.*j.* ß. *M. F. Potio.*

Septimo Augusti, quandoquidem oculi fuerant debilitati & levi inflammatione tentati, ℥. *viij.* sanguinis (qui admodùm mucosus erat) è cubito sinistro mane sequenti detrahendas curavimus; & quia appetitus minùs vigebat, *Decoct. amar. absque purgant.* ℥. *iv.* horis duabus ante prandium, itidémque quintâ pomeridianâ exhibenda jussimus.

Augusti octavo, quandoquidem oculi diù debilitati fuissent alvum *Calomel.* deturbandam esse decrevimus, more seq.

℞. *Calomel.* ϑ. *j. Electuar. lenitiv. conserv. ros. pallid.* an. ʒ.ß. *M. F. Bolus* horâ somni deglutiend. Mane proximo propinavimus potionem sequentem.

℞. *Decoct. amar. cum dupl. senn.* ℥. *iv. syrup. de spin. cerv.* ʒ. *vij.* Alvo autem indè non copiosè subductâ, tandem Augusti nono *Pil. stom. cum Gum.* ʒ. ß. *in pil. iij.* redact. horâ somni deglutiendas, & mane proximo pilulas sequentes præscripsimus.

℞. *Extract. Rud.* ϑ.*j. pil. fœtid.* ϑ. ß. *ol. cinnam. chym. gutt. ij. M. F. Pil. iv. deaurandæ.*

Hoc pacto juvenis egregius & Familiæ suæ unica spes, plaudentibus amicis, à Variolis hisce languidis & serò matureſcentibus liberabatur, nec febre recidivâ notabili, faciei vel extremorum intumescentiâ, vel salivatione, nec cicatricibus in facie, tussi vel quovis altero ærumnoso symptomate posteà suborto plectebatur, atque huc usque ruri firmâ & constanti valetudine utitur.

Historia XV.

Filiola Domini *Noës* habitantis ad insigne *Equi albi* in vico dicto *Fleetstreet Variola dis-*

cæteris his intra spatium unius mensis erumpentes & declinantes sine maturatione, & tandem funestâ diarrhœâ exceptis.

duos annos nata, mense Decembri 1692. ægrotabat; post triduum elapsum, Variolæ frequentes ubique in facie & artubus erumpebant, quæ penitùs intra tres vel quatuor dies sine maturatione exarescebant. A quo tempore ad duas hebdomadas valetudine incommodâ tenebatur, quâ de causâ Pharmacopola suffragantibus mulierculis pharmacum catharticum puellæ propinavit, ex tunc autem ingravescebat valetudo & accesserunt symptomata Variolarum apparatum comitari solita; atque demùm uno vel altero die elapso, Variolæ ubique in trunco corporis admodùm frequentes repullulant, atque brevi iterum subortâ diarrhœâ sine *maturatione* declinant. At indè misera puellula *veneno* hoc modo intùs cohibito, fluxu alvi immodico cum torminibus conjuncto, & hecticâ febre correpta intra unum vel alterum mensem confecta, atque ad marasmum usque redacta planè attonita jacebat, deliquiis & spasmis sæpiùs recurrentibus afflicta. Ego jam demùm accersitus, neque *Vesicatoriis*, neque ullo remediorum *alexipharmacorum*, *antispasmodicorum* & *adstringentium* apparatu mortem imminentem præcavere potui, quam post triduum vel quatriduum calamitosè transactum tandem obiit.

Historia XVI.

Variola discreta, quarum eruptionem atrox & versatilis dolor quasi rheumaticus antecedebat.

Filius unicus Domini *Hooke* Mercatoris habitantis in angiportu dicto *Magpye-Ally* propè plateam dictam *Fanchurch street* Februar. 16. 1693 currente jam duodecimo ætatis anno, intensè febricitavit: die autem decimo-septimo, dolore versatili jam in latere dolorem pleuriticum simulante, jam in artubus rheumatismi æmulo, atroci & spasmodico corripiebatur; & parentes, vehementiâ doloris commoti, me incunctanter accersebant. Quandoquidem verò ex pulsûs robore & doloribus spasmodicis conjunctis febrem deprehenderim adesse inflammatoriam, utut indicia Variolarum mox eruptarum simul adfuerint, ℥. *vij.* sanguinis illicò detrahendas jussi, atque posteà *Bolum Theriacalem* exhibendum cum hausto Julapii cordialis temperati ad libitum pitissandi. Reversus die decimo octavo inveni Variolas discretas legitimè protrusas; puerum autem placidè dormientem, atque à febre & doloribus prorsùs liberatum, ideóque solummodò Julapii sequentis *Cochlearia iv.* vel *v.* tertiâ vel quartâ quâque horâ ad vires spirituum suffulciendas, & motus eorundem regulares sustentandos propinanda jussi.

℞. *Aqu. meliss. ceras. nigr.* an. ℥. *iv. epidem. pæon. comp.* an. ℥.j. *pulv. è chel.cancr. comp. lap. contrayerv.* an. ʒ *j. syrup. de Mecon.* ℥.j.ß. *M. F. Julap.*

Variolæ ope hujus Julapii indies legitimè augentur & acuminantur usque ad diem Februar. vigesimum primum, cùm jam sine evidenti occasione (*maturatione* jam incœptâ) derepentè febris quasi inflammatoria cum pulsu celeri & forti, vigiliis, jactatione inquietâ & cæteris id genus symptomatis conjuncta revirescit, exanthematis sine salivatione vel extremorum intumescentiâ subortâ undiquaque subsidentibus. Guttulis autem aliquot *laudani liquid.* hausti Julapii additis placidè denuò dormit puer, atque indè sub vesperam exanthemata rursùs acuminata evidenter matureſcunt, facies inflammatur, atque extrema artuum, mirum in modum nullo omninò ptyalismo suborto, derepentè intumescunt, atque tandem die 23. usu Julapii adhuc continuato patiens planè ἀπυρέτος reconvalescit, nullúmque morbosum affectum

fectum post morbum passus est præter levem oculorum taraxin, quæ facilè collyrio ex *Aqu. plantag. troch alb. Rhas. ſ. Opio* & *ſacchar. cryſtal. alb.* subtiliſſ. pulverisat. sæpiùs instillato sanabatur. Ideóque die Martii tertio (restituto jam appetitu) alvum potione sequenti, itidémque die septimo & undecimo subducendam jussi.

℞. *Decoct. ſennæ Gereon.* ℥.ij. ß. *ſyrup. è ſpin. cerv.* ℥.ß. *M. F. Potio.*

Historia XVII.

Variola discreta sub initium maturationis depressa & vigiliis ac deliriis per bidui spatium comitata.

Domina *Upton* habitans in vico dicto *Lothbury* virgo gracilis & melancholica, mense Decembri 1693. currente jam anno ætatis vicesimo, *fermento Variolos tentata* febricitavit, & apparatum morbi sine quovis vehementi symptomate transegit, tertio die Variolæ erumpunt legitimæ & discretæ; secundo autem eruptionis die horrendis insomniis sine causâ quâvis evidenti perterrita, biduo sequente, nimirùm ad secundum usque *maturationis* diem, depressis ubique & subsidentibus exanthematis, vigilavit perpetuò & deliravit, accessit pulsus quadantenùs celer, debilis & tremulus. Ego tunc primùm accersitus, *Julapium noſtrum Paregoricum cum ſpeciebus* parandum curavi, atque ejus Cochl. *v.* vel *vj.* tertiâ quâque horâ (agitatâ phialâ) ministranda atque horum haustulorum primo, atque etiam nocturno *laudan. liquid. Helmont. gutt. xv.* instillanda; liquorem etiam possetticum nostro modo alteratum copiosè & calidè propinandum jussi. Quid fit? post primam *laudani* dosin benè dormit & ad se redit ægra, exanthemata protinùs acuminata turgescunt, atque sine ptyalismo vel quovis altero molesto symptomate sensim matureſcunt, atque continuato Julapii usu intra biduum in tubercula concrescunt more Variolarum regularium. Deindè appetitu restituto post purgationem peractam sine quovis morboso affectu brevi perfectè revalescebat.

Historia XVIII.

Variola discreta cum fluxu menſtruo & gravibus animi pathematis conjuncta, remediis Alexipharmacis non opportunè exhibitis, funeſta.

Domina *Terry* habitans in vico dicto *Old Baily*, non ità pridem maritata, sub finem mensis Maii 1693. febre, & symptomatis apparatum Variolarum comitari solitis correpta, sub finem tertii diei Variolarum *Discretarum* eruptione tentata fuit: Menses autem jam extra solitum tempus fluere incipientes, atque pathemata animi graviora spiritus adeò deprimerant, ut quinto die à maturatione incœptâ (quo ego primùm accersebar) exanthemata ubique in centro subsiderent, & sero lympido semiplena nullatenùs purè concocto turgerent; accessit pulsus debilis, celer & tremulus, linguæ ariditas, mentis vacillatio, vigiliæ pertinaces non obstantibus *Optatis* liberali manu à Pharmacopolâ ministratis, & frequenter repetitis, quippè nè granum quidem *Alexipharmacorum* ad vires spirituum suffulciendas, atque ad eorundem obrutorum expansionem promovendam hactenùs exhibitum fuerat. Ego die septimo Junii advocatus, usu *Vesicatoriorum* frequentium & *Alexipharmacorum* cum *Optatis* conjunctorum incassùm, quippè nimis serò, spiritus penè extinctos erigere, atque fatum præproperum averruncare moliebar: Fœmina enim intra spatium 24. horarum, nempè octavo Junii, vigiliis, deliriis & spasmis planè confecta fatis cedebat. Adeò sine fructu est Medela efficaciſſima, si modò nimis serò adhibeatur: quod in vituperium remediorum

& methodi usu probatæ verti non debet : Est enim ubi quivis leviſſimus morbus neglectus, funeſtus evadat, & vim omnium remediorum eludat.

Hiſtoria XIX.

Variola media propè ad malignas accedentes.

Puer duodecim annos natus habitans in domo Domini *Shepherd* Zythepsæ in *Horſee-dovvns*, decimo die Septembris anno 1692. atroci lumbagine correptus decubuit. Calor mitis & blandus erat, ægritudo & vomitio ferè nulla; ſpiritus enim à ſpaſmodico lumborum dolore diù fatigati & labefactati, haud pares certamini ineundo, à munere ſuo planè defecêrunt : Exanthemata indè, utut *diſcreta*, parva admodùm, frequentia & livida ubique confertìm ſub initium diei tertii erumpunt. Puer autem ad tertium diem *eruptionis* (quo ego ad eum inviſendum accerſor) perpetìm deliru, & inſomnis jacebat : acceſſit pulſus adeò celer & debilis, ut pueri vitam planè deſperarem, utcunque ſpirituum ſemimortuorum expanſionem ſtimulo *Veſicatoriorum* ad nucham & carpos internos applicatorum promovere ſategi, atque eorum vires erigere & motus effrænatos compeſcere *Bolo* ſequenti *Alexipharmaco* & *Opiato* ſextâ quâque horâ repetito.

℞. *Theriac. Androm.* ℈.j. *pulv.è chel.cancr.comp.lap.contrayerv. ſerpentar. Virgin.* an. *gr. vij. laud.liquid.gut.x.ſyr.caryoph.q.ſ.* M. F. *Bolus.*

Julapium Cordiale inſuper poſt unumquemque Bolum ad libitum pitiſſandum præſcripſi, & liquorem poſſeticum ficubus & lentibus alteratum copiosè exhibendum juſſi. A tertio Bolo exhibito demùm dormivit, exanthemata indè evidenter inflammata matureſcere cœperunt, febris miteſcere, pulſus robuſtè & rhythmicè vibrari ; ideóque die proximo ut in præſcriptis perſtet jubeo, & inſuper ut *laudani liquid. gut. x.* in hauſtulo Julapii exhibeantur in intervallis inter Bolorum uſum, quouſque placidè dormiat : Quid fit ? poſt primam doſin *laudani* placidè dormit, ſalivam copiosè egerit, caput & facies derepentè intumeſcunt, arteriæ fortiter & æqualiter vibrantur, febris prorsùs exulat. Variolæ tamen artus obſidentes ubique in centro adhùc deprimebantur, & dolor unà cum tumore fauces adeò tentabat, ut ægrè admodùm patiens deglutitionis munere fungeretur : Ideóque fauces externè *Panno Wallico* muniendas, atque gargariſmum è *Decocto ficuum* cum *Melle Roſat.* & *diamor.* ſæpiùs ſiphone faucibus injiciendum curavi, atque uſum Bolorum non eſſe intermittendum. Die proximo, nempè morbi octavo, ptyaliſmo adhuc vigente, artus intumeſcunt, atque exanthemata eos obſidentia ubique maturata purè laudabili turgere incipiunt, atque hoc pacto ſine febre recidivâ brevi revaluit puer, ab orci faucibus Arte Medicâ planè liberatus.

Hiſtoria XX.

Variola media propè ad benignas accedentes.

Edvardus Helms adoleſcens 16. annos natus, in Matris ſuæ ædibus in vico dicto *Büsh-lane* habitans, Julii 29. 1693. prægrandi capitis dolore, ægritudine ventriculi & alvi aſtrictione correptus febricitavit : Per triduum apparatûs nullum omninò pharmacum exhibebatur, Venæſectio ab atroci capitis dolore indicata forſan cum ægrotantis damno omiſſa fuit ; ſub finem tertii diei exanthemata ſeſe ubique in conſpectum dedêrunt : præ timore verò quo æger ubi primùm intellexerat ſeſe Variolis infectum, perculſus erat, ſubortâ jam perpetuâ cordis palpitatione, derepentè ſeſe ſubduxêrunt ; mane autem

sequenti, Naturâ certamen recèns instaurante, rursùs ubique exanthemata inter deliria & vigilias efflorescunt; nihil autem omninò præter *Bolum Theriacalem* & *Julapium perlatum* à Pharmacopolâ qui ægrum tunc temporis tractabat, ministrabatur.

Augusti quarto, die scilicet eruptionis tertio, ego ad ægrotantem vigiliis & delirio lacessitum & penè confectum (exanthematis jam ubique depressis, at frequentibus admodùm & penè cohærentibus) advocatus sum. Febris aderat vehemens, cum pulsu celeri & debili, atque palpitatione cordis ferè perpetuâ conjuncta; quâ de causâ spiritus *Alexipharmacis* erigere, atque motus eorum inordinatos *Opiatis* compescere sategi, more sequenti.

℞. *Theriac. Androm. gr.xxv. pulv. è chel. cancr. comp. lap. contrayerv.* an. *gr. xij. audan. liquid. Helmont. gut.xij. syrup. de mecon. q. s. M. F. Bolus*, quem sumat æger quamprimùm solut. in *cochleari Julapii* sequentis superbibendo ejusdem *cochlearia iij.* vel *iv.* repetátque denuo horâ somni.

℞. *Aqu. meliss. cerasor. nigr.* an. ℥*.iij. epidem. pæon. comp.* an. ℥*.j. pulv. è chel. cancr. comp. lap. contrayerv.* an. ℈*.ij. syrup. de mecon.* ℥*.j.* ß. *M. F. Julap. de quo capiat* cochlearia *iv.* vel *v.* agitatâ phiala, *tertiâ vel quartâ quâque horâ.* Ut liquorem posseticum ficubus, lentibus, &c. alteratum & tepefactum copiosè biberet insuper imperavi.

Die proximo, Augusti nempè quinto, benè dormivit, atque cessante palpitatione, ad se rediit planè ἀπυρέτος, ideóque licèt unam vel alteram petechiam in pectore efflorescentem deprehenderem, eventum faustum expectans, *Vesicatoriis* cruciandum adolescentem non duxi; verùm usum Julapii continuandum, & Bolum statim, itidémque horâ somni & mane sequenti repetendum.

Augusti sexto, exanthemata jam demùm serò licèt, influxu spirituum expansorum vegeto inflammata in facie, quæ jam mirum in modum intumuit, matureścere cœpêrunt, in trunco autem & artubus, tubercula, utut margine rubro cincta, adhuc deprimebantur. Guttur à nisu Naturæ inani per ductus salivales *Venenum* protrudere molientis inflammabatur; ptyalismo autem nullo superveniente, lingua ob vicinam inflammationem & Variolas quibus copiosè obsessa erat, arida & scabra reddebatur, sine aliquo alio febris præsentis symptomate conjuncto: quocirca gargarismum sequentem calidum siphone faucibus sæpiùs injiciendum jussi, usum Julapii Paregorici continuandum, & Bolum horâ somni repetendum.

℞. *Decoct. ficuum* ℔*.j.* ß. *mell. rosat. colat. diamor.* an. ℥*.j. M. F. Gargarism.*

Augusti septimo benè dormivit, & exanthemata in trunco versùs maturitatem aliquantulùm progrediebantur, usu *Julapii Paregorici*, & *Bolorum Alexipharmacorum* mane & vesperi adhuc continuato. Augusti octavo, utut usu præscriptorum continuato somnus protractus esset atque exanthemata ubique pure turgere inciperent, ex celeritate autem pulsûs & linguæ ariditate febrem aliquantulùm recruduisse deprehendi, ideóque *Bolum Alexipharmacum* sub vesperam exhibendum, & mane proximo repetendum jussi, & usum *Julapii Paregorici* & *Gargarismi* non intermittendum. Augusti nono, ptyalismo demùm superveniente, atque extremis artuum ex universali & æquali Va-

riolarum maturatione intumescentibus æger bene dormit, & ἀπυρίδὸς jacet, de dolore exanthematum inflammatorio duntaxat conquestus; ideóque Bolum solummodò horâ somni repetendum duxi, atque usum reliquorum continuandum. Augusti decimo, morbi scilicet duodecimo, postquam alvum per triduum præcedens semel in die spontè dejecisset, bonis avibus æger, & exanthemata ubique in pectore & artubus pure concocto turgerent atque flavescerent sine febre præsente, *Julapium Paregoricum* mane & vesperi durante morbi declinatione usurpandum imperavi, & *cochleare unum* Mucilaginis sequentis super linguam imponendum, ad illius scabritiem à Variolis ortam emolliendam & detergendam.

℞. *Mucilag. sem. cydon. Aq. plantag. extract.* ℥.vj. *syrup. de rub. idæ.* ℥.ij. *M.*

Exanthemata autem uti maturationem perfectam non ante duodecimum morbi diem assecuta sunt; ità quamvis pure concrescente in tubercula more Variolarum benignarum mutata sunt; vix autem incrustata & scabie obducta penitùs erant ante diem Augusti 13. morbi autem decimo quinto, tandem 17. Augusti (appetitu jam & temperie integrè restitutis) fæces morbi & alvum deturbandas potione sequenti mane proximo exhibendâ, atque quarto quoque die repetendâ jussi.

℞. *Decoct. senn. Gereon.* ℥.iij. *Mannæ selectiss.* ℥.j.ß. *M. F. Potio.* Atque hoc pacto ægrotans præter spem adstantium liberatus reconvaluit, nec quivis morbosus affectus posteà subortus est.

Historia XXI.

Variola media propè ad malignas accedentes.

Dominus *Northcott* vir ingenio acerrimo, studio Medicinæ operam dans, post exercitia vehementiora præcedenti die admodùm fervido diutiùs protracta, 7. Junii anno 1693. algore & horrore derepentè correptus, deindè calore febrili, capitis dolore, nauseâ, cæterisque symptomatis variolarum apparatum vulgò comitantibus laborans decumbebat. Die proximo, scilicet Junii 8. febrem nullatenùs Varioloſam esse suspicatus, ad symptomata allevanda Chirurgo accersito venam sibi in brachio tundendam, atque sanguinis ℥.x. vel *xij.* detrahendas curavit; hoc forsan perperàm, quia nullum symptoma præter modum urgebat: Cùm autem nihil indè levaminis percepisset, Junii 9. Collegam nostrum Cl. D. D. *Goodall* accersebat, qui ad efferveſcentiam sanguinis moderandam, sordes oris detergendas, somnum conciliandum, vires spirituum erigendas atque efferatos eorum motus compescendos, cæteráque symptomata tollenda præscripsit sequentia.

℞. *Aqu. cichor. cardu.* an. ℥.j.ß. *salis absynth.* ʒ.ß. *spir. vitriol. gutt. xx. M. F. Hausus,* quem cap. secundâ pom. & sudoribus indulgeat.

℞. *Aqu. hord. optimè depurat.* ℔ j. *syrup. viol. è succo citr. lujul.* an. ℥.j. *M. F. Julap. de quo bibat ad libitum, urgente siti.*

℞. *Pulv. è chel. cancr. comp.* ʒ.j. *sal. prunel.* CC. *volat. optimè rectificat.* an. *gr.* vj. *laudan. Lond. gr.* j. *confect. Alcherm. s. odorat. q. s. M. F. Bolus quem deglutiat octavâ vespertinâ superbibendo haustum liquoris posseticí Salviâ alteratt.*

℞. *Aqu. hord. optimè depurat.* ℥.iv. *spir. vitriol. gut. xv. syrup. è mor.* ℥.j. *M. F. Gargarism.*

℞. *Mucil. semin. cydon. extract.* ℥.*vj. syr. è rub. idæ.* ℥.*j.* ß. *M. F. Mucilago, super linguam sapiùs tenenda.*

Applicetur *Vesicatoriorum* ad nucham quamprimùm, vel saltem sub vesperam. A primo morbi insultu una vel altera Variola prænuncia cæteris major in manu se prodiderat, jam verò sub tertii diei vesperam exanthemata ubique erumpere cœpêrunt admodùm *discreta*; ægrotans autem inquietus & vigil totâ nocte deliravit. Junii 10. *Decoctum album* præscriptum erat ad sitim sedandam, pulvis etiam sequens è cochleari uno Julap. sequent. statim exhibebatur, propinatis subindè ejusdem cochlearia *ij*.

℞. *Pulv. è chel. cancr. comp.* ℈.*j. sacchar. perlat.* ℈.ß. *M. F. Pulvis.*

℞. *Aqu. lact. meliss.* an. ℥.*iij. epidem. cinnam. hord.* an. ℥.*j. margar. præpar.* ʒ. *j. sacchar. alb.* ʒ.*iij. M. F. Julap.*

Cùm autem vigiliæ & delirium adhuc urgerent, sub vesperam *Haustus* sequens *Paregoricus* ministrabatur, atque alter ejusmodi parabatur mediâ nocte propinandus, modò æger somnum non caperet.

℞. *Aqu. lac.* ℥.*ij. epidem. cinnam. hord.* an. ʒ.*iij. laudan. liquid. gut. xij. syrup. de mecon.* ℥.*j. four. vitriol. gut. vj. M. F. Haustus.*

Hausto hoc propinato aliquantulùm dormire cœpit, minùs delirabat, neque multùm febricitabat; exanthemata autem numero indies aucta jam demum Junii undecimo (quo die ego consultandi gratiâ accersebar) ferè cohærebant, ubique autem depressa erant & semimortua, pulsus insuper languebat, atque somnus (spiritibus adhuc *veneno* irretitis & indè in motus inordinatos adactis) usu *Opiatorum* non facilè ægrotanti conciliabatur: undè rectè conjecimus morbum post crisin imperfectè peractam, mediam naturam sortitam esse, atque febrem subindè postliminiò instanti maturatione redituram, nisi spiritus *Alexipharmacis* cum *Opiatis* conjunctis & copiosè exhibitis demùm expansi, *venenum* jam saltem ultimo *eruptionis* die fortiter propulsare valerent, & tumultus eorum componerentur. Ideóque postquàm liberum ei fuit sese ab uno latere lecti in alterum volvendo immodicos sudores quibus jam ubique scatebat, compescere, *cochlearia v.* vel *vj.* Julapii sequentis, agitatâ phialâ, quartâ quâque horâ propinavimus.

℞. *Aqu. cerasi. nigr. meliss. cinnam. hord.* an. ℥. *iij. epidem. pæon. comp.* an. ʒ.*vj. lap. Goæ, pulv. è chel. cancr. comp.* an. ℈.*ij. syrup. de mecon.* ℥.*j.* ß. *M. F. Julap.*

Haustum insuper paregoricum nocte præcedenti præscriptum illicò exhibendum jussimus; & Haustum sequentem horâ somni ministrandum & mediâ nocte, atque crastinâ aurorâ, si modò vigiliæ id postulaverint, repetendum.

℞. *Aqu. lac. flor. paralys.* an. ℥ *j.* ß. *epidem.* ʒ.*iij. succ. lim. semicochleare, laud. liq. Sydenh. gut. xij. syrup. de mecon.* ʒ.*vj.* Usus Julapii perlati & decocti albi non intermittebatur. Non obstante autem *Opiatorum* copiâ ægrè admodùm somnum capiebat, aliquantulùm etiam delirabat, exanthemata ubique in apicibus depressa albescere incipiebant. Reversi Junii 12. primo verò maturationis mane, usu *Opiatorum* assiduo motus spirituum vacillantium inordinatos compescere adhuc moliebamur, more sequenti.

℞. *Aqu. lac. cerasi. nigr.* an. ℥.*j.* ß. *pæon. comp. epidem.* an. ʒ.*ij. laudan. liquid. Sydenh.*

gut. xv. syrup. de mecon. ℥.j. *M. F. Hauſtus illicò exhibendus, & poſt quatuor horas repetendus*, niſi ſomnus obrepat; Julapium Paregoricum adhuc quartâ quâque horâ repetendum, & Julapium Perlatum pro re natâ miniſtrandum juſſimus, & liquorem poſſeticum *Ficubus & Cicer. rubr.* alteratum in locum *decocti albi* ſubſtituimus. Fruſtrà autem in tanto ſpirituum languore *Opiatis* & *Alexipharmacis* minoribus ſcopum attingere contendimus: ſub veſperam enim reverſi, ægrotantem invenimus vigilem, inquietum & delirum; adeò enim ſpiritus *veneno* irretiti, *Opiatis* opprimebantur, ut non tantùm de preſſu cerebri gravativo, ſed etiam de ſpirituum defectu & ſummo languore conquereretur, ac ſi illicò animam efflaturus foret; quocirca Julapio *cum ſpeciebus*, & *Opiatorum* uſu non omiſſo, ad *Alexipharmaca* ſequentia *majora* & *Veſicatoria* confugimus.

℞. *Theriac. Androm.* ʒ. ß. *pulv. è chel. cancr. comp. lap. contrayerv. rad. ſerpentar. Virgin.* an. ℈. ß. *caſtor. gr. vj. laudan. Lond. gr.ij. M. F. Bolus ſtatim exhibendus cum hauſtu Julapii perlati, repetendúſque quartâ quâque horâ ſi vigiliæ urgeant.*

Unciam etiam unam *Aq. epidem.* Julapio perlato addidimus, atque *Veſicatoria* duo ampla & acria ad interna brachia ſupra pulſus applicanda juſſimus. Mediâ autem nocte, incipiente jam ſecundo *maturationis* die, æger algore correptus ad horæ dimidium deliquium paſſus eſt; mane autem ſequenti, Junii ſcilicet 13. reverſi, febrem continuam, verùm neque *Petechiis*, neque aliâ quâvis notâ exitiali comitatam recèns accenſam ex ſiti, oris ariditate & pulsûs celeritate deprehendimus: ſpiritibus autem hoc pacto quadantenùs expanſis, ægrotans jam demùm placidè dormiebat atque delirare deſinebat, exanthemata jam *maturationem* aliqualem aſſequi incipiunt, facies quadantenùs intumeſcit, & ptyaliſmus, exulante jam gutturis dolore, ſupervenit, ideóque Bolum Alexipharmacum abſque *laudano* ſtatim exhibuimus, & cum *laudano* mediâ nocte miniſtrandum juſſimus, modò vigiliæ reverterentur; ad ptyaliſmum etiam promovendum, Gargariſmum ſequentem tepidè faucibus ſiphone ſæpiùs injiciendum curavimus, atque uſum liquoris poſſetici ante præſcripti, Julapii Perlati, & Julapii Paregorici cum ſpeciebus repetendum.

℞. *Decoct. ficuum* ℔.ij. *mell. roſat. colat. diamor.* an. ℥.j. *M. F. Gargariſm.*

Per biduum jam, ſcilicet decimo-quarto, & decimo-quinto Junii res ægrotantis ferè in eodem ſtatu manent, febris adeſt mitis, verùm continua, ptyaliſmus levis protenditur, facies & extrema artuum quadantenùs incraſſantur, non verò in tumorem altum attolluntur, utcunque durante hâc levi Naturæ velitatione, parcior *Opiatorum* uſus vigilias & dilirium arcebat; ideóque uſu *Julapii Paregorici cum ſpeciebus* quartâ quâque horâ miniſtrati jam contenti, *Bolum Theriacalem* abſque *laudano* ter in die miniſtrandum parari imperavimus, verùm cum *laudano*, modò fortè vigiliæ reverterentur. Sub finem autem diei decimi quinti viribus jam in *Veneno* propulſando Naturam quadantenùs deficientibus, (cujus rei voluntaria oculorum apertio, & tumor faucium diminutus primum ſignum dedit) æger ad vigilias & delirium magis proclivis erat; undè conjecimus morbum præproperè ante *maturationem* Variolarum completam, ultimum ſuum *Declinationis* ſtadium iniiſſe: ideóque

Bolum Theriacalem cum *laudano* horâ decimâ miniſtrandum juſſimus, & poſt quatuor horas elapſas repetendum, modò vigiliæ vel deliria augerentur, ſextâ autem matutinâ abſque *laudano*. *Veſicatoria* duo parabantur ad tibias applicanda, ſi modò vigiliæ vel delirium iſtud remedium poſtularet, Julapium Paregoricum repetebatur. Verùm Junii decimo-ſexto, utut ab *Opiatis* ægrotantis ſomni protraherentur, nihil autem indè meliùs ſe habuit; morbo enim jam evidenter funeſtè declinante, Variolæ ubique cohærentes ſcabie unâ continuatâ, eâque nigrâ obductæ, derepentè in facie incruſtantur, in trunco autem & artubus ſero limpido potiùs quàm pure maturo ſemiplenæ ubique ſubſidunt, Ptyaliſmus exulat, extrema non ut priùs incraſſantur, urina pauca & quaſi ſana redditur; Natura denique haud ampliùs per cutim, ductus ſalivales vel extremas partes *Venenum* ſuperſtes protrudere potis, prorsùs triumphata ſuccumbit: æger poſt dejectionem liquidam & copioſam mox vigilat & delirat, pulſus celer, inordinatus & languidus indicia fati appropinquantis haud obſcura exhibet; ideóque nobis viſum eſt, applicatione *Veſicatoriorum* præcedenti nocte perperàm omiſſorum, atque diligenti & ſæpiùs repetito *Alexipharmacorum* & *Opiatorum* uſu, ſpiritus expandere, & effrænatos eorum motus compeſcere pro virili moliri, atque ope *Cinerum Buſonum* lympham venenatam per cataractas renum deturbare; quo nomine *Veſicatoria* duo ampla & acria ad internas tibias ſtatìm applicantur, atque *Bolus Theriacalis* cum *ſerpentar. Virgin.* ℈.*j. laudan. Lond. gr.ij.* & *Ciner. Buſon.* ℈.*j.* illicò exhibetur, quartâ vel quintâ quâque horâ repetendus cum vel ſine *laudano* pro ratione dejectionum, delirii & vigiliarum. Inſuper liq. Poſſetic. cum *Vino Canar.* & ℔.*ij. decoct. albi* cum *Vin. Canarin.* ℥.*ij.* & *ſacch. albiſſ.* ℥.*j.* pro potu ordinario parantur; & *Vinum Canarinum* meracum cum vel ſine *Spirit. CC.* in deliquiis vel magno quovis languore conceditur Mandatis hiſce noſtris ſtrenuè executis benè dormit æger, atque rursùs mente integrâ fruitur, alvo etiam adſtrictâ urinæ quantitatem triplo majorem quàm priùs reddit, ideóque die decimo ſeptimo *Bolum theriacalem* cum *Ciner. Buſon.* & *laudan. Lond. gr.ij.* rursùs exhibuimus; febris enim (ut ex pulſu patebat) adhuc aderat, veſperi *Bolum* ſine *laudano* repetebamus, & alterum cum *laudano* in promptu eſſe mediâ nocte exhibendum, ſi vigiliæ urgerent, vel alvus iterùm flueret, curavimus. Mentis adhuc compos benè dormit, & urinam copioſè reddere pergit: quandoquidem verò adhuc febricitaret, atque indè ſomnum minùs placidè caperet, die decimo octavo *Bolum Theriacalem* cum *ſerpentar. Virgin. Ciner. Buſon.* & *laudano* rursùs ſtatìm exhibendum duximus, repetendúmque horâ ſomni, & (niſi intereà benè dormiret) mediâ nocte; abſque *laudano* verò aurorâ proximâ; iſto die, morbi ſcilicet undecimo, *declinationis* verò tertio vel quarto, poſt dejectionem alvi moderatam, pulſus, lingua & temperies patientis benè ſe habebant, febris exulabat, exanthemata in trunco & artubus, quamvis cruda, depreſſa & ſero minùs cocto ſemiplena ſensìm declinabant, ideóque ſolummodò *Julapium Paregoricum cum ſpeciebus* quartâ quâque horâ repetendum juſſimus, atque *Bolum* cum *Ciner. Buſon.* & *laudan.* exhibendum (hucuſque enim urina fluebat copioſè) modò vigiliæ vel fluxus alvi reverterentur. Die viceſimo (Collegâ Cl. in rus vocato) cùm animadverterem patientem planè

reconvalescentem, nisi quod nares & trachæa glutinoso phlegmate & scabie molestè obturarentur, præter usum Julapii Paregorici repetendum, apozematis sequentis *Cochlearia xij.* tepidè sextâ quâque horâ propinanda jussi.

℞. *Decoct. pector. depurat.* ℔.j. *Tinctur. croc. syrup. è 5. Rad.* an. ℥.j. *M. F. Apozema.*

Et ad nares deobstruendas, mixturam sequentem, tepidam naribus leniter siphone injiciendam, undè sordibus glutinoso & viscido humore implicatis excitatâ sternutatione detersis, vir ingeniosissimus, me adstante, à molesto symptomate derepentè liberabatur.

℞. *Decoct. pectoral.* ℥.iv. *mell. ros. ol. Amygd. dulc.* an. ℥.ß. *M.*

Atque cùm jam res patientis erant in vado, id pensi quod supererat expertissimo & sagacissimo Collegæ jam è rure reverso absolvendum reliqui. Vir Cl. Junii vigesimo nono sanguinis ℥.ix. è brachio detrahendas jussit, atque die proximo potionem sequentem alto mane propinavit.

℞. *Tamarind.* ℥.ß. *fol. senn.* ʒ.ij. *Rhab. incis.* ʒ.j.ß. *Coq. in Aq. f. q.s. ad* ℥.iij.ß. *Sub finem coctionis addendo cremor. tartar.* ʒ.j. *In colaturâ dissolv. Mannæ selectiss.* ʒ. vj. *syrup. ros. solut.* ℥.ß. *è spin. cerv.* ʒ.ij. *M. F. Potio.* Quæ repetebatur Julii tertio, & peractâ purgatione, haustus paregoricus sequens propinabatur.

℞. *Aqu. Lactis* ℥.ij. *cinam. hord. epidem.* an. ℥.ß. *laudan. liquid. gut. xij. syrup. de mecon.* ℥.ß. *confect. de Hyacinth.* ℈.j. *M.*

Die Junii sexto alvus subducebatur pilulis sequentibus post primum somnum deglutitis.

℞. *Mass. pil. cocciar. maj.* ℈. ij. *Tartar. Vitriolat. gr. iij. ol. Juniper. Chym. gutt. ij. M. F. Pil. v. deaurand.*

Die Julii nono pilulæ prædictis, additis *diagrid. gr. iij.* repetebantur primo manè, & horâ somni propinabatur haustus paregoricus antè descriptus.

Hoc pacto Vir ingeniosissimus & (si mihi vaticinari fas sit) futurus olim nostræ Facultatis decus & ornamentum, ex orci faucibus ereptus demùm reconvalescebat, nec ærumnosum aliquem affectum deindè passus est; tantùm appetitus non statim integrè restitutus est, nocturnis sudoribus madebat, atque facies furfuraceâ scabie indies renascente quadantenùs deformabatur: quo nomine cùm post hebdomadas aliquot grato animo me invisit, suasi ut *Corticis Peruviani* ʒ.j. quamprimùm devoraret, ad reliquias *venenati fermenti* adhuc intùs cohibitas (horum malorum proculdubio causam) delendas, quas tamen nullus dubitabam Naturam viribus propriis instructam tractu temporis longiori edomituram. An monitis nostris hâc in re morem gessit, mihi non constat: ex literis verò ab illo non ità pridem scriptis, intelligo eum perfectâ valetudine uti.

Historia XXII.

Variola cohærentes & malignæ.

Joannes Jorden Servus Domini *Tod* Pharmacopolæ habitantis in vico dicto *Ave-Mary-Lane* adolescens sexdecim annos natus, die Sabbati Julii 23. post citam & diutinam obambulationem tempestate præfervidâ, dolore capitis immani & spasmis lumborum excruciantibus correptus, sine algore, horrore vel febre evidenti, decubuit, spiritibus vehementi dolore multùm diúque attritis, (in cujus allevationem *Venæsectio* illicò, me judice, celebranda, atque indè

Opiata

piata & *Alexipharmaca* miniſtranda erant, quæ in hoc caſu perperàm omittebantur) die proximo Variolæ admodùm frequentes & parvæ erumpere cœpêrunt. Ego die vigeſimo-ſexto accerſitus deprehendi febrem continuam, pulſum debilem & celerem, temperiem verò ob ſpirituum languorem mitem, acceſſerunt vigiliæ pertinaces, jactatio inquieta, dolor capitis vehemens & gravativus, Exanthemata ubique liveſcebant & languebant, & cum petechiis hìc illìc ſparſis conjungebantur. Igitur *Veſicatorium* ſtatim ad nucham applicandum juſſi, atque bolum ſequentem illicò exhibendum, repetendúmque veſperi cum vel ſine *laudano* pro ratione vigiliarum :

℞. *Theriac. Androm. pulv. è chel. cancr. comp. lap. contrayerv. ſerpentar. Virg.* an. *gr.vij. laudan. Lond. ſyrup. caryoph. q. ſ. M. F. Bolus.*

Julapium etiam *Paregoricum cum ſpeciebus* ſæpiùs propinatum eſt.

Die vigeſimo-ſeptimo utut uſu *Opiatorum* æger aliquantiſper ſopitus fuerat, tamen dolore capitis vehementi adhuc laborabat, Exanthemata ubique depreſſa penè cohærebant, atque Petechiæ numero & magnitudine augebantur, atque indè *Bolum* cum *laudano* & *Serpentar. Virg.* ſextâ quâque horâ repetendum, atque *Veſicatoria* etiam ad carpos applicanda duxi, atque *Vinum Canarinum* frequenter propinandum.

Die vigeſimo octavo Exanthemata præter ſpem adſtantium, ceſſante jam febre & capitis dolore, atque ſubortâ *ſalivatione*, ubique quadantenùs acuminata matureſcere incipiunt, petechiæ evaneſcunt, æger quietè dormit, ſpes affulget, ideóque bolorum uſum ſextâ quâque horâ adhuc repetendum imperavi, atque liquorem noſtrum *Ficubus*, &c. alteratum pro potu ordinario uſurpandum.

Die vigeſimo-nono Naturâ per ductus ſalivales hoſtẽ haud ampliùs propellere valente, ptyaliſmus derepentè atque inopinatò ſubſiſtit; æger autem non obſtante pulsùs debilitate & oppreſſione adhuc ἀπυρέτος, mente integrâ fruitur, & benè dormit, extremæ autem partes nequaquam intumeſcebant, ideóque Boli ſextâ quâque horâ adhuc repetebãtur, additis unicuique Bolo *Ciner. Buſon. gr. xv.*

Die Julii trigeſimo, morbi verò ſeptimo, æger urinam reddit copioſam & benè dormit, Exanthemata in facie pure concocto turgida legitimè maturantur, in trunco autem & artubus cruda & depreſſa manent, pulſus acceleratur, & ulcuſcula à *Veſicatoriis* excitata areſcunt, ideóque *Veſicatoria* duo ampla & acria primo hoc *declinationis* momento ad tibias internas applicanda curavi, & ut perſeveraret in uſu Bolorum ſextâ quâque horâ, & *Vini Canarin.* & liquoris poſſetici medicat. mandavi.

Die trigeſimo-primo manus, (febre unum tenorem adhuc ſervante, & urinâ copioſè redditâ) intumeſcere incipiunt, atque Exanthemata in pectore & brachiis quadantenùs matureſcere, in cruribus adhuc deprimuntur, dormit verò ſatis æger & mente ſanâ fruitur, ideóque in uſu Bolorum adhuc ſextâ quâque horâ perſeverandum duco.

Auguſti primo, nono autem morbi die, Exanthemata in pectore & brachiis humore aquoſo referta ſcabie obduci incipiunt, una manus inſigniter intumeſcit, atque febris, Naturâ jam victoriam aliqualem reportante, poſt exacerbationem præcedenti nocte notabilem bonis avibus in συνοχὴν evidenter mutatur, ideóque ad expanſionem ſpirituum ſuſtentandam *Bolos Alexipharmacos*

sextâ quâque horâ adhuc repetendos jussi, atque *haustum Febrifugum* sequentem in mediis Bolorum intervallis propinandum.

℞. *Aqu. Cardu.* ℥.ij. *Epidem. syrup. caryoph.* an. ʒ.ij. *Pulv. subtiliss. Cortic. Peruv. elect.* ʒ. j. *M. F. Haustus.*

Ad Phlegma viscidum ad tonsillas adhærens educendum, *Gargarismum* sequentem siphone calidè & sæpè faucibus injiciendum curavi.

℞. *Decoct. Ficuum* lb. j. ß. *Mell. ros. colat.* ℥.j.ß. *M. F. Gargarism.*

Augusti secundo Variolæ ubique in corpore membranas pellucidas simulantes arescunt, præterquàm in facie, ubi pure magis concocto, in tubercula concrescunt, pedes verò quadantenùs adhuc intumescunt. Æger post exacerbationem febrilem nocturno tempore contingentem (urinâ adhuc copiosè redditâ) placidè dormit & minimè delirat; quocirca usum *Bolorum* & *Haustuum febrifugorum* adhuc sextâ quâque horâ repetendum duco.

Augusti tertio Exanthematis jam ubique etiam in ipsis cruribus arefactis, febrilis paroxysmus mediâ nocte vehementior recrudescit, eo autem horis matutinis declinante, æger rursùs benè dormit, atque mente integrâ fruitur, phlegma ope Gargarismi copiosè educitur; inter dormiendum tamen æger suspiriosè respirat, atque crurâ tremore convulsivo sæpiùs agitantur, ideóque *Bolos* & *Haustus febrifugos* adhuc præscribo sextâ quâque horâ repetendos: cùm autem nocte sequenti æger benè dormiret, atque nullam exacerbationem passus, quoad cætera omnia bene valeret, *Bolum* & *Haustum febrifugum* solummodò bis in die, scilicet nocte & mane, exhibendum jussi. Augusti quinto, Morbi decimo-tertio Patientem planè ἀπυρέτον inveni, eique valedixi, postquam Bolum per duas noctes sequentes sumendum, & *linimentum* ex *Oleo Amyg. dulc.* & *Sperm. Ceti* faciei illinendum, atque *Emulsionem* ad dysuriam jam subortam tollendam præscripseram. Atque hoc pacto adolescens Artis ope proculdubio sanatus reconvalescebat, & hucusque integrâ valetudine utitur.

Historia XXIII.

Variola Media diù depressa & penè cohærentes cum febre Συνεχῆ *durante maturatione conjuncta.*

Georgius Reade Juvenis robustus, servus Domini *Caresby* in vico dicto S. *Thomas Apostle*, sub finem mensis Decembris 1692. febre Variolosâ cum symptomatis usitatis conjunctâ corripiebatur. Tertio morbi die, nempè primo Januarii, Variolæ *Discretæ* erumpere cœperunt, *Veneno* verò nescio quam obcausam minùs perfectè eliminato, Exanthemata (febre adhuc perstante) indies nova suppullularunt languida ubique & sessilia, donec tandem tertio die magnâ ex parte planè cohærerent, morbo mediam indolem sortito. Tertio autem Januarii, quo primùm Variolas matures cere oportuit, deprimebantur ubique Exanthemata, & in apicibus albescebant, æger totâ nocte frequentibus deliquiis tentatus, vigil & ferociens ægrè in lecto detinebatur, & eodem modo se habuit nocte sequenti. Proximo autem mane, nempè Januarii quinto, cùm ego primùm à Domino *Marlovv* Pharmacopolâ exercitatissimo & ingeniosissimo ad Juvenem re penè desperatâ advocarer, Variolas animadverti secundo hoc *Maturationis* die sessiles ubique & semineces, pulsum debilem & quadantenùs celerem, temperiem mitem, ægrotantem insomnem, hebetem & nonnihil delirum, ideóque Bolum sequen-

tem in Cochleari Julap. sequent. solut. statim exhibendum jussi, & mediâ nocte atque aurorâ sequenti repetendum, nisi somnus interea obreperet, & cochlearia *iv.* vel *v.* ejusdem Julapii superbibenda,

℞. *Theriac. Androm. pulv. è chel. cancr. comp.* an. ʒ. ß. *laudan. liquid. Helmont. gut. xij. syrup. caryoph. q. s. M. F. Bolus.*

℞. *Aqu. meliss. rut. ceras. nigr.* an. ℥. *iij. Pæon. comp. epidem. syrup. caryoph.* an. ℥. *j.* ß. *M. F. Julap.*

Vesicatoria etiam tria ampla & acria ad nucham & carpos internos illicò applicanda imperavi, & liquorem *Possetticum* nostro modo alteratum tepidè & copiosè ministrandum. Hinc æger benè dormit, & meliùs se habet, exacerbatione autem mediâ nocte recurrente, rursùs insomnis factus per aliquot horas furit & delirat, mane verò proximo ad se redit, atque Exanthematis vigentibus & quadantenùs matureſcentibus ferè ἀπυρέτὸς dormit. Ex febre συνεχεῖ typum servanre (quod oppidò rarò in hoc morbi tempore hactenùs observâram) certior factus, sat virium spiritibus supereſſe ad vires *Corticis Peruviani* in actum ducendas, Januar. sexto Haustum sequentem illicò propinandum jussi, itidémque quartâ pomeridiana septimâ & decimâ vespertinâ, crastinâ aurorâ, & deinceps quartâ quâque horâ repetendum.

℞. *Aqu. cardu. cinam. hord.* an. ʒ. *j. Aqu. Epidem.* ʒ. *ij. Pulv. subtiliss. cortic. Peruv. elect.* ʒ. *j. syrup. caryoph.* ʒ. *ij. M. F. Haustus.*

Bolum etiam *Theriacalem* cum *laudano* horâ undecimâ noctis paulò ante expectatum paroxysmum ad vires spirituum suffulciendas, & symptomata durante exacerbatione corrigenda exhibendum curavi, atque usum *Iulapii Cordialis* repetendum.

Quandoquidem verò Variolis tardè matureſcentibus & veneno glandulas salivales demùm solicitante dolor inflammatorius in gutture suboriri jam cœperit, gargarismum ex *Decoct. Ficuum, Mel. rosat. colat. & diamor.* siphone sæpiùs in die faucibus injiciendum jussi. Nocte sequenti æger tempore exacerbationis aliquantulùm friget & horret, non tamen delirio, vel deliquio, vel evidenti febre tentatur, & placidè dormit, Ptyalismus supervenit, & manus quadantenùs intumeſcunt, & Variolæ ubique aliquantisper matureſcunt, ideóque Januar. septimo *Haustum Febrifugum* statim exhibendum repetendumque jussi quartâ pomeridianâ, septimâ vespertinâ & crastinâ aurorâ, *Bolúmque Cardiacum* rursùs ut priùs ante mediam noctem ministrandum cum haustulo Julapii & gargarismum adhùc usurpandum, & *Cochlearia iv.* vel *v.* Julapii sequentis quartâ quâque horâ propinanda, præsertim durante exacerbatione.

℞. *Aqu. meliss. rut. ceras. nigr.* an. ℥. *iij. Epidem. Pæon. comp. syrup. caryoph.* an. ℥. *j.* ß. *Pulv. è chel. cancr. comp. lap. contrayerv.* an. ʒ. *ij. M. F. Julap.*

Nocte sequente febricitat aliquantulùm æger per quatuor horas, Variolæ in facie & pectore exareſcere incipiunt, in manibus autem priùs cohærentes confluunt, sero minimè concocto semiplenæ; guttur adhuc dolet, Ptyalismus, manu utrâque insigniter intumeſcente, declinat, idéoque Januar. octavo tres *haustus Febrifugos*, quartâ scilicet pomeridianâ, septimâ vespertinâ, & mane proximo exhibendos jussi, *Bolum Cardiacum* horâ somni repetendum, Gargarismum sæpiùs usurpandum, & *Julapium cum speciebus* ut

antè exhibendum, atque ad expectorationem phlegmatis in bronchiis jam concrescentis promovendam *cochlearia x.* vel *xij.* Apozem. sequent. calidè sæpiùs propinanda.

℞. *Decoct. Pectoral. depurat.* ℔. *j.* ß. *tinctur. croc. syrup. capill. ven.* an. ℥. *j.* ß. *M. F. Apozema.*

Januar. decimo eadem, quæ præcedenti die præscripseram, repetebantur, Januar. verò undecimo, morbi verò decimo-quarto, cùm æger iterùm febricitaret, & levem quandam exacerbationem nocte præcedenti passus esset, atque dysuriâ tentatus urinam ægrè retineret, *Haustum febrifugum* illicò exhibendum & mane proximo repetendum jussi, *Bolum Cardiacum* horâ somni iterùm ministrandum, usum *Gargarismi* & *Julapii cum Speciebus* non intermittendum, atque *cochlearia x.* vel *xij.* Emulsionis sequentis tertiâ vel quartâ quâque horâ propinanda,

℞. *Sem. iv. frig. maj.* an. ʒ. *j. semin. papav. alb.* ℥. ß. *Amyg. dul. decortic.* n. *vij. Aqu. hord. depurat.* ℔. *j.* ß. *F. Emulsio.* Cui adde *Aqu. ros. rubr.* ℥. *ij. sacchar. alb.* ℥. *j.* ß.

Januar. duodecimo, Morbi decimo-quinto, Patientem planè ἀνυφλὸν, urinam copiosè sine dysuriâ reddentem & ab omni ærumnoso symptomate liberatum inveni, ideóque solummodò *gut. xv. laudan. liquid.* in Haustu *Julap. Cordial. Simplicis* duabus noctibus sequentibus horâ somni ministrandas, atque *linimentum* ex *ol. amyg. dulc. & spermate ceti* pro facie parandum curavi. Demùm Januarii vigesimo-quarto reversus, cùm patientem robustum, cibi appetentem, & nullo morboso affectu tentatum animadverterem, potionem sequentem mane proximo propinandam, & quarto quoque die repetendam jussi.

℞. *Decoct. Sennæ Gereon.* ℥. *iv. Mannæ selectiss.* ℥. *j.* ß. *M. F. Potio.* Addatur, si opus fuerit, Potioni secundæ & tertiæ *Syrup. de spin. cervin.* ℥. ß. Convalescebat indè Juvenis præter spem Pharmacopolæ & adstantium, & hùc usque firmâ valetudine utitur.

Historia XXIV.

Variola Mediæ post imperfectam, maturationem in declinatione Febre Συνεχῆ excepta.

Domina *Smith* virgo elegans habitans ad Insigne *Iridis* in vico dicto *Fetter-lane* ægrotans, 6. die mensis Augusti anno 1691. decubuit, die nono erumpebant Variolæ *distinctæ*, quæ indies usque ad duodecimum, (febre adhuc perseverante) more *Mediarum Variolarum* numero augebantur, demum frequentes & penè cohærentes, ubique verò flaccidæ & depressæ subortâ notabili salivatione sine febre maturescere cœpêrunt. Ptyalismo verò nescio quam ob causam (hactenus enim à Domino *Bradford* Pharmacopoliâ habitante in vico dicto *Old-Baily* tractabatur) ante perfectam exanthematum *maturationem* derepentè, die decimo sexto subsistente, totâ nocte sequenti vigil & delira ægra vehementem febrilem paroxysmum ad duodecim horas protensum perpessa est. Die proximo, nempè Aug. decimo-septimo, & morbi undecimo, ego primùm accersitus, ex pulsu debili & celeri febris remissionem deprehendi, exanthemata animadverti ubique depressa, lymphâ non pure concocto semiplena, ægram vigilem, deliram, non tamen ut præcedenti nocte furentem: ideóque ad spiritus erigendos, eorúmque vacillantium motus inordinatos compescendos, *Vesicatoria* duo ampla & acria ad internos car-

pos statim applicanda jussi, atque *cochlearia iv.* vel *v. Julap.* sequent. (agitatâ phialâ) quamprimùm exhibenda, & deinceps quartâ quâque horâ repetenda.

℞. *Aqu. Meliss. ceras. nigr.* an. ℥. *iv. pæon. comp. epidem.* an. ℥. *j. Pulv. è chel. cancr. comp. lap. contrayerv.* an. ʒ. ß. *syrup. de mecon.* ℥. *j.* ß. *M. F. Julap.* Atque primo ejus haustulo, & proximo mane *gut. xv. laudan. liquid.* instillent. Insuper Julapium sequens ad libitum propinandum præscripsi.

℞. *Aqu. lactis alexiter.* ℥. *viij. epidem.* ℥. *ij. syrup. caryoph.* ʒ. *x. M. F. Julap.* Hinc somnum capiebat, & mente sanâ fruebatur usque ad mediam noctem, quo tempore certamine à Naturâ recèns instaurato, paroxysmum alterum penè ad xij. horas vigil & furibunda perpessa est. Quocirca decimo-octavo Augusti dosin *laudani* in Haustu *Julap. cum speciebus* rursus statim exhibendam, itidémque mane proximo repetendam jussi, atque utrumque Julapium adhuc usurpandum ut priùs. Cùm autem nocte sequenti alteram exacerbationem cum vigiliis & delirio conjunctam non obstante *alexipharmacorum* & *Opiatorum* usu, statâ periodo jam tertiâ vice recurrentem observaveram, febrifugas *Corticis Peruviani* vires in casu hoc deplorato experiri decrevi, ideóque Haustum sequentem Aug. decimo-nono illicò propinandum jussi, repetendúmque quartâ quâque horâ extra paroxysmum,

℞. *Aqu. cardu.* ℥. *ij. Epidem. syrup. caryoph.* an. ʒ. *ij. pulv. subtiliss. cortic. Peruv. elect.* ʒ. *j. laudan. liquid. Helmont. gut. xij. M. F. Haustus.*

Durante paroxysmo perstabat ægrotans in usu Julapii cum speciebus. Augusti vigesimo post paroxysmum finitum haustum febrifugum iterùm quartâ quâque horâ ad quatuor vices repetendum imperavi, nocte sequenti nullus repullulabat paroxysmus, ingenti autem ptyalismo demum reduce, & fluxu alvi suborto, patiens planè ἀπυρέτος jacuit, atque utut debilis & languida somnum placidum capiebat & delirare desinebat, ideóque Augusti vigesimo-primo, *Decoctum album* sufferci in locum potûs ordinarii, atque *gut. xiv. laudan. liquid.* in haustu Julapii sequentis statim propinavi:

℞. *Aqu. melis. ceras. nigr.* an. ℥. *iij. cinam. hord.* ℥. *iv. Stephan.* ℥. *ij. syrup. caryoph.* ℥. *j.* ß. *M. F. Julap.* De quo bibat ad libitum, atque bolum sequentem horâ somni ministrandum curavi cum haustu *Julapii*:

℞. *Theriac. Androm. pulv. è chel. cancr. comp.* an. ʒ. ß. *syrup. caryoph. q. s. M. F. bolus.*

Cùm autem Augusti 23. patientem languore & suffocatione (alvo jam constrictâ) more hystericarum tentatam animadverterem, aliquid *venenati fermenti* adhuc superesse conjeci, quod spiritus agitando, licèt paroxysmis febrilibus stato tempore instaurandis haud par esset, saltem eos in incertas explosiones adigere posset, ideóque bolum sequentem quamprimùm deglutiendum jussi, repetendúmque deinceps sextâ quâque horâ ad tres vices, unà cum haustu Julap. sequent. ad libitum etiam pitissandi, atque *Spir. salis armoniac.* sæpiùs in languoribus olfaciendum.

℞. *Pulv. subtiliss. Cortic. Peruv. elect.* ℈. *ij. Castor. gr. iij. laud. liquid. Helmont. gut. xij. syrup. caryoph. q. s. M. F. bolus.*

℞. *Aq. rut. meliss. ceras. nigr.* an. ℥. *iij. bryon. pæon. comp. syrup. pæon. comp.* an. ℥. *j.* ß. *M. F. Julap.* Indè reconvaluit virgo, nec ullum omninò morbosum affectum passa, in rus sese contulit priusquam catharsin quamcunque præscripsissem.

Historia XXV.

Variolæ Confluentes & malignæ, demùm febre Συνεχεῖ excepta.

Dominus *Jones* cognitor, annos 26. natus, habitans in vico dicto *Shoe-lane*, sub veſperam diei 13. Februar. 1691. prægrandi capitis dolore correptus ſine quovis evidenti horrore vel algore, die decimo-quarto ægrotans licèt & crebrò vomens per totum diem obambulabat, ſub veſperam verò ſudore frigido ſæpiùs perfuſus, & lumbagine plurimùm attritus, cœpit quadantenus febricitare. Sub veſperam diei decimi-quinti Exanthemata ubique in cute derepentè efflореſcunt confluentia, vel racematim cohærentia. Die vigeſima Februarii, ſeptimo autem morbi, quo egò accerſitus ſum, ægrotans, cujus pulſus erat tunc temporis celer admodùm & debilis, temperies verò mitis, planè inſomnis jacebat & attonitus, & penè delirabat: Febris enim (*Veneno* neque per Exanthemata quæ ſecundo *maturationis* die ubique ſeſſilia exareſcebant, neque per ductus ſalivales qui obturabantur, fortiter propulſato) indolem prorſus malignam ſortiebatur, uno tenore progreſſa eſt, & mortem præ foribus adſtare denunciavit. Æger de vigiliis tantùm conquerebatur. Ideóque re adeò deſperatâ *ſpiritus*, languidos ſtimulare, motúſque eorum inordinatos compeſcere more ſequenti ſategi. Applicentur ſtatim ad nucham & carpos internos *Veſicatoria* tria ampla & acria.

℞. *Theriac. Androm. pulv. è chel. cancr. comp.* an. ʒ. ß. *laudan. liquid. Helmont. gut. xiv. ſyrup. caryoph. q. ſ. M. F. Bolus*, illicò exhibendus, repetendúſque horâ ſomni & craſtino mane, poſt ſingulos Bolos & ad libitum propinentur *cochlearia iv.* vel *v. Julap.* ſequentis.

℞. *Aqu. meliſſ. ceraſ. nigr.* an. ℥. *vj. Epidem. Pæon. comp.* an. ℥. *j.* ß. *ſyrup. caryoph.* ʒ. *x. M. F. Julap.*

Liquorem etiam Poſſeticum noſtro modo alteratum, pro potu ordinario præſcripſi, & Gargariſmum ex *Decocto Ficuum*, &c. ad linguam aridam emolliendam, & papillas ductuum ſalivalium irritandas, & Ptyaliſmum promovendum, ſingulis horis ſiphone faucibus injiciendum. Cùm autem Februar. vigeſimo primo ex continuatis adhuc vigiliis & celeritate ac debilitate pulsûs ægrotantem ope horum mitiorum *alexipharmacorum* ſeſe non meliùs habere intelligerem, ad majora ſequentia confugi.

℞. *Theriac. Androm. electuar. de ovo* an. ℈. *j. pulv. è chel. cancr. comp. lap. contrayerv. ſerpentar. Virgin. ciner. Buſon.* an. ℈. ß. *laudan. Lond. gr. j. ſyrup. caryoph. q. ſ. M. F. Bolus.* Quem ſumat quamprimùm, repetátque deinceps ſextâ quâque horâ, ad quatuor vices, ſuperbibendo *cochl. v.* vel *vj. Julap.* ſequent.

℞. *Aqu. meliſſ. ceraſ. nigr.* an. ℥. *iij. epidem.* ℥. *ij. ſyrup. de mecon.* ℥. *j.* ß. *M. F. Julap.*

Perſtet etiam in uſu *Gargariſmi*, & *Poſſetula medicata*. Æger ab horum remediorum uſu ſomnum capiebat, minùs delirabat, urinam copioſiorem reddidit; acceſſit fortior arteriarum vibratio, Variolarum tamen *maturatio*, ſalivæ profluvium & extremorum intumeſcentia nullos progreſſus fecit, tracheæ ramuli phlegmate viſcido ob ſalivationis defectum plurimùm infarcti reſpirationem minùs liberam reddebant; ideóque Februar. vigeſimo ſecundo præter uſum bolorum & julapii paregorici & liquoris poſſetici repetendum, *cochlearia iv.* vel *x. Apozemat.* ſequentis calidiuſculi ſæpiùs propinanda juſſi:

℞. *Decoct. Pectoral. depurat.* ℔. *j.* ß. *tinctur. croc. syrup. ex erysim.* an. ℥. *j.* ß. *M. F. Apozema.*

Ad ulteriorem autem spirituum expansionem *Vesicatoria* duo ampla & acria ad interna brachia prope axillas applicanda curavi. Februarii vigesimo tertio ægrotantem ferè in eodem statu inveni, ideóque antè præscripta adhùc usurpanda imperavi; & præterea ad expansionem spirituum (quos ex vibratione arteriarum quadantenus debili adhùc *Veneno* oppressos deprehenderam) *Vesicatoria* duo ampla & acria ad internas tibias applicanda quamprimùm, & non nisi post 24. horas amovenda. Februar. 24. æger meliùs dormit, ferè ἀπυρετὸς redditur, atque arteriis jam fortiùs & tardiùs sese vibrantibus, spes salutis affulget: Cùm tamen sine quâvis evidenti crisi morbus declinare videretur, Variolis nempè adhùc immaturis & depressis, partibus extremis non intumescentibus, & urinâ parcè redditâ, in antè præscriptorum usu jure meritò adhuc perstandum duxi; Nocte etenim sequenti (morbo jam die duodecimo ultimum suum stadium ingresso) æger derepentè sine quâvis evidenti causâ à *Veneno* recrudescente febre recidivâ correptus, exacerbationem vehementem per duodecim horas protensam perpessus est, insomnis & delirus. Februarii verò vigesimo quinto febre unà cum symptomatis plurimùm remittente, Naturam remediis priùs adhibitis corroboratam jam aliqualem victoriam reportâsse deprehendi, atque febrem subindè à συνοχῳ malignâ in benignam συνεχῆ fuisse mutatam, ideóque fidenter, non obstante amicorum desperantium ploratu, *Haustum Febrifugum* illicò propinandum jussi, repetendúmque tertiâ & quintâ pomeridianâ & crastinâ aurorâ; horâ somni verò ante expectatum paroxysmum, & quintâ matutinâ sub paroxysmi finem, *Bolum alexipharmacum*, ad spiritus in certamine erigendos, & motus eorum inordinatos compescendos exhibendum curavi, & *Julapium cordiale* durante exacerbatione frequenter propinandum. Eodem ferè modo ægrum tractavi duobus diebus proximis, nempè Februar. vigesimo sexto & vigesimo septimo. Cùm autem nocte sequenti nullam exacerbationem recruduisse intellexissem, atque proximo die, nempè Februar. vigesimo octavo, morbi autem decimo quinto, patientem planè ἀπυρετὸν invenissem, linimentum ex *oleo amygd. dulc.* & *sperm. cet.* quo facies illineretur parandum curavi, atque *Bolum cardiacum* horâ somni, & crastinâ nocte unà cum *Haustu Julapii* exhibendum, *Haustum* etiam *Febrifugum* mane sequenti & quintâ pom. repetendum. Insuper, quandoquidem linguam ptyalismo nullo suborto quadantenùs aridam, & bronchia adhuc phlegmate viscido infarcta animadverterem, *Mucilag. semin. cydon. syrup. diamor.* extractam sæpiùs in ore super linguam tenendam, & *cochleare j. lanctûs* ex *oleo amygd. dulc. recent. syrup. capil. ven. & sacchar. crystal. alb.* confect. quartâ quâque horâ unà cum Haustu *Apozem. Pectoral.* calidè ministrandum imperavi. Extunc Vir ingeniosissimus Arte Medicâ planè ex orci faucibus ereptus, sine quâvis Variolarum maturatione, sine ptyalismo, vel extremorum intumescentiâ (appetitu & temperie integrè restitutis) atque nullo morboso affectu posteà suborto reconvalescebat, atque hucusque, fæcibus morbi ope Pharmacorum catharticorum opportunè deturbatis, stupente planè Pharmacopolâ, atque amicis plaudentibus, firmâ valetudine utitur.

Plures Variolarum malignarum declinantium, & febre Συνεχῆ exceptarum, & *Cortice Peruviano* feliciter ſanatarum Hiſtorias narrare poteram; verùm unum, & quidem unicum caſum, quem hactenùs obſervâſſe mihi contigit, potiùs lubet apponere, ubi (ſivè ob parcum, vel nimis ſerum. *Alexipharmacorum majorum* & *Corticis Peruviani* uſum, ſive ob gradum *Veneni Morbifici* exitialem) prædictam Praxin infauſtus eventus dedecoravit.

Hiſtoria XXVI.

Variolæ Confluentes Malignæ in Declinatione Febre Συνεχῆ exceptæ, & non obſtante Cortice Peruviano funeſtæ.

Filius Domini *Rainsford* annos 17. natus, Januarii 20. 1693. ſymptomatis Variolarum apparatum comitari ſolitis correptus, Januar. 22. ad Noſocomium privatum in vico dicto *Warwick-lane*, ſæviente jam hyeme, & Variolis jamjam erupturis, in curru vehitur; Januar. 23. ſub veſperam ad eum inviſendum ego accerſitus ſum, cùm jam Exanthemata confluentia & depreſſa ubique ſeſe in conſpectum dederant. Ægrum, cujus temperies erat mitis, pulſus verò quadantenùs celer & debilis, inſomnem deprehendi, ideóque Hauſtum ſequentem ſtatim propinandum & ſextâ quâque horâ repetendum juſſi,

℞. *Aqu. meliſſ. ceraſ. nigr.* an. ℥. *j. epidem. ſyrup. caryoph.* an. ʒ. *iij. Pulv. è chel. cancr. comp. lap. contrayerv.* an. *gr. xij. laudan. liquid. gut. xv. M. F. Hauſtus.*

Inſuper *cochl. iv.* vel *v.* Julapii ſequentis ad libitum miniſtrabantur,

℞. *Aqu. meliſſ. ceraſ. nigr.* an. ℥. *iv. epidem.* ℥. *ij. ſyrup. caryoph.* ʒ. *x. M. F. Julap.*

Die 24. quandoquidem æger eſſet ferè ἀπυρέτος & ad ſomnum proclivis, utut exanthemata deprimerentur, & in apicibus quaſi maturatione incœptâ albeſcerent, præſcripſi *liquorem Poſſeticum* noſtro modo alteratum calidè frequenter propinandum, atque *Cochlearia iv.* vel *v. Julapii ſequent.* quartâ quâque horâ miniſtranda, agitatâ phialâ,

℞. *Aqu. meliſſ. ceraſ. nigr.* an. ℥. *iv. epidem.* ℥. *j. ß. pæon. comp.* ℥. *j. pulv. è chel. cancr. comp. lap. contrayerv.* an. ℈. *ij. ſyrup. de Mecon.* ℥. *j. ß. M. F. Julap.*

Die 25. horum levium remediorum ope benè dormivit æger & ferè ἀπυρέτος evaſit, ſuborto jam aliquali ptyaliſmo, cum gutturis dolore & faciei intumeſcentiâ conjuncto: undè ego in ſpem inductus ſum, utut exanthemata juxta primam Naturæ intentionem nequaquàm matureſcerent, ſed hactenùs areſcerent & deprimerentur, ideóque ductus ſalivales *Gargariſmo* calido ex *decocto ficuum*, *diamor.* & *melle roſat.* ſiphone faucibus ſæpiùs injecto perpetim ſolicitandos duxi, uſum *Julapii Paregorici cum ſpeciebus*, & *Poſſetalæ medicatæ* repetendum, atque inſuper *Bolum* ſequentem ad vires ſpirituum erigendas, & motum eorum ordinatum ſi fortè quid *Venenati fermenti* adhùc delitеſceret, ſervandum, horâ ſomni exhibendum, & manè proximo, unà cum Hauſtu Julapii repetendum juſſi.

℞. *Theriac. Androm. pulv. è chel. cancr. comp. lap. contrayerv.* an. *gr. xvj. laudan. liquid. gut. viij. ſyrup. caryoph. q. ſ. M. F. Bolus.*

Die 26. cùm res ægrotantis eodem ferè modo progrederentur, in uſu remediorum præcedenti die præſcriptorum perſtandum duxi; quandoquidem verò die 27. *Salivatio* (Exanthematis adhùc depreſſis) non legitimè procederet, atque bronchia indè phlegmate viſcido quadantenùs eſſent infarcta, præter uſum *Julapii Paregorici* cum *ſpeciebus*, *gargariſmi*, & *poſſetalæ medicatæ* continuatum,

tinuatum, *cochlearia xij.* Apozematis sequentis quartâ quâque horâ calidiusculè propinanda jussi.

℞. *Decoct. pectoral. depurat.* ℔.*j.* ß. *Tinctur. croc. syr. ex erysimo* an. ℥.*j.* Atque ad lympham venenatam per Renes deturbandam,& vires spirituum ulteriùs erigendas, *Cinер. Bufon.* ∂.ß. & *rad. serpent. Virgin. gr.vj.* bolo vesperi & aurorâ repetendo addenda curavi.

Die 28. & 29. ægrotans eodem ferè modo sese habuit, nisi quod die vigesimo-nono ptyalismo jam declinante, bronchia magis infarcta viderentur, ideóque præter usum præscriptorum continuatum *cochleare unum*, linctus sequent. quartâ quâque horâ exhibendum jussi unà cum haustu apozemat. pectoral.

℞. *Ol. Amygd. dulc.rec. syr.capil.Ven.*an.℥ *j.*ß. *sacchar.cand.alb.*℥.*j. M.F. Linctus.*

Die 30. Ptyalismus, nullo notabili urinæ fluxu suborto, planè subsistebat, exanthemata ubique arescebant, ægrotante interèa satis dormiente, nec manifestò febricitante. Nihilominùs ob aliqualem linguæ ariditatem, & pulsum jam quadantenùs acceleratum, venenatum miasma adhùc in spirituum sinu cohiberi, quod languida Natura per nullam portam hactenùs protrudere valuerit, & novam symptomatum stragem mox daturum, deliteſcere suspicabar; ideóque non tantùm linimentum ex *ol. amygd.dulc.* & *spermat. cet.* faciei illinendum curavi, verùm usum *Julapii Paregorici*,& *Bolorum Alexipharmacorum* per triduum assiduè repetendum jussi. Nocte sequenti eventus præsagium comprobavit, æger enim totam noctem insomnis & delirus (exacerbatione febrili jam in ultimo morbi stadio subortâ) transegit; mane verò finito paroxysmo, ad se rediit; & somnum aliqualem capiebat. Januar. trigesimo-primo (Collegâ nostro Cl. D.Doctore *Carolo Goodall* consultandi gratiâ accersito) ad spiritus erigendos, & compescendos *Vesicatoria iij.* ampla & acria statìm ad nucham & carpos applicabantur, & *Bolus* sequens illicò ministrabatur, unà cum *Haustu Julapii Paregorici cum speciebus*, cujus usum repetendum decrevimus.

℞. *Theriac. Androm. pulv. è chel. cancr. comp.* an. ʒ.ß. *laudan. Lond. gr.j. M. F. Bolus.*

Post trihorium haustum febrifugum è *Cortic. Peruv.* propinavimus, quem deinceps repetendum jussimus tertiâ quâque horâ usque ad proximum paroxysmum, itidémque paroxysmo finito, tertiâ scilicet,sextâ & nonâ matutinâ, nisi somnus interèa obreperet; sub initium autem exacerbationis *Bolum* sequentem cum haustu Julapii exhibendum, & post trihorium repetendum,modò æger vigilaret, præscripsimus.

℞. *Theriac. Venet.* ʒ.*j. pulv. è chel. cancr. comp. lap. contrayerv.* an ∂.*ij. laudan.Lond. gr.j. M. F. Bolus.*

℞. *Aqu. meliss. ceras. nigr. lactis alexiter.* an. ℥.*iij. pæon. comp. epidem.* an.℥.*ij. syrup. caryoph.* ℥.*j.*ß. *M. F. Julap.*

Ægro autem (paroxysmo sub vesperam recrudescente) planè insomni & delirante, atque ob bronchiorum obstructionem, neque *Bolos* vel *Haustus* deglutire valente, rursùs accersiti sumus, atque haustum sequentem statìm exhibendum, atque post quatuor horas repetendum in locum boli substituimus.

℞. *Aqu. ceraſ. nigr. meliſſ. cardu. Theriac. ſtillat.* an. ℥.ß. *epidem. pœon. comp.* an. ʒ. ij. *Theriac. Androm. ſolut.* ʒ.ß. *pulv. è chel. cancr. comp. lap. contrayerv. bezoar. Orient.* an. ϑ.ß. *ſyr. caryoph.* ʒ.iij. *M. F. Hauſtus.*

Et loco *Hauſtuum Febrifugorum* extra paroxyſmum exhibendorum, *cochlearia* ix. Apozemat. ſequent. calid. quartâ quâque horâ propinavimus.

℞. *Cortic. Peruv. non contuſ.* ℥.ij. *Coq lento igne in Aqu. Font.* ℥.xij. ad ℥.vj. *Cortici relicto recèns aqua addatur, coq. & cola iterùm ad ſextam vicem; Colaturis commixtis & per ſubſidentiam optimè depuratis add. Vini alb. optim. ſyrup. caryoph.* an. ib.ß. *M. F. Apozema.*

Cùm autem præ languore & difficili deglutitione æger Februarii primo penè delirus, *Hauſtus* cùm *Febrifugos*, tùm *cordiales* planè reſpueret, *Veſicatoria* duo ad Tibias internas illicò applicanda juſſimus, atque *Suppedanea* ex æquali quantitate *Emplaſtr. Cephalic. cum Euphorb.* & *Picis Burgundic.* ad plantas pedum adaptanda, atque ut perſeveraret (quantùm poſſet) in uſu *Hauſtuum cardiacorum*, *Apozematis febrifugi*, & *Julapii cordialis.* Sub veſperam autem ob jactationem inquietam æger ope adſtantium è lecto ſuſcitatus, illicò incertis rigoribus, nauſeâ, & perpetuâ vomitione per totam noctem durante, correptus eſt, & proximo mane ſcilicet Februar. ſecundo deglutitione & reſpiratione plurimùm læſis quaſi ſuffocatus jacebat; quocirca prognoſtico funeſto priùs prolato, potione ſequenti evacuationem ſivè ſurſùm, ſivè deorsùm moliri tentavimus.

℞. *Decoct. Amar.* ℥.iv. *Vini Benedict.* ʒ. iij. *M.F. Potio ſtatim exhibenda.* Poſt quatuor horas elapſas, ſi modò aliqua evacuatio contingeret, *Hauſtum cardiacum* repetendum, atque ſæpiùs exhibendum imperavimus. Naturâ autem jam planè deficiente, ægrotans nihil omninò vel vomitu, vel ſeceſſu, vel mictione rejecit; ideóque ſub veſperam Glandes duas ſucceſſivè (ſi opus fuerit) intrudendas ſtatim parandas imperavimus.

℞. *Mell. Anglic. in formam debitam coct.* ℥.ij. *Hier. Picr.* ʒ.ij. *alum. crud. pulveriſat.* ℥.ß. *M. F. Suppoſitoria* duo.

Sin verò alvus non reſponderet, *Enema Terebinthinatum* injiciendum curavimus, & poſt evacuationem finitam, *Hauſtum cardiacum* antè præſcriptum miniſtrandum, vel *Bolum* ſequentem in *cochl.* uno Julap. cordialis ſolut.

℞. *Electuar. de ovo* ϑ.j. *Theriac. Androm.* ʒ.ß. *pulv. rad. ſerpentar. Virgin.* ϑ.ß. *ſyrup. caryoph. q. ſ. M.*

Incaſsùm autem omnia, ſpiritibus enim jam *Veneno* prorsùs obrutis & extinctis, æger, poſtquàm noctem anhelus, delirus & inſomnis, licèt ἀπυρετὸς tranſegiſſet, pulſu deficiente, demùm decimo-quarto morbi die fatis cedebat.

Hiſtoria XXVII.

Variola quadantenùs confluentes de preſſa & tardè matureſcentes,

Uxor Domini *Poxon* habitantis in *Bargeyard* juxta vicum dictum *Bucklersbury*, die Maii 14. anno 1692. ægrotans, atque ſymptomatis *Variolarum apparatum* vulgò comitantibus, ſed non præter ſolitum vehementibus correpta, die decimo-ſeptimo Variolis jam erumpentibus, Pharmacopolæ conſilio ſanguinis ℥.viij. vel x. è brachio detrahendas juſſit; ſpiritibus autem à venæſectione perperàm atque ſine neceſſitate celebratâ debilitatis, atque præ lan-

guore in motus inordinatos adactis, & *veneno* succumbentibus, exanthemata quæ principio distinctè erumpebant, mox sensim cohærere atque confluere cœpêrunt, atque ad vicesimum usque Maii diem (quo die ego primùm accersebar) languebant, & deprimebantur, maturationem ferè nullam assecuta, accesserunt vigiliæ pertinaces & tussis importuna, (non obstantibus Opiatis copiosè ministratis) deliquia frequenter recurrentia, atque debilis admodùm ac celer arteriarum vibratio, quod præ cæteris symptomatis me solicitudine affecit. Ideóque tum ad spiritus erigendos, cùm ad efferatos eorum motus compescendos & tussim frænandam *Vesicatoria iij.* ampla & acria illicò ad nucham & carpos internos applicanda curavi, & *Bolum* sequentem horâ somni, itidémque proximâ aurorâ exhibendum, unà cum hausto Julap. sequent. ad libitum pitissandi, atque *Laudan. liquid. gut. xv.* in hausto Julapii propinandas, modò post trihorium à primo Bolo somnum non caperet, atque insuper *liquorem possetticum* nostro modo alteratum calidiusculè sæpiùs ministrandum.

cum tussi & vigiliis pertinacibus conjuncta, atque demum furunculis frequentibus excepta.

℞. *Theriac. Androm. pulv. è chel. cancr. comp.* an. ʒ.ß. *Laudan. Lond. gr.j. syrup. caryoph. q. s. M. F. Bolus mollis.*

℞. *Aqu. meliss. ceras. nigr.* an. ℥ *iv. epidem.* ʒ. *ij. pæon. comp.* ʒ.*j. syrup. caryoph.* ʒ.*x. M. F. Julap.* Ab his somnus quadantenùs conciliabatur, tussis aliquantisper mitigata est, pulsus etiam & vires erigebantur, deliquia tollebantur, atque exanthemata proximo manè matureścere videbantur. Ideóque die vigesimo primo *Bolum cardiacum* quamprimùm cum *Laudan. Lond. gr.ij.* exhibendum, iterúmque horâ somni & proximo mane repetendum jussi, atque *gut. xx. Laudan. liquid.* post trihorium à Bolo nocturno exhibito in hausto Julapii propinandas, modò vigiliæ vel tussis urgerent; atque *Julapium cordiale* & *liquorem possetticum* non omittendum. Insuper ob stranguriam vehementem à Vesicatoriis inductam, *cochlearia xij. emulsionis* sequentis calidiusculè quartâ quâque horâ vel sæpiùs ministranda imperavi.

℞. *Sem. iv. frigid. maj.* an. ʒ.*j. sem. papav. alb.* ʒ.ß. *Amyg. dulc. decorticat. num. vij. cum Aqu. hord.* ℔.*j.*ß. *F. Emulsio*, cui add. *Aqu. ros. rub.* ʒ.*ij. sacchar. albiss.* ʒ.*j.* ß. Cùm autem vigiliæ ope præscriptorum satis coërcerentur die vigesimo secundo & Variolæ (tardiùs licèt) matureścere pergerent, atque ptyalismus aliqualis jam suboriretur, *Gargarismo ex decoct. ficuum*, &c. calidè sæpiùs siphone faucibus fortiter injecto, papillas salivales ad lympham copiosiùs egerendam stimulare decrevi, & spiritus frequenti usu *Julap. cordial.* & *liquor. nostri Possetic.* refocillare, ut maturatio *exanthematum* incœpta ulteriùs promoveretur; insuper *Bolum cardiacum* cum *Laudan. Lond. gr.ij.* proximo mane exhibendum jussi, modò non totâ nocte placidè dormiret ægra.

Die vigesimo-tertio res ægrotantis ferè eodem modo se habebant, ideóque in usu præscriptorum perstabat, *Bolum cardiacum* & *Opiatum* aurorâ sequenti deglutiendum, modò vigiliæ urgerent, imperabam, atque ad vires spirituum fovendas *Cochlearia iv.* vel *v. Julap. sequent.* agitatâ phialâ, sæpiùs propinanda.

℞. *Aqu. meliss. ceras. nigr.* an. ℥.*iv. epidem. pæon. comp.* an. ℥.*j. margarit. præparat.* ʒ.*j.* ß. *sacchar. alb.* ʒ.ß. *M. F. Julap.* Morbo autem jam unà cum ptyalismo

& exanthematis die Maii 24. à decubitu verò undecimo, sensim declinante, bronchiis verò & faucibus pituitâ viscidâ quadantenùs infarctis, *cochl. unum* linctûs sequentis unà cum *cochlear. xij.* Apozematis tepefactis quartâ quâque horâ ministrandum jussi.

℞. *Ol. Amygd. dulc. rec. syrup. capill. Vener.* an. ℥.j.ß. *sacchar. cant. alb.* ʒ.j. *M. F. Linctus.*

℞. *Decoct. pector. depurat.* ℔.j.ß. *Tinctur. croc. syr. capill. Vener.* an. ℥.j. *M. F. Apozema.*

Bolum verò *Cardiacum & Opiatum* ad vires spirituum sustentandas, eorúmque motus inordinatos compescendos & tussim frænandam horâ somni repetendum duxi, usúmque *Julapii Perlati* & *Gargarismi* non omittendum.

Cùm autem die vigesimo-quinto, declinationis verò secundo, nullam febrem recidivam, atque nullum symptoma vehementius præter pulmonum infarctum adesse animadverterem, usum *Linctûs, Apozematis pectoral. Gargarismi* & *Julap. Perlat.* solummodò repetendum præscripsi.

Die vigesimo-sexto, *linimentum* pro facie parandum curavi, atque insuper *Bolum Opiatum* & *Cardiacum* horâ somni exhibendum, ne fortè jam ultimo *Declinationis* die, *Veneno* penitùs intùs cohibito, spiritus recenti miasmate inficerentur, novam morbosorum affectuum stragem mox daturo. Cùm autem die vigesimo septimo, nullum symptoma vehementius adesset præter tussim, quæ somnum quadantenùs adhuc interturbabat, præscripsi duntaxat *hausum Paregoricum* sequentem horâ somni propinandum.

℞. *Aqu. card. cinam. hord.* an. ℥.j. *epidem. syrup. de mecon.* an. ℥.ß. *laudan. liquid. Helmont. gut. xij. M. F. Haustus.*

Die verò vigesimo-octavo, colliquationem humorum à reliquiis *Veneni* intùs cohibiti ortam, levis *Ophthalmia* cum tussi conjuncta prodebat, quoad cætera autem patiens jam planè ἀνυφλὸς benè se habebat, *exanthematis* ubique incrustatis & desquamatis, ideóque rem Naturæ paulisper reliqui, & tenuiori diætæ, sperans Naturam morborum medicatricem huic colliquationi moderandæ non imparem fore, modò symptomata præsentia, scilicet tussis & *Ophthalmia* arte cohiberentur, quo nomine *Cochlearia ij. syrup. de mecon.* ad tussim frænandam quâque nocte in haustu *liquoris possetici flor. paralys.* alterat. exhibenda jussi, atque *guttas* aliquot *Collyrii* sequentis tepefacti sæpiùs oculis instillandas (agitatâ priùs phialâ) ad demulcendam humoris per glandulas lachrymales excreti acrimoniam.

℞. *Aqu. ros. rub.* ℥.j. *Troch. alb. Rhas. sin. opio, sacchar. crystal. alb. pulverisat.* an. ℈.ß. *M. F. Collyrium.*

Die autem Junii quarto reversus deprehendi patientem (humoribus à *Veneno* adhùc intùs delitescente magis colliquatis) ἀνυφλὸν licèt, toxico quasi infectam, nauseâ, vomitione, & fluxu alvi indesinenter lacessitam; quocirca *Electuarium* sequens ad quantitatem nucis Juglandis omni nocte exhibendum jussi, unà cum haustu *Julapii Perlati* antè præscripti.

℞. *Pulpæ conserv. ros. rub. diacydon.* an. ℥.ß. *Troch. de carab.* ʒ.*iij. bol. ver. lacrym. sang. drac.* an ʒ.ß. *laudan. Lond. gr. iij. syrup. myrtill. q. s. M. F. Electuar.*

Cùm autem die Junii sexto morbosi affectus jam memorati adhùc perseve-

rarent, atque ſtato tempore, licèt ſine febre evidenti exacerbarentur, *Venenum* deliteſcens, horum malorum fontem, *Cortice Peruviano* aggredi & ſubigere decrevi, more ſequenti.

℞. *Aqu. cardu.* ℥.ij. *epidem. ſyrup. caryoph.* an. ℥.ij. *pulv. Cortic. Peruv. ſubtiliſſ. trit.* ʒ.j. M. F. *Hauſtus* ſtatim ſumendus, repetendúſque horâ ſomni, & mane ſequenti, & ſic deinceps per tridui ſpatium. Addantur *laudan. liquid. gut. xij.* hauſtui nocturno, vel reliquis hauſtibus, ſi fluxus alvi poſtulet.

Inſuper ad vomitionem coërcendam *Cochlearia iv.* vel *v. Julap. ſequentis* propinanda juſſi, urgente Vomitione.

℞. *Aqu. menth. cinam. hord.* an. ℥.iv. *aqu. Stephan.* ℥.ij. *ſal. abſynth.* ϑ. j. *ſyrup. limon.* ℥.ij. M. F. *Julap.*

Veneno hoc pacto ex parte cicurato, Natura reliquias ejus per *Furunculos* hìc illìc ſuccreſcentes fortiter expellit, atque demùm appetitus (nauſeâ, vomitione & alvi fluxu ſensìm declinantibus) integer redit. Ideóque die Junii duodecimo alvum potione ſequente ſubducendam curavi.

℞. *Decoct. amar. cum dupl. ſenn.* ℥.iv. *ſyr. de ſpin. cerv.* ʒ.ß. M. F. *Potio.*

Junii autem decimo-tertio pilulas ſequentes præſcripſi, & quia alvus jam conſtipata erat, decimo-ſexto, & decimo-nono repetendas.

℞. *Pil. Stomach. cum. Gum.* ʒ. ß. F. *Pil. iv. deaurand. & horâ ſomni exhibendæ:* Aurorâ verò proximâ *Extract. Rud.* ϑ. j. in pil. iij. redact. cum *reſin. Julap. gr. iv.* & *ol. cinnam. gut. ij.* Atque hoc pacto planè revaleſcebat patiens, ab affectibus morboſis liberata, & huc uſque integrâ valetudine utitur.

Hiſtoria XXVIII.

Variola mali moru demùm Furunculis excepta.

Filiolus Domini *Durrant* habitantis ad Inſigne *Cruris & Stellæ* in vico dicto *Cheapſide*, poſtquam anno 1692. mediâ æſtate à Variolis cohærentibus & mali moris, curâ & conſilio Cl. Collegæ Domini *Edmundi King*, Equitis Aurati, ſpatio quatuordecim dierum ægrè admodùm liberatus fuerat, reliquiis *Veneni* adhùc non ſatis exterminatis obſeſſus, exanthematis ubique deſquamatis, malè ſe habuit uſque ad viceſimum tertium à primo morbi inſultu diem, poſt incertas periodos quadantenùs febricitans, atque dolore propè os ſacrum adeò atroci correptus, ut ſitum erectum non ſine ejulatu pati poſſet, adeò ut parentes oſſa femorum luxata eſſe ſuſpicarentur: acceſſit ἀνορεξία gravis, adeò ut cibum vel potum non omninò appeteret, vel deglutire vellet. Ideóque Clariſſimo Viro & mihi æquum videbatur *linimento anodyno* partes dolentes fovere, atque *Bolo Alexipharmaco* mane & veſperi per triduum exhibito ſpiritus erigere, ut *Veneni* reliquias intùs deliteſcentes, dolorum ſpaſmodicorum autores quovis modo fortiter expellere valerent. Quid fit? *Veneno* hâc methodo propulſato, *Furunculi* omnes penè articulos digitorum manuum & pedum ſuccreſcentes obſident, qui demùm quàm citiſſimè maturabantur. Ἀνορεξία autem cum febre aliquali periodicè recurrente conjuncta adhuc perſeverabat, undè *Tabem* ab inanitione expectare fas erat. Hâc febre autem ope ʒ. ß. *Cortic. Peruv.* demùm ſublatâ, appetitus ſtatìm rediit, & temperies admodùm mitis & æquabilis; deindè alvo poſt debita intervalla cattharticis lenioribus evacuatâ, planè revaleſcebat puer, nec morboſo quovis affectu poſteà tentabatur.

Historia XXIX.

Variola discreta maligna petechiis interpuncta, & demùm Parotide excepta.

Accersitus die Julii 10. 1692. inviſi Neptim Domini *Cockerill* habitantis ſub inſigni *trium Crurum* in vico dicto *le Poultry*, ſexdecim annos natam, *Variolis* laborantem, quarum apparatus ad biduum tantùm durabat; jam verò ſecundo ab eruptione die *exanthemata* animadverti *diſcreta*, ubique tamen depreſſa & languida, fluxum alvi copioſum & frequentes dejectiones, pulſum debilem admodùm & penè formicantem, vires valdè proſtratas, & vigilias pertinaces, febris verò vel in pulſu, vel in temperie, vel in linguâ nulla manifeſta indicia. Quo nomine *venenum* plus ſolito *deleterium* hiſce *Variolis*, quamvis diſtinctis, anſam præbuiſſe jure ſuſpicatus ſum; atque proindè *Decoctum album* cum tantillo *Vini Canarini*, & *liquorem poſſeticum* cum *Vino Canarino*, parandùm pro potu ordinario curavi; quin & tantillùm *Vini Canarini* meraci interdùm propinandum duxi, *Veſicatorium* amplum & acre ad nucham illicò applicandum, atque Bolum ſequentem ſtatìm exhibendum, & deinceps ſextâ quâque horâ repetendum juſſi, unà cum *Cochlearibus iv.* vel *v.* Julap. ſequent.

℞. *Theriac. Androm.* ℈*.j. pulv. è chel. cancr. comp. lap. contrayerv.* an. *gr.xv. laudan. liquid. Helmont. gut.* xj. *ſyrup. caryoph. q.ſ. M.F. Bolus.*

℞. *Aqu. meliſſ. ceraſ. nigr. cinnam. hordeat.* an. ℥*.iij. epidem. pæon. comp.* an. ℥*.j. ſyrup. caryoph.* ʒ*.x. M. F. Julap.* Proximo die, ſcilicet Julii undecimo mane reverſus, pulſum adhuc debilem, & variolas in medio depreſſas, nequaquam acuminatas, vel margine rubro cinctas inveni; Vigiliæ autem & diarrhœa minùs urgebant quàm priùs, ideóque *Cochlearia v.* vel *vj. Julap.* ſequent. ſtatìm exhibenda juſſi & quartâ quâque horâ repetenda (agitatâ phialâ) & *gut. viij. laudan. liquid.* poſt ſingulas dejectiones hauſtui proximè ſumendo inſtillandas.

℞. *Aqu. flor. calendul. cardu. benedict. cinnam. hordeat.* an. ℥*. iij. pæon. comp. epidem.* an. ℥*.j. ſpec. confect. de hyacinth. lap. contrayerv. pulv. è chel. cancr. comp.* an. ℈*. ij. ſyrup. de mecon.* ℥*.ij.*ß*. M. F. Julap.*

Inſuper *Julapium* ſequens ad libitum pitiſſandum præſcripſi.

℞. *Aqu. meliſſ. ceraſ. nigr. cinnam. hordeat.* an. ℥*. iij. epidem.* ℥*.ij. margarit. præpar.* ʒ*j.*ß*. ſacchar. albiſſ.* ʒ*.v. M.*

Sub veſperam autem reverſus petechias aliquot purpureas hìc illic in interſtitiis *exanthematum* in pectore efflorescentes deprehendi, quâ de causâ *Veſicatoria ij.* ampla & acria ad carpos internos illicò applicanda juſſi, atque *Bolum* ſequentem ſtatìm exhibendum, unà cum *Cochlearibus v.* vel *vj.* Julapii, repetendúmque deinceps ſextâ, octavâ, vel duodecimâ quâque horâ, pro ratione vigiliarum & fluxûs alvi.

℞. *Theriac. Androm. pulv. è chel. cancr. comp. lap. contrayerv. ciner. Búſon.* an. *gr.xv. laud. Lond. gr.j. ſyrup. caryoph. q.ſ. M.F. Bolus.*

℞. *Aqu. meliſſ. ceraſ. nigr.* an. ℥*.iij. epidem. pæon. comp. ſyrup. de mecon.* an. ℥*.j. M. F. Julapium.*

Petechiis autem adhuc die duodecimo & decimotertio numero, & magnitudine auctis, utut fluxus alvi & vigiliæ, cæteráque ſymptomata jam non urgerent ut priùs, uſum Bolorum ſextâ vel octavâ quâque horâ, uti & *Julapii*

Paregorici & *Perlati* adhuc repetendum duxi, usque ad diem decimum quintum, quo die ego in rus vocatus, ægram Collegæ Cl. D. D. *Goodall* cùm jam primùm petechiæ, cæteráque symptomata (*veneno* plurimùm cicurato) evanescere cœpissent, tractandam reliqui; Cl. Vir die Julii decimo-quinto Bolum sequentem statìm deglutiendum jussit,atque sextâ quâque horâ ad quatuor vices repetendum, unà cum hausto sequenti.

℞. *Theriac. Androm.* ʒ. ß. *pulv. è chel. cancr. comp. lap. Goæ contrayerv.* an. ϑ. ß. *laudan.Lond.gr.j. syrup. è conditura nucis moscatæ q. s. M. F. Bolus.*

℞. *Aqu. card. bened. ceras. nigr. cinam. hord. epidem.* an. ℥.ß. *Tinctur. Croc. Aquâ Theriacal.extract.ʒ.ij.laudan.liquid.gut.x.syrup.caryoph.ʒ.iv.M.F. Haustus.*

Usum *Julapii perlati* in languoribus & *decocti albi* pro potu ordinario non omittendum voluit, unicuique verò libræ decocti, *Aqu. cinam. hord.* & *epidem.* an. ʒ.*vj.* addendas curavit. Die decimo sexto Cl. vir in eorundem *Bolorum, Haustuum* & *Decocti* usu perstandum esse duxit. Die autem Julii decimo-septimo ego rure reversus pulsum ægrotantis animadverti fortiorem, & vires instauratas, petechias nullas, alvum adstrictam, & vigilias cohibitas, linguam autem & fauces aphthis albis ubique obsessas, sine ullâ omninò faciei vel extremorum intumescentiâ vel ptyalismo suborto, Variolas etiam adhùc quadantenùs depressas, ideóque *Julapium perlatum* repetendum jussi ad libitum, haustum sequentem horâ somni propinandum, & *Gargarismum* sæpiùs calidè siphone faucibus injiciendum.

℞. *Aqu. ceras.nigr.meliss.* an.ʒ..ß. *epidem.* ℥. ß. *Theriac. Androm. pulv. è chel. cancr. comp.*an.ϑ.*j syrup. de mecon.* ʒ.*j. M. F. Haustus.*

℞. *Decoct. ficuum* ℔ *j.*ß. *diamor.* ℥.*j.*ß. *M. F. Gargarism.*

Die Julii decimo-octavo,morbi verò duodecimo, ægra, variolis declinantibus, atque in facie antè maturationem consummatam exarescere incipientibus, plurimùm languebat, & arteriis validè se vibrantibus evidenter febricitabat. Lingua etiam *Aphthis* decidentibus inflammata rubescebat, atque crassescebat, undè certum habens febrem præsentem indolem benignam induisse, *Haustum febrifugum* sequentem illicò propinandum jussi (agitatâ priùs phiâlâ) & quartâ quâque horâ ad sex vices repetendum.

℞. *Aqu. cardu.* ℥.*ij. epidem. syrup. caryoph.* an. ʒ.*ij. pulv. subtiliss. Cortic. Peruv. elect.* ʒ. *j. M. F. Haustus*, atque *Cochlear. iv.* vel *v. Julap. sequent.* quartâ quâque horâ medio inter haustus spatio exhibenda, & usum *Julapii perlati* & *Gargarismi* non omittendum.

℞. *Aqu. meliss. ceras. nigr.* an.℥.*iv. epidem.* ℥. *ij.* ß. *diascord.* ʒ. *j.* ß. *syrup. caryoph.* ʒ.*x. M. F. Julap.*

Indè sub vesperam multò meliùs se habuit ægra, pulsus & vires erigebantur, totâ nocte placidè dormiebat, atque die sequenti à febre penitùs liberata planè reconvalescere videbatur, Variolis jam demùm in artubus ubique pure turgentibus, & margine rubro circumcinctis, atque *Parotide* amplâ & molestâ sub aure sinistrâ subortâ. Quocirca decimo nono Julii, postquam *linimentum* pro facie ex *oleo Amyg. & sperm. cet.* parandum jusseram, atque parotidem *Unguent. dialth.* illinendum, & *Haustum* febrifugum mane & vesperi repetendum, patienti pro tempore valedixi; sub vesperam autem, *Veneno*

vel per parotidem non satis propulsato, vel fortè repercusso, ægra more hysstericarum suffocata, plurima deliquia perpessa est, atque deliravit, (pulsu intereà vacillante) quasi illicò animam efflatura. Quâ de causâ ego incunctanter accersitus Bolum sequentem statim deglutiendum præscripsi & sextâ matutinâ repetendum cum *Cochlear. iv.* vel *v. Julap. sequent.* de quo bibere fas erat ad libitum.

℞. *Theriac. Androm. confect. Alcherm.* an. ʒ. ß. *pulv. è chel. cancr. comp. lap. contrayerv.* an. *gr.xv. pulv. de Guttet. serpentar. Virgin.* an. *gr.vij. laud. liquid. Helmont. gut.x. syrup. caryoph. q.s. M. F. Bolus.*

℞. *Aqu. meliss. rut. cerasor. nigr.* an. ℥. *iij. Aqu. bryon. pæon. comp.* an. ℥j. ß. *tinctur. castor.* ʒ.j. ß. *sp. sal. armon.* ℈.j. *syr. pæon. comp.* ℥j. ß. *M. F. Julap.*

Insuper *Spiritum* CC. sæpiùs naribus admovendum jussi, atque ejusdem *gutt. vj.* vel *vij.* in languoribus in haustu Julapii propinandas, *Vesicatoria duo* ampla & acria ad brachia interna propè axillas applicanda, & *Cataplasma* calidum ex *Ung. dialth.* & *theriac. Lond.* an. *part. aqu.* commixtis cum panno lineo duplicato parotidi imponendum. Indè proximo die mane patientem inveni somno refectam, atque ab omni symptomate morboso liberatam, exanthematis jam demùm in artubus exarescere incipientibus, atque parotide sine dolore adhùc intumescente, ideóque die Julii vicesimo, postquam *Cataplasma* parotidi recèns imponendum & *Bolum Alexipharmacum* horâ somni & proximo mane repetendum jusseram, rursùs patienti pro tempore valedixi. Junii autem vigesimo secundo cùm linguam ægræ quadantenùs aridam & rubescentem deprehenderem, os *Gargarismo* sequenti sæpiùs colluendam jussi.

℞. *Fol. plantag. ros. rub. summit. Rub.* an. *M.j. Coq. in Aqu. font. q.s. ad* ℔.j. ß. *Colaturæ add. diamor.* ʒ.*ij. mel. ros. colat.* ℥j. *M. F. Gargarismus.*

Intereà Julapium Perlatum ad libitum ægra pitissabat. Die verò vigesimoquinto cùm parotis adhuc scrophulæ ad instar tumeret, nullatenùs autem inflammaretur, *Emplastr. diachyl. cum Gum.* super tenui alutâ extensum parti affectæ imponendum jussi, atque alternis diebus renovandum, atque *Electuarium* sequens ad reliquias *Veneni* delitescentis subigendas, ne fortè tumor hic è perenni fonte scaturiens in molestam strumam curatu difficilem degeneraret, deglutiendum, & *Cochlear. unum vel alterum Vini Canarini* superbibendum.

℞. *Pulv. subtiliss. Cortic. Peruv. elect.* ʒ.*vj. syrup. è rub. idæ. q.s. M. F. Electuar. de quo cap. quant. nuc. Jugland. ter in die horis medic.*

Julii autem vigesimo nono cùm ex redintegrato appetitu *Venenum* penitùs subactum fuisse certum haberem, alvum *Potione* sequenti mane proximo exhibendâ cum regimine deturbandam curavi, iterúmque Augusti primo:

℞. *Decoct. sennæ Gereon.* ℥.*iv. Mannæ selectiss.* ℥j. ß. *M.*

Has evacuationes benè toleravit, atque indè perfectè reconvaluit patiens, tantùm adhuc parotis tumebat, quo nomine emplastrum adhuc usurpandum duxi, atque ʒ. ß. *pil. stomach. cum Gum. in iv. Pul. redact.* post triduum elapsum horâ somni exhibendam, atque deinceps quartâ quâque nocte ad quinque vices repetendam, & horis matutinis sequentibus ℔. *iv. Aqu. mineral. purgant.*

purgant. crudarum vel ad ℔.*ij.* coctarum & ℔.ß. *Lactis alterat.* bibendas, quo pacto parotis sensim demùm evanuit, & patiens integram sanitatem tandem assecuta est.

Historia XXX.

Filiolæ duæ Vicini mei Domini *Pinke* Aromatarii habitantis in vico dicto *Nevvgate-street*, mense Julio anno 1692. quarum una sex, altera quatuor annos nata erat, *Varioloso veneno* admodùm deleterio infectæ, eodem die decubuêrunt, utraque durante morbi apparatu blandè calebat, & febre miti tentabatur, (Naturâ nimirùm *veneno* obrutâ) nullum symptoma aderat vehementius præter vigilias perpetuas & contumaces usque ad secundum ab eruptione diem protensas, exanthemata ubique distincta satis pro ratione temporis acuminabantur, undè animi Pharmacopolæ qui eas tractabat addebantur: Non enim *Vesiculas miliares*, ubique in interstitiis Variolarum in collo & pectore natu majoris, atque petechias in pectore junioris efflorescentes animadvertebat, ideóque de eventu morbi parùm solicitus, nullum iis remedium præter *Julapium perlatum* temperatum exhibuit: natu autem major secundo ab eruptione die derepentè, & sine quâvis evidenti causâ, spasmis universalibus correpta, attonita & suffocata more apoplecticorum eodem ipso die fato cedebat, quanquam ego incunctanter accersitus *Vesicatorius*, & generosissimis quotquot remediis serò adhibitis spiritus stimulare atque *Venenum* subigere incassùm sategeram: Fatum etiam non minùs acerbum sortiebatur altera, quæ perpetuò delira & vigil non obstante *Opiatorum* & *Alexipharmacorum* remediorum à me & Clariss. Collegâ D.D. *Brovvn* præscriptorum usu, tertio ab eruptione die summum diem oppetiit: Adeò præcipitem ruinam infert, atque funestum prognosticon suggerit hic morbus, quoties ortum suum duxerit à *Veneno deleterio*, quod durante *apparatu* vel *eruptione* per petechias, eruptionem miliarem, vel quamcunque aliam id genus notam, indolem suam prodat, qualiscunque fuerit exanthematum eruptio; nullatenùs enim eruptioni Variolarum distinctæ fidendum est, ubi indicia malignitatis sese in conspectum dant; namque discretas Variolas non minùs quàm confluentes, pestilentialem indolem nonnunquàm (licèt oppidò rarò) induere exercitatos Medicos haud latet, quod anteà innuimus.

Variola discreta maligna paulò ante initium maturationis funesta.

Historia XXXI.

Filius Domini *Ryley* habitantis propè *Aulam Chirurgorum*, septem annos natus, die Junii decimo-nono 1693. Varioloso fermento deleterio in actum deducto cœpit febricitare, atque totum *Apparatûs* stadium symptomatis usitatis affectus decucurrit; à primo verò insultûs momento perpetuò vigilavit & deliravit. Incipiente quarto morbi die, Junii scilicet vigesimo-tertio, ubi jam exanthemata ferè per integrum diem quasi in cute latitantia sese obscurè in conspectum dederant, ego accersitus, inveni puerum perperàm in ancillæ lachrymantis sinu, adstantibus omnibus plorâtibus, in lecto, tempestate admodùm fervidâ, æstuantem, ut Variolarum protrusio juxta opinionem vulgi eò magis acceleraretur; spiritibus autem à *Veneno*, & hoc regimine valdè oppressis & debilitatis, atque vigiliis & deliriis indè plurimùm auctis (quæ symptomata Phar-

Variola magnâ ex parte discreta, verùm maligna, cum maculis purpureis in ipsâ eruptione conjuncta.

macopola medicamentis frigidis, v. g. *Decocto Albo* & *Spiritu Sulphuris*, atque etiam *laudano* ſuperare incaſsùm tentaverat) Variolæ ubique magis magiſque intùs quaſi repercuſſæ ſubſidebant; petechiæ etiam in pectore effloreſcentes indolem morbi pravam indigitârunt, ancillâ autem à me non ſine jurgiis è lecto excitatâ, æſtuans & penè ſuffocatus puer ab aëris injuriis tegumentis levioribus munitus, illicò liberiùs reſpirare cœpit. Ad ſpiritus autem penè ſuffocatos & extinctos reficiendos & ſtimulandos, atque eorum motus inordinatos & vacillantes compeſcendos, *Veſicatorium* amplum & acre illicò ad nucham applicandum juſſi, atque *Cochl. iij.* vel *iv. Julap.* ſequent. tertiâ vel quartâ quâque horâ (agitatâ phialâ) propinanda.

℞. *Aqu. meliſſ. ceraſ. nigr.* an. ℥.ij. ß. *epidem.* ℥.j. *pæon. comp.* ʒ. *iij. pulv. è chel. cancr. comp. lapid. contrayerv.* an. ʒ.ß. *ſyrup. de mecon.* ℥.j.ß. *M. F. Julap.* Æger poſt ſecundam Julapii doſin per quatuor horarum ſpatium tempore pomeridiano dormivit, *exanthemata* intereà ubique evidenter protrudebantur, mediâ nocte puer inſomnis factus rursùs cœpit delirare, atque indè Variolæ in multis locis numero auctæ cohæſerunt, *petechiæ* etiam in interſtitiis numero & magnitudine auctæ ſubnigrum colorem induebant; undè hæmorrhagiam univerſalem & funeſtam à ſolutâ ſanguinis craſi illicò inſecuturam expectavi, nonniſi remediis generoſiſſimis quæ ſpiritus penè extinctos expandere valerent, antevertendam: Ideóque Junii vigeſimo-quarto *Veſicatoria* duo ampla & acria ad internos carpos ſtatìm applicanda juſſi, atque *Bolum* ſequentem ſolut. in *Cochleari Julapii* (de quo bibere fas erat ad libitum) illicò deglutiendum, repetendúmque deinceps ſextâ quâque horâ.

℞. *Theriac. Androm.* ℈. ß. *pulv. è chel. cancr. comp. lap. contrayerv.* an. *gr. viij. ſerpentar. Virgin. gr. iv. laudan. liquid. Helmont. gut. x. ſyrup. de mecon. q. ſ. M. F. Bolus.*

℞. *Aqu. meliſſ. cinnam. hord. ceraſ. nigr.* an. ℥.ij. *pæon. compoſit.* ℥.j. *epidem.* ℥.ß. *ſyrup. caryoph.* ℥.j. *confect. alcherm.* ʒ.j. *M. F. Julap.*

Liquorem etiam *Poſſeticum* noſtro modo alteratum copiosè & frequenter ſubtepidè propinandum præſcripſi. Indè placidè dormivit æger, utut quadantenùs deliraret, maculæ autem nigræ adhuc manebant, verùm nulla omninò hæmorragia (quod valdè miratus ſum) ſuborta eſt. Quandoquidem verò Natura jam planè iners & languida, neque per ductus ſalivales, neque per Renes *Venenum* quod per exanthemata protrudere non potuit, eliminaret, decrevi quocunque modo defectum illum ſupplere, ideóque die vigeſimoquinto ad cataractas renum referendas *Cineres Buſonum* cum bolis commiſcendos curavi, & doſin *ſerpen. Virgin.* ad ulteriorem ſpirituum ſtimulationem augendam, more ſequenti.

℞. *Theriac. Androm. lap. contrayerv. pulv.* an. ℈. ß. *rad. ſerpentar. Virgin. gr. vj. Ciner. Buſon. gr. viij. laudan. liquid. gut. x. ſyrup. de mecon. q. ſ. M. F. Bolus*, quem ſumat ſtatìm ſolut. in Cochleari j. Julap. nuperrimè præſcripti, repetátque tertiâ pomerid. Inſuper *gut. x. xij. xviij. Spir. CC.* optimè rectificati unicuique hauſtui *Alæ* inſtillandas, atque ductus ſalivales Gargariſmo ex *Decocto ficuum & melle roſat.* faucibus ſæpiùs injecto ſolicitandos imperavi, atque *Julap. cum confect. alcherm.* adhùc uſurpandum. Ægro indè ſatis ad ſomnum propenſo,

ego sub vesperam reversus, Bolum cum *Ciner. Bufon.* absque *laudano* sextâ quâque horâ repetendum duxi.

Die 26. Puer somnum placidè capiebat sine ope *laudani*, urinam reddidit copiosam, exanthemata ubique acuminari cœpêrunt, petechiæ autem adhùc manebant admodùm frequentes, amplæ & sublividæ; quocirca *Bolum Alexipharmacum* cum *Ciner. Bufon* absque *laudano* quartâ quâque horâ repetendum jussi, undè Junii 27. primo scilicet *maturationis* die puer delirare desinebat, atque sine *Opiato* medicamento placidè dormiebat, *exanthemata* ubique turgentia matureſcebant, facies & manus sine febre evidenti plurimùm intumescebant, maculæ (urinâ jam etiam copiosè redditâ) rubescebant, diminuebantur, & evanescere cœpêrunt: undè ego ad spem maximam erectus sum; parentes autem jam de vita pueri non ampliùs soliciti atque monita nostra spernentes, *Bolum Alexipharmacum* reluctanti puero ampliùs obtrudi noluerunt, atque me dimiserunt. Ægrè equidem coactus discessi, non sine Prognostico funesto prolato, utcunque *Julapium* sequens parandum jussi, atque ejus *Cochl. iij.* statim, atque deinceps tertiâ quâque horâ (agitatâ phialâ) propinanda.

℞. *Aqu. meliss. cerasi. nigr.* an. ℥. *ij. epidem. pœon. comp.* an. ℥. ß. *Theriac. Androm. lap. contrayerv.* an. ʒ. ß. *serpent. Virgin. Ciner. Bufon.* an. ℈. *j. syrup. caryoph.* ℥. *j. M. F. Julap.* Quamdiù hoc Julapium exhibebatur, licèt nimis parcè, per bidui spatium, scilicet usque ad nonum morbi diem (ut ex Pharmacopolâ audivi) somnum placidum capiebat puer, exanthematis indies matureſcentibus, atque maculis sensim declinantibus; demùm autem usu Julapii ipsius posthabito, deliriis & vigiliis recrudescentibus, atque maculis nigris rursùs efflorescentibus, die Julii secundo atque declinationis morbi tertio, miser puer proculdubiò præ remediorum neglectu, spem amicorum fallens, supremum clausit diem.

Historia XXXII.

Variola cohærentes & maligna profluvio urinæ solummodò judicata.

Honoratissimus Vir *Thomas Coventry* nobilissimi Domini *Baronis de Coventry* filius natu maximus, familiæ suæ decus atque columen, præcedenti æstate in ipso ætatis suæ flore à phthisi verè pulmonari (Deo favente) à me ægrè admodùm liberatus, atque adhuc catarrho ex levi quâvis occasione obnoxius, die Martii vigesimo secundo 1686. tussi, dolore capitis, vomitione atque cæteris symptomatis Variolarum apparatum comitari solitis correptus, atque febricitans decubuit. Pharmacopola die vigesimo-tertio accersitus sequens lene *Vomitorium* (an ritè, atque certâ indicatione innixus nescio) sub vesperam ei propinavit, undè *liquore possetico* copiosè epoto sæpiùs vomuit.

℞. *Infus. croc. metal.* ʒ. *ij.* ß. *Aqu. hyssop.* ℥. *j. syrup. è 5. rad.* ʒ. *ij.* ß. *M F. Potio Emetica.*

Symptomatis autè indè nequaquam mansuefactis, verùm potiùs exacerbatis, atque Variolis die sequenti, scilicet vigesimo-quarto Martii confertim erumpentibus, ego post meridiem incunctanter accersitus inveni Nobilem Juvenem delirum ac vigilem, febre, (quæ tamen temperiem naturalem non immutaverat) pulsu celeri ac debili, tussi, & linguâ aridâ laborantem, exanthematis in ipsâ primâ eruptione ferè ubique cohærentibus. Quapropter ad spiritus erigendos, & inordinatos eorum motus compescendos, & ad tussim importunam quadantenùs frænandam, *Cochl. v.* vel *vj.* Julap. sequent. quartâ quâque

horâ propinanda juſſi (agitatâ priùs phialâ) atque *hauſtum Paregoricum* ſequentem horâ ſomni (modò ope Julapii non benè dormiret) exhibendum.

℞. *Aqu. meliſſ. cardu. ceraſ.nigr.* an.℥.*ij. epidem.ſyrup.de mecon.*an.℥.*j.*ß. *pulv. è chel. cancr.comp.lap. contrayerv.* an.ʒ.ß. *M.F. Julap.*

℞. *Aqu. papav. rhœad. cardu.* an. ℥.*j.*ß. *epidem.* ʒ. *iij. ſyrup. de mecon.* ʒ.*vj. laudan. liquid. gut.xij. M. F. Hauſtus.*

Horum ope Nobilis Juvenis ſomnum capiebat, exanthemata autem eodem ferè modo ſe habebant, depreſſa nimirùm adhuc & ſublurida, pulſus adhuc celer & debilis perſeverabat, lingua magis areſcebat, atque utut guttur doleret, nullus omninò ptyaliſmus ſupervenit; ad ariditatem igitur linguæ leniendam, mixturam ex *Aqu. plantag.*℔.ß.& *diamor.*ʒ.*vj.* juſſi parandam, verùm etiam ad allevandum gutturis dolorem,quo præ cæteris ſymptomatis Vir nobilis angebatur,atque ad ptyaliſmum excitandum, Gargariſmum ex *decoct. ficuum* ℔.*j* ß. *mell.roſat.* & *diamor.* an.℥.*j.* ſiphone faucibus calidum ſtrenuè & frequenter injiciendum curavi, atque *Julapium Paregoricum* cum ſpeciebus adhuc uſurpandum, additis ad ſingulos vel alternos hauſtulos *gut.xij.* vel *xiv.laudan. liquid.Helmont.*pro ratione vigiliarum.

Die vigeſimo-ſexto, *Exanthemata* quæ jam matureſcere oportebat, deprimebantur, atque utut in apicibus albeſcerent, ſine quâvis maturatione areſcebant, febrem inſuper mali moris ex pulsûs celeritate & debilitate,& linguæ ariditate adeſſe deprehendi, cùm Natura planè iners & languida jam neque per cutim, ductus ſalivales vel quamvis aliam viam *Venenum* intùs coactum protrudere valeret, non obſtante ſomno,in quem ope præſcriptorum ſatis propendebat, ideóque motum ſpirituum ordinatum (qui me in hoc caſu in ſpem maximè erexit) uſu *Julapii Paregorici* & *laudani* repetito adhùc conſervandum apprimè neceſſarium duxi,probè ſciens ſpiritus adeò attritos facillimè deliriis & vigiliis recurrentibus quàm citiſſimè avolaturos; inſuper *liquorem poſſeticum* noſtro modo alteratum copiosè propinandum juſſi,atque *Turundas* lineas *Oleo Amygd.dulc.* illitas naribus intrudendas,ut liberior fieret per nares reſpiratio, & os inter dormiendum clauſum indè minùs areſceret.

Die menſis vigeſimo-ſeptimo,morbi autem ſexto, cùm animadverterem febrem & exanthemata eodem ferè modo ſe adhuc habere, atque vigilias ex motu ſpirituum minùs ordinato quadantenùs protractas, præter uſum *Julapii Paregorici,Hauſtum* ſequentem illicò propinandum juſſi, iterúmque tempore nocturno (ſi vigiliæ urgerent) repetendum.

℞. *Aqu. paralyſ. ceraſ.nigr.* an.℥.*j. epidem.* ʒ*iij. ſyrup. è mecon.* ʒ.*vj. laudan. liquid. Helm. gut.xx. M. F. Hauſtus.*

Inſuper *Cochl.iv.* vel *v.* Julapii ſequentis ſæpiùs exhibenda imperavi, atque aliquandò Hauſtulum *Vini Canarini*, quippè Pater nobiliſſimus, atque cæteri adſtantes uſum *Alexipharmacorum* generoſorum (quæ proculdubiò jam admodùm neceſſaria erant) admittere noluerunt.

℞. *Aqu. meliſſ. ceraſ. nigr.* an. ℥.*iv. epidem.* ℥.*iij. cinam. hordeat.* ℥.*ij.margarit. præparat.*ʒ.*j.*ß.*ſacchar.alb.*ʒ.*v. M. F. Julap.*

Gargariſmum etiam repetendum. Die autem decimo-octavo ſpiritibus ob defectum generoſorum *Alexipharmacorum* vacillantibus,Nobilis vir malo omine

rursùs cœpit delirare, quanquàm motu spirituum ordinato auctâ *Opiatorum* quantitate adhùc conservato, satis ad somnum esset proclivis. Ideóque de eventu morbi ego valdè solicitus (postquàm multis precibus hanc veniam impetrâram) spiritus stimulare *Vesicatorio* amplo & acri ad nucham applicato, & hoc modo *Alexipharmacorum* quæ adeò necessaria duxeram defectum supplere decrevi ; insuper *Haustum Opiatum*, *Julapium Paregoricum*, *Vinum Canarium*, & *Liquorem Possetticum* nostro modo alteratum adhuc usurpandum imperavi.

Die vigesimo-nono Vir Nobilis adhuc febricitans & quadantenùs delirus, *Exanthematis* ubique exarescentibus & depressis, ad vigilias magis proclivis erat : quâ de causâ *Vesicatoria* duo ad brachia interna applicanda, *Julapium Paregoricum* adhuc usurpandũ, atque *Haustum Opiatum* bis in die repetendum curavi.

Die trigesimo, *veneno* neque per cutim, neque per ductus salivales vel partes extremas protruso) pulmones quadantenùs infarciebantur, & nobilis Juvenis deliriis & vigiliis penè succumbebat ; ego verò, veniâ in tanto discrimine ægrè priùs impetratâ, chartulam unam *Pulveris alexipharmaci* sequentis sextâ quâque horâ exhibendam jussi, in *Cochl.* Julap. sequentis, *& Cochlearia iv.* vel *v.* ejusdem Julapii superbibenda, ad vires spirituum penè extinctorum erigendas, ut eo meliùs *Venenum* per cataractas Renum patentiores amandare valerent, quod per cutim vel ductus salivales exterminare non poterant,

℞. *Pulv. è chel. cancr. comp. lap. contrayerv.* an. ℈. *j. ciner. bufon.* ʒ. ß. *Pulv. Bezoard. Magistral.* ℈.ß. M. & divide in tres chartulas.

℞. *Aqu. meliss. cerasor. nigr.* an. ℥.*iij. Epidem. pæon. comp.* an. ℥. *j. confect. alcherm.* ʒ.*ij. syrup. caryoph.* ℥.*j.* M. F. *Julapium.*

Insuper *Haustum Paregoricum* bis in die exhibendum jussi, *Julapium Perlatum* & *Gargarismum* repetendum, & *Cochl. viij.* vel *x. Apozem.* sequent. tepefact. propinanda,

℞. *Decoct. pectoral. depurat.* ℔ *j. syrup. capill. Vener. tinctur. croc.* an. ℥.ß. *M. F. Apozema.* Undè æger (urinâ copiosè redditâ, atque arteriis fortiùs sese vibrantibus) placidè dormire cœpit, atque ad se redire ; quandoquidem verò respiratio adhuc (uti sæpè in hoc ultimo Morbi stadio) pulmonibus infarctis erat quadantenus difficilis, die 31. *Cochl.* unum *linctûs* sequent. cum Haustu *Apozematis pectoralis* quartâ quâque horâ ministrandum curavi,

℞. *Ol. amyg. dulc. rec. syrup. Capill. ven.* an. ℥.*j.*ß. *Sacchar. cant. alb.* ʒ.*j.*ß. M. F. *Linctus.*

Haustum etiam *Paregoricum* horâ somni repetendum imperavi.

Aprilis primo, Nobilem Juvenem planè ἀπυρέτον atque in nullo discrimine versantem inveni, quanquam adhuc obstructione pulmonum, tussi violentâ & levi ophthalmiâ affligeretur ; quapropter *Linctum* & *Apozema Pectorale* adhùc usurpandum duxi, *Haustum Paregoricum* horâ somni propinandum, *Gargarismum* & *Julapium perlatum* repetendum, *linimentum* ex *ol. amygd. dulc.* &c. pro facie parandum, atque *gut.* aliquot *collyrii* sequentis sæpiùs oculis instillandas,

℞. *Aqu. Plantag.* ℥.*j. Troch. alb. Rhas. sine opio, sacch. crystal. alb.* an. ℈. *j. M. F. Collyrium.*

Quandoquidem verò pulmones nobilis viri (qui à Tabe præcedenti aliquali labe inficiebantur) hoc Morbo calefacti debilitarentur, adhuc obstruerentur, & demùm molestâ tussi angerentur, atque scabies insuper pertinaciter ad faciem adhæresceret, & alvus adhuc astringeretur, Aprilis secundo *Apozema* pectorale & *Linctum* diligenter usurpandum duxi, atque etiam *Linimentum* & *Gargarisma* usque ad diem sextum. Die tertio insuper alvum *Glande* ex *Melle & Alumine* cum ʒ.ij. *spec. hier. picr. coct.* solicitandam curavi. Die quarto ad calorem pulmonum temperandum *gr. xv. salis nitr. puriss.* & ʒ. ß. *sacchar. crystal. alb.* in singulis hausti bus cerevisiæ solvend. præscripsi ; atque demum die sexto ad tussim importunam frænandam *gut. xij. laudan. liquid.* in *Cochl.* uno *Syrup. Balsam.* horâ somni quâvis nocte exhibendum. Hoc pacto sublatis omnibus symptomatis, planè reconvalescebat nobilis Vir, appetitu etiam integrè restituto, nec morbosus aliquis affectus posteà suboriebatur, præter levem oculorum Taraxin, à quâ facilè & brevì repetito collyrii præscripti usu liberabatur. Alvum igitur pilul. sequentibus nocte deglutitis primùm die Aprilis undecimo leniter subducendam jussimus.

℞. *Pil. stomach. cum Gum. aloës rosat.* an. ϑ.j. *sal. tartar. gr.vj. Elix. Prop. q. s. M. F. Pil.* n. *vj. deaurandæ.* Die 14. horâ somni deglutiit Nobilis Vir *gr. xxv. Pil. Stom. cum Gum.* & ad alvum fortiùs deturbandam proximo mane *Extract. Rud. gr. xxv.* in *iij. Pil.* redact. atque denique die 17. *Pil. Stomach.* ʒ. ß. horâ somni, mane verò proximo Pilulas sequentes,

℞. *Extract. Rud.* ʒ. ß. *Sal. tartar. gr.v. ol. anis. gut.iij. M.F. Pil.iij. deaurand.*

Historia XXXIII.

Altera ejusmodi.

Uxor Domini *Levvis* habitantis in vico dicto *Pater-noster-rovv*, mulier elegans & formosa anno 1670. ægrotans, atque immodico mensium fluxu tentata, sexto imprægnationis mense, Variolis jam ubique erumpentibus abortionem passa est. Exanthemata mali moris à prima eruptione ubique confluebant, accesserunt pulsus admodùm debilis sine evidenti febre, vigiliæ pertinaces & delirium ; interrogatis tamen placidè respondebat ægra, secundo maturationis die à priore Medico deserebatur quasi deplorata : ego verò tunc accersitus, deprehendi (lochiis adhuc fluentibus) pulsum admodùm debilem, temperiem mitem, Variolas ubique depressas, adeò autem fuit attonita & animi impos, ut sese benè valere crederet, neque de morbi eventu solicita esset, neque de morbo, neque de quovis symptomate conquereretur. Insuper Natura *veneno* per glandulas cutaneas juxta primam intentionem propulsando impar, planè languida & ignava, neque per glandulas salivales, neque per aliquam aliam portam hostem prosequi moliebatur. Hoc in casu ad præcavendam funestam diarrhœam, quam meritò insecuturam suspicatus sum, arque ad eliminationem lymphæ venenatæ saltem per cataractas Renum promovendam, præscripsi dosin *Ciner. Buson. pulv. è chel. cancr. comp.* & *lap. Contrayerv.* quartâ quâque horâ cum haustu *Julapii Opiati* ministrandam, undè fluxu urinæ notabili suborto optimè dormiebat ægra. Post unum verò vel alterum diem exarescentibus ubique *Exanthematis*, pulsum sensim fortiorem deprehendi, atque mentem sanam ; quâ ratione, medicamenta non adeò frequenter repetenda jussi, verùm sextâ tantùm vel octavâ quâque

horâ, atque tandem bis vel semel in die, fluxu urinæ continuato, & patiente indies reconvalescente; atque quidem die morbi vicesimo prorsùs convaluit, sine ullâ omninò *Exanthematum* maturatione, salivatione vel extremorum intumescentiâ per totum morbi cursum subortâ.

Historia XXXIV.

Aliera ejusmodi.

Filiolus Domini *Allot* habitantis in vico dicto *Covv-lane*, sex annos natus, circiter annum 1671. mediâ hyeme Variolis laborabat. *Exanthemata* à primâ eruptione ante meum adventum ubique confluebant, vel saltem magnâ ex parte cohærebant, febris insuper mali moris à primo morbi insultu usque ad maturationem protendebatur. Instante autem maturatione (cùm ego primùm accersebar) *Exanthemata* quæ jam matures cere & turgescere oportebat, ubique subsidentia & exarescentia, atque in pectore *Petechiis* interspersa deprehendi, accessit alvi fluxus enormis cum vigiliis & deliriis sociatus, postquàm oppressa Natura *venenum* per ductus salivales levi ptyalismo, quasi velitando eliminare incassùm tentaverat; Ope autem *Julapiorum Opiatorum*, *enematum adstringentium* & *pulverum cardiacorum* & *adstringentium* cum *Ciner. Bufon.* commixtorum, sæpiùs repetitorum, fluxus alvi, licèt sæpiùs recurrens, demùm penitùs sublatus erat, æger placidè dormiebat, atque urinam copiosè reddebat, atque tandem evanescentibus *Petechiis* (utut *Variolæ* per totum morbi cursum ad instar pellicularum pellucidæ adhæsissent & exaruissent) perfectè reconvalescebat, & nullus omninò morbosus affectus posteà suboritus est præter *Ophthalmiam*, à quâ methodo alibi descriptâ facilè liberabatur.

Historia XXXV.

Variola cum diris symptomatis ob salivationem intempestivè suppressam sociata, quæ symptomata suborto urinæ profluvio tollebantur.

Consobrina Domini *Tipton* habitantis sub Insigni *Solis* prope *Holborn-bridge*, anno 1673. currente jam 14. ætatis anno, Variolis cohærentibus laborans, à Pharmacopolâ tractabatur, usque ad undecimum Morbi diem, quo die salivatione à frigore in poros cutis admisso derepentè suppressâ, & Variolis ubique depressis, ego incunctanter accersitus inveni miseram Puellam pulsu admodùm debili, subsultu tendinum, vigiliis & delirio laborantem, anhelam etiam & suffocatam ac si illicò animam efflaturam. Igitur *Vesicatorum* amplum & acre statim ad nucham applicandum jussi, atque *Bolum* ex *Electuar. de Ovo* & *Ciner. Bufon.* exhibendum, & cum hausto *Julapii Opiati* quartâ quâque horâ repetendum; undè (quod optabile fuit) insigne & quasi diabeticum urinæ profluvium suboriebatur, vires statim evidenter refocillabantur, & puella meliùs respiravit. Demùm decimo quarto morbi die, cùm jam febris penitùs exulaverat, usu *Bolorum* non ampliùs continuato, revirescebat (mirabile dictu) ingens ptyalismus, qui spontè duravit, usque ad completam Exanthematum maturationem, & donec patiens integrè reconvalesceret, quæ hoc pacto (si quæ alia) ab orci faucibus planè eripiebatur.

Historia XXXVI.

Variola maligna & cohærentes fluxu mensium immodico

Uxor Domini *Goddard* habitantis in vico dicto St. *Botolphs-lane*, annos duodeviginti nata, die Octobris 21. 1692. sub vesperam dolore lumborum spasmodico derepentè adeò atroci corripiebatur, ut tota machina spasmis agitari videretur, febris autem intemperie, siti vel pulsûs mutatione nondùm

& diarrhœâ subortâ die Morbi 15. funeſtè terminata.

ſeſe prodebat. Die proximo alvum frequenter dejiciebat, non multùm autem ægrotabat, lumbagine ſolummodò attrita, indéque ſeſe non continebat in lecto ut par erat, verùm ubique in domo, tempeſtate admodùm frigidâ pallida licèt & languida obambulabat. Die vigeſimo-tertio ſub veſperam unum vel alterum *Exanthema* ſeſe in labiis primùm in conſpectum dedit. Die vigeſimo quarto erumpebant Variolæ ubique cohærentes, ægra jam multùm languebat, ſuffocatione ſtrangulatoriâ ſæpiùs tentata, atque madore frigido perfuſa: Pulſus (ut ex adſtantibus audivi) erat debilis, & vigiliæ à primo morbi inſultu uſque ad vigeſimum-ſeptimum menſis diem, pertinaciter urgebant, & ne granum quidem medicamenti alicujus *Opiati* vel *Cardiaci* ad vires ſuſtentandas à Pharmacopola qui eam hactenùs tractabat, miniſtratum erat; *Decoctum album*, & *Julapium Perlatum* frigidum & minimè *Cardiacem* per totum hoc *Apparatûs* & *eruptionis* tempus concedebatur, ſolummodò tantillum *Vini Canarini* in deliquiis ægrè admodùm, & non ſine multis precibus impetravit, ægrota utut indè ſeſe plurimùm refectam ſentiret. Ego vigeſimo ſeptimo menſis, & ſexto morbi die advocatus, quamprimùm animadverti *Exanthemata* admodùm frequentia & penè ubique cohærentia, depreſſa verò & lurida, pulſum debilem & celerem, micturitionem, urinam verò tinctam & contentis ſaturatam, vires admodùm languidas, & ſuffocationes quaſi hyſtericas frequenter recurrentes, cum vigiliis pertinacibus conjunctas: quoties enim obdormiſcere cœpit, ſuffocatione & deliquio excitata ſtatim expergefacta eſt. Ideóque *Veſicatorium* ſtatim ad nucham applicandum juſſi, & *Bolum* ex *Theriac. Androm.* ʒ.ß. *pulv. è chel.cancr.comp.lap.contrayerv.* & *rad. Serpentar.Virgin.* an. ϑ.ß. *laudan.liquid.gut.xv.* & *ſyrup.caryoph.q.ſ.* illicò exhibendum, atque ſextâ quâque horâ repetendum cum hauſtu Julapii, & *gut.xij. laudani liquidi* hauſtui Julapii mediâ nocte propinando inſtillandas, modò non dormiret: A *laudano* vertigine quadantenùs afficiebatur ægra, urinam verò ſine micturitione moleſtâ jam reddebat, & poſt univerſalem dolorem quem per bihorium ſenſerat, demùm per trihorium quietè decubuit, atque denuò placidè dormivit.

Octobris 28. manè pulſum deprehendi manifeſtò fortiorem, *Exanthemata* ferè ubique (tardè licèt) matureſcentia atque quadantenùs acuminata, faciem etiam licèt ſine ptyaliſmo intumeſcentem, ægra hilari erat animo, & plurimùm refecta, atque à languore, ſuffocatione, madore, reliquiſque funeſtis ſymptomatis, liberata quietè jacebat, indéque in ſpem inductus Bolum ſextâ quâque horâ adhuc repetendum duxi, donec ſomnus ſatis conciliaretur, atque *Venenum* magis ſubigeretur. Die 29. menſes qui præſtituto tempore, ſcilicet ſub initium Morbi fluere debebant, jam erumpebant, ſubſidebat faciei intumeſcentia, atque *Exanthemata* eam obſidentia, pure minimè concocto, exareſcebant; ægra verò mentis adhuc compos erat, utpotè frequenti, licèt brevi & ſuſpenſo ſomno refecta, ideóque *Veſicatoria* duo ad carpos internos applicanda juſſi, & *Bolum è Theriac. Androm.* ʒ.ß. *pulv. ſerpentar. Virgin. ſpec. confect. de Hyacinth. è chel. cancr.comp.* an. *gr.xij Laud.Long. gr.j.* & tantillo *ſyrup. caryoph.* confectum, atque hauſtulum cum *ſyrup. de Mecon.* ʒ.ß. ſtatim exhibendum, atque denuò ſextâ quâque horâ repetendum. Bene indè dormivit & mente integrâ fruebatur, lingua mollis erat & humida, guttur autem dolebat ſine

ptyaliſmo

ptyalismo vel aphthis in ore succrescentibus, vel Tussi conjunctâ, margines *Exanthematum* in pectore & artubus rubedine magis vegetâ perfundebantur, glandulæ prope nasum sitæ intumescebant, & serum copiosè excernebant, una manus in tumorem tolli cœpit, *Vesicatoria* autem vix quicquam effecêrunt, sanguis ex arteriis uterinis fluere haud desinebat, parciùs autem quàm præcedente die effluxit; vibrationem arteriarum deprehendi citatiorem, atque urinam rubedine saturatam, atque contentis & arenulis refertam, iterúmque frequenter & molestè redditam. Ideóque præter usum *Bolorum Alexipharmacorum* & *Opiatorum* quos sextâ quâque horâ usurpandos duxeram, die Octob.30. Haustum *Apozematis Pectoralis* cum *Tinctur. Croc.* vel *Emulsionis è semin. frigid. cum aqu. ros. rub.* calidè sæpiùs ministrandum jussi, atque *Gargarismum* ex *decocto Ficuum*, *Diamor. & Mel. Ros.* calidè siphone faucibus frequenter injiciendum. Die Oct. 31. benè adhuc dormivit & sanâ mente fruebatur, manus utraque tumore notabili afficiebatur, *Exanthemata* in manibus, atque in cruribus hactenùs depressa inflammari & pure turgere incipiebant; urina autem pauca admodùm frequenter & difficulter reddebatur, fluxu uterino adhuc non penitùs sublato, quo nomine *gr.xv.* vel ℈. *j. Pulv. Æthiopic.* singulis Bolis addendum duxi, eorúmque usum unà cum *haustu paregorico* sextâ quâque horâ repetendum, atque in cæteris perstandum esse. Novembris 1. Fluxus uterinus sistebatur, urina reddebatur copiosa, & contentis saturata & sine dolore, somnus satis protrahebatur, tumor extremarum partium (*Exanthematis* in iis ubique jam pure refertis) in magnam molem elevabatur, respiratio facilis erat & libera, pituitâ viscidâ ope gargarismi copiosè è faucibus eductâ. Novemb. secundo, ægram post levem sudorem spontè subortum, atque per trihorium universum corpus perfundentem penè ἀπυρὸν inveni, undè in omnibus præscriptis perstandum esse duxi. Novembris autem tertio, & morbi decimo tertio, ultimo morbi stadio jam primùm inito, ægra bis alvum spontè dejecit, partes extremæ evidenter detumescebant, sitis etiam & linguæ ariditas febris auctæ indicia dedêrunt, satis quidem dormivit ægra, sed in nonnullis deliravit, & rursùs suffocatione tentabatur; quâ de causâ *Bolum* cum *haustu paregorico* bis in die duntaxat repetendum duxi, ad linguam autem emolliendam tantillum *Mucilaginis Sem. Cydon. syrup. è mor. Extract.* sæpiùs in os ingerendum jussi, atque in cæteris perstandum. Nocte proximâ bis iterùm alvum dejecit ægra, & urinam nonnunquam involuntariò reddidit, pulsus erat celer & quadantenùs debilis, somni erant breves, sæpè enim ut in principio morbi, suffocatione strangulatoriâ perterrita expergefacta est, hæmorrhagia uterina rediit jam plurimùm aucta. Igitur Novemb. quarto præscripsi *Decoctum album* pro potu ordinario, atque loco Bolorum, *Cochlearia v.* vel *vj.* Julapii sequent. alternis horis propinanda jussi,

℞. *Aqu. germ. querc. cinam. hord.* an. ℥. *iv. Epidem. pæon. comp. syrup. è mecon.* an. ℥. *j.* ß. *pulv. è chel. cancr. comp. spec. confect. de Hyacinth. pulv. bezoard. magistr.* an. ʒ. ß. *M. F. Julap* Ante vesperam quinquies dejecit fæces copiosas & serosas, pulsus autem indè non multum labefactabatur, quo nomine Bolum ex *Ther. Androm.* ʒ. ß. *Pulv. è chel. cancr. comp. spec. confect. de Hyacinth.* an. *gr. xv. laudan. Lond. gr. j.* & tantillo *Syrup. Caryoph.* confectum illicò ex-

hibendum curavi, & quartâ matutinâ (si fluxus alvi perseveraret) repetendum, cum hausto Julapii ex *Aqu. meliss. rut. cerasor. nigr. bryon.* & *pæon. comp.* & *syrup. caryoph.* de quo fas erat bibere ad libitum in languoribus vel suffocationibus, atque etiam *Spir. Sal. Armon.* in phialâ collo arcto & oblongo sæpiùs naribus admovendum; sin alvus à primo Bolo cohiberetur, secundum omittendum jussi, & in locum ejus substituendum curavi Julapium cum *Pulv. Bezoardic:* durante quidem alvi fluxu evigilavit ægra, verùm sine delirio vel suffocatione, ante mediam autem noctem delira & suffocata, horâ primâ matutinâ ad plures migrabat. Adeò inter duo symptomata vehementia, nimirùm enormem diarrhœam, & suffocationem, difficili dilemmate demùm pressus, vel miseram patientem post spem sanitatis redintegrandæ amplam', jam fluxu alvi colliquativo diffluere, vel strangulatione præcipiti perire permittere coactus sum.

Historia XXXVII.

Variola primariò Maligna & universim confluentes.

Filius Domini *Hackevvill*, octodecim annos natus, sub finem mensis Septembris 1692. atroci & planè spasmodico capitis & lumborum dolore correptus, sine intemperie febrili, sine nauseâ, ægritudine, vomitione, vel quovis altero vehementi symptomate præter dolores memoratos, ad bidui ferè spatium vigil ac delirus, pulsu interea debili, decumbebat. Sub finem secundi diei tota facies efflorescentiâ æquali & continuâ derepentè perfundebatur, minimè coccineâ, sed subluridâ, pectus universum, & artus *Exanthematis* lividescentibus, & penè ubique cohærentibus, variâ admodùm figurâ ad instar Morbillorum (maculis nigris & petechiis hìc illic interspersis) notabantur; pervigil etiam erat & deliravit æger usque ad secundum *Eruptionis* diem, quo ego primùm accersitus eum inveni inquietum, vigilem & delirum, pulsu admodùm debili & vacillante laborantem, & quasi potionatum, magis quàm febricitantem; nam ne granum quidem *Alexipharmaci* alicujus, aut cujusvis alterius medicamenti hactenùs ministratum fuerat, undè spiritus, nullis suppetiis Artis tempestivè adhibitis, veneno penitùs succumbere videbantur: Ex inani verò Naturæ conatu, aliqualis labiorum intumescentia, & levis ptyalismus demùm suboriebatur. Quocirca funesto prognostico priùs prolato (ut importunis amicorum precibus satisfacerem) miserum ægrotantem repetito usu *Theriac. Androm. pulv. Gascon. serpentar. Virgin. Julap. cordialium* & frequentium *Vesicatoriorum* (quod unicè faciendum restabat) ab orci faucibus eripere & somnum ei conciliare moliebar; incassùm verò, sub initium enim primi maturationis diei, comatosus & convulsus fatis cedebat.

Soror hujusce Juvenis in eâdem domo cum Fratre diversata, atque ei ministrans, terrore & mœstitiâ ob mortem Fratris præproperàm affecta, paulò ante illius obitum paroxysmum febris quam *Varioloſam* esse ipsa opinabatur, ad 24. horas protensum perpessa est. Alvo autem ejus, quæ priùs nimiùm adstricta erat, enemate solutâ, atque Bolo Theriacali posteà exhibito, die proximo mane planè ἀπυρέτος videbatur, arteriæ validè & ordinatè se vibrabant, quâ de causâ nullum aliud medicamentum deglutire voluit, præter *Cortic. Peruv.* quem parcè admodùm deglutiit, labe autem hâcce infecta tres hebdomadas valetudinariò transegit mœsta & perterrita, menses deindè

subsistebant ; demùm verò derepentè dolore spasmodico caput, lumbos & totum corpus occupante transfixa decumbebat, sine febre evidenti, nauseâ etiam & vomitione non multùm lacessita. Die autem proximo tota facies coccineâ efflorescentiâ æquali perfundebatur, pectus verò & artus *Exanthematis* sublividis, penè cohærentibus, quorum apices haud pauci fuscum vel nigrum colorem induebant. Secundo *Eruptionis* die, quo ego primùm accersebar, fluxum mensium enormem perpetiebatur, dormiebat autem, atque minimè delirabat ; Pulsum autem deprehendi debilem admodùm atque Temperiem mitem, & ne granum quidem medicamenti cujusvis *Alexipharmaci* hucusque ei ministratum fuerat. Terrore autem mortis quam expectabat perculsa, tremula jacebat, Pathematis gravioribus attrita ; quibus etiam accessit, dolor ob inexpectatum Avi obitum, qui è rure eam invisendi causâ hùc sese contulerat, atque domum jam primùm ingressus, apoplexiâ fortissimâ correptus, intra semihoræ spatium animam efflârat. Utcunque (funesto prognostico priùs prolato) ope *Alexipharmacorum* generosissimorum, & *Opiatorum*, atque *Vesicatoriorum* frequentium applicatione funestum diem differre pro virili conatus sum ; sed frustrà : secundo enim maturationis die, cùm jam universa facies pergamenâ quasi candidâ obducta videbatur, comatosa fatis cedebat.

Historia XXXVIII.

Adolescens sexdecim annos natus habitans in *Soho* (cujus nomen mihi jam non occurrit) die Septembris vigesimo-sexto, 1693. Varioloso fermento infectus decubuit. Biduum valetudinariò transegit, dolore capitis & lumborum immani correptus, nondùm autem, tactu judice, intemperie febrili tentabatur, vel *comate*, *nauseâ*, *vomitione*, *fluxu alvi*, vel quovis altero vehementiori symptomate apparatum hujus morbi comitari solito affligebatur, tantùm de spasmodico hoc dolore & vigiliis conjunctis conquestus est. Die autem vigesimo octavo universa cutis efflorescentiâ æquali, continuâ atque intensè rubrâ sine pustulis notabilibus, derepentè perfundebatur, undè æger pelliculâ quasi scarlatinâ undique obductus illicò cœpit delirare & furere. Die mensis vigesimo-nono *eruptionis* autem secundo, cùm à primo morbi insultu non omninò dormivisset, vel remedium quodcunque *Alexipharmacum* vel *Opiatum* sumpsisset, ad eum invisendum accersitus, animadverti pulsum admodùm debilem, celerem & inordinatum, atque urinam paucam, tenuem, & minimè rubedine vel contentis saturatam, ipsum autem ægrum insomnem, delirum, & sensu omni penitùs privatum. Casus hic (si quis alius) prognosticon funestum suggerebat, nullam autem Indicationem præbebat, nisi ut quocunque modo spiritus penè extincti suscitarentur, atque motus eorum vacillantes & inordinati compescerentur. Quo nomine, postquàm fatum instare denunciaveram, monitis amicorum morem gerens *Vesicatoria* tria ad Nucham & carpos illicò applicanda jussi, & *Bolum Theriacalem* cum *Pulv. Gascon. Lap. contrayerv.* & *Serpentar. Virgin.* an. ℈.ß. atque *laudan. liquid. gut. xiv.* exhibendum, & quartâ vel quintâ quâque horâ, solutum in haustu Julapii cordialis repetendum. Undè æger qui à primo Morbi insultu non omninò dormiverat, per duas horas integras somnum placidum capiebat, neque ut priùs delirabat, ptyalismus etiam aliqualis jam suboriebatur, indéque proximo die mane *Vesicatoria*

Altera ejusmodi.

duo ad tibias internas applicanda curavi, & quantitatem *Serpentariæ Virgin.* in unoquoque Bolo duplicandam. Die autem sequenti, primo scilicet *maturationis*, pelliculâ undiquaque pergamenæ ad instar albescente, & planè exarescente obductus, maculis insuper quibusdam griseis hìc illìc in cuticulâ efflorescentibus, comatosus, delirus & convulsus animam exspirabat, sanguinis tantillo paulò ante obitum è naribus stillante.

Historia XXXIX.

Altera ejusmodi.

Martha Meade ancilla nobilissimi Domini *Baronis de Coventry* duodeviginti annos nata, die 24. Januarii 1691. derepentè *Cephalalgiâ* & *Lumbagine* immani corripiebatur, cum autem sese non calore, sed potiùs algore sensisset perfusam, rata hanc affectionem esse *Nephriticam*, ubique in domo obambulabat, totâ nocte sequenti, gelu jam admodùm sæviente, conservo suo ægrotanti ministrans evigilavit, cùm potiùs in lecto somno indulgendum erat. Undè spiritus frigore & vigiliis penè extincti minùs pares certamini cum *Veneno* ineundo reddebantur. Proximo die, cùm jam ego morbum *Variolosum* pronuntiâram, in curru, cautelâ maximâ adhibitâ, in domum Amitæ suæ (ut percupiebat) secundo morbi die deducebatur. Die morbi tertio, mensis nimirùm vigesimo-septimo Pharmacopola accersitus, post Bolum nescio quem præcedenti nocte exhibitum, nullâ efflorescentiâ in cute sese prodente, audacter è venâ cubiti ℥. *xiv.* vel *xvj.* sanguinis eduxit, qui cum impetu exsiliebat, atque nullatenùs, rheumatici sanguinis ad instar, concrescebat, fibris penitùs privatus. Die Morbi quarto mane ego accersitus animadverti universam cutem efflorescentiâ continuâ & planâ, intensè rubrâ, non scarlatinâ, verùm quasi levi & plano *Erysipelate* perfusam, maculis rubris minoribus, & nigris majoribus ubique per totum pectus sparsis. Urinam insuper ægra reddidit copiosè & frequenter atque sinceri sanguinis ad instar intensè rubram. Dormiebat quidem quadantenùs, verùm oppressa & languida, atque pulsu tremulo & inordinato laborans, sese plurimùm atque penè perpetuò jactabat. Prognostico igitur funesto priùs prolato, *tinctur. ros. sicc. aqu. cinam. hord. & spirit. sulph.* extract. atque *saccharo albiss. edulcorat.* præscripsi pro potu ordinario, atque chartulam unam pulveris sequentis cum haustu Julapii quartâ quâque horâ exhibendam jussi,

℞. *Pulv. Bezoard. Magistr. spec. confect. de Hyacinth.* an. ʒ.ß. *coral. rub. praparat.* ʒ.ij. *pulv. serpentar. Virgin.* ʒ.ß. *M. pro v. Chartulis.*

℞. *Aqu. cinam. hord. Stephan. germin. querc. ceras. nigr.* an. ℥.iij. *acet. stillat.* ʒ.v. *syrup. Myrtil.* ℥. j. ß. *M. F. Julap.* Sub finem autem quinti morbi diei sanguine confertim è bronchiis exiliente suffocata periit, labiis & manibus (uti in Confluentibus Variolis plerumque contingit) quadantenùs ab inani Naturæ nisu tumefactis. Cadavere inspecto cutim deprehendi (visu horrendum) ubique planè nigricantem, proximo autem die colore cæruleo imbutam, qualem colorem etiam omnia lintea sanguine conspurcata aquæ Saponaceæ primùm immersa planè exhibebant, ac si fuissent arte tincta, quæ labes haud facilè delebatur. Tantùm valet hocce *Venenum* ubi ad ἀκμὴν pervenit in humorum ipsorum crasi immutandâ.

Historia XL.

Frater natu minor Domini *Warren* habitantis in vico dicto *Ludgate-hill*, mense Augusto 1692. frequenti rigore, lumbagine & demùm febrili calore correptus (uno vel altero *Exanthemate Variolojo* demùm sub finem secundi apparatûs diei inter innumeras maculas purpureas sese prodente) decumbebat. Die *eruptionis* secundo ego accersitus animadverti *exanthemata* valdè frequentia, & penè ubique cohærentia, verùm depressa & semimortua, maculis nigris & magnis ubique interspersis: Æger erat inquietus, insomnis & delirus, urinam reddidit frequenter tenuem & copiosam, lingua nigrescens arescebat, nullum aderat ptyalismi futuri indicium, pulsus erat tremulus & admodùm debilis. Prognostico igitur funesto prolato, *Vesicatoria* illicò ad nucham & carpos applicanda jussi. & *Bolum Theriacalem* cum *pulv. Gascon. serpentar. Virgin.* & *laudan. liquid. gut. xx.* statim exhibendum, atque sextâ quâque horâ cum haustu *Julapii cordialis* repetendum, *liquorem* etiam *pesseticum* nostrum præscripsi pro potu ordinario. Misellus autem juvenis jam ferè extinctus, die proximo mane delirus ac insomnis animam efflavit. *Variola cohærentes, atque à primo ortu mali mortu.*

Historia XLI.

Soror Domini *Thompson*, habitantis in vico dicto *Snore-hill*, virgo ferè quadragenaria, mediâ æstate 1692. tempestate admodùm fervidâ, atroci & spasmodico lumborum dolore derepentè correpta, atque nullâ notabili temperiei mutatione, vel alio quovis symptomate vehementi attrita, hanc affectionem indè *Nephriticam* rata, à lecto abstinebat, in domo obambulabat, atque ad rem familiarem animum attendebat; biduo verò elapso, lumbagine sensim auctâ, & deliquiis invadentibus decumbebat, totâ nocte insomnis & inquieta. Die proximo mane ego accersitus inveni miseram ægram stragulis oppressam & perperàm æstuantem, pulsu debili & celeri laborantem, atque sudore immodico perfusam: In subsidium igitur spirituum penè suffocatorum partem magnam stragularum illicò detrahendam jussi, atque unum brachium levi tegumento munitum è lecto eximendum, ut respiraret ægra liberiùs & faciliùs, quippè crisin *Variolarum* jam instare suspicabar. Insuper *Bolum Theriacalem* cum *pulv. è chel. cancr. comp.* illicò deglutiendum, atque *Julapium cordiale* temperatum ad libitum propinandum imperavi, ad vires spirituum in agone critico plurimùm exhaustorum refocillandas. Vesperi autem reversus inveni ægram nutricis & mulierc ularum adstantium consilio rursùs stragularum onere pressam, atque utroque brachio in lecto quasi in balneo æstuantem. Undè Variolæ penè ubique cohærentes confertim jam erumpebant, cuticulâ ubique ut in scarlatinâ vel erysipelatosâ efflorescentiâ inflammatâ, & maculis purpureis vel nigrantibus hic illic sparsis. Utcunque ope *Vesicatoriorum*, & *Opiatorum* atque *Alexipharmacorum* assiduè repetitorum, Variolis (licèt tardè) quandantenùs matureſcentibus, ad decimum morbi diem vitam produxit ægra, quo die hæmorrhagiâ immani ab utero & renibus subortâ periit. *Altera ejusmodi.*

Historia XLII.

Servus Domini *Buffy*, habitantis in vico dicto *Fleetstreet*, mense Julio 1692. dolore capitis & lumborum atrocissimo correptus, atque per biduum attri- *Variola cohærentes,*

cum atroci lumbagine invadentes Venæsectione, &c. in benignas mutata.

tus, demùm vertigine affectus, sub finem secundi diei consilio Medici obiter occurrentis decumbebat, atque sanguinis ℥.xij. è brachio educi sinebat. Nullo medicamento autem *Alexipharmaco* vel *Opiato* præscripto vel ministrato totâ nocte insomnis, hebes & delirus jacebat, erumpentibus jam undiquaque *Variolis* propemodùm ubique *Coharentibus*. Proximo mane ego sedulò accersitus animadverti pulsum admodùm debilem, celerem & vacillantem, ægrum ipsum insomnem, hebetem & delirum; quo nomine *Vesicatoria* tria ampla & acria statim ad nucham & carpos internos applicanda jussi, *Julapium Paregoricum & cordiale cum specieb.* quartâ quâque horâ ministrandum, atque *Bolum Theriacalem Opiatum* statim exhibendum, iterúmque horâ somni repetendum. Die proximo patientem inveni prorsùs ἀπυρέτον, nullo symptomate vehementiori affectum & placidè dormientem, ptyalismo jam suborto, atque *Variolis* vegetè rubentibus & quadantenùs acuminatis: igitur usum *Julapii Paregorici* cum speciebus adhùc usurpandum imperavi, atque *Haustum* cum ℥.j. *syrup. de mecon.* horâ somni propinandum & quâque nocte repetendum. Quo pacto *Variolæ* ante nonum ab eruptione diem integram maturationem assecutæ (ptyalismo uberrimo huc usque protenso atque manibus demùm insigniter tumentibus) & pure concrescente declinantes, sine febre recidivâ more planè legitimo exaruêre. Tantùm momenti habet (me judice Venæsectio in hoc morbo ad excruciantes lumborum spasmos allevandos opportunè celebrata, modò vires spirituum fractæ posteà assiduo *Opiatorum* & *Alexipharmacorum* usu, atque *Vesicatoriorum* applicatione tempestivè erigantur.

Historia XLIII.

Variola admodùm frequentes cum strangulatione conjuncta, præ usu spiritûs sulphuris copioso.

Uxor cujusdam Lanionis (cujus nomen jam mihi non occurrit) habitantis propè *Smithfield-bars*, sexto ingravidationis mense Variolis correpta, (exanthematis admodùm frequentibus erumpentibus) frigido regimine sine *Alexipharmacis* vel *Opiatis* tractata, ad quartum usque diem (quo ego primum accersebar) planè insomnis jacebat, atque præ largo usu *Spir. Sulphur.* quo *Variolæ* in gutture succrescentes irritabantur, adeò suffocata & strangulata erat ut vix quicquam deglutire posset. Temperiem ægrotantis inveni admodùm mitem, pulsum verò celerem & debilem, vires languidas, atque Variolas ubique depressas & femineces. Quâ de causâ *Cochlearia v.* vel *vj. Julapii Paregoric. cum specieb.* quartâ quâque horâ propinanda jussi, instillatis guttulis *xiv. laudan. liquid.* haustui nocturno & matutino. Insuper loco Gargarismi *spirit. sulph.* saturati, *Gargarismum* ex *decoct. ficuum* & *melle rosat.* sæpiùs faucibus siphone tepidè injiciendum curavi. Exindè quodvis oblatum facilè deglutiit, à strangulatione prorsùs liberata, optimè etiam dormiit, Variolis jam demùm ubique maturari incipientibus spes reconvalescentiæ tanta affulgebat, ut omnes adstantes admiratione perculsi planè stuperent. Die autem proximo ægra abortionem perpessa est, illicò corruunt vires, subsidunt *exanthemata*, atque ægra atrociissimo & spasmodico femoris sinistri dolore correpta brevi fatis cedit.

Historia XLIV.

Variola funesta quæ ob Uxor Domini *Higby* habitantis in vico dicto *Snore-hill*, non ità pridem ma-ritata, atque jam gravida, fluxu mensium immodico atque cæteris abor-

tionis subsecuturæ symptomatis tentata, in *febrem Varioloſam* incidit. Variolæ autem neque Naturæ viribus, neque Artis suppetiis (quamquam generosissima remedia adhiberentur) protrudi potuêrunt; verùm altiùs in cute delitescebant. Undè tertio eruptionis die inflammatione & intumescentiâ faucium insigni, ob lympham venenatam versùs glandulas salivales raptam, derepentè subortâ, atque indies sensìm auctâ, demùm vix deglutire vel respirare potuit, abortionem insuper passa est, & quinto morbi die anhela & suffocata periit.

fluxum menſium immodicum & abortio nem ſubſequentem unquam protrudi potuerunt.

Historia XLV.

Thomas Jollif Armiger, optimæ spei juvenis, habitans in hospitio *Medii Templi*, circa annum 1669. Virginem nobilem & formosam mox ducturus uxorem, sine febre evidenti ægrotans de dolore capitis vehementi solummodò conquerebatur. Ipse autem amore captus atque indè sui ipsius negligens, quotidiè (cùm in lecto potiùs decumbendum erat) in aëre frigido, sæviente jam hyeme, versabatur, imò ipso primo *eruptionis* die sub ingressum noctis in cymbâ, *Westmonasterium* usque, Thamesin trajecit ad sponsam invisendam, ubi ab ipsâ Amasiâ inter oscula, *exanthemata* in facie primùm deprehendebantur confertìm admodùm erumpentia. Domum autem mediâ nocte reversus decubuit, atque me proximo die sub vesperam secundo eruptionis die nimis serò accersivit. Variolas etenim animadverti ubique lividescentes & sessiles cum febre aliquali conjunctas. *Bolum Theriacalem* illicò exhibendum jussi cum hausto *Julapii perlati* de quo fas erat bibere ad libitum, undè febre jam remittente benè dormiit æger, pulsum proximo die mane deprehendi ordinatum & æqualem, sed quadantenùs debilem, atque *Variolas* adhùc depressas, neque colore magis vivido imbutas, aut magnitudine, numero vel acumine auctas; & licèt ἀνυπόστως & quietè decumberet, siti & gutturis ardore quasi *salivationis* prodromo afficiebatur. *Veneno* autem neque per cutem, ductus salivales, aut aliam quamvis viam protruso, pulsus admodùm debilitabatur & quadantenùs accelerabatur. Primo *maturationis* die apicibus *Variolarum* albescentibus, atque in earum interstitiis demùm in cruribus & pectore *Petechiis & maculis nigris* frequentibus subortis, jactabat sese æger inquietè, vigilabat pertinaciter, & evidenter febricitare cœpit. Igitur *Bolum Theriacalem* cum *Electuar. de Ovo* repetendum duxi, atque *Vesicatoria* (veniâ id faciendi ab amicis ægrè impetratâ) jussi applicanda. Denique consilio Cl. *D. Georgii Ent, Equit. Aurat.* jam consultandi gratiâ accersiti, *Opiatis* cum *Alexipharmacis* conjunctis, somnum conciliare sategi. Verùm incassùm, cùm Natura planè languida hostem per cutim, glandulas salivales, vel aliam quamcunque portam eliminare non poterat. Undè prognosticon à nobis prolatum, tertio *maturationis* die convulsus & phreneticus periit Juvenis amplissimus.

Variola ob regiminis defectum in apparatu, funeſta.

Historia XLVI.

Vir doctus (cujus nomen mihi jam non occurrit) Socius Collegii cujusdam in *Academiâ Cantabrigiensi*, postquàm ægritudine Ventriculi, & dolore capitis per integram hebdomadam laborârat, ab externi aëris injuriis sese non munivit, sed in itinere conficiendo quotidie equum conscendebat, undè *fluentes, at-*

Variola ob malum regimen in apparatu con-

que in febrem Συνοχὴν funeſtam deſinente.

intùs cohibitâ, *Exanthemata* quæ mane ſeſe per plures dies in conſpectum dederunt, veſperi iterùm latitabant. Londinum autem demùm advectus Cl. *Williſium* accerſivit, qui *Thoracica* quædam remedia, ob difficilem reſpirationem, quâ poſt frigus in poros cutis frequenter admiſſum æger plurimùm angebatur, ſæpiùs exhibenda præſcripſit, atque nonnulla *Cardiaca*, quorum ope (debito regimine in lecto adhibito) Variolæ mane proximo confertim erumpebant ubique cohærentes vel confluentes. Febre autem adhùc perſeverante, tertio die à maturatione incœptâ ego accerſitus pulſum ægrotantis animadverti ſatis fortem at celerem, Variolas verò admodùm frequentes & cohærentes, depreſſas autem, & in centro ſubſidentes, vigilias pertinaces, jactationem inquietam, mentem deliram, nullum autem ptyaliſmum notabilem, vel alvi fluxum, vel aliam quamvis evacuationem. Utcunque ope *Julapiorum Opiatorum*, & remediorum *Alexipharmacorum* cum *Ciner. Rufon. Pulv. Æthiopic.* dict. commixtorum æger multò meliùs ſeſe habebat, delirare deſinebat, atque placidum ſomnum capiebat, exanthematis demùm ſensìm turgeſcere & matureſcere incipientibus, adeò ut ſpes reconvaleſcentiæ aliqualis affulgeret, uſque ad declinationem *Variolarum* incœptam, quo tempore febris derepentè recrudeſcebat, cum vigiliis, deliriis, jactatione inquietâ, & totali ptyaliſmi ſuppreſſione conjuncta, *Exanthematis* jam ubique cruſtâ nigrâ obductis. Cum primùm autem die tertio paroxyſmum febrilem more Συνοχέος recurrentem obſervaſſem, Cl. *Sydenhamio* in conſilium advocato, (cùm jam vires *Corticis Peruviani* in hâc febre debellandâ nondùm mihi perſpectæ fuiſſent) poſt ſermonem de Venæſectione habitum, quam Senex ipſe jam celebrari non paſſus eſt, ægrotanti exhibuimus *Julapium Opiatum* & *Alexipharmacum* ut priùs, & quâque nocte *Hauſtum Paregoricum* cum ℥.j. *ſyrup. de meconio.* Quid fit? Paroxyſmo tertio die, nimirùm à decubitu duodecimo, recrudeſcente, inter *phreneſin* & *comam* ſeſe alternatim excipientia, vir doctus animam efflavit.

Hiſtoria XLVII.

Variola diſcreta petechiis comitata Alexipharmacis & Opiatis *feliciſſimè ſanata.*

Anno 1676. Filiam Domini *Reyner*, Eccleſiæ Anglicanæ Presbyteri annos duodecim natam Variolis laborantem, in vico dicto *Warwick-lane* diverſatam, accerſitus inviſi ſecundo *maturationis* die. Variolas animadverti diſcretas, verùm ubique depreſſas & ſeſſiles, Petechias verò in interſtitiis Variolarum in collo, brachiis & pectore efflorescentes, pulſum debilem & celerem, puellam inſuper inſomnem & deliram. Quâ ratione præſcripſi cochlearia *iij.* vel *iv.* Julap. ſequent. quartâ quâque horâ (agitatâ phialâ) exhibenda.

℞. *Aqu. ceraſ. nigr. meliſſ. paralyſ. epidem.* an. ℥.*ij. pulv. è chel. cancr. comp. lap. contrayerv. pulv. bezoard. Magiſtr.* an. ℈.j. *ſyrup. è mecon.* ℥.j. *M. F. Julap.* Hujus Julapii ope puella placidè dormiit, atque Variolis indies ſensìm matureſcentibus, nec fluxu alvi, nec ptyaliſmo, nec quovis alio moleſto ſymptomate tentata, planè reconvaluit.

Hiſtoria XLVIII.

Variola coharentes vigiliis perti-

Filius *Johannis Owen*, S. T. P. diverſatus in *Bunhinl-fields*, anno circiter 1674. in ipſo ætatis ſuæ flore *Varioloſa febre* correptus, à primo morbi inſultu uſque ad ſecundum maturationis diem (quo die ego primùm accerſebar) vigiliis adeò

adeò pertinacibus afficiebatur, ut ne unam horam somno frueretur, febricitans perpetim & delirus ac quasi moribundus, Variolis jam ferè ubique depressis & cohærentibus. Præscripsi igitur *Pulverem* sequentem quartâ quâque horâ ministrandum in hausto *Julapii Paregorici.*

pertinacibus comitata, usu Opiatorum & Alexipharmacorum feliciter curata.

℞. *Pulv. è chel. cancr. comp. lap. contrayerv. pulv. Ætioph.* an. ℈. ß. *M.*

Hoc verò remedio sæpè repetito somnus placidus obrepebat, *Variolis* indies sensim turgescentibus & matureſcentibus, & æger nec ptyalismo, nec quovis altero molesto symptomate lacessitus brevi convaluit. Tantum medicamentum pro ratione declinationis febris & symptomatum, sextâ, octavâ vel duodecimâ quâque horâ tandem exhibebatur.

Historia XLIX.

Tarda Variolarum cohærentium maturatio.

Thomas Brook Armiger, diversatus in vico dicto *Black-Friers*, anno circiter 1675. *Febre Variolosâ* corripiebatur, secundo die à decubitu Variolæ efflorescebant ferè ubique cohærentes, febre adhuc perstante, deprimebantur verò & subsidebant *exanthemata* usque ad undecimum morbi diem, quo ego primùm consultus sum, cùm jam vita ægrotantis non tantùm ab adstantibus, verùm etiam à Cl. Collegâ D. D. *Gaspare Needham* planè desperaretur; ægrum inveni pulsu debili & prorsùs languido laborantem, perpetuò delirum, & jam pertinaciter vigilem, jam *Comate profundo* oppressum; usu verò frequenti & continuato *Tincturæ, diascord. Opiatæ* & *pulverum cardiacorum* albi memoratorum, atque Vesicatoriorum frequentium applicatione symptomatis demùm in ordinem redactis, die morbi decimo-quarto, vel decimo-quinto Variolæ, quæ huc usque ad instar pellicularum aridarum mortuæ apparuêrunt, *Veneno* jam tandem per glandulas cutaneas protruso, intumescere & purè repleri cœpêrunt; undè Vir ornatissimus nec *salivatione*, nec *diarrhœâ* vel *urinæ profluvio* tentatus decimo-octavo morbi die, febre sponte exulante prorsùs reconvalescebat. Tantùm levi *Ophthalmiâ* & *tussi* aliquandiù affligebatur, utpotè ante decubitum labe rheumaticâ affectus. Hæc autem symptomata *venæsectione* tempestivè ministratâ, & methodo alibi memoratâ facilè admodùm sustuli.

Historia L.

Variolæ in puero ob diarrhœam diù subsistentes.

Accersitus anno 1672. ad invisendum Filium Domini *Chapman* Vestiarii habitantis in vico dicto *Fleetstreet*, tres annos natum, *Variolis* laborantem, die maturationis secundo animadverti pulsum celerem & debilem, febrem intensam, *Variolas* ubique depressas, subsidentes & cohærentes atque tumorem faciei ab immani *diarrhœâ* prorsùs sublatum. Nullum remedium *Alexipharmacum* vel *Opiatum* hactenùs ministratum erat, quâ ratione *Julapium nostrum Paregoricum cum speciebus* quartâ quâque horâ jussi propinandum; cùm autem die sequente, fluxu alvi perseverante facies adhuc minùs intumesceret, *Cochl. iij. sequent. Julap.* tertiâ quâque horâ exhibenda curavi (agitatâ phialâ.)

℞. *Aqu. cerasor. nigr. melissæ* an. ℥. *iij. epidem. cinnam. hord.* an. ℥. j. ß. *Electuar. de Ovo* ʒ. ß. *spec. confect. de hyacinth. lap. contrayerv. Cinnabr. Bufon.* an. ℈. *ij. syrup. è mecon.* ℥. j. ß. *M. f. Julap.* Die proximo fluxus alvi quadantenùs sedabatur, atque urina copiosè fluebat, facies rursùs intumescebat, arteriæ fortiùs, nec adeò celeriter ut priùs sese vibrabant, somnus placidus post justa intervalla obrepebat. In spem hoc pacto adductus, *Julapium* nuperrimè præscriptum

adhuc usurpandum duxi, atque si alvi fluxus recrudesceret, Bolum sequentem solutum in cochleari Julapii bis in die exhibendum.

℞. *Diascord.* ℈.ß. *bol. ver. Ciner. Buson.* an.*gr.v. M.F. Bolus.*

Exindè alvus prorsùs adstringebatur, atque febre jam demùm sexto *maturationis* die exulante, *Variolæ* faciem obsidentes declinabant, & reliquæ quæ priùs non planè exaruerant, utut hucusque subsidentes & depressæ, purè turgentes indies legitimè matureſcebant, puer benè dormiebat, cibum appetebat, nullo morboso affectu tentabatur, & signa sanitatis redintegrandæ certissima ostendebat.

Historia LI.

Lumbago atrox sine febre, vel vomitione in apparatu Variolarum confluentium funestarum.

Servus Domini *Gosling*, habitantis in vico dicto *Pater-noster-row*, circa annum 1671. (cùm indoles hujus morbi mihi minùs perspecta esset) in ipso ætatis flore, verno tempore, dolore lumborum atroci correptus decumbebat, non tamen de ægritudine, vomitione, intemperie febrili vel quovis alio febris symptomate, sed de dolore lumborum frangitivo, & quasi nephritico solummodò conquestus est. Secundo à decubitu die ego advocatus, *Variolas* mali moris instare suspicans, vires spirituum ope *Alexipharmacorum* (*Venæsectione* & *Opiatis* à spasmis indicatis forsàn perperàm omissis) fovere & erigere moliebar. Quid fit? Variolæ tertio die nullâ manifestâ febre antecedente, confertim erumpebant, ubique *confluentes* vel *cohærentes*. Durante maturatione, Natura virus, quod per glandulas cutaneas protrudere non potuit, per ductus salivales eliminare conata est, & levem ptyalismum excitavit, sed *Veneno* nec hâc, nec aliâ quâvis viâ succedaneâ evacuato, *Variolis* ubique depressis & subsidentibus, febris demùm die undecimo accensa ægrotantem inquietudine, vigiliis & delirio confectum è vivis sustulit.

Historia LII.

Suffocatio hysterica frequenter recurrens, fluxus menstruus, & petechiæ in Variolis cohærentibus mali moris.

Uxor Domini *Deacle* habitantis sub insigni *Felis* in Cœmiterio D. Pauli (currente jam anno ætatis 32.) Anno 1673. postquàm proprio consilio prophylaxeos gratiâ sanguinem è cubito copiosè detrahend. perperàm forsàn jusserat, mox cœpit febricitare, die autem à decubitu tertio *Variolis* frequentibus & *cohærentibus* in conspectum venientibus, febrilis intemperies illicò exulabat, pulsus autem debilis erat, atque menses, instante *exanthematum* maturatione, alieno tempore immodicè fluere cœpêrunt, undè Variolæ non obstante *Opiatorum* & *Alexipharmacorum* adstringentium v. g. *Spec. confect. de hyacinth. boli ver. &c.* assiduo usu, & *Vesicatoriorum* applicatione flaccidæ & depressæ conspiciebantur, natura interèa languida hunc defectum ptyalismo, vel alio quovis modo supplere nullatenùs moliebatur, petechia una vel altera in pectore jam primùm efflorescebat, accesserunt deliquia leviora, more hystericarum suffocationum sæpiùs recurrentia, sed nullis remediis hystericis superabilia; quibus durantibus Variolæ livebant, vel albescebant, primùm etiam & inquietè dormiebat ægra. Hisce animadversis ego (quamvis adstantes inani spe sese lactârunt eò quod ægrotans ἀπυρέτος quietè decumbebat) prognosticon fatale die morbi decimo-quarto, verificandum protuli. Clariss. D. D. *Lovyer* indè in consilium advocatus cùm rheumaticum

ægrotantis habitum, pravam morbi indolem, & præsentem mensium fluxum animadverteret, *Alexipharmaca*, *Opiata* & *Vesicatoria* præscripta approbavit: Insuper *Julapium Paregoricum cum speciebus* adhuc usurpandum duximus, *Vesicatoria* etiam alia recèns applicanda, & haustum Paregoricum cum ℥. *j. syrup. de mecon.* quâque nocte propinandum, *Variolæ* autem (naturâ à *Veneno* penitùs subjugatâ) nullatenùs in meliùs mutabantur, neque pulsus fortior reddebatur, neque ptyalismus, profluvium urinæ, vel extremarum partium tumor promovebatur, undè febre demùm undecimo morbi die revirescente, mulier proba ac elegans die decimo-quarto (quod antè prædixi) delira aliquatenùs & convulsa ex hâc vitâ migravit.

Historia LIII.

Domina *Theodosia Tytherleigh* Virgo elegans ac formosa, stirpe celeberrimâ (sed cui huic morbus jure quasi hæreditario funestus esse solebat) oriunda, cùm anno 1671. sæviente hyeme varias aëris injurias in itinere conficiendo passa fuisset, unà cum sorore natu minore, quæ ab alio Medico tractata brevi hoc morbo interempta periit, Londinum advecta, vicesimo ætatis anno *Variolosâ* febre correpta decumbebat. Ego durante *Exanthematum* eruptione accersitus, *Variolas* deprehendi in trunco & artubus admodùm frequentes & amplas, in facie autem *confluentes* vel saltem *cohærentes*, pulsum verò debilem, & febris indicia ferè nulla; *Julapium* igitur *Cardiacum* ad libitum pitissandum, atque *species cordiales* post debita intervalla ministrandas jussi, atque *Opiata* temperata pro ratione symptomatum urgentium quotidie adhibenda. Pulsus autem ægræ mortis expectatione perterritæ per totum morbi decursum à primâ eruptione debilitabantur, nulla febris aderat vel delirium, natura enim defectum *maturationis* Variolarum (quæ depressæ & fero limpido semiplenæ erant) salivatione longâ & ærumnosâ supplere moliebatur: A die enim morbi septimo cùm primùm Variolæ suo more, hoc est tardè maturescere cœperunt, lymphâ venenata è reseratis ductibus salivalibus velut ex perenni fonte perpetim scaturiens usque ad vigesimum-primum diem, exsiliebat, nisi die decimo-quinto cum, ptyalismo subitò & inexspectatò suppresso, ægrotans ad horas aliquot quasi suffocata in vitæ periculum adducta videretur, donec *Electuar. de Ovo*, *Gargarismo*, & generosis remediis *Alexipharmacis*, consilio doctissimi & expertissimi Medici D. D. *Micklethwaite* (qui jam consulebatur) ministratis, spiritus resarciti denuò repagula ductuum salivalium referantes ptyalismum reduxissent. Ab isto tempore rivulo lymphæ excretæ indies aucto, ægrotans demùm salivatione nimiâ (quam neque supprimere fas erat) confecta, non febre vel delirio, sed deliquiis sæpiùs tentata vicesimo primo morbi die, variolis adhùc imperfectè maturatis, ad plures migrabat. Adeò intimè nonnunquàm spiritus venenato miasmate implicantur, ut sese nequeant prorsùs liberare, sed molem humorum perpetuâ luctatione agitando in fluorem colliquativum adigebant; undè ægri penu succi nutritii indesinenter subtracto emarcescentes, inter deliquia frequenter recurrentia, demùm spiritibus in certamine deficientibus & exaustis, planè tabidi pereunt, sivè juxta

Salivatio in Variolis cohærentibus usque ad 21. morbi diem funestè protensa.

primam Naturæ intentionem per *exanthemata* venenum eliminetur, quo in casu Variolæ nunquàm exarescunt, verùm humore recèns suppeditato perpetuò malo omine scatent, (cujus rei Exemplum in *Historia LXII.* posthàc proferam) sive viâ secundariâ per ductus salivales, ut in præsenti casu: Siquidem non à nisu spirituum vel evacuatione indè subortâ nisi subacto *Veneno* morbus tollitur; utut enim quamdiù per quamcunque portam *Venenum* protrudatur æger ἀπυρέτος jaceat, spiritibus tamen longâ luctatione exhaustis, ægrotans labe deleteriâ confectus necessariò perit.

Historia LIV.

Variola funesta à suppressione salivationis subitaneâ die morbi 17.

Servus Domini *Pinck* Aromatarii tum temporis habitantis in vico dicto *Snore-hill*, circa annum 1674. atroci capitis & lumborum dolore correptus decumbebat. Adeò autem sæviebat dolor spasmodicus, & vires spirituum indè adeò labefactabantur ut febrilis intemperies ægrotantis vix aut ne vix deprehenderetur. Sub finem autem secundi à decubitu diei Variolæ inexpectatò & confertim erumpebant ferè ubique *confluentes* vel *cohærentes* cum *vomitione*, *diarrhœa* immani, languore perpetuo, pulsu debili ac delirio sociatæ, atque ad sextum usque diem, quo ego primùm accersebar, depressæ & sessile. Fluxu verò alvi & vomitione jam usu *Alexipharmacorum* & *Opiatorum* coërcitis, illicò *salivatio* suboriebatur immensa quæ levamento fuit ægrotanti, qui, febre indè diminutâ, pulsu fortiori reddito, delirio profligato, & Variolis ubique sensim turgescentibus, & matureścentibus quietè jacebat, somnum placidum ferè ad libitum capiens. Die autem duodecimo, sivè nequitiâ, sivè neglectu nutricis maleferiatæ diversis erroribus in diætâ commissis, atque frigore insuper in poros cutis admisso, fluxus alvi enormis cum torminibus, febre recidivâ, pulsu celeri, delirio & profundis suspiriis conjunctus revertebatur; *salivatione* jam derepentè cohibitâ, & subsidentibus Variolis, verùm *Decocto albo* pro potu ordinario præscripto, unà cum lacticinio sequenti,

(℞. *Rasur.* CC. *Ebor.* an. ℥ ß. *nuc. mosch. sciss. num. j. cinam. acut.* ʒ. ij. *Coq. in Aqu. font.* lb. *iv.* ad *ij.* Sub finem ebullitionis add. *lact. recent.* lb. *ij. sacchar. albiss. q. s.* & coq. iterùm ad consumptionem lb. *j.* Colatura ad libitum calidè ministretur) & Electuario sequent.

(℞. *Pulv. conserv. ros. rub. diacydon. per setac. traject.* an. ℥ ß. *Troch. de carab.* ʒ. *iij. bol. ver. lacrym. sang. dracon.* an. ʒ. ß. *laudan. Lond. gr. iij. syrup. myrtill. q. s. M. F. Electuar. de quo capiat quant. nuc. Jugland. quartâ quâque horâ*) fluxus alvi hinc illicò compescebatur, somnus obrepit, febris & delirium diminuebantur, *salivatione* insigni demùm recrudescente, quæ ad finem usque decimi-septimi diei duravit, Variolis interèa ac si caustico ustis crustâ nigrâ ubique obductis, adeò ut spes haud parva salutis ægri mihi jam affulgeret; malitiâ autem nutricis quæ honori meo invidebat, nocte sequente plurimi fatales errores in regimine iterùm commissi sunt, undè salivatione subitò suppressâ, miserrimus æger post sex horas convulsus & delirans trucidabatur.

Historia LV.

Filius Domini *Cary*, Medicinam *Londini* facientis circa annum 1672. anno ætatis decimo octavo, à primo morbi insultu febricitans per quatuor dies plurimùm evigilabat ac delirabat, pulsus intereà magnus & robustus perstabat. Hoc tempore *Venæsectio* forsan perperàm omissa erat, quâ ratione Variolæ sub finem secundi diei confertim erupêrunt parvæ admodùm & frequentes & penè ubique *cohærentes*, febris cum deliriis & vigiliis pertinacibus conjuncta erat primo *maturationis* die, quo ego à Patre consulebar; ope verò *Julapii nostri Paregorici cum speciebus* quartâ quâque horâ exhibiti adolescens benè dormire cæpit & mente sanâ potiri, febre unà cum symptomatis penitùs exulante. Sub finem secundi maturationis diei ingenti *salivatione* subortâ, *exanthemata* turgentia & acuminata ferè ubique matureſcebant, ptyalismo autem à frigore ex incuriâ nutricis in poros cutis admisso, sub tertii maturationis diei finem derepentè subsistente, antequam Variolæ integram maturationem assecutæ fuerant, intumescentia faciei illicò declinabat, turgentibus adhùc Variolis, vigiliæ insuper non obstante *Julapio Paregorico* rursùs urgebant, quo nomine eventum morbi, dissentiente licèt Patre erudito & adstantibus, dubium fore pronuntiavi, ideóque *Pulv. è chel. cancr. comp.* & *ciner. Buson.* an. 3. ß. bis in die exhibendam jussimus *in haustu Paregorico*, atque *Vesicatorium* amplum & acre ad nucham applicandum. Febris autem cum delirio conjuncta jam evidenter recrudescebat, cute universâ tumore & rubore *erysipelatode* suffusâ, atque miliari eruptione ubique in interstitiis exanthematum efflorescente, undè non obstante forti arteriarum vibratione per totum morbi cursum, fatale prognosticon protuli, præsertim quia non potui argumentis à pulsu præter morem forti & robusto *Venæsectionis* jam celebrandæ veniam à parente impetrare, quam perperàm sub initium morbi omissam hoc argumento fretus suspicatus eram. Delirio autem urgente *Bolum Theriacalem cum speciebus cordialibus* commixtum, & *Julapium Paregoricum* repetitis vicibus ministrandum duximus. Die sequente, morbi scilicet undecimo, respiratione sensim factâ difficili, inæquali & suspiriosâ, ex hâc vitâ migrabat adolescens, arteriis, mirum dictu, in ultimo agone fortiter se vibrantibus. Observatione etiam dignum est, quòd hic æger, nisi cùm deliraret, erat perpetuò vorax, bis vel ter in horâ haustus largos cerevisiæ, Avenaceæ, Possetalæ & aliorum potulentorum avidissimè peteret, quin non obstantibus nostris monitis ad ingluviem usque ingurgitaret, quod nusquam alibi observavi, quod etiam forsan ei, præsertim post ptyalismi suppressionem, damnum cedebat: Duos enim alios patientes ejusmodi Variolis eodem modo laborantes in hoc tempore iisdem ferè remediis & legitimo regimine sanavi.

Variolæ fatales, in quibus salivatio die 11. supprimebatur, cum efflorescentiâ erysipelatosâ & miliari conjunctâ, pulsu interea forti, & appetitu vorace.

Historia LVI.

Circa annum 1680. invisi Juvenem *Variolis* laborantem, qui præ tumore penis & præputii insigni ad bidui spatium ne unam urinæ guttam reddere valebat, undè vesicâ urinariâ immodicè distentâ, dolore, vigiliis & inquietudine cruciabatur. *Variolæ* quæ ferè ubique cohærebant, neque humore, neque pure implebantur; hunc verò defectum Natura primùm ingenti

Sub declinatione Variolarum phymosis, exitus urinæ præpeditus; crystallina.

ptyalismo supplere conabatur, hoc autem ante consummatam *exanthematum* maturationem deficiente, Venenata lympha residua protrudebatur in manus & pedes, qui indè mirum in modum œdematosi facti sunt, frigescebant & nigricabant, & præterea in universam cutem penis, qui indè penè carpum mole æquabat, & præsertim in præputium, quod glandi obductum exitum urinæ occludebat, Phymoseos & Crystallinæ speciem gerens. Undè extinctionem flammæ vitalis in parte affectâ, & gangrænam indè illicò jure suspicabar insecuturam, ideóque partem affectam stuphis è lixivio forti calidè immersis & expressis jugiter fovendam jussi, & interea vires spirituum repetito *Bolorum* & *Julapiorum cardiacorum* usu erigere sategi. Quid fit? Mane proximo tumor penis & præputii adeò diminutus erat, ut æger urinâ sponte & copiosâ redditâ à dolore liberatus placidè cœperit dormire, atque post unum vel alterum diem, nullo altero morboso affectu tentatus, reconvalescens ex mortis periculo evaserit, pedibus & manibus sensim ultrò detumescentibus.

Historia LVII.

Obturatio narium durante Variolarum maturatione, molesta & penè suffocativa.

Filiola Domini *Heru*, Pharmacopolæ habitantis in vico dicto *Warwick-lane*, quatuor annos nata, aliquot abhinc annis *Variolis mediis* laborans, maximâ ex parte cohærentibus, depressis & tardè maturescentibus, (quâ de causâ Natura *venenum* quod per cutis glandulas satis expeditè protrudere haud valebat, per glandulas Nasi & Faucium amoliri sategit) ingenti tumore glandularum in gutture & Naso sitarum afflicta, muco insuper cum crustis *Variolarum* concrescente, atque indè transitum aëris per nasum penitùs obturante, præ perpetuâ suffocatione per triduum insomnis, ab hoc unico symptomate in manifestum vitæ discrimen adducebatur. Ego jam à Patre indulgentissimo accersitus, præscripsi *Decoct. pectorale cum Tinctur. croc. & syrup. cap. Vener.* pro potu ordinario, atque *Gargarismum* ex *Aq. hord. diamor. & melle rosat.* fortiter siphonè & calidè faucibus injiciendum, & *Ol. Amygd. dulc.* cum *decoct. pect.* commixt. sæpiùs, sed leniter & tepidè naribus ingerendum. Quibus diligenter applicatis brevi liberè respirabat puella, atque ope *Julapii nostri Paregorici cum spectebus* quartâ quâque horâ exhibiti placidè cœpit dormire, atque *Variolis* indè quàm citissimè maturationem peractam assecutis & deciduis, post unum vel alterum diem integrè reconvalescebat.

Historia LVIII.

Delirium comatosum Variolas excipiens.

Anno circiter 1676. ad ancillam Domini *Strong*, habitantis in vico dicto *Cheapside*, Variolis cohærentibus mali moris laborantem sub finem maturationis (cùm jam de ejus vitâ planè desperaretur) ego advocabar. Illa autem juxtà methodum nostram, usu nimirùm *Alexipharmacorum* & *Opiatorum* assiduo præter adstantium expectationem restituta, demùm morbo finito *Delirio melancholico* & *comatoso* tentabatur, fatua planè videbatur: nullius rei præteritæ memor, atque de nullâ re præsenti rectè judicium faciens. Alvo autem bis terve post debita intervalla cathartico deturbatâ, tandem sanguinem è Venâ jugulari jussi detrahendum, & *Vesicatoria* ad nucham & carpos applicanda, quorum ope mentis compos rursùs facta, hucusque (quantùm ego scio) mente sanâ in corpore sano utitur.

Hiſtoria LIX.

Filia Domini *Cary*, Mercatoris opulentiſſimi habitantis in vico dicto St. *Martins-Lane*, duodecimum ætatis annum agens, anno 1680. *Varioloſo fermento* infecta eſt. Ego poſt duos dies à plena eruptione accerſitus, animadverti Variolas ubique confluentes, vel ſaltem cohærentes & depreſſas, & à primâ efflorescentiâ ſemineces, quæ indè in toto morbi decurſu nullatenùs humore turgebant, ſed die octavo, vel decimo, nullâ præcedente maturatione, exareſcentes ſquamarum ad inſtar decidebant. Patiens per totum morbi curriculum quadantenùs delira febriculâ tentabatur, tandem verò die viceſimo præter adſtantium expectationem aſſiduo *Alexipharmacorum* & *Veſicatoriorum* uſu reſtituta è lecto ſurgebat, atque in areâ domûs veſtita obambulabat, ſitiebat tamen aliquantiſper, & appetitus minimè reſtituebatur: quo nomine de eventu anxius, alvum *Decocto amaro* leniter ſubducendam juſſi, at indè præter expectationem meam appetitus ad plures dies proſternebatur & calor hecticus augebatur, donec tandem claviculâ, oſſe Humeri & Tibiæ ſiniſtræ à *Veneno* latitante carie affectis, atque fruſtulis eorum exfoliatis per membranas ſenſiles exitum petentibus, miſera puella atroci dolore partium affectarum attrita, continuò ejulatu inſomnis facta erat. Poſt unum vel alterum diem collo inſpecto, palpando deprehendi tuberculum renitens, durum & inæquale in claviculâ, inſtar lapidis, vel fruſtuli oſſis, atque *Emplaſtrum* emollens parti imponendum juſſi. Cute poſt biduum vel triduum perforatâ, fruſtulum unum oſſis exfoliati, & poſtea alterum ſeſe in conſpectum dedit planè carioſum & nigrum, quod continuò & indies magis protrudebatur uſque ad funeſtum diem. Paulò ante obitum fruſtulum oſſis humeri, & alterum oſſis tibiæ, (quâ parte dolor ſentiebatur) cute eodem modo perforatâ erupit. Horrendum ſanè exemplum (ſi quod aliud) deleteriæ indolis *Veneni Varioloſi*.

Caries oſſium Variolas excipiens.

Hiſtoria LX.

Filiola Domini *Boddington* in vico dicto *Lothbury* habitantis, ſex annos nata, circa annum 1682. laborabat *Confluentibus Variolis*, quæ toto decurſu morbi depreſſæ, demùm ad inſtar ſquamarum exareſcentes ſine humore contento, vel maturatione, nullo ptyaliſmo antecedente, vel altero quovis Naturæ roboris indicio, decidebant, puella verò præter adſtantium ſpem ope *Veſicatoriorum*, atque uſu *Opiatorum* & *Alexipharmacorum* circa viceſimum morbi diem adeò ex morbo evaſiſſe videbatur, ut è lecto ſurgens quotidiè in cubiculo veſtita obambularet. Appetitu autem ad triceſimum uſque diem adhuc proſtrato, atque temperie hecticè calente, valdè ſuſpicabar Venenum indomitum intùs deliteſcere, mox funeſtiſſimam ſtragem daturum, præſertim cùm poſt lene catharticum exhibitum res in pejus rueret. Tandem die trigeſimo-tertio virus ſeſe prodebat, Gangrænam horrendam Maxillæ inferiori, & tibiæ ſiniſtræ ubi Fontanella anteà inuſta fuerat, intentans, quæ utramque partem affectam depaſcens, & omnem Artem Medicam & Chirurgicam longè ſuperans, utpotè ab habitu corporis velut à perenni fonte ſcaturiens, miſellam puellam è vivis ſuſtulit die à primo morbi inſultu quadrageſimo.

Gangræna maxillæ & tibiæ variolas malignas excipiens.

Historia LXI.

Gangræna ventriculi & intestinorum Variolas excipiens.

Filiola Capsarii habitantis in vico dicto *Ludgate street*, propè portam vici dicti *Black-Friers*, cujus nomen mihi jam non occurrit, tres annos nata, circa annum 1684. à *Variolis* mali moris & depressis, quæ nullâ *maturatione* præcedente pellicularum ad instar exarescentes decidebant, nostrâ methodo liberata, adhùc cibum cujuscunque generis, & potulenta ipsa fastidiens per plures dies quadantenùs febricitabat. Undè prioribus exemplis monitus, de eventu anxius eram. Tandem post vicesimum morbi diem Naturâ per ventriculum & intestina virus latitans eliminare moliente, misera puella enormi alvi fluxu, & posteà cholerâ morbo mirum in modũ excruciata perpetim vagiebat, donec medicamentis internis & externis hæc symptomata sustulerimus. Natura tamen, hisce non obstantibus, *Veneno* intùs coërcitio diù lacessita atque succumbens tandem manus dedit, materiam nigram copiosam vomens, & dejectionibus tetris & fœtidissimis, & cæteris omnibus *Gangrænæ ventriculi* symptomatis confecta, * sed venia cadaver aperiendi à nobis impetrari non potuit.

* *Plures historias huc spectantes inveniet Lector in observationũ Medico-Chirurgic. posthumarum Iobi à Meekren, cap.* 11.

Neque est quòd quisquam eventus hosce funestos usui *Alexipharmacorum*, *Opiatorum* & *Vesicatoriorum* liberali jure acceptos referat, siquidem, licèt tria hujusmodi exempla intra viginti annorum spatium, quasi instantiæ curiosæ in theoriæ nostræ confirmationem occurrerunt, centum forsan Historiæ penes me sunt eorum qui ex hujusmodi *Variolæ malignis*, *confluentibus* penitùs & depressis ope nostræ methodi nullo morboso affectu tentati evaserunt. Nec scio quomodò aliâ quâvis methodo ægrotantes *Veneno* adeò deleterio infecti terminum morbi usitatum, scilicet diem decimum-quartum vivi attingere possunt.

Historia LXII.

Profluvii urinæ in confluentibus Variolis laborante suppressio Gangrenâ excepta.

Domina *Catharina Morgan* Virgo elegans admodùm & pia, atque à Familiâ generosa oriunda, decimum octavum ætatis annum agens, die Decembris vigesimo nono 1693. levi lumborum dolore correpta ad tertium à Londino lapidem, nimirùm ad villam dictam *Hackney*, pedes iter fecit, noctem autem sequentem, dolore sensim aucto penè insomnem transegit: Decembri trigesimo, lumbagine horrendâ adhuc perstante, dolore capitis, siti atque febrili calore affecta in curru Londinum revertebatur: Nocte proximâ spasmis lumborum quadantenùs allevatis hebes & comatosa jacebat: Die 31. mane diarrhœa suborta est, toto autem die omnia ingesta illicò vomitu rejiciebat; propè meridiem autem Collega probus ac doctus M. *Franciscus Upton* accersitus, *exanthematis* prænuntiis tribus vel quatuor jam sese prodentibus, explorando deprehendit pulsum admodùm celerem cum siti, dolore capitis, & hebetudine comatosâ conjunctum, quo nomine jussit Vir doctus *liquorem posseticum foliis salv. rubr.* alteratum copiosè pro ratione sitis urgentis ministrandum, atque *Cochl. vj. Julapii sequentis* ad libitum propinanda, & *Emplastr. Epispastic.* ad nucham applicandum.

℞. *Decoct. alb. rad. scorzoner. alterat.* ℔. *ij. Aqu. cordial. Saxon.* ℥. *ij. epid.* ℥. *ß. syr. flor. paral.* ℥. *j. ß. M.*

Januar. primo mane, universali *Variolarum* eruptione jam incœptâ, præsertim

ſertim in manibus & brachiis, ubi *Exanthemata* admodùm frequentia penè cohærebant, reverſus Vir doctus deprehendit ægrotantem adhuc febricitantem, hebetem, languidam, fluxu alvi & vomitione laceſſitam, igiturque *Decoctum album* adhuc uſurpandum juſſit, atque *Cochl. iij. Julap. ſequent.* in languoribus ad libitum pitiſſanda.

℞. *Aqu. meliſſ. menth. cordial. Saxon.* an. ℥.ij. *epidem.* ℥.j. *marg. præparat.* ʒ.j. *ſaccharat. cryſtal. q. ſ. M. F. Julap.* Sub veſperam autem cùm vomitionem, fluxum alvi & hebetudinem comatoſam (*Variolis* jam ubique derepentè *confluentibus* vel *cohærentibus*) non ampliùs urgere animadverterit, *Julapium perlatum* repetendum imperavit, atque *Hauſtum paregoricum* ſequentem horâ ſomni exhibendum.

℞. *Aqu. cordial. frig. Saxon. ceraſ. nigr. lact. alexiter.* an. ʒ.vj. *margar. præpar.* ϑ.j. *ſyrup. de mecon.* ʒ.v. *M. F. Hauſtus*, quo epoto totâ nocte benè dormiebat.

Januarii ſecundo mane vir doctus deprehendit ægram adhuc quadantenùs febricitantem, faciem (*ſalivatione* præproperè ſubortâ) aliquatenùs intumeſcentem, *Exanthemata* autem ubique depreſſa, neque quoad baſes ampliata, neque in ſummitatibus acuminata, ideóque ægrotanti cibum avenaceum & hordeatum præberi juſſit, & uſum *Julapii perlati* repetendum, atque *hauſtum paregoricum* denuò horâ ſomni exhibendum, atque os & fauces cereviſiâ ficubus alteratâ ſæpiùs colluendas. Januarii tertio (quo die ego primùm conſulebar) deprehendimus Variolas ubique admodùm parvas, depreſſas, quaſi ſtrangulatas, ſemineces & ſublividas, ptyaliſmum autem unà cum faciei tumore quadantenùs auctum, atque febrem indè minùs intenſam, multùm autem de languore & lipothymiâ conquerebatur patiens, ab halitu uti affirmabat quaſi cadaveroſo è corpore ſuo exhalante inductâ, quo nomine *præter Julapium perlatum*, & *hauſtum paregoricum* horâ ſomni repetendum, ad ſpiritus erigendos & motum eorundem ordinatum conſervandum juſſimus *cochl. iij.* vel *iv. Julap. ſequent.* tertiâ vel quartâ quâque horâ (agitatâ phialâ) propinanda.

℞. *Aqu. meliſſ. ceraſ. nigr.* an. ℥.iv. *epidem*, ℥.j.ß. *pœon. comp.* ℥.j. *pulv. è chel. cancr. comp. lap. contrayerv.* an. ʒ.j. *ſyrup. è mecon.* ℥.j. ß. *M. F. Julap.* Hinc ægra placidè dormiebat, non ut priùs languore confecta, ptyaliſmus etiam cum faciei intumeſcentiâ eodem ferè modo ſe habebat.

Cùm autem Jan. quarto manè reverſi neque ptyaliſmum auctum, neque exanthemata ullatenùs matureſcentia, verùm adhuc ſeſſilia & depreſſa animadverteremus, ſpiritibus penè proſtratis ope majorum *alexiteriorum* ſuccurrere jugiter contendimus more ſequenti.

℞. *Theriac. Androm.* ʒ.ß. *pulv. è chel. cancr. comp. lap. contrayerv. ciner. Bufon.* an. *gr. xv. ſyrup. è mecon. q. ſ. M. F. Bolus* ſtatim ſumendus cum hauſtu Julapii *cum ſpeciebus*, iterúmque quartâ pom. horâ ſomni verò cum hauſtu hypnotico antè præſcripto.

Januar. quinto utut præcedenti nocte (ſpirituum motu hucuſque ope remediorum intra juſtos cancellos cohibito) placidè dormierat ægra, jam tamen languore magis opprimebatur, atque exanthemata nullatenùs adhuc matureſcebant, ideóque *liquorem poſſeticum* noſtro modo alteratum ſæpiùs

miniſtrandum curavimus, tantillum etiam *Vini Canarini* in languoribus conceſſimus, atque *Bolum Cardiacum* ſextâ quâque horâ repetendum duximus. Januarii ſexto, morbi ſcilicet nono, Variolis adhùc depreſſis, atque ptyaliſmo jam unà cum faciei intumeſcentiâ ſensim declinante, febrem deprehendimus à *Veneno* adhùc intùs coacto evidenter auctam, & cum deliriis non obſtante placido & quieto ſomno ſociatam; ſuborto autem jam magno urinæ profluvio ægra reſpirabat liberiùs, & expectorabat copiosè & præter ſolitum; ideóque *Emplaſtra Epiſpaſtica* duo ad interna brachia ſtatim applicanda curavimus; atque Bolum antè præſcriptum cum *gr. vij. ſerpentariæ Virgin.* ſextâ quâque horâ repetendum, & hauſtum paregoricum horâ ſomni exhibendum niſi placidè dormiret.

Januarii ſeptimo, febris cum delirio augebatur, lingua areſcebat exanthematis incruſtata, ægra multùm dormiebat, ſed inquietè, urinâ autem copiosè & nonnunquàm involuntariò redditâ reſpirabat liberè, & expectorabat copiosè: *Veſicatoria* igitur *ij.* ad tibias internas illicò applicanda juſſimus, & *Bolum cardiacum* ſextâ quâque horâ repetendum, *hauſtum paregoricum* poſt primum, atque inſuper poſt nocturnum Bolum propinandum, poſt cæteros *hauſtum Julapii cum ſpeciebus.* Denique mucilaginem *Semin. cydon. ſyrup. è rub. ida.* extract. ſæpiùs ſuper linguam ſiccatam tenendam imperavimus.

Januarii octavo febris eundem tenorem ſervavit, ſomnus non erat placidior, vires plurimùm obruebantur, urinâ autem (undè ſpes unica affulgebat) admodùm copiosè, & nonnunquàm involuntariò redditâ, liberè reſpirabat ægra (quod inſolitum & notatu dignum eſt:) Pituitam autem quippè jam concreſcentem & glutinoſam haud ſine difficultate expectorabat, ideóque ad vires erigendas, & motum ſpirituum vacillantium inordinatum compeſcendum, *Julapium cum ſpeciebus* adhùc uſurpandum, & *Bolum cardiacum* ſextâ quâque horâ repetendum, & *hauſtum paregoricum* juxta meridiem & media nocte exhibendum, atque inſuper *liquorem poſſeticum* cum *Vino Canarino* paratum, atque *Apozema* ſequens calidè & copiosè ſæpiùs miniſtrandum duximus.

℞. *Decoct. pectoral. depurat.* ℔. *j. Tinctur. croc. ſyrup. è 5. Rad.* an. ℥. *j. M. F. Apozema.*

Januarii nono, eadem ferè rerum facies erat, tantùm delirium comatoſum quadantenùs augebatur, urina autem adhuc copiosè & involuntariò in lecto redditâ, reſpiratio erat hactenùs libera, quo nomine *Julapium cum ſpeciebus* & *Apozema pectorale* ulteriùs uſurpandum duximus, atque *Bolum cardiacum* octavâ quâque horâ repetendum ſine hauſtu paregorico.

Januarii decimo, languoribus & deliriis plurimùm auctis, & cum inquietudine jam conjunctis, ægræ facies, intumeſcentiâ ſubſidente, in Hippocraticam planè mutabatur, urina autem copiosè adhuc involuntariò redditâ patiens adhùc liberè reſpirabat. Quo nomine in collapſu virium adeò præcipiti & motu ſpirituum adeò inordinato *Julapium cum ſpeciebus* adhuc exhibendum duximus, *Bolum cardiacum* quartâ vel quintâ quâque horâ repetendum, atque inſuper *Paregoricum* mediâ nocte miniſtrandum.

Januarii undecimo, inquietè dormiebat, ac ſi Comate vigili affecta, & de-

lirabat; urina autem copiosè adhuc reddebatur, respiratio etiam adhuc liberrima fuit, ideóque *Bolum* quartâ vel quintâ quâque horâ repetendum jussimus, uti *Julapium cum speciebus* ut priùs, & *Haustum paregoricum* meridie, & mediâ nocte exhibendum.

Januarii duodecimo febre, delirio & languore perstantibus ut priùs, *exanthemata* in facie & pectore jam demùm matureſcere incœpêrunt, in artubus autem depressa & semiplena confluebant, atque cuticulâ erosâ pus minùs coctum, verùm copiosum expuebant; insuper brachiorum & tibiarum partes ad quas *Vesicatoria* sine fructu sexto & septimo die applicata erant, pure multo scatebant: Quandoquidem verò urinæ fluxus molestias adstantibus & nutricibus creabat, Bolos cum *Ciner. Bufon.* (quos urinæ profluvium excitâsse ritè censebant) ampliùs ministrare respuebant, rixis igitur mulierc ularum coacti, (licèt tota spes nostra in casu adeò difficili à profluvio isto urinæ penderet) bolorum istorum usum inviti prætermittentes, *Opiata* & *Alexiteria* ad vires spirituum fovendas, eorúmque motus effrænatos coërcendos (quantùm poteramus) more sequenti substituimus.

℞. *Theriac. Androm. electuar. de Ovo* an. ʒ.j. *pulv. rad. serpentar. Virgin.* ʒ.j.ß. *Aqu. Dracont. cinam. hord.* an. ℥. *iij. epidem. pæon. comp.* an. ʒ.j. *syrup. è mecon.* ʒ.j. ß. *laudan. liquid. gut. xl. M. F. Julap. de quo capiat Cochlear. vj.* (agitatâ phialâ) *sextâ quâque horâ.*

℞. *Aqu. card. ceras. nigr.* an. ʒ.j. *Aqu. cinam. hord. epidem. syrup. è mecon.* an. ʒ. ß. *M. F. Haustus* horâ somni exhibendus.

Januarii decimo-tertio comatosa adhuc jacebat ægra, delirium autem & languor dum hæc mitiora *Alexipharmaca* exhiberentur, sensìm augebantur, pulsus accelerabatur & vacillabat, *Gangræna* insuper oris fornicem & labia jam primùm invadebat, à deleteriâ *veneni* vi suborta: Profluvio verò urinæ intermisso *Pulver. Æthiopic.* usu cessante, ægra difficultate respirandi tentari cœpit. Denique universâ cuticulâ à scapulis usque ad manus spontè separatâ brachia & humeri pure (visu horrendum!) scatebant. Quocirca in casu adeò deplorato Domino *Bateman* Chirurgo experto ad partes *Gangrenâ* affectas & excoriatas tractandas accersito, *Bolum cardiacum* cum *Ciner. Bufon.* rursùs, incassùm licèt, exhibendum jussimus, atque horâ somni cum *haustu Paregorico* repetendum, atque *Apozema pectorale* sæpiùs propinandum. Insuper *Cochl. iv.* vel *v.* Julap. sequentis secundâ quâque horâ propinanda duximus.

℞. *Theriac. Androm. elect. de Ovo* an. ʒ. *ij. Aqu. Dracont. cinam. hord.* an. ʒ. *iij. epidem. pæon. comp.* an. ʒ. *ij. Sal. Vol.* CC. *laudan. liquid.* an. ʒ. *j. syrup. è mecon.* ʒ. *j.* ß. *M. F. Julap.* Ut esset etiam in promptu simile Julapium absque *laudano* curavimus, loco prioris exhibendum, si modò vigiliæ non urgerent. Denique pannos lineos molles linimento sequenti imbutos partibus excoriatis imponendos imperavimus.

℞. *Ol. Amygd. dulc. rec.* ʒ. *ij. sperm. cet.* ʒ. *ij. M. F. Linimentum.*

Januarii decimo-quarto, vibrationem arteriarum diligentissimè explorando ægrè admodùm percepimus: Languor, delirium & dyspnœa augebantur, somnus erat admodùm inquietus, partes excoriatæ, & ulcuscula à *Vesicatoriis* relicta pure copioso scatebant, *Gangræna* latiùs serpebat: sub vesperam

ſtercorâ dejecit involuntariò ægra jam moribunda liquida, copioſa, nigra, fœtida: Cætera aderant Naturæ corruentis ſymptomata; ideóque cùm jam ferè conclamatum eſſet, ſolummodò Julapium nuperrimè præſcriptum ad ſymptomata coërcenda repetendum duximus, ut Virgo miſella εὐθανασίαν aſſequeretur Januar. autem decimo-quinto, morbi verò decimo-octavo patiens antea monitis noſtris morigera jam medicamentorum pertæſa *Julapium cordiale* prorsùs reſpuebat, & ſymptomatis quibuſcunque funeſtiſſimis ingruentibus, mediâ nocte paulò ante obitum compos mentis facta inter vota & preces ardentiſſimas animam efflabat.

Hiſtoria LXIII.

Nicolaus Lechmere Nepos D. *Nicolai Lechmere* Baronis Scaccarii, Juvenis elegans, ac ingenioſus, à multis retrò annis, levi quâvis occaſione datâ, ſubſultibus tendinum, & variis motibus convulſivis inter dormiendum obnoxius, poſtquàm duos menſes admodùm valetudinariò tranſegerat, demùm ad duas ſeptimanas vertigine, atque capitis, lateris, & pectoris dolore laceſſitus, febriles paroxyſmos frequenter, ſed non periodicè recurrentes perpeſſus eſt: quâ ratione, Venâ in brachio ſectâ, ℥. *x.* ſanguinis detrahebantur, *Cortex Peruvianus* exhibebatur, atque tandem alvus *decocto amaro* ſubducebatur. Triduo autem indè elapſo Januar. ſcilicet decimo 1693. (currente jam ætatis anno decimo nono) dolore capitis & lumborum atroci correptus, hebes decumbebat, non tamen vomitione, vel ægritudine, vel intemperie febrili multùm fatigabatur. Januarii undecimo Pharmacopola ſanguinis ℥. *xij.* partim floridi, partim mucoſi è cubito detraxit. Juanuar. duodecimo Variolæ erumpebant mediæ naturæ, admodùm paucæ, quæ indies numero augebantur, uſque ad diem decimum quintum, quo die eruptione completâ, *exanthemata* penitùs ſeſſilia ferè ubique cohærebant, dolore ſpaſmodico in capite, lumbis & utroque latere hucuſque perſeverante. Januar. verò decimo ſexto maturatione *exanthematum* jam incœptâ, atque ptyaliſmo jam primùm ingruente æger illicò ἀνυφόρως factus erat, atque dolor plurimùm allevabatur. Iſto die Cl. atque ingenioſiſſimus Collega noſter, D.D. *Cole* accerſitus *Apozema* ſequens præſcripſit copiosè miniſtrandum.

℞. *Hord. Gallic. q.ſ. Paſſul. Corinthiac.* ℥.ij. *coq. in Aqu. F. ſ. q. Colaturæ* ℔.ij. *adde Aqu. cinam. hord.* ℥.ij. *ſyr. papav. errat. è rub. idæ.* an. ℥.j.ß. *M.* atque *cochl.iij.* vel *iv. Julap.* ſequentis in languore propinanda.

℞. *Aqu. lactis alexiter.* ℔.j. ß. *Stephan.* ℥.iij. *margar. præpar.* ʒ.j ß. *ſacchar. alb.q.ſ.* ad gratiam M. Inſuper *Veſicatorium* largum ad nucham juſſit Vir Cl. ſtatim applicandum, atque *Hauſtum paregoricum* ſequentem horâ ſomni ſumendum, & modò ſymptomata ingraveſcerent, mane proximo repetendum.

℞. *Aqu. paralyſ.* ℥. *iij. Mirab.* ʒ.j. ß. *ſyr. è mecon.* ℥.j. *M.* Denique parti decocti antè præſcripti imperavit *Mell. Mororum q. ſ.* addendam pro *Gargariſmo*, quo os bis vel ter in die collueretur. Nocte ſequenti benè dormivit Juvenis à dolore penitùs liberatus. Januar. decimo-ſeptimo ptyaliſmus augebatur, facies cœpit intumeſcere, *exanthemata* aliquatenùs intumeſcebant, & in apicibus, non tamen humore diſtenta albeſcebant. Vir Clariſſ. jam in uſu *Apozematis* & *Julapii* perſiſtendum eſſe duxit, atque *Hauſtum paregoricum* hora ſomni, quin

& crastino mane modò inquietudo urgeret repetendum jussit. Nocte autem sequenti ptyalismo inexpectatò subsistente, atque Variolis ubique in centro subsidentibus, plurimùm languebat æger tremoribus incertis, & motibus convulsivis inter dormiendum plurimùm lacessitus.

Januar. decimo octavo Vir. Clariss. *Empl. Meliloti pulvere Cantharidum* conspergendum jussit ut Vesica parva & depressa efficaciùs excitaretur, atque ut ℥. *j. Tincturæ Castorei* in promptu esset, cujus, si tremores rursùs ingruerent, *gutt. xx.* vel *xxx.* in haustu *Aqu. Cerasor. nigr.* vel cujuscunque alterius grati liquoris exhibendas voluit: Atque *Haustum paregoricum* vesperi sumendum, itidémque mane repetendum duxit, & *Julapium perlatum* adhuc usurpandum, & denique os sæpiùs colluendum *Decocto pectorali* solo absque *Melle Rosarum*, ejúsque haustum quandoque propinandum. Indè ptyalismo reduce & exanthematis quadantenùs, ægrè licèt, matureścentibus, in præscriptorum usu Vir Clariss. jussit ægrotantem Januar. decimo-nono, & vigesimo sedulò perseverare. Januar. autem vicesimo, mediâ nocte (die morbi undecimo jam instante) ubi jam spiritus planè obruti manus dederant, non ampliùs vel juxta primam vel secundam Naturæ intentionem *Veneno* eliminando pares, ptyalismo sine quâvis evidenti causâ derepentè subsistente, atque facie prorsùs detumescente, æger extemplò languebat; accessêre frequentia deliquia cum celeri & debili pulsu: spiritibus insuper vacillantibus æger motibus convulsivis & tremoribus perpetim agitatus, & delirus, reliquam noctis partem atque matutinas horas sequentes (quousque ego consulebar) insomnes transegit non obstantibus tribus *haustibus paregoricis*, quorum unusquisque ℥. *j. syr. è mecon.* continebat. Exanthemata denique ubique semimortua, sessilia, & nullo humore distenta ferè exarescebant. Verba præ debilitate æger vix proferre potis erat. Vibratio arteriarum erat admodùm debilis, respiratio aderat difficilis, & anhelosa. Consilio cum Viro Clariss. inito in casu adeò deplorato ubi mors præ foribus adstabat, pro virili fategimus generosissimis *Alexipharmacis* & *Vesicatoriis* vires spirituum collapsas incunctanter erigere, commixtis opiatis ad vacillantem eorum motum coërcendum, & *Cineribus Bufonum* ad reserandas renum cataractas ut colluvies *venenata* fortè per hanc portam deturbaretur, cui per glandulas cutaneas, vel salivales ampliùs eliminando vires Naturæ haud pares erant. Ideóque Jan. vigesimo-primo *Vesicatoria tria* ampla & acria jussimus ad nucham, & carpos illicò applicanda, atque *Bolum* sequentem quamprimùm exhibendum, repetendúmque deinceps cum vel sine *laudano* pro ratione somni, & post singulos Bolos *cochl. v.* vel *vj.* Julapii sequentis propinanda, de quo etiam fas erat bibere ad libitum.

℞. *Theriac. Androm.* ʒ. ß. *pulv. è chel. cancr. comp. lap. contrayerv. Ciner. Bufon. in crucibulo ad nigredinem calcinatorum* an. *gr. xij. laud. Lond. gr. j. syrup. caryoph. q. s. M. F. Bolus.*

℞. *Aqu. lactis alexiter. cerasor. nigr.* an. ℥. *iv. epidem. pæon. comp.* an. ℥. j. ß. *pulv. è chel. cancr. comp.* ʒ. j. ß. *syrup. è mecon.* ℥. j. ß. *M. F. Julap.*

Insuper ad bronchia deobstruenda imperavimus *cochl. unum linctûs ex ol. amygd. dulc.* &c. solut. in haustu calido *Apozem.* sequent. quartâ quâque horâ, vel sæpiùs ministrandum.

℞. *Decoct. pector. depurat.* ℔.j.ß. *Tinctur. croc.* ℥.j. *syr. cap. ven.* ℥.j.ß. *M.*

Et ad *Ptyalismum* revocandum (si fieri possit) *Gargarismum* sequentem sæpiùs faucibus calidè & fortiter siphone ingerendum.

℞. *Decoct. pectoral.* ℔.j.ß. *diamor. mell. ros. colat.* an. ℥.j.ß. *M.*

Indè benè dormivit æger, à spasmis, & deliriis liberatus est, atque urinâ clarâ & copiosâ scilicet ad ℔. *iij.* vel *iv.* spatio 24. horarum redditâ, ferè ἀπυρέτος jacebat, neque ut priùs languebat, respiravit liberiùs, & arteriæ fortiùs vibrabantur: Stranguriâ autem molestâ à *Vesicatoriis* excitatâ, Januar. 22. mane reversi, persistendum esse duximus in usu *Bolorum Julapii*, & *Gargarismi*, atque insuper *haustum* prælargum emulsionis sequentis calidè sæpiùs propinandum.

℞. *Semin. iv. frig. major.* an. ʒ.j. *semin. papav. alb.* ℥.ß. *amygd. dulc. excortic. num. v. Aqu. hord.* ℔.*ij. M. F. Emulsio s. a. Cui adde sacchar. alb.* ℥.*ij.*

Mediâ autem nocte exacerbationem (febre jam cum bonis avibus, spirituum expansione Artis ope restituta, in benignam συνοχὴν mutatâ) per sex vel septem horarum spatium protensam perpessus est quadantenùs vigil, delirus, & convulsus. Post hæc autem ἀπυρέτος factus quietè obdormivit, urinam reddens adhuc copiosiorem ad ℔. *v.* vel *vj.* Quo nomine præscripsimus, Januar. 23 *Haustum* sequentem quamprimùm propinandum, atque deinceps extra tempus Paroxysmi quartâ quâque horâ repetendum.

℞. *Aqu. Lactis alexit. card. bened.* an. ℥.j. *epidem. cinam. hord. syr. caryoph.* an. ʒ.*ij. pulv. subtiliss. Cortic. Peruv. elect.* ʒ.j. *laudan. liquid. gut. xij. M.* Insuper ad spiritus in certamine futuro erigendos *Bolum cardiacum* cum *laudano* sextâ vespertinâ, itidémque mediâ nocte, repetendum duximus, atque crustas ad faciem molestè adhærentes sæpiùs illinendas *linimento* ex *ol. amygd. dulc. ung. pomat. & sperm. ceti*, atque *Julap cord. linctum*, *& apozema pectorale* adhuc usurpandum. Mediâ autem nocte rursùs recrudescebat paroxysmus levior, nullatenùs vigiliis vel deliriis comitatus vel adeò protensus ut priùs, urinâ adhuc redditâ copiosâ: quin & ægrotantem magis ad somnum proclivem invenimus. Quâ de causâ Januar. 24. *Haustum febrifugum* jussimus tertiâ vel quartâ quâque extra tempus paroxysmi adhuc repetendum, atque *Bolum cardiacum* cum *Ciner. Bufonum* & *laudano* sextâ vespertinâ, itidémque mediâ nocte repetendum ut priùs. Undè per totam noctem nullâ sensibili *exacerbatione* tentatus, somno placido indulgens æger à febre prorsùs liberabatur. Insuper vigor spirituum jam adeò instaurabatur ut profluvium urinæ jam deficiens venenatæ lymphæ rivulo copioso per glandulas salivales recèns reseratas excretæ, qui jam magis quàm usquàm priùs scatebat, exciperetur: *Veneno* autem, quod jam supererat, per vicinas oculorum glandulas simul ac salivales confertim protruso, oculi demùm cœpêrunt *Taraxi* molestâ affici. Quocirca Januar. vigesimo-quinto oculos jussimus sæpiùs madefieri *Collyrio ex aqu. ros. alb.* ʒ.j. *troch. alb. Rhasis* ϑ.j. *sacchar. alb.* ϑ. ß. atque *Gargarismum* ad salutarem *salivationem* promovendam, quin & ad pituitam viscidam è tonsillis faciliùs educendam adhuc usurpandum: Cùm autem hoc pacto æger ex periculo evasisse videretur, *Bolum Alexipharmacum* haud ampliùs duximus repetendum, *Haustum* etiam *febrifugum* (quem cœpit fastidire) post intervalla longiora nimirùm bis in die

exhibendum. Horâ somni autem *Paregoricum* sequens jussimus propinandum.

℞. *Aqu. lactis alexiter. cerasi. nigr. cinam. hord.* an. ℥. j. *laud. liquid. gut. x. syr. è mecon.* ℥. j. *M.*

Optimè indè dormit æger à febre sensibili prorsùs liber, atque, appetitu restituto, carnes appetebat, quas præberi meritò noluimus: Urinâ etenim jam parca reddita rubedine profundâ tincta & contentis saturata hostem utut subactum, adhuc tamen non exterminatum subindicabat. Insuper lymphâ venenatâ non ampliùs per renes, verùm per ductus salivales amandatâ, respiratio à pituitâ viscidâ bronchiis jam impactâ aliquatenùs præpedita ægrotanti molestias creavit. Quo nomine Januar. vigesimo sexto *Cochleare unum* linctùs sequentis lubricantis jussimus quam primùm unà cum hausto Apozematis pectoralis exhibendum, atque deinceps quartâ quâque horâ vel sæpiùs repetendum.

℞. *Ol. amygd. dulc. rec. syrup. cap. ven.* an. ℥. j. ß. *sacch. cant. alb.* ℥. j. *M.* Atque *Haustum Paregoricum* horâ somni renovandum: Sub vesperam autem, antequam exhiberetur *Paregoricum*, ego diligenter accersitus inveni ægrotantem à reliquiis *Veneni* non penitùs subacti (uti mihi visum erat) prorsùs hebetem, languentem atque inter dormiendum motibus convulsivis, & subsultibus tendinum plurimùm agitatum, verùm sine evidentibus criteriis exacerbationis febrilis, quâ ratione in locum *Hausti Paregorici Bolum Alexipharmacum* sine *laudano* suffeci, itidémque quartâ vel quintâ matutinâ solutum, in *Cochl.* Julap. sequentis duxi repetendum.

℞. *Aqu. cerasi. nigr. card.* an. ℥. *iij. cinam. hord.* ℥. *ij. epidem. pæon. comp.* an. ℥. j. ß. *Tinctur. castor. confect. Alchermes.* an. ʒ. j. ß. *syrup. caryoph.* ʒ. x. *M. F. Julap. de quo capiat Cochl. iv.* vel *v.* singulis, vel alternis horis. Undè benè dormivit à dictis symptomatis liberatus, atque in statum pristinum redactus. Quocirca Januar. vigesimo septimo Collegâ candido ac docto approbante consilium quod invitus eo absente cœpi, mutuis suffragiis *Bolum Alexipharmacum* sine *laudano* decrevimus sub vesperam rursùs exhibendum, atque mane proximo repetendum, & *Julap. Cord.* nuperrimè præscriptum, & reliqua adhuc usurpanda. Naturâ autem colluviei venenatæ reliquias (ptyalismo jam penitùs subsistente) per intestina amandare moliente, æger post unam vel alteram dejectionem liquidam, & copiosam cœpit rursùs deficere, atque variis motibus convulsivis agitari, quo nomine ego solus utpotè vicinus à perterritis adstantibus primo mane diligenter accersitus, atque memor Colloquii Cl. Collegæ die præcedenti habiti, nimirùm patientem nostrum à multis retrò annis, leviss imâ quâvis occasione datâ, in genere nervoso dura quævis pati solere symptomata, præsertim etiam cùm ego ipse, non obstantibus diris hisce nervorum affectibus, explorando, nullam febris exacerbationem deprehenderim. Januar. vigesimo octavo, primo mane præscripsi Bolum sequentem unà cum hausto Julapii illicò exhibendum.

℞. *Confect. Mithridat.* ʒ. j. *castor. gr. v. pulv. de guttet. gr. xv. laudan. liquid. cydoniat. gut. xij. cum syr. caryoph. q. s. M. F. Bolus* mollis.

℞. *Aqu. rut. ceraſ. nigr.* an. ℥.iij. *pæon.bryon. comp. ſyr. pæon. comp.* an. ℥.j. ß. *tinctur. caſtor.* ʒ.ij. *M.F. Julap.*

Inſuper unam, vel alteram *Pilularum* ſequentium tertiâ quâque horâ juſſi deglutiendam unâ cum *Cochl.iv. Julapii* nuperrimè præſcripti.

℞. *Gum. Galban. Ammoniac.* an. ℈.j. *Caſtor.* ℈.ß. *M. F. Pilul.x. deaurand.*

Januar. vigeſimo octavo paulò ante meridiem Collega candidus & doctus (conſilio rursùs jam inito) præſcriptis meis ſuffragatur, atque cùm patientem hiſce auxiliis iterùm in priſtinum ſtatum reſtitutum jam invenimus, *Veſicatorium* amplum & acre in ſubſidium generis nervoſi adeò ſæpè laceſſiti inter ſcapulas applicandum juſſimus, atque *Bolum* cum *Mithridatio* abſque *laudano* poſt mediam noctem repetendum, & denique *Apozema, Eclegma, Pilulas & Gargariſmum* adhuc uſurpanda, atque, ſi alvus lubrica fuerit, *Decoctum album* in locum potûs ordinarii ſubſtituendum. Nocte ſequenti ſatis dormivit non adeò laceſſitus affectibus nervoſis ut priùs. Ideóque Januar. vigeſimo nono, Pilulas cum *Julapio Cephalico* juſſimus iterùm repetendas, & *Bolum* cum *Mithridatio* horâ ſomni ſumendum, atque *Decoctum album* copioſè bibendum, additâ tertiâ parte *Vini Canarini* optimi tempore usûs, quia dejectionibus liquidis patiens ſæpè tentabatur, & ſimplex *decoctum* prorsùs faſtidiebat.

Januar. autem trigeſimo, cùm genùs nervoſum diris hiſce ſymptomatis periodicè recurrentibus, non obſtante diligenti & pertinaci *Remediorum Cephalicorum* uſu, omni die plus minùs plecteretur, atque urina quotidie rubedine & contentis ſaturata redderetur, ſuſpicabamur *Venenum Variolоſum* intùs deliteſcens dirorum horum affectuum nervoſorum cauſam eſſe, atque mox deteriorum ſymptomatum ſtragem daturum, utut impræſentiarum adeò ſubactum fuerit ut non par eſſet certamini febrili recèns inſtaurando, atque exindè decrevimus vires *Corticis Peruv.* polychreſtas rursùs experiri additâ *laudani q.ſ.* ad alvum jam nimis fluidam coërcendam more ſequent.

℞. *Cortic. Peruv. ſubtiliſſ. trit.* ʒ.ß. *laud. liquid. gut.xij cum ſyrup. è Corall. q. ſ.M. F. Bolus* ſtatim ſumendus. Repetatur *Bolus* abſque *laudan.* quartâ pomeridianâ cum *laudan. gut.xviij.* horâ ſomni, abſque *laudano* tertiâ matutinâ, cum *laud. gut.xij.* ſextâ matutinâ, abſque *laudano* decimâ matutinâ. Perſtet in uſu *Decoct. alb.* & *Julap. Cord.* Quid fit? Die proximo, Jan. ſcilicet trigeſimo primo, & morbi viceſimo primo, reverſi patientem invenimus cum bonis avibus ἀπυρεῖον ab omni morboſo affectu ac ſymptomate liberum, & planè reconvaleſcentem, atque eſurientem. Ideóque cibum pleniorem jam indulgebamus. *Decoctum album* duntaxat pro potu ordinario præſcripſimus ob laxitatem alvi nimiam, atque *Paregoricum* ſequens horâ ſomni exhibendum.

℞. *Aqu. lactis alexiter. cinnam. hord.* an. ℥.j. ß. *epidem.* ʒ.iij. *ſyrup. è mecon.* ℥.j. *M.*

Februarii primo famem duntaxat patiens querebatur, atque appetitu reſtituto, pullum Gallinaceum avidè petebat. Cùm autem faciem obſervâſſemus adhuc incaleſcentem & ſcabie nigra obductam, atque urinam contentis plenâ & rubedine quadantenùs tinctam, à carnibus ad unum vel alterum diem abſtinendum eſſe duximus, poſteà uſum piſcium friabilium, & pullorum Gallinaceorum

ceorum moderatum concessimus, atque postquam *haustum Paregoricum* jusseramus parandum mediâ nocte, modò fluxus alvi, vel vigiliæ postularent, exhibendum, ego ultrò (reluctante licèt Juvene) memet subduxi, patientem Doctiss. & Cl. Collegæ (ut par erat) in futurum tractandum relinquens. Reliquiis autem *Veneni* non penitùs protusis post quinque vel sex dies iterùm recrudescentibus, æger, appetitu sensim prostrato, rursùs quasi hecticè incalescebat: Benigna verò Natura *furunculo* amplo in femore sinistro suborto, qui quamcitissimè vigore spirituum maturatus in Abscessum mutabatur, *Venenum* propellere moliebatur. Quâ ratione æger me solùm (quod ægrè tuli) bis jussit ad Catharsin instituendam accersendum, quem inveni præter spem hectico calore, & ἀπορεξία affectum, languidum, & in lecto decumbentem, scabie nigrâ ad nonnullas faciei partes firmiter adhærente, dum cæteræ partes rubore & calore supra modum afficerentur, & furfuraceâ impetigine obducerentur, undè nitorem cutis elegantem mox foveis deturpandum, modò fortè vita ipsa in periculum non adduceretur, fore timebam, nisi Artis suppetiis opportunè allatis spiritus ante catharsin à *Veneno*, quod jam revirescens certaminis recèns instaurati causa erat, usu *Antidoti Herculeæ* repetito, penitùs liberarentur. Ideóque Februar. duodecimo præscripsi *Haustum febrifugum* sequentem mox exhibendum, repetendúmque deinceps sextâ quâque horâ ad x. vices.

℞. *Aqu. Card.* ℥ j. *ij. epidem. syrup. caryoph.* an. ʒ. *ij. pulv. subtiliss. Cortic. Peruv. elect.* ʒ. *j. M.*

Februarii decimo-quarto reversus inveni appetitum patientis restitutum, atque temperiem admodùm mitem, ideóque alvum jussi mane proximo potione sequenti subducendam.

℞. *Decoct. Sennæ Gereon.* ℥ *iv. mann. selectiss.* ℥ *j. ß. M.* Atque in promptu sit ʒ. *ß. syrup. è spin. Cerv.* in haustu liquoris possetici haurienda, modò patiens post trihorium alvum non dejiciat. Februar. decimo-septimo, ad lubricam alvum cohibendam Paregoricum sequens jussi horâ somni propinandum.

℞. *Aqu. lactis alexiter. cinam. hord.* an. ℥ *j. ß. syrup. è mecon.* ʒ. *vj. M. F. Haustus*, atque ʒ. *j. Cortic. Peruv.* cum *syrup. caryoph. q. s.* in formam *Boli* redactam mane proximo exhibendam, repetendámque deinceps ter die horis medicinalibus per tridui spatium ad revirescentiam *Veneni* delitescentis (si quod fuerit) præcavendam, & superbibendum post singulos bolos haustum Vini generosi. Dein alvum rursùs potione cathartica antè præscriptâ curavi deturbandam. Februar. vigesimo secundo, præscripsi *pil. è succin.* ϑ. *j.* in tres pilulas deauratas redactam horâ somni sumendam, & *Extract. Rud.* ϑ. *j.* cum *Cocciar. min. gr. xv. in pilul. v.* deauratas formandum, mane proximo deglutiendum ad saburram humorum delitescentium altiùs deducendam. Denique Februar. vigesimo-quinto, ad calorem humorum diù efferveścentium temperandum, alvum jussi per ὑπέκκρισιν semel in septimanâ more sequenti subducendam.

℞. *Pilul. alœphang. stomach. cum Gum.* an. ϑ. *ij. è succin.* ϑ. j. *salis tartar.* ϑ. *ß. ol. majoran. chym. gut. vj. M. F. Pilul. xvj.* inaurandæ, quarum quatuor sumat horâ somni, repetátque deinceps semel in septimanâ, matutinis proximis bibendo ℔ *iv. Aqu. mineral. purg. ad* ℔ *ij. coct.* & ℔ *ß. lactis alterat.* Atque hoc

pacto Juvenis elegans ac ingenioſus Familiæ ſuæ decus, multâ Artis ope ex orci faucibus ereptus, demùm nullo *morboſo affectu* tentatus, & nitore faciei non ſpoliatus, ſanus evaſit, atque huc uſque ſecundâ valetudine utitur.

Hiſtoria LXIV.

Mihi communicata à Clar. & Ingenioſiſſimo Collegâ & Cenſore D. D. Frederico Slare.

Miſtio ſanguinea in Variolis malis morbis uſa Alexipharmacorum ſalubriter ſuperata.

Fœmina temperamento ſanguineo 20. annos nata, dolore capitis, lumborum & inteſtinorum indies ingraveſcente corripiebatur: Tertio die à decubitu, ſcilicet Jul. 31. 1692. *Exanthemata Varioloſa* ſeſe in conſpectum dabant: ægra nihilominùs febricitabat, & delirio tentabatur, quod unoquoque die in altiorem gradum evectum eſt. Auguſt. ſecundo Petechiæ erumpebant in pectore, & brachiis frequentiſſimæ, lumbi dolore vehementi indefinenter cruciabantur; puſtulæ erant exiguæ & confluentes. Guttur etiam tantùm non *Variolis* occludebatur. Urinam diligenter inſpexi, quæ ſub noctem iſtius diei ſanguine tincta reddebatur (ut ſæpè in *Variolis* hiſce ſymptomatis comitatis) & duobus diebus proximè ſequentibus, ſcilicet uſque ad noctem diei quinti Auguſt. atque tunc tandem intumeſcebat facies, & ſalivatio ſuborta eſt: phrenitis exulabat, tumor faciei ad tres vel quatuor dies durabat: Detumeſcente verò indè facie, manus pari ratione tanquam veſicæ inflatæ tumebant in immenſam adeò molem, ut figura manuum in ipſis manibus deſideraretur. Oris ulcera admodùm ſordebant, fluxus ſalivæ diù durabat.

Quoniam ægra, quamvis benè nata, non amplis fortunis erat, remedia ſequentia præſcripſi parùm pretioſa, ſcilicet primò *Decoct. pectorale commune* cum *ſyrup. Aurantiorum* bibendum copiosè, & *Haustum* cum *ſyr. è mecon.* ℥.vj. & *ſpir. Vitriol.* potui communi inſtillandum, quia ſatis vehementer urgebat, & regimen in reliquis temperatum, vel potiùs frigidiuſculum, donec petechiæ erumperent, & pulſus debilitaretur. Nocte igitur ab *Eruptione* tertiâ cùm primùm hæc ſymptomata ingruebant, *Julap. cardiacum* ſequens parandum juſſi.

℞. *Aqu. lactis alexiter.* ℥.vj. *pæon. comp.* ℥.ij. *tephan.* ℥.ß. *ſp. lavend. comp.* ℥.ij. *Theriac. Androm.* ℥.j.ß. *ſyr. flor. tunic.* ℥.ß.F. *Mixtura Cardiaca*, de quâ bibat liberè in languoribus, & *Paregoricum* ſequens mane & veſperi repetendum.

℞. *Aqu. lactis alexiter.* ℥.ij. *epidem.* ℥.ß. *ſyr. de mecon* ℥.j. *laud. liqu. gut. x.* Languebat nihilominùs fœmina, & pulſus vacillabat; ideóque *Sp. CC.* in *Vino Canarino* ſæpè propinabatur. Nocte *Cardiacorum* uſum præcedente urina intensè rubeſcebat, hâc verò nocte ſanguine tingebatur, & eodem tempore delirium planè exulabat. Repetitis *Julapii Cardiaci* doſibus vires ægræ refocillabantur, & intra ſpatium 24. horarum mictio cruenta valdè diminuebatur. Auguſt. ſexto ingruebat ptyaliſmus, urina bene colorata eſt. In cæteris pro re natâ ægra tractata, ex morbo maligno, & valdè periculoſo evaſit.

Historia LXV.

Admodùm curiosa ab Exercitatissimo & Sagacissimo D. D. Atherton *litteris mihi datis nuper communicata.*

Domina E. L. annos duodeviginti nata, dolore capitis & dorsi correpta, modicè febricitabat, brevique posteà Variolæ quædam parvulæ erumpebant; interea nausea, vomitio, ægritudo, frequens deliquium ægram excruciabant: Menses solitum tempus antevertentes insuper fluebant, ut incertus adhuc sim utrùm urina sanguine tincta redderetur necne. Primò præscripsi *Vinum Canarinum* momento *Croci* imprægnatum, & *Haustum paregoricum* noctu sumendum. Die tertio, *sal. Vitrioli vomitivo* ventriculi ægritudinem relevare conatus sum. Die quarto ægritudine permanente semel vel, bis *Bezoar. Orient. gr. xij.* & *Cinnab. nativ. gr. vj.* in hausto *Julapii Cardiaci* propinavi. Repetebatur jugiter *Julap. Cardiacum* & *Haustus Paregoricus* usque ad diem decimum-tertium. Eruptione lentè procedente, Variolas è *distinctarum* genere fuisse autumabam; donec symptomatis ingravescentibus duobus ultimis eruptionis diebus tota ferè cutis stigmatis obduceretur. Nausea, ægritudo, febris, delirium ad diem decimum-tertium perstabant, quo die salivatio copiosa oborta est, febre manifestò auctâ. Saliva primò tenuis, deindè tenax viscida evasit, & post unum vel alterum diem evanuit ptyalismus. Variolæ fuscæ, & subnigræ demùm factæ paulatìm decidere incipiebant: Sed ecce nova soboles *Variolarum* in priorum interstitiis circiter diem decimum-quartum sese in conspectum dedit, delirio, ægritudine, anxietate, & vigiliis recrudescentibus. Die decimo-septimo symptomatum mitigationem expectavi, sed frustrà. Pulsus erat nunc fortis & celer, nunc debilis & languidus. Medicamenta pro re natâ præscripsi. Circa diem vicesimum primum salivatio recens exoriebatur cum *Aphthis* in ore, & gutture, quæ vocem penè intercipiebant. Ægra multùm dormivit, sed præ debilitate sese de loco in locum movere vix potuit, tendinum subsultum, manuum, & maxillæ inferioris tremorem, involuntariam urinæ excretionem passa est. Linguam ferè semper motitabat, stragula colligebat, manus hìc indè agitabat, pustulæ, & ulcera insensilia reddebantur. Verbo, vix ullum symptoma funestum deerat. Circa diem vicesimum sudor violentus subortus est, qui ad duos vel tres dies perseverabat. Pustulæ in facie in crustam matureſcebant, in reliquis partibus corporis non ad instar crustarum, sed potiùs pelliçularum decidebant. Et ægra sensìm & gradatìm convaluit.

Variolæ spatio duarum septimanarum bis erumpentes.

Dat. Novo Castello super Tinum,
Novemb. 22. 1693.

FINIS.

INDEX

RERUM, MORBORUM ET REMEDIORUM Toto Opere RICHARDI MORTON contentorum. Tùm Cautionum in eorum uſu obſervandarum.

A

ABDOMINIS ſpaſmi in febre intermittente. Paginâ 253
In febre remittente. 297. 300
Accidentia quæ Variolas malignas reddunt. 370 371
Acrimoniæ ſanguinis ſymptomata. 194
Acutus morbus quid. 182
Acutorum morborum ſymptomata in genere nervoſo. 176
Acutorum morborum curatio à Veteribus inſtituta, conformis hypotheſi Authoris de ægrotatione ſpirituum animalium. 179
Acutorum morborum univerſalium, & eorum ſymptomatum ratio formalis. 183
Aër apricus & ſalubris, tabis ingruentis præcautioni quantùm valeat. 6.30
Nervis, appetitui & ventriculo plurimùm confert. 8.30
Aër paluſtris & denſus, carbonúmque fumo oppletus, quomodò phthiſeos cauſa. 26.63
Aër is ſtatus ad phthiſis curationem quanti momenti. 51.52
Aër Londinenſis carbonum fumo oppletuſi, & ob hanc cauſam phthiſicis noxius. 99.103
Aëris conſtitutiones morborum cauſæ. 177
Aër vitæ animalis conſervationi ſummè & ſemper neceſſarius. ibid.
Aëris malignitas morborum cauſæ. 172. 177. 185. 193
Variolarum & Morbillorum cauſa. 184
Aër quomodò ſingulariter variolarum cauſa. 362
Quandò illas reddat malignas. 376
Ætas provectior cur faciliùs evadat à phthiſi quàm natu minor. 51
Ætiologia Morborum & ſymptomatum ex Anatomia petenda. 165
Ætiologia omnium morborum univerſalium undè petenda, ſecundum Authoris mentem. 166
Affectiones animi graviores, phthiſin plurimùm promovent. 26.28.30.63
Affectiones ſpaſmodicæ & epilepticæ à veteribus pro herculeis & inſanabilibus habitæ. 173
Earum antidotus. 172. 173
Affectus ſtrumoſus. 463
Affectus morboſi poſt variolas ſuboriri ſoliti. 457. 458
Alcalium uſus in curatione febrium continentium. 283. 287. 295
In curatione diarrhœæ à morbillis ortæ. 352
Alexipharmacorum uſus in curatione febrium continentium. 90
Alexipharmacorum maximè generoſorum uſus in febre ſcarlatina. 358
In febre morbilloſa. 359

In ſopore profundo, in eruptione variolarum. 408
In maturatione variolarum. 425. 474. 481. 490
In declinatione variolarum malignarum. 452
Alexipharmacorum uſus in declinatione variolarum ad foveas impediendas. 460
Alexipharmacorum fortiorum uſus in Variolis malignis. 384. 402. 424. 452. 453. 474. 482
Alexipharmacis fortioribus abſtinendum in tertio ſtadio variolarum, vigente ſalivatione. 423
Alexipharmaca fortiora quandonam adhibenda in primo ſtadio Morbillorum. 344. 345
Alexipharmaca mitiora in primo ſtadio Morbillorum. 345
In apparatu Variolarum Mediarum. 385. 389
Alexipharmaca cum Opiatis miſcenda in Variolis malignis. 403. 452
Vide Canones.
Algor præternaturalis. 177
Algor univerſalis. 236. 239. 240. 270
Algor in paroxyſmo febris intermittentis ad triduum continuatus. 185. 198
Algor iſtiuſmodi quomodò tractandus. 201. 203
Algor quò intenſior vel remiſſior in primo inſultu febris, eò magis minúſve deleterium eſt *Venenum*, ſeu *Fermentum febrile*. 185. 186
Algor primum ſymptoma inſultûs Variolarum. 372
Alvi adſtrictio in febre continente. 282
Alvi fluxus ſymptomaticus. 283
Vide Diarrhœa.
Alvi fluxus ſemper ſymptomaticus in Variolis. 366
Alvi fluxu durante variolæ ægrè erumpunt. 407
Alvus adſtricta non eſt moleſta in Variolis. ibid.
Amara febrifuga. 207
Undè vis eorum febrifuga. 208. 209
Vi ecphracticâ pollent. 207
Amuleta quomodò febres intermittentes ſanent. 206
Anaſtomoſis nulla venarum cum arteriis. 170
Anatomiæ neceſſitas. 165
Anatomica diſquiſitio Medici & Philoſophi eſt diverſa. 266
Andreas Mervil ex ignorantia Medici fatis occubuit. 202
Anginoſorum dolorum in febribus cauſa. 189
Anima non ægrotat. 170
Animi pathemata genus nervoſum afficiunt. 170. 172
Morborum ſunt cauſæ. 176. 184. 194.
Sunt Variolarum & Morbillorum cauſæ. 184. 362. 370
Animi pathemata graviora quomodò ſingulariter Variolarum cauſa. 362
Animi pathemata variolas in malignas mutantia. 370
Antidotorum modus operandi. 223
Antimonium diaphoreticum febrifugum. 206
Antimonialia medicamenta, diuretica ſunt & diaphoretica. 31
Vide Vomitoria.
Antipathia ex Idioſyncraſia orta. 216
Aphthæ Phthiſicorum toto ore diſperſæ, ſymptoma confirmatæ phthiſeos. 46 78.
Eorum cauſa. ibid.
Incurabiles ſunt. ibid.
Aphthæ albæ. 238. 275. 276. 280. 297. 317. 321. 499
Aphthæ nigræ. 280
Aphtharum in febribus cauſa. 189
Aphthæ febres comitari ſolitæ quid arguant. 174
Apoplexia, ſymptoma febris intermittentis, 197. 260. 261.

Apoplectici tractatio. ibid.
Indicationes in hoc morbo. 203. 204. 260. 261
Apostema in musculis lumbaribus pro calculo renum creditum, ejusdemque curatio. 12
Apostemata utcunque corporis parti accidant, si diù manent, quomodò Tabem accersant. 9
Apozema lubricans & incrassans. 61
Maturans & flúxionem sistens. 61. 62
Apozema pectorale. 73. 303.315.317. 462. 488.493.496.505.526.530
Apozema febrifugum ad febrem phthisicorum. 74
Apozema pro phthisi à lue venerea. 106
Apozema pectorale & diureticum. 114. 484
Apozema ad flammam hecticam in sanguine à rheumatismo accensam, extinguendam, & pulmonibus indè labefactatis prospiciendum. 118
Apozema pectorare & ecphracticum. 133. 235.257. 484
Apozema diureticum. 136
Apozema febrifugum. 235.303.494
Apozema sanguinem attemperans ab œstro spirituum flagranium agitatum, ut in febre ardente. 286
Cautio adhærenda. ibid.
Apozema ad tussim. 462
Ad dyspnœam. 430
Apparatus Variolarum, quod temporis spatium includat. 362
Appetitûs prostratio diuturna & increscens, absque ullo alio morbo conjuncto, symptoma viam in phthisin sternens. 29
Appetitus depravatus. 188
Appetitûs prostrati post variolas curatio. 457
Ἀπύρετος status ante eruptionem Variolarum malus. 359
Ἀπυρεξία in Variolarum benignarum tertio stadio. 413
Ἀπυρεξία cum fixo dolore lumborum quid significat in apparatu Variolarum. 739
Ἀπυρεξία in eruptione Variolarum benignarum. 434.437
Aqua calcis, ejúsque elogium pro sanandis ulceribus internis. 10
Aqua calcis in strumis post morbillos. 353
Aqua lactis. 69
Aqua limacum simplex. 70
Aqua limacum Magistralis. ibid.
Aqua alterans & restaurans. ibid.
Aqua pulli commendata ad acrimoniam humorum demulcendam in febribus intermittentibus malignis. 239. 240. 242. 251
In febribus continentibus. 293. 295. 299. 300
Aquæ stypticæ usus in Variolis malignis. 405
Aquæ chalybeatæ quantæ utilitatis in phthisi à melancholia. 91
In phthisi hæmoptoica chronica. 96
In phthisi icteritia quâ methodo administrandæ. 132
In tabe à gonorrhœa & fluore albo. 9
In curatione tabis ab hydrope ortæ. 18
Aquæ minerales chalybeatæ quanti momenti ad præservationem & curationem phthisis. 31.32.33
Canones observandi in earum usu. 66. 67
Ad earum fluxum promovendum. 67
Aquæ minerales præparatæ pro colica symptomatica in febre intermittente. 204.
Aquæ minerales purgantes coctæ, &

lactæ alteratæ, pro curatione tussis post morbillos superstitis. 451
Aquæ minerales purgantes pro ophthalmia, post variolas. 461
Procuratione parotidum in fine variolarum. 500.501
Ardentis febris symptomaticæ curatio à veteribus instituta. 286
Ab Autore instituta. 294
Arsenicalis veneni symptomata. 225
Arteriæ asperæ constructio miranda. 34. 35
Arthritis quos præcipuè maximè affligit. 176
Atrophia quid sit. 1
Atrophia nervosa. ibid.
Atrophia ex inanitione. ibid. & 22
Vide Phthisis & Tabes.
Atrophia in nutricibus à lactatione nimia quomodò nascatur. 12. 13
Atrophia à salivatione quomodò nascatur. 17
Autoris hypothesis de Morborum æthiologia. 157
Ejus vindiciæ. 157.158.159.& seqq.

B

BAdus, *Corticis Peruviani* defensor & patronus doctissimus. 216
Balneum artificiale pro dolore nephritico. 263
Balnea artificialia ad curationem phthisis rheumaticæ magnoperè conducunt. 117
Balsama pro curandis ulceribus internis. 10. 11
Pro phthisi. 55
Pro phthisi hæmoptoica. 96
Benigni Morbilli debito regimine curati 357
Benignæ Variolæ. 363
Sunt aliarum normæ. 412
Benignarum Variolarum apparatus. 373. 374
Eruptio. 393
Maturatio. 412
Declinatio. 434
Diagnosis in primo stadio. 375
In secundo stadio. 396
In tertio stadio. 416
In quarto stadio. 439
Curatio in apparatu. 384
In Eruptione. 401.402
In Maturatione. 422
In Declinatione. 449.450
Benignæ variolæ *Chicken-pox* dictæ. 363. 364. 365
Apparatus. 362
Eruptio, maturatio, & declinatio. 412
Prognosis. 400
Benignissimæ Variolæ post symptomata vehementiora durante apparatu. 489. 469
Benignæ Variolæ post abortionem & usum Corticis Peruviani. 469
Benignæ Variolæ statim ab eruptione sine præcedenti maturatione exarescentes, atque demum post annum integrum repullulantes. 464
Bilis, menstruum proprium secretorium chyli. 22
Boli Armenæ vis alexipharmaca ex observatione Fracastorii. 216
Bolus roborans in phthisi nervosa. 3
Bolus purgans pro sanatione ulcerum internorum. 10
Bolus opiatus pro phthisi in primo gradu. 59
Bolus diaphoreticus. 60
Bolus febrifugus ad febrem putridam phthisicorum. 74
Bolus hydragogus pro phthisi ictericia. 138
Bolus febrifugus. 234
Bolus theriacalis in febre intermittente cum spasmis abdominis, &c. 247
In cholera morbo. 259
In vomitione. 260

Pro febrium elaſticitate ſuſtentanda in febre continente. 285. 286
Alius alexipharmacus & alcaliſatus pro eadem febre. 290
Pro febre continente in ſynochum mutata. 314. 315
Pro expanſione ſpirituum promovenda in eadem febre. 318
Boli alexipharmaci in apparatu variolarum malignarum. 385
In apparatu Variolarum mediarum. 386
Bolus purgans in hydrope poſt morbillos. 354
Ad dolorem colicum in apparatu Variolarum. 390
Alexipharmacus & roborans. ibid.
Alexipharmacus & antihyſtericus in maturatione Variolarum. 428
Ad diarrhœam in apparatu Variolarum. 387
Ad diarrhœam poſt morbillos. 352
Ad dolorem ſpaſmodicum in apparatu Variolarum. 389
Bolus alexipharmacus & opiatus *cum ſpecificis* ad dolorem pleuriticum in apparatu Variolarum. ibid.
In fluxu catameniorum in ſecundo ſtadio Variolarum. 409
Bolus cardiacus & alexipharmacus cum *laudano* in eruptione Variolarum malignarum. 404
Bolus febrifugus in declinatione Variolarum mediarum. 451
Cardiacus & opiatus. ibid.
Bolus purgans poſt variolas. 461
Boli alexipharmaci in mobillis malignis ante efflorescentiam. 346
Ad ſalivationem ſuppreſſam ante maturationem Variolarum. 424
Ad ſpaſmos in primo ſtadio morbillorum. 346
Ad vomitionem in apparatu Variolarum. 388
Ad vigilias in apparatu Variolarum. 392
Bolus roborans & adſtringens alkaliſatus in alvi fluxu ſymptomatico. 283
Bolus purgans in curatione febrium continentium. 292
In variolis diſcretis admodùm frequentibus, ad malignas accedentibus. 472. 475
Bolus alexipharmacus & pareregorigus. 297. 480
Bolus febrifugus & antipleuriticus. 303
Bolus alexipharmacus & opiatus ad vires ſpirituum erigendas, & eorum effrænatos motus compeſcendos. 478. 479
Bolus theriacalis, diureticus & opiatus, in variolis mediis ad malignas accedentibus. 483
Bolus alexipharmacus, opiatus & diureticus, in variolis malignis. 483. 490. 518
Bolus febrifugus & antihyſtericus in variolis. 489
Bolus cardiacus & antihyſtericus in variolis. 500
Bolus alexipharmacus & antiſpaſmodicus. 531
Bolus febrifugus & opiatus ad Venenum Variolarum deliteſcens edomandum. 532

C

CAchexiæ poſt morbillos ortæ curatio. 353
Calomelas, medicamentum, corrigendo & alterando ſanguinis diatheſin, egregiè conferens ad ſanationem ulcerum. 10
Calor moleſtus & chronicus, in plantis pedum, & volis manuum ortus, phthiſis præſagus. 29
Calor in exceſſu ſudores impedit. 190
Caloris febrilis ſymptomata. 174
Caloris hectici curatio poſt variolas. 457

Canones de usu Alexipharmacorum in declinatione Variolarum malignarum. 452. 453
Carcinoma post febrem scarlatinam in gangrænam mutatum. 360
Caries ossium post Variolas. 446. 456. 459. 528
Carmina quomodò febriles paroxysmos præveniant. 206
Castrensis febris. 277. 323
Catarrhalis dispositio, quomodò in phthisin terminetur. 29
Catarrhi prognosis in Variolis. 401
Catarrhus simplex in quo differat à tussi phthisica. 33. 38
Cathartica fortiora cur in præcautionem phthiseos religiosè vitanda sint. 30
Qualia esse debeant. 31
Cathartica paulò ante crisin in Variolis data, quàm periculosa. 371
Cathartica non usurpanda ante usum Corticis Peruviani. 191. 231. 233
Nisi in cakexia insigni. 231. 233
Catharticorum noxa in febris intermittentis paroxysmo. 201
Catharticorum usus sub finem febris continentis. 190
In Morbillis post efflorescentiam. 349. 350. 351
Necessitas post variolas benignas. 450
Periculum in Parotidibus post variolas. 458
Formulæ post variolas. 455. 461. 472. 475
Cathartica quandò periculosa post variolas. 456. 457
In tussi atroci & peripneumonica in quarto stadio variolarum. 462
Cathartici in Morbillis extra debitum tempus exhibiti effectus. 351
Canones de usu Catharticorum in variolis. 456
Caustici veneni symptomata. 225
Cataplasma ad parotidum maturationem in variolis. 500
Cephalalgiæ symptomaticæ morborum chronicorum, in genere nervoso, causa. 176
In febribus acutis. 187. 189
In febribus continuis remittentibus. 271
Cephalalgiæ symptomaticæ in febre continente curatio. 284. 285
Cerebri textura. 166
Cerebrum est totius fœtûs origo. ibid.
Cæteras partes proportione superat. 166. 169. 289
Est officina spirituum animalium. 167. 168. 169. 177
Cerevisia medicata pro phthisi nervosa. 5
Pro curatione phthisis incipientis. 63. 67
Pro phthisi scrophulosa. 83
Pro phthisi scorbutica. 87
Pro phthisi rheumatica. 119
Cerevisia nocet in diarrhœa in primo stadio variolarum. 386
In colliquatione humorum in primo stadio Morbillorum. 347
Chalybs, hydropis, sivè Anasarcæ, sivè Ascitis *Antidotus Herculea.* 353
Remedium est *Ecphracticum.* ibid.
In affectibus chronicis debellandis præsentissimum. ibid.
Chalybeata vi absterstvâ pollent. 208
Chamæmeli florum virtutes febrifugæ. 207. 264. 265
Chifletius, *Corticis Peruviani* hostis acerrimus. 214
Chlorosis, scorbutus particularis in nervoso genere. 176
Chloroseos causa. 180
Symptomata. 176
Chalybe profligatur. 172
Chlorosis ab imaginatione. 176
Choleræ morbi symptomaticæ causa. 180. 194
Choleram morbum simulans febris intermittens. 197. 243. 244

Curatio. 204.205.243.244. 259
Choleræ morbi ſymptomaticæ in febre remittente curatio ab Autore inſtituta. 293.297
Chronicorum morborum ſymptomata in genere nervoſo. 174
Chronicorum morborum univerſalium curatio. 180
Ratio formalis. 183
Chronicus morbus quid. 182
Paroxyſmi in morbis chronicis. 184
Chylus purus & lacteſcens per paracenteſin loco aquæ egreſſus. 19
Cibus quantitate, aut qualitate peccans, morborum cauſa. 177
Cicatrices poſt variolas. 459
Cinerum bufonum uſus in Variolarum curatione. 405.414.426.432. 452.483. 490. 493.498. 502.503. 506. 507.516. 518.525.527.529
Cinnabaris nativæ vis. 172.173
Circulatio inter ſpiritus, & ſanguinem in ætiologia morborum explicanda, admittenda. 172
Claviculi per os in pulmones tranſmiſſi. 35
Elegans hac de re hiſtoria. 103.104
Clyſter ad temperandam acrimoniam humoris in diarrhœa phthiſica. 76
Clyſter corroborans in alvi fluxu ſymptomatico. 283
Clyſter antiſpaſmodicus. 297.301
Clyſter laxans & emolliens. 314. 475
Laxans & anodynus. ibid.
Clyſter terebinthinatus. 494
Vide Enema
In Cœliaca paſſione dejectiones flavæ, undè oriuntur. 22
Cohærentes & malignæ variolæ. 484
Cohærentes Variolæ & à primo ortu malignæ. 510.511.512.513
Cohærentium Variolarum tarda maturatio. 517
Cohærentes & malignæ Variolæ profluvio urinæ ſolummodò indicatæ. 503.506.507
Cohærentes Variolæ cum atroci lumbagine invadentes in benignas mutatæ. 513. 514
Cohærentes Variolæ cum vigiliis pertinacibus, Opiatis & Alexipharmacis curatæ. 516.517
Colicam ventriculi ſimulans febris intermittens. 197.204
Curatio. 204.250
Colicam inteſtinorum. 251.252
Colicam ſimulans febris remittens. 299
Colliquatio ſucci nutritii inſignis, phthiſeos confirmatæ ſignum pathognomonicum. 43
Per quas partes fiat. 43.44.45
Multorum morborum cauſa. 44.45
Colliquatio humorum in primo ſtadio Morbillorum. 347
Collyrium in primo ſtadio mobillorum. 348
Collyrium ad oculorum taraxin in variolis. 477
Ad ophthalmiam in declinatione variolarum. 461. 496.505
Vide Ophthalmia.
Columbus (Chriſtophorus) Heros Genuenſis. 210
Comatis cauſa. 187
Coma in paroxyſmo febris intermittentis. 203
Indicationes curativæ. ibid.
Coma & inſultus epileptici rarò ſine errore in regimine, contingunt in tertio ſtadio Variolarum. 427
Comatis curatio in tertio ſtadio Variolarum. ibid.
Confluentium & malignarum Variolarum eruptio quadruplex. 393.394
Confluentes & malignæ variolæ, demùm febre Συνοχῆ exceptæ. 490.492
Confluentes variolæ depreſſæ furunculis exceptæ. 494.495
Confluentes universìm variolæ & malignæ. 510.511.512

Confluentium & malignarum Variolarum declinatio. 437.521
Consilia, sine medicamentis, nullius sunt momenti in curatione morborum. 170
Contagionis propagatio. 170.176
In Continuam febrem degenerans febris intermittens. 200.202.240.245
In Continuam degenerans Continens. 267.291.313.316.320
Convulsiones in infante simulans febris intermittens. 249.250
Cor, proximè à cerebro in fœtu formatur. 166
Corporis textura est vesicularis. 169. 170
Corticis Peruviani descriptio. 210
Locus natalis Arboris. ibid.
Nec lignum, nec folia sunt febrifuga. ibid.
Resina exudans & semina sunt febrifuga. ibid.
Corticis Peruviani Virtus, Indis olim nota. ibid.
Undè Europæis innotuit. ibid.
Undè *Pulvis Patrum* dictus. 211
Pulvis Comitissæ. 210
Alia ejus nomina. 211
Corticis Peruviani vis febrifuga non consistit in tenuitate partium. 212
Nec in caliditate, aut siccitate manifesta. ibid.
Nec in ulla manifesta qualitate. 219
Consilium de *Cortice Peruviano* supprimendo. 212. 212
Caliditas aut siccitas *Corticis Peruviani* non impedit ejus virtutem febrifugam. 213.
Cortex Peruvianus non est frigidus, aut narcoticus. 213.214
Argumenta contra *Corticem Peruvianum* 214.215
Solutiones. 217.218
Undè vis ejus febrifuga. 219.220
Vis ejus febrifuga non est ab evacuatione sensibili. 219
Non à manifesta qualitate. 219
Strumii opinio. 220
Badi sententia. 220. 221
Protospatarii. 221
Autoris. 226
Corticis Peruviani electio. 228
Præparatio. 230
Genuini criteria. 229.239
Cortex Officinarum maxima ex parte adulterinus. 229
Corticem præscribendi formulæ variæ. 230.232.234.235
Non sumendus cum regimine. 233
Canones de usu *Corticis Peruviani.* 233. 234
Cortex Peruvianus, remedium est *Polycrestum.* 162
Est ἱερὸν πικρὸν. ibid. & 209
Non est tamen remedium *Catholicon.* 162
Est Antidotus Herculea. 188. 206. 208.211.451. 533
Cortex Peruvianus maximum Dei donum hominibus concessum ad levamen plurimarum vitæ humanæ ærumnarum. 195.199
Inter remedia maximè generosa, & quadantenùs universalia, locum meretur. 199.200
Est Arbor vitæ. 210
Est febrifugum catholicon. 209
Est Antidotus veneni febrilis. 226
Cortex Peruvianus non est causa recidivationis febrium. 195
Non est causa Tabis. 215
Non est quid Venenatum. 216
Ejus usus in febribus Continentibus. 292.193.194
In pestis curatione. 321
Cortice Peruviano utendi modus in declinatione Variolarum. 450.451
Corticis Peruviani & alexipharmacorum usus ad foveas in Variolis impediendas. 460

Crisis Morbillorum. 339. 340
Crisis febrium malignarum sensim & tardè procedit. 190
Durante tali Crisi quid agendum. 191
Criteria Variolarum malignarum dubia. 376
Certa. 377. 378
Crystallina sub Variolarum declinatione. 521. 522
Curandi methodus in uno eodémque morbo sæpè diversa. 268. 269. 271. 278. 291
Curativæ Indicationes undè petendæ. 165
Cuticula afficitur in Morbillis. 337
Cutis poros suos ad nutum spirituum animalium constringit & dilatat. 190
Cutis siccitatis causa. 188
Cutis plantæ pedum, præ cæteris partibus sensu pollet egregio. 288
Cutis Variolarum subjectum. 361

D

Decocti albi usus in febribus intermittentibus. 241. 242
Decocti albi usus in primo stadio morbillorum. 347
In diarrhœa post morbillos. 352
In diarrhœa in primo stadio Variolarum. 380
Decocti albi usus in variolis regularibus discretis & benignis. 466
In variolis mediis ad malignas accedentibus. 481
In urinæ profluvii suppressione in confluentibus variolis. 524. 525
In variolis mediis post imperfectam maturationem in declinatione febre συνεχῆ exceptæ. 488
Decoctum amarum Autoris. 207
Decoctum exsiccans pro curandis ulceribus internis. 10
Decoctum farfæ parillæ, inter diaphoretica primas tenet. 31
Decoctum diaphoreticum. 121
Decoctum in strumis post Morbillos. 353
In Variolarum mediarum maturatione. 422.
Deglutitionis difficilis curatio in tertio stadio Variolarum. 429. 430
Deliquia & suffocationes hystericæ in tertio stadio Variolarum quid significant. 421
Curatio. 428
Deliquia in funesta Variolarum declinatione. 453
Delirii in febribus intermittentibus causa. 194
Delirii curatio in secundo stadio Variolarum. 407
In tertio stadio Variolarum. 427
Delirium melancholicum post Variolas. 463
Delirium comatosum Variolas excipiens. 522
Diabetes quid sit. 15
Quomodò Tabem accersat. 16
Ejus curatio. ibid.
Vide Hydrops, Urina.
Diæta phthisicorum in primo gradu. 63
In secundo gradu. 66
De Diæta lactea regulæ servandæ. 67. 68
Diæta in tertio gradu phthisis, quæ instituenda. 73
Diæta in paroxysmo febris ephemeræ. 192
In paroxysmo febris intermittentis. 201
In febre συνεχῆ. 282
Diæta in Variolis. 381. 450
Diæta lactea phthisicis scrophulosis cur non imperanda. 81
Phthisi scorbuticæ. 85
Phthisi rheumaticæ quandò conveniat. 117
Diæta lactea in Tabe à Gonorrhœa & à fluore albo quandò summoperè uti-

lis. 9
In Tabe à Diabete ſummè neceſſaria. 16
In Tabe ab Hydrope orta cur religiosè abſtinendum. 18
Diæta lactea in phthiſi à calculis pulmonaribus cur non imperanda. 101
Phthiſi icteritiæ ſeu hepaticæ cur non conveniat. 132
Diaphragmatis ſpaſmos ſimulans febris intermittens. 246.247.250
Diaphoretica quantæ ſint utilitatis in incipiente phthiſi. 59
Qualia ſint. 55.60
Canones in eorum uſu obſervandi. 60
Quo tempore danda. ibid.
Diaphoretica Autori familiaria. ibid.
Diaphoretica vigente febre perperàm exhibentur. 190
Incommoda eorum in febre intermittente. 202
Diarrhœa ultimum & funeſtum confirmatæ phthiſeos ſignum diagnoſticum. 45
Undè oriatur. ibid.
Diarrhœæ cauſa. 188
Diarrhœæ ſymptomaticæ in febre continente curatio à veteribus inſtituta. 283
Ab Autore inſtituta. 293
Diarrhœa epidemica. 321
Diarrhœa ſimulata à febre intermittente. 197.204.240
Curatio. 197.205.241.242. 243
Corticis Peruviani exhibitio in curatione Diarrhœæ. 197.235.241
Diarrhœa ſimulata à febre remittente. 283.293.296.297
Diarrhœæ curatio poſt Morbillos. 352
Diarrhœa pertinax poſt febrem ſcarlatinam. 359
Diarrhœæ curatio in apparatu Variolarum. 386.387
In ſecundo ſtadio Variolarum. 407
In tertio ſtadio Variolarum. 427
Diarrhœa terminoſa in Variolis Opiatis & Alexipharmacis curatur. 407
Diarrhœa in Variolis malignis funeſta. 507.508
Diarrhœa variolas diù ſubſidentes efficiens. 517
Diſcretæ variolæ cum menſtrua purgatione conjunctæ. 469
Diſcretæ variolæ ob hæmoptoen tempore eruptionis contingentem *confluentes* factæ. 470
Diſcretæ variolæ & benignæ ob malum regimen cum ſymptomatis penè exitialibus conjunctæ. 467
Diſcretæ variolæ, ſed admodùm exiguæ, poſt inſultus epilepticos erumpentes. 471.472
Diſcretæ variolæ petechiis comitatæ, Alexipharmacis & Opiatis feliciter ſanatæ. 516
Diſcretæ variolæ bis intra ſpatium unius menſis erumpentes, & declinantes ſine maturatione, & funeſtâ diarrhœâ exceptæ. 475.476
Diſcretæ variolæ ſub initium maturationis depreſſæ, & vigiliis ac deliriis per bidui ſpatium comitatæ. 477
Diſcretæ variolæ cum fluxu menſtruo, & gravibus animi pathematis conjunctæ, funeſtæ. 477.478
Diſcretæ variolæ paulò ante initium maturationis funeſtæ. 501
Diſcretæ variolæ malignæ cum maculis purpureis erumpentes. ibid.
Diſtenſio fibrillarum cerebri, & in toto corporis habitu, à febrili ſpirituum expanſione, quæ ſymptomata pariat. 187
Dolor capitis & lumborum atrox præſagit variolas. 372.375
Doloris capitis, artuum & lumborum in apparatu Variolarum curatio. 389
Doloris ὀστεοκόπου dorſi, in febribus acutis cauſa. 187
Doloris colici in eodem apparatu Va-

riolarum curatio. ibid.
Doloris pleuritici curatio in apparatu Variolarum. 389
Dolor quaſi rheumaticus ante variolas diſcretas. 476
Doloris ſpaſmodici fixi curatio in apparatu Variolarum. 388
Dolor gutturis in ſecundo ſtadio Variolarum. 410
Alimenta, ſivè pharmaca qualia eſſe debeant in tali caſu. ibid.
Doloris gutturis inflammatorii curatio in tertio ſtadio Variolarum. 428
Diuretica quæ phthiſicis conveniunt. 55
Dyſenteria ſimulata à febre intermittente. 197.204.240.241
Curatio. 197.204.205. 241.242
Dyſenteria Londinenſis epidemia. 321
Ejus curatio. 322.323
Dyſuria à veſicatoriis. 314
Vide Emulſio.

E

Eclegmata lubricantia & incraſſantia. 61
Eclegma pectorale. 73.304.307.315.318. 193. 496
Ad tuſſim continuam ſublevandam. 76. 77
Eclegma febrifugum. 235
Eclegma pro tuſſi ferina in eruptione Variolarum. 409
Vide Linctus.
Ecphracticorum uſus in morbis chronicis univerſalibus. 180.353
Efflorescentia partialis, aut colorem mutans in morbillis. 343
Efflorescentiæ morbilloſæ apparatus. 338
Status & declinatio. 339
Efflorescentia in variolis univerſalis, maligna. 400
Particularis maligna. 399
Urticæ plagæ ad inſtar. ibid.
Diſcreta cum petechiis & veſiculis. ibid.
Efflorescentiâ declinante quid agendum in Morbillis. 349
Electuarium aſtringens in hæmorrhagia. 6
Electuarium maturans & fluxionem prohibens. 61.62
Electuarium ad præcavēdam diarrhœam usûs tempore aquarum mineralium chalybeatarum. 67
Electuarium balſamicum. 71
Electuarium ad temperandum rheumaticum & hecticum ſanguinis & ſpirituum fervorem. 117
Electuarium ad obſtructiones reſerandas in phthiſi rheumatica. 119
In phthiſi icteritia. 137
Electuarium febrifugum. 234
Electuarium aſtringens in colliquatione humorum in Morbillis. 347
Ad diarrhœam in primo ſtadio Variolarum. 387
Electuarium ad reliquias veneni deliteſcentis ſubigenda in fine Variolarum diſcretarum malignarum. 500
Electuarium pro ſiſtendo alvi fluxu in variolis. 496.520
Emetici uſus ante tertium paroxyſmum in febre intermittente. 199
Incommoda in paroxyſmo. 201
Emetica non uſurpanda ante uſum *Corticis Peruviani*. 231
Emeticum lene propinatur ante uſum *Corticis Peruviani*, nauſeâ ſuadente. 231. 238
Emetici veneni ſymptomata. 225.284
Emeticum ad dyſpnœam in tertio ſtadio Variolarum. 430. 431
Emetica Antimonialia religioſè vitanda in febribus continentibus. 284
Emetica Antimonialia non conveniunt in apparatu Variolarum. 388
Emetica in reſpiratione debili, & ci-

tissimæ, in tertio stadio Variolarum nocent. 430
Emetica & opiata perperàm data variolas in malignas mutant. 371. 76
Emeticorum usus in apparatu Variolarum. 387.388
Vide Vomitio. Vomitoria. Vomitus.
Empirici. 269.281
Emplastra carpis adhibenda in febribus intermittentibus. 206
Empyematis futuri signa. 113. 114
Emulsio incrassans & fluxum humoris sistens. 61
Emulsio ad attemperandum sanguinis fervorem, ut in febre ardente. 286
Quæ cautio adhibenda in illius usu. ibid.
Emulsio hypnotica. 302
Emulsio in strumis post morbillos. 353
Emulsio ad dysuriam à vesicatoriis ortam. 314.488.495.530
Enema laxans in febre intermittente cum spasmis diaphragmatis, & partium respirationi inservientium. 247
In alvi adstrictione. 282
Enema ad facultatem excretricem intestinorum sopiendam, & tonum eorum confirmandum, in alvi fluxu symptomatico. 284
Enematum incommoda in paroxysmo febris intermittentis. 202
Enema ad dolorem colicum in apparatu Variolarum. 390
Enema Autoris post variolas. 454
Enemata oleosa post variolas. ibid.
Entis Veneris usus in hypochondriacorum & hystericarum vigiliis. 308
Ephemera Febris. 192
Ejus Symptomata. ibid.
Causæ Procatarcticæ. ibid.
Indicationes. ibid.
Diæta. ibid.
Epidemiorum morborum causa. 177
Epileptici insultus periodici. 179.193
Epileptici insultûs curatio in apparatu Variolarum. 390.391
In eruptione Variolarum. 410
In tertio stadio, seu maturatione Variolarum. 427
Epilepticos insultus sequuntur variolæ benignæ. 390
Epispastica, *Vide* Suppedanea Vesicatoria.
Epithemata nocent in pruritu in tertio Variolarum stadio. 431
Errhinum ad nares infarctas in tertio stadio Variolarum. 431.522
Errores Practicorum in febris continentis curatione. 280.284.285
In curatione febris intermittentis. 205
In *Erysipelatosa* febre sanguinis fœtor. 174
Erysipelatosam febrem simulans febris intermittens. 197
Ejus curatio. 204.259.260
Erysipelatosa scabies propter catharticum omissum variolis superveniens. 465
Evacuatio indicatur in plethora & cakexia. 205
Exanthematum variolarum maturatio legitima. 419
Non legitima. ibid.
Exanthematum maturationi in malignis variolis discretis non fidendum. 439
Exanthematum dolor inflammatorius non curandus epithematis in tertio stadio Variolarum. 431
Exanthematum pruritus. ibid.
Exanthematum in facie tantùm confluentium mala prognosis. 400
Exercitii debiti neglectus, quæ damna pariat. 26

F

Fæces induratæ forcipibus ereptæ ex ano. 455
Febrifugum Autoris. 264
Febrifuga, pericarpia. 206
Chymica. 206

Amara ſimplicia. 207
Febrifugum non eſt propinandum durante paroxyſmo. 202.203
Febris incipientis phthiſeos ſignum pathognomonicum qualis ſit. 40
Febris peripneumonica, ſeu inflammatoria, phthiſeos confirmatæ ſignum pathognomonicum, undè oriatur. 41
Quomodò tractanda. ibid.
Febris phthiſicorum putrida intermittens quam cauſam agnoſcat. 42
Ejus paroxyſmi incerti. ibid.
Quàm difficulter curetur. 43
Febris acutæ definitio. 185
Cauſæ procatarcticæ. ibid.
Symptomata in primo inſultu. ibid.
Indicationes. 186
Symptomata febrilia. 186 187
Eadem ſunt cum iis, quæ à Toxico aſſumpto ſequuntur. 193 223
Indicationes febriles. 188.189
Symptomata in humoribus. 188
Curatio radicalis febrium. 188
Criſeos ſigna. 190
Criſis. 189.190
Febrilis Antidotus. 193.195.188.209.226
Febris Ardens. *Vide* Ardens
Febris Caſtrenſis. *Vide* Caſtrenſis.
Febris Ephemera. *Vide* Ephemera.
Febris Intermittens. *Vide* Intermittens.
Febris Maligna ſi. Σύνοχος. *Vide* Maligna ſi. Σύνοχος.
Febirs Συνεχὴς. Vide Συνεχὴς.
Febrium ſynopſis. 191.192
Febres diſcriminantur à fermento febrili. 267
Febres gradu tantùm differunt. 267
Symptomata Veneni in febribus. 224.225
Febrifuga, pericarpia. 206
Febris intermittens, quæcunque fuerit, in ætate juvenili, atque æſtiva tempeſtate, cur viribus ſolius Naturæ ſæpiùs curetur. 199
Febris intermittentis in malignam mutatæ ſigna. 252.253
Febris intermitttens in continuam cum ſyncope, ægritudine, ſudore colliquativo ſociatam ſine exacerbationibus, & remiſſionibus degenerans. 245
Febris intermittens in infante convulſiones ſimulans. 249. 250
Febris intermittens apoplexiam ſimulans. 260.261
Febris intermittens Autoris febrifugo curatas cùm vires Corticis Peruviani defecerunt. 264.265
Ubi Cortex Peruvianus ab ægri idioſyncraſia irritus reddebatur. 265
Febres benignæ mutantur in malignas, & vice verſa. 267
Febres peſtilentiales in principio ſunt continentes. 267
Febris Scarlatina. *Vide* Scarlatina.
Febris Morbilloſa. *Vide* Morbilloſa.
Febris Inflammatoria. *Vide* Inflammatoria.
Febris cum inflammatione muſculorum, viſcerum aut glandularum, benigna. 333
Febris efflorescentiæ ſuperſtes. 343
Febris Συνεχὴς poſt morbillos Cortice Peruviano profligata. 350
Febris ceſſat poſt eruptionem variolarum benignarum. 393
Febris remittit vel intermittit in eruptione variolarum mediarum. 395
Febris continua poſt eruptionem variolarum, malum. 400
Febris auget in tertio ſtadio variolarum malignarum. 413
Febris in quarto ſtadio variolarum ceſſans. 447
Ab initio continua, & in declinatione variolarum exacerbata. ibid.
Quæ in exanthematum maturatione remittit, vel intermittit. 447
Febris poſt quartum vel quintum maturationis

rationis variolarum recrudeſcens non adeò timenda. 419
Febris recidivæ in variolis mediis Curatio. 450
Febris continua in variolis in Συνεχῆ benignam mutata, *Cortice Peruviano* cum Alexipharmacis & Opiatis cõmixto curatur. 453
Fermentum univerſale totius corporis eſt ſpiritus animalis. 169
Fermentum febrile. 195.223
Eſt venenum. 223
Vide Venenum.
Fermentum omnium febrium intermittentium eſt ejuſdem generis. 195.196
Fermentum cujuſcunque febris intermittentis viribus *Corticis Peruviani* indifferenter locum cedit. 196
Fermentum febris quartanæ maximè omnium eſt fixum, atque durabile. 198. 199
Fermentum febrium intermittentium & remittentium, ſub initium quale. 253
Fermentum febrile debilius, æquale vel fortius viribus ſpirituum, diverſam producit febrem. 268
Fermenti varioloſi indoles. 523
Fermenta in quantum febres diſcriminant, gradu tantùm differunt. 266. 267
Fibrillæ tam cerebri quàm ſpinalis medullæ in nervos compinguntur. 166
Ficus Pharaonis. 213
Fluxus alvi in febribus continentibus. 383
Vide Diarrhœa.
Fluxus menſtruus poſt eruptionem Variolarum non adeò formidandus, ac aliæ hæmorrhagiæ. 400
Fluxus catameniorum vel lochiorum in ſecundo ſtadio Variolarum. 409
Pravam indolem non indicat. ibid.
Spiritus debilitat, ibid.
Curatio. 409.410
Fluxus menſtruus in variolis.
Fœtûs origo prima. 166
Fomes febriferus quid ſit. 155
Fomes quem antiqui cauſam paroxyſmorum in febribus ſtatuerunt, rejicitur. 178.208
Fontanellæ pro præcavenda phthiſi quandò ulcera externa ſuâ ſponte ſaneſcunt & occluduntur. 11
Fontanellæ, magno uſui ad præcautionem phthiſeos. 33
Fontanellæ apprimè proficuæ in phthiſi ſcorbutica. 85
In phthiſi hæmoptoica. 96.97
In phthiſi à ſuppreſſione fluxûs ulcerum veterum, &c. 106
Fotus anodynus. 73.133.307.316
Fotus lixiviales in intumeſcentia præputii. 342
Ad rectum inteſtinum corroborandum poſt variolas. 455
Fotus lixiviales pro humore œdematoſo partium extremarum poſt variolas. 463
Fovearum poſt variolas cauſa. 459. 460
Curatio per alexipharmaca. 460
Frictiones pro curatione tumoris œdematoſi partium extremarum, poſt variolas. 463
Frigus quomodò immediata cauſa procatarcti caphthiſeos. 27
Frigus phthiſicis ſummoperè vitandum. 30.50.63
Frigus morborum cauſa. 177.193
Cutis poros conſtringit, & ſudores impedit. 190
Frigus qua ratione Variolarum cauſæ. 362
In variolis omninò contrarium. 371. 376
Furunculi poſt variolas. 456. 458. 494. 495. 497

G

GAngræna post profluvium urinæ suppressum in variolis confluentibus. 514
Gangræna ventriculi & intestinorum post variolas. 524
Gangræna carnis musculosæ. 459
Gangræna maxillæ & tibiæ variolas malignas excipiens. 524
Gangrenæ ex vesicatoriis ortæ. 288
Gargarisma ad linguæ fœditatem & siccitatem. 315
Ad faucium rigiditatem, & molestam siccitatem. 317.479.482.490. 492
Gargarisma in mobillis. 356
Ad difficilem deglutitionem in tertio stadio variolarum. 430
Ad dolorem gutturis in eruptione variolarum, & phlegma tonsillis impactum educendum 410.473
Ad dolorem gutturis inflammatorium in maturatione variolarum. 473. 487
Gargarisma in variolarum mediarum maturatione cum salivatione. 413
Ad tumores faucium & difficilem deglutitionem in secundo stadio variolarum mediarum. 478.479
Ad ptyalismum promovendum in variolis tardè matureſcentibus. 481.486.487.490. 495. 499.504. 514
Gargarisma ad sordes oris detergendas. 480. 499
Gargarisma ad linguæ ariditatem & ruborem in fine variolarum malignarum. 500
Gelatinæ pro phthisicis. 69
Glans, *Vide* Suppositoria.
Glandulæ mammillares. 12
Glandulæ salivales. 17. 188
Glandularum abdominis, vel thoracis, &c. tumefactio, quomodò hydropis causa. 18
Glandulæ asperæ arteriæ. 34.35.80
Pulmonum. 37.40.80
Glandulæ intestinales. 14. 45. 188. 236. 237.243.296.352.366
Glandulæ ventriculi. 239.251.280
Glandulæ cutaneæ quomodò patiantur in morbillis. 359
In variolis. 362.366.458
Glandulæ cutaneæ, via regia quâ venenum variolarum foras protruditur. 395. 413. 414

H

HÆmorrhagia multiplex. 6
Hæmorrhagia longa & immoderata quàm periculosa. 6
Quibus remediis sistenda & præcavenda. 6. 7
Hæmorrhagia ab efferveſcentia sanguinis proveniens, *Peruviani Corticis* usu præcaveri potest. 7
Hæmorrhagiæ sunt malæ in variolis. 400
Hæmorrhagiæ periculum præsagiunt in variolis malignis. 404
Hæmorrhagiam prænunciant petechiæ nigræ. 444.45
Hæmorrhagiæ immanes in declinatione funestæ variolarum, undè veniant. 453
Hæmorrhagiæ universales, mortis instantis prænunciæ. 454
Hæmoptoë cur celeriùs & sæpiùs quàm ulli alii morbo phthisis pulmonaris succedere soleat. 93
Hæmoptoë alia accidentalis, alia habitualis. 94
A qua causa utraque dependeat. ibid.
Hæmoptoës habitualis herculea antidotus. 94.96.97
Hæmoptoë symptomatica in eruptione Variolarum. 410

D. HARRIS laudatus ab Autore pro Alcalium usu. 283
Hauſtus febrifugus pro phthiſi hæmoptoica. 98
Hauſtus paregoricus poſt vomitionem dandus in phthiſi rheumatica. 117
Hauſtus paregoricus & hypnoticus. 117. 290.310.311.473.474.475.481.484
Hauſtus diaphoreticus. 121.471
Hauſtus febrifugus in febribus intermittentibus. 207.234
Hauſtus febrifugus in febre intermittente ſpaſmodica. 248.259
Hauſtus febrifugus & paregoricus. 302. 307
Hauſtus refrigerans. 480
Hauſtus febrifugus & cardiacus in maturatione Variolarum. 426. 486. 487. 499
Hauſtus cardiaci. 471. 474. 494. 497. 504
Hauſtus ad irritationem ſpirituum ab egeſtione excitatam ſopiendam. 475
Hebetudo cum delirio melancholico, in Variolis undè oriatur, ejuſque curatio. 463
Helmontii *Archæus.* 169. 171. 227
Hemicrania periodica. 196. 236. 238.268
Hemitritæa febris. 208.320
Herpetem comitans febris, eſt benigna. 332
Nocte exacerbatur. 333
Hippocrates quid intellexerit dum θειον τι in morbis ineſſe aſſeruit. 169. 280. 281
Hiſtoriæ variæ de morbillis. 355. 356. & ſeqq.
De febre ſcarlatina. 359.360
De variolis. 464. 465. 467. 467. & ſeqq.
Horror & Rigor in media ſalivatione in tertio ſtadio Variolarum, malè ſignificant. 420
Humorum dyſcraſia ſpiritus afficit. 172
Humorum ſphacelo affectorum ſymptomata. 174
Hydropis formatio. 18
Quomodò hinc naſcatur Tabes & atrophia. ibid.
Hydrops chyloſus. 19
Hydrops ad matulam. 15
Hydrops phthiſicus, incurabilis. 45
Diuretica hic nullius ſunt uſus. 46
Hydrops aſciticus icteritiæ hepaticæ ſuperveniens cæteris fatalior, ob gravia ſymptoma hunc comitari ſolita, & ægrotantem diriſſimè vexantia. 131
Hydropis à morbillis curatio. 353
Hypochondriaci & hyſterici affectus à ſpiritibus crudis & flatulentis oriuntur. 171
Chalybe profligantur. 172
Illorum fomes in genere nervoſo. 175 193
Symptomata. 184.
Illorum vigiliæ temperantur *Ente Veneris.* 308
Tempore paroxyſmi inſigni urinæ profluvio corripiuntur. 184.
Illorum ſaliva acris. ibid.
Hypotheſes Autoris de Morborum univerſalium origine. 166.167
Hyſterici inſultus periodici. 179.193

I

ICterus accidentalis & habitualis. 129
Quomodò uterque viam in phthiſin ſternere ſoleat. ibid.
Ictero accidentali cur rarò phthiſis pulmonaris ſuperveniat. 129.130
A chronico & habituali nullus morbus frequentiùs quàm phthiſis pulmonaris chronica naſcitur. 130
In Ictero, dejectiones albæ & planè chyloſæ, undè. 22
Idioſyncraſiâ ægri *Corticis Peruviani* effectus irritus redditus, in curatione ſe-

bris. 265
Iliaca passio simulata à febre intermittente, ejusque curatio. 204
Impetigo furfuracea post variolas. 456. 458
Inappetentia in nutricibus quid præsagiat. 15
Inappetentia in declinatione Variolarum quid præsagiat, ejusque curatio. 457
Infantes rariùs quàm adulti variolis malignis laborant. 370.371
Inflammatoriarum febrium natura. 329
Definitio. 328
Species. 328.329
Causa. 329.330
Signa. 330
Diagnosis. 330.331
Prognosis. 334.335
Indicationes Curativæ. 336
Inflammatoria Febris quandonam mutatur in malignas. 317
Parum distat à συνοχῇ. 329
Genuina. 330
Spuria. 330.331
Inflammationes musculorum, viscerum & glandularum sunt omnes ferè ejusdem indolis. 333
Quot dierum spatio in apostema desinant. ibid.
Inflammatio glandulæ, visceris, vel membranæ cujuscunque sitæ, cur periculosior, cæteris paribus, quàm ubi musculus, vel pars aliqua exterior inflammatione affecta fuerit. 335
Infusio *croci metallorum* febrifuga. 206
Insultus Epileptici ante variolas benignas. 390
In apparatu variolarum. ibid.
In eruptione. 410.411
Intumescentia præputii transitum Urinæ impediens. 432
Extremorum in tertio stadio variolarum non timenda. ibid.
Intermittentis febris definitio. 193
Causæ procatarcticæ. ibid.
Symptomata. 194
Duratio paroxysmi. ibid.
Causa paroxysmi. 178.179.195
Febris ipsius duratio. 194.195
Recidivationis causa. 195
Diagnostica. 196
Prognostica. 197.199.200
Indicationes Curativæ. 200
In paroxysmo. 200. & seqq.
Extra paroxysmum. 205
Curatio. 196. 201. & seqq.
Febris intermittentis tractatio cum symptomatis alterius morbi 203
Paroxysmi sunt peracuti, morbus ipse chronicus. 195.198
Ad morbos graviores viam sternit. 200
In malignam febrem mutatur. 245
Cum dolore nephritico conjunctæ. 262
In parvulis in primo insultu continuæ typum induit. 194
Symptomata Veneni in febre intermittente. 224
Intermittens epidemica. 310
Quo in loco & quo tempore fiunt epidemicæ. 193.273
Julapium astringens in hæmorrhagia. 6
Aperiens & diureticum in Tabe à sudoribus. 23
Julapium ad acrimoniam sanguinis demulcendam in phthisicis, etiam obstructione hepatis laborantibus. 69
Julapia ad humorum acrimoniam temperandam in phthisicis. 70
Julapium cordiale in curatione phthiseos pulmonaris originalis in tertio ejus gradu. 71
In phthisi icteritia. 133.136
Ad spiritus refocillandos, & motus spasmodicos compescendos in febre intermittente. 247
In fluxu alvi symptomatico in febribus continentibus. 283
In languoribus. 313.318

In variolis. 471.474
Ad virium refocillationem, & sanguinis effervescentis obtemperationem pro phthiseos curatione in tertio gradu. 73
Ad sudores colliquativos moderandos in phthisi tertii gradus. 77
Ad temperandum sanguinis & spirituum fervorem, & ad affectiones hystericas indè natas compescendas in phthisi rheumatica. 117
Julapium cordiale & paregoricum pro phthisi ab arthritide. 119.120.121
In febre intermittente rheumatica. 259
In variolis cum symptomatis exitialibus conjunctis. 467.468
In variolis mediis. 479
In variolis cum doloribus rheumaticis. 476
Julapium hystericum. 119
Julapium diureticum in phthisi icteritia. 133.136
Julapium cordiale temperatum in febre intermittente. 201
Julapium febrifugum. 234
Julapium cordiale temperatum in febre intermittente. 201
Julapium antispasmodicum. 247. 285. 297.468.471.472
Julapium attemperans in nimia spirituum elasticitate, ut in febre ardente. 286
Cautio observanda. ibid.
Julapia alexipharmaca, & sudores nonnihil promoventia. 267.286
Ab horum singulis haustibus quid agendum. 298
Julapium ad molestiam singultûs levandam. 298
Ad vomitum compescendum. 300. 497
Julapium cephalicum, & paregoricum. 308
Julapia temperata in apparatu variolarum. 284
Julapium refrigerans in variolis mediis propè ad malignas accedentibus. 480
Julapia alexiteria ad maturationem exanthematum tardè progredientium. 474.476
Julapium ad diarrhœam in primo stadio Variolarum. 387
Ad dolorem artuum spasmodicum. 389
In Mediarum Variolarum apparatu. 385.386
In Maturatione. 423
In Morbillis. 345
Ad spasmos in primo stadio morbillorum. 346
Ad spiritus refocillandos in apparatu variolarum benignarum. 384
Julapium in Comate & insultibus epilepticis. 390.392. 428
Ad deliquia hysterica in tertio stadio variolarum. 428
Ad sudores profusos sistendos in eruptione variolarum. 408
Ad vigilias in apparatu variolarum. 392
Ad vomitionem in apparatu variolarum. 388
In variolarum malignarum apparatu. 385
In eruptione. 404
In fluxu catameniorum in secundo stadio. 409. 410
Ad salivationem reducendam. 424
Julapium cardiacum, & perlatum in declinatione variolarum mediarum. 451
Ad vires spirituum erigendas, & motus eorum inordinatos compescendos. 465.468.476
Julapium alexipharmacum & antihystericum in variolis malignis. 500
Jusculum è cancris fluviatilibus. 68. 69

Juſculum conſummatum. 69

L

Lac quid ſit. 12
Lac aſininum quibus cautionibus præſcribendum phthiſicis. 67.68
Lac aſininum in Tabe à gonorrhœa & fluore albo. 9
Lactis in ventriculo in caſei formam coagulati indicia. 68
Lacticinium pro potu ordinario in variolis. 320
Lapides cretacei in pulmonibus præternaturaliter generantur. 27. 35. 95. 99. 102. 104
Laſſitudinis ſpontaneæ totius corporis cauſa. 186
Laſſitudinis ulceroſæ cauſa. 175. 187. 194. 271
Lateralem dolorem punctorium ſimulans febris intermittens, ejúſque curatio. 254. 255
Lienteria in febre remittente, ejúſque curatio. 299
Linctus ad tuſſim. 347.348. 409. 468
Ad dyſpnœam. 430
Linimentum ad pleuritidem. 389
Ad colicam. 390
Ad foveas poſt variolas. 460. 475. 486. 488. 493
Ad promovendam ſalivationem in variolis. 424
Linimentum anodynum. 73. 133. 307. 313
Linimentum nervinum. 110
Pro dolore nephritico. 262
Pro fervore cerebri inquieto temperando. 308
Lues venerea. 175
Lues venerea quomodò poſſit ægrotantem in ſtatum tabidum paulatim reducere. 104
Luis venereæ genius quàm venenoſus. 105
Lumbaginis cauſa. 187. 194. 271
Curatio. 284
Lumbago atrox ſine febre, vel vomitione in apparatu Variolarum confluentium funeſtarum. 518
Lumborum dolor præſagit variolas. 372. 375
Curatio. 389
Lympha non eſt morboſa. 288
Colliquatur in febribus continentibus. 279
In morbillis. 347. 349
Quæ indè oriantur ſymptomata, & quomodò tollantur. ibid.
Lympha congeſta, tum Anaſarcæ, tum Aſcitis cauſa, diverſimodè deturbanda. 353. 354
Lymphæ ſtagnatio in glanduloſis pulmonum partibus, undè oriatur, & morbos pariat. 37

M

Machina, ſeu compages totius corporis, à ſpiritu animali è cerebro perpetuò derivato animata ad uſus proprios apta evadit. 166
Machina corporis conſtat ex fibrillis expanſis cerebri. 178
Maculæ nigræ in variolis, quid præſagiant. 364
In declinatione. 448
In maligna febre ſanguinis fœtor. 174
Malignarum febrium curatio à veteribus inſtituta. 179
Criſis. 190. 191
Indicationes. 191
Indicationes, cùm *Cortex Peruvianus antidotus febrilis*, nullius eſt uſûs. 189
Maligna febris in conſtitutione epidemica in primo inſultu eſt continens. 267
Malignæ febres propè criſin in conti-

nentes mutantur. 269. 319
Vide plura in Συνεχῶ.
Maligna febris in variolis indicat variolas malignas. 398
Malignæ variolæ. 374
Malignæ ex accidenti variolæ. 370
Malignarum variolarum exanthemata. 365
Malignarum Variolarum diagnosis in apparatu. 375
In eruptione. 398
In maturatione. 412.416.417
In declinatione. 445
Malignarum Variolarum criteria dubia. 376
Certa. 377. 378
Malignarum Variolarum curatio in primo stadio. 384
In secundo stadio. 401.402.403
In tertio stadio. 427
In quarto stadio. 451.452
Malignitatis notæ. 267.324
Malignitatis gradus differentes in variolis undè petendi. 369.370
Marasmus cum facie Hippocratica, signum certissimum phthiseos confirmatæ, & deploratæ. 46
Mediarum Variolarum differentia à morbillis. 397
Ab erysipelate. ibid.
A benignis variolis. 397.398
Mediæ variolæ admodùm frequentes, & proximè ad malignas accedentes. 472. 473
Mediæ variolæ diù depressæ, & penè cohærentes cum febre συνεχῆ durante maturatione conjunctæ. 486
Mediæ variolæ post imperfectam maturationem in declinatione συνεχῆ febre exceptæ. 488
Mediæ variolæ propè ad benignas accedentes. 478
Mediæ variolæ propè ad malignas accedentes. 478.480
Mediarum variolarum eruptio. 395
Mediæ variolæ non semel erumpunt per totum corpus. 395. 396
Mediarum variolarum maturatio. 413
Mediarum variolarum benignis proximarum maturatio. 414
Mediarum variolarum in malignas transeuntium indoles. 413
Mediarum variolarum maturatio cum salivatione. 414
Sine salivatione. 418
Mediarum variolarum benignis proximarum declinatio. 435
Malignis proximarum declinatio. 435
Mediarum variolarum diagnosis in apparatu. 377
In Eruptione. 397
In Maturatione. 416.417
In Declinatione. 439.440
Mediarum variolarum curatio in primo stadio. 385
In secundo stadio. 405.406
In tertio stadio. 422. 423. 424. & seqq.
In quarto stadio. 450
Medicamenta lubricantia, & incidentia quæ phthisicis conveniunt. 56
Carminativa. ibid.
Incrassantia & glutinantia. ibid.
Deobstruentia. ibid.
Medicamenta è lubricantibus, & incrassantibus composita, & quandò iis conjunctim utendum. 60.61
Medicamenta nulla incatamentorum more curationes morborum absolvere possunt. 63
Medicamenta specifica. 180
Eorum notitia experientiâ acquiritur. ibid.
Eò melius operantur, quò simpliciora. 230
Medicamenta spirituum animalium motus compescentia, nullum relinquunt miasma in sanguine per aliud remedium evacuandum. 172

Medicamenta ſale volatili abundantia. 179
Medicamenta ecphractica, & abſterſiva ad curationem morborum quomodò conferant. 208
Medicamenta, etiam calida, copiosè & ſine neceſſitate data, præſertim inſtante criſi, quàm periculoſa. 371. 376
Medicinæ definitio. 165
Subjectum generale & ſpeciale. ibid.
Inſtrumenta. ibid.
Ejus apparatus. ibid.
Medicina *ſpirituum nova*, Autori non placet. 156
Medicus naturæ ancillatur. 200.277.282
Quàm ſolers eſſe debeat in curatione variolarum. 383
Medicus ad rationis normam debet mandata ſua ſemper dirigere. 383.450
Medici hypotheſes undè deſumendæ. 173
Ad naturæ normam debet mandata ſua diætetica & pharmaceutica dirigere. 200.201
Medico notitia quæ neceſſaria. 165
Medici etiam exercitatiſſimi hallucinationi, & inadvertentiæ in ratiocinando obnoxii. 291
Medicum dedecet in humano corio ludere. 292
Medicorum antiquorum proverbia de febribus intermittentibus. 199
Medicorum priſcorum mala praxis. 205
Medullæ oblongatæ textura. 166
Melancholia hypochondriaca, *Vide* Hypochondriacus affectus.
Melancholiæ hypochondriacæ immediatum ſubjectum, ſunt ſpiritus animales, non anima. 170
Mercurialis veneni ſymptomata. 221.225. 279. 284
Methodus medendi antiquis uſitatiſſimus conformis hypotheſi Autoris de morborum origine in genere nervoſo. 179
Metus ſine veneno cauſa dirorum ſymptomatum. 468
Miaſma deleterium in febribus acutis, undè oriatur. 185
In febribus intermittentibus. 193
Non eſt quid ſenſibile. 185
Micturitio in variolis. 378.395. 400.401. 404.405.413.448.453.454
Curatur cineribus bufonum. 405
Vide Cinerum bufonum uſus.
Micturitio ſanguinea alexipharmacis ſanata. 534
Mixtura ad tuſſim mitigandam. 316
Ad nares deobſtruendas. 484
Mœſtitia tabidis contraria. 6.8
Phthiſi icteritiæ. 132
Morbilli. 184
Symptomata. ibid.
Epidemii. 325
Morbilloſæ febris natura. 337
Stadia. 337.338
Morbilloſa febris abſque ulla efflorescentia vel comitante, vel ſubſequente ſanata. 358
Morbilloſa febris primùm maligna, dein inflammatoria & tandem Συνεχὴς. 358. 359
Morbilloſa febris poſt efflorescentiam peractam in Συνεχῆ quotidianam, diarrhœâ, tuſſi & languore maximo comitatam mutata. 359
Morbillorum Definitio. 337
Cauſæ. 340
Signa antecedentia. 341
Differentiæ. 331.341
Diagnoſis. 342
Prognoſis. 342.343
Indicationes curativæ. 344
Curatio. 344.345, & ſeqq.
Morbillis pauci bis laborant. 341
Morbilli genuini & ſpurii quomodò differant. 332
Morbillorum differentia à variolis, erysipelate, herpete, febre ſcarlatinâ, petechiis,

techiis maculis purpureis, variolis confluentibus, febre crapulosâ. 342
Morbilli genuini salutares. 342.343
Spurii periculosi. 343
Morbilli epidemii sporadicis periculosiores. ibid.
Morbillorum stadia protensa malè significant. ibid.
Morbosi affectus post morbillos. 350.351. 352
Post variolas. 457
Morbus quid sit. 186
Morborum Schema. 182
Morborum semen est aliquid heterogeneum. 183
Causæ. 176.177
Metastasis. 178
Sunt vel chronici vel acuti. 182
Morbi partium mediatè oriuntur ex mala diathesi spirituum animalium. 173.175.181
Morbi partium. 180
Morbi primariò Universales sunt immediatè in spiritibus. 171.175
Secundariò Universales, sunt immediatè in spiritibus. 175
Morborum Universalium divisio. 180. 181
Morbus quivis levissimus, neglectus, funestus evadit. 478
Morbi particulares qui phthisi ansam præbent. 27.30
Morborum ætiologia undè petenda secundum Autoris sententiam. 157
Morbi spirituum multiplices. 171
Varietatis horum morborum causæ. ibid.
Mors subita à gradu veneni febrilis intenso quo spiritus oppressi à primo insultu nunquam sese expandere potuerunt. 239.240
Mucilago ad linguam emolliendam. 303. 526
Ad aphthas in ore subortas. 317
Ad linguam detergendam. 480.481

N

NArium infarctarum curatio. 431. 484
Natura morborum medicatrix. 280.496
Natura non debet lacessi medicamentis in variolis benignis. 402
Nausea pharmacorum undè. 216.223
Nauseæ symptomaticæ causæ. 188
Nausea symptomatica in febre remittente. 284.295
Nervi spirituum animalium canales. 166. 167.168
Nervorum figura & ortus. 168.169
Nodulus hystericus. 302.308.410
Nutrices, appetitu aliquandiù declinante, quid agere debeant. 13
Quomodò lactando pinguescant. ibid.

O

OBjectiones populares contra salubritatem, & utilitatem Corticis Peruviani. 217.218
Obstructio bilis & succi pancreatici, aut etiam intestinalis, per glandulas excerni soliti, quique secretioni partis excrementitiæ alimentorum à nutritia inservit, quomodò Tabis generalis ab inanitione ortæ causa. 22
Obstructio tunicæ glanduloſæ trachææ arteriæ, & bronchiorum quam vocem efficiat. 28
Obstructiones aperit *Cortex Peruvianus*. 216 218
Obturatio narium in variolarum maturatione. 522
Oculorum apertio signum detumescentiæ capitis in variolis. 436
Odor hystericus. 308.410
Oeconomia spirituum quomodò possit primariò perverti. 170
Oeconomia sanguinis & humorum universalis non potest non perverti ab ægro spirituum statu, qui massam san-

guineam æquè in ſtatu morboſo agitant & alterant, ut in ſtatu ſano regunt. 173
Variæ iſtæ mutationes quomodò fiant. ibid.
Olei lini dotes. 73.316
Olfactus roſæ, febrem intermittentem ſolvit, priſcorum Medicorum vulgus decipientium proverbium. 199
Ophthalmia ſymptomatica in febre Intermittente. 241.250
Ophthalmiæ curatio poſt morbillos. 352
Ophthalmiæ in curatione variolarum. 456.461
Ophthalmia ſcrophuloſa. 462
Opiata quomodò uſurpanda in curanda phthiſi in primo gradu conſtitutæ. 56. 58. 9
In tertio gradu. 72
In diarrhœa phthiſica & tuſſi. 76
Opiata quando cum alexipharmacis miſcenda, aut non, in curatione variolarum. 452
Opiatorum uſus in curatione febris continentis. 290
In variolis ad diarrhœam. 387
Ad Pleuritidem. 389
Ad Colicam. 389.390
Ad Vigilias. 392
Opiatorum incommoda in paroxyſmo febris Intermittentis. 202
In paroxyſmo febris Remittentis. 290
In primo ſtadio Morbillorum. 345. 348
Neceſſitas in ſecundo ſtadio. 348. 349
Opii doſis augenda, in variolis malignis, donec profuerit. 403
Utilitas in maturatione variolarum mediarum. 423.424
Oppreſſio hypochondriaca & frequens paſſio hyſterica & ſuffocatio, in nutricibus undè proveniant. 13
Oppreſſio gravativa & comatoſa cerebri in febribus acutis undè oriatur. 186
Origo membranarum, tendinum, oſſium, à cerebro. 166
Origo morborum univerſalium. ibid.
Oris ariditatis cauſa. 188
Oſcitationis cauſa. 175
Oſſium ſphacelatio in ultimo variolarum confluentium & cohærentium ſtadio. 368

P

PAlliativa cura in colliquatione humorum in primo ſtadio Morbillorum. 347
Paracelſi præcipitatum diaphoreticum non eſt optimum febrifugum. 206
Paralyſis fit à ſpiritibus ſtupidis. 171
Paralyticorum fibræ in principiis nervorum humiditate curantur. 171
Parenchyma pulmonum quale. 25.19.36. 38.51.80
Parenchyma pulmonum humorum fluxui pluſquàm cæteræ corporis partes, cur obnoxium. 36
Eoſdemque humores imbibere & retinere ſoleat. ibid.
Parotis poſt variolas diſcretas malignas. 498.500
Parotis in variolarum malignarum declinatione ſalutaris. 439
Parotides ſub finem variolarum ſubortæ. 458
Paroxyſmi in morbis chronicis cauſa. 184
Paroxyſmorum in febribus intermittentibus cauſa. 178.194.195.266
Non fiunt per Antiquorum fomitem. 178.179
Partûs dolores ſimulans febris intermittens. 253
Pathologia & Ætiologia ex Anatomia petendæ. 165
Pectoris mala conformatio naturalis, & accidentalis, utraque phthiſeos cau-

ſa. 26.27
Pectoris oppreſſio & anguſtia, cum continua reſpiratione aliquantùm difficili & anhelosâ conjuncta, phthiſin præſagit. 29
Scrophuloſis, ſcorbuticis & hypochondriacis familiaris. ibid.
Pericarpiorum uſus ante tertium paroxyſmum febris intermittentis. 199
Quomodò operentur. 206
Formulæ. ibid.
Peripneumoniæ à febre intermittente ſimulatæ curatio. 204.257
Peſtis epidemica. 320
Petechiæ in variolarum diſcretarum interſtitiis, in ſecundo ſtadio ortæ, mala prognoſis. 401
Pharmaceutica ad praxin neceſſaria. 165
Pharmacorum nauſea undè. 216. 223
Phlegmatis nigri & viſcoſi matutina & diuturna excreatio, ſcorbuticis & ſcrophuloſis ſymptoma familiare. 28
Phthiſis aſthmaticæ inſecuturæ præſagium. ibid.
Phlegmatis ſalſus & acris ſapor phthiſis prodromus. 28.29
Phreneticorum dolorum in febribus cauſæ. 189
Phthiſis in genere quid ſit. p.1
Phthiſis originalis undè dependeat. ibid.
Ejus ſpecies, earúmque origo. ibid. & 25
Phthiſis pulmonaris quid ſit. pag.1. & 25.
Phthiſis ſymptomatica quæ dicenda. pag. 1. & 79
Huic phthiſi quâ ratione anſam præbere poſſit ipſe Medicus. 79
Phthiſes ſymptomaticæ quot ſint. ibid.
Phthiſis nervoſa quæ ſit. 2
Hujus phthiſeos incipientis ſigna pathognomonica. ibid.
Cauſæ continentis ſedes. ibid.
Cauſæ procatarcticæ, quæ utplurimùm ab Autore obſervatæ ſint. ibid.
Quem exitum promittat. ibid.
Curationis cardo. 3
Hujus phthiſeos deſcriptiones & hiſtoriæ. 3. & 4
Phthiſis ex Inanitione undè oriatur. 4.5
Quomodò degeneret in phthiſin pulmonarem. 5
Ejus curatio. ibid.
Phthiſis ab hæmorrhagia quâ ratione curanda. 6. 7
Phthiſis diabetica, ejuſdémque curatio. 15. 16.
Phthiſis diabetica à dentitione orta, & curatio. 16.17
Phthiſis pulmonaris originaria cauſa in genere, quæ ſit. 25
Cauſæ procatarcticæ. 25.26.27
Hanc phthiſin ſigna præſagientia. 28. 29
Indicationes prophylacticæ generales. 30.21
Signa diagnoſtica incipientis. 33. 38. 39
Signa pathognomonica. 40
Phthiſis confirmatæ ſigna pathognomonica. 40.41.43. & ſeqq.
Phthiſeos pulmonaris originalis differentiæ. 48. 49. 50
Phthiſis in acutam & chronicam diſtinctionis notitia, quanti momenti in praxi. 48.49
Prognoſtica. 50.51.52
Indicationes curativæ, in primo gradu. 52.53
In ſecundo gradu. 54
In uitimo gradu. 54.55.& ſeqq. 71. & ſeqq.
Curationis methodus hujus phthiſeos in primo ejus gradu. 57. 58. uſque ad 63
In ſecundo gradu. 64. 65. uſque ad 70
Hujus gradus ſigna diagnoſtica, undè præcipuè deſumenda ſunt. 65

Phthiseos pulmonaris originalis in tertio gradu constitutæ curatio. 71. usque ad 75
Phthisis pulmonaris originalis cur plerumque curatu difficilior, quàm symptomatica. 52
Cur solet recrudescere. ibid.
Phthisis præ cæteris omnibus morbis hæreditaria. 27.28
Est morbus contagiosus. 27
Phthisis non est morbus naturâ suâ prorsùs incurabilis. 33.64
Cur morbus herculeus & insanabilis audit. 51
Quandò sit incurabilis. 64
Phthises scrophulosæ & *scorbuticæ* omnium frequentissimæ. 62
Phthisis scrophulosa à qua causa nascatur. 80
Hujus certissimum diagnosticum undè desumendum. 80.81
Est usitatissima seniorum. 82
Differentiæ. 81
Curatio. 81.82.83
Opium rarò admodùm & sine urgenti necessitate in hac phthisi cur non præscribendum. 83
Pulmonaria medicamenta sine antiscrophulosis, parum juvant. ibid.
Specifica quando nihil omnino prosunt. 81
Phthisis scorbuticæ natura. 83.84
Signa hanc phthisin præsagientia. 84
Hujus curatio qua ratione variandа à generali phthiseos methodo. 84.85
In hac phthisi opium semper noxium. 84
Fumi Tabaci multus usus, cur suspicandus. 85
Phthisis asthmatica quæ præcipuè sit intelligenda. 88
In quo distinguatur ab aliis phthisibus. ibid.
Naturâ suâ est admodùm chronica, & undè causa petenda. ibid.
Curatio. 89
Huic phthisi cur non conveniat opium. ibid.
Qualis aër necessarius sit. ibid.
Phthisis à melancholia, ab hysterica & hypochondiaca affectione, undè suam habeat originem. 90
Plerumque est chronica & sæpiùs lethalis. 90 91
Hæc phthisis per quæ symptomata ab aliis præcipuè discernatur. 91
Observationes quæ ejus curationem variant. 91
In hac phthisi sæpè omninò necessarius opii usus. ibid.
Phthisis hæmoptoica quibus remediis curanda. 95.96
Phthisis quæ *hæmoptoën* sequi solet undè suam ducat originem. 95
Phthisis à calculis in pulmonibus generatis. 99. 100
In hujus speciei phthiseos curatione quæ sint observanda. 100.101
Phthisis à lue venerea curatio. 105
A suppressione gonorrhœæ virulentæ, fluxûs ulcerum veterum, &c. 106.107
A chlorosi & *à suppressione menstruarum purgationum.* 108.109
Phthisis ob quas rationes *peripneumoniam* & *pleuritidem* frequentissimè sequatur. 109. 110. 111
Phthiseos à pleuritide ortæ curatio. 111.112
Phthisis quomodò ab *arthritide* & *rheumatismo* oriatur. 115
Ejus curatio. 116.117.118 & seqq.
Phthisis pulmonaris à febribus crapulosis, scarlatinis, intermittentibus, tum etiam *à Variolis* & *Morbillis*, quomodò nascatur. 123
Ejus Curatio. 123. 124
Phthisis, secundùm Autoris observationem, cur à nulla alia febre frequen-

tiùs, quàm ab intermittente originem ſuam ducat. 124
Hujus phthiſeos ſignum pathognomonicum. 125
Curatio. 124.125
De hacce phthiſi hiſtoriæ variæ. 125. 126. & ſeqq.
Phthiſis ictheritia ſeu *hepatica* natura. 128. 129
Cauſæ procatarcticæ. 130
Hujus phthiſeos ſigna diagnoſtica undè petenda ſint. 130.131
In hydropem aſciticum & dolorificum ferè ſemper terminatur. 131
Indicationes curativæ generales quæ ſint, & quibus auxiliis utrique poteſt ſatisfieri. 131. 132. & ſeqq.
Vide Tabes.
Phthiſis ſimulata à febre intermittente. 242
Phymoſis in declinatione variolarum. 251. 522
Pilulæ ad ſiſtendum catarrhum in præcautione phthiſis. 32.59
Pilulæ diureticæ & diaphoreticæ. ibid.
Pilulæ ſtomachicæ magiſtrales. 55
Pilulæ diaphoreticæ. 60
Pilulæ balſamicæ pro ſiſtendis tuſſibus phthiſicis. 62
Pilulæ paregoricæ in phthiſi rheumatica. 118.120
Pilulæ ſtomachicæ & alvum moventes. 119
Pilulæ ad reſerandas obſtructiones hepatis. 134.136.137.142
Pilulæ ſpecificæ in phthiſi nervoſa. 3
Pilulæ febrifugæ. 234.235.264.303.311
In diarrhœa ſymptomatica. 235
Pilulæ ad infarctionem pulmonum. 257
Pilulæ purgantes ſub finem febris continentis. 293
Pilulæ cephalicæ & hyſtericæ. 256.308
Pilulæ hypnoticæ. 256.318
Pilulæ purgantes in declinatione Variolarum. 475.484.497.500
Poſt variolas. 461.472.475
Pilulæ ad alvum leniter ſubducendam, in variolis. 506
Plempius Corticis Peruviani hoſtis & calumniator. 214.215
Pleuritis ob quas rationes mutetur in phthiſin. 109.110.111
Pleuritis ſimulata à febre continente. 302
Pleuritidem ſimulans febris intermittens. 194. 204
Ejus curatio. 204
Porriginis cauſa. 436
Poſſeticus liquor, in alvi fluxu ſymptomatico, in febre continente. 283
In vomitione. 284.300
Poſſeticus liquor in apparatu variolarum. 381
In vomitione in apparatu variolarum. 384
In eruptione variolarum. 404
Poſſeticus liquor in dolore gutturis cum levi ptyaliſmo conjuncto, in eruptione variolarum qualis eſſe debeat. 410
Ad maturationem variolarum promovendam. 422. 429. 471. 473. 485.488
In urinæ profluvii ſuppreſſione in confluentibus variolis. 524
Poſſeticus liquor cum Vino Canarino in variolis malignis. 404.483.498
Potiones purgantes in incipiente phthiſi quales eſſe debeant. 59
Purgationem ſequentibus noctibus, ſicuti poſt ſingulas vomitiones, cur opiata remedia danda. ibid.
Potio emetica. 117.310. 311
Potiones purgantes ſub finem febris continentis. 290. 291
Sub finem variolarum mediarum ad benignas accedentium. 480
Ad malignas. 475. 476. 477. 480. 484.488.497
Ad diſcretas malignas. 500

Potio ſurſùm & deorſùm purgans. 494
Potio cathartica in ſtrumis poſt morbillos. 353
Potus quantitate, aut qualitate peccans morborum cauſa. 177
Potus attemperans in febre ardente. 285
Ad humores demulcendos in febre rheumatica. 311
In maturatione variolarum. 422
Potus in colliquatione humorum in primo ſtadio Morbillorum. 347
In diarrhœa in primo ſtadio variolarum. 386
Potus ad maturationem exanthematum promovendam in variolis. 471. 473. 474
In variolis mali moris cum mictione ſanguinea. 534
Præcipitatum diaphoreticum Paracelſi, febrifugum. 206
Principii vitæ, ſeu ſpirituum animalium natura quæ ſit. 365
Principia Chymica explosa in curatione morborum. 281
Proclivitas in copioſum ſalivæ fluxum, cum vel ſine cauſa evidenti, futuram phthiſin cur præſagiat. 29
Ptyaliſmus, ſcorbuticis utplurimùm familiaris. 17
Vide Salivatio.
Pullorum columbinorum applicatio ad pedes. 289
Præ cæteris omnibus animalibus cur anteponantur. ibid.
Pulmonum & aliarum partium animalium uſus. ibid.
Pulſus incipientis phthiſeos qualis ſit. 46
In aliis ejus gradibus. 46.47
Pulsûs fortioris cauſa. 187
Pulſus debilis & vacillantis omen in apparatu variolarum. 378
Pulvis ad ſanguinis efferveſcentiæ,& caloris pulmonum temperationem, in phthiſicis tertii gradus. 74
Pulvis febrifugus. 208
Pulvis alkaliſatus in alvi fluxu ſymptomatico. 283
Pulvis alkaliſatus & alexipharmacus. 287.301.315.517
Pulvis cardiacus. 481.512
Pulvis ad calorem pulmonum temperandum, in variolis, cum potu exhibendus. 506
Pulvis in morbillis malignis ante efflorescentiam. 346
Ad ſoporem in apparatu variolarum. 391
Ad ſpaſmos in primo ſtadio morbillorum. 346
Pulvis in apparatu variolarum malignarum. 385
Catharticus in ſtrumis poſt morbillos. 353
Ad diarrhœam poſt morbillos. 352
Cordialis in apparatu variolarum mediarum. 385.386
Pulvis Æthiopicus, ejúſque uſus. 405. 509.516.517
Purgandi methodus poſt variolas. 454
Purgantia medicamenta, *Vide* Cathartica.
Pus phthiſicorum quibus ſignis dignoſci poteſt. 48
Pus ſequitur ſanguinem, adagium Medicorum, undè ſuam traxit originem. 93
Puſtulæ variolarum prænuntiæ. 362

Q

Qualitatum doctrina ab Autore exploſa. 156
Qualitas occulta, ignorantiæ aſylum. 220
Tale aſylum non eſt Philoſopho indignum. ibid.
Quartana febris abſque apparatu apozematum deobſtruentium atque ſolen-

nium evacuationum, usu *Corticis Peruviani* æquè citò & certò locum cedit, ac simplex Tertiana. 196
Quartana febris, cur olim præ aliis omnibus febribus, *opprobrium Medicorum* habebatur. 199
Hæc febris curata, ad revirescentiam proclivis est. ibid.
Quartana febris intermittens, in continuam cum diris symptomatis mutata, ejusque curatio. 245
Quina Quina, Vide *Cortex Peruvianus*.
Quotidiana febris Londini Epidemia. 320

R

Rasura capitis frequens quanti momenti ad præcautionem phthisis. 33
Pro curatione phthisis scorbuticæ. 85
In phthisi hæmoptoica. 96
Regimen pravum variolas in malignas mutat. 370.371
Regimen in variolarum primo stadio. 381.384
In secundo stadio. 402.407
In tertio stadio. 422
In quarto. 450.451
Regimen in variolarum mediarum maturatione cum salivatione. 423
Regimen malum variolas benignas apoplexiâ terminans. 466
Regiminis mali in variolis benignis historiæ. 467.468
Regimen malum in apparatu variolarum. 515.516
Regimen in morbillis. 344
Remedia maximè generosa, & quadantenùs universalia quæ sint. 199.200
Remedia externa quomodò operentur in febrium curatione. 217
Repercutientium medicamentorum incommodum in parotidibus post variolas. 458
Repullulatio variolarum benignarum sine maturatione inexarescentium. 464
Respirationis inordinatæ in febribus acutis causa. 187
Respirationis anhelosæ & difficilis in variolarum maturatione curatio. 430
Sex Rerum non naturalium ab usus, morborum causa. 171.172.183.185.194. 221.222.223
Rheumatismus symptomaticus. 204.246. 258
Rheumatismus nunquàm est spurius. 333
Cur in Apostema nunquam terminetur. ibid.
Rheumatismus fit à spiritibus siccis & inflammatis. 171
Quibus frequentissimus. 176
Dolores quare versatiles. 187
Rheumatismum simulans febris intermittens. 197.254.258
Rheumatismum simulans Συνεχὴς spuria. 309. 310.& seqq.
Rheumatica febris est benigna. 333
In Apostema non terminatur. ibid.
Mutatur in malignam per repercutientia. ibid.
Rheumatica Συνεχὴς in malignam mutata. 307
Rheumaticus dolor, lateralis simulatus à febre Συνεχεῖ. 304
Rheumaticorum dolorum in febribus causa. 189.194
Rigoris causa. 175

S

Sal absinthii febrifugum. 206
Sal absinthii cum succo limonum, vomitum sistit. 240.284.293. 295
Sal vitrioli, phthisicis non convenit. 58
Saliva hypochondriacorum acris. 184
Salivæ continua deglutitio, Tabem quomodò præcaveat. 17
Salivatio, duplex. 17
Utraque quid sit. ibid.

Quomodò tabidam dispositionem inducat. 17.29
Salivatio naturalis scorbuticis cur utplurimùm superveniat. 17.29
Salivatio Mercurialis, ultimum asylum in curatione ulcerum veterum & obstinatorum. 10
Tabidam dispositionem inducit, si longa fuerit. 17
Quo in casu quomodò curetur. ibidem.
Hujus Tabis exemplum. ibid.
Salivatio in eruptione variolarum, quomodò symptomatica. 396.414
Salivationis in variolis descriptio. 366. 367
Salivatio nunquam est symptoma variolarum benignarum. 393
Salivatio copiosa per hyemem in variolis benignis. 396
Salivatio levis in variolis mediis. 398
Salivatio eruptionem comitans, mala. 401
Salivatio declinans sine maturatione variolarum lethalis. 418.448
Salivatio subiter suppressa die morbi decimo-septimo. 520
Salivatio intempestive suppressa. 507
Salivatio die undecimo morbi suppressa. 521
Salivatio funestè protensa. 414
Salivatio ad vigesimum-primum morbi diem protensa in variolis. 519
Salivationis Prognosis in maturatione variolarum. 420
Sanguis strumosorum & scorbuticorum, qualis. 37.80.83
Sanguis est pabulum spirituum. 167. 171
Sanguinis crasis immutatur à spirituum animalium morbis. 167.169.173
Sanguinis circulatio in corpus musculorum. 169
Sanguinis vitiata diathesis spiritus animales corrumpit. 172
Sanguinis ardentis symptomata. 175
Sanguis in prima febris acutæ invasione, urgentibus symptomatis detractus, frigescens observatus. 185
Sanguis in morbillis est ad instar sanguinis maniacorum, vel hystericarum. 356
Sanguinis è vasis in habitum corporis effusio stabilita. 169.170
Sanguinis & spiritus nervosi prava dispositio quomodò phthiseos pulmonaris generalis causa. 25
Scabies scrophulosa. 81
Scabies nigra aut subnigra in variolarum declinatione, quid præsagiat. 449
Scabies saniosa post variolas. 456.458
Scarlatinæ febris differentia à Morbillis. 337. 354
Scarlatina febris post efflorescentiam periodicè revertens, venæsectione & *Cortice Peruviano* curatur. 357
Scarlatina febris post efflorescentiam, συνεχὴς in σύνοχον lethalem mutata. 357.358
Scarlatina febris lethalis. 358
Scarlatina febris cum diris symptomatis. 360
Scarlatinam febrem simulans febris intermittens. 197
Curatio. 205.259.260
Scorbutus fit à spiritibus segnioribus. 171
Symptomata. 176.184
Scorbutici ptyalismo maximè obnoxii. 17. 29
Scorbutici & strumosi, præter cæteros tumoribus fixis & frigidis in pulmonibus, æquè ac in aliis corporis partibus obnoxii sunt. 37
Senectus, phthisis est asthmatica & incurabilis. 88
Signa variolas ante eruptionem in apparatu præsagientia. 375
Singultus phthisicorum lethalis. 78
Singultûs in febribus acutis causa. 189

In

In febribus continentibus. 280
Sitis in febribus acutis causa. 189
In febribus Intermittentibus. 194
Somnus diurnus & longus, præcipuè à pastu, quomodò phthisis causa. 26
Sopor variolis proprius. 391
Soporis curario in variolis. 391.408
Spasmorum origo. 168.170.171.175
Spasmorum curatio in morbillis. 346
Spasmos simulans febris intermittens. 246.253
Spasmi epileptici ante crisin variolarum. 372
Ante eruptionem variolarum benignarum. 365
Spasmodici dolores fixi. 187
Spasmodici statûs in febre continente curatio secundum veteres. 285
Ab Autore instituta. 294
Sphacelationis humorum symptomata. 174
Spirituum animalium existentia. 167. 168
Sunt primum principium activum Machinæ corporeæ. 166.169
Eorum officina cerebrum. 167.168. 169. 177
Uniuntur cum sanguine. 169
Eorum ope anima corpori unitur. 167.169.170
Eorum canales. 166.168.169
Ex aëris particulis conficiuntur. 168
Mediam naturam inter corpus & animam sortiuntur. 167
Illorum vires. 169.173
Spiritus animales possunt morboso fermento inquinari. 166.167.221.222
Labem sanguinis participant. 172
Crasin sanguinis mutant. 169
Ab animi pathematis & aëris injuriis afficiuntur. 172
Illorum morbi sunt multiplices. 171
In morbis acutis nimis exaltantur. 179
Eorum influxu impedito, partes inferiores exolvuntur. 167.168
Ab eorum explosione spasmi. 167. 168
Spirituum animalium ægrotantium symptomata. 173
Plus periculi in defectu, quàm in nimia exaltatione spirituum animalium. 200.201
Spiritus animales quomodò affecti in febribus inflammatoriis. 327
Spiritus animales in omnibus fibris hospitantur. 168
Eorum energia. 169
Sunt subjectum morborum contagiosorum. 170
Spiritus animales, motu ac calore moderato gaudent. 370
Spiritus afficiuntur ab humorum dyscrasia, æquè ac humores à spiritibus morbosis. 172
Spiritus multò faciliùs ab ambientis aëris impuritatibus & injuriis possunt affici, ac turbari, quàm segnis humorum moles. 273
Spirituum oppressorum, vel saltem enecatorum à veneno varioloso, in apparatu, signa. 384.386
Spiritus cornu cervi ad spirituum expansionem promovendam specificus. 240.250
In apparatu variolarum. 391
In eruptione variolarum. 404
In languoribus hystericis. 500
Spiritus salis armoniaci, potens ad motus spasmodicos compescendos, intùs exhibitus, & extra applicatus. 248
In morbillis. 346
Spiritus salis armoniaci olfactus languoribus medetur. 318.391. 410. 489.510
Sputatio larga, symptoma hypochon-

driacis, & ſcorbuticis maximè familiare. 176
Sputum phthiſicorum, in variis phthiſeos gradibus. 47
Quandò pro purulento habendum eſt. 48
Sputum in omni phthiſi tarda quale eſſe ſoleat. 131
Stadium variolarum quodcunque, quò longiùs, eò periculoſius. 400
Sternutationis curatio in morbillis. 348
Stragula à mulierculis & nutricibus in variolis ad ſudores copioſos eliciendos, perperàm ingeſta, quàm funeſta. 308.371
Strangulationem ſimulans febris remittens. 300.301
Strumarum curatio poſt morbillos. 352. 353
Poſt variolas. 463
Subſultûs tendinum curatio in ſecundo ſtadio variolarum. 407
Succus nutritius per quæ vaſa & ſub qua ſpecie in ſanguinis maſſam, ad neceſſariam ejus reparationem deferri ſoleat. 18
Succi nutritii præternaturalis ſubtractio à ſanguine, multorum morborum cauſæ. 4.8.9.12.13.15.16
Succi nutritii colliquatio, quæ phthiſis confirmatæ ſignum eſt pathognomonicum. 43
Quomodò fiat per trachæam arteriam, & per bronchia pulmonum. 43.44
Per poros cutis ſeu per ſudores immenſos. 44
Per inteſtinorum glandulas ſub ſpecie diarrhœæ, vel etiam dyſenteriæ. 45
Sudores immenſi quomodo Tabis & Atrophiæ cauſa. 20
Sudores immenſi & colliquativi phthiſicorum. 44
Eorum ſuppreſſio nihil levaminis, vel emolumenti ægris affert. ibid.
Quos morbos accerſat. ibid.
Sudores colliquativi ſymptomatici quâ arte temperandi. 77
Sudores ſignum criſeos. 190
Dependent à laxitate pororum. ibid.
Sudores impedit, aut calor, aut frigus in exceſſu. ibid.
Sudores frigidi in paroxyſmo febris intermittentis, quæ remedia poſtulent. 203
Sudores profuſi in ſecundo ſtadio variolarum, malorum ſymptomatum cauſæ. 408
Curatio. 408.409
Sudores profuſi in declinatione variolarum, à qua cauſa oriantur, 453
Sudores nocturni poſt variolas. 456
Sudoris Anglici cauſæ, 225
Suffocatio hyſterica in variolis. 418. 518
Suffocationes & ſtrangulationes in funeſta variolarum declinatione. 453
Suffocationes & oppreſſiones continuæ hyſtericarum & hypochondriacorum, undè oriantur. 90
Sulphuris ſpiritus ſtrangulationem efficiens in variolis admodùm frequentibus. 514
Συνοχὴ Febris. 270.278
In Σύνοχον mutatur. 267.274.313.316. 319
Eſt vel *Simplex* vel *Spuria*. 270
Simplicis deſcriptio. ibid.
Symptomata. 270
Cauſa procatarctica. 273
Diagnoſtica. 271
Prognoſtica.. 274.276
Indicationes. 277. 292. 293. & ſeqq.

Curatio à Veteribus inſtituta, in Σύνοχον mutantis. 287
Ab Authore inſtituta. 294
Συνεχὶς *Spuria* Diagnoſtica. 272
Curatio. 292.293
Symptomata Veneni in Febre Συνεχῆ. 225
Συνεχέος Augmentum. 278
Status. 278
Mutationis in Σύνοχον ſigna. 279. 280
Criſis. 279.280
Criſeos ſigna. 279
Declinatio. 280
Methodus febrifuga rationalis. 277. 778.282
Regimen in Febre Συνεχῆ. 282
Corticis uſus in Curatione Febris Συνεχέος. 275. 291.292.293
Συνεχὶς in intermittentem ſæpè faceſſit. 275. 320
Συνεχὶς Epidemica. 319.323
Quibus in locis & quo tempore fit Epidemia. 273.319
Συνεχὶς febris à primo morbi inſultu benignas variolas denotat. 377
Συνεχὶς in Σύνοχον mutata. 367.400
Σύνοχος ſive Continua. 267.268
In principio Continens videtur. 267.319
In infantibus facilè in Intermittentem tranſit. 268
In principio in Συνεχῆ mutari poteſt. 275
Curatio. 290
Quid obſervandum in Curatione. 269.290
Prognoſtica. 268.269
Symptomata. 267.319.320
Non poteſt ſanari priuſquam fit Συνεχὶς. 268
Symptomata Veneni in hac Febre. 224
Σύνοχος vel Συνεχὶς febris revireſcens in declinatione variolarum mediarum. 433. 436
Σύνοχος maligna in Συνεχῆ benignam mutata, 491
Suppoſitoria alvum moventia. 455.494. 506
Suppedaneorum uſus. 191.249. 250. 265. 288. 289. 298. 301. 304. 308. 309. 316. 471
Suppedaneorum formulæ. 289. 301. 308. 494
Suppreſſio ſolitarum & neceſſariarum evacuationum, phthiſis pulmonaris cauſa. 25.26.28
Suppreſſio menſtruarum purgationum, à quibus cauſis oriatur. 107
Quæ ſymptomata producat. 108
Sydenhamii ſententia de frigido in variolarum regimine, improbata. 381. 382. 383.402
Sydenhamii opinio de alexipharmacis in declinatione variolarum mediarum. 450
Symptomata quæ phthiſi in tertio ejus gradu accidere ſolent, quibúſque remediis ſublevari poſſint. 75.76.77. 78
Symptomata poſt Morbillos remanentia. 350
Symptomata primum variolarum inſultum comitantia. 372.374
Symptomata curanda in Apparatu variolarum. 386.387.& ſeqq.
In eruptione. 407
In maturatione. 427.428.& ſeqq.
In declinatione. 453. & ſeqq.
Syrupus ex hædera terreſtri præ cæteris omnibus commendatus in phthiſi hæmoptoica. 96
Syrupus chalybeatus. 119

T

TAbellæ ad tussim demulcendam. 62
Tabellæ febrifugæ. 126
Tabes ab Hæmorrhagia, quomodò præcavenda. 6
Tabi propinqui quibus animi pathematis, cæterisque affectionibus obnoxii sint. ibid.
Tabes à gonorrhœa & fluore albo, veteribus non incognita. 7
Hæc Tabes quibus symptomatis prævideatur. 8
Quandò incurabilis, ejusque curationem à Medico non suscipienda. ibid.
Tabes ab ulceribus quomodò causetur. 9
Quibus remediis curanda. 9.10.11. 145.146
Elegans de tali Tabe curata, historia. 12
Tabes à lactatione nimia quomodò causetur. 12.13
Hujus Tabis adventuræ præsagientia symptomata. 13
Ejus curatio. ibid.
Tablda dispositio lactando curata. 13
Tabes à diarrhœa & dysenteria quomodò nascatur. 14
Ejus curatio. 14.15
Hæc Tabes infantibus denturientibus frequenter supervenit. 14
Tabes ab hydrope quomodò fiat. 18
Cur difficulter curetur. ibid.
Indicationes curativæ. ibid.
In tali Tabe cur à diæta lactea religiosè abstinendum. ibid.
Tabes à sudoribus immensis & chronicis. 20
Curatio & observationes variæ. 20. 21. 22
Tabes à lienteria. 22
Tabes generales symptomaticæ quæ sint, & undè fiant. 22.23
Qua ratione curari debeant. 23
Tabes incipientis phthiseos, qualis. 40
Tactus percipit spiritus animales. 168
Tertiana febris. 208.250.139. 64.310
Tertiana febris simplex & legitima & benigna, in hemitritæam & quartanam mutata. 205
Testaceorum usus in fluxu alvi symptomatico in febre continente. 383
Quando febris Συνεχὴς degenerat in Σύνοχον. 287
Thoracis spasmi à febre remittente. 297. 300
Tinctura Corticis Peruviani febrifuga. 120. 235
Tinctura rosarum, pro potu ordinario in primo stadio Morbillorum. 347
In variolis malignis confluentibus. 512
Topica operantur per effluvia emissa. 217
Toxicorum virulentia non consistit in qualitatibus manifestis. 222.223
Tubercula pulmonaria undè habent originem. 36.39.65
Eorum frequens & familiaris est pullulatio. 36
Non omnia nata sunt phthisin accersere. ibid.
Quandò in apostemata convertantur. 37
Horum Tuberculorum causa usitatissima, quæ sit. 38
Non sunt omnia ejusdem genii. 64
Tumor renitens, præsertim in partibus pulmonum glandulosis, unus è gradibus phthiseos. 28
Tumor œdematosus in declinatione variolarum. 463
Turundæ ad nares infarctas. 431. 504
Tussis arida in phthisicis, undè oriatur. 34.35.37
A legitimo catarrho quibus modis

discerni potest. 34.35.40
Tussis arida phthisica, quando in catarrhalem & humorosam degenerare soleat. 34
Quo pacto hanc eandem Tussim aridam provocare possint, tubercula in lobis pulmonum longe à laryngе sita, unà cum titillatione in superiori parte arteriæ trachææ. 35
Tussis phthisicæ signum certissimum. 39. 40
Tussis phthisica quomodò distinguatur à simplici catarrho. 33.34.38
Tussis febrilis curatio. 290.315
Tussis importuna febrem auget in variolis. 401
Tussis curatio in Morbillis. 347
Post Morbillos. 351
In variolis. 409.462

V

Variolarum definitio. 361
Subjectum. ibid.
Stadia. 361.362
Causæ. 362
Differentiæ. 362.363
Diagnosis. 364.365.& seqq.
Variolarum prognosis. 376.377. 378.379. 400.418.419.447
Indicationes curativæ. 379.401.421. 449
Curatio. 384.385.& seqq.
Variolarum symptomata in genere nervoso. 175
Variolarum primus insultus cum illo febrium convenit. 184
Variolæ ex idea terroris. 176
Variolæ spuriæ & genuinæ quomodo differant. 332
Variolæ maturationi prorsùs ineptæ. 427
Variolæ pestis virulentiam aliquandò superant. 373.382
Variolæ nonnullis familiis ipsa peste non minùs exitiales. 370
Variolæ prænunciæ amplæ variolas regulares denotant. 401
Variolæ regulares discretæ & benignæ. 465.466
Variolæ benignæ ob malum regimen funesto exitu terminatæ. 466
Variolæ ob fluxum mensium immodicum, & abortionem non erumpentes. 514.515
Variolæ spatio duarum septimanarum bis erumpentes. 535
Variolarum apparatus quot diebus absolvitur. 374
Eruptio. 411
Maturatio. 411.432
Declinatio. 433
Variolas ante eruptionem in apparatu signa præsagientia. 375
Variolis rariùs bis aliquis tentatur. 375
Variolarum secundum stadium, quod tempus comprehendat. 392
Eruptio non semper eandem speciem induit. 392.393
Variolæ & Morbilli quam ob rationem in classe morborum universalium acutorum unà cum cæteris febribus locum vendicant. 184
Variolæ cur gravidis, & recèns nuptis magis periculosæ. 376
Variolæ malignæ & cohærentes, fluxu mensium immodico, & diarrhœa subortâ die morbi decimo quinto funestè terminatæ. 507.508
Variolæ admodùm frequentes cum strangulatione conjunctæ, ab usu spiritûs sulphuris copioso. 514
Variolæ ob regiminis defectum in Apparatu funestæ. 515.516
Variolæ cuidam nobili familiæ, jure hæreditario funestæ. 519
Variolæ benignæ, *Vide* Benignæ.
Variolæ Cohærentes, *Vide* Cohærentes.
Variolæ Confluentes, *Vide* Confluentes.
Variolæ Discretæ, *Vide* Discretæ.

Variolæ Malignæ, *Vide* Malignæ.
Variolæ Mediæ, *Vide* Mediæ.
Variolæ *Chicken - pox* dictæ, *Vide* Benignæ.
Vaſorum Chyliferorum, hydropis cauſa, undè contingat. 18
Venæſectio frequens & moderata, quomodò pinguedinem inducat. 5.6
In hæmorrhagia præſenti quâ ratione celebranda. 6
Pro prævenienda phthiſi quanti momenti. 31
Ejus omiſſio quàm periculoſa. 32
Venæſectio in primo phthiſeos gradu quâ methodo celebranda. 57
In ſecundo gradu. 65
In tertio. 73
In phthiſi ſcrophuloſa. 81
In phthiſi aſthmatica. 89
In phthiſi rheumatica. 116
In phthiſi à ſuppreſſione fluxûs veterum ulcerum neceſſaria. 106
Venæſectionis incommoda in paroxyſmo febris intermittentis. 202
Venæſectio quo in caſu celebranda ante uſum Corticis Peruviani. 231.233
Venæſectio officiosè & ſine cauſa evidendi celebrata variolas in malignas mutat. 371.376
Venæſectionis incommodum in primo ſtadio morbillorum. 345
In hæmorrhagia variolarum malignarum. 405
In parotidibus poſt variolas. 458. 459
Venæſectionis utilitas in ſecundo morbillorum ſtadio. 348.349.355.356
Venæſectionis uſus in Apparatu variolarum. 386.389.390.392
Venæſectio in eruptione variolarum cur non celebranda. 406.407
Venæſectio quanti momenti in atroci lumborum dolore, in variolis. 513.514
Venæſectio è vena jugulari in ophthalmia contumaciſſima in declinatione variolarum. 461
Ad motus ſpirituum inordinatos compeſcendos in inſultibus epilepticis. 471
In delirio comatoſo variolas excipiente. 522
Venæſectionis neceſſitas pro tuſſi atroci & peripneumonica in declinatione funeſta variolarum. 462
Venæſectio in hebetudine cum delirio melancholico quomodò celebranda. 463
Ad immanem hæmorrhagiam præcavendam. 470
Ad hæmoptoën in variolis. 470
Venæſectio in dolore rheumatico ante eruptionem variolarum. 476
Veneni definitio. 221
Non agit in humores primariò. 221. 222
Fons eſt ſymptomatum febrilium. 186
Modus operandi cognoſcibilis ab effectu tantùm. 222
Veneni ſymptomata in febre continente. 224
In febre continua. ibid.
In omnibus febribus promiſcuè. 225
Veneni gradus intermittentem febrem producens. 266
Συνεχῆ producens. 266.268
Συνεχῆ mixtam producens. 267
Σύνοχον producens. 267.268
Veneni ſymptomata emeticam, ac catharticam naturam participantis. 137
Veneni cantharidibus congeneris ſymptomata. 222
Veneni varioloſi deleteriæ indolis horrenda exempla. 523
Vertiginis cauſa. 175.186
Vertigo ex uſu opii. 186
Veſicatoria pro curatione phthiſis à ſuppreſſione fluxûs veterum ulcerum, &c. 106

Veſicatoriorum uſus, in febribus acutis, dum ſpiritus ſuccumbere contingit. 189.191
Ad ſpirituum expanſionem excitandam in Apoplexia ſymptomatica. 203.238.260.261
Ad præcautionem ne febris intermittens cum ſpaſmis mutetur in malignam ex depreſſione ſpirituum nimia, 247.248.249
Ad reſuſcitandos ſpiritus. 250.253. 258.262.265
In hemicrania periodica. 262
Quandò febris Συνεχὴς degenerat in Σύνοχον. 288
In Συνεχῆ ſpuria. 293
In Συνεχῆ, choleram morbum ſimulante cum ſpaſmis. 298
In eadem febre ſpaſmos thoracis & abdominis, ac ſtrangulationem ſimulante. 300.301
Ad expanſionem ſpirituum in febre rheumatica intermittente. 305
In febre Συνεχῆ rheumatica in malignam mutata. 308.309
In eadem febre in ſynochon mutata. 314.315.316.317
Eorum incommodum in ophthalmia poſt morbillos. 352
Veſicatoriorum uſus in febre ſcarlatina. 358
In variolis. 385.389.390.392.401.402. 404. 406. 408. 409.410.424.425. 426. 427. 428.451. 452.453. 463. 465.467. 468. 471.472. 478. 481. 483. 485. 488. 490. 491.493. 495. 498.500.502.505.508.509 510. 511. 513.514.515.518.519.522.524. 526. 527.528.529.532
Veſicatoria non debent indiſcriminatim adhiberi in omnibus febribus. 288.292
Vigiliæ longæ, phthiſeos cauſæ. 26
Vigiliarum cauſa. 181.271
Curatio. 289.290
Vigiliæ in apparatu variolarum ſuſpectæ. 391
Impediunt regularem variolarum eruptionem. 407
Indicant in ſecundo ſtadio variolas confluentes. 392
Hæmorrhagias inferunt. 401
Vigiliarum curatio in primo ſtadio variolarum. 391
In ſecundo ſtadio. 407
In tertio ſtadio. 427
Vinum benedictum eſt febrifugum. 206
Vinum in febre tertiana copioſè propinatum. 240
In febribus continentibus quando concedendum. 282.286.290
Vini generoſi uſus in Apparatu variolarum malignarum. 384
Vini Canarini uſus in variolis malignis. 404.483.526
Viſcera omnia à cerebro ortum ducunt. 166
Viſcerum compages eſt vaſcularis. 179
Viſcus quercinus in morbis hyſtericis & ſpaſmodicis. 172
Ulcera quomodò Tabis cauſa. 9.143
Earum curatio. 10.11.145.146.& ſeqq.
Ulcera mali moris poſt variolas. 458
Ungula alcis in morbis ſpaſmodicis. 172
Unio ſpirituum animalium cum ſanguine quàm intima. 169
Univerſales morbi, *Vide* Morbi.
Vomitionis ſymptomaticæ in febribus acutis cauſa. 188
Vomitio ſymptomatica in febre intermittente. 197.327
Ejus curatio. 197.198.240.260.327
Vomitionis ſymptomaticæ in febre continente curatio ſecundùm veteres. 287
Ab Autore inſtituta. 293.295. 300
Vomitio non ſtatim ſupprimenda in apparatu variolarum. 387
Vomitoria in incipiente phthiſi quâ cautione propinari debeant. 58

Eorum formulæ variæ. ibid.
Poſt ſingula vomitoria, cur opiata exhibenda. ibid.
Opiatorum poſt vomitionem dandorum formulæ. 58.59
Vomitoria maximæ utilitatis in phthiſi aſthmatica. 90
In phthiſi hyſterica & hypochondriaca. 91
Vomitoria lenia in phthiſi rheumatica quantæ ſint utilitatis. 116.117
Vomitoria in rheumatiſmo debellando, quantæ utilitatis. 246
Vomitoriorum uſus in Apparatu variolarum. 387
Vomitoriorum antimonialium incommodum in primo ſtadio variolarum. 388
Vomitus circa finem phthiſeos, deploratus. 78
Undè naſcatur. 77
Quid in hac extremitate Medicum præſtare decet. 78
Vox exilis & clangoſa, undè procedat & quid præſagiat. 28.39.66.67
Urinæ mellea dulcedo, in primæ infantiæ puero, quid præſagierit. 16
Hæc dulcedo, undè proveniat. 15.16
Urina phthiſicorum. 47
Urina phthiſicorum ab ictero, quare tam pauca, & contentis plena, æquè ac rubra & flaveſcens eſſe ſoleat. 136.137
Urinæ turbide, ac rubedinæ tincte cauſa. 188
Febre intermittente laborantium talis Urina eſſe ſolet. 241.251
Urinæ claræ & tenuis in Apparatu variolarum omen. 378
Urina rubedine tincta in Apparatu variolarum benignas denotat. 378
Urina ſpaſmodicè affectorum qualis. 246
Urinæ profluvium potiùs promovendum quàm cohibendum in tertio ſtadio variolarum. 432
Urinæ profluvium ſalivationi ſuccedaneum. 367
Urinæ ſuppreſſio in Variolis. 395

FINIS.

MARTINI LISTER

SEX

EXERCITATIONES MEDICINALES

De Quibuſdam

MORBIS CHRONICIS:

QUARUM

Prima eſt, de Hydrope;
Secunda, de Diabete;
Tertia, de Hydrophobia;
Quarta, de Lue Venerea;
Quinta, de Scorbuto;
Sexta, de Arthritide.

In quibus ſingulis

Non ſolùm morbi ratio ex nuperis ferè Anatomicis notitiis exhibetur, cum ampla Ægrotorum varietate; ſed etiam remediorum, maximè appropriatorum, natura & uſus, ex veterum Medicorum fide ac authoritate, breviter explicantur.

AD LECTOREM.

Duo sunt, Lector, de quibus te paucis monere volo. Unum, si quæras, quorsum ipse hosce Tractatus scripserim; hujus rei rationem, ut opinor, satis bonam in ipsa præfatione illorum primi exhibui; nempe exercitij causâ, & quod ferè emeritus sim. Alterum, cur illos, me vivo, prodire in lucem sinere velim: hujus sanè rei aliqua excusatio texenda esse videtur, ne vel vanus esse, applausumque captare, vel ægrotorum copiam sollicitare, credar. At neutrum horum est; nam diù me tædet pigetque optimæ Artis præ infirma valetudine. Quid ergo est, si neque questûs causâ, nec spe gloriæ hæc scripserim; solo veritatis amore ductus, si responderem, an non hoc sufficeret, ut vel illo nomine scriptionis veniam merear? At præsentis editionis alia, ingenuè fateor, ratio est; nam, cum ex multis annis nihil equidem edere, præter Historiam naturalem meditatus fuerim; id ab aliquibus severioribus, etiam nostræ Facultatis hominibus, mihi vitio versum fuisse tandem intellexi. At sciant velim, me ab illorum invidia minimè moveri. Sit hæc vanitas nostra, (cum doctissimo Peiero loqui lubet) qui ex rerum natura ipsum naturæ ordinem intueri ac asserere studemus. Scrutentur demum alij quicquid velint, studium tamen istud, etiamsi tanquam vanum iniquè traducatur, mihi semper potius erit, quàm nugax futilisque *multorum* loquacitas. *Verum cum innuere volunt, me Medicinam perfunctoriè tantùm facere, nec artem præcipuam coluisse; ex his paucis Tractatibus discant, me Medicam Artem ex ipsis fontibus curasse, illamq; totam ex* Adversariis *propriis eadem ratione, qua hìc fecerim, si opus esset, adornare potuisse.*

Hinc insuper satis, ut opinor, liquet, me, etiamsi improbo labore novas *semper res in Historia naturali molitus sim,* veterem *tamen Medicinam præcipuè instituisse. Ut autem ita facerem, hæ præcipuæ causæ me moverunt.*

Imprimis, quod animadverti ipsos morbos non multum mutatos fuisse ab antiquis seculis ad hunc usque diem, si victus & cœli ratio habeatur. Imo hactenus nullum novum morbum (de Acutis loquor) qui non facillimè ad Antiquorum classes referri, eorumque descriptionibus concludi potuerit, didici, aut observavi: quæ tamen quorundam nostrorum hominum frivola jactantia ac vana credulitas est!

Ad medicamenta verò quod attinet, quatenus illa veteres exhibuerunt, ex propria praxi & usu confirmare diligenter studui. In hoc itaque Specimine non alienum à rebus Medicis fore credidi, si illorum virtutes privatìm *ab ipsis fontibus deducerem; nempè à notissimis ac indubitatis illorum effectibus Chirurgicis; ut sciant nostri homines quantum debemus antiquæ Chirurgiæ, præ nova Chymia, aut ulla hypothetica doctrina, in medicamentorum facultatibus cognoscendis.*

Quod autem ad novos *morbos* Chronicos, *qui tamen pauci sunt, pertinet; remedia quoque sua similiter explicui.*

Usus vetusto genere, sed rebus novis.

Unum illud addam, Medicamentum me sine invidia primum, quantum scio, hìc edidisse ad comprimendam Gonorrhœam, *ne aliquis Agyrta audax simili secreto amplius æstimetur, &*

Verbosis adquirat sibi famam strophis.

Illo certe à multis annis cum successu usus sum; at methodus, (idque sedulò moneo) temeraria est, nisi infinita cura & appropriatis catharticis, aliisque antidotis illam persequamur, ut venenum in vasis excretoriis restitans, aliò revulsum, diligenter expellatur.

AD LECTOREM.

Hos itaque paucos repræsentatos *Tractatus Medicinales, utpote imperfectiores, & raptim scriptos, penè invitus edidi, ut severitatem frontis aliquorum nostrorum hominum aliquantulum placarem, cum quæ de rerum natura scripserim, nasutè distrinxerint. At hac quoq; nimis insulsa esse, forte iidem dicēt, quod* novos *homines nostros veteribus postposuerim.*

Quid ergo possum facere tibi, lector Cato,
Si nec Fabellæ te juvent, nec Fabulæ ?

Redde itaque mihi vices reprehendendi, ô antiquarum rerum fastidiose !

Imprimis illud tibi notari volo, in Morbis Acutis, *ubi auxilia non multa, eaq; cautè admodum adhibenda sunt, citra modum finemque præscribere solemus; omnemque adeo crisin subinde turbamus; unde Prognostica (in quibus tamen summus honor & securitas Medici est) è re medica exulent, necesse est. Contra vero in morbis* Chronicis, *ubi id licitum est, & valentissima medicamenta dare oportuit, ibi nihil agendo, aut inutilibus, nescio quibus, remediis, Hypothesi alicui hodiernæ* insitivis (*nam quò speciosior alicujus Hypothesis, eò formularum, ut video, remediorumque feracior esse solet*) *tempus trahendo, in perniciem tandem ægrotos præcipitamus.*

Quod autem ad remedia nostrorum hominum attinet, & quæ nunquam, *& quæ* intempestivè *in lucem veniunt, ex æquo respuo. Etenim, ut* arcana *Adeptorum nigro prorsus puerperio nascuntur, lucemq; abhorrent; ita hypotheticorum hominum* abortiva *remedia fere tanquam inutilia cassaque, si non utique noxia, habenda sunt. Utriq; sane homines monstra quædam, scilicet in authorum suorum duntaxat cerebro nata, pro remediis nobis passim venditare solent.*

A priori *quidem & morbos, eorumq; curationes expediri posse, votum est;* at donec *illud fiat, liceat mihi ex* posteriori, *nempe ex Chirurgicis medicamentorum notitiis, cum veteribus,* tutò medicinam facere.

At non is sum, qui veterum adeo de re medica doctrinam pertinaciter amplectar, ac si nulla ei accessio nova fieri potuerit: aut qui speculationum commenta, *sive ea antiqua, sive hodierna fuerint, tanquam vana rejiciam. Etenim in utrisq; insignem utilitatem esse libenter agnosco: in* illis, *certè ut medicamenta ab iis inventa, suis morbis recte adhibeantur; in* his *vero, ut cùm morborum, tum remediorum rationes ex novis inventis Anatomicis, Chymicisve, pro summa fœlicitate atq; indefessa hujus seculi industria, profectúq; in rebus naturalibus indagandis expediatur.*

Cum verò ex novis nostris Medicinæ Scriptoribus alij sint, qui dum Philosophiam magni faciunt, rerum interim naturalium diligens *scrutinium, ac si supervacua disciplina esset, despiciunt hos vel eo nomine pessime de Medicina meruisse affirmo, quod cum eorum* jejuna *Philosophia sit, nihilq; fere in rerum natura præter* meras fictiones, *aut (quod ad idem redit)* Chymica, *nescio quæ,* commenta *jactitet; tam paucis tamen macrisq; rerum naturæ imagunculis instructi, contra veterum dogmata, muliplici experientia ac certitudine stabilita, de novo* rem medicam interpretari *atque* exhibere *ausi sunt.*

Alij autem ex iis quoque vituperandi sunt, qui veteribus modernisque prorsus inconsultis, spretisque, suam in morbis expiscandis facultatem, sua remedia, suam Philosophiam; quæ tamen, ut illi volunt, minime pro dignitate acquiri potest; at

Qui facere quæ non possunt, verbis elevant;

Suam insuper in Medicina facienda prudentiam, methodumque, suam denique experientiam, trito, *si diis placet,* & naturali cogitandi modo (*ipsissima eorum verba pono*) *innixam, vehementer extollunt, omnemque præterea scientiam Medicam Artem studiumque dialectices susque deque habent. Atque hæc hactenus; ipsas Excitationes aggrediar.*

EXERCI

EXERCITATIO MEDICINALIS DE HYDROPE.

PRÆFATIO.

CUM propter adversam valetudinem, quâ ingravescentibus annis, magis magisque affligor, vitam mihi minùs laboriosam & domi, quantùm ferant negotia, sedentariam, viribus restituendis, libens amplector, quæ 26. annis & ampliùs, quibus Medicinam feci, occurrerunt memoriâ digna, ea jam in lucem edere mihi haud injucundum est.

Veterum doctrinam libenter sequor, quorum labores non negligendi sunt, ut moris est, nuperris quibusdam Scriptoribus nostris. Addant, per me licet, emedent, illustrent, suisque quæque hypothesibus novis *facta* interpretentur; at vanum est, & levis & mali instituti ingenij indicium, *Authores multis saculis approbatos*, vel alto silentio tacere, vel perfunctoriè memorare. Imò verò, si eorum definitionibus & morborum descriptionibus non adhærebimus, *inutilis* erit omnis *Institutio*. Hinc in quotidianis consiliis nostris tanta discordia est, quasi doctrina omnis medica de lana caprina, aut de lacte gallinaceo esset; scilicet de rebus nusquam existentibus: Adeo, singuli videmur *autodidacti*, & minimè in doctrinam aliquam *communem* consentimus.

At *nova* (inquies) morborum genera, & epidemica *quotannis* oriuntur: Illa autem annua proles, ut opinor, cerebri vacui imaginatio & mera figmenta sunt. Veteribus attendant velim, ubi ea mala multò accuratiùs depicta & in species diducta habebunt; ut eorum vana & supervacua diligentia sit. Atque hæc satis dicta sint de vaga, & instabili quorumdam Medicinæ theoria.

Alij autem sunt, qui *medicamentorum* etiam *paucitatem* jactitant; & de ruina scientiarum sese magni faciunt. At non credendum est his hominibus; meram ignorantiam, aut, ut mitiùs dicam, studiorum ignaviam, sive desuetudinem, & oblivionem prodentibus. Sed de his plus satis: ad ipsos morbos accedo.

Cum *Hydrope* autem incipiam: Ex tribus verò hydropicorum generibus, *Ascite* maximè intelligo. Nam cæteri rariores sunt; omnium autem rarissima Leu-

cophlegmatia, si fortè in *Anglia* contingat, scilicet ex Veterum descriptione & notitia. Is autem morbus è popularibus hujus magnæ Urbis præ cæteris impræsentiarum grassari videtur. Quòd autem res ità sit, appello *rationes publicas mortuorum, hebdomatim editas.* Cùm verò is morbus longus sit, ejus increscendi rationes à victu mutato quærendæ sunt: Nam morbi chronici ferè à nobismet ipsis, aut certè à causis quibusdam evidentibus, oriuntur. At inquies, Hydrops ascites, ut per se incipit, ità sæpè alteri vetusto morbo, maximéque quartanæ, supervenit; imò *omnium* morborum *vitium* Veteribus dictum est. Respondeo, morbos jam paucos esse, qui chronici & populares sunt, præter luem veneream, & phthisin, de quibus infrà plura dicere meditor. Febres verò intermittentes minùs ex decennio grassatæ sunt; & ubi iis jam homines afficiuntur, citò & tutò jam curari solent notissimo remedio ex Cortice Peruviano, sine metu alicujus hydropis supervenientis; aliæ itaque causæ, quàm quæ olim assignari consueverunt, investigandæ sunt. At in multis victus hodiernus hujus Urbis salubrior est, quàm olim fuit; jam enim olerum plurimorum generum largior proventus; jam fructuum optimorum copia incredibilis est, quæ quidem olim huic Urbi multùm defuerunt, &, ad maximam vicinarum gentium admirationem, tota ferè *carnivora* fuit. Atque hæc dicta sint de cibo.

De *Potionibus* autem alia res est; siquidem multo deteriores sunt. Etenim potiones *Cerevisiæ* dictæ summa diligentia & arte olim confectæ sunt, & sine fraude ad maturitatem quandam coctæ, sive eæ meræ hordeaceæ, sive cum lupulo conservatæ; jam verò falsi sumus, cerevisiæque omnigenæ *fucatæ*, &, minùs quàm par est, coctæ sunt. Fucum autem in coquendis cerevisiis faciunt plurimis modis, vel ipsius salis culinari, quæ una ex hydropis causis; (huic fidem facit autoritas Cæl. Aureliani, ex coadcervata bibentium transvoratione, & magis si *falsa* fuerit aqua) vel calcis vivæ, vel sacchari fœcum (in quibus omnibus mira est vis caustica) admistione. Non opus est plura memorare. Aliam tamen *noxam* causam intactam non relinquam superiori, nempè cerevisiarum sale confectarum valdè affinem; scilicet illa annua, & solennis aquarum mineralium, *sale calcario* ex abundanti saturatarum, ingurgitatio. Etenim hæ jure meritò & supra modum salsis aquis, iisdémque insuper purgantibus, annumerandæ sunt; adeóque duplici nomine illarum helluones malè mulctari possint. Profectò apud eundem antiquum authorem & frequentata medicaminum potio, ac salsi alicujus liquoris potus, æquè pernicioſi habentur.

Adhæc, *Pomatia* & *Vina* quomodò adulterentur, extant *Tractatus*, ab ipsis rerum maleficarum authoribus publicati. At hæ potiones usitatæ, & semper Angliæ notæ fuerunt; in his adeo vitium, si quod sit, bibendi excessus est, una quidem è causis hydropicorum notissima, & tamen pauci apud nos hydropici, nisi his *nuperis* annis.

Amplius itaque de potionum generibus, quæ nobis restant, inquirendum est. En autem *nova* earum *progenies, à vino*, & cerevisiis ustis, sive igne tostis *Spiritus* vini *dicti!* Hæc fundi nostri calamitas est; hinc illæ lacrymæ! Etenim hi spiritus, sive meri, sive multo lenocinio medicati, si assiduè & multùm bibantur, plurimos in hydropen præcipitant. Atque utriusque ferè sexûs deliciæ

sunt ; & privatim apud mulieres varia arte certatim confici solent : imò verò nos ipsi Medici culpandi sumus, adeò omnia alexiphamaca apud nos vilescunt præ istiusmodi spiritibus medicatis : illorum tamen usum laudo ; abusum tantùm & excessum jam vehementer reprehendo.

Ut autem rem planè conciamus, scire oportet spiritum vini dictum esse ex *Sarcoticis*, quæ scilicet carnem exedunt : idque certo constat ex lotione vulnerum, gingivarum, & ubi faciei, fuci loco, adhibetur : nimirum vehementer abstergit, non sine levi aliqua ustione; isque, si assiduè utatur, exedit, inflammat. Atque idem est is spiritus vini in stomacho, qui fuit extra illum, nempè ad alias exteriores corporis partes admotus : imò verò inassuetis non aliter gulam afficit, quàm si quis vivum carbonem devorâsset.

Qui autem hujus potione se ingurgitant, & hydropici futuri sunt, primùm stomacho laborant, dolent præcordia, ad frigidas & leniores potiones ferè nauseant, & non merentem stomachum accusant, quasi is naturaliter infirmus esset ; cùm reverà nihil aliud est, quàm ipsi suis deliciis lenocinentur. Nam ita quidem est, spiritu vini dicto nihil *plenius* est ; adeò ut his hominibus, vel ipsum venenum ad vitam eorum conservandam necessarium esse videatur. Tandem ipse stomachus corrumpitur, à cujus vitio digestio ciborum integra non fit, adeóque noxius humor in pernicem corporis paratur, tumorémque inferre consuevit ; unde paulatim aqua in uterum contrahitur.

Cujus rei rationes ita deducam : in primis illud è cadaverum hydropicorum dissectionibus abundè constat, stomachum eorum admodùm extenuari, & rubore suffundi ; nimirùm ejus internas fibras, sive villos à spiritu vini exedi, ipsumque viscus inflammari, unde chylus crudus & lentus conficitur : à chylo autem lento ferè pedum tumor, à quibus paulatim in ventrem ascendit aqua. *v. Boneti Theatr.*

Ut autem clariùs intelligatur, quomodo à stomacho corrupto chylus viscidus fiat ; sic calculum ponamus ; nempè, concoctionem fieri ab humore aliquo *intùs* perspirato, qui subitam putredinem in stomacho & intestinis conciliet. Istiusmodi autem putredinis concoctricis unica ratio est, ut dissolvatur & diffluat cibus : undè ciborum putrescentium summa teneritudo est ; imò verò vel ipsius Ichyocollæ quæ lentissima res est, dissolutio & aquatio est: illud autem superiore aliqua exercitatione satis, ut opinor, probavimus. Contrà verò, ubi stomachus tenuis & inflamatus est, cibum potionémque protinus vel vomit, vel deorsum in intestina festinanter illum detrudit, certe crudum minúsque coctum, *id est* lentum viscidúmque. Nam ut chyli *aquatio* digestionis ratio est ; ita ejus *lentor* cruditatis sola notitia est.

Chylus autem crudus sive lentus sanguini non ita facilè permiscetur : hinc ferè intestinorum lævitas ; & cùm intra venas semel receptus est, admodùm difficilè per communes cloacas rursus ejicitur ; sanguinisque adeò circuitum per venas capillares tardat, impeditque. Atque hinc omnium malorum in hydrope facilis intelligentia est. Nempè, stomachum diximus, ut viscus primarium officio suo potissimùm labefactari, totúmque hominem in malum habitum converti à chylo crudo, lento & crasso. Princeps itaque causa hujus mali stomachus vitiatus est ; unde inter præcipuas hydropis notas à *cibo*

alienatio ſtomachi eſt; item difficilis *ſpiritus*; ſcilicet à pigritia ſanguinis motûs; item propter eandem ſanguinis ad movendum ineptitudinem; facies, *brachia*, & reliqua corporis *ſuperiora* admodum *gracilia* fiunt: ad hæc quoque ipſe corporis *ſitus* plurimùm facit, ut humores craſſi & frigidi in locum *declivem* deorsùm maximè defluant; *Pedum tumor* œdematoſus, interdiu magnus, noctu minor; nempè, in arteriis & venis quodammodò ſtagnat lentùs ſanguis, & propter ſitum eorum pendulum interdiù ægrè ſurſùm promovetur; atque ob eandem rationem ſitus in decubitu contrarius aliquantulùm ſurſum ſanguinem propellit; à digito impacto *in cruribus* locus *cavus* & diù perſeverans antequam reſtituatur: nimirùm, ipſa vaſa ſanguinea aſſiduè præter modum diſtenta, tandem emolliuntur, reſolvuntúrque, unde partium vigor & reſtitutio ex toto periit; ſtagnationem verò temporis proceſſu ipſa *extravaſatio* excipit, & vel per ſe, vel levi de cauſa crurum exulceratio, & aquæ ſpontanea eruptio fit: ad hæc, tumor & ſonitus liquoris *fluctuantis* in utero; ubi ſcilicet extra venas aqua liberè inter Peritonæum & inteſtina infuſa eſt. *Ingens ſitis & linguæ ariditas* ſcilicet, cùm pituita oris & faucium ex propria ſua natura lenta ſit, à viſcida & craſſa lympha minimè ſuppleri poteſt. *Urinæ paucæ, craſſæ* & *rubræ*. Sudor nullus; nec enim in ipſis balneis ſudare apti ſunt; ſcilicet propter defectum ſtimuli, id eſt, ſalis urinoſi: nam in chylo crudo & lento ſal urinoſus non extricatur; renéſque adeò, cæteríque cutanei ductus, nec urinam, nec ſudorem conficiunt, quòd ſal deficit, qui excoquatur. *Tuſſis ſicca*, nempè in arido pulmone pituita ex toto deficit.

At non ignoro præter cruditatem, alias hydropis cauſas, etiam cùm per ſe incipit, à Veteribus expoſitas eſſe; ut copioſus frigidæ potus, cibus flatulentus, & bupreſtes: id autem animaculum facit ſtomachi infinitum dolorem, totúmque corpus in ſpeciem hydropici inflat. At, cùm hæc inter rarò contingentia, maximè noſtra Inſula frigidiore, numerari debent, eas nominâſſe ſatis eſſe videtur.

Ultimo verò loco ad Hydropicos *curandi rationem* & remedia ventum eſt. Una autem & præcipua medendi intentio eſt; nimirùm, ſtomacho priſtinum ſuum vigorem reſtituendi, chylúmque crudum lentúmque incidendi, éque corpore illum amovendi: primùm lenioribus, mox, ſi vehementiùs malum eſt, valentiſſimis medicamentis, cujuſcunque demùm generis ea ſint.

Cùm autem *remedia*, quæ nos experti ſumus, ſparſim in *adverſariis* noſtris litteris mandavimus, ut eorum ſupervacaneam repetitionem vitem, ipſos ægrotos cum remediis, prout raptim à me, ſed *fideliſſima* ratione olim exarata ſunt, tranſcribere bono publico non gravabor.

Illud autem te monere volui, me nihil præterquam meras hiſtoriolas dare ſtatuiſſe; ſed cum aliquot conjecturæ noſtræ, & annotatiunculæ paſſim, ut video, in his ſchedis, occurrant, cúmque eas olim exercitij causâ, commentatus ſum, eas jam cum remediis communicare cogito, quòd opinioni noſtræ ſuffragia ſatis benè commodabunt.

Item illud alterum Lectorem ſciro volo, me in aliquibus ægrotis remedia omiſiſſe, in aliis verò pleriſq; adjeciſſe; vel quòd fruſtrà fuêre, vel quòd à me omninò nulla adhibita ſunt. Ubi autem profuêre, ea omninò fideliter narravi.

ÆGROTUS I.

Ex Ebrietate.

§. QUidam (*Brovvning*) mediæ ætatis vir, ſtrenuus, aſſiduus, infinitus potator, omnium potionum & hominum homo, at tenuis, puſillus, facie ſubflammeâ, ex catarrho tunc temporis epidemico, aquâ inter cutem vehementer affectus eſt; ei pedes & femora & imus venter mirum in modum intumuêre, urinæ rubræ & craſſæ vix uncias alioquot 24 horarum ſpatio reddidit, quamvis præ ingenti ſiti aliquot congia quoditie ſiccavit.

Hunc autem ſic ad priſtinam ſanitatem reſtitui intra 14 dies, Femur utrumque ex interna parte incidere juſſi longâ & profundiore plagâ, cui injectum eſt lineamentum tortile, penicilli inſtar, unguento Apoſtolorum dicto illitum.

Potionis tantùm libram, pro ſuâ optione ex quo genere illam habere voluit, diei noctiſque unius ſpatio, permiſi; idque religioſè obſervavit, non ſine maximo tormento & inquietudine. Singulis autem quibuſque tertiis diebus hominem ſic purgavi: ℞. *Succi Ireos* ℥.iiij. *Mecoacan gr.* x. *Jalap.* ℈. j. *m. f. Potio.* quo vehementer alvus mota eſt. Etiamſi verò (*N. B.*) vigeſies minimùm dejecit, tamen potionis modum quotidianum ne hilum quidem auxi.

Poſt decem autem dies tumor ex bonâ parte deſiit; & jam ſitis fit tolerabilis.

Poſtremò hydrope ſiccatâ, aquâ abſintij ſtillatitiâ uſus eſt, in qua rhabarbarum maceratum eſt: idque ad confirmanda viſcera. Convaluit, at fonticulos in utroque femore cautè nutrivit, & à potione abſtinentiam ad plures menſes obſervavit.

ÆGROTUS II.

Ex ſanguinis ſputo.

§. DOmina *Woodburne* de *Skipvvith*, minimùm quinquagenaria, incautè vere, ex gravi tuſſi ſanguinem ſpumoſum copioſè excreavit; ad ſanguinem autem comprimendum, is quinquies è brachio miſſus eſt hebdomadæ ſpatio; nam toties malum recruduit.

Ipſe autem ſanguinem, è brachio eductum, maximè refrigeratum, quotidie diligenter inſpexi, eúmque magis magíſque ex parte rubra, concreta, diminui notavi; adeo ut ultimâ phlebotomiâ in 10. circiter ſanguinis unciis, concretum rubrum in medio ſero innatans vix latitudinem ſeſquiuncialem & craſſitudinem octavæ partis æquabat, ut qui ſanguis jam videbatur, mox totum ferè ſerum fiebat. Poſt aliquot autem hebdomadas eadem mulier aſcite vehementer affecta eſt, ventre admodùm ex aquæ abundantia intumeſcente. Plurima verò fruſtrà data ſunt; tandem in hoc medicamento convenimus ego & alij duo mecum Medici ſeniores Eboracenſes, *Wittie* & *Tailour*, quos honoris & meritorum causâ poſteris commendo: ℞ *Succi Ireos* ℥.i. *Elaterij gr.* iiij. *Jalapij*, *Me-*

coacan an gr. xv. *m. f. Potio* : eo autem vehementer purgata est : atque aqua magnâ copiâ ex abdomine educta est : Et quæ anteà ferè semper ob ventris pondus in lecto decubuit, domo exiit, & per viciniam ambulavit : ob sævitiam tamen medicamenti Medicos omnes dimisit. At post 6 Menses eo ipso morbo ruri mortua est.

Annotat.] Hæc autem faciunt ad intelligentiam morbi ; Venis aliquibus majoribus intra abdomen ligatis in vivo aliquo animali ex sero alvus brevi repletur ut Anatomoci perhibent. Item si venæ renales ligentur, & aliquis liquor syphone in arteriam injiciatur, exiit per ureteres, utBartholinus filius author est ; item ipsam vesicam felleam phthisicis interdum refertam fuisse sero planè insipido, albo, pellucido, & igne in mucaginem albicantem coagulato, uti perhibet *Benedictus noster Theatro Tabidor.*

Venæ igitur pulmonis utriusq; generis primùm infactæ sunt lento sero:à quo impedimento sanguinis serum ab arteriolis asperæ arteriæ effunditur in vasa glandularum excretoria ; imò hoc non rarò accidit etiam arteriis & venis integris, & non erosis, sed per se apertis, & in hoc casu multò serosior factus est sanguis ab ipsis remediis.

Etenim detur sanguinem ipsum sanguificare, sequetur, quò pauperior & debilior is est, eò difficiliùs chylum in sanguinem converti ; at is sanguis debilis est, qui crassamento sanguineo (qui in nobis verè sanguis & solus putandus est) ex magna parte exhaustus est, novus quidem chylus in venas indies recipitur, & sanguini commiscetur ; sed fere crudus is permanet, adeóque serum quidem, non autem sanguinem proprie sic dictum, is auget : illud autem serum crudum, ubi ad plenitudinem assurgit, sanguinem aggravat, ejusque motum impedit, & quia per excretionum officinas, pulmones puta, renes, cutisque poros, satis copiosè amandari nequit, ipsis extremis tibiarum venulis hæret ; & in ipsum abdomen tandem transfunditur mediantibus arteriolis, excretoriis glandularum vasis per anastomoses commissis.

Jure autem hic queritur, mulieri hæmoptoicæ cur ascites superveniat;cùm aliàs gravidæ mulieres, etiam non rarò vetulæ, sterilesque ingentem sanguinis vim ex utero profundunt, at rarò aut nunquam idcircò hydropicæ fiunt ? Respondeo, mulierum uterum posse ex toto tolli, sine corporis damno,quasi extra corpus positus esset : item illius partis venas admodum increscere solere, adeóque sanguinem in se multum continere posse : ex quibus colligo multum sanguinis ex utero posse profundi de suo penu, reliquo corpore ferè integro, aut certe parum pro ratione sanguinis exhausto. Atque idem cogitare debemus de differentia inter narium assiduam hæmorrhagiam, à qua non rarò hydrops, in viris, & eorundem hæmorrhoidalium venarum vastam profusionem ; nam hæ quoque venæ tàm in viris quàm in fœminis ob magnum sui incrementum & tumorem, sanguinis copiam præter fidem in se continere solent quasi extra corporis œconomiam deponeretur. His adde, *simplicem* sanguinis, quamvis maximam, profusionem, sive à vulnere, sive aliàs in corpore *sano*, hydrops rarò excipit.

ÆGROTUS III.

DOminus *G. Blacket*, miles, ſexagenarius minimùm, diù valetudinarius, ex vehementi equitatione,& quod jecur glande plumbea è ſclopeto minore transfixum aliquandò habuit; item quòd, neſcio qua febre intermittente, ut videbatur, diù languit: huic autem ſanandæ fontes medicatos atramentoſos ſive ferrugineos agri Eboracenſis diù & multùm hauſit. Exeunte autem æſtate, Febris cortice Peruviano ex toto depulſa eſt: hinc narium hæmorrhagia ferè quotidiana; eo autem tempore huic corpus plenius, alvúſque ex multis annis liquida, ſcilicet ter quatérve quotidie, reſpondet.

Ineunte verò menſe *Octobri*, venter paulatim intumuit, ſudoréſque nocturni ex febre orti, jam ex toto deſierunt, & ſub hoc tempus planè aſciticus fit cum tuſſi gravi & vomendi cupiditate.

Meæ autem curæ jam primùm ſeſe commiſit; quòd verò eo tempore forte D. *L. Rigley*, ſenex Medicus *Londinenſis*, Eboraco commorabat, mihi ſocius datus eſt, is autem Chymiæ valde addictus eſt, & in ea Arte admodum peritus: Per trinos autem menſes ipſe adhibuit remedia ſua, me quidem conſentiente, & eorum effectus, cum neceſſariis ægri, expectante,ſed fruſtrà, data ſunt.

Inter Diuretica illa ſumpſit, viz.

Liquamen Lumbricorum terreſtrium cum ſale abſinthij ex vino albo, aut Rhenano.

Item, Balſamum Judaicum verum circiter ʒ.j. quotidie ad ℥.iij.

Item, Semen geniſtæ contritum ad ʒ.j.ex vino albo.

Item, Allij juſculum ſupra fidem ſapidum & valens.

Item, Cataplaſmata ventri admota ſunt ex ruta, cochleis contuſis, ſulphure, radice brioniæ, *&c.*

Item, Empl. Sycyonium.

Inter Chimica verò hæc data ſunt, viz.

Bezoar Joviale ad *gr.* vij. bis quotidie. N.B. Ab hoc medicamento alvus vehementer conturbata eſt cum importunâ dejiciendi cupiditate.

Item, Flores antimonij, fixi dicti, ad *gr.* x, cum driagridio: hæc autem medicamenta ultimò memorata ipſe D. *L.R.* confecit. N. B. Ab hoc medicamento vomuit & dejecit non ſine infinitis torminibus.

Item, Poſtridiè viridem bilem vomuit, & inhorruit, quam ardor vehemens excepit, & madore quodam ſubobſcuro deſiit: & ex hoc medicamento diarrhæâ moleſtâ affectus eſt.

Ipſe jam ex febre putridâ decubui, & ferè per integrum menſem foras non exij: ipſe autem recuperatus hæc porrò præſcripta inveni à D. *L. R.*

Rhabarbari cum abſinthio ex aqua frigida ter quotidie ad diarrhœam comprimendam: Item *terræ Japonicæ* dict.ex aq. ceraſorum ad viſcera firmanda.

Deinde ad 14 dies hoc Diuretico usus est, ℞ *Vini Rhenani* ℔. iiij. *Cinerum Rad. Bryoniæ, Absinth. Juniper. Persiccariæ an.* ℥j. Hujus lixivij ad ʒ.iiij. aliquoties in die sumpsit, interdum seminibus Genistæ, & urticæ Romanæ additis.

At hæc omnia frustrà fuêre: nam aqua magis magisque abundavit, sitis intolerabilis, nec ulla urinæ quantitas supra consuetam mensuram.

Jam in lectum amplius decumbere non potest, sed in sella pensili apertis, fœminarum more vestimentis indutus residere solet; item tussis multò molestior ob pituitæ vitreæ lentorem. His adde, dorsum etiam ad spinam digito prementi cedens, viréque admodùm labefactatæ.

His visis, humanissimè rogavi ut vices mihi quoque daret præscribendi, neque id tamen obtinere potui sine multo jurgio: ad hydragoga tandem venimus.

Medio itaque Januario sic præscriptum est, [℞ *Succi Hepatici* ℥. j. ß. *Succi Rad. Ebuli* ℥.j. *Elaterij gr.* ij. *Vitelli Ovi n.* 1. *Sacchar. Cand.* ʒ.j. *m. f. Potio.* N. B. Ex hâc potione sumptâ xvj. minimùm libras aquæ citrinæ dejecit. Quamvis primis horis frigidè sudavit, & pulsus exilis, fuit tamen restitutus est, & placidè eâ nocte decubuit, ac in lecto dormivit: item toto postridie aquas dejecit magnis, at raris sedibus.

Post triduum verò vires supra spem redière, quamvis interim parum aut nihil nutrimenti sumpserat, sc. à solis aquis ejectis levatus est: venter autem lino metitus ad tres digitos detumuit & crura pro ratione. Stomachum verò adeo non læsit id medicamentum ut jam cibum gustare potuit, quod antea ex multis septimanis non fecerat.

Intermissis autem aliquot diebus elaterij granum dimidium tantum, ex succi ebuli ʒ.vj. sumpsit, cum euphoria. Atque iterum jalapij *gr.* xv. ex succo rad. ebuli ℥.j. Jam magna spes convalescentiæ affulsit, ac cibi appetentia admodum rediit: & vehementi pruritu affectus est, quod non inter mala signa numerari solet. Denique Cortic. Peruv. ℥.j. in pilulis præscripsimus, quod antè faciendum erat: at nec de eo remedio nec de elaterio convenire potuimus: adeóque nobis valedixit æger, & iter plurium dierum in vehiculo ingressus est, quod strenuè & fœliciter confecit; ipso tamen eodem morbo, æstate exeunte, mortuus est.

Aqua venis concepta facilè effundi potest, at quæ natat inter peritonæum & intestina solo *elaterio* aut *euphorbio* educitur. *J. Heurnius ad Aphorism.* Quod ptarmica faciunt in naribus, idem hæc medicamenta in intestinis efficere videntur, *id est* pituitam vehementer movent, scilicet è glandularum ductibus excretoriis, quibus infinitis intestina scatent, aquam validè exprimunt.

ÆGROTUS IV.

§ D. R. B. Miles, de M—quadragenarius, ex gravi & diuturno ictero sanguinē, copiosè semel atque iterum vomuit, item frequenti sanguinis è naribus hæmorrhagiâ affectus est: tandem gravi ascite correptus est. Ejus venter adeò distendebatur, ut sedere vix potuit propter tumorem rigidum; tantùm supra dorsum decumbere potuit rectà protensis pedibus: è rure in oppidum R—— transferri se jussit, ut *paracentheſi* aqua educeretur; nam reliqua remedia vana credita sunt. Me vocavit: sic morbo supra modum vehementi occurrendum

rendum, (℞ *Decocti Epithymi* ℥.iiij. *Syrup. è Spina Cervin.* ℥.iij. *Elaterij* gr. v. *m. f. potio.*) Eodem die ad tria minimùm congia aqua purgata est: idem aurem medicamentum ad intervalla aliquot dierum bis amplius sumpsit & convaluit, jam post 12. annos superstes & sanus est.

ÆGROTUS V.

§. D. *Place* de *Dinsdale*, sexagenarius & tres annos ampliùs, ineunte Junio, Ascite vehementer affectus est: huic autem malo initium dederunt vigiliæ hybernæ spontaneæ ad multam noctem, item victus & potio liberalis sine ullo exercitio. Hæc primùm cruditates movebant faciliùs in sene. Ejus autem morbi ad meum adventum hæc erat conditio; Modica sitis, at ciborum fastidium, anhelus, & ad omnem corporis motum, propter spiritûs angustiam, piger; in lecto decumbere vix amplius potuit, propter nescio quem stomachi motum, ut aiebat, convulsivum, tantum non examinantem, vomitúmque & tussim graviter excitantem, omnium maximè affligens symptoma: pulsus debilis & admodum citatus, urina pauca & bilioſa, pars ventris inferior & ad umbilicum usque distenta, digito tamen prementi cavitatem cedens & diù retinens; item tibiæ similiter & femora valde tumefactæ: in his verò à vesiculis quibusdam per se ortis & disruptis tenuis humor assiduè ferebatur, item in tibiis ingens inflammatio indies aucta; in decubitu & aliàs, murmur & fluctuatio aquæ in ventre clarè audiebatur, alvus liquida bis térve quotidie per se respondens.

Huic protinus hujusmodi Hydragogon propinavi, [℞ *Elaterij* gr.iiij. *Jalapi* gr.xx. *Syrup. Violar.* ℥.j. *Aq. Mirab.* ℥.ß. *m. f. potio.*] 18 libras aquæ eo die sine magno languore, nisi in prioribus sedibus, dejecit.

N. B. Eo die spiritus multò facilior redditus est, placidéque in lecto quievit, quod ante ex multis septimanis facere non potuit; tussis & vomendi desiderium ex toto desierunt; ex parte quoque venter & tibiæ detumuerunt.

Tertio verò die ab eo medicamento sumpto alvus non amplius per se respondit; atque adeò idem medicamentum iterùm datum est, à quo cum minore languore aqua copiosissimè dejecta est: jam abdomen ferè & tibiæ aqua ex toto exhaustæ sunt.

N. B. Quamvis secundâ hac purgatione aquæ adeo copiosè motæ sunt, tamen tibiarum detumescentia non ante nocturnum decubitum apparuit; unde liquet venas sive aquæductus intestinis propiores primùm exhauriri vi medicamenti; quibus exinanitis, prono corporis positu, illi tibiarum alteri humorem suum refundunt.

Post triduum verò, aëre admodùm æstuante, tertiùm idem medicamentum purgans sumpsit cum optimo, ut antè, effectu; nam, non solùm aquæ jam ex omni parte exhausta est, sed & tibiarum inflammatio atque ulcera ex toto sanata sunt: viro generoso & optimè merito valedixi. Quartùm, medicamentum sumpsit, & nescio quo pulvere diuretico ab Agyrtâ quodam post meum discessum usus est. Ineunte autumno hydropicus mortuus est.

[Illud notandum est, elaterium, quæ istius medicamenti summa commen-

datio est, dejectiones movere, authore Dioscoride, citra stomachi injuriam.

Illud insuper quæro, cùm in hydrope tussis vehemens moveri solet, & elaterio sedari, an non eadem in phthisicis tabidisque etiam elaterio parcè dato, tollatur?

Ægrotus VI.

§. SExagenarius quidam Pauper diù miseram vitam Hydropicus traxit: huic vehemens sitis, tibiæ, abdomen, scrotum, & ipse penis admodum, vesicæ instar, tumefactus, urina rufa & pauca, è tibiis altera per se ulcerata, valdè suspiriosus cum assistua Tussi; ciborum nulla appetentia.

Mense autem Decembri in intenso Gelu sic hominem purgavi, [℞. *Elaterij* gr. iiij. *Jalapij* ℈.j. *m. f. Pulvis, è cochleari lactis cocti dand.*] Eo modicè alvus mota est: post biduum verò idem medicamentum sumpsit; jam vehementer dejecit; detumuit abdomen, scrotúmque. Ad idem intervallum tertiò datum est; modicè, ut primo, dejecit. Ad idem intervallum sic amplius præscripsi, [℞ *Elaterij* gr. x. *Salis Gemmei* ℈.j. *Mixæ Cydoniorum* q. s. *f. Bolus.*] Benefecit; semel in principio vomuit, decies dejecit: jam non amplius cibum fastidivit, atque Ulcus in Tibia per se sanatum est. Ad idem intervallum sic quartò præscripsi, (℞ *Cortic. Peruv.* ℈. j. ß. *Elaterij* gr. v. *Salis Absinthij* ℈. ß. *Syrup. Cydon.* q. s. *f. Bolus.*) Summo mane datum est, hominem autem non ante horam tertiam movere cœpit; eo autem modicè dejecit: idem posteà medicamentum singulis septimanis cum euphoriâ cepit. Idem medicamentum, jam aquâ sublatâ ex bona parte, etiam ex vino emetico dedi, at semel tantùm post tres horas vomuit, & modicè dejecit.

Cùm autem hic vir subitò recidivam pati consuevit, ei elaterij gr. x. cum sale Gemmeo singulis septimanis ad tres menses dedi, quod toties facilè tulit.

N. B. Deinceps ad viscera confirmanda Agarici ʒ. j. ex sero lactis, ad plures dies sumpsit, neque ab eo alvus mota est: id verò medicamentum, ut superiorum remediorum antidotus est, ita & ipsius morbi.

Cùm sit virosissimum medicamentum agaricus, tamen supra omnium opinionem est, quod ad stomachios evidenter convenit, ex veterum fide & nostra experientia.

Item, Lapidis Armenij ʒ. j. processu temporis sumpsit, à quo admodùm levatus est.

Item, Magisterij Veneris, modò ex squamâ æris, modò ex vitriolo romano confecti ʒ. j. data est: ab eo autem vomuit & vehementer dejecit.

Is autem senex medicamentorum ope (nam elaterium ad gr. x. vigesies minimùm sumpsit, & magisterium æris sive vitrioli sæpiùs ad ʒ. j. præter alia multa hydragoga, ex mea largitione dono data) vitam ad 16. menses ab incepta nostra curatione protraxit: tandem ex toto corpore subito adeo intumuit cum vehementi spiritûs angustiâ, ut ferè à vicinis tanquam mortus existimatus est. Cui tunc temporis sic præscripsi, (℞ *Succi Ebuli* ℥. j. *Iridis* ʒ. ß. *Elaterij* gr. x. *m. f. Potio.*) Ab hoc medicamento vix credibile est quantum humoris aquei & pessimè fœtentis & vomitu & secessu excrevit. Deinceps per aliquot septimanas magisterij Ve-

neris ad ℈. ij. aliquoties cepit magno commodo : & ad octo amplius menſes ſatis benè ſe habuit. At tandem mediâ brumâ mortuus Hydropicus eſt.

Ità deſperatus hydropicus ſenex ad biennium vi medicamentorum valentiſſimorum in vivis conſervatus eſt.

Ægrotus VII.

§. COlonus *D. Harriſon*, incipiente autumno, febre intermittente tertianâ pu-ra, affectus eſt: is diù eâ ad brumam uſque laboravit: tandem Cortice Peruviano parcè dato ob hominis paupertatem (quòd eo quidem tempore cort. Peruv. libram 12. aureis nummis noſtris, *Guineas* dictis, redemimus) ex febre convaluit : at ſubitò aſcite correptus eſt cum vehementi ſiti ; inter alias corporis partes ſcrotum & ipſæ ſcapulæ immane quantum intumuerunt !

Sic verò hominem repuperavi, (℞ *Cortic. Peruv.* ℈.ß. *Salis Gemmei* ℈.ß. *Elaterij* gr.ij.ß.) vomuit aliquoties, & ſemel tantum dejecit. Poſtridie idem medicamentũ datum eſt, ſed aucto elaterio ad gr.x. & ſale ad duplum elaterij: attamen intra dimidium horæ vomuit, & ter tantum dejecit : tamen multùm levatus eſt. Poſt biduum autem ſic præſcripſi, (℞. *Cortic. Peruv.* ℈. j. *Sal. Abſinth.* ℈. j. *Elaterij* gr. x. *m. f. Bolus.*) Quod medicamentum ex maximâ parte retinuit, térque tantum dejecit: ſupra fidem reſtitutus eſt. Porrò ſingulis ſeptimanis ad ℈.ß. elaterij ſimiliter compoſiti, dedimus, ferè aliquoties vomuit, & poſt aliquot horas ter aquam copiosè dejecit, & jam febris intermittentis leves aliquot acceſſiones redierunt. Convaluit.

N. B. Illud præcipuè notandum, elaterium magni æſtimatum eſſe apud antiquiſſimos Medicos, ut hæc vox quandoque omne purgans denotet, ut commentatores Medici rectè obſervarunt ad Theophraſt. Hiſtor. 6. Illud verò ad *magnos mortalium uſus* confectum eſſe Plinius affirmat. Sed ab iis ſimplex & per ſe exhibitum eſt : nec equidem laudo conjuncta cathartica aut correctiva dicta præter unum ſalem gemmeum, ob nimiam ſtomachi nauſam, ne citius vomatur, quàm vim ſuam exerat. Atque hoc, niſi aliud ſuadeat morbus aliquis, cui hydrops ſupervenerit.

Ægrotus VIII.

§. PUero cuidam (*Bathe de Holden*) quatuor annos nato, ex multis menſibus abdomen valdè diſtendabatur ; at ex ſiniſtro latere multo magis: item totis noctibus vehementer ſudavit; faciei inſignis pallor, item narium hæmorrhagia penè quotidiana.

Huic autem malo ſic occurrendum putavi, viz. (℞. *Elaterij* gr.j. *Sacchar. Cand.* ℈. j. *miſce, detur è cochleari cereviſiæ.*) Septies vomuit, tèrque dejecit: non ſudavit, nec ea, nec altera ab ea, nocte; non amplius ſanguis è naribus deſtillavit. Poſtridie ſic præſcripſi, (℞. *Syrup. de Epithymo comp.* ℥. j.ß. *detur ex cereviſia.*) Ter alvus mota eſt ; etiamſi ſudores redierunt, tamen convaluit.

Ægrotus IX.

§. PUer quidam (*Arnold*) undecem annos agens, ex longa quartana admodùm diſtento ventre & ſtomacho, laborabat; ſic autem præſcripſi, ℞. *Lapidis*

Lazuli ℈.iiij. *Semin. Hyperici* ℈.j. *Syrup. è Cortic. Citri* q. ſ. *f. Bolus pridie ante paroxyſmum ſumend.* Id verò medicamentum nihil puerum movebat, nimirum ab eo nec vomuit, nec dejecit; at multo alacrior ſe habuit: acceſſit die ſuo febris: die verò proximæ futuræ acceſſionis, quæ veſperi accidere conſuevit, ſummo mane illud ſumpſit, viz. (℞. *Sem. Hyperici* ʒ. j. *Magiſterij Æruginis Raſæ* ℈. ij. *Conſerv. Flor. Boraginis, Syrup. è Cortic. Citri* q. ſ. *f. Bolus in Obeliis devorand.*) Ab eo autem ter dejecit, & vigeſies minimùm vomuit, febris autem non amplius acceſſit: venter detumuit mirum in modum. Convaluit.

Ægrotus X.

§. VIr quidam mediæ ætatis hydropicus ex diuturnâ quartanâ, is autem ex toto corpore, etiam ipſo capite, mirum in modum intumuit cum vehementi ſiti. Huic, die altero integritatis, magiſterij veneris ʒ. j. ex ſyrup. violarum propinavi, ferè nihil dejecit, quòd protinùs vomitu rejectum eſt: poſtridie verò idem ſumpſit, & ab eo primo die ter vomuit & per bidum vehementer dejecit; quarto verò die vix in ulla parte corporis præter naturam intumuit, nec febris amplius acceſſit, niſi admodum leviter circiter 15. diem.

Ægrotus XI.

§. MUlieri cuidam gravidæ, 46. annos natæ, ad ultimos geſtationis menſes intumuerunt ſupra modum tibiæ & abdomen; ipſe venter impactis digitis cavus cedebat & diù permanebat cavitas: item huic difficilis ſpiritus urina pauca, craſſa & rubra; alvus fluebat; in ſuperioribus ſumma macies: ad ſtatum tempus vivum infantem peperit, ipſa autem puerperio mortua eſt.

Biduo ante puerperium vocatus, exceptâ Lapid. Lazuli ʒ. j. à quo quater dejecit cum euphoria.

Ægrotus XII.

§. MEdiæ ætatis vir, olim lue venereâ malè mulctatus, exeunte autumno febre correptus eſt cum gravi cordis palpitatione, & vehementi ſpiritûs anguſtiâ, & ſiti, item tuſſi purulentâ & ſanguineis fibris interſperſo pure; adeò à neceſſariis imbecillus viſus eſt, ut nec ſanguinis miſſionem, nec cathartica adhiberi voluerunt, tantum diuretica neſcio quæ propinarunt: cum res poſt menſem ad hydropen aſcitem planè ſpectaret ex tibiis vehementer inflatis & ventre diſtento, me vocârunt: jam amplius in lecto decumbere non potuit: hujuſmodi medicamentum propinavimus, (℞. *Succi Ireos vulgaris* ℥. ß. *Succi Radicis Ebuli* ʒ. j. *Elaterij* gr. vj. *m. f. Potio.* A quo duodecies dejecit, eâ nocte optimè in lecto quievit, & placidè dormivit. Empl. Epiſpaſtic. tibiis admovere juſſeram, quod omnino neceſſarij fieri prohibuerunt: adeóque poſtridie Agyrtæ cuidam traditus eſt, & brevi poſt hydropicus mortuus eſt.

ÆGROTUS XIII.

§. FAber quidam Ferrarius quinquagenarius, ex frigore gravi tussi affectus est: media autem bruma ciborum appetentia desiit, mox intumuêre tibiæ, item ipse venter valde inflatus est. Huic sic præscripsi, [℞. *Lap. Lazu* ϑ. j. ß. *Elaterij* gr. j. *Confect. Hieræ Diacolocynth.* ʒ. j. *m. f. Bolus.*] Aliquoties vomuit, at alvus vigesies minimùm mota est, non sine gravi lucta, quamvis vir fortis fuit; sed postridie vomitum & dejectiones compressi exhibito Mithridatio ex aq. menthæ: die autem tertio vehementer lætatus est, quòd aquam sibi ex omni parte corporis exhaustam vidit. Convaluit.

ÆGROTUS XIV.

§. MUlier quædam 35 annos nata, primò in manibus, mox in ventre, & tum demùm in universo corpore, intumuit; ei ingens sitis, & aphthæ in ore, assiduus singultus, spiritus admodum difficilis & anhelans: in hoc moribundo statu fœminam primùm vidi, at morbo ex 7 minimùm mensibus laboraverat, multa remedia, & ad urinam, & ad alvum movendam frustrà data sunt; ab aliquot mensibus in lecto amplius decumbere non potuit: illicò autem ei elaterij gr. v. ex vini Hispanici haustu propinavi; multùm & vomuit, & dejecit, & facilè tulit remedium; eáque ipsa nocte in lecto placidè decubuit: die autem tertio elaterij gr. vj. cœrulei nativi optimi ϑ. j. ß. similiter sumpsit: & protinus, compressis naribus, non vomuit, sed plurimùm alvus mota est: levari visa est. Cum autem ex aphthis valdè ulceratis cum assidua salivatione, fortè ex Mercurio dulci antè dato, aut multo lixivio factis, ab aliis medicamentis dandi abstinere coactus sum.

Bis tamen posteà medicamentum suprà dictum datum est, cum euphoria: detumuit venter, cæteræque partes corporis pro ratione, ad 15 diem à meo adventu cum summo pedum frigore, inhorruit, & febris paroxysmo correpta est. Se olim eâ affectam esse jam primùm nimis tardè didici, sanguinis gravis hæmorrhagia media accessione orta est, quam difficillimè comprimere licuit. Cortic. autem Peruv. ʒ. j. proximis 12. horis devoravit, at frustrà; nam postridie, altero paroxysmo orto, mortua est.

ÆGROTUS XV.

§. QUuinquagenarius quidam dives *Sandyman de Mill-bank* Calcarius, tenuis & modicæ staturæ vir, ex urinæ stillicidio gravi dysuria subitò correptus est: hic autem vir sua sponte aquas medicatas, ut memini, *Strethamenses*, jamjam potaverat, ex quibus certè illius mali occasio orta est: Venter admodum distendebatur: ex dysuria vehemens dolor & vomitus. Alij duo mecum Medici consulti sunt: huic verò sanguis bis missus est, item Enemata ex vehementioribus medicamentis confecta; item cathartica magnæ efficaciæ, Mercurius dulcis, &c. sed nihil effectum est; minùs à cataplasmatis, inunctioni-

busque spinæ admotis. Tandem urina cathetere moliebatur, at sine successu; nam vesica urinâ omninò vacua, à duobus peritis Chirurgis reperta est: jam aphtha in ore & putrida ulcera orta sunt & molestissimus singultus. Quid fit? in ancipiti casu, & moribundo ex dysuria plurium dierum. Aliis Medicis dimissis, sic hominem restitui, ℞. *Succi Limonum recenter expressi* ℥. vj. *Succi Cochlariæ Hortensis* ℥. iiij. *Succi Hepaticæ Plantag. an.* ß. ij. *Syrup. Violar.* ß. ij *m.*] Hujus ß. iiij. tertiis quibusque horis siccavit: postridie verò urinam copiosè reddidit; à ventre tamen præter modum rigido & tumido, ad mensem & ampliùs solo dorso decubuit, quòd nec sedere, nec rectà stare in pedibus potuit; reliquum verò mobi deinceps modicis hydragogis discussimus: & jam post septennium athleticè se habet.

Ægrotus XVI.

§. D. *J. H.* de *S.* Miles, Juvenis robustus, ex nimiâ potatione spiritûs vini & præcipuè Aquæ Mirabilis, quam dies noctésque siccavit; tanta est fascinatio ex assiduo etiam rerum pernicioſissimarum usu: huic verò cibi fastidium, vigilia, urina rubra, crassa & pauca; tibiæ & manus tumore maximè inflatæ, venter plurimùm distentus: ejus autem viri prima curatio spiritûs vini prohibitio esse debuit; at eum secretò pitissando bibere consuevit, neque res nisi paucis domesticis ejus nota: seriò tamen sese mihi obligavit non amplius istiusmodi potiones gustare velle. Huic autem malo hæc remedia adhibui, (℞ *Decoct. Sennæ Gereon.* ℥. iiij. *Syrup. è Spina Cervina* ℥. j. ß. *Succi Limon.* ℥. ß. *Elaterij* gr. iiij. *m. f. potio.*) Benefecit, magnâ aquæ quantitate evacnatâ: ad aliquot autem dierum intervallum iterùm atque iterùm idem medicamentum sumpsit, donec ad optimam valetudinem restitutus est.

Domum rediit *Londiniis*: post annum verò ad me rediit anhelans, & ex toto corpore, vel ipsâ facie, monstri cujusdam instar, admodum distentus; & nisi ejus color qui satis bonus fuit malum leucoplegmatiam, aut anasarcam esse diceremus; ex tanto autem itinere valdè imbecillus & languidus fuit; virum tamen juvenem iisdem medicamentis, quæ suprà comprehensa sunt, sine mora purgavi, ipso eodémque successu; imò multò celeriori: nam intra septimanam bis purgavit, & postridiè ab ultimo remedio, ita aquâ ex toto liberatus est, ut mihi nolenti (nam ut viscera confirmarem remedia cogitabam) valedixit, & in *Hollandiam* peregrinatus est, ubi post aliquot menses tertiò recidivam passus est, ex eâdem causâ supra memoratâ nullus dubito, & hydropicus mortuus est.

Ægrotus XVII.

§. Quædam mulier mediæ ætatis ex puerperio in hydropem graviſſimum incidit: hujus tibiæ ad ingentem magnitudinem tumefactæ sunt cum insigni livore, item venter similiter, atque hæc omnia diù sic se habuerunt: ab omni verò potione ex toto abstinuit per integrum mensem; ad sitim autem sic fecit, tenuem & parvam particulam panis benè tosti & spiritu vini intincti,

semel aut ampliùs in die super linguam detinuit ad salivam potenter movendam, nec res fœminam fefellit. Ventre autem & tibiis per se exulceratis & humorem noxium, continuò effundentibus, cum superiore remedio penè convaluit. Equidem fœminam fortè vidi & gravissimo morbo decumbentem, atque iterùm tantùm non recuperatam; quamvis remedij ad sitim fallendam ipse author non fui.

Ægrotus XVIII.

§. H. de *K. W. F.* quinquagenarius, strenuus & assiduus potator, semel à gravissimo ascite convaluit, remediis suprà commemoratis: post annum autem iterùm aquâ inter cutem laboravit; cum alibi opem jamdiù frustrà quæreret, inter alia medicamenta, ut fallus est, tincturâ sacrâ * dictâ (remedium, ut fertur, nulli secundum) diù & multùm usus est, ipse hominem non ampliùs vidi, quam Paracentheſin † fieri jusserat: me quoque vocari voluit, ut operationi adessem.

Chirurgus verò aquæ subcittinæ ad libras ix eduxit, postridiè paulò minùs, tertio die mortuus est.

N.B. Hujus aquæ aliquot cyathos super ignem imposui, & post casum tertiæ partis, ut conjecturam feci, instar lymphæ calefactæ, concrevit.

Omnes, fateor (& non pauci fuerunt quos novimus) quibus venter pertusus est, proximè ab ipsa operatione mortui sunt *. Illud autem de Paracentheſi notari velim, eam tardè fieri solere, aliis pleriſque remediis antè adhibitis, viribusque admodum prostratis. Igitur suadeo, (at votum id est, non consilium, quia persuadere nemini licet) ut id fiat inter initia confirmati Hydropis, & protinùs ab ipsa operatione hydragoga, non mediæ virtutis, dentur; nam in superioribus casibus, ipsis tibiis exulceratis, & interdum scarificatione profundiore factâ, catharticorum tamen validissimorum usus etiam omne periculum prohibuit, & ulcera per se sanata sunt; ad eundem modum nullus dubito, quin ipsam paracentheſin adjuvarent, tutiorémque & prosperam illam operationem efficerent.

Hos ego aliquam multos ægrotos præ cæteris, qui mihi in adversariis restant, legendos dedi; & propter causarum multiplicem varietatem cùm hydrops ascites *primarius*, & per se incipiens, alius *secundarius*, & alteri morbo superveniens sit; & quòd *remediorum* vis & efficacia ex his abundè innotesceret.

Quòd autem pauci pristinam valetudinem recuperârunt, scias velim (præter illum tritum & peculiare huic morbo prognosticon; nempè sola fœlicitate curari hydropicos) plerosque necessariam medicamentorum vehementiam pati noluisse: alij, cùm ex parte aquis se liberari senserunt, reliquam curam sibimet ipsis postulârunt: omnes verò ex ipsâ morbi naturâ (quod rectè olim observavit vetustissimus Scriptor *Aretæus*) benè sperare, adeóque morbum præter rationem tolerare; nec Medicos igitur, nisi nimis tardè, accersi voluisse.

A me sanè absit vana illa quorundam nuperorum Scriptorum jactantia, qui nihil exhibent, nisi quod bonum eventum habuit: errores & infortunia

* *Hierum Piera valdè commendat (quod aperit & corroborat simul) Trallianus in lein cephlegmatia*, lib. 9.

† *Soli ascitæ perpunctio convenit.* Ægineta.

* *Inter communia hydropis signa vulnera difficilia, & quæ in cicatricē ægrè venire possint.* Cœlian.

Is tamen graviter increpat illos, qui negant ullos omnino sanatos fuisse à Paracentheſi.

cautè abſcondunt. Aliter autem nobis profuit magnus *Hippocrates*, apud quem ferè non niſi caſus funeſti occurrunt, ac ſi iidem *potioris doctrinæ* eſſent. At hi novi homines contrarium faciunt, vel ut vanam & futilem eorum loquacitatem tueantur, vel ut famam maximamque ægrotorum copiam ſolicitent : cùm tamen ex perpetuis ſucceſſibus eorum facta & notanda, & minùs credenda eſſe putamus.

Ad morbi rationem accedo ; quam ſic breviter intelligo : Chylus è cibo colliquato à *Septica* ventriculi digeſtione, oritur : is verò à venis lacteis ad integritatem *reſtituitur*, intráque habitum jam corporis receptus, à perpetuo cordis motu, circumlatus, in ſtatu liquido perfectus conſervatur, donec novo & ſupervacaneo vectigali propulſus, per vaſa excretoria exulet, vel in varios partium uſus ulteriùs extra habitum corporis denuò elaborandus, eâdem partium *externarum Septicâ* qualitate, vel in auras, virtute aëris rarefacti, evaporandus ; maximè ſi quod ſuperfluum ſit. Atque hæc ferè ſanitatis conditio eſt. Contrà, chylus à vitiato ventriculo *, ejúſque digeſtione crudâ & imperfectâ, *lenteſcit* : undè à venis lacteis parum aut nihil purgatur : cordis ſanguiniſque adeò motum impedit : inque venis, primùm lymphæ ductibus, ubi motus cruoris circumacti languere incipit, *ſegneſcit*, *accumulatur*, *corrumpitur*. Atque hæc origo, incrementum, & tandem hydropis ſumma malitia eſt.

* *Prima generandi Hydropis cauſa eſt quæ ex ſanguificationis defectu procedit. Simili modo atque ex ciborum concoctionis defectu Diarrhœa.* Galen. de Nat. Facult. lib. 2.

Harum autem rerum diductiones alio *Tractatu de Humoribus*, quem propediem edere cogito, fusè expoſui.

Interim *rationes curativas* ex ipſis medicamentorum appropriatorum virtutibus, diſcere libet, prout eas nobis exhibuerunt antiquiſſimi Medici.

Cùm autem in hydrope confirmato his & ſimilibus malis ſimul occurrendum ſit ; nempè, aquæ abundantiæ, ejuſdémque lentori & viſcoſitati, corruptioníque : item ipſis viſceribus eorúmque vaſis, propter aſſiduam diſtentionem & infarctum, maximè vaſis ſanguiferis & lymphæ ductibus ſupra modum laxatis ; inſuper, ipſis vaſis excretoriis obſtructis, linguæque adeò & gulæ, ſtomacho, ipſiſque inteſtinis, renibuſque immodicè ſiccis & *inflammatis*, item ulceribus ferè in tibiis, & Peritonæo tantùm non cancroſo ; vigiliæ, &c.

Igitur in quovis bono & commodo, id eſt *ſpecifico*, medicamento in hydropen hæ inſint facultates, neceſſe eſt ; ut largiter aquam moveat, vaſa excretoria reſerando ſtimulo proprio & valentiſſimo, ut ejuſdem craſſitiem potenter incidat digeratque ; ut viſcera, eorúmque vaſa, ab inflamatione tueatur ; id eſt, ut ea calefaciat citra inflammationem, aſtringat, corroboret, & ad antiquum tonum reſtituat ; ut ulcera ſanet, &c.

His autem poſitis, jam ipſa *Hydragoga* præcipua, eorúmque virtutes & effectus in corporibus humanis, ex Veterum fide & autoritate, breviter examinemus.

Cum *Elaterio* autem incipiam : ejus verò dandi modus & menſurâ apud Veteres ſic ſe habet. Elaterij *integer modus*, inquit *Dioſcorides*, *Obelus* eſt ; minimus, *Semiobelus* ; Pueris *calci* duo. Siquidem copioſiùs datum periculum affert. At *Aëtius*, aliquot ſæculis *Dioſcoride* inferior, & ſcriptis Medicis longè omnium verſatiſſimus, materiæque Medicæ diligens, & intelligens, ſi quis alius, & fideliſſimus Commentator, modum *triplo* augere non veretur ; ſine dubio ex

uſu

usu Medicorum seculi sui. Nam, dato, inquit ille, obelos *tres* cum lactis recèns mulcti heminâ.

Elaterio autem vis calefaciens, digerens, exedens, iisdem antiquis Medicis autoribus, at citra *inflammationem & fitim*: propterea quòd efficacissimè anginæ illinitur, id est, faucibus inflammatis, item condylomatis ani: item ulcera vel sordidissima, & ipsum cancrum purgat citò & sine ullo morsu, ex oleo rosaceo illitum. Atque hæc omnia & *Scribonius Largus*, & ipso paulò antiquior *Dioscorides*, affirmant. Obscuritates & vitia oculorum sanat, genarúmque ulcera, *Plin.* Itaque de elaterij vi emplasticâ, id est, digerenti & leniter exedenti citra inflammationem, jam satis constat. Porrò elaterio vis incidendi & potenter humores crassos movendi est; utpotè naribus inditum Ictérum solvit; vulvæ ex pessò inditum, partum educit & enecat. Item anhelosis optima purgatio est; atque adeò hydropicis præcipuum remedium. Imò verò ab elaterio alia insignia commoda oriuntur, quippè quòd aquâ inanita, viscera tabida denuò calefacit & instaurat. Undè præclarè & eleganter admodum *Plinius** de elaterio, illud nempè confici ad *magnos mortalium usus*.

* N.H. l. 20. c. 1.

Igitur nequeo satis mirari nostrum *Willis*; ubi in hunc sensum, quantùm intelligo, perhibet; *illos, qui elateria aliqua Pharmacia utantur, cane pejus & angue vitandos esse*. At egegius hypotesium artifex nimiùm inconsideratè hæc protulit, antiquis Medicis, vel prorsùs neglectis, aut certè inconsultis; à quibus tamen amplissimus nobis de re medica thesaurus summa fide verborúmque integritate traditus est: stet itaque honor suus elaterio. Adeò nec ipsum sanguinem, nec partes organicas, ut voluit, corrumpit; sed potiùs reficit, restaurat, corroborat.

Atque quomodò hæc tanta commoda, inquies, faciat?

Quod autem *Galenus* summè amarum (*Plinius* veriùs leniter amarum) prædicat, ac si ejus operandi modum specificum indè diducere vellet, mihi quidem non placet; cùm nec aloë, nec colocynthide amarius est, & tamen hæc multo minoris efficaciæ sunt: imò absinthium & fel terræ dictum, &c. vehementer amara sunt, quæ tamen omninò non purgant.

Quid itaque est? non ulli profectò hypothesi tantùm faveo, ut meipsum de his rebus ulteriùs explicandis satagam: utpotè quæ è vafris plerunque & precariis notitiis instituantur: imò otiosa ferè compendia sunt ad ostentationem potiùs, quàm ad veritatem indagandam comparata; certè omnis diligentiæ rebus naturæ accuratè indagandis pestis & pernicies sunt. Proindè id solum negotij credidi mihi dari, ut nudas rerum virtutes illarúmque expositiones è Veteribus recenserem. At nostri homines, ut video, alia condimenta antiquis rebus digerendis desiderant; utpotè qui nasutiores sunt & delicatuli; nihilque sapiunt, nisi quæ *Chymicis* nescio quibus principiis excoquantur. At nobis non ità difertos esse licuit, qualitates rerum earúmque causas *apertas*, non occultas, quæro, aut curo, virtutisq; non infimæ semper esse credidimus,—*stultitiâ caruisse*.

In quo sanè consistat vis purgans, maximè specifica, alicujus medicamenti, non valdè torqueor; an cum *Willisio*, salem medicamenti certis modificationibus cum sulphure complicatum irritationis catharticæ præcipua instrumenta reputem; an cum doctissimo *Peckline* ex acrimoniæ aliquo gradu, potiùs quàm specificâ rei formâ, oriatur.

Illud extra dubium est elaterium acre esse ac vehementer stimulans, quod, ut diximus, *Errhinum* est, vel naribus, vel vulvæ inditum, aliisque sexcentis exemplis compertum est.

Item illud alterum ex Veterum doctrinâ verissimum est, duos tantùm præcipuos humores, nempè *pituitam* sive aquam, & *bilem* posse moveri, evacuarique, quippe quod in ductibus intestinalibus excretoriis non alij humores evacuandi exprimendique existunt.

Hujusmodi autem *Dejectionis rationem*, ut aliquatenus expediam pro meo modulo, hæc mecum perpendas velim.

Magnæ sanguinis circulationi alios minores circuitus auxilio esse; ne cor nimio oneri succumbat.

Sanguinis massam in duos primarios humores naturaliter dividi, serum & sanguinis crassamentum.

Hæc duo humorum genera, unà commista, à corde per arterias in omnes corporis partes propelluntur; at inæquali (duplâ putà) proportione; nempe, ut crassamentum in arteriis multùm dilutum minore cordis labore circumferatur.

At cum iidem humores in arteriis commisti, in venas transire debent, duo vasorum genera sunt, cordi insuper sublevando accommodata; nempè, venæ sanguiferæ & lymphæ ductus.

Lymphæ ductus verò soli sero superabundanti referendo ad cisternam cordis nati sunt: ut itaque duo minores circuitus magnæ circulationi sublevandæ constituti sunt, ita lymphæ doctus universis circuitibus tam illi magno, quàm alteris parvis adjumento sunt, ne sanguinis crassamento unquam cor obruatur.

Difficiliùs verò propellitur sanguis in venis, quàm in arteriis, propter pulsûs langueſcentis defectum, & leviorem venarum constrictionem; ideóque multis geniculis *tabulatis* sive *valvulis* in his opus est ad regressum ejus moliendum. At difficillimè movetur *solitarium* serum propter easdem rationes, & quòd multo angustiora vasa sunt; item ob valvulas in his infinitè multiplicatas; quæ summi moliminis documento claro sunt.

Præcipua autem hujus divortij ratio esse videtur, non aliqua naturalis (ut quidam volunt) difficultas in admodum veloci transitu per angustissima vasa, quo sanguis ab arteriis in venas effunditur; sed ne serum semper crassamini commistum, tandem *lenteſcat*, eique *tenaciter adhæreat*; unde mille modis œconomia animalis vitiari solet.

Atque hæc hactenus de circuitu integræ sanguinis massæ *expediendo* diximus: aliud insuper restat, de illa massa supervacanea repurganda; quæ æquè necessaria est, ac ejus perpetua redintegratio. Atque id fit per sola vasa excretoria, quæ infinita sunt, tàm extra quàm citra habitum corporis per omnia viscera spissè disseminata.

Horum itaque omnium vasorum cum arteriis commistionem per anastomoses esse, credibile est: ut itaque valdè celeriter movetur integra sanguinis massa, per arterias solas translata, ita cum triplici ductuum genere simul excipiatur (quorum duo sanguinem refluum vehunt; tertium verò illum partim rarefactum evaporat in auras, partim in alios humores, animalis œcono-

miæ proficuos, conficit) si fortè aliqua de causa lenteſcat, primùm venarum utrumque genus obſtruatur, neceſſe eſt: mox verò ſi excretoria quoque vaſa perfunctione tantùm officia ſua agant, infiniti oriuntur morbi: inter quos hydrops aſcites frequentiſſimus eſt.

Quæ itaque medicamenta vehementer ſtimulant iſtiuſmodi vaſa excretoria, ſuámque vim irritativam à ſtomacho concoquente diutiùs conſervent *, maximam pituitæ copiam effundere ſolent.

Atque hic ſtimulus duplici nomine vim ſuam exerere exiſtimandus eſt; verbi gratia, in inteſtinis dum ibi reſtet, & morulas quaſdam tantiſper trahat; & poſtea longè potentiùs, ubi indomitum medicamentum à ſtomacho & lacteis labefactatis per habitum corporis circumvehitur, ſanguinis maſſæ commiſcetur adeóque *univerſum vaſorum contextum* (qui *unicus* eſt per mutuas, ut diximus, cum arteriis anaſtomoſes) irritat, maximéque arterias, quòd ad ſpiſſiorem conſtrictionem magis aptæ ſunt. Cúmque iiſdem arteriis ineſt maximus ſupervacanei ſeri cumulus, venarumque utrumque genus velut obſtructum ſit à lento & cumulato ſero, minúſque adeo ſtimulo obedienti; quòd tonus earum ob nimiam diſtentionem admodum laxetur & infirmetur, ideo, quâ datâ portâ, ruit citata pituita, nempè per vaſa excretoria, quòd jam vacua & reſerata fuerint à primis intra inteſtina ſtimuli cathartici inſultibus.

Stimulum autem & ſummam elaterij acredinem ſatis oſtendunt ventris tormina; item quòd in extremis digitis pulsûs impetum inuſitatum ſentire ſolent.

Huc faciant vim elaſticam & conſtrictivam, non cordi tantùm & arteriis propriam & ſolam ineſſe, ſed etiam ipſis venis utriuſque generis, etiamſi multo mitiori gradu, & ipſis vaſis excretoriis peculiari ratione donari: quod ab accuratiſſimo Diſſectore *Stenone* obſervatum, & infinitis exemplis, ſumma fide exhibitis, confirmatum eſt.

Adde ductus excretorios inteſtinales, quò magis horrendo ſtimulo medicamenti *crudi* adficiuntur, eò magis aperiri emulgique credibile eſt. Nam quòd ſe valdè contrahit, etiam reciproco motu, niſi rigat, ex eadem proportione reſtitui & dilatari ſolet; quæ attractionis animalis unica ratio eſt: adeóque illi ductus excretorij dilatati arteriarum citato propulſui opportuniores ſunt: unde multò copioſiùs per eas, quòd faciliùs ruat exeatque extra habitum corporis, in inteſtina effunditur.

Non ignoro doctiſſimum *Schelhamerum* aliter ſentire de lympha, quæ prodire ſolet vel ex ligata vena, vel à circulatione vel levitèr per eas præpedita; item quæ ex veſicatorio ferróve candente, aut aquâ fervidâ excludi ſolet: nempè hæc omnia oriri, quod vaſa lymphatica in ipſa carnium interſtitia, perindè ut venæ in ipſas fibras carneas deſinere, credidit.

At hæc omnia mera commenta ſunt: nam, conceſſis anaſtomoſibus, (quas negare contra fidem ſenſûs, miſcropio adjuti, pertinacis eſt) illa nullius momenti ſunt.

Quod autem ad *nutritionem* attinet: perpetua arteriarum plenitudo rem totam facilè expedit; maximè ſi intra excretorios ductus humores ſuperfluos poſſe aliquandò concoqui & in pinguedinem, & in immenſum accumulari,

* *Medicamentorum vires non retundi, ſed etiam vincere omnes coctiones viſcerum.* Peckl. de Purg.

Cathartici energiâ longè extra primas vias, viz. in maſſam ſanguineam, extendi advertimus, quod Hydropicorũ aqua per ſedem evacuãtur, &c. extraque dubium ponatur medicamenti purgantis quadam particula in ſanguinem admitti. Yvillis. Bibl. Anatom.

Bibl. Anatom.

credatur : quod tamen abundè constat ex glandularum ubique corporis disseminatarum , tàm naturali , quàm præternaturali augmento ; earumdémque interdum casu & diminutione emaciatis corporibus.

Quæ autem *Willis noster* de *effervescentia* nescio quâ *expurgativa* exhibet, gratis dicta sunt , cùm omninò nulla humorum præcipitatio fusióve sit : sed quæ per se naturaliter foras exire solent per vasa excretoria , nimirum pituita & bilis per intestina , eadem jam per medicamenta irritantia sine discrimine ejiciantur. Primò verò quæ ductibus excretoriis accumulantur , mox proximè ab arteriis, ab utroque venarum genere quod refluum sit , expellitur : idque sine ulla fermentatione ; merâ & solâ cordis & arteriarum continuâ & violentâ constrictione secundùm circulationis leges, & ex naturali necessitate virium impellentium, ductuúmque excretoriorum semper patentium.

Imò illud alterum minùs verum est ab eodem Scriptore exhibitum ; nempè Arteriarum intestinalium oscula à pharmaco velli & reserari;neque enim aliquid in illa deponunt , nisi mediantibus ductibus excretoriis , quibuscum arteriolæ committuntur.

Pergo in censu hydragogorum : Alterum autem remedium ad ascitem,*radicis Ebuli succus* est. At is proximè superiore remedio multo minùs aquam educit ; sed non sine aliquâ stomachi offensione , ut notat *Dioscorides* ; an fortè ob siccandi facultatem *Aëtio* proditam , stomacho inutilior sit , eúmque idcircò incendat ?

Equidem succum per se nunquam propinavi , aliis hydradogis utiliùs admisceri putavi. Sed ad ambusta egregiè facit ex oleo , & ad inflammationes mitigandas remedium nulli secundùm est : huic itáque præcipuæ virtutes sunt, quæ ad hydropicorum curam benè faciant ; nimirùm aquas sat copiosè ducendi , & inflammationes prohibendi mitigandique.

Eadem autem, inquit *Dioscorides*, utriusque vis est,& Ebuli & Sambuci;idem *Trallianus* affirmat , *lib.9.* his verbis , *pulchrè purgat sambuci succus.* Unde mirorquendam è nuperis Scriptoribus nostris specificam virtutem ad hydropen Sambuco denegâsse contra omnium Seculorum fidem & experientiam.

Quod autem ad nobilissimum ejusdem viri inventum attinet de croco metallorum in ascite dando , vereor ne multum hallucinetur : à vomitorio sanè ex Stibio in ascite dâdo omnino dissuadet nostri sæculi facilè princeps,& maximus medicamentorum artifex & inventor * *Mayernus* ; utpotè qui in omni materia medica versatissimus & sagacissimus indagator fuit.

* De Hydr. cap.10.

Non autem ignoro antiquos , olim vomitus ex *radicibus* , ex *squilla*, imò ex ipso *veratro albo* , certè ex ejus decocto, molitos fuisse ; at hæc omnia , ineunte hydrope,aut certè in leucophlegmatia, tantùm data sunt. Nam ubi aqua abundare cœpit , ad valentissima hydragoga fugere consueverunt. At † *Trallianus* contrà , omnem omninò vomitum prohibet : omnium generum hydropis curatio,inquit ille,à vacuatione incipienda est ; sed ascitæ,& tympanitæ , à *sola* purgatione.

† Lib 9.

In leucophlegmatia , inquit *Galenus* , primò per inferiorem ventrem , deindè per vomitum, medicamento,quod pituitam educat , egemus. At in ascite ca-

thartici hydragogi tantùm mentionem facit.

Idem sentit *Aëtius:* Maximum, inquit ille, Hydropicis *sub cutem* auxilium vomitus præstant. At plurimùm distant *subtercus* & ascites; nam in illo multò minus periculi est, & facillimè leucophlegmatici omnium hydropicorum liberantur, adeóque remediis emeticis scopus largior & tutior est: expedit tamen, ut dictum est, ut venter prius paululùm certè exinaniretur.

Deinde detur (quod tamen non admodum probo) differentia, ex sententia *Tralliani*, inter aquam ascitico rum, & pituitam leucophlegmaticorum. Hinc sequetur, cùm pituita quidam faucium & pulmonis proprius humor sit, & *per se* sursùm expurgari soleat, emeticum aliquod remedium valdè idoneum esse, maximè cum per ventrem, priùs exinanitum, commodè id facere licet.

In confirmato autem ascite, de quo loquitur S--- si crocus metallorum, *i. e.* vini emetici ad ℥. j. ß. exhibeatur, ejus remedij hi, ut opinor, erunt effectus: nimirùm sitis immanè quantum augebitur ex istiusmodi emetici vehementer siccantis naturâ? Deinde triplo plùs minimùm potionis ad languores & tormina ventriculi mitiganda, operationis tempore ex more bibatur, necesse est, quàm aqua è stomacho evacuabitur. Rursùs, etiamsi ad finem operationis hujus emetici pro more alvus semel atque iterum moveatur; at id plus quidem fiet ratione infinitæ potionis necessariò datæ, quàm in illius medicamenti illâ vi purgativâ. Postremò vehementer anhelosis, quales ascitici sunt, (non propter pulmonis saburram, & infarctum, sed propter pectoris angustiam à Septo Tranverso sursùm impacto: adeóque ascitici confirmati non amplius decumbere possunt) emetica data, quæ ad *duas horas* assiduè & *necessariò* vim suam exerant, illos posse pati sine animi deliquio fatali, vix credibile est. At hæc fortasse vota tantùm sunt alicujus inexpertis: neque à se alióve quovis unquam, ut opinor, temerè usurpata fuerunt.

At esto! concedatur hujusmodi medicamentum posse exhiberi sine gravi aliquo periculo, quid indè, quæso, magni commodi expectabimus? Nam cum aqua ex habitu corporis expurganda est, id commodiùs posse fieri viis naturaliter amplissimis patentissimisque verisimillimum est.

At hæ viæ, à stomacho sursùm ad fauces, ubi vis irritativa medicamenti emetici maxima est, exiguæ admodum sunt; etiamsi pulmonum quoque exspiratio adjiciatur. Contra vasa intestinorum excretoria, à pyloro deorsùm, & innumera, & facilè omnium amplissima sunt; inter quæ ductus *Wirsungeanus* à pancreate, & bilaris ab hepate, principem locum vendicant; quibus insuper renes addendi sunt; utpotè qui à *dejectoriis* medicamentis privatim affici solent, & quod ex infimis quoque excretoriis ductibus meritò censentur. Denique aqua asciticorum ob lentorem, venarúmque inferiorum intolerabile pondus, à stomacho ad anum deorsùm, naturaliter dejicitur; ut in venis infimis pedum primùm stagnare solet, ita educitur medio itinere faciliùs per intestina, quàm si per ventriculum altiùs ascendendo effluat. Postremò, si consideretur dejectionem infinitis remediis facilè promoveri posse, hydragoga remedia ante omnia cujuscunque naturæ, sive emetica, sive sudorifera sint, utpotè multò majoris spei, longè præferenda esse exis-

mamus : maximè si in memoriam revocare velimus , quod antè dictum est ; nempè , Aquas ab hydragogis à pulsu citato intra habitum corporis , & ab assidua irritatione citra illum & in intestinis duplici nomine & continuè illici, effundique.

Pergo autem ejusdémque cum superioribus notæ est *Iridis succus* : scilicet aquas validissimè movet ; imò sanguiuem , inquit *Ruffus* , si præter modum dederis , trahit : quod tamen nondum expertus sum ; etiamsi sæpiùs in hoc malo, æquè ac in aliis, quibus benè facit , ad tres quatuórve uncias dederim : an fortè quod iridis succus , apud nos nutritæ , mitior sit : illud certè verissimum est , huic vim esse *calefactoriam* , humores crassos digerentem ; item *somnum* conciliandi , & *torminibus* medendi ; item ad *strumas* fœminarúmque locos *emolliendos* & ad *fistulas* utilis est. Atque hæ facultates insignè purgatoriæ adjunctæ , imprimis faciunt ad ascitem , ut ex superioribus patet.

In eadem verò classe hydragogorum *Euphorbium* est : cujus siliquæ quinque ad Hydropem dantur , ut *Ægineta* testatur. Item ejusdem admiranda catapotia ex Euphorbio non obliviscenda sunt : imò si consulendi sunt antiqui Medici *Africani* ; unde illud medicamentum & nunc , & ab omni tempore ad nos transferebatur ; ad euphorbium confugiunt , eique principem locum dant inter omnia hydragoga , rebus scilicet hydropicorum vehementer urgentibus , *i. e.* (ut verbis *Cæl. Aureliani* utar ; qui & conterraneus & transcriptor *Sorani* fuit) ubi plurimo humore laborant corpora , & ubi convenit curam habere , ne rursùm corpora impleantur. At modus ejus exhibitus admirandus est , eodem authore , nempè *duorum vel trium Cochlearíorum* quantitate , mulso commistum , in potu datum , vel ovis sorbilibus aspersum. Profectò id medicamentum *homini Africano* præcipuè cognitum fuisse oportuit. A me verò vel hoc , vel alio morbo nunquam expertum est. At non ignoro ejus vim emplasticam ; quippe quòd eximiam virtutem exerere solet in ossibus aut carne corruptis mundandis , integræque sanitati restituendis , ex veterum & nostrorum quoque hominum fide : de qua re consulas velim *F. Hildanum.*

At potius in *hyposarca* id dandum est , ut innuere videtur *Scribonius Largus* : ubi omnia viscera frigidiora esse videntur : ut autem ea fuit antiquorum sententia hæ autoritates satis testantur : nempè , in leucophlegmatia salsamenta edat , & sinapi, & allium , & vino utatur , & mari mixto ; & aqua in totum prohibeatur : sic *Ægineta.* Item *Galenus* : salsæ aquæ , nitrosæ , sulphureæ , &c. leucophlegmaticis utiles sunt , at non dulces : at quis , quæso , apud nos in aliquo hydropico salsamentorum utilitates expertus est.

Ad *Bryoniam albam* quarto loco accedimus. Quamvis ad hydropas sanandos eximias virtutes , si veteribus aliqua fides danda sit , habeat : nihil tamen affirmo propriâ experientiâ. Sic *Dioscorides* : Succus è radice verè exprimitur , qui pituitam trahit cum aqua mulsa potus : cit urinam ; acrem vim sortitur ; at ejus virtutes aliæ eximiæ sunt : inter quas , quæ maximè faciunt ad hydropica symptomata levanda , hæ ab eodem *Dioscoride* numerantur : *inflammationes* discutit , illita ex vino. Eclegma ex ea fit cum melle *difficilè spirantibus* , strangulatu oppressis , tussientibus, vulsis, *ruptis* , & laterum

doloribus ; Ulcerum phagedænis , *gangrænis* , chironiis , *putrentium tibiarum* tædio efficaciter illinitur ex ſale, item inter antidotos poſita eſt &c. Ad novas verò res propero.

Quod autem ad *Gambogium* , *novam* reſinam, attinet ; illud quidem medicamentum eſſe valdè utile fateor, eóque aliquoties uſus ſum ; neque me unquam illius remedij dandi adhuc pœnituit : imò hydropicam quandam vetulam *tibiis valde exulceratis* , me eo olim ſanâſſe memini : ejus autem operandi incertitudo, quò humores trahat , ne dicam de torminibus ab eo excitatis , me ab eo amplius utendo deterruit.

Duos tamen illud præparandi modos excogitavi , quibus minori cum moleſtia vim ſuam exerat. Quorum unus eſt , ut benè uſtuletur ; deinde ex ſacchari ſextupla parte . ſ. a. *drachmales* paſtilli conficiantur. Alter , ut idem linteo incluſus , ex ſucco limonum coquatur : deinde is ſuccus citrinus ſimiliter in paſtillos ex ſaccharo ampliùs cocto redigitur , ut artis eſt. Hi autem paſtilli egregiè purgant , & medicamento , per ſe haud miti , jucundè lenocinantur.

Cætera autem pleraque hydragoga ex herbarum genere mitiora ſunt, & miorum multò virium , quàm par eſt morbo tam atroci domando. Hujus itaque inferioris ordinis medicamenta nominare ſufficiat , nempè jalapium , ſyrupum è ſpina cervina , &c. quòd *novæ* res medicæ ſint , adeóque earum facultates adhuc nobis non ſatis conſtare , ut de iis judicium aliquod certum ferre poſſimus.

Ad metallica tandem antiquorum hydragoga procedo ; in quibus ſanè omnes characteres ad hydropem curandum requiſiti planè inſunt.

Igitur imprimis *ſquamam æris* perpendamus : hujus autem facultates cum ſuperioribus herbaceis hydragogis ad hydropem expertis conſentire ex Veterum quoque autoritate videbimus.

Squama æris , inquit *Scribonius Largus* , pondo victoriati data , cum apij ſeminis pari pondere , ex aquæ mulſæ cyatis quatuor , hydropicis *plurimum aquæ* dejicit.

Imò ſquama æris inter præcipua & quotidiani ferè usûs dejectoria ab antiquis numerata eſt , teſte C. *Celſo* , (*l.* 1. *c.* 12.) dejectionem antiqui variis medicamentis , in omnibus ferè morbis , moliebantur : dabantque aut ſquamam æris ; quam λεπίδα χαλκῦ Græci vocant, aut , &c.

Squama æris , inquit *Dioſcorides* , ex aqua mulſa pota , aquam trahit ; aliqui farinâ ſubactam dant in catapotio : item extenuat , erodit , adſtringit , ulcera ad cicatricem perducit : addita ad oculorum medicamenta , fluxiones exiccat.

Squama æris excreſcentes ulcerum carnes aſtringit ; aſſumpta verò per os univerſum corpus expurgat. *Galeno* de theriaca authore.

Squama æris ad ʒ. j. dat *Oribaſius*.

Squama æris ad ʒ. j. ß. ex aqua mulſa aquam & pituitam ſubducit , item valdè incidit, teſte *Aëtio*.

Pulchrè purgat ſquama, æris *Trallianus*.

At *Æginetæ* aliter viſum eſt , & modum non ſufficere : apud quem ſquamæ

æris ʒ. ij. vel ʒ. iij. in catapotia micis panis efformantur.

Æris autem *flos* (ut cætera medicamenta cuprea breviter percurram) quaternûm obolorum pondere datus, *crassum* humorem extrahit, ut *Dioscorides* perhibet; astringit, & excrescentia coërcet: offusam oculis caliginem emendat; sed magnoperè morder, carnosa narium, & sedis vitia absumit; Uvam, tonsillásque repremit farina ejus cum melle admota.

Porrò *Ærugo* rasilis astringit, extenuat, calefait, *vulnera ab inflammatione* tuetur. Ulcera ex oleo ceráque ad cicatricem perducit, callos & sordida ulcera purgat, oculorum cicatrices emendat, magnoperè extenuat genarum crassitiem cum melle illitæ; ex resina cum ære & nitro lepras abgit: authore *Dioscoride*. Mel Ægyptiacum ex erugine rasili in aceto & melle coctum fit.

Ad eadem insuper *Atramentum sutorium*, quod nostris hominibus *Vitriolum cæruleum* audit: nam nondum mihi constat Veteres uspiam vitrioli ferrei *viridisque* mentionem feciſſe, iisque adeo cognitum fuisse.

Ejusdem verò virtutis & originis sunt *Chalcitis*, & *Misy*, *Sory*: quorum vires eximias vide apud antiquos rerum medicarum Scriptores.

Atque ex his posterioribus medicamentis *magisterium quoddam veneris* conficere soleo, quod aquas hydropicorum vehementer educit, somnum conciliat, & præter fidem anodynum est: de qua facultate in cupro vide plura apud Helmontium.

Ultimo autem loco de Lapide Cœruleo & Armenio dicam: Armenius verò etiam Anglicanus æquè benè dici potest, cùm apud nos infinita copia effoditur; nempè prope *Gordale* in *Craven*, Provincia Eboracensi, & alibi: hujus autem ℈. iiij. dantur: purgat quicquid crassi & viscosi humoris sanguini admixtum est authore *Aëtio*.

Idem de Lapide Cœruleo sive Lazuli dictum puta ad ʒ.j. vel ℈. iiij. exhibitum: pulchrè purgat; at hoc intelligendum est de eo lapide purgatissimo, qui *Ultramarine* Pictoribus nostris audit: imò quò colore intensior (unde *inebriatus* à *Dioscoride* appellatur) eò vehementiùs aquas movet.

Iidem autem lapides nihil aliud sunt, quàm purum putum æris metallum.

Ex illis quidem Ens Veneris sive flores salis Armeniaci eleganter cœruleos, volatiles conficere solebam, hoc artificio; nempè, cape lapidis armenij aut cujusliber boni metalli cuprei, & antimonij crudi, ana quantum vis: funde sale nitro, ut moris est: fit regulus antimonij venereus: is jam in pollinem redigatur, salis armeniaci duplicem modum adjiciendo; deindè ad mensem plus minus in humido loco servetur. Postremò ignis torturâ avocentur flores, qui pulchrè cœrulei collo retortæ coalescunt.

Iidem flores similiter cærulei habentur ex butyro antimonij eadem enchiresi, si cum regulo antimoniali venereo conficiatur.

Horum autem florum, etiamsi medicamenti *Helmontiani* speciem quandam præ se ferunt, usum non admodùm probo; ut nec illorum, qui sub nomine *Ens Veneris* in Officinis veniunt. Atque hæc obiter tantùm dicere volui.

Lubet hic quoque *animadversiones* quasdam attexere. Lapis, inquit *Willis*, (*Pharmacop. rational. c. de Purgant.*) Lazulus & Armenius impropriè catharticis accensentur, quòd operationis minùs fidæ & certæ sunt: proindè minùs per se

in

in istum finem usurpantur. At non audiendus est contra Veterum fidem & recentiorum experientiam. Misera sanè doctrinâ, cujus solius gratiâ, tot & tanta medicamenta hydragoga eximia è re Medica exulent, quòd minimè in ejus hypothesi comprehendi potuerunt; cum sal hic & sulphur, præcipua irritationis purgativæ instrumenta, secundùm *Willis*, locum non habent.

Quòd autem idem vir jungit mercurium dulcem (ut id hic obiter notem) cum lapide lazulo & armenio, non ferendum est; eandémque ei incertitudinis & *malefida* cum cæteris *purgationis* notam adfigit: Cùm res aliter notissima est etiam lippis & tonsoribus. Etenim exhibeatur mercurius dulcis ad ℈. j. vel ℈. j. ß. quem, quæso, alvo tutò & certissimè movenda unquam decepit: à me certè sexcenties datum, semper alvum commodè purgavit divinum istud remedium.

Deindè, etiamsi in lapide Lazulo & Armenio, utpotè nativis & crudis metallis cupreis, ægrè, ut dictum est, sales & sulphura, solùm vi stomachi concoquentis eliquata, exeri posse; at in mercurio dulci abundant, certè sales *adjectivi*.

Quid ergo est? quid meruit paupertinus mercurius dulcis, ut è classe purgantium expelli oportuit? Dicam; sales ejus *absorpti* sunt ab hydrargyro metallo; perindè ut acidum quid ab alcali, neutrumque adeò nescio quid indè oriri existimandum est.

At noli timere, egregie Vir; restituam tibi tuos sales & tuum sulphureum metallum: non prorsus perière quidem: imò nec aliquid ignavum aut hybrida quoddamve iners medicamentum ex coitione, utut strictissima, genitum est. Etenim in ventriculo receptum, plenam libertatem sensim adepti sales denuò dissolvuntur, divortiúmque cum mercurio faciunt: & pro sua natura vires exerunt. Ita acetum quod oculis cancrorum adjectis insipidum fit dulcéve, si mavis, redditum est, ventriculi beneficio statim in acetum reviviscit: siquidem infinita corpuscula salina aculeata, quæ integro aceto insunt, pulveribus testaceis minimè absorbentur miscentúrve, ut falsò hactenùs creditum est, sed seorsim & inter se crystallos majusculas & paucas fingunt: ut quæ primùm infinitis stimulis linguam palatúmque feriebant, jam ob eorum crassitiem paucitatémque vix gustum leviter afficiunt. Veruntamen iidem sales crassiusculi in stomacho coquente nullo ferè negotio eliquantur, nempè in infinita sua corpuscula primitiva & constituentia dissiliunt Teste oculatissimo & fide dignissimo *Levvenhookio*. Sed de his rebus opportunior dicendi locus erit, cùm de concoctione & humoribus agam.

Illud insuper silentio non prætereundum est: Nempè audacia *Zuelferi*, qui *Mysy*, *Sory*, & *Chalcitin*, è cuprea familia antidota egregia, contra fidem & authoritatem antiquorum, è Mithridatio expellere voluit. Eandem quoque, ut id hic obiter notem, infamiam inferre conatus est agarico, præstantissimo medicamento & eadem antidoto quoque Mithridaticâ. At hi insultus sunt ignari rei medicæ.

Multùm profectò doleo compositionem Arabum eximiam, *Alkermes* dictam, à nostris hominibus publicè mutilatam, tantúmque medicamentum cardiacum, qualis est lapis lazulus, ejectum fuisse. Sericum verò ejusdem compos-

tionis è vermiculo crudum (quidquid contrà alij innuere videntur) eximium ſpiritum (ut id hìc obiter notem) ſive oleum volatile urinoſum dat, ſp.C.C. æmulum, & multo minus ingratum illud empyreuma olens. At hæc ad concoctionem propriè pertinent, nec hujus loci ſunt.

At quorſum, inquies, hæc tua diligentia in enumerandis iis medicamentorum facultatibus, quæ vulneribus aptæ ſunt; cùm de eorum virtutibus internis tantùm ſolliciti ſumus. Reſpondeo: Vulnerum auxilia & Chirurgiam antiquiſſimam Medicinæ partem & primo excultam fuiſſe authore *C. Celſo*. Cùm autem multo poſt, ut idem perhibet, morborum curatio & rerum naturæ contemplatio ſub iiſdem authoribus nata ſit, ſcilicet his hanc maximè requirentibus ob firmam valetudinem ſtudiis labefactatam, Philoſophos medicamentorum internas facultates ab eorum *uſibus externis* jam ſatis cognitis, didiciſſe credibile eſt: ſiquidem ſenſus & experientia in Chirurgia facienda multò facilìus tutiúſque in ſimplicium medicamentorum viribus cognoſcendis inſtruuntur.

Atque hæc ſanè vera *medicamentorum* apud Antiquos *Analyſis* fuiſſe videtur, hæc eorum Chymia, quam admiramur, quamvis, ut video, ejus origo à paucis animadverſa eſt: nimirùm experimentorum fides à vulneribus excepta eſt: idem innuere videtur *Galenus* (*de ſimpl. medic. facultat. lib.* 4. *cap.* 17.) *Quod in vulneribus*, inquit ille, *nota ſunt præſtare medicamenta, id ipſum eadem aſſumpta intra corpus efficiunt*: quæ abſtergunt, verbi causâ, & expurgant in vulneribus, eadem in venis recepta, craſſitiem, ſi quæ ſit, incidunt.

Neque adeo mirum nobis videbitur, ſi admittatur corporis habitum illum tantùm eſſe, ubi integer ſanguinis motus circumagitur; extráque eum eſſe & ventriculum, & inteſtina, totaque vaſa excretoria. Igitur eadem ferè medicamentorum exhibitio utrobique eſt, ſive ea diglutiantur, ſive artubus certè vulneratis aut ulceratis admoveantur; reſque ita infinitis exemplis confirmari potuit, ſiquis hæreat: verbi cauſa, Aloës & Colocynthis umbilico adhibita alvum ſimiliter movent ac ſi intra ſtomachum aſſumpta: idem de Anodynis, idem de Hydrargyro in ſaliva movenda, ſive unctione, ſive catapotiis uſurpetur.

At hæc viam ſibi faciunt vulnuſcula quædam excitando, atque inflammationes. Ipſa autem cute vulnerata aut ulcerata, medicamenta facultates ſuas facilè exerere poſſe intelligimus; quòd venis ſic apertis iter iis intrà promovendis patet, non ſecùs quàm ſi à viis chyliferis admiſſa fuerint.

Vaſa autem excretoria utrobique ſimiliter afficiunt, & ſi quæ differentia ſit, ea tota in magnitudine illorum conſiſtit, ut ſuprà expoſitum eſt.

De hac autem re impræſentiarum ſatis, cùm infrà plura dicendi frequens occaſio dabitur.

Iterùm fortaſsè objicies, ex his medicamentis hydragogis pleraque deleteria & mali moris eſſe, adeóque minùs tuta; imò iſtiuſmodi pharmacorum ſymptomata ferè lethalia eſſe. Reſpondeo: In graviſſimo morbo & caſu deſperato vehemens auxilium experiri melius, quàm nullum. *Deindè*, ſi quæ ſint, rarò per ſe, ſed antidotis commiſta, exhiberi ſolent; perinde ut in Alexipharmacis compoſitionibus fieri ſolenne eſt. Poſtremò, quæ propriè & peculiariter

gravi alicui morbo accommodata sunt, facilè tolerantur, etiamsi eadem in integro corpore sine summo vitæ periculo, dari non potuerunt: ita in Ascite ob aquæ abundantiam sævitia medicamenti ferocissimi parum sentitur.

DE DIABETE,

Altera Exercitatio Medicinalis.

PRoximum autem & vicinum malum *Diabetes* est. Etenim in Hydrope & Diabete superabundans aqua peccat, at in illo propter lentorem ægrè movetur, in hoc verò ob tenuitatem mira copia effundi solet. Antiquis etiam hominibus adeò rarus, & inusitatus, ut miraculum quoddam esse videbatur, perinde ac nobis. Sed tamen in hâc Urbe, pro suo modulo jam cum Hydrope, cujus quædam species est, pari passu grassatur. Etiamsi autem *Galenus* ejus varia nomina nobis tradidit, scilicet illum Matellæ Hydropen, Urinæ profluvium Diabeten, Dipsacon appellando, eum tamen quàm rarissimè accidere affirmat: imò morbum nec *Galeno*, nec *Tralliano*, nec *Aëtio*, aliisve plerisque è Veteribus Medicinæ principibus viris, sæpius visum fuisse, credibile est; cum plerique omnes in illa nota consentiunt, ab *Aretæo non memoratâ*, cujus tamen enarratio & omnium prima & accuratissima est; nimirùm reddunt Diabete affecti totum id quod biberunt, minimè à sua qualitate mutatum; quod falsum est, cùm eorum urina semper aquea & subpallida est; nec omninò coloratior, quamvis vinum rubrum potârunt.

Itaque unius *Aretæi descriptionem* attendere operæ pretium est, ut morbi natura nobis eluceſcat. Peritonæum, inquit ille, ascitis conceptaculum est, nec defluvium habet, sed illic permanens exundat; in Diabete verò idem est humoris lapsus è venis, eadémque *colliquatio*, at per renes & vesicam indesinenter effunditur. Diuturna est hujus morbi creatio, & longo tempore parturitur. In morbo autem *futuro*, os humore privatur, saliva albida est, & spumans, perinde atque in siti, nondum sitiunt, prout adventantis morbi processus est. Quinetiam paulò plus lotij, quàm moris erat effunditur. Sitis adest; sed nondum vehemens. Quúmque amplius incrementum accipit, *Calefactio* parva quidem, sed *mordax* visceribus inhærens exoritur. Abdomen habent rugosum, venas *extantes*, totumque habitum corporis gracilem: ipsi anxij, & animo dubij; atque hæ quidem quando, & urinæ profluvium, & sitis jam aucta insigniter sunt. Quúmque ad extremum *colem vitij consensus* pervenerit, protinùs urinam reddunt.

Ubi Affectus *perfectus* est, velox est *carnium* & membrorum in urinam

colliquatio, & festina mors advenit. Neque enim cum intermissione lotium reddunt, sed perinde atque canales laxati sunt, *indesinens* est *profusio*. Sitis intoleranda est, potus copiosus, multitudini tamen lotij non respondens; copiosiùs enim lotium redditur, neque eos quisquam nec à mictu, nec à potu inhibere potest. Quòd si vel punctum temporis inhibeantur, siquidem à potu os siccatur, corpus arescit, viscera ipsi sua conflagrare opinantur, omnia fastidiunt: ardentissima sitis adest; sin autem vel parum temporis à meiendo abstinuerint, intumescunt lumbi, testes & ilia: cúmque remiserint, lotium quidem calefactione profundunt, tumidæ verò partes detumescunt; in vesicam enim confluit exundatio. Durant sanè aliquod tempus, licèt non admodum diù; nam cum dolore meiunt, atque atrox fit liquatio: neque enim ex potu aliqua insignis portio in corpus absumitur, & carnium magna copia in urinam eliquatur. Atque hæc hactenus de ipsius morbi accidentibus, ejus autem rationem reddere deinceps paucis aggrediar.

Multum quidem interest an Renes, ut Veteres crediderunt, an stomachus & intestina, maximè tenuia, primò afficiantur; frigida ejus causa sit, an calida; nam parti maximè laboranti succurrendum est, idque remediis causæ accommodatis, si quidem curationis rationem cum prospero eventu instituere velimus. Renes quidem & vesica & ipse coles afficiuntur, idque non sine aliquo doloris sensu. At morbi tamen primaria sedes stomachus est & intestina tenuia: hujus autem rei indicia sunt; quòd hic primùm ægrotant; quòd iis pertinax & inextinguibilis sitis est, cujus fons stomachus est: quòd viscera ipsis uri videntur, ignéque amplius se ardere putant; item quòd facilis & *festinans ingressus* potionis cujuslibet est in corporis habitum; etenim humoris exitus non ita subitaneus & perpetuus esset, nisi ejus ingressus præfuisset. Igitur veteres malè Renes accusâsse existimo, ac si eorum proprius affectus esset: imò interdum hoc morbo affectis Renes potioni exitum omninò non dant, cæteris interim symptomatis sævientibus, authore *Aretæo*: adeo festina mictio hujus morbi signum pathognomonicum, scilicet proprium & perpetuum non est. Ab intestinis autem calefactis & inflammatis subitò potionem rapi & absorberi solere probandum restat; nimirùm quod in integro corpore & benè pasto venas lacteas potionem, certè coloratam *, non admodum admittere, cùm aliàs jejuno, bidui aut tribui puta, quicquid assumitur, si crassius & crudum sit, multo magis tinctum, vel patulis oris hiare & festinanter ad se trahere, & ad ipsa vasa sanguinea ulterius propelli; à longo verò jejunio stomachi & intestinorum siccitatem, calorem & febriculam oriri, neminem latet. Rursus diuretica etiam mediæ virtutis, ferè calefaciunt; at valida pleraque aut multùm rubificant, aut verè epispastica sunt, ut Allium, Sinapi, Cantharides & id genus plurimæ Insectæ Bestiolæ, ut formicæ, apes, multipedæ; item Scinci, &c.

* Vide Phil. Transact. n. n.

Deindè visceribus semel inflammatis vitium per habitum corporis ad ipsos Renes, Vesicam, & Penem transfertur: imò meram aquam, & quæ inter diuretica ex sua natura mitissima sunt, ardorem intestinorum ampliùs incendere, propter caracterem ab intestinis vitiatis subitò iis impressum, credibile est.

His ita positis, nimirùm potionem omnem utut crudam & per se mitem subitò vehementer diureticam & acrem fieri, scilicet à summo stomachi & intestinorum ardore : Potionis autem cujusvis cruditas in eo consistit quòd ejus natura ex magna parte immutata sit, siquidem vinum non acescit, nec alij liquores potati multùm à suis facultatibus alienantur propter festinum, puta, ingressum in corporis habitum : ab hâc tamen solâ potionis contaminatione cruditati superinductâ non sequetur, ut cum ea intra habitum corporis recepta sit, ipsam lympham fundat, secúmque exitum admodum festinanter capessere cogat ; scilicet ab arteriarum vehementi insultu. Aliud itaque requiri necesse est ; id quod etiam ægroti anxietas, & ipsæ venæ plurimùm intumescentes satis indicant ; nimirùm facultas aliqua deleteria sive venenata, omni potioni, præter naturam suam, impressa. Atque huic rei abundè quidem satisfacietur, cum morbi causæ procatarticæ & efficientes infrà enarrabuntur.

Paucæ autem historiolæ à me expectandæ sunt, eædemque ferè mancæ propter hominum infortunium, qui de hac re nova & improvisa dubij & incerti, nisi nimis tardè auxilium quærere non solent ; imo *Willis* noster, hujus generis morbi exemplis, non abundat cùm unicam tantùm historiolam, eámque valde imperfectam, illíque reliquisque Medicis simul consultis, communem exhibet. Utinam tanto Viro placuisset aliquot è crebris instantiis tam ignoti & rari morbi, quæ ei occurrere solebant, litteris commisisse.

Ægrotus I.

Vide Casum 16. suprà positum in hydrope, huic morbo valdè affinem, utpotè ex eâdem causâ procedentem.

Ægrotus II.

Puella quædam sexdecem annos nata, alvo admodum adstrictâ, aliàs firmâ valetudine gaudens, animi causâ, ad decem dies multum aquæ sulphurulentæ dictæ in vicinia *Knaresborough*, hausit. Quid fit, plurimum urinæ aqueæ & frequentissimæ minxit ; item huic circa stomachum ingens ardor, sitis intolerabilis, nulli potioni cedens, at hæc omnia citra linguæ ariditatem ; Raucedo ; vigilia perpetua : in urbem verò *Eboracum* tandem rediit, & mictionem mox diarrhœa excepit, cæteris adhuc symptomatis eam gravissimè affligentibus : & ut mictio vesicam, ita dejectiones ipsum anum dolore quodam ardente jam afficiunt. Amygdalatis potionibus & lacticiniis vix fœminam post aliquot menses à siti & diarrhœa ex integro recuperare potui.

Ægrotus III.

D. *Sampſon*, mediæ ætatis vir, Pharmacopola *Londinenſis*, gravi diabete correptus eſt, habitus corporis hebetioris, & obeſi, & ut iſtiuſmodi hominibus in hac urbe fieri ſolet, per hyemem plurimùm anheloſus, catarrho inſuper affectus: ex neſcio verò cujus perſuaſione libenter opiata nocte ſumpſit, idque frequenter & multùm, quod mihi ingenuè affirmavit; ad ſitim autem & linguæ ariditatem, opij genuinos effectus mitigandos, idem illi aquas *Epſomenſes*, ſi benè memini, de die propinavit: ex horum autem uſu gravis diabetes ortus eſt; evaſit tamen ſolâ remediorum tàm pernicioſorum abſtinentiâ. Anno verò proximè ſequenti iiſdem malis, ſed vehementiùs affectus, & jam diabetes ſuperioris anni oblitus, iiſdem etiam uſus eſt remediis. Quid fit? diabetes iterùm hominem graviſſimè adortus eſt: ferè die noctéque nulla mora minxit, idque non ad modum ſtillicidij, ſed ad aliquot uncias una vice: ut viginti aliquando vitrea pocula hujus urinæ pallidæ & ſubturbidæ plena ex ordine propè lectum ſuum numeravi, velut oſtentationis cauſâ: nam remedia nulla à me alióve quovis Medico, quod ſcio, petebat, præter unum opium varia arte & lenocinio paratum: poſt menſem autem tanto malo ſuccubuit vir optimus, & meliori fato dignus.

Ægrotus IV.

ILluſtriſſimus Comes —— juvenis, obeſus, ex potione màtutinâ mellis *crudi* ex vino Canarino (ut mihi ſcriptum eſt à Medico ejus ſanè doctiſſimo viro D. *Muſgrave*, cùm conſilium meum literis poſtularet) graviſſimo diabete affectus eſt: omnia autem remedia fruſtrà adhibita ſunt. Antequam verò meis uſus eſt, *Londinum* venit, & ſoli curæ *R.* ſe commiſit; is autem, ut ex neceſſariis ejus didici, aquas medicatas *Epſomenſes* ad x. libras quotidie illi propinavit, & opium nocte largâ doſi; funeſto ſanè eventu; nam intra octiduum mortuus eſt.

Ægrotus V.

Adoptivus ex F. Hildano, l. 5. c. 53.

PUer quidam 7. annorum uſu acidularum *Greisbacenſium*, in tantum urinæ profluvium incidit, ut an unquam ſimile viſum ſit, valdè dubitem. Hinc ſitis talis ſupervenit, ut ſingulis noctibus pluſquam libras x. aquæ (quantitatem vini, quod admiſcebatur, non obſervarunt adſtantes) ebiberet, & eodem modo protinùs, nihil alteratam, iterum emingeret.

Quibus medicamentis, ſcilicet lacte amygdalato, pullorum juſculis, &c. ad pleniſſimam ſanitatem reſtitutum puerum fuiſſe; vide apud ipſum *Hildanum*. Tamen denuò in eundem morbum graviter incidit, quòd vinum aquâ dilutum, à Medicis denegatum, iterùm ſumpſerat, & mortuus eſt.

Ægrotus VI.

HOrtulanus quidam in ſuburbiis *Weſtmonaſterienſibus* habitans, mediæ ætatis vir, olim multùm lue venerea afflictus, ab Agyrta quodam antimonium, neſcio quod diaphoreticum, ad herpetem fœdum & valdè moleſtum tollendum, ſanguinique purificando datum, ad plures dies ſumpſit; at id ſemper citra ſudorem contigit. Quid fit? gravi diabete correptus eſt: huic urina infinita, at aliquanto, ut memini, coloratior; ſitis implacabilis, anxietas & jactitatio perpetua: me tandem accerſivit; at nimis tardè; nam hominem morientem inveni.

Ægrotus VII.

D. *Wilſon* ex Cohorte Prætoria Miles ſtrenuus, mediæ ætatis vir, catarrho vehementi affectus eſt: cui malo medendo ſic Medicus quidam magni nominis præſcripſit; nimirùm Syrupum quendam è decocto Balſami *Capivi* dict. ex aqua & ſaccharo confectum, liberalitèr potandum juſſit; item tàm manè quàm veſperi ad duo grana Opij, in pilulis de ſtyrace dictis, devorandas dedit: his autem remediis catarrhus quidem ſuppreſſus eſt: at matellæ Hydrops ortus eſt, & ad minimum bina congia Urinæ limpidæ minxit ſpatio 24. horarum: poſt decem dies aut circitèr, vix eloqui potuit, ut à circumſtantibus audiretur; ſudore frigido ex toto maduit, manus lividæ, & jamjam moribundus à neceſſariis non ſine ratione exiſtimatus eſt. Me vocârunt: ipſe verò tàm ad præſcripta quàm ad morbum benè attendi; nullóque negotio hominem ex Orci faucibus eripui: vinum cum gingibere coctum illicò ſiccandum volui, & quantùm & quoties pro viribus id facere potuit: cætera autem medicamenta omnia ſuprà comprehenſa ſequeſtravi: interim tenuem aliquem hauſtum ex aq. lact. pro more, ad ſitim leniter temperandam, propinavi; ea autem nocte & craſtino die multò minùs minxit; item incaluit, ſudore ſiccato: altero die è pullo cocto comedit: poſt triduum ampliùs, præter omnem opinionem, convaluit & foras ambulavit, & jam à multis annis ſanus in hac urbe vivit.

Ægrotus VIII.

HIc autem caſus, etiamſi propriè ad diabeten non ſpectat; quia tamen remediorum ſuprà multùm memoratorum naturam ulteriùs indicat & confirmat, ad hujus quoque morbi intelligentiam aliquo modo faciet. D. *Ch.* Quadragenarius, egregius vir & ſummus mercator *Londinenſis*, catarrhi fortuiti impatiens, aliàs robuſtus, & boni & plenioris corporis habitûs, pilulas *Matthæi* dictas, aut alias opio magis refertas, à quodam Chirurgo ſumpſit, item aquas *Epſomenſes* de die ſiccavit. Quid fit? tanto ſudore affectus eſt: ut induſia ter quaterve indies & ſæpiùs nocte mutare coactus eſt: fortè ejus filiolas, quas meæ curæ commiſit, pro officio & ex more viſitandas veni; & earum patrem, hominẽ ſatis carnoſum, & florenti ætate & valetudine conſpicuum, inveni

pallidum, languidum, emaciatum, & per ipsas vestes sudore vehementer madentem: hæc autem omnia ingenti admiratione spectabam attonitus. Spiritum vini tinctura cerasorum nigrorum confectum, quod domi præsto erat, ad aliquot uncias statim illi propinandum dedi; item vinum optimum rubrum merum ad duas minimùm libras prandio siccaret, & sic quotidie vel majori modo bibendum curavi: hinc sudor & languor disparuerunt: citò & optimè convaluit.

Historiolis autem hujus morbi sic brevitèr enarratis, proximum est, ut ejus causas efficientes, & procatarcticas, & evidentes, quotquot hactenus extant, enumeremus. *Aretæus* verò *primò* morbum aliquem acutum hujus languoris causam esse posse existimat, qui in renes impetum fecerit, & in crisi aliquod malignum virus latenter reliquerit. *Deinde* haud incredibile est, etiam aliquod pernicioſum venenum ex iis, quæ vesicam & renes infestant, huic effectui causam præbuisse. *Tertiò*, Quinetiam si quis à Dipsade morsus sit; talis effectus illum morsum sequitur: vulnus sitim non ferendam accendit, isque copiosè bibit, neque siti medetur, sed ventrem obruit humore; adeò inexplebilis est bibendi cupiditas.

Causæ itaque hujus mali *veteribus* sola venena sunt, aut à morbo ex crisi, aut à malo medicamento, aut à quodam animali venenato. Atque ex hac nota sunt pleræque causæ nostris ægrotis suprà comprehensis, assignatæ; nimirùm mala aliqua medicamenta, primò stomachum & intestina, mox renes & vesicam maximè infestantia, ut antimonium diaphoreticum, mel crudum & venenosum, balsamum *Capivi* dictum, opium.

His adjicere licet *vina* vel arsenico vel sulphuris fumo nimiùm *medicata*, *Thee*, Terebinthinata medicamenta, Spiritus vini *medicati*, & id genus plurima alia præter modum assumpta. Aquæ denique muriaticæ sive sulphurulentæ, aut aliàs ex salibus & metallis terrenis medicatæ.

Cùm autem colliquatio sanguinis, ex *Aræteo*, hujus morbi præcipua causa, & formalis ratio sit, sanguinisque serum prout renibus appellatur copiosè effundi. Causæ verò evidentes sint suprà enarratæ; quæ chylum primò, mox ipsum serum nimiùm colliquare aptæ natæ sunt ob vim quandam septicam sive deleteriam: ideo, quo jure, quáve injuria illa vulgaria & trita medicamenta accusari possint, ut breviter ostendamus, operæ pretium esse putavi.

Imprimis, itáque rem cum Antimonio diaphoretico dicto privatim habemus. At *Tulpius* aliique jamdudum vires ejus maleficas notârunt.

De venenoso melle satis constat ex Historia naturali.

De Balsamo Capivi, aliisque Terebinthinatis cum excessu assumptis, nemini dubitare licet, cùm vera *sarcotica* sint. Item de opio perhibetur, nempè vesiculas excitare solere, cuti admotum.

Vina quidem per se ad quodvis venenum alexipharmaca sunt, nec ideo cul-
„ panda. Itaque non libentèr assentior *Vrillis*, dicenti, " In nostro seculo com-
„ potationibus, & imprimis vini meracioris ingurgitationibus dedito; ideo
„ affectus hujus exempla & instantias satis crebras tantùm non quotidianas,
occurrere. „ Quòd tamen ex veterum historia, certè Græcorum, abundè constat, illos longè superâsse nostros homines vini meraci potu & enormi ebrietate:

ebrietate : Veruntamen ipſis ferè incognitus morbus Diabetes fuit. Illa itaque , quæ à noſtris veneficis œnopolis vino adjici ſolent , ſola condemnanda ſunt , ut Arſenicum & Sulphur accenſum , & infinita alia lenocinia damnoſa ; unde vina ob illorum medicationem ſummè nocua eſſe poſſe faeilè credimus.

Ultimo loco *aquas medicatas* ſuſpicari fas eſt : Quòd autem vehementer diureticæ ſunt , & ratio , & experientiâ , quæ in iſtiuſmodi rebus ratione potentior eſt , nos abundè docet ex quotidiano infinitorum hominum uſu. Quòd autem per ſe deleteriæ ſunt , nondum ita perſpicuum eſt. Atque quidém *Gersbecenſes* tranſmarinæ Diabetes in puero ſolæ accuſantur à F. *Hildano* ; at cujus claſſis illæ ſint, neſcio ; illud quidem benè ſcio , aquas Gallicas omnes medicatas à D. *de Clos* coram Collegio Naturaliſtarum *Pariſienſium* examinatas cum noſtris *Anglicanis* ad amuſſim convenire : nec aliud quid in ſe continere , quàm quod à me in noſtris multa ſedulitate inventum eſt : ideóque ſi ad res , quæ à ficcatis aquis in fundo ampullæ manent , paulò ſtudioſiùs attendere velimus , lapidem Calcarium & Ocram à qua ferratæ denominantur , non ullius mali , certè per ſe accuſare licet : ſalia itaque perpendenda ſunt ; atque ea ferè ſunt , vel ſal foſſilis , vel ſal calcarius ; nam quæ de nitro aëreo , alumine , vitriolo , certè maturo & perfecto , ſomniant aliqui , imò totus ferè bibentium grex , mera figmenta ſunt. Igitur quod muria ſulphurulenta , nimirùm liquamen ſalis foſſilis , Pyritæ diſſoluto adjunctum , deleterium eſſe poſſit aliquibus, nullus dubito , quod hujuſmodi aquæ ſæpenumerò ſtomachum vehementer nauſeant cum graviſſimo vomitu ; item pleriſque ſitim haud mediocrem excitant & non rarò diarrheam plurium menſium : his adde , fœdam ſcabiem cuti ſuffundere ſæpè ſolent : quæ ita eſſe, multis experimentis plurium annorum , cum in vicinia *Knaresborough* medicinam facerem, credo, teſtórque. Jam verò illo poſito , quod nec vomitu,nec diarrhœa , quibus viis faciliùs ejici poſſint , venenum in renes & veſicam deponant , quod in cute ſolebant , credibile eſt ; in corpore certè prius haud boni habitûs.

Illud autem notandum eſt , veteres , à quibus medicamentorum facultates & uſus nobis traditus eſt , ſalem & foſſilem & vulgarem * exurere ſolebant , non aliter quàm † Sandaracham : undè colligere nobis licèt , eos ſali crudo ſubeſſe neſcio quid mali medicamenti ſuſpicatos eſſe ; Sandaracham quidem crudam merum venenum eſſe prodidêre ; at uſtam, etiam Phthiſicis aliiſque imbecillis liberalitèr dabant. Rursùs inter ſalis fontium *muriaticorum* liquamen & ſalem aquâ dulci diſſolutum plurimum intereſt. Etenim in Fontium muria naturali , aut in ipſa aqua marina (ut cuilibet conſpicillorum ope examinanti liquidò patebit) particulæ ſalinæ ſupra fidem minutiſſimæ ſunt, cum in muria factitia ſalis particulæ paucæ & craſſæ ſunt : ex quibus illud facilè diſcimus , nimirùm ſalis acumina infinita ab ejus liquamine naturali multò ferocius in ſtomachum & inteſtina , renéſque adeo & veſicam , exeri poſſe , quàm cùm vel uſtum aut crudum coactum ſit , & denuò diſſolutum, vel ſiccum ſumptum.

* Dioſcor. l. 5. c. 75.
† Ib. c. 71.

Pyritæ autem *ferrei* , quocum in iſtis aquis muriaticis aſſociari ſolet , vim cauſticam diſcimus ex uſu , ubi Emplaſtris vehementèr adurentibus ad ſtru-

mas ineſt, *C. Celſo* authore; at fontium muriaticorum, ſale Pyritarum, vim multùm acui credibile eſt; ſiquidem in hujuſmodi fontibus gravis ſulphuris etiam odor ſentitur; adeóque multo alitèr in ocram hiſce fontibus diſſolvuntur Pyritæ, quàm ubi cùm ſale calcario alicujus alterius fontis miſceantur: imò non rarò incaleſcit fons ab hac miſtura, ut † alibi probavimus.

† De Fontibus Medic. Angliæ.

Digreſſio de Fontibus Medicatis Populo Londinenſi maximè uſitatis.

Cùm autẽ omnes aquæ muriaticæ, ſive eæ calidæ, ſive frigidæ ſunt, ultrà centeſimum lapidem ab hâc urbe diſtant, de iis impræſentiarumminùs ſoliciti ſumus; de frigidis verò *ferratis*, & *calcariis*; ſive eæ ex utraque mixtæ, ſive puræ calcariæ, item de illa *anomala* ferrata, Naptha quadam plurimùm imbuta, nuperrimæ quidem inventionis, amplius diſſerere nobis operæ pretium erit, quòd non ſolùm huic morbo, ſed aliis quàm plurimis infrà tractandis adhiberi ſolent: imò tanquam arcanum quoddam & conſummatum aliquod remedium, & Medici propinare, & ægri ipſi ſeſe capeſſere libentèr conſueverunt, caſibus maximè deploratis. His adde non ſanitatem tantùm ab earum uſu aſſiduo promitti; ſed & homines tantùm non præ ætate decrepitos juveneſcere poſſe perſuadent. Igitur è re noſtra non ita multum erit, ſi ad Fontes medicatos in vicinia hujus Urbis, aut certè quænon niſi unius diei itinere ab ea diſtant, digrediamur: hi autem his nominibus & in Urbe paſſim veniunt & à ſuis locis appellantur; nimirùm *Hoxden, Streetham, Dullidge, Barnet, Epſom, Sunnin-hill, North-hall, Tunbridge.*

† *Aquæ* Hoxdonenſes Ferratæ *& Naphta quadam imbutæ, ſive* Bituminoſæ.

In Vico itaque † *Hoxden*, ad regiones *Londini* Suburbicarias ſpectante, aut certè uno vix lapide ab ea diſtante, his nuperis annis puteus effoſus eſt aquarum medicatarum ſanè anomalarum; nam etiamſi ferratæ ſunt, & ſubpurpureæ cum galla fiunt, ſcilicet à pyrite ex totâ ſubſtantiâ in ocram diſſoluto; item ſalis calcarij modicum habent; prætereà tamen Naphta aliqua ſubfulva, & ſpecie quidem à quovis bitumine, quod ſçio, diſtincta, ſat copiosè ineſt: hujus autem Napthæ aliquot uncias, quæ matutinis horis, cum puteus aquâ plenus eſt, ſupranatare ſolet, & à Puteario diligentèr collectas, redemi. Vana eſt & temeraria quidem quorundam hominum aſſertio, hunc puteum contaminari neſcio quo ſpiritu Terebinthinæ dicto, aliquâ negligentiâ Artificis olim perditæ & in terram effuſæ, ubi jam Puteus effoditur: detur, quod ibidem ita contigit, ſpiritu tamen Terebinthinæ idem nunc erit, atque olim fuit; ſcilicet præter ſuum peculiarem odorem ingratum, & guſtu ardentem, erit facilè inflammabilis & aquæ haud facilè miſcibilis, miniméque per ſe concreſcens. At hæc Naphta gratiſſimi quidem odoris eſt, fœniculum aut aniſum quodammodo ſpirans; item aquæ per minima miſcetur, ut ab ea paululùm ſubturbida eſſe videatur; item cum per ſe aliquo tempore ſeparetur, linguam minimè ferit, ſed guſtui admodum mitis & grata eſt; &, quòd rem extra dubium ponit, in ſe facilè concreſcit: eſt autem novi generis bitumen aut Naphta quædam, ductilis ſive lenta, mollis, ſubfulva.

Secundò loco Fontis † *Streethamenſis* aquæ hæc continent, atque ſic ſe habent. Pagus, ubi fons eſt, altero aut tertio lapide *Londino* diſtat, ultra fluvium *Tameſis* in agro *Surrenſi*. † *Aquæ Streethamenſes calcariæ.*

Non niſi poſt longam macerationem cum galla ex viridi obfuſcantur; adeo levitèr tantùm ferratæ ſunt.

Ex hujus autem fontis aquæ duodecim libris, ineunte Junio coctis, ſalis calcarij drachmas duas & decem grana; lapidis verò calcarij quinque drachmas & grana viginti quatuor, habui.

Validiſſimè purgant, ſi quæ aliæ, & multis ſæpè vomitum excitant.

Sed mihi tantiſper reliquas aquas *Londinenſes comperendinare* liceat.

Cl. autem *Boilæus* noſter, de his *Londinenſibus privatim* ſcripſiſſe videtur; nempè Tractatu, biennio poſt meum Libellum *De fontibus medicatis Angliæ*, edito: is verò ex aquis medicatis Anglicanis nullam inveniri, quæ vitriolum det, audactèr affirmat. Utinam ei placuiſſet nobis aquas nominâſſe, quas hujus aſſertionis cauſâ examinaverat.

Illius verò egregij Viri *modi* experimenta faciendi de aquis mineralibus, ferè iidem eſſe videntur, ac qui à Philoſophis *Pariſienſibus*, ex quadam aquæ paucitatis neceſſitate præſcripti ſunt.

At in hujus viri ſcriptis editis deſunt, quod doleo, & aquæ & eorum examina; quæ tamen omnia à *Pariſienſibus* ſumma fide & accuratione exhibita ſunt: fortaſſe in *Schedis ſuis poſthumis* invenientur.

Ego autem aquarum noſtrarum medicatarum contenta *aliis* experimentis *luculentis* probavi; nec minore fide ac certitudine. At hæc noſtra probandi genera, tædij, fateor, plena ſunt, & aquarum copiam requirunt: adeóque *promptis* aliquibus ingeniis, & Hiſtoriæ Naturalis *ignaris*, placuit mihi, ſumma cura & induſtria, veritati litanti, rursùs aquam *turbulentam* feciſſe. At nugari nimiùm non licet. Et ſi noſtra non dignentur experiri *meo modo*, ſuis conjecturis, per me licet, gaudeant: profectò in re aquatica, ut video,

Quale caput eſt, talis præſtatur ſapor.

Iſtiuſmodi homines diſcant velim ex noſtra methodo & artificio, clarè admodum expoſito, noſtrarum rerum fidem certiſſimam: id quod iis & laudi & abundanti ſatisfactioni toti reipublicæ literariæ erit.

Sed quæ ad rem noſtram præcipuè faciant, ea paucis hìc repetere lubet.

In *Cuniculis* quidem arte factis ad carbonum fodinas ſiccandas, inveniendáſve, Vitriolum perfectum paſſim obſervare licet. At hi fontes per accidens ſunt; & *ſentinæ ſive cloacæ* potiùs quàm fontes medicati appellandi ſunt. Imò cùm Pyritûm tanta copia ſit ubique in *Anglia*, è quibus *ſolis* vitriolum oriatur, ſæpè miratus ſum vitriolum integrum & maturum in fontibus naturalibus nuſpiam inveniri.

Vehementèr tamen affirmo, jam ut olim, omnes aquas atramentoſas ex ſolo Pyrite, quatenus tales, oriri, quòd in nullo alio lapide vitriolum apud nos temerè reperiatur. Rurſus, omnis Pyrites vegetando naturaliter reſolvitur in ocram

& vitriolum:halitúmque edit in istiusmodi germinatione sulphureum. Si itaque Pyrites resolvatur ipso nascente vitriolo,& contingat (ut in plerisque fontibus atramentosis fieri solet) perpetim macerari, decursu aquæ præterfluentis, tùm istiusmodi aquæ tantùm atramentosæ fiunt,ocrámq;dant,sed minimè vitriolum perfectum. Sin autem Pyritem humido loco germinare contingat;ejúsq; germinatio non impediatur continuâ aquarum præterfluentium ablutione, istæ aquæ verè vitriolicæ fiunt: ut in Cuniculis fodinarum ubique ferè contingere solet.

Porrò eadem certitudine affirmo *nitrum calcarium* à me *primùm figuratum* descriptúmque, esse salem sui generis, & ferè omnibus fontibus nostris inesse, in aliis plùs, in aliis minùs; ut nec *Salem Petræ* esse, nec *Nitrum Antiquorum* audactèr affirmo. Attende descriptiones & confer sales.

Prætereà celeberrimas aquas Nitri *Ægyptiacas* salem tantùm *urinosum* præbere, ut olim actis Philosophicis *Londinensibus*, exposui. At is sal, minimè sal calcarius est: ipsum autem veterum nitrum, ut ex *Dioscoride* abundè constat, sal Armeniacus est.

Urinosæ quidem aquæ in *Anglia* dantur, authore D. *Plot*: imò totæ rupes sunt agro *Eboracensi*, quæ urinam vehementer redolent: neque mirum cum Belemnites, & infiniti alij lapides perpetua figura donati, vel per se, vel levitèr fricati, odorem urinosum valdè spirant: naréque feriunt perindè ut Spir. C. C. dict.

Denique, & ipso fonte lapidescente juxta opidum *Knaresborough*, & à rupe cadente, eandem ipsissimam aquam esse, nec contentis ullatenus differre: quod repetitis experimentis de industria factis, credo: fabulæ itaque sunt & sine fundamento quas aliqui cum *Helmontio* exhibent de Fontium spiritu nescio quo esurino, acido & corrosivo.

Hæc autem obitèr posui, ne silentio assertiones antiquas nostras multa industria, & non contemnendis experimentis, confectas prodere viderer. Siquis tamen expectet, ut aliorum miseras ineptias contra arguerem, sciat velim,

Multo majoris alapas apud me venire.

Sed è diverticulo in viam: Symptomatum verò præcipuorum in Diabete rationes exponere restat.

Primùm, cur urina adeò dulcescit, ut sacchari vel melleum saporem planè referat? At illud quidem de dulcedine urinæ mihi valdè supectum est; quod apud Veteres, quantùm scio, cum reliquas omnes circumstantias mira diligentia nobis tradiderunt, ejus tamen rei altum silentium est.

At esto! cùm tamen diversæ res huic malo originem dare solent, sic urina possit esse diversæ naturæ & consistentiæ. Alia ita si quando ab ipso melle, vinóve venenato,*Tee*ve nascatur;nempè,instar sacchari possit dulcescere urina:at ab aliis causis ortùm,ut sunt opium, aquæ medicatæ,Therebinthinata medicamẽta, antimonium,&c. Urinæ quidem gustus lenis,at minimè,quantùm memini,dulcis: dulcescit aut urina, inquit *Willis*, quòd in ea combinantur sales diversæ naturæ: dulcescit verò ut mel, quod salibus combinatis adjiciuntur quædam particulæ sulphureæ ex partium solidarum absumptione. At hæ rationes nul-

lius momenti sunt, quòd istiusmodi salium combinationes meræ fabulæ sunt, ut suprà ostensum est; quippè acetum non dulcescit ob aliqua salium diversorum coitionem, perindè ut plurimi somniârunt, sed ob solas crystallos è sale acido formatas. Deindè quemadmodum nutritio in perpetua arteriarum plenitudine, ita & solidarum partium consumptio & macies extrema in iisdem arteriis inanitis consistit: ut eadem planè sit ratio solidarium partium sanguinisve massæ quoad succum aliquem nutritium.

Aliter item exponere lubet: nimirùm paulatim dulcescere urinam, quòd primùm aquosior seri pars effunditur, mox colliquatione procedente, ipsa quoque seri pars chylosior: huic autem rei illud fidem facit; nempè Phthisicorum plurimorum ultimis mensibus insignis sputi ducedo ad nauseam usque molesta.

Alterum Symptoma est urinæ tanta effusio: quorsum id? fit, ut opinor, à nimiùm colliquato & attenuato chylo; à quo mox ipsum quoque serum sive chylus veteranus intra habitum coporis in quendam ichorem quasi corrumpitur: hanc autem opinionem firmant vehemens ardor & anxietas circa præcordia; item subitaneus potionis cujuslibet intra hàbitum corporis raptus & transmissio: deindè, eorundem concoctio potulentorum præter fidem celerrima; ut vinum acidulum rubellum, verbi causa, contra quàm vulgò creditum est, omnem naturam suam, ipso per stomachum transitu, pérque venas lacteas exuat; pérque renes tandem insipida, subdulcis, coloriscque expers urina, momento temporis effunditur. Atque hic concoctionis *Septicæ* suprà modum exertæ, à medicamentis deleteriis, admirandus effectus est.

Tertium Symptoma, omnium longè miserrimum, insatiabilis sitis est. At hoc ita intelligemus; si inflammatis visceribus adjecta sit urinæ infinita effusio: nam etiamsi tenuis ichor ubique facillimè possit erumpere, quà vasa excretoria sunt; cùm tamen faucium, *intestinalisque corporis habitus pars exterior* summè inflammata, adeóque excretionibus inepta sit, ob tensionem istiusmodi ductuum, duritiemque; cúmque renibus naturaliter patentibus, multum aquati seri exire solet, tantaque per eos jam à reliquis corporis partibus derivatio sit; non ampliùs mirum videbitur, si salivæ ductus siccentur ad hominis infinitam miseriam. Quale autem vitium sit in renibus non benè video; nam *viscerum fermenta* res vana & futilis est: illud verò clarum est, eos multo & continuo effluvio posse labefactari, resolvi, ampliúsque patere: item ob eandem rationem, insignem eorum fracedinem, quæ in nulla parte major est, quàm in renibus, posse ex toto ablui, ut serum aquatum vehementer & assiduè erumpens in urinam minimè excoquatur.

Causis autem Diabetis sic positis, ad remedia jam tandem venimus: eadem verò sunt quæ ad Hydropa benè faciunt, *Aretæo* authore; ut universa quoque victus vitæquæ ratio eadem esse debet. At duæ præcipuè Curationis intentiones sunt; videlicet, ut stomacho imprimis, sitis fonti, quæ omnium malorum etiam maxima est, opem feramus; & quòd meiendi provocatio subinde ab eâ excitetur, & quòd effluens secum abducit ea quæ de corpore colliquat, & quòd frustrà bibitur, cùm nullus potus, quantus quantus is fuerit, siti medebitur. Altera intentio est ad sedandam colliquationem à veneno ortam.

Huic autem posteriori intentioni optimè faciunt, ut ad alia venena, *Lac* item *Poma*, (id est, fructus quilibet ; ut poma granata, limones, fragæ, ceraſa, &c.) aquæ, quæ potui dabitur, incoquantur ; item *Vinum* * *maracius* astringens, ad stomachum roborandum, idem quoque præstat ad evaporandos, & aliò dejiciendos humores ; ultimò Antidotus *Hiera*, quæ utrique intentioni curativæ abundè satisfacit.

* *Vinum omnibus venenis contrarium est*, C. Celso *authore.*

Primæ autem Intentioni, inquit *Aretæus*, Hiera medetur ; at quæ illa Hiera est, nam innumeræ ferè Hieræ tempore *Galeni* fuerunt, ut ex N. *Myrepso* discimus : verum enim verò *Aretæo* una tantùm Hiera cognita est ; scilicet, quæ nullo alio nomine adjuncto tunc temporis distincta fuerat : sanè inter alia multa hoc egregium argumentũ est de summa antiquitate *Aretæi*. At neque Hiera *picra* esse potuit, cùm à *Galeno* sic primùm apellata est ; ipsum verò medicamentum sine nomine composuit *Musa Antonius*, Augusti Medicus, ut disertè testatur *Scribonius Largus*, *Claudij Cæsaris*, Medicus alioquot seculis ante *Galenum*. Profectò operæ pretium esset omni diligentia tantùm medicamentum investigare, scilicet quòd sitim Diabete affectis, tremendum sanè symptoma, efficaciter tollat ; nulli certè remedio, quod scio, cedens, post hujus seculi, multorum aliàs bonorum feracis, infinitam industriam. Hujus autem remedij notitiam eidem *Scribonio Largo* debemus ; idque non perfunctoriè tradidit : Etenim non tantùm ipsum remedium, sed ejus Historiam, sine qua adhuc de tantæ rei veritate dubij essemus, curiosè quidem litteris mandavit. Hæc, inquit ille, Antidotus Hiera dicta (quibusdam *Picra*, aliis *Diacolocynthidos*) ab antiquioribus Medicis (quo in numero *Aretæus* fuit) propter effectus ignorata non fuit : sed *Pacchius Antiochiæ* illam usu *illustravit*, & post mortem ejus, *Tiberio Cæsari* per libellum scriptũ ad eum, Bibliothecis publicis posuit, & in manus nostra venit, quam anteà nullo modo extrahere potuimus, quamvis omnia fecerimus, ut sciremus, quæ esset. Hanc posteà nos scivimus, quæ, ut sanè, & libello ipse fatetur, non à se inventa, sed usu exactiore comprobata, ad quæ vitia, & cum quibus, & quem ad modum data proficeret : antiquas ejus compositiones emendavit *Pacchius* ; adeóque hæc mirificos effectus habet mirificâ temperaturâ compositâ ; hinc Hiera Pacchij nostris hominibus inter alia nomina meritò appellatur. Habes itaque remedium à magno Medico & bene instructo, *Cæsare* quidem dignum, eique per testamentum legatum, usu & approbatione *Scribonij Largi* ampliùs nobilitatum, & quod anxiè quæsivimus, ad sitim tollendam commendatum, idque non simplicibus verbis & perfunctoriè pro summa aliàs hominis modestia, sed ejus facultatem privatim ad hoc malum vehementer exaggerat.

Est stomachi vitium, inquit ille, quod cum siccitate & ardore ejus, & irrequiebili, ut ita dicam, & inextinguibili siti consistit ; ἄτονον, Græci vocant ; *Marcellus* Eccausin meliùs, sive ardorem, ut rectè obsevavit *Rhodius*, ab eo quod exiccat omnem stomachi humorem. Scimus quosdam *urnas aquæ* bibisse, neque ideo sitim aliquâ ex parte in præsentia compescuisse : ad hoc Antidoti Hieræ drachma vel ejus dimidium datum ex aquæ frigidæ cyathis duobus, ita prodest, ut facilè abstinere ab aqua proximis diebus possunt : nec minùs Hydropicis prodest, quibus eadem ratione datur.

Illud verò, ut idem Author perhibet, supra omnium opinionem est, quod ad stomachos evidenter convenit, quum sit virosissimum medicamentum adversus *stomachum*, ne ad levia quidem, & simplicia medicamenta aptè *dispositum*, sed videlicet in ejusmodi rebus potentior usus ratione est : expertus enim unusquisque intelligit stomacho quoque hoc medicamentum eximiè prodesse.

Remediat enim eos quibus frequenter inacessit cibus, & eos qui assiduè inflationibus urgentur, &c. Vide apud authorem. At hæc omnia quòd magnam partem ex antidotis constat.

En præclarum summæ antiquitatis monumentum, ad multos magnósque hominum usus, & privatim ad Diabetem & hydropa inventum!

Hujus autem Antidoti succedaneam malè quidem, mea sententia, suppositerunt inferioris sæculi Medici, *Archigenes* & *Aëtius*, Theriacam *Andromachi*. Mithridatio quidem *Andromachus*, *Neronis* Medicus, Squillam & Opium (quod obiter pono) infinita quantitate adjecit, qua in compositione antè omninò defuerunt, ut planè constat apud eundem Scribonium Largum ex Antidoto, τελείᾳ, sive perfecta dicta, *Marciani* Medici, & quæ *Augusto Cæsari* componi solebat.

At hæc *Andromachi* adjectiva medicamenta, utpotè siccantia & vehementer diuretica Diabetæ minùs idonea esse videntur. Videant tamen nostri homines, quibus huic morbo medendo opportunum fuerit, si Diacodij paululum, ob mitem & temperatum effectum, aliquo modo cum utilitate exhiberi non posset.

DE
HYDROPHOBIA,

Tertia Exercitatio Medicinalis.

AB inextinguibili autem siti, & bibendi assidua cupiditate, ad ipsius etiam aquæ, omnisque adeo potionis timorem transire lubet; miserrimum genus morbi, inquit *C. Celsus*, in quo simul æger & siti & aquæ metu cruciatur. Græcis Hydrophobia audit; Latinè, aquæ pavor.

Quemadmodum autem proximè superior morbus Diabetes, à morsu bestiolæ cujusdam venenatæ, ex serpentium genere, interdum nasci solet; ita hic, de quo tertio loco tractaturi sumus, Canis rabiosi venenato morsui primariò originem suam debet. Atque similiter quoque hic, atque ille, Dei Providentiâ, mortalibus rarò accidit. Quod tamen vehementer miror, cùm nulla do-

mus ſine cane ſit, ejúſque totiúſque familiæ non ſine ratione præſidium vocetur; imò cùm omnium gregum, beſtiarúmque ruralium aſſiduus & fidelis cuſtos ſit. His adde, Canes venatici plurium generum apud nos infiniti ſunt, & primarij viri eorum etiam greges nutriunt; imò mulieres, cujuſque ferè ſortis, ſolius voluptatis & animi causâ, eos in ſinubus ſuis geſtare amant, & intra ipſos lectos admittere; adeò non ſatis eſt, eos eſſe domeſtica Animalia, niſi menſa & toro quoque accipiantur: item horum plurimos rabie perire, ſcilicet morbo Canibus, & id genus animalibus ſolis peculiari, teſte *Galeno*. Idcirco Providentiam divinam magnoperè laudo, à morbo omnium longe ſæviſſimo, humanum genus etiam invitum, tueri velle.

Non autem ignoro Hydrophobiam aliter, atque aliter in morborum claſſibus diſponi. At tota illa contentio, an celeribus tardiſve paſſionibus annumeretur, pauci momenti eſt. Etenim cùm rarò ante trigeſimum quintum diem aquæ pavor à quo prima morbi cognitio eſt, incipiat; & quòd celerrimè deinceps hominem interficiat, acutus morbus dici poteſt. Veruntamen, quia poſt plurimum tempus morsû inflicti ægri morte afficiuntur, & quòd ab ipſo ferè morſu diverſimodè ſeſe male habeant, etiamſi morbi genus nondum percipitur, aut ne dum ille animadvertitur; ideo cum aliis antiquorum ſectis (quales fuerunt Aſclepiadis ſectatores, authore *C. Aureliano*) hanc *tardam* paſſionem eſſe putare licet.

Ut autem hujus morbi deſcriptio perfectior ſit, tàm ipſius canis rabioſi, quàm hominis à morſu rabioſi conditiones exponendæ ſunt.

Canis verò *inſania* propriè *rabies* dicitur: huic tùm ferè cauda demiſſa, oculi inflammati, lingua exerta, citra rationem currere, deinde rurſus ſubitò conſiſtere. Siticuloſi quidem ſunt, non tamen bibunt, & plerumque anhelant. Multi ſunt & adeo deliri, ut ne familiariſſimos cognoſcunt, ſed hos primùm attingunt. Segniùs ferè incedunt, & velut ſomnolentiores exiſtunt; ſi verò etiam cucurrerint velociùs, ſubitò currunt, at intempeſtiviùs & inordinatè. *Rufo* & *Poſidonio* authoribus antiquis apud *Aëtium*: non ſolùm maximò æſtu, ſed etiam per maxima frigora canes in rabiem agi ſolent. Item potum & eſcam averſantur: largam ſpumantémque pituitam naribus & ore projiciunt; torvè & ſolito triſtiùs intuentur: in omnes paſſim ſine latratu irruunt, æquè feras hominesque, tàm familiares, quàm ignotos mordent, nec protinùs infeſtum quidquam infligunt, niſi vulnus, dolorémque; exinde morbus ille contrahitur. Illudque noſſe convenit, pavorem aquæ non ſtato definitóque tempore exoriri. Quidam poſt morſum celeriùs in paſſionem veniunt, quidam tardiùs: ideo etiam poſt annum, aut eo ampliùs afficiuntur; ſed magis plures poſt quadraginta dies. *Cæl. Aurel.* Plurimùm tamen ad quadrageſimum uſque diem neglectis differri conſuevit. Poſt ſemeſtre etiam nonnullos invadit. Quendam poſt *annum* aquam horruiſſe conſtat, quæ nobis viſa & comperta fuere: narrant & poſt *Septennium* aquæ metu fuiſſe tentatos.

Jumentorum Hydrophobia correptorum hæc ferè eſt conditio, *Vegetio*, authore.

Aliquando jumenti aquas timentis ſigna hæc ſunt, venas omnes habebit extenſas, ſudabit, ſuffuſis oculi tremorem frendorémque patietur, illidet

ſe

se parietibus ; ex qua passione converti consuevit in rabiem.

Homini autem evenit id malum cum distentione nervorum , totiúsque corporis rubore , præsertim faciei , cum sudore & languore quodam. Aliqui auræ splendorem fugiunt ; alij sine ulla doloris intercapedine vexantur ; sunt etiam qui canum more *latratus* edunt , & obviam factos , morsu adoriuntur, ac mordendo simili vitio labefactant.

Cæl. autem *Aurelianus* omnium Antiquorum diligentissimus fuit in colligendis nominibus & signis hujus morbi. Hydrophobiam , inquit ille , alij Phobodypson appellant , quòd cùm timore sitiat aliquis ; aliis *aquæfuga* audit : aliis *cynolyssòn* , veluti ex rabie canina morbum conceptum.

Antecedens certè causa passionis est canis rabidi morsus ; at quidam in hanc passionem devenerunt solius aspirationis odore , ex rabido cane abducto : alij rabidi canis unguibus læsi : alij à catulo parvulo læsi Hydrophobici memorantur.

Sartrix quædam ex chlamyde scissa rabidis morsibus sarcienda,futuris & filo linguam pro more sæpiùs admovendo.

Alia quoque animalia apud eundem *Cæl. Aurel.* numerantur simili rabie noxia, ut Lupi,Leopardi , Ursi Equi , Asini , etiam Gallus Gallinaceus.

Imò apud illum possibile est sine manifesta causa hanc passionem corporibus innasci.

Hydrophobiam autem , secundùm eundem *Cæl. Aurelianum* hæc ferè indicia circumscribunt : nempè , *pronis* in illum , cùm jam prætangi cœperint. *Anxietas* quædam sine ulla ratione : Atque *iracundia* , & corporis difficultas : insolitus motus:*Somnus* etiam suspensus atque turbatus , vel vigilia:& simul cibi corruptio:stomachi gravedo:crurum atque brachiorum extensio, oscitatio jugis, & impigra levandi (an ad ambulandum) voluntas : insuata etiam querela aëris , tanquam austrini , quamvis serena fuerit quies , item difficilis toleratio , atquæ tædium , & recusatio imbrium , *parva bibendi voluntas contra consuetudinem.*

Obtinente verò passione , appetentia bibendi atque timor primùm ad ipsius aquæ visum , secundo etiamsi ejus audierint sonitum vel nomen ; dehinc timor fomentationis olei , Pulsus densus,parvus,inordinatus : quibusdam saltus stomachi, torpor atque stupor articulorum;subreptio atque extensio præcordiodiorum ad superiores partes , & officij ventris absentia. *Urinæ reddendæ paulatim frequentatio* , tremor atque conductio nervorum. Vox obtusa & velut latrabilis : corporis canina involutio , (sive decubitus caninus) spiratio difficilis : jactatio corporis omnis ad ingressum hominum , tanquam secum aquam afferentium : rubor vultus atque oculorum , & corporis tenuitas , attestante pallore cum sudore partium superiorum. *Veretri frequens tensio cum seminis involuntario jactu :* lingua prominens.

In *ultimo* etiam *singultus* , & vomitus fellis , ac frequentiùs nigri : quibusdam etiam timor , manus oculis tenus admotæ vel circumtractæ.

Quidem se agnoscere fatentur esse naturalem , vel consuetum aquæ liquorem, cùm sibi monstratur, sed commoveri cùm viderint.

Soranus ipse testatur se vidisse Hydrophobum sese hortantem , ut liquorem

sumeret, nec tamen potuisse. Aiunt & militem quendam Hydrophobum, ut *Artorius* memorat, sibi indignatum, quòd in bello nulla timuerit vice, sed nunc, aquam cùm vidisset, quæ esse consuetudinis jucundæ solet, metu inenarrabili terreretur.

Eudemus, *Themisonis* sectator, memorat fuisse Hydrophobum Medicum, qui cùm prænosceret periculum, suppliciter ingredientes exoraret, & cum lachrymarum fluore guttis destillantibus tangeretur, exiliens vestem conscideret.

Soranus memorat se infantem Hydrophobum vidisse, Ubera matris expavescentem.

Atque hæc ex *Cœlio Aureliano*, veterum Medicorum nulli secundo, exscripta habui.

Unum autem morbi sævissimi prognosticon restat; nempè ex iis qui hoc vitium senserint, *neminem* servatum esse: nisi forsitan ex Historia unum aut alterum evasisse audimus, teste *Dioscoride*; & idem alibi; Hoc vitio tentatus nemo servari potest. Huic etiam prognostico consentiunt ferè omnes Antiqui Scriptores. Aquæ metu oppressis in angusto spes est: sic C. *Celsus*. Quum liquorem timent, & latratus edunt, spasmóque vexantur, horum nemo ita correptus, quantum ego scio, inquit *Scribonius Largus*, expeditus est: ad idem redit sententia *Galeni*; hoc autem morbo omnium pessimo correpti aquam timent; ac propter multam ariditatem, humidi desiderio tenentur, cæterùm à potu abstinent, *quia mentæ alienati*, id quod auxiliari potest, non considerant. Proinde fit, ut aquam fugientes inarescunt, & convelluntur ob febrem, quâ intùs uruntur, miserrimóque tandem morti genere intereunt. Aquæ, id est, cujuslibet liquoris timor, ubi accedit, summo cruciatu ad mortem eos compellit: hæc etiam prodidit *Scribonius Largus*.

Ipso autem morbo hactenus descripto, proximum est, ut aliquot Ægrotos, pro more nostro, exhibeamus; nempè ad majorem morbi elucidationem. At rarissimi hi sunt: imò in tota Historia Medica, quantùm legi, tàm antiqua, quàm moderna, vix unum aut alterum ægrum *ex integro narratum* invenire licet; quòd fortè ab istiusmodi ægrotis etiam Medici abhorrere consueverunt; cùm saliva non ipsius canis tantùm, sed & hominis rabiosi inficere potis est: neque enim infectionem aliquibus assidentibus, maximè si vitiosi corporis habitus sint, mediante spiritu communi, communicari posse, non multùm dubitare videtur *Dioscorides*.

Ægrotus I.

Iacobus Corton, juvenis procerus, atque admodùm robustus: à Cane quod è rabioso dextra manu leviter morsus est; vulnusculum per se sanatum est; imò res ipsa & sibi & ejus uxori omninò oblita est; mihi tamen respondit (cùm Hydrophobiâ correptus est, & ea à me causa assignata est, cur aquam jam bibere non potuit) se uxori dixisse, illud sibi valdè mirum visum fuit, quòd canis, antea sibi tàm familiaris, ipsum tunc morderet: at è memoria id totum sibi excidit. Post quadraginta verò plus minus dies de dolore quodam totum quidem corpus, maximéque dorsum & tota circumcirca præcordia,

vehementer afficiente queritur ; palleſcit, huic cavio culi, &c. Die autem tertio à primo inſultu ad veſperum, circiter medium *Martium*, Anno 1682. ſpiritum vini dictum meracum, & calefactum, petiit, potavit, lecto decubuit, vomuit, noctem inquietam egit, & poſtridie manè valdè ægrotavit cum ſtomachi vehementi inſultu ; & quamvis *minimè ſitiebat*, tamen omninò bibere non potuit ; imò jam propriam ſalivam ægrè quidem deglutiebat, quod ipſi, ut nobis ſeriò multies aſſeveravit, vel morte pejus erat : ejuſdem autem diei manè, & Diaſcordij tantillum, & aquam Theriacalem ei obtulit quidam Pharmacopola. Diaſcordium quidem ſumpſit, at aquam guſtare non potuit. Atque hæc manè : Prima autem ejuſdem diei pomeridiana hominem primùm vidi, lecto decumbentem; pulſum protinùs exploravi admodùm tardum, & interdum inæqualem ; at neque id, niſi ab aliquo ſtomachi gravi inſultu ; habitus corporis frigidus, lingua non ſicca, ſed flexilis & humida, ſubalbida. Hominem ſurgere juſſi, & ante claram lucem eum poſui ; & quòd de neſcio qua gravi ægritudine circa ſtomachum multùm querebatur, aquam Theriacalem, quæ ad manus erat, propinavi : at cùm ori ejus poculum appropinquarem, inhorruit quidem tremuitque : illud equidem infinita admiratione ſpectabam ; adeóque vinum aquámve petij ; & aquam mihi ejus neceſſarij attulerunt, quam ei ſtatim potandam dedi ; ſed vehementer ad eam reſiliit, & ejus ſtomachus modo quodam inſolito valdè intumuit, & tunc pulſus ei multùm tremulus & commotus eſt : ampliùs autem eum ad bibendum provocavi ; ſed ut ſad ejus os aquam propiùs moverem, magis magiſque attonitus, caput retrò averte-bat, ſingultiens, & eam torvis oculis intuens non ſine dentium ſtridore tandem & vociferatione. Illud ſvehementer miratus ſum, nec ejus ſymptomatis rationem ullo modo reddere potui ; diù verò cogitabundus feliciter mihi in mentem venit, hunc *Aquæ metum* eſſe, mihi tantùm ad hoc tempus ex libris cognitum, nondum tamen viſum. Quo animadverſo, iterùm atque iterùm hominem ad bibendum provocavi ; & toties illum valdè perturbatum expertus ſum, maximè ad aquæ apulſum : Tandem uxoris matrem & ancillam adſtantes interrogavi, quâ corporis parte nuper vulneratus eſt ; quâ quidem quæſtione confuſæ, reſponderunt, Quare id quærebam ſe velle ſcire : Illum à quodam cane morſum eſſe dixi. Id verum eſt, ipſe ægrotus territus ſubitò mihi reſpondit, cane cujuſdam *Sutton*, vicini mei morſus ſum; ſed vulnus jamdiù ſanatũ eſt. Poſthæc hominem rurſus decumbere juſſi, illúmque reliqui. Uxorem autem & neceſſarios alibi domi conveni, & ejus mortem, ut rem certiſſimam prædixi ; ſiquidem tardiùs eſſet, quàm ut opem aliquam ferre potuerim ; item neminem præter cuſtodes, ſtrenuos aliquot viros, illi adeſſe permittere volui.

Venam autem in brachio demorſæ manus ſtatim ſecandam curavi ; vulnus ſcarificatione profundiore aperui & veſicatoria ſuperinjeci, eadem regioni interſcapulari, tibiis & brachiis ex internâ parte admovi ; item Antidotos famoſas & uſitatas, ut Theriacam *Andromachi*, cinerem Cancrorum fluviatilium, Rutam, Agaricum, &c. formâ boli propinavi. Illud autem notandum eſt, *ſolida* quæque cochleari aſſumere potuit, (quod ut jam video C. *Celſum* non latuit) ſed id non ſine multo tremore & metu ; obnixè ſupplicans, ut caute id fiat, neque aliquis ea ſubitò & improviſò afferret, & ut in ejus manus leniter

deponerentur ; quibus acceptis , manum ſuam ſuſpenſam paulatim verſus os dirigens, ſubitò cochleare intra id , velut ejaculando , conjicere voluit,& dicto citiùs , velut *canis ad offam* , quicquid in cochleare contentum eſt, deglutire , idque multo expeditiùs, voraciùſque quàm eſt hominum aut conſuetudo aut natura. Ex variis autem Antidotis aliquid ſingulis horis ad multam noctem ſumpſit, & ſemper ad modum jam deſcriptum : item potionem plurium generum ſubindè obtulerunt die noctéque , quam tamen nunquam ſine horrore vidit , *gravi ſtomachi motu ſuperveniente.* At Salivam diglutire ei horrendum fuit ; perinde, ac ſi mortem ipſo momento inferret. Nox illa ex toto inſomnis fuit.

Poſtridiè verò ejus ſanguinem , è venis miſſum , diligenter inſpexi ; optimè quidem ſe habentem , & colore , & conſiſtentia , & proportione utriuſque partis ſeri ac craſſamenti rubri , & ſanorum ſanè quàm ſimillimum.

Febricitavit jam primùm , & pulſus jam celerrimus , fortaſſe magis à calidis Antidotis, multotiès exhibitis , & vigiliâ perpetuâ & animi anxietate , quàm à morbo. Atqua denuò oblata eſt, ſed fruſtrà : imò me magnoperè rogavit , ut non ampliùs ei moleſtus eſſe velim,ut ſaltem quietè mori ſinerem, adeo aque ei terribilis , ut nihil ſuprà ; ſed & omnia alia quæcunque illi jam terrorem incutere dixit ; ejus mortem jamjam inſtare ſentit, quòd animo, inquit , penè defecturus ſum ; & admodum quidem pallidus, & cavo & tenui vultu erat.

Multâ autem difficultate hominem veſtitum perſuaſi ut ſe in faciem inclinaret , lectóque incumbentem , ſeſe ſuper ventrem proſterneret ; pectore tamen & vultu in terram ultra lectum liberè deorſum proſpiciente : nam mihi veriſimile eſſe videbatur , ut hoc corporis poſitu (ſcilicet *canino*, aut quadrupedum more , quàm erectiore, humanóque) faciliùs biberet. Itaque cereviſiæ tenuioris Urnam capacem ipſius ori placidè ſubjici curavi ; quam , protinùs ut aſpiceret, infinito gaudio amplexus eſt ; & ejus odore ſe admodum refici dixit ; potionémque jam cum inſigni voluptate vidit ; ſeque minimè dubitare , quin totam Urnam ſiccare poſſet affirmavit ; & qui jam tantùm non moribundus videbatur, jocosè loquutus eſt , & cum uxore & neceſſariis ejus multa lepidè & jucundè confabulatus eſt ; inventionem meam mirificè laudat , mihique gratias quàm maximas ex animo dedit , &c. Caput autem verſus cereviſiam maximâ feſtinatione impetúque movebat , ſed fruſtrà , nam , quoties labia aperuit , ſtomachus vehementer offenſus eſt ; linguam jam exeruit , ac ſi lamberet ; ſed cùm vel ſummo ejus apice cereviſiam tangere contigit, territus reſiluit ; bibendi tamen vana imagine uſque delectatus eſt ; amphoramque è conſpectu ejus ſubducere ancillam ſinere noluit,& quoties eam parùm & leniter ſubtrahere conata eſt , odorem ſequutus eſt naribus, canum more, follicans. Diù & multùm ſic fruſtrà fatigatus , ſe jam plurimùm offendi odore cereviſiæ tenuioris , ſcilicet nimiùm vapido & languido ; idque ſibi ne biberet impedimento eſſe ; itaque *alam* (fortiorem cereviſiam noſtratibus dictam) petiit. Atque illa ex voto dicto citiùs oblata eſt ; ſed poſt infinitos conatus , & linguam millies , canino more , exertam , neque ex ea vel primis labiis guſtare potuit. Atque hâc poſitione modo ventri incumbens, modò manibus & genubus innixus , integrâ minimùm horâ perſiſtebat (*Tantalum* agens) at omnino citra potionem. Deinceps, tenuis fiſtulæ, è pennis coagmentatis confectæ , alterum caput ejus ori ,

atque alterum cerevisiæ, immittimus; sed illo Syphone uti non potuit; atque idem esse videbatur, ac si quis illum Canis ori intrusisset. Ita vexatus, me persuadente, tandem decubuit, & non multò post exitum meum nervorum contractione correptus est, ore spumavit, *latravit*, adstantes dentibus petiit.

Hoc autem paroxysmo finito *Elleborismum* in bolo propinavi, quod libenter avideque, perinde ut cætera, sumpsit, ab eo ter quaterve copiosè vomuit, eóque se multum levari dixit; tamen subinde convellebatur, & in accessionibus semper desipiebat. Post quatuor autem horas hominem rursùs visitavi, & jam Sacerdos etiam accersitus est, quocum multa loquutus est sobriè & piè, precesque publicas ab eo repetens, & sacramentũ mensæ Dominicæ vehementer petiit; quod tamen propter morbum dare non licuit; Testamentum scribi jussit & rationum libros inspexit. Post hæc rursùs hominem ad bibendum sollicitavi, & jam prompte seipsum in ventrem sua sponte vertebat, omnique artificio & ingenio usus est, ut de cerevisiâ capiti subjectâ biberet; sed nunc ut olim frustrà. Insuper poculum exiguum argenteum, Potionis plenum, in ejus manum tradidi; quòd, cùm propè os leniter & suspensâ admodum manu admovisset, subitò intra proprias fauces illud ejaculare voluit, ut de bolis facere consuevit, sed dentibus allisum; in amphoram subjectam cecidit.

Illum autem, cùm non meminissem, toto decubitûs tempore vel minxisse vel semel dejecisse; ideò enema dari curavi, quod protinùs rejecit & convulsus occubuit. At eum non minxisse, & satyriasi molestissima correptum fuisse, (de quâ plurimùm questus est, maximè cùm in genibus & manibus incumbebat lecto) à vesicatoriis potiùs, quàm à morbo oriri, verisimilius mihi esse videbatur; at lecto posteà *Cœlio Aureliano*, Antiquorum diligentissimo (si quis alius) scriptore, ipsius morbi unum *è propriis signis* esse cognovi.

Ne quid autem omitterem de iis, quæ aliquo modo ad morbi intelligentiam facere possint, insuper dicam, me quandam mulierem è propinquis ejus fortè convenisse, cujus filia, ut mihi retulit, valdè anxia erat, ne illa quoque periclitaretur, quòd hic vir à suâ domo redeuntem puellam nocte conducere ad ædes maternas voluit; seque benè meminisse ejus manum, qua illum tenebat, totúmque corpus tremuisse, & frigido sudore maduisse, multúmque secum murmurâsse; ut illum rogaret, quomodo se haberet; respondit, post operam quotidianam, (nam supellecticarius erat) ita se malè habere nuper consuevit.

Neque illud silentio prætereundum est, ipsum canem à quo morsus est, hominem ea nocte sequutum esse: imò ipse canis vivus & sanus esse videbatur, quo tempore homo mortuus est.

Ægrotus II.

Ad hæc: D. *Veidovv*, ipso authore, mihi hæc narravit nempè ad illud tempus, quo *Carton* morsus est, ab eodem ipso cane nigro ejusdem *Sutton*, Catulus in ejus officina morsus est. Postridiè autem à morsu idem Catulus & Dominum & ancillam, illum in manu, hanc in tibia, & eo ipso die moriebatur. Post mensem verò malè se habuit, & cordis dolore vexatus est, non sine

aliquo tremore & metu, per triduum vix dormivit, sanguinem mitti curavit, & melius se habuit. Ancilla autem de nulla noxa adhuc querebatur.

ÆGROTUS III.

PUella quædam, duodecim annos nata, à cane rabioso morsa est ad Talum: cutis autem ejus non lacerata est aliquo vulnere; at penitùs impressi sunt canis dentes, eorúmque vestigia ad aliquot dies manebant: huic autem in ea parte nescio quis *dolor Urens*, per intervalla accedens: à sexto verò, ut memini, die à morsu adeò intolerabilis fuit, ut præ dolore, vehementèr vociferavit; pungente, atque urente dolore, ac si carbone aliquo vivo afficeretur; is verò dolor usque ad genu ascendebat; imò eo tempore planè aliena loquuta est.

ÆGROTUS IV.

QUædam mulier, 69 annos nata ex matre vehementèr phrenetica; ab ipsis cunabilis (ut mihi à fide dignis relatum est) hujus mali materni quædam signa habuit: ex. gr. nunquam in vita nisi pitissando, & cum nescio quâ difficultate, bibere potuit; contrà, cibum & multum & avidè sumebat: aquam semper vehementèr inhorruit, ut naviculæ in flumine se nunquam committere persuaderi potuit; imò iter factura vehiculo, aquæ metu supra modum affecta est; item repentinos pavores sine causa vehementèr passa est: subitò & supra humanitatem, prætérque omnem rationem (aliàs mitissima Fœmina) irasci solebat.

ÆGROTUS V.

QUidam quinquagenarius, Mercatoribus notissimus institor, habitans in *Pye-alley*, ad vicum vulgò dictum *Fenchurch-street*: morbo quodam valdè inusitato ex 25. annis gravitèr affectus est: me verò per Pharmacopolam vicinum accersivit ejus uxor, ut de re, per neminem adhuc vel infinitis remediis levatâ, saltem judicium meum ferre velim: hominem vidi athleticum quidem & aliàs sanum, & dum ei adstabam, bis aut ter convulsus est ad hunc sempet modum; nimirùm, caput ejus *de humero ad humerum* admodùm veloci vibratione coccussum est, non sine dentium stridore; idque si nocte in lecto contingat, quod tamen sæpissimè fit, cum quodam horrendo murmure perpetrari solet; ut ejus uxor nobis author fuit: hæ autem *vibrationes* tanta pernicitate transactæ non diù durant; tamen cum frequentes sunt: hominem supra fidem fatigant; ad plures verò menses in anno nihil istiusmodi mali patitur, sed integer est. Ego autem, cùm is *caninus concussus* planè mihi visus fuit, hominem protinùs interrogavi quoties (Pharmacopolâ præsente) & quibus corporis membris Cane morsus est? At mihi non sine gravi iracundia respondit, bis: sed utrumque in tibia, & sibi vel puero vel adolescentulo contigisse. Cùm hæc mea interrogatio hominem valdè morosum reddiderat, parùm aut nihil amplius loquutus, ei valedixi.

Elapso autem anno, rursus, suâ jam sponte, eodem Pharmachopolâ nuncio, me rogavit ut ad se venirem; excusatione autem ab ipso præfatâ. Ejus malum à Canum morsibus, tibiæ olim inflictis, quorum cicatrices, nudatâ tibiâ, mihi libenter ostendit, posse oriri, verisimile est; maximè quod ejus Uxor, sæpius observaverit istum stridorem, & dentium concussionem & murmurum in nocturnis Paroxysmis usitatum, canem quendam latrantem valdè propè imitari; aliáque non dicenda mihi narravit, quæ nobis fidem utique faciebant, me de morbi natura rectè conjecturam fecisse; opémque meam suppliciter rogârunt, quòd quò vir senescat, eò etiam malum graviùs inveterascere & multò pejus fieri. Pulverem autem *Antilyssum* diù sumendum præscripsi, & ut memini, aliquoties in mense *Helleborismum*; de effectu autem medicamentorum, & an illa sumpserit, nunquam audivi; istiusmodi homines citò remediis satiari credibile est: & si boni alicujus eventus fuerint, sanè præter expectationem meam id esse, propter diuturnum vehementis morbi malum habitum. At Ægrotus jam vivit, & mihi nuperrimè narravit ipse Pharmacopola, *vicinus ejus.*

☞ Ægroti quidam (*manuscripti* ex minio) ad marginem cujusdam libri *San-Ardoin* de venenis, ad Medicum quendam eximium, *Berenhook*, olim pertinentis: hos autem mecum communicavit pro candore suo notissimo, Doctissimus vir D. D. *Franciscus Bernard*, illóque sanè publicâ luce dignos existimavi.

V I.

NOranda Historia cujusdam, qui tertio demum anno post morsum interiit: *Septimo* autem quoque die, eadem hora, qua demorsus fuerat, toto triennio in rabiem agebatur: an rabiei supervenit *septimana* febris?

V I I.

VIdi in sene Septuagenario, qui post X L. dies Hydrophobiâ correptus, quinto ab ejus insultu die, me mordere appetens, & salivam plurimam ex ore profundens, interiit: demorsus autem fuerat ad auris pinnam.

V I I I.

MEmento Institoris *Parisiensis*, quem vidi: is à cane *non rabido* demorsus circa malleolum, sine vulnere, per septem annos integros, me spectatore, & si adhuc vivit, per decem, quotidiè millies in quacunque còrporis parte, sævissimos percipiebat cruciatus, præsertim in *Pene*, quasi ab adactis vitri fragmentis: carnosus aliàs & boni habitus: nullum ipsi levamen nisi in *vino* generoso, & laudano, quo per plures menses sæpiùs in die usus est.

Atque hæc hactenus de Ægrotis: deinceps verò hujus mali rationem explicare aggrediar.

At breviter videamus, quæ Antiquorum de hac re notitia fuit.

Igitur alij, referente *Cæl. Aurelian.* Hydrophobicam passionem melancholiam esse voluerunt.

Ab *Hypocrate* verò βραχυπότται, *id est* parvi *bibuli*, appellantur Hydrophobi, quos brachypotos vocant, hoc est quod modicum biberent, ob timorem liquoris.

Corporis passionem esse, *id est* omne corpus pati: plus tamen stomachus patitur, atque venter; siquidem in ipsis signa plura & manifestiora; ut *singultus*, egerendorum retentio.

At ex nostra observatione *ipsam Salivam præcipuè vitiari*; atque in ea unicum esse virus, experimentis credo. Etenim hæc ferè vulnera inficere solet: at sine vulnere, etiam vel ab ipsis labiis aut linguæ ope communicata idem aliquando malum attulisse, ut sartrice C. *Aureliani* constat, idémque attestante hujus seculi fide dignissimo *Fab. Hildano.*

Obs. 86. cap. 1.

Huic accedit illud, nempè aliorum morsuum venenatorum non aliam causam esse; Viperæ puta, aut Dipsadis, &c. si quidem ab his Animalibus una evidens saliva vulneri infunditur; quam salivam per se quoque venenatam esse extra dubium ponitur, infinitis experimentis à *F. Redi* excogitatis.

Porrò, canem ore tenus plus imitantur hi ægroti; quàm ullis aliis corporis membris; ubi scilicet Salivæ propria excretoria vasa sunt.

Postremò *hominis* & aliorum omnium quadrupedum rabiosorum, videlicet ex canina rabie affectorum, *morsum* identidem *virosum* esse, aliàs innoxium; licet id sæpiùs fiat ab ægrotis ex febribus putridis, aut aliàs vehementer insanientibus, notissimum est. Atque adeò ipsa eorum saliva, æquè ac canum, contagiosa est.

Ad ejus verò rei explicationem hæc imprimis faciunt: nimirùm à morsu canis rabiosi novam naturam caninam aliquatenùs homini superinduci. Id quod liquidò constat, ex ejus latratu verè canino; ex linguæ exertione, rapidóque deglutiendi modo: ex potionis horrore in erectiore hominis positione; contrà, procumbenti, quadrupedum more, ejus delectabilis prospectus, spontanea & vehemens appetitio.

At bibere tamen non possunt, alterutro demùm modo iis offeratur aqua: adeóque aliquid intùs impedimenti; verbi causa, vel faucium tumor, qualis in Angina, quod a'iquibus, ut video, modernis placuit; vel quòd eædem contractæ & aridæ sint. At omninò nullum horum est: siquidem bolos dictos optimè & facillimè, imò avidè, canum more appetunt devorántque, cùm ne linguæ quidem apice potionem ullius generis tetigisse valeant. Quid ergo est? planè *ipsa saliva* in causa est: nam quotiès illam deglutire contingit, ut ex nostro primo ægroto centiès dictum audivi, stomachus tanquam contra rem maximè odiosam insurgere solet: nec aliud molestius, aut gravius symptoma, quàm quòd ex mota saliva oritur. Quæ itaque humida sunt, cùm ex similitudine naturæ communis crassis & solidis cibis promptiùs salivam movere soleant, ideo multò magis abhorreri credibile est. Potionem itaque hi miseri per se non recusant, sed quòd propriam salivam venenatam, à potulentis vehementiùs motam, ampliùs deglutire in stomachum non sustineant. *Galenum* itaque multùm errâsse à vero constat, dicentem hoc morbo malè affectos à

potu

potu abſtinere, quia à mente alienati ſunt : ut id, quod iis auxiliari poteſt, non conſiderent.

At noſter Ægrotus, ut potionem primis paroxyſmi diebus non magnoperè deſiderabat ; ita à calidis medicamentis cùm ſitis ei infinita excitata ſit ; tamen & potionum genera optimè cognovit, earúmque uſum, & neceſſitatem ; at citra potentiam bibendi.

Alia autem dubia reſtant ſatisfacienda. *Primùm*, cur ſola ſaliva inficiatur, & non alij humores & ipſe ſanguis ? Reſpondeo, ità quidem aliquatenùs eſſe ; quod liquet ex ægrotorum habitu, & conditione corporis ante paroxyſmi adventum ; ſiquidem tremunt frigéntque ; at ipſe impetus morboſus in ſalivam maximè erumpit, utpotè *congenerem* humorem. Sanguinis autem maſſam eſſe duos diſtinctos humores alibi oſtendi ; aliúmque ; adeo poſſe infici alio intero, credibile eſt. Cúmque è ſero ſaliva proximè conficiatur, qui in ſanguine caninæ ſalivæ magis affinis eſt, ex communi natura potiùs affici, veriſimile eſt.

Altera quæſtio eſt, Cur canini generis ſaliva ſola rabie efficiat, & non aliorum quorumvis quadrupedum inſanientium ? *Galeno* authore, (de locis affectis, *lib.* 11. *cap.* 5. item 6. de interioribus, *cap.* 4.) reliquorum animalium *nullum* rabie arripitur ; ſolus canis eo affectu corripitur, tantáque ſit in ipſo humoris corruptio, ut vel ſolum ejus ſputum, ſi humanum corpus contigerit, rabiem excitare ſit potens. Proculdubiò hoc exhibuit *Galenus* ex veterum naturaliſtarum fide & authoritate.

Non autem ignoro alios ex antiquis aliter ſenſiſſe : nam C. *Aurelianus* inter caninum genus, ut Vulpem, Lupúmque, etiam Urſum, Leopardum, Equum, Aſinum; imò ipſum Gallum Gallinaceum, numerat.

Hæc omnia & alia plurima animalium genera ex febribus, & ob alias cauſas, inſanire non dubitandum ; imò & *rabie* interdum affici, aſiáque quæ momorderint, in rabiem ſimiliter adigere ſolere. At ex rabie caninâ hæc effecta eſſe, non ex ſeipſis illæſis, credibile eſt.

Morſus humanus, etiam phrenitici aut aliter inſanientis) niſi ex aliquo canino prævio infectus, nocivus non eſt. Siquidem nuſquam, quòd ſcio, proditum eſt maniacum, maniâ aliquem ex vulnere aut morſu affeciſſe. Ità de aliorum animalium *furore naturali* cogitandum eſt. Soli itaque canes *rabie infectoria* noxij ſunt, & qui ab iis rabioſis morſi inſaniunt : quæ *Galeni* ſententia fuit.

Et ſi contingat, inquit *S. Ardoynus*, aliquod aliud animal rabioſum effici, illud accidit, quia à rabido cane, aut *à morſo* ab ipſo, *morſum* fuerit : & ſi abſque hoc aliquo aliud animal videatur rabidum effici, erit *rabidum non vera rabie*, juxta *Galeni* mentem, ſed diſpoſitione quadam ſimili rabiei caninæ : vera itaque & propria rabies aliis animalibus non accidit : *cani* ſoli & id genus animalibus proprietas eſt, quatenùs ità mirabilia & ſæva ſymptomata communicari poſſunt.

Apud Veteres tamen quoſdam alia invaluit opinio ; nempè eſſe poſſibile ſine manifeſtâ causâ hanc paſſionem corporibus aliquandò innaſci. At hæc mera eorum conjectura eſt, & ob ignorantiam facti prodita.

Quid autem sit peculiare in genere canino, quod hanc infectoriam rabiem efficiat; difficile est dicere.

Illud interim notare lubet: Canes ferè omnium quadrupedum minimè sudare, etiam æstuantes & ex vehementi & diuturno cursu fatigatos; sed linguis valdè exertis, salivam magno & continuo anhelitu effundunt; quam ob rem eorum salivam magis salsam acrémque esse verisimile est; maximéque si quandò, more aliorum animalium, ægrotantes insaniant. Imò propter eandem fortasse rationem omnium *Serpentum*, id est, frigidorum, & non sudantium animalium, etiam omni tempore & sanitate integra, *saliva* virosa est, & in plerisque supra fidem *septica*; quòd nempè nullibi corporis nisi in ore ventiletur, & ab acredine sua purgetur. De salivæ autem natura salsa & exedente alibi multa à me dicta sunt, scilicèt in Tractatu *de Humoribus*, ubi de Concoctione agimus.

Ampliùs quæri potest, cur aliqui ex morsu canis rabiosi non Hydrophobici fiunt, atque adeo de vita non multùm periclitantur; sed mitioribus quibusdam symptomatibus & citra aquæ pavorem certis anni temporibus, & certis hominum ætatibus ægrotant.

De hac autem quæstione Veterum nonnulli cum nostris Observationibus non conveniunt. *Democrito* (*Hipocrati* coætaneo, & naturæ rerum omnium longè sagacissimo) non danda fides est, inquit *Cæl. Aurelianus*, dicenti, Hydrophobas quosdam *levi* (aquæ) timore affectos, *biennium* transegisse. At ipse *Hippocrates* idem cum *Democrito* videtur exhibuisse, cùm *parvivibulos* Hydrophobas appellet, & brachypotas, ut suprà dictum est.

At ex nostris ægrotis, id esse verum abundè constat.

Quæstioni itaque benè fundatæ respondeo: Canis alicujus saliva possit interdùm graviter esse virosa, Hydrophobiam inducere interdùm ex alio aliquo morbo, quo canis laborare possit, multò mitiùs inficere. *Rursùs*, incipiente, aut declinante canis alicujus rabie, quos tunc is mordere contigerit, eos leniùs infici, quàm alios in vigore accessionis morsos, verisimile est. *Deindè*, quòd aliquod extremum membrum, pes putà, morsum sit; cùm labium aut manus istiusmodi infectioni opportunior esse videtur. *His adde*, remedia etiam prophylactica, vel minore modo, quàm par erat, aut gravissimum malum futurum exigebat, data fuisse; adeóque hominibus morsis tantùm ex morbi maligna certè parte, & non ex toto occursum est. *Postremò*, cùm canibus hæc lues propria & peculiaris sit, iis tamen omnibus & singulis non tam funesta est; sed sæpè per se sanantur, ut qui venaticos canes nutriunt, benè nôrunt: imò & homines similiter, etiamsi à cane rabioso morsi sint; non semper tamen Hydrophobici moriuntur; sed à morbo tuti esse videntur; cùm tamen vel iidem ipsi, vel eorum nati *insania peculiari* & *infectoriâ* vitientur in plures usque generationes.

Ex hac itaque & superiore Quæstione *triste corollarium* deducere licet: nimirùm hinc familiarum plurimarum insignem calamitatem oriri posse verisimillimum est. Etenim si sola canina rabies ex omnibus animalibus communicari potest, scilicet de cane in hominem transferri, déque homine similiter in hominem, & sic in infinitum; idque à solo contactu salivæ absque vulnere; quidni

per ſemen genitale? Et ſi illa lues ad Hydrophobiam non ſemper attingat; ſed, ſalvâ hominum vitâ, non dicendis ſymptomatibus, quòd adhuc pleriſque noſtris hominibus non animadverſa fuerint, propagari poſſit; tot & tantarum maximè illuſtrium familiarum (quibus canes præ pauperibus in deliciis ſunt) ubique terrarum melancholiam neſcio quam & inſaniam hæreditariam ex his ferè cauſis naſci non ſine ratione vehementer ſulpicari fas eſt.

Hæc autem non protuli inſolentiæ aut animi causâ; ſed veras cauſa tanti mali indagando, quò noſtri homines meliùs & majoris cùm effectu curas intendant: cùm alia profectò ſit vulgaris phrenitis maniáve, atque alia rabies, & ab ea orta melancholia hæreditaria mille larvis ſimulata.

Reliquum eſt, ut rationes curativas & remedia huic morbo præcipuè accommodata expediam. Hæc autem ad duas præcipuè intentiones dirigi ſolent; nempè vel non permittunt homines morſos in aquæ timorem incidere; vel Hydrophobicos, quo ipſe morbus aquæ timore occupavit, curant: at utriuſque intentionis pleraque remedia communia ſunt.

At cùm ſaliva venenata præcipuè noxia ſit, illa imprimis evacuanda, temperandáque, ne ſtomachum ampliùs offendat.

In primo autem cenſu ſunt Chirurgica; ut cucurbitula, ignis, medicamenta exedentia vulneri admota, balneum, & vehementes ſudationes, fricationes ex oleo, multum & meracum vinum, lac, pinguia juſcula, &c. At hæc omnibus venenis communia remedia ſunt.

Item, Antidota: quorum præcipua Theriaca Mithridatica, ſecundùm *Andromachum*, aut ipſum *Mithridatium*: hæc autem ideo benè faciunt quòd ex aromatibus conficiantur, quæ medicamenta viribus & ſubſtantiis ægrè permutantur à ſtomacho viſceribuſve; cùm itaque intra corporis habitum parùm mutata & tantùm non integra admiſſa fuerint, qualitates alienas, ſi quæ occurrant, & naturæ inimicas, facilè vincunt. Etenim quæ difficulter concoquantur, vix alibi corporis aboleri poſſint; itaque venenis rectè objiciuntur ad ejus acrimoniam obtundendam, *Dioſcoride* aliiſque veteribus Authoribus: imò propter hanc rationem intinctibus & condimentis miſcentur aromata, ut acida & ſalſa temperentur; ſic vinum, ex gr. ingratum, acidúmque, abſinthij tantillo fit jucundum & potabile: adeóque ad viroſam Salivam corrigendam, ne ſtomachum nimiùm lædat, benè facere exiſtimanda ſunt. Atque hæc Antidotorum communis ratio eſt; ut quæ illis facultates naturæ, id eſt communibus ſenſibus amicæ & gratiſſimæ inſint, illas & ipſo ſtomacho corporiſque habitu, ad ipſa uſque excretoria vaſa ſartas tectas conſervent.

In eodem autem cenſu Antidotorum à veteribus numerantur etiam ſimplicia quæque medicamenta: imò & interdum medicamenta *propriè & per ſe purgantia*, ſi *minori modo* dentur, quàm ut alvum movere poſſint; ut *Hiera* in hoc morbo quotidiè exhibita citra purgationem: & tunc *auxiliare* medicamentum, id eſt eſt Antidotum, apud eoſdem audit.

Pergo ad alia Antidota: illud autem è *nucibus juglandibus* per ſe quoque alvum, at leniter, movet; ſed ad venena mirificè apud antiquos * commendatur: Plin.
ſiquidem in his nucibus inſunt qualitates maximè deſideratæ: earũ oleum verè

anodydum est, & privatim adhiberi solet ad inflammationes: idem de istiusmodi nucibus testatur *Aëtius* supra hoc, quod affectioni rabiosæ resistit; Somnum, inquit, conciliat, & febricitantibus convenit. At alia peculiaris qualitas his nucibus donatur, (quæ ei cum oleo ex semine lini & papaveris communis est) nimirùm per se siccar, Pictoribus hodiernis notissima. Atque adeo hæ nuces propter hanc præcipuè rationem aptæ natæ sunt salivam acrem & venenosam obtundere. Etenim cùm corporis humani omnia salia ferè urinosa sint, id est glabra & pinguia, quòd digitorum attritione planè constat, hujusmodi olea ex similitudine & natura quadam communi propiùs associari, & cum levi corporis calore quæ earum proprietas est, strictiùs uniri posse credibile est. Quemadmodum in saponis confectione, calcis vim *septicum* & salis lixivij pinguem acrimoniam, ob facilem coalitionem cum oleo olivarum pisciúmve (etiamsi illa præ nostris oleis jam dictis minimè apta sint per se siccari, qui ad strictiorem inter se unionem aliquis tamen defectus est) admodum retundi, & mitissimum medicamentum reddi videmus.

Procedo ad alia Antidota prophylactica, inter quæ numerantur *Cimis cancrorum fluviatilium: Hippocampus marinus:* item *Silvestris rosæ Thuberculum* ex *Plenio*. Hæc autem omnia quandam inter se affinitatem habent: nam & cancri, & animalcula rosæ silvestris exanguia sunt; *Hippocampus* verò marinus, etiamsi è piscium pinnatorum genere sit, cùm tamen valdè osseus est, ideóque & propter parvitatem suam veteribus exanguis quoque visus est: imò verò piscium ossa, crustæ testæque exanguium eandem ferè naturam qualitatésque analogas habent.

† *Cancris ustis nemo usus est, & mortuus est.* Gal.

At cineres cancri usti in præcipuis medicaminibus sunt: ad magnum modum (ad ʒ.j. putà minimùm, aut ʒ.ij. si tardè dentur à morsu) & per se à Vetetibus multâ fiduciâ † ad hoc malum præcavendum iidem dabantur: de pulverum verò testaceorum facultatibus, tàm crudorum, quàm ustorum, in Tractatu *de Humoribus* fusiùs egimus. Interim illud scire licèt, illos esse è mitissimis colliquantibus medicamentis, adeóque apprimè utiles ad imbecillum stomachum salivâ venenosâ perpetim offensum, ejúsque acrimoniam optimè iis temperari posse verisimile est; multóque magis, quòd is pulvis è cancris fluviatilibus confici debet; utpotè marinis, quibus salsedo major, lenioribus: item ob similem rationem ad serpentum morsus & ad tabem benè faciunt, authore *Dioscoride*.

Porrò *Helleborus albus* apud Antiquos laudatur, & sternutamentis, & clysteribus aut balanis podici supponendis inditus. De infinita autem efficacia hujus medicamenti ad insaniam curandam alibi erit disputandi locus, sed an ad Hydrophobiam privatim benè faciat, hæreo. Illud quidem verum est, hoc medicamentum pituitam vehementer movere, evacuaréque; quæ cùm salivæ venenatæ proxima materia sit, sic fortè adjuvare possit. At metuo ne nervorum contractiones acceleret, Idem de Diagridio & Elaterio dando sentit C. *Aurelianus*: nempè incongruè agitant atque gravant ægros. & non eo tempore, quo permitti potuit usus suprà dictorum, præcautionis causa ac effugiendæ passionis. Hæc itaque & similia ante accessionem Hydrophobiæ, & proximè à morsu, si quid commodi indè expectare licet, exhibenda sunt. Siquidem incepto semel aquæ pavore nunquam puram & sinceram dimissionem ha-

beat Hydrophobia, in qua sola dandum est Helleborum.

Proximo loco Antidoti *Apulei Celsi* exhibendi modum paucis perpendamus: illo verò in ipsa correptione uti oportet; ad ʒ.j. dato cum *rosæ* cyathis tribus & exigua aqua? Hoc proficit ut aquam posteà sine timore sumant, & minùs quidem liberati hac difficultate cruciantur. De Antidotis autem suprà satis diximus.

De *oleo* verò *rosato* mihi ampliùs differere lubet. Non ita dissimile remedium & optimæ, ut mihi sanè videtur, spei. Cùm *Aceto* jumentis Hydrophobicis adhibet *Vegetius*; at illo tantùm eorum nares & caput diligentissimè perungit, & sanitatem promittit. At summa difficultas est in exhibitione alicujus humoris, quod *Scribonio* tamen *Largo* satis benè provisum est: remedium ejus ipsa correptione *ineunte*, exhiberi debet: concedatur itaque id fieri posse; olei tamen rosati quantitas præscripta admiranda est, scilicèt ad quinque ferè uncias: attamen salivæ venenatæ ore, faucibus, stomachóque commistum, ejus virus hebetare potest; maximè quod oleum ipsarum rosarum, rerum insignitèr lenientium, ad satietatem usque particeps est; ita ut posteà sine metu bibant, haud incredibile est. Ulteriùs videant, quibus opportunitas est id genus medicamenta experiundi.

Ultimo loco, Aquæ exhibitionem violentam consideremus. Nam sunt apud Veteres qui nihil aliud, quàm potum dare quoquo modo nituntur.

Nunc gelu, vel nivem offerentes ægrotis, nunc viridem ficum, vel pyrum, aut cucumerem, & his similia, referente *C. Aureliano.*

Antiqui *autem Medici* alios atque alios modos bibendi invenerunt.

Alij calami perforati initium ori ægrotantis immittunt; dehinc ex alia parte per aliam cavernam aquam infundunt.

Alij poculo, lineo panno subter impositio, vel belluæ pellæ (hyenæ putà) potandum putant: scilicèt superstitione traducti, quòd naturalis authoritas belluarum, quæ canibus est contraria, timorem ægrotantium solvat.

Democritus autem ex antiquissimis Medicis, & qui *Hippcorati* convixit, jubet origani decoctionem dari, atque ipsum *poculum*, quo bibant, in sphæræ *rotunditatem* formari.

Si commoti aut irati fuerint audito potu, erit differenda oblatio, dandus intereà potus *Fictili vasculo subtili caverna perforato*, tanquam sunt papillæ Uberum, & dandus, projecto oculis obstaculo, vel temporaliter clausis fenestris.

At de his ex nostrà observatione suprà comprehensa dicere licet cum *C. Aureliano*, nempè hæc quæ vulgus per experimenta probata putat, longè aliena ab arte monstrantur & frustrà omnia excogitata fuisse.

Porrò, *parum* olei, sive calidæ, ut poterit contineri per podicem, clistere injiciatur: Atque id ad minuendam sitim; nam non solùm dysentericis injectum medicamen superiora invadens, sæpè stomachum atque caput vexare accepimus, siquidem eò necessariò pervenit; sed etiam calidam & oleum pervenire posse concepimus, quò partibus iisdem irrigatiomis præbeat laxamentum.

Restat autem dimersio involuntaria in frigidam, quod & nostris hominibus, ut video, placuit: de hoc verò remedio *C. Aurelianus* audiendus est. Quidam Medici, inquit ille, ut *Artorius* memorat, alios in vasculum plenum frigidâ misé-

runt,alios in puteum posuerunt, saccis immissos, vel inclusos, ut necessitate bibere cogerentur. Alij in aquam calidam.

Quos optimè reprehendit idem antiquissimus Scriptor, dicens illos nescios esse,quòd passionis curationem illam esse, non ut *bibant ægrotantes*, sed ut *bibere velint*: quod fit cùm passio fuerit adjutoriis destructa.

Multi denique etiam bibentes *raptu* affecti sunt graviore, & convulsi ex frigida interficiuntur.

Strangulatio quoque ac mors quandoque ex sorbitione aquæ acidere solet, teste *Ardoyno*.

Haud ita dissimile experimentum à docto quodam Medico *Nottinghamiensi*, *Throughton*, mihi olim narratum est. Is Hydrophobici cujusdam oculis mappam crassam superinjecit, manibúsque ligatis, potionem bibere invitum aliquoties cogebat; at prorsùs siniſtro eventu, nam statim vehementer convulsus obiit.

Nec opinantem in *Piscinam* projicere, non ante ei provisam, inquit C. *Celsus*, ut invitus aquâ satietur, sic enim & sitis & aquæ metus tollitur.

At hæc vana sunt, & sine fundamento: illud sanè ex nostris ægris satis jam evidens est, sitim non esse Hydrophobiæ perpetuum symptoma; adeóque non de morbi natura ægros sitire; si tamen aliquandò per accidens id fiat; scilicèt, in aliàs vitioso corporis habitu, aut æstivo tempore maximè calidâ aliquâ & æstuosâ regione, à vigiliis & antidotis calidioribus nempè medicamentis multùm exhibitis, si quid boni expectare liceat à tali demersione, id à vomitu plurimæ aquæ deglutitæ oriri debet; ità fauces & stomachus à saliva venenata abstergi possint: at quomodò causam tam altè radicatam tollat levis vomitus, non video: adeóque inter remedia contingentia, & non *privata* & specifica ponenda sunt.

Nostri autem Homines, certè maritimi, in altum mare ægrum demergunt: At aqua, inquies, marina sitim accendere quàm tollere aptior est, propter vehementem & peculiarem salsedinem ei naturaliter insitam. Aliter tamen de aqua salsa marináque cogitandum est, siquidem adversus omnigenûm ferarum morsus sal privatim utilis est. Teste *Dioscoride*.

† Gal. l. 11. *de simpl. medic.* c. *de Hepate* 5. lib. *Passionaris*.

Inter prophylactica privata oblitus sum memorare *ipsius rabiosi canis Hepar coctum*: † *Catuli lactantis coagulum*. Hæc autem nomino, quia remedia sunt ab antiquitate ad nos transmissa; & quòd non rarò à nostris quoque hominibus adhibeantur, at, quantùm intelligo, frustrà. Mihi quidem videntur antiquitatis religiosa quædam deliramenta: alia certè antidota suprà comprehensa non negligant, suadeo.

Antequàm verò hanc dissertationem dimittam; quæri potest,cur Hydrophobia morbus insanabilis sit? Respondeo primò, ob causam fortasse adhuc ignoratam; adeóque remedia rectè adhiberi non potuerunt. Rursus, cùm duo præcipuè tempora medicamenta dandi in hoc morbo sint; unum, ab ipso morsu ad præservationem ab Hydrophobia; alterum,ad ipsam Hydrophobiam initam curandam Cúmque plurimos à rabioso cane morsos ab antidotis appropriatis sanos evasisse; imò *Galenus*, aliique affirmant, neminem, cui cinis cancrorum fluviatilium, ex. gr. ad ʒ.ij. ex vino puro quotidiè exhibitus ad 40 dies, mortuum esse: contrà, Hydrophobicum aliquem rarissimè, si unquam, curatum

fuisse. Hujus itaque in successu medicamentorum differentiæ ratio esse videtur, quòd id ipso statu & paroxysmo plerique morbi medicinam ægrè admittunt; at eadem medicamenta ante paroxysmum exhibita benè faciunt. Imò morborum initia maximè accommodata sunt medicinæ faciendæ, quòd noxios humores reprimunt, forasque eliminant, antequàm habitus corporis vitietur: à morsu itaque ipsóque morbi initio medicandum est, si quid felicitèr moliri velimus,

Mantissa ad dicta, de Corticis Peruviani exhibendi tempore.

Quod non alio quidem exemplo (ut id hic obiter notem) meliùs elucidatur quàm è varia *exhibitione Corticis Peruviani* in Febribus intermittentibus, aut in ipsis putridis febribus, ubi tantùm remissiones eædémque statæ sunt. Nam si febris paroxysmo declinante is propinetur, & intermissione tota, remissionisve intercapedine aliquotiès iteretur, ut *Sydenham*, ejúsque sectatores faciunt, magnis & multis modis ejus pulveris pugnandum est, & frustraneo sæpiùs eventu; certè ad infinitam nauseam & crapulam stomachi à morbo labefactati: contrà, si è vino puro, per diem unum maceratus, propinetur, vel aliquot tantùm paucis horis (unâ vel alterâ putà) ante adventum paroxysmi, quando scilicet maxima corporis integritas est, *maximéque si id fiat ipso ineunte morbo*, debellat plus *una* ejus *dosis*, quàm *decem* aliàs exhibitæ: loquor autem de morbis longis, quales intermittentes sunt; id quod *centies* felici eventu expertus sum.

Undè satis constat falsum esse, quod aliqui vehementer volunt; nempè *Antidotum* illud *mirabile* (ipse autem inter primos, quantùm scio, illùd medicamentum olim in antidotis posui *) multò minoris efficaciæ esse nunc, quàm aliquot viginti retrò annis, mercatoresque, ac Pharmacopolas nostros (ut quidam volunt) injuriæ fraudísque insimulando; cùm tamen non in medicamenti bonitate, sed in exhibitionis tempore & modo discrimen sit.

* *De Aquis medicat. Angl.*

De hac autem re provoco ad *Badum*, qui elegantissimum ac doctissimum Tractatum ante triginta annos de *Cortice Peruviano* edidit, unde, S---aliique nuperi Scriptores nostri, omnia sua habuerunt, præter unum illud, de Corticis exhibendi modo inepto, ne pejùs dicam, & intempestivo, authore suo, misero illo Agyrtâ *Talbor*, dignum *inventum*.

Porrò, si sit potior aliquis *delectus in Cortice*, ipsi nos Medici videmur culpandi, qui pessimum volumus ex inadvertentia. Nam is Cortex, me judice, optimus est, qui è trunco arboris, mox qui è ramis majoribus, deindè qui è ramusculis habetur: at ex ipsis summis & tenuioribus surculis non nisi crudus & acerbus cortex detrahitur. Atque hoc satis constat ex analogia Corticis *nostrarum* arborum, (quercûs putà) qui maturior, magis concoctus, majorúmque longè virium, quò crassior, vetustiórque, vel ipsis Coriariis notissima res. Illud fortè nostris hominibus impósuit, cinnamomi ratio pretiúmque, nempè in Corticis illius quadam tenuitate parvitatéque: at in illo medicamine quò acrior vehementiórque gustus, eò gratiùs, acceptiúsque aroma: cùm tamen ex cortice majori camphir copiosiùs oleúmque elici solent, clara maturitatis indicia.

Illud equidem propriâ experientiâ teſtor, me ante viginti annos cortice Trunci ſæpè uſum eſſe, ad craſſitiem & latitudinem volæ manûs, magnis & profundis ſulcis & fiſſuris conſpicuo, velut in vetuſta arbore. Imò eundem aliquandò valdè carioſum putridúmque ex neceſſitate, quod melior nullo pretio tunc temporis haberi potuit, & olim & nunc me vix unquam fruſtravit eventu optimo & deſiderato; maximè ſi ejus *modus & tempus* exhibitionis ritè obſerventur. Sed tanti medicamenti rationes cæteras alibi, cum de morbis acutis agam, opportunior dicendi locus erit. Atque hæc hactenus de Hydrophobia, ad alios morbos longos procedo.

Animadverſiones in Salium.

Superiores autem Schedæ de Hydrophobia tantùm non impreſſæ fuerunt, cùm librum *Petri Salij Diverſi*, proximè ſuperioris ſeculi doctiſſimi Medici, primùm viderim. At multa ſanè fide digna, atque aliter quàm ab ullic aliis Scriptoribus, apud eum dicta inveni.

Itaque & quæ *nova* ad hunc morbum pertinent, excerpere; & quatenùs nos ab eo in aliquibus diſſentimus, pauca hic reponere lubet.

Imprimis, apud illum non video ullam bonam rationem, quâ convellatur ſententia *Galeni*; nempè, *ſolum canem ex omnibus animalibus rabie corripi.* Admittam licèt à Lupo ſæviora & magis horrenda ſymptomata poſſe conſequi: at Lupus à cane non niſi ſpecie differt. Cætera autem animalia, quæ ab *Ariſtotele*, aliiſque, rabie tentari dicuntur, à canino morſu priùs infici poſſunt. Eſto! & Aſinus & Leo rabie inficere primariò poſſunt; cur homines ſic tenrati non irrugiant, rudántve, ſed ſemper ut canes latrent, vel ut Lupi ululent? Hoc itaque rem planè conficere mihi videtur; morbi nempè malitiam ex integro à canino genere oriri, non homini tantùm, ſed & aliis quibuſlbet animalibus.

Nec multùm commoveor ab inſtantia mulieris Hydrophobicæ ex febre recèns ſanatæ; nam potuit, ut ſuprà diximus, ea ex traduce tranſmitti à parentibus, ut alij morbi hæreditarij. Et in his ſic propagatis mitiora ferè ſymptomata eſſe ſolent.

Inter ſymptomata verò titubat, dicens, dum rabiant homines, *ſitiunt admodùm.* At *ſitis* non minùs, quàm *Febris*, (quam ipſi excludit) ex morbi natura eſt.

Ut verò Febrem rectè explodit, ita *delirium* quoque nolit hujus morbi *ſignum Pathognomonicum* conſtituere, nec neceſſariò rabiem conſequi; quæ ex noſtris quoque obſervationibus fidem habent.

Rationem verò *Salij* libenter admitto, cur oblatio, viſus, ſoláque imaginatio aquæ, Hydrophobicos lædat, nempè ex conſenſu ventriculi cum rebus vel viſis vel imaginatis: quæ infinitis exemplis expediri poteſt.

Cauſas Timoris aquæ, quæ ab aliis afferuntur, doctè refutavit: at *ejus* non libenter admitto.

Etenim illa *Antipathia*, quam cum virosâ ſalivâ liquida alia habeant, res vana & futilis eſt. Atque hæc averſio ex acidenti tantùm eſt: nam pejorante malo, ubi valdè cupiunt bibere, ſi virus ſalivæ abominandum non impediret, promptè biberent.

Item

Item illa altera ejus causa falsa est;nempè esse materiam ullam, quæ obstruat fauces ; vimque deglutiendi in rabidis hominibus ullo modo ex pituita *cruda*, *viscida*, & *virulenta* esse præpeditam : sed stomachum potiùs à tanto veneno vehementer offendi ; nè itaque lædatur, ad aquam insurgere.

Quod autem *solida* avidè deglutiant, cùm *liquida* aversentur, ratio est, in absorbendis liquidis *arctiùs* astringi gulam, quàm in assumendis solidis cibis,ideò iis magis offenduntur, quòd è ductibus excretoriis saliva copiosius à liquidis elicitur.

Si quis verò quærat, cur liquida (ut in nostro *Ægroto I.* suprà ostensum est) non aversatur in positu canino & pronis capitibus, erecti verò illa maximè ahorreant? Respondeo, Quia saliva virosa, in illo positu effusa, ad labia decurrit, in hoc ad fauces relabitur, eásque ad illam deglutiendam magis provocat.

Etiamsi verò Timoris aquæ causas non benè, ut opinor, expedivit, cum illo tamen asserere necesse est, *verum characterem* hujus mali esse *cruciatum internum*, ab aqua vel assumpta,vel oblata inductum, & non *vanum* aliquem timorem aquæ liquidorúmque, aut aliquam falsam de iis imaginationem, sed quia *verè* & *sensibiliter* ab iis *interiùs* admodùm & in stomacho læduntur.

Hæc autem quæ sequuntur ferè singularia sunt,atque ad intelligentiam morbi maximè faciunt ; eáque ideò in nostras chartas transferre non gravabor ; & præcipuè quòd cum nostris Observationibus, suprà comprehensis, ex magna parte benè concordant.

1. Sensui quidem nullus rabientium à proprio habitu & temperamento, ex aspectu immutatus apparet, cùm nec in colore, nec in mole corporis, nec in facultatibus, nec in affectionibus, nec in ullis accidentibus sensibilibus, antequam rabiem incurrant, ullam mutationem subeunt.

2. Rabientes ratione *proprij virus* non febricitare : si autem aliquandò febricitant,hoc ex corporis *prævia altera indispositione* fieri.

3. Præter signa ab aliis commemorata, unum se (quod *præcipuum* & *infallibile* futuræ rabiei apellat) animadvertisse ait, omnibus ignotum ; atque hoc signum est, dolor *quidam* in loco jam commorso, licèt ulcus anteà per dies & menses integrè fuerit sanatum, accedens,qui intensus esse non consuevit, nisi morsus partem nervosam petierit. Hic dolor à loco jam commorso incipiens, levitérque patientem affligens, per partem post partem, spatio trium aut quatuor dierum, aliquandò paulò plùs, aliquandò paulò minùs ascendit ad cerebrum : cui cùm communicatus fuerit, in eo quasi *vertiginem* causat, simulque *confusionem* quandam, quorum merito, modò ad hanc partem, modò ad illam declinantes rectà progredi nequeunt ; indéque statim homo in rabiem deducitur.

4. Etiamsi rabie correptis omnia excrementorum genera, ut plurimùm retineantur : In uno tamen vidi maximam & ingentem Urinæ copiam excretam, sine ullo ægrotantis sensu. *En præclarum* Diabetes *exemplũ* ex venenato morsu !

5. Vidi aliquos simul carnes & ossa apprehendere & conterere, & ita facilè esitare, ut profectò non adeò facilè *Canes* ipsi ossa edant.

6. Narrat, quâ fide nescio, Lupum à venatoribus captum, in diversáque op-

ſoniorum genera apparatum & coctum, fuiſſe in cauſa, ut qui eum guſtârint, eſitârintque, rabie non multò poſt correpti fuerint: ſi verum eſt, remedium ſane illud ex Hepate dentéve Canino ſuſpectum imò abominandum reddit.

7. Ubi Hydrophobiæ indicia acceſſerint, ſi quid in tali caſu prodeſſe poterit, hoc unum erit *Helleborus albus*, ab Antiquis valdè celebratus, qui admirandus eſt in hiſce affectionibus. At ubi rabies facta eſt, morbúſque graviſſimus evaſit, adeò *lethalis* eſt, ut *auxilia humana*, niſi tantùm ad *remittenda ſymptomata* quæ in his *verenda* & horrenda ſunt, incaſsùm cenſeam.

DE LVE VENEREA,

Quarta Exercitatio Medicinalis.

QUarto autem loco de plùs quam ferinâ, *Lue*, ſcilicet de *Venerea*, dicturi ſumus. Hic novus quidem morbus eſt, ejuſque adeò deſcriptio è modernis petenda eſt. Morbi autem tam vulgaris deſcriptio ſupervacua eſſe videtur; adeóque ejus definitio & ſymptomatum præcipuorum enumeratio ſufficiat. Morbus autem contagioſus ab humore aliquo venenato ferè in Coitu contractus; ulceribus, doloribuſque ſe manifeſtans, definiri ſolet. At hæc ferè mala morbum in omni ejus ſtatu circumſcribunt; nimirùm Gonorrhœa virulenta, interdum ſine ulla alia exteriore Luis nota; inflammati Teſtes; Bubones; veſiculæ cancroſæ in pene & alibi corporis; in tota cute puſtulæ; Capitis dolor; Verrucæ ad radices linguæ; ficus & condylomata in ano; ſcabies; ſerpigines; in volis & plantis pedum fiſſuræ; Tumores duri; nodi; dolores acerbiſſimi, qui noctu ferè ingraveſcunt; Oſſium caries, in primis in cranio, & naſo, & palato; exoſtoſes à carnibus carcinomatoſis intra ipſum os genitis, dolorificæ; Pilorum defluvium.

Una tamen Lues, variis diſtincta ordinibus eſt; imò etiamſi multis modis & accidentibus oriatur: maximè tamen ex Venereo * ſit concubitu, à quo ferè propagari ſolet Lues Venerea in hominum genus. Itaque qui Venereo complexu jungitur cum inquinata, à pudendis Lue inficitur: nutrix, à quâ infans pollutus lac fugit, à mammis: obſtetrix, quæ infectæ parienti opem tulerit, à manu: infans à vitiatâ nutrice altus, nunc ab ore, nunc ab interioribus; condormiens inquinato ſudore diffluent, à cute, & à ſummis partibus; qui effuſiore oſculo ſalivam exceperit, ab ore.

* Fernel. cap. 4.

Ab Inſulis autem *Americanis* in quibus, ante *Hiſpanorum* adventum, hic affectus populariter graſſatus eſt, illum per *Hiſpanos* in *Europam* allatum eſſe, nullus jam dubitat.

Undè autem primùm inter *Americanos* Lues illa orta sit, quæritur? Respondeo, Vel à morsu alicujus animalis venenati, vel à victu certè aliquo venenato, credibile est. *Americanos* autem *Serpentes* quoslibet (quorum innumeræ novæ species nobis incognitæ apud *Indos* sunt) libenter *comedisse*, notissimum est; adeóque vel à victu eorum impuro, (maximè si qui serpentes darentur, ex esu hanc labem infligere proprij) vel per se, vel certè ex sua natura virosa, ab *internâ* causâ primùm malum oriri dicendum est: aut si qui serpentes ex *morsu* (ut Hydrophobiam canis rabidus infligere solet) istiusmodi Lue aliquem contaminare apti nati sunt, tunc ab *externâ* quidem causâ primùm originem habebit Lues; quæ semel genita, non nisi contagione posteà afficere solet. Imò non multùm refert, quæ primùm via, à serpentino genere certè vel morsu, vel cibo assumpto oriri, verisimile est.

Huic autem rei hac fidem faciunt, nimirum *Oviedi* observatio; is autem Vir omnium *Hispanorum* primus rerum Naturæ apud *Indos* inventarum fide dignissimus Historiographus, idem & plurimis annis Insularum unus è primis Gubernatoribus fuit: hujus verò aliquot libri extant, quamvis multi, ab eo scripti, perière; Vir, Cardano judice, antiquis Scriptoribus comparandus. Inter alia animalia *Indiæ* Occidentalis *Inguanas* exactè describit, scilicet ex serpentum Quadrupedum genere bestiolam haud mediocrem; eo *Indi* avidè vescebantur, & in deliciis habuerunt: homines verò *Hispani* ad eorum exemplum illum in cibis suis quoque posuerunt: neque enim ejus gustus displicuit, etiam cuniculorum carne multò sapidior; imò neminem, inquit ille, eorum esus lædit, nisi quem lues venerea affecerit; de quo quidem morbo, *etiamsi diu sanati sint*, tamen iis noxam *protinus* infert, & morbum, ex aliquot annis *sopitum*, *denuò excitat, renovatque*; id quod nostri homines *infinitis exemplis* experti sunt: Hæc ille. Adeóque haud ita absurdum est credere luem hanc originem suam ex simili, si non ipsâ illâ, causâ habuisse; cùm ex eorum quidem renascatur malum, diù antè quasi extinctum.

Ad hæc à me facit illud, nimirùm in pudendis utriusque sexûs hoc malo affectorum, etiam cùm alia symptomata diù desierunt, tamen ibi nasci solere *Cristas* quasdam spissè *dentatas*, non alitèr, quàm in serpente, *Inguanas*; cujus corpus istiusmodi cristis ex toto ferè circumscribitur: propria sanè *repræsentatio*, à quo animali ortum suum deduxisset malum: hæc autem mala cristata, inter condolymata & mariscas ab aliis fortasse numerata sunt; etiamsi ea ferè sine *ullo dolore & tenuitate* membranacea conspicua sint.

Animalia autem venenata contagij sui *characteres proprios & peculiares* imprimere haud rarum est, ex. gr. In hydrophobiâ à canis rabiosi morsu, & antiquis & modernis Authoribus confessus *Latratus*; item deglutiendi *canina voracitas*; item *lambendi* potiùs, quàm bibendi, assiduâ linguæ exertione, *aptitudo*. Ab aranei *Pulicis* morsu, *Tarantula* dicti assidua saltandi cupiditas; neque istiusmodi araneorum gressus alius est, quàm, more pulicum, de loco in locum saltatio. Illud quidem non ignoro, à quibusdam etiam doctis viris pro fabula haberi; at mihi certè non ita, cui araneorum mores cæteris paulò diligentiùs perspecti sunt: imò, id genus araneorum in fervidis, *Calabriæ* putà, regionibus dari posse, à quibus pernicioßimi morsus inferri possunt: Rerum quidèm naturæ historia

tantùm incepta est, adeóque nihil miror aliud & id genus infinita alia Phœnomena nos latere, & non sine injuria suspecta esse.

Porrò qui *leporem marinum* sumpserint (id est, limacis nudi marini aliquam speciem, qui ferè omnes, etiam in nostro mari inventi, purpurei sunt) urinam *purpureæ coloris* reddunt: & in somnis *litoris pulsi fluctus* subinde audire videntur: Corpus fit iis lividum *Scribonio Largo*, & *Dioscoride* authoribus.

A *Salamandra* (quod è serpentum quadrupedum genere est, gressu invalido & pigerrimo, linguâ longùm exertâ & *aspera*, muscas captans) lingua exasperatur, corpus invalidum & exolutum fit, eodem authore: sed de his plus satis.

Denique, nonnulla symptomata (suprà comprehensa) à morsu canis rabidi huc accedunt,& ad hanc nostram conjecturam firmandam apprimè faciunt; nempè *Satyriasis*, & haud dissimilis *Gonorrhœa*; ita infectio propagari potest de bestiola in hominem, & de homine in hominem ex ipso jam infecti traduce.

Hujus autem Luis origine sic positâ, ad ejus causam efficientem procedam: quæ, ut mihi videtur, pernicioſa labes est ex sui generis veneno, attactu multiplici, suprà comprehenso, & contagione, contracta. Hujus autem veneni vis efficacia *hebetior* esse videtur, quòd seminudas tantùm partes & cutem mimimè integram contaminare potis est; item quòd aliquando diutiùs in nobis dilescit, antequàm manifestis signis sese prodat. Item, ut venenum magis eluceſcat, cuicumque particulæ primùm insederit, illic inhæreſcens pustulam ferè excitare solet; si à pudendis ex. gr. initium habet, pustulas in his primùm, & ulcuſcula evocat contumacia & mali moris: Igitur si hæc & similia benè perpendamus, non simplicem humorum putredinem causam adæquatam, sed veneni alicujus peculiaris participem esse Luem hanc nobis affirmare necesse est. Etenim à minimâ portione in totum corpus disseminata, non aliter serpit, quàm quæ à canis rabioſi morsu infertur.

Contagionem autem Veneream,ubi scilicet integra cutis est, nec aliquo vulnere læditur, ut in canis ferè rabidi morsu, sic brevitèr intelligo:Nimirùm, humor aliquis venenoſus è muliere Lue affectâ homini transfertur, adhærétque:is verò humor, quòd tenuis & acris, sese primùm insinuat in oſcula vaſorum excretoriorum, quæ ferè ab œstro Venereo patent, perindè ut à frigore contrahi, ac in tubercula se erigere solent. At nec istiusmodi veneni vis tanta est, quin integra cutis satis benè ei restistere possit: ideóque in ore, circáque glandem penis nudatam, vulva, mammarum pupillis, quòd in his partibus oſcula vaſorum excretoriorum minùs firmentur, id malitiam suam potentiùs exerere solet.

Cùm autem *vasa excretoria* non *meri canales* sint, & perpetuo sine mora humorum transitui tantùm destinati; sed etiam receptacula, quatenùs humores excernendi diutiùs inibi restitent; id quod à *Glissonio* nostro de Poro bilario ejúsque ramificationibus satis confirmatur, ex quo reliquorum ductuum excretoriorum analogia manifesta est. Item, cùm humores excernendi ex aliqua certè sui parte possint *regurgitare in habitum* corporis; maximè si ab aliqua causa ductum excretoriorum oſcula coarctentur: Cúmque is *humor* in Lue venenoſus summè *inflammatorius* sit,ut ex ejus infectu aliquandò prompto, adurentéque,

veſiculas excitando in ipſa glande, aliiſque infinitis exemplis, in progreſſu ſtatúque morbi ſeſe prodentibus, abundè conſtat : Phænomena in Lue vulgaria facilè intelligantur. Hinc itaque Gonorrhœæ virulentæ ratio, ex qua prima ferè hujus Tragœdiæ notitia, nempè ubi paraſtatarum, glandularum & veſicularum ſeminalium ductus acredine Venerea inflammantur & regurgitat humor infectus: ita ipſi etiam ductus vellicantur ab humore acri, ſerúmque adeò ab arteriis eò propulſum validiùs effluit ex habitu corporis, atque ex *fracedine* ductuum *venenoſa* citiùs corrumpitur. Item Bubonum intumeſcentia hinc elucéſcit, nempè ubi ſtagnat iſtiuſmodi humor infectus. Item cur tantoperè caput, ejúſque ductus ſalivales in oculis, in ore, in faucibus, in palato, petat, ratio eſt, quòd ex iis ſerum infectum (ex regurgitatione ductuum, circa penem putà) faciliùs erumpat, nimirùm tali humori recipiendo, evacuandoque maximè totius corporis uſitatis & *capacibus* vaſis.

Cùm autem hujus morbi infinita exempla paſsim occurrant, ea quæ maximè nota, & ſuis ſymptomatibus facilè diſcernenda ſunt, ferè omitto ; alia verò magis *occulta, incognita, & ſuſpecta tantùm labis*, & ferè ex adjuvantibus tantùm agnoſcenda, *exempla*, in Lucem proferre operæ pretium eſſe exiſtimo.

Ægrotus I.

MUlier quædam marito ex viginti annuis Lue Venereâ affecto, & jam diù ſano, (certè ex propria opinione) nupta, ex ſecundo Puerperio, menſe jam finito, tumorem contra uterum obliquum, non ſine aliquo dolore, ſenſit: ab Utero verò toto puerperij tempore gravis odoris quædam ſanies effuſa eſt, tandem uterinâ purgatione ex conſueto ceſſante, is tumor paulùm auctus eſt; item ſub eo tempore febricula acceſſit, quæ, certis quaſi periodis quotidiè exacerbata, ex intermittentium genere eſſe videbatur : fœminam lenioribus medicamentis purgavi, at ſine effectu ; nam tumor & dolore & magnitudine indiès multùm increvit; adeóque curationis rationem protinùs mutavi, & cataplaſmata ex emollientibus, maturantibus, & anodynis ſuperinjeci ; item ſimul antivenereum Apozema, cui *Cortex Peruvianus* ficúſque larga manu injectæ ſunt ; aliquoties in die propinavi : poſt 10. dies Chirurgus, cauſtico primùm admoto, abſceſſum mediâ plagâ aperuit, quo vulnere magna puris copia effuſa eſt; ad 20. dies vulnus clauditur ; interim apozema ſuprà ſcriptum aſſiduè, &, vulnere ad integritatem ſe contrahente, *Hieram antiquam* ſimplicem ter, quatérve ſumpſit. Convaluit. Hoc mihi contigit ante aliquot annos.

Ægrotus II.

MEdiæ ætatis mulier quædam à puerperio graviſſimis doloribus ab utero affecta eſt ; tandem ex altero latere, paulò infra umbilicum ad inguen, tumor ortus eſt ; altero menſe à tumore incepto accerſitus, fœminam tabidam ſuprà fidem inveni, cubili defixam, die noctéque præ cruciatibus exclamantem ; tumorem admodùm durum, capitis infantis ad inſtar magnitudinis, vidi ; tumor pleriſque Medicis cancer uterinus exiſtimatus eſt multa tàm extrà

quàm intrà adhibita sunt, at sine ullo effectu. Huic protinùs purgatoriam medicinam validam, ex *Hiera antiqua*, secundùm *Scribonij Largi* mentem *duplicata*, propinavi; item alternis diebus Antivenerea, & alternis diebus invicem purgationes, repetere jussi. Quid fit ? Octidui spatio tumor ex toto disparuit, lecto egressa est mulier. Convaluit præter omnium expectationem.

Ægrotus III.

Mulier 30. annos nata, in *Clare-Market* habitans, ex secundo puerperio, ad secundum mensem tumore duro è regione Uteri, ad alterum inguen paulùm inclinante, graviter affecta est, non sine febricula. Me vocavit; cùm pus ex tactu confectum esse videretur, antivenereum Apozema ter quotidiè propinavi; biduo autem ab adventu meo Chirurgum incidere tumorem jussi: à quo vulnere infinitum pus fœtidum effusum est. Paucis septimanis fœmina ad integritatem restituta est. Maritum clàm, & in aure, monui de malo Uxori inflicto; neque se olim Lue Venereâ affectum fuisse negavit, sed jam à multis annis, certè ex propria æstimatione, ab illo morbo convaluit.

Ægrotus IV.

Mulier quædam ex puerperio, multo fluore, albo dicto, valdè afflicta est: mox eo ex parte cessante in assiduam diarrhœam, at citra graviora tormina, incidit. Etenim huic à multis multa data sunt; at inutilia omnia. Aquæ chalybeatæ, falsò sic dictæ, & ipse crocus, ferrúmve vario lenocinio apparatum, infinita astringentia simplicia, cúmque rhabarbaro tosto admista, opiumque diversimodè confectum, ne hilum profuêre. Ad tertium annum malum assiduè protractum est; penè jam tabe consumpta est fœmina; ipse tandem accersitus maritum clàm monui de uxoris malo, quod graviter tulit; tamen libenter confessus est, se primâ juventute istiusmodi labem contraxisse; at præter aliquos, idque rarissimè, contingentes dolores vagos, se ne suspicionem quidem alicujus mali habere; imò nec ejus filiam, octo jam annos natam, alicujus vitij impressionem unquam indicâsse, adeóque ejus uxorem minimè contaminari posse. Ampliùs contendere nolui: Respondi, tardiùs esse quàm ut propriis medicamentis opem ferre possem. Rus abiit mulier uno vel altero lapide ab urbe; eóque malo obiit.

Ægrotus V.

Mulieri cuidam primariæ, marito Lue Venerea affecto, &, ut fieri solet, *benè sanato*; plures annos nuptæ saliva tenuis vehementer moveri consuevit; at sine gravedine aliqua, tussi, aut destillatione certè molestâ: tamen saliva ad libram unam vel alteram die noctéque effundi solebat, ut ipsa & ego etiam aliquoties ex linteis madidis conjecturam fecimus. Hæc autem obiter notavi: Cùm marito, ex febre putrida laboranti, bis, aut ter triennij spatio, medicinam feciſſem, aliquoties è magnis periculis evasit; vir tricongiarius tandem

obiit; altero post ejus obitum anno optima fœmina, eâ salivatione spontaneâ jam in assiduam tussim conversa, graviter afflicta est: in manibus præcipuorum hujus Urbis Medicorum diutiùs fuit; ab omnibus malum pro simplici Phthisi habitum est; biennium & ampliùs medicè vixit, tandem fato succubuit.

Ægrotus VI.

Quidam quinquagenarius, ante 14. annos Gonorrhœâ leniter virulentâ, si id fieri potest, affectus est, remediisque vulgaribus, ex ejus relatione, subitò convaluit, nec ampliùs recidivam passus est, aut ullum grave symptoma. Vino & potationibus assiduè deditus est; ex improviso tandem ambabus manibus & altero pede resolutus est, non sine oris tortura: hanc paralysim subitam levis salivatio excepit, indies increscens; sesqui-annum rurales Medici hominem frustrà tractârunt, & *aquas calidas* ad dies plures bis ingressus est: at nihil profuerunt. *Londinum* venit, & se meæ curæ commisit. Alterum pedem trahebat, manúsque ita contractæ fuêre & rigidæ, ut nec digitis aliquid comprimere, nec intra eos aliquod depositum ejicere potuit, pleraque verba vix articulatim pronunciavit; at omnium jam longè gravissimum symptoma salivatio spontanea fuit, quæ hominem die noctéque vehementer molestavit, imbecillem reddidit, & omnibus remediis obstitit. Hujus autem salivæ lentorem & fœtorem ingratum curiosiùs observavi, qualis esse solet ab Hydrargyri inunctione. Huic autem malo sic protinùs occurrendum putavi. Apozema ex Guaiaco, &c. confectum citra sudorem propinavi. Vinum & carnem homini marcescenti, & quia eo in bona valetudine admodùm usus est, indulsi; quarto quoque die Hierâ Diacolocynthidis simplici ex decocto Epithymi, alvum movi: at Salivatio non ante tertium mensem ex toto desiit; tandem cardiacis & calidis aromatis ejus viscera confirmata sunt; intra sex menses manum ita firmam habuit, ut jam scribere possit, imò aliquot miliaria ambulare, & domum tantùm non integer rediit.

Ægrotus VII.

Quidam juvenis, admodùm robustus, vino & scortis deditus, Rheumatismo gravissimè correptus est, maximè nocte præ cruciatibus infinitis, in capite, mediisque tibiis, regione interscapulari, & alibi corporis, citra ullum tumorem, afflictus, ut nec cubili se continere, nedùm dormire, posset; item his malis febris insuper aliqua intermittens annexa est, horrore, incendio, sudore certis horis quotidiè circumscripta; quod ex pulsu celeri, urinâ valdè biliosâ, & tempore accessionis, mihi liquidò constitit. Venam in brachio protinùs incidere jussi, è quo sanguis admodùm lentus & crudus ad libram missus est; deinde Apozema ad Luem simul & Febrifugum validum ter quotidiè propinavi. Sudorem Sp. C. C. ad ℈. j. ß. ex aq. lact. alexiterij dict. excitavi, Alternis diebus per tres vices sanguinem mittendum curavi; quotidiè enematis fortioribus alvum sollicitavi, nocte somnium opio conciliavi. Octiduo elapso, cùm Urina primùm paulò pallidior visa est, *Corticem Peruvianum* ad ʒ. ij. ex vino

bis quotidiè ſumendum propoſui. Decimoquinto die exiit foras integer : at multò diutiùs Apozemate ſuprà poſito uſus eſt. Convaluit.

ÆGROTUS VIII.

MUlier, viginti quinque annos nata, ex ſeptennio nupta, obeſa, ad tres minimùm menſes doloribus quibuſdam punctoriis in cruribus, maximéque pedibus, eorúmque vehementi ardore graviter cruciata eſt. Item huic aſſiduus capitis dolor ; huic præterea tuſſis die noctéque vexatiſſima, ut inſomnis planè fuerit ad aliquot menſes. Accerſitus, fœminam inveni febriculâ lecto detentam, Urinam admodum ruffam, qualis Ictericorum eſſe ſolet. Clàm maritum de Uxoris malo monui ; haud inficias ibat, mutúſque aſſentire videbatur. Huic protinùs ſanguinem ad libram miſi. Poſtridiè calomelanos ℈. j. ex Electuarij lenitivi ʒ. j. dedi, Potionémque horâ unâ elapsâ, Decocti amari cum Senna ad ℥. iiij. propinavi. Et vomitu & dejectione benè fecit ; ea nocte opio ſomnum conciliavi. Tertiò, hujuſmodi pulverem præſcripſi, ℞. *Cocheineil.* ʒ. j. *Oſſis ſepiæ optimè lævigati* ʒ. ß. *m. f. Pulvis.* Hujus ʒ. ij. ſexta quaque hora ſumpſit. Item Decoctum validum Guaiaci, &c. ex more noſtro, omnis potionis loco, vino albo omnigeno non excluſo. Bolum & Hauſtum purgatorium tribus ampliùs vicibus ſumpſit, at ex calomelanos ad x. tantùm grana. Octidui ſpatio urina primùm fit optimi coloris & conſiſtentiæ qualis ſanorum : ad decimum quintum diem & dolor & omninò tuſſis deſiit. Convaluit.

ÆGROTUS IX.

INfans quædam ex nutrice inquinata, annum tertium agens, hæmorrhagiâ, capitis dolore præcedente, uſque ad deliquium, affecta eſt ; ad annum verò ætatis ſuæ decimum quartum, Veſiculæ ſive puſtulæ quædam, modò in fronte, at ſæpiùs ad imum naſum, oriri conſueverunt ; hæ veſiculæ malis moris fuerunt, & aliquot veſtigia ſive cicatrices ſui reliquerunt ad inſtar variolarum : ubi jam menſtra apparere ceperunt tuſſi graviſſima & febricula affecta eſt ; & ſimplex Phthiſis judicata eſt : Fonticulo in brachio, & diætâ ex Guaiaco, cui *Cortex Peruvianus* adjectus eſt, & medicamentis purgatoriis tandem convaluit ; imo ejus extrema macies in habitum pleniorem pinguémque mutata eſt. At deinceps valetudinariam vitam egit ; modò capitis dolore, modò raris aliquot puſtulis circa faciem orientibus ; at ſæpius tuſſi & ſpirandi difficultate oppreſſa eſt.

ÆGROTUS X.

LIchenes Venereæ admodùm vulgares ſunt, & paſſim occurrunt ; non tantùm in iis hominibus, qui lue affecti & pro ſanatis habentur, ſed in aliis etiam non ſuſpectis. Ejus autem mali hæc ferè conditio eſt : In cute alba, vel pectus totum, vel præcordia, vel collum, aut femora & inguina latè occupatur, quædam flavedo, minutiſſimis puncturis rufis exaſperata : iſtiuſmodi verò maculata

culata cutis, ferè tempore æstivo molestissimo pruritu ægrum torquet, præcipuè noctu; quas ideò insomnes peragunt.

Item in hâc urbe valdè frequens est Herpes, dicam an Scabies quædam sicca Venerea, admodum, contagiosa, vexatissimum malúmque, ut nihil suprà. Hujus autem notæ sunt, pustulæ quædam exiguæ, modò totum corpus infestantes, modò brachia, aut crura tantùm, ferè sine pure, imò etiamsi unguibus incidantur, tamen siccæ esse non desinunt; interdùm in cute permanent, sæpiùs verò latent & ægrè sentiri possint, nisi ab infesto & assiduo, maximè nocturno, pruritu.

His verò remediis uti soleo, præter decoctum Guaiaci, &c. & purgationes proprias; nimirùm, priorem labem succo limonis ex sero lactis fovere soleo: item illæ, si admodum pertinaces sunt, & posterior, etiam labes, maximè unguento *Catapsoras*, vel per se, vel alio diluto, cum bono eventu & tutò illini possint; ut sæpiùs expertus sum: Imo tu velim scias hæc mala nullis remediis nisi ex hydrargyro confectis extirpari posse.

Ægrotus XI.

QUinquagenarius quidam ex aliquot annis *Ischuria* graviter affectus est; à tertio ejus conjugio id illi accidit; ejus fœmina valetudinaria, & quantùm ex voce impedita, ob aliquem, putà in palato, defectum, & vultu, conjicere mihi licuit, ex lue inquinata: certè is vir mucum quendam fœtidum & sanguineis fibris interspersum copiosè cum urina excernere solet, non sine infinito cruciatu in pene. Huic autem sic putavi succurrendum esse: nimirùm, ℞. *Spiritus vini rectificatissimi* ℔. ß. *Gummi Guaiaci* ℥. ß. *Cantharidum* ʒ. j. *Cochineil* ℥. ij. *Succi Hypocistidis* ʒ. ji. *Spir. Sulph.* ℈. j. *digerantur cinere calido ad* 12. *horas: filtrentur per chartam bibulam.* Hujus medicinæ guttas XL. ex cerevisia tepida manè & tantundem vesperi quotidiè propinavi: quo sanè remedio, bono effectu, ad tres menses usus est; idémque à me infinitis gratiis propter insigne beneficium redditis, etiam atque etiam rogavit: Etenim malum diuturnum jam potuisse tolerari, haud nihil est.

Ægrotus XII.

VIdua quædam juvenis, gravissimo urinæ ardore & punctionibus ibidem, item Condylomatis cancrosis in pudendi labiis, non sine vehementi capitis dolore, afflicta est; maritus ejus ex anno ruri lue mortuus est; ipsa *Londinum* venit, & me coram obstetrice de morbo consuluit. Hanc autem sic curare cogitavi; nimirùm illam purgavi quarto quoque die pilulis de duobus, quibus æqua pars mercurij dulcis adjecta est. Item apozemate ex guaiaco, &c. pro potu quotidiano, citra sudorem. Item, ℞. *Cochineil* ℥. iij. *Cantharid.* ʒ. j. *Vini Rhenani* ℔. j. *misce, digerantur per diem B.M.* hujus cochleare è decocto guaiaci ℥. iiij. bis quotidiè sumpsit: quorum usu gonorrhœa admodùm virulenta, fœtidum & sanguineo-viride pus effundens, integrè sublata est, & duobus plùs minùs mensibus sine ullâ opes Chirurgicâ, etiam ulcera siccata sunt, dolórque capitis ex toto desiit.

Ægrotus XIII.

QUidam juvenis ter Gonorrhœa affectus est, non sine aliis gravibus Luis symptomatibus. Tertia vice ad me venit, Urinæ ardore punctorio, item destillatione puris subviridis. Hominem statim *calomelano* purgavi pilulis fortioribus additis; intra triduum pus attenuatur, & pellucidum fit; quo tempore collyrium injeci hujusmodi. ℞. *Aquæ Plantan. Papaveris Rhœados, an* ℥.iij. *Opij benè ustulati* ʒ. j. *Mellis Rosati* ℥.j. *Trochiscorum ex Minio puro metallico* ʒ. ij. *m.* intra septiduum & urinæ punctiones & Gonorrhœa ex toto desierunt. Decocto autem Guaiaci diù usus est citra sudorem, quo integrè convaluit.

Ægrotus XIV.

QUidam juvenis jam primùm Lue inquinatur; illi in Glande vesiculæ cancrosa orta est, at sine Gonorrhœa aut ullis punctionibus inter mejendum; sub eodem tempore in utroq; inguine insuper bubo sentitur; & jam inhorruit & febricula incensa; est præterea ingens capitis dolor, & in cruribus puncturæ intolerabiles. Hominem sic protinùs restitui: Alternis diebus calomelanos ℈. j. ex Electuario lenitivo dedi; sanguinem è brachio ad libram omisi; decoctum valentissimum Guaiaci, cui Cocheineil ad ℥. iij. adjectum est, propinavi. Chirurgus vesiculam citò curavit præcipitato rubro ex aliquo digestivo; bubones à tertiâ medicinâ purgatoriâ disparuerunt; ad tres septimanas convaluit; diù tamen Apozemate suprà scripto usus est citra sudorem, & vino albo carnéque minimè abstinuit.

Ægrotus XV.

JUvenis quidam, triginta annos natus, bis Lue infectus est, & toties salivationem cum Hydrargyro passus est; at non sine recidiva; etenim huic lingua & fauces & ipse penis Ulceribus cancrosis miserè affectæ sunt; etiamsi optimorum Chirurgorum ope, & methodo vexatissimâ diù à salivatione ultimâ usus fuit. Hunc sic restitui. Propter summam stomachi imbecillitatem, vinum ei album Gallicum libenter indulsi; item propterea quod Hydrargyri copiam supra fidem sumpsisset (nam ultima salivatio per calomelanos admodùm difficulter mota est) succo limonum in omni intinctu usus est. Hierâ antiquâ duplicatâ eum admodùm frequenter purgavi; interdum aliquot grana, idque rarò & parcè, Mercurij dulcis ex bolo Mithridatij dedi; pridiè nocte ante medicamentum purgatorium designatum, Decoctum Guaiaci, &c. assiduè citra sudorem propinavi. Chirurgus *Mullins*, egregius artifex, quem accersivi, & oris & penis Ulcera diligenter curavit: intra sex menses integram sanitatem recuperavit, nihil mali relicto, præter lichenes quosdam; at citra cruciatum aut contagium, quod scio, Uxori datum, & optima valetudine fruitur jam ex septennio.

Hactenus de Lue Venerea aliquot pauca, at diversa pro instituto nostro

Exempla breviter expoſuimus ; mox de Curationis ſcopo dicemus , qui in purgatione , medicamentis ex Hydrargyro confectis , præcipuéque nunquam ſatis laudando illo Mercurio dulci dicto , & Guaiaci decocto conſiſtit ; imò his ferè duobus medicamentis tota curationis methodus hodiè includitur. Horum itaque medicamentorum virtutes paucis pro more noſtro examinare volumus.

Hydrargyrus autem primùm inventus,& huic malo cum aliquo ſucceſſu adhibitus eſt, at extrà tantùm & in unguentis. Hoc *debemus Arabum Scholæ*, authore *Fernelio*. Illud quidem non ignoro, *Arabes* literarum ſtudia coluiſſe poſt *Græcos: Arabes*, inquam , ab *Octavo Seculo* omnium ſcientiarum artiúmque utilium, & præcipuè Medicinæ monumenta è Græca in Linguam ſuam traduxiſſe. At pace tanti viri , facilè ſui ſeculi doctiſſimi Medici , Hydrargyri multiplex uſus,etiam ad Scabiem ab antiquiſſimis Medicis Græcis diducendus eſt. Etenim *Dioſcorides* expreſſis verbis ita perhibet, *cinnabaris* , cerato excepta , papularum eruptionibus, ambuſtis igni medetur ; *cinnabaris autem & optimum & ipſiſſimum Hydrargyri metallum eſt.* Item idem medicamentum alio nomine apud antiquos *minium* appellatur , & ſinopicum præ cæteris valdè commendatur. Hydrargyrus ſit ex Minio, quod abuſivè cinnabaris dicitur ; *lib. 5. cap. 6.* Unde conſtat cinnabarim & minium , certè antiquis pleriſque , ſynonyma fuiſſe : imò cinnabaris optimi coloris minium quoddam *Africanum* fuit , quo nomine inſtitores ejus temporis omnigenum minium appellâſſe veriſimile eſt.

Atque ex hoc ſit Emplaſtrum rubrum adverſus morſus ferarum apud *C. Celſum* , quod ſanè pro nobis maximè facit ; ſiquidem Hydrargyrum ex reſina Terebinthinæ ad contagioſa vulnera aptum eſſe confirmatur. Rurſus , apud *Æginetam* extat Emplaſtrum ex Cinnabari ad Tophos & alios omnis generis induratos tumores. Porrò, adeò mite remedium apud antiquos creditum eſt , ut ad oculorum inflammationes efficaciter cohibendas commendârunt , *Dioſcoride* authore : atque hæc ſatis ſunt de externo ejus uſu apud antiquos Græcos. De interno autem *Myrepſius* audiendus eſt , (*cap. 62. de Antidotis*) is inter Antidotos omninò neceſſarias ad difficultatem Urinæ & ſtillicidium & calculoſos unam à *Galeno* tranſcripſit , in qua cinnabaris drachmæ ſex inſunt. *Aëtius* quidem eandem Antidotum *Philagrio* inſcribit , cui fortè cinnabaris ex aliqua temeraria , non minùs quàm timida ſuſpicione minùs arriſerit ; ſed animadvertendum eſt in hac Antidoto ineſſe quoque Lapidis *Syriaci* (fortè *Judaici*) drachmas 32. adeóque vim ejus potiorem metallis deberi , veriſimile eſt : & perperàm cinnabarim ideò ab *Philagrio* excludi : quâ tamen omiſsâ Antidotum à *Philagrio* denominare voluit *Aëtius* , quàm à *Galeno*, cujus compoſitio cinnabarim incluſam habuit.

Hinc adeò evidenter diſcimus (quod demonſtrandum propoſuimus) apud Antiquos Cinnabarim, id eſt Hydrargyri purum putum metallum , medicamentum natum & non ullo lenocinio vitiatum , ad omnes uſus in Lue Venerea maximè requiſitos tàm intrà , quàm extrà , adhibitum fuiſſe ; nimirùm *ad Vrinæ difficultatem* , quod genus remedij Gonorrhœa virulenta maxime deſiderat ; *ad ignis ambuſta & inflammationes* ; ambuſtis autem veſiculæ

propriè oriuntur ; eadem mala in pene frequentiſſima ex lue : ad *tumores omnigenos induratos* ; ex quo mali genere Bubones Venerei ſunt : ad *papulas erumpentes* ; & quæ, quæſo, fœdiores papulæ, quàm quæ ex lue oriri ſolent ? Poſtremò, ad *ferarum morſus* ex reſina Terebinthina; atque ita prodeſt ad Luis efficientem & primariam cauſam. Quorsùm itaque *Arabibus* damus, quod *Antiquis Græcis* jure meritò debetur ?

Illud quidem fateor, aliam rem eſſe Hydrargyrum, atque aliam Cinnabarim : at in Cinnabari Hydrargyri vis nativa lenis, & benigna eſt ; cùm idem ex lapide coctus, & ignem expertus tantùm non venenum eſt, & inteſtina exedit ; imò ex Terebinthina aut adipe articulis inunctus, linguam, fauces, totúmque caput intumeſcere facit, ſalivamque vehementer movet, haut aliter quàm ex intenſo aliquo frigore, cui corpus exponitur, gravedines deſtillationéſque pituitæ protinùs oriuntur ; ad eundem modum venas quaſlibet, præcipuè lymphæ ferendæ dicatas, torpore quodam infeſtat : rigorem autem torporémque genuinum eſſe Hydrargyri effectum cuilibet experiri licet. Etenim tu velim demittas digitum in Hydrargyrum, paucis momentis illum pallidum, mortui inſtar membri, extrahes : imò vi quadam narcotica tremores nervorúmque reſolutiones ex ejus aſſiduo uſu oriri neminem operariorum latet : ad hæc, quòd Hydrargyro inunctis ægrè adeò medicamentis purgantibus alvum moveri, ut ea duplo validiora, quàm antè, facilè perferunt ; ſcilicet, à ſtupore viſceribus inducto.

At quî fit, inquies, ſalivam, non ipſum ſanguinem moveri ? Ita quidem haud rarò evenit ; ab intenſo gelu multi hæmorrhagiis corripi ſolent ; ad eundem modum in Ptyaliſmo ex Hydrargyro interdum dyſenterias, & ſanguinis è gingivis profluvium contingere ſolere abundè teſtatur Hiſtoria medicinalis : Saliva tamen ſola diù & vehementer movetur. Ea autem res paulò altiùs deducenda eſt. Cùm lymphæ & aſſidua ſeparatio & in ſanguinem reditus neceſſarius eſt, propter rationes alibi exponendas, ubi de natura ſanguinis privatim agemus ; cúmque propter ſummam lymphæ-ductuum teneritudinem quâ ſtupore facilè afficiantur ab Hydrargyri inunctione, illa debita lymphæ ſeparatio reditúſque in venas ſanguineas multùm impediatur, neceſſe eſt ; vaſaque adeò ſanguinea ſupra modum impleri ſuo alienóque humore, tantamque lymphæ copiam ſolis arteriis veniſque contineri poſſe. Igitur aſſidua vi & pulſu arteriarum, lympha per propria vaſa ægrè jam reflua (quæ ex intenſo Hydrargyri frigore tonum jam ſuum & vigorem amiſiſſe diximus) ad *Salivæ majores ductus excretorios*, (ſcilicet quà patentior porta detur) qui ferè in ore ſunt, propellitur, effunditúrque. Etenim niſi lympha, propter dictam cauſam, jam ſupervacanea aſſiduè evacueretur, nè cor ſuffocatione perpetua deficeret, ſuóque gravi oneri ſuccumberet, metuendum eſt : hinc adeo frequens & familiare eſt deliquium in primo Salivationis impetu ; item Glandularum capitiſque infinita intumeſcentia. Ad hæc, ſi ob aliquam cauſam ſalivæ exitus in ore impediretur, ea protinùs totis inteſtinis excerneretur, & Diarrhœa, (ſalutifera tamen) vehementer infeſtaret ; ſiquidem ibidem quoque innumeræ glandulæ *Salivæ excretoriæ* ſunt, non aliter quàm in ore ; etiamſi præter unum *pancreaticum ductum* alij minutiſſimi ſunt, tamen multitudine infinita eorum parvitas compenſa-

tur. Adeóque in hoc tota *salivationis ratio* versatur, nimirùm intra sanguinea vasa lympham cohibendo, quæ jugi circuitu assiduè & necessariò separari & denuò inferri debet; ab artuum verò inunctione, propter vasorum Lymphaticorum torpidorum tenuissimæ texturæ depravationem & ineptitudinem, ejus reditus eò præpeditur, venisque adeò sanguineis usque circuire cogitur ad gravem cordis arteriarúmque inundationem, per *emissaria* Salivæ ductuum tantùm deplendam; neque enim arteriis se exonerandi alia ratio nisi ductibus excretoriis relinquitur. Quemadmodum si fortè à frigore, mutilatione alicujus membri, vel à ligatura, mensura & modus Venarum diminuatur, pulmo à catarrhis infestari, vel hæmorrhagia, hydropsve oriri solet.

At nostri homines magna industria Hydrargyrum *operi interno* tuto adhibuerunt, ejusmodi itaque remedij jam securi esse possumus; quod ejus ferocia domatur, & salibus multipliciter adjunctis, compedes ei injiciuntur, quorum ligatura strictiore fit lene remedium. Hoc equidem sentio, nostros homines aliquid ampliùs quàm *actum* egerunt, & eorum *artificium pretio longè materiam excedere.*

Atque ea hujus sæculi felicitas est: adeóque ampliùs quæritur, cur ab Hydrargyro in Mercurium dulcem confecto, eadem tamen salivatio oriatur; maximè si adjectum sit aliquod medicamentum astringens, ut in corpore, etiam invitis salibus ei connexis, tantisper moretur, idemque spissius detur. Atque illa sanè differentia est inter medicamentum natum, atque idem artificiosum; nimirùm sales *adjectivos* pro sua natura à madore caloréque ventriculi, & intestinorum dissolvi, & à sale urinoso, è concoctione Stomachi *Septica* orto, vinculis & connexu cùm Hydrargyro liberari; huncque adeo sibi jam restitutum relictúmque, vim suam indolémque denuò exercere posse; scilicet torporem Lymphæ ductibus conciliando; quod illic tanto faciliùs efficere potis est, quanto corporis interior pars cute externa, digitorum putà, tenuior est.

Ex hoc autem Lymphæ mirifico profluvio (quæ prorsùs *nova purgationis forma est*, Veteribus incognita) multa commoda nobis accedunt; nimirùm pustularum ardorem extinguit, exsiccatque ulcera; non externa tantùm, sed & interna; quæ ipsa quoque vesiculis, pustulis, ulceribúsque fœdantur: cætera omitto; illud quidem verissimum est, solo *Ptyalismo* morbi radicem non evelli; imo superiore seculo infinitis experimentis constabat, multos decies & ampliùs curationem ex perunctione frustrà expertos fuisse: Atque idem testantur nostri homines, inter alios *Wisemannus*, *Obs.* 53. optimus sanè Chirurgus, idémque fide dignissimus, nuperus *Anglicanus* Scriptor: vitium quidem lenit, differtque, at perniciem non aufert, neque ulla cura sine *Guaiaco* efficax; ut nec à Guaiaco solo aliquid expectandum est citra periculum recidivæ.

Igitur ut rem conficiamus, *Guaiaci* etiam facultates nobis breviter expediendæ sunt. Hic verò aliquis objiciet, Ægrotum 16. nostrum suprà comprehensum, Guaiaci, Hydrargyro modicè dato tantùm ad grana aliquot, curatum fuisse; item in illa præclara *Fernelij* cura, cujusdam quinquies frustrà inuncti, solo Guaiacicremore tandem restituti? Respondeo, *Historiæ Ferneliana* facilè fidem do; at nec suus

æger, nec meus, nec alius quilibet ſine uſu Hydrargyri unquam integer erit ; mihi autem perinde eſt, ſi unquam datus eſt, Hydrargyrus : quamdiu ſanè ab ejus exhibitione ſit, non magnopere quæro ; nam corpus afficit, etiam poſt triginta & ampliùs annos, ut ex Trepano, & Salivatione aliquoties per ſe redintegrata nobis certò conſtat : imò nulla concoctione domari poteſt, & in glandularum *Mæandris* aliiſve corporis receſſibus latere ſolet ; aliquâ tandem occaſione loco moveri, & genium ſuum denuò exerere ſolere ; adeóque, ſi quis Hydrargyrus vel intùs ſumptus, vel extrà corpori adhibitus unquam fuit, ex uſu Guaiaci è latebris excitari, cùm & antiquâ ejus impreſſione, hominis ævo non delenda, tùm nova operatione partibus adhuc vitiatis curam facilitari, perficíque.

Guaiacum ſanè eſt medicamentum admodum tenuium partium & piperati guſtûs, ſudoréſque ideò movere aptum. Hæ verò *piperatæ Reſinæ*, ab *India Occidentali*, *Novæ* medicamenta ſunt : hujus notæ ſunt Balſamum *Peruvianum* & Gummi falsò, dum Reſina Guaiaci dicenda eſt, Paralyticos, ſtupidos, & quovis modo reſolutos, curat. Ejúſque adeò præcipua facultas eſt, ſtupori ab Hydrargyro inducto mederi, ipſúmque Hydrargyrum ponderoſum & hebes medicamentum digerere, & in omnes corporis partes diſſipare, tandémq; expellere, ſcilicet viſcera eorúmque vaſa calefaciendo, penetrando, corroborando. Igitur *Guaiacum Hydrargyri*, ut *Hydrargyrus Veneni, in Lue Antidotum* eſt. Hydrargyrus puſtularum ardores extinguendo, atque ulcera ſiccando, aliquot teneriores corporis partes ſtupore reſolvit labefactatque ; contra Guaiacum eaſdem partes labefactatas ſuo calore piperato fovet, expeditque ; & quatenus valdè reſinoſum, vi ſua emplaſtica, ex integro ſanat : viſceribus autem jam denuò invigoratis, ipſum tandem Hydrargyrum, Hoſpitem torpidum & alienum, ne intra nos æternum pernoctet, circuire cogunt, ſudoréque præcipuè rarefactum aut Urina, aut vapore inſenſibili expellunt.

Atque hæc via quidem brevior & expeditior eſt ; tamen citra ſudorem idem ab eodem fit, certè medicinis purgatoriis adjuto ; maximè ſi cætera boni regiminis præcepta ſerventur, at cura diutiùs procraſtinetur, certiſſimi tandem effectus imò vinum, quod ſæpiùs expertus ſum, ſucceſſum non impedit ; potiùs auxilio eſt.

DE SCORBVTO,

Quinta Exercitatio Medicinalis.

PRoximo autem lui venereæ loco Scorbutum posui,& propter morbi novitatem, & quòd illi tot tantisque signis communibus, valdè affinis sit; imò unum ab altero dignoscere, nisi admodùm exercitato Medico, haud ita facile est. Etenim Scorbuto sui quoque dolores sub noctem graviùs infestantes; item sui tumores duri, suáque ulcera exedentia, pustulæquæ & maculæ, suæque pedum punctiones, & crurum lancinationes sunt: Veruntamen Scorbuto etiam peculiaria sympotomata sunt, in lue venerea minimè notanda; nimirùm Gingivarum tumor, mollities & fœtor; in toto ore, cruribus, aliisque corporis partibus purpureæ maculæ verè violaceæ;ventris tormina; præcordiorum gravitas molestissimúsque auhelitus, sæpiùs ad deliquium; crurum debilitas & mira lassitudo. Dysenteriam, febres erraticas, intermittentes cujuscunque typi, pestilentiales, pleuritin, dolorem ischiadicum, arthritidem, paralysin, hydropen, atrophiam scorbuticam, aliaque infinita symptomata taceo, quæ primâ facie alios, atque alios morbos mentiuntur; summa tamen industria & admirabili sagacitate ab Eugaleno primùm, superioris seculi Medico docto,hæc morborum simulachra à suis archetypis penitùs discernere & distinguere docemur. Illud quidem non ignoro, apud Plinium stomachaces, & scelatyrbes cujusdam mentionem fieri, quo milites Romani olim in Belgiæ maritimis subitò correpti sunt; unum eundémque morbum cum Scorbuto hodierno fuisse, vero non admodùm dissimile est: tamen à veteribus Medicis prorsùs neglectus est, neque apud eos ullibi, certè de industria scriptus, ut tantus morbus meruit, occurrit, quòd loci alicujus remoti & tunc temporis parum noti, tantùm indigena fuit. Superiore autem seculo exeunte, ut diximus, Eugalenus multùm de Republica Litteria meruit, quòd hunc primum morbum accuratè descripserit. At hic morbus jamdiù quasi latescens inter haud ignobilem gentem Flandriæ populum, ex assidua & aucta navigatione apud Indos novas vires acquisivit, ut maris ipsius morbus proprius & & peculiaris plerisque jam audiat, verè morbus nauticus, & omni populo longis itineribus naviganti, cujuslibet terræ Europæ ij fuerint, communis, sivè ea Navigatio calidis, frigidisve regionibus fiat: modò nimiùs iis labor & victus præter rationem salsus & crassus tantùm præbeatur.

Hujus autem causa efficiens victus salsus est, ex. gr. Salsamenta è marinis piscibus vel muriâ conditis, vel per se siccatis, item caseus (omnis in Salem

caseus seneſcit ; id eſt , urinoſum ſepticúmque ; Plin. *lib.* 11. *cap.* 42.) vetus & ſalſus ; atque id genus alia victûs genera. Identidem potio quælibet ſalſa in hoc cenſu eſt ; ut cereviſiæ ex aqua ſubſalſa coctæ ; vel quibus ſal aut calx viva adjecta eſt : quæ peſſimæ conſuetudines, in coquendis cereviſiis non lupulatis, ferè per totam Angliam jam obtinuerunt ; ſiquidem inde Cereviſiarij multùm lucrantur, quòd ita potiones hordeaceæ confectæ,& ſubitò claræ fiunt, & ab acrimonia diù ſervantur. At ſanitati noſtræ interìm infeſtiſſimæ ſunt. His adde ipſum marinum aërem verè ſalſum ; quòd ſalſæ pluviæ, calidis maximè regionibus, (ex fide navigantium) ſatis teſtantur.

At quomodò , inquies, id fieri poteſt ; ut ex ſale condimentorum antiquiſſimo , & in auxilium ſtomachi concoquentis apto nato , peſſimum morbi genus oriatur ? Huc accedunt ſalis eximiæ virtutes ; nimirùm à putredine vindicat, pruritus ſedat , lichenas , lepras , pſoráſque medetur ; contra omnigenûm ferarum morſus optimè facit ; adverſus Opium & Fungos præclarum antidotum ; ad Hydropicorum tumores diſſipandos : item abſtergit , extenuat , &c. & infinita alia , authore Dioſcoride. Hæc quidem contra nos maximè facere videntur. Reſpondeo ; crudum ſalem his uſibus Veteres non adhibuiſſe , ſed uſtum , ex eodem Dioſcoride, conſtat ; ſcilicet uſtum, ſemélque lotum,atque ſiccatum. Quòd nobis innuere videtur aliquid mali ab ejus cruditate illos metuiſſe. Deindè , ex ſalis modico uſu quotidiano hoc malum non naſci ſolere , Orbis terrarum populi univerſi conſuetudo magno argumento eſt. Itaque ab ejus exceſſu tanta vitia gigni , credibile eſt , eámque rem ſic paucis expediam.

A nimio ſale ſtomachus & inteſtina primùm vitiantur , ejus filamenta exedi, totúmque ventriculum tenuiorem reddi , inflammaríque ; quemadmodùm ab aliquo alio medicamento ſeptico copiosè & aſſiduè in victum quotidianum dato , tandem evenire , neceſſe eſt. Huic autem rei fidem faciunt inanis vomendi cupiditas , præcordiorum , etiam jejuno , mira gravitas & diſtentionis ſenſus , cum moleſtiſſimo anhelitu , non ſine animi defectione & ſubitâ interdum morte ; imò hic & alibi cardialgia ſubito deliquio exanimare ſolet. Inflammatione autem ſemel vitiato ſtomacho chylus crudus confici ſolet ; quòd is ne cibi quidem pondus diù pati poteſt ; maximè cùm ab eodem cibo ſalſo potionéve continuò irritetur. Itaque crudus chylus feſtinanter in inteſtina deducitur , lacteíſque receptus , vi cordis arteriarúmque elaſtica , habitum corporis permeat ; at cùm crudus & ſupra modum ſalſus chylus in lymphæ ductus ſeparatur ; eos maximè vellicat , inflammat , corrodit ; unde vaſorum tenerrimorum & anguſtiorum adſtrictio mirifica , & ad circuitum lymphæ ineptitudo. His itaque labefactatis , ſalſus , & lentus , & craſſus chylus in venis ſanguiferis deinceps , ex magnâ parte , circulatur ; arteriáſque adeò ob nimiam lympham multùm diſtendi,earúmque pulſum impediri , neceſſe eſt : Pulſum autem laborare conſtat , cùm illo morbo pulſus celer , parvus , inæqualis inter præcipua indicia pathognomonica numeretur. Ab ejuſmodi autem pulſu ſanguinem crudum , lentum , craſſum , ſalſúmque tardè , ægrè in orbem moveri , neceſſe eſt ; à motu verò ſanguinis lento & inæquali, eum maximè vaſis capillaribus , ipsíſque excretoriis ductibus ob pulsûs impotentiam ac languorem , coaleſcere & ſtagnare aptum eſſe.

Hinc

Hinc ſymptomatum facilis explicatio : nimirùm maculas purpureas, ut in ſuggillationibus, & in omni vulnere contuſo latè circumcirca fieri à ſanguine coagulato novimus : item hinc proveniunt tumores, & hydropis ſcorbutici ratio manifeſta eſt ; ſcilicet à chylo ſalſo & crudo minimè circuire apto ; & in hujuſmodi hydrope tumor durior & magis renitens eſſe ſolet, utpotè à majore vaſorum inflammatione.

Item arthritidis vagæ ratio apparet à ſalſedine ſanguinis ægrè moti, & hic & illic membraneis ductibus reſtibilis ac corrumpentis.

Item laſſitudinum cauſa intelligitur, membrorúmque diſtentio ab arteriarum nimia plenitudine.

Item torpedinis, nervorum reſolutionis & contractionis ; nimirùm à lympha ſalſa nervis impacta & applicita, & à nutritionis paucitate & defectu : nutritionis ſanè ratio, etiamſi conſiſtere videatur in perpetua arteriarum plenitudine ; niſi tamen ſanguis debitè per corporis habitum, neutro venarum genere obſtructo, circumferatur, ductibúſque univerſis excretoriis perpetim ventiletur, accretio corporis infida erit & ſimulata ; vitiúmque, non vigor (qui nutritionis tamen præcipuus effectus & ſumma utilitas) à corrumpentibus humoribus expectandus eſt.

Item dolores acuti ſub noctem maximè infeſtantes, ut in lecto ne horæ quadrantem manere poſſint, quòd à lecti calore ſalſus & concreſcens ſanguis paulatim fuſus liquatúſque celeriùs per lymphæ ductus torpentes moveri ſolet ; quemadmodùm in digitis nive frigefactis ; quò incaleſcunt, eò acerbiſſimo dolore punctorio afficiuntur.

Ultimò atrophia explicatur cùm lympha à nimia ſalſedine vitiatur, & qui mitiſſimus humor eſſe debet, fit ſupra modum ſalſus, craſſus, crudus, lentus, nutritionique adeo minimè aptus ; id eſt, qui commodè & æquabili quodam tenore per omnes venas circumferri, pérque vaſa excretoria à ſuperfluitatibus continuè expurgari non poſſit. Hujus autem rei illuſtre exemplum in infantibus lacteſcentibus videmus ; ubi lac à nutricis conceptione fit ſalſum & urinam ſalſam plenè redolet ſapitque ; quo lacte paucis ſeptimanis nutriti infantes, toto corporis habitu ſic vitiantur, ut tabes illa vix totâ vitâ delenda ſit ; imò infiniti atrophiâ pereunt, aut ſcrophulis aliiſve malis indè ortis conficiuntur. Huic autem infortunio (ut id hic obiter notem) non aliud remedium æquè bonum unquam expertus ſum, ac lac novum ex aliâ nutrice ſanâ.

Quod autem Gingivæ intumeſcere, & cruentari, vel levi de cauſa, & putreſcere ſolent, (id quod nautis, præcipuè in longâ & moleſtâ navigatione, indicium eſt futuri ſcorbuti) ratio eſt, lympham ſalſam & lentam à ſanguinis craſſamento ægrè ſeparari poſſe & propter vitiatos lymphæ ductus, ad ductus ſalivales excretorios propellitur ab arteriis ; ubi in ſalivam lentam, ſalſámque conficitur, non admodùm adeo effundi aptam : Gingiviſque itaque impacta, vaſis excretoriis ſubſiſtit, ampliúſque ibidem corrupta, eas tumefacit : imo hæmorrhagiis funeſtis ſubito ſcorbuticos corripi, propter vehementem hujus ſalſi humoris ſanguinem colliquatum ex putredine appulſum ad caput in exemplis noſtris infrà videbitur : cujus quidem ſymptomatis in hoc morbo ipſe primus, quod ſcio, author ſum.

Hinc liquet insuper, cur Hydrargyrus in hoc morbo curando (Hartmanni monitu, aliàs plurimùm addicti Chymicis remediis) nihil prodest; cùm & lymphæ ductus ampliùs infirmet, & à salsa supra modum lympha ipse tandem vitietur; cùm sal urinosus vim & efficaciam salium acidorum destruat; & quòd hìc lympha crassior & lentior est quàm quæ salivæ ductibus effundi posset.

At de salsedine sanguinis aliqui meritò dubitant, cùm cibum salsum comedentium sanguis minimè muriaticus est, nec ex analysi spagirica sal marinus in eo ad pauca grana inveniri potest. Respondeo; sani quidem, & salsamenta multùm comedentes, herbis tamen fructibúsque simul victitare solent, qui salis naturam alterent, diluantque. Deindè, salem culinarium concoctione quidem domari, & mitem reddi posse; in alium salem, urinosum putà, certè à sanis, manifestum est; quòd nullum alium salem toto uspiam corpore reperire licet. Rursus; de nautarum sanguine omnium gravissime scorbuto affectorum, nemo, quòd scio, quatenus iste muriaticus sit, adhuc experimentum fecerit. At nobis abundè sufficit, si hujusmodi sali copia in habitu corporis restiterit; cum sal urinosus, crudus, & imperfectè coctus eosdem effectus, è putredine ortos, perpetrare potis est.

Exemplum unum vel alterum ponam, quibus sales integros posse per habitum corporis transferri, ibidémque morulas facere clarè evincitur.

Cuidam gonorrhœâ gravitèr affecto, ad ʒ. j. salis, prunellæ ex Terebinth. in bolo exhibui; post aliquot horas alvus ei mota est, & sub noctem, fortè cum hominem visitavi, intolerabili dolore meiendo cruciatus, matulam mihi monstravit, quâ nuper minxit; ubi sale micante saturatam urinam vidi; imò aliquot guttas urinæ albicantis, in marmora ante focum posita, stillavit; quæ, ut curiosè eas examinaverim, meræ salinæ, & in crystallos aculeatas suo more concretæ fuerunt. Idem tamen phænomenon ab eodem medicamento aliquoties exhibito, prout sanitatem recuperavit, ex toto desiit.

His adde; in iis, qui se aquis medicatis nostris, maximè salsis, Epsomensibus putà, aliisve ejusdem farinæ, ingurgitant, eorum urina salis calcarij particulis tàm repletur, ut, si vitrum, eâ urinâ plenum, inter oculum tuum & solem teneas, illarum infinitam micationem admiraberis. Imò si multùm & diutiùs bibant, ad aliquot menses illis salinis particulis, (ut ex urina diligentèr inspecta liquidò tibi constabit) non ex toto corpus vacabit.

Hactenùs de scorbuti causâ, ejúsque accidentibus, diximus; hujus autem morbi aliquot è multis exempla, pro more nostro, ex adversariis transcribam, ut medicamentorum specificorum rationem exponam.

ÆGROTUS I.

IUvenis quidam robustus, miles, è castris transmarinis rediens, dolore per omnia membra vehementer affectus est; item ferè assiduo vomitu & diarrhœa; huic etiam maculæ quædam rubentes per totum corpus eruperunt. Sanguinem è brachio mitti jussi: is autem refrigeratus cute crassâ ex fusco flavescente obductus est: urinæ paucæ, crassæ rubræ. Hunc sic curavi.

℞. *Vini albi Gallici* ℔.ß. *sem. anethi* ℥. j. *fœniculi dulcis* ℥.ij. *Gingiberis rasi* ℥.ß. *ad duodecim horas vase diligenter clauso leniter coquatur.*

Hujus medicamenti ℥. ij. ter minimùm quotidiè quantùm calidè id ferre potuit, propinavimus. Convaluit.

ÆGROTUS II.

VIr quidam, obesus, ab aliquot mensibus, nescio quo languore & horrore, quotidiè recurrente, affectus est; item huic gravis in lumbis capitéque dolor; matutini sudores valdè frigidi; Tussis; spiritûs difficultas; nulla ciborum appetentia; lingua non arida, tamen siticulosus; decumbendi in lecto assidua cupiditas; pulsus parvus & debilis; urina admodum biliosa: huic succos Nasturtij & Cochleariæ ex vino rubro propinavi: & quamvis aliquoties inhorruit, tamen & urina pallida & sudores paulò tepidiores; item spiritus multò facilior. Balsamum Martis ad grana x. ad tussim & spiritum difficilem nocte dormituro dedi, cujus usu, etiam ipso sudoris tempore, meliùs dormivit; quod aliàs antè, ob pectoris nescio quam angustiam, nunquam facere potuit. In his remediis ad decem dies & ampliùs perseveravit; horrores sudoresque omninò desierunt; mirificè convaluit præter necessariorum expectationem.

ÆGROTUS III.

Paralysis ex Scorbuto.

QUinquagenarius, obesus, (Tithmarsh) mediâ hieme primùm fit anhelosus, déque nescio quâ ægritudine circa stomachum valdè questus est; mox brachiorum & crurum quasi paralysis & languor ægrum corripuit; hæc autem mala excepit gravis & assiduus crurum dolor, dies noctésque hominem crucians, somnúmque ei prorsùs adimens. Post quatuordecim verò dies in utroque crure maculæ infinitæ purpureæ apparuerunt. Penè invitus curatus fuit remediis Antiscorbuticis vulgo cognitis; adeo vino Hispanico & sæpe spiritui vini dicto, indulgere voluit. Non antè æstatem tamen manuum pedúmque vigorem recuperavit, quo tempore hominem aquis muriaticis (in vicinià Knaresborough agri Eboracensis) coctis & calidis, quantùm sustinere potuit, balneare volui: ex integro convaluit. At Hyeme proximè sequente similiter affectus est; & mortuus est.

ÆGROTUS IV.

Atrophia *ex Scorbuto.*

TAilour de Marston, quinquagenarius spirandi difficultate diù affectus est, tandem admodùm emaciatus est; cætera sanus ut sibi videbatur; propter pituitam verò vicissim in lecto dormire vix potuit; pulsus celer & debilis; modica sitis; urina rufa; è medio pectore maculæ quædam subpurpureæ effio-

reſcebant ; atque hæ tandem latè ſetaceum pectus occupabant ; à prima autem earum eruptione iis color ſubpurpureus, qui indiès degenerare in ſubluteum ſolebat, id quod curioſiùs obſervabam. Tabidus mortuus eſt.

Ægrotus V.

DOminus Cooke, è Prebendariis Eccleſiæ Eboracenſis, minimùm quinquagenarius, macer, literis valdè deditus, Decembri exeunte ex frigore primùm tuſſi affectus eſt ; huic nulla ferè ciborum appetentia ; tuſſi ſupervenit ſpirandi difficultas, & neſcio qui levis dolor, & in tibiâ dextra imbecillitas ; mox ibidem pruritus ortus eſt, & maculæ purpureæ. Ipſe autem vocatus, femur & crus tumida & intensè purpureo colore occupata vidi : huic urina varia, nunc rufa & valdè turbida, nunc clara & qualis ſanorum. Imò malum quodammodo tertianam febrem mentiebatur, nam alternis diebus pejus ſe habuit ; malum in femore & tibia cum dolore, duritie & rigiditate indiès ſerpebat. Quò malum auctum eſt, eò urinæ certiores, & rufiores, & fæcibus magis ſaturatæ. Ad decimum verò diem paulatim ſerpendo totum femur & tibiam, & jam ipſum pedem tumore inſigni occupavit, & livor jam ad nigredinem violaceam valdè accedebat ; foveæ in pede facilè fiebant ; at tumores cruris & femoris multò duriores fuerunt. Jam verò languores primùm æger ſenſit, & aſſiduè in lecto deinceps decubuit.

Ex antiſcorbuticis medicamentis apozema præſcripſi, item cataplaſmata ex ſolis emollientibus cum herba cochlearia & unguento è mucilaginibus toti cruri femoríque latè admovi ; quibus admodùm levati ſunt, & dolor, & tumor ; Atque à pertinaci iſtiuſmodi remediorum uſu tandem convaluit. Illud inſuper notavi nigredinis extremas partes ſubluteo colore circumſcriptas fuiſſe, perindè ut fit in ſuggillatis.

Ægrotus VI.

QUidam Batavus, valdè obeſus, languoribus diù affectus eſt ; tandem lecto defixus ; huic labia, genæ, & ipſa lingua liveſcebant ; pulſu parvo, debili, & urina qualis ſanorum fuit ; Spiritus vini multùm & aſſiduè potare conſuevit ; huic autem à magni nominis Medicis & ſanguinis miſſio aliquoties repetita, & purgatoriæ medicinæ, & chalybs diù exhibitus eſt : at nullo modo ei profuerunt. Ipſe vocatus mala in infinitum aucta obſervavi, & jam manus cruráque liveſcebant, & ſpirandi difficultas tanta fuit, ut niſi erectus in ſella ſedere non potuit ; adeò lingua balbutiebat, ut hominem gallicè loquentem, vix intelligere potui. Omnia à me ſumere recuſavit præter cardiaca medicamenta vinoſa ; quorum ſanè in noſtris Officinis copia eſt : poſt aliquot verò menſes à primo inſultu hæmorrhagiâ ſub noctem adeò violentâ correptus eſt, ut aliquam multas libras ſanguinis è naribus effuderit, antequam moriebatur.

ÆGROTUS VII.

JUvenis quidam, exeunte Decembri, ſubitò & ſine aliqua cauſa manifeſta narium hæmorrhagiâ correptus eſt: id malum aliquot dies per intervalla duravit; mox totum corpus maculis ferè ex nigro purpureis eleganter depictum eſt; etiam earum aliquot ex internâ labiorum parte obſervavi: huic tamen nec febricula, nec pulſus juſto debilior; Urina qualis ſanorum; nec ullum grave aliàs ſymptoma. At funeſta illa pictura fuit.

ÆGROTUS VIII.

PUer quidam, quinque annos natus, ſubitò, ineunte vere, maculis quibuſdam *ex viola-purpureis* in cute albiſſima per totum corpus depingitur; ejus linguam, oſque fortè inſpexi, eaſdémque maculas, & in ore, & in labiis ulceratas obſervavi; ejus cura ad me non pertinebat. Nam puerum mihi attulit vicinus quidam meus tantùm, animi causâ. Et neſcio an aliquod medicamentum ab ullo datum fuit. At eadem nocte, hæmorrhagia graviter affectus, & illicò mortuus eſt.

N. B. In proximè ſuperiori caſu maculæ eruperunt à ſanguinis profluvio; in hoc autem poſt maculas hæmorrhagia lethalis ſequuta eſt.

ÆGROTUS IX.

PUer quidam (Vvaller) ſummè agilis, decem circiter annos natus, caſei mercatoris filius, ſubitò *maculis purpureis* per univerſum corpus depictus eſt; ex his parvæ & aliæ majuſculæ fuerunt, ipſum *violæ martiæ florem* eleganter repræſentantes: mox vehemens Hæmorrhagia ſequuta eſt; gingivæ, fauces, ipſáque lingua ſumma putredine virulenta exulcerantur; ut nec cibum, nec medicamenta ampliùs ſumere potuerit. Intra ſeptiduum mortuus eſt.

ÆGROTUS X.

QUidam puer (Hevvet) ſex annos natus, ſubitò nigro-purpureis maculis per univerſum corpus affectus eſt, puer autem de capitis dolore leviter tantùm queſtus eſt, & foràs toto eo die ludebat; naribus tamen paululùm ſanguine ſtillantibus; omninò non febricitabat, & cibum pro more avidè appetebat: ejus parentes inſolitas maculas mirabantur; media nocte ſanguis è naribus copiosè profluebat, eundémque adeò grumoſum è ventriculo vomebat: ad decimam diei horam vocatus, ſanguis admodum difficilè comprimi potuit: maculas autem in labiis & linguâ video; item per ejus femora maculæ aliquot longæ & latæ, velut ex verberibus vibices; huic corporis habitus frigidus, pulſus rarus & debilis, urina ſuccinea & qualis ſanorum; nulla ſitis: ad illum comprimendum infinita fruſtrà adhibita ſunt: venâ autem brachij à me incisâ, is protinus in deliquium, vix ſeſqui-uncia ſanguinis effuſa,

lapsus, & sanguis è naribus per se protinùs compressus est. Sudore frigido madebat usque ad mediam noctem, deliravit; fortè ex diacodio dato in aqua plantaginis : postridiè verò manè idem ei sanguinis profluvium contigit per aliquot horas ; tandem balsamo Veneris nares implevi, & sanguis stillare desiit. Deinceps diacodium modicè datum est. Et succi limonum, succi cochleariæ ad cyathos aliquot quotidiè illi propinavi. Uibices primùm, mox maculæ in labiis, reliquóque corpore, sensim dispatuerunt. Convaluit.

Ægrotus XI.

SUb idem tempus puellam vidi octo annos natam, cui infinitæ maculæ purpura-violaceæ in nivea cute efflorescebant, sanè spectaculum haud ingratum, nisi quod affectus morbosus fuerit : inter has verò maculas quasdam ad amussim triquetras, alias quadratas, pleraſque rotundas & inordinatas, non sine ingenti admiratione curiosiùs contemplabar. Huic autem me præscripsisse memini spiritum C. C. ad aliquot guttas ex cerevisiâ tenui quotidiè bibendas. Convaluit.

Ægrotus XII.

ITem alia puella eodem anno 1682. mihi ostensa est iisdem maculis per totum corpus depicta : diù in cute eæ maculæ apparuerunt ; tandem nescio quibus remediis convaluit. *N. B.* in his duobus ultimis casibus de ulla hæmorrhagiâ superveniente non memini.

Ad *remedia* jam tandem venio ; nam in recitandis exemplis, quæ infinita sunt, prolixior esse nolo. Præcipua autem hujus morbi medicamenta sunt, Cochleariæ, Limonúmque, Aurantiorúmve succi : & ex hâc notâ sunt omnigeni fructus & olera : at quò magis acidi, eò meliores sunt : hinc *Acetum* quoque & *Spiritus vitrioli* valdè prosunt.

Horum itaque omnium facultates, & quæ commoda ab istiusmodi acidis remediis expectanda sunt, ab uno Aceto discemus. De Aceto autem inter alia multa ita Dioscorides perhibet. *Acetum refrigerat, & astringit. Stomacho utile, appetentiam excitat. Erumpentem undique sanguinem sistit, potu insessúve. Prodest alvi fluxionibus cum cibis coctum. In Orthopnæa calidum commodè sorbetur. Tussim veterem mitigat. Inflammationes arcet. Reprimit abscedentes Gingivas & sanguine manantes. Suggillationes rapit, & ad conglobatum sanguinem prodest. Ad capitis dolores confert. Ad aquam inter cutem ferventis vapor proficit, panos coërcet tepidi fotus. Pruritus permulcet; ad nomas & sacrum ignem, & ulcera quæ serpunt, ad lepras, impetiginésque efficax est. Phagedænas ulcerum nomásque fotu continuo cohibet. Calidum potum adversùs omnia venena efficax est, præsertim contra Meconium, Fungos & hausiam cicutam. Contra venenatorum serpentium ictus, & eos, qui urens virus ejaculantur.*

An verò aliquid in *aceto* deficiat, ad morbum nostrum curandum, aut ampliùs desideretur, remedio cum morbi symptomatibus diligenter collato, planè nescio ; certè tu velim pensites, ô bone Lector.

Quamvis succi ex usu quotidiano in hoc morbo suprà memorati & præ cæ-

teris commendari, Veteribus parùm aut nihil noti fuerunt; eorum tamen opinionem de fructibus acidis in *Malo punico* videre licet; nimirùm boni esse succi, & stomacho utilis, &c. reliqua vide apud *Dioscoridem*.

Quomodò autem hi effectus ex usu acidorum oriantur explicandum restat. Atque hujus rei ratio in his paucis consistit. Acidum imprimis infirmum & æstuantem stomachum refrigerat & adstringit; adeóque concoctioni eum aptum reddit; similiter cogitandum est de intestinis visceribus, eórumque vasis, una eadémque ratione, salium exedentium copia laborantibus; hujus autem in stomacho & visceribus refrigerij ratio est, quod acida salibus urinosis adjecta eorum vim protinùs frangunt, & cùm attenuando chylum lymphámve insuper urinam moveant, sales exedentes mitigatos jam maximè eò diducunt foràs: à chylo autem novo, tenui & dulci sanguinis circuitus rursus expeditur, lymphæque adeò motus placidè perficitur, quo arteriarum labor multùm diminuitur, levatúrque; adeóque hæmorraghia & maculæ,& dolores, & lassitudines, nervorúmque resolutiones, contractionésque paucis diebus ex toto cessant, & homo moribundus ex integro restituitur. Cujus subitæ curationis exempla infinita in nautis, terræ semel expositis à longis navigationibus, occurrunt.

At remediorum magnæ differentiæ sunt? Respondeo, verissimum quidem esse, multis oleribus, inter quæ *Nasturtium* & *Cochleariam* pono, ad Scorbutum utilibus, præter succum acidum inesse etiam quandam piperatam acerbitatem; quâ tamen de causâ crassos corporis humores magis attenuant, & in omnes ejus meatus facilius sibi viam faciunt; adeóque sale crudum urinosum ubique locorum promptiùs subigere & expellere potes sunt.

Salis autem culinarij *crudi*, sive in urinosum mediocriter tantùm cocti, notio haud ità aliena est. Nam etiam in benè coquentibus urina suum salem urinosum non facilè & à primâ statim mictione analysi Chymica præbet; imò ut ulteriùs putrescat, necesse est. Item ex sanguine humano eodem artificio destillato, paucæ tantùm drachmæ *salis culinarij*, ex multis libris sanguinis haberi possunt; At idem etiam ambiguæ naturæ est, nec in omnibus, verè marino respondet, ut perhibet *Boilæus* noster.

Rursus; *Acetum* à fructûs alicujus immaturi succo viribus distat, in eo, quòd *acetum* acrimoniam quandam ex putredinosa caliditate,scilicet ex bina fermentatione confectum, adeptum est. Fructus autem acidus immaturus ea acquisita acredine caret, & acerbitatem habet; Undè magis etiam tenuium partium est acetum quàm alicujus herbæ aut fructus immaturi succus, velut sensus quoque testatur, quò autem acrior succus, eò promptiùs penetrat, ut rectè *de victu attenuante* Galenus.

Ampliùs; *Limonum, Aurantiorum, Malorúmque Punicorum*, scilicet perfectè maturorum, succi acidi sunt: nec fructûs alicujus immaturi acerbitatem ingratam, nec aceti acrimoniam calidam, ex duplici fermento confecti, habent; adeóque præ cæteris valdè excellunt, & privatim ad hunc morbum omnium remediorum longè præstantissima medicamenta sunt; etiam miseris nautis in auxilium suum infinitis exemplis experta. *Limonum* autem commendationem hìc inserere suave est, Authore *Pisone* Batavo, Medico diligentissimo, & in rebus

Naturæ exoticis, si quis alius, versatissimo. *Peritissimi,* inquit ille, *nonnulli Indiæ*, ubi diù vixit, *medicastri plus præsidij in limonibus ponunt, quàm in lapidè Bezoartico aut Theriaca, contra malignos morbos, & pestilentes febres, atque ipsa venena. Ego autem, sine jactantia affirmo, me ex nullo alio aliquo remedio simplici tot fœlices effectus in tota praxi mea observâsse, quàm ex limonibus.*

Atque hæc satis dicta sunt de id genus remediorum naturâ.

Quæstio autem haud importuna supereſt, cui respondere, antequam hanc exercitationem finiam, mihi bonum videtur: nimirùm cur hoc morbo correpti, sanguinem mitti, & purgari plerumque malè ferunt? Respondeo; Qui diù ciborum appetentiâ caruerunt, etiam succo nutritio, qualiscunque is sit, vix abundare, credibile est: huic rei fidem facit, inanis vomendi conatus sine ulla notabili excretione; item quòd lymphæ ductus feriant; quod testatur & nervorum resolutio & corporis nimia lassitudo, è maximè communibus hujus morbi indiciis, & interdum ossium crepitus.

Deindè diutiùs ab hoc morbo affecti, etiam vitiatis humoribus effusis supra modum languent, quòd arteriæ rigidæ, & diù distentæ ex chylo crudo, salsoque, eo dempto, planè stupent, nec facilè ac promptè ad officium debitum redire possunt, sed penè ab opere deficiunt; illud confirmat pulsus debilis, parvus, inæqualis; item quod ab omni mutatione positûs corporis deliquium pati istiusmodi ægri valdè proni sunt, nimirùm cordis & arteriarum systole fatiscente; id refluo sanguine inæqualiter moto, tantùm non opprimitur.

DE
ARTHRITIDE,

Sexta Exercitatio Medicinalis.

ARticulorum dolor, sive pedum, sive manuum, sive coxendicum, idem morbus in diversis corporis partibus meritò audit; etiamsi aliis atque aliis nominibus, ut *podagra, cheiragra, ischiâsve* appelletur.

Rheumatismus verò, quamvis is morbus; dolorem quod attinet, affinis sit; in hoc tamen non articuli tantùm, sed media quoque inter articulos spatia gravissimis interdum doloribus affici solent.

In descriptione autem hujus morbi, sicut in reliquis omnibus, Veteres imprimis audiendi sunt: profectò singulorum accidentium, quibus hic morbus concludi posset, enumeratio apud illos mirabili quadam industria exhibetur, ut nihil hodiernæ diligentiæ relinqui videatur. De his verò consulas suadeo Aretæum aut C. Aurelianum: Equidem ea, brevitatis causâ, quam in his tractatibus unicè institui, certè in tam vulgari morbo libenter omitterem. Quoniam

niam tamen Aureliani liber, propter editionum paucitatem ; (imò non nisi ejus unica, quod scio, integra est) in paucorum manibus est, quod hoc sit Veterum summæ accurationis in morbis describendis exemplum , illud transcribere in nostras chartas non gravabor. Sequitur, inquit ille, passione articulari tentatos, *torpor* atque *formicatio* eorum articulorum . qui tanguntur,& difficilis *flexio*, atque rursum *extensio* : item *gravedo* & *vacandi dulcedo* ; & ad parvum motum vehemens dolor : atque dormientibus sensus quidam *resonantium* articulorum, & cùm de somno surrexerint,veluti *saltu* earundem partium afficiuntur, tum *horror*,vel *rigor*, vel *tremor*, sine ulla manifesta ratione, partium sequuntur: dehinc cùm passio se extollere cœperit, in Podagricis *dolor* alterius pedis, aut utriusque cum *punctionibus* nascitur , incipiens à vestigio, aut plantæ cavitate, vel sæpiùs à majore digito , attestante torpore & gravedine , & difficili motu cùm horrore rigido , atque inæquali per membra , & aliquando plurimo *fervore*, aliquandò *frigore*, ut alij refrigerantia, alij calida desiderent ægrotantes,& propterea quidam alteram calidam , alteram frigidam podagram putaverunt nuncupandam : Item initio, ut sæpè contigit , similis color patientium atque sanarum videtur partium , attestante æqualitate , nullo emergente tumore. Dehinc *inflatio partium* fit cum *rubore* : quapropter *relevatio altiorum* sæpè sequitur.(Hoc est, partes circa ipsa ossa minùs dolent.) Tum pejorante passione, *Arthritica* sufficitur passio , cùm in unum, omnium articulorum consensus, & facilè ex articulo in articulum venit dolor,nec desinens priusquam cunctos invaserit nodos : sæpè denique, prioris articuli, dolore declinante, *secundus* invaditur, atque eodem similiter miscente,*tertius* sumit exordium, consentiente etiam vesicâ, atque spinæ majoribus nervis , quos *Tenonias* vocant. Et in *Stomacho* etiam *nausea* vel vomitu jactantur ægrotantes. Tunc articuli tumentes inflantur, ac deinde *durescunt* , & soliditati *saxeam* faciunt qualitatem : tum etiam *nigriores* efficiuntur,atque *contorti*, ut in *obliquas* partes *digiti vertantur*, aut *reflexi supinentur* , aut vicinis adfixi incumbant. Et aliquando *humore purulento*, vel *mucilento collecto* , aut viscoso , generent *Poros*, quos nos *Tophos* dicere poterimus : Dehinc lapides sufficiuntur,qui quidem *articulos solvant*,& *cutem distendant*, atque erumpentes promineant , & Chirurgiâ detrahantur, aut exilientes cyathis cum ferramento tollantur , quod nos scalpreolum dicere poterimus & *rursum renascantur*. Tum membra dolentium partium , cessante nutrimento, *tenuata languescunt* , & *arida* efficiuntur. Erunt præterea ægrotantes parvis ex causis *mobiles* atque *iracundi* , siquidem motum vel actum non sine querela accipiunt.

Principaliter autem hæc passio , inquit idem C.Aurelianus , constituitur in Nervis vel eorum colligationibus , tùm cætera morbo consentiunt, atque contiguos, vel superpositos lacertos , & majores nervos pati demonstrant ; ineunte morbo , *Nervi* , id est (ex interpretatione ipsius Aretæi) articulorum vincula , & quæcunque ex ossibus exorta sunt , & in ipsa ossa inseruntur , dolere incipiunt.At ipsa ossa non dolent, vel minimùm. At si aliquis ab ipsis doleat, non ferramenta astringentia , non vincula , non vulnerans gladius , non exurens ignis (nam hæc interdùm ex remediis in hoc morbo sunt) tantum dolorem excitare possunt , quantum quæ ex ipsis ossibus nascuntur.

Patitur autem principaliter membrana quæ ossa circumtegit : item musculorum capita vel summitates.

Denique augmento passionis inter-*creatus* humor, ex frequenti dolore corruptus, in saniem transiens, partes aliquas (imò ipsa tandem ossa) collectionibus, id est, abscessu afficit.

Hujus autem tanti doloris causam sic breviter intelligo. In articulis itaque & coxis, ubi primus morbi insultus est, *ductus excretorij* cartilaginosa ossium capita, tendines musculorum duriusculos minúsque flexibiles, membranasque iis circumpositas penetrant, pertranseuntque ; perinde ut iisdem ductibus in cute intestínísque fieri solet ; nempè ut perpetim effundatur in cavitates aut interstitia articulorum humor ille pituitosus, illorum madefactioni inunctionique valdè necessarius, ne in motibus suis exerendis articuli mutua attritione offendantur.

Inter causas antecedentes varias *Aurelianus* numerat frigus profundum, laborem immodicum, vel repentinam desertionem solitæ exercitationis in anteactum morem ; aut rursum cum mollibus nervis atque insuetis fuerit illa quassatio.

Hi autem ductus *labefactati*, id est, vel laxati ab improbo aliquo exercitio, maximè à cibo; ex nimia Venere, à quâ tot motus articulornm convulsivi ; ex frequenti usu vini vel aromatum, quibus iidem ductus vehementer resolvuntur ; vel ex naturali quadam ductuum imbecillitate, quà contractioni impares sunt : vel *obstructi* ex aliqua longa hæmorrhagia ; ex crapula & otio humor ille ex crudo jam & lento sero confectus, in ductibus articulorum excretoriis moram trahendo, facile putredinem & acrimoniam concipit, & ichorosus tandem fit ; ipsa denique ossa rodendo, illa in Tophos dissolvere potis est. Quod satis constat ex ossibus carioſis vermiculato quodam opere profundè insculptis. Undè primùm *atrox dolor*, nempè *à continua distensione* & *dilatatione* ductuum *excretoriorum* à corrumpente humore, cui tamen distensioni partium cartilaginosarum *duritiei* plurimùm resistit : ideóque in iis dolor vehementior excitatur, quàm in mollioribus corporis partibus fieri solet, ubi tanta resistentia non est humori abscedenti. Hippocratem audi ; *Humor corruptus*, inquit ille, (*lib. de Affectibus*) quò *magis tenues venulas, corporique movendo magis necessarias, nervosque & ossa multa & crebra subierit, eò sanè tum stabilior morbus est, tùm ægerrimè profligatur.*

Atque hinc illi sensus strictura infinitæ, compressionis, ponderis, caloris urentis, lancinationis, punctionum, rosionum, ut humor putrescens in angustis & vix dilatabilibus ductibus impactus, viam sibi faciat.

Huic autem explicationi hæc fidem faciunt, quòd ad ipsas cavitates, & interstitia articulorum, ut suprà comprehensum est, *profundè incidit dolor*; sursúmque fertur in musculos circumambientes, ferè inflammatione in iisdem excitata ; nempè ex *regurgitatione* humoris jam putrescentis in arteriolas cutaneas ac musculares : ubi autem ex articulis sursum inflammatio tollitur, dolor ad ossa multo remissior esse solet ; quòd scilicet ductus excretorij cartilaginosi & semiossei humore corrumpente paulatim deplentur.

Deinde, à *Tophis* ipsis articulis innatis, satis confirmatur ; quòd ij ex materia *ossea* sunt. Ab initio quidem, authore Aretæo ; veluti abscessus articulos occupant : postquàm verò magis spissantur, etiam concreto humore difficiles fiunt inflexiones : demùm Tophi solidi, albi consistunt. Imò universam ossium compagem morbus populatur, haud secus atque pedis aut manûs articulum. Etenim in toto membro Tubercula exigua & majora exurgunt. Illorum verò humidi-

tas crassa, albicans, & grandinosa est. At illa rara fiunt, nisi ubi longa morbi consuetudo facta est.

Atque hæc hactenus de causa doloris *conjuncta*, nempè de distensione præternaturali ab infarctu *ductuum excretoriorum* in tendinibus cartilaginosis membranisque ad ossa pertinentibus.

Causa verò *antecedens* est stomachus labefactatus, undè chylus crudus & lentus.

Inter Antiquos verò, Hippocrates, hanc causam voluit esse sanguinem bile & pituita corruptum, inque articulos effusum. At cùm bilis & pituita extra habitum corporis in intestina ferè effundi solent, nec aliqua secretione, sed ex ipso sanguine (si bonus, bono; si malus, malo) foràs in ductus excretorios ubique propulso, & sola ductuum *fracedine nativa* excoctæ fiant, (de quo fusiùs in *Tractatu de Humoribus* egimus) ideò istam opinionem non libenter admitto. Inficias tamen non ibo, posse aliquandò sanguinem à bile & pituita *refluis* per vasa chylifera vitiari.

Alij autem hodierni Medici salem nescio quem, Tartarúmque accusant. At hæc vana sunt, & sine fundamento. Cùm ipse *Sal Tartareus*, ex quo *Tophos* oriri volunt, nuspiam in corpore reperitur; cùm nec ipsi *Tophi*, nec ossa, nec aliquid carnis, humorúmve alium salem edant ad torturam ignis, aut alio artificio, quod scio, Chymico, præter unum eundémque planè urinosum.

At ipsum *Sal Tartareum*, (quod à Paracelso conceptum, Mayerno, ejúsque sectatoribus tam gratum est) alius planè generis salis est; ut ex ejus figura, cùm in crystallos coiverit, satis constat.

Denique *sal urinosum* putredinis concoquentis & coagulationis tam *citra*, id est, in renibus & reliquis ductibus excretoriis cutaneis, quàm *ultra* habitum corporis & in intestinis, *effectus*, non *causa* est.

Restat itaque solus chylus sive *serum crudum* & viscosum, in ductibus excretoriis articulorum, ægrè dilatationi cedentibus, accumulatum, causa materialis hujus morbi.

Antequam verò morbi accidentia dimittam, unum à moderno quodam Scriptore novum inventum, ut credi voluit, notabo; nempè totam illam narrationem plurimorum exiguorum paroxysmorum quotidianorum ad podagram constituendam, bellam atque lepidam fictionem esse. Quòd autem dolor nocte recrudescat, manè verò remittatur, id situs corporis facere potest, quo sanguinis motus vel promovetur, retardatúrve in hanc vel illam corporis partem: quid enim pedem in scabellum interdiu altiùs gestet podagricus, si non ad dolorem à positione sedandum? Deindè victûs ratio, quæ ferè diurna est, unde nocturna aliqua exacerbatio oriri potest. Ipsa verò febricula si quæ, ineunte morbo, sit, per accidens est, & à dolore orta & symptomatica, & quæ levi de causa à *medicamentis* aut *victu* intempestivè datis recrudescere potest. Rectè itaque Aretæus, *in Arthritide* atroces sanè dolores sunt, sed dolorem comitantia atrociora: defectus animæ, ciborum aversatio, sitis, vigilia, inter quæ febricula. Imò eadem incertitudo & varietas exacerbationum *in Ischiadicis* olim animadversa est à Cœl. Aureliano. *Dolor*, inquit ille, efficitur *nunc jugis, nunc deficiens, ordinatus, aut inordinatus, ac longis vel parvis intervallis recurrens, ac paucis ac limpidis lenimentorum spatiis, aut mediocrea reliquias servans.*

Aliquot autem Quæstionibus de Podagricis hic respondere lubet : quarum prima est,cur mulier Podagrâ non laborat,nisi menstrua defuerint? Illud verum fuisse Hippocratis ævo & in Græcia facilè credo. Quod mulieres Græcæ summæ castitatis & temperantiæ exempla fuerunt. At apud nos is Aphorismus minùs verus est;cum infinitæ instantiæ occurrunt Podagricarum mulierum, etiam quibus menstrua benè respondent.Illud tamen concedendum est,illas multo ranùs affici hoc morbo, quàm viri,ob menstruorum excretionem, à quibus inaniuntur levanturque illi alteri ductus Articulorum excretorij ; claro documento, ut id hic obiter notem , magni emolumenti appropriatorum catharticorum ad morbum hunc præcavendum.Deindè,etiam ex consuetudine vitæque ratione,causis hujus morbi procatarticis parùm noxiæ,adeóq; minùs illo vitio opportunæ sunt.

Eadem verò ratio est de Pueris,quibus plerique ductus excretorij & molliores multo, quàm in ætate provectioribus , & indies pro corporis incremento, ampliantur.

At quærent porrò, Cur Eunuchi Podagrâ non laborant?Respondeo, admodùm pauci in omni ævo fuerunt. Deindè iis ipsa muliebris cura & consuetudo imperata est. Imò mollitie & teneritudine carnis non mulieres tantùm , sed & pueros superant; ut de omnibus cujuscunque generis castratis animalibus satis constat;adeóque iis ductus articulorum excretorij facilè dilatabiles,& humores liquidiores sunt.

Cùm autem intentiones curativæ præcipuè duæ sunt;una ad præcautionem ne redeat morbus,aut tardiùs mitiú ve.Altera ad dolorem citò sedandum dissipandum resolvendum:ideò ad Ægrotorum exempla pro more nostro jam procedo; in tam vulgari autem & quotidiano morbo paucis tantùm opus est; nempè ut naturam & usum aliquot remediorum specificorum ostendam.

ÆGROTUS I.

DOmina *Ashton de Vvhallie*, primaria fœmina , sexagenaria , ex multis annis graviter Arthritide in omnibus artubus afflicta est.*Tophi* in gentes ubique articulorum , etiam in mediis membris *Tubercula tophacea* ; alia ad ovi gallinacei, alia ad nucis avellanæ magnitudinem, alia minora infinita grandinis instar.

Huic urina semper pallida,etiam ipsis accessionibus, ut ipsa ejúsque necessarij mihi retulerunt.

Ex Lancastria ad Eboracum venit,meum auxilium implorans , quòd, multo maximam anni partem , arthriticis doloribus vehementer vexata , decumbere consuevit.

Hæc erat obesula,certè non macilenta fœmina. Huic verò sic præscripsi.

℞. *Vini emetici* ℥.ß.*decocti sennæ Gereonis* ℥.j.ß. *Syrup.Violar.* ℥.ß.*m.f.Potio Emetica.*

Ab eo verò medicamento aliquoties vomuit, alvusque mota est cum euphoria. Idémque adeò medicamentum singulis septimanis exhibui ad mensem. Domum autem reversa,singulis mensibus idem *emeticum* semel repetiit expræcepto meo,valetudinémque ei annuam & duos menses bonam præstabat.

Ex hoc verò successu lætata Londinum, abiit ubi inter alia , ad *Tophos* dissolvendos, (nam id fieri potuisse vehementer credidit) Antimonij diaphoretici à L.R.diù sumpsit;atque alia infinita:tandem à N. *pulverem Hues* dict.id est præci-

pitatum rubrum per se, magno pretio redemit ; item Arcanum ejusdem N. etiam ad integrum annum sumpsit ; item chalybeata ex plurimorum Medicorum præscriptis At hæc omnia vana, imò noxia, & tandem pernicioſa fuêre. Nam ipse post septennium fortè Londinum adiens, morienti fœminæ accersitus hæc didici ab illa. Huic autem suprà fidem *pruritus* continuus ab istis remediis non in universa tantùm cute, sed & in ipsis faucibus, stomachóque, quod seriò centies mihi affirmavit, (nam in hac misera conditione ad decem minimùm menses vixit) excitatus est, & tandem convulsa mortua est.

Ægrotus II.

D. *Buchenham* sexagenarius, vir admodum obesus ; diù podagricus ad totalem ambulandi impotentiam ; tandem manibus captus est : mox in omnem corporis ambitum vagatus est morbus ; sævissimisque doloribus etiam in collis vertebris, & omoplatis cruciatus est ; post sexaginta verò dies singuli paroxysmi, quibus ferè annuatim corripi solebat, vix finiti sunt. Atque hæc illius podagrici conditio erat, cùm primùm hominem viderem. Ad septennium meæ curæ se commisit. Hæc autem expertus sum in duodecim minimùm paroxysmis nempè, ineunte morbo, sanguinem ei semel atque iterùm prima *diatrito* mittendum curavi, cujus semper crassamento frigido cutis densa atque albida adhæsit verè coriacea : item sub eodem tempore ventrem subduxi lenioribus injectionibus. Febricula autem paulatim finita, aliáque cum viderem victæ cruditatis indicia ex urinæ hypostasi lævi & albicante, hominémque jam in declinatione morbi constitutum, hujusmodi potionibus dejectionem alvi aliquoties molitus sum.

℞. *Decoct. sennæ Gereon.* ℥. iv. *syrup. è rosis purg. cum agarico. syrup. Violar. aq. Mirab. succi limon. an.* ℥. ß. *mannæ* ℥. j. *Misce. f. Potio.*

Hoc autem medicamentum adeò profuit, ut intra tres plurimùm septimanas ad integram sanitatem sæpiùs restitutus est : nec memini illum ullo paroxysmo semel excessisse mensem toto illo septennio, quin ad integritatem corpus rediret : cùm tamen anteà ad duos trésve menses decumbere consueverat. Quis verò exitus fuit hujus Viri, si quæras, dicam. Dum forte laudaret effectum medicamentorum purgantium in Podagra curanda, aliquis ex officio ei pilulas nescio quas Scoticas vehementer commendabat. Quid fit ? Ultimo paroxysmo quo vivere desiit, & sanguinis dectrationem, & omnem methodum meam omninò noluit ; sed clam à primo insultûs die ad decimum è pilulis Scoticis duas trésve devoravit, quibus alvus quotidie aliquoties mota est. Jam lepidè mecum confabulatus est, an crederem illum tot annis valetudinarium vixisse, nec, sibi cetò, Medicum esse posse ? illa verò nocte urina citra ullum dolorem compressa est. Imò mingendi cupiditas ex toto desiit. Ad decimum verò quintum diem vixit, nec unquam vesica respondit ; neque enim guttula urinæ in ea inventa est, cathetere sæpiùs immisso à perito Chirurgo.

ÆGROTUS III.

DOmina *Ch.* optima fœmina, mediæ ætatis, obesula, aliquot liberorum mater. Huic menstrua semper benè responderunt; attamen ex arthritide jam diù miserè afflicta est. Huic bimestres paroxysmi & interdum longiores, idque aliquoties in singulis annis: dolores in paroxysmis continui & vehementes præter fidem: perpetui ejulatus, nisi ex opio quotidiano epoto. Item totis pedibus, talo & manuum carpis cubitoque inflammatis & mirè tumefactis. Adhibitum est remedium anodynum nulli secundum ex præscripto S. nempè ex opio crudo spir. Vini dissolut. De sanguinis verò missione, aut dejectionibus ventris nihil audivi. In hac itaque conditione erat mulier, cùm primùm accersitus sum. Sanguinem verò, etiamsi nimis tardè, è brachio mitti jussi; enematis eodem die ventrem subduxi: postridiè sic dejectionem molitus sum.

℞. *Extract. Rudij* ʒ. ß. *de duobus gr.* iv. *Balsam. Peruv. gutt.* ij. *M. f. Pilul. n.* ij. *inaurentur.*

His vero alternis diebus exhibitis, & dolores, & inflammatio intra septimanam desierunt; mirè & præter consuetudinem convaluit. Hæc hyeme acciderunt. Vere autem ineunte, iterùm ex podagra decubuit, solitis symptomatis ex toto corpore, nempe primùm in pedum digitis & talo, postridie in carpo & cubito grassatus est morbus, dolor in articulis intensissimus: Urinæ paucæ & rubræ, sitis, vigilia, febricula. Huic jam sub ipso primo insultûs die sanguinem è brachio mittendum curavi. Sanguinis verò frigidi crassamento rubro Coriaceum tegumentum crassum adhæsit, cruditatis certissimum indicium. Dolori autem mitigando hujusmodi cataplasma & talo & cubito admovendum præscripsi.

℞. *Micæ panis siliginei ex lacte cocti* ℔. j. *croci* ʒ. ß. *aloës succotrin. ad pulverem siccum & friabilem ustulati*, ʒ. iij. *olei liliorum alb. q. s. f. Cataplas. ex arte.*

Alio verò paroxysmo atroci Empl. viride Glyconis apud Scribonium Largùm descriptum adhibui non minori cum successu ex molli aluta illitum. Ubi autem concoctionis signa sese ex urina manifestârunt, & morbus in declinatione positus fuit, sic mulierem purgavi.

℞. *Decoct. senn. Gereon.* ʒ. iiij. *syr. violar.* ʒ. j. *syr. è spin. cervin. aquæ mirab. succi limon an.* ʒ. j. *Confectio hieræ diacolocynth.* ϑ. ß. *Misce. f. potio.*

NB. In biennij spatio & ad aliquot menses amplius à meo adventu, Podagrâ quinquies correpta est. Intra biennium verò à tempestiva sanguinis missione, & levi cathartico appropriato, statim exhibito, ante septimum diem morbus ter ex integro profligatus est. Bis verò sævissimis paroxysmis decumbens, intra quatuordecim dies morbus ex toto judicatus est.

Jam verò & ambulare & manibus sese exercere commodè potuit. Item gravida fit, uterúmque ex 22. septimanis gestabat, cùm forte ruri ad Epsam degens propter aëris æstivi salubritatem, villarúmque infinitam commoditatem, pede altero subitò capta est; alicujus temerarij suasu aqua nescio qua chymica, mirificæ, si Diis placet, virtutis, ineunte paroxysmo pedem inflammatum fovebat. Quid fit? Ingenti ventriculi & præcordiorum dolore anguſtiáque

ſtatim affecta eſt. Poſtridie Londinum rediit, à quo malo valentioribus antidotis Stomachicis fœminam liberavi. At Epſam denuò adiens poſt duos menſes iterùm ex articulis pes doluit, eademque aquâ Chymicâ illum irrigavit, atque iidem dolores in ſtomacho cum motibus convulſivis illico rediêrunt. Londinum verò protinùs advecta, obſtetricem Medicum vocavit Doctiſſimúmque D. Carolum Scarborough, militem & Medicum egregium, quem ſummi cultûs & honoris causâ æternùm memorabo: his mecum conjunctis omnis lapis motus eſt ut ei aliquas ſuppetias ferre poſſemus: at fruſtrà omnia, intérque diros cruciatus plurium dierum & vehementer convulſa, ipſo abortionis momento, expiravit.

Ægrotus IV.

PEnruddock quidam Aulæ regiæ famulus pede pro more captus, ex neceſſitate alicujus negotij expediendi, Agyrtæ ſuaſu, biduo ab acceſſione emplaſtrum neſcio quod pedi dolenti admovit, ac die tertio dolore quaſi ſolutus foràs ambulavit, nec ante veſperam domum rediit; manè lætus ſurrexit, veſtitúſque ſubitò concidit, animáque defecit. Ipſe vocatus, quòd in vicinia mea habitavit urbe Weſtmonaſtarienſi, hominem mortuum inveni; atque hæc à filia ejus, aliiſque neceſſariis, mihi de emplaſtro narrata ſunt.

Ægrotus V.

ILluſtriſſimus Comes de C. mediæ ætatis vir, aliquoties arthritide affectus eſt; ac diutiùs in morbo hæſit; nec citra longam membrorum imbecillitatem ſolvi conſuevit. Bis tandem ei podagrâ laboranti medicinam feci. Huic autem in ſingulis paroxyſmis urina bilioſa, dolor in articulis cum inflammatione; febricula à primis diebus. Sanguine ſub initio miſſo: peptica nonnulla mitiora propinavi, item vinum Canarienſe ex ſero lactis vel per ſe quotidie indulſi, victúmque prætereà tenuem maximè ſecunda diatrito. Ubi autem declinatio morbi inſtabat, quæ ferè fit tertia diatrito, catharticum hujuſmodi ſumpſit.

℞. *Decoct. ſennæ Gereon* ℥. iij. *ſyrup. è ſpin. cervin. aq. mirab. ſucci limon an.* ʒ. ij. *confect. hier. diacolocynt.* ϑ. ß. *M. f. Potio.*

Ante decimumquartum diem ex toto convaluit, parùm aut nihil debilitatis membris.

Ad præcautionem verò hujuſmodi pilulas devoravit.

℞. *Antidoti Marcian.* ʒ.ß. aut ejus loco *ſpec. aromatic. roſat.* ʒ. ij. *cortic. peruv.* ʒ.ß. *ſal. mart. agarici an.* ϑ. j. *ſucci hypociſtid. aq. roſ. diſſolut.* ʒ. j. *f. pilul. exiguæ, mauventur.*

Ex his unam vel duas, quotidiè, vel alternis noctibus tantùm ad menſem ſumere conſuevit. Huic methodo aſſuetus à multis annis jam ſibi Medicus eſt: nec mirùm quòd omnigenâ eruditione excellit, non ſui ordinis viros, ſed etiam inſtructiſſimos Philoſophos.

Ægrotus VI.

DOmina C. quinquagenaria, primaria fœmina diù Arthritide vehementèr affici consuevit. In aliquo paroxysmo accersitus, hæc erat ejus morbi conditio. Manus pedésque simul inflammati, ut nec interdiu noctéve quiescere præ summo dolore posset. Item in ventriculo nescio quis dolor & ciborum fastidium. Huic, quòd tardè ve... fœminamque ab omni evacuatione aversam habui sic præscripsi.

℞. *Balsi. leucatelli* ʒ. ij. *salis ma...* ʒ. j. *diligenter optiméque terantur super marmor. in singularem lævitatem unitatemque.* Ejus *gr. x.* dormituræ quotidie exhibui: ab ipsâ prima nocte meliùs se habuit, & deinceps convaluit.

* De comp. Med. secùd. locos. lib. iij

N. B. De vitriolo martis illud scire licet ex Galeno * ferri squamas inter siccantia medicamenta citra rosionem numeratas fuisse, easdémque abstergere, purgaréque. At omne ferrum vitrioli particeps est.

Item Bitumen Judaicum ex aqua mulsa optimè facit ad Arthriticos, authore Aëtio.

Ægrotus VII.

DOminus T. mediæ ætatis vir robustus, ex frigore, Arthritide & artuum doloribus vagis vehementer affectus est: huic febricula, stomachus æstuans, vigilia, urina admodum biliosa.

Ante meum adventum hominem vehementer purgavit, sudorémque nocte movebat quidam . . . omnia tamen symptomata pejora; die septimo decubitûs accersitus, sanguinem è brachio mitti jussi: Ei verò refrigerato crassamento crassa & albida cutis adhæsit.

Postridiè febricula paululùm remittere visa est. Ad duodecimum verò diem symptomata æquè gravia, ac antè. Rursus sanguinem mittere curavi; qui refrigeratus idem visus est ac prior. Tum primùm è Pilulis Agarico-martialibus alibi descriptis unam dormituro dedi. Atque illâ nocte optimè quievit, cras urina minùs biliosa; ex bona parte desiit febricula. *Ad decimum sextum diem integrè convaluit.*

Quoniam autem hic & illic, nempè ad talum aut ad carpum dolor interdùm leviter exacerbatus est: hujusmodi emplastrum ex Scribonio Largo supra injeci: à quo mirificè adjutus est.

℞. *Æris usti, æruginis rasæ an.* ℥ʒ. vj. *salis Gemmei, gummi ammoniaci, thuris masculi an.* ℥ʒ. ß. *aristolochiæ rotund.* ℥ʒ. j. *aluminis* ʒ. ß. *myrrhæ, galbani, aloës an.* ℥ʒ. j. *Ceræ* ʒ. ij. *therebinth. chiæ* ʒ. j. ß. *olei* ℔. j. *Oleo, galbano, cerâ, terebinthinâ super ignem liquefactis, cætera ex aceto, ex arte misce. Emplastrum viride.*

N. B. Intra noctem illa pars pedis, quæ & dolore & infirmitate vexabatur, cæteris jam prævalebat.

Ægrotus VIII.

ILlustrissimus Comes de *P.* quadragenarius, obesus, ex aliquot annis Arthritide vagâ miserè affectus est. Ante verò biennium Parisiis hoc molo decubuit, &

& post quartum mensem vix ad sanitatem restitutus est.

Hoc autem paroxysmo, quo ipse accersitus sum, cubiti dolore vexari cœpit, non sine febricula, & urina crassa & biliosa.

Ex meo consilio, siti, abstinentiâ & quiete contra primos morbi insultus pugnavit; nam ipsius rebus domesticis maximè tum temporis interesse dicebat, ut protinùs convalesceret.

Ideóque ut nobili Viro quantùm in me esset satisfacerem, etiamsi aliquo modo temeraria esset methodus, nec sanguinem misi, nec alvum ullo modo duxi aut movi, nec sudorem provocavi. Alvus tamen per se quotidie respondebat. Parti verò affectæ emplas. Paracelsi linteo molli illitum illicò superinjeci. Quotidie autem alterum è manibus pedibúsve denuò cum magna inflammatione malum adortum est. At protinùs emplastrum adhibuimus, & cùm vehementiùs doluit, etiam ipso emplastro cataplasma ex mica panis aloë & croco, &c. latè superposuimus. Ita ad quintam diem se habuit.

Sextâ autem die concoctionis signa de urina observavi, ac istud medicamentum propinavi

℞. *Hier. Diacolocynth.* ℈. ij. *facch. Cand. alb.* ℈. i. ß. *M. f.* bolus *cui superbibat aq. Epsam.* ℥. vj. *succi lim.* ℥. j. *syrup. Violar.* ℥. ß. *M.*

Septimâ omninò desiit febricula, atque urina citrina qualis sanorum reddita est.

Nonâ exiit foràs negotiis expediendis. Decursu autem morbi ad sitim leniendam aquam hujusmodi limac. ad ℥. vj. ter quotidie indulsi.

℞. *Cochlearum hortensium* ℔. vj. *nucis Moschatæ contusæ* ℥. j. *lactis* ℔. xii. *cautè distillentur, evitando empyurema, ad medias; singulis libris aq. distillatæ adde sacchari cand.* ℥. ij. *succi Limonum maturorum & de Malaga* ℥. ß.

ÆGROTUS IX.

ILlustris Comes H. Bronchard sexagenarius, exeunte Septembri podagrâ vehementer correptus est; utroque pede inflammato, item dolore Ischiadico. Huic præterea assidua tussis, difficilis admodùm anhelitus, ut ne decumbere quidem in lecto posset, sed sella pensili dies noctésque residere coactus est. Huic pulsus celer, formicans, & ad tres minimùm pulsus intermittens.

Sic autem hominem ex bona parte intra hebdomadam restitui.

In primis sanguinem mittendum jussi, hujus crassamenti refrigerati pellis crassa & albida adhæsit.

Deindè à prima nocte Balsamum Agaricomartiale ad ℈. ß. exhibui. Idque singulis noctibus sumpsit. Desiit autem ex toto dolor & inflammatio pedum post dies quinque. Item tussis, & facilis ei spiritus redditus est, pedum autem & tibiarum tumor à perpetua sessione remansit; nec catharticum, quod id incommodum optimè tolli posset, sumere voluit,

Ægrotus X.

QUidam pauper sexagenarius Ischiadico dolore correptus, malum ad Ischiam dextram non tantùm sæviit, sed Tibiam etiam occupavit. Huic *Hier. Diacoloc.* ad ℈. ij. exhibui: à quo sexies purgatus est. Intra biduum ex toto dolor desiit, & missò baculo, quod ad se sustentandum gestabat, intra hebdomadam ad consuetum bajulatoris munus rediit. Post alteram verò septimanam ex eodem medicamento se purgavit, & jam firma valetudine fruitur.

Ægrotus XI.

DOminus *J. L.* miles Baronetus, sexagenarius, macer: ex multis annis (minimum viginti) Arthritide vexatus: item cui jam in plerisque articulis nodi tophacei: huic olim aliquoties paroxysmi trimestres, & bimestres sæpiùs contigerunt. Ex biennio & ampliùs sese meæ curæ commisit; illum autem quinquies illo tempore malum invasit: in carpis digitisque & pedum manuumque ingens inflammatio. Item non rarò ipsis colli vertebris humerisque capit solet; febricula ab ipso impetu, vigilia, infinitus articulorum dolor, urina pallida, tenuis. Huic autem ferè sic sæpiùs medecinam feci. Imprimis sanguinem detrahi jubeo; leniori injectione, si præcordia inflata sint, ventrem duco. Inediam impero prima diatrito. Mox si dolor vehemẽtior & omnem tolerantiam excedat, haustulum è Diacodio permitto, aut etiam Laudani liquidi guttulis aliquot adjectis. Item aliquem pulverem vel è Bezoar. Orient. vel. è Chel. compos. aut è lapid. Goæ. dict. aliquot sex grana bis quotidie propino ex Aq. Alexiterij Haustulo: at hæc citra sudorem. Item altera diatrito & avenacea, aut jusculà è pullo gallinaceo; item vinum Canariense vel per se, vel ex lactis sero incoctum, cui succi limon. cum tantillo sacchari adjecta sunt, liberè indulgeo.

In malo autem declinante, cùm scilicet urina tenuis paulò coloratior fuerit; ac febricula, doloréque remiserint, sic præscripsi.

℞. *Tincturæ Sacræ ex vin Canariensi confect.* ℔. j. *Cochineil pulverisat. nodulo includ.* ℥. j. ß. *spiritus vitrioli* ℈. j. *misce.*

Hujus cochleare unum nocte dormiturus capit; idque triduo, vel quatriduo pro ratione alvûs motæ & dejectionum tolerantiæ. Ita omni paroxysmo ferè intra decem aut quatuordecim dies integrè convaluit.

Ægrotus XII.

D. Reynolds, mediæ ætatis vir, aliquoties per tres quatuórve annos Rheumatismo miserè afflictus est. Ei verò sanguis primis illis morbi insultibus, pro more nostrorum hominum, ad aliquammultas libras missus est: nec tamen desiit bimestri spatio malum; & interdum diutiùs hominem tenere consuevit: vitésque ei tandem ægrè restitutæ sunt.

Exeunte autem brumâ, graviſſimo illius mali paroxyſmo correptus eſt. Me vocavit. Ejus verò morbi hæc erat conditio: nempe, febris intenſa, ſitis, perpetuæ vigiliæ, dolores vagi, ut plurimum tamen in ſcapulis, humeriſque, tibiis, carpiſque, non ſine inflammatione, partiumque affectarum tumore. Urina pauca valdè bilioſa.

Hanc autem curationis methodum inſtitui. Imprimis ſanguinem ad ℥. xij mitti jubeo. Item ut alvus enemate leniori, cui vini emetici ℥. iv. adjectæ ſunt, curavi. Hæc autem circiter diem quintum decubitûs facta ſunt. Sexto autem & ſeptimo hordeatis tantùm & vino oligophoro vel ex ſero lactis, vel ex aqua nutritus eſt. Item julapia refrigerantia & modicè diuretica propinavi. Octavo verò inclinata febre, hujuſmodi medicamentum catharticum & anodynum exhibui.

℞. Spec. Hieræ picræ ℥. ß. Cocchineil. pulveriſ. ʒ. ij. vini Hiſpanic ℔. j. miſce. Stent in frigido. Hujus cochleare unum nocte, & tantundem manè per triduum aut diutiùs quotidie bibat.

Paucis autem diebus à ſumpto illo cathartico omninò convaluit.

At cùm nec ampliùs purgari voluit, & quod foràs ad negotia curanda ei exire neceſſe eſſet ex frigore recidavit. In hoc autem relapſu malum admodum vehementibus ſymptomatis antedictis recruduit. Iiſdémque ego veſtigiis inſiſtere volui, nempè ſemel ſanguinem in principio mittendo, &c. Priori tantùm methodo adjeci propter ſævitiam dolorum & vigilias, Diacodij ℥. j. nocte bibendam. Quinto autem recidivæ die, quòd jam paululum remittere mihi ſymptomata videbantur, ſic hominem purgavi.

℞. Decoct. ſennæ Gereon. ℥. iv. ſyrup. è Succo Limon. aq. Mirab. an. ℥. ß. ſyrup. è ſpina cervina ʒ. ij. confect. hier. diacolocynth. ʒ. ij. Miſce f. Potio.

Alternis verò diebus pro tribus vicibus hanc ſumpſit potionem, & convaluit, poſtque alteram ſeptimanam ſtrenuè ſe habuit.

Hactenus Ægrotorum aliquot paucas Hiſtoriolas ex adverſariis noſtris tranſcripſimus. Antequam verò medicamentorum rationes ac uſus diducam, prognoſticon illud de inſanabilitate hujus morbi diſcutere paucis lubet.

Hæ autem ad quæſtionem ritè intelligendam faciunt.

Nemo ſenſatus à Medico expectabit ut à Podagra ſemel liberatus deinceps in perpetuum ſanus evadat. Quippè quòd ſi diſcrimen evaſerint, ex natura morbi, inquit Aretæus, laxiorem vitam degunt tanquam ab inferis elapſi, hilares, incontinentes, in victu molles & delicatuli. Idcircò verò tanquam mortem rurſùs ſubituri, licentiosè præſenti vitâ fruuntur. His adde pleroſque ægrotos non morbi cauſam legitimam afferre ſolere, novæ crepidæ attritum putà, alius longam ambulationem: alius plagam, aut calcationem; at nullus inteſtinam domeſticámque cauſam Medico explicabit. At nec ab aliis morbis; etiamſi Medicis præceptis obedientes fuerint ægroti, in totum præcavendis, tanta cautela à nobis requiri ſolet. Nonne itaque ſatis eſt hominem podagricum ſanitati ſemel reſtituiſſe?

Rurſus, Tophos ulla arte poſſe diſſolvi vehementer nego: nec Paracelſi ejuſque Sectatorum jactantiâ multùm moveor. Vel ſi fortè ex toto Chirurgiâ tollantur, non multùm profecerunt. Nam oſſium carioſorum, è quibus cliquantur,

nulla restitutio est ; siquidem quod semel periit ex organica partium constitutione, natura non reficere solet. Hæc itaque extra quæstionem sunt. Imò verò siquæ apud veteres Medicos de Arthritide tanquam morbo insanabili uspiam dicta sunt ; ea omnia in hoc vel illo sensu intelligenda sunt. Verbi causa. Hæc apud *Hippocratem* * legi possunt. *Qui in senectute Tophos , aut Callos in articulis induratos habent,is omnes, ut sentio , humana arte servari nequeunt.* Item. *Insanabilis affectus audit,*inquit Aretæus, *quoniam principiis , cùm debilissimus morbus est , Medicus non resistit, qui ut temporis progressu vires acquisiverit, nihil Medici diligentia proficitur.*

* *Lib. Prædict.*

Est Passio , inquit C.Aurelianus, *non facilis curatione , & aliquandò magnitudine insanabilis, non, ut plerique putant, naturâ. Causæ autem difficillimæ curationis, vel, ut sapè contigit , impossibilis, manifestæ ac plurimæ reperiuntur. Est enim passio in nervis constituta , qui sunt naturâ densissimi & inter articulorum nodos constituti , quorum angustia comprimuntur,& ad omnem motum asperantur,magis in pedibus : hi enim plurimas conligationes nodorum naturaliter habent, & totum corpus sustinendo laborant. Praterea hac passio initio , parvitatis causâ negligitur , & contempta convalescit : quippè cum à multis minimè credatur emergere. Alij denique digito laxati, aliqui pedis versionem , aliqui cujusdam rei calcatæ , vel offensæ duritiem , aut fervorem queruntur : tùm necessitate coacti augmenti temporibus in confessionem veniunt ægrotantes. Ob hoc igitur Passio perseverare, atque corpora possidere meditatur. Non autem minùs etiam longorum lenimentorum causa,quibus recessisse putatur, cum sanos ægrotantes fingendo promittit,* adjuvante etiam intēperantia,qua cùm sæpè cōcipi passio perspicitur,manere posse non dubitatur.

Queritur itaque , si quis novissimè podagrâ affectus est , vel ex inveterato morbo aliquis membris ex toto captus , & cui etiam articuli diu ex tophis obcalluerunt , ac paroxysmo vehementi corripiatur , an melius sit curam omnem naturæ comittere, vel à Medico auxilium petere.

Etiamsi autem aliqui moderni, tetrici ingenij viri , & quibus infœlix medicina fuit, aliud suadere videntur ; non tamen dubitabo ex antiquorum virorum authoritate, ac propria & multiplici plurimorum annorum experientia asserere, Arthritidem posse sanari non ineunte tantùm morbo , sed etiam veterascente : imò non ulla parte medicinæ faciendæ utiliores Medicos fore, quàm in Arthritide sanandâ, quocunque morbi tempore & ratione id demùm occurrat.

Hoc itaque prognosticon , tanquam insanabile malum in Medicis nostris , meritò culpat eximius Mayernius,* ejúsque rei rationem optimam reddit. Medicorum quippè plérique famæ consequendæ potiores partes habent quàm ægrotorum sibi commissorum salutis:atque compescendis ejulatibus intentos,de valetudine integra restituenda ne cogitatio quidem subit.

* *De Arthrit.*

De morbo verò recenti consentiunt Antiqui. *Juvenis verò,* inquit Aretæus, *cui nondum circa articulos calli induruerunt, cuique victûs ratio cura est, ad laborem est impiger , alvumque habet vitæ institutæ probè cedentem,is sanè prudentem nactus Medicum, evadet.*

Idem sentit C. Celsus. *Ubi sentire cœperunt articulorum vitia,sanguis mittendus est.Id enim inter initia statim factum, sapè annuam,nonnunquam perpetuam valetudinem bonam præstat.Quidam etiam,cum Asinino lacte poto , ex toto se eluissent* (nota vim purgantem lactis Asinini) *in perpetuum hoc malum evaserunt.* Quidam cùm toto anno à à vino,mulso, Venere sibi temperâssent , securitatem totius vitæ consecuti sunt. Idque post primum dolorem servandum est,etiamsi quieverit.

Imò verò Veteres aliis etiam medicamentis infinitis contra inveteratum morbum non infeliciter pugnârunt, ipso Hippocrate atteſtante. *Hi quibus Tophi in articulis, ſuccedentes inteſtinorum difficultates optimè medentur, quin & quæcunque aliæ colliquationes inferiores eos valdè juvant.*

Item; *Cùm dolor adfuerit, Medicamentum deorſùm purgans propinato* (non expectatâ ſcilicet morbi remiſſione) *& poſt hæc, ſerum coctum & lac Aſininum potui exhibeto.* (Nam hæc duo poſteriora ferè inter purgantia medicamenta numerârunt Antiqui; noſtrique homines eundem effectum ex lacte aſinino ad infinitum damnum Phthiſicorum, & à plurimis morbis convaleſcentium etiam inviti quotidie in hac Urbe experiuntur) id eſt, *poſt potentius medicamentum purgantia leniora da*; ut rectè obſervavit Fernelius *in hunc locum.*

Inclinato morbi impetu tentanda, inquit C. Aurelianus, & procuranda ventris facilitas, ſed fugienda quæcunque *vehementiora, quantùm quidem res admittant.*

Verùm enim verò hi novi homines, etiamſi omninò nihil in Podagra moveri volunt, totus tamen homo è lecto in curriculum omnibus modis & machinamentis quotidie moliendus eſt; ut unâ aut alterâ horâ extra urbem quotidie ruſticaretur. *Etiamſi dolor & ad motum inhabilitas contraindicare videantur, hic tamen labor omnino exantlandus eſt.* Profectò ſi hæc doctrina, præ omni medicina, in Arthritide tanti eſt; benè actum eſſet noſtris podagricis, ſi ipſis plauſtris, Scytharum more, innaſcerentur; ut iiſdem aliquandò commodè ægrotarent: deindè, alia inſignis utilitas Plauſtrogenitis noſtris accederet; quòd cùm omnia medicamenta præter unum lac aſininum exulare oportuit, ipſa etiam jumenta quibus trahitur plauſtrum, officinam quandam ambulatoriam de ſe præſtarent.

Non autem ignoro geſtationem inter remedia antiquiſſima ad demendam materiam poſitam fuiſſe; at in Podagra illam adhibere, novum eſt. At hoc exercitij genus ſtomacho emendando, calculo præcavendo, ſomno conciliando utile eſt. Eugè, optimè! At dolor primùm leniendus eſt, quàm aut iis cum appetitu, aut ſomno res erit.

Qui verò negant medicinam ullam poſſe opem ferre Arthriticis, his illos rationibus moveri, veriſimile eſt.

Quòd à medicamentis quibuſcumque evacuantibus (ſive ea emetica, ſive cathartica, aut quocunque modo inanitiones humorum moliantur) ferè periclitantur: cùm tamen Arthritis, etiamſi per ſe longus & gravis morbus ſit, minimè lethalis eſt.

Deindè, quicunque Podagrici fiunt, his ſedata intra quadraginta (triginta Celſus) dies inflammatione, finiunt, authore Hippocrate. At noſtri homines Podagram frequenter trimeſtrem, & ferè annuam exhibent: quod ideò præter naturam morbi accidere videtur, à remediis aliquando perperam & temerariè ſumptis.

Quid autem faciant illa argumenta contra nos, appello, ægrotorum hiſtoriolas fideliſſima narratione & ſine fraude ſuprà expoſitas.

Sed lubet privatim perſequi veſtigia hodierni cujuſdam Medici de Podagræ curatione,

Phlebotomiam autem adhiberi nolit in ætate provectioribus, quòd ſanguinis detractio ſpiritus animales, concoctionis inſtrumenta minuit, opprimit

Spiritus autem animales quod attinet, ij ad aniles fabulas proximè accedunt, & ignorantiæ asylo sunt, sanguinis verò detractio modica, & tempestiva, cordis onus sublevat, vitiosi chyli plenitudinem diminuendo; hinc articulorum inflammationi, summóque eorum dolori, & febriculæ succurritur; adeóque si id fiat sub initio morbi, citiùs mulco morbus solvitur. Deindè etiam ætate provectiores plerique podagriciæque intemperanter, ex morbi naturâ,* in victûs ratione, ac juvenes peccant: cui rei, si impotentia quoque eorum ad omne exercitium adjiciatur, etiam sanguinis missionem magis requirunt.

Emetica porrò damnantur, quòd ex articulis materiam peccantem revellant intra habitum corporis: hoc autem gratis dictum est. Emetica ad præcavendum morbum in plerisque podagricis ferè benè faciunt, ubi scilicet vitiatur stomachus & primæ viæ saburrâ pituitæ indomabilis premuntur: Deindè istiusmodi remedium materiam vitiosam è ductibus excretoriis intestinorum evellit, evocat, exprimit: undè in aliis, articulorum putà, corporis ductibus minorem quantitatem accumulari verisimile est. Idem dictum puta de Catharticis, ad præcautionem exhibitis: imò in Tardante passione, radicum vomitus & hellebori approbatur, authore Aureliano.

At Podagra id habet peculiare, ut non tantùm non juvetur, sed etiam lædatur à Catharticis. Respondeo, Si quæ medicamenta purgantia siniſtrum aliquando eventum habuerunt, vel transferendo morbum in aliqua viscera ab articulis, vel febriculam augendo, vel novas accessiones, veteribus penè sopitis, excitando: illa omnia evenire verisimile est vel ægroti culpa, vel à minùs appropriatis medicamentis perperàm ac intempestivè exhibitis. In qua occasione captanda Medici prudentis Ars ex toto constat.

Quod autem vehementer urget ut ex morbi natura articulos necessariò affici, materiamque morbificam non securè posse aliò ablegari; id ex parte concedo; at sine sequela est, nec contra cathartica facit: nam omni morbi tempore, articulis valdè aggravatis, & sanguis mitti tutò, & venter subduci injectionibus; item tenui victu aut inediâ pugnari potest, ad demendam materiam morbificam: ubi autem symptomatum remissionis ac concoctionis materiæ morbificæ signa apparent, infinito Podagricorum beneficio * cathartica damus. Idque ex ipsius naturæ indicio; nempè quod jam viscositate chyli ex corruptione attenuata, reliquæ sanguinis massæ denuò commiscerì circumferrique incipit, expulsionémque adeo multis de causis requirit; ne articuli ex diutina tensione lædantur; aut ipsa demum ossa in tophaceam materiam corrumpantur. Nam hoc certo certius evenit, ubi nullis auxiliis adjutus languet ægrotus, & usque putrescit materia morbifica in articulis ipsisque ossibus impacta.

De diaphoreticis verò alia res est. Nam viscosi humores parùm evaporant, ac istiusmodi materiam vitiosam in articulos vehementiùs adigere solent. At quatenùs istiusmodi medicamenta ferè antidota sunt, ad ventriculum confirmandum plurimùm faciunt, si parca dosi, & citra sudorem, exhibeantur.

Quod autem innuit, Antidota & Cathartica non posse simul exhiberi, falsum est. Cùm multa egregia *antidota*, imò ipse Cortex Peruvianus, non rarò alvum vehementer movent, maximè si modo pleniore propinentur.

Quod autem remedia extema ad Podagram benefacientia omninò ignorat;

* *Potest Morbus etiâ qui per se finem habituus est, citiùs tamen adhibito auxilio tolli; quod duabus de causis necessarium est: & ut quàm primùm bona valetudo contingat; & ne morbus, qui remanet, iterum, quâ-*

item, nulla dari ſpecifica affirmat. Proximum eſt, ut de eis dicam, rationéſque remediorum ad Podagram appropriatorum, breviter, pro more noſtro, explicem.

Vanum autem, & nimis præter inſtitutum noſtrum prolixum eſſet, omnia medicamenta ad Podagram adhibita recenſere: imò multa, animi causâ, in hoc morbo probaverunt Veteres, authore Aureliano.

Utilia itaque ac maximè appropriata aliquot tantùm medicamenta, exempli causâ, commemorabimus; ſive illa in ipſo morbo, ſive ad præcautionem & in paroxyſmorum intervallis exhibita ſunt.

Imprimis verò exteriora remedia videbimus, inter quæ laudantur unguenta & acopa ex ſquilla confecta, & hæc ubi ex admodùm tenaci humore malum ſolvi tardavit; nec ſine ratione cùm ſquilla & cucumere ſylveſtri (ex quo Elaterium conficitur) potenter attenuando, viſcoſos humores diſcutiunt, id eſt, ductibus excretoriis movent, cùm humores liquidiores efficiant, imò eadem ratione ex articulis affectis, ſi quis humor ex fluiditate regurgitaverit, evocant; nempè per ductus excretorios cutaneos.

Reliqua acopa minùs laudo, etiamſi interdum valdè efficacia experta ſunt, ut ſinapiſmus & reliqua rubificantia, propter doloris & vexationis ſenſum, quem delicatulis inferre poſſint. Illorum autem ratio eadem eſt.

Hic accedit marinæ aquæ ferventis & aquarum naturalium calidarum fomentatio, ubi illa commoditas erit.

Illud ſcire licet, ſalis particulas aquâ marinâ & naturalibus aquis calidis (nam omnes calidæ quas adhuc novi, ex bona parte muriaticæ, id eſt, ſalis marini ſive gemmei participes ſunt) comprehenſas ſupra fidem minutiſſimas eſſe, nec à coagulato ſale iterùm in tantas minutias diſſolvi ſolere aut poſſe credo: appello microſcopium, hoc autem poſito facilè, certè ferventes, id eſt, plurimùm agitatæ ad ipſos articulos penetrant, viſcoſoſque humores vehementer incidunt, attenuant, abſtergunt.

Atque hæc omnia adhibita ſunt in Tardante paſſione.

Ad articulorum verò dolores leniendos, vel ineunte paroxyſmo, vel in ſtatu ejus inter alia multa, hæc Emplaſtra nobis commendarunt, Veteres nempè *Empl. viride Gliconis.* (Audiendus Scribonius Largus) Ad Podagram præter quodvis aliud medicamentum, ſatis convenit: & huic mirificè prodeſt.

De reſinis verò, & ariſtolochiis in hoc Emplaſtro nihil attinet dicere, quod pleriſque aliis, maximè illi Paracelſi, communes ſunt; illa tantùm medicamenta obſervare habet, quæ verè anodyna privatim huic inſunt: nimirùm æris triplex genus, Myrrha atque Aloës. De Æris verò virtute eximia anodyna ſuprà in diſſertatione de Hydrope ſatis diximus. Myrrha ſoporem gignit: Dioſcor. Qualis autem Aloë ſit, hic brevitèr exponere lubet.

Hæc autem de Aloë conſtant, illam alvum movere ſomnúmque allicere; atque hæc efficit tàm extrà, quàm intùs adhibita, nimirùm temporibus admota ſomnum inducit, æque benè ac deglutita ad eundem modum. Umbilico illita, maximè tenellis puerulis, alvum dejicit. In articulorum itaque doloribus adjecta dolorem ſopit, humoréſque ſimul movet, attenuat, evocat; nam illa ſola purgationis ratio eſt. His adjice, eximiam ejus vitutem emplaſticam, nempè

vis levi de cauſa, exaſperetur. Poteſt enim morbus minùs gravis eſſe, quàm fuerit; neque ideo tamen ſolvi, ſed reliquiis quibuſdam inhærere, quæ admotum aliquod auxilium diſcutiat. C. Celſ. l. 1.

ad inflammationes tollendas ; undè oculis ſuffuſis egregium medicamentum ſi torreatur.

Proximum eſt ut interna remedia, eorumque rationes expediamus : horum præcipua ſunt Hiera antiquiſſima Diacolocynthidis ; atque illa altera Picra Galeni. Hæc autem duo cathartica ſunt.

De Aloë verò ſatis, ut opinor, ſuprà dictum eſt : ejus verò medicamenti proprietates ad hunc morbum ſanandum requiſitas ſi penſitare velimus, Dioſcorides conſulendus eſt ; apud quem inſigne ſtomachicum audit ; item vulnerariâ virtute præcipuâ donatur : etiam ipſis oculis torrefacta, hoc eſt, tenerrimis corporis partibus adhiberi tutò poteſt. Hoc inſuper pono, hujus compoſitionem deberi Antonio Muſæ, ut ex Scribonio Largo diſcimus : at nomen Hieræ ei fortè, ad imitationem antiquiſſimæ Hieræ, quod ejus præſtantiam in plurimis malis expertus eſt, à Galeno inditum eſt.

De Colocynthide autem è valentiſſimus medicamentis purgantibus huic malo optimè facere è veteribus diſcimus : clyſteribus indita privatim coxendicum doloribus prodeſt : imò verò virentis ſucco, inquit Dioſcorides, Iſchiadici utiliſſimè perfricantur ; claro documento, veteres ; uſum unius & ejuſdem medicamenti, tàm ultra corporis habitum & in inteſtinis, quàm citra & in cute externa, æquè & ob eaſdem rationes utrobique proficuum eſſe, exiſtimaſſe. At cùm Colocynthis ſtomachum labefactatum, jiſdem Authoribus maximè offendat, ideò nunquàm ſatis miranda eſt doctrina & prudentia Medicorum antiquiſſimorum, qui cùm tot tantáque alia antidota, & privatim ejuſdem omnia efficaciæ ad idem malum adjeciſſent, illam tamen ferè exiguâ menſura dederunt : nempè ut in integra compoſitionis drachma non ſit plus uno vel altero grano Colocynthidis ; qui tamen, etiam robuſtis, iſtius medicamenti juſtus modus eſt.

Agaricus itaque, alter è catharticis ejuſdem compoſitionis, Colocynthidi & præſidio & auxilio eſt ; quòd mirifica venenorum antidotus eſt ; item quòd ad diſſolutum & acidum ructantem, cibique non tenacem ſtomachum efficax eſt ; quòd inſuper leniter purgat, privatimque facit ad coxendicum ac articulorum dolores. In ſumma ; hoc eſt illud verũ Antiquorum medicamentum domeſticum, quod, teſte Dioſcoride, *omnibus internis vitiis convenit.* Addo equidem, illum tantas virtutes ex bona parte habere, quòd è Larice arbore Terebinthinifera naſcatur, ejúſque virtutis æmulus Fungus ſit.

Sagapeni verò atque Opoponacis medius modus adjectus eſt : hæ autem reſinæ inter antidota quoque ſunt : utriſque ſanè ſimiles facultates ſunt ; privatim verò Iſchiadicis & Podagricis illinuntur, laterum dentiúmque dolores tollunt. At utraque vaſa excretoria præcipuè aperiunt, quod menſes pellunt & tuſſes vetuſtas expediunt. Illorum autem alterum ideò æſtimandum eſt, quòd Silphium Antiquorum, teſte Dioſcoride, proximè referat.

Nimius eſſem, præter modulum inſtitutionis noſtræ, ſi reliqua medicamenta in hac utiliſſima compoſitione percurrerem, cùm alibi fortè de iis commodior dicendi locus dabitur. Croci itaque, myrrhæ, atque ariſtolochiæ virtutes anodynas & diſcutientes in præſentiarum ſilebo.

Ad præcautionem verò rationes reſtant remediorum expediendæ.

Inter

Inter annalia verò medicamenta præcipuum locum habet abſtinentia à vino, mulſo, Venere, toto anno. At cur mulſum hìc refert Celſus ? nempè ut ſciamus omnem Liquorem inebriantem prohiberi : nam Veteribus pauci noti ſunt præter Vinum, & qui melle conficerentur.

Inter præcipuas verò cauſas *procatarcticas* hujus mali apud Veteres Vinum & Venus perhibentur : quòd, ut opinor, nervi tendineſque ab iis maximè labefactantur ; cùm Venus, Vinúmque perpertuam diſtenſionem iis partibus inferant; unde tandem ex nimio uſu laxantur, ac reſolvuntur articuli, artúſque vacillant ; & ſi quandò morbi articularis, ex chylo crudo & lento, acceſſio fiat, vigore neceſſariò ad ſanguinem craſſiuſculum circumpellendum deficiant. Huic rei fidem facit, quod ſæpè expertum eſt ; nempè podagricum aliquem in inclinato & tardante paſſione ex immodico uſu vini ſubitò ſeſe in pedes conjicere potuiſſe & ambulare, imò ſaltâſſe.

At hæc methodus iis tantùm convenit, qui non plurimo tempore fuerint paſſione vitiati, id eſt, ut Aurelianus exponit, *intra quinquennij tempus conſtituti*, id eſt, antequam obcalluerunt articuli, & longa morbi conſuetudo fuerit.

Aliud remedium longi uſus eſt (ut à C. Celſo diſcimus) nempè lactis aſinini potus: podagricos novitios illo ſe eluere vult: quod ejus vim planè purgatoriam indicat. Fortè ſi diù ex victu diarrhœa fiat, articuli à ſaburra liberati ad priſtinum vigorem reſtituantur. Huic conjecturæ favet illud Hippocraticum ſuprà comprehenſum, *His, quibus Tophi in Articulis, ſuccedentes inteſtinorum difficultates, optimè medentur, quin & quæcunque aliæ* colliquationes *inferiores eos vardè juvant.*

Porrò C. Aurelianus alia medicamenta annalia memorat, ut diacentaureon, diaſcordion, potanda anno nempè continuo : hæc Veteres probârunt, inquit ille ; ſecundum nos autem (juxta Sorani judicium eſt) metuenda diuturna medicaminis ſumptio ; cùm neque ſoliti cibi juges, atque iidem utiles, rectè probentur. Sic denique legimus quoſdam Veteres memorâſſe ex jugi medicamine poto in celeres vel acutas veniſſe paſſiones, & alios apoplecticos, alios peripneumonicos interiiſſe ; item quoſdam continua difficultate ſpirationis affectos.

Alij verò qui ſe iſto medicamine profeciſſe teſtantur, non advertunt, ſervatæ digeſtionis causâ, id fuiſſe permiſſum ; quippè cum cæterarum rerum exceſſus declinando quidam ſervaverint ſanitatem, cùm interrumpere metuerint ſumptionem medicaminis ſui : & propterea his intentionibus occupati, alias ſibi neſciverint profuiſſe rationes.

At noſtri homines ſua egregia quoque Annalia medicamenta jactitant : verbi causâ, chalybeata medicamenta infinito lenocinio confecta ; item aquas minerales, quas chalybeatas, etiam nimiùm abuſivè appellare amant. Ex his autem non ſolum ex omni tardante paſſione convaleſcentiam integramque ſanitatem, ſed & ad omnium malorum præcautionem certam, (modò ad annum annóſve in eorum uſu diligenter perſiſtant) audacter promittunt.

Sed & tanti medicamenti & ſpatij illud dandi rationes reddat, cui id curæ eſt, velim. Nam quæ Aurelianus jam de ſuis, vereor, ne potiore jure de noſtris dicatur, nempè, ſi non alios morbos & infirmitates ex longo iſtiuſmodi medicamentorum uſu corpori adſciſcant, quæ tot apoplecticorum nuperorum una

ratio esse potest; ex dicta ratione & abstinentiæ regula plus proficere videntur, quàm ex talibus remediis.

Unum illud illorum consolatione certissimum addam. Si quid emolumenti nobis detraxerit Cortex Peruvianus, abundè restituit ejus *intempestiva ac infinitè repetita exhibitio.*

De Emeticorum verò usu ad præcautionem audiendus Aurelianus. Plurimi vomitum post cibum laudaverunt, secundò, vel tertiò per menses singulos adhibendum: siquidem & materiam avertit ab articulis, & indigestos esse non sinit. Sed magis vexabilis est ipso morbo. At rationes ejus, quæ optimæ sunt, laudo. Cùm verò elleborismi fortè severitatem vituperat, illa ejus seculi infœlicitas fuit, quippè Veteribus emetica mitiora adhuc incognita fuerunt. At nobis ex vino emetico insigne remedium ad omnes ferè nervorum affectus inventum est, utpote tutissimum, & quod certè extra paroxysmum podagricum, omnibus ætatibus ac viribus accommodari potest: quod de Ellebori radicibus aliisque herbaceis emeticis vix dici posse vereor.

Porrò ad præcautionem ulteriùs processerunt veteres Medici, authore Aureliano; Multi Medicinæ Scriptores, purgativis & actioribus uti solent Clysteribus, & Urinalibus. Sed oportet cavere stomachi vexationem, item vesicam provocare. Tradit enim necessariò universo corpori vexationem per sibi cognatam nervorum qualitatem. Quid autem fieri potest hujusmodi medicamentis, me latet; illud tantùm mihi semper in votis fuit ut paroxysmus commodè & tempestivè tollatur: id quod fieri posse sine ulla nervorum vexatione centies expertus sum.

Interìm, unica illa aurea regula de abstinentia mihi certè, nescio an Podagricis arridet; nempè ut iis, quibus aut integra sanitas, aut longiora valetudinis bonæ intervalla cordi sunt; parva cibatio summæ curæ sit. Atque hoc omnibus hominibus, quocunque statu & conditione sint, cùm ipsius quoque exercitij loco esse potest, etiam pedibus ex toto captis.

Qui tamen pleniùs vescantur, illos cathartica appropriata, aut emetica (qualia suprà comprehensa sunt) interdùm sumere, necesse est.

FINIS.

ELENCHUS RERUM MAXIME MEMORABILIUM in unaquaque Exercitatione.

DE HYDROPE.

PRæfatio *de Hydrope*, Pag. 1
De Potionibus, *& earum variis generibus*, 2
Hujus Morbi deſcriptio *brevis*, 3 &c.
Caſus *nonnulli varij cum remediis*, 5 &c.
Cauſa *ſive* origo *hujus Mali*, 16
Methodus Medendi, 16 &c.
De Elaterio, *& ejus virtutibus in hoc morbo*, 16 &c.
Succi radicis Ebuli *deſcriptio & virtus*, 20
Subtercus & Aſcites *quomodo differunt*, 21
Croci metallorum *quales effectus*, 21
Iridis Succi *uſus & effectus*, 22
Euphorbij *natura & doſis*, ibid.
Bryoniæ albæ *ad hoc malum virtus*, ibid.
Gambogium, *quî confert ad hujus morbi curationem*, 23
De Hydragogis metallicis, *& imprimis de* ſquamæ æris *virtutibus & variis doſibus*, 23
De Flore æris, 24
De Ærugine æris, 24
De Atramenti ſutorij *virtute*, 24
De Chalciti Myſy & Sory, ibid.
Magiſterium Veneris *unde confici poteſt*, ibid.
De Lapide Cæruleo & Armenio, ibid.
De Lapide Lazuli, ibid.
Artificium Authoris in conficiendo Ens Veneris, *ſive* Flores Salis Armeniaci *eleganter cæruleos*, ibid.
Animadverſiones *quædam non inutiles*, à pag. 25 ad fin. Tract.

DE DIABETE.

Differentia inter Hydropem & Diabeten, 27
Diabetes deſcriptio, ibid.
Caſus *varij hujus Mali, & eorum Curatio*, 29
De hujus morbi Cauſis, 32
Variæ præſcriptiones *ad hoc Malum*, ibid.
Digreſſio de Fontibus Medicatis, 34
Fontis Novi Hoxdonenſis *aquæ* Judicium, ibid.
Fontis Streethamenſis *aqua deſcribitur*, 35
Rationes *præcipuorum in Diabete Symptomatum exponuntur*, 36
De hujus morbi Remedio, 37
Lac, Fructus omnigeni, & vinum Meracius *ad hunc morbum debellandum valent:* 38
Hieræ *deſcriptio & ejus efficacia contra hoc malum*, ibid.

DE HYDROPHOBIA.

HYdrophobia *quare sic dicta*, 39
Unde hic morbus ortum habet, & modus insligendi, ibid.
Casus *nonnulli verè mirifici*, 42
Hujus mali ratio, 48
Remedia *in hunc morbum varia sunt*, 51 &c.
Mantissa *de Corticis* Peruviani *exhibendi tempore*, 55
Animadversiones in Salium, 56

DE LUE VENEREA.

LUis *succincta, at non inelegans* descriptio, 58
Conjectura probabilis *de hujus morbi Origine*, ibid.
Hujus Mali causa Efficiens, 60
Casus *nonnulli, cum eorum remediis & præscriptionibus*, 61
Methodus Medendi, à pag. 67. ad fin. Tract.

DE SCORBUTO.

S*corbuti* Descriptio, 71
Quibus differt à Lue, ibid.
Ejus Causa efficiens, ibid. &c.
Historiolæ *quædam cum præscriptionibus*, 74 &c.
Hujus Morbi Remedia, 78 &c.

DE ARTHRITIDE.

VT *distat* Rheumatismus *ab* Arthritide, 80
Arthritidis Descriptio, ibid.& seq.
Hujus Doloris Causa conjuncta & antecedens, 83
Quæstiones quædam de Podagricis Respondentur, 84
Historiolæ *quædam cum præscriptionibus propriis*, 85
Prognostici illius, De hujus morbi insanabilitate, *discussio*, 91 &c.
Varia remedia *contra hoc malum exhibita*, 93 &c.
Juxta finem uniuscujusque Exercitationis dissertatur de Remediis ad Morbum propriis, *& eorum* Natura & Usu.

FINIS.

MARTINI

LISTER

TRACTATUS

DE

VARIOLIS,

VARIIS HISTORIIS ILLUSTRATUS.

MARTINI

LISTER

TRACTATUS

DE

VARIOLIS

VARIIS HISTORIIS ILLUSTRATUS.

TRACTATUS DE VARIOLIS.

DISQUISITIONEM hanc de *variolis* libenter aggredior, quòd morbus jam popularis est, & si non ita esset, in hac tamen longè maxima totius Europæ urbe semper (ut ex mortuorum rationibus publicis, hebdomatim editis, constat) grassatur; quamvis nunc temporis multo infestior sit, quàm à decem retro annis. Deinde, quòd præclarum exemplum sit usûs & naturæ ductuum glãdularum excretoriorum de quibus in re, priore exercitatione anatomatica atque alibi olim tam multa diximus.

Novum autem *morbi genus* est, & licèt antiqui aliquam de his pustulis mentionem fecerint, prout nonnullis Scriptoribus visum est; ea certè admodum exigua est, & dubia, ut certum sit vix illis temporibus fuisse talem morbum negligentissimi sanè habendi essent, si tam ingens, commune, frequens malum ita ex toto silentio involvissent. Illud verò satis demonstrat hunc morbum novum esse, quòd in multis mundi partibus nusquam visus fuit, ut apud Indos Occidentales, ubi nunquam apparuit, nisi postquam Hispani eò pervenêre; siquidem per contagionem Æthiopis cujusdam illuc delati, magnam Indorum partem sustulit. Atque hoc atteſtatur idoneus autor, nempe ille Olysipponensis *R. à Fonseca*.

Illud autem extra controversiam est, hunc morbum ab Arabibus seculo ferè duodecimo primùm descriptum esse; à quibus ejus notitiam ac curam habuimus. Mirabile sanè quanta accuratione illum nobis tradiderunt.

Adisis *Avicennam, Mesuem, Rhasin, Alsaharavium*; diligenter attende ad ea, quæ de Variolis scripserunt; confer cum tuis: deinde, dic mihi, quid nostri homines adjecerint novi; Tu qui aliter sentis, expedi, si possis novas rationes aut morbi, aut curationis: minimè quidem; scio, non potes, quorùm iraque illa autoribus suis accepta non retulisti? At causas, ais, morbi tam funesti ex novis hypothesibus explicatum ivi: ita quidem; at hæc quoque tua ex Arabum schola sumpta sunt, prout mox ostendam; nec tanti sunt, profectò illorum industriam in morbis describendis, curandisque laudo; doctrinam verò non magnoperè approbo.

Cùm verò hujus morbi *pathologiam* imprimis instituere decreverim, ejus præcipuas conditiones & prognostica enarrare oportuit. At ea videre poteris apud *Avicennam*; Minutias non sector; at si Antiquorum olor es, adisis *Melchior. Se-*

bizium, qui doctè admodum, & omnium longè operosissimè de variolis medio hoc seculo scripsit, nec patitur instituti nostri brevitas, ut illa transcribam.

Causa autem hujus mali sic exponitur apud *Avicennam*; nempe quandoque in sanguine accidere *Ebullitionem* putredinosam quandam, *de genere Ebullitionum quæ accidunt succis, uvæ* putà. Atque in hac sanguinis ebullitione talia accidentia fiunt, qualia in *Musto*, ita ut partes eorum ab invicem discernantur, ab hac verò ebullitione expellitur ab eo illud, quod admiscetur ei de reliquis menstruorum, aut quod ex cibis fæculentis & malis generatum sit. Et variolæ sunt quasi modus quidam crisis, ita *Rhases* quoque, at paulò expressiùs loquitur; de *depuratione* sanguinis ab hac ebullitione, per quam partes *heterogeneæ ab homogeneis* separantur, ac sejunguntur, vultque puerorum & infantium maximè sanguinem præ adultis & senibus musto correspondere, item ad eundem modum *Mesues* rem exponit; crassum sanguinis à puro ejus sequestrari, vi ebullitionis, criticéque expelli de venis, & effundi per universa corporis membra occulta & manifesta : sanguine remanente depurato.

Atque hæc est ipsissima doctrina fermentationis, ut volunt, *novitia*, apud nostros homines toties decantata. Concordant itaque mirum in modum inter se Avicenna, reliqui Arabes, nostrique homines; nempe hanc ebullitionem esse *putredinosam* sive corruptivam, * crassúmque sanguinis vi ejus extrudi, sive id sit connatum venenum, sive aliunde ex vitiosis alimentis generatum.

* Quando accidit in sanguine ebullitio, secundum semitâ putredinis cujusdam, i. e. ad modum alicujus rei putrescentis. Avicen. Generantur è sanguinis putredine, ejusque ebullitione Alzaharav.

At *Vvillis* insuper & privatim de suo penu addit, innata variolarum semina (quæ, ut dictum est, ex menstruis mulieribus orta esse credidit) in cerebro & spinali medulla potissimùm recondi; adeóque *spiritus animales* miasmate primùm corripi, & venenum exinde in sanguinem transferri.

Hujus autem rei hanc rationem exhibet laudatus vir; nempe cum istiusmodi venena in partibus spermaticis primùm concepta sint, verisimile est, illa usque latere in iisdem : at hæc ratio exigui momenti est; nam illa partium divisio in spermaticas & sanguineas prout supra expositum est non admittenda est. Deinde quare non tota spinalis medulla doleat, sed lumbi tantùm imi; an ibi sedes connati veneni? at cur non totum cerebrum, sed potius frons tantum & tempora dolorem hunc pulsatorium sentiant?

Quod ad menstrua seminia venenata (quæ plerique omnes Medici ut originalem causam posuerunt) atque ab iisdem prædispositionem perpetuam in humano genere ad variolas, attinet; dico, omnino nullum in illis naturaliter inquinamentum esse; sed æquè innocua esse, ac hominum salivam, aut reliquam sanguinis massam, unde orta sunt : salva religione hæc profero; cum plerique Judæorum ritus (ut doctissimus *Spencer* nobiscum exhibuit) pueriles & populariter instituti fuerint; nempè ex præjudiciis vicinarum nationum, atque ita à Deo permissa est illa opinio de contaminatione à mulieribus menstruatis, munditiei ac castitatis causâ, ne fœminas nimiùm deperirent. Arabes autem in hac opinione Judæos sequuti sunt, sed hæc mittamus.

Deinde, si illud verum esset, fœminæ adultæ vehementiùs afficerentur, quàm mares; maximè si menstruis instantibus, scil. ubi illa turgent, & in utero accumulantur, variolis corriperentur, venenum itaque uterinum fictitium est, & vili superstitione deductum, Quod ad spiritus verò animales attinet, quos idem

vehementer affici in hoc malo vult; hæc illa altera noviſſima Hypotheſis eſt, *à rerum* (ſcil.) *naturæ petita, & rationi* mirificè congruens. At *Vvillis* primùm illam excogitavit; aliique nuperi Scriptores eam ſibi falsò arrogârunt, tanquam ſuum eximium & nobiliſſimum inventum, nempè quemadmodum calor innatus in uvæ ſucco illas turbas excitat, donec is ab iſtis fæculentiis liber ſit; ita ille ſpiritus animalis dominator, infectu quodam venenoſo implicitus, vi & armis ſeſe extricare conatur: variolæ verò victoriæ partæ ſpolia opima ſunt. At hæc ludicra & nugatoria commenta ſunt; hujuſque fabulæ tædet, ubi ſpiritus animalis ſolus Hiſtrionem agit. Seriò agamus. A Procatarctica itaque interna ad cauſam *primam* & principalem & ipſam hujus morbi *originem* procedamus, antequam ejus explicationem & fiendi modum ex cauſa proxima & conjuncta aggrediamur; ſi ea fortè inquirendo in tantis tenebris inveniatur.

Illud quidem veriſſimum eſt (à primis hujus morbi autoribus traditum, quod ipſi etiam quotidie animadvertimus) *variolas eſſe de ſummè contagioſis ægritudinibus.* Quænam verò fuit prima & peculiaris illa materia contagioſa, ſive venenum, quod primum hominem infecit, atque humana corpora poſt tot ſecula eadem labe corrupit, ita facile eſt dicere; certè Prometheo non adfui, cùm Pandoræ pyxidem aperiret; ut quæ mala inde egreſſa fuerint, certò cognoſcerem, cauſa quidem primaria hujus mali ac evidens, fateor, valdè in obſcuro eſt; ſi tamen conjecturæ noſtræ, certè plauſibili, venia detur, quid impræſentiarum mihi in mentem venerit, dicam; nimirum illam infectionem à beſtiola aliquâ vel eſâ, vel ab ejus morſu plurimùm genitam fuiſſe, deinde in omnes homines, partim tanquam hæreditarium malum propagari.

De *contagio* verò *primario* jam dicam; hæreditariam autem labem à primo infectu proli communicari poſſe, poſtea paucis probatum ibo.

Igitur, 1. Nulla cauſa aſſignari poteſt hujus mali generativa ex parte hominis; non ex menſtruis, quod jam ut precarium & ſuperſtitioſum rejecimus. Non ex crapula aut alimento vitioſo ac inuſitato, præterquam quæ ex ipſa fortè beſtiola, hanc peculiarem labem inferente, fuerit; non ex exercitio vehementi, reliquiſve vitiis & erroribus, in rebus non naturalibus; quòd integræ nationes apud Indos Occidentales à noſtris *Anglis* (in Marilandia, hoc ſeculo ineunte, id accidit) primùm illuc advenientibus ferè ad internecionem infectæ ſunt. Claro documento, variolas non privatim à cauſa aliqua interna, aut à natura hominis per ſe vitiata, ſed contagione extrinſecùs illata communicari. Cùm itaque cauſas omnes internas, procatarcticas refutavimus, cúmque externas etiam ab aëre, niſi quatenus à corpore, ut ita loquar, variolato præceſſerit, non admittimus ob ipſas eaſdem rationes. At halitus expiratos (loquor ex ore nuperi Scriptoris) ex ſubterranea aliqua minera nunc hoc, nunc illud animalium genus contaminare. At quænam ſunt illa, quæſo, metalla in noſtra *terra Londinenſi*, aut alibi *Angliæ*, effoſſa quæ hæc efficiant. Dic ſodes, ſi potes. Mera itaque hæc tua inſomnia ſunt; prout pleræque id genus explicationes, quæ ex ignoratione Hiſtoriæ Naturalis venditantur. Item ejuſdē commatis illud eſt; nempe morbos certas habere periodos pro occultis illis, atque adhuc incompertis alterationibus, quæ ipſius Terræ accidunt viſceribus, pro varia ſcil. ejuſdem ætate, ac duratione. Num putas alia metalla in Terræ viſceribus latere,

ab iis in superficie ejus comprehensa, nobisque cognita sunt, diversa? aut hæc ipsa metalla, ex quibus constituitur terra, ab aëre remotissima & in visceribus latentia, pro varia ejus ætate & duratione putrescere? sanè, non video, quo fundamento hæ suspiciones nitantur. An non hoc ignotum interpretari per ignotius est? heu quantum sapimus, verba dando! Igitur restat, infectionem primùm ortam esse ex aliqua bestiola venenata.

2. Symptomata morbi hæc confirmare videntur. Nempè *dolor in Capite & Lumbis*, quod signum peculiare & velut pathognomonicum est ante variolarum eruptionem. Ab his autem doloribus non rarò in infantibus deliria, somnolentia gravis, & convulsiones; in adultis immanis vomitus, interdum Syncope cum magnâ anxietate, & inquietudine; in gravidis abortio. Causam si desideras, respondeo dorsi dolorem *Nephritici* adeò *æmulam esse*, ut multis exitio fuerit Medicorum, pro more, festinantium ac incogitantium, error. Itaque verisimile est, materiam contagiosam impetuosiùs agitari, & ad renes propelli per arterias emulgentes, membranasque ac nervos circumjacentes dolore vasorum extensivo affici. Ad eundem modum & arteriæ ex influxu vehementi oppilatione seri, ex veneno crassescentis.

At, inquies, cur privatim tantùm in hæc loca feratur, atque impetum faciat? dico primò, *loca quædam diversa venenis esse peculiaria, maximè à bestiolarum morsu esúve illatis.* Ita *Hydrophobia* fauces privatim petat; *Urticæ marinæ* Pulmones. Secundò: At multo maxima id genus venenorum pars & caput, faucésve; renes & vesicam & genitalia afficere consueverunt: ex. gr. ipsa *rabies caninæ* fauces & Genitalia, simul petit; nempè satyriasin & gonorrhœam excitat. Ita *Lues venerea* præcipuè fauces & nares, ipsúmque caput; at sæpius, ubi malitia minor est, penem & genitalia. Item *Cantharides* vesicam magnoperè afficiunt. Item morsus *viperæ*, ubi ubi corporis fieri contigerit, *semper* tamen solvitur * scroti tumore, & Urinæ ardentis copia. Et in aliis multis similiter usu venit. Non quidem, quod venena sua sponte, relicto sanguine peculiaria loca adeunt; sed quia alibi maleficium suum commodè expedire nequeunt. Licèt enim (ut verba *Ent* hæc faciam mea) materia contagiosa per majora vasa circumducatur, corque ipsum permeet, eadémque tamen haud magnoperè lædit; donec tandem (circuitus enim non est uniusmodi) in arctiora & idonea loca, id est, in majores, & maximos, & usitatiores ductus excretorios (salivæ putà & urinæ) impacta, virus celatum exerat. Vera itaque, ut arbitror, hujus doloris causa est, cùm serum sanguinis à veneno paulatim lentescat, quo majores ductus excretorij renum putà, & faucium inflammentur (quæ peculiaris id genus veneni vis est) atque adeò oppessulentur, nec commodè inde, quo naturaliter tendit, expelli queat; ex mora itaque, quam trahit in arteriolis ad renes & circa caput, magis magisque crassescit sanguinis serum, veneno implicitum, donec tandem iteratis circumlationibus circumpulsum, cutaneos ductus; nempe universalia, emunctoria aliaque quæcunque pro ratione & quantitate veneni viscerum vasa excretoria subeat, & in Apostematum parvulorum, modo infrà exponendo, materiam faceſſat.

* Act. Philos. Lond. N. 211.

Audi *C. Celsum* " Necessarium est adversus venena exsorbere potionem me-
" ri vini cum pipere, vel quidlibet aliud, quo calor movendus est, nè *humor*

intus coire patiatur. Nam maxima pars venenorum frigore interimit. « Omnia etiam Urinam moventia, quia materiam *extenuant*, utilia sunt. «

Idem alibi. « Quæ ἐξανθήματα Græci vocant, sive *pustulas* Latini, & rubent « & ex sudore (i. e. ex veneno sudore per ductus Glandularum excretorios « expulso) nascuntur. «

Ejusdem mentis est Vvharthon noster (*c.* 27.) « Ubi materia affluens ad « glandulas venenosa, aut contagiosa fuerit, oritur Tumor, veneno *peculiari* « respondens. «

Visne exemplum hujus infectionis à bestiola venenata. *Cantharides* cuti adhibe, ingentem seri venenati vim evocant: locus autem inflammatus ac exulceratus pridie ichore liquidiusculo scatebat, jam crassiusculum pus est: & sæpius sequitur Urinæ ardor, satyriasis, & non rarò mictio sanguinea, & non semel serum in magnos grumos per urinam effusum vidimus, ad eundem modum in variolis, serum à veneno infectum, quod intra habitum corporis est, eruptionem per renes & capitis ductus excretorios primò tentat; at cùm primis insultibus magis vigeat & minùs sero implicatur, hæc itinera inflammat, deobstruitque; unde beneficio circuitûs iterati in alios ductus cutaneos sub ichoris liquidi & vaporosi specie propellitur, at hic quoque ei exitus denegatur. Nam ipsa ductuum oscilla identidem inflammat, vesiculasque tollit. Atque hæ vesiculæ ichore venenato & crassescente paulatim replentur; mox ex calore perpetim appulso ex habitu corporis, quasi maturantur. Et plenè in crustas siccatæ, tandem spontè decidunt.

Ubi autem semel intra ductus excretorios transfretetur materia contagiosa, febris desinit: circuitu sanguinis jam expedito, atque ad integritatem restituto. Venæ itaque jam quietiores sunt, & tardiùs moventur, sc. materia contagiosa unà cum sero superfluo extra habitum corporis expulso: neque enim illi jam ampliùs cum sanguine rei est, qui aliam scenam agit.

Vesiculæ autem cutaneæ materia contagiosa inflammatæ, jam, more cantharidum, serum in se superfluum & vaporosum in dies trahunt, concoquuntque.

3. Aliud symptoma tussis, defluxio, & salivatio ab antiquis memorata; atque hoc quoque argumentum est infectionis primariæ. Etenim in Lue Venerea (cujus originem suo Tractatu à bestiola venenata similiter deduxi) idem symptoma *sponte* ortum aliquoties observavi; idque ex intermissione plurium mensium, iterum atque iterum rediisse: donec in Phthisin funestam hominem præcipitaret.

At, inquies, hæc non contingit nisi in confluentibus variolis & adultis? respondeo, id falsum esse, sæpiùs adminadvertimus. Etenim in infantibus septem annorum, & in adultorum distinctis variolis salivam vehementer motam fuisse, sæpius vidi. Causam autem hujus symptomatis in variolis sic intelligo; nempe ubi ostiola cutis oppessulata sint, vapor insensibilis ac superfluus per ductus oris majores erumpere, necesse habet. Ita in *infantulis*, quibus *excreatio* adhuc *ignota* est. Etiamsi iis, perinde atque adultis, in os profluat, tamen illam deglutiunt; quæ si copiosior sit, quàm quæ digeri possit, citam iis alvum interdum efficit; itaque & salivatio istiusmodi & diarrhœa salutares

esse solent, quòd non *noxio*, sed supervacaneo tantùm humori eliminando (quod in statu sano fieri oportuit) inserviant.

4. Ictûs venenati indicium est incerta & vaga quædam febris; etenim modò incalescunt icti, modò frigent, ac horrent: ita ut usu venit & variolatis.

5. Quòd id genus morbus ferè oriri solet in corpore maximè integro & sano; sine ulla prævia vel corporis vel animi passione aut dolore: pariter ac si quis sanus à bestiola venenata ictus fuerit.

6. Quòd in hoc morbo semper fiunt crises per abscessus, & nunquam per evacuationem; scilicet more morsus venenati.

7. A primis autoribus, ut ab *Alsaharavio* inter morbos cutaneos numeratur, scilicet scabiem & lepram. Id est, morbos ab infectione natos: ab aliis verò Arabibus in pestilentialibus propter malitiam, ponitur.

8. Quòd apud veteres *similibus pustulis* synonymum fuit, quoddam serpentis genus, teste Plinio. * *Boa* serpentis, inquit ille, genus quoddam est; eadem quoque appellatio * *morbum* quendam apud eundem denotat, id est, *rubentes* quasdam *pustulas*. Nam, Ebuli folia, inquit idem, contrita, & è veteri vino imposita, etiam „ Boam sanant, id est, *rubentes pustulas*. Etiamsi verò ex hoc loco nihil certi colligi potest de variolis; tamen verisimillimum est, morbum illum sibi cognomen à Bois serpentibus sumpsisse, tanquam à causa sua originali: ita ut variolæ quoque à sua simili causa oriantur credibile est. Huic conjecturæ favet *Alsaharavius*. " Tumescit locus morsus à vipera, & super eum „ fiunt *ampullæ, i. e.* vesiculæ inflatæ, ita ut redditur ad modum *ignis ustionis*. Ebuli autem folia ad omnem ustionem apud veteres remedium nulli secundum est. Igitur & nomina & remedia morbis, à communibus causis oriundis, adhibuisse veteres credibile est.

* H. N. l. 8. c. 14.
* Idem. l. 26. c. 11.

9. Quòd pleraque signa variolatorum, cum ictis à venenatis bestiolis communia sunt. De quibus vide apud Scribonium Largum, Dioscoridem, aliosque veteres. Attende & confer cum signis variolarum infrà recitandis.

A Pastinacea marina *pars affecta livet, ac nigrescit per ambitum, illam si quis defricuerit, atra, crassa, ac graveolens sanies exprimitur.* D.

A mure araneo *nigra pustula diluta* (ἰδιωθὲν) *aquosa sanie exsurgit: proximæ verò partes omnes livent. Rupta pustula depascens succedit ulcus. His accedunt urinæ difficultas.* D.

A vipera *pustulæ quales in ambustis erumpunt. Sanies è vulnere promanat; primùm subpinguis, mox cruenta; urinæ difficultas.* D.

A Dryina *morsis pars ipsa affecta in* pustulas *attollitur; è quibus sanies aquosa profunditur.*

Ab Hæmorrhoo *demorsis ex plaga copiosus cruor effluit, & in quacunque alia corporis parte cicatrix ulla fuerit, ex ea quoque sanguis emanat. Quin & excrementa cruenta rejiciuntur.*

A Natrice *sanies ex vulnere copiosa atra ac putida.* D.

A Cenchro *putidum ulcus: altus* sopor *: & in carnibus circum circa velut aqua inter cutem.* D.

A Ceraste *demorsis pars in tumorem attollitur cum duritia, & pustularum eruptione*

tione : profluit è plaga sanies, modo atra, modo quadantenus pallida. Ipsum quoque genitale erigitur.

A Bupresti, *totius corporis extima facies circumtensa: urinæ suppressio.* D. *Inflat totum corpus in speciem Hydropis.* S. L.

A Cantharidibus, *Sanguis cum urina, at cum dolore effusus.* D.

A Salamandra *maculæ livescentes, & si diutius immoretur venenum, putrescentes sanie manant.* D. *Livoribus quasi maculis variatur.* S. L.

A Phalangiis *morsi pars affecta rubet, & velut aculeis compuncta conspicitur. Consequuntur* lumborum dolor *& perpetua ad reddendam urinam stimulatio, & ejusdem excernendæ difficultas.*

A Scolopendra *pruritus toto corpore persentiscitur, pars incisa livet, & à morsu ipso exulcerari incipit.* D.

A Scorpione *pars icta indurescit, livet, & cum dolore circumquaque distenditur : dolorque velut à pungente acu per universam cutem sentitur.* D.

A Lepore marino *sumpto oculi* exulcerantur, genæ inflantur. *Urinam difficulter reddunt, & cum dolore.* S. L.

10. Quòd medicamenta ad ictus venenatos ferè eadem sunt apud veteres exhibita, quæ ad variolas ab Arabibus instituta sunt, vide eosdem Authores: lege, confer.

Sudoris excitatio, copiosa urinæ excretio, purgatio per alvum. Fœniculi succus absortus. Marina testudinis testes. Opium ex vino; hæc communia: inter propria vero & peculiaria auxilia numerantur lac ficulneum, ficulneum cinerem, ex aceto subactum. Potiones ex cicere. Cancer fluviatilis cum apii semine. Potiones efficacissimæ ad ictum scorpionis, lac ficulneum cum vino, multa sudatio. Ad draconis marini idem. Sulphuris ex aceto triti potio. Ad viperæ morsum ipsa vini frequens potio juvat. Hæmorrhoi crematum caput potui datum cum vino : efficiuntur & uvæ passæ. Ad morsum basilisci papaveris succus in vino. Ad Bupresten ficus vel aridæ, vel earum decoctum ex vino : item aqua ficus aridæ ad salamandram. Jus ranarum & ova testudinis quomodocunque cocta. Conchylia, locustæ marinæ, astaci, meri potio. Atramentum sutorium aceto dilutum.

At inquies, serpentes aut alia animalia venenata talis morbis non afficiuntur. Qui sint eorum peculiares morbi, planè nescio. Neque id cuiquam scientia naturali, vix incœpta, dicere patitur. Etiamsi verò hi vel illi serpentes putà, strictè loquendo à morsu aut aliàs, contagiosi non sint; cùm tamen liquidò constet, quorundam venenatorum & vehementer inficientium morborum interdum illi causæ primariæ sint; quid ni credamus, aliis morbis quoque (inter quos variolæ meritò numerantur) aliæ atque aliæ bestiolæ, à nobis incognitæ, ortum dederint, ac posse sic contagio in humanum deinceps genus propagari.

Si ampliùs quærat aliquis, cur hodie id malum ex morsu venenatorum animalium non, ut olim, oriatur? Id fortasse nunc quoque accidat suis locis in India putà, aut alibi terrarum. Sed ob ignorantiam Historiæ Naturalis & populi indocti & superstitiosi non animadvertitur. At in Europa minor ejus metus est. Etenim, ut C. Celsus rectè innuit, Peregrina serpentium genera, aliquanto magis pestifera sunt, maximè æstuosis locis gignuntur. Italia, frigidioresque Regiones hac quoque parte salubritatem habent; quòd minus terribiles angues

edant. Verùm, ubi ubi inveniantur, istiusmodi bestiolæ noxiæ, ex proprietate naturæ, malum, de quo loquimur, inferunt, neque aliquid de hac re nobis certo constat, nisi ex conjectura probabili, suprà comprehensa. Atque hæc ex Historiæ Naturalis defectu.

Igitur jam dictum est de *prima* hujus mali *causa*, quam libenter deducerem ab aliqua noxia & venenata bestiola, ad naturam plerarumque infectionum, hominibus primitùs communicatarum.

Proximo loco rationes reddam, cur hæc labes *hæreditaria* quoque existimari possit. Quòd in aliquibus Familiis variolæ ferè exitiales sunt. Quòd fratres & consanguinei faciliùs inficiantur, quàm qui inter se cognati non sunt. Quòd interdum *Sporades* sunt, & sine ullo variolati hominis infectu per se exsuscitari videntur; seminia itaque propagari posse in prolem, perinde ut de Lue venerea notum: ac de Hydrophobia magna suspicio est.

„ Novi quosdam, inquit Vvillis, à crapula & exercitio immodico in hunc „ morbum incidisse, cum præterea nemo circumcirca in tota regione ægro- „ tavit; nempe latentia semina per se commoventur, & inquinant sanguinis massam. Si hoc intelligatur de iis, qui à parentibus infectis sive variolatis geniti fuerint (& jam ferè totus mundus sub eo nomine cadit) libenter accedo. Sed cum satis constet populum Indiæ Occidentalis ante adventum Europæorum ab omni ævo immunem fuisse ab ea labe, & ad extremam perniciem & ferè depopulationem tum primò decubuisse. Haud facilè adducor ut credam, ulla materna labe menstruata, seminiisve naturalibus, utut vehementer motis, uspiam morbum per se subortum fuisse.

Hæc autem inter rarissimè contingentia agnosco. Nam modus infectionis communior est per effluvia in aëre effusa ab homine variolato. Si quis itaque has pustulas in cute jam privatim efflorescere vult, non ambientis, aliquo contactu, sed ex inspiratu, aërémque contaminari peculiari quadam malignitatis specie, & è sublimi causam habere, ei libenter accedo; modò aërem intelligat infici ab homine variolato & non ex aliqua corruptione aëri insita. Ita aër insensili perspiratione alicujus variolis infecti inquinatus, ac ab alio inspiratus, salivam ejus contaminet, necesse est; qua deglutita, ut nobis omni momento fieri solet, intra habitum corporis per itinera lactearum rapitur: quo ut sanguis afflatus, delibutúsque fuerit, ipso statim initio caput & lumbi dolent, febris accenditur: malo autem ingravescente, venenum cum sero superfluo, die tertio, aut quarto, foras expellitur, éque ductibus excretoriis prosilit, & in cute efflorescens, mali speciem detegit, totóque demum corpore extuberant vesiculæ sui generis.

Atque hæc hactenus de infectionis modo, quo de homine in hominem transfertur, nempe per solum contagium & effluvia ab homine variolato perspirata, Atque hæc unica jam *evidens* causa est Variolarum.

Variolæ itaque sunt *Pustulæ Venenatæ*, primitùs à bestiolæ ictu, putà humano, generi illatæ, nunc verò per se, rarissimè tamen, tanquam ex infectis parentibus hæreditario quodam infortunio genitæ, sæpissimè verò ab homine variolato in hominem translatæ, ab effluviis ejus in aërem emissis, extra habitum corporis & è ductibus excretoriis nusquam non cum febre continua protrusæ.

Morbum autem jam definitum dedimus ; ejúſque mox *ſymptomata* ſingula, atque *prognoſtica* paucis expedire lubet.

Effluvia itaque venenoſa, chylo commiſta habitum corporis ſubeunt:in ruptione autem veſicularum chylum conſtituentium (an ea ſaliva ſit,quæ in jejuno lacteas ingreditur , aut aliquis humor refluus , aut nudus aër aquatus, parum intereſt) aër venenoſus expreſſus & liber vaſa ſanguifera in cerebro & ad renes maximè anguſtiora vellicat atque inflammat : unde pulſus concitatior ; majórque adeo calor , ſcilicet ab igneis particulis ſæpiùs & vehementer compreſſis. At non hic finis mali. Etenim venenatus vapor ſanguinis ſerum lenteſcere facit , more venenorum ictu illatorum ; unde vitiatur ejus motus; nempè à lentore ſubitam ſanguinis per venas ſanguiferas trajectionem prohibente. Quô autem vehementior ſanguinis impetus eſt, ſi is ſubitò, ut par eſt , ex arteriis in venas tranſadigi non potuerit , eò maximè in ductus excretorios, ad communem anaſtomoſin , quam habeant cum arteriis, divertatur, neceſſe eſt. At in ductus glandularum cutaneos jam expulſus vapor ſuperfluus & venenatus illarum extrema oſcilla ſimiliter atque capillares venulas vellicat , ac inflammat ; inque veſiculas elevat ; non aliter, quàm ſi à veſicatoriis extrinſecus adhibitis , vitiarentur. Cur autem hæc occultorum foraminulorum *oſcula* magis , quàm ipſi eorum interiores ductus corrumpuntur, ratio eſt , quòd ſuâ naturâ *tuberoſa* ſive *capitata* ſunt , maximè ſi ab aliquo ſtimulo vellicentur ; quod conſtat ex mirâ aſperitate cutis , ſi quando frigori urenti ſubitò expoſita fuerit ; imò totidem *Sphincteres* ſunt,vel levi offensâ ſeſe naturaliter contrahentes , itémque veſtigia variolarum *rotunda* ſatis arguit hæc ex oſculis,*i. e.* certis & determinatis locis , quaſi cohibita fieri , *deinde* , variolis deciduis , & ſanatis earum ulcuſculis , adhuc tamen reſtant veſtigia horum oſcillorum , mirè diſtenta ac *nodoſa* ; nec niſi *longo tempore ſubſidunt* , & intra modum naturalem contrahuntur. Poſtremò è venenato vapore erumpente afflata , & jam in veſiculas ab eo diſtenta , ob moram & torpidum motum humoris , per ductus tranſeuntis,perpetimque appulſi , & tantùm non oppeſſulati(nam extra ſanguinis flumen ſunt) quod plus acrimoniæ acquirit , priuſquàm ad ea attigerit, acriúſque jam factum & jam craſſiuſculum & ſenſim concoctum.

Itaque principium tumoris variolarum intra ductuum orificia eſt;at continua extruſione novæ adpellentis materiæ ſenſim augentur , & extrinſecùs protruduntur , donec ad juſtam magnitudinem, & craſſitiem debitam pervenerint.

Atque hæc ratio eſt, cur in hoc morbo ſemper fiant criſes per abſceſſus ; nimirùm ductuum excretoriorum orificia in veſiculas à veneno adpellente excitata , unde inſenſilem evaporationem comprimunt. Cúmque regreſſus craſſeſcentium humorum in venas per eoſdem ductus fieri nequeat : ut per abſceſſus tandem digeratur , neceſſe eſt.

Symptomata autem, quæ in hoc morbo animadverſa ſunt,enarrare lubet ; eorúmque cauſas breviter explicare , quo natura ejus manifeſtior fiat.

Signa verò , quæ morbum *inſtantem* indicare ſolent, hæc ferè ſunt.

Imprimis, Dolor *Pulſatorius* in capite, & Lumbis, de quibus ante dictum eſt: nempè à vehementi ægrè ob lentorem transfretati ſanguinis , ejúſque acrimoniâ , venenato miaſmate infecti , & ad renes & in cerebro reſtitantis , & in-

flammationem quandam membranis excitantis.

Vomitus immanis à veneno deglutito ſtomachum & inteſtina vellicante ; ſi tamen vultis illud interdùm effundi è ſanguine ab habitu corporis; ut in ſporade & ſingulari affectu , ex cauſa hæreditariâ & ſeminibus connatis, aut epidemico vehementiori ; id fieri non poteſt ab arteriolis in ventriculi tunicas dehiſcentibus, prout *Willis* rem exhibuit ; ſed è ductibus excretoriis,quibuſcum arteriæ immediatè committantur , in horum itaque oſtiolis irritatio ac punctiones , à venenata materia illuc propulſa , iſtiuſmodi vomitus cauſa eſt;perinde ut *pruritus* in cute ; & *lachrymæ* involuntariæ ab oculis effuſæ ; item *ſternutatio.*

Pandiculatio frequens ad infarctum liberandum moleſti humoris : eadem de cauſa *Tremores* in ſomnio & *delira* incidere poſſunt, perinde ut in crapulâ.

Item *ſomnolentia* gravis ab obſtructis vaſis cerebrum comprimentibus.

Tremores autem & *convulſiones* à vehementiori ac acriori perſpiratione vaporis venenati ab ipſo ſanguine expulſi. *Raucedo* ex aſpritudine puſtularum jamjam erumpentium , & ex inflammatione faucium.

Tuſſis, defluxio , & vehementiùs *ſaliva mota* ; à perſpiratione citatiori, ob cutaneam arteriam (ut dictum eſt) valdè obſtructam in illis patentioribus ductibus ſalivæ : nempè faucium & pulmonum.

Spirandi difficultas ab infarcto & inflammato pulmone, unde minùs explicari poſſit & frequentiùs movet , quæ difficilis reſpirationis quædam ſpecies eſt.

Febris intenſa,rubor faciei, & *intumeſcentia* , à nimio ſanguinis fervore , quo arteriarum pulſus tùm maximè extenditur ad ipſas venarum capillares, uti clarè cognoſcitur , quòd pulſus ſentitur etiam in extremis digitis , ita rubor identidem producitur , à pulsûs extenſione , ejuſque inſolitâ micatione.

Ubi autem venenum, horum malorum irritamentum, foras certè in ductus excretorios cutis expellitur ex magna parte (quod triduo aut quatriduo fieri ſolet,) compreſſio , cordis & arteriarum vehemens & extenſiva , quæ caloris cauſa eſt , remittit ; ceſſátque febris.

In alterâ autem periodo ſeptem ferè dierum, quæ accidant, morbi ſtatum & eventum indicant : atque ea hujuſmodi ſunt,

Puſtularum egreſſus, qui ſuprà expoſitus eſt;nempè materia erumpens , pro ſua natura venenoſa,veſiculas excitat,quæ cum robore ac inflammatione *maturantur.*

Siccantur autem , quòd nihil ampliùs humoris ad illam partem pervenire poteſt; ſcilicet veſicula undique clauſa ac indurata : vix tamen fieri poteſt , quin aliquot , inter tot innumera orificia ductuum, libera, & aperta ſint ; utpote ab infectione integra & illæſa.

Veſiculæ initio *rubræ* , ab inflammatione ; deinceps *cryſtallinæ,* à vapore aucto viſcidóque : mox *opacæ* & *albidæ* , ab eodem incraſſato ſicceſcentéque.

Si *molles,* minorem inflammationem indicat.

Si *paucæ* veneni quantitas , & qualitas exigua.

Si *diſtinctæ* , paucitatem materiæ infectæ arguit. Nam *accumulatæ* , diffuſæ , & confluentes ex copia ejuſdem fiunt.

Si *rotundæ* & *faſtigiatæ* ſalutares ; quòd magis extra habitum corporis materia Variolarum protruditur ; minorique adeo moleſtia maturantur ; utpotè longiùs à circulatione ſanguinis.

Si eædem per *folam* cutim eruperint,neque viſcera nobiliora intrà afficiantur, perſpiratio liberior ; quòd alicubi ex bona parte aperta ſit ; unde ſalutis major ſpes eſt.

Si intra *fauces* quoque & *gulam*,& *ventriculum* , & inteſtina egreſſæ fuerint ; nempè ultra habitum corporis & in primis viis, venenum & chylo & ſanguini denuò permiſceri , & febres aliæ ſuboriri poterunt,ſive alia *viſcera extrinſecus* ut pulmones, hepar,cerebrum, &c. variolis ſcateant, non minus periculi impendet à febre redintegrata,& denuò ſuccenſa ex *tardâ* & *incertâ ſuppuratione*,aut majoribus *Ulceribus* innaſcendis , ſcil. in *partibus mollibus* & tenerrimis.

Si eruptioni antecedat *levis febris* , & ab eruptione *ceſſet* , vel plurimùm minuatur,vel in tuto eſt;quòd materia contagioſa,per puſtulas eliminanda,& pauca & mitior eſt;maximè ſi cætera concurrant;nempè,vox libera & reſpiratio facilis; documento,nec pulmones,nec fauces internis variolis aut parcè admodum affici

Variolæ tardè erumpentes. Id eſt , venenum intra ſanguinem diutius immorans arterias oppeſſulat, ſanguinémque ipſum corrumpit;illum in pus quoddam incraſſando, non aliter, quàm in oſculis ductuum excretoriorum uſu venit.

Multæ , copiæ argumentum venenatæ materiæ ; adeóque ægrè ad cutem expreſſæ.

Magnæ, aliud copiæ argumentum.

Duplices & *continuæ* , idem ipſum.

Depreſſæ ob nimium lentorem & tarditatem in egreſſu : ergo mediis ductibus corrumpi videtur vapor contagioſus ; & retrogredi in ſanguinem metus eſt ; à quo magna diſcrimina impendent.

Duræ, ob majorem inflammationem.

Virides,lividæ, nigræ ; corrumpitur ipſa veſicula & caro circumcirca à materiæ venenatæ ſummâ acrimoniâ.

Membrana autem continens ſive comprehendens puſtulam , veſiculæ more, circumcirca tenditur , ac inflammatur. At in vertice ſummo tenuior eſt , & minus evaporationi reſiſtit , maximè ſi illa contractum & conſtrictum ſit ductus alicujus oſculum : ad reliquum verò ejus ambitum craſſior eſt ac compactior , certè propter ipſius ductus parietes craſſiuſculos ; adeóque minus ad latera perſpirabilis, magiſque adeo extrorſum premitur humor , verſicula contentus. Cùm itaque ad puſtulæ verticem perſpiret, in quem univerſa bulla nititur; ſi appareat ibidem *macula nigra*, etiamſi totum reliquum puſtulæ melioris ſit coloris , dubia ſalus eſt ; ſcilicet ob contenti humoris ſummam putredinem incipientem ; quæ vicinos parietes ſubito inficere poſſit.

Variolis admixtæ *purpuræ*,ſive *peticulæ*,ſi *lividæ* & *nigræ* deterrimi ominis ſunt; ſi ſtatim ab eruptione evaneſcant,mors in propinquo judicanda eſt, quòd nihil in hoc morbo ſemel coagulatum evaporare ſolet,aut expurgari ſine ſuppuratione : ergo reaſſumitur in ſanguinem : atque ita ſanguini permixtum venenum, illum craſſeſcit,& tandem in putrilaginem corrumpit. Atque harum affectionum erunt neceſſarius effectus *urinæ nigræ*, ac *ſanguineæ* ; fæces alvinæ nigræ & ſanguineæ ; vel ex pravo ſanguine , ab ſumma acrimonia, & obſtructione primaria arteriolarum,unde per ductus excretorios,renum putà, & inteſtinorum,erumpit.

Ita *Hæmorrhagia* quælibet,à ſuppreſſis puſtulis, periculoſa eſt.

Febris *magna*, copiam ingentem materiæ venenatæ, per pustulas expurgandam arguit, adeoque periculosa. Si post eruptionem verò non minuatur; igitur ubi intra sanguinem superfit plurimum ejusdem materiæ, quæ nondum erupit, res ferè ad mortem tendit. Reliqua per se ipsa patent.

Jam dictum est de *morbi ratione*, ejusque *symptomatis* quibuscumque.

De hujus vero morbi contagio privatim quæritur causa, cur *infantibus* & pueris magis *familiare* sit, firmior verò ætas & *adultior* minùs lacesseretur? *itemque* cur unusquisque his, *aliquando* in vita, necessariò conflictari debat; ut neminem posse *secundò*, aut *tertio prehendi*. *Denique*, cur complures annos sileant, & *certis annorum intervallis sæviant* in plebem? Respondeo. Infantes non magis huic malo opportuni esse videntur, quàm aliis quibuslibet morbis contagiosis; nempè ob summam naturæ teneritudinem ac quandam ejus perfectionem. Sed in eo fallacia est, quòd, cùm tota vita homines infici soleant, vix unus è mille pubescentiam *integer* attingit; *Deinde*, annorum intervallum (quantum animadverti) quibus grassatur iste morbus, lustrum aut sesquilustrum rarò excedunt, quo fit, infantes posse bis aut implius infici, antequam adoleverint. *Denique* integræ nationes, ut dictum est, apud Indos à nostris hominibus variolatis simul infectæ sunt, & perière ferè ad internecionem, propter ignorantiam curationis; quòd à fide dignis testibus, *Marilandiæ* incolis, habui: argumentum, morbo illo & puerum & adultum æquè subjectos esse. Neque enim ullus tutus est, nisi qui prius morbum perpessus fuerit: siquidem rarissimè, certè ego neminem *bis* infectum memini, præter unam fœminam quæ in hac urbe, me teste, intra annum variolis bis decubuit, & convaluit.

Magna verò ex parte hic morbus, etiamsi contagiosus *salutaris* est; quod ferè subitò venenum foras & extra habitum corporis protruditur; cujus quidem egressui tenera ætas à ductibus suis excretoriis, dilatationi valdè aptis, opportunior est; humoresque ab eis excreti, naturaliter fluidiores sunt. Ita, quòd semel tantùm hoc malum hominem aggrediatur, ejus lenitati ex parte, & puerili ætati, in qua utplurimùm ægrotet, attribuendum est.

Intervallorum autem ratio est, cùm omnes pueri alicujus domûs, putà, aut oppidi aut urbis (unis Londiniis exceptis, propter ejus enormem magnitudinem, & perpetim advenientium multitudinem) ferè intra aliquot menses annúmve decubuerint; nec alij ibidem inficiendi restent. Igitur extinguitur, pro illo tempore, malum; donec nova soboles subcrescat variolanda. At fatendum est, aliquos illâ felicitate natos esse, ut integri & valdè senes moriantur.

Ad *Therapeiam* propero, sed antequam ad curationis rationes procedamus, illud ante omnia meminisse oporteat, *hunc morbum* (ut dictum est) *ferè esse salutarem* in variolis natura omnia perfectissimè facit, inquit *R. à Fonseca*, natura sibi permissa negotium suum suo tempore exequitur, ut nostra ope non indigeat, suis viribus optimè instructa, *Sydenh.* at salutares non illo nomine illas appello, ac si ex aliqua naturæ necessitate ita nati essemus, ut morbo, à morbosa aliqua crisi ad *perfectionem* sanguinis humani opus esset: Etenim, quid nostri & brutorum sanguinis interest, ut illa istiusmodi sanguinis despumatione non indigeant? quid nobis ex omnibus animalibus ad sanitatem integram conficiendam lustrationes morbosæ usui sint? cur prioribus mundi seculis hæc κυθάρ-

nata defuerunt; genteſque Americanæ à prima mundi origine ad ſuperius ſeculum, tanti morbi beneficio caruerunt? Quicquid itaque *vani* homines de eorum methodo, in hoc morbo curando, nuper jactitarunt, non ſine ingenti cautela & ſuſpicione admittendum eſt. Etenim cùm res naturaliter ad ſanitatem tendat, quid tua auxilia magnoperè laudas? annon ſupervacanea aut noxia potius cenſenda ſunt? his certè remediis populus non utitur, & tamen vix unus è quadrageſimo ægroto apud plebem moritur. Inſtitue computum tuum; de tuis (ſcio) multo plures occidunt. Deinde hanc rem (nempè, invitis Medicis, morbum de ſua natura plerunque ſalutarem eſſe) abundè confirmant vel contradictoriæ rationes medendi adhibitæ, tamen ſub utraque methodo ſani evaſerunt ægri. Etenim alii calore & ſudore haud modico eos perpetim nutriunt fovéntque: alii contra frigore poros conſtipant, crudúmque aërem magnoperè laudant; omnem ſudorem diligenter cohibent, & vel apertis potius feneſtris decumbere, operimenta lecti tollunt, omnemque perſpirationem vehementer comprimunt, etiam pedibus in frigida demiſſis, quod ipſe vel impunè factum à quadam muliercula in cura filii ſui adulti me aliquando vidiſſe memini, ipſis variolis tunc temporis egreſſis: alii alexipharmaca ſedulò exhibent, & in iis omnem ſpem ponunt; alii contra in refrigerantibus; nempe leni cereviſia, larga manu propinatâ, lacte & coctis pomis victitare; vinum verò & juſcula nutrientia omnino vitanda eſſe diligenter clamitant: alii, quos novi, variolis egredientibus alvum ducunt, imò purgationem haud minorativam moliuntur: alii contrà omnino alvum moveri vetant: alii hypnotica continuè exhibent; alii iſtiuſmodi aliquid dare metuunt. Profectò nullus finis eſſet huic incœpto Tractatulo ſi ſingula remedia & medendi vias, animi cauſâ inſtitutas, recenſerem: ab iis tamen omnibus Natura ferè impunè ſeſe ſubtrahit, victorque evadit. Annon itaque ſupra modum arrogans es, tu quia præ omni methodo effers, & aliena deſpicis? profectò an turpis lucri, aut meræ & inanis gloriolæ mancipium ſis, lector æquus judicet.

Sed ad rem. *Intentiones curativæ* ea cautione inſtituendæ ſunt, ne quid detrimenti naturæ, ejus vires minuendo, contingat: ſed ejus motus criticus omnimodo adjuvandus eſt: interim alexipharmacis contra malignitatem * pugnandum eſt; & ſymptomatis, ſi gravia ſint, occurrendum eſt.

* Malignitas etiam in *levioribus Variolis* medentis oculis continuè debet obſervari. *Mayern.*

Hujus autem morbi *tria* tempora, ab ipſo *Avicenna* numerantur: nempè *primum*, quamdiu ebulliat ſanguis, quòd fere inter quatuor dies finitur: *alterum*, ab egreſſu & apparitione variolarum, ſcil. à quarto ad ſeptimum: *Tertium*, à ſtatu, qui undecimo à decubitu viget, quando nimirum declinare incipit morbus & puſtulæ exſiccantur, deciduntque. Atque hoc tempus ad quartum decimum diem, & interdum ad vigeſimum extenditur.

In primis autem Febris diebus Sanguis omnino mitti debet, eodem Avicenna autore, ſi neceſſarium ſit: imò etiam egreſſis variolis, ſi vehemens repletio & materiæ dominium id requirat: & ſi primùm non completè, iterùm fiat, aliter timenda eſt extrema ſanguinis corruptio. De Emeticis verò, Purgantibus aut Enematis prorſus ſilent *Arabes*. In hoc utique conſentiunt moderni; nempè plenitudinem ſanguinis etiam in hoc morbo evacuationem indicare: itemque crapula vehemens, exercitium, ex frigore tuſſis, & ſimilia.

At plurimi in hâc Febre non convenire aiunt. Purgationem ullo pacto ; ne levi fluxus malignus concitetur ; ne natura impediatur suo motu, qui est ad cutim per abscessum. At nullus quidem dubito, quin ob prædictas in sanguinis missione, causas, illam & enemata & emetica comodè interdum exhiberi posse.

Porrò in hoc tempore, eodem autore, *Cibatio* fiat ex lenificantibus cum vel repercussione, ex jujubis putà, dactylis, lentibus, cucurbita, cum Tamarindis. Et si non obedit iis Febris, adjice *super eos cibos* (nota hanc Persarum cibationem vulgarem fuisse, non medicamenta) & in ipso principio apparitionum, rob *ribes*, putà, cum Trochiscis *Camphoratis* ; scilicet medicamenta ad febrem leniter extinguendam accommodata. His verò nostri homines,ex consuetudine quoque victûs quotidiani, & inter nos usitati, ex cerevisia tenui lactis serum coctum, vel hordeata, & avenacea juscula exhibent.

At frigida ac acida quævis nocent, inquit *Vvillis*. Fatendum est, & Tamarindos & succum prunorum ita se habere ; quos tamen *Avicenna* in hoc tempore inter mitiora lenificantia ponit.At tu velim cogites Persiæ aut Arabiæ regionem calidam, & nostram septentrionalem multùm differre. In illa quidem sanguinis missionem, & leniter refrigerantia magno & necessario usui fuisse, facile credo; apud nos verò propter consuetudinem victûs,aërisque ad frigus ferè semper tendentis, & modicè data alexipharmaca, & plenior cibatio, maximè usitata, minùs nocent. Nec nisi vino deditis, & valde plethoricis juvenibus, & ex vehementi exercitio correptis, aut Urbanis, in crasso aëre degentibus, quibus perspiratio minùs libera & impedita est, sanguinis missio, aut alia evacuantia, aut refrigerantia adeò necessaria sunt.

Ita sanguis non propriè mittitur in variolis,sed ex accidenti tantùm, ut symptomati alicui succuratur ; nimirum si quis variolis corripi contingat ex vehementi exercitio, aut crapula, aut ex frigore, huic quidem rectè sanguis diminuitur ad febrilem ardorem aliquatenus reprimendum, sed non ut variolæ minùs malignæ, aut pauciores numero fiant, aut comodiùs expellantur : etenim una sanguinis integritas & plenitudo & melius earum malignitati auxiliatur,& insensilem perspirationem, in qua valetudinis unica spes est,promovet. Ita ferè in Hydrope omnis perspiratio & sudor cessat, quod sanguis integer non est,sed sero superfluo supra modum abundat.

2. Apparentibus verò variolis, quod *secundum tempus*, ex mente *Avicennæ*, erit infrigidatio causa magni erroris ; quòd retinet *superfluitatem integriùs* ; unde ad viscera principalia defertur. Deinde, variolis exire & apparere haud possibile est ex pororum constrictione ; unde accedit inquietudo, angustia & interdum Syncope.

In hujus autem dispositione, oportet ut juventur superfluitates cum iis, quæ faciunt ebullire, & aperiunt oppilationes, sicut *fœniculum, apium, ficus*, quæ vehementis sunt expulsionis ad exteriora: *lentes, lacca, tragacanthi*, quibus *Crocum* addit *Rhasis*. Nam illa expulsio est una de causis evasionis à nocumento earum.

Porrò oportet & cooperiatur, & elongetur ab aëre frigido, & propriè in hyeme, secundùm custodiam sudationis. Frigus enim oppilat poros & redire facit variolas retrò,Item multitudo aquæ frigidæ cum nive;& introitus in domo venti,

venti, mala valdè sunt. Et fortasse sanguinis missio in hoc tempore est mala, quòd repellit, & convertit illud, quod egreditur; quare omnino caveatur post duos vel tres dies ab egressu.

Et quando accedit ex coopertura pannorum & calefactione quasi Syncope, tunc infrigidatio fiat, vel odoribus ex camphoratis: sed si *detegendum* quoque corpus est, & domui venti & aër frigidus intromittendus, paulatim id fiat. Et similiter de Adjutorio cum calefactione, *i.e.* de medicamentis calefacientibus, ut ea quoque paulatim dimittantur.

Et cùm incipiunt exire, & non invenitur cum exitu earum alleviatio, imò invenitur caliditas inflammata, & lingua ad nigredinem declivis; tunc cave ne calefacias.

Toto hoc tempore, inquit *Vvillis* una & continua crisis est; quare nihil temerè movendum est: lenis & blanda diaphoresis continuanda, cardiacis moderatis aliquoties in die exhibitis.

In fine autem ejus temporis, ex eodem Avicenna, oportet ut conservetur natura, *i. e.* vires ægri; & cibetur *lentibus*, bis elixatis, *i. e.* victu fortiori; & acetosis cum succo granatorum, Sumach, Agresta, aut similibus.

Item in hoc statu, hoc est, ad finem secundi temporis, quæ incrassant sanguinem, eúmque infrigidant, & ab ebullitione prohibenda sunt: inter quæ robribes, & agresta, & succi frigidorum fructuum, ut limonis, succi lactucæ, & *foliorum papaveris viridium.*

3. Ubi verò dies septimus pertransit, & apparet in variolis maturatio, siccantia adhibenda sunt: ut salitio, &c. in conservatione pulmonum, putà, nulli secundum est lene illud Lohoc ex lentibus cum *semine papaveris.*

Hactenus de curatione ex primis autoribus, & præcipuè ex Avicenna; jam videamus quid de ea re occinant nuperi quidam Scriptores & quid novi adjecerint. Nam de hoc præcipuè morbo triumphos celebrant bini, at iidem directè adversarij, veteribus quibuscunque aliisque scriptoribus, ad nostros usque annos prorsus inconsultis, neglectisque, ac si ante eos nunquam in homines fuisset ulla alia literatura, quàm sua. Nempe ob novas morbi causas detectas, ob novam morbi historiam, nova denique remedia, certè nova methodo exhibita. Illa itaq; tot tantaque paucis pro instituto nostro percurrere non pigebit. At, inquies, quid nos redarguere velis, cùm ipsa Arabum methodus, quod ab Hippocrate & Galeno non instituta sit, æquo jure vel negligendus vel amplectendus est; aut alia quævis nova liberè adaptari potest, rectè. At Arabum methodus tua est, & non nova, imò ipsa remedia Antiquorum sunt, etiamsi morbus novus sit.

Inprimis ex his viris alij sunt, qui venenum, aut aliquam in hoc morbo malignitatem omnino rejiciunt; sed si aliqua gravissima & pestifera signa accidant, ea omnia malo regimini vel nimis calido, vel nimis frigido omnino adscribunt; imò & ipsam pustularum copiam & confluentiam, & purpuras, & mictum sanguineum; atque id genus alia, si quæ similia & mali moris fuerint. Etenim hi variolis litant, tanquam malo cuidam necessario (ut suprà dictum est) ac utili, ad complementum sanguinis instituto. Quippe sanguinem, aiunt, semel in vita novam formam induere aptum esse, ob succorum, illum constituentium, opulentiam. H. *musteum* Arabum *fermentum* valdè depereunt. Etenim illam des-

pumationem ſanguinis, ſemel in vita omnibus hominibus exequendam eſſe, cum *Rhaſi* exiſtimant: neque enim iſte variolarum morbus iis aliud eſſe videtur, quàm neceſſaria quædam ac naturalis *Renovatio* ſanguinis: Infectio autem, quæ in variolis animadvertitur, ceu quædam caprificatio eſt, tanquam ex vicinia ſimilium fructuum. Mirabilis ſanè atque ingenioſa explicatio! ita hic verè morbus non eſt, ſed quoddam humanæ naturæ perfectivum opus, ſive complementum, quo muſtum puerorum in vinum adoleſcentium conficiendum eſt: quod tandem in ſenibus, inquit *Rhaſis*, acceſcit, Ita & *Alſaharavius*, ex ſanguine adoleſcentiæ ad juventutem variolati, ut ita loquamur, tranſmutantur. O beata hæc ultima mundi ſecula! ſi quis jam ſenex (nam ſunt valdè decrepiti, qui hoc morbo afficiuntur) variolatus fit, renovatur ejus ſanguis, ac ſtatum adoleſcentiæ revertitur. Imò ex hac doctrina optima ratio eluceſcit, cur antiqui Medici variolarum nullam mentionem fecerint, quòd inter morbos tantum beneficium reponere indignarentur. Sed vereor, ne hæc à Mahometanis illis Arabibus ironicè dicta ſint; noſtróſque homines non advertentes illos vini oſores fuiſſe, adeóque omnia mala de illo dixiſſe, ſeductos in vini, facillimè! ita variolarum bonam opinionem fuiſſe. Ad eundem modum Romani *Icterum morbum Regium* appellârunt, non propter aliquam excellentiam in illo morbo, ſed quod reges populo Romano maximè inviſi fuerint: ita odioſum nomen morbo fœdo impoſuerunt.

Etiamſi verò exigui momenti ſint, quæ pro innocentia variolarum attulerunt; iis tamen, ne cauſa prorſus indicta, breviter reſpondere lubet.

1. „ Quòd non momento fieri poteſt tanti puris apparatus ab aliquo con-
„ tagio, quantus in hoc morbo ſecernitur. At vis exigui veneni immenſa eſt, *e. g.* aliquot guttulæ in morſu venenato, alicujus ſerpentis putà, effuſæ, totum corpus in putrilaginem ſubitò convertere potis ſunt. Audiſis Dioſc. quantulum eſt quod à Phalangij morſu ingeritur, & univerſum corpus excruciat? quanta enim cenſebitur, ſi vulnus ſpectes ſcorpionis, & aliorum ejuſmodi corporibus noſtris perniciem afferentium magnitudo? & horum tamen *aliquæ* vehementer cruciatus excitant; *alia putrefaciunt*; *alia* denique quàm primum perimunt. Venenum verò variolarum ejus naturæ eſt, ut ſanguinem ad triduum aut quatriduum exagitare ſoleat; antequam puſtulæ apparent, eaſque ſenſim nutriri ad aliud integrum ſeptiduum, priuſquàm ad ſummum incrementum & ſtatum pervenerint; ſpatium certè ſatis longum ad totam ſanguinis maſſam corrumpendam; ut contrarium difficiliùs multò intellectu ſit, cur à tanto veneno non ſemper corruptio.

2. „ Quòd rariſſimè aliquis bis inficitur variolis, at in Lue Venerea, aliiſque
„ morbis contagioſis ſæpiùs. Sat eſt malitiæ ſemel infici, & ſævire in populum. *Deinde*, malum hæreditarium eſſe (ut ſuprà comprehenſum) magna ſuſpicio eſt. *Denique*; Hiſt. Naturalis adhuc tantùm in incunabulis eſt; unde hujuſce Quæſtionis de proprietatibus venenorum reſponſio idonea privatim peti oportuit.

3. „ Particulæ variolarum in maſſa ſanguinea diviſæ ſatis *puræ* ſunt: concretæ
„ verò & expulſæ in abſceſſibus demùm corruptelæ cujuſdam ſpeciem induunt. Hæc autem à te gratis dictæ ſunt. Puſtulæ tibi videntur quaſi malignæ: at materia, ex qua puſtulæ fiunt, innocua. Verùm & efferveſcentia ejuſque

symptomata in ipso morbi initio non rarò gravissima & lethifera æquè indicant venenum in sanguinis flumine contineri,quàm ipsæ pustulæ in cute effusæ.

4. " Vestigia, ais, profunda in omni ulcere fiunt. At in variolis non rarò contingunt alia certissima veneni signa; nempè in plebe infima, & ubi nihil à quoquam exhibitum est; nempe bubones, petechiæ, variolæ virides, lividæ, nigræ:mictio sanguinea,dysenteria,& id genus plurima alia: nisi aut oculi perditio ab ulceribus mali moris,item interdum totius alicujus artûs sideratio;&c.

5. " Denique, ais, vultus quorundam à variolis non deformari,sed tanquam à naturæ designatione, ad meliorem pulchritudinem figurari. Ita milites ci- " catricibus, maximè ex iis, quæ in facie acceperint, vulneribus confectis gloriantur. Pulchra fœmina, pulchior variolata. Optima sanè mulieribus consolatio,quibus forma tantæ curæ est. At speculis, crede mihi,nimium fidem habent, maluntq;suam nativam,utut deformes fuerint,custodire,quàm novæ obtinendæ se insidis variolis credere.Profectò evaserint licet,amabilis tamen ille nitor,& genarum elegantia,quæ in cutis tantùm integritate & tenuitate constat, funditùs perit.

Illud interim tu notes velim, etiamsi variolæ in primis ejus viri scriptis ei parum aut nullam putredinem indicaverint;idem tamen inspectione diligentiore(ut credi amat) plurium insequentium annorum adhibita, *anomalas* nescio quasvariolas observavit,id est,extra normam & doctrinam à se primò propositâ. Ac tandem in ejusdem posterioribus curis intensiorem putrefactionem suboluit; quod generabantur ex crassiore, & fœculentiore materia, maligniore dicere noluit.Maluit enim variolas non esse sibi similes, quàm Hypothesin,semel evulgatam, renunciare. Imò, ipso authore,confluentes variolas,aliquibus annis ipsam Pestem pernicie interdum æquare. An in peste nullam malignitatem inesse credis? imò idem vir miratus est,alias variolas *ejusdem ferè speciei* alias & planè contrarias indicationes,quàm olim sibi propositas fuisset,& usui esset,subinnuisse.At nullus dubito,quin in hac tanta urbe quotannis eadem symptomata,pro numero ægrotorum,& singula,quæ fortè unquam in hoc morbo à quopiam animadversa fuere, in aliis atque aliis ægris exhiberi:etiamsi per accidens huic vel illi Medico sui plerique ægri possint sic vel aliter affici. Unde concludo, variolas (utut per se & ex eventu ferè salutares sint, tamen quòd ex venenata causa primulùm genitæ sint) semper malignitatem præ se ferre.

Hæc autem ultima non adjeceram,nisi quòd, mihi,ejus scripta omnia perlegenti, illum prioris doctrinæ tantùm non pœnituisse visum fuerit:donec tandem in ejusdem opere posthumo legerim, symptomata anomala; i.e.omnia in variolis,ipso interprete, perniciosa, à malo regimine supervenire,easque naturaliter & per se boni moris esse.Ita de Lue Venerea concipe,de Hydrophobia, ullóve alio morbo maligno & venenato. Nam omnium par ratio est.Quasi dicas illam primam in Gonorrhœa fere, & urinæ ardore,vesiculisve aliquibus in pene cancrosis comprehendi;sed si quando vehementiora & minùs usitata & malefica symptomata contigerint, ut bubones,nares,faucésve cancrosæ, pustulæ exedentes, intolerabilis dolor in capite, aut scapulis, nodi, exostóses, hæc omnia anomala esse,& à malo regimine orta. Igitur, ut videtur, vel ejus vestigiis tibi pressius, ô Medice!in posterùm insistendum est, vel omnis culpa,si quid funestum acciderit, in te rejiciendum est.

Illud verò non prætereundum est,quo se quoque contra venenum protegere videtur;criticè,aiunt veteres,variolas erumpere,curamque adeo peculiarem nullam postulare, hoc inter alios *Augenius* exhibet.Ita *noster* ; " natura sibi permissa negotium suum suo tempore exequitur, ut nostra ope (in junioribus) nostris artificiis, atque auxiliis non indigeat. Concedo equidem cum *Avicenna* in variolis esse quendam modum, sive peculiarem quandam crisin : at concoctionem materiæ alicujus morbificæ,quæ crisεos maxima ratio est. Variolarum eruptioni præcedere, vehementer nego. Illud autem affirmo, si nullum esset in variolis venenum, insensibili perspiratione, aut aliis medicamentis purgantibus domari & evacuari, & non per pustulas necessariò solvi, poterant.Quod tamen numquam accidit alicui, vel temerario Medicastro. *Alsaharavius* quidem omnes infrigidantes Medicos nostri seculi multis parasangis anteivit,maximè in primo variolarũ tempore;nempe in sanguinis missione ad syncopen,&frigidæ,immensa & confertim exhibita potione; eáque sæpiùs repetita pancis horis.At,quantum video, sine successu. His tamen non obstantibus venenum intra habitum corporis restitans (quod neque ex ingui, neque ullâ evacuatione tolli potuit, adeo totum sanguinem jam infecerit) sanguine circumactum, ipsa sua eruptione perpetim & necessariò, sub specie vaporis supervacanei per oscilla cutanea, ea tandem corrumpit, atque in vesiculas excitat, inflammátque : in his verò superfluus & venenatus,jam cohibitus,& à libero exitu præpeditus, postquam ad summam distensionem & magnitudinem vesicæ pervenerint, in pus, ex sua natura(nempè quod serum extravasatum sit,ut pus ex vulnere, aut mucus putridus ex coryza)densatur, ac mutatur.

Atque hactenus de Variolarum *malignitate* breviter dictum est.Proximo loco ad eorundem *novam* (ut credi amant)*Therapeiam*, & medicamenta sive medendi methodum procedo.

In primis diebus,ais,ebullitio nec nimis evehi,nec nimis minui debet : idque ad ravin usque repetas. At dic quis Medicus, unquam aliud dixerit ? nemo, quod scio,ab *Avicenna* ad ipsum te. An non idem sedulò inculcat *Vyllis*, & egregium, ubi opus fuerit, exemplum infrigidationis in juvene, calidis ferè ad necem oppresso, exhibuit ?

Porrò ais,Variolas ante debitum tempus nullis remediis erumpere. Tua itaque inaudita ac mirabilis cautela de intempestiva eruptione vana est ; ita nec prohibent alexipharmaca, ut affirmas, exhibita;nec tua refrigeratio promovet.

At rursus,inquis, materia Variolarum in sanguine primis diebus cruda est, & nimiùm dispersa per sanguinis massam, ejusque particularum collectioni & inter se coitioni tempus dandum est, antequam egrediatur. Hæc autem gratis dicta sunt:Etenim venenum cruditatem nescit ; acrior quidem ob moram & ignitionem sanguinis fieri potest, sanguinemque adeo plurimum corrumpere.

Præterea ; ais, quò diutius natura separationem molitur, & perficit ; eò certiùs & universaliùs eadem absolvitur. Ita ex tarda ebullitione,variolæ distinctæ, ex festinata verò ac vehementi, confluentes. De tempore autem eruptionis aliter senserunt primi * authores, nempe si apparent in die *tertia*,est materia *mediocris* ; & si tardant usque ad *quartam* diem,est tardæ digestionis, *i. e.* difficilis : nisi allevietur æger ; & è contra. In eo verò falleris ; nempe dum separationem

* Alsahar.

neſcio quam deſpumationem, particularum morboſarum congregationem, earumque concoctionem, ſecretionemque (nam his aliiſque multis id genus vocabulis tuis lactamur) in ipſo ſanguine fieri vis ; puſque eſſe genuinam prolem hujuſce materiæ ſecretæ : puri itaque debent reſpondere particulæ à ſanguine ſecretæ. Sed & res & ratio falſa eſt. Quippe nihil à ſanguine ſecernitur, niſi ejus ſuperfluitates, tanquam in ſanis. Hæ autem veneno infectæ, erumpenteſque atque in oſculis ductuum cutaneorum pauliſper detentæ, ob naturalem partium illarum conſtrictionem, configurationemque exiguas veſiculas excitant, eædemque in majores indies eminent, ex appulſu novi ſeri evaporandi. At iſte humor, qui primùm partim tantùm lentus fuit, excretoriis, maximè ex morâ & calore partis jam venenatæ, in pus convertitur. Id quod abundè teſtatur, ad *ſtatum* uſque, *ruborem*, inflammationem ac tumorem (etiam quando ad perfectam maturationem variolæ attigerint) perſeverare, & *ſpectabilem* eſſe.

Cur autem ferè ante quarti initium non appareant; ratio eſſe poteſt; quod ubi ſerum ex veneno paululùm lenteſcat multo difficilius per ductus cutaneos, at cùm liquidius fuit, transferatur. Item cùm variolarum apparitio ex oſculorum ductuum inflammatione & in veſiculas tumefactione conſiſtat, id non ſubitò, & ex primo vaporis venenati exitu, ſed pro natura mitioris & minus acris veneni, plurimóque ſanguine ſano diluti, alterum & tertium diem requirere ad partem ſolidam & nodoſam (quales ſpincteres ſunt) elevandam in tumorem inflammatum.

Sed interturbo te, dic reliqua. Nemo, ais, perit ex Variolis, quòd non eruperint ; ſed multi, quòd cùm eruperint bona ſpe, præmaturè detumuêre puſtulæ. Imò aliqui, (quod ipſe teſtor, ac alij mecum Medici) periêre ex ſyncope, & convulſi plurimi mortui ſunt in primo variolarum tempore, ante eruptionem, ut ubi leviſſima tantum earum apparitio fuit. Et quid in primis inſultibus, ubi omnium graviſſima ſymptomata eſſe conſueverunt ?

At, inquis, in deſpumatione prohibita & nimiùm imminuta ebullitione pabulum & materia deeſt Variolis conficiendis. Itane credis multos ex materiæ morboſæ defectu enecari ? nempè deſignavit natura tot puſtulis tantam materiam morboſam : igitur cave ſubtrahas tantæ fœturæ optimæ ſpei ſanguinis renovandi fæculentias ; ſed tanquam bonus Oeconomus diſtribue annonam pro inſtituto tempore, nè ex inedia pereant, antequam adoleverint.

At Fabula nondum finitur. Si ſecreta materia ex quavis cauſa intrò revocetur, *eandem* ægro certam necem inferre ; illam verò corruptelam, ex ſecretione malè peracta, ſibi acquiſivit, non ex aliqua malignitate. Periêre quidem ſuperiores tuæ variolæ ex inopia materiæ ſecretæ ; hæ verò ex reaſſumptione materiæ ſuppuratæ. At malè meminiſti te, velut fundamentum, poſuiſſe, ſuppurationem omnem in ſanguine factam fuiſſe ; innocuum verò pus è ſanguine exiiſſe ; quare itaque ſi idem denuò ſanguini commiſceri contigerit, mortem tam citam inferat ? hìc ſiles : tantùm innuis aliquid in ſecretione malè peractum fuiſſe. Ego verò nihil omnino, cùm nihil uſpiam è corpore in hoc morbo ſecerni audacter affirmaverim præter ſuperfluum vaporem veneno infectum.

Agnoscis tu hominem occidi ob nescio quam corruptelam, quam tamen malignam esse noluisti. At certissimos nos facit Historia medica aliorum abscessuum pus, per ipsum cor posse traduci, & multo tempore cum sanguine circulari impunè, & citra corporis noxam, nedum morte. Claro documento, inesse puri variolarum retrogrado venenatam & exitialem.

Insuper urges ex leni ebullitione & refrigerantibus egressionem pustularum fieri & faciliorem, & promptiorem: quasi dicas, à leni pulsu facilior ac promptior circulatio. Hæccine est tua œconomia?

Ad alexipharmaca quod attinet, inquis, iis non opus esse in confluentibus, quia major inflammatio est. Malè rem intelligis; siquidem illa dantur propriè & privatim adversus venenum, non expulsionis solius causâ, ubi autem major inflammatio, ibi majorem malignitatem subesse, credibile est.

Ejusdem quoque commatis est, quod sequitur: nempè in declinatione, ubi secunda febris, sedulò refrigerandus est æger, ne sudet.

nudus
In Tyberi stabit, casus Medicúsve levarit
Ægrum ex præcipiti : ———

ubi scilicet, Cardiacis maximè opus fuerit; nimirùm ab inanitione tot tantarúmque pustularum, & à tenui victu plurium dierum ferè prostratis? temeraria sanè cautio, cum ipsa secunda febricula, si quando acciderit, à nimia inanitione oriri possit; ut in Hectica & Phthisi.

In adultis *Ptyalismus* sæpè supervenire solet atque hic Epilogus est. Morbus, inquit ille, se expurgat novo hoc per salivationem modo, ideo minùs de pustulis curandum est. Salivatio pustularum loco est. Minimè quidem; quippe nulla evacuatione Variolas formatas tolli, aut minui posse, sed per solas pustulas venenum ejiciendum est, id quod omnis omnium sæculorum à Variolis ortis communis experientia testatur. Deinde, in confluentibus secundum te id præcipuè accidit, ubi scilicet pustularum maxima copia est. At pustulæ, ais, in confluentibus depressæ sunt, itaque salivatio earum angustias pensat. Imò alia depressionis ratio est, nempè oscilla ductuum excretoriorum, & ipsa spatia cutis intermedia, in unam vesiculam communem, more Cantharidum cutis admotarum inflammantur, ac exesa sunt. Ergo latè diffunditur materia contagiosa; non autem, ut in distinctis, certis limitibus comprehensa, undique comprimitur, ac acuminatur, Salivatio itaque non venenosam materiam expellit, sed, illâ prius expulsa, certè ex maxima parte, occlusis jam cutis foraminulis, superflui vaporis à sanguine perspiratio, per fauces & pulmones fiat, necesse est. Imò eadem salivatio nasceretur, nullus dubito, si pori cutanei, vel artificiali ulla alia de causa occluderentur; ut ex frigore, & Mercurij inunctione experimur: nempè ab eo statim catarrhus, defluxio ingens, & spumosa saliva excreari solet. *Denique*, quòd salivatio non sit de morbosa materia, illud argumentum est, fauces ab ea, utut vehementi, minimè exulcerari, prout in eruptione cutanea fit.

Salivatio, addis promovetur multa & tenui potione: ita quidem, & interdum diarrhœa funesta, & micturitio tua mortifera: hæc tibi in medicina facienda, scio sæpiùs accidisse; at causam non vidisti; tantus tuarum hypothesium amor est.

Sic Tragica desævit, & ampullatur in arte.

an non verè hoc est,laudem,an lucrum dicas, quæsitum ire in vita hominum?

Narcotica (pergis) in adultis movent salivam : sic medicamenta vehementer adstringentia citam alvum faciunt, & cathartica in diarrhœa fiunt, ex tuâ doctrinâ. Nam utriusque par ratio est. Quòd autem non multùm & diu salivæ eruptionem impediant, facilè credo ; Quemadmodum verò in dysenteria nec opium comprimit ventrem, quin paucis momentis denuò citetur, victa ejus virtute à morbi malitia. Sic ab opio exhibito in variolis, ob necessitatem perspirationis, in aliqua saltem corporis parte, citò redit salivatio. At aliæ, eædemque longè potiores rationes sunt, propter quas narcotica dare in hoc mobo consueverunt Medici ; quòd ab eruptione, exigua tantùm febricula sit, unde medicamentum æquè tutum, ac vinum in sanis;quòd in adultis metum, & in pueris clamores & querimonia tollit; quòd utrosque ab irrequietâ jactitatione prohibet, unde ulcuscula sarta tecta conservantur, ne in mortificationes lacessantur;quòd corpus in æquabili perspirationis statu vindicat. Sed de his infrà plura ubi medicamentorum rationes exhibebimus.

Hactenus cum iis rem habuimus,qui variolarum quandam innocentiam ac necessitatem ad *perficiendam humanam naturam* vindicant,*Alij* verò sunt,iique novi quoque Scriptores,qui nihil nisi venenum exclamant; alterumque *primarium Athletam novum*,& veteribus planè incognitum,præter sanguinem;humorumque massam;nempè *spiritum animalem* in medium proferunt. Hunc autem diro conflictu cum veneno certantem exhibent;ex hoc prælio,si quæ lethalia symptomata & strages sint, illa omnia oriantur,necesse est. Itaque in variolis nihil nisi dimicationes & Tragœdiæ in nervoso genere audiuntur:horrenda Toxica,ipsâ peste interdum pejora;ubique militaris apparatus,innumera stadia & castrametationes,vehementissima alexipharmaca utramque paginam implent. Atque hæc omnia nobis ex mero postulato pro summa ejus viri modestia credere fas est.

——————— *vidi ipse furentem*
Cæde Neoptolemum, geminósque in limine Atridas.
Vidi Hecubam,centúmque nurus, Priamúmque per aras
Sanguine fœdantem, quos ipse sacraverat *ignes.*

Profectò in hanc arenam invitè descendo;tantus veneni timor est,ut quò me vertam,nescio;& nisi *paupertinorum spirituum* misericordia me moveret, hæc omnia silentio præterirem,eodem jure,quo ipse author omnes ante se de hoc morbo scriptores Medicos neglexit;præter unum meritò ejus *antagonistam*.Nam ille in hoc morbo nihil omnino moliri voluit, & infrigidationes supra omnia auxilia * animosè & ex summa misericordia in humanum genus extulit; & si quod morbo venenum inesset,id omne deberi malo regimini,& medicamentis perperam exhibitis. Contrà hic omnia bona de calore,ut ita loquar,spiritigeno, & valentissimis Antidotis prædicat;nempe tanto veneno domando & spiritibus sustentandis apprimè necessariis.

Discernite,quæso,ô boni judices,quis sanior sit ex isto Gladiatorum pari, sanè oppositissimo. Nam variolarum multùm interest, scire,an hac vel illa parte steterit victoria.

* Haud parvo mihi labore,cura,& industriaper multos annos continuos ea stetisse, neque jam à me

inter

Hectora Priamidem, animosum atque inter Achillem
Ira fuit capitalis, ut ultima divideret mors
Non aliam ob causam, nisi quod virtus in utroque
Summa fuit.

fuisse evulgando, nisi vicissèt charitas in proximum, & studium aliis benefaciendi, &c.

Profectò ego nihil determinare ausus sum. Tantùm difficultates quasdam paucis proponam: isti autem, eorúmve sectatores expediant ex otio, & quando commodum videbitur. De priore verò jam satis dictum est; de hac posteriore, opinione, quæ sentio, breviter exponam. Igitur ita se res habet, si rectè capio.

Venenum, unde unde ortum, spiritibus implicatur; prælium cõmittitur; victo tandem veneno, à spiritibus fugatur hostis criticè. Humores autem in conflictu à veneno inficiuntur, quæ necessaria quædam eorum prædispositio est, ad expulsionem veneni expediendam. Nam venenum naturaliter massam sanguinis humorúmque colliquat, funditque; item Fermenta quælibet alterat. Vita autem ægrotantis non tam à febre, quàm à veneno ipso spiritus delente, in discrimen ducitur, ità à vehementiore quovis symptomate in variolis, spiritus magis deleti, quàm à primario veneno.

Atque hoc quidem omnibus, inquit ille, notum est. Cùm verò fermentum varioloſum præ omnibus fermentis spiritus irritet, *opio* & *alexipharmacis* frequentissimè exhibitis compescendum, itaque *Laudani* usus adeò necessarius est in variolis, ut sine eo nihil ferè in curatione variolarum perfici possit: at salvo jure *sp. vitrioli* aquæve, nescio cujus, *Stipticæ Regi*. Atque hæc summa est hujus novissimæ doctrinæ de variolis: si quid omiserim, libenter aliquis, data occasione, mihi indicaret velim; nam reliqua omnia, quantum video, apud veteres uberius legere est: de quibus supra sententiam meam satis exposui.

Quid autẽ ego de spiritibus sentiã, nõ opus est, arbitror, ut hic repetam; at positis, non datis spiritibus tui causa, quomodo cõstat venenũ illos primùm adortum esse; spiritus dicuntur ex sanguine purissimo fieri, & in cerebro nervoſóque genere hospitari; cur itaque per ejus flumen venenum transiens, non ipsum sanguinem massámque humorum primò inficiat, aut eo certè diluatur, & de ferocia sua aliquantulùm remittat, ante quàm in caput ascendat, & per cerebrum nervoſúmque genus simul cum spiritibus in omnes corporis partes transfretetur. *Willis*, qui primus, quantùm scio, eandem opinionem protulit, non sine aliqua verisimilitudine, venenum *menstruum* fermentum facit, & homini connatum fuisse arguit; & cum cerebrum, spinaliſque medulla, præcipuæ ex spermaticis partes sint, ibi naturaliter, quòd commodiùs, ab ipso fœtu formato delituisse. At vana est hæc opinio. Vide quæ supra exposita sunt.

Porrò, ais, humores in conflictu inſici, pugna autem in dominio spirituum privatim celebratur, victóque veneno & ex gremio & amplexibus spirituum excusso, in sanguinem migrat; adhuc tamen omnis ejus malitia deleri non videtur; sed exit venenum ex nervoso genere, novásque turbas & febrem accendit in sanguine; ita facilè per teipsum redis ad Arabum doctrinam; nempe ad fermentum quoddam varioloſum, sanguinem vehementer exagi-

exagitans : Atque hæc eſt illa neceſſaria humorum prædiſpoſitio, quam illi ebullitionem vocarunt, à veneno autem poſt conflictum cum ſpiritibus recedente, ſanguini inducta.

Rurſus, ais, ſpiritus à veneno implicari, irretiri, comprimi, ſopiri, penitùs extingui, ut non amplius ſe, pro ſua natura elaſtica, expandi poſſint; venenum autem procax, & acerrimum toxici genus eſt, præ omnibus fermentis exagitans atque irritans, cutem inflammat, humorúmque maſſam fundit. Itane? hæccine adeo incompatibilia ſint, ut implicentur? an ab igne igni adjecto aliquis extinctionis metus eſt? ita eſt, fratrum concordia *rara eſt.*

Ita profectò ſentis, nam ais vitam ægrotantis non tàm à febre, quàm à veneno ipſo, cum ſpiritibus præliante extra flumen ſanguinis. Hinc uſus Laudani tam neceſſarius eſt, maximè ſi alexipharmaca, mithridatium, theriaca, diaſcordium adjecta ſint; nempe *duplici* doſi, una pro ſpiritibus, altera pro veneno, ſcilicet ex hac miſtura optima ſpes eſt criſeos perfectiſſimæ. Sin autem ſanguis erumpat alicubi corporis cum veneno, actum eſt, niſi *ſpiritus vitrioli*, aut aliqua aqua Regia exhibita ſint; ſic duplici invento, uno tui antagoniſtæ, altero tui ipſius beamur, euge! optime novitium inventum! nam veteres ſcilicet

1. In mentem mihi tandem venit, *ſp. vitriol.* &c.

Hac facetia eſt, amare inter ſe rivales duos;
Uno cantharo acidulo potare.

ſtupidi illi homunciones, ne ſomniârunt quidem de acidis in hoc morbo dandis.

Taceo uſum Corticis Peruviani; à quo propinato, ais diſtinctas ſemper variolas ſequuta fuiſſe. Perinde ut ab ſyrupo *Alyandaci* Alſaharavii, qui exhibitus ante eruptionem variolarum, ſi exierunt novem variolæ, non tamen pervenient ad decem, ita interdum forte fortuna & antiqua & nova inter ſe mirifice concordant, in maximum mortalium bonum, ſed proh dolor! corticem habemus; ſyrupus vero iſte mirabilis, quantum ſcio, cum authore periit, ſed tantorum inanium rixarum tædet; *ubi parum* aut nihil, præter abſurda quædam, figmenta, occurrit.

Ad propriam praxin tandem pervenio, nolo autem, ô bone lector, te exanimare multitudine ægrotorum: paucas tantum & ſelectiores quaſdam Hiſtoriolas, *remediorúmque gratiâ* potiſſimùm recitatas, exhibere in animo eſt, ut ſcias quid ipſe in hoc morbo curando facere conſueverim; & ut medicamentorum maximè appropriatorum uſus ac rationes paucis expedia m. Profectò, malum in hac urbe adeo quotidianum eſt; ut nemo noſtrûm eſt, quin ei à mediocri praxi facile foret vel ſuos centenos ægrotos exponere, noli tamen timere; *adverſaria* non exhauriam.

1. Miles quidam Gregarius *Eboracum*, exeunte Januario ante annos viginti adveniens, ubi nemo, quod ſcio, à pluribus annis variolis decubuerat, ex eo morbo mortuus eſt, primum vicinia ægrotavit ex infectione; tandem in totam urbem ſæviit.

D. Harriſon formoſa puella, octodecim annos data, in proximis ædibus militi mortuo habitans, ex timore vehementer territa eſt; mox ſe malè habere cœpit; & capitis lumborúmque dolore multum queſta eſt: dein vomuit, & febricitavit.

Ei tum urina fæculenta, ex fæcibus albidis & furfuraceis.

Ipſe vocatus leviter purgantem potionem dedi : à qua par biduum ſeſe multo meliùs habuit, eadem verò mala denuò reverſa ſunt : atque iterum purgata eſt paulo validiore medicamento, à quo pejus ſe habuit, & pulſus vehementer concitatus eſt, inde ad ſeptimum diem prima ægritudine medicamenta alexipharmaca (ex bezoar.Oriental.pul. è chel. cancr.chocenel.&c.) data ſunt ; at citra puſtularum eruptionem, quàm fruſtrà per integrum quatriduum (aliis infantibus jam tùm in eadem domo cum variolis decumbentibus) expectavimus. Octavo ſanguis è brachio miſſus eſt, ob difficilem ſpiritum, tuſſim ſiccam, & levem veluti raucedinem ; is refrigeratus, albida pellicula variegata contectus eſt. Ea verò nocte bene dormivit ; & poſtridie perpaucas & exiguas puſtulas in facie videre licuit : nunc autem, omnibus malis tantùm non finitis, benè ſe habuit, ipſa facies paululùm intumuit, variolæ diſcretæ & acuminatæ, fuerunt.

Triduo verò ab eruptione admodum frequentia ſternutamenta, & multa pituita & per os & per nares mota eſt.

Quarto ſimiliter manarunt menſtrua,& alvus iterùm reſpondit,eadem de gutture querimonia & inſignis raucedo, & ſaliva copiosè mota,& ſternutamenta, ipſæ autem puſtulæ jam & numero & magnitudine multùm auctæ, & earum pars media ſive eminens ichore quodam limpido plena, manus & brachia & facies iis replentur ; at in reliquo corpore rariores.

5. 6. Omnia fauſta : lachrymæ involuntariæ & apertis adhuc oculis, puſtulæ jam albidæ, atque admodum intumeſcentes.

7. Facies valde tumefacta : puſtulæ prægrandes ; iis color ex albido flaveſcens, cum pellucidæ ante fuerant ; ſicut etiamnum ſunt in brachiis. Oculi ferè occluſi ; & qui humor pridie in iis liquidus, jam craſſus & veluti purulentus eſt, eadem turbulenta urina.

8. Puſtulæ jam cruſtis areſcere cœperunt. 9. Eædem ſubaridæ,& biduo poſt decidere cœperunt ; & ſui veſtigia vel leviſſimè impreſſa reliquerunt ; an quòd corpus benè purgatum, quòd ſanguis miſſus ſit ; quòd menſtrua ſuo tempore reſponderint ?

2. D. *Norton* puella 18. annos nata, eunte Auguſto variolis affecta eſt, primo autem ægritudinis die menſtra leviter reſponderunt : vehementer febriit ; déque capitis & lumborum dolore immani querebatur, ea nocte deliravit. 2. Vehementi febre arſit, & non ad intelligentiam rediit. 3. Similiter ſe habuit : at jam exiguæ puſtulæ rubræ in facie brachiiſque apparuerunt:ad mentem rediit; illa autem nocte ſumpſerat hujuſmodi medicamentum (℞. Trochiſc. viperint ℥.j. bezoar oriental. ℈. ß. aq. Theriacal. ℥.j.)4. Puſtulæ jam eminentiores, ait diſtinctæ & velut veſiculæ aqua plenæ ; ad earum verò radices cutis rubicunda, hac nocte ſatis commodè dormivit, febris ex magna parte deſiit. 5. Ipſa facies paululùm tumidior, & auctiores puſtulæ ; adhuc tamen aqueæ, veſperi alvus primò reſpondit. 6. 7. Ex albido flaveſcebant puſtulæ : oculi clauſi, & lachrymis involuntariè ſtillantes, 8. 9. *Summæ* puſtulæ ſicceſcere incipiunt, ipſáque facies paululùm detumuit, 10, 11. Oculi aperti : puſtulæ in cruſtas indurantur.

N. B. Ipſis cruſtis deciduis, tamen maculæ quaſi *nodi* quidam in cute, diù tumidæ permanſerunt.

3. Filius natu major 11. anno. natus, D. G. *Frankland* de *Thurtleby* Militis, ex variolis diſtinctis decubuit : cibum autem etiamſi è media materia, tamen bis quotidie minimùm, quòd minimè ægrotavit, ſumpſit ; medicamenta taceo, quod nulla memini illi data fuiſſe, ad 16. diem è lecto ſurrexit ; ſubitóque ejus artus omnes conciderunt, velut in apoplexia, & alto ſopore correptus eſt; neminem cognovit, aut clamanti ad aures reſpondit.

Ipſe nunc primùm vocatus, puerum nè ſemel quidem in toto morbo dejeciſſe intelligo.

Fruſtrà enemata acerrima etiam ſcybalis aliquod duriſſimis digito prius extractis ex ano, injecta ſunt,eáque ſæpè repetita, ſemper tamen irrita fuère.

Ita ſe habuit ad viginti quatuor horas, adeo ut, quod ejus ori inditum eſt, niſi etiam gutturi penitùs intruderetur, non deglutivit; poſtridrie autem manè *Extract.Rudij* ℈. ß. in 4.pilulis gulæ interiori intruſimus,earúmque operationem totas octo horas expectavimus, mirum ! quantum excrementorum, magnam partem liquidiuſculorum, unâ vice involuntariè dejecit, dictum factum ! ad intelligentiam rediit, at ex altero femore reſolutus eſt, & ad annum claudicabat.

In hoc caſu noto vim liquefactivam pharmacorum purgantium:etiam duriſſimorum ſcybalorum, nempè ex mota pituita è ductibus excretoriis.

3. Cauſam ſi quæras, cur alvus in variolis ferè ad multos dies ſupprimatur ? reſpondeo, veriſimile eſt, etiam ipſa inteſtina variolis affici ; itaque eadem rigida fieri ob frequentes puſtulas inflammatas ; eorúmque adeo motum compreſſivum, pro eo certè tempore, neceſſariò, ſuſpendi, faculatémque excretricem feriari.

4. D. *Harriſon* mulier 20. annos nata, variolis confluentibus *Eboraci* decubuit ; ægrà convaluit : longum eſſet omnia ex adverſariis meis de illa ſcripta recitare ; illud notabo, nempe ejus oculi diù à convaleſcentia ſanie madebant, & inflammati ſunt, huic & ſanguis miſſus eſt ; & medicantia purgantia ſæpiùs exhibita ; atque alia multa *Topica* admota : nihilominus oculi peſſimè ſe habuerunt, tandem ſic admirando effectu præſcripſi (℞. Ung. Tutiæ ʒ. ij. aloës roſacei torrefacti ʒ. j. benè lævigentur.M. f. Linimentum) alterâ quaque horâ illiti ſunt eo medicamento oculi : paucis horis dolor levatus eſt, & ſanies brevi ex toto ſublata eſt, & inflammatio deſiit & oculi ſiccabantur : ut luce liberè & cum voluptate frueretur.

5. D. *Barkham* valde obeſa mulier, plurium infantum mater 1683. variolis exeunte Januario decubuit. Huic in prima correptione ingens capitis & dorſi dolor, vertigo, nauſabunda, Febris. 2. Omnia pejora. 3. Omnia vehementiora,, & variolæ hic & illic planè apparuerunt, menſtrua ante tempus jam profluebant. 4. Plures variolæ : at præter expectationem & pro vehementiâ ſymptomatum admodum paucæ & diſtinctæ, febricitare deſiit, ingens eo die pryaliſmus ortus eſt. 5. Omnia benè ſe habuerunt, reliquam diariam non tranſcribam. 7. Jam (quod præcipuum & mihi tum valde novum videbatur) in univerſa cute innumeras exiguas maculas *rubras*, velut acu pictas ; ac ſi nova Va-

riolarum fœtura instaret, Sic præscripsi (℞. balsᵐ. Leucatelli ʒ.ij. Salis Martis ϑ. ß. optimè lævigentur super marmor. hujus balsami Martis ϑ. ß. ter quotidie dedi, maculæ ad 9. prorsus evanuerunt. 13. Surrexit è lecto,& tum primùm sine ullo incommodo dejecit, convaluit.

6. Juvenis quidam ex frigore vehementer coryzâ laboravit; sub eodem tempore variolis confluentibus graviter correptus est, toto decubitûs tempore valdè excreavit cum tussi; & vix deglutire potuit, ipse ad 10. diem vocatus Balsᵐ. Martis ϑ. j. do: idque quotidie repeto, die 14. multo melius se habuit, & benè & facilè deglutire potuit; huic tantùm avenacea juscula permisi. 15. primùm dejecit; & variolæ incrustari videbantur; caput detumuit, at adhuc multum execreavit,convaluit,quater ex balsamo Martis tantùm sumpsit,at optimè tulit medicamentum, & ei, ut opinor, magno antidoto fuit.

7. Famula D. *Chesney* 30. annos nata, variolis *confluentibus* decubuit, præter decoctum *Avicennæ* ex ficubus, Tragacanth. sem. fœnicul. lacca, nihil præscripsi, item mucilag. sem. Cydonior. item admodum tenui victu nutrita est.

Variolæ depressæ & exiguæ fuerunt: huic sputum exiguum, menstrua ferè assiduè profluebant à primo correptionis die: item ex gutture ipso initio morbi valdè questa est, tanquam ex frigore aliquid mali accesserat.

12. Admodum ex gutture ægrotavit, ut penè anhelans suffocari videbatur; nec aliquid deglutire potuit, jussi os elui melle violaceo; cui paululùm omphacij ex pomis acerbis adjectum sit. Dein balsamum Martis ϑ. ß. dedi,quod tamen admodum difficulter devoravit, item singulis binis horis ejus balsam. Martis ϑ.ß. ex syrup. jujubin. dari jussi, ea nocte optimè dormivit. 13. 17.B.M. ϑ.ß.singulis noctibus sumpsit, gutture, ut antea Collyrio tepide injecto bis aut ampliùs in die diligenter curato, jam primùm media nocte alvus mota est, 15. omnino detumuit facies, pustulæ siccescebant;gargarisato ore hujusmodi medicamentum sumpsit. (℞. mellis cocti ʒ. ij. syrup. violar. ʒ. ß. mucilag. sem. cidonior. ʒ. j. ß. cochleatim detur) 16. 17. balsᵐ. martis ad ϑ. ß. nocte sumpsit, convaluit.

8. D. *Vvalker* ex frigore & itineris plurium dierum fatigatione febricitavit cum gravi tussi,item à symptomatis variolas prædixi,à principio decubitûs vomuit, & aliquoties dejecit, deliravit; huic ex Mithridat. ϑ. ß. cum agaric. & sal. Martis gr. 1. bolum dedi: item diacodii ʒ. ß. ex aq. hordei.

Huic tantum variolæ distinctæ; at propter tussim & sanguis missus est & diacodium in modica dosi singulis noctibus exhibitum est. 15. nihil id genus medicamenti datum est; ea verò nocte & pejus se habuit, tussi assiduè vexata est; & semel liquida dejecit: inde 16. mane idem diacodium datum est; nimiùm propter conjunctam cum variolis, convaluit.

N. B. Febris non ante 12. diem ,id est, mutationis ultimum tempus,remisit.

9. D. *Tomlinson* juvenis robustus, ineunte Aprili variolis *confluentibus* affectus est, ipsis pustulis erumpentibus sanguis è brachio ad unc. x. missus est,avenaceis tantùm & sero lactis cibatus est, confect. alkermes & confect. de hyacintho primis diebus modicè sumpsit.

Decoct. pector. cum ciceribus & lacca assiduè potavit ad ipsum morbi statum, optimè se habuit; nec ei alvus mota est ante 13.diem, quo die ab aliquo

neſcio quo caſeo recenti clam comeſto, inhorruit, & difficillimè reſpiravit, & tantùm non animo defecit, diacodij unc. ß. (nam ante ejus nihil ſumpſerat) & hauſtulo vini Canarini ex ſero lactis : hominem reſtitui, convaluit.

10. Filius D. *Pricket* Quæſtoris publici Eboracenſis, 8. annos natus, variolis decubuit : diſtinctæ fuerunt, at inſolitæ magnitudinis : nam inter eas fuerunt magnæ, inſtar veſicularum piſcium totæ aqueæ, at nigricantes : ad vigeſimum diem aqueæ veſiculæ in pus non converſæ ſunt, ſed ex his à me pertuſis aqua nigricans, inſtar ſucci mororum, effuſa eſt, ad 27. diem vixit, nullo digeſtionis ſigno in maximis variolis ; & minoris haud tum ſiccarentur.

11. Filia D. *Tolhurſt* in vico D. Martini habitantis, circiter 7. annos agens, variolis diſtinctis, iiſdémque paucis & plenis decubuit, ei exhibita ſunt vulgaria bezoardica è pul. chel. comp. in principio, parum ægrotavit niſi primis diebus, nihil ferè cibavit præter avenacea aut ſerum lactis ex cereviſia tenui aut tantillo vini Hiſpanici decoctum : 4. ab eruptione ad ſcapulas ingens *Bubo* ſubito ortus eſt, cum vehementi inflammatione circumcirca, etiam dorſum & collum latè occupante. 6. buboném aperiri juſſi ; è quo pus ad aliquot uncias effuſum eſt : puſtulæ tamen varioloſæ conſueto tempore maturuerunt, vulnus diligentia & cura Chirurgi *Jones* ſanatum eſt, convaluit.

12. Filius D. *Verney* Militis, juvenis ex immodico exercitio in ſphæriſterio variolis Londini decubuit : ei ſanguis aliquoties miſſus eſt, aliis plurimis Medicis adſcitis, purpureas maculas variolis interſperſas vidi, & latas nonnullas plagas, veluti vibices in brachiis & collo purpureas, hæmorrhagia narium & mictu ſanguineo à primis diebus affectus eſt, non benè memini quid ei ex communi conſilio præſcriptum fuit, illud tantùm curioſiùs animadverti, *ſanguinem* refrigeratum *tenerrimum* fuiſſe, ut ejus craſſamentum rubrum vel molliori pennæ pluma percuſſum facile dividi potuerit, ad ſeptimum obiit.

In aliis autem multis, quibus urina cruenta mota eſt, ſanguinem è brachio miſſum adeo *aquatum putridúmque* eſſe vidi, ut fluctuaret craſſamentum in vaſe, non aliter quàm ipſum ſerum.

Neque ullum ſervatum memini in tanta peſtilentia, niſi alia micturitionis cruentatæ fuerit cauſa ; nempe vel epiſpaſtica adhibita, vel menſtrua, aut puerperii lochia, &c. quæ admodum cautè diſtinguenda ſunt.

12. Filia cujuſdam *Vvood* variolis, diſtinctis, at multis, decubuit : huic multæ purpureæ maculæ per totum corpus diſperſæ, quarto ab eruptione vocatus, febricitantem & delirantem inveni, decoctum pectorale, cum ciceribus ordinavi : item (R. ſpiritus vitrioli ʒ. j. olei vitrioli ℈. j. diacodij ℥. ij. miſce) hujus cochleare tertiis quibuſque horis exhibe, biduo maculæ purpureæ paulatim rubicundæ fiebant, deinde ſenſim diſparuerunt, convaluit.

14. Quidam *Dale* juvenis robuſtus ac carnoſus, 23. annos natus, ex hæreditaria & materna labe ante biennium mente captus eſt ; quo ſpatio plurima rure exhibita ſunt ab aliis atque aliis Medicis : tandem ineunte æſtate Londinum venit, atque illum ad ſex ſeptimanas minimùm tractavi ad hunc modum : nempe ſemel in qualibet ſeptimana ſanguinem ad libram è brachio miſi : itémque alternis diebus helleboriſmum ad 40, aut 60. grana veretri albi propinavi ; vel aliquid è cupreis catharticis vehementioribus & juſta doſi præſcripſi. His autem vehe-

menter & ſuprà & infrà humores moti ſunt, hâc autem methodo perſtitit ad ſeſquimenſem; quo tempore variolis correptus eſt.

N. B. Quamvis modicè cibavit, & ſanguis ad plures libras miſſus fuit, atque inſuper valentiſſimis medicamentis ex omni, crederes, ſaburra & fæculentiis vitioſi ſanguinis humorúmve hominem aſſiduè & diù purgatum fuiſſe; tamen poſt tot & tantas evacuariones confluentibus variolis exitialiter decubuit, ad eum verò accerſitus eſt Collega meus digniſſimus D. *Dames*, qui illum mecum ſedulò curavit, nihil autem peculiare in toto morbi decurſu animadverti, niſi quòd ad intelligentiam non rediit, quamvis minùs ferox & paulò pacatior fuit. Ad 13. diem ex ſævitia morbi mortuus eſt.

15. D. L. puella ex tertiana duplici, cortice Peruviano jam recèns profligata in variolas mediocris numeri incidit, morbi autem decurſus ſine ullo gravi ſymptomate præterit: ad 17. vero diem à decubitu rediit febris: ſanguis ei miſſus eſt, & cortex denuò pro more exhibitus, convaluit.

16. D. *Clayton* juvenis, optimi corporis habitûs, ex ſæviſſimo capitis & lumborum dolore variolis haud mediocribus correptus eſt, ſtatim & in primis diebus Emeticum datum eſt; itémque ante eruptionem ſanguis ad ℥. viij. miſſus eſt. 4. Verò manè clara variolarum indicia viſa ſunt, quo tempore hæc medicamenta præſcripſi (R. croci ℈.i. chocheneil. ℈.iij. ſacch. candi albi ʒ. j. m. in X. doſes dividatur, ſexta quaque hora dand. ex hauſtulo infraſcripto; nempe ℞. aq. fœniculi ℥.vj. lactis alexiterij ℥.vj. miſce in 4. hauſtus, adde unicuique, diacodij ℥.ß.)

Item ℞. ficuum n. vi. cicer. rubror. contuſor. ℥. j. Glycyrh. raſæ ℥.ß. ſem. fœnic. dulcis ℥. j. G. Tragacanth. ℥. j. aq. fontan. ℔. iij. coque ad ℔.i.f. Apozema colaturæ unc. ij. ß. tepefactas ter quotidie capiat.

Ad diem verò ſextam ad expulſionem, quod aiunt, fortius promovendam ſic præſcripſi.

℞. bezoar. Oriental. croci an. ℈.i. cochineil ℈. j. ß. ſacch. cand. ʒ. j. m. f. pulvis in iiij. doſes dividend. harum unam ad octavam nocturnam capiat, ſuperbibendo hauſtum ſequentem; ℞. aq. lact. alexiteri ℥. iiij. aq. fœnicul. diacodij can. ʒ. j. m. f. hauſtus.

Item alia fortiora alexipharmaca, ſiquidem opus fuerit, ad languores: nempe hujuſmodi ℞. aq. lactis alex. ℥. iiij. aq. mirabil. ℥. ij. aq. fœnicul. ℥. ij. ſacch. perlat. ℥. j. m. coch. detur.

Ad octavum verò, quòd jam ex ſputatione irrequietior fuit, hauſtui hypnotico adjeci laud. liq. cydon. gutt. vi. item Apozemati addidi triplicem quantitatem cicerum rubror. eóque etiam uſus eſt pro Gargariſmate.

Ad decimum, diem ad maturationem, adjeci croc. hypnotico ultimò præſcripto.

Deinceps verò pulveres omiſimus, tantùm hauſtibus hypnotic. indulſimus, convaluit.

Sexto autem à caſu Variolarum hoc medicamento dejecit, ℞. decoct. ſennæ Cereon. ℥. iij. ß. ſyrup. violat. ℥. ß. ſyrup. è ſucco citri aq. mirab. an. ʒ. vj. ſyrup. è ſpin. cervin ℈. j. m. f. potio. cum cuſtodia ſumend. eâ alvus ſatis mota eſt, eandémq; identidem potionem ter ampliùs debitis intervallis cum euphoria cepit.

Quod ad victum verò attinet, hordeacea & è pane confecta juſcula & ſimilia

præscripsi ; quibus tamen vinum semper adjectum est.itémque vinum Canarinum merum, certè semel idque fere quotidie mane indulsi. Item idem vinum ex lactis sero,pro more Anglorum coctum, quantum & quoties voluit.

N. B. Quamvis à sanguine misso fere riguit sudore frigido : tamen à Cardiacis exhibitis non amplius ægrotavit aut admodum febricitavit, certè non ultimis morbi diebus, cùm altera febris accendi solet, prout fert quorumdam vana opinio.

17. Filia D.*Handem*, 17. annos nata, non ita valida, sed macilentior, febre arsit, cum vomitu & ingenti capitis dolore,triduo toto à decubitu ad omnia quæcunque oblata fuerint, vomuit, & victum & remedia : tandem cùm frustrà omnia tentassent, suasi, ut *vinum Hispanicum* minimè assuetæ daretur : dictum factum,hujus ad unc. vi. protinus siccavit, nec ampliùs vomuit. postridie verò manè variolæ eruperunt cum bonis avibus. Pulverem deinceps *è chelis comp.* cum granis aliquot *bezoar.Orient.* bis quotidie sumpsit, item *diacodii* unc. ß. ex aquæ lactis alexiterii haustulo, bis similiter propinavit, manè & vesperi. At *N.B.* vini præterea Hispanici ad lib. 1. spatio 24. horarum quotidie ebibit : idque merum. Convaluit stato tempore sine ulla amplius ægritudine. Huic autem variolæ *confluentes* fuêre,facie potissimùm atque artubus;& veluti Pisciculorum vesiculæ inflatæ sunt,latéque cutim occuparunt.pulcra ante, nec multo minùs pulcra à convalescentia ; nempè variolarum vestigiis modicè exsculptis.

18. D. *Strickland*, primaria fœmina : triginta annos nata, sæpiùs fœliciter peperit;& aliquoties deinceps abortiri consuevit;ipsa autem abortione instante febre vehementi arsit cum profluvio menstruorum non modico. Ipse vocatus Variolas prædixi:postridie autem eruperunt *confluentes*; toto verò morbi decursu sic ei medicatus sum [℞.cochineil ʒ.j.croci ϑ.ß. sacch. candi albi ʒ.i. m. f. pulvis in vi. doses divend.] harum unam è cochleari aq.Theriacal.sexta quaque hora : post triduum verò semel tantùm in 12. horis & sic ad finem morbi. Item vinum Hispanicum pro libitu potavit. Item *Apozema pectorale* cum *ciceribus* rubris aliquoties in die.Item diacodium mediocri quantitate manè & vesperi.

Sputum suo tempore valdè motum est:oculi ad plures dies clausi.convaluit consueto tempore.

Menstrua per se compressa sunt : at medio morbo iterum,at leniter, mota sunt ; identidem ad initium tertiæ Hebdomadæ:illa tamen omnia sine ullo gravi malo.

Huic autem sub altera aure parva *Parotis*,morbo declinato,exorta est,at non periculosa; forte ex *cretata* facie, mulierculæ nescio cujus suasu.

19. D.*Ellis*,Equitis filia,carnosa. & sanguinei (ut populariter loquar) temperamenti, 16. annos nata,capitis & dorsi dolore vehementer affecta est cum intensa febre synochâ, triduo à decubitu vocatus, in puellæ facie hic & illic minutas quasdam pustulas curiosiùs animadverti : adeóque sanguinem non misi.

Huic *cocheneil.* ℥.ii.*croci* ϑ.ß.*bezoar Orient.*ϑ.i.in vi.doses dividend.præscripsi, superbibendo *decoct.Pectoral.* (cum *ciceribus rubris* ℥.iii. ad libram ℥.i. vel alt e-

ram, tepefactam: sexta quaque hora; item vesperi & mane lene hypnoticum ex diacodii ℥.ß.&c.

4. Eruperunt innumeræ pustulæ & in manibus, & ubique corporis, & symptomata plurimum remissa sunt; nempe dolores utrique & faucium angustia; & sitis & febris diminuta est.

5. Multo plures pustulæ visibiles fiunt;& vesperi menstrua profluebant, biduo ante statutum tempus:ea nocte alvus per se mota est; *crocus* è pulveribus jam *dempta* est; cætera ut ante exhibita.

6. Omnia fausta; pustulæ elevatæ sunt & auctæ, & jam quasi crassiusculo pure repletæ albescunt, menstrua adhuc modicè fluebant.

7. Se habuit ut pridie.

8. Menstruis nondum siccatis,& spiritus angustia & levi horrore subitò correpta est;*crocum* pulveribus rursus adjeci,etiam duplicatâ ejus quantitate;mirabile quidem quàm citò ex eo medicamento cùm levi diaphoresi refecta est.

Deinceps verò optimè se habuit sine ulla amplius ægritudine;tempore convaluit.

19. D. *Colthorpe* mediæ ætatis mulier, ante annum diù & vehementer vexata est menstruis& uterinis profluviis albidioribus ad summam imbecillitatem: à quibus à me ad integram sanitatem restituta est.Autumno insequente Tertiana duplici laboravit; ex hac verò valde debilitata est. Iter tamen in Hiberniam meditata est: at subitò ineunte Novembri arsit;ipsa recidivam febris intermittentis esse credidit: die verò à decubitu quarto vocatus, Variolas tantùm non erumpentes animadverti. Ipse protinùs vinum Hispanicum cum pane amygdalato propinavi. idque semel atque iterum quotidie sumpsit: item jusculà è pullo gallinaceo & avenacea, & cerevisiam ex usu bibendum indulsi.

Hæc autem medicamenta præscripsi. ℔.Decoct.Pectoral. ℔ ii.*cicerum* rubr. cont.℥.iii. coque leni igne ad medias cola,f.*Apozema*, hujus ℥.iii.tepefactas ter quotidie sumat.

Item,℔ croci ϑ.i.cochineil.℥.ß.sacch.tantillum, misce f.pulvis in viii.partes dividend.harum unam quartâ quaque horâ è Cochleari aquæ Theriacalis da.

Item ℔.aq.lactis alexiterii ℥.ii.ß. diacodii ℥.i.misce f.Haustus,nocte ad horam octavam dand.idem iteretur quotidie manè.

Per triduum verò ab egressis variolis hac methodo usa est, mox per duos alios dies eundem pulverem non nisi sextâ quaque hora propinandum jussi; post tres verò reliquos dies eundem pulverẽ tantùm manè & vesperi sumpsit.

At ad triduum ampliùs eundem hypnoticum haustulum, cui Laud. liquidi guttas viii. adjeceram, ebibit, convaluit.

Hæ autem variolæ ex *confluentium genere* fuêre, totúmque corpus occuparunt;ne semel tamen aut doluit capite, aut ulla parte corporis,aut deliquit spiritus liber, fauces admodum apertæ,& tanquam in optima valetudine & panem tostum cum butyro interdum comedit sine ulla querela.

Omnino *nullus Ptyalismus* ortus est:saliva,nec defecit,nec abundavit,quantum ego & necessarii ejus;aut ipsa sæpius à me interrogata de ea re, advertere potuerimus:ad plures tamen dies oculos clausos habuit,præ mali vehementia.

Porrò

Porrò alvus ne ſemel quidem in ſpatio 16. dierum mota eſt: quamvis poſt 12. diem comedit pruna & poma cocta dejectionis cauſâ.

Illud denique notandum eſt, illam intra ſe ſimul habuiſſe duas tréſve uncias *Cochineil*: neque tamen etiam ipſo puſtularum maturationis tempore, niſi admodum leniter, certè citra febriculam incaluit.

21. Filia D. *Chetvvind*, admodum valetudinaria, pallida, anhelans, macilenta, variolis correpta eſt. Triduo autem ab eruptione me vocavit: omnia peſſima inveni; nempe puſtulas exiguas confluentes, compreſſas, febrem acrem, vigiliam, nauſeam, ſpirandi difficultatem, &c.

Tenui victu ex avenaceis, item cereviſia tenui, ſi quam poſtulet, utatur. At vinum Hiſpanicum aliquoties in die pro medicamento dari juſſi.

Hæc autem remedia præſcripſi, videlicet, ℞ croci ℈.i. ß. cochineil: ʒ.ß. Sacch. Candi ʒ.j. m.f. Pulvis in vi. partes dividend. quarum unam tertiâ quaque horâ capiat ex aquæ Theriacal. cochleari. Item Apozema pectorale cum *ciceribus rubris* pro potu quotidiano, liberaliter exhibendum. item nocte & mane lene & mediocre hypnoticum ex diacodii ʒ.ß.

Mirabile! intra biduum puſtulæ ingenti intumeſcentia per totum corpus elevatæ ſunt. item totum caput intumuit: oculi ex toto claduntur, ſtato tamen tempore optimè convaluit.

N. B. Puſtulæ, maximè in manibus & carpis, velut totidem piſciculorum veſiculæ paulo diutius permanſerunt tumefactæ, quàm alibi corporis.

22. D. *Eliz. Finch*, illuſtriſſimi Comitis de *Vvinchelſey* filia, 17. annos nata, ex vehementi dorſi dolore & febre decubuit. Ad multam noctem vocatus variolas prædixi, ſanguis ad ℥.viii. miſſus eſt, item Apozematis pectoral. cum ciceribus hauſtulum ſumpſit, vinum Hiſpanicum & unam vel alteram doſim *Cocheneil* cum croco eâ nocte, poſtridie verò manè variolæ egredi incœperunt, quibus viſis, neceſſariis alterum medicum magni nominis accerſire placuit, noſtra verò methodus ei minimè arriſit: atque adeo, humanitatis cauſâ, illi præſcribendi vices cedere volui. Igitur ex hodierno more & virium & calefacientia omnia, vel à culina vel ab officina omnino prohibita ſunt. At lac, aut avenacea, aut poma cocta, aut cereviſiam tenuem ei aſſumere pro arbitrio indultum eſt; per tridum vero ab eruptione hæc medicamenta præſcripta ſunt. (℞. aq. lactis alexiterij ℥. iij. ſp. vitrioli gut. vj. diacodij ʒ.j. m.f. hauſtus, ter quatérve quotidie iterandus. item *decoctum album* dictum, & aq. lactis alexiterij cum ſaccharo perlato, & præterea nihil. Eventum ſcire deſideras: omnino nulla puſtularum confluentium intumeſcentia ſecuta eſt: puſtulæ ſublividæ & ſine pure. Quarto ab egreſſu, cum omnino conclamata medico ſocio viſa fuerint, methodum mutare mihi copiam fecit, & valedixit. Quinto mortua eſt, univerſis puſtulis nigricantibus.

N. B. Non audiendi ſunt, qui ut ſymptomati alicui, ut ut vehementi & maligno, occurrant, morbum ipſum ex toto negligunt, cujus ſumma accuratio eſt, puſtularum intumeſcentia; at certè *acida* & frigefacientia omnino illas impediant, quo minùs intumeſcant. Proximo autem atque ultimo loco *medicamentorum*, à me certè exhibitorum *rationes ac uſus* paucis expediam.

Quòd verò ad venæſectionem, vomitum, purgationem, enemata, veſi- 1. Cognovi medicos,

qui ab Scorptione ictis nihil aliud, quàm ex brachio sanguinem miserunt. *C. Cels.* Idem alibi, à rabiosi canis morsu sanguinem homini mitti non alienum est.

catoria, frigidæ potionem & similia evacuantia atque infrigidantia in variolis attinet, nihil amplius habeo, quod dicam, quàm quod suprà cemprehensum est: nempe illa omnia fieri solere ad caloris febrilis excessum temperandum; at citra spem diminutionis materiæ venenatæ aut morbi solutionem, cùm is omnino consistat in expulsione papularum à venenato vapore superfluo excitatarum; earúmque debita maturatione, quæ suis temporibus privatim fieri consueverunt: quæ tamen tempora ullis remediis, aut aliquo artificio adhuc cognito, quidquid vani homines atque audaces contrà contendant, vel unum diem, non horulam fortè, accelerari non posse, etiam mulierculis notissimum est. Igitur infrigident, calefaciántve, quantum volunt, nihil tamen promovent; at immensum & funestum damnum inferre possunt.

Verùm ipsa jam medicamenta interna privatim pensitemus; scilicet quæ peculiariter ad hunc morbum adhibita sint. Atque hæc in duas præcipuè classes distribui commodè possunt: nimirùm vel in ea quæ inflant, & superfluitates expellant, pustuláque excitatas maturant: vel in ea, quæ propriè veneno adversantur: etiamsi in his ultimis quoque sint quæ & propellant & digerant.

Primi autem censûs sunt ficus, crocus, sem. fœniculi, apij, cicera, lenticulæ, gam. tragacanthi.

In altero verò censu sunt, lacca, xermes, cocheineil, trochisci viperini, pulveres testacei. Acidi quilibet succi, agrestæ, limonis, granati; vitriolum, vinum, opium, theriaca, de his autem singulis breviter dicturi sumus.

1. *Ficus.*

Has verò supra omnia medicamenta ad variolas laudant Arabes: "Ficus „ sunt vehementis expulsionis ad exteriora, & illud est una de causis evasio„ nis à nocumento earum; at rursus aqua ficuum est bona valde, hæc *Avicenna*, nec immeritò. Etenim, quamvis ad hunc morbum novum primò ab Arabibus adhibitæ sint, tamen usu à Græcis diù ante exploratæ, & à consilio chirurgico, sicut cætera ferè omnia medicamenta, inventæ sint. Priscis, * l. 1. c. 27. „ inquit Plinius,* nihil intentatum, inexpertúmque fuit, nihil occultatum ab „ illis, quoque non prodesse posteris vellent; unde in admirationem curæ „ Priscorum diligentiæque animum egit.

Audiendus autem est Scribonius Largus, qui usum & rationem utilium medicamentorum à chirurgia esse expressis verbis perhibet. "Implicitas me„ dicinæ partes inter se, & ita connexas esse constat, ut nullo modo diduci „ sine totius professionis detrimento possint. Ex eo intelligitur, quod neque chirurgia sine diæterica, neque hæc sine *chirurgia*, id est, sine ea parte, quæ „ medicamentorum *utilium usum habet*, perfici possunt.

Idem ex communi usu veterum medicorum nos docet C. Celsus "scorpio „ sibi ipse pulcherrimum medicamentum est, quidam contritum cum viro bi„ bunt, quidam eodem modo contritum super vulnus imponunt, ac si idem „ utrobique esset effectus, nec multùm interesset, ita, eodem autore, certæ quæ„ dam herbæ benè faciunt & cum vino potui datæ, & super vulnus impositæ.

Igitur Dioscoridem adeamus. Ficus deploratis & cacoëthicis ulceribus medentur: duritias, parotidas & furunculos emolliunt, panos ad maturationem

perducunt evocant pustulas, sudoresque movent (ἐξανθημάτων καὶ ἱδρώτων προκλητικά) fici succus lacteus instillatus plagæ, percussis à scorpione, venenatorum ictibus, & rabiosi canis morsibus auxiliatur; hæc autem faciunt in chirurgico apparatu, intùs verò sumptæ eadem faciunt, & insuper sitim sedant, calorem restringuunt fervefactæ & pulmonibus, arteriæ & tonsillarum inflammationibus prosunt. Si tot itaque & tanta de ficubus antiquis medicis experta fuerint, an non medicamentum variolis maximè accommodatum optima cum ratione ab Arabibus creditum est? At, inquies, quomodo hæc tanta efficiunt? idem author te docebit, nimirum serum concretum à veneno dissolvendo, meatus glandularum aperiendo, atque partes inflammatas emolliendo, pustuláque ad maturitatem, perinde ut cæteros abscessulos producendo.

At tu harum rerum causas in occulto positas & ptoprietates scire à *priore* desideras, & scio quàm negotiosus es. Itaque & consule operarios chymicos, qui salia plantarum extrahunt, olea exprimunt, & similibus torturis veritatem abditam exquirunt; tum rationem institue de salis cujuslibet innati, oleique quantitate, natura, statu, combinationibus, hic certè si rectè computum facias, maximè ex aliqua neoterici hypothesi, næ multo doctior eris, & intelligentior de herbarum virtutibus & usu, profectò in his tantis minutiis non is sum, qui plurimùm satago.

2. *Crocus.*

Croci autem usus & rationes, quatenus ad rem nostram pertineant, ex Dioscoride hæ sunt. Crocus ex vino ad aliqua venena, vergentes ad ignem sacrum inflammationes mulcet, vim coquendi ac emolliendi habet, urinam cit, venerem stimulat. miscetur utiliter potionibus, quæ ad internos parantur affectus, qui ex passo biberint, crapulam non sentient, crocus optimus, qui subacris. Igitur nescio an aliud medicamentum aptius; nam quòd fortiter expellere & inflare potis sit, constat, quatenus urinam & venerem moveat, & subacris gustûs sit, itémque quòd inflammationes concoquit, emollit, mulcétque, potenter digerit, quòd crapulam prohibet, & veneno privatim adversatur. His addo, meatus ideo aperit, quòd è subtilissimis herbis *infectoriis* est.

3. *Fœniculum. Apium.*

Hæc peculiariter adversus venena *Serpentum* ex vino exhibita sunt. *Illud* expellit, quod epotum mammas lacte replet: itémque quòd urinam menséque movet, *hoc* eadem virtutes obtinet; atque tàm hoc, quàm illud æstuantem stomachum mulcent in febribus, ad inflammationes, oculorum putà, privatim conferunt.

4. *Lentes, Cicera, G. Tragacanthi.*

Lentes contra subversionem Stomachi, ad pustulas, herpetas, & erysipelata inflammationibus medentur, Dioscor.

Cicera ad inflammationes; ad scabiem, ulcera capitis manantia, lichenas: ad cancrosa & maligna ulcera, authore Dioscoride, itémque Arabes ea exhibent inflantia, ac *lenitiva*, conferunt *Apostematibus calidis*, & iis quæ sunt in *glandulis*, & privatim conferunt *dolori dorsi*, nutriunt ex his sorbitio pulmonem meliùs, quàm res aliqua, clarificant vocem, aperit oppilationes & *vehementer venerea* ex vino,

i. e. quòd *inflant*; unde magnopere distendunt ductus excretorios, expellúntque superfluum vaporem. Avicenna.

G. Tragacanthi. Quamvis peculiariter id medicamentum inflammationes sedet, authore Dioscoride; tamen quia ex papilionacea & siliquosa planta lachryma sit, ideo illud inter inflantia, sive expellentia jure, ut arbitror, posui.

5. *Lacca. Kermes. Cochineil. Trochisci viperini. Pulveres Testacei.*

Hæc autem medicamenta, in aliam classem simul redegi; nempe propter affinitatem quandam, scilicèt quòd medicamenta sint ex insectis, aut animalibus sanguineis frigidis, de iis autem apud *Græcos* parùm, quod scio, dictum est; nec multum apud *Arabes*, nisi sparsim: at quæ sint, & quas potissimùm virtutes, nostris variolis accommodatas habeant, dicam; idque ex veterum placitis, quantùm res ferat.

Igitur *Laccæ* mentio fit apud Galenum in Mithridatio. Nequeo sanè *Fuchsio* assentire hanc *Cancanum* Dioscoridis fuisse: sed Arabum Laccam, esse ipsissimam hodiernam nostram constat, nam Lacca pura ab *Avicenna* in variolis; Lacca cum fustibus à *Rhasi*; eadem Lacca à fustibus detrita ab *Alsaharavio* præscribitur, hæc certè *coccos baphice* esse non potuit, quæ pura colligi solet, teste Dioscoride, ab Ilice pumila, ut hodie, apud Monspelienses.

Hæc autem Officinarum Lacca ab Indiis ad nos asportata, teste Amato Lusitano, omnibúsque seplasiariis, quorundam insectorum, Formicis alatis persimilium opificium est, ab iisque fustibus adglutinari: atque ita non rarò venit apud pharmacopolas.

Clarum est, inquit, *Iohannes Bauhinus veram esse Laccam*, quâ in officinis utimur, & quæ adfertur ex *India Occidentali*, quæ fuerit forte nesciverunt *Arabes*, at ejus *usum in variolis nos primùm docuerunt.* Ejus verò notitiam *Garciæ* debemus; nempe esse ex Formicis alatis ortam & in extimis ferè ramis *Bir* ar boris, pruniferæ sive jujubini cujusdam generis generari.

Inter Διαφορητικὰ, i. e. quæ per insensiles meatus educunt, numeratur.

Kermes verò sive *coocos baphice* Dioscoridis ex arboribus glandes ferentibus, *i.e.* ex pumila Ilice, colligitur, & granum quidem non est, sed alicujus *vespæ* sive. *apiculæ* labor, in quarum numero etiam *formicæ* sunt, i.e. nidus & pabulum, more apum; vermiculo incluso à matre insecta provisum, de quo olim [1].uberius dixi.

1. Act. Phil. Londinensi.

Cochineil superioris seculi medicamentum: proculdubio ex analogia, quam habet cum reliquis Infectoriis Insectis primò à modernis exhibitum est.

Vermiculus hexapos est, i. e. è scarabæorum genere, & ferè in medio *statu* exiccatus; antequam adolescat in scarabæum.

Atque hæc omnia ex communi quadam ratione ad venena conferunt.

Ita Cimices (ex scarabæorum quoque genere) demorsis ab Aspide prosunt. Locusta Africana afficcata ex vino hausta contra Scorpionis ictus magnopere confert, ita pulli Hirundinum, i. e. Insectivorarum avium, exiccati ʒ.j. ex aqua, anginæ succurrunt: ad uvæ & tonsillarum inflammationes conferunt. Dios.

Trochisci viperini. Hoc autem medicamentum optimè exponitur à Dioscoride nempè ex viva, i. e. integra vipera cum sale & *Caricis* & melle tosta in fictili clauso, & ad lævorem tritâ conficitur, etenim ex iis ipsis etiamsi sal conficiatur, non est tamen perinde efficax, ipso authore.

Proprietas autem hujus carnis est, inquit Avicenna, quod *facit penetrare superfluitates ad cutim.* Rursus, ejus exuviæ expellunt superfluitates ad cutim & conferunt *lepræ magnificè*, eodem Authore.

Vis autem insectorum communis *septica* est; qua de causa, inquit Dioscorides, medicamentis admiscentur quibus carcinomata, lepræ, & impetigines feræ curantur.

Pulveres testacei, medicamentum prophylacticum nulli secundùm & in usu quotidiano, quamvis rationes vulgatas ejus rei non approbo, à veteribus adeo eas paucis deducere lubet.

1. Igitur ad Potionatos omnis generis conchylia cruda pariter ac tosta esse salutare est, itémque locustæ marinæ, & astaci, ac potum eorumdem jusculum id est, tum Testacea, quàm Crustacea insecta: nempe è quibus nostræ adeo decantatæ compositiones è chelis fiunt. 1. Dioscor. Alexiph. c. 6.

Hi verò pulveres, autore Dioscoride extrinsecus admoti ad psoras idonei, quatenus naturæ calcis vivæ participes sint: intrinsecùs verò propter eandem rationem alexipharmaca; & privatim conferunt ad canis rabiosi morsus; contra serpentium & phalangiorum morsus & scorpionum ictus auxiliantur; & iis qui leporem marinum hauserunt.

Testudinis marinæ & terrestris ova quomodocunque cocta, & jus ranarum maximè faciunt ad *putrescentes purpuras* à salamandra hausta.

Cancri fluviatiles elixi ad haustum marinum leporem non mediocriter adjuvant.

Cochlea extinguit sanguinis fervorem, omnia cooperimenta ostraci abstergunt ulcera, & consolidant ea, & scabiei conferunt, stomachi dolorem sedant, ulceribus accidentibus in intestinis conferunt magnificè, autore Avicenna.

Illud certissimum est animalium venena etiam privatim insecta tanquam antidota à veteribus exhibita sunt, ita Scinci in Mithridatio, admodum diuretici sunt, venerem accendunt: adeóque expellunt vehementer per ductus excretorios, quæ sola ratio & usus est id genus medicamentorum.

6. *Vinum, Opium, Mithridatium.*

Vinum, maximè dulce; imò meri potio, idque interdum, certè ad aliquot venenatos ictus, largius potum [2] egregiè, inquit Dioscorides, auxiliatur, adeo copiosè, si quod aliud medicamentum Mithridatio, admiscetur. 2. Multum meracúmque vinum omnibus venenis cõfert.

Itaq; admodum laudo nostratium, quo serum à lacte vel cerevisia, vel maximè usum vino albido divisum pro potu quotidiano in variolis exhibere solét; maximè si tantillum C.C. vel crudi vel usti & calendulæ flores, nempe croci æmuli & medicamenta euporista incoquantur. Etenim veteres vinum privatim dederunt ad *papulas* toto corpore erumpentes; & ad omnes internas inflammationes & ad venena, ut dictum est, teste Dioscoride.

Opium autem inter prophylactica & expellentia medicamenta à veteribus numerari video: quod satis probat ejus effectus, si majore modo detur. Epoto inquit Dioscorides, papaveris succo tanta *sæpenumero* oritur prurigo, ut hominem à veterno excitet. Me olim, fateor, multùm abstinuisse ab ejus usu, dum Eboraci medicinam facerem, nec me unquam pœnituit, illud non dedisse; sed

cum perlegissem consultationes, quæ de hujus usu in variolis D. *Th. Mayernus* manu scripserat : in quibus una est, quâ privatim in confluentibus variolis medicorum Londinensium sui temporis, regno Caroli primi, laudani exhibinem vehementer laudat; minus ejus medicamenti, certè ubi opus fuerit, à rationibus suprà expositis, abstemius fui.

Syrupum mirabilem ad variolas Avicennæ ingreditur succus foliorum papaveris humidi, *i. e.* viridis & succus acetositatis citri.

Grossi, inquit Dioscorides, cum sylvestris papaveris foliis ossa extrahunt,& *furunculos* discutiunt.

Mithridatium (in cujus numero pono Theriacam secundum Andromachum,Neronis medicum, aliásque id genus innumeras compositiones prophylacticas)habet multa è supra comprehensis medicamentis, & alia ferè piperata & sudorem moventia, ideóque si intta modum à veteribus præscriptum,*i.e.* ad fabæ Ægyptiæ magnitudinem detur, in gravibus variolarum symptomatis valdè accommodatum medicamentum est.

At quid sibi velit illa incredibilis audacia quorundam nostrorum hominum, planè nescio ; nempe Theriacarum modum, eúmque quotidianum in variolis ad ℈. iiij. ex bolo extendere, Audi Zebizium, qui de variolis longè omnium doctissimè ac uberrimè scripsit (*auct.ad disc.6.*) antidota ac alexipharmaca illa magna, vt Theriaca, Mithridatium, elect. de ovo. Diascordium Fracastorij, *&c.* etsi sudores potenter moveant, variolis tamen minimè, ob caloris acrimoniam (certè dosi supra modum aucta, ut nostris hominibus placuit) convenire videntur.

7. *Acidi* quilibet succi,sive fructuum,sive Vitrioli. *Vitriolum,Sulphur.*

Hi autem succi, nempe acetositatis citri & granatorum & similium præcipuam commendationem apud Arabes in Variolis habent, eorum autem ratio à Priscis petenda est, malum *citrium,* inquit Dioscorides ; bibitum venenis resistit, mala *punica* acida æstuanti stomacho auxiliantur. ¡Urinam cient, *i. e.* promovent excretionem & fervorem temperant ; certè in primis variolarum temporibus.

Vitriolum. Sulphur : utriusque spiritus acidus.

Ita autem de iis perhibent veteres. Atramentum sutorium (χαλκάνθος) ex aceto ad venenum. Omphacium, sive succus uvæ acerbæ & viridis ex æneo vase ad mellaginem ad solem inspissatus, quo *admodum diluto*, inquit Dioscorides, & pauco utendum, contra Tonsillas, uvam, oris ulcera. In hoc verò numero sunt *Calcitis*, *Mysysory* ; nempe singula ejusdem familiæ medicamenta, *privatim ad venena*, *Herpetas,Erysipelata*, ad sanguinis *eruptiones*, Alexipharmaca & Mithridatica.

*Sulphur vivum,*inest Mithridatio Galeni ; id verò ex Dioscoride patet, fuisse quoddam Vitrioli Martis genus, scilicet splendido colore, & transiucens ; & revera quod ex Indiâ Orientali habemus, ex *flavo-subviridi* est ; & pellucet instar Vitrioli. Verùm suspicor equidem ipsum Martis Vitriolum ex quo noster spiritus acidus confici solet,antiquis minimè,nisi in hujusmodi sulphure, cognitum fuisse. Sulphur autem eundem spiritum acidum æquè dat, ac ipsum Vitriolum. Verùm istiusmodi spiritûs virtutes ex Priscis, non à Chymicis pe-

tendæ sunt, quatenus solus Pyrites [1] ferreus sive metallum feriis Sulphur & Vitriolum edat.

Sulphur itaque, quatenus ad Variolas efficax est, à Dioscoride dicitur *celeriter maturare.* Itémque ad lepras & Lichenas confert. Scorpionum privatim ictibus medetur, pruritum totius corporis sedat.

Igitur acidum è sulphure & vitriolo duplici nomine ad Variolas accommodatur, quatenus privatim venenatorum morsibus auxilietur, & opio exhibito antidotum sit [2].

Hæc autem medicamenta, non hujus diei sunt, ut nos persuaderent vani homines, sed temporiùs in hoc certè seculo ineunte variolis adhibita sunt; nempe ex analogiâ acidorum succorum liberaliùs præscriptorum ab Arabibus, ut palam est ex Mayerni praxi, *i. e.* (consultationibus ad injuriam famæ tanti viri decurtatis) in Variolis evulgatâ.

1. Acetum in quo ferri stercus, quod σκωρίαν Græci vocant, ustum prius infervescat sæpius, & ita detur ad Aconitum. *Scrib. Larg.*

2. Proprie ad eas pustulas, quæ bufantes malè habent, lapis, quem Pyriten vocant, cum amaris nucibus miscetur. *C. Celsus.*

3. Acetum calidum potum, inquit Dioscorides, adversus omnia venena efficax est, præsertim contra *Meconium.*

FINIS.

GULIELMI

COLE, M.D.

Novæ HYPOTHESEOS, ad explicanda

FEBRIUM INTERMITTENTIUM SYMPTOMATA ET TYPOS

Excogitatæ,

HYPOTYPOSIS

Unà cum ÆTIOLOGIA REMEDIORUM, & ſpeciatim de CURATIONE PER CORTICEM PERUVIANUM. Acceſſit DISSERTATIUNCULA de INTESTINORUM MOTU PERISTALTICO.

PRÆFATIO.

PLURIMI elapsi sunt anni, ex quo dubitare cœperim, an Febrium Intermittentium causæ ab Antiquis rectè assignarentur, an verò earum origo à Nervoso genere rectiùs petenda esset. Nam & hic loci plerunque se prodere solent earum Symptomata, quæ primò ingruunt, eaque ipsa sunt ejusmodi, ut ab alio fonte derivari vix possint. Tum præterea, ubi animo meo penitus insedisset, Nervorum munia, arctioribus licèt cancellis olim clauderentur, reverà multò patere latiùs atque ad plura, quàm Veteribus visum est pertinere, (quod quidem in Tractatu, De *Secretione Animali*, antè ostenderam) facilè hinc erat suspicari, potuisse etiam plures Morbos, imo & has ipsas Febres, ab eâdem scaturigine manare. Sed tanti apud me fuit ponderis ac momenti magnorum Nominum authoritas, qui aliunde eas, arcesserent, ut omnem ejus rei cogitationem aut prorsus negligendam, aut saltem dissimulandam censuerim: Donec annis abhinc circiter decem, si rectè memini, occasione oblatâ, attentiùs contemplandi Quartanam vernalem, quæ mox infra memorabitur, in eam planè sententiam perductus sum, primo hanc, & deinceps facili ductu cæteras omnes Febrium Intermittentium Species à Nervoso genere pendere, hunc focum agnoscere, mineramque earum hìc sitam esse. Quam quidem opinionem ubi altiùs imbiberam, mecúmque sæpè ac seriò revolverem, tantò mihi plus lucis, ad Symptomata solvenda, indies affulgere videbatur, ut tandem cogitationes meas successivis operibus in Adversaria summatim conjicerem, easque cum Medicis quibusdam doctis, ut sors tulit, identidem differerem. Denique id unum mihi superesse visum est, ut experirer, utrum in curandis hujusmodi Febribus, Corticis Peruviani vis atque effectus cum Hypothesi nostrâ ita conveniret, ut mechanicâ ratione satis aptè explicari posset: Nam, ut de me semel fatear, in Morborum productione, eorumque curatione, & in Corporeis operationibus quibuscunque explanandis, non conquiescit animus, aut satisfieri sibi patitur, priusquam intellexerit, qua via, quibus instrumentis, quo Naturæ artificio, & apparatu planè mechanico officiantur. Hisce igitur invicem collatis, ut satis quadrare compereram, cuncta illicò ordine dispositа in chartas retuli, ea ferè forma, qua nunc prodeunt.

Cùm autem ante septennium doctissimo D. *Cibbonsio* fortuitò occurrerem, eique conjecturas meas aperirem: ille, librorum magnus heluo, edixit mihi non perinde novas esse atque ipse reputaveram; quippe Cel. *Alphonsum Borellum* (L. *de Motu Animalium*) In Succo Nervoso Febrium Intermittentium sedem posuisse; quinetiam Doctiss. *Mundio* nostrati (in Βιοχρεστολογια) ante *Borellum* idem suboleviſse. Quos Authores mihi occupationibus practicis, & quidem ruri, implicato (ubi libri, istius præsertim generis, nuper editi, præemptorum paucitate rarò veneunt) nequaquam legisse contigerat. Itaque his auditis, calamum abjicere, & adversaria flammis committere, primo ita-

tim impetu decrevi, ne cramben ante coctam, quæ nauseam creare possit, apponerem.

At verò, postquam sedatiore animo perlegissem, quicquid uterque super hac re scriptis mandaverat, statim comperi, *Hunc* breviter tantùm & strictiùs rem attingere, *Illum* longè aliter atque ego conceperam explicare : denique multò maximam Hypotheseos meæ partem nunquam alterutri in mentem venisse.

Et sanè *Mundius*, ipsa rei evidentia, ut puto, adductus, videtur Hypotheseos nostræ notionem habuisse aliquam, eamque, ut *Cæsalpinus* olim Circulationem Sanguinis, quodammodo per transennam conspexisse ; quam si penitiùs introspexerat, totamque animo fuerat complexus, non paucis tantùm lineis breviter adumbratam, sed copiosiùs, atque (ut par erat) pro rei dignitate multò pleniùs explicatam traderet. Jam vero ille, ὡς ἐν παρόδῳ (*pag. libri sui* 50.) Materiam Febrium intermittentium, à sanguine licet suppeditatam, in latice Cerebrum & Spinalem Medullam perluente hospitari supponit, cum eodem fermentescere, membranas eorum vellicare atque contrahere, eaque contractione in Nervos adigi, unde rigor & tremor, læsa scil. tùm motûs tum sensûs facultate. Hac porrò commotione è Nervis iterum excuti, inque massam Sanguineam per lymphæ ductus transferri statuit, ubi novos tumultus concitans Febrilem efferveſcentiam inducit, quæ post aliquot horas, excluſa per poros materia Febrili, sedatur ; Hinc apyrexiam succedere, donec satis novi fomitis in eundem focum denuò congeratur.

Quæ quidem opinio, quamvis eodem fundamento nitatur cum mea quam in sequentibus profero, in hoc tamen ab ea distat, quod contractum nimis & angustum, ut mihi videtur, focum assignaverit ; quippe quem per totum ubique Fibrarum Systema, tam in Corporis habitu, quàm in Cerebro & Spinali medulla, latiùs esse diffusum statuimus. Quinimò de Typorum ratione nihil suggerit, quod non ante multoties dictum, quodque animo, probabilitatis saltem, avido neutiquam satisfaciat.

Borelli autem multò longiùs à meis recedunt sensa (Par. 2. Propos. 217. & seqq.) utpote qui non in ipso Cerebro vel Systemate Nervoso in genere, sed in glandulis aliquibus obstructis mineram suam collocaverit : qua causa Nervulorum illic sitorum extremitates pari ratione & necessitate sic obstrui supponit, ut Succum suum effundere non valeant, eumque propterea sensim coacervatum hac mora fermentescere, pravasque induere qualitates ; usque adeo ut tandem noxa, primò ad Cerebrum, deinde ad Cor & Sanguinem transmissa, singula suo ordine emergant Symptomata.

Verumtamen, vix satis commodè, ut mihi videtur, expositi, qua via, quibusve machinis, hæc materies ad Cerebrum, multò minùs ad reliquas partes per Corpus universum ita convehatur, ut, ictu ferè oculi, prorumpant Paroxysmi. Ut taceam Typorum quam affert, solutionem (ex Authore petendam) analogiamque qua nititur, quanquam forsan in liquoribus lentiùs motis concedantur, vix tamen in Corpore nostro locum habere posse ; in quo nempe & sat rapidè per omnes partes movetur sanguis, & pluries in die diluitur, idque non rarò tam diversi generis liquoribus, & quandoque medicatis quos

obstruentem materiam abstergere, atque à conceptaculis suis dimovere necesse est; cùm tamen Paroxysmi interim cursus suos nihilominùs exactè repetant.

Quocirca, ubi perpenderam doctorum horum virorum sensa, meas non multum anticipare cogitationes, nihilque in se habere, quod mea præstituta semita cogat deflectere, imò eatenùs saltem firmare, quòd & ipsa in Nervoso genere Febrium Intermittentium mineram constituant, calamum quem deposueram (sed quem, arrepta hac ansa, ad indagandas *nuperæ Apoplexiarum frequentiæ* causas, amicissimus Mei, doctissimusque D. *Kimberley*, à me, ut resumerem, impetraverat) ad intermissum diù hoc pensum, amicorum quorundam doctissimorum hortatu, ægrè licèt, revocavi: & sic tandem ad umbilicum Dissertatio hæc, qualis nunc prodit, perducta est.

Dum verò de eadem edenda meditor, Clarissimi *Mortoni* circa eandem materiam doctissimus Tractatus in lucem prodiit; in quo haberi non pauca, nostris consentanea seriò mihi gratulor; tum quod plurimùm Viri judicio tribuam, tum præterea, quod ab illius exemplo fuerit defensio paratior, si fortè novitatis affectatæ arguar, ab iis scilicet, quibus, nisi quod excogitarunt Veteres, nihil sapit. Sin verò, me quandoque explicationes à suis placitis discrepantes attulisse compererit, non est, quod succenseat Vir Candidissimus, qui Philosophandi libertatem ipse profitetur, eáque, ut par est, revera utitur, præsertim, si perpenderit, eas non contradicendi animo, sed diù ante evulgatum ejus librum à me conceptas, imò & descriptas esse; cujus rei plures appellare possum testes fide dignissimos.

Postremò, si quicquam ab aliis ante prolatum hìc illìc sparsum Lector invenerit, sciat velim, me nullius sensa mihi arrogare: quin potius sibi quisque per me sua vindicet; dummodo id tantùm, quod certè verissimum est, concesserit, invito mihi & prorsus imprudenti excidisse. Cùm enim tanta librorum copia ad Artem Medicam spectantium hoc seculum abundaverit, mihique Memoria ab ipsa usque pueritia fuerit infirmior, neutrum spondere audeo, aut peregisse me omnia quæ sunt nuper evulgata, aut quæ perlegerim omnia meminisse. Ipsam verò Hypothesin quod attinet, de illa ausin profiteri, quantum ex propria & aliorum lectione, qui has chartas evolverunt, observari potuit, neminem hactenus eandem, aut planè consimilem potuisse. Hanc tamen si improbaverit quispiam, aliamque in medium adduxerit: quæ Morbi Phænomenis solvendis magis congruat, me certe gratissimum, non lectorem tantum, sed & discipulum ac sectatorem habiturus est.

ELENCHUS CAPITUM ET RERUM.

CAP. I.

Præcipuæ Authorum, de Febrium Intermittentium Sede & Ratione formali, expenduntur Sententiæ.

DUplex in genere Authorum circa focum materiæ Febrium Intermittentium ſententia. Vel in loco aliquo peculiari; Vel in Maſsâ Sanguineâ locantium. Veterum ſententia; Humores in primis viis putreſcere. Recentiorum Duplex. *Sylvii*, in Pancreatis vaſis recondi fermentum febrificum ſtatuentis. *Joneſii*, in Habitu partium circa Arteriarum extremitates. *Willeſii*, in Maſsâ Sanguineâ. Deſiderata in opinione *Williſii*. Rationes diſſensûs. Prima, ſecunda, tertia, quarta, quinta, ſexta. Ad interpolatum Morbum producendum Fermentum per vices ſupplendum. Fermentum febrificum hujus modi extra Sanguinis vias ſtabulari debere. Deſiderata in *Veterum* opinione. Nulla conceptacula à vaſis diſtincta pro reductione Fermenti febrifici in Sanguinem. In Ventriculo & Inteſtinis. In Meſenterio. In Hepate & Liene. Secreti Liquores vel exturbandi ſunt. Vel immediate Sanguini remandandi. Noxa ab eorum detentione. Symptomatis Febrium Intermittentium producendis impares. Deſiderata in Hypotheſi *Sylviana*. In *Joneſiana*.

CAP. II.

Conditiones Cauſæ Febrium Intermittentium Continentis, ipſiuſque Sedes & Materia in Genere proponuntur.

COnditiones Cauſæ continentis iſtarum Febrium. Prima Conditio, Ut ſit magna. Secunda, Ut ſit Univerſalis. Tertia, Ut celeriter in actum erumpat ad Prima Symptomata producenda. Quarta, Ut iis tranſactis parata ſit ad Secundaria. Quinta, Ut ad novi fomitis productionem Locus & Tempus concedantur. Sexta, Ut Symptomatis omnibus ordine ſolvendis quadret. Conditionum harum quarta, quinta & ſexta non quadrant Hypotheſi *Williſiana*. Nec ſecunda, tertia, & ſexta *Veterum* Hypotheſi. Ut nec *Sylvianæ*. Nec tertia & ſexta *Joneſianæ*. Propria ſententia: Cerebrum & Syſtema Nervoſum eſſe Sedem; & Succum Nervoſum depravatum Materiam, Febrium Intermittentium. Syſtema Nervoſum complectitur omnes Corporis Fibras. Meditullium Cerebri, eſt Arboris Humanæ Radix: Nervi & Fibræ Rami ramulique. Exiſtentia Succi Nervei aſtruitur. An ſolus Aër in Nervis contineatur, Spirituſque Animales ex hoc conſtent? Succum Nervoſum eſſe Succum Nutritium.

ET RERUM.

CAP. III.

Nutritionem Nervorum ministerio peragi, Succumque Nerveum esse ipsam Nutricatûs Materiam astruitur.

VNiversa Corporis stamina Nervosæ esse originis adstruitur. Non à Corde profluere. Argumentum ab Irregularitate Pulsûs in Febribus Cerebrum afficientibus. Historia. Mensuram quidem Augmenti nostri à Cordis, quà Musculi, robore determinari. Ne ipsum verò à suo Sanguine nutriri. Cunctarum partium vis influentialis ad omnia munia, à Cerebro. Nulla per Extrapositionem Nutritio. Apparatus ad probandam Thesin. *Primò*, Quid sit Nutritio. Differentia inter Nutritionem & Augmentationem accidentalis tantum. *Secundò*; Nutritionis Requisita. Primum; ut Cavitates ita constituantur, ut debitè suscipiant & transmittant alimentum congruum, & effœto exituro faveant. Secundum; Ut apta sit materia apportanda; id quod in mollitie & exiguitate particularum potissimùm consistit. Tertium; Ut partes Nutriendæ non nimis promptè suam dimittant materiam. Quartum; Ut proportio adsit inter materiam Nutritioni destinatam & Vasa advehentia. Quintum; Ut motûs gradus in appellente materiâ sit lentus. Sextum; Ut juxta Mechanicas leges ad partes nutriendas dirigatur. Hinc infertur Nutritionem lentis gradibus peragi. Tertio; Nutritionis Impedimenta. Primum; Cavitas nimis patula. Secundum; Nimia crassities, vel heterogeneitas materiæ. Tertium; Pororum in extremis nimia dilatatio. Quartum amplitudo nimia partium adferentium. Quintum; Motus materiæ nutritiæ nimis Celer. Sextum; Perplexa, & à rectâ nimiùm recedens vasorum advehentium positio. *Quartò*, An Sanguis nutriat? Concessio. Sanguinem materiam nutritiam secum portare. Non verò hinc evinci Immediatam suppeditare. Considerationes circa Sanguinem. Primò; Massam ejus multiformem esse. Secundò; Multas continere particulas acres. Tertiò; Valdè confusas esse ejus particulas. Quartò; Multas habere satis viscosas. Quinto; Motu lationis valdè citato ferri. Negatur Nutritio immediatè per Sanguinem, quia non respondet Requisitis. Primò. Sec. Tert. Quart. Quint. Sext. *Quintò*; Succo Nervoso competere Nutritionis pensum, probatur à consideratione Requisitorum. Primi. Necesse est ut Fibræ sint tubulatæ. Secundi, Mollissimæ & minutissimæ sunt Succi Nervosi particulæ. Objectioni obviam itur. Tertii. Mora variis de Causis nectitur Succo Nervoso in partibus nutriendis. Quarti. Sicut parcè admittenda est materia nutritia, sic vasa admissura sunt pertenuia. Cur emaciati non citò ad pristinum habitum redeant. Cur à Febribus convalescentes urinam parcè reddant. Quinti. Motus Succi Nervosi nequit non esse lentissimus. Sexti. Distributio Nervosarum partium quàm rectissimè fieri potest habetur. Arteriæ à concluso Sanguine suo nutriri nequeunt. *Sextò*; Proponitur Modus quo Nutritio peragi concipiatur. Qui & Augmentationi Corporis competit. Conciliatur Sensûs & Motûs ratio cum hâc de Nutritione Hypothesi, Objectio. Quî fiat ut in Paralysi, deficientibus Motu & Sensu Nutritio tamen peragatur. Solutio. Objectio, Quomodo tam pusilli Nervi grandibus Musculis aliisque partibus nutrimentum suppeditare possint? Solutio. Objectio. Improbabile videri inoviam punctură tendinis effluentem, è Nervis profluere. Solutio. Modus Nutritionis à Cel. Entio assignatus proponitur. De eo ambigitur.

ELENCHUS CAPITUM

CAP. IV.

Conditiones allegatas Continentis Febrium Intermittentium Causæ Succo Systematique Nervoso competere monstratur.

MOnstratur, Conditiones suprà recensitas, Succo Nerveo quadrare. Primam, Secundam, Tertiam, Quartam, Quintam, Sextam.

CAP. V.

Hypothesis particulatim proponitur.

HYpotheseos summa. Radices Nervorum in Cortice Cerebri laxari, vel propter poros ab Aëre occlusos, vel anomaliam in aliquo ex cæteris Non-naturalibus. Vel præ aliquâ aliâ subitâ occasione. Hinc Nervos admittere materiam incongruam. Quæ morâ quam hic trahit variis de causis, sensim exaltatur. Verùm ad aliquot horas, forsan & dies sine molestiâ per Nervos & Fibras progreditur. Donec ad debitum plenitudinis & maturationis gradum evecta conceptacula lancinare incipiat. Unde Rigor. Universalis. Qui præ corrugatione extremorum non statim evanescit. Posteà verò erumpente in Sanguinem hâc materiâ Febrilem calorem accendi. Tandem sudore, &c. maturatam Criticè excludi. Atoniâ verò Corticalium Cerebri Glandularum persistente, iisdem, gradibus usque repetere Morbum. Donec cuncta in ordinem redacta fuerint. Considerationes quædam ad Hypothesin confirmandam. Primo Nervi lentè (comparatione ad Arterias habita) supplementa sua admittunt, lentiùs deponunt. Attamen 2°. Proportio servari debet inter Nervorum & Arteriarum adimpletionem. 3°. Irritatio ad extrusionem nequit esse continua, sed diù protelari debet. 4°. Succus Nervosus non omnibus horis æqualiter à Cerebro admittitur. Parcius interdiu. Copiosiùs noctu. A Somno in habitum partium protruditur. 5°. Ad magna Symptomata concitanda, vel Acrimoniâ, vel Quantitate, vel Motu peccare debet Materia. Ephemeræ (nonnunquam causa.)

CAP. VI.

Symptomatum recensio, & solutiones.

SYmptomata Febrium Intermittentium trium sunt generum. Præludoriæ. Exhorrescentiæ. Incalescentiæ. Nec omnia omnibus, nec singulis æquè violenta eveniunt. Eorum Ratio. Pandiculationis, Oscitationis. Partium contractionis. Morum asperitatis, vel ingenii acuminis aucti. Vertiginis. Cephalalgiæ præludoriæ. Rigoris & Horroris. Cur in Dorso rigores incipiant, & hic loci graviores sentiantur. Frigoris. Durationis Rigoris. Pulsûs debilitatis & tarditatis. Anhelitûs difficultatis. Hypochondriorum contractionis. Saliva, Lachrymarum, Urinæ profusionis. Vomitionis. Proclivitatis ad alvum exonerandam. Transactis Nervosis Symptomatis ingruunt Febrilia. An dentur Sulphureæ in Sanguine particulæ. Febrilium Symptomatum ratio. Caloris & Frigoris alternationum. Capitis doloris, Delirii, Vomitionis, Diarrhœæ, &c. secundariorum. Criseos in fine emergentis. Apyrexiæ sequentis.

CAP. VII.

Typorum Ratio.

TYpi Quotidianarii, Quartanarii sunt reliquorum norma. Prolegomena ad horum rationem reddendam. Primum, Eadem in genere singulis speciebus

bus Symptomata. Secundum, ſingulæ ſua (ut plurimum) obſervant anni tempora. Exceptio. Hiſt. Quartanæ Vernalis. Tertium, Nihilominus quoad aliquas circumſtantias diſcrepant. Diſtributio Conſtitutionum Anni. Scil. Primò, In Vernalem. In hâc particulæ Nitroſæ maximè ſcatent. 2°. Autumnalem. In quâ Acidæ. 3°. Hyemalem. In quâ Crudæ. Æſtiva conſtitutio Febribus Intermittentibus producendis minime apta. In Conſtitutione Vernali & Autumnali Acrimonia in cauſa eſt, Sed Vernalis diverſa. Ab Autumnali. In Hyemali Cruditas & Heterogeneitas in culpa ſunt. Hinc ratio diſcriminis in genere inter alterutrius durationem. Sed particularis certorum Typorum ulterius quærenda. Soli Homines, fere, Febribus Intermittentibus proclives. Obſervanda præliminaria ad Typologiam noſtram conſtruendam. Primum, ſecundum, tertium, quartum. Deductiones ex primo Obſervando, quæ regularem præterpropter fore recurſum Paroxyſmi arguant. Objectioni ab incautè viventibus occurritur. Deductiones à ſecundo Obſervando. Quæ ad Nycthmeri ſaltem diſtantiam Paroxyſmos elongari debere ſuadent. Deductiones à tertio Obſervando, quæ ſingulos Typos ab invicem diſcriminent. Ad Conſtitutiones partium Anni quæ hoc determinant reſpiciendum. Primò, Vernalem. Cur Nitroſæ particulæ (dominium hac tempeſtate obtinentes) alternis tantummodo diebus ſe exerant. Secundo, Autumnalem. Particularum Acidarum figura. Cur hæ nocendi vires non ante quartum (incluſivè) diem obtineant? Objectioni de coincidentia noſtræ Hypotheſeos cum *Williſianâ*. Reſpondetur. Tertiò Hyemalem. Deductiones à quarto Obſervando, quæ anomalias determinant. Objectioni, Sanguinem indies mutari alleganti, Reſpondetur. Anacephalæoſis rationis Typorum.

CAP. VIII.

Methodi Curationis in genere, Variarumque ad eam ſpectantium Adminiſtrationum, Ratio.

METhodus medendi generalis cum ſingularum Adminiſtrationum ratione. Non prorſus eadem medendi Methodus ſingulis Febrium Intermittentium ſpeciebus competit. Generales Indicationes tres. Adminiſtrationes quæ primæ debentur. Quæ ſecundæ. Quæ tertiæ. Phlebotomia. Quæ eam prohibeant. Aliis Evacuationibus præmittenda. Repetenda. Vomitoria. Modò non adſint prohibentia. Modus juvandi. Cathartica. Tempus exhibendi maximè opportunum, Ante Paroxyſmum, cur non ſemper proſint. Qualia exhibenda ſint. Curationis ſolutio à Draſtico. Diaphoretica, Ratio agendi. Hæc adminiſtratio non ſemper proficua eſt. Diuretica. Ratio agendi. Alterantia. Duplicia. Primò Digeſtiva. Ratio agendi. Salinæ ſunt proſapiæ. Cujuſcumque ſit generis. Objectioni ab Hypotheſi de Typis Reſpondetur. Digeſtiva toto fere decurſu Morbi uſurpanda. Secundò, Specifica. Agunt ratione Craſis & Texturæ, non Principiorum Chymicorum. Cortex Peruvianus inſtar omnium. Opiata. Pericarpia. Ratio agendi, modo effectum ſortiri certò conſtiterit.

ELENCHUS CAPITUM ET RERUM.

CAP. IX.

Methodus Febres Intermittentes in specie curandi.

METhodi medendi generalis ad varias Febrium Intermittentium Species adaptatio. Primo, Ad Quotidianas. Secundo, Ad Tertianas. Tertio, Ad Quartanas.

CAP. X.

De Corticis Peruviani, circa Febres Intermittentes sistendas, Facultate.

CIrca effectum Corticis Peruviani quinque perpendenda. *Primò*, Noti ejus effectus. *Secundò*, Texturæ modus & ratio. *Tertiò*, Scena operationis. Lustrandæ quatuor Corporis regiones quas pertranſit, 1°. Quid agant ejus particulæ dum Primam peragrant, 2°. Quid dum Secundam, 3°. Quid dum tertiam, 4°. De Quarta dubium an ullæ subingrediantur: Saltem annon, si admissæ fuerint, nimis hic compingantur, Respondetur, Non (adæquatè) vires exerit in Primam Regionem, ad Febrem tollendam, Nec in Secundam ad hunc effectum, Ut nec in tertiam, Sed in quartam. Considerationes præliminares circa relativam Medicamentorum actionem, Prima, Secunda, Tertia, Quarta, Quinta. Illationes ad Corticis Peruviani effectum determinandum. Prima, Secunda, Tertia. Objectioni de perpusilla quantitate Medicamenti quæ in Cerebrum deportatur, Respondetur. *Quarto*, Agendi modus. *Quinto*, Phænomenôn & Observatorum solutio juxta Hypothesin. Cur Corticis Peruviani exhibitio præmatura vel non succedat, vel quandoque damnosa sit. Cur ab hoc Medicamento Morbus sine evacuatione dispareat. Cur lecto affixi rarò levamen ab hoc Medicamento sentiant. Cur Cathartica præproperè exhibita Paroxysmos quandoque reducant. Cur Paroxysmi Cortice Peruviano sedati quandoque redeant. Cur cum Acidis vel Amaris Cortex exhibitus efficacior deprehenditur. Cur hoc Medicamento curatis, quàm aliis, celeriùs redeant pristinæ vires. Considerationes practicæ circa usum Corticis Peruviani. Morbos plerosque Chronicos in Nervoso genere fundatos esse probabile videri. Hist. rara.

GULIELMI

GULIELMI COLE, M.D. TRACTATUS DE FEBRIBUS INTERMITTENTIBUS.

CAPUT PRIMUM.

Præcipuæ Authorum, de Febrium Intermittentium Sede & ratione formali, expenduntur Sententiæ.

PRiuſquam *Hypotheſin* proponere aggrediar, par eſt, ut, quid de Febrium harum *Sede* & *Ratione formali* ſenſerint præcipui Authores, breviter exponam,& inde vel lucem fœnerentur dicenda, vel refutationem faciliùs ſubeant, dum unà videntur probabiliora. Nempè non magis propriis, quàm aliorum opinionibus, me mancipatum palam profiteor.

1 Authorum circa hanc materiam ſententiæ ad duo genera redigi poterunt. Nimirum *vel* Fermentativam ſubſtantiam in loco aliquo extra uſitatum Sanguinis tramitem maturari,inque ejus gremium ſtatis periodis,pro genio maturatæ ſic materiæ, regeri ſupponunt; *vel* totum in ipſâ ſanguineâ maſsâ negotium tranſigi, dum ſuæ accenſionis fomitem continuò ſecum portat, donec tandem uſque adeò quædam ejus particulæ præ motibus inteſtinis exaltentur, ut in fermentum pro reliquis in turgeſcentiam febrilem commovendis faceſſant.

2 Sententiarum harum *prior* in genere longè maximum cultorum numerum habuit; atque tum Veterum (imo univerſorum ad hoc uſque ſeculum) erat, tum variorum è Modernis; licet alii aliis nixi fundamentis in diverſas ab invicem abierint ſententias.

3 Priores à *Bile*, *Pituitâ*, *vel Melancholia*, *in primis viis*, utpotè Hepate, Liene, Ventriculo, Inteſtinis, Meſenterio, &c. (hi in hoc, alii in illo ex iſtis viſceribus) putreſcentibus, atque inde in venas convaſatis, turgeſcentiam iſthanc in Sanguine ortum trahere, ſupponebant; idque his vel illis periodis, juxta quod humores iſti ex propriâ habitudine citiùs aut ſeriùs in fermentativam indolem maturari, apti nati eſſent.

4 Recentiorum verò non exigua hoc Seculo natorum pars, quamvis humoribus dictis (ſaltem tanquam ſanguinis formaliter conſtitutivis) nuntium

1 Duplex in genere Authorum, circa focum materiæ Febrium Intermittentium, ſententia; vel in loco aliquo peculiari 2| Vel in maſsâ ſanguinea locantium. 3 Veterum ſententia; Humores in primis viis putreſcere. 4 Recentiorum.

remittant ; de *particularibus* tamen *fermentis* atque *extra Sanguinis vias* ſtabulantibus ; Febrium iſtarum productivis conſentiunt.

5 Ex his duorum Sententiæ præcipuè conſiderationem merentur.

6 Primam Celeb. *Sylvius*, cui & non pauci obtigerunt aſſeclæ, propalavit ; qui in *pancreatis vaſis* recondi & maturari, hoc fermentum, atque ab obſtructione unius vel plurium ejus ductuum, eâque vel majori vel minori, iſtas Febres oriri ſupponit. Nempe vult Succum pancreaticum præ vaſorum propriorum excretoriorum obſtructione detentum, aceſcere, atque hinc fermentativam, ubi Sanguini commiſſus fuerit, indolem nanciſci ; iſtum verò copiâ ad aliqualem diſtentionem inducendam auctum, atque penetrantiorem morâ evadentem, clauſtra ſua ſubitò perrumpere, atque mox Sanguini, juxta protruſionis animalis & circulationis leges redditum, in eo, ubi ad Cor pertigerit, turgeſcentiam Febrilem concitare, atque inde Paroxyſmum ; qui tantiſper durare neceſſe habet, donec diffiata vel ſubacta fuerit fermentativa hæc materia.

Obſtruentem iſthanc mineram valdè *tenacem* ſupponit, ut proindè aſportari ſtatim nequeat, ſed tantummodò perforari, quo fiat, ut ubi evacuatus fuerit, quem prius incluſerant ſuccus, mox iſtorum vaſorum conniveant ora, moramque adeò novo perpetim affluenti faciant, donec hic ad eundem aciditatis gradum evectus & debitâ menſurâ coacervatus, iterum pertundat obicem. Quas quidam congeſtionis & eruptionis alternationes haud ceſſare autumat, donec penitùs ablumptum fuerit obſtruens craſſamentum ; quod ubi obtigerit, evaneſcunt extemplò Paroxyſmi. Variorum Typorum rationes ab unius vel plurium horumce vaſorum obſtructione deducit Cl. *Author*, prout in ipſius *Praxi* cernere licet.

7 Alteram à nuperis annis Vir doctiſſimus, *D. Jones*, in medium protulit : quâ ſupponit *Chylum ſanguini improportionatum* factum, quaſdam ex crudioribus ſui partibus *circa arteriarum extremitates* ubivis deponere ; utpotè quoniam minùs ſequaces prorsùm cum reliquâ maſsâ minimè, ſaltim pari paſſu, moveri queant ; ubi tantiſper commorantur, donec *acorem* contraxerint : Quo inducto, primùm ſenſiles, quæ nuſquam non habentur, vellicat iſthæc materia partes ; dein Sanguini affuſa inter Sulphureas ejus particulas commotionem talem inducit, ut paroxyſmus Febrilis actutùm invadat. Vid Cl. *Author*, Tr. *de Febr. Intermittentibus.*

8 Sententia, quæ in *Maſſæ Sanguineæ* gremio Febrium harum focum latere vult, & cui ſummus honos plurimorum opinione deferendus, Magnum *Williſium* Authorem agnoſcit. Supponit Vir Doctiſſimus *Chyli Supplementa*, Sanguini degeneri facto minus quandoque congrua, nec proindè ut aſſimilentur apta nata, tandiù tamen illius contubernium ſortiri, cumque eo circulari (quod quidem facilè per ſat longum tempus fieri concipiatur, cùm mollis ante ſuam, quæ non ſtatim patratur, exaltationem, & ſequacis ſint genii) donec ad molem & grandem & moleſtam aſſurgant : quâ morâ tum proprio nixu, tum ſanguifici, quocum inivêre commercia, fermenti vitio, ad fermentativam & ipſa exaltantur indolem : Quam ubi indepta fuerint, turgeſcentiam in Sanguine concitant ;

5 Duplex ſententia. 6 Sylvii in Pancreatis vaſis recondi fermentum febrificum ſtatuentis. 7 Joneſii in habitu partium circa arteriarum extremitates. 8 Williſii in maſsâ Sanguineâ.

unde paroxysmus exoritur, qui tantisper, & durat & alternatim redit, donec obliterata fuerit, quæ noviter usque appellentia vitiare solet, Sanguinis dyscrasia. Consulatur Cel. *Authoris Diatribe de Febribus.*

Præ me non fero solennem vel harum vel aliarum quarumvis Authorũ opinionum, quæ meis minimè quadrant, adornare refutationem, multò minùs petulanter convellere. At verò dum aliam in medium proferre Hypothesin aggredior, meum esse censeo, rationes adducere; quæ & prolatis assensum dare prohibent, & dubitandi causam vindicent, ne gratis secessum moliri insimuler. Dum verò hoc absque convitio in contra sentientium judicium præsto, illam mihi indulgendam iri veniam & licentiam, quam quisque sibi jure deberi autumat, confido.

1 Et primo quod ad *indigenam Fermentum* (ut ab hâc ordiar Hypothesi) spectat; quamvis hoc rationibus non parum speciosis à doctissimo, perque omnia dehinc secula meritò celebrando Autore, stabilitum sit, multumque invaluerit; Mihi tamen (sit magno illius nomini honos) vix probabile videtur, Morbum, saltem qui in massâ Sanguineâ palestræ suæ non exiguam partẽ sortitur, interpolatum, imò & periodis non solùm frequenter recurrentibus, sed & ut plurimum valdè regularibus constat, à Fermento quod tum in eâ primùm conficitur, tum cum eâdem adusque tempus paroxysmi, imò & plurium subindè recurrentium, indesinenter gyratur, conflari.

2 Quæ hoc mihi suadent, paucula enumerare liceat.

3 Et quidem *primò* concludendum censeo, *Sanguinem* in suâ constitutione *valdè heterogeneum* esse: id quod (ut argumentum à Chymica analysi mittam) non solùm à varii generis eduliis, quibus universi vescimur, verùm insuper à partibus multigenis nutriendis (quæ quamvis hinc pabulum suum forsan non immediatè desumant, secretionis tamen medio ex eo, per vias inferius tradendas, cunctas quantumvis difformes id delibare neutiquam dubitavero) variisque functionibus administrandis colligere pronum est. Proindè sicut hinc ad Febrilem turgescentiam (etiam dum maxima illi eucrasia adest, modò à forti solicitetur occasione) proclivis est sic, ubi hanc semel conceperit, constanti tenore eandem subire tenetur, donec tota deflagraverit exagitata materiæ congeries; quo facto ad novam longo tempore inhabilis videtur, verùm vappida potiùs quàm accensibilis redditur: Idcirco ubi hoc contigerit, Febris *Continua* vice *Intermittentis* invehi debet: Cum verò hoc in crasi natura evenire probabile sit, multò magis ubi à recta degeneraverit, eveniet; quando præ particularum irregularitate ad enormiores turgescentias pronus est; magisque proinde singulæ, quæ ad istas natæ sunt, exantlari necesse habeant. Nec quidem ista sic ad turgescendum prona, si ad Sanguinem unicè spectet, citò renovari, quoad hanc vim, poterit materia, verùm lenior in ejus locum à tenui, quo hujusmodi Febricitantium maxima pars utitur, victu suppeditabitur, quæ proinde exaltari & laxari tantoperè statim nequit, ut commotiones tam subitaneas in subjecto adeò, prout videtur, vappescente iterum cieat. At verò,

4 *Secundò*, Sicut hoc in genere dicendum videtur, sic porrò fortiùs inculcandum, si *varias* hominum, à diversâ, quâ singuli donantur, Sanguinis cra-

1 Desiderata in opinione Willisii. 2. Rationes dissensûs. 3. Prima. 4. Secunda.

si, enatas *constitutiones* perpendamus;quos tamen universos ferè Febribus Intermitentibus,eodem modo,quod ad periodos, decurrentibus, corripi aptos cernimus. Quod vix fieri posse videtur,si cum Sanguinea massâ indentidem circumferatur materia hæc Fermentescibilis;quandoquidem præ particularum in singulis invicem varietate,si non communem ad turgescendum aptitudinem amittat,saltem variantes multùm Typos induere debeat. At sub epidemicâ tempestate (stante licet propriâ cujusque constitutione; quas insuper cuncti ferè homines multùm invicem discrepantes sortiuntur) eadem symptomatum, saltem maximè notabilium,series,idemque, ad amussim ferè, periodorum recursus observari potest;ut altiùs quærenda videatur istarum ratio.

3 *Tertiò*, Multæ concurrere solent *circumstantiæ* ad turgescentiæ istius periodos variandas; utpotè alimentorum qualitas nunc hæc, nunc illa, quantitas nunc major,nunc minor, tempus assumendi varians, aliæque plures quotidiè occurrentes, vixque solertissimâ vitandæ industriâ: Quæ omnes sicut Sanguinis crasin singulis diebus aliquatenus variare debent, sic (præsertim ubi à debitâ deflexerit) multùm conducent ad substantiarum assumptarum maturationem,atque hinc turgescentiam mutandam;cùm intereà certas plerunque redeundi vices observent paroxysmi.

4 *Quartò*, Nec parum momenti habere videtur *circulatorii Sanguinis motûs* consideratio, ad indigenam hoc fermentum excludendum; eo, quòd cunctis ejus partibus confusionem inducat: Quæ quamvis debitam particularum exaltationem nequaquam impediat,ast è contrà singulas agitando, atque invicem variis modis, ut sic magis usque comminuatur,adducendo,perque angustias in solidarum partium habitu urgenda,maturationem ad Animalis œconomiæ usu promoveat;imò forsan in statu degeneri ad Febres agitatione nimiâ disponat;Vix tamen, ubi hæ inductæ fuerint, adeò reciprocantes turgescentias, quales in intermittentibus cernimus, permittere potest; quandoquidem ab isthâc incongruarum particularum confusivâ agitatione sicut circulationis modus necessariò multùm à naturali mutatur, sic major usque confusio inducitur,quæ non antè compesci potest, quàm particulæ, sic ultra modum commotæ, vel exterminatæ, vel debitè subactæ fuerint; crasique Sanguinis, cùm non eadem ob prægressam hanc constitutionem mox redeat,debilior tandem succedit: Undè ad tales turgescentias haud facilè brevi iterum assurgere potest massa.

5 *Quintò*, Si verò daretur tale aliquod Fermentum, minùs tamen probabile videtur, *Chyli Supplementa*, quibus innititur Hypothesis, isthoc præbitura: quando-quidem liquor iste multò *mollioris* esse *indolis* videtur, quàm ut, datâ quâvis in Sanguine Febrili diathesi, ad fermentativam subitò assurgat dyscrasiam. Et quidem molles substantiæ Sanguini affusæ (maximè,si sensim instillentur, id quod de Chyli Supplementis constat) tantum abest, ut tales inducant turgescentias, ut potiùs inceptas cohibere natæ videantur, utpote particulas exaltatas hinc obtundentes atque diluentes. Hinc iuscula avenacea, panatella,emulsiones,&c. in Febribus ab omnibus imperantur Medicis. Nec sanè,

3 Tertia. 4 Quarta. 5 Quinta.

Sextò, Necessariò innatum fermentum ad Febriles turgescentias, sive continuas, sive interpolatas, sanguine concitandas requiri videtur; quandoquidem ab *assumptis min mè congruis* has sæpenumerò momento quasi pullulascere, nec minùs à *regestis susceptо frigore effluviis*, experimur. Quod certè pro argumento erit, extraneum potiùs ad interpolatas producendas deberi: Imò paulatim & præviis, inque horas sensim invalescentibus, velitationibus ad commotionem Febrilem tandem assurgere debere videtur Intestina fermentatio, si hæc pro adæquatâ causa habenda foret.

1 Et sanè mihi maximè congruum videtur, ad *interpolatum morbum* invehendum, *interpolatum* pariter *Fermentum* requiri, eò quòd relatio proportionata inter causas & effectus ubivis habeatur. Quippe quandoquidem palam videtur, nequaquàm prohiberi posse cõtinuam turgescentiam, quousque causa efficiens minimè subacta intus latitaverit, sic pari ratione dum morbum statis ire & redire periodis cernimus, quid aliud comminisci possumus, quàm quod toties aggerendus sit novi pabuli ad redintegrandam hanc turgescentiam, cujus materia priore deflagratione exantlata fuerit, proventus? At verò Chylum appellentem neutiquam pro tali habendum esse, hinc (præter id, quo de molli ejus genio indigitatum modo fuit liquere censeo, quod non pari passu cum Febrili insultu suggeratur, quam sive cibaria frequentiùs sive longioribus intervallis assumantur, statas observare periodos, cuivis notum est. Agnosco sanè & Sanguinis dyscrasiam Morbum fovere: quandoquidem universi (Chylo excepto) ab hoc proveniunt liquores, à quorum aliquo fermentum isthoc, quodcunque sit, profluere debet; imò & Chyli suppetias irregulari methodo suppeditatas, paroxismos quandoque vel accelerare vel retardare. Verùm lis est de usitata & solenni insultuum ratione, quam à minus frequentibus pessundari casibus nemo asseruerit.

2 Proinde conjicio, quòd ad subitam turgescentiam identidem concitandam necessum sit *Fermentum* aliquod *activum* & *Sanguini incongruum*, alicubi *ultra ejus vias* recondi, quod & isthic maturari, & maturatum huic affundi possit, ad turgescentias dictas concitandas, imò quod priùs ferociam suam in foco proprio exerceat, quàm Sanguini affundatur; atque insuper absumptum renovari possit iterum ad novos paroxismos, quamdiu morbida hæc perstat diathesis, cudendos. Ubi verò loci hoc continetur & stabuletur, proximè disquirendum.

3 Et primò, quod ad *Veterum* Doctrinam, quæ in viscеribus & primis viis latere isthoc Fermentum vult; Ex quo majori Anatomicorum diligentiâ fabricæ corporis & recessuum, motusq; Sanguinis notitia accuratior invecta fuit, deprehensum est, *nulla* talia offendi *conceptacula*, in quæ vel deflectere vel in quibus congeri possunt quales ad hoc opus comminiscuntur humores; quin porro circularem Sanguinis motum nequaquam permittere, ut quidvis hujusmodi in vasis Sanguiferis recubet. 4 Quod enim ad *Ventriculum* atq; *Intestina* attinet (quæ propriè magis primarum viarum Nomenclatura insignienda sunt) quicquid, utut aliunde quàm à Chylo proveniens, eorum subit cavitates, communem

1 Ad interpolatum Morbum producendum, fermentum per vices supplendum. 2 Fermentum febrificum hujusmodi extra Sanguinis vias stabulari debere. 3 Desiderata in Veterum opinione. Nulla conceptacula à vasis distincta pro reductione fermenti febrifici in Sanguinem. 4. In Ventriculo, intestinis.

Chyli viam ſolummodo emetiri debet, adeóque iisdem, quibus Hypotheſis *Williſiana* obnoxium eſt difficultatibus. 1. Porrò, *Meſenterium* nulla poſſidens conceptacula, verùm colligendis & tuendis chyliferis ſanguiferisque ductibus, quò reſpectivis eorum liquoribus commeatum præbeant, diſtinatum vix idoneum tali fermento repoſitorium concipi poteſt. 2. *Hepar* dein & *Lien* (in quibus potiſſimùm & maturari & recondi ſupponunit iſta fermenta) unicè ex vaſis & glandulis ſecretorio operi dicatis conflari, à conſummatiſſimo (nunquam ſine honoris præfatione nominando) *Malpighio* deprehenduntur, per quæ celeriùs multo deferri ſolent, quos convehunt, liquores, Sanguis ſcilicet & ſecreti liquores, quam ut pro conceptaculis ſolummodò haberi permittant. De Sanguine quidem (ut paulò pleniùs rem hanc explicem) nemo puto ambigit, quin conſtanti tenore prorſum per propria vaſa, tam in iſtis viſceribus, quàm in reliquo corpore, verſus cor labatur 3. De *Secretis* autem *liquoribus* conſtat, quòd, quamvis lentiùs multò quàm Sanguis ferantur, in peculiaria tamen vaſa depoſiti, vel in tales deferantur cavitates, unde nî poſtmodum illis cum Sanguine commercii (niſi longo forſan per Chyli vias itinere) datur, prout in ſecretione, quæ in veſicam bilariam fit, cernitur, vel immediatè Sanguini remandentur, ut remixti iterum cum eo circulentur, id quod in *Liene* quem nullis vaſculis exportantibus donari, agnoſcunt Anatomici (& *Glandulis conglobatis* in quibus tamen nullas cavitates huic muneri, ut videtur, pares hactenus detexit culter) uſu venit: ſin intra vaſa vel habitum iſtarum partium alteruter horum liquorum ultra præſtitutum à Natura tempus moretur, magnarum obſtructionum, inflammationum, variorúmve tumorum (qualia raro in Febribus intermittentibus, earum ſaltem neceſſario productiva, obſervantur) imo quandoque rupturarum, prout in *Lymphaticis* aliquando cernitur, potius quam regulari modo reciprocantium paroxyſmorum Febrilium materiam ſuggerunt. Quin inſuper liquorum influentia, ſi daretur hujuſmodi moræ locus, multo nimis contracta videtur ad *univerſa ſymptomata*, & prorſus quidam impar ad aliqua (ea ſcilicet, quæ nervoſum Syſtema affectum teſtantur, qualia ſunt rigor, horror, oſcitationes, convulſivi quandoque affectus, &c. ſolvenda, quorum ſanè productio, cùm ſit univerſalis, & univerſale Fermentum exigit, & ſpeciatim tale, quod in Cerebrum ejusve propagines primo agat; cum interea particulare (quod comminiſcitur Hypotheſis & parcè nimis Sanguini ſuffundi neceſſe haberet ad grandem adeo, imo repentinum affectum, qualis eſt plerumque paroxyſmus Febrilis, invehendum; & locis incommodis. Ut taceam *inæqualem diſtributionem*) quam Sanguini, qui promiſcuè & fortuito ad has vel illas partes deportatur, affuſum ſubire tenetur efficere poſſe, ut ad paucas ſolummodo partes corporis, imo paucas Sanguinis particulas, pertingat, quas proinde, intactis reliquis, vi ſua afficere deberet, adeoque partiales moleſtias nunc hac, nunc illa corporis Sede, produceret; cum tamen univerſim, eodem quaſi inſtanti corpus affici percipiamus. Sed antiquatam jamdiù hanc ſententiam miſſam facio.

4 Quod ad *Sylvianam* Hypotheſin ſpectat; Hęc iisdem fermè difficultatibus obnoxia

1 In Meſenterio. 2 In Hepate & Liene. 3 Secreti liquores vel exturbandi ſunt. 4 Vel immediatè Sanguini remandandi.

obnoxia videtur: Nempe nimis *angustis limitibus* ad symptomata tam latè diffusa explicanda concluditur; quandoquidem mineram illic sitam velit, unde nec promptè, nec universaliter, nedum in universum corpus, sed vel in ipsum primitùs Sanguinem, ad varia, quæ experimur, symptomata concitanda, dispensari valet. Quin nondum constat, dari *vias*, per quas liquoribus immediatè ex biliaribus pãcreaticisque ductibus in Sanguineum gurgitem conceditur transitus: Imo vix est, qui nunc dierum ambigit singula, ex hactenùs repertis, vasa secretoria *exportationi* solummodo liquorum in Hepate & Pancreate ex Sanguine secretorum (lympha excepta) in intestina inservire; quò ubi pervenerint, longum nimis & perplexum in Sanguinem iterum, præcipue verò in remotiores corporis plagas, iter invenient ad tam gravia, & quidem repentina, symptomata inducenda. Adde quod liquorum hujusmodi effervescentiã producẽdam ex isthâc suppositione designatorum energia *multum refringi* deberet; dum & tractum tam longum emetiuntur, & aliis mitissimæ, aliis fortè repugnantis indolis, in itinere affunduntur; ut proindè multum fatiscere, antequam præstitutam attingant Scenam, concipiantur. Agnoverim sanè hujusmodi Fermentum Sanguini semel affusum brevi turgescentiam sat magnam concitare posse, quandoquidem circulatorii motus beneficio per totam massam non longo tempore distribui valet: Verùm notari poterit turgescentiam hanc non ante concitari, quàm prævia, quæ nervosorum Systema affectuum testantur, perque plures qnandoque horas ferociunt, suum absolverint stadium.

4 *Jonesianam* tandem Hypothesin, sicut admodùm ingeniosè, sic summa probabilitate excogitatam censerem, modò cæteris Phœnomenis satisfecerit, cum universalitati turgescentiæ Febrilis perbellè respondeat. Nempe necesse videtur, ut, si minera morbifica ubivis circa extremitates arteriarum stabuletur, unoque instinctu & momento in eruptionem omnis ubique commoveatur, universim hinc in corpore turgescentiam creet, dum intùs ruens, statimque peragrato Corde, ad omnes regiones ab omnibus veniens, & proindè universaliter affectus, Sanguis deportatur. Verùm dubitare subit, utrum quod *in corporis Cortice*, saltem circa Fibrarum ubivis extrema hæret, atque hic loci solummodo, ad qualem sentimus *rigorem* inducendum, afficit sat ad hunc effectum quadret. Quippe videtur, quod rigores ab extremis orti, illic loci primum percipi debeant; quod tamen raro si omnino, usu venit. Primum etenim in *dorso* horrorem usitatè patimur, contrahunturque præcordia, nec, nisi interposito aliquo spatio, extrema corporis affici percipimus; id quod motum vellicantis humoris per loca prius affecta, deorsumque serpentis, arguere videtur. Observare possumus, quod ubi acicula vel re alia quavis acuta vel corrosiva superficies corporis læditur, de loco sic affecto conqueramur, quamvis postmodum forsan ad ipsum cerebrum serpat malum, modo ut in punctura tendinis &c. grandius fuerit, convulsionesque excitet; verùm & has quidem ab horroribus Febrium intermittentium multum abludentes: Imo incipiente psora aliisve similibus cutaneis affectibus, molestia primo se in cute prodit, licet, à Cerebro perceptio proveniat. Porro ambigi potest, utrum *tota* materiæ morbificæ pro singulis Paroxysmis concitan-

1 Noxa ab eorum detentione. 2 Symptomatis febrium intermittentium producendis impares. 3 Desiderata in hypothesi Sylviana. 4 In Jonesianâ.

dis quantitas, quam universim in partium habitu dispergi supponit, *eodem gradu & tempore acescat*, quandoquidem partes in quibus stabulari debet, multum inter se caloris gradu discrepare deprehenduntur, quarum proinde aliæ citius, aliæ longiori intervallo, restitanti huic in suis locullis materiæ acorem imprimere natæ sunt: Quod si ita sit, vix omnes ejus portiones unà erumpere concipiantur. Adhæc quæri forsan poterit, qua ratione præcaveatur, *ne citiùs* concitetur turgescentia, quam usitatè fit, imo *ne perenneatur*; fermēteſcente usque & usque, quoties producitur, cum alluente Sanguine materia isthac acescente: Quippe quamvis altiorem aciditatis gradum tempore paroxysmi producendi acquisiverit, ante tamen aliquam habuit, utpote ad hunc sensim ascendens; atque Chymicis experimentis notum est Sulphureos liquores) qualem esse Sanguinem, cum plurimis aliis Medicis & ipse Cl. *Autor* censet (Acidis, etiamsi in inferiori gradu constitutis, affusos cum iis turgescentiam aliquam subire: Propterea cùm mineram hanc continuò in circuitu suo lambat Sanguis, necesse videtur, ut continuò etiam turgescentibus subeat. 1 Unde quoque & hæc antè satietur & mitescat, quàm ad gradum Paroxysmo inducendo, quem vult Hypothesis, requisitum assurgere possit; ut proinde in profundioribus latibulis, quam quæ Sanguinis transcursui adeò pateant, recondi & maturationem subire teneatur. Quin insuper forsan metus esse poterit, modò universim sic omnes nervuli [ex quibus universas solidas partes constare infrà conabor ostendere] apud extremitates suas vellicarentur, ne *Tetanus* oriatur, cùm contractiones omnium pariformiter versus cerebrum habendæ sint; unde, cum nusquam relinquatur locus, quo retorqueatur ab illo motus, par videtur, ut corpus rigidum permaneat. Porrò quandoquidem frequenter usu veniat, ut rigor per horæ spatium, vel ampliùs, perduret, videtur quod materia vellicans talibus includatur conceptaculis, unde *difficulter* exitum quærere valeat; at si in habitu partium, juxtaque vasorum ora, tantummodo hæreat, probabile est, partim cõtractionis, quam invehit adminiculo, confestim ex recessulis suis extrusam, partim perluentis Sanguinis impetu, superinductæ hinc effervescentiæ ope aucta, mox eluendam fore.

CAP. II.

Conditiones Causæ Febrium intermittentium Continentis, ipsiusque Sedes & materia in Genere proponuntur.

1 QUandoquidem igitur nec *stadium*, unde prorumpant Febres intermittentes ab his magnis Viris assignatum, nec *materiam*, quam eas producere volunt, agnoscam, par est, ut eorum loca alia, quæ si (ea est mea tenuitas) non plenariè omnibus satisfaciant dubiis, saltem paucioribus obnoxia sint, in medium qua potero, adducam. Quod antequam aggrediar, proponendæ sunt Conditiones aliquæ, quas ad alterutrum designandum necessarias duco.

2 Et *primo* necesse videtur materiam producentem, si non mole, saltem virtute, *Magnam* fore; quippe quod Morbus (quo nomine singulos Paroxysmos satis aptè insigniendos censuerim, eo quod non raro à perfectâ apyrexiâ, inte-

1 Conditiones Causæ continentis istarum Febrium. 2 Prima Conditio, ut sit magna.

graque sanitatis usura identidem adoriantur (pro magno haberi debeat,cum & symptomatum violentia, quandoque ferali exitu paucis cedat; & proinde causam requirat quæ tale effectui proportionem gerat.

1 Secundo pariter requiri videtur,ut sit *Universalis*,quo scilicet uniformiter (quantum saltem patitur corporis nostri fabrica) tam in Sanguinem ubicunque scatentem,quàm universum corpus agat.Sentimus enim non solùm intima corporis,sed vel remotissimas,imò omnes,partes,quanquam non eodem instanti,brevi tamen singulas interjecta intercapedine, plerumque affici:quod verò intercedit,tum temporis inter symptomatum ex primo ingruentibus aliquorum invasionem,tum horum in variis subjectis irregularitatis,facilè vel aliquorum corpus perluentium fortuita inæqualitate,vel partium ab iis alluendarum dispositione, quarum hæ pro fabricæ ratione celeriùs, illæ tardiùs eos transmittere natæ sunt, vel ab ipsâ hinc pendente dispensatione (cùm quæ angustissimis deportantur canalibus, perceptionem nostram non statim excitent, imò seriùs, ocyùs, pro materiæ ad vasa deferentia proportione motusque gradu afficiant) deduci potest.

2 Tertiò Postulat invadendi celeritas, ut *fermè instantanèe* in actum ubivis erumpat, seque per totum corpus, influentiâ saltem, momento quasi diffundat isthæc materia. Imò quandoque observare licet, quod vix ipsi epileptici, cunctis vitæ muniis alioquin integerrimè fungentes, celeriùs Paroxysmis suis corripiantur & consternantur,quàm quidem ex iis, qui Febribus Intermittentibus tentantur,de rigore universali se ictu oculi percellente, conquerentes: id quod mineram morbificam ubivis diffusam & congestam, non secus ac insigniter maturatam, me judice arguit.

3 Quartò, Utcunque recondatur, & ubicunque discumbat, necesse est, ut saltem transactis primis Symptomatis, satis *promptè ex loculis suis in Sanguinem*, ubi secundaria se exhibent, *exitum* inveniat: secus, si vel viæ sint multùm perplexæ,vel exclusionis loci non satis patuli, vix apta ratio vel frequentiæ Morbi in diversis, vel reciprocationis, saltem regularis, quæ plerunque habetur, in eodem ægrotante reddi non potest.

4 Quintò,quandoquidem inter reciprocationes Paroxysmorum notabile intercedit spatium,atque prælonga quandoque sentitur apyrexia,quasi cum prægresso Paroxysmo universa quæ corpus exercuerat diathesis morbida evanuisset; Requiritur, ut tempore apparentis quiescentiæ talem obtineat materia Febrifica imposterùm pullulatura, *fecessum*, in quo & *immunitatis à molestis Sanguinis incursibus* nanciscatur; unde & cumuletur, maturetur in tale quod volumus Fermentum.

5 Sextò tandem requiritur,ut talis circa hæc proponatur Hypothesis, quæ *omnium Symptomatum* ordine suo producendorum *rationem* aptè reddat. Et quamvis mihi non id arrogem, ut perspicuè adeò hanc Spartam exornem, quò cunctis de *Meæ* certitudine persuasum sit, veniam tamen indulgendam confido hujusmodi molimini (quemadmodum solet novas circa Cœlorum mo-

1 Secunda, ut sit universalis.2 Tertia,ut celeriter in actum erumpat ad prima symptomata producenda. 3 Quarta, ut eis transactis parata sit ad secundaria. 4 Quinta, ut ad novi fomitis productionem locus & tempus concedantur. 5 Sexta, ut symptomatis omnibus ordine solvendis quadret.

tus Hypotheſes, quando priores minùs Phænomenis quadrant, excogitantibus) quandoquidem ſicut omnibus veritatis inveſtigationi incumbit, ſaltem laudabile eſt, ſic nemini in rebus philoſophicis verſanti vetitum eſt ſua ad hanc rem collimantia ſenſa propalare.

Conditiones hæ,quamvis aliquæ huic, aliæ aliis ex præfatis Hypotheſibus forſan quadrant *collectivè* tamen ſumptas,neutri competere cenſuerim; id quod reſpiciendo ad ſingulas, opinor,colligatur. Sic quod ad

1 *Primam*: In *Sanguine*, liquorum quos corpus copioſiſſimo, imò & in turgeſcentias maximè prono,quin contineri forſan poſſit minera Morbifica, quæ tribus prioribus conditione ſatisfaciat, vix dubitari valet: At verò huic reliquas parum accomodatas eſſe hinc deduci poteſt, quod nec primorum Symptomatum, rigoris, oſcitationis, pandiculationis, *&c.* quorum ſcena ultra Sanguinis vias deliteſcit,ratio ab iſthic ſitâ genuinè deſumi poſſe videatur,nec quidem reciprocationis;cùm vix aſſignari,puto,ſolida poteſt cauſa, cur turgeſcentia in Sanguine ſemel cœpta conſtanti tenore ad totalem deflagrationem procedere non debeat;nec quidem veriſimile mihi apparet (prout ſupra allegavi) deflagratâ primâ minerâ alia tam brevi intervallo, atque inter vel longiſſimè protelatos paroxyſmos habetur, reproduci poſſe. Pariter &

2 *Secundò*, *Veterum* allegato dogmati prima forſan,& quarta quadrent;cum & materiam in primis maturatam viis energiam magnam ad ſtupenda Symptomata,iis,quæ in Febribus intermittentibus ſentiuntur haud inferiora,concitanda poſſidere poſſe,ſat tum ex vulgatibus crapulæ, ut & quorundam noxiorum quà alimentorum, quà medicaminum aſſumptorum (funeſtis quandoque) inſtantiis,tum etiam lumbricorum productione, indeque enatis Symptomatis, conſtet. Porro nil vetare videtur. quo minùs maturata hic materia *κατ' ἐξοχὴν* quamvis primitùs focum proprium afficiat, ubi tamen Sanguini affundi contingeret magnos in eo tumultus concitare queat. Verum ſicut hæ, ubi Febrium iſtarum cauſæ evaſerint, ad Antecedentes ſolum, non continentem, de quâ ſermo eſt, referendæ ſunt;ſic porrò cenſeo,ſatis ex modò dictis liquere,reliquas,conditiones allatas iſti Hypotheſi minimè competere poſſe.

3 *Tertiò*, Idem de congruentiâ ſive incongruitate conditionum dictarum ad *Sylvianam* Hypotheſin allegari poteſt; quæ cum præcedente magnam cognationem quod nimis reſtricta mineræ morbificæ ſitum & influentiam, habet.

4 *Quartò*, *Joneſiana* quidem plures convenire poſſe, conſtat. At num materia morbifica, ſi in corporis ſolummodo habitu extra vaſorum oras ſtabuletur, adeò uniformiter maturari valeat,ut tota eodem ferè tempore in actum erumpat, modò innui,dubitari poſſe. Quin an primis (ſaltem) Symptomatis perſpicuè ſolvendis ſatis quadret,quorum ſtadium,vel ſaltem carcer à quo motus diſpenſationiſque animalis origo habetur, tam longè à foco, quem aſſignat doctiſſimus,Author,diſtet, mihi non ſatis conſtat.

5 Ut ergo *propriam* aſſeram ſententiam, Conjicio, *Corticem Cerebri primariam* eſſe *Fermenti*, quod comminiſcor, *ſedem* atque *Liquorem illic ſecernendum* ſeu pro-

1 Conditionum harum quarta, quinta, & ſexta non quadrant Hypotheſi Williſianæ. 2 Nec ſecunda, tertia & ſexta Veterum Hypotheſi. 3 Ut nec. 4 Sylvianæ. Nec tertia & ſexta Joneſianæ. 5 Propria Sententia; Cerebrum, & Syſtema Nervoſum, eſſe ſedem, & ſuccum. Nervoſum depravatum materiam Febrium Intermittentium.

priâ culpâ, seu vitiatâ undecumque partis secernentis texturâ, improportionatum quodammodò functionibus animalibus, ritè & solito modo obeundis, jam factum, at satis ante ulteriorem maturationem lenem, ipsam esse Morbi *mineram*; quæ dehinc in Meditullium atque exinde in cunctas nervosi Systematis propagines, lente deponitur, in quibus porro absque molestiâ congeritur, perindè, ac usitate fit, prorsumque urgetur, donec tractu temporis (celerius vel tardiùs, pro genio & gradu depravationis) maturata in turgescentiam, qualem experimur, erumpat. Et quidem, sicut liquor iste multis, iisque per quàm nobilibus, in œconomia animali usibus debitè constitutus inservit, sic à debitâ deflexerit crasi, hanc multùm interturbare posse, pronum est concipere.

1 *Systematis Nervosi* nomine non *ipsos* solum Nervos, dum hanc denominationem solenniter sortiuntur, intelligo, verum insuper *universas* quæ corpus constituunt *Fibras*, sive Musculorum, sive Membranarum, aliasve ubicumque reperiendas, ut potè Nervorum solummodo propaginibus & productionibus habendas, atque ab his actuandas, ut motui, sensationi, absque functionibus animalibus obeundis inserviant, quippe ab iis continuatæ nullam aliam, quantum mihi liquet, originationis suæ rationem obtinere valent; quin tubulatas esse, & sui, & partium quarum sunt, augmentum fidem facit. 2 Nil enim aliud, juxta Cel. *Entii*, pluriumque aliorum doctorum virorum sententiam, haberi potest Meditullium Cerebri quàm Arboris Humanæ radix in Cortice, tanquam terra propria, plantata, latè vero per truncum, ramos, ramulosque innumeros se dispergens; quæ quamvis origine sua Arborum more, satis contracta & tenera sit, necesse tamen habet & multum in progressu ampliari, & in propagines multo compactiores excrescere, præ alimenti quod his suppeditat & copia & lenta protrusione; quippe cujus medio & magis usque accumulatur, (cum non subito præ parietum munimentis diffluri possit) appellens materia, & arctius usque pressura compingitur: Unde obiter, & senectutis ratio, & moriendi tandem necessitas, exacta compactionis proportione, elucet. Sed de hac re infra fusius.

2 Quotidiè audio multos, eosque doctissimos viros urgentes nondum *Succi nervosi existentiam* sat plenam à patronis suis probationem nactam esse, ea potissimum ratione quod in conspectum non prodeat. Quibus, salvo honore, reponere liceat æquum esse (prout olim petii) hos Celeb. *Entii, Glissonii, & Willisii* argumentis super hâc materiâ responsionem aptare (saltem mihi forsan quod molestis occupationibus detentus fuerim, talem nondum vidisse contigit) non verò donec hoc præstiterint, indesinenti Hypotheseos criminationi usque immorari. Quid ego huic objectioni reponi posse cẽsuerim (*Tract. de Secretione Anim.*) pridem exposui; nec muto sententiam, cùm nil, quod meis sensis meritò adversetur, hactenùs conspexerim. Quin insuper cùm tensitatis motricium fibrarum (ab omnibus concessæ) ad motum præstandum, ejusque nonnunquam non per momenta sed horas protrahendæ, ratio haberi non possit, nisi tubulati fuerint nervi, qui illis materiam ad hoc negotium suppeditent; liceat iterum suggerere, quod mihi arduum sit, concipere quidnam hoc efficiat, nisi quod non solum

1 Systema Nervosum complectitur omnes corporis fibras. 2 Meditullium Cerebri est Arboris humanæ Radix, Nervi & Fibræ, Rami ramuliquæ. 3 Existentia succi nervei astruitur.

Liquoris ſpecie hoſce ingrediatur tubulos, ſed etiam ſatis *craſſa* & lentè ſit conſiſtentiæ;cum ſecus nimis citò difflabile eſſet;eoque magis, quoniam quò longius ab origine procurrunt, tantò magis ampliari neceſſe eſt tam has, quàm Arterias, quo & molem corpori dent, & materiam inſuper huic actuando miniſtrent.

1 Perdoctis equidem quibuſdam viris placet, Nervos *non ſuccum*, ſed *Aërem* deferre, ſpiritúsque animales ex hoc conſtare, iſtô potiſſimum nixis argumento, quòd ab expanſivâ, qualis aëri competit, facultate procedant horum effectus. Verùm mihi (ignoſcat eorum humanitas) videtur, hunc,quamvis ad celeres & expanſivos,quos in Muſculis experimur,motus multùm conducere probabile ſit; quâ de causâ neutiquam ejus miſcellam cum ſucco nerveo negavero: Attamen, nec unicè iſtum effectum producere, nec quidem in ullis corporis noſtri fibris ſeorſim conſiſtere poſſe facilè credidero.

Admiſceri ſanè aërem tam omnibus liquoribus,quàm ſolidarum partium ubique compagi, neceſſe cenſeo; cùm & unà cum omnibus alimentis non poſſit non deglutiri, & ubivis corpus noſtrum ſatis poroſum ambiens atque premens excludi nequeat; imò nulla forſan fermentatio abſque hujus (vel ingeniti, vel forinſecùs admiſti) ope haberi poteſt. Veruntamen, cùm vel hujus opinionis patroni, opinor, conceſſerint, maximam ejus partem, quæ nervos ſubit, in illos ſolitâ alimentorum viâ deportari debere, vix rationi conſonum videtur, ejus particulas adeò ſeſe ab omnibus Sanguinis, ad Cerebrum ruentis, partibus extricare poſſe, ut ſinceræ eorum tubulos ſubingrediantur; cum & multùm his irretientur, & præ motu expanſivo ſui juris hinc factæ, facilè cedentium nervulorum radiculas, atque exinde parietes, uſque adeò extendere natæ ſint, ut præcaveri non poſſit, quin unà ſubintrent plures ex molliorıbus & plicatilibus illis atque valdè exilibus, quibuſcum modò commercium habuerunt,Sanguinis etiam particulæ. Quin notari poterit, particulas Aëreas, quæ figurâ, quam convolutæ induunt capaciores requirere ad ingreſſum meatus,quàm quales multæ ex humidis, propriéque Sanguineis, exigunt; quandoquidem *Hæ*, præter exiguitatem jam modò memoratam, facilè cùm neutiquàm rigidæ ſint, ſed omnibus aliarum motibus promptè obſecundare natæ, extremitatibus ſuis ſe in ſecretorios in cortice ductus, quantumvis valdè arctos atque exinde in adſitos nervorum Medullam Cerebri conflantium recipere valent; cum è contra *Illæ* curvaturis ſuis (quod neceſſe eſt comminiſci,modò recepta de iis ſententia vera ſit; conſtare ſcil.ex oblongis, flexilibus, ſed ambientium preſſurâ convolutis, at reſtitutionem perpetim molientibus, particulis) ad aperturas haſce præmultarum aliarum diverſi generis interpoſitione, appellentes ſubintrare nequeant, niſi valdè patulos offendant meatus. Hinc ut conſtet impensè majorem humidarum ex Sanguine particularum copiam cum iſtis ingredi,imò iis vehiculi loco inſervire, non ſolum flumen quo innatant præbentes,ſed & commeatum promptiorem, vaſculorum horum latera molli irrigatione laxando, parantes. Quas quò minùs liquoris Nomenclaturam meritò ſortiantur, non video quid vetet; cùm & ex verè humidis particulis conſtent, & aliæ alias contingere, liquorum aliorum more prorſumque urgere; perexilibus licet fluentis concluſæ,neceſſe habeant.

1 An ſolus Aër in nervis contineatur, ſpirituſque animales ex hoc conſtent.

At quandoquidem Nervosi Succi existentiam sic astruere susceperim, liceat gradum ulteriùs aliquantò provehere, atque antiquatum, imò à longè plurimis explosum dogma, ὡς ἐν παρέργῳ in scenam revocare; *Nutritionem* scil. *veram*, *non formaliter solùm & directivè*, *sed vel materialiter à Succo Nerveo præstari*; *Nervosque* vel saltem *eorum propagines*, ipsa esse *Vasa*, quorum ministerio hoc opus peragitur. Quod quamvis satis paradoxum forsan primâ facie appareat, si tamen altiùs pensitando omni probabilitate non prorsus destitui deprehendatur, hujusce Succi existentiam valentiùs firmabit. Solummodò præfari Lectores liceat, quòd tam prolixâ digressione eos à propositi discursus contextu detineam.

CAP. III.

Nutritionem Nervorum ministerio peragi, Succumque Nerveum esse ipsam Nutricatûs Materiam, adstruitur.

1 UT probabilitatem huic Sententiæ) à Celeb. *Glissonio* magnis rationum momentis stabilitæ (ulteriorem aliquam dem, monendum imprimis est, universa corporis stamina, *partes solidas*, earumque fibras, ex *Nervorum propaginibus* conflari, prout modò asserui: de quo si quis dubitaverit, monstret oportet unde aliàs trahant originem. Quippe cùm ab omnibus agnitum sit vasorum, non solum ad Motus & sensationis munia præstanda, sed ettiam ad Nutritionem, per universum corpus continuationem, & promptum ex unis in alia commeatum dari, eorum necessario principium aliquod & originationis & dispensationis assignandum est; quod forsan hinc facilè, aliundè verò difficulter deduci poterit. Et sanè hujusmodi istorum fabricæ astruendæ & naturæ & artis mechanismus ubivis observandus apertè suffragatur.

De *Corde* quidem forsan lis esse potest; an scil. ab hoc deveniant. Et sane nulli alii fonti, nisi *Cerebro vel Cordi* suam debere originem quisquam, opinor, censuerit. [Quod enim de *Hepate* olim, circa venarum ab eo ortum, commentati sunt veteres jamdudùm evanuit] cum obvium sit nullam præterea partem æque universalem ac istæ in corpus influentiam (quæ quidem vasorum ministerio peragitur) obtinere.

2 Verùm *Cordi* (Sanguinis quidem Antliæ non autem Officinæ) vix quisquam hoc tribuerit, qui perpenderit, ipsum nil aliud quàm *Musculum* esse, quos omnes ex Nervosis staminibus oriri nemo negaverit. Et quamvis hoc primum vivens olim dicebatur, quòd motu puncti salientis primùm in conspectum veniret; isthæc tamen Phrasis in conceptus primordiis non motrici alicui insitæ virtuti, peculiari fabricâ (quæ jam nulla esse potuit, vix dum jactis corporis rudimentis) pendenti debetur, sed nixui expansivo spirituosi illius liquoris seminalis, qui viscidam formandi fœdus rarefacit & extendit materiam, reciprocationesque quas cernimus, hoc nomine quod repressus sit, subire facit: adeò, ut tûc temporis purè passivum sit, quod Cor postea audit; donec Cerebro fabricato cujus tamen delineationem in Ovulo, perinde ac in plantarum seminibus cerni-

1 Succum nervosum esse succum nutritium. 2 Universa corporis stamina Nervosæ esse originis adstruitur. 3 Non à corde profluere.

tur etiam ante ejus imprægnationem,haberi curioſiores quidam Anatomici ſtatuunt) Nervorumque inde prognatorum famulitio ad hanc, non minus quàm cæteras omnes partes,actuantem nobilioris generis materiam (Animæ,hic tanquam in ſolio ſitæ,directione) porrigente,quam vi non ſua inchoaverat, nova hac & mirabili naturæ arte motum aliunde ineat,atque impoſterum perenni tenore conſervet:Quippe neceſſe eſt, ut fatiſcat tandem Succi primordialis, hic primum viſibiliter emicantis,energia,præ craſſiorum identidem ſeſe ingerentiũ particularum miſcela;quin mole Cor auctum, & quadantenus induratum, externæ mechanices ſubſidium pro motu ſuo ulteriori expoſcet.1.Hunc verò Cordis motum non ſibi ipſi,ſed Cerebro,deberi ulterius colligi poteſt, tum ab hujus affectibus,ſive ab afluxu Sanguinis nimio,ſive depravati appulſu concitatis, prout in Febribus ipſam afficientibus,& lenta deliria motuſve convulſivos & contracturas tendinum inducentibus, quandoque uſu venit quibus in caſibus pulſus,exactos ſecus rhytmos ſervans, valdè irregulariter ſæpenumero ſe habere ſolet,materiæ ſcil. Morbificæ parte in Nervos Cordi inſertos depoſita;tum etiam ab externis accidentibus Cerebro labẽ affigentibus.2.Ipſe quidem aliquãdo obſervaſſe memini, quod ubi præ ictu violento calvariæ impacto concuſſio magna (non tamen,prout ſors tulit,lethalis) Cerebro inducta fuerit, pulſus, licet non prorſus ſiſteretur, longis tamen adeo intervallis reciprocationes ſuas obierit,ut trium vel quatuor pulſationum,inter ſingulas in ſtatu ſano numerãdarum, intercapedo intervenerit; influentia ſolita Cordi à Cerebro læſo ſit proculdubio,denegata.3.Non equidem rationi abſonum videtur menſuram augmenti noſtri,per aliquod luſtra ad plenam uſque ſtaturam à Corde determinari: Quippe ab hujus capacitate & robore pendet, quod & Sanguis tanto longius in recta linea propellatur,antequam retorqueatur,& propterea arteriæ formationem ſuam,qualem cernimus,ſortiantur,quæ ſecundum vim motûs Sanguini apud Cor impreſſi,& magis uſque (dum fluidior,vel ſaltem magis cedens,perſtat corporis materia) divaricantur,& tandem deſinunt in capillaria tenuiſſima, quorum proportio (quam exactiſſimè ubique ſervat in operibus ſuis Natura) nec ulteriorem tolerat extenſionem, nec quicquam eorum extremitatibus addi permittit,utpote ad ultimam deductis exilitatem. Verum hoc non materiæ genio (circa quam habetur quæſtio) ſed mechaniſmo debetur: ipſumque Cor, quamvis formationem ſuam ſpirituoſæ in Cicatricula hoſpitanti materiæ debeat, atque ſic actualem Organizationem ante reliquas partes forſan induat, (licet probabile ſit,ut modo innui,omnium Sciographiam in ſeminali,quæcunque illa ſit,maſsâ,in ipſis conceptus primordiis una emergere) poſtliminio tamen rigidius evadens, motum ſuum ab eâdem per Nervos deportandâ neceſſe habet mutuari. Proindè quamvis non negavero arteriarum,qua vaſorum ſanguiferorum propagationem à Corde immediatè haberi, non tamen Fibrarum tam has, quàm reliquum Corpus conſtituentium, cum vel illæ partes arteriæ,non ſecus ac cæteræ omnes partes ſine altiori, quàm à Corde influentiâ mox collabaſcant;non quidem vel iſtarum, quæ ipſum Cor, ubi Muſculi texturam induerit,conſtituunt,1. cum conceptum arduum ſit Cor ipſum à Sanguine

1 Argumentum ab irregularitate pulsûs Cerebrum afficientibus. 2 Hiſtoriæ. 3 Menſuram quidem augmenti noſtri à Cordis, quà muſculi, robore determinari.

guine intra ventriculos contento, crescere vel nutriri posse; imò tandem nè venarum quidem, licet in Corde terminentur: utpote quæ solummodò à crassiore reflui primigenii liquoris parte ex massâ viscidâ seminati concinnari videntur.

Inferendum ergò arbitror, *Nervis in cerebro radicatis* adscribendam esse *universorum corporis staminum*, quanquam non veram forsan *originationem*, quæ in ipsâ primâ formatione quærenda est, 2 *vim tamen influentialem*, *in Corpore formato*, quà non solum moventur & sentiunt, quæ harum functionum capacia sunt, sed vel existant singula, hoc est, conservantur & nutriuntur; nec aliunde quorumcumque sive liquorem, cujusvis præterea denominationis, fluidorum in ejusmodi corpore principium modus deducendum esse. Quod quidem quamvis, quantum ad motum animalem & sensationem attinet, nemo forsan negaverit, de Nutricatûs tamen supplementis vix statim concedetur; utpote quoniam altè insedit notio Sanguinem, tantâ quam cernimus copia scatentem, adque universas corporis regiones indesinenter distributum, inque suo gremio Nutritionis materiam (quod agnoscendum quidem de remotâ) continentem, hanc ubivis pro partium indigentiis immediatè deponere. Verùm ut alia quæ huic sententiæ contraveniat, ex Celeberr. *Entio* petenda, mittam; hinc forsan litem hanc dirimendam esse censeo, quòd *Nulla per extrapositionem* vera solidarum partium 3 *Nutritio* (juxta ejusdem Cl. Viri effatum, summâ ratione nixum (concipienda sit. Si autem vasorum Sanguiferorum ministerio hujus materia immediatè suggeratur, nequaquam, ut videtur, in intimum Fibrarum (ex quibus unicè conflatur corpus) habitum deponi potest, quandoquidem has illa vasa neutiquam subintrare valent, utpote earum plurimis multis parasangis crassiora; quin ipsa ex fibris, pariter nutriendis, conflata sint; imò potiùs appositioni obesse debet Sanguinis impetu ruentis alluvies, quoniam indè nec delectus pro singularum partium indigentiis, nec assimilandarum substantiarum mora haberi posse videtur.

4 Ut verò sententiam meam pleniùs exponam, probabilitatemque aliquam problemati adstruam, expendendum venit.

1°, Quid sit *Nutritio*.

2°, Quænam sint ejus *Requisita*.

3°, Quæ ei *obsint*.

Quibus pro modulo meo explicatis par est, ut investigare satagam

4°, An *Sanguini*, vel potiùs

5°, An *Systemati nervoso*, *succoque nerveo* ista accommodanda sint,

6°, *Modum*, quo rem hanc transigi concipiam tradam.

5 Primò *Nutritionis* voce intelligendam censeo electivam appositionem materiæ alicujus in corporis viventis substantiam, sive ad deperditæ instaurationem, sive in augmentum à naturâ præstitutum: Utramque enim actionem sub eâdem classe comprehendi censeo. Quamvis enim Physiologi inter facultates *Nutricem* & *Auctricem* distinguere soleant, atque illam conservationi, hanc determinatæ individui extensioni præficiant, illorum tamen veniâ censuerim verbo-

C tenùs

1 Ne ipsum verò à suo Sanguine nutriri. 2 Cunctarum partium Vis influentialis ad omnia munia à Cerebro. 3 Nulla per extrapositionem Nutritio. 4 Apparatus ad probandam Thesin. 5 Primò; Quid sit Nutritio.

tenùs ſolummodò diſcrepare, cùm reipsâ conſentiant. Si enim quid reſarciendum ſive inſuper ſupplendum in corporis augmentum ſit, eâdem omnino ratione res tranſigenda videtur. 1 Quippe nil aliud in utroque opere habetur, niſi particularum in partis ſive augendæ, ſive reſarciendæ porulos quæ iis congruæ ſint impactio, ex eâdem materiæ alibilis maſsâ, iiſdem in utrâque inſtantiâ vaſis deportatâ: quæ quidem particulæ cùm tali motu appellant, qui vel illis libertatem à reliquis minùs congruis ſecedendi ſive permittat, ſive imprimat (uti cenſere debent, qui Nutritionem à Sanguine, perque vaſa ſanguifera, immediatè deducunt) vel ſimpliciter apponendas adducat, hoc tantum præſtant, quod in iſtos deflectant porulos, in quos (cum propter anguſtias, quas prorſum eundo offendunt, elabi ſtatim nequeant) inſequentium protruſio ejuſque adeò compingantur, ut ſic præ ſimilitudine & congruitate in ipſam partis ſubſtantiam tranſeant. Atque in hoc ſolummodò diſcrimen ſitum eſſe cenſeo; quod in *Augmentatione* particulæ appellentes materiam partium magis extenſilem offendant, poruloſque in ſuperficie contractiores; quo fit ut, dum ſeſe incuneare ſatagant, aliquatenus extendant, quam ſubeunt cavitatem, viamque ſic aliis irruituris faciant: cum *merâ nutritione*, ſic dictâ, partes nutriendæ, haud ampliùs appellentium energiæ extenſivæ, præ aliquali rigiditate, obſecundent, verum has ſolummodò retineant, utpote mole & figurâ congruas (donec præ aliorum à tergo inſequentium protruſione etiam hæ foràs extrudantur, iſtis locum ceſſuræ. Utcunque tamen de diſcrimine inter duas haſce actiones ſtatuatur, *Nutritionem* (ut ſummatim dicam) nil aliud niſi particularum, mole & figurâ congruarum, in porulis partis novarum ſubſidio indigentiâ impactionem cenſeo.

Ut verò rem hanc pleniùs explicem, ſequitur, ut,

2 Secundò *Requiſita* ad opus pauliſper recenſeam & expendam.

Sub hunc cenſum cadunt,

Primo, *Cavitatis implendæ* Conſideratio.

Secundo, *Aptitudo materiæ appellentis*, ut cavitatem hanc ſubingrediatur.

Tertio, *Conformatio partis nutriendæ*, ut impulſam ſiſtat materiam.

Quarto, *Vaſorum advehentium* debita ad materiam advehendam *proportio*.

Quinto, Talis in apponendâ materiâ *motûs gradus* qui appoſitioni faveat.

Sexto, *Mechanica* apponendæ materiæ *directio*.

Primum quod ſpectat; Clarius eſt quàm ut probatione indigeat, viventium corpora valdè rara eſſe, h. e. *innumeras ubique cavernulas* inter ſolidam eorum ſubſtantiam interjacere, Succi nutritii ſupplementis admittendis natas: Quin inſuper meatibus non ſolùm per totum intùs habitum invicem communicantibus, verùm etiam extrorſum hiantibus referta eſſe conſtat: Quippe præter id quod indies ex tranſpiratione experimur, ratio ſuadet, porulos hoſce ad ipſam partis cujuſque ſuperficiem pertingere, quoniam abſque hoc congeſtio nimis ad vitæ munia magna ab appellentibus liquoribus citò eveniret. Horum porrò ſepimenta ſat extenſilia ſunt; id quod ex ipsâ multarum mollitie, reliquorum (primis ſaltem quatuor vel quinque ætatis luſtris) augmento conſtat. Unde

1 Differentia inter Nutritionem & Augmentationem accidentalis tantùm. 2 Secundò Nutritionis Requiſita, 3 Primum ut cavitates ita conſtituantur ut debitè ſuſcipiant, & tranſmittant alimentum congruum & effæto exituro faveant.

cùm continuus adsit in omnes partes à Sanguine, Cordis ministerio, porrò & à pluribus indè emergentibus liquoribus (mitior licèt, tamen aliqualis) impulsus, necesse est materiam cavernaculis hisce priùs inclusam identidem emigrare; unde & locus subsecuturæ relinquitur, & supplendarum particularum necessitas emergit.

1 *Secundò*, Ad hoc munus requiritur ut *apta* & *congrua* apportetur *materia*; cùm non omnes indiscriminatim particulæ omnibus partibus resarciendis conveniant. Aptitudo hæc, quamvis plura forsan requirat, in duobus tamen potissimum consistit, *mollitie* scilicet & *exiguitate* particularum appositioni dicatarum. *Mollities* ni summa adsit haud concipi potest has ad omnes partium, imò valde sensibilium, recessus sese tam placidè, quàm cernimus, accommodare posse. *Exiguitatem* insuper valdè notabilem requiri palam est, quoniam secus admissioni in porulos, quos ineffabili & numero & exilitate corpus habere certum est, nequaquam habiles esse, possunt: Et quorsum naturæ de tot alimentorum comminutionibus cura, quorsum tot artis circa eorum Fermentationem & Coctionem subsidia, nisi ut exquisita iis comminutio inducatur? Et quidem solemni observatione stat nullam habere nutritionem à rebus compactis, quæ comminutionem pati non possunt, vel etiam à multis ex iis, quæ alimentorum Nomenclaturam secus obtinent, modò crudis deglutitis, quæ pariter comminutioni hinc multùm obstant. Quippe sicut multò infra sensum cadunt prima corporis nostri fundamenta, sic porrò & hujus augmenta, & redintegrandi ratio, ad quæ idcircò concurrentes particulæ valdè notabilem tenuitatem postulant, non minùs, quàm mollitiem.

2 *Tertiò*, Porrò necessum est, ut ita *formentur* partes nutriendæ, ut *non statim præterlabi* materiam appellentem permittant, verùm ei aliquam moram nectant. Quæ quidem conformatio quamvis, forsan, respectu vasorum afferentium, alicubi in pororum circa extremitates constrictione consistat. (Quam præstat tum ipsa Fibrarum, in corporis superficie saltem implicatio, quo sic firmitas ei concilietur: tum cuticulæ superinductio; tum atmosphæræ pressura, quæ partes omnes, præsertim ei propiùs expositas, multum compingit) potissimum tamen in aliquali receptaculorum in parte resarciendâ ampliatione fundatur, cujus gratiâ magis liberum in iis offendens materia spatium segniùs agitatur, nec adeò libere statim elabi valet. Et hoc necesse fermè habet evenire ubivis in partium nutriendarum habitu, quoniam quamvis, ubi multa concurrerint ad partem aliquam conflandam stamina, robur eo nomine induant, si tamen singula seorsim contemplemur, adque infimam texturæ rationem attendamus (in quâ necesse est, ut eorum nutritionem statuamus) omnia valdè tenera & cedentia concludere debemus; in quibus proindè cavernullarum proportionem propter affluxum materiæ alibilis ampliandam fore pronum est concipicere; motu nempe liquoris hic fatiscere incipiente, utpote magis repressi, quanto propiùs ad superficiem partis accesserit, ubi strictiora esse vasa modò innui.

3 *Quartò*, Necesse videtur, ut quæ materiam nutritioni idoneam apportant,

1 Secundum, ut apta sit materia apportanda, id quod in mollitie & exiguitate particularum potissimum consistit. Tertium, ut partes nutriendæ non nimis promptè suam dimittant materiam.

ejus ſolummodò ſint *amplitudinis* vaſa , ut materiæ advehendæ *proportionem* gerant,eâ de causâ,ut abſque moleſtiâ partibus iſthæc apponatur, nec ulteriorem hic requirat ſecretionem, cùm omnia quoad hanc actionem placidiſſimè tranſigenda ſint. Quippe cùm nutritio ſit ultima quæ ad corpus ſpectat actio , ſicut palam , mihi , eſt nullas ampliùs ſecretiones ad hanc rem immediatè requiri , utpote ad quam omnes in anteceſſum deſtinatæ fuerunt ; ſic pariter conſtare videtur materiam ad eam deſignatam tali ſolummodò menſurâ diſpenſari debere, quæ ei exactè quadret. Proindè cùm hæc ſapientis naturæ deſignatione in minimis , ut dixi, corporis moleculis habeatur, neceſſe videtur,ut perexilia ſint quæ materiam nutritiam apportent vaſcula,ne præ confuſione particularum peſſundetur deſtinata.Et quorſum tot ubique ſecretiones,niſi ut tandé tam pura & exactè defœcata paretur materia, quæ muniis animalibus inſerviat;quod ubi obtigerit,nemo certè ei ulteriorem ſeparationem adſcripſerit , cùm jamjam ad præſtitutæ depurationis metam pervenerit ; Cùm verò inter hæc munia nemo eſt,quin Nutritionem numeret, atque ad hoc opus vaſa apportantia requirantur,rationi conſonum videtur, ultimam hanc appoſitionis materiam in talia tandem deponendam eſſe vaſcula, quæ eam abſque ulterioribus, vel morâ, vel ſeparationibus ad partem , cui deſtinatur , immediatè convehant.

1 *Quintò*,Omninò neceſſe videtur,ut *Motus materiæ apponendæ* talis ſit,undè aptè ſe hæc in partium, ejus ſupplementis indigentium, porulos inſinuet;hoc eſt, ut particulæ apponendæ ſic ſeſe cavernulis,quas offendunt, juxta poſitionem maximè congruam, applicent, undè nec ipſæ facilè dimoveri periclitentur, nec ſimilium aliarum appulſui , nec ſubtiliorum (qui Spirituum nomine veniunt) tranſcurſui officiant : Hic ergò motus lenis placiduſque ſit oportet ; cujus medio iſtæ,cùm fluidæ, & verſatiles ſint, poſitionem tantiſper, ſed amicè varient, donec, quam volumus, tandem nanciſcantur.

2 *Sextò* tandem, par eſt , ut *Mechanicæ directionis* ratio habeatur, quo particulæ alibiles debitè & facilè ad deſtinata loca traducantur. Quæ quidem exigit , ut ſat tam rectis,quàm arctis & compactis ductibus coërceatur apponenda materia, donec ad appoſitionis locum pertigerit, externæ autem applicationi neutiquam favet. Quippe cum nil niſi Machina ſit Corpus noſtrum,cunctas in eâ actiones ad Mechanicas leges exigi neceſſe eſt. Hæ autem poſtulare videntur , ut quicquid apponendum deportatur,per vaſa appropriata intùs pellatur, non extrorſùm compingatur. Notum eſt ſtirpes atque arbores Fibrarum , quæ horum ſunt vaſa , directione ab intra creſcere , atque involucra eorum hinc extendi , pro ratione materiæ intùs delatæ;unde indicia tam nutritionis, quàm augmenti eorum deſumimus. Et ſicut hoc in integris cernitur , ſic porrò idem in ſingulis partibus intus concluſis pari modo præſtari uniformitas & ſimplicitas natura legum ſuadet. Quidni & hoc in animalibus locum potius habere debet, quorum liquores(ſaltem aliqui,imò longè plurimi) motu multùm citatiori feruntur:Unde vice appoſitionis confuſio potiùs induceretur, niſi apponendarum particularum directioni cautè naturâ proſpiceretur:quod unicè,quantum mihi videtur,ſepimentorũ rectâ ducentium,imò valdè arctorum,admotione præſtari

1 Quartum ut proportio adſit inter materiam nutritioni deſtinatam & vaſa advehentia. 2 Quintum Ut motûs gradus in appellente materiâ ſit lentus , 3 Sextum ut juxta mechanicas leges partes nutriendas traducatur.

poteſt;unde & tutò & placidè ad partem ipſam nutriendam deſtinata manuducatur materia? Quippe cum iſti liquores multò quàm qui nutriendis plantis dicâtur magis exaltati ſint,magiſque heterogenei,univerſim ſeſe,modò ſibi permittâtur,diffundere in proclivi habent,utpote non proprio & inteſtino ſolùm nixu, ſed vi agitationis adventitiæ pulſi;Proinde neceſſe eſt ut,tam ſat arctis vaſorum cancellis ad appoſitionis munus peragendum coërceantur,quàm iiſdem, quantum fieri poteſt, rectiſſimis ad locos reſarciendos deducantur. Et quidem nullam aliam corporis animati,quod ad operationes ejus attinet (exceptis quæ ad animam ipſam immediatè ſpectant)Ideam mihi efformare poſſum,quàm *Machinæ hydraulicæ*, quæ tubulorum affabrè diſpoſitorum ductu omnia quæ ſui ſunt muneris, & quandoque artificii ignaris, ſtupenda profert; iſta verò tantò exactiùs & faciliùs, quantò minùs à rectâ poſitione hi deflectunt.

1 Ab iſtorum requiſitorum conſideratione inferre licet,*Nutritionem* veram *lentis gradibus* fieri;quin materiam ſemel appoſitam,niſi à violentâ causâ non admodùm citò diffiari. Et hoc quidem communis experientia comprobat : Quippè multos cernere eſt parciſſimè vel comedentes vel bibentes; qui tamen corporis habitu ſatis carnoſo nihilominùs prædiți ſunt;quorum inſuper nonnullis (meâ obſervatione)& alvus valdè lubrica eſt, & aliæ evacuationes pro more aliis ſolito dietim procedunt:imò cuivis in propatulo eſt, multos ægrotantes proſtratâ appetentiâ laborantes,cibumque averſantes,nihilominùs per ſat longum tempus à Contabeſcentiâ liberos perſiſtere.Et quamvis hoc omnibus non contingat,nullum tamen indè in contrarium deduci poſſe argumentū cenſeo;quoniam quod in gradu inferiori aliquibus rectè valentibus competit, pro ſtatâ naturæ regulâ hâc in parte tenendum mihi videtur;quippe quæ lentis motibus opera ſua,minimarum particularum medio peragenda,molitur, ut ſic proportio inter motum & materiam ſervetur. Verùm quòd multi demptis copioſi alimenti Supplementis citò carnibus,non ſecus ac viribus deficiant,hoc aliis cauſis, patulis ſcil. meatibus,atque Succis acrioribus debent;undè fit,ut neceſſe ſit alimenta & frequentiùs & copioſiùs ſubminiſtrentur,quæ & hos retundant,& illis proportionem gerant.

Ut verò res hæc aliquantò pleniùs elucidetur,par eſt,ut Nutritionis impedimenta paululùm enumerem , ſaltem recolligam. Idcirco

2 Tertiò, conſtat Nutritioni obeſſe ,

Primò , *Cavitatem* partis Nutriendæ *nimis ampliatam*. Quippe ſi nimis patula ſit,nequaquam ſatis coërceri poſſunt particulæ appellentes,ut ſeſe ad parietes compingant;quin plures,ut modò monui,unà fluxitantes, (forſan & nimis invicem heterogeneæ,quales ubi ſat ſpatii datur facilè confluere poſſunt) alternatim ſe in motus, ultra proportionem appoſitionis vegetos , concitare geſtient , adeoque & præproperè erumpere,& tonum partis,moribus hiſce extendendo , lædere neceſſe habebunt.

3 Secundò,*Nimiam* ſive *craſſitiem* ſive *heterogeneitatem* particularum apponendarum. Niſi enim ſatis comminuantur,neutiquam prioribus comminutionem debitam paſſis ſeſe applicare & aſſimilare valent. Porrò in propatulo eſt uniformitatem,quanquam forſan non requiſitam,ſaltem proportionalem, inter ſingulas

1 Hinc infertur Nutritionem lentis gradibus peragi. 2 Tertiò Nutritionis Impedimenta. Primum , Cavitas nimis patula , 3 Secundum , nimia craſſities vel heterogeneitas materiæ.

similaris cujusque partis (nec enim ad alias, nisi quâ tales, spectat Nutritio) particulas haberi, quæ à continentium invicem similitudine unicè peti potest; eò quòd valde difformes se in exhausta spatiola, quæ determinata amplitudine & figurâ donantur, nequaquam ingerere, saltem debitè iis applicare possunt.

1 Tertiò. *Poros* in extremis *præter modum hiulcos*: Quod si contigerit, appositio minimè haberi potest; verùm tum præ continuo, quem subeunt liquores in omnibus vasis, impulsu, tum rarefactione, quam indigenus efficit calor, necesse erit designatam alimoniam foras se proripere. Atque ab hoc pororum patentiori, quàm par est, hiatu, multos ad macilentiam disponi æquum est concipere: atque observari poterit, istis, qui balneationi se assuescunt multùm de carnoso habitu brevi decedere.

2 Quartò *Amplitudinem nimiam* vasorum versus partes Nutriendas adferentium, quæ si vel heterogeneam, vel etiam æquò copiosiorem, apportent materiam, appositionem pessundant, hinc obstruendo, illinc adductam massam ultra naturæ dimensum agitando.

3 Quintò, *Motum* materiæ apponendæ *nimis concitatum*. Quippe hoc contingente, nec secessio debita, si ex heterogeneâ massâ secretio immediatè ad actum Nutritionis instituenda sit, haberi potest nec, si selecta tantummodò materia per propria vasa deportetur, hujus particulæ vel debitum singulæ situm obtinere, vel inter se commodè coire, valent; verùm confusi adeò linquentur meatuli, ut inde interrumpatur identidem Spirituum commeatus (forsan enim tales à Succo ipso Nerveo distinctos, licet non seorsim motos, utpote adeò comminutos & exaltatos, ut sat habiles sint sese quâ datâ viâ explicare, non incongruum erit concipere) ex quo perturbari necesse habet, nedum Nutritio, sed vel universi corporis œconomia.

4 Sextò. Talem *mechanicam vasorum* structuram; unde incuneatio suprà allegata impediatur: Quandoquidem enim impulsus, quo hoc peragitur, supernè per vasorum rectitudinem (licet non exquisitam, talem saltem, qualem permittunt partium invicem accumbentium respectus) instituendus est, sequitur eum, qui positioni huic adversatur, parum appositioni favere. Quippe notum est angulorum rationem motus quoscunque multum determinare, cùm omnis in rectâ linea naturaliter peragatur; adeò ut, si distorqueantur corpora mota, tantò magis remittit eorum energia, quantò ab hâc deflectant. Cumque hoc vasorum manuductione in corporibus nostris peragatur, necesse idcircò est, ut ista sic disponantur, ut ad regularem, quem memoravimus, liquoribus contentis motum communicandum conspirent; quod quidem positionem à rectâ quàm minimùm licet, deflectentem exigit. Atque hoc eo magis adstrui necesse habet, si concipiamus hoc non solùm contra ruituri liquoris impetum, sed vel motum, (undecunque derivandum) Systalticum ipsorum vasorum peragi debere.

Recensitis ita Nutritionis Ratione formali, Requisitis, & Impedimentis, par est ut [quod

1 Tertium Pororum in extremis nimia dilatio. 2 Quartum Amplitudo nimia vasorum adferentium. 3 Quintum, Motus materiæ Nutritiæ nimis celer. 4 Sextum, perplexa & à rectâ nimium recedens vasorum advehentium positio.

1 Quarto loco propositum erat) dispiciam an *Sanguinea* massæ,quà tali competat hoc Nutriendi corporis pensum.

Pro Sanguinea quidem Nutritione militat,quod in confesso sit Sanguinem, quocunque modo Nutritionem peragi statuamus, particulas omnigenas nutritias suppeditare debere,quas proinde in gremio suo continere & circumferre necesse habet.Quo dato,non absonum forsan rationi videatur,congruas ex harum, per universum corpus indesinenter circumlatarum, numero tum ad partes quaslibet ipsarum Supplementis indigentes pertingere, tum in recessus vacuos motu progressivo itidem delatas sese ingerere, ex quibus cùm præ oppositis angustiis elabi nequeant, quid vetat quò minùs in veram partium substantiam, aliarum pulsibus adactæ, transire possint?

2 At verò *Nutritionis* opus rem majoris esse molis, quàm cui plenè elucidandæ tam crassa & perfunctoria sufficiat explicatio, quin Sanguini in vasis suis circumcursanti simpliciter haud facilè competere posse, evinci forsan poterit, si negotium juxta ejus Requisita suprà allegata aliquantulum pensitemus. Quoniam verò ad nodum hunc solvendum opportunum videatur Sanguinis Anatomiam in medium adducere, quandoquidem sine debitâ constituentium ejus partium cognitione,de effectibus haud detur definire, idcircò aliqua circa hanc rem præfanda veniunt. Cùm verò argumenti hujus καθόλυ prosecutio, plura includere debet alienæ indaginis,sufficiat ad præsens negotium annotasse,

3 *Imo* Massam ejus *multiformem* esse,atque particulis omnigenis conflari, tam crassioribus, quàm minutissimis: id quod necesse habet evenire, quoniam præter particulas debitè comminutas, omnes partium & vasorum porulos (quod fatendum est) tum exiguitatis, tum figurarum ratione, subingredi hinc aptas conflatur insuper partim ex novitio Chylo,sat,omnium consensu, crasso liquore; partim ex effœtâ post deflagrationem materiâ, cujus multæ minutiæ aptitudinem ad motum amittentes sat strictam combinationem inire,grumosque inde crassiusculos constituere natæ sunt.

4 Secundo, Harum perplures,communi consensu,multùm *acres* esse: nec sanè aliter fieri potest,ubi tot varii generis alimenta ingerimus, tot Fermentationibus hæc agitantur; unde aliquas eorum particulas asperiores nec subigi statim aptas, è reliquarum amplexibus extricari necesse est,alias,satis alioquin lenes, coalitionibus tamen novis in massulas firmiores, atque figurarum hinc mutatione tenerioribus parum congruas, facessere probabile est.

5 Tertiò Particulas hujus massæ, ob motum quem identidem subit Fermentativum, valdè *confusas* esse; utpote quoniam quotidiana Chyli Supplementa Fermentationum ei inducentia omnes susquedeque nequeunt non agitare; adeò, ut ars naturæ mirabilis admodum in singulis ad debita munia extricandis meritò eluceseat.

6 Quartò Universam in genere satis *Viscosam* esse; unde aliæ aliàs particulæ nullo negotio prehendere,atque hinc secretionibus,saltem instantaneis, obicem ponere deberent; ni,

1 Quartò, an Sanguinis nutriat; Concessio Sanguinem materiam Nutritiam secum portare. 2 Non vero hinc evinci immediatam suppeditare. 3 Considerationes circa sanguinem Primò, Massam ejus multiformem esse. 4 Secundò, multas continere particulas acres. 5 Tertiò, valde confusas esse ejus particulas. 6 Quartò, multas habere satis viscosas.

1 Quintò, *Motulationis* sat *concitato* perpetuò cierentur; præ cujus insuper impetu nequaquam probabile est congruarum singulis muniis secessionem, nisi in vasis peculiari artificio concinnatis, obtineri posse. Qui motus quamvis circa arteriarum extremitates remissior sit, quàm propiùs à Corde, sat tamen vel hic loci citatus videtur ad eludendam quamlibet electivam secretionem, quæ à mera percolatione pendere concipi potest, nisi (prout monui) affabrè, & peculiari modo, ad hoc constructa sit pars, prout in secretionibus perfectivis, Intestinali scilicet ad Chylum, & Cerebrali, ad Nervorum contenta par est supponere: Intereà ut quadret ad combinationes nimis strictas inter singulas arcendas.

2 Quibus perpensis (ut ad propositam disquisitionem respiciamus;)

Primò vix rationi consonum videtur cavitatulas ubique in habitu, vel minutissimarum, ferè partium, quæ inter se impendio sunt difformes, ex tali quam innuimus massâ materiam in absumptæ instaurationem perpetim seligere posse. Quippe cùm regularis Nutriendi modus placidus sit (id quod hinc evincendum est, quòd Nutritionis forma in particularum appositarum juxta priores quiete consistat, ad quam sensim & in singula momenta lentiùs usque progressus habetur) quid tale à præfatâ difformitate particularum, motibus & intestinis & protrusivis concitatum, sperari potest, dum idoneæ hinc nec facilè segregari, nec commodè se in cavernulas dictas insinuare possunt, quarum quidem multæ & parietes rigidiusculos habent, & penitius forsan reconditæ sunt, quàm ut promptus in eas commeatus ex Sanguineo rivo concedatur?

3 Secundum ex allatis requisitum non multùm hic moror; cùm minimè dubium sit, complures in Sanguineâ massâ delitescere particulas sat molles, minutas, & huic operi aptas; quibus si in meatulos dictos concedatur ingressus, palam est eas, moram hinc nactas, facilè quidem apponi posse: Verùm (ut taceam multos insuper in Sanguineâ massâ, ut modò indigitavi, delitescere valdè asperas, quæ molliorum illarum efficaciam pessundent) hoc opus, hic labor est: quandoquidem primam hanc admissionem adeò difficulter ex Sanguineo rivo immediatè habendam supponam; Unde nullius momenti erit ad evincendum hinc Sanguinem, quà talem, aptitudinem possidere ad immediatè Nutriendum, quam illi neutiquam simpliciter negabimus: verùm difficultas in particularum Nutritiarum, ex multiformi, & raptim agitata massa; extricatione consistit, quæ vix ad tam elegans permansurumque opus, ut est corporis animati, præsertim humani compages, instantanea concipi debet, ast accuratum lentumque requirere videtur artificium.

4 Tertium requisitum eodem ferè, quantum ad Sanguinem attinet fundamento nititur: Quippe si materia nutritia non nisi admodùm difficulter admitti possit, de coarctatione imposterùm habenda non est, ut multùm solliciti simus.

5 Quod ad quartum attinet; Quandoquidem lentis gradibus nutrimur; ut proinde exiguâ solùm quantitate supplenda sit materia Nutritia; videtur quod nota

1 Quintò, Motulationis valdè citato ferri. 2 Negatur Nutritio immediatè per Sanguinem quia non Respondet Requisitis. Primò. 3 Secundo. 4 Tertio. 5 Quarto.

nota arteriarum amplitudo huic operi valdè improportionata sit. Si enim instantanea ex Sanguine in partibus nutriendis segregatio Nutritionis actui minimè conveniant (prout stabilire conatus sum) verum necesse sit in propria vasa priùs recondi quod apponendum est, certè sanguifera minimè huic competere possunt negotio, quorum contentum ejus esse genii fatendum est, ut non huic soli, sed omnimodis ferè usibus inserviat, utpote omnigenarum secretionum mineram : ut proinde vasa eum deferentia nimis ad hoc opus amplâ cavitate donari facilè concipiamus. Quin vix probabile est hunc in specie ad ultimos omnium partium recessus pertingere : quorum multi immane quantum arctiores sunt concipiendi, quàm ut crassiores ejus particulas admittant. Verùm insuper,

1 Quintò, Constare videtur rapidum Sanguinis motum circulatorium non posse non huic operi multùm officere. Quippe, præterquàm quod necesse sit hinc multum confundi omnes ejus partes, unde secretionem vix haberi posse concipiamus, verisimile mihi videtur alluentem Sanguinem pernici adeò motu protrusum, præsertim tot asperis particulis refertum, vice appositionis tenerrimam partium (quantumvis Solidarum nomen sortitarum) substantiam abrasurum, nisi alia ratione contra hujus impetum cavisset Natura, taliter nimirum eas extra Sanguinis vias construendo, tamque firmiter compaginando, ut ipsæ sibi munimento sint. Atque hujus quidem exemplum in rapidorum fluviorum decursu notare possumus, qui ripas ex molliori & facilè cedenti terrâ atterunt, nisi hæ palis vel aggeribus extranea arte muniantur ; imò hæc ipsa sustentacula tandem demoliuntur.

2 Sextò tandem, Insertionis, quam respectu plurimarum partium nutriendarum Arteriæ sortiuntur, obliquitas multùm, mea sententia, Sanguinea nutritione detrahit. Quippe notum est solidarum partium, quibus solis Nutritio competit, stamina ubique inter vasa Sanguifera interjacere. ad quæ proinde Nutricatûs materia, si ex his immediatè suppeditanda sit, ægrè pervenire potest : Quin, ut alia sileam, ipsa fibrarum arterias constituentium consideratio hoc evincere poterit. Cùm enim hæ extra gurgitem sitæ sint (istæ præcipuè, quæ mediam vel exteriorem tunicam constituunt) vix credibile est, eas ex alluente Sanguine nutriri posse, quandoquidem & decurrentis Sanguinei rivi celeritas, & fabricæ istarum, quâ ad motus contractiles destinantur, ratio (quæ strictioris eas esse compagis suadet) regularem congruis quibusvis, saltem ut ad eas, quæ longiùs removentur, pertingant, particulis ex hoc adventantibus admissionem vetare videantur.

Ab istorum consideratione vix mihi probabile videtur Sanguineam massam, quà talem, Nutritionis materiam immediatè suppeditare posse.

3 Dispiciamus ergò tandem, an *Succo per Nervos delato* hoc pensi quadrare possit. Quod quidem ita se habere forsan non prorsus absurdum erit concipere, si ad Requisita suprà dicta cogitationes nostras exigamus. Idcirco

Primò, Quandoquidem, ut suprà allegavimus, totum corpus, quà solidum, Nervosæ est originis & constructionis, *Nervorumque* proinde *propagines ad omnes*

D

1 Quintò. 2 Sexto. 3 Quinto. Succo Nervoso competere Nutritionis pensum, probatur à consideratione Requisitorum Primi. Necesse est, ut fibræ, sint tubulatæ.

ubique *cavitatulas* pertingunt, nil obstare videtur, quin supplementa Nutricatûs istæ, (modò tubulatæ fuerint, Succumque deportent) his suggerant. Et quidem *tubulatas* esse quid vetat, cùm certum sit insectis, solâ Microscopiorum ope perceptibilibus, organa, imò vasa ad Nutritionem & agmentum adesse; quippe quæ nemo per extrinsecam materiæ applicationem crescere, puto, asseruerit: Imò vix aliter constructas esse hinc concipi potest (sive tubuli isti rectâ decurrant lineâ, sive medullæ, valvularumvè, interventu, prout in plantis multis cernitur, ab hâc identidem, quò aliqualis decurrenti liquori nectatur mora, deflectant, perindè est) quod nullus, quantum mihi videtur, iis competere possit motus contractilis (nisi rem aliter explicare volueris, ubi contorsio vel aliud quoddam curvaturæ genus accesserit, quale Musculis ad parallelogrammi figuram concinnatis competere sagacissimus *Steno* opinatur) præterquam à fluidâ quâpiam, quæ per eas traducatur, & à quâ earum distendantur latera, materiâ: quam quidem liquores speciem non posse non induere, & alibi, & suprà evincere conatus sum. Cùm verò non constet ulla alia, quæ Succum ad has cavernulas apportent, vasa hic haberi præter Arterias (quas ab hoc officio modò excluſimus) sequitur munus isthoc ad hæc, si non necessariò, saltem probabiliter, assignari debere, donec scil. evidentiora, magisque accommodata, detegantur.

1 Verùm *Secundò*, si ad genium quà contenti (quodcunque tandem sit) Nervosi, quà materiæ nutritiæ undecunque desumendæ, attendamus, facilè concipiemus Nutricatûs materiam ab illo suppeditari posse. Horum alterutrum, quantumvis diserepare volueris, & 2 *mollissimum* & *minutissimum* esse debet; *Illud*, ne vasa adeò tenera vellicando in molestas contractiones continuò urgeat, quin leniendo sat patula servet, atque hinc ad ulteriora pro functionibus animalibus peragendis Supplementa pro re natâ suspicienda disponat; quæ conditio necessaria est, etiamsi unicè motui & sensationi inserviat; Porrò necesse est, ut pertenuibus constet particulis, quandoquidem strictissimis donantur cavitatibus vasa, quibus subeundis præstituitur: *Hæc*, quò se placidè in cavernulas, quibus destinatur, insinuet; quod vix commodè, si asperæ fuerint ejus particulæ, præstare poterit, quandoquidem præ rigiditate & angulis, tum partibus sensibilibus molestiam creare concipiantur, tum porrò hiatus nimis amplos (cùm vix credibile sit prorsus uniformes confluere) inter se relinquere debeant; sin grandiusculæ fuerint, palam est in multas ex cavernulis supplendis neutiquam deponi posse. 3 Agnosco substantias multùm angulosas & penetrantes in utrolibet necessariò scatere, Salia scil. volatilia, quæ ipsos esse Spiritus Animales forsan omni probabilitate non caret: Verùm hinc argumentum pro molliori unà adhibendâ, quæ ista frænare debet, substantiâ desumi posse arbitror; quippe hæc præ tenuitate & volatilitate, si non foras se proriperent, saltem concepracula sua perpetim exercerent, si quantitate ad hæc debitè inflanda idonea, absque leniſſimo aliquo, imò sat copioso, vinculo in iis includerentur.

2 *Tertium* Nutritionis requisitum quod spectat; Plurimùm aptati mihi videntur Nervi ad nutricatûs materiam suppeditandam. Hi cum vel in specie, vel pro-

1 Secundi. 2. Mollissimæ & minutissimæ sunt Succi nervei particulæ 3 Objectioni obviam t r. 4 Tertii.

paginum (quas esse universas fibras suprà astruxi) interventu *ad omnes* ubique *cavitates*, prout suprà dixi, *pertingant*, quin in progressu amplientur (id quod ex mole Corporis præ cerebri meditullio impensè grandi constat) materiam hanc semel admissam ad omnes hasce, sive medio in itinere, sive circa extremitates, occurrentes promptè deducere possunt; quandoquidem nullum qui perluenti officiat obicem hic fingere possumus; cùm & patentiores usque inveniat canales, & tandem ad *ampliores* adhuc *circa eorum extrema*, *cavitates* deportetur: Ubi tandem aliquantisper, vel præ fibrarum deferentium cum aliis implexu, vel circumpositarum objectu, vel pororum in Corporis superficie, propter causas suprà allegatas, constrictione necesse habet detineri, imò protrusione subsequenti usque adeò compingi, ut nil vetare videatur, quò minùs in partis substantiam sic transeat, atque sub tali conditione maneat, donec tandem vel inveterascens, vel Sanguinis forsan alluentis impetu abrasa, foras & hæc extrusa fuerit. Equidem cavitates ubivis, in quibus non minùs Nutritionis negotium, quàm Animalitatis munia, transiguntur à Nervosis staminibus definiri saltem constat, cùm totum corpus membranosum, vel saltem fibrosum sit; ut rationi consonum videatur materiam, quæ his replendis debetur per hæc ipsa, tanquam vasa, depluat, à quibus coërcetur, quo sic tam magis congrua, quàm promptiori ductu adveniat.

1 *Quartò* porrò, ipsa vasculorum istorum *exilitas*, & *angustia* comparativa (quæ à multis in argumentum ducuntur, nullum omnino Succum Nervosum dari) fidem mihi faciunt per hæc, nec quidem alia ulla, deportari materiam nutritiam. Admitti aliquid fluidi nemo negaverit. Hoc *Liquoris* formam necessariò induere, anteà sat probatum dedisse mihi videor. 2 Quo sic habente, quandoquidem nil quod impurum vel incongruum est (quamdiu Corpus sanum perstat) ulteriùs segregandum vel requirit admissus liquor, utpote qui Fermentativarum quarumvis aliarum substantiarum consortio liberatus fuerit, vel patiuntur vasa tantopere arcta, placidè in hisce prorsum iste, cùm semel admissus fuerit, progredi necesse habet conceptaculis quæ licet angusta sint, non video tamen quid vetat quò minùs commensurati sint nutrimenti Supplementis desideratis. *Verum* enim *nutritionem lentissimè* (prout suprà deduxi) peragi, & proindè parcis indigere suppetiis sat obvium videtur. Quippe sicut multi longum (ut antè notavi) absque tabescentia notabili tolerant jejunium, sic contra marcore confecti, quamvis (remotis quæ eos huc deduxerant causis) à cibis eupeptis sat citò reficiantur viribus, longius tamen multò spatium temporis requirunt ad Corporis habitum pristinum recuperandum, quantamvis alimentorum copiam, etiam supra alios, quotidiè ingerant. 3 Quorum ratio hinc facilè (meâ sententiâ) deduci potest; Quòd, cum Sanguis ad vitæ munia jam aptior redditus indesinenter ad Cerebri corticem pellatur, hoc quidem aliqualiter expandendo, congruarum quas jam adfert suppetiarum ope, partim fatigatos Spiritus refocillat, partim novas copias in horum & Succi cerebralis absumptorum locum suppeditat. Cùm ve-

1 Quarti. 2 Sicut parcè admittenda est materia tritia, sic vasa admissura sunt pertenuia. 3 Cur emaciati non citò ad pristinum habitum redeant.

rò ſecretio ex cortice in medullarem ſubſtantiam (quam eſſe Nervorum radicem quilibet agnoverit) præ perenni impulſu continuò procedat, parcâ licèt (quod concedendum quidem, modò etiam concedatur eſſe continuam) hæc manu fiat, hinc progreſſus ad Nutritionem indeſinenter habetur, ſed lentus; quoniam non niſi lentè in tam arctis vaſis moveri poteſt concluſa materia; quæ inſuper lentiùs poſtmodùm per Nervorum tractus, eundo ampliatos, ſerpit. Quo fit, ut, ſicut ſe hinc facilè ad quaſvis exhauſtas, vel aliter ampliatas, cavernulas, quibus proportionem gerit, applicet, ubi in eas intruſus fuerit, ſic porrò in iis ſat firmiter deinceps ſtabuletur, quandoquidem extra Sanguineæ alluviei vias ſita propriâ tendentiâ haud promptè elabi poteſt. Ubi verò ſemel abſumpta fuerit, longam ad reparationem temporis intercapedinem requirit, tum propter parcam illam, quam dixi, à Cerebro diſpenſationem, tum quoniam neceſſe eſt, ut ictibus ſubſequentium Supplementorum compingantur appellentes Nutritiæ particulæ, quod in multùm exhauſtis partibus haud ſtatim, medio liquoris tam lentè moti, tamque exilibus vaſis deportati, ſperari poteſt: 1 Huc forſan faciat quod aliquoties obſervavi; quòd nempe à Febribus, quæ Corporis habitum multùm deprædarunt, convaleſcentes, licèt ſat copiosè per complures dies cibos potumque ingerant, nec tamen notabilem ejus partem ſudore excludant, multò parciùs urinam, quàm ſolent ſani, reddant, donec carnibus redintegratis ad priſtinum ſtatum, tam quoad hoc, quàm reliqua vitæ munia, redeant. Cujus ſolutionem hinc petendam reor; Non quòd in venoſo genere diutiùs forſan quàm ſolebat reſtitet potulenta materia, cùm & venæ non ultra modum turgeant, & Pulſus rectè ſe habeat; nec quidem quòd tranſpiratio liberiùs procedat; quippe quòd veriſimile videatur Poros in ſic emaciatorum cute, debellato jam morbo, & excluſâ quæ pridem in Corporis habitu ſtabulans eos diſtenderat materiâ, contractiores factos non perindè atque olim huic muneri idoneos eſſe; ſed potiùs, quòd à Nervorum radicibus, in fibras univerſas præ Morbo inanitas traducenda, abſorbeatur mora priùs aliquali in Sanguine debitè cocta (majori ſolitâ proportione, quò partes emaciatas reſarciat: quod quamvis omninò lentè, aliquantò tamen jam celeriùs præ naturæ indigentiis tranſigitur; undè longius impenditur temporis ſpatium antequàm ſolitâ menſurâ urinæ materia colligi poſſit ad debitam congeſtionem, aliò ſic deflectens: nempe non ex ſolâ excrementitiâ, ſed vel nutritiâ etiam, magnâ ex parte conflari urinam cenſeo.

Atque hinc forſan ſatisfieri poteſt, juxta propoſitam Hypotheſin

2 Quinto requiſito, *motui* ſcil. *lentiſſimo* materiæ apponendæ; qui ejus gradus ſicut à Sanguine in Arteriis perniciter decurrente vix omninò, ſic ab iſto liquore in Nervorum canalibus deportato pendere facillimè, me judice, concipi poteſt.

3 Quippe præterquàm quòd multùm motus, quem Sanguis habuit, liquor iſte inter ſecernendum amittat, neceſſe eſt inſuper ut coarctatio, quam in perexilibus hiſce vaſculis, ſed mollibus, ſubit, moras ei nectat: quin in ampliata uſque, ut monui, tendens, nequit non tantundem Celeritatis amitte-

1 Cur à Febribus convaleſcentes urinam quàm parcè reddant. 2 Quinti. 3 Motus Succi Nervoſi nequit non eſſe lentiſſimus.

re, quanta proportioni ampliationis respondet: adeò, ut nil obstare videatur quò minùs, ubi ad appositionis locum pervenerit, placidissimè huic se applicare valeat. At insuper

1 Sextò, *Mechanicè* adeò ad contenta sua ad universas corporis partes devehenda distribuuntur Nervi eorumque propagines, ut, modò constet hos Succum deportare, agnitu non sit difficile promptissimum per istos ad omnes ubique partes haberi commeatum. 2 Mechanismus hic in tali transmittentium vasorum positione consistit, quâ materia rectâ, quantum fieri potest, lineâ ad locum designatum manuducatur. Et quamvis hoc ubivis in tam conferto partium nutriendarum agmine ad amussim præstari nequeat, certum tamen est ad talem accedere vasa hæc positionem, quam proximè patitur istarum ratio; unde concluſa scaturigo minus molestiæ in suo transitu offendat, adeoque præcaveatur ne vel stagnationem subeat, vel alia quærat diverticula. Hinc notum est Nervos divaricationes suas ad angulos acutos usitato sortiri; eosdem ubi in Musculos, membranasve, inseruntur cum iis ejusmodi pariter conficere angulum, quo sic faciliùs per eorum habitum discurrant. Agnoverit quilibet hujusmodi diramificationem ad Motum Sensumque largiendum maximè accommodatam esse; quandoquidem materiæ Nutritiæ Supplementa hoc modo facillimè, juxtaque Naturæ leges, quæ omnia modo maximè familiari patrat, hoc est Mechanico, dispensentur; cùm intereà si per arterias distribuenda sint, sat perplexum & præpeditum ad partes à latere Arteriarum sitas iter obtinere deprehendentur: Imò vix solida assignabitur ratio nutriendarum ipsarum Arteriarum; quoniam vix quisquam, puto, concesserit Nutrimentum ad eas aliâ quàm per capillares viâ, si ex Sanguineâ massâ immediatè suppeditandum sit, deportari; ut proindè earum tunicæ aliis arteriolis, atque hæ aliis, & sic in infinitum, ad nutritionem indigeant: 3 Quippe nemo, arbitror, asseruerit has ex transcurrente & rapido alveo hoc desumere, quod quidem (ne motûs velocitatem, secernendique hinc difficultatem iterum memorem) compages earum strictissima, nullis nisi Arteriarum ramificatarum aperturis (saltem quæ secretioni ad talem quem volumus usum inserviant) pertusarum, vetare videtur. Ut hinc mihi concludere pronum sit, nervis eorúmque propaginibus, ex quibus unicæ conflantur tam Arteriæ, quàm cæ eræ partes solidæ, pro tot Nutrimenti dispensandi instrumentis uti Naturam, nec aliis hoc pensum deberi.

Restat ergò, ut (quod

4 Ultimò explicandum proposui) *modum*, *quo Nutritionem peragi* censeo, tradam. Qui quamvis sat liquidò, ut opinor, in antedictis contineatur, atque inde colligatur; ut tamen rem summatim ob oculos ponam, *Videtur mihi*, quòd ex decurrente per *Cerebri* (quo generali nomine & *Cerebellum* intellectum volo) *Corticem* Sanguineo rivo, nequeant non particulæ quædam Nutritioni aptæ, quæ ad orificia vasculorum secretoriorum, Systematis Nervosi radicum, uberrimè in illo consitorum commensuratæ & congruæ appel-

1 Sexti. 2 Distributio Nervosarum fibrarum quàm rectissimè fieri potest habetur. 3 Arteriæ à concluso Sanguine suo nutriri nequeunt. 4 Sexto, „Proponitur modus, quo Nutritio peragi concipiatur.

reliquâ maſsâ, more operis colatorii, ſecerni. Hæ ſemel admiſſæ, indeſinenti Sanguinis perluentis, quin porrò aliarum ex eâdem ſcaturigine ſegregatarum, idemque iter capeſſere geſtientium, protruſione, ulteriùs continuò propelluntur; adjuvante tum Syſtaltico tunicarum quæ vaſcula iſthæc conſtituunt motu, tum partium circumpoſitarum preſſurâ, ſed motu, dum omnia juxta Naturæ normam tranſiguntur, leni & placidiſſimo, imò lentiori propter ampliatam, quam toties dixi, vaſorum iſtorum cavitatem quantò longiùs à fonte procedunt, atque contractiorem extremitatem. Dumque per hæc ſic truduntur, ſicut eorum latera diſtendunt, ſic porrò ubi commenſuratos ſibi porulos vel hoc modo aperiunt, vel avolatione aliarum particularum relictos (quod præ continuo appulſu novarum indeſinenter hic illic evenire neceſſe eſt) inveniunt, in eos ſe inſinuare ſatagant (quotquot ſcil. earum juxta hos progredientes aptitudinem ad hoc munus ſortiuntur) eóſque præ motu iſthoc leniſſimo, aliarumque à tergo protruſione, facilè ſubintrant, numerúmque earum, quæ parietes hoſce conſtituunt, dum congruè ſe eis applicant, augentes iiſdem promptè aſſimilantur, utpote ejuſdem proſapiæ. Hic quin ſatis tenaciter hæreant aliquantiſper, molemque ſolidiuſculam cum reliquis conſtituant, non video quid vetet, cùm ubivis ſpatiola multiformia aliàs hic antè depoſitis intercepta (quippe nuſquam non quædam reperiri, corporis noſtri ſingularumque ejus partium ſtateræ impoſitarum, ſi alia deeſſent augmenta, præ multis aliis concretis comparativa levitas facilè evincit) ſingulæ ita ſubingredientes offendunt; undè fit, ut appulſu tum ſuo iſtas hæ firmiùs compingant, tum ſubſequentium ipſæ pariter compingantur; dumque priùs reconditas ſic paulatim uſque & uſque urgentes extrudunt, ipſæ quoque eandem vicem tandem ſubeunt, loco ſuo ab aliis pulſæ. Actio hæc ubivis per totum ſingularum, ex quibus Corpus conſtat, fibrarum propagatur, & lentiſſimè quidem; unde cùm continua abſumptio nullibi non habeatur, continua pariter ex hiſce Supplementis inſtauratio pari paſſu ſuccenturiatur. Quod verò ſupereſt liquoris nondum abſumpti, extráque fibrarum harum oſcula fertur, pars à Sanguine alluente abſorbetur, eique vegetiorem, utì fas eſt ſuſpicari, Fermentationem conciliat, pars alicubi à lymphaticis ſuſcipitur, pars altera in conceptacula, ad quæ terminantur quædam ex hiſce vaſculis, utpote ventriculum, utramque veſicam, &c. deponitur, pars denique foràs per poros cutis amandatur; ſingulæ pro inſertionis terminationiſque ductulorum ſuorum ratione,

1 Atque hâc ipsâ quidem, nî fallor, methodo ſicut *nutrimur*, ſic pariter, & ad præfinitam Naturæ lege ſtaturam & molem *augemur*. Cujus hanc ſubit aſſignare rationem; quòd nempe in ipſis Corporis fabricandi primordiis omnia tenera admodùm ſint, laxiúſque cohæreant quæ ſeſe invicem primitùs ad Corporis ſtamina, vaſcula ſcil. contexenda applicant particulæ; unde fit, ut hæc præ teneritudine valdè ſint extenſilia, quippe ex materiâ aliquatenùs viſcosâ conflatâ. Dum verò tractu temporis arctiùs, quod neceſſariò fit, compinguntur, uſque adeò tandem ſolideſcunt, ut ulteriorem extenſionem nequaquàm ſubire poſſint: Quod quamvis ſolidiſſimis Corporis partibus primùm obtingat, reliquis tamen quadantenùs competit, cùm eâdem quoad Mecha-

1 Qui & augmentationi Corporis competit.

nisimum ratione teneantur & istæ (id quod primò auctum in dies succedentibus annis Corporis robur, deinceps senescentium, declinante ad actiones hinc promptitudine, aridítas & rugæ ad oculum evincunt) undè fit, ut viginti (plùs minùs, pro variis hominum constitutionibus) annorum decurrere soleat spatium, antequàm plenum augmentum Corpus humanum subeat, quoniam ossa lentè extenduntur; Quibus quamvis obsecundare necesse habeant molliores, atque hinc ab iis aliquatenùs hâc in parte determinari; ipsâ tamen nativæ proportionis, quam ad Cerebrum & Cor, partes primò influentes, obtinere debent, & mechanismi ratione, non ultra notas mensuras evagari concipiantur.

Et sic tandem peragi *Nutritionem*, *Nervorum* scil. *eorumque propaginum* officio, imò vel ista quidem vasa à suo, quem portant, Succo alimentum proprium desumere fas erit (nec prorsus forsan absurdè) concipere. 1 Cui porrò accedere potest, quòd & ipsa *Motus Sensationisque* præstandorum ratio tum huic Hypothesi probandæ conducat, tum forsan ex dictis elucidari poterit. Quippe neutrum absque debitâ fibrarum tensione haberi potest, quæ quidem neutiquam, opinor, in Animalium corporibus, ubi nullis solidis retinaculis alligantur harum extremitates, concipi potest, nisi sint tubulatæ, quo musculi ab implente aliquâ aptâ, non tamen nimis lubricâ materia lateribus ad motum præstandum vel abbrevientur, vel, pro fabricæ ratione, incurventur; ad sensationem verò impressiones ubivis factas ad Cerebrum, sedem animæ principalem (rigidorum genium præ debitâ plenitudine quodammodo sic æmulantes) dicto citiùs transmittant. Utralibet hæc actio leniissimam, me judice, requirit materiam implentem; cùm secus ipsæ perpetim lacessitæ tum continuis motibus convulsivis exercitarentur, tum objectorum externorum perceptionem perverterent, dum proprias solum læsiones, utpote quoniam propiùs sitæ sunt, sic ad Cerebrum transmitterent. Hæc verò lenis materia quin ternis hisce usibus inserviat non video, cum cuncta opera sua maximo compendio ubivis transigat natura: Imò rationi consonum censeo quod, quandoquidem, pro materiæ Nutritiæ, quæ partes motui & sensationi dicatas constituit & subit, puritate vel depravatione, istæ facultates vel majori perfectione sese exerant, vel deprimantur aut pervertantur, communi & per eundem tramitem, ad alterutrum munus præstandum, distribuenda sit materia; quò operum simplicitati, cui Natura universim litat, consulatur.

2 Verùm gravis in nostram Hypothesin se sistit objectio; quî scil. fiat, ut in *Paralysi*, Nutritione per plures forsan annos sat regulariter procedente, Motus tamen & sensus deficiant, quod vix fieri posse concipiatur, si alterutrius munia eorundem vasorum, ejusdemque materiæ, ministerio peragantur.

Cui dubio ut satisfaciam, perpendi poterit, imprimis, neutiquam meâ sententiâ, supponendum esse Nervorum canales in Paralysi tantoperè obstructos esse, ut nil omninò transmittant, verùm forsan potiùs præductâ laxitate materiam incongruam & admittendi & devehendi capaciores evadere: Secundò, *Rationem nutritionis* ab eâ quâ peraguntur *Sensus* & *Motus*, utcunque iisdem vasis alterutriùs materia devehatur, toto Cœlo distare: Quippe ad *Illam* re-

1 Conciliatur Sensus & Motus ratio cum hâc de Nutritione Hypothesi. 2 Objectio. Quî fiat ut in Paralysi, deficientibus motû & sensu, Nutritio tamen peragatur? Solutio.

quiritur ſolummodò, ut apta quidem & mollis materia leni motu deferatur, id quod in quibuſlibet ſive tenſis ſive laxis, modò ſat capacibus, vaſis præſtari poterit, atque pro ratione impulſus à tergo in utriſlibet determinatur; ad *Hos* verò poſtulatur, ut quodammodò tenſa iſthæc ſint; quo impreſſiones ſurſum vel deorſum promptè admittantur, quod in laxis minimè obtineri poteſt; unde videtur Nutritionem in utroque caſu haberi poſſe, non item Senſum & Motum, quippe quòd, ſive tenſæ ſive flaccidæ fuerint fibræ, cavitas decurrenti liquori uſque pateat; imò commodiſſimè, ut inferiùs dicetur, in ſomno, quando maximè laxantur omnes partes, vectigalia ſua admittit Cerebrum.

Quibus ſic habentibus facilè concipio quòd, quandoquidem Nervoſus liquor ex varii generis particulis conflatur, quibuſdam ſcil. mollioribus ad appoſitionem & vehiculum, aliis Spirituoſis, h. e. Salino volatilibus, aliúſve, ſi placet, generis aculeatis, tum ad reliquas debitè comminuendas, tum ad vaſorum parietes invigorandos aptis, ſi alterutras iſtarum prædominari contigerit effectus valde invicem diverſi ſtatim invehi debeant: Quippe ſi aculeatæ vel nimiâ quantitate abundaverint, vel ultra modum efferæ evaſerint, vix fieri poteſt, quin tenera conceptacula nimiùm laceſſant, unde vel convulſivi affectus, ſi noxa in loco hiſce producendis apto impingatur, emergent; vel dolores, ſi remotiùs ab origine iſtorum vaſorum ejus cauſa reſideat, invehentur: Cùm ex adverſo, ſi vel infra debitam menſuram deprimantur iſtæ, vel viſcidiores acceſſerint, quæ exercitationi obſtent, pronum eſt deducere, tam motum, quàm ſenſationem defecturos, idque vel citiùs vel tardiùs pro gradu & quantitate inertis hujuſce materiæ; undè obſervari poterit paralyticos affectus nunc ſenſim obrepere, nunc confeſtim adoriri. Ubi ergò contingerit talem materiam in Nervorum, ſive univerſorum, vel particularium quorundam, radices deponi, quæ aculeatas, quas dixi, particulas vel quantitate ſuperet, vel viſciditate illaqueet, obvium eſt concipere, quòd quantumvis motus & ſenſatio minuantur, Nutritio tamen progredi poterit; nullâ tali in Nervis hìc contingenti obſtructione, quæ impulſum materiæ à Cerebro univerſim ſiſtat, imò propter laxitatem, vaſis deportantibus præ Spirituum depreſſione inductam, patentiori forſan viâ ad extremitates uſque conceſsâ: atque notum eſt partes extremas in tumore quandoque in Paralyticis attolli ſub primâ ſaltem invaſione; quod quidem ab hâc causâ non minùs, forſan, congruè deduci poſſe arbitror, quàm à congeſtione, ſanguiferorum vaſorum medio, in partibus ſic affectis: quamvis intereà omnibus palam ſit has tandem macreſcere; congruarum ſcil. particularum appulſu partim fatiſcente, partim viſcoſarum aliarumve heterogenearum, quibuſcum contubernium inierunt, retinaculis earum in receſſus exhauſtos receſſionem impedientibus.

1 Alia inſuper non levis momenti occurrit difficultas, quomodo ſcil. fieri poſſit, ut grandes *Muſculi* (ut de aliis taceam partibus) Nervis ſuam debeant originem, cùm neutiquam conſtet Nervos, niſi forte perpuſillos, in tendinem, à quo ſinguli ordiuntur inſeri?

Cui repono, primum, nequaquàm neceſſum videri, ut nervi in ſpecie hic inſerantur

1 Objectio Quomodo tam puſilli Nervi grandibus Muſculis aliiſque partibus nutrimentum ſuppeditare poſſint? Solutio.

inſerantur, quandoquidem perioſtio (quod nemo negaverit) continuantur, quidem Nervoſæ eſſe proſapiæ nemo ambigit. Hinc quidni fieri poteſt, ut cùm ex fibris commodè conſtet, quas eſſe, tubulatas ipſum ſenſationis, prout ſuprà innui, Phœmomenon evincit, materiam tum ad primitivam formationem, quando omnia valdè tenera ſunt, tum ad futura Nutritionis munia poſtmodùm hæ ſuppeditant? Et quamvis ſatis arctæ ſint hæ fibræ, cùm tamen lentiſſimis gradibus peragatur Nutritio, quidni pars Nutritiæ materiæ hâc defera ur? Partem dico; quippe, ſecundò, alia pars Nervorum in ipſos Muſculos inſertorum miniſterio foras deducatur, qui ſtatim atque ipſos attingunt hanc, ni fallor, amittunt formam, inque fibras Muſculares faceſſunt, inter quarum ſingulas non video quid vetet quò minùs lateralis communio intercedat, non ſecus ac inter arterias cum arteriis, venaſque cum venis adjacentibus, unde ſemel admiſſæ materiæ facilè ex unis in alias tranſmiſſio haberi poteſt. Verùm, tertiò, forſan & aliquota pars Nutritii, quem volo, Succi per ipſas Membranarum fibras deportetur; ſiquidem cùm hæ arctiſſimè ſubjectæ carni adhæreant, non prorſus abſurdum videtur quòd vaſcula introrſum ubivis diſpergant, quorum medio illac tranſmittatur contenti ſui portio. Et quamvis anguſtæ admodùm ſingulæ hæ, quod fatendum, ſint fibræ, ſi tamen perpendatur ſat longum tempus ad Nutricatûs materiam diſtribuendam requiri, quin inter dormiendum (quo tempore potiſſimùm deponi Nervorum ſuppetias cenſeo) multùm has laxari ad hanc materiam admittendam, vix adeò durum forſan atque primâ facie ſolet, videbitur ſufficientem intrudi poſſe ad lentum hoc munus præſtandum.

1 At urgetur inſuper ſat improbabile videri *liquorem punctură tendinis* copioſiſſimè *effluentem* Nervorum eſſe poſſe, quem tamen Nutritium eſſe ex partis ſic affectæ, imò quandoque totius Corporis, marcore conſtat.

Cui referre liceat, Primò, quòd, quandoquidem tendo ex numeroſiſſimis arctiſſimè colligatis fibris Nervoſis compaginatur, vix probabile videatur unicum ſolummodò ex his vulnerari, verùm mul as præſcindi, vel ſaltem lædi; adeò, ut ex ſingulis hiſce prorupturo ſuo liquori via detur. Atque notum eſt, quòd, ſi quando extrorſum pateat apertura, hâc liberiùs proruant quicunque liquores, utpote tum ab intrà preſſi, tum minorem reſiſtentiam hinc offendentes, quàm dum vaſis ſuis includantur. Secundò, Probabile videtur ſingulas juxta ſitas vel per laterales anaſtomoſes, vel fibrillas oblique inſertas invicem, prout jam modò innui, communicare; adeò, ut univerſus ad ſat longam diſtantiam hâc conſequenter, datâ portâ affluat liquor; unde partes, quas alluere ſolet, ſuo brevi fraudari pabulo neceſſe habent. Huic inſuper accedit, Tertiò, quòd præ dolore vulneri ſuperveniente, tam partes circumjacentes, quàm ipſa ſic læſa, in enormiores contractiones adigantur, atque ſic majori, quàm ſecus fieret, copiâ allatum exprimant Succum: Verùm, Quartò, quod ad liquoris ſic excreti quantitatem attinet, credibile videtur nedum totam, ſed nec maximam forſan ejus partem à febris hiſce ſuppeditari, ſed ex ipſo ſero Sanguinis conflari. Quippe cùm ubique habeantur vaſa ſanguifera, quorum aliqua pertundi ab inflicto hoc vulnere neceſſe habent, quid vetat quominus hinc excernatur ſeroſior San-

1 Objectio. Improbabile videri Sinoviam punctură tendinis effluentem è Nervis profluere.

guinis pars aliqua ; quandoquidem minimè dubitandum eſt, quin hic circulationis vi multò copioſiùs feratur, quàm Nerveus liquor ; cujus quidem ſerum promptè ſatis ex vulnere erumpere in proclivi habere, fibroſioribus & chromaticis partibus, præ craſſitie & figuræ ineptitudine, introrſum per ſolitas vias redeuntibus, tenuitas, & laxior cum illis cohæſio in miſſione Sanguinis conſpicua, facilè ſuadent.

1 Supereſt ut attingam, quod *Celeberrimus Entius* ὁ μαιευτὴς quamvis Nervis nutriendi Corporis penſum deferat, modum tamen, quò liquorem ſuum admittant, longè diverſum ab aliis comminiſcatur Quippe conjicit fibras, ex quibus conflatur Ventriculus, Chylum recens illic elaboratum abſorbere, Nerviſque illic ubertim inſertis demandare, ab iis inde ad Cerebrum recto itinere aſportandum per aliquos in univerſum Corpus diſtribuendum.

2 Verùm (ſit venerandi ſemper tanti viri memoriæ honos) oportuit, cenſuerim, diſcriminis modum & rationem monſtraſſe inter Nervos *Paris Vagis* (illius ſaltem ramos, qui ad Ventriculum tendunt) alioſque in Ventriculum inſertos, atque reliquos univerſos, qui Nutrimentum hoc in Corpus diſtribuunt ; Unde ſcilicet fiat, ut illorum motus ſurſum, nempe Cerebrum verſus, horum verò, ab hinc (quod quidem nemo non agnoverit) deorſum ad ſingulas partes tendat ; por o & indigitaſſe quinam alii Nervi ad Ventriculum nutrimentum ſuum proprium apportent, ſaltem quonam, mechanico, artificio contra flumen deſcendentis Succi Nervei aſcendat iſte (multo quin etiam quam Succus verè Nerveus craſſior) liquor. Nempe protruſionem à Cerebro in omnes Nervos (modò ab obſtructione liberos) eamque indeſinentem, ſive vigilemus, ſive dormiamus, haberi quilibet, opinor ; conceſſerit, qui ſecum reputaverit, nec vel Motus, vel Senſationis rationem inter vigilandum aptè concipi, nec in ſomno, feriantibus hiſce muniis, novas Succi Nervoſi ſuppetias ad exhauſtas interdiu copias reparandas ſuggeri poſſe, niſi motus iſte à Cerebro ; Corporeæ (ut dictum eſt) arboris radice, ſit continuus. Quippe quotidie in nobis experimur, quod quantumvis diurnis laboribus fatigati nos exoptato lecto committamus, æquè tamen vegeti ſequenti manè plerumque ſurgamus, atque pridiano ; quod fieri non potuit, niſi recens in Nervos in abſumptæ locum depoſita fuiſſet actuans materia : quam etiam quò minùs in maximè omnium patulos (quod æquum, puto, erit concipere, cùm mole cæteros ſuperent) Paris Vagi ad Ventriculum tendentis hiatus, æquè ac in anguſtiores deponuntur, vix eſt, opinor, qui negaverit, modò perpenderit omnium in Corpore noſtro liquorum motum Mechanicè præſtari, ſaltem qui ſolidam in contrarium rationem adducat. Et ſanè quantumvis Nervos hoſce iſti uſui unicè deſtinatos ſuppoſuerimus, ſi tamen ad flacciditatem Ventriculi (quem motu, non proprio, ſed Muſculorum Viſcerumque circumpoſitorum, preſſurâ nempe forinſecùs ab his inductâ, contenta ſua extrudere, audio ingenioſiſſimum, doctiſſimumque, Anatomes imprimis callentiſſimum, D. *Baciacco, Genuenſem*, ad oculum, ſupra omnem dubitandi ſcrupulum, ſæpius intra triennium ultimo elapſum *Oxoniis* demonſtraſſe, juxta obſervationem Cl. D. *Chyrac*, Profeſſoris nunc *Monſpelienſis*, Ephemerid. German. ad A. D. 168[illegible]. Obſ. 125. accuratiſſimè traditam) attendamus, meritò quærere poſſumus, quâ ratione Succi hujus ſegregatio, inque fibrarum (quas

1 Modus Nutritionis à Cl. Entio aſſignatus proponitur. 2 De eo ambigitur.

esse Nervorum propagines suprà conatus sum ostendere (tunicis insertarum ora intrusio habeatur, multo magis quævis admissum ad Cerebrum usque urgeat.

CAP. IV.

Conditiones allegatas Continentis Febrium Intermittentium Causæ Succo Systematique Nervoso competere Monstratur.

1 SEd à prolixâ nimis hâc digressione par est, ut in viam redeam, si saltem digressio dicenda sit, qua ad fundamentum, quo tota nititur proposita Hypothesis, stabiliendum effertur) atque dispiciendum jam venit, an ad *Succum Nervosum* satis aptè quadrare possint *Conditiones Fermenti Febrilis* suprà allatæ. Et quidem rem ita se habere, non prorsùs forsan ineptè colligere licet, si perpendamus,

2 Primò, *Eximiam* esse hujus Succi *energiam*: id quod ex notis ejus effectibus, Sensatione & Motu, in se quidem sat admirandis (ut de Nutritione taceam) abundè constat. Et quamvis quantitate Sanguini multùm cedat, nil tamen hoc vetat, quò minùs istum activitate multum superet, utpotè tum ex puriori maximéque elaboratâ ejus parte, à crassioris & inertis compedibus secretionis Cerebralis medio sequestratâ, conflatus, tum ulteriùs in Nervis exaltatus; quorum insuper robustis canalibus coërcitus hinc non solùm ab avolatione detinetur, verùm quaquaversum ad partes singulas manuducitur. Sin tantorum effectuum, quos experimur, materialis sit, dum rectè habet, causa, quidni agnoscamus eundem depravatum, ulteriusque evectum, altiores, hosque planè stupendos, producere posse effectus.

3 Secundò, *Influentiam* ejus *Universalem* esse: nec enim aliter fieri potest, cùm non solum Nervi ad omnes partes exporrigantur, sed, prout adstruxi, universum ex eorum propaginibus confletur Corpus: adeo, ut cum isti ubivis reperiantur canales, quin semper activi hâc materiâ (quanquam non eâdem semper mensurâ referti, par est ut, ubi generalis instinctus ad eruptionem accesserit, concluса universim sat vegetè ex suis cancellis se expedire gestiat, atque sic universales excitet turbas. Hinc,

4 Tertiò, *Instantaneam* fore *eruptionem*. Quandoquidem enim supponendum est universas fibras, etiam ad motus usitatos obeundos, moderatè saltem, plenas esse, quarum fermè singulæ lenem quantumvis materiam includentes, unà quandoque ad nutum animi in motum concitantur; quantò magis evenire debet, ut eodem ferè momento turgescentia producatur ubi hæ, si non ultra modum distendantur (quod tamen quandoque contingit) saltem turgescibili materiâ per totos suos ubique tractus, moderatè licèt, scateant, quæ pulveris pyrii ad motum solo admoto indiget igniculo ad eruptionem concipiendam.

1 Monstratur; Conditiones suprà recensitas Succo Nerveo quadrare. 2 Primam. 3 Secundam. 4 Tertiam.

1 Quartò, *Eruptionis* ex ſuis conceptaculis *locum*, inque *Sanguinem admiſſionem* ubivis haberi. Quippe ſicut Nervuli iſti vel eorum propagines nuſquam non proſtent, ſic pariter & ſanguifera vaſa per omnes ubivis Corporis regiones capillaribus ſuis diſperguntur; prout apertè conſtat ex quibuſlibet ferè, vel leviuſculis vulneribus ex quibus, proportione ad inflictam plagam, partiſque texturam, effluit confeſtim Sanguis: quin oſſa venis non deſtitui, imo has ſub iſtorum ſolidam compagem penetrare palam eſt ex rubedine aliquali quam in eorum medullâ cernere eſt. Et quid vetat quo minùs venæ utrique huic muneri conveniant, Sanguineæ ſcilicet maſſæ revehendæ, atque unà Nervoſi contenti, quicquid poſt uſus Animales exanrlatos ſupereſt, excipiendi, cùm & ſat patulæ ſint & introrſum dirigendus ſit utriuſque liquoris curſus? Nec forſan alia iſtis reliquis ſuſcipiendis comminiſci in promptu erit conceptacula, ſi lymphatica exceperis; quæ tamen nondum quantum ſcio ad intima Muſculorum, aliarúmve partium, penetrare deprehenſa ſunt: imò probabile videtur à ſolis glandulis, quas eſſe regularium omnium ſecretionum organa incomparabilis *Malphigius* aſtruxit, oriri, ut conjicere par ſit eorum liquorem harum ſolummodò productum eſſe: quo ſic habente haud arduum erit colligere, unde tandem fiat, ut febrilia in progreſſu ſymptomata ingruant.

2 Quintò *ſat* otii & *temporis* concedi ad novas ſuppetias in futuros Paroxyſmos congerendas, ſi in Nervoſo ſyſtemate eorum ſedem fundemus. Id quod hinc palam videtur, quod ſicut ſat copiosè ad unumquemque Paroxyſmum producendum ſuggeri debet Fermentativa eum committens materia, ſic pariter, ſi demus Nervos eam ſuppeditare, hi quamvis tum notabilis in ortu ſint exilitatis, quâ quidem parcè omninò ſinguli Succum ſuum admittere neceſſe habeant, tum tardi hic etiam ſit inter ſecernendum, motus, fibrarum tamen in progreſſu ampliationis, (cum perennis rationes, quanquam non eâdem omnibus horis menſurâ, ſecretio) longiuſculum requirant temporis ſpatium quo & impleantur ipſi emergenteſque fibræ, & materia quam ſubeunt ad Fermenti genium exaltetur: Quippe utramque hanc in noſtrâ Hypotheſi conditionem requirimus. Niſi enim debitè diſtendantur vaſa, vix ſe fortiter ſatis (modò non ſummè acris ſit concluſa materia, quod hic neutiquam ſupponimus) conſtringere poſſunt, quò vel altiùs in ſua adigant conceptacula, multò minùs exterminent moleſtum hoſpitem; porrò, niſi acredinem aliqualem nanciſcatur intùs ſtabulans materia (id quod morâ aliquâ obtinendum videtur, cùm lenis alioquin genii ſit dum naturaliter ſe habet (nequaquam parietes tantoperè ac cernimus laceſſere poteſt. Quin anguſtiæ quas circa fibrarum ubivis extremitates haberi ſuprà notavimus, contenta uſque ab eruptione prohibent, vel ſalem hanc minuunt, donec aptè ad hoc opus exaltentur. Adeò ut cum conſtet ipſarum univerſim partium fibras ſemel (lentè licet) exhauſtas, lentè reſarciri, quidni concludamus earum cavitates, ſic confertim evacuatas, ſat multum temporis inter depletionem ſuam & ſupplementi novi admiſſionem requirere, cùm ſtatim ab evacuatione conniveant extremitates?

3 Sextò, *Cuncta* ab hâc ſuppoſitione ſat genuinè, nî fallor, *ſolvi* poſſe *Symp-*

1 Quartam. 2 Quintam. 3 Sextam.

tomata. Quod quidem quamvis in omnibus Hypotheſibus allaborandum eſt, niſi tamen facili ductu, atque filo conformi, ab ipſo fundamento nunquam deflectente, omnia ſequantur, ſuſpicionem meritò movere poteſt hoc arenoſo ſolo poſitum eſſe, ædificiumque ſuperſtructum levi molimine everſum fore. Priuſquàm verò horum explicationem aggrediar, par eſt ut accuratiorem totius *Hypotheſeos* delineationem ob oculos ponam.

CAP. V.

Hypotheſis particulatim proponitur.

1 VBi vel præ pororum occluſione, uſitatis hinc detentis effluviis, inque Sanguineam maſſam regeſtis, (quæ valdè frequens Febrium Intermittentium, non ſecus ac multorum aliorum Morborum, occaſio eſt (Vel Anomaliâ aliquâ, quæcunque tandem ſit, circa unum vel alterum ex cæteris Non-naturalibus quidpiam functionibus naturalibus minùs congruum aut in Sanguinem admittitur, aut in illo producitur, (modò non ejuſce ſeu generis ſeu gradus ſit, unde naturalis ejus craſis funditùs laxetur; quod quidem ſi fieret, continuam productam iri Febrem cenſuerim (cujus ratione talis in eo congeritur materia) utrùm Fermentativæ ſit indolis, an cujuſvis lenioris) quæ à vero, & juxta œconomiæ naturalis leges concinnando, Succo Nerveo aliena licet, 2 eam tamen ſortitur particularum ſuarum minutiem, ut in Nervorum radice, per corticem Cerebri ubivis ſparſas, uſitatâ percolatione admittatur; 3 vel ſi propter ſubitam aliquam forſan & inexplicabilem) ſecretoriis hiſce ductibus Nerviſque inde prognatis, impreſſam laxitatem contigerit eo uſque ampliari eorum ſinus, ut ex laudabili etiam Sanguine craſſior, quàm ſecus aſſolet, in eos excernatur liquor; 4 Incongrua hæc materia in illorum tubulis) ſi quodammodo flaccidis eſſe contigerit) aliquantiſper ſine notabili moleſtiâ ſtabulari poterit, utpote tum à pernici Sanguine fluvii concitatione liberata, tum plurimarum & valde heterogenearum & Fermentativarum ſubſtantiarum, quæ eas ibidem comitantes continuò laceſſebant, conſortio ſequeſtrata; quin mollioris ipſa genii, quam ut brevi continentia vaſcula ſupra modum exerceat; imò aliquatenus viſcoſa, unde & à nimis citâ diſſipatione arcetur, & Spiritus pariter ab avolando arcet: atque inſuper capaciora, quanto longiùs in vaſis ſuis fertur, ſpatiola, quæ motum ejus tanto magis retardari ſinant, offendens.

5 Dum in iſtis coërcetur, ſenſim magis uſque lentorem amittit, atque magis hinc activa evadit; idque partim Salium Volatilium (quos forſan ipſos eſſe Spiritus Animales fas erit ſuſpicari, ſaltem donec aliam aliquam magis eorum muniis præſtandis idoneam in corpore hoſpitantem ſubſtantiam, quæ hanc appellationem mereatur, quis monſtraverit) vegetâ actione partim reliquarum ex quibus conſtat particularum colliſione dum locum mutant, partim

1 Hypotheſeos Summa. 2 Radices Nervorum in cortice Cerebri laxari. Vel propter poros ab aëre occluſos, Vel anomaliam in aliquo ex cæteris Non-naturalibus. 3 Vel præ aliquâ aliâ ſubitâ occaſione. 4 Hinc Nervos admittere materiam incongruam. 5 Quæ morâ quam hæc trahit variis de cauſis ſenſim exaltatur.

porrò ob caloris, quo cunctæ foventur partes, excitationem multùm intendi-tur hæc actívitas. Quam quidem, ſicut in ſtatu ſano omninò notabilis eſt, ſic in morboſis aliquibus majorem neceſſariò evadere (at gradibus pro cauſarum differentiâ ſat diſtinctam) nemo non agnoverit, quin ad Morborum quorundam ferociam attenderit. Vtque exaltationem iſtæ ſic ſubeunt particulæ, eandem priùs concluſis, dum in has impingunt, imprimunt.

1 Dum ergò hoc tranſigitur; facilè concipiatur materiam hanc ſat placidè per plurium horarum, imò forſan dierum, ſpatium intra conceptacula hæc non ſolum coërceri, ſed & per ea prorſum ſerpere poſſe; quandoquidem & mole reverà exigua eſt, & Salia Volatilia, ſat, modò ſibi permittantur, acria & pungentia lentore ſuo quadantenus frænare nata, & ipſæ, ex quibus conflatur, particulæ nequeunt non aliquam moram ad ulteriorem ſuam comminutionem, atque hinc exaltationem, ſubeundam expoſcere. Cui porrò favet, quòd valdè producta ſint plurima ex hiſce vaſis, in quibus concluditur; quo fit, ut motus in iis lativus, qui quidem vel ab admiſſionis initio lentus erat, tum præ auctâ in progreſſu ſuo capacitate, tum extenſilitate, uſque & uſque minuatur; unde & Fermentativus, qui & ipſe pariter ſat lenis ab initio erat, aliquantò adhuc mitiùs procedere neceſſe habet: quamvis enim hic pro auctâ particularum copiâ augendus, concipiatur, videtur tamen quòd cùm ſingulæ hinc plus offendant ſpatii, magiſque proinde ab invicem diſterminentur, minùs invicem ſæviant.

2 Ubi verò tractu temporis uſque adeò impleta fuerint vaſcula hæc, ut abſque moleſtiâ ulteriorem diſtenſionem tolerare nequeant, cúmque inſuper eum laxitatis quoad craſin ſuam particulæ ſingulæ ſic obtinuerint gradum, ut ad ſeceſſionem ab invicem moliendam in procinctu ſtent, lancinatio illis repentè imprimitur; quâ fit, ut ſeſe in motus contractivos, ad moleſtum hunc hoſpitem extrudendum, componentes, rigorem inducant. Quæ quidem lancinatio & irritatio, quamvis uno forſan in loco incipiat, ſive hoc apud originem medullæ oblongatæ contingat, ſive in canaliculis, dicto tamen citiùs in uiverſum Syſtema Nervoſum, tanquam admoto pulveri pyrio torre accenſo propagatur; quandoquidem omnes particulæ ſic evectæ tum maturationis gradum non multum inter ſingulas diſcrepantem, utpote ab eodem fonte omnes derivatæ obtinuerint, tum invicem contiguæ ſint (imo ubivis lateraliter per fibarum, uti credo, anaſtomoſes communicantes) undè motus ibi conceptus facilè ad ſingulas tranſit.

3 At quoniam lancinatio hæc ſemel incepta, brevi per totos ubivis fibrarum tractus, præ earum ſaltem plenitudine, ſi non & univerſali materiæ turgeſcentia, quam diximus, propagetur, hinc fit, ubi, ad earum extremitates pertigerit, has in corrugationes arctioreſque, cæteris partibus, contractiones adigere neceſſe habeat? Cujus rei ratio infra ſubdetur: hinc neceſſariò diutulè coërcetur lancinans materia; unde non ſtatim evaneſcere poteſt Rigor (qui ab iſthac lancinatione provenit) materia eum concitante ſic intùs detentâ; verùm aliquantiſper, præ aucto particularum jam magis laxatarum, ſeceſſumque

1 Verùm ad aliquot horas forſan & dies ſine moleſtiâ per Nervos & Fibras progreditur 2. Donec ad debitum plenitudinis & maturationis gradum evecta conceptacula lancinare incipiat, unde Rigor Univerſalis. 3 Qui præ corrugatione extremorum non ſtatim evaneſcit.

molientium, seque propterea in vasorum latera majori impetu impengentium, conatu identidem augetur; 1 donec tandem superata hac renitentia, foras prorumpat, in Sanguinem scilicet ubivis præterfluentem; quem, tum præ difformitate particularum constitutivarum, tum intestinis harum quibus perpetuò exercetur motibus, tum agitatione circulatoria, in magnos concitare tumultus necesse habet, cumque hoc in tota massa contingat, sicut magnus, sic porro universalis contingit æstus; Qui non ante sedari poterit, quam vel exantlata vel sufflaminata fuerit fermenti hujus affusi activitas, atque particulæ Sanguinis exagitatæ, & à reliquis laxatæ, per sudoris, aliasve naturæ lege præstitutas redactæ fuerint: 2 quo facto cessat paroxysmus, atque apyrexia sequitur, modò vel in totum subacta aut extrusa fuerit conturbata materia, vel naturalis Sanguinis crasis ante hujus Morbi invasionem integra fuerit; secus, fieri vix potest quin etiam soluto formali Paroxysmo, turbæ usque in Corpore perstent, ob restitantes in Sanguine Materiæ reliquias.

3 Quoniam verò etiamnum perstat Corticalium Cerebri glandularum Atonia, quæ semel inducta præ earum teneritudine brevi corrigi non potest, fibræque Corporis universæ aptitudinem suam ad materiam turgescibilem suscipiendam statim exuere non possunt; quin ipsum Sanguinis serum, ex quo sua desumunt Nervi Supplementa minùs illis congruum, etiam post primum Paroxysmum, multò magis in decursu Morbi, quanto magis vitiatur ejus crasis, suppeditare necesse habet Succum; hinc fit ut isthoc novum indesinenter glandulis hisce, sed depravatum, pabulum suggerente, his verò admittentibus, adque fibras universas Nervorum ductu transmittentibus, materia novi Paroxysmi sensim congeratur, qui post aliquam temporis intercapedinem maturatâ, iisdem quibus prior erat, gradibus, conclusâ hac materia repetit, eandemque scenam exhibet: atque hoc toties transigitur, donec vel medicamentorum adminiculo, vel tempestatis mutatione, vel causarum aliarum interventu, qua morbida materiæ committentis dyscrasia edometur.

Hæc *Hypotheseos meæ* summa est; cui ut probabilitas aliqua concilietur, perpendi poterunt considerationes sequentes: Scilicet,

4 Primo, Certum est Nervos, eorumque propagines, *admodum lentò*, comparatione ad Arterias & Venas habitâ, Supplementa sua usitatò admittere, lentius autem adhuc deponere, id quod (prout supra deduxi) indè provenit, partim quod meatus secretorii Cerebrales valdè anguśti sint, partim quod Nervorum, fibrarumque ab iis prognatarum, tractus & in valdè productam longitudinem excurrant, & eundo multum amplientur, partim quod hæ extensilis sint texturæ, præsertim quæ Musculorum (ex quibus maxima pars Corporis constat ventrem constituunt, partim denique quod impulsus apud Cerebrum valdè languidus sit, unde gradu non nisi lento ad eorum extremitates serpere necesse habet, quod Nervi indè accipiunt; emissionem verò tardiorum ferè hinc liquet, quod plurimæ in tendines quæ Musculos consti-

1 Postea vero, erumpente in Sanguinem hac materia, febrilem calorem accendi. 2 Tandem Sudore, &c. maturatam criticè excludi. 3 Atonia vero corticalium Cerebri glandularum persistente iisdem gradibus usque repetere Morbum. Donec cuncta in ordinem redacta fuerint. 4 Considerationes quædam ad Hypothesin confirmandam Primo: Nervi lentè (Comparatione ad arterias habita) supplementa sua admittunt, lentius deponunt. Attamen,

tuunt, fibræ colligantur, cæteræ ferè objectu membranarum aliarúmve partium, quanquam non obturentur, tamen necessariò coarctentur adeo, ut moram egressuro suo liquori nectere facilè concipiantur. Cum ex adverso ad venosi generis contenta quâ suppeditanda, quâ propellenda, primum Chylus magna copia in vasorum lacteorum numerosos ductus Peristaltici Intestinorum Motûs beneficio, exprimitur, inque Sanguineum rivum per notas vias, Viscerum pinsatione, proprioque vasorum contractivo nixu, sat fortiter urgetur; dein admissus, adque cor appellens, tum ejus systole per Arterias rapidissimè, Sanguinis Nomenclaturam jam nactus propellitur, tum systaltico & suorum vasorum, & Musculorum contractione per Corporis habitum in venas cogitur, in quas quandoquidem promptè & copiosè transire constat, haud ambigi potest quin patuli ei transmittendo in habitu, non minus Cerebri, quàm aliarum partium meatus adstent, præ illis qui, ad Nervosa contenta suppeditanda destinati, in Cerebro patescunt.

1 Secundo, quando quidem à Sanguine suum mutuantur liquorem Nervi, Constat (juxta leges quibus subjicimur, mechanicas) *proportionem servari debere* inter utriusque generis vasorum adimpletionem; adeo ut si parcè Vasa sanguifera Supplementa sua recipiant, prout in inedia evenire necesse est, parcè & Nervis sua suppeditantur; sin copiosè illa admittant, vix dubitari potest quin pari proportione (quanquam non quantitate) suum his dimensum impertiant Totum enim transmittendorum liquorum per universum Corpus negotium indebitè proportionatis & continuatis, quin & contractilibus, vasis peragitur, iisque moderatè saltem (plenis, adeo ut, facto impulsu apud originem cujuscunque eorum tractus, necesse sit ut, qua data porta, in singula juxta hujus proportionem (observatis tamen secretionum legibus) juxta liquoris deponatur quantitas. Et quidem pro impulsûs gradu constat transmissionem metiendam esse; adeo ut, si motus impulsi liquoris refringatur (quod fieri necesse est, si pars ejus à recto, quo reliquus defertur, tramite in laterales deflectat) præsertim si in valdè angusta vasa, eaque alterius generis, maximè si in progressu suo amplientur, instillet liquor hano motûs refractionem passurus pronum sit concipere, quod istorum Vasorum contenta valdè lentum, præ gurgite, è cujus gremio secedunt, motus gradum sortiri debeant, & proindè longius ad sui adimpletionem temporis spatium requirent. Hinc quanquam Sanguis pluries intra singulas horas Corpus circum cur sitet, verisimile videtur liquorem Nervorum plures forsan dies ad subintrandos ductus suos universos, ubi multum exhauriri contigerit quod prius continebant, postulare. Unde sequi videtur.

2 Tertiò, tantum abesse ut irritatio, quæ vascula hæc ad contentorum suorum cumulatam, quam dixi, extrusionem stimulat, continua futura sit (modo impendio prius exhausta fuerint) ut *diu protelari* debeat; utpote quoniam à plenitudine Vasorum magna ex parte (sub aliquali tamen conjunctæ acrimoniæ consideratione) pendet, quæ non solùm, ob rationes jam modo allatas, cito haberi non potest, sed insuper ab ipsius Sanguinis comparativa debitè

1 Secundo proportio servari debet inter Nervorum & Arteriarum adimpletionem. 2 Tertio, irritatio ad extrusionem nequit esse continua, sed diu protelari debet.

debitè defuncto Paroxysmo, paucitate. Quippe præ critricis evacuationibus, quæ in fine solemniter eveniunt, multum hujus quantitas minuitur; adeo ut posteà necesse sit Arteriarum venarumque subsidentium canales novo alimentorum proventu redimpleri, antequam meatus, quos dixi, Cerebrales tributa sua sat copiosè obtinere possint: Atque hinc fit, quod si criticus Sudor in fine Paroxysmi copiosè procedat, longius, cæteris, paribus, protelatur sequens; cum, ex adverso, si parcè, citius redeat. Verum,

1 Quartò, Quamvis Nervosi contenti Supplementa perpetim (nisi forsan sub ipsa Paroxysmi initia, Cerebro tunc temporis præ lacinante conclusâ materiâ arctius solito se constringente, id quod in epilepticis etiam Paroxysmis usu veniat suppeditentur, *non* tamen *æquali mensurâ omnibus horis. Interdiu* quidem, quamvis non arctissimè, quadantenus tamen, constringitur Cerebrum; secus, functiones Animales vix debitè obiri possunt: utque hæ exerceantur, sicut necesse est, ut hinc extrudatur identidem, atque versus Nervorum Fibrarumque tractus dispensetur, qui eos invigorare debet, liquor, sic vix verisimile est eodem tempore recentem, nisi parcè, admitti posse; tum radicibus nempe, tum medullari substantia (ex fibris Nervosis conflatâ) hoc tempore magis contractis: Verùm *noctu*, dum inter dormiendum, feriantibus plerisque Animalibus muniis, laxatur Cerebrum non secus ac cæteræ pleræque partes, & faciliùs & copiosiùs liquorem suum tum admittit, tum propaginibus suis porrigit. Corde enim Sanguinem indesinenter in universum Corpus propulsante particularum idonearum secessionem aptiùs multò in laxata vasa secretoria, hoc nomine & capaciora & magis extensilia haberi, quàm in contractiora magisque rigida, qualia dum vigilamus, præsertim verò dum nos exercemus, cuncta sunt, obvium est: 2 Ubi verò à somno expergiscimur; statim contractis Cerebri priùs laxati meatibus, ulteriùs protruditur quod tunc temporis depositum erat; adeóque materia, & Succo Nutritio, (maximè dum rectè valemus) & Fermentativo huic (dum sic ægrotamus) per totum Vasorum, ad extrema usque, tractum suppeditatur: quæ quamvis unicâ hac forsan admissione non sufficiat ad turgescentiam, quæ Paroxysmum inferat, concitandam, ad animalitatis tamen munia, qualiquali saltem modo, inter Paroxysmos præstanda sat esse potest. Atque hinc quæstioni occurri potest, quomodo scil. hæc munia mox à solutis Paroxysmis peragi possint, si copiosè adeò atque supponimus extrudatur in Paroxysmo Nervosum contentum. Quippe certum est nunquam in totum exhauriri, verùm sat ejus ad hæc præstanda superesse, eò quòd minor quantitas ad hæc sufficit, quàm ad turgescentiam quam volumus concitandam. Nihilominus tamen observare est, solutis Paroxysmis multum languidos & elumbes evadere hos passos, donec redintegrato per somnum Succo dicto paulatim vires resumant.

3 Quintò, Attendere possumms, quod quemadmodùm & modica quantitas, & lenis contenti Nervosi genius, lentusque motus, ad functiones placidè (quemadmodùm exerceri solent) præstandas requirantur; sic *ad vehe-*

F

1 Quartò Succus Nervosus non omnibus horis æqualiter à Cerebro admittitur, Parciùs interdiu, Copiosius noctu. 2 A somno in habitum partium protruditur. 3 Quintò Ad magna symptomata concitanda vel acrimoniâ, vel quantitate, vel motu peccare debet materia.

mentem ac citam, *imò universalem*, quæ in Febrium Intermittentium decursu persentiscitur, *turgescentiam* concitandam necesse videtur ut, modò non admodum acris sit, tum sat *largâ copiâ* suppeditetur, tum *majori impetu* prosiliat materia hanc efficiens, quò proportio inter effectum & causam (quod quilibet concesserit) intercedat, Acrimoniam sanè grandem si sortita fuerit, haud dubium est quin (utut exiguâ mole, Venenorum exemplo) graves excitet turbas; Hanc tamen, quamvis aliqualem in hoc Nervorum contento supponam, non tamen valdè notabilem, nedum summam, esse indè evincendum censeo quod tandiu hoc in fibrarum sensilium tractibus sine molestia hospitari possit: Et quamvis sensim ad altiores usque acrimoniæ gradus assurgat, quarum ubi debitum attigerit, statim in actum erumpit, sat tamen iste depressus est respectu ejus quo multa potiuntur acria. Idcircò sicut necesse est ut sat uberi proventu, & ubivis intra Nervorum fibrarumque clausira congeratur ad Pandiculationem, Rigoris, &c. Phœnomena producenda; sic porrò videtur, quòd pari copiâ ex illis in cunctis Corporis regionibus effundi debeat ad Febrilia. 1 Et quidem fortassis Ephemeræ Febris ratio, hinc (aliquando saltem) deduci poterit; quod scil. Nervosus liquor aliqualem, sed levem solummodo, adiathesin passus, verùm nimiâ congestus copiâ, ad exitum, seu propriâ tendentiâ, seu ab externis occasionibus concitatus, properet, adeoque magnam in Sanguine turgescentiam copiosè ei affusus excusciter. Quo facto, exactoque Febrili Paroxysmo, reliquiisque per Sudorem, viasve aliis criticis evacuationibus dicatas, extrusis non ampliùs redit, utpote quoniam nulla remanet vel in Nervoso vel Venoso genere, vel in alterutrius conventis dyscrasia.

Considerationes hasce longo deductionum systemate ad præfatam Hypothesin accommodare non opus videtur, utpote cùm quo colliment satis in propatulo sit; an autem quicquam ad eam stabiliendam conferant, penes alios judicium esto: Me jam ad *symptomata solvenda* accingo: quorum quidem rationem quamvis sat facilè ex ipsâ Hypotheseos proposita adumbratione perspici posse censeam, par est tamen, ut singulatim ea (saltem maximè notabilia, ad quorum normam cætera facilè solvi possunt) pauliper prosequar; quæ proinde priùs enumeranda veniunt.

1 Ephemeræ (nonnunquam) causa.

CAP. VI.

Symptomatum recensio & Solutiones.

1 SYmptomata, quorum Syndrome Febres Intermittentes constat, ad tria genera revocari possunt; *Præludoria*, *Exhorrescentiæ*, & *Incalescentiæ*; Quæ quamvis numerosa valdè sint, ut si omnium minutulorum recensioni & explicationi navanda foret opera, nimium & chartæ & temporis impendi necesse sit; seligenda tamen sunt magis notabilia, à quorum Solutione reliquorum, arbitror, facilè deduci queat ratio.

2 Prioris generis (juxta maximè accuratam doctissimi *Joneisii* enumeratio-

1 Symptomata Febrium Intermittentium trium sunt generum 2 Præludoria.

nem) sunt , pandiculationes , & oscitationes , plurimarum partium Corporis quandoque coarctationes , undè fit , ut vestimenta laxiora sentiantur , cutis aspera evadit , scrotumque corrugatur ; morosiores solitò plerumque evadimus : quandoque majori , quàm aliàs fit , acumine sermones conserimus ; aliquando ad leves Vertigines vel Cephalalgias proclives sumus.

1 Mox rigor (prioribus pauliſper adhuc persistentibus , imò aliquando auctis) cum magno frigoris sensu plerumque invadere solet ; qui à levioribus vellicationibus quandoque ad immanes concussiones progreditur , & in dorso utplurimùm primùm sentitur. Intereà plus solito & tardior & contractior deprehenditur , anhelitûs ingruit difficultas , qui aliquando eousque progreditur , ut nos morituros credamus (& quidem plerique ex iis , quos Febris intermittens enecat , in augmento , si non mox ab initio paroxysmo , fatis cedunt ; Spiritibus nempe usque adeò depressis , ut non ampliùs se ab inviscantis crudæ massæ amplexibus extricare valeant , indeque suffocatis) Hypochondria contrahuntur , immodicè quidam sputum excernunt , alii lacrymas involuntariè ¡profundunt , quosdam desidendi conatus , alios vomitiones crebræ quandoque infestant , Urina solitò & pallidior & copiosior cernitur.

2 Evanescente Rigore succedit paulatim Calor (imò quandoque Rigoris & Caloris reciprocationes alternant sæpiùs vices) qui brevì plerunque ad immanem assurgit gradum , cum Capitis Dolore , Deliriis , Vomitionibus , Diarrhœâ , Difficultate anhelitûs , Siti , molestâ universi Corporis qnasi distensione , Lassitudinibus , &c. Quorum Symptomatum pars quamvis & tempore exhorrescentiæ sentiantur , aliam tamen explicationis & resolutionis suæ rationem jam habent , quàm quæ in principio invadentibus competebat.

Tandem , Ubi multùm per aliquod temporis spatium (verùm brevius vel protractius pro Cruditatis vel Coctionis in minera Morbificâ gradibus) incaluerimus , ut plurimùm Sudor erumpit ; quo apparente , evanescere incipit calor , unà cum reliquis Symptomatis ; procedente verò , somnus obrepit , vel saltem quietis gradus aliquis , donec diffiatis molestæ & jam coctæ , quæ Paroxysmum concitaverat , materiæ relíquiis , ad totalem apyrexiam redeamus.

3 Symptomata hæc nec omnia in omnibus , qui Febribus Intermittentibus tentantur , occurrunt , nec eâdem violentiâ singulos , quibus adsunt , exercent : Quippe nec omnibus eadem Corporis constitutio , eadem ad hunc vel illum morbum , vel Symptomata ad eum spectantia , procatarxis ; nec circa causarum antecedentium amolitionem , vel antè , vel in Morbi decursu , cura ; unde grandes anomalias circa has , non minùs , quàm cæteros Morbos , pullulare necesse est : quin notum est , quòd in epidemicis annorum constitutionibus quæ ad has disponunt , non secus ac in alias , in quibus alii quivis dominantur Morbi , Symptomata quædam , unam aliquam partem Corporis quandoque afficientia , præ cæteris ferociant ; materiâ nempe promiscua secus concitaturâ ad has deflectente : Imò rigor ipse quibusdam , saltem per aliquos Paroxysmos , deest. Verùm cùm hæc sat communi observatione con-

1 exhorrescentia. 2 Calescentiæ. 3 Nec omnia omnibus , nec singulis æquè violenta eveniunt.

ſtent, ſufficit ad præſentem Hypotheſin ſi explicemus, [1] quâ ratione ſingula ex enumeratis ab aſſignatâ origine provenire poſſint.

2 Et primò, ubi Succus Nutritius, in Fibris ſingulares partium modo dicto congeſtus, eum depravatæ maturationis gradum indeptus fuerit, ut ad turgeſcentiam in procinctu ſtet, imò laxari jam in craſi ſuâ incipiat, partium continentium parietes, prout ſuprà aſtruxi, ad extrudendum quod moleſtum eſt leviter priùs irritat; cumque Muſculorum Fibræ maximè hujus irritationis capaces, & præ cæteris (uti ſaltem mihi apparet) extenſiles ſint, quin motus Muſcularis, tam involuntarii, quàm ſpontanei ſint præcipua organa, hinc primus in pleriſque ad Paroxyſmum cernitur apparatus: Quippe in *pandiculationibus*, *Muſculorumque extenſionibus* paulatim contrahuntur Fibrarum eos conſtantium parietes, paululumque, quanquam non ſtatim extrudatur, ſaltem arctiùs compingitur contenta materia, quæ uſque turgens mox iterum ad ſimiles motus identidem vaſcula ſua urget, donec tandem hâc acriori evadente, magiſque laxatâ, in rigores iſti tranſeant.

3 At quoniam à Cerebro, ſicut materia iſthæc derivatur, ſic motus inſtinctus incipere debet, hinc neceſſe videtur, ut Muſculi ipſi propiores primò afficiantur; cumque Organiſmi ratione hi qui Maxillæ inferiori movendæ deſtinantur, illiſque contermini, maximè conſpicuum motum edant, primùm *oſcitationibus* Paroxyſmi adventus prænuntiatur. Fibris iſtorum Muſculorum univerſis in tales motus conſpirantibus, qui laceſſenti materiæ exterminandæ maximè conducant.

4 *Partium*, imò univerſi ferè Corporis, *contractio* eandem agnoſcit cauſam: Quippè in arctius ſpatium neceſſariò ſubſidere debet Corpus, cùm univerſæ, ſic arctantur Fibræ; quod in vaſis, quorum motus eſt contractio, intus laceſſitis non poteſt non haberi. Quin cutis aſperatur, Fibris Vaſorum ſecretoriorum, quæ ubivis in cute habentur, partim introrſum retractis, partim glandulas cuticulares connivere cogentibus, atque hinc in prominentias adigentibus: unde & tranſpiratio tunc temporis multùm cohibetur Scroti corrugatio eandem fibrarum retractionem, præ inclusâ vellicante materiâ, agnoſcit.

5 Ut reddatur ratio, cur *moroſiores* quandoque ſentiuntur ægroti, quandoque verò *altiori ingenii exercitio*, quàm ſecus aſſolet, pollere deprehendantur, neceſſum quidem foret, ſi ad amuſſim rem explicare velimus, ut Unionis Animæ cum Corpore, quin actionis Subſtantiæ materialis ad immaterialem, tranſlationis modum demus. At quoniam hoc impar humano intellectui onus quilibet opinor, reputaverit, ſufficiat augurari, quòd dum ad acrimoniam aſſurgit congeſta, quam dixi in Cerebro materia, hoc moleſtè afficiendo, inque contractiones aliquales, ſecus forſan ſat regulares licèt, citatiores tamen quàm in pacato ſtatu inſtitui ſolent, adigendo, animam pariter, præ nexu indicibili (quem omnes agnoſcunt) quo iſti unitur, in moleſtam ſenſationem huic reſpondentem, effectuſque conſequentes trahat. Et hoc quidem à Spirituum (vel quovis alio nomine indigitare volueris immediatum animæ inſtrumentum) motibus, quantum ad corporeum agens ſpectat, pendere vi-

1 Eorum ratio. 2 pandiculationis. 3 Oſcitationis. 4 Partium contractionis. 5 Morum aſperitatis, vel ingenii acuminis auctæ.

detur. Quippe dum hi cum vehiculo suo quodammodò in Cerebro, præ universâ Systematis Fibrosi ab hoc propagati contractione, incarcerantur non secus ac hinc agitantur, necesse videtur ut Animæ, cum internuntiorum munere fungantur, analogas his quas Corpus patitur impressiones communicet; adeoque, si placidior sit, liberiorque horum per proprios canales transcursus, altiori acumine sese exerat anima; sin magis impeditus, sicut & molestiùs hi in eorum parietes impingunt, & quadantenus à rectiori tramite distorquentur, sic pariter molestam huic exertionem impertiunt. Et sanè cùm debita organorum tensio (quam Spiritus, non quidem seorsim, sed Succo Nerveo debitè uniti præbent) non minùs quàm conformatio, ad animalia munia admodùm necessariò requiratur, potissimùm verò Cerebri ad Intellectionis actus; si tensionem hanc ultra modum (prout in assignato casu concipimus) augeri contigerit, quidni anima tantò fortiùs vel citatiùs perceptiones suas actionesque indè profluentes, exerat, quantò hæc major vel molestior fuerit; modò istius materiæ, quæ tensionem hanc dat, transcursus à tramitibus solitis non divertatur, quod si evenerit, vel deliria vel comatosi alii ve affectus hujusce dyscrasiæ consectarii necessariò invehentur?

1 Ab istorum Spirituum nimiùm citatis nunc temporis ab allegatâ causâ motibus, excursuque quadantenus retardato, non mirum est *Vertigines* oboriri: Quin cùm materia Paroxysmum commissura, præ istâ, quæ naturaliter hic secernenda est, aliquantulùm crassiuscula sit; rationi consonum videtur hanc ab illorum agitatione rarefactam quodammodò, & motûs gradum ulteriorem, quantumvis exiguum, hinc indeptam, eorum motibus & magis proindè officere, & iis se comitem præbentem intra anfractuosa Cerebri demeacula gyros quosdam describere; in quibus Vertiginis ratio consistit.

2 *Cephalalgias* prælusorias à materiæ hujus portiunculis in Membranarum Cerebri Fibras pertenues depositis, jamque exaltatione hucusque progressâ acrimoniam induentibus, pendere censeo. Quippe cùm membranæ pro adæquatis sensûs organis à plerisque habeantur, sicut hos affici in præsenti Symptomate certum est, sic porrò à materiâ in eorum fibris conclusâ hoc præstari mihi probabile videtur, cùm nullus hoc tempore in Sanguine Orgasmus, prout antè adstruxi, deprehendatur, unde materiam lancinantem intra Vasorum sanguiferorum tubulos delitescere concipiatur.

Jamque instructâ, ut dixi, acie, præfatisque velitationibus transactis, erumpunt copiæ morbificæ, à Spiritibus in prælium trusæ.

3 Et primò plerunque agmen ducunt *Rigores* & *Horrores* cum adjuncto *Frigoris* sensu. Horum rationem sic reddo. Ubi congesta in Fibris materia acrimoniam, ita ut dictum est, adepta in crasi suâ laxari incipit, atque hinc, præ nixu Spirituum hostem istum amoliri (satagentium ut de Cl. *Cartesii* materiâ subtili impræsentiarum philosophari omittam, quâ tamen reverà ipsis Spiritibus, imò cunctis præterea Corporibus motis, primitùs transcursu suo pernici instinctum ad motum dari verisimile mihi videtur) turgescere, laxatæ ejus particulæ, dum ab invicem motu suo expansivo recedere conantur, in continentium vasorum parietes impingunt, atque huic eos angulis suis lancinando in

1 Vertiginis. 2 Cephalalgiæ prælusoriæ. 3 Rigoris & Horroris.

ſubitas contractiones, exterminandi inquilini hujus moleſti causâ, adigunt; cujus quidem extruſionem hiſce nixibus non longo tempore differri poſſe haud arduum eſt concipere, quandoquidem in fluido natat lancinans hæc materia; Hoc facto quies ſequitur, donec recens irritatio ſucceſſerit, quam ſtatim inducit & numerus, & motus, aliarum hujuſmodi particularum ubertim hic ſcatentium, & prorſum delatarum; quæ porrò poſitionem ſuam hinc variantes, anguliſque alterutrinque præditæ identidem eos impingere atque exercere concipiantur; Atque in hac partium ſenſilium motus & quietis reciprocatione Rigoris forma conſiſtit. Quoniam verò hoc innumeris in locis evenit, utpote quoniam tota contentæ in fibris materiæ maſſa particulis hiſce turgeſcibilibus referta eſt, quæ proinde omnes, quanquam non eodem momento, brevi tamen ſpatio in eandem turgeſcentiam aſſurgere in procinctu ſtant, hinc Rigor univerſum corpus citiſſimè corripit.

1 *In dorſo* utplurimùm & *incipit Rigor*, & *immaniſſimè ſævit*, quoniam ſicut Nervulorum iſtorum, qui unicè Spinalem Medullam conſtituunt, & quorum expanſione longè maximus Corporis partium numerus conſtat, ductu in totum partium ab iis prognatarum habitum diſpenſanda eſt (juxta Hypotheſin noſtram) tam Morbifica hæc, quàm alibilis materia; ſic neceſſe eſt, ut ipſi ſat copiosè eâdem referti ſint, quò debitè eandem propellant in omnes ſuas propagines, quod quidem requirit, ut eâ priùs ſatis ſint diſtenti: Hic loci proindè turgeſcibilium particularum primò congeruntur copiæ quæ, ubi ad debitum laxitatis & maturationis, quam diximus, gradum evectæ fuerint; inſtinctuque ad eruptionem à cerebello acceſſerit, & citius & ferocius iſthic lancinationes ſuas exercebunt, tum quod arctius ab oſſeo munimento compingatur Vaſa illas continentia ut dilatari nequeant, tum porro quod hac via ad reliquum Fibrarum per univerſum Corpus exceptis iis ejus partibus quas Nervi ab ipſo, magis propriè ſic dicto, Cerebro provenientes irrigant) propagatarum Syſtema tranſmittendus ſit totus ſuus proventus; modò ſaltem Hypotheſis mea circa Nutritionem debitè ſtabiliatur.

2 *Frigus* verò, quòd unà cum rigoribus perſentiſcitur, à Spirituum depreſſione, atque univerſali ferè, quam dixi, partium ſolidarum Contractione, quâ debita liquorum diadoſis quodammodò ad tempus ſufflaminatur, provenire cenſeo. Et quamvis ſuggeratur forſan contrarium potiùs hic eventurum, eò quòd præ maſſæ liquoris Nervei allegatâ laxitate ſingulæ in motûs libertatem ſeorſim vindicentur ejus particulæ, quam priùs invicem complicatæ minimè ſortiebantur, tunc demum à pleriſque agnitum ſit caloris formam potiſſimùm imminutarum, quæ illius ſunt ſubjectum, motu conſiſtere; ut proindè quantò magis in craſi ſua ſolvantur iſtæ & comminuantur (quale quid hic comminiſcimur) motuſque hinc inteſtinos ineant, tantò calor intendatur; Attamen regeri poterit, quòd quandoquidem non omnes motûs gradus calorem ſtatim producant, verùm plurium inſuper circumſtantiarum habenda ſit ratio (utpote motarum particularum figuræ, aliarum aptitudo ad earum impreſſionem ſuſcipiendam, vaſorum has includentium debita cavitas, in quâ nixus ſuos libere exerceant, materiæ impellentis vigor, potiſſimùm verò proportio (quod alibi aſtruxi) inter gradus motûs in objecto quod calidum

1 Cur in dorſo rigores incipiant, & hic loci graviores ſentiantur. 2 Frigoris.

denominatur, & ſenſorio percipientia, ut videlicet ille hanc ſuperet) facilè fieri poteſt, ut motus iſtarum quas contemplamur, particularum, utcunque ſolutarum, non uſque adeò intendatur gradus, ut calorem ſenſibilem ſtatim inducat, modò reliquæ ad eum accelerandum non concurrant circumſtantiæ; quibus deficientibus Frigoris ſenſus neceſſe habet hic induci. Unde allegare poſſumus, quod vaſcula ſolutam hanc & lancinantem materiam continentia, præ ictibus quod infligit contractiones ſubeuntia, ejus particulas uſque adeò coarctent, ut minorem in ſolido motus quantitatem obtineant, quàm liberum magis ſpatium nactæ ſortitæ erant, ipſæque fibrarum conſtituentes, quæ ad motum calorificum unà cum aliis cauſis concurrere debent, arctiùs compactæ minorem (non obſtante motu interpolato, quem ad Rigorem determinandum aſſignavimus, qui non eſt particularum intimè conſtituentium, ſed organicarum, quâ talium) agitationem ſingulæ nunc ſubeant; quin Spiritus ipſi animales, qui per totam maſſæ hujus in fibris dictis concluſæ molem diſpergantur, ab acidâ vel acri materiâ morbificâ, quanquàm non in totum peſſundentur & deſtruantur, tamen uſque adeò deprimantur (prout in notis experimentis circa admixtionem Salium Volatilium cum Acidis palam eſt) ut motus ſuos inteſtinos ſolitos (à quibus calorem noſtrum vivificum & pendere, & debitum ſuum juxta horum proportionem ſortiri gradum, autumo) proſequi nequeant. Porrò Spirituum in Sanguine (qui præcipuum, vel par ſaltem maximè notabile, Caloris noſtrum ſubjectum eſt) micatio inteſtina ab acidis aliiſve eam ſufflaminare aptis, particulis aliquatenus hoc tempore deprimitur; Undè cum motus in eo calorifici intra ſolitum gradum procedant, neceſſe eſt, ut Frigoris ſenſum experiamur; Qui inſuper ipſæ Cordis, non ſecus ac reliqui Corporis, Fibræ motivæ, rigidiores aliquantulùm ob infarctum à depreſſiori quàm ſolet materiâ factæ nequeunt ſtatim vegetam adeo Sanguini concitationem imprimere, ut Spiritus à compedibus, quos illis particulæ dictæ aptarunt, ſeſe extricare valeant.

1 Quod ad *Rigoris durationem* attinet; Notandum eſt, quòd quandoquidem Fibræ ſingulæ in arctius ſpatium, ſicut modò dictum eſt, irritatæ contrahantur, hoc apud eorum extremitates potiſſimum evenire debeat, utpotè quoniam longè maximus earum numerus nil ultra habeant, cui annectantur, quod earum motui adverſetur; unde promptè obſecundantes, motui ſuperioris tractus introrſum quadantenus urgeantur, acque hinc conniveant: quæ verò apud Oſſa, Tendines, aliaſve ſolidas partes terminantur, quamvis hinc à coarctatione iſtâ apud extremitates, quam reliquis abſcribo, arceantur, hoc tamen nomine quòd hic inferantur, obicem contentis ſuis ſolito concitatu ſecus erupturis, inveniant; ut taceam (quod ſuperius innui) rationi conſonum videri has lege naturæ hic loci contractiores ab ipsâ origine, præ reliquo tractu, eſſe debere ad Nutritionem Animalitatiſque cætera munia (commodiùs ſaltem) præſtanda. Hinc neceſſariò fit, quòd quandiù contractiones iſtæ perſtant, Rigores evaneſcere non poſſint, utpote quoniam moleſta, quam dixi, quâ referta ſunt vaſcula hæc materia eorum parietes continuò vellicat; ad cujus tandem excluſionem vel brevius ſpatium requiritur, prout vel acrimoniæ in illâ gradus, vel ejus quantitas, major vel minor fuerit.

1 Durationis Rigoris.

1 *Pulsûs* hoc tempore & *debilitas* & *tarditas*, ab allegatâ Salium Volatilium seu Spirituum Animalium in Succo Nervoso depressione provenire videntur. Quippe cùm liquor qui ad Fibras Cor conflantes tendit, istius solum modò portio sit qui in reliquas deponitur, ejusdemque omnino genii; sicut debitam activarum suarum particularum exertionem requirit ad motivam vim ei impertiendam, sic si istas æquo depressiores habeat, palam est hunc Musculum functiones suas (inter quas motum pro præcipuâ habendum esse quilibet mihi largietur) minus quàm par est vegetè obire debere. Si objiciatur, acrimoniam, quam in Succo Nerveo comminiscor, irregularitatem potius vel celeritatem quàm tarditatem Pulsûs invecturam; regero, quòd sub initium Paroxysmi acres vel acidæ particulæ, præ combinatione quam cum spiritibus inierunt, nondum adeò efferæ evadant, ut notabiliter se ad lancinationes inferendas exercere possint, utpotè partim ab illis ante adhærentibus delinitæ, partim crassiores hinc moles sortitæ; mox verò ubi ulteriori exaltatione, lenioribus istis sub jugum missis, propriam, hoc est, lancinantem, indolem induerint, & citatior evadit pulsus, & quandoque sat irregularis; quin de Cordis angustiâ & contractione querimur, quæ rigoribus, quos in reliquo Corpore experimur, respondere haud forsan absurdè concipiantur.

Verùm non isti solùm fortasse causæ pulsus depressio imputanda erit, sed insuper impeditæ Sanguinis micationi, in quo, non secus ac Succo Nerveo, activæ deprimantur particulæ; quo fiat, ut minus solitò transcursu suo Cordis Ventriculos, quà distendente, quà lacessente, in partem Causæ hujus Symptomatis veniant.

2 *Anhelitûs difficultas* pariter à Causâ Nervis insidente commodissimè deducenda videtur, utpote quoniam omnis motus tam Pulmonum, quàm reliquarum partium, his debetur. Quamvis enim infarctio istorum à Sanguine talem effectum inducere potest, vix tamen in isto casu; quandoquidem nulla Venarum distentio, nullus faciei rubor, aliáve signa appareant, quæ Sanguinem nimiâ hic congeri copiâ testentur; Idcircò supponere liceat, quòd tum Nervi Pulmonibus ministrantes, tum ipsæ horum constitutivæ Fibræ Succo, modo quem dixi, dispositio refertæ functiones suas motivas haud satis pro œconomiæ animalis lege promptè exercere possint, imò contrahuntur; unde non mirùm respirationem, tantoperè ad vitam necessariam, molestè procedere: Quinimò [Diaphragma Musculique omnes ad respirationem concurrentes, eodem modo affecta, hanc anhelitûs difficultatem augere facilè concipiantur.

3 Ab hâc causâ pariter & *Hypochondria contrahuntur*. Nempe cùm Diaphragmati appendatur Ventriculus, cui ex unâ parte incumbit Hepar, ex alterâ verò Lien per vasa annectitur, necesse est ut, sursum retracto Diaphragmate, sicut majus pondus sustinendum accedit, sic porrò contractionis sensatio ab iisdem in arctius spatium (partim hâc ratione, partim à Musculorum abdominis pariter affectorum compressione) retractis necessariò inducatur: ut taceam ipsas viscera hæc conflantes Fibras, eodem quo cæteræ modo, ut sæpiùs dixi, à Succo depravato, jamque exertionem moliente, infarctionem subire.

Quòd

1 Pulsûs debilitatis & tarditatis. 2 Anhelitûs difficultatis. 3 Hypochondriorum contractionis.

1 Quòd quidam *sputa copiosè secernant*, multi *lachrymas involuntariè profundant*, alii (imò ferè omnes) *urinam frequentius*, & tenuiorem, *reddant*, ab aliâ potiori causâ vix mihi videtur profluere quàm hac; quod nempe Succus Nerveus, à dictis causis vascula sua ad sese stringendum irritans, ex iis in Glandulas excretorias profundatur (nunc has, nunc illas, prout dispositæ fuerint ad ejus impressionem suscipiendam) ubi secretiones (*modo quem olim explicui*,concitat; eoque copiosius quò magis ad acorem accedit, utpote hinc non solum Vasa propria & Glandulas ad fortiores nixus extrusivos irritans, verùm insuper Sanguinem præterfluentem (plurimorum Medicorum consensu) fundendo: quod quidem & universaliter præstare concipiatur, cùm in hujus gurgitem ubivis ferè è vasculis suis elutrietur & exprimatur; undè serum ejus ad secedendum tantò magis aptatur. Atque hinc urinæ hoc tempore pallor; serosioris Sanguinis parte Sulphurearum & Chromaticarum consortio sic orbatâ.

2 *Vomitiones*, quæ sub initium Paroxysmi, infantibus adhuc Rigoribus & Frigore, invadunt, mihi sat evidenter Nervosum genus primariò affici denotant. Præterquam enim quòd ipsa vomitio convulsivum sit symptoma, aliisque multis Cerebri & Nervorum affectibus frequenter superveninat; Ventriculus non rarò Saburrâ humorum ante Paroxysmi invasionem vacuus deprehendatur, Saltem mox depletur, persistente nihilominùs Vomitione: & quæ biliosa procedunt quandoque excreta vix instantaneæ ex Sanguine secretionis producta concipi possunt, verùm biliarium conceptaculorum, in contractiones adactorum, effecta potiùs censenda sunt; quandoquidem nulla in Sanguine conturbatio, quæ talem festinam secretionem præcedere debere videtur, nunc temporis sentitur, id quod urinæ, quem dixi, pallor evincit.

3 Ab eadem provenire causâ *proclivitatem ad alvum exonerandam*, quæ aliquos incessit, arbitror; Glandularum scilicet vel hepaticarum, vel intestinalium, medio Nervorum insertorum, jamque lacessiri incipientium, contractiones subeuntium, atque hinc secretionem aliquam ex perluente Sanguine (qui semper vel in integerrimo suo statu, materiam pro omnis generis secretionibus in gremio suo portat) molientium ministerio.

4 Hactenus *intra Nervosi Systematis claustra* transigitur conturbatio; angustiis, quas dixi, apud Fibrarum extremitates materiam Morbificam adhuc intra earum Tractus coërcentibus: Hâc verò jam usque adeo exaltata atque effeta evadente, ut resistentiam præfatam superandi vim nacta sit, mox *eruptio* sequitur, unde depleri incipientibus Vasis illis, pari passu evanescere necesse habent prædicta Symptomata; idque vel citius vel tardius pro acrimoniæ gradu, atque particularum invicem Heterogeneitate; unde turgescentia & consequenter eruptio seriùs ocyùs efficitur. Excluſa materia vel immediatè in Sanguinem fertur, vel saltem vasorum Lymphaticorum ductu (excepta illa ejus portione quæ, seu transpiratione in auras difflatur, seu in glandulis excretoriis in conceptacula adsita, Ventriculi scilicet, Intestinorum, &c. hiantibus, secernitur; quæ quidem ad reliquam, qua universum Corpus perluitur, perpauca videtur) ad illam mox transduci necesse habet; quò ubi pervenerit,

1 Salivæ, lachrymarum, urinæ profusionis. 2 Vomitionis. 3 Proclivitatis ad alvum exonerandam. 4 Transactis Nervosis symptomatis ingruunt Febrilia.

alias, diverſaque ratione, excitare turbas in proclivi habet, utpote viribus aucta : Quippe tam longâ incarceratione energiam ſuam haud affatim prorſus exerere potuerunt ejus particulæ ; nixu earum expanſivo hinc cohibito, quin ipſis ob mutuas, leniores licèt colliſiones magis exaltatis : quo fit ut ſuperatis obſtaculis majori impetu (obviorum ubivis experimentorum circa liquorum in utribus concluſorum eruptionem exemplo) proſiliant : Cùm verò inſuper Sanguini jam affuſæ plurimis ejus diverſi generis particulis, quæ eas diſtorqueant, adeóque alias iis imprimant motuũ determinationes, occurrerint, fieri nõ poteſt, quin à mutuâ inde provenienti exagitatione notabilis exoriatur excandeſcentia.

1 Plurimorum Medicorum hujus Seculi conſenſu, ſancitur *abundare Sanguinem particulis Sulphureis*, quibus accenſionis, quam vocant, cauſam tribuunt. Hoc aliqui in dubium vocant, quoniam nec revera inflammabilis eſt, nec oleoſam, inflammabilem (ſaltem abſque prævia Fermentatione, niſi forſan in exiguâ admodum quantitate, quæ neutiquam proportionem ſolitæ in maſſa incaleſcentiæ æquet) deſtillatus exhibet ſubſtantiam : imò allegari poterit, quòd à colliſione Salium diverſi generis, non minùs quàm particularum omne genus heterogenearum, confuſis motibus invicem agitatarum, Calor excitetur ; unde incaleſcentiæ, quam experimur, ratio, abſque Sulphurearum introductione habeatur. Cui tamen ex adverſo referri poteſt, quòd præ arcto, quod quandoque inter Sulphura & Salia quædam intercedit, connubio facilè concipiatur præpediri illa poſſe, quò minùs ſe protinus exerant, donec congruo, quod nexum ſolvat, adhibito menſtruo ſeſe in actum vindicent, atque hinc excandeſcentiæ ſint ſubjecta. Quin notum eſt verè accenſibilium ſubſtantiarum agitationem & celerrimam & maximè diffuſivam eſſe (quanquam magis vel minùs pro variâ admixtione aquoſarum aliarúmve cujuſcunque ferè generis, quæ earum particulis quoquomodo ſeſe interponunt) adeò ut nil obſtare videatur quo minùs exiguâ quidem quantitate, non ſolùm per totam maſſam, in ataxias ſemel adactæ, uberiùs micent, verùm etiam reliquas ejus conſtitutivas particulas præ maximâ ſuâ energiâ hinc agitando confundant, adeóque Febrem veram inducant. Et ſane quandoquidem pinguibus, & proinde Sulphureis, utpote butyro, pinguedine Animalium, oleo Olivarum, &c. quotidie plurimi veſcamur, quid vetat quò minùs hæc ſuam iſtam aliquo uſque retineant indolem, quandoquidem vix forſan evidens aſſignabitur ratio, unde tam ſubitò mutetur ? Atque hoc eo magis tenendum videtur, quoniam magna pinguedinis quantitas variis in Corporis locis habetur, cujus natales, niſi à Sanguine ſecerni concedamus, vix aliunde, puto, facilè deducemus. Quibus ſic habentibus non abſurdum videtur conjectari, rationem incaleſcentiæ Febrilis à Sulphureâ materiâ profluere poſſe, *Accenſionemque* haud admodum impropriè denominari poſſe quâ Nativum, quâ Febrilem, Calorem.

2 Quicquid verò de hac re ſtatuatur, Symptomata quæ in *Paroxyſmo*, quem vocant, *Caloris* habentur, à Præfatorum duorum liquorum miſcellâ non admodum difficulter ſolvi poſſe autumo.

3 Quippè, primò, ubi Fermentativus hic ex conceptaculis dictis ſic eruperit liquor, Sanguinique affuſus fuerit, particulas ejus laxiores (ſeu Sulphureæ fuerint, ſeu cujuſvis prætereà generis, modò his incongruæ) quæ priùs

1 An dentur Sulphureæ in Sanguine particulæ ; 2 Febrilium ſymptomatum ratio. 3 Caloris.

placidè cum reliquis circulabantur & fermentescebant, licèt nondum eum subierint digestionis gradum, qui ad consummatum Sanguinem necessarius est, in motus enormes adigit; unde, præ collisionibus inter difformes invicem utriusque generis particulas, plurimùm augeatur earum motus, tum intestinus, tum lativus, à quibus *Calor* necessariò intenditur, atque juxta proportionem quam istæ ad invicem quoad moles & figuras gerunt, major vel mitior evadit; quo fit, ut quamvis intima Sanguinis crasis haud funditùs hinc laxetur, utpote ab usque adeò digestis particulis, quæ ad nexus amicabiles, non facilè ab istarum aliarum conturbatione statim dissolubiles, pronæ sunt, pendens, massa tamen notabilem ebullitionem concipere necesse habeat. Atque hinc discrimen, quod suprà notavi, inter Febres Intermittentes & Continuas (quod ad Paroxysmum Caloris attinet) fortasse provenire censeam; quòd scilicet in *illis* laxiores & minùs digestæ, Sanguineamque perfectionem nondum adeptæ, particulæ in conturbationem cieantur; in *his* scena inter verè Sanguineas potissimùm transigatur, (quantumvis non negandum sit etiam has crudioribus particulis sic exagitatis multoties prophasin debere) quo fit, ut laxatâ nimium massæ Sanguineæ compage, nulla possit intercedere apyrexia.

1 *Caloris* autem & *Frigoris alternationes*, quæ quandoque infestant, ob inæqualitatem Succi Nervosi, depravati, ut retulimus, ejusque proinde interpolatâ maturatione & effusione, profluere concipiantur. Quippè quidni aliquando inveniat, ut, quæ ejus portio Fibrarum extremitatibus proximè accumbit, requisitum ad eruptionem moliendam gradum acquirat, dum interea alia atque alia altiùs latentes & discontinuæ eundem nondum sortiantur, utpotè crudiores & crassiores; undè sicut à prioris ad præfatum acrimoniæ gradum exaltatione *Rigor*, & ab eruptione *Incalescentia* inducuntur, sic à pari sequentis maturatione, parique extrusione, non abludens Symptomatum invehatur successio; quæ sæpiùs forsan reciprocatio eveniat, modò inæqualitas in Nervoso contento major sit: ubi verò tota fermentiscibilis materiæ moles sic maturata & extrusa fuerit, tunc æquabili tenore ebullire perstat Sanguis, adusque plenam materiæ Febrilis subactionem, criticamque foras expulsionem; nisi forsan insuper magna Sanguini etiam subsit inæqualitas, quæ si contigerit, haud mirum erit remissiorem, quandoque intensiorem ebullitionem & exscandescentiam postmodùm, haberi, non secùs ac Rigores sub initium interpolati.

2 Exagitato hoc modo Sanguine, obvium est *Capitis Dolores*, *Deliria*, *Vomitiones*, *Diarrhœam*, *cæterâque* Febrium Symptomata pullulascere sat facilè posse; Sanguinis turgescentiâ jam caput aliasque partes circulationis viâ postliminiò afficiente, secretoriasque partes quandoque ad materiæ molestæ extrusionem irritante; atque hoc majori aliquando ferociâ præstant, quàm in continuis solent; quandoquidem præ affuso hoc Fermento, acrimoniam morâ suâ indepto immanior nequit non ebullitio concitari, quàm ubi indigenâ exaltatione commoveatur; id quod cuivis ab incongruarum & fermentativarum substantiarum commixtione liquet.

3 Ubi verò eò processerit Calor & conturbatio in Sanguine, ut tum Nervosi

1 Caloris & Frigoris alternationum. 2. Capitis doloris, delirii, vomitionis, diarrhœæ, &c. secundariorum. 3 Crisεos in fine emergentis.

fermenti, tum sanguinearum ad turgescendum proclivium particularum, vis jam exantlata fuerit, partimque hinc varietur molestarum particularum figura, partim aptiores ad secedendum moles hæ acquirant; quin insuper Glandulæ in peripheriâ Corporis quæ prius præ lancinatione contractiones subierunt, jam laxiores evadant, & præ detentæ materiæ congestione distendantur (has quippe partes valde extensilis esse fabricæ strumarum productio suadet) *Sudor*, ut plurimùm, *criticus* erumpit, Nervis pariter fortassis (quos nunquam vacuos esse, quamdiu vel motus vel sensatio perstant, credendum) calculum suum ad hoc molimen prout olim adstruxi 1) conferentibus, æquabilioremque Succum jam suppeditantibus; cujus quidem perexigua quantitas ad determinationem laxatæ, ut dictum est, adque secedendum pronæ, imprimendam sufficere jam videtur, quoniam materiâ aptè depositâ, viisque liberis hoc Morbi tempore redditis, exiguus sufficit impulsus: Unde forsan ratio languoris, & debilitatis, quæ nunc temporis sentiuntur, deduci potest; Nervis scil. hoc modo plùs exhaustis. Hinc sequi necesse habet 2 *Apyrexia*, hostili materiâ tandem expulsâ, cujus quidem portio si adhuc restiterit, continuò molestias creat. Agnosco quidem crisin quandoque per *Hæmorrhagiam*, *Ptyalismum*, &c. evenire: Verùm hujusmodi evacuationes mihi tantummodo suggerunt Glandulas cuticulares haud aptè ad transmittendam materiam, Paroxysmi vi præparatam, adhuc dispositas esse: unde non mirum hanc & ab arctiori nexu, quàm prius cum reliquis Sanguinis partibus inierat, quodammodò liberatam, & notabili copia congestam, quin multum adhuc exagitatam, minùs usitatas sibi aperire exitûs vias, utpote jam magis cedentes, cum non per solitas prorumpere illi datur.

1 De Secr. Anim. 2 Apyrexiæ sequentis.

CAP. VII.

Typorum Ratio.

1 TRaditâ sic *Hypotheseos meæ* circa Febres Intermittentes, *Symptomatumque* cum suis momentis, Sylloge, proximum est, ut statorum pariter *Typorum* rationem ex eâdem assignare satagam; utinam meliori auspicio, quàm quo alios in hac indagine versatos rem penetrasse multos persæpè Medicos conquerentes audio.

Horum præcipuos, *Quotidianarium*, *Tertianarium*, *Quartanarium*, sicut omnes frequentissimè occurrere norunt, sic Medici pro reliquorum norma habent. Quamvis enim sub aliis quandoque periodis sese sistant, utpote *Quintana*, *Sextanâ*, *Octanâ*, &c. porrò & in iis *anomalias* quasdam, præcipuè quoad Paroxysmorum reduplicationem, notemus; cum tamen priores illæ statas agnoscere invasionis suæ causas videantur, utpote sat regulariter, & certis anni temporibus invadentes, & proinde majorem in corpore dispositionem ad tales, quæ eas producant, subeundam arguant, istæ verò rariùs, imò perrarò, adoriantur, ad priorum causas & rationem formalem expiscandas potissimum attendere incumbit. Et quidem hæ, quæ longius, ut dixi, protelatam

1 Typi quotidianarii, tertianarii, quartanarii, sunt reliquorum norma.

periodum sortiuntur, non parum forsan conferant ad evincendum Intermittentium focum in *Cerebro* & *Nervoso genere* latitare. Mihi quippe ante plures annos contigit duas hujusmodi periodos vidisse, unam *Quintanæ*, alteram *Octanæ* quas olim rogatu primùm Cel. Doctoris *Tysonii* descripsi, postea verò Anno 1685. Cel. Doctoris *Musgravii* (tunc temporis *Societatis Regiæ Londinensis Secretarii*) in Transactionibus Philosophicis Mensis *Augusti* evulgandas permisi, quarum universa Symptomata, (prout ex ipsis Historiis loco citato habitis colligere est) evidentissimè Convulsiva erant. Illarum verò causis exploratis (si saltem hoc assequi detur) non admodum forsan difficile erit aliarum istārum Phœnomena solvere.

1 *Ut* ergò hoc aggrediar, Prolegomeni loco notandum est (id quidem quod nullius observationem fugit, sed tamen attingendum est)
Primò, Quòd singulæ Species eundem in genere Symptomatum apparatum sortiantur; utpote rigorem; dorsi dolorem, deindè incalescentiam, &c. Et quamvis quandoque contingat horum aliqua, quæ usitato eas comitantur, deesse, hoc tamen non minùs in unâ specie quàm aliis evenit.

2 Secundò, quòd singulæ pariter earum Species sua observant anni tempora, nullæ verò indiscriminatim omni, nisi rarò, invadant: Quartanæ *Autumno*, Tertianæ *Vere*, Quotidianæ *Hyeme*, succrescere solent; rarissimè autem evenit, quòd ullæ *Æstivo* tempore (saltem regulares) adoriantur: Et si quando sic varient suas invadendi vices, deprehendatur vel multum à solitâ temperie aërem deflexisse, vel notabilem & peculiarem dyscrasiam Sanguinem, aut exindè profluentes liquores subiisse, præsertim verò Nervosum genus, ni fallor, malè habere. Et quidem instantiam *Quartanæ Vernalis* à liquorum dyscrasiâ profluentis, mihi ante decem circiter annos (si rectè memini) in viro nobili circa triginta, puto, annos nato (quæ &, ut obiter moneam, ansam mihi, quo sum solicito ad Philosophandum mecum circa ægrotorum meorum casus animo, dedit Febrium Intermittentium genium ulteriùs pensitandi, hancque meam, qualemcumque, Hypothesin excogitandi) contigit observasse; qui acri præditus ingenio, in vertigines, artuum contractiones, insolitos languores, ut se moribundum identidem crediderit, aliáve Nervosi generis malè affecti evidentia Symptomata incidit, quæ remediorum, quà Cephalicorum, quà Chalybeatorum; verbo, accuratissimæ quam præscribere potui Methodi, vim diù eludebant (ut solent hujusmodi affectus multùm, esse contumaces) at modò mitiùs, modò atrociùs, ægrotantem exercebant; quæ tandem sub mensis *Aprilis* initium in regularem admodùm quartanam degenerabant, nullâ tunc sæviente aëris ad hunc affectum procatarxi; cujus duodecim Paroxysmos ubi perpessus fuerat, sponte desiit Morbus prægressis Symptomatis multùm, prout illi prædixeram, imminutis, licèt non in totum sublatis. Sequenti anno circa medium Majum rediit Quartana, eumque ad totidem circiter Paroxysmos exercuit, & tandem sponte, pariter ac priori anno dispa-

1 Prolegomena ad horum rationem reddendam. Primùm, Eadem in genere singulis Speciebus Symptomata. Secundum, Singulæ sua (ut plurimum) observant anni tempora. Exceptio, a Historia quartanæ vernalis, quæ cogitationibus hisce occasionem ministravit.

ruit . undè in totum ferè evanuerunt Nervosi generis Symptomata , atque ex illo tempore sat pancreaticè vixit.

1 Tertiò , quod quamvis omnes Febrium Intermittentium Species Pathognomonicorum Symptomatum in genere similium , ut dixi , Syndrome stipentur , multùm tamen invicem discrepent quoad varias singularum circumstantias , durationem , puta , ferociam , reciprocationis tempora , &c. sive anomalias spectes , sive verum regularium typum.

Ex quibus inferre liceat , quòd sicut omnes in genere ab eâdem primitùs scaturigine promanare mihi videantur , sic porrò earum differentias , regulares saltem à peculiari anni constitutione profluere censeam , quæ in perplurimis instantiis circa aliorum etiam Morborum productionem Corpora nostra diversis modis afficere nota est. Quippe ad regulares adeò , prout cernimus , non secus ac frequentes , inque plurimis longè dissitis locis evenientes effectus producendos , generalis omninò requiri videtur causa , quam , nisi in aëre , frustra quis quæsiverit , utpote qui & cæteris ex nonnaturalibus communior est , & varias pro ratione propioris Solis ad verticalem positionem , respectu nostri , accessus ejusdemque recessus , aliasve circumstantias subit alterationes. Et quamvis quandoque à solitâ normâ quadantenùs recedant , prout in exemplo jam modò allato ; vix aliud tamen hinc inferre licet quàm quod Corporis nostri Constitutio ab aliis causis alterationes quandoque subire pussit , iis analogas quas istæ aëris sub tempestatibus solitis imprimere solent.

2 Constitutiones hasce Anni in quaternariam classem distinguere solemus , *Vernalem* puta , *Æstivam* , *Autumnalem* , & *Hyemalem* , ex quibus *Æstivam* perrarò Febribus Intermittentibus producendis aptam esse modò notavimus. Reliquas ordine paululùm lustrabimus.

3 Primò *Vernalem* quod attinet ; Obvium est hâc tempestate cuncta ferè , tum Vegetabilia,tum Animalia , magis in suo quæque genere vegeta , cæteris paribus , quàm prægressâ hyeme fuerant , evadere , quod vix alii causæ quispiam imputaverit , quàm quod tunc temporis aëris massa , texturæ , quam à priori discrepantem induit , ratione , præque Solis versus Zenith propiori accessu , celeriùs sit agitabilis , unde & telluris Globus , & cuncta ad eum spectantia Corpora , diverso modo affici necesse habent , quàm aliàs solebant. Quippe istam Solis actionem , sic ut reliquas ad terram spectantes particulas subtiliare & agitare concipiatur , atque tales ex iis , quæ ad Volatilitatem suopte genio pronæ sunt , sursum elevare Atmosphæræ commiscendas , sic potissimum verè *Aëreas* plurimùm concitare nemo inficias iverit , utpotè elasticas. Hinc Animalium Corpora præ cæteris maximè afficiuntur , utpotè quorum universi pori sat patuli sunt , quò hæ facilè admittantur : & speciatim isti pulmonum non solùm cæteris patentiores (id quod expirationis copiosissimæ comprobat observatio) sunt , verum etiam magis à repetitis usque inspirationibus , ad vitæ finem necessariò perennaturis , quæ tantò impetuosiùs aërem illò deducunt quàm alibi fit , affici disponuntur.

4 Corpuscula quamvis multimoda hinc excitentur , quæ tamen in Corpora nostra maximè forsan notabilem influentiam nunc temporis exercent , *Nitrosa*

1 Tertium. Nihilominus quod aliquas circumstantias discrepant. 2 Distributio constitutionum Anni. 3 Scil. in Primo Vernalem. 4 In hac particulæ Nitrosæ maximè scatent.

esse arbitror. Quippe hujusmodi substantiis tellurem refertam esse apud omnes inconfesso est: Ex quâ partim forsan præ intestino ejus calore, præcipuè autem vernis temporibus, in dies auctis, elasticarumque nunc maximè vigentium energiâ, in Atmosphæram plurimæ elevantur, dein auctiori æstatis calore tum ipsæ priùs evectæ altiùs tolluntur, plures perpetim exuscitantur. Istæ autem Hyemali tempore, Solari nunc fatiscente agitatione, circa hanc, sublimioribus spatiis delapsæ, detinentur: torpidioresque fiunt; imò plures forsan itidem ex multiplici Salium Volatilium, Acidorum, aliarúmve ad hanc rem idoneatum particularum numero, quæ in harum prosapiam sic transeat, procudunt & contexunt, utpote non admodùm difficulter agitabiles; donec tandem in aërem denuò eleventur, inque Corpora nostra hujus famulitio, majori Corporis hac tempestate laxitate calculum suum conferente, se insinuent, hisce in Sanguinem nostrum identidem introductis (nec solùm in superficie, sed porrò unà cum alimentis) indeque in Systema Nervosum traductis ejus Succo admiscendis, omnia vegetiùs peraguntur, quandoquidem uterque liquor magis indè subtiliatur. Verùm ubi hos nunc temporis perturbari contigerit, sive à pororum occlusione, sive ab assumptis, sive ab occultâ aliqua intestinâ degeneratione hoc fiat, obvium est effectus proportione notabiliores fore, quàm si minùs activis substantiis abundaverint. Agnosco quidem Nitrosas substantias etiam Hyeme, modò gelu rigida fuerit, in aëre plurimùm scatere: Verùm has ex Atmosphæra nunc minùs agitatâ detrudi fas sit suspicari, imò ipsas minùs vegetè (quemadmodum non ita pridem *Tr. de Nupera Apoplex. frequentiâ* deduxi) se explicare; quin Corpora nostra earum actioni suscipiendæ minùs, saltem aliter quàm solent verno tempore, quando scil. vivifico Solis tempore perfundi incipimus, disposita esse: adeò ut minimè concipiendum sit eosdem ab his effectus nunc productos iri, qui aliâ tempestate emergent.

1 Secundò, *Autumnali* tempore cernimus omnes fere, tam Vegetabilium, quàm Animalium Species magis effœtas evadere, iisdem causis, quæ rigorem priùs inducebant, jam longâ actione exantlatis: unde in aliûs generis substantias (potissimum, uti reor, *Acidas*) minùs quidem, sed diverso modo, energeticas, mutatis figuris & texturâ, transeunt: adeò ut, ubi intervenerint occasiones, quæ conturbationem in fluidis concitent, necesse sit multùm variari quoad circumstantias valdè notabiles eorum agendi modos & effecta, potissimùm verò propter recedentem jam Solaris caloris influentiam tardiùs moventur; unde sicut productiores ut plurimùm, cernuntur affectus hâc tempestate invadentes, sic porro; ubi interpollatos esse contigerit, longiùs protelantur eorum Paroxysmi.

2 Tertiò, *Hyeme*, vivifico universorum quà vegetabilium, quà animantium calore ad infimum jam, quem œconomiæ vitalis ratio permittit, activitatis gradum depresso, activæ eorum particulæ, quanquam sat magno adhuc numero; atque energiæ pollentes gradu ad naturalem singulorum texturam conservandam (si plantas quasdam excipias, quæ annuatim emarcescunt, at toties vel à seminibus vel radicibus redintegrantur) ad quod etiam ambientis frigus, particulas secus in confusionem proruituras coadunando, tribuit; at-

1 Secundò Autumnalem, in qua Acidæ. 2 Tertiò. Hyemalem, in quâ Crudæ.

tamen vel sub jugum missæ multùm languent, vel aliquâ ex parte deficiunt; hinc nempe præ æstivis caloribus prægressis absumptæ, nec in Specie ante vernos redintegrandæ; illinc acidarum prædominio depressæ, quò minus se debitè exerere possint: quin insuper madore, hujusce tempestatis comite, nimiùm dilutæ: Huc porrò accedit, quòd variorum concretorum, præcipuè maximè heterogeneorum, partes crassiores, minúsque activæ, debitæ proportionis atque indè agitationis (deficientibus aliquatenus activis) carentiâ secessum pati natæ sint; undè totius crasis dissolutio, saltem gradualis, periclitatur. Verùm hoc maximè in Animalium corporibus, contingere necesse habet; in quibus præter intestinum (qui quidem in his notabilior est) particularum inter se motum, alius habetur, lativus scil. cujus ministerio aliquoties massa per universum Corpus rotatur; qui proinde, si qua partium solidarum impressioni suscipiendæ reliquis magis apta fuerit, hanc magis afficere in proclivi habet.

1 *Æstivam* tempestatem ab hoc censu excludo, quandoquidem, prout monui, Febribus Intermittentibus producendis (nisi forsan in enormi aliquâ, valde epidemicâ, quorundam Annorum constitutione) minimè nata videtur, verùm potiùs generalibus & continuis per universam Sanguinis massam diffusis effervescentiis, eo quòd Sanguis hoc anni tempore in acme suâ constitutus sit, pori cutis præ ambientis fervore magis patuli, porrò & aculeatæ particulæ, quæ prægressâ tempestate, angulis suis reliquam, quâ involutæ erant, exagitabant massam, actione illâ quadantenus retusæ sint: molliores verò alimentorum (qualia nunc præ fervoribus experimur, saltem sitibundi magis diluimus) particulæ Sanguini commistæ, placidiùs hinc per laxatam peripheriam, utut forsan velociùs, circulentur, nec proindè à solitis viis recedere aptæ sint: Et quamvis fatendum sit diluentes hasce particulas indesinenter pariter, & citiùs quàm aliis anni temporibus, avolare, hinc tamen constat Sulphureas in magnas ebullitiones facilè excursuras, nisi illæ & debita mensurâ, & frequenter suppeditentur.

2 In duabus primò recensitis constitutionibus, Febrium, quas volo, productio ab *Acrimoniâ* materiæ pendere videtur, cujus vi partes, in quibus primariò residet, in ataxias adiguntur; Verùm non eodem in alterutris modo. Quippe in *Vernali* particulas quas suppeditat Aër, minùs regulariter angulosas esse, quàm in Autumnali, ab omnibus, puto, concedetur; præcipuè tum nitrosis, tum elasticis multùm scatere; suppetias porrò alimentares & magis nunc temporis heterogeneas & vegetas esse: undè ubi ad Febres hujusmodi procatarxis contigerit, haud fieri potest quin præter aëreas, multæ cudantur ex fermentescibili proventu particulæ quæ acrimoniam sapiant; quæ proindè sicut universæ in genere œconomiæ animali, sic speciatim Nervoso generi sat molestæ evadant. Agnosco quidem nitrosas particulas (quæ hac tempestate potissimùm dominantur, magnamque uti fas est credere, in Corpora nostra, quà quoad sanum, quà morbosum statum, influentiam) habent, regularis forsan esse figuræ, atque turbinatas, juxta mentem immortalis *Carteſii*; hâc ipsâ tamen

1 Æstiva Constitutio Febribus Intermittentibus producendis minimè apta. 2 In constitutione Vernali & Autumnali, Acrimonia in causa esto; sed Vernalis diversa.

tamen ratione, quandoquidem ad motus aliis (modo ab illo assignato) imprimendos dispositæ sunt, plures omne genus occursationibus suis communiunt, & sic irregularem multarum congeriem & sibi asciscunt, & in massâ suscitant, quin præ auctis hac tempestate caloribus verè aëreæ plus elasticæ evadunt, copiosiúsque congeruntur, reliquasque magis exagitant.

1 Circa *Autumnum* verò multò parciori numero suppeditantur Nitrosæ; at earum vice partim restitantes ab æstate prægressâ Salinæ in Sanguine particulæ (nec enim omnes forsan citò dissipantur) præ mutuis collisionibus multùm acuari necesse habent, undè & fermentativam indolem induunt; partim ab alimentis quotidianis noviter suppeditatæ faciliùs à debitâ crasi degenerant, utpote Spiritibus jam minùs vegetis, nec æquali ac Vere dimenso, præditæ. Porrò, ab hâc particularum aculeatarum differentiâ necesse videtur, ut, sicut priores in actum promptiùs erumpere natæ sunt, sic & reciprocationes Paroxysmorum citiùs redeant; utpote quoniam, ubi unius Paroxysmi materia absumpta fuerit; nova; & ab alimentorum & ambientis genio vegetior, tantò citiùs succrescit. Et quamvis acutioribus forsan angulis polleat autumnalis hæc fermentativa materia, quàm vernalis, quippe cujus particulæ longâ attritione eam tandem induunt figuram, quam acidis tribuere solent, gladiolarem scil. istæ tamen cum hinc magis uniformes emergant, minùs proindè ad actionem subitò exerendam aptæ sunt, quæ, ubi complexarum particulas simul agentem massam contemplamur, earum heterogeneitatem tantò majorem exposcit: Quin inclinans anni calor, qui effectum materiæ concretorum omnium maximè determinat, hanc jam magis fatiscere cogit.

2 In tertiâ autem constitutione, *Hyemali* scil. res multò aliter se habere videtur. Quippe acidis hisce vel assumptis vel exantlatis, Sanguine autem crudioribus omne genus particulis noviter admissis referto, Cerebro porrò magis, quàm aliis anni temporibus solet, laxato, utpote cum hujusce tempestatis qualitate, affluentisque Sanguinis genio nimiùm Symbolyzante; Fit ut, ubi dispositionem aliquam, quâcunque demum prophasi, Cerebrum ad Febrem Intermittentem producendam indeptum fuerit, particulas Morbificas, isthic, ut dixi, secretas plus justo facilè congerat; undè cùm absque lancinante forsan irritatione, quam mollities vetat, hæ vascula isthæc jamjam laxiora distendant, citiùs ad turgescentiam; quam & præ magnâ invicem heterogeneitate, quantumvis in genere molliores sint tantò promptiùs concipiunt: Quo fit, ut earum extrusio citissimè peragatur, intra nycthemeri scil. spatium, imò quandoque multò citiùs, pro ratione scil. quantitatis congestæ materiæ, & hujus, Nervorumque dyscrasiæ.

3 Hinc obvium videtur, qua ratione (ex nostrâ Hypothesi) Intermittentes Hyemales præ cæteris omnibus celerrimæ sunt reciprocationis, Vernales proxime istas sequantur, Autumnales verò adhuc longiùs protelatas sortiri debeant suas periodos; quin porrò cur & Symptomata alterutrius generis ab aliis (gradu saltem) discrepent. Quippe (ut paululum recapitulem) cùm aliæ ab activa magis, vel copiosâ materiâ, aliæ à magis inerti, vel homogeneâ,

1 Ab Autumnali. 2 In Hyemali eruditas & Heterogeneitas in culpâ sunt. 3 Hinc ratio discriminis in genere inter alterutrius durationem.

aut in minori copiâ ſcatente, in minerâ ubi matureſcendi otium conceditur reſidente, pullulent, ſequitur, quòd invaſionis periodos variare neceſſe habeant; quin inſuper diverſitatem in ipſis Symptomatis deprehendam fore, quandoquidem, quæ ab activâ magis materiâ concitantur tantò violentiora emergent, at, quod indè reſultat, tantò (cæteris paribus) minoris durationis, utpote quoniam præ agitationis celeritate citiùs materiæ committentis exolvitur vis.

1 Verùm hæc *longiorem* quidem *in genere* inter unius generis quàm aliûs reciprocationes fore *diſtantiam* fortaſſis evincere concedetur, vix autem certis, quas experimur, periodis determinandis, variis inſuper anomaliis, quæ inter diverſos ægrotantes ſentiuntur ſolvendis, ſufficere: Idcircò ulteriùs pedem promovere incumbit, atque in hanc rem (obſcuram quidem) quà licet, altiùs inquirere; Et quanquam fatendum ſit difficillimum eſſe de iis, quæ in intimis Corporis noſtri penetralibus deliteſcunt & perpetrantur, definire, ubi particularum ſumma exilitas, & variorum inter ſe motuum perplexitas ſagaciſſimorum indagatorum ſenſus eludunt, inque præſenti ſpeculatione (quod tamen ſine convitio dictum & intellectum velim) rem forſan minùs attigerint præclariſſimi Authores, ſaltem mihi veritatis aſſequendæ cupientiſſimo haud plenè ſatisfecerint; quòd tamen in eâdem indagine, tantorum virorum exemplo, me exercere geſtiam, imò ſi ceſpitavero, apologiam hinc mihi adornare dabitur.

2 Ut ergo rem (fundamento ex palam obſervandis jacto) aggrediar; In proſcenio quidem notari poterit, *Homines unicè*, ni fallor, ſaltem cæteris animalibus multò frequentiùs, *ad Febres Intermittentes* non ſecus ac plures alios morbos, *proclives eſſe*. Nimirùm par eſt, ut Cerebrum Humanum, ſummis Animæ Rationalis exercitiis deſtinatum, ſicut internâ ſtructurâ multò, quàm brutorum, magis exquiſitâ polleat, ſic hinc magis tenerâ conſtet, quò liberis & pernicibus Spirituum tranſcurſibus obſecundet. Unde (ut vix invenire eſt vel conſummatiſſima bona ſuis vacare incommodis) præ illis multò faciliùs vel labefactari, vel incongruæ materiæ ſaburram dâtâ anſâ cumulare periclitatur.

3 Quo ſic habente (ut propiùs ad rem accedam)

4 Primò Notari poterit, Nos *alimenta ſtatis temporibus*, iiſque, præter propter, certis *aſſumere* (ſecus quàm bruta, plurima ſaltem, faciunt) nec niſi heluones, uno tranſacto paſtu alium ingerere; donec ſcil. concocta & diſtributa (ſaltem ex Ventriculo elapſa) fuerint priùs ingeſta: Qui ſecus faciunt brevi ſe ab integrâ ſanitate, niſi debitis exercitiis noxam amoliantur, præcipitare non rarò deprehendantur.

5 Secundo, pariter obſervare eſt, Nos *ſtatis dormiendi*, non ſecus ac comedendi, *horis aſſueſcere*, quanquàm non paribus diſtantiis. Quippe cuncti (ſaltem longè plurimi) ſemel tantùm intra 24. horas ſomno ſe dedunt; maxima autem hominum pars plùs ſemel intra ſpatium alimenta aſſumunt.

6 Tertio, Reſpiciendum ad *variarum anni partium qualitates*, in quibus mag-

1 Sed particularis certorum Typorum ulteriùs quærenda. 2 Soli Homines, ferè febribus intermittentibus proclives. 3 Obſervanda Præliminaria ad Typologiam noſtram conſtruendam. 4 Primum. 5 Secundum. 6 Tertium.

nam Sanguinis, & quidem universorum liquorum, craseos differentiam haberi nemo non fatetur.

1 Quarto, ubivis notari poterit *varias hominum* occurrere *constitutiones*; adeò ut quamvis ad multos annos multi vitam producamus, magnam tamen singuli diversitatem quà ad actionum quarumvis exercendarum promptitudinem, quà ad morbos vel incurrendos vel vitandos, experiamur.

Ab hisce observatis, cuivis obviis, ut illationes aliquas deducam, colligendum legitimè censeo.

2 *Ex primo*, In pastuum intervallis ingesta priùs alimenta coctionem, naturæ designatione, in Ventriculo subire debere, in Sanguinem notis viis indè distribui, atque aliqualem illic maturationis gradum subire; quin insuper secernendam in singulis, tam internis, quàm externis, Glandulis materiam aliquatenùs ad munus suum sic obeundum aptandam esse, imò ex parte (omnibus rectè constitutis) secerni, antequàm noviter aliqua appellens, quæ isthanc in hisce functionibus interturbet, ingerenda sit. (Reverà, quamvis regularem Natura sibi ipsi in cunctis animalibusdigestionis ordinem præstituat, Humano tamen generi majori curâ prospexisse credatur; quandoquidem non escæ persequendæ, nisi quatenus Corporis indigentiis, potissimùm quò altioribus animi functionibus ritè obeundis famuletur, resarciendis inservit, sed multiplici, & tantùm non indesinenti, tum Animi, tum Corporis exercitio nos natos voluit.) 3 Quo agnito, vero consonum videtur, aberrationes ab hac normâ, quamdiù saltem Morbi adhuc sunt in fieri, nec in totum depravatur liquorum crasis, regularem, præterpropter, decursum observare debere; Spiritibus nempè, quos vocant, cùm omnis digestionis sint opificis, materiam morbificam pari methodo (quantum ejus patitur capacitas) maturare natis. Huic accedit quòd statim atque ægritudo nos invadit, dejiciatur plerumque appetitus, majorique studio, ut plurimum, sanitati nostræ recuperandæ naturali instinctu litemus; unde & ex parte saltem, subtrahitur fomes Morbi; quo fit, ut materiæ congestæ subigendæ navetur opera, hincque ab usitatâ regulâ minùs recedunt Spiritus. 4 Agnosco quidem immane quantum aliqui, & quoad alimentorum assumendorum tempora, & reliquam vitæ regulationem, ab hâc normâ deflectant, qui tamen inculpatâ fruantur valetudine. 5 Verùm attendi poterit, hos nequaquàm à teneris unguiculis huic vivendi generi assuevisse; ast vel naturâ robustam constitutionem sortitos esse, vel cautè per multos annos vivendo talem sibi comparasse, quæ ab hujusmodi irregularitatibus, quibus in posterum se dedunt, haud facilè, saltem brevi, deturbetur; quin plurimos ex his, in quos cadit hæc redargutio, inferioris esse sortis homines, qui duris laboribus & exercitiis, partim Morborum causas expellunt, partim optima sibi hinc conciliant, quæ materiam morbificam digerant, Fermenta. At quoniam casus isti rariores sunt, nec in eorum causas penitiùs datur penetrare, imò vix dubitem quin hi forsan plures anomalias, tam in Febribus Intermittentibus, quàm alias, ubi invadunt, Morbis perpetiantur, idcircò missos facio, utpote naturæ regulam haud infirmare valentes.

1 Quartum. 2 Deductiones ex primo observando. 3 Quæ regularem præterpropter fore recursum Paroxysmi arguant. 4 Objectioni ab incautè viventibus 5 Occurritur.

Sed ista consideratio in genere indigitat periodicam quidem fore affectuum à Nervis pendentium reciprocationem, sed nostras vix satis attingit: Quippè, cùm maxima hominum pars sæpiùs in die comedamus, inferri hinc forsan possit toties invasuras exacerbationes, nisi aliud quid accedat, quod ulteriùs protelet; Idcircò

1 *A secundâ* inferendum, Primò, Quòd, quandoquidem in somno laxatur, Cerebrum, materiæ Nutritiæ Supplementa tunc temporis maxima copia, & commodissimè (haud dicam unicè) admittat: Secundo, Dum pariter idem aliquatenus, dum vigilamus, constringitur, distributioni constanti tenore his horis impendatur opera, adeo ut certo quidem tempore, hoc est intra 24. horas, totum Nutritionis compleatur negotium. Unde sequi videtur, quod, ubi vel liquorum crasis, vel partium suscipientium & mandantium tonus à præstituto deflectit, has, nisi aliæ subveniant considerationes, usitato observare debeant, diarias scilicet, periodos naturæ delicta, nec aliis temporibus tam clarè aberrationis notas dare posse, cum semel tantum intra hoc temporis spatium ad eundem redeamus, quoad dicta, statum. 2 Quippe *impletis inter dormiendum radicibus Nervorum* (imo vix fieri potest quin præ indesinenti Cordis pulsu altius multo, tot horarum quas somno dicamus spatio, impellatur in laxatos eorum tractus secretus identidem à Sanguine liquor, qui expergefactis longius statim, præ contractione hinc subsequente, urgetur) in promptu est concipere regulari quadantenus more postmodum procedere, non solum Protrusionem, sed & exaltationem (sive Naturalis sit, sive Morbida) donec vel extrusa fuerit materia, vel subacta; id quod vix ante dictum tempus finiri, me judice, potest. Haud equidem negavero Sanguinem irritativa materia quandoque adeo refertum esse posse, ut hujus portio & admitti & maturari citius, quàm secus assolet, valeat, adeóque turgescentias irregulares concitet, sive id à pororum subitanea occlusione, sive quacunque intestina exaltatione, proveniat: Verum isthæc, ut modò dixi, cum non sint Naturæ solemniter res suas satagentis effecta, nec, nisi forsan in Epidemicis quibusdam annorum constitutionibus, usitatè eveniant; cùm intereà Intermittentes regulares, quarum brevissima periodus rarò infra Viginti quatuor horas terminatur, numerosæ quotannis occurrant, nequaquàm proindè Hypotheseos probabilitatem infirmare valent; cùm & his anomaliis solutionem aptare ex dictis fortasse non admodum difficile esse attentus lector perspiciat.

Verùm hæc unius solum generis Febrium Intermittentium, Quotidianarum scilic. rationem primâ facie reddere videntur; imò fortassis vix plenè istarum, nisi additis aliis deductionibus liquorum crasin spectantibus, à quorum dyscrasiâ anomaliæ potissimum deveniunt; idcirco ulterius quærendum quid longiores intermissiones pariat: proinde

3 *Ad Tertium* ex observatis respiciamus, Varietatem scil. constitutionum Anni, in quibus usitatè nascuntur variæ Febrium Intermittentium Species,

4 Has in trino genere potissimùm fundari, *Vernali*, scil. *Autumnali*, & *Hyemali* suprà dixi: *Æstivam* enim ab hoc censu excluſi.

1 Deductiones à secundo observando. 2 Quæ ad Nycthemeri saltem distantiam Paroxysmos elongari debere suadent. 3 Deductiones à tertio observando quæ singulos Typos ab invicem discriminant.

1 *Vernalem* quod spectat; In hâc *Nitrosas* substantias & sat magno numero in Aëre scatere, & vegetius tunc temporis agitari notavi, & in Corpora nostra promptè & congruè, tum inspirando, tum unà cum alimentis intus serpendo, sese insinuare; unde & ipsam crasim nostram videntur ex parte constituere, nec quidem elasticum ipsum, Aërem iis in totum, dummodò vitalis esse perstat, vacare posse, creditur. Hæ nativo genio sat activæ, tum à Calore nostro, tum Salibus Volatilibus intùs magno numero hospitantibus, in actum facilè concitantur; quo fit, ut ad plurimas quas assumimus crassiores alimentorum particulas, quà comminuendas, quà regulariter disponendas, & in ordinem debitum redigendas, multùm conferre meritò censeantur. Dum verò hoc transigere satagunt, à crassioribus istis, vel numero vel lentore illarum debitæ miscelæ & actioni improportionatis evadentibus, obstaculum offendentes quin sese ferociùs præ isthâc resistentiâ exerentes, has in ataxias quadantenùs adigunt, sed leniter: 2 Quippe cùm tantoperè nobis, ut dixi, familiares sint, nequaquam molestè & noxiè contubernales suos cujuscunque generis usque adeò conturbare natæ sunt ut totam statim (nisi multùm supra modum exagitatæ) crasin pessundent; imò contrà aliquatenùs illas, tum solidarum partium, tum liquorum, partes quæ rectè constitutæ sunt, placidis lancinationibus firmant; intereà & indigestis, quanquàm laxioribus, leniorem hanc exagitationem imprimentes: Quo fit ut pars solùm admissorum, crasin adhuc præ intestinâ undulatione quodammodo servantibus liquoribus, depravetur, quæ idcirco non intra Nycthemeri spatium ad congestionem & turgescentiam assurgere potest, verùm longius hinc temporis spatium ad actionem exerendam requirit; hinc ut toto die sequente placidè se istæ sic depravatæ substantiæ cum contubernalibus suis intra claustra sua componant, ulterius in horas propulsæ, nondum scil. ad maturationis apicem evectæ, ad quam quidem numerus conducit. At quoniam à præfatis causis continuò istarum promovetur maturatio, nil vetare videtur quò minus ubi secunda Supplementa, laxato posterâ nocte Cerebro, superinducta fuerint, novus concitetur inter priorem illam matureſcentem materiam & novas hasce suppetias orgasmus qui (admodum quo agit cerevisiæ mustum, alii priùs in dolio reconditæ, sed maturationis gradum imperfectiorem subeunti, admixtum) primò conturbationem, dein, depurationem toti liquori inducit. Huic insuper orgasmi Morbifici protelationi aliquantùm conducit, quòd quantumvis Nitrosæ istæ particulæ liquorum perturbationi (modò majori quàm par est copiâ admissæ fuerint, accesseritque prædispositio) conferant, pars insuper earum, ubi in Fibrarum habitum conicis suis apicibus se insinuaverint, easdem quodammodo roborent, adeóque citiorem quàm secus fieret illarum eruptionem impediant, undè quoque fit, ut vel hinc aliquatenùs frænetur orgasmi vis plenaque proinde non sit expectanda ante sequentem noctem fomitis ad alterum Paroxysmum committendum congestio.

3 Verum, quod ad *Autumnalem* attinet constitutionem, res paulò aliter se

1 Ad Constitutiones Anni quæ hoc determinant respiciendum Primo Vernalem. 2 Cur Nitrosæ particulæ (dominium hâc tempestate obtinentes) alternis tantummodo diebus se exerant. 3 Secundò, Autumnalem,

habet. Quippe præ Æstivis caloribus Nitrosæ, quas dixi, particulæ tam intùs in Corpore nostro, quàm foris in Atmosphæra & multùm disperduntur, & præ longâ actione figuras suas, quæ determinatam ad agendum aptitudinem iis largiuntur, mutasse necesse habent; unde mihi verisimile videtur, quòd, ex iis, quæ restant, nonnullæ quà in Salia aliûs generis degenerent, quà alias in Sanguine, contubernales suas, parilis figuræ, ibi præ collisionibus adsciscant, atque hinc *Acida* producantur. 1 Has quidni, cum præstantissimis Philosophis, gladiolarem figuram induere fingamus? Quippe, præ longâ attritione, quam in fluido natantes subire tenentur, detritis hinc irregularibus, quibus undique secus stipantur angulis, isthæc maximè illis familiaris & genuina videatur; imò forsan vix in promptu erit aliam assignare, modò solidiusculæ sint, nec frustulatim diffringantur, cum in confesso sit hanc, eas maximè omnium ad lancinandum disponere. Jam verò particulas istas gladiolares quanquam Nervis magis, quàm quævis aliæ, infensas, minori tamen numero in Sanguine congeri probabiliter quis dixerit, partim præ remissiori, hac tempestate quando maximè pullulant, Caloris gradu (sufficienti licet ad hunc effectum producendum) partim quod pauciores in tam difformi & molli fluido eum soliditatis gradum obtineant, ut reliquarum agitationi usque eò resistere valeant, quo sese ab indefinita comminutione tueantur; ut proindè multum dilui & disterminari necesse habeant; adeo ut tum parciori manu in Cerebrum deponantur, tum viscosiori, præ ea, quæ cæteris tempestatibus obvenit, materiâ involutæ longiùs expectent temporis spatium, antequam sese in nocendi libertatem vindicare possint, Cum verò auctæ identidem inque Nervis eorumque staminibus, constanti, licet lentâ segregatione harum suppetiæ depositæ, atque in istorum conceptaculis incarceratæ fuerint ex quibus sese (ob rationes suprà allegatas) statim expedire nequeunt; tandem longiori licet, ut dictum est, intervallo, quàm ad Nitrosas particulas suppeditandas requiritur sat grandi numero congestæ in actum, modo assignato, se proripere concipiantur. Quippe quandoquidem solitæ laxandi & sese constringendi, quæ Cerebro competunt, atque indè Nervoso Systemati propagantur, vices semel tantùm intra Nycthemeri spatium redeant, hinc fit, ut præ parciori numero incongruarum harum acidiusculârum particularum, quæ proinde se priori die extricare non potuerunt, alterum adhuc Nycthemerum ad congestionem huic negotio sufficientem requiratur: Ad quod etiam conducit materiæ quæ eas involvit pigrities & viscositas magis uniformis, quæ proindè longius ad sui subactionem tempus requirit, exertionemque Acidarum harum tanto magis retardat. Dum verò istæ tandem debitè evectæ & associatæ erumpunt, præ aculeis & majorem & contumaciorem rigorem inducunt; eoque magis quoniam Nervosæ partes hoc Anni tempore magis effœtæ minùs validè se ad inquilinos hosce molestos extrudendos accingere possunt.

2 Suggeri hic forsan poterit, quòd quemadmodùm *Villisiana* Hypothesis degenerationem Succi Nutritii, sic nostra materiæ Morbificæ congestionem, in *sub triplâ* solummodò quotidiè proportione (comparatione ad diathesin, quæ reliquas Febres Intermittentes producit habitâ) ad quartanariam periodum

1 Particularum acidarum figura 2 Cur hæ nocendi vices non ante quartum (inclusivè) diem obtineant 3 Objectioni de concidentia nostræ suppositionis cum Villisiana.

inducendam requirere videatur : Quod tamen vix concedetur; quandoquidem ex Quartanariis ſinguli ferè ab invicem multum quoad conſtitutionem, humorumque depravationis menſuram diſcrepant ut proindè in his majorem, in illis minorem iſtius mineræ quantitatem Nervos, (juxta Hypotheſin) indies ſubire nil vetet ; unde Paroxyſmorum typus in variis ægrotantibus multum variabitur Quod quidem de omnibus Intermittentium Speciebus dicendum eſt : Nullaque tam conſtans, ac cernimus, quod anni tropas obſervabitur periodus.

1 Cui repono, Primum, Concedendo quandoque evenire, ut tantâ copia etiam hæc acidiuſcula materia congeratur, ut ad maturationem citiùs, quàm Quartanaria expoſcit periodus, aſſurgat : atque hinc tum Autumnalium Tertianarum, tum Quartanarum duplicium, triplicium, ratio deducenda videtur : Non quod materiæ eas producentis indoles ab iſta, quæ Quartanas exquiſitas concitat multum diverſa ſit, ſed quod vel majori quantitate in Sanguine congeratur, adeoque oſcula Cerebralium Glandularum magis diſtendendo copioſiùs ſubintret, vel quod hæ aliundè majorem adiatheſin ſubierint : Verum, ſecundo, hoc Hypotheſin noſtram nequaquam labefactare videtur, quæ tantummodo ſupponit congeſtæ materiæ molem tantam eſſe debere, ut ad turgeſcentiam debitè maturetur, atque hinc irritet ad ſui excluſionem Nervos. Si verò infra hanc proportionem (quæ à pororum in Cerebro figura & diametro pendet) ſubſiſtat, nequaquam (juxta eandem) invectum fore Paroxyſmum ; quippe quod ſufficiens non adſit cauſa ad eum producendum. Quo dato, facilè, arbitror, concipi poteſt, quod ſicut ſuppoſui materiam Tertianæ producendæ deſtinatam, prima nocte in Nervorum originem depoſitam, neutiquam ad plenam menſuram pro Paroxyſmo invehendo aſſurgere, quantumvis in aliis majori forſan quantitate, in aliis minori ſcateat ; eo quod ulterius uſque & uſque pulſa tam patulas inveniat cavitates, ut placidè ſatis per eas toto die ſerpat ; ſic ſi ſecunda inſuper nocte, quando iterum ad novas copias admittendas laxatur Cerebrum, reſtet adhuc proruituræ prius incluſæ mineræ locus, turgeſcentia tamdiu protelari debeat, donec plena congeſtio habeatur, quæ ſi non totum Nycthemerum, prout in exquiſitè regularibus fit, ſaltem maximam ejus partem requirit : Quod quidem præ aciditate modo aſſignata obtingere debere haud arduum erit concipere; quandoquidem hinc nec tanta, prout deduxi, admitti copia poteſt, quanta poſſet ſi magis heterogenea foret, aut aliis figuris donata, materia ingreſſura, nec glandularum Cerebri corticalium oſcula, hoc Anni tempore, imo ab hujus angulis aliquatenus ad contractionem ſolicitata, eadem, qua aliis temporibus, menſura ſuſcipere poſſunt.

2 De *Hyemali* conſtitutione non eſt, ut plura dicam, poſtquam ſuprà indigitaverim, quomodo facilè fiat ut Quotidianæ, quas maximè huic tempeſtati familiares eſſe quilibet novit, pullulent. Quippe cum ſub hac, magis quàm cæteris, laxetur Cerebrum, totumque Syſtema Nervoſum, & *plurimæ* in Sanguine congerantur *heterogeneæ particulæ*, facilè ad Hypotheſin attendendo, concipiendum eſt has ſat magno numero in corticales Cerebri glandulas, inde in Syſtema Nervoſum traducendas unica nocte, modò prædiſpoſitio acceſſe-

1 Reſpondetur. 2 Tertio Hyemalem.

rit, deponi posse, quæ præ heterogeneitate, cruditate, & numero, ante sequentem in actum maturatæ erumpant.

At quoniam plurimæ ubivis in Febribus hisce, non secus ac continuis, occurrant animaliæ, harum solutio (saltem plurimarum) fortasse non admodum difficulter haberi potest si ad

1 *Quartum* ex observabilibus, suprà positis, respiciamus, Constitutionum scil. in singulis hominibus varietatem, innumeras insuper quæ à fortuitis, sive externis, sive intra nos productis, occasionibus obveniunt mutationes. Quippe observare possumus quosdam ex nativâ Fabricâ tenerrimi esse habitûs, alios robusti, idque innumeris gradibus; quin insuper inter alterutros, singulos ferè nunc quibusvis Aëris, Alimentorum, &c. vel leviſſimis injuriis facilè obnoxios esse, nunc magnis obsistere natos. Id quod hinc provenire videtur, quòd Sanguis & reliqui Succi, imò & ipsa solidarum partium substantia, non uno eodemque tenore omnibus horis commoveantur, & contexta sint, at quandoque forsan Nitrosis particulis magis scateant, quandoque ad acorem vergant, quandoque crudioribus particulis referta sint, quandoque porrò supra modum exaltatis; nunc obstructiones alicubi habeantur, quæ liquorum motui multum officiant, aliæve forsan inscrutabiles subsint Morborum causæ; Atque hæc non solum juxta Anni tropos, sed & peculiares hominum; quà à primigeneâ formatione, quà variis accidentibus, constitutiones eveniunt; à quorum singulorum habitudine internam texturam variis temporibus multùm diversificari necesse est. 2 Hinc fit, ut quamvis à præfatis considerationibus regulariter secus, ut dixi, procederent isti affectus, ubi tamen hujusmodi, quas jam modò attigi, dyscrasiæ obvenerint, vix præcaveri potest quin irregularitates, quà in ipsis typis, quà Symptomatis ingruant (id quod ex dictis obvium videtur) quas vel summatim perstingere immensi esset operis, imò forsan recensere impossibile, cùm quotannis phasin suam varient.

3 Verùm contra hanc, de varietate constitutionum, particularumque Sanguini, &c. in singulis diversitatis, suppositionem, objici forsan poterit, Sanguinem indies mutari, nec per multos dies, saltem septimanas, eundem numero, quoad magnam sui partem, persistere; utpote indies absumptum, indies ab assumptis quotidianis renovatum: quod etiam fatum subire tenentur cæteri liquores, quippe ex hujus penu sua delibantes vectigalia. Undè forsan parum verisimile videatur novitias hasce particulas assignatam Fabricæ regulam certò adeò observare posse, ut constanter reciprocantes harum constitutionum Morbos producunt.

4 Cui repono, Primùm, Me non hisce liquoribus, eorúmve particulis seorsim spectatis effectus hosce assignare, verùm Aëri Calorisque intensioni & remissioni magnam eorum partem deferendam esse censere; utpote quoniam ista motum his imprimunt, eundemque aliquatenus determinant: imò multas diversimodè constitutas substantias ministrat Aër, quibus magna effectûs pars debetur. Verùm insuper Secundò; par erit suspicari multas harum ex agilioribus particulas, determinatum quendam induentes Schematismum, eundem subsequentibus

1 Deductiones à quarto observando. 2 Quæ anomalias determinant. 3 Objectioni, sanguinem indies mutari alleganti 4 Respondetur.

ſubſequentibus adhuc inertibus, imprimere poſſe, ſi tum vim motûs in cujuſvis ferè generis fluido perpendamus, qui alias atque alias, pro ratione majoris vel minoris agitationis, comminuit, atque hinc diverſimodè figuras mutat; tum ſolemnem naturæ regulam in Corporibus noſtris cunctiſque eorum partibus conſtruendis. Quippe cùm conſtet, non omnem materiam ſingulis concinnandis aptam eſſe, aſt determinatæ molis & figuræ particulas ad quaſvis ex iis, perſtitutæ earum Fabricæ continuandæ gratiâ, neceſſariò appellere debere quin organa ad concoctionem neceſſaria nullo tempore eadem quantum diſtinguere poſſumus, perſiſtere; ut proinde eandem hæc, pro diſpoſitionis ſuæ ratione, oblatis alimentis actionem variis temporibus imprimant: Quidni concludamus conſtanti lege ſancitum eſſe, tales ex his indeſinenter vel fabricari vel ſeligi particulas, quæ tam prioribus, quibus jam avolantibus ſuccedunt, ſimiles evadant, ſimilibuſque dotibus inſtruantur, quàm his, quæ ſolidas partes conſtituerant, ſed jam extruſæ ſunt καθόλου conformes fiant. Idcirco Tertiò, aſſerendum videtur quòd quamvis aliquota effectûs pars liquoribus debeatur, maxima tamen à partibus ſolidis determinetur, quæ præ ſtabili texturâ ex fluido quantumlibet difformi, quamvis forſan alterationes aliquas ab iis ſubeant, ad ſui tamen normam ſubſequentes operationes diſponant. Quibus ſic habentibus, ſequitur eandem craſin uſque perſiſtere debere, aptitudinemque ad eaſdem Specie actiones mutationeſque perennare.

1 Ut tandem totam hanc de Typis Hypotheſin in ſummam contraham, unoque intuitu exhibeam, Suppono *Cerebrum in ſomno laxatum*, materiam pro Morbo producendo, modo ſupra expoſito, congerere: unde in adſitos primùm Nervos *expergefactis*, præ Cerebri tunc temporis initâ contractione, atque hinc jugi protruſione, in univerſum Fibrarum (quas eſſe tantummodò Nervorum propagines adſtruxi) Syſtema urgetur; hinc matureſcere iſtam ſic congeſtam mineram, donec ad talem acrimoniæ gradum evecta fuerit, unde conceptaculorum parietes laceſſiti in contractiones adigantur; quem ubi aſſecuta fuerit, orditur Paroxyſmus, in cujus progreſſu exterminantur tum degener iſthæc minera, tum plura, quà Fibrarum, quà venoſi generis contenta; unde Symptomatum omnium ſuccedit quies. Glandulis verò Cerebri corticalibus uſque laxitatem ſuam retinentibus (imò forſan aliquatenus præ conturbatione quam inducit Paroxyſmus ultrà labefactatis) *iiſdem gradibus* in alium Paroxyſmum materia heterogenea accumulatur, eodemque modo matureſcit. Hanc verò congeſtionem, & ad productionem Paroxyſmi maturationem, vix ante *Nycthemeri* ſtadium contingere poſſe cenſeo (niſi heterogeneâ materiâ ſupra modum ſcateat Sanguinea maſſa, corticaliſve Cerebri ſubſtantia majorem ſolitò ſubierit laxitatem) quandoquidem ex naturæ præſtitutâ lege Somnum ſemel tantùm intra hoc temporis ſpatium capeſſimus, quando novæ ſuppetiæ in exhauſti pridiani alimenti Supplementum admittendæ veniunt. Atque hinc *Paroxyſmi Quotidiani*.

Quoniam verò diverſis Anni temporibus diverſa Sanguini adeſt craſis, atque *Verno* tempore *Nitroſis* hic refertus eſt particulis, quæ Nervoſi Succi penum ab allegatâ depravatione quadantenus præſervant, Nervorumque laxata ſtami-

1 Anacephalæoſis rationis Typorum.

na lancinationibus ſuis lenibus quodammodo ſeſe conſtringere faciunt, unde eâ menſurâ quâ *Hyeme* (niſi forſan primo ſub inſultu) depravari aptam hanc accumulare nequeunt materiam, Suppono *minori* hinc *copiâ Primâ nocte* congeri, quàm quæ ad turgeſcentiam ſequenti die concitandam (id quod tam à debitâ copiâ, quàm acrimoniâ materiæ pendere videtur) ſufficiat; unde expectanda ſunt ulteriora Supplementa *ſequenti nocte* ſuppeditanda; quibus priùs incluſæ mineræ affuſis, tum ſufficienti copiâ ſuppetit Paroxyſmi materia, tum fermentario (licet πεπειρᾶν à muſteâ hâc priùs aliquatenus maturatæ inducitur: unde *Tertiana periodus.*

At quandoquidem Autumnali tempeſtate & deprimuntur Fermentativæ particulæ, exantlatis nimirùm magis activis, & Salinæ verſus Aciditatem vergunt, quæ porrò eruptionem turgeſcibilium ſufflaminant, hinc ſuppono materiam Paroxyſmum productarum *nedum primâ*, ſed *nec ſecundâ*, *nocte* ad idoneam Paroxyſmo concitando plenitudinem aggeri poſſe, (magis inſuper exhauſtis priori Paroxyſmo fibris, præ immanioribus, quæ in his quàm aliis Intermittentium Febrium ſpeciebus contingunt, rigoribus) verùm *tertiam* expectandam eſſe ad hunc effectum producendum: unde *Quartana* tandem emergit *periodus.*

Sin verò vel præ peculiari aliquâ conſtitutione, vel altiori Aciditatis gradu, unde ſufflaminentur Sulphureæ & turgeſcibiles particulæ, magis adhuc conſtringatur Nervorum è Cerebro emergentium tonus, quo fiat, ut parcè admiſſa acidiuſcula materia ægriùs exeat, unde tota ferè labes Cerebro imprimatur, hinc *Quintanas*, *Sextanas*, *Octanas*, &c. oriri conjecerim, quæ tamen omnes *Nocturna*, quæ dixi, Supplementa requirant ad motum Febrilis materiæ determinandum.

Anomalias harum Febrium partim à quantitate heterogeneæ in Sanguine materiæ ad ſecretionem Cerebralem aptæ; præcipuè verò à corticalis Cerebri partis, Nervoſorumque ſtaminum peculiari atoniâ pendere cenſeo.

Et ſic quidem videor mihi aliquam Typorum rationem reddidiſſe; quam ſi, tanquàm minùs veriſimilem, quiſquam ſugillaverit, ipſe mihi probabiliorem, vel inter priores Hypotheſes, vel ex proprio ſuo ingenio depromptam commonſtret obſecro: Quod ſi fecerit, plurimas à me reportabit gratias, utpote quem veritatis avidum nequaquàm pigebit diſcendo ſeneſcere.

CAP. VIII.

Methodi Curationis in genere, Variarumque ad eam Spectantium Adminiſtrationum, ratio.

1 ADumbratâ ſic & *Morbi*, & *Symptomatum*, & *Typorum* ratione (utrùm ſatis ſolidè penes alios judicium erit) proximum eſt, ut *Curandi methodum* proponam, adminiſtrationibuſque ſingulis *Ætiologiam*, juxta allatam Hypotheſin, pro modulo meo affigam. Quippe cùm pluribus præſidiis ad eundem ſcopum aſſequendum utantur Authores, incumbit ut, ubi conſtiterit eventum votis reſpondiſſe, iſtarum ſingularum ratio, quâ licet, aſſignetur.

1 Methodus medendi generalis, cum ſingularum adminiſtrationum ratione.

1 In primis autem attingendum est (id quod omnes Medici nôrunt) non prorsus unâ eâdemque methodo (licet forsan non admodum diversâ) singulas tractandas. Cum enim præ constitutionum, quà Annorum, quà singulorum Hominum, varietate liquorum, imò & solidarum partium crasis, non uno semper modo se habeant, palam est variari debere intentiones, atque una administrationes, quæ has complent: cujus sanè causâ nulla omnino methodus, in quâcunque Febrium istarum specie, præscribi potest, quæ singulis individuis eâ laborantibus aptari valet. Adde quod multæ circumstantiæ subvenire possint ad istam qualemcunque variandam, utpote ætas, sexus, aliorum Morborum complicatio, tempus Morbi, quo advocatur Medicus, plurimæque aliæ: Idcircò juxta prudentis Medici judicium ad particulares casus accommodandæ sunt administrationes.

Quandoquidem igitur tres Anni constitutiones habeantur, prout suprà notavi, in quibus tot pullulare solent Febrium Intermittentium Species, quæ genio ab invicem sat longè distant; singulis ea propter sua medendi methodus aptanda venit. At quoniam quænam dantur, quæ omnes ferè indiscriminatim percurrunt administrationes, par est, ut generalibus designatis medendi indicationibus, has primùm in genere proponamus, unà cum agendi rationibus, quas deinceps ad singulas Species, juxta indicationes debitas; accommodare facilius erit.

In genere igitur (donec talia, si quæ sint, Medicamenta, quæ *Secretioris Chymiæ cultores* venditant, atque unico ictu cunctos indiscriminatim Morbos debellare asserunt, quæ proinde nullis præviis ratiocinationibus aut indicationibus ad sui exhibitionem indigent, publicè innotescant) *Indicationibus* hisce insistendum videtur: viz. Primò; 2 *Materiæ Morbificæ orgasmi contemperatione*; Secundò, *Spirituum in ordinem reductioni*; Tertiò, *Toni partium affectarum, præcipuè Cerebri, corroborationi.* Quibus omnibus quamvis eædem forsan quandoque sufficiant administrationes, speciatim tamen

3 *Primæ* adimplendæ convenire videntur, tum evacuationes, fomitem subtrahendo, eæque quâ generales, quâ particulares, utpote, inter illas, Phlebotomiam, Vomitionem, Catharsin, Diaphoresin, Diuresin; per Vesicatoria autem Sputum moventia, & si quæ sint aliæ, inter has; tum Digestiva & Attemperantia, ut & forsan Topica. 4 *Secundæ* quamvis & Evacuantia ex accidenti conducant, causas nempe inordinatæ Spirituum agitationis removendo, immediatiùs tamen tum Digestiva & attemperantia, tum quandoque Opiata conferant, ut proinde maximâ ex parte coincidant duæ istæ indicationes. 5 *Tertiæ* Specifica dicta potissimùm deberi censeo.

Idcircò primo loco (ut dictas percurram administrationes) attendendum, quod vix ulla Febrium Intermittentium Species occurrat, in quâ, saltem sub primam invasionem, *Sanguinem*; modò sat tempestivè advocetur Medicus, *mittere* non conveniat 6 *Nisi*, forsan in *ægrotis valdè debilibus*, vel quibus *prævêre hæmorrhagiæ* cujuscunque generis copiosæ, aliive morbi, qui vires multùm ex-

1 Non prorsus eadem methodus medendi singulis Febrium Intermittentium speciebus competit. 2 Generales Indicationes. 3 Administrationes quæ Primæ debentur. 4 Quæ secundæ. 5 Quæ tertiæ Phlebotomia. 6 Quæ prohibeant.

hauſerunt ; vel etiam ejuſmodi *Idyoſincraſiâ* laborantibus quos aliquando convenire datur ut proſternantur ſtatim à leviculâ quâvis Sanguinis eruptione vires: Quæ tamen poſtrema contraindicatio , quandoquidem perrarò occurrit , nec niſi experiundo dignoſcitur , à culpâ Medicum , qui obviis indicationibus judicium ſuum regere tenetur, abſolvere videtur.

1 Hanc *aliis adminiſtrationibus præmittendam* cenſeo , & quò pacatiùs efferveſcat Sanguis , & minori impetu Cerebrum arietet ; quo fieri expectandum eſt ut & Deliria , Phrenitides , Capitis Dolores , &c. præcaveantur , vel , ſi adſint , magnâ ex parte tollantur ; & minori copiâ heterogenea materia Paroxyſmum impoſterùm inductura in Syſtema Nervoſum deponatur : quippe Sanguine aliquatenùs diminuto contractis aliquanto redditur Cerebrum ; unde minùs hiare neceſſe habent admiſſura radicum oſcula. Et quidem *in ipſo Paroxyſmi Caloris Ardore* potiùs adminiſtrandam quam in intermiſſione , ſuaderem ; quoniam (ut taceam me frequenti *experientia* hanc praxin ſuffultam habere) turgeſcenti tunc temporis maximè Sanguini alteratio hinc efficacius imprimitur , quàm ſedato induceretur ; quin partim exhauſto , partim aliorſum derivato Sanguine , ſubſidit , ut modò dixi , Cerebrum , ſéque contrahit , efficaciuſque dum ſic à turgeſcente laceſſitur Sanguine ex intimis ſuis receſſibus congeri aptum extrudit cruorem ; undè magnâ ex parte præcavetur , quò minùs impoſterùm materia in ulteriores Paroxyſmos ſecernatur : Porrò cùm præ Febrili calore fortiùs iſto quàm alio tempore invigoretur , atque arctius , ſubducto Sanguine , ſe compingat , citiùs proindè ad tonum debitum redit : Cùm , ex adverſo , ſi in intermiſſione Sanguinem mittamus , niſi vel multùm quantitate luxuriaverit , vel plurimum tunc conturbatus fuerit (quod non omnibus , imò , nec plurimis , contingit , ſaltem proportionaliter ad conturbationem , quæ in Paroxyſmo habetur) parum omnino alterationis à tali expectandum eſſe praxi cenſeo ; utpote quoniam congeſtionem , quam toties memoravi , in Cerebro nequaquàm impedire poteſt ; eo quod circulatio Sanguinis eodem ferè tenore procedat, quandoquidem perrarò tantum detrahimus quantum huic eatenùs minuendæ ſufficiat , ut Cerebri conſtringatur tonus ad ingreſſuram identidem craſſiorem materiam arcendam. Quin inſuper Sanguinis miſſio vomitioni (poſtmodùm , ſi cætera conſentiant , adminiſtrandæ) præmiſſa , & periculum ruptionis vel apertionis Vaſorum ſanguiferorum præcavet , & liberiorem , Sanguine ſic quadantenùs ſedato , atque hinc reliquis Succis , ſucceſſionem particularum depravatarum , tum ex ejus alveo , tum Nervis Glandularum miniſterio , in Ventriculum deponendarum permittit. Hæc quò minùs in ſequentium Paroxyſmorum 2 uno vel altero forſan *repetatur* non video quid vetet , modò vel immanis turgeſcentia , vel capitis affectus perſtent vel redeant , cùm ſic identidem Cerebro ſeſe conſtringendo , detracto per vices fomite (quod turgeſcentiæ tempore commodiſſimè præſtandum mihi videtur) otium concedatur.

Poſt Phlebotomiam *Vomitoria* , ut plurimùm in uſum ducenda ſunt. 3 Horum uſus tanti plerunque eſt momenti , ut ſæpenumerò obſervari poterit , debitè exhibita Febres Intermittentes cujuſcunque generis in totum , abſque aliis ſubſequentibus adminiculis , & ſine recidivâ , ſuſtuliſſe ; ſaltem multùm

1 Aliis evacuationibus præmittenda. 2 Repetenda , ſi opus ſit. 3 Vomitoria.

ad curationem conferre universali consensu constat; præcipuè si saburrâ oneretur Ventriculus, nulla 1 verò prohibentia adsint; utpote pectoris angustia, crasisque Phthisica, vomendi magnà difficultas, tenera nimis Corporis, præsertim verò Ventriculi Nervorumque, constitutio, &c. Atque 2 *modum opitulandi* hunc mihi propono; Nempe præterquàm quòd Saburram in Ventriculo deliteſcentem, inque mineram morbificam secus cessuram, eliminent, Viscerumque obstructiones, præsertim Hepatis, expediant, atque sic & Sanguinem & Nervosum Succum ubivis ad illa copiosè satis delatum ab impuritatibus liberent, maximæ opis esse judico ad tonum Nervorum, ipsiusque Cerebri, roborandum: Quippe cùm hunc quadantenùs laxati supponam, videtur mhi quòd, ab irritationibus convulsivis in Ventriculo inceptis, contractivus ad Nervorum usque originem, ipsiusque radiculas in cortice fundatas, propagetur motus, qui non solùm quod in eorum conceptaculis continetur exprimit, sed & laxitatem corrigit, tonumque restituit; utpote quoniam tensione semel illis hâc arte redditâ, eandem, œconomiæ animalis lege illis debitam, retinere aptè dispositæ videntur.

3 Porrò *Cathartica* quandoque (sed non semper) Febres Intermittentes fugare, Autorum testimoniis liquet, saltem aliquando indicari leges Artis docent, idque & sub earum initia, & in progressu; Et quidem eo efficaciùs, si 4 *paucis ante Paroxysmum horis* exhibita fuerint. Quorum ratio, ubi speratus procedit effectus, hinc forsan peti potest; quòd nempe quando (in priori casu) laxiora in Sanguinis massâ (sive à retentis effluviis, sive à quavis heterogeneâ materiâ per Chyli vias admissâ proveniant) recrementa fluitent, unde in Cerebrum deposita Paroxysmum forsan unum vel alterum induxerint, eveniat quod, quamdiu vel Sanguinis crasis, vel Cerebri, Nervorumque tonus non multùm vitiantur, istà medicamenti purgantis vi in propria vasa secretoria (directione quamvis quotidie observabili, quoad intimum tamen agendi modum impendio abstrusa) secedere cogantur; undè nil vetat, quin brevi sedetur affectus, glandulis cerebralibus nondum magnoperè laxatis. Ubi porrò *in progressu morbi* quandoque propinatum fuerit hujusmodi medicamentum, dum materia paroxysmum mox inductura jam maturata in procinctu ad eruptionem stat, superinductæ fermentativæ particulæ tum huic, fermentativam pariter indolem jam nactæ, admixtæ magis eam exagitant, inque novas & insolitas commotiones, crasin ejus admixtione turbando, concitant; unde inter binas hasce substantias orgasmus promptè (lenior licèt, sat tamen ad effectum fortis) instituitur, quò ex conceptaculis suis se expediant; tum Cerebri Nervorúmque laxatorum, ut dixi, Fibras præter solitum vellicando, arctiùs sese constringere faciunt, unde non solum vegetiùs exterminant inclusum hospitem, sed & ulteriorem novæ materiæ admissionem, ad proprium tonum (nisi supramodum labefactatæ) constrictione isthâc quadantenus restitutæ, præcavent. Verùm *non semper*, 4 hunc effectum eorum exhibitionem sequi, imò *quandoque contumaciores* reddi hasce sic tractatas Febres, non dubito quin cunctorum ferè Medicorum experientiâ, non minùs quàm

1 Vomitoria. 2 Modo non adsint prohibentia. 3 Modus juvandi. 4 Cathartica. 5 Tempus exhibendi maximè opportunum ante Paroxysmum.

meâ, conſtet; nec abſque ratione. Quippe ſi vel multum perverti Sanguinis craſin contigerit, (ſive hoc in nimia partium eum intimè conſtituentium laxitate, ſive earumdem ſtrictiori æquo texturâ, ſive heterogeneitate conſiſtat) vel multum labefactetur tonus Cerebri, corticalis præſertim ejus partis, vel die Intermiſſionis longè ab initio ſecuturi Paroxyſmi, quando omnia ſedata fuerint, nullaque ad orgaſmum propenſio adeſt, exhibeantur purgantia, tantum abeſſe videtur, ut juvent, ut potiùs multum nocere debeant, idque vel Sanguinis particulas confundendo, vel tonum Cerebri, quod in debitas contractiones non ſtatim adigere valent, obortâ conturbatione debilitando. Si ergo indicentur, cenſuerim *vel Lenientia* 1 ſolummodo, quæ nec Sanguinem nimiùm exagitent, nec Syſtema Nervoſum ſupra modum lancinent, exhibenda eſſe, *vel* (modò contumacior ſit Febris, Nervoſo ſcil. genere graviùs affecto) talia quæ, *in Nervos admitti habilia*, per eorum tractus ſat pernaciter ſerpere nata ſunt, atque unâ heterogeneam, quam inibi offendunt, materiam in itinere reſolvere, & abſtergere; leni intereà tantùm quaſi titillatione ipſos ad familiares contractiones ſolicitare apta; qualia, me judice, *Calomelas*, aliaque forſan mitia Mercurialia, audire merentur; in quorum numerum referri forſan poteſt celebratum illud olim *Riverii Febrifugum*. 2 Sin verò eveniat, ut ab exhibito *Draſtico* aliquo Cathartico diſpareant affectus; hoc iſti *cauſæ* adſcribere liceat; quod ſcil. talis Medicamenti particulæ aculeatæ cùm ſint, ferociter adeò in Cerebrum inter circulandum, idque derepentè, impingentes, partim inſolitam imprimant velificationem; partim humidiorem, quâ ſcatet, confertim exhauriant materiam, unde aliqualem corrugationem ſubire neceſſe habet; quo fit ut, proximè ſecus ſecuturus Paroyſmus præcaveatur, aditu mineræ Morbificæ ingredi ſolitæ hinc denegato: cumque non ſtatim redimpleantur (prout ſuprà evincere conatus ſum) ſic exhauſta conceptacula hinc in ſolidum redire deſinunt Paroxyſmi Cerebro ad nativam tenſionem, ubi ſemel ſat fortis (quod in hoc caſu evenire ex ante dictis concipiatur) acceſſerit inſtinctus, ſponte redeunte. Utcunque ſit, quamvis forſan aliquando Draſtica hæc talibus, quibus robuſtior Cerebri adeſt tonus, conveniant, vix dubito tamen quin tenerâ Corporis conſtitutione donatis exhibita periculoſiſſima deprehendantur.

3 *Diaphoretica* ante Paroxyſmum exhibita quandoque Febres Intermittentes ſuſtuliſſe notum eſt. Cujus *rationem* hanc forſan comminiſci licebit; Quod nempe partim laxatis ſtragulorum (tunc temporis admovendorum) fotu glandularum in cute poris, quo copiis apud oſtia ſtantibus detur exitus, imò toto fibrarum habitu ubique hinc itinerato; partim impulſu particularum Medicamenti citò Sanguinem rejicientis, adque Cerebrum (ad cujus poros congruitatem obtinere concipiatur; utpote vel ex Salibus Volatilibus conſtantis, prout in Spiritu Salis Armoniaci, aut ſimilibus cernere eſt, vel ex activis cujuſcunque generis particulis Fermentatione, ut in Theriacâ, &c. alióve modo multùm exaltatis & comminutis conflati) pertingentis morbifica, nondum plenè ad requiſitum Acrimoniæ pro Paroxyſmo concitando gradum evecta, per tractus Fibrarum prona labatur; quo fieri poteſt, ut nullâ hinc moleſtiâ conceptaculis impreſsâ: ſicut mox ſecus erupturus præcavetur Paroxyſmus,

1 Qualia exhibenda ſint, 2 Curationis ſolutio à draſtico, 3 Diaphoretica, Ratio agendi.

sic otium datur tum Cerebro, tum Fibrarum universo Systemati, sese usque adeo contrahendi, ut imposterum admittendæ materiæ heterogeneæ minùs aptæ evadant. Adde quòd admissæ Medicamenti summè exaltatæ particulæ texturam forsan mineræ Morbificæ ad acorem vergentis tantoperè mutent, ut hinc etiam prohibeant, ne Fibrarum continuentium tunicas lancinent.

1 Verùm *non semper* hanc methodum votis respondere, quin quandoque *contumaciorem* hinc evadere Morbum, vel in alium transire, deprehendatur. Quippe si tonus Cerebri antè fuerit multùm laxatus, vix hinc contrahetur; adeò ut, hâc forsan difflatâ, nova postmodùm (assignato modo) succedet; saltem valdè elumbes evadant ægrotantes, scorbutusque, aliive à depressis, depravatisvè Spiritibus, tono partium nimiùm laxato, perfluentes hujus vice in Scenam prodeant affectus.

2 *Diuretica* quod spectat; Hæc securiùs, imò & efficaciùs, Febribus hisce edomandis adhibentur, utpote quæ *tam Digestivorum, quà Evacuantium* munere funguntur. Atque inter hæc, *Acidiuscula*, vel saltem ex *Acidis* & *Alcalinis combinatis* conflata, maximè efficacia deprehendantur; 3 Quæ quidem *officium hoc præstare* forsan concipiantur, partim Sanguinis, Sulphurei liquoris, turgescentias reprimendo, adeóque ad æquabiliorem crasin redigendo, partim se cum materiæ Morbificæ particulis associando, & sic majores grumos diversæque figuræ concinnando, unde tum ex liquoris poris elabendi promptitudinem induant, tum congruitatem ad secretoriorum vasorum porulos nanciscantur, partim denique leni lancinatione partes solidas ad molles adigendo contractiones.

4 Verùm, præter istum, quem præstant Evacuantia, magnum, imò forsan maximum, effectum *Alterantibus*, in Febribus Intermittentibus debellandis, deferunt Medici, ut rarò illis tota linquatur curatio, quin ista in subsidium advocari soleant.

5 Ex his quædam *Digestiva* (mihi) dicenda videntur, quædam usitato vocabulo *Specifica* audiunt, utpote quæ (debitè saltem abhibita) ad Paroxysmos sistendos, at modo non vulgò obvio, imò forsan vi, uti creditur, explicabili collimant.

Accuratam horum distinctionem prætexere velle pro temerario sugilletur ausu; quandoquidem abstrusæ adeò sunt operationis Medicamentorum, vel maximè familiarum, rationes, ut nemo sanus sibi arrogaverit dogmaticè hâc in re pronuntiare; Unde quoque tam discordes ubivis inter Authores circa singulas ferè observentur sententiæ, si tamen meam in re obscurâ dubitabundo proferre, aliorum exemplo, liceat, censuerim.

6 *Digestiva* appellari posse quæ (sive Naturæ sint producta, sive Artis effecta) partim Sanguinis aliorúmve in Corpore liquorum particulas placidè comminuendo & transponendo, partim taliter hinc aptando, ut per Urinæ vias leniter secedant, partim Solidas partes molliter, imò imperceptibiliter, quò debitam contractionem subeant, vellicando, atque sic tum liquorum crasin depravatam, tum partium tonum amissum corrigendo, vim suam exerunt. Hinc fieri quidem potest, ut Paroxysmos quandoque sistant; verùm non sub

1 Hæc administratio non semper proficua est, 2 Diuretica. 3 Ratio agendi. 4 Alterantia, duplicia. 5 Primo Digestiva. 6 Ratio agendi.

hac consideratione quòd Digestiva, sed quoniam necesse est ut, illis ad debitum redactis statum, Febres Intermittentes (non secus ac reliqui omnes Morbi) sponte evanescant: Et quamvis vel Specifica sat longâ in Corpore morâ hoc ipsum tandem satagant, utpote energiâ ad hunc scopum forsan collimante, segniùs licet se prodente, donata; ut plurimùm tamen propriè talia obicem Paroxysmis antè ponunt, quàm verè restituatur Corporis œconomia; id quod hinc liquet, quod non rarò ab istis sedati post intervallum non admodum longum redeant.

1 Digestiva hæc *Salinæ*, pleraque saltem, *prosapiæ*, quin simplicioris esse texturæ (quæ scil. hisce muniis natæ sunt eorum particulæ) deprehendatur, atque angulis, iisque rigidiusculis, prædita: quorum ratione non statim ab occursantibus, cujuscunque ferè generis, absque aliqua lucta, subigi, & dissolvi possunt. Proindè ubi, intra Corpus suscepta, à Spiritibus fermentisve, quibus occurrunt, actuata fuerint, sese per liquorum, in quibus ista scatent, massam explicare gestiant, atque sic præfatas operationes producant. Sub hunc censum cadunt, non solùm quæ Acida saturant, atque indè incongrua secedere faciunt, qua ratione Cl. *Ettmullerus Præcip tantia* potissimùm agere censet, sed & quæ quasvis Sanguinis aliorùmve liquorum irregularitates, sive sub turgescentia vel efferveścentia complectendæ sint, sive in strictiori illorum crasi consistant, subigendo corrigunt; ad exclusionem verò particulas reductioni ineptas, idque potissimùm, ut dixi, per Urinæ vias, disponunt. Quamvis hujusmodi Medicamenta, pro varietate substantiarum in Sanguine quæ reductione indigent, varii generis esse possint, adeò ut alia Acidis, alia Sulphureis in eo abundantibus debeantur, alia in Lixiviali ejus statu offerenda sint; ista tamen, quæ vel moderatè Acida, vel Nitrosa sunt, vel ex Acidis & Alcalibus unà maritatis, ut in Tartaro Vitriolato, conflata, unde nova & blandè incidens emergenti concreto accedit crasis, communissimæ esse indicationis censeo; tum quoniam Nitroso pabulo, *h. e.* inter Acidum & Salso volatile quodammodò ambigente, magna ex parte constare & resarciri activas Corporis nostri substantias, atque alterius defectu vel irregularitate earum enormitates, quas patimur, maxima ex parte profluere, credendum mihi videtur; ut proindè talia supplenda sint medicamenta, quæ istis facultatibus dotentur; tum quoniam ubi Sulphureas nimiùm exaltari contigerit particulas prout in statu Febris usu venit, eorum alterutra, debitè administrata, iis coërcendis aptissima, communi Medicorum consensu, deprehenduntur. Quin porrò, præ aculeis quibus stipantur, maximè ad tonum solidarum partium, prout supra indigitavi, roborandum (quod nisi fiat, vix debitè comminui & subigi possunt liquores accommodata videntur. Et quidem ab hâc toni partium invigoratione deduci (ex parte saltem) potest solutio effectus, quem quandoque observavi, Spiritus Salis Armoniaci, paulò ante Paroxysmum, quo sistatur, exhibiti. Quippe conjectari fas sit hunc, celeriter distributum, adque Nervosi Systematis tam radices quàm propagines citissimè pertingentem, tonum eorum levi lancinatione usque adeò corroborare, ut hinc texturæ contentorum mutatio, novo & insolito iis impresso motu, succedat;

1 Salinæ sunt prosapiæ. 2 cujuscunque sit generis.

succedat ; undè Paroxysmus mox erupturus derepentè sufflaminetur.

1 Objiciat forsan aliquis, me degenerationi Succi Nervei versus *Aciditatem* vel *Nitrositatem* productionem Quartanæ & Tertianæ (quæ duæ longè maximum Febrium Intermittentinm numerum complent, adscribere , ut proindè Digestiva, sive Nitrosa, sive Acida iis curandis minimè competere concipiantur, verùm potiùs augendis.

2 Cui repono, quòd quamvis (ut hoc obiter dicam horum usum in omnibus indiscriminatim Febrium Intermittentium casibus neutiquam suaderem, magnum tamen intercedere discrimen censeam inter Aciditatem Medicamentorum, & istam quam Morbus producit, tam quoad genium, quàm effectus. Illius materiam summam, cujus ad hoc munus capax est, exaltationem subiit : Hujus tantùm est in Fieri ; utque evolvantur & exaltentur particulæ, ex quibus constat, altiorem usque activitatis gradum acquirit fomes ; undè multùm diversos à consummatâ effectus producere disponitur : Illa quodammodò similaris est ; Hæc multùm diversi invicem generis sociatas habet particulas, quarum scil. miscelâ atque actione ad hunc statum in foco suo assurgit, statimque hoc adepto erumpit : Illa à Naturâ præstituta est ; Hæc degenerantis & depravati liquoris, effectus : Illa confertim suggeritur, inque Ventriculo & primis viis actionem suam orditur ; Hæc sensim inque remotis regionibus, Nervosi Systematis staminibus progignitur : Illa Antecedenti Morbi causæ edomandæ debetur ; Hæc ipsa pro Continente habenda, est. Proindè multùm alterutrius diversificandos fore affectus palam est. Quippe cùm Ventriculum, ut jam modò innui, primam actionis suæ scenam obtineat medicamentum, sicut in illum, multùm à fomitis morbosi foco dissitum, ejusque contenta primum vim suam exerere necesse habet ; sic magnâ ex parte exantlari verisimiliter concipiatur antequàm tam longinquum iter, emetiri possit, ut morbidam mineram, etiamsi ejusdem omnino prosapiæ foret, integram attingere, eamque augere queat. Idcircò conjectari subit, quòd Ventriculi tono, si vitiatum esse contigerit, restituendo medicamenta hujus generis aliquatenùs conferant, cùm sint astrictoria, quò sic aptior vitæ muniis paretur materia ; quin in Sanguinem admissa turgescentias reprimendo debitam ejus Fermentationem promoveant ; tandem verò ad Nervorum origines inter circulandum, portione aliquali, quantumvis perexiguâ, delata eos paululùm, ut dixi, lacessendo (nec enim hactenùs aculeis suis, licèt aliquatenùs retusi evadant, orbari conjicio) in lenes adigant contractiones, quò incongruam arceant materiam secus subingressuram. Cùm è contrà Morbida minera jamjam deposita, inque ultimâ hâc regione in Acidam, ulteriùs identidem in vasculis suis serpendo, maturata tantum absit, ut juxta normam medicamenti agat, ut potiùs conceptacula sua, à quorum bene constituto tono omne Corporis robur functionumque integritas pendet, delàsset, Spirituque unà concluso deprimat ; Atque hoc tantum beneficii invehere concipiatur, quod ubi ad debitam acmen perducta fuerit, Nervosas partes, quibus includitur , ad sui, hospitis scil. ingrati, extrusionem proritet ; quo facto Morbus (ad tempus saltem quoddam) cessat.

1 Objectioni ab Hypothesi de Typis. 2 Respondetur.

1 Digestiva hæc *non uno tantum Morbi tempore*, initio scil. usurpanda censeo, sed *toto ferè decursu*, quoniam & longam minera Morbifica subactionem requirit, & nova usque pullulat ab omnibus alimentis seges, quæ ab illius contagio in similem, ad longum quandoque tempus, facessit, ideóque ab his medicamentis pertinaciter exhibitis corrigi postulat.

2 *Specifica*, quæ vocant, *Antipyreta* quod spectat; Hæc complexæ naturæ mihi videntur; atque nec Salium, nec aliorum, uti Chymicis appellare placet, *principiorum* (utut concedatur fortassis ex his conflari) ratione energiam suam in Febribus Intermittentibus domandis exerere, sed *Crasis* & *Texturæ*: adeo ut in liquorum nostrorum gremium admissa, licet multum comminui necesse habeant, non tamen in ista Principia dissolvi, verum texturam suam sartam tectam per totam agendi Sphæram servare conjiciam. Texturæ hujus ratione cum ex Vegetabilibus ut plurimum constent, non admodum duras & lancinantes, licet figuræ irregularis, sortiri possunt particulas, sed tamen solidiusculas; unde non statim subigi in totum valent à mollioribus, quibus admiscendæ veniunt, liquorum particulis, sed partim hos peragrando à cohæsionibus indebitis arceant, partim interpositione suâ, eas si nimis magno numero adhærere contigerit, quaquaversum explicatæ dissolvant, utpote mole & qualiquali soliditate majorem ad agendum, quàm istæ ad resistendum vim nactæ; partim porrò (imò præcipuè) ad Cerebrum, inter circulandum delatæ in illud agant, modo inferius, ex iis, quæ de Cortice Peruviano verba faciens tradam, intelligendo. Horum sat magnum numerum habuerunt Majores; atque Alia uno, Alia alio sæculo & Famam & Neglectum subiêre: Et reverà pauca omnino ante præsens sæculum sive intenta sive reperta fuere, quæ votis efficaciter in multis ægrotantibus responderunt; 3 Nostro verò, ubi innotuit *Cortex Peruvianus*, vix, est ut de altiori soliciti simus, quandoquidem hic modo debita cautione exhibitus fuerit, raro Medici expectationem fallit, ut proindè pressiùs considerari mereatur; quod integro capitulo mox fiet.

4 De *Opiatorum* viribus si quæratur; qua ratione nempe Febribus hisce sistendis conferant; Augurari liceat quod, quandoquidem hæc, functionum Animalium exertionem cohibendo, in Cerebrum indubitatè agant, quædam eorum particulæ inhiantes Vasculorum secretoriorũ (quas esse Nervosæ arboris radices suppositi) meatus inter circulandum depositæ, partim eos aliquatenus obstruant, partim Succum alibilem in Sanguine adhuc commorantem quadantenus incrassent, adeoque ineptum ad tantillos poros (quantumvis, ut dixi ampliatos) statim subingrediendos reddant; quibus porro dum Succus iste ex Sanguine hic ubique secretus accumbit, ipsis quoque subtilissimis substantiis *quæ spirituum* nomine innotescunt, magnâ ex parte ingressum denegat: quo fit ut, unà cum Supplementorum morbificorum prohibito commeatu, vel ipsa materia quæ Nervosum Systema ad Motum & sensum præstandum actuare solet, ab introitu arcetur, obrepitque hinc Somnus: In quo quidem (ut hoc obiter notem) Cor solito more pulsat, functionesque viscerum parum solummodò immutantur, intereà ut aliquarum partium satis lan-

1 Digestiva toto fere decursu Morbi usurpanda. 2 Secundo Specifica. Agunt ratione Crasis & Texturæ, non Principiorum Chymicorum. 3 Cort. Peruvianus instar omnium. 4 Opiata.

guidè perficiantur; quod forsan huic causæ imputare detur, quod quandoquidem has partes ad vitam apprimè necessarias summo Artifici construere placuit, quæ propterea perpetim moveri necesse habent, hanc Nervis ad eas tendentibus atque vectigalia deferentibus, præsertim *parivago*, sive amplitudinem sive conformationem donare voluerit. quâ sat liber ad hæc munia idoneæ substantiæ transcursus concedatur, dum reliquis aliter constitutis denegatur: Et quidem *hujus Paris* tubulos cæteris patentiores esse à multifariâ *Hypochondriacorum* Affectuum & Symptomatum, quæ homines numerosiùs multò, nî fallor, quàm reliqui Morbi incessunt, turmâ colligere est; Cujus ratio vix forsan aliundè sat mechanicè, quàm ab hâc Nervorum istorum ampliatâ cavitate, deduci potest; quippe cujus medio & incongruas substantias faciliùs admittant, & spatium indebitis harum noxiisque exaltationibus præbent. Postquam verò istæ *Opiatorum* particulæ inducias Nervis, quo se contrahere incipiant, sic paululum dederint, quidni fieri potest, ut solito *restitutionis motu* brevi ad debitam mensuram redeant, atque sic imposterùm desinant Paroxysmi? Reverà, Opiatorum tot tamque stupendi, ubi debitâ cautione adhibita fuerint, ubivis observentur effectus, maximè verò quoad orgasmum humorum quà sedandum, quà præcavendum, ut sicut multis nominibus primas, ferè, in medicamentorum Classe forsan mereantur, sic quandoquidem constat Succos, quibus perluitur Corpus, indebitas subire Fermentationes, dum in Febriles Paroxysmos maturantur, hâc insuper sub ratione ea in *Febrifugorum* censum, dum has compescunt, transferre haud dubitavero.

1 Porrò non exiguam *Pericarpiis* efficaciam in Febribus Intermittentibus curandis quidam adscribunt; atque Practici ferè omnes horum formulas libris suis inserunt. Et quidem si *Helmontii* & *Kergeri* authoritate standum foret, vix aliis Febrifugis opus esset, modò eorum, quæ illi adhibuerunt compotes fieremus. Mihi sanè nunquam, quantum memini, tam fœlici esse contigit ut notabilem ab illorum applicatione effectum cernerem; licèt quædam satis decantata aliquoties admoverim. Et quamvis suspicari forsan subeat effectum internis unà adhibitis remediis debitum externis hisce ascribi (Quippe putaverim paucos vel Medicos vel Agyrtas Febres Intermittentes tractantes hisce solis, absque internorum exhibitione, niti) si tamen reverà talis iis competat vis, hujusmodi solutionem aptare forsan non incongruum erit.

2 Nimirum cum eorum materia vel ex *Astrictoriis*, vel *Salibus Volatilibus*, vel *Resolutivis* constet (prout ex formulis, quas afferunt Authores colligendum esse censeo) conjectari liceat alterutrum ex duobus prioribus genus (licèt forsan aliquantulum diverso agendi modo) Tendines quibus applicantur contractiones qualesquales adigere, utpote prōptè poros cutis in vitali Corpore permeantia, & Calore & Madore partis actuata: Quæ quidem contractio quò minùs ad Cerebrum ipsum brevi propagetur non video; cùm ubivis plus vel minùs tensas esse omnium partium ad Sensationem Motumque (saltem ad motûs promptitudinem) Fibras nemo Medicorum negaverit, istas verò Ten-

1 Pericarpia. 2 Ratio agendi, modo effectum sortiri certè constiterit.

dinum præ reliquis hac diatheſi pollere, quin & valdè ſenſiles eſſe. Quo dato, ubi hic loci qualem dixi facta fuerit impreſſio, analoga ad uſque fibrillas Cerebrum conſtantes propagari neceſſe habet, eaque ſat fortis ob multitudinem & conſenſum Fibrarum, quæ primitùs afficiuntur: Unde laxatus quodammodo hujus corrigitur tonus, atque tum quod incongrui in univerſarum tractibus congeſtum erat leniter extruditur, tum obex ſecus ingreſſuro ponitur. Tonus autem naturalis hinc ſemel reſtitutus non facilè, ut ſuprà notavi, niſi à causâ violentâ, ſtatim iterum deficit. Quod autem ad modum quo Reſolutiva ſe exerunt, attinet; Iſtorum particulæ nonnullæ præ Calore partis, habituum erupturientium medio, diſſolutæ, inque Venularum cuticularium oſcula aſportatæ (utpote extrinſecus præ involucris ab avolatione coërcitæ) Sanguinis texturam intus delatæ aliquatenus alterent; imò forſan & ſat efficaciter, quandoquidem à nullis vel Ventriculi, vel Inteſtinorum, vel aliarum, quas devorata peragrare tenentur, partium Fermentis refractæ in Sanguinem illibatæ ferantur; ipſæ verò Sanguini pro adoptivo ad hunc uſum Fermento inſerviant. Dum verò cum hoc circulantur, quidni ad Cerebrum pars delatæ, tum ejus tono roborando conducant, tum in illius tubulos admiſſæ eorum contenta, pari modo ac de Sanguine dictum eſt, afficiant?

Horum, non ſecus ac cæterorum medicamentorum, formulas quamvis mihi non propoſitum ſit, cumulare; unum tamen, quod novitatis quâdam gratiâ forſan arridebit, attexere non pigebit ex relatu Eruditiſſimi Medici D. *Vvelſted*; qui mihi edixit ſe optimo ſucceſſu expertum eſſe Cataplaſmata ex Cortice Peruviano ſubtiliſſimè pulveriſato cum ſapone nigro in debitam conſiſtentiam redacto, Carpis admota.

CAP. IX.

Methodus Febres Intermittentes in Specie curandi.

1 ADminiſtrationibus Medicis in genere ſic luſtratis, par eſt, ut eas *ad medendi uſum* accommodem, & quaſnam in ſingulis Febrium Intermittentium ſpeciebus, quóve ordine uſurpandas cenſeam, exponam; ſed breviter. Quippe ſi ea ſit, quam aſtruxi, inter ſingularum cauſas affinitas, indicationes generales plurimùm coincidere debere par eſt conjectari. Nec formulas, ut modò dixi, attexere neceſſe videtur, cùm apud omnes Practicos abundè proſtent; Imò unici Corticis Peruviani debitâ (præmiſſis univerſalibus) nec præmatura exhibitione nullam non fermè earum Speciem tandem proſterni notum ſit, proinde longis hic circa ſingulas deductionibus opus non videatur.

2 Idcircò, In *Quotidianis* (ut ab his ordiar) univerſim ferè (ſub conditionibus allatis) Sanguinem mittendum cenſeo; quoniam in his magis heterogenea materia refertam eſſe ejus maſſam conjicio, unde majori cura de effervescentia præcavenda proſpiciendum. Dein ad Vomitoria, ut plurimùm, ac-

1 Methodi medendi generalis ad varias Febrium Intermittentium Species adaptatio. 2 Primo, Ad Quotidianas.

cedendum, maximè si nausea, vel Vomituritio, vel Ventriculi oppressio infestet. Atque si facilè vomat ægrotans, Sale Vitrioli, vel Oxymelite scyllitico, imo forsan sero lactis cerevisiato, Carduo Benedicto alterato, sufficiat Vomitionem concitare; secus, Infusum Croci Metallorum, vel Antimoniale quoddam aliud, in usum trahatur. Vomitione peractâ Digestiva exhibere conveniat, quo sic & reprimatur Sanguinis Orgasmus, & pars morbificæ materiæ ab hisce maturatæ per Urinæ vias amandetur. Hæc ex Cremore Tartari, Sale Mirabili Glauberi, Sale Absyntii, Corallio, aliisvè aliquibus Alcalinis (vel seorsim exhibitis, vel Acido alicui maritatis, prout indicatio seu Acidorum, seu Salium fixorum, seu particularum Sulphurearum in Corpore luxuriantium, edomandorum tulerit) concinnari possunt, atque vel unà cum decocto aliquo aperiente, addito quandoque vino albo, vel cum jusculis avenaceis exhiberi, idque bis terve de die; persistendo donec coctio in Urinis, si obtineri possit, appareat. Sin præ inquietudinibus, aliisve gravibus Symptomatis, magnam, & laxius hærentem, intus stabulari saburram colligi possit, ex usu erit minorativum aliquod purgans, utpote decoct. amarum, Sennæ Gesonis, vel tale aliquod exhibere; imo si usque persiet vel redeat ventriculi oppressio, Vomitorium repetere. At insuper quoniam nimis irritari, atque hinc obrui, periclitatur Systema Nervosum, qua præ ipso materiæ morbificæ genio, qua omni tempore, quo maximè istæ ingruere solent, hinc tum Vesicatoria in usum ducenda veniunt, tum Salibus Volatilibus, utpote Sp. CC. Salis Armoniaci, &c. roborari convenit Spiritus Animales, quo digestio & citiùs & efficaciùs inducatur. Verùm si contigerit hæc per quinque vel sex paroxysmorum decursum incassum adhiberi, opportunum erit ad Specifica, inter quæ præcellit Cortex Peruvianus, confugere, quorum (hujus præsertim) post evacuationes efficacia major deprehenditur.

1 *Tertianæ* curationem quod spectat; Hæc non multum disparem Quotidianæ medicandi rationem, non solùm quoad magna, uti vocant, remedia, Sanguinis scil. Missionem, & Vomitoria, sed & reliqua, exigit; Hoc tantum discrimine, quod quandoquidem Vere, quando hæ maximè ingruere solent Febres, tum Sanguis magis spirituosus existit, saltem particulis magis exaltatis atque Fermentativis quàm Hyeme pollet, magisque proindè ad turgescentias; ubi data fuerit ansa, pronus est, majori, hâc tempestate, industriâ reprimendus sit, ne noxias Cerebro suppeditare persiet substantias tum Nervosum genus hinc ferocius lacessitum, majorem circa contentorum suorum efferationes sedandas curam exigat. Idcirco majori, cæteris partibus, copiâ celebranda venit Phlebotomia, frequentiusque iteranda, si usque sæviat Morbus; habito tamen respectu ad Corporis habitum, ætatem, euphoriam, aliasque circumstantias. Porrò cùm Bilis nunc temporis promptiùs & copiosiùs generari & ferocire, inque Ventriculum exundare soleat, unde magna, Paroxysmorum initio, ad movendum propensio plerunque invadit, hinc quoque de emeticis propinandis magis curandum, nisi labes aliqua, sive nativa, sive adventitia (quales cuncti fere notant practici) quæ eorum contraindicet exhi-

1 Secundò, ad Tertianas.

bitioni, adsit: imò minorativis Purgantibus, si magna scateat saburra, uti convenit. Digestivis insuper insistendum, iisque vel Nitrosis vel Acidis, quandoquidem hæc tum Sulphureis Sanguinis exaltationibus, tum Bilis, quæ multùm lixivialis est prosapiæ, nimiæ productioni & efferationi, adversantur. Ante verò Paroxysmos aliquot, si redeant, commodè exhibeatur haustus Crollianus (ex Aq. Cardui Benedicti, Sale Absynthii & Ol. Vitrioli) vel tale aliquod præcipitatorum, quod maturatæ & jam erumpere gestienti mineræ commixtum, partim quâdam dissimilitudine energeticâ morbificas alteret particulas; partim his in grumos post actionem hanc grandiores (mutatâ insuper hinc figurâ) invicem coëuntibus tantò efficaciùs eliminandis conferat; partim insuper vegetiori hinc irritatione Glandulas Cerebrales ad debitas contractiones adigat, quò impostorum heterogenearum admissioni minùs pateant. Sin post sex vel septem Paroxysmos sic tractatos usque perstet Morbus, opportunum erit ad Corticis Peruviani usum, perindè ac in Quotidianâ, pervenire, cujus forsan sub initium vel irritus, vel periculosus, sentiatur usus ob rationes infrà subdendas; hoc autem tempore (maximè si præmissum fuerit Vomitorium) rarò spem fraudat.

Ad *Quartanas* quod attinet: Hæ minùs exigere Sanguinis missionem videntur, eo quod magis effœrus iste, hoc quo invadere solent anni tempore, deprehendatur; saltem non tantâ copiâ, quantâ Vere vel Æstate (nisi aliæ aliter suadeant circumstantiæ) licèt, detrahendus venit; verùm pro ratione sive orgasmi, sive affluxus ad aliquam peculiarem partem determinanda quantitas. Vomitoriis autem non minùs hâc, quàm quavis aliâ, tempestate locus est, imò aliquoties repetitis; quoniam labefactato magis hoc tempore Cerebri tono quin ab accescentibus magis contentis fermentativis usque læsionem retinente excitatio fortior requiritur ad noxiam impressionem efficaciùs corrigendam. Porrò Digestiva Alcalina, Saliaque Volatilia, magis hîc ex usu sunt ad acorem edomandum, iisque diutius immorandum; quin decoctis amaris, quæ & huic intentioni satisfaciant, & crasin Sanguinis restituant, obstinatiùs insistendum. Si verò his ad septem vel octo Paroxysmos propinatis non cedat Morbus, tandem ad certissimum illud specificum, Corticem Peruvianum (vel si quod aliud paribus instructum dotibus sive inter Vegetabilia felix aut docta sagacitas, sive Chymicorum furni suppeditaverint) perfugere oportet, quod quidem præmaturè, nec debitis præmissis evacuationibus, exhibitum, frequenter incassùm, imò quandoque noxiè, propinari, multis ubique observationibus, si rem ad trutinam revocare velimus, constare, ni fallor, poterit.

CAP. X.

De Corticis Peruviani, circa Febres Intermittentes sistendas, facultate.

SUperest, ut de famoso illo, & multiplici experientiâ comprobato, in his affectibus remedio, *Cortice Peruviano*, aliquantò fusiùs differamus, tum

quia reliquis *vim Febrifugam* multò certiùs exerens altiorem proindè consideratione meretur, tum quòd, si monstretur operandi modum ad allatam Hypothesin quadrare, isti firmandæ pro fulcimento aliquo forte assis inserviat.

Ut de Natali ejus loco, descriptione, &c. verba facere mittam;

1 In hâc disquisitione, *primò*, ex notis ejus effectibus potissimis proferendos censemus, cùm & valdè arduum sit in genere in abstrusas rerum naturas à priori penetrare, & speciatim, quandoquidem relativæ hic medicamenti vires perpendendæ veniunt, non alio ritu ad earum rationem reddendam procedendum videtur quàm ut observatis effectis in Corpora quibus adhibetur, ad modum efficiendi progrediamur: *Deindè*, qualis sit texturæ, quantum conjectando hariolari valemus, inquiremus. *Posteà* Scenam operationis investigare conabimur. *Debinc* modum agendi ex prædictorum collatione pro virili indigitabimus. *Tandem* videbimus an huic responsura sint observanda.

2 Quoad primum; Ubivis notum est, imprimis, *Paroxysmum*, si non proximum ab exhibitione, saltem sequentem, si sat largis dosibus offeratur Medicamentum, ut plurimùm *præcaveri*; modò non admodùm propè à Morbi initio, vel etiam Corporibus valdè Cacochymis propinetur: Quippe non rarò contingit, si dum cruda sunt omnia, hoc est nulla particularum Morbificarum ab invicem, vel à plurioribus disjunctio debita habetur (uti fit in Morbi initio, vel etiam ubi magna humorum saburra intus latet) exhibeatur, non solùm pessundetur effectus, sed & multùm noceat, Febre scil. auctâ in seqq. Paroxysmis, vel in longum excurrente, vel in continuam versâ, vel Cerebro Nervosoque generi labem haud facilè emendabilem affigente; undè languores, comatosi affectus, motus convulsivi, &c. emergunt.

Deinde observari potest nullam evacuationem notabilem seu per Vomitum, seu Sedem, seu Urinam, seu Sudorem, ordinariè ab isto cortice excitari solere, imò non rarò sedari si affecti priùs ad tales evacuationes propensi fuerint. Ordinariè, dixi, quoniam nonnunquam, licèt rariùs evenit, ut tali aliquâ ejus usui superveniente, liberetur ægrotans. Porrò aliquando; imò sat frequenter observari potest Paroxysmos, postquàm per sex vel septem vices ab usu Corticis destiterint tandem redire, eundemque quem antè cursum, eâdem pariter ferociâ, referre; & hoc non solùm irregulariter se gerentibus (licèt istis magis, quàm his, qui majori curâ sanitati suæ litant) sed vel cautissimè viventibus contingit; maximè verò sub epidemicâ, ad Feb. Intermittentes, disponente, constitutione Aëris hoc usu venit, vel etiam his evenit qui longo, antequam hujus remedii usum aggressi sunt, tempore insultus istos passi sunt. Insuper, observatione frequenti constat, à Catharticis (saltem fortioribus, utpote quæ in remotiores Corporis recessus penetrant) præpropere administratis recrudescere istos affectus, non minus ægrè nunc domabiles, quàm ab initio fuerant. Adhæc (notante primum puto Cel. *Sydenhamio* si lecto se. in usu Corticis, multum addicat ægrotus, raro levamen speratum indè percipit: unde non mirum si quandoquidem desidiam tantoperè colimus magna pars hominum apud multos malè audiat; ut mos est plurimis, qui, suâ licet culpâ, infructuosè hausta universim damnant remedia. Porrò majorem vim exerere deprehenditur cortex si unà cum austeris vel Acidis exhi-

1 Circa effectum Corticis Peruviani quinque perpendenda. 2 Primò Noti ejus effectus.

beatur ; quo modo famosus ille , non ità pridem , Febrifugus *Talborius* propinasse perhibetur , addito scil. singulis dosibus Succo Limonum : atque hinc forsan obtinuit usus , inter nostrates Medicos frequens , decoctum amarum superbibendum offerendi ; cum pleraque amara stypticitate & austeritate polleant. Tandem (ne plura congeram) frequenti observatione habetur , multos hujus medicamenti usu à Febribus hisce liberatos citiùs vigorem pristinum recuperare (quantum mihi saltem observasse contigit) quàm qui aliorum plerorumque Febrifugorum ope convaluerunt.

1 Quoad secundum , *Texturam* , scil. *Corticis* : Videtur hæc valde *stricta* esse ; hoc est , particulas Salis Sulphuris , Spiritus (si quæ hujusmodi actu sint , ex quibus concreta constant) tam arctè cum terrestribus implexas esse , ut ægrè extricabiles sint , seu mavis , usque adeò ramosas esse constituentes particulas atque invicem implicatas ut nexuum istorum solutio non parum negotii faceſſat. Atque hoc colligere licet ex usu naturali maximè obvio quem plantæ , cujus est , præbet , quippe cui datus est (perindè ac cæteris plantis sui cortices) ut tegumenti vice partes penitiùs reconditas , in quibus earum vita potissimùm residet , ab aëris , pluviarum , &c. injuriis muniat : cui quidem usui parum aptus esset , nisi particulæ ex quibus compaginatur satis arctè , præ reliquis quas involvit , implicarentur , atque sic à promptâ dissolutione prohiberentur. Quin insuper constat eum haud prompte in ullis liquoribus nisi fortè talibus qui magnâ corrodendi vi præditi sunt) dissolvi , imò nec tincturam deponere aliam , quàm quæ colligatur esse tantummodò decisio integralium particularum minutiorum , quæ intra poros liquorum ad hanc rem adhibitorum contineri valent , id quod arguitur tum ex sapore , eodem cum integro pulvere degustato , tum quod talis tincturæ efficacia ejusdem cum illo generis esse deprehenditur , licèt debilior , nisi eâ quantitate propinetur , quæ pulveris in substantiâ exhibiti dosi respondeat. Si objiciatur , *Amaritudinem* satis *Laxum* , juxta Chymicos , *principiorum nexum* arguere , atque valde compacta nullum , prius quàm laxata fuerit eorum minima compages , saporem præbere , prout in Metallis , Lapidibus , aliisque similis texturæ experiri datur ; Respondeo , Primò , Istam Amaritudinem in Cortice nec valdè notabilem , nec obviam esse , nisi vel aliquandiu in ore detineatur pulvis , vel prævià maceratione in liquore aliquo idoneo eliciatur ; undè saltem inferre licet texturam non esse valdè laxam (nec enim compactissimam omninò volumus) Verùm , Secundo , Qualitatem hanc non à principio aliquo Chymico mihi videri necessariò deducendam , ast potiùs à determinatâ quâdam figurâ & mole Corporis afficientis , quarum gratiâ hoc vel illo modo sensorium feriens diversam sensationem ab eâ , quam efficiunt aliter modificata , imprimit ; & quid vetat complexa Corpora tales induere figuras , sub valdè exigua quidem mole , unde in Poros Corporum sensilium) quos in nobis sat patulos esse quivis concesserit (intrantes eos eodem modo afficiant , quo principiorum Chymicorum patroni simpliciorum suarum substantiarum particulas volunt ? Ratione hujus compaginationis necesse videtur , ut & friabiles sint ejus particulæ , & præ comminutionibus , quas vel intra vel extra Corpus subire

1 Secundò Texturæ modus ratio-

subire contingat, irregulares atque anguloſas multo maxima earum pars induant figuras, unde fit, ut non ſolum in teneros, ad quos deferuntur, ſe ſat promptè ingerant meatus, verùm & illorum latera quodammodo lancinent, atque ſic, ſi ſenſilibus eſſe contigerit, in corrugationes, & contractiones aliquales cogant.

1 Quoad tertium; Inquirere oportet non ſolum in ipſam *paleſtram* in quâ, ſed & *antagoniſtas* quibuſcum, in ſiſtendis Febribus Intermittentibus ſtrenuus hic athleta colluctetur. Idcirco *quatuor* luſtrandæ veniunt *regiones*, quas ejus particulæ vel pertranſire vel ſaltem afficere (quocunque tandem modo id fiat) cenſeantur, ut in quânam ex iis energiam ſuam potiſſimùm exerceat dignoſcamus; *Chyloſa* ſcil. *maſſæ officina & viæ* à Ventriculo aduſque vaſorum lacteorum thoracicorum in Venis Subclaviis oſtiola; *Vaſorum ſanguiferorum tractus*, in quibus cum Sanguine includuntur, atque unà circulantur; *Habitus Corporis* ubivis ultra vaſa iſthæc conſtitutus, ex quo fomitem Morbi ad Paroxyſmum concitandum erumpere concipiatur; & tandem *Nervoſum genus* (hoc eſt, tam Cerebrum, quàm Nervorum tractus, & propagines Fibras partium conſtituentes) *America*, ut ita dicam Microcoſmi; quam tot ditionibus nobilem, tot provinciis onuſtam, per tranſennam tantùm veteribus quaſi notam, noſtro primùm ſæculo Celebb. *Gliſſonius* & *Vvilliſius* & pleniùs monſtrarunt, & quod in ea (exiguum ſanè) conſpectum eorum effugit ad penitiùs indagandum poſteris viam tamen indigitarunt.

Dum verò *Regiones* iſtas nomino, haudquaquam ita intelligendas vellem, acſi unicè ſupponerem *vaſa continentia* eſſe objectum immediatum actionis Medicamenti; verùm & *Succos incluſos* ſub hâc Nomenclaturâ comprehendi volo; quandoquidem hujus influentia & actio in hos pariter determinari videtur, utpotè quibus immediatè admiſcetur, & ad quos ſeſe motu tam lationis, quàm fermentativo identidem variè applicant ejus particulæ; interea tamen & alia una affici concipiantur, atque ad effectum, ſi non primariò producendum, ſaltem complendum concurrere; in quantum ſcil. tonus eorum, ſine quo nulla functio animalis ritè obiri valet, tandem iſtarum actione roboretur.

2 Primò, in *Chylum* quidem Corticem hunc agere aliquo modo poſſe nil vetat, cui & illibatis viribus admiſcetur, & quocum iter tam longum unà emetitur: Quin & amaritudine aliquâ, ut modò notatum erat, pollet; atqui notum eſt concreta hâc qualitate donatâ, à Medicis & uſitato (ſaltem ex iis pleraque) & efficaciter ad ipleraſque Chyloſæ maſſæ inordinationes corrigendas, præſertim ubi Acidis ſcatet particulis, quales cum in quartanaria diatheſi (ad quam & primitùs uſurpatus fuit Cortex; & in qua efficaciſſimam vim exerere cuncti norunt) dominium obtinere vulgò cenſeantur, in Ventriculo, Chyli officina, ſe vomitionibus Acidis ſæpenumerò produnt. Porro dum ulterius cum Chylo provehuntur ejus particulæ, atque exactiorem cùm eâ ſubeunt Miſcellam, acceſſu Bilioſi & Pancreatici in duodeno liquorum, & Lymphæ, in Glandulis Meſentericis & receptaculo communi, uſque adeò exáltari concipiantur, ut notabilem in eum inertem ſatis & viſco-

1 Tertiò, Scena operationis. Luſtrandæ 4 Corporis regiones quas pertranſit. 2 Primò: Quid agant ejus particulæ dum primam peragrant.

sum liquorem ; vim toto itinere imprimant, vel saltem reagendo alterationem inducant, unde fieri vix potest, quin Sanguis ex illo resarciendus & reliqui indè conficiendi liquores, imò tota Animalis œconomia, multò meliùs imposterum habeant. An verò hoc sufficiat ad rationem quæsiti effectus reddendam mox dispiciemus.

1 Secundò : Nec quidem negandum admissas Medicamenti particulas afficere posse *Sanguineum laticem*. Utcunque enim strictior illis (quod modò deducere conati sumus) sit compages ; quandoquidem tamen cum multiformi adeò massâ commiscentur & gyrantur, haud fieri potest quin quibusdam ex hujus partibus alterationem, sive id agendo fiat, sive earum actionem recipiendo, saltem eas ab associationibus indebitis interpositione suâ arcendo, inducant ; præsertim quando vegetiori ejus motu & calore eas magis invigorari contigerit. Porrò Febrilis caloris quem formaliter in Sanguine fundari, undeccunque tandem instinctum habeat) uno ore fatentur Medici, cessatio, multorumque indè profluentium Symptomatum sedatio, quæ illarum admissionem brevi subsequuntur, Sanguinem ab iis quodammodò affici fidem aliquam faciunt. Qui quidem effectus, quamvis potissimùm ulteriori alicui actioni (uti inferiùs astruere conabimur) forsan debeatur ; nil vetat tamen quò minùs ab istius contubernalis cum Sanguine consortio ex parte pendeat ; si non aliâ de causâ, hâc saltem, quod robur deperditum ejus crasi hinc restituatur ; quod citius ab hujus, quàm aliorum, Febrifugorum efficaci usu redire ut plurimùm, prout suprà innui, observetur.

2 Tertiò : Tertiam quod attinet regionem, *Habitum* scil. *Corporis*, quandoquidem cavernulis plurimis abundat (tales nempe dari ipsa rara & cedens partium compages ponderisque, præ multis aliis ejusdem molis Corporibus, carentia, si nulla ab autopsiâ suppeterent argumenta, fidem faciunt) vix dubitari potest, quin si in eas Corticis particulis ingressus detur (quod quin faciant nulla vetat ratio) afficiant. Quippè cùm hæ ex Membranis vel Fibris, si non in totum, saltem maximâ ex parte, conflentur (sive propriæ sint, sive Vasorum, quibus universa singularum partium stamina constent, & quas interjacere multis in locis spatiola necesse est) quas omnes sensibiles esse credibile est, par est, ut censeamus rigidiusculas hasce particulas subintrantes, in motus, saltem contractiles, ad amoliendum hinc ortam molestiam, eas urgeant : unde saltem ingruentium Symptomatum probabilis ratio assignari potest.

3 Quartò : de ultimâ ex memoratis regione major forsan lis moveri potest, non solum scil. an afficiant *Succum Nervosum*, sed insuper an vel admittantur in *Nervosi Systematis* tractus Corticis particulæ, Quippe fortassis suggeratur, angustiores esse tubulos istos, quàm ut quidvis, nisi subtilissimum, illæsi capiant ; particulas verò hujus Medicamenti irregulares & rigidiusculæ cùm sint, prout ex suprà allatâ de texturâ suppositione constat, si admitti contigerit, nimis arctandas, fore, quàm ut se explicare valeant, vimque suam, quæcunque illa fuerit, exerant ; saltem molestiam asperitate suâ parietibus indesinenter inducant : quin insuper has tot liquorum quos pertranseunt actio-

1 Secundò Quid dum secundam. 2 Tertiò, Quid dum Tertiam. 3 Quartò, de quartâ dubium an ullæ subingrediantur. Saltem annon, si admissæ fuerint nimis hic compingantur.

nem pâssas, antè forsan exantlandas fore, quàm ad originem Nervorum pertingant. Verùm neutrum mihi concedendum videtur: Quod enim spectat ad admissionem, si indè conferamus innumeros (magnitudinis dicam, an minutiei?) gradus inter Vascula insectorum Nervosque nostros, hinc verò Corporum, nullâ vel attentissimâ mentis acie assequendam, divisibilitatem (præsertim ubi concurrerint efficaces comminutionis causæ, quales in Corporibus Animalium adesse nemo, opinor, negaverit) facilè concident priores suggestiones. Actionem verò, si admitti contigerit, quod attinet; Multa Cerebrum & Nervosum genus afficere posse illæso Sanguine (imò forsan multos cum eo circuitus absolvere) suadet Nervosorum quorundam affectuum ab assumptis aliquibus, infestâ vi pollentibus, productio, Sanguine interim parum tacto: sic *Pastinacæ Sylvestris radices* in affectum maniaco similem (licèt brevi cessaturum) comedentes sæpè compulerunt; sic *cicutæ aquaticæ* & *hyosciami radices*, *nux vomica*, aliaque plura comesta, in Nervosum genus potissimùm vires suas exerere deprehendantur; uti palam fit ex iis, quæ circa hanc rem protulit Celeberrimus *Vvepferus*, *Hist. Cicut. aquat.* Ut taceam *Hydrargyrum* non sosum aurifabris inque mineris versatis, sed etiam assùmentibus & salivationem movere, & pertinaces quandoque artuum tremores, aliaque Nervosi generis gravissima Symptomata, integrâ Sanguinis crasi persistente, inducere. Porrò idem evincit *Specificorum* Medicamentorum in Convulsivis, aliisve Nervosis affectibus exhibitorum, ad eos debellandos efficacia; quorum quamvis singulis, pro talibus habitis, immeritò forsan titulus iste & effectus adscribendi sint, si tamen etiam uni vel alteri, collatis debitè rationibus, jure competere deprehendantur, sat erit ad evincendum Medicamenta viribus non penitùs destructis ad Cerebrum pertingere posse. Quo minus forsan nec nostro *Cortici* denegatur ista facultas.

1 Quamvis autem singulæ hæ *regiones* ab hujus Medicamenti particulis, sic ut dixi, afficiantur, non tamen eodem omnes modo, nec gradu, nec adæquatè ad effectum, de quo Sermo est, producendum.

2 Et primò non admodùm probabile videtur, *in Chylum solum* agendo rem præstare. Etenim si monstrari posset Morbum à Chylo vitiato pendere, non tamen dum in primis viis versatur; id quod postulat præsens suppositio. Quippe prima invasionis Symptomata nec semper, nec, ut plurimùm, in isthac regione se ostendunt, verùm remotissimam adoriuntur; nempe rigoribus, extremorum frigiditate, &c. ante plerunque impetuntur ægrotantes, quàm nauseâ, vomitionibus, aliisve Ventriculi vel reliquarum primarum viarum affectarum indiciis; imò frequenter Morbum derepentè invadere constat, ubi nullas, nedum Chyli, sed nec quorumvis prætereà liquorum vitiatorum notas colligere licet. Quinimò si à Chyli vitio profluviat affectus, facilè fieri posse videtur ut, denegato per jejunium ejus proventu, Paroxysmus, absque alterius Febrifugi ope, præcaveatur, quod tamen perrarò accidit: Imò tanta post paucorum Paroxysmorum decursum anorexia multos incessit Febricitantes, ut nil fermè alimentorum plurium postea intercapedine haurire velint, eundem tamen tenorem his servantibus, imò ingravescentibus. Non equidem

1 Respondetur. 2 Non (adæquatè) vires exerit in primam regionem ad Febrem tollendam.

negavero *Chylum*, repetitâ forsan hujus Medicamenti assumptione usque adeò corrigi posse, ut purius pabulum Sanguini, atque exindè Succo Nervoso, aliisque liquoribus, conficiendis suppeditando ansam imposterùm debellando Morbo præbeat, (quippe fatendum est, quamvis ejus anomaliis propriè non debeat ortum Morbus, accensum tamen indè foveri.) Verùm hoc potiùs arguit antecedentem in Chylo affectus causam, quàm continentem haberi. Si suggeratur, Corticem, ante brevi expectatum Paroxysmum exhibitum, eundem quandoque præcavere, dum intereà ultra Ventriculum perrexisse vix præsumatur; regero, Primò, non absimile vero mihi videri particulas quasdam ejus tenuiores mox absumptione (præsertim si tincturæ forma exhibeatur) cum liquoribus, quibus, ad egressum paratis, illic occurrunt, ulteriùs transvehi posse, atque lege motûs Chyli & Sanguinis, qui sat celeriter peragitur, citò per totum Corpus distributum ad ipsum materiæ Morbificæ stabulum longissimè dissitum sic deferri: Verùm Secundo, si cui solutio hæc minùs arriserit, saltem non absonum videtur, ita ab isto in Ventriculo commorante affici posse Nervorum hic insertorum extremitates, ut ab actione isthâc, absque materiæ transmissione, in longinquum delatâ effectus reddatur ratio. Quippè cùm chordis tensis assimilari Nervos debitè constitutos solemne sit apud Medicos, à laxatis verò multos provenire Nervosos affectus, quidni, si in Cerebro, uti antè adstruere conati sumus) fundetur hic, concipiamus astrictionem, præfatis Nervis in Ventriculo impressam, aduscque Cerebrum, universosque exindè Systematis Nervosi tractus, celerrimè propagari posse, atque hinc mineram ab eruptione coërcere, eum non rarò observetur Nervos, certis in partibus in contractiones actos, reliquos omnes pari modo afficere; id quod ex convulsionibus à punctura Tendinis oriundis, necnon periodicis illis, quæ in parte à Cerebro sat remotâ, manu, v. g. vel pede, fluunt. Porrò & ex istis (quod præsens subjectum propiùs attingit) quæ quandoque à Vomitorio exhibito excitantur, palam fit: Quin insuper ex historiis Medicis fide dignis constat, subitum terrorem Febres Intermittentes quandoque sustulisse; cujus ratio vix, nisi à Nervorum contractione, reddi potest. Quæ quidem instantiæ quamvis vegetiorem forsan supponant impressionem, quàm quæ à Cortice in Nervos stomachicos infligi potest, videntur tamen evincere Nervulos, præsertim in Ventriculo quovis modo lacessitos, sat citò sua in reliquos universos seu commoda, seu noxas propagare posse; cúmque levis contractio sufficere videatur ad tonum Cerebri, adeò sua constitutione naturali teneri, restituendum, hinc levis impressio sufficere concipiatur ad contractionem talem efficiendam.

1 *Secundam* quod attinet *regionem*; nec hic ad sistendum Paroxysmum terminari actionem Medicamenti verisimile mihi videtur. Quippe cùm prima suprà à memorata, Symptomata in partibus ultra Sanguinis vias (saltem gurgitem) ingruant, sicut probabile est materiam Morbificam in ulteriori regione stabulari, sic pariter remedium vires suas, in eam potissimum impendere; porrò cùm solidiusculæ sint ejus, præ Sanguinis, particulæ, quid vetat quo minùs has præteryectæ (ut naturale est Solidis vim motûs tam retinere tenaciter, quàm facilè concipere) eò sat integris viribus pergant, quò multa laxioris,

1 Nec in secundam ad hunc effectum.

& flexilis, texturæ ex ejus sinu penetrant? Quinimò nullas in Sanguine turbas concitare deprehenditur, nullas indè evacuationes usitatè movere, undè colligatur notabilem inter alterutrum discrepantiam intercedere. Adhæc, si Febri, quà tabi, medendæ debeatur, cur non æquè efficax in continuis, quarum causam continentem in Sanguine haberi communi ferè consensu sancitur, pellendis observatur? nempe vix puto, constabit impendiò in his averruncandis, modò Nervosi generis affecti Symptomatis vacent, si rectè ineantur rationes, energiam deprehendi, quantumvis mos sæculi sit, ut vix parciùs in his; quàm Intermittentibus præscribatur. Sanè, utcunque inter Succos primò agere soleat Medicamentum, cùm tamen hi non sui gratiâ in Corpore habeantur, sed ut solidis partibus (in quarum debita constitutione sicut præcipua sanitatis effecta, sic in depravatâ Morborum indicia, ex quibus eorum rationem colligere debemus, præcipuè deprehenduntur) materiam in Nutritionem, Motum, sensationem, &c. impertiant (quin functionum Animalium non est ex se, sed quatenus his ministrent, atque actuandis inserviant, participes sint; idcirco concludendum videtur Medicamentorum, non secus ac Alimentorum, actionem ad has afficiendas (saltem præcipuè) ultimò destinari, atquè illos vix magis pro agendi Scenâ (nisi in paucioribus Morbis, qui in iis propriè fundantur) quàm vehiculo, vel saltem menstruo præparatorio habendas esse.

1 De *tertiâ regione* suggeratur; quod, quandoquidem & necessariò cum Sanguine in Corporis ubivis habitum deferantur, & cavernulas, ut suprà notavi, in eo numerosissimas, in quas deflectant, offendunt Medicamenti particulæ, illic usque adeò, præ otio quo hic frui possint, maturentur, ut tandem materiæ Morbificæ (sive isthic illius focus habeatur, unde cominus hinc eam aggrediantur, sive alibi resideat, quò fiat ut, post maturationem in Venas regestæ, ad eundem ubivis cum Sanguine transferantur) debellandæ pares evadant. Verùm præterquàm quòd suprà ostendere conati simus materiæ Morbificæ sedem non hic primitùs inveniendam, nec proindè Medicamentum energiam suam isthic adæquatè exerere; quæri insuper poterit, quomodo, si daretur isthic hostem congredi, tantillum quod admittitur Medicamenti, nec admodum ex se agilis, nec in omnium minutissimas propter texturam tantoperè compactam, prout modò deduxi, citò dirimi habilis particulas, universa sic præcaveat Symptomata; quandoquidem & Sanguinis copia immaniter adeò particularum hujus numerum superet, ut non detur proportio inter Medicamentum & Morbum; & arteriarum per quas deportatur ramificationes tam numerosæ sunt, ut minimè concipiendum, meâ sententiâ, sit istas ad omnes Corporis partes distribuendas sufficere, nec proinde hâc ratione ad Morbificæ materiæ eruptionem reprimendam: ut taceam magnam earum partem unum fortasse capessere vasorum tractum, neglectis relictis reliquis (id quod non improbabile illi habebitur, qui perpenderit quàm difformis sæpè observetur cruoris emissi, & pluribus scutellis excepti, facies ut nempe una portio coccineum sortiatur colorem, alia lividum, reciprocantibus quandoque in variis vasculis hisce Phasibus (quo modo fieri potest, ut

Ut nec in Tertiam.

sufflaminatâ forsan in unâ Corporis regione eruptio, procedat nihilominùs solito tenore in alteris, quæ vim Medicamenti, siquidem illò haud pervenientis, non persentiunt; adeóque & partiales hinc excitentur rigores, & postmodùm materiâ hâc in Sanguineum rivum ex loculis istis effusâ, febris solitum repetat cursum, totâ Sanguinis massa Febrilem commotionem, ubivis impressam mox concipiente. Verùm multò minùs probabile Medicamentum hic maturatum ad mineram alibi sitam transferendum destinari: Cùm præterquam quòd multas ejus particulas transpirationis lege foras expelli contingat, vix in promptu habebitur ratio, quæ suadeat reliquas, confundente Sanguinis motu, ubi ab eo resorptæ fuerint, agitatas ad focum ubicunque locatum dirigendas fore.

1 Restat ergò, Quartò, ut in *Cerebro* & *Systemate Nervoso* quæratur operationis ratio adæquata; quam inibi (probabiliter) inveniendam esse ut monstrare satagam, non abs te videtur observanda quædam paucula generaliora 2 (ex se quidem pleraque satis forsan obvia) circa relativam Medicamentorum ad Corpora nostra, Succosque inclusos, actionem (quantum ad præsens institutum spectat) præfari, quò clariùs evincatur suppositionis istius probabilitas.

3 Primò Igitur, quandoquidem constat nulla concreta indiscriminatim in cuncta alia agere, verùm singula, prout texturæ, tam agentis quàm Corporis, in quod actio imprimitur, ratio permittit; nota poterit ea, quorum *laxior* est compages, intus suscepta, *promptiùs vim exerere*, quibus verò *strictior* competit, *lentiùs*. Hinc multum discriminis interest, inter actiones *liquidorum* & *solidorum* assumptorum; ut nempe *illa* & liquoribus, quibus obviam fiunt, facilè se per totum admisceant, & in solidarum partium porulos, modò satis hient, promptè insinuent, unde levi negotio in alterutra immutando agant, modò cætera consentiant; *hæc* verò priusquam vires suas exerere, notabiliter saltem, possunt, vel prævià quâdam præparatione compagem solvi exigunt, vel saltem multùm comminui, maximè si compactioris, nec facilè solubilis, sint texturæ.

4 Secundò: Notari poterit ea, quorum particulæ *molliores* sunt *laxiorque compages*, intra Corpus admissa (in quo motu progressivo continuò urgentur) sicut compactioribus citiùs vires suas exerunt, sic *citiùs exolvi*, adeò, ut nisi vel intimè possideant particulas valdè energeticas, (hoc est, sicut valdè minutas, sic & solidas & angulosas) vel sat magnâ copiâ exhibeantur, vel etiam talia non offendant, quæ earum vim retundant, ultra primas vias, vel saltem Sanguinem, actionem suam extendere nequeant, ad remotiores verò regiones fatiscunt. *Compactiora* verò ad has, *integris* fermè *viribus* provehi possunt, imò debent; quandoquidem & magis resistunt actioni liquorum, quibus primò admiscentur, & istorum commeatu prorsum usque ad eas feruntur: imò quæ eas primo impetu perlabuntur, repetitis usque & usque circuitibus tandem postliminiò attingant.

5 Tertiò: Ad actionem Medicamenti determinandam (talis præsertim quod in longinquum deportandum est, adque solidas partes afficiendas destinatur)

1 Sed in Quartam. 3 Considerationes præliminares circa relativam Medicamentorum actionem. 3 Prima. 4 Secunda. 5 Tertia.

particulariter consideranda est *figuræ* & *soliditatis* ratio ; ut nempe quorum cum notabili *soliditate* multùm *irregularis* figuræ sint particulæ, præterquàm quod fortiùs & inter fluidas substantias vibrentur, & in partium, ad quas appellunt meatus impingant, viam insuper aliis vel subtiliorbus vel mollioribus, sat facilè inter eorum prominentias & meatum latent, ubi semel in eos admissæ fuerint, concedere concipiantur ; cùm intereà quæ *molliores* & *flexilis* sunt genii, maximè si minùs sint irregulares, pauciſque angulis præditæ, hoc nomine vasa, vel obturare, vel præterlabi, aptæ natæ sint, nulla unde in eâ impressio haberi potest.

1 Quartò : Nec minus ad hoc momenti habet *aptitudo*, seu fluidarum substantiarum, quibus admiscendum venit Medicamentum, seu solidarum partium, ad quas deportandum est, *ad actionem* hanc *accipiendam* : sicut enim inter illas & Medicamenti particulas, vel repugnantia, ratione figuræ & molis, esse debet, quæ luctæ occasionem det, vel similitudo, cujus gratiâ congruè coëant ; sic meatuum, quoad mensuram, figuras, aliáque requisita, apta habenda est ratio ; cùm secùs vel in totum istæ ab ingressu arceantur, vel indebito modo præ incongruitate officiant.

2 Quintò : Perpendendum est, illuc ad Morbum quemvis perdomandum deportari debere Medicamentum, ubi *fomes* residet ; adeò ut si viscus aliquod, vel artus, vel particularis aliqua alia pars afficiatur, universim consulant Medici, nec fallaci eventu, ut remedium ad locum sic affectum, si Morbi illic stabuletur causa, dirigatur, vel secus, ad partem unde influit. Pari modo, si universum Corpus afficiatur, sicut rationi congruum est illoc, quà licet, dirigendum esse Medicamentum, unde in totum influere ; sic ubi talibus dotibus aliquod pollere deprehenditur, ut universalem, usitatè, debellet morbum, quidni concipiamus & hîc deponi, & potissimum agere, unde influentia isthæc propagatur, eoque magis si sat subitaneus effectus subsequatur ?

3 Ab istorum consideratione colligere licet *primò Corticem Peruvianum*, quandoquidem, ut supra deduxi, particulæ ejus pro solidis, etiam ad ultimam suam Scenam, habendæ sunt, atque hinc ægrè dissipabiles, ultimam suam in Sanguinem activitatem statim impendere non posse, verùm multos cum eo circuitus absolvere, antequam vires suas disperdat (id quod paulo antè Notavi ;) 4 *Secundo*, ejus particulas, dum partium habitum permeant, sat facilè illic deponi posse, prout ad cavernulas (vel, si mavis, poros) iis admittendis aptas natas in transcursu suo appulerint ; quarum quidem permultas nequeunt non ubivis, præ insigni Corporis raritate, offendere : Ex his verò, *Tertio* ; nullis æquè huic muneri paribus occurrere posse, ac istis, quæ in *Cortice Cerebri* habentur, idque duplici ratione ; 1°, Quia *tenerrima* est isthæc pars, & proindè facilè crassiusculis & solidiusculis hisce Corporibus cedens, quæ quia à Sanguine minimè subigi, nec cum eo exactè misceri queunt, facilè divortium subeunt, inque tales (ubi eo per circulationem delatæ fuerint) meatus, qui minus iis resistunt, facilè penetrant ; 2°, Quia *angustiora* (uti saltem æquum videtur suspicari) sunt *capillaria* vasa Sanguifera quæ hîc

1 Quarta. 2. Quinta. 3 Illationes ad Corticis Peruviani effectum determinandum. Prima. 4 Secunda. 5 Tertia.

terminantur, quàm quæ uſpiam alibi invenire datur, quandoquidem iſthic loci ſecernendus eſt *Succus Nervoſus* (imo ſi malles *Spiritus Animales*) ſubtiliſſimus in toto Corpore liquor: quo fit ut, ex Arteriolis cum ſuo Vehiculo, Sanguine, elapſæ iſtæ particulæ, ægrè præ mole & figurâ (quam quadantenus anguloſam & irregularem eſſe comminutionis ratio ſuadet) venularum cavitates hic loci arctiſſimas, ſubintrare valeant, quin potius in juxta adſitos Glandularum Cerebralium, præfato Succo admittendo dicatos, porulos deflectere in proclivi habent, quoniam eos quam venarum (quarum, etiam Capillarium, parietes præ iſtis rigidiuſculi audire merentur) magis cedentes inveniunt, imo & præ ſua teneritudine magis ſe figuris iſtarum particularum accommodare aptos.

1 *Si quæratur* quomodo, quandoquidem longè maxima Medicamenti pars (ſi in ſubſtantia exhibeatur) per Sedem amandatur, reliqua vero, quæ venas ſubit, uſque adeo diſtrahitur, perque totam diſtribuitur Sanguinis maſſam, ut valdè exigua, Arteriarum conſiderata proportione, ejus portio ad Cerebrum deferri poſſit, tantilla ejus (& quidem ſatis, ut videtur, inertis) quantitas, quæ inter Sanguinem illò deportatur, tanto effectui producendo par eſſe poſſit, *Reſponderi*, forſan haud prorſus incongruè, poterit quod, quoniam juxta Nervorum originem deponitur (qui licet anguſtis cancellis hic coërcentur, toti tamen Corpori notiſſimam, & quidem inſtantaneam fermè influentiam imprimunt) perpuſilla Medicamenti quantitas hic depoſita ad grandes effectus in partibus hinc actuatis producendos ſufficiat: ſive enim effectus ratio à Nervorum conſtrictione, undè ad debitum tonum prius laxati redeunt, deducenda ſit, hoc facilè ubi omnes compinguntur & compatiuntur, præſtari poteſt; ſive à particularum Medicamenti in eorum tubulos admiſſione pendeat, conſtat pauculas admodum in tam exilia vaſa receptas grandi effectui producendo pares eſſe poſſe, quoniam ſingula totam ferè cavitatem (exceptis quæ puro Succo Nervoſo & Spiritibus tranſmittendis inter earum Angulos interjacent ſpatiolis) ſaltem ſtatim ab ingreſſu, occupant, atque hinc materiæ Morbificæ introitum negant, undè ſi vel unica in ſingulos Nervulos particula forſan penetret, ſat erit ad effectum, qui per totum eorum tractum ſentiatur, inducendum. Quin inſuper nil impedire videtur quo minùs, quæ uno circuitu aliò deferuntur ejus particulæ, huc poſtmodùm, ratâ *Circulationis* lege, perduci poſſunt, atque ſic tandem ut, repetitis & circulatione & pulveris exhibitione, præfatâ ratione compleatur effectus.

2 Deſignato ſic operationis Stadio, proximum eſt ut aliquantò enucleatiùs tradam, quonam, juxta præfatam ſuppoſitionem, *Agendi Modo* vires tam notabiles exerat *Cortex*: Quod quamvis *Jam* præſtitutum quis cenſeat; quoniam tamen minùs aptè forſan contexta habentur quæ Hypotheſin conſtituunt, utque propoſitæ methodo ſatisfiat, par eſt ut ſaltem in ſummam totum negotium redigam, unoque ſic quaſi intuitu videndum ob oculos *ponam*, *Ideircò*, conjicio, quòd, ubi primùm in Ventriculum admiſſum fuerit iſthoc Medicamentum, actione Stomachalis Fermenti (Succi ſcil. ex glandulosâ tunicâ in ejus

1 Objectioni de perpuſillâ quantitate Medicamenti quæ in Cerebrum deportatur, 2 Reſpondetur. 3 Quarto, Agendi Modus.

ejus cavum exudantis (quod cuncta ſtatim adoritur aſſumpta, comminuantur laxiores, faciliùs proindè cedentes, ejus particulæ; ex quibus, quot ad trajiciendos Chyliferos meatus in Inteſtina hiantes aptitudinem hinc nanciſcuntur, intus ſolito Chyli itinere in Sanguinis feruntur gurgitem, ab hoc (non ſecus ac lymphâ quâcum in tranſitu ſuo congreſſæ ſunt) ulteriorem identidem comminutionem paſſæ, pariter ac ipſi robur, ut ſuprà innui, afflantes, ejuſve forſan craſin quoviſmodò immutantes. Sanguinis commeatu iſtæ, quibus contigerit cum hâc ejus portione, quæ ad Cerebrum tendit, commiſceri, illò delato, in Glandulas ejus Corticales, ſi earum oſculis ſatis aptè reſpondeant, modo noviſſimè explicato deponuntur, atque indè pars, more Succi Nervoſi, in ipſum Cerebri Meditullium (ex primis Nervorum ſtaminibus, exinde identidem amplificandis, conflatum) inſequentium protruſione, & motu partium Syſtaltico, urgentur; in quo præ ductuum anguſtiâ, lentâque illâ protruſione lentiſſimè moveri neceſſe habent; pars craſſior aliquandiu in ipſis Glandularum iſtarum demeaculis hærent. Dum iſthic commorantur, partim præ angulis, quos ex ſoliditate & conſtructionis lege ſortiri ſuppoſuimus, leniter partes ambientes ad contractiones ſolicitant (quas membranoſâ conflari texturâ nemo opinor, negaverit, & proinde aliquantulum ad has ab irritatione proclives) unde laxior earum tonus emendatur; partim, inſuper ſubingreſſuris craſſioribus & heterogeneis è Sanguine particulis, quas (ut in allatâ de his affectibus producendis Hypotheſi monſtrare conati ſumus) materiam Morbificam conſtituere arbitramur, hinc aditum denegant; interea ut præ irregularitate ſua ſat viæ, inter earum interſtitia & vaſorum horum latera, ſubtilioribus ex Sanguine particulis, quales in liquorem Nervoſum faceſſere ſolent, ad perennanda Senſus & Animalitatis munia condedant; partim denique, quæ ex illis maximè ſubtiliantur, ſe Succo Nervoſo continuò progredienti aſſociant, interque illius particulas motitati, & ab indebitis cohæſionibus interpoſitione ſuâ arcent, & motu æquabili, cùm ſat illis congruæ ſint, urgent; quin inſuper, præ majori ſoliditate quàm quæ illis competit, atque angulis, quorum miniſterio ad Corpora minùs compacta comminuenda aptantur, ipſas ulteriùs dividant, atque hinc ſubtiliores, & uſibus deſignatis aptiores reddunt. Hoc facto, quamvis, ut quandoque fit, proximè ſecus invaſurus Paroxyſmus non inhibeatur (maximè ſi paulò ante Paroxyſmum primâ vice detur) quandoquidem materia Morbifica, priùs admiſſa & maturata, ad eruptionem parata in proſcenio ſtabat; ſequens tamen, ut plurimùm, vel præcavetur, vel ſaltem mitiùs invadit (niſi nimis propè, ut dixi, à Morbi initio, quando omnia ſunt cruda, vel etiam Sanguine multùm impuro, propinetur) eò quod iſti ab ingreſſu præcludantur viæ à Medicamenti particulis, & tonum partis quadantenùs hâc intercapedine roborari credibile ſit. Unde tandem fit, ut continuatâ exhibitione (imò quandoque poſt unicam doſin) ad conſtitutionem debitam redeant Vaſcula iſta, atque hinc ut, præciſo ſic fomite, ſtatim, vel ſaltem brevi, in totum evaneſcant Paroxyſmi.

Suprà quidam innui *medicamenti particulas* adhuc *in Ventriculo commorantes* multùm ad ſiſtendum Paroxyſmum opis conferre poſſe, Nervos illic ſitos & eorum conſenſu, totum Syſtema Nervoſum invigorando. Verùm cùm iſta nimis eva-

nida sit agendi ratio, ad constantem sanitatem indè expectandam: cùm porrò motis è Ventriculo Medicamenti particulis, nisi quid ulteriùs præstarent in Corporis penetralia delatæ, suspicio oboriatur & Nervos tensionem illam brevi remissuros; cúmque insuper ratio modò assignata & facilis, & constans, videatur naturæ regula ad effectum solidum producendum, huic potissimùm innitimur.

1 Disquiramus jam tandem, an huic Hypothesi quadrent *de usu Corticis* in limine *Observata*, quæ si indè probabiliter explicari valeant, pro argumento forsan erunt, eam non prorsus ineptè excogitatam fuisse.

Ex his *primo* aliquâ parte satisfactum censeo ex novissimè dictis. Quod verò ad *limitationes* assignatas spectat; videtur quòd dum in Morbi initio, crudioribus existentibus, hoc est, non satis in compage laxatis, Succis, vel etiam ubi magna adest humorum saburra, exhibetur cortex, nequaquam vel primâ dosi satis subigi & comminui possit, vel si quibus ex ejus particulis id obtinuisse contigerit, se in Cerebro à crudorum istorum, vel aliter vitiatorum in Sanguine luxuriantium, consortio extricare valeant, ut in meatus Cerebrales vel debitè, vel sat magno numero ad effectum producendum, viam inveniant: quin eveniat quandoque ut, cum istis humoribus subintrantes, paxillorum ritu eos tantò arctiùs loculis his compingant; undè nec *Spirituosi* destinati *Succi* (quem par est comminisci ad functiones Animales explicandas) per ipsum Cerebrum commeatus, nec ejus in Systema Nervosum debita distributio haberi potest, sicque necesse erit, ut Nervosa quamplurima hinc emergant Symptomata. Imò dum in Sanguineâ massâ adhuc hospitantur istius Medicamenti particulæ, conjicere licet, quod materiæ heterogeneæ copiosè in ea congestæ debitam maturationem (inter ejus particulas spiculis suis se ingerendo, sicque à mutuis congressibus ad hoc opus necessariis arcendo) atque hinc exterminationem, impediendo, eam proindè tantisper detineant, donec laxatâ universim Sanguinis, crasi Febris *continua*, vice Intermittentis, indè tandem excitetur.

2 Ex eo quod *nulla notabilis evacuatio* ejus exhibitionem subsequi soleat, intereà ut sedetur Morbus, deducere forsan licebit, *imò*, Quòd, quandoquidem evacuationum materia ex Sanguine, maximam partem, proveniat, vix verisimile videatur illic materiam Morbificam formaliter stabulari; cùm si ità res esset, vix sedaretur Morbus nisi extrusâ causâ; atque parum probabile appareret tantulam (satis inertis, ut suprà stabilire conati sumus) Medicamenti quantitatem in Sanguinem, & permagnâ id proportione superantem, & in vasis valdè amplis (comparatione ad alia habita) contentum & gyrantem, admissam hanc corrigendo solùm rem præstare posse: *Secundò*, Proinde, quòd in talem substantiam agat, quæ & in evacuationibus concitandis efficiendis munere fungitur (quod quidem Succo Nervoso competere, olim *Tr. De Secretione Animali* adstruere conati sumus) cujus propterea pacationi, ubi ad has ultra modum invehendas ab admistâ quâvis irritante materiâ instinctum nacta fuerit, allaborandum; & cui propiorem aliquam gerat proportionem ratione quantitatis, quam, ut dixi, ad Sanguinem habet; quâcum porrò in ejusmodi vasis

1 Quinto. Phœnomenon & observatorum solutio juxta Hypothesin. Cur Corticis Perexhibitio præmatura, vel non succedat, vel quandoque damnosa sit, 2 Cur morbus sine evacuatione ab hoc Medicamento disparear.

coërcetur, undè nec ipsæ ejus particulæ ab invicem nimiùm disgregentur, nec facilis & subitus nimis, vel illis, vel quibusvis antè reconditis substantiis, egressus detur; quo fiat ut sat illis genio à commotionibus molestis ciendis alieno præditis, moræ ad unà conclusas subigendas, vel si quod aliud iis demandatur pensum exequendum, concedatur. Si verò contigerit aliquandò, ut *illius usum evacuatio* aliqua *subsequatur*, non hoc Medicamento, tanquam solemni illius effectui, jure adscribendum videtur, cùm perrarò eveniat; sed potiùs vel importunæ administrationi, vel insigni Sanguinis, aliorúmve liquorum, concitationi, qui à quovis heterogeneo, quantumvis leni, admissio in motus enormes, antè conturbati, non rarò pelluntur; vel etiam alicui idiosyncrasiæ (quales quibusdam hominibus competere, dum certæ aliquæ offeruntur substantiæ, frequentia Authorum testimonia, imò cujusvis penè observatio fidem faciunt) imputandum erit. Porrò quando evacuationes isto exhibito sedari contigerit, hoc meritò imputandum videtur eximiæ ejus in Nervosum genus energiæ: quamvis enim Sanguis aliive præcedanei liquores commoti materiam his præbeant, attamen Nervosas partes lacessendo effectum sortiri ex eo deducere licet, quòd (præter id, quod de *Fermento Secretorio à Nervis oriundo* olim notavimus) harum solummodò ministerio partes Secretoriæ in contractiones expulsivas aguntur. Porrò Nervos quovismodò irritatos varias non rarò evacuationes ciere, ex Diarrhœâ à subito terrore ad quam nonnulli, satis rectâ utentes valetudine, proclives sunt; salivationibus, nedum à Medicamētis Mercurialibus oblatis (quæ Sanguinem vix, comparatione ad effectum eorum in Nervos impensè afficere consentiunt Medici) sed vel ab ingrati Medicamenti hauriendi conspectu, obortis, Sudoribus, Urináve copiosissimis hypochondriacorum (quorum quam multis Nervosum genus, præ venoso ejusve contentis, malè habere testatum faciunt Symptomata) colligere obvium est. Cùm ergo Medicamentum has sedaverit, in proclivi est conjicere, id hoc præstare in istas substantias, quæ eas concitant, agendo; sive id fiat manus iis injiciendo (hoc est, vel activitate suâ obtundendo eorum angulos, vel sic iis sese applicando, ut hinc majores moles, novasque, & minùs noxias, figuras induant) sive in textura conturbatas in ordinem redigendo, sive viam iis in Sanguinem erupturis præcludendo, aliòve quocunque modo eas afficiendo.

1 Quòd post aliquot periodos debellari visi *Paroxysmi redeant*, hinc pendere videtur; quod quemadmodum admissæ in corticalem Cerebri substantiam vel Nervos Peruviani Medicamenti particulæ haud citò, (cùm quodammodò, ut dixi, irregulares & rigidæ sint, licèt non usque adeò ut molestiam creent) ex tenerrimis eorum concepraculis exterminari valeant, ubi dum commorantur particulas Morbificas ab ingressu arcent, unde persanari per spatium plurium Paroxysmorum videatur Morbus: sic quando vel præ longâ ejus ante oblatum remedium duratione, vel præ causæ cujusvis violentiâ, vel etiam dum aëris intemperies, ut in epidemicâ constitutione fit, usque fovet effectum, Nervosum genus apud originem suam laxum adeò & labefactatum fuerit, ut ad pristinum non antè restituatur tonum, quàm istæ, ut dictum, exantlatæ & exclusæ fuerint; particulæ crassiores (quales in omni, vel saniissimorum, San-

1 Cur paroxysmi cortice Peruviano sedati, quandoque redeant.

guine ſcatere veriſimile eſt porulos Cerebrales, eoſdem quo antè modo conſtituros, atque jam nupero hoſpite liberos, offendentes, neceſſe habeant in eas ingreſſum capeſcere: undè pari ac antè modo impoſterum progredi debet Morbus, cùm omnia eodem ritu quoad Nervos conſtituta ſint. Quocirca neceſſe eſt, ut ſæpiùs repetatur Medicamentum, quò ſic identidem ſufficiantur ad partes præfatas, nondum perfectæ ſanitati reſtitutas, novæ copiæ; ut ſaltem Morbus ad idoneum magis Anni tēpus, quod plenæ faveat ſanationi, proteletur.

1 Cur *ab exhibitis Cathartĭcis*, ſaltem fortioribus, quandoque redeant Paroxyſmi, ratio ſat congrua mihi videtur, quòd horū particulæ draſticæ facilè ſe inter circulandum cum Sanguine in porulos Corticis Cerebri ipſiuſque Syſtematis Nervoſi, ubi Medicamenti hærent particulæ, inſinuare poſſint, haſque ex loculis ſuis extrudant; undè impoſterùm in iſtos, ſic ampliatos. Morbificæ materiæ denuò concedatur ingreſſus: quin inſuper non mirum partes has, priùs debiles, ab his tantoperè aculeatis (prout fas eſt conjectari) magis uſque labefactatas iri (quemadmodùm multoties velſanis à talibus exhibitis accidit) adeoque multò, quàm ſecus eveniſſet, curatu difficiliorem reddi effectum.

2 Quod multos fallat expectatio levaminis, dum per hujus uſum *lecto abſtinere nolunt* hinc deducibile videtur; quòd partim præ laxitate glandularum quibus, ferè, conſtat cutis (quod quoque omnibus præterea partibus uſu venit) partim ſtragulorum mulcedine pori uſque adeò pateant, ut, tranſpiratione ſolitò magis procedente, multæ particulæ Medicamenti, ſecus ad Cerebrum deducendæ, hâc viam foras capeſſant; quæ verò illuc pertingunt ſe in venas præ iſta laxitate nunc magis hiante ſat facilè cum reliquo Sanguine recipiant; undè in laterales, quos, dixi in Cortice Cerebri receſſus, ad Nervos ducentes; minus aptè deflectere poſſunt.

3 Ex eo quòd *cum Acidis* vel *Amaris* propinatum *magis conſpicuos* prodat *effectus*, in promptu eſt colligere, magis hinc compingi, & rigidas reddi ejus particulas, atque indè magis ſtipticas evadere, ſaltem iſta unà aſſumpta calculum ſuum ad effectum conferre, quandoquidem & vim illis Febrifugā competere etiamnum, pariter ac olim data fuit, credimus. Quam quidem energiam in Nervoſum genus potiſſimùm exerceri hinc ſtatuminari forſan poteſt, quòd inter Specifica pro Cerebro & Nervis roborandis nuncupata, pauca reperienda ſint, quæ aliquâ ſtypticitate non pollent; quorum & nonnulla inter Febrifuga habita fuerunt. In quibus & Febrifugis, utpote Centaurio, Gentianâ, Pentaphyllo, Alumine, *&c.* ante Corticem Per. repertum, vix minùs ſpei locatum fuiſſe, quàm nunc in hoc, notum eſt, quæ quamvis hodiè inferioris multò claſſis eſſe deprehenduntur, quid vetat tamen quò minùs famulitio ſuo talia ex his iſti in effectu producendo, opitulentur, quæ nullam antipraxiam noxiam, quâ imminuantur ejus vires, exercere obſervantur: maximè quoniam, ſi in liquidâ formâ propinentur, vehiculi loco inſerviant, quò citiùs & certiùs intus, ubi ſtativa ponit Morbus, devehant: Quin contemptûs Veterum & novitatis invidiam, à quibuſdam, quibus nil fere ſapit, niſi quod ex Libris *Hippocratis*, *Galeni*, aliorúmve ex Antiquis (quorum ſanè, utpote primorum Medicinæ lu-

1 Cur cathartica præpropere exhibita Paroxyſmos quandoque reducant. 2 Cur lecto affixi raro levamen ab hoc Medicamento ſentiant. 3 Cur cum Acidis vel amaris Cortex exhibitus efficacior deprehendatur.

minum, veneranda semper esse debet memoria) hauritur, imputari solitam amolietur Sæculum, dum ab iis transmissa, neutiquam repudiare notabitur.

1 Quòd tandem citiùs *post Intermittentes quàm Continuas redeat* pristinus *vigor*, pro argumento haberi potest (obiter) illas in Nervoso genere fundari, non verò in Sanguine, harum statione; cùm vigor Corporis à debitâ solidarum partium, ex Nervis oriundarum, constitutione potissimùm pendeat; illius ergò correctis anomaliis, non mirum est restituendum citò fore robur. Quòd verò in ipsis Intermittentibus *ab Hoc, quàm aliis Febrifugis* salutariter exhibitis celeriùs redintegrentur vires, hinc pendere videtur, quòd ejus particulæ in Nervis & præfatis cellulis diutiùs commorantes, continuo eos ad sese contrahendos placidè solicitent, atque ita ad perfectam toni firmitudinem saltem simulandum; quæ tandē nisi gravioris impedimenti quiddā obstet, præ nixus istius assiduitate, his exturbatis, brevi in perfectam redit. Quin porrò & hâc morâ puriori solùm Succo inter particularum Medicamenti (figuræ mulùm irregularis, ut sæpiùs notavi) & Vasorum latera transitus, ut etiam innui, conceditur; undè identidem grato & familiari liquore remotiores eorū tractus referciuntur quò & tensitas & cætera animalia munia celerrimè restituantur. Cùm intereà quæ alia quâvis medendi ratione rem præstant, quoniam statim Nervos deserunt, opem citò evanidam solùm præbent. Undè tono, licet aliquantùm constricto, nondum tamen confirmato, verùm se subindè laxante, plusculum heterogenearum particularum cum Succo laudabili necesse habet unà subingredi; quo pacto & diu impediatur debita istarum partium constrictio, & ipsi Succo Nervoso, minus hinc puro, non licebit functiones Animales rite mox obire; donec tandem natura, aliis plerumque subsidiis adjuta, debilitatem hanc lentè superaverit.

Si quæ alia circa *Corticis* administrationem peculiari observatione digna censeantur, vix dubitavero quin æquè facilem, atque hæc, solutionem ab eâdem *Hypothesi* hanc Normam admittant.

2 Ut verò tandem hæc, quæ de *grandi hoc specifico* Theoreticè sic protuli, ad Praxin quadantenus accomodem, subnectere liceat, Rationi congruum videri (id quod vix dubito, quin à quorumvis Medicorum Experientiâ comprobetur) *Evacuationes*, minimè verò per *Vomitionem*, Corticis exhibitioni *præmittendas esse*; nisi forsan vel magna debilitas, vel urgentia Symptomata maturandam esse suadeant: *tam* nempe ad eluendam saburram, quæ in primis viis, potissimùm verò Ventriculo, non rarò hospitari solet, atq; efficiam ejus secus pessundet, *quàm* ad laxiora recrementa Sanguinis exturbanda.

Idcircò, quod ad *Vomitoria* attinet; quandoquidem non omnes homines æquè facile Vomitionem subeunt, his *Antimonialia*, utpote *Infusum Croci Metallorum*, *Sulphur Antimonii*, *Tartarus emeticus*, &c. illis *Sal Vitrioli*, *Oxymel Scyllitticum*, &c. pro cujusvis euphoriâ, porrigantur. Quod verò ad *Purgantia*; *Leniora* solùm propinanda suaderem, utpote *Decoctum amarum*, *Sennæ Gereonis*, *Infusum Rhabarbari*, *Tamarindorum*, *Cassiam*, *Mannam*, juxta vulgò natas formulas; quin pilulari mormâ, *Pilulas Tartareas*, *Stomachicas* vel similia; *Drastica vitando*, quæ nimiam forsan conturbationem cieant.

Cur hoc medicamento curatis quàm aliis celeriùs redeant præstinæ vires. 2 Considerationes practicæ circa usum Corticis Peruviani.

Modum exhibendi quod ſpectat, Quamvis Medici, quà forſan ut ſolertiam ſuam oſtentent, quà ut ægrotorum ſive palato, ſive antithiis morem gerant, varias excogitarint ejus præparationes atq; formulas; efficaciſſimè tamen *in ſubſtantia* datur (ſive in pulvere, vehiculo alicui admiſcendo, ſive in boli, vel pilularum formâ) quemadodùm primitùs exhiberiſolebat. Quippe hoc modo diutiùs in Ventriculo commoratur, quo fit ut particulæ ejus à Fermento ſtomachali jugiter & comminuantur, & cum ingeſtis alimentis & liquoribus commiſceantur, cum Chylo uſque & uſque intus convehendæ, quò pleniora pro Morbo edomando Supplementa Cerebro ſuppeditētur. Cui quoque uſui decocta ex *Amaris* ſpecificis (prout ſuprà notavi) aliáve vehicula quæ, *ἀκεσιω* forſan ipſa; cōminutas debitè ſaltem diluant, multum conferant. Et quidem mos obtinuit, nec abſquè ratione, ut & ſat largis doſibus, utpote *drachmæ* pondere adultis, propinetur, & eâdem doſi tertiâ vel quarta quâlibet horâ, iteretur, quò effectui producendo & iddonea intus deportetur quantitas & jugi tenore ſuggeratur, ſic novarum uſque copiarum ſuperinductione tantò certiùs opprimatur hoſtis. Cùm verò plures ubique dentur, qui *in ſpecie* aſſumere nolunt, hi *Decoctum* eius (in aqua factum) haurire poterunt, ſed *benè ſaturatum*; quippe quod paucas tantùm particulas, præ comparativâ earum craſſitie, in poris ſuis recondere valet *Aqua*, niſi longâ coctura tam hi dilatentur, quàm ulteriùs hâc arte comminuatur *Pulvis*: Cui quoque effectui conducere mihi videtur, ut in ſubtiliſſimum pollinem hic redigatur, antequam coctioni exponatur, quò ſic copioſiùs minutiores ejus particulæ ab aquâ excipiantur. Et quidem niſi *duplâ* ad minimum, imò forſan *triplâ, quadruplâ*, quantitate (niſi exquiſitè ante comminuas) quâ in ſubſtantiâ exhibetur, conquendum, exponas, vix voti compos fies, quamvis enim promptiùs forſan in Sanguinem coctura præparatus admittatur, pauciſſimæ tamē hinc ad ſedem Morbi, *Cerebrum* ſcil. pertingere poſſunt ejus particulæ; cùm paucæ omninò ſic in Sanguinem ipſum ferantur, quarum, & maxima pars ad eodem retinetur vel ab alias Corporis regiones deflectit. Huic Decocto ſi vel *Vinum* in ſub triplâ forſa, vel ſub quadruplâ proportione addatur, vel *aqua* aliqua *ſpirituoſa*, utpote *Aq. Gentianæ compoſitæ*, at in minori, imò quandoque *Acidum* aliquod, nempe *Succus Limonum, Aurantiorum, Spir. Vitrioli, Gas Sulphuris*, &c. vel. Sal aliquod *Alcalinum*, utpote *Tartari*, *Abſynthii*, &c. prudenter juxta debitas Indicationes admiſceatur, Ventriculo flaccido, vel depreſſis aut exaltatis Fermentis, pro variis eorum dyſcraſiis, commodiùs ſubveniatur. Sin ad Diarrhœam pronus fuerit ægrotans, par erit ut vel *Laudanum*, vel *ſtypticum aliquod* unà propinetur.

Porrò opportunum videtur, ut, poſt devictos paroxyſmos, *ad plures dies*, duarū ſcil. vel trium periodorum, quæ invadere ſolebant, decurſum *continuetur* Medicamenti exhibitio; quò ſic præſto ſint in Sanguine *novæ Copiæ*, in *priorum* conceptacula, quæ dixi, in radicibus Nervorum per Corticem ſparſis admittendæ, ſi antequàm debitè roboratæ fuerint, has extrudi contingerit: Imò & *poſt Decendium* repeti non ſine causâ in uſu eſt, ne defectu Antidoti in procinctu diuerſantis recrudeſcat Morbus.

1 Quanquàm verò primitus *ſolis Febribus Intermittentibus* ſanandis adhibitum fuit *Hoc Medicamentum*, nunc dierum tamen ad *pleroſque Chronicos Morbos* curandos, præſertim qui intermiſſionem ſubeunt, in uſum trahitur; & non rarò

1 Morbos pleroſque Chronicos in Nervoſo genere fundatos eſſe probabitur vipera.

exoptato succesſu. Quod quidem mihi saltem arguere videtur (ignoſcite *Hypotheſin propriam*, ut ſolent Parentes Liberos, nimium forſan adamanti) nedum *Intermiſſionis*, quæ in Morbos deprehenditur cauſas in *Nervoſo genere* quærendas eſſe, ſed & vel eorum (plerorumque saltem) *Mineram hic* ſitam eſſe; niſi aliis & fortioribus Argumentis conſtiterit alibi deliteſcere.

1 Coronidis loco unam vel alteram Hiſtoriam attexere placet, quæ vel ad Medicamenti allatum Rationale, vel Morbi ſedem aſſignatam ſtabiliendum faciant.

Primam retu'it mihi Reverendiſſimus Præſul, D. D. *Gilbertus Ironſide*, Epiſcopus *Hereſordienſis*. Scil. cùm olim Rev. Vir Febre Intermittente diù laboraverat, pluraque alia incaſsùm tentaverat remedia; tandem ad *Corticem Peruvianum*, Medici ſui conſilio, perventum erat. Quo veſperi ſumpto, ſomnoque mox obrepente, non ita multò poſt inſolitum *inſomnium* incidit, quod quidem vividam adeò menti ejus Ideam impreſſit & reliquit, ut diſtinctiſſimè, imò ſatis moleſtè, ejus recordationem à ſomno excitatus retinuerit; quòd perrarò aliàs unquam contingit. Ab illo verò tempore Febris prorſus evanuit.

Quæ quidem obſervatio *Scenam* actionis hujuſce Medicamenti *in Cerebro* haberi mihi non obſcurè incidat, imò mea jam modò prolata ſenſa cumulatiſſimè confirmare videtur. Quippe) ut rationem aliquam hujus Phœnomeni aſſignem) ubi Medicamenti particulæ ad Cerebrum cum Sanguine inter circulandum delatæ, inibique ab iſto in Corticali regione ſecretæ fuerint, atque in anguſtiores ejus receſſus penetraverint, *tum* parietes Vaſculorum aliquatenùs irritant, adeóque tantò fortiùs ideas eorum, quæ inter dormiendum obſervantur impingunt; quo fit ut æquè firmiter ferè excitatum hæ afficiant, ac ſi ab externis objectis immediatè invectæ fuerint; *tum* hâc impreſſione, quicquid incongrui has Cerebri, ubi agunt, regiones obſederat, exturbari faciunt; undè moleſta, dum hoc tranſigitur, ſenſatio interna nequit non invehi: Dùm verò ulteriùs in Nervorum propagines truduntur, ſicut penitiorem Animæ Aulam ab earum laceſſentibus vibrationibus liberam linquentes quietem magno Incolæ reddunt; ſic porrò craſſiuſculis, quas pluries memoravi, & heterogeneis particulis in Nervos ingreſſuris viam præpedientes, invaſiones ſecus ſubſecuturas præcavent.

2 Alteram Hiſtoriam Celeberrimus Doctiſſimuſque Dr. *Blackmore* mihi narravit de quodam *Tertianario*: Cui, cùm Paroxyſmi Febriles *Corticis Peruviani* repetitâ exhitione ſublati fuiſſent, dein verò poſt menſem, circiter, recrudeſcerent, eodemque Remedio iterum fugarentur; Periodo immediatè ſequenti meræ convulſiones Epilepticorum æmulæ ſucceſſerunt; *eundem* omninò, quem Febris *Tertiana*, *Typum* ad plures periodos ſervantes, adque horas, præterpropter, quatuor ſingulis vicibus durantes; Quas tandem ille, in arte verſatiſſimus, partim *Evacuantibus*, partim *Antiſpaſmodicis* brevi ſuſtulit.

Quæ inſuper Hiſtoria Hypotheſin meam ſuprà exaratam, *de Intermittentium ſede*, non parum confirmare videtur: Unde enim fit quòd mutatis tantummodò Symptomatis, Spaſmi (quos omnium ſæculorum conſenſus in Cerebro locavit) parilia cum Febre Intermittente ſtadia obſervaverint, niſi eadem utrique affectui competat Sedes? Cujus (inſolitæ ſanè) Metamorphoſeos ra-

1 Hiſtoria. 2 Hiſtoria rara.

tionem ut breviter, secundum suprà allata reddere coner; in memoriam revocandum est, velle *Hypothesin meam*, materiam Febrilibus Paroxysmis producendis dicatam, postquàm Cerebrum trajecerit, in omnes Nervorum Fibrarumque tractus sat liberè dispensari debere, atque in illis lentè ad mensuram turgescentiæ matureſcere: quo fiat ut, cùm tam latè dispergatur ista hæc minera, non usque adeò in Cerebrum ipsum sæviat, quandoquidem turgescentiæ instinctus, quantumlibet isthic inceptus, facili negotio extrorsum ad ipsos vasorum horum, eundo ampliatorum, & materia uniformiter maturatâ refertorum, terminos brevi propagari valet. Atque sicut Paroxysmorum solitum, juxta modo dicta, recursum, sic pariter Symptomatum seriem regularem, sat facilè explicari posse censuerim. Horum medelam à particularum *Corticis* in radiculas Nervorum intrusione haberi suppositi; dum scil. crassiori materiæ Paroxysmos imposterum inducturæ aditum sic negant; ubi tantisper hærere autumen donec Tono sensim restituto & hæ prorsum latæ extrudentur.

Quibus sic habentibus; ut ad *Casus solutionem* accedam, supponere liceat, quòd, si ultimò admissæ *Corticis* particulæ non quidem in Radicum meatibus, nimis adhuc, præ Tono nondum restituto (id quod recursus Morbi post mensem indicat) patentibus, sed illos prætervectæ in Nervorum Spinalem Medullam conflantium principio hæserint, quanquam aditum Morbificæ materiæ Cerebrum ingressuræ minimè negant, ulteriùs tamen progressuræ obicem (juxta leges assignatas) ponant, adeò ut nulla ejus, utpote neutiquàm admissæ, congestio in Fibrarum toties memoratis tractibus haberi possit, nec proindè ad usitata Symptomata dispositio. Interea isthæc in Cerebro partim congesta, partim in *Par vagum* deposita (Cujus quidem Ramorum cæteris amplior cavitas facilem *Corticis* quas admiserant particulis transitum præbeat, quæ ad eorum extrema serpentes inibi coërceantur; quemadmodum suspicari licet Paroxysmos Hystericos in longum productos obstruenti alicui materiæ circa Nervorum horum confinia hærenti durationem suam debere) aciditatem solito modo acquirat. Cumque ad erumptionis acmen (juxta præfatam pro Typis solvendis rationem pervenerit, quandoquidem in Spinalem medullam præ *Corticis* particulis, illic, uti suppositi, aditum munientibus, erumpere non potest, in ipsum primò Cerebrum, dein, instinctu hinc dato, in Præcordia cæteraſque quas Per vagum perreptat partes lancinando sævire concipiatur; unde eadem Symptomata, quæ in Epilepticis affectibus sine hujusmodi prophasi emergentibus obveniunt, producta iri quid vetat? Quæ quidem Symptomata tantisper persistere & redintegrari forsan concipiantur, donec partim idoneorum Purgantium vi è loculis suis extrusæ fuerint Corticis particulæ, partim Antispasmodicorum aliorúmve Corroborantium energiâ, tam reliquiæ Fermenti Convulsivi post Paroxysmos deliteſcentis subactæ fuerint, quàm Tonus Cerebri restituatur, ad quæ ambo pensa subeunda hujusmodi Medicamenta multùm aptata videntur.

DE

DE MECHANICA RATIONE PERISTALTICI INTESTINORUM MOTUS.

DE SPIRALIBUS INTESTINORUM FIBRIS.

Sequentes Observationes à meante sexdecim Annos, Anno nempe 1676. in solemni Conventu Augustæ Societatis Regalis ad Philosophiam Naturalem promovendam instituta apud Collegium Greshamense Londini exhibitæ, in Transactionibus Philosophicis Mensis Maii ejusdem Anni à Clarissimo Domino Oldenburgio, Societatis tunc temporis Secretario, Anglicano idiomate evulgatæ fuerunt. Quas quoniam nondum Civitate Romanâ donatas, saltem paucis, vel Medicis, in hâc regione auditas esse constat, placuit quibusdam Doctissimis amicis, quibus ut fit, arriserunt, exigere, ut eas in Latinam Linguam transferrem, atque prægressæ Dissertationis calci subjungerem.

DUm ante biennium, ferè sermones de *Mechanicâ Peristaltici Intestinorum motûs ratione* cum Viro doctissimo consererem, quam Anatomicorum gens potissimùm ab *Annularibus Fibris*, alteram ex tunicis eorum propriis (unà cum *Rectis* eas immediatè investientibus, quas tamen, obiter distinctam conficere censeo) constituentibus deducunt; *Ille* in hanc sententiam ivit (quam & aliis sibi notis Viris doctis placere dixit) eas potiùs pro numerosis, exilibus licèt, *Musculis Sphincteribus*, quàm distinctis *Fibris*, habendas esse, quibus motus iste adscribendus venit: quandoquidem *Musculi* pro adæquatis motuum, huic Analogorum, saltem longè plurimorum, instrumentis agnoscuntur; *Fibræque*, quamquam omninò necessariæ sint, eâ tamen solùm ratione, quòd sat magno numero collectæ, aptéque dispositæ in *Muscularem compagem* coëant.

Conjectura isthæc Opinione receptâ mihi magis arridebat. Verùm (sit alterutrius Patronis honos) utralibet admittenda fuerit, mihi plures occurrebant difficultates.

Primò enim, suppositò hæc, sive Fibræ sint, sive Musculi, ab invicem *distincta* esse, quod in *annulari* phasi concedendum est; quæri potest, quomodò vel *Actuans materia*, vel (juxta doctorum quorundam virorum sententiam) *Impressio* à superioribus ad infima per totum Intestinorum Tractum transmitti valeat; quandoquidem Naturæ, ob motum Animalem propagandum, solemne esse deprehendatur, *Continuationem fibrarum* (sive concavas esse volueris, sive solidas (à parte unde incipit, ad istam in quâ terminatur haberi; utrum Actuans aliqua transferenda sit substantia, an sola Impressio: Cùm verò nulla

talis, in ſuppoſitione Annulari, concipienda ſit, ſive Vaſorum, ſive Fibrarum continuatio, aſt lateralis ſolummodò contiguitas, alia quærenda venit ratio, quomodò ſub iſtiuſmodi phaſi res tranſigenda foret. Hanc ergò à *mutuis* inter contiguas Fibras *inoſculationibus* quis forſan deduxerit, quarum medio in adjacentes uſque ſeries tranſmitti ſupponatur influens movenſque materia. Verùm adverſus hujuſmodi ſuppoſitionem mihi in mentem venit oggerere.

Secundò, *Hanc* neutiquam Naturæ Methodis congruam videri: quæ *Vaſorum* (eorumque &, *ſtrictorum* &, quantum patitur uſus & organizatio partis, *directorum*) miniſterio fluidarum ſubſtantiarum per Corpora Animalium diſtributionem moliri ſolet, non *emiſſariorum lateralium*; niſi forſan ubi grave aliquod incommodum hujuſmodi artificio averruncandum venerit; prout *e. g.* Anaſtomoſeos medio, quæ inter Arterias, Venas atque venas, hic illic deprehenduntur, quippe ſi in iſtis vaſis, quæ Sanguis largo atque rapido tranare debet flumine, obſtructio alicubi contingeret, obvium eſt Circulationem, tantoperè ad vitam neceſſariam ſtatim interceptam fore, niſi lateralis aliquis concedatur tranſitus. Cujuſmodi tamen fabricæ paritatem vix in præſenti inſtantiâ comminiſci licebit: utpote quoniam iſtæ aperturæ ſolummodo concinnati videntur, ut ſtagnationis periculum in caſibus extraordinariis præcaveatur; Fibrarum autem annularium laterales inoſculationes (juxta hanc ſuppoſitionem) pro ſolemni & neceſſario actuantis hujus materiæ commeatu habendæ forent. Veruntamen

Tertiò, Difficillimum mihi videbatur, ex hâc de *lateralibus aperturis* ſuppoſitione *Inteſtinalem contractionem* ſolvere. Si enim Fibræ (ſimplices-ne, an in Muſcularem fabricam compaginatæ fuerint ab aliquâ influente materiâ ſecundum longitudinem contrahantur, hoc, me judice, à diſtenſione ſecundum latitudinem (niſi contorſionem ſuppoſueris, quam in hoc caſu nemo allegabit) fieri debet: quam ut patiantur, diſtendens materia intra earum clauſtra aliquantiſper detinenda venit. Verùm ſi *lateribus* donentur *perforationibus* iiſque in oppoſitâ parte iſtis per quas admittitur materia hæc; proportionem gerentibus (quod quidem concedendum, nî fallor, eſt, quandoquidem contractio per totum Tractum ſucceſſivè proportionata deprehendatur) quæri poteſt, quomodò hujuſmodè diſtenſio haberi poteſt, ubi materiæ ad hanc rem deſtinatæ tam *facilis* conceditur *exitus*, eóque magis quandoquidem determinatio in rectâ lineâ, & deorſum iniri concipienda eſt? Si objiceretur, materiam hanc dum ſic movetur, tam in *laterales* iſtos *ductus* quàm per *anaſtomoſes* dictas rectâ ducentes ſeſe diffundere poſſe; quoniam æquè in fibrarum cavitates, ac per has anaſtomoſes tranſitus patet; imò tantò faciliùs, quantò illæ has proportione ſuperant; quo dato, nil vetare videtur quò minùs ſequatur diſtenſio; Regerere haud abſurdum videbatur, *motum impreſſum* (juxta notas motûs leges) æquo citiùs præ impulſæ materiæ diſtortione evaniturum, niſi violentior foret impellens cauſa quam in præſenti inſtantiâ facile concipi valet; in quâ & levis ab initio impulſus eſt, & ſatis flaccidæ ſunt, per quas ferenda eſt materia, partes. Verùm enim verò à nemine Anatomicorum, quantum ſcio, obſervatum fuit, Muſculos (ut ex hâc ſuppoſitione diſſeram) qualeſcunque vel materiam ſuam actuantem *à latere emittere*; aſt ſingulos valde compacta, & (comparativè) impervià membranâ munitos perhibent.

Quartò, Obſervatu obvium erat cunctos *Muſculos binis Tendinibus*, donari à quorum altero incipiunt, in alterum deſinunt, & ab hujus verſus illum adventatione motum illorum; quem eſſe *Contractionem* cuncti agnoſcunt, peragi: Sed conceptu arduum eſt hoſce *coincidere* Tendines (id quod in iſthac ſuppoſitione concedendum eſt) ſin verò ita ſe res habeat, opinabar non minùs difficile futurum determinare, in quânam horum Muſculorum (ſub circulari hâc phaſi) parte Tendines locandi ſint, atque unde motus in alterutris *incipere* debeat, quandoquidem nec tendinoſam uſquam in toto ambitu ſtructuram quiſquam Anatomicorum deprehenderit, nec ſtrictam in partes ſubjacentes inſertionem; atqui notum eſt cunctos Muſculos *parti alicui ſtabili*, *h. e.* vel ſimpliciter, vel comparativè, immobili affigi, verſus quam ordinariè contrahuntur, & cujus ſubſidio motus inſtinctus à Nervis iis ſuppeditatur. Cùm ergo neutrum horum conſtet, liberum mihi videbatur de *Hypotheſi* (potiùs quam *Obſervatione Anatomicâ* pro quâ tamen haberi ſolet) dubitare; præſertim ſi mihi pleniùs ſatisfacere poſſem ex aliâ (modò Autopſiæ ſaltem reſponderit) à meipſo excogitandâ.

E enim, harum vice, alio animo meo occurrebat ſolutio, quæ *mechanicè* magis ad rationem Phænomeni reddendam accomodata videbatur. Nempè exiſtimabam *Fibras*, quæ *Annulares* habebantur, *Spirales* forſan eſſe, atque unico tractu ad ipſam Inteſtinorum imam regionem, *Helicis* inſtar, propagari poſſe; quin, earum exilitatem, ſi ad circuitum largum, quo ſuper interiores tunicas volvuntur comparatio habeatur, facilè palpum iis obtrudere poſſe, qui ad hancce conſiderationem animum haud applicarent, nec proindè eas *evolvere* ſatagerent; quippe quòd earum declinatio hâc de causâ ſub oculos non facilè caderet. Quæ quidem conjectura, ſi veram experientia comprobatur, abſque omni nodo totum negotium brevi expedire poſſe mihi videbatur. Quippe ſive merus iis ubicunque impreſſus fuerit motus, ſive ſubſtantia quævis in eas impellatur, quandoquidem aliquatenus *tenſæ* in ſtatu naturali concipiendæ ſunt, motus iſte, quandiù perſtiterit, cauſa movens, per totos tractus ſucceſſivè propagandus venit: cúmque hic in ambitum fiat, neceſſariò quandiù perſtiterit, Inteſtinum coarctare, fibras abbreviando, debet, atque indè quicquid in cavitate incluſum fuerit prorſum pellere; eóque magis ſi Muſcularis iis competeret fabrica.

Conjectura hæc, ſubitò licèt excogitata, ſicut doctiſſimo Viro, cui proponebam, non admodum diſplicebat, ſic mihi ipſi tantò gratior erat, quantò leviori negotio rem explicabat: Quippe animo meo diù inſederat naturæ opera *maximo compendio* & *ſimpliciſſimè* præſtari; quanquam hâc forſan de cauſa iis nimiâ operoſæ machinationis expectatione non ſatis cautè attendatur. Verùm an diſſectione confirmari poſſet, diù inquirere diſtuli; donec tandem, neſcio quâ occaſione motus, Philoſophiæ dignitati injurium eſſe ratus nudâ acquieſcere *ſpeculatione*, ubi conſuli poſſet, *Autopſia*, experimentum aggreſſus ſum, idque primùm in portione *Duodeni bubuli* (quòd quidem quæ comparativâ ad cæterorum plerorumque animalium amplitudine maximè huic operi accommodum videbatur) poſteà in inteſtinis *ovillis* & vitulinis, dein in *Colo* & *Caco* bubulis. Quorum quidem experimentorum ſumma ſequitur.

Ut disjunctionem debitam(& facilem , quæ nisi haberetur alia forsan quàm naturalia emergere posse Phænomena obvium est suspicari) membranarum & fibrarum efficerem,*coctura in aquâ* adhibere coactus sum ; quippe difficillimum imò impossibile fermè esse in crudis rem adornare deprehendebam; atque Intestino *Bovino* necesse habui *quinque vel sex horarum coctionem* , *Ovillo circiter quatuor* (plus minus pro ignis supositi gradu) continuare; cavendo tamen à *nimiâ*, quæ fibras plus æquò inteneraret:Quà factum est, ut usque adeò laxaretur fibrarum compages ut exteriores tunicæ, *Communis*,scil. & ista quæ *ex rectis* constat *fibris* , levi negotio à subjectâ(modo absque morâ,dum satis ab aquâ maderet Intestinum attentata fuerit separatio) ad quam destinata erat hæc indago, avelli se paterentur , atque *transversæ fibræ* in conspectum prodibant. Has tandem , detractis quæ inæquali præcisione decurtatæ erant ab invicem in intestini summitate separare tentabam , atque comperi ,

Primò , Me rarò (modò rectè administrata fuisset coctura) *singularem aliquam fibram* à reliquis absque ruptura dissociare posse,quippe quòd tum singulas vadè minutas esse tum in usque exiliora filamenta progressu decurrere observarim. Verùm earum sat *larga congeries* , crassiusculum primo intuitu referens fibram, absque difficultate(*leni* identidem adhibitâ,& *reciprocante, intestini extensione*)sese exhibebat:Sin verò coctio nimis diù continuata fuisset , unde supra modum laxaretur compages,notari potuit ipsas minutales fibras , congeries dictas conflantes,ab invicem nimis promptè, licèt hinc diffractu faciles, disjungi, rationes insertionum mox memorandarum.

Secundò, Observabam,quod ubi, hoc ordine procedendo;unius alicujus congeriei separationem *dextrorsum*,cultelli apicem in hiatus intrudendo,moliter,*annulatim* hæc abscederet (nisi quod fibrillæ *paucula* ab adversâ parte ortæ,aliquantulum morarentur)Quod quidem me , dum hoc primum experirer circa meam de *Spirali* fabricâ conjecturam aliquantisper vacillare fecit. Verum id ipsum *sinistrorsum* attentans , deprehendi me sat promptè , ut plurimùm , congeries hisce ad aliquot spithamarum longitudinem evolvere posse ruptutâ ad quam tamen tandem proclives erant ob rationem sequentem. Etenim

Tertiò,Quamvis convolutiones istæ,maximâ saltem partem, *distinctæ* videbantur ,comperi tamen fibras aliquas ab iis brevibus distantiis *obliquè* emanare, seque in proximam *inferius* convolutionem eodem modo inserere , illiusque hinc partem constituere.Hæ convolutionum præfatum ordinem observabant, dum interea aliæ ab inferiori ortæ eas intersecantes , in *superiorem* se inserebant , eique sic gratas augmenti vices rependebant ; imò quandoque ulteriùs serpentes *altiori* alicui se eodem modo applicabant , istæ autem , cum parciori numero habebantur , quàm quæ contrario ordine decurrebant, congerierum, quas dixi, dissociationem helicalem non multùm impediebant ; verùm tam hæ quàm obliquè descendentes , dum disrumperentur , tandem totius fasciculi diffractionem inducebant , eoque citius , si ante finitam totam operationem ficcesseret , ad quod proclive erat intestinum.

Quartò Observavi , quasdam ex hisce fibrillis obliquè descendentibus *ultra proximè sequentem convolutionem* iter capessuras (pariter ac de ascendentibus modo dixi) atque alias supra eam plures verò infrà (quantum mihi visum erat) ex-

curſuras, adque *remotiorem* aliquam ſeſe applicaturas, vel ſaltem indaginem ulteriorem eluſuras. Atque hæc quidem fibrillarum harum excurſiva inſertio rationem mihi præbet phaſis annullaris, cujus *ſuprà* mentionem feci, dum ſeparatio dextrorſùm attentaretur; Quippè quòd retinacula hæc convolutionum proximè accumbentium *promptam in ſummitate disjunctionem* (ubi ſcil. grandiores, quas dixi, congeries præciſionem ſubierint, & proindè nil ultra habeant quod promptam earum ſic concatenatarum divulſionem remoretur) aliquatenùs *retardare* poſſint; Adde quòd fibrillæ iſtæ *craſſiores* mihi apparerent; *ubi à ſuperiori* convolutione immediatè emergerent, quàm *ubi in inferiorem* inſeruntur, & proindè ægrius dirumpantur. Quanquam intereà

Quintò, Expertus ſum, quòd ſi ab *inferiori* inteſtini ſic præciſi extremitate *ſurſum vergendo* ſeparationem agrederer, *non multò difficilius* foret evolutionem ſpiralem ſurſum obtinere, quàm fuerat dum ab inferiori incipiers deorſum evolverem. Quod quidem Phœnomenon neſcio an à teneritudine partis longâ coctione inducta proveniat, cujus gratia de gradibus renixus in tenuibus illis fibris dijudicare haud licuit. Solummodò hic obſervatu erat, experimentum votis non reſponſurum, niſi juxta contrariam priori directionem, *dextram verſus* ſcil. operationem hanc molirer. Verùm hinc periſtaltici motus in affectibus *Iliacis* inverſi, quandò nempè & alvinæ fœces & quandoque Clyſteris (quale quid Authores memorant) vomitu redduntur, rationem haberi poſſe in propatulo eſt.

Sextò, Quandò, ante inſtitutam cocturam, *Inteſtinum inverterem*, facile fuit primò tunicam glandularem eique, accumbentem divellere, dein ſpirales fibras modo dicto explicare, ſed *methodo oppoſitâ*, à ſiniſtrâ ſcil. dextrorſum; quod quidem obſervationem firmat, quandoquidem inteſtino inverſo neceſſe eſt, ut ſi helicali modo diſpoſitæ ſint fibræ, ſeparationis ordo pari methodo ſe habere debeat. Attamen operatio *aliquanto difficilior* mihi viſa eſt, quam tum naturali poſitione eam aggrederer.

Septimò, In altero horum tentaminum, dum inteſtini Bovis ſic inverſi fibras evolverem, deprehendi iſtas quas cultello elevaverâ quamvis ordine memorato ſecedebant, ſuper alias tamen excurrentes, *magis* adhuc *obliquam helicem* exhibuiſſe quam antè notaveram; nempè ad *duas* vel *tres convolutiones* inter ſe reliquiſſe notabilem *fibricam aream*, quinque ſcil. vel ſex vicibus, quantum potui conjectari, hasque ita ſecedebant latitudine ſuperantem; donec altius uſque & uſque inter alias ſe inſinuantes, tandem verò ſubeuntes, diffringi neceſſe habuerint. Utrum hoc Naturæ familiare ſit, an ejuſdē luſus, penes me non eſt determinare.

Octavò; Multò difficiliùs eſſe expertus ſum (in unico examine, nec enim pluries experiri vacabat) *Inteſtini Cæci* fibras exolvere quàm cæterorum, ſi non impoſſibile, utpote quæ *magis invicem intertextæ* videbantur, *contrariaſque* alterutrinque tendentias ſortiri.

Hæc obſervationum mearum circa hanc tunicam ſumma eſt; quam *unicum* eſſe, ſed *concavum*, & *helicalem Muſculum*, ſi ita loqui liceat, fas ſit ſuſpicari. Quod verò pro tali habenda mereatur, inſertiones memoratæ evincere videntur, utpote quæ *Muſculi fabricam* ab acuratiſſimo *Stenone* traditam ſat appoſitè, me judice, referunt. Quo autem in loco figantur *tendines* non uſque adeò li-

quet : si verò conjecturæ venia detur, censuerim *Superiorem* saltem à *Pyrolo* ordiri, si non potiùs à *Sphincter gulæ*, quandoquidem Doctiss. *Willisius* ventriculi tunicâ carneam *Muscularis*, imò quodammodò *Spiralis*, esse texturæ deprehenderit; cúmque motus inter hunc & intestina continuatio habeatur, haud absimile vero videtur unicum Musculum totum ab œsophago ad anum tractum conflare. *Inferiorem* verò *tendinem in ani sphincterem* defigere probabile videtur.

Utrum *Venarum* atque *Arteriarum fibræ*, quæ pro *annularibus* etiam vulgò habentur, *eandem cum intestinis* fabricæ rationem sortiantur, definire nequeo, quanquam hoc probabile forsan videatur, quandoquidem hisce *peristalticus* quodammodò competere *motus* videtur : Quippe vix Sanguinis in dextro Cordis Ventriculo sub mortis articulum, qualem cernimus, congestio haberi posset, nisi fatiscente vi sinistri expulsivâ ipsa hæc vasa nativâ indole eum prorsum truderent. Verùm hoc magis oculatis aliorum manibus investigandum linquo.

TRACTATUS

TRACTATUS
DE
SECRETIONE
ANIMALI.

ELENCHUS
CAPITUM.

CAP. I. Quid per Secretionem intelligendum sit. Pag. 106

CAP. II. Secretionum differentiæ. 107

CAP. III. Secretionum scaturigio. 110

CAP. IV. Succorum ad particulas dimittendas prævia dispositio expenditur. 118

CAP. V. Secretoriæ partes, quæ sint. 124

CAP. VI. Secretionum tam Simplicium, quàm Mixtarum, generalis methodus. 126

CAP. VII. Secretionum Simplicium; seu Perfectivarum, ratio. 127

CAP. VIII. Secretionum Mixtarum ratio generalis. 133

CAP. IX. De Fermentis. 135

CAP. X. Fermenta ad Secretionem præcedanea, quæ. 141

CAP. XI. Fermentum Secretiones Mixtas immediatè concitans, quodnam sit. 143

CAP. XII. Hypothesis, pro Secretionum Mixtarum ratione reddenda, proponitur. 152

CAP. XIII. Phænomenωv quorundam, & dubiorum, solutiones ex allata Hypothesi. 155

CAP. XIV. De vasorum bilariorum officio. 161

CAP. XV. Secretionum Privatarum ratio. 172

CAP. XVI. Secretionum præter naturæ institutum evenientium ratio. 174

TRACTATUS DE SECRETIONE ANIMALI.

CAP. I.

Quid per Secretionem intelligendum sit.

DE *Secretione* quatenus scilicet in humano potissimùm corpore peragi solet, verba facturus, oportet ut in ipso limine quid per vocabulum hoc intelligi velim, exponam. Idcirco advertere licet corpus humanum, perinde ac cunctorum animantium, tum ex multiplici partium solidarum, particulis inter se plurimum discrepantibus conflatarum, suppellectile coagmentari, tum etiam variorum succorum commeatu irrigari; quos pariter non minus difformi particularum strue constare certum est, cum & nutricatum illis suppeditent, & ex iisdem resolutâ compage diffluentibus ex parte conflentur. Illæ siquidem, tum præ motu intestino, tum sanguinis impingentis vi attritæ, inveterascentes particulas in hujus alveum affatim deponunt, (novarũ interim ab appellentibus succis proventu vicissim auctæ:) Isti vero, variis acti motibus, tum varias partium suarum comminutiones patiuntur; secus enim nequaquam habiles evadere possunt, ut vel in illarum, tantoperè inter se difformium substantiam facessant, vel alia vitæ munia præstent; tum aptitudinem hinc nanciscuntur ad particulas certas ex gremio suo deponendas: nec enim aliter fieri potest, quin in tam multiformi congerie (qualis tum ex deciduis solidarum particulis, tum chyli, ex pluribus diversæ prosapiæ substantiis enati, supplemento provenit) multæ præsto sint, quæ, quoniã agitatione cõtinuâ cientur, atque strictos intra vasorũ cancellos coërcentur, vel sponte, quâ datâ viâ prorumpãt, vel si aliunde vis accedat, sese è reliquarum conturbernio facili negotio exturbari patiantur.

Hinc duplex emergit in corpore *Separatio*, alia quæ intra massæ confinia celebratur, alia quæ determinatarum quarundam particularum ex eadem exclusione perficitur.

Prior in hoc consistit, quod quædam massæ particulæ in motum concitæ, & locum, quem prius occupaverant consortiumque, quod cum aliis inierant, ipsæ deserunt, & in alias, dum hoc satagunt, impingentes, eas tum in minora frustula diffringunt, alióve aliquo modo dissociant, atque è sedibus proturbant, tum in consimilem motum concitant, aliisque, qualem ipsæ subierunt, divulsionem hoc nomine inducere cogunt. In hujusmodi Separatione omnis fermentationis cunctarumque, quas uspiam in corpore invenire est, digestionum ratio consistit: di-

minutâ enim hâc ratione mole, mutatâque figurâ, majorem ad motum promtitudinem, aliasque, quæ ab his pendent, dotes necesse est ut acquirant corpora talem suarum particularum separationem passa.

Altera Separatio, quâ scilicet materia quædam determinata extra massæ, cujus ante pars fuit, terminos fertur, certum, ut cum delectu perficiatur, organorum apparatum requirit, quorum ministerio particulæ quædam, præcedenti digestione ab aliis laxatæ, atque ad horum oscula proportionem quandam quoad molem & figuram nactæ, cum ad illa, sive intestino nixu, sive vi aliunde illatâ, appellunt, foras convehuntur, reliquâ massâ prorsum per solitos & patentiores canales latâ.

Quamvis utrumque genus commune *Separationis* nomen sibi vindicet, posterius tamen, quandoquidem peculiare naturæ artificium prodit, atque à priori satis distinctum sit, distinctam insuper & magis limitatam appellationem meretur, atque *Secretionis* titulum sibi propriè arrogat. Vox enim ipsa separationem modi sonat, quâ separatâ materia ex alius, quâcum antea delituerat, gremio fertur, atq; seorsim consistit. Hujus explicationē nobis in sequenti Dissertatione proponimus, & ad eam sensa nostra accommodare conabimur. Interea tamen quoniam hæc alteram illam præsupponit, haud abs re forsan erit paucula ad illius naturam attinentia suo loco in mediū proferre, quò melius ad hujus notitiam perveniamus.

CAP. II.

Secretionum differentiæ.

QUoniam verò plures, eæque variæ materiæ, Secretiones in corpore occurrunt, earum discrimina primum recensere, scaturigineſque investigare oportet.

Secretiones igitur vel ad *privatum*, vel ad *publicum* usum instituuntur.

Quæ publico inserviunt (missis aliis differentiis) respectu materiæ ad duo potissimùm genera referendas esse censeo, quod scilicet aliæ *Simplices*, aliæ *Mixtæ* sint. *Simplices* volo, non eâ vocabuli proprietate, ac si singulæ secretæ materiæ particulæ essent purè inter se homogeneæ, sed respectu massæ qua è separantur; utpote cujus purior solum, & simplicior, comparatione ad eam habitâ ex quâ segregatur, aliqua delibatur pars; crassiori interim) licet non ubique omni puriorum particularum consortio prorsus orbatâ) alio per patentiores canales deportatâ. *Mixtas* appello, in quibus varii generis; tam tenuiores quàm crassiores, eliminantur particulæ, restitante massa non minus tenuibus, imo plerunque pluribus, iisque alicubi vel tenuioribus, quàm quæ secernuntur, refertâ.

Iis quæ prioris generis sunt (quæ & *Perfectivarum* titulo forsan insigniri merentur) hoc competit, quod materia ex qua constant introrsum, atque in penitiores continuò corporis recessus, ad nobiliores, quam quibus integra, è qua proliciuntur, massa par esse potest, usus fertur. Porro & nervis insertis, vel in totum destituuntur partes iis peragendis distinatæ, vel minutioribus saltem gaudent, quàm qui in eas, quæ alteri Secretionis generi famulari natæ sunt, inseruntur (quem verò in finem inferius suo loco dicetur.) Harum duæ solum-

modò (quantum auguror) in corpore occurrunt, quæ tamen maxime insignes sunt omnium, quas ubivis cernere est ; *Chyli* scilicet in vasa lactea,& *Succi nervosi* ex sanguine cerebrum perluente in nervorum canales percolatio. In quarum priori, lacteo succo in vasa propria secreto, crassa, & inutilis, per intestinorum tractus saburra amandatur : in posteriori cruor, depositâ in adstantes nervos puriori suâ parte, crassior jam & effœtus quodammodo factus, per venas versus cor, novis ex chyli & lymphæ accessu, novâ obortâ fermentatione, spiritibus imprægnandus redit.

Posterioris generis Secretionum, *Mixtarum* scilicet extrorsum tendit materia, atque vel prorsus excernenda est, unde aut protinus è corpore excluditur, aut destinatas cavitates, ut commodius pro naturæ intentione eliminetur, deponitur ; vel ambitu facto intra corpus iterum dirigente vasorum structurâ, ad ulteriores usus reducenda. Harum omnium organa nervis, iisque molę amplis, donantur.

Ex his *Excretivæ*, vel ad *speciei conservationem*, vel ad *individui commodum* instituuntur : inter quarum materiam,licet simili instrumentorum apparatu, eâdemque methodo, prout inferius propalare conabimur, utramque peragi verisimile nobis videtur, magnum tamen discrimen intercedit. Quæ ad illam comparantur (quò spectant quæ in testibus, & mammis, peraguntur) ex materiâ, sicut multum elaboratâ, sic pariter toto genere utili conflantur, licet ab illa Perfectivarum satis distet. Quæ verò hujus gratiâ fiunt, ex emeritâ & inutili materiâ potissimum constant, atque merè depurativæ sunt ; ideo nimirum à natura designantur, ut remanens massa purior, adque vitæ usus accommodatior persistat,id quod cuivis satis obvium esse poterit,qui perpenderit quanta corpori incommoda à suppressis solitis evacuationibus superveniunt. At vero, dum secretum humorem inutilem voco, non id sic intelligi velim, ac si singulæ ejusdem particulæ corpori infestæ sint, ut nec illas omnes,quas,speciei conservationi dicatas toto genere utiles dixi, sic habendas esse quasi nullæ ex iis post usum præstitum ablegandæ forent : sed sicut secretionum, ad hanc institutarum, materia certam quandam, ad usus quibus accommodata est præstandos, crasin necessario requirit, quâ tam subtiles quàm crassæ unà maritandæ sunt,adeóque liquor hinc emergens, ex diversi licet genii particulis conflatus, quandoquidem totâ sua mole in aliud corpus transferendus est,hoc nomine pro utili habendus est ; sic in depurativis non paucæ (quod omnino concedendum) corpori satis utiles excluduntur particulæ, cum tamen inutilium & emeritarum longe major ad eas conficiendas concurrit numerus ; atque utiles his vel eo fine adduntur, ut liberiorem iis commeatum præbeant, vel præ subtilitate neutiquam impediri possunt, quo minus se in vasa secretoria unà insinuent, interea ut noxiæ solummodo destinato secernantur ; tota idcirco secreta massa collectivè sumta pro inutili,& excrementitia habenda est. Hujus farinæ sunt urina,sudor,mucus narium, cerumen aurium, &c. quarum materia non unius generis est, sed plurimum inter se diversi, prout cuivis singulas perpendenti palam erit.

Secretiones *Reductivæ*,licet maximam partem ex materia non usque adeo subtili & activâ, atque plurimæ ex remanentibus massæ, è qua prorumpunt, particulis,conflentur,nequaquam tamen excrementitia & prorsus inutili constant;sed

tali, qui ulteriores in corpore usus, eosque satis insignes, præstare poterit: nempe ut variis in partibus, fermenti loco contentis substantiis subveniat. Etenim ex succis, quibus scatet corpus, plures dantur, qui vel crudiores, vel crassiores sunt, quàm ut propria & intestina fermentatione debitum maturationis vel tenuitatis gradum assequi possint, unde fermento, quo commodiùs digerantur, opus habent: proinde natura his prospiciens, ex elaborationibus tales iis suppeditat liquores, qui activitate suâ majorem particularum, ex quibus conflantur, comminutionem efficiant, ut sic debitam subtilitatem adipiscantur; atque singulis partibus, tali subsidio indigentibus, propria indulsit vasa, quorum ministerio congruum, & eliciatur, & affundatur fermentum. Partium huic muneri destinatarum longe major occurrit numerus & varietas, quàm talium, quæ reliquis quibuscunque Secretionibus dicantur; idque quoniam tanti ad corporis œconomiam recte administrandam interest, ut debita succorum elaboratio, & subtiliatio, habeatur.

Quemadmodum verò Publicæ, quas diximus, Secretiones variis usibus impenduntur, hic scilicet subtiliandis, illic depurandis circa quos versantur liquoribus, alibi fermentis iisque varii generis, concinandis, aliisque forsan muniis, ut hinc commodius œconomia administretur animalis; sic *Privata* unicum, prout mihi videtur, in finem instituitur, ut nempe particularum aliquarum succi nutritii, per varias elaborationes, & depurationes (*publicarum* adminiculo) debito modo exaltari, talis à reliquis seclusio, inque certa prope consita conceptacula secessio fiat, unde in partium substantiam appositione facessant: etenim ad hoc opus etiam Secretio requiritur. Cum enim ex appellentibus, qui nutrimentum suppeditant, succis non quælibet indiscriminatim singulis partibus nutriendis conveniant particulæ, sed aliæ has, aliæ illas, prout earum fert textura, exigant; cumque jugem particularum quarundam avolationem partes solidæ patiantur, unde continua instauratione iis opus sit; ut impensas has resarciant, ex præterlabente fluvio tales, quæ ad hoc munus idoneæ sint, necesse est ut admittant. Et revera in hunc scopum reliquæ omnes quodammodo collimant Secretiones (licet haud diffitear, & ad alios fines inservire, nempe ut magis idonei evadant succi pro sensus & motus obeundis muniis, necnon pro intellectus operationibus exequendis, quandoquidem in his proferendis corporeis anima utitur instrumentis) quatenus scilicet earum ministerio materia partibus nutriendis debita vel exaltetur, vel à crassioris fæcis inquinante commercio liberetur.

Præter solennia hæc Secretionum genera, observare licet quod aliæ quandoque *præter naturæ institutum* fiunt, prout tum in hydropicis affectibus, tum in fonticulis ulceribusque aliis, sive artis ope, sive sponte excitatis, cernere est. Quarum singulæ quamvis à morbosa diathesi pendent, non tamen absque naturæ moderamine procedunt, maximamque illius solertiam ostendunt, eo quod licèt partes huic muneri plurimum ineptas offendat, tam commodas tamen præstituere vias possit, quibus (nec quandoque sine maximo emolumento) laboranti corpori succurrat, atque morborum alioqui emersurorum segetem præscindat.

CAP. III.

Secretionum Scaturigo.

CUm verò plures in corpore ſubſtantiæ dantur particulis à ſe dimittendi aptæ natæ, proxime inquirendum eſt, ex quo fonte deveniat quod ſecludi cernimus.

Et primo, quod ad Secretiones *Perfectivas*, ſatis patet, unde earum materia derivetur. Cum enim quod ſecernitur ſit tantum purior, prout adſtruximus, appellentis maſſæ pars, ſi attendamus qualis ea ſit, quæ ad Secretorias partes apellit, maſſa, res in vado eſt. Unde cum duæ ſolummodo inveniantur, quæ ſub hoc cenſu cadunt; *Chyli*, ſcilicet per inteſtina in vaſa lactea, & *Succi nervoſi* per cerebri corticem in nervos, nemo ambigere poteſt ex chyloſa ſolummodo maſſa ſeparari quod in lacteas penetrat, ut nec ex ſanguinea prolici quod in nervos inſtilatur; quandoquidem nulli alii, ad partes ſecretionibus his dicatas, pertingunt ſucci, ex quibus quicquam ſecerni ſupponamus: quod enim chylo in inteſtinis ex hepate & pancreate naturaliter affunditur, fermenti tantum (niſi forſan & vehiculi cenſueris) loco huic inſervire poteſt, ut ulterius illic elaboretur, expedituſque in adſtantes inteſtinorum porulos coletur. Verùm de aliis Secretionum ſpeciebus res paulo intricatior eſt, quam propterea enodare conabimur.

Suprà notavimus duo ſolummodo eſſe ex quibus corpus noſtrum conſtituitur; *partes* nempe *ſolidas* & *liquores* (etenim ſub poſteriori hoc titulo *Hippocratis* ὁρμῶντα concludenda videntur, quoniam nuſquam in corpore ſpiritus ab humorum miſturâ liberos dari adhuc compertum eſt:) nunc par eſt, an ab utroque horum, an ab altero tantum, dimanet Secretionum materia, breviter primum inquiramus.

Et *Solidas* quidem *partes* ex liquoribus certâ diataxi coëuntibus inque exurgere eoſdem, ubi ſtatum illum deſerunt, reſolvi (ſaltem fluidorum formam induere) nemini dubium eſſe poteſt: Cum vero indefinens ſit tam harum, quàm liquorum, & abſumtio, & inſtauratio; nec magis in ſolidarum & conſiſtentium abſumtarum locum, quamdiu partibus integer perſtat vigor, conſtanti tenore quædam ex liquorum penu deponantur particulæ, quam ab his emeritæ aliæ abſcedant, inque liquorum familiam, quibus natales debent, relabantur, (quod niſi fieret, in immenſum, & ultra ſtatum à natura terminum excreſceret corpus (idcirco Secretionibus materiam quodammodo à partibus ſolidis ſuppeditari certum eſt: quod & inde argui poteſt, quod à concitatiori qualicunque evacuatione collabeſcere has comperimus. Verum enimvero, quandoquidem nullus hìc delectus ſupponi poteſt, ſed quæcunque ab iis, jugi perluentis, ipſaſque deprædantis, humoris irrigatione perfuſis, decedunt particulæ, illorum integrales partes ſurere, atque ferocientis ſolummodo hujus impetu abraduntur; cum porro, quæ ſic d vulſæ ſunt, à prædatorio torrente abſorbentur; in cujus ſinum delatæ unam cum eo conſtituunt maſſam, donec ulteriori operâ ad ſeceſſum deponantur; idcirco Secretio ad liquida magis proprie limitanda mihi

videtur, nec ad partes solidas attinere, nisi horum interventu suscitetur.

Liquores autem, quibus perluitur corpus, licet varias indoles, non secus quam nomina sortiantur, ex uno tamen fonte omnes emergunt. Scilicet ex Chylo fit sanguis, ex quo deinceps succus nervosus, ceterique omnes, quotquot in toto corpore invenire datur, vel immediatè, vel mediatè saltem proliciuntur. Ex *Chylosa massa* in intestina depulsa Secretione instituì, eamque omnium maximam, modo notavimus; sed secreta illic materia tota introrsum fertur, atque ex puriori solummodo massæ parte constat. Ex eodem autem chylo (ulliusve assumtis) dum vel in ventriculo, intestiniusve stabulatur, vel lacteas, aut receptaculum, glandulasve mesentericas pertransit, nil secerni, vel in ejusdem depurationem, vel ad alios quoscunque usus, inde constat, quia nulla his partibus secretoria vasa, quæ ex ejus penu aliquid delibent, & asportent, adsita esse hactenus compertum est; imò contra, nervosi succi in glandulis mesenterii, & lymphæ, à remotioribus partibus refluæ, in receptaculo copiis augeri mihi videtur.

Scio equidem doctissimis quibusdam Viris etiamnum arridere veterem chylo, per venas mesaraicas, in sanguinem tramitem non prorsus denegandum; imò & venas glandulis mesentericis incertas ejusdem partem aliquam, dum per lacteas delatus huc appellit, delibare; non enim æquum esse ducunt, ut universa ejus massa uno torrente, unoque in loco, sanguini affundatur, ne, crudior cum sit, hujus obruat calorem, spirituque nimis deprimat, cordique ipsi, nullis factis ambagibus, ingestus molestias creet: quin insuper (præter id quod Cel. *Glissonius* de chyli parte à nervis in glandulas mesenterii terminatis admittendâ supponit) tenuiorem assumtorum partem (maxime si admodum spirituosa sint) partim à nervis ventriculo implantatis, partim à venis illic desinentibus absorberi contendunt, unde citissimæ illius, quæ labore, inediâ, aliisve de causis exhaustis, talibus exhibitis, supervenit, refectionis causam deducunt. Verum (præfatâ Cl. huic sententiæ astipulantium virorum veniâ) quamvis sat esset his insigne illud Cl *Lowveri* de ductus chyliferi rupturâ experimentum objicere; nulla tamen, dato quod uno in loco sanguini chylus suggeritur, qualia comminiscuntur incommoda hinc invehi posse mihi videntur. Satis enim in propatulo est, exilibus tantum aperturis ductum thoracicum in venam subclaviam hiare, atque liquorem quem portat lentissimo insuper, si cum sanguinis, qui largo & rapido flumine decurrit, conferatur, motu ferri, quo fit, ut huic exiguâ proportione affundatur, idque licet non admodum longo, tanto tamen ante cordis ostium spatio, ut illi satis intimè prius commisceri possit quàm hoc ingrediatur, adeóque omnis, quæ à nimio refrigerio timeri potest, noxa præcaveatur. Imo sanguini non procul à corde sociari debere videtur, ne prius elastica particularum aërearum (quibus abunde refercitur chylus) nitrosarumque aliarum exantletur vis, quàm ad cor pervenit; hinc enim potissimam & diastoles & systoles causam pendere fas sit suspicari: Etenim & harum nativâ expansione, & fermentatione, quæ sanguineis particulis istarum miscellâ inducitur, fit, ut latius quàm secus eveniret, distendi necesse habeat cordis sinus: cor vero & ab hac distensione molestiam (si ita loqui licet) sentiens, & nitrosarum particularum aculeis lacessitum se ad contractionis pensum fortius accingit, adeóque major sanguini agitatio,

efficaciorque comminutio (ſine quâ haud vitalis eſſe perſiſteret) imprimitur. Si ergo chylus his refertus, vel procul nimis à corde ſanguini ingeratur, vel portarum multitudine nimium diſtrahatur, facile particulæ ejus elaſticæ, ubi primum hujus ſenſerint calorem, in eum vim hanc ſuam impendunt, unde contingat, cor ipſum iis fraudatum iri. Porrò conſtat totum chylum, qui à venis ſanguiferis ubivis per meſenterium ſparſis abſorberi ex hoc ſuppoſito concipi poteſt,ad hepar ex circulationis lege tendere debere,cumque ſanguine à liene refluo commiſceri : at quoniam retorrida ſanguinis pars omnium conſenſu in hepate deponenda eſt ex naturæ deſignatione (ad quam inſuper laxandam, & ad Secretionem diſponendam, lienem ſuas præſtare vices probabile eſt, rationi ſatis incongruum videtur crudiorem & viſcoſum (ceteris paribus) hunc chylum ſanguini, ad hoc munus huc properanti, affundendum iri, qui & confuſionem ei inducendo, & inviſcando quaſi, Secretionem hanc non poteſt non plurimum interturbare.

Quod verò nervos, ſive in ventriculo, ſive meſenterii glandulis, terminatos, chyli partem aſportare ſupponunt,magnâ premi difficultate mihi videtur : Cum enim nervi continuo tenſi ſint,(ſecus enim nec motus, nec ſenſatio, peragi poſſunt) atque iſta tenſio à contenta aliqua in illorum cavitatibus ſubſtantia, quæ propter continuas expenſas jugiter ſuppeditari debet, proveniat ; cumque cerebrum (quod, præ indeſinenti ſanguinis per largas arterias appulſu, nequit non omnibus momentis ex hujus ſinu particulâs aliquas admittere) continuo deorſum aliquid (ſive ſpiritus animales, ſive ſuccum nervoſum appellaveris) in nervorum canales detrudat, quomodo concipi poteſt ſurſum quidpiam contra adverſum flumen in iiſdem vaſis aſcendere poſſe ? Nec ex cita illa ab aſſumtis refectione quicquam, niſi pertenuem aliquam ſubſtantiam (non enim omnem omnino ventriculi contentis tranſitum per tunicas negavero,cum ex divini Hippocratis mente corpus ubivis permeabile & perſpirabile ſit) ſed quæ chyli nomen haud ſibi vindicare poſſe videtur, vel ad cerebrum immediate ex ventriculo deportari, vel à venis, aliâ quàm ſolitâ per lacteas viâ, abſorberi ex ullis ſive experimentis, ſive ratiociniis ſatis liquere ſenſuerim : Sed quandoquidem ſpirituoſæ,& quodammodo acres ſunt, à quibus hic affectus induci ſolet, ſubſtantiæ, earum particulæ quædam,ſubtiliores (exiguo licet numero) per tunicæ ventriculi interioris porulos in venas admiſſæ,ſanguinem exagitare,inque vegetiores motus,fermenti inſtar concitare, ſpirituſque fatiſcentes exſuſcitare, facile concipiantur. Porro & (quod non levis eſſe momenti hac in re arbitror)credideriim quod,dum in ventriculo ſtabulantur iſtæ ſubſtantiæ, nervis, confertiſſimè ei inſertis,tenſionem, præ irritatione quâdam ab aculeatis earum particulis proveniente,imprimant, cujus ope ſi non ad cerebrum uſque quodammodo regeratur contentus in iis ſuccus,ſaltem in eo qui ſecus effluereț hinc detineatur,ipſumque actuet,unde omnis laſſitudinis ſenſus (quæ nervis diſtendente humore ſuo tandem orbatis ſupervenit) ſtatim tollitur ; hic vero effectus tandiu durare facile concipiatur, uſque dum, aſſumtis per ſolitas vias ſanguini,adeoque ipſi cerebro (quod brevi ſit)ſuppeditatis,novæ & idoneæ ſpirituum copiæ ex horum penu in poſterum ſuppetant. Sed hæc παρέργως dicta quis forſan autumet. Cùm verò non ex chylo dimanent iſtiuſmodi Secretiones,aliunde quærenda ſcaturigo.

Duo

Duo autem solummodò supersunt liquores, qui huic muneri quicquam conferre possunt, *Sanguis* scil. & *Succus nervosus*. Et ex *Sanguine* quidem satis obvium est magnam (saltem) secretæ materiæ partē promanare. Præterquam enim quod particulis ad quosvis fermè œconomiæ animalis, ad quos secretiones instituuntur usus requisitis abundet, plurimaque recrementa progignere necesse habeat; id insuper evincit; quod nullas partes secretionibus, de quibus sermo est, dicatas invenire datur, quin vel numerosiores, vel mole saltem grandiores, adsitas habeant arterias, quàm quæ iis ad alios usus requiri videntur.

Cùm verò & hæ partes nervis pariter gaudeant, iisque satis amplis, dubitari potest annon *ex succo* etiam *nervoso* ex parte secernatur, quod secretionum harum materiam constituit.

Digressio de Succi nervosi existentia.

SUccum quidem *nervosum* dari per quam strenuè evicerunt Celeber. *Glissonius*, *Vvillisius*, aliique, quorum argumenta (à nemine, quod sciam, hactenus solidè refutata) non opus erit hic repetere. At nihilominus non desunt etiamnum magni nominis Viri, qui eundem in dubium vocare perstant (tanquam nimis arbitrariam hanc opinionem causati, eo quod haud certò satis aliquo indicio constare autument, à quopiam unquam conspectum fuisse, nec nervi cavitatibus conspicuis pertundantur: quin, ne à veterum placitis recedant, magis iis *Spirituum* notio arridet, eorumque ope cuncta, quæ succo nervoso adscribuntur, phœnomena solvi posse arbitrantur.

His quamvis satis responsū esse à Clar. supradictis Viris opinamur, quoniam tamen *Hypothesis* nostra (inferiùs tradenda) magnâ ex parte ab hoc supposito pendet, liceat paucula in pleniorem hujus rei confirmationem ex abundanti addere.

Et primo etiamsi concederetur (cujus tamen contrarium ex iis, quæ à prædictis Viris Clar. afferuntur, abundè, me judice, evincitur; à quibus etiam rationes, quare non comparet in defunctis, satis firmæ assignantur) succum nervosum sub aspectum non cadere, anne idcirco pro nullo statim habendus est, cum ex adverso tot rationum momenta dari eum suadeant? Quis nescit quàm multa ubique occurrunt, quæ visui se nullatenus exhibent, cum satis crassa ut sint objecta oportet, quæ ab oculis percipiuntur? Quis lucis radios (quibus tamen acceptum referimus quod cætera conspiciantur) contueri potest, quamvis ipsi sint corporum (minutulorum licet) systasis? Quis aërem quem spirat, & sine quo ne momento quidem superesse possumus, obtueri valet? Ne verò extra animalium corpora instantias quæramus, quis canaliculos in intestina hiantes, chyli (satis licet crassi liquoris) admissioni dicatos, unquam vidit, licèt tales adesse nemo negaverit? Cui tantus oculorum contigit vigor, ut vel vasorum sanguiferorum ultimos capillares tubulos, ipsumque Sanguinem, utcunque rubore suo clarum, ipsos tranantem, unquam conspicatus fuerit? quanquam nemo non concesserit hunc illo, & multo crassiorem, & magis conspicuum esse, quem nervis ejusdem patroni adscribunt, & vascula ista nervis multò patentiora. Quod si tam lynceo cuiquam esse contigerit, merito tamen pro oculatorum miraculo habendus erit, qui nedum sanguinem, sed vel ipsas arterias venasque, per *aranearum*, aliorúmque hujusmodi ani-

malculorum, tibias decurrentes, visu assequutus fuerit; cum tamen his talia vasa, sanguinemque (vel saltem succum aliquem analogum) dari, inque extremas earum partes, ut nutriantur & augescant, derivari, nemo, opinor, negaverit; (imo nec nervos, multo quam vasa sanguifera exiliores, quandoquidem tam exquisito sensu pollent) eóque minus quoniam nullis animalibus (quæ saltem cultrum Anatomicum subire possunt) hactenus compertum sit (dictante accuratissimo *Lovvero*) cor, ad sanguinem pellendum natum, desiderari. Si verò ab oculorum testimoniis nulla harum rerum desumere liceat indicia, quorsum illorum suffragia tantoperè in præsenti negotio expetimus, ubi actionis ab hoc succo præstandæ ratio, ut perquam subtilis sit, inque perexilibus canalibus hospitetur, cum in exiguâ solummodo quantitate suppeditandus est, postulat? Non enim tantâ copiâ, quantâ sanguis, adesse debet, cum & hunc activitate multum superet, & agentis fermè tantum partes, tum in nutritione (ubi ad hanc concurrit) tum in aliis, quibus impenditur, operationibus, præstat. Cumque nullus huic, extra cordis sphæram delapso, notabilis impulsus à tenerrimo cerebro imprimi potest, propterea opus habet ut in pertenues rivulos distrahatur, quibus prorsum pellendis leniissima illa cerebri constrictio, atque admissarum à tergo novarum copiarum protrusio, sat esse poterunt. Porrò ex nervorum, corpore exemptorum, notabili teneritudine (quoad medullarem substantiam volo) satis constat, frequentia in iis adesse spatiola, per quæ nil obstare videtur, quominus tantæ subtilitatis, quantæ hunc supponimus, serpat humor.

At verò quæ de spiritibus animalibus pro functionis animalis muniis peragẽdis afferuntur, non multum forsan negotii facessant, modo de eorum naturâ satis constet. Vix enim (ut mihi videtur) ullum de *Spiritibus* quibuscunque in corpore nostro hospitantibus sibimet fingere possunt eorundem patroni conceptum, qui non eos in *succorum* numero sistat. Quamvis enim ætheræ substantiæ titulo indigitant, non tamen isto sensu hoc eos voluisse credendum est, ac si pari cum veri ætheris particulis subtilitate certarent; sic enim intra nullos, quæ corpora nostra habent, vasorum cancellos detineri possent: his enim ea inest tum exilitas, tum figuræ ad motus celerrimos concinnitas, ut cunctos (fermè (terrenorum corporum meatus liberè permeare valeant, tantum abest, ut intra nervorum, quorum teneritudo satis pervios his meatus undique patere arguit) canales incarcerari sese patiantur. Idcirco per *Spiritus Animales* (quos omnium quotquot habet corpus subtilissimos esse cuncti consentiunt) ea solummodo puriorum & subtiliorum sanguinis particularum σύστασις intelligi potest, quâ idoneæ evadant, ut nervos, ad animalia munia sustinenda, liberè subeant; quam quidem ut obtineant, oportet ut eas, tum moles, tum figuras sortiantur, unde ad nexus aliquatenus sint dispositæ, ut sic, se invicem mutuo prehendentes; à nimis citâ avolatione detineantur: etenim constans actionum animalium, motuum præsertim, necessitas exigit, ut ab agente perficiantur, quod in opere suo non nimis citò fatiscat. Hinc fidem facit, quod sanguis (& reliqui propterea, quotquot indè proliciuntur, liquores) ex crassis, maximam partem, & compactis cibis parantur, qui sicut istam, nisi ex aliquatenus ramosis constarent particulis, nequaquam induere possent

consistentiam, sic vix credibile est eousque in corpore nostro attenuari & comminui posse (ubi nullus tam fortis supponi potest motus, qui ad omnimodam comminutionem necessarius sit) ut nativæ indolis prorsus obliviscantur. Adde quod vix tam pura in corpore separatio fieri potest, ut subtilissimæ ab omni crassiorum consortio in ulla recondi queant vasa: si enim hinc innumeros tenuitatis gradus, qui inter particulas sanguinis supponi debent, pensitaveris; inde vero meatuum in partibus secretoriis, (habito ad subtiliores ex illis particulis respectu) speciatim in cerebro, amplitudinem (id quod exinde patet, tum quod laxam iis esse compagem primo intuitu quisque deprehendat, tum quod nullæ earum admodum sint ponderosæ; atqui in confesso est, corpora, quò plus habent ponderis, eò angustioribus poris donari) vix concipi potest, quin ex dictis particulis plures, diversæ magnitudinis & figuræ, in eosdem meatus sese insinuare possint, dumque intra arctiora inde porrectorum vasorum claustra coërcentur, nec proinde satis pro voto sese singulæ explicare valent, quidni complicationes ineant; adeoque liquoris specie emergant? At verò sive detur tenuissimas solummodo particulas in nervorum conceptacula deponi, sive unà cum his tales idem capessant iter, quæ crassiusculæ sunt, hoc tamen pro rato habendum, omnem suam volatilitatem & activitatem cunctas, quæ, *Spirituum* titulo ubicunque in corpore conclusæ, superbierunt, substantias concitatiori sanguinis motui & calori debere: Subtiliores etenim, grandioribus hoc nomine mobiliores, majorem hinc agitationis gradum, notabilemque agilitatem nactæ, hanc ea propter appellationem sortitæ sunt: Ubi vero motus iste remiserit, calórve evanuerit; sponte hæ ad quietem aliqualem se componunt, inque gratiam, tum inter se, tum cum aliis, quorum adeptæ sunt consortium, redeunt. Cum ergo subtiliores sanguinis particulæ, divortia præ concitatiori hujus agitatione affectantes, frigidiorem cerebri regionem ingressæ fuerint, reliquarum, agitationem suam adhuc retinentium, commercio præclusæ, sponte subsidunt, atque se invicem mutuo prehendentes in liquorem nequeunt non coalescere. Interea tamen ista particularum harum coalitio non impedit, quo minus se solitâ impete, ubi fortiorem senserint calorem, expandant: cùm enim arctos adeò hinc nexus haud inire possunt, quin se facilè divelli patiantur; si rursum sanguini affundi contigerit, præ hujus calore non minus efficaciter (imo fortasse majore vi) sese explicare concipiantur, quàm si sub halituosâ manssissent formâ, pyriique pulveris ritu, fomite hoc igniario admoto fortius, hoc nomine quod compressæ, explodantur. Hinc patere videtur, non tantum inter veterum *spiritus animales*, *nervosumque* nuperorum *succum*, discriminis interesse, ut magna inde lis oriatur. Quin non novum est *Spiritus* nomen ad liquores aptari: etenim inter Chymicos à longo tempore obtinuit hæc appellatio, idque non ad unius generis liquorem exprimendum sed plurimum discrepantes, & ex iis quosdam consistentiâ satis crassos, modò notabili ὑπερβολῇ polleant: Sic non solum subtilior vini pars hoc nomine insignitur, sed & liquores salini, tum qui ex urinâ, cornu cervino, &c. Magis volatiles, tum etiam qui magnâ ignis vi ex Vitriolo, aliisque multis concretis, acidi, satisque ponderosi proliciuntur.

Sed unde sumus digressi redeamus, atque paululum, an ex succo nervoso

ſecerni aliquid ſoleat, expendamus; quanquam paradoxon forſan videatur hac de re, modò hujus ſucci exiſtentia concedatur, quæſtionem movere. Cùm enim ex nervoſi generis affectibus hunc recrementis non rarò ſcatere conſtet, iis amoliendis naturam deſtinatò conſuluiſſe credendum eſt, & proinde ſecretionis famulatu ad hoc proſpexiſſe ſupponatur. Et ſanè huic favet quod ex ſecretoriis partibus, glandulis ſcilicet, nullæ (exceptis quas ad perfectivam attinere diximus) ſint, quin non ſolum nervis, ſed & iis vel magè numeroſis, vel mole majoribus donentur, quàm qui vel nutrimenti ad illas deferendi, vel ſenſationis impertiendæ ut de motu ſileam, ad quem minimè natas eſſe ſtructura teſtatur) proportionem ſolummodo æquent; imò quandoque tam magnos ſortiuntur, ut hi vaſa ipſa ſanguifera pariter inſerta excedant. Porrò conſtat ſimplicia vaſa, alioſque ſecretorios ductus, prope nervorum extremitates in his partibus ſita eſſe, cum hinc originem trahant: & quamvis hæc vaſa, Anatomicorum conſenſu, ſanguiferis etiam ancillentur, atque ſucci, quem deferunt, maximam partem ſanguini deberi veriſimile ſit, quidni & ſucco nervoſo miniſterium hoc præſtent, cum nuſquam alibi defæcari poteſt?

Excerni quidem aliquid ex hiſce nervis in glandulas omnino concedendum videtur; intereà tamen an ex ſucco nervoſo *ſecernatur* quod *excernitur*, ambigi fortaſſe poteſt. Dubitandi anſam præbet, primò, quod quamvis pleriſque, ſi non ſingulis, vaſa adſtent, quæ vel extrorſum deportant, vel in ſanguineum chyloſùmve rivum deferunt quod ſecernitur, nulla tamen adſunt quæ nervoſum, hic, ut volunt, depuratum ſuccum ad cerebrum immediatè revehant; & cui, quæſo, bono depurandus hic loci foret, ſi nullus illi ad cerebrum regreſſus detur, ſitque intereà eo, cui affunditur, multo purior & defæcatior? Deinde, ſi dicatur, (quod quibuſdam Viris doctiſſimis placuit) per eoſdem canales redire per quos depluerat, inde etiam incumbit difficultas haud ſpernenda. Si enim in glandularum ſubſtantiam è propriis conceptaculis ut illic à noxia liberetur fæce, effundatur; quæri poteſt quâ arte poſt illam depurationem in nervos reſumatur; Cum enim laxioris multo nervis ſint texturæ, amplioribuſque donatæ meatibus ſecretoriæ iſtæ partes (id quod exinde patet, quia craſſior ipſe eas trajicit ſanguis) credibile videtur ſubtiliores potiùs quàm craſſiores (proinde rejectaneas) allati ſucci particulas per patentiores haſce vias (utpote ſatis craſſæ materiæ recipiendæ gratiâ amplioribus, quam nervi, tubulis fabricatas) elapſuras, certe vix in anguſtiores nervorum porulos ſe retrorſum recepturas, eoque minus, quoniam nec patet quæ vis in eos retro impellat, nec, ſi admiſſæ fuerint, quomodo (prout modo notavimus) contra adverſum flumen à cerebro continuò decurrens, ipſæ, cerebrum verſus, in iiſdem vaſis ferantur. Si autem ſupponatur, non totum, qui nervorum extremis appellit, effundi ſuccum, ſed quaſdam ſolummodo illius particulas per ea, redeuntibus reliquis percolari, replicari poterit rationi conſonum videri vel tenuiſſimas ſolummodo (ubi merâ percolatione res tranſigitur) per incerniculi poros exituras; vel ſi craſſiores, modò meatuum figuris & diametro reſpondentes, ab iis admittantur, ſubtiliores tamen unà cum his ſe etiam inſinuaturas, utpote quæ (& minutiores & agiliores cum ſint) haud impediri poſſunt quo minus in patentiores, & illarum (quæ tamen molis ratione ma-

gis ad hoc ineptæ sunt) admittendarum capaces coli meatus una servant, adeóque non tam depuratio quàm depauperatio hujus succi necessario invehetur. Quinimo si quis comminisci voluerit, naturam, electivâ quâdam facultate, crassiores succi hujus particulas in eos præcipuè nervos, qui ad partes secretorias tendunt, demandare foras extrudendas, puriori parte per alios latâ, par est ut monstret quonam (mechanico) artificio hoc peragatur, & quomodo ita rem habere constet, cùm utrobique nervi inter se similes conspiciantur; quod vix eveniret, si tam diversi genii liquoribus deferendis nati essent; nec, si hoc daretur, secretio hæc in partibus, ubi terminantur nervi, sed in eâ à quâ incipiunt, cerebro scil. supponi debet peragi. Idcirco haud prorsus improbabile videtur, hoc quicquid succi nervosi in glandulis deponitur, non recrementum aliquod esse, quod ab aliis constitutivis ejusdem partibus dissociatur, perinde ac si in sanguine usu venit, sed ipsius partem (integralem quasi) esse, quæ ex vasis suis absque ullâ particularum constitutivarum divulsione in appellentem sanguinem effunditur, cujus, ubi munere suo functa fuerit, pars sanguini per venas refluo commista, idem cum eo capessit iter, pars altera (ejusdem tamen genii) in secretoria vasa cum deciduis sanguinis particulis (cui ad hoc muneris hic loci affundi arbitramur) divertit.

Quod autem in prioris sententiæ favorem impurioris saburræ mixturâ quandoque laborare succum hunc asseritur (id quod in cõvulsivis, & scorbuticis aliisque hujusmodi affectibus cernitur) cui idcirco extricandæ naturam istarum partium appositione prospexisse supponatur; huic forsan reponere licet, impuritates istas ex naturæ designatione nequaquam evenire, quæ ultimam quasi manum ei imposuisse videtur / quod assensum fortassis ab illo merebitur, qui longam mineræ, ex quâ prolicitur, elaborationem, accuratam separationem, eximiosque, quos præstat, usus pensitaverit.) Unde cum in statu naturali nil impuri in eo congeratur, supererogasse naturam videatur, si secretorias assignaret partes, ubi nil secernendum, nisi ejusdem errore generatur: Multos enim cernere licet qui, si non toto vitæ curriculo, saltem per plures annos ab omni affectu, qui succum nervosum vitiatum testetur, immunes degunt. Si vero quæratur quo modo hujusmodi affectus, ubi invaserint, tolli possint (quod tamen non rarò usu venit) nervosusque succus ab hâc saburra, si nulla habeatur ex eodem secretio, liberari queat? responderi forsan poterit, vix ullam hujusmodi morbis adhibitâ medicandi rationẽ ex voto succedere solere, nisi ipsi fonti prospiciatur, atque vel depravata sanguinis crasis, quæ hosce affectus & præcedere & comitari solet, in tantum restituatur, ut nil cerebro, quod alienis qualitatibus dotatur, imposterum suggerat vel cerebrum ita roboretur, ut nil intra suos admittat, inque nervos demandet, nisi quod purum & defæcatum sit. Quibus sic constitutis satis obvium est concipere, puriorem noviter admissum succum, cum intra tam angustos canales sese multum explicare nequeat, nec proinde prius inibi concluso confundi, hunc à tergo propellere, & ipsum, tum retro admissi pressurâ, tum peristaltici nervorum motus vi (quem omnibus vasis membranæ vestientis beneficio adesse existimo) ulterius continuo protrudi, usque dum tota illa, quæ incongruâ referta erat saburrâ, massa, vera cum hospite suo, extra nervorum pomœria eliminetur; (quod haud

longe ſpatio peragi poſſe agnitu haud admodum difficile erit, ſi quantas, ratione mollis, impenſas ordinario patiatur ſuccus iſte ſupputemus) quo facto, abſque ullâ ſecretionis ope ceſſant, contumaces alioquin, hi affectus.

Nec multum hanc ſententiam infirmare videtur, quod nervi in aliquas inſerti glandulas earundem arterias & venas mole ſuperant. Non enim hic effundi ſatis notabilem, quem deferunt, ſucci quantitatem negat, ſed ſecerni tantum; Etenim eſſatu dignam (imo forſan proportione majorem quàm muſculis ipſis ad motus peragendos) his ſuppeditari debere, prout ex dicendis conſtabit, arbitramur. Interea tamen (ut obiter moneam) ex hac vaſorum iſtorum diſproportione haud ſequi videtur, majorem liquoris, qui in vaſa ſecretoria hic deponitur, partem ex ſucco nervoſo, nedum ſecerni, ſed ne ſuggeri quidem poſſe. Si enim celerem ſanguinis motum cum leni illo ſucci hujus conferamus, facilè conjiciemus, multo majorem illius, quam hujus, quantitatem, utcunque per exiliora vaſa, glandulis hiſce advehi poſſe; cumque continuus hic ſanguinis appulſus, quantumvis ſingulis pulſibus quod affertur parum ſit, atque exiguam tantum proinde ſecernendæ materiæ proportionem ſingulis vicibus ſuppeditet, ſat magna tamen ejus quantitas pulſuum conſtantiâ vaſis ſecretoriis non longo temporis intervallo ſiſti poterit.

Verùm utcunque ſit, ſive ſcil. unicus ſanguis ſecretionum materiam ſuggerat, ſive nervoſus etiam ſuccus calculum inſuper ſuum addat, hoc interim retinendum videtur, hujus ſeparata recrementa (ſi omnino ulla) tam exigua eſſe, atque electivâ quâdam facultate (mihi, fateor, haud perfectâ) intra ipſos nervorum tubulos; à puriori ſubſtantiâ, antequam ad glandulas ipſe pertingit ſuccus ſejuncta, quæ idcirco eorum ſuſceptoria potius, quàm ſecreta vi organa dicendæ mererentur; ut non injuriâ Secretiones quarum mentionem fecimus, ad ſanguinem limitandas arbitremur.

Etenim quod ad reliquos liquores, quos in corpore invenire datur, attinet, ſatis obvium eſt nihil hos ad iſtam rem conferre poſſe. Cum enim nulli alii ſuperſint niſi Lympha, humoreſque intra certa detenti conceptacula, palam eſt hoſce omnes nil aliud eſſe niſi jamjam ſecretam materiam; atque vel introrſum labi, *Lympham* ſcili. quæ aut chylo in Receptaculo affunditur, aut aliis viis in ſanguinem deducitur, vel in loculis dictis eo fine coacervari, ut aut fermenti loco aliis illuc appellentibus, talique ſubſidio indigentibus; ſubſtantiis eſſe poſſit, aut commodiùs unicâ vice, & confertim, extra corpus exturbetur.

CAP. IV.

Succorum ad particulas dimittendas prævia diſpoſitio expenditur.

POſtquam unde ſecretiones ortum ducant hactenus inveſtigavimus, atque omnes vel ex chylosâ maſsâ, vel ſanguineâ, profluere, tanquam veriſimile conati ſumus oſtendere, proximum eſt, ut quoniam non omnia corpora particulis dimittendis (ſaltem non æquè efficaciter) apta non ſunt, iſtorum liquorum ad hanc rem diſpoſitionem paululum expendamus, quam in inte-

ſtinâ illâ, cujus ſub initio mentionem fecimus, particularum ſeparatione, ſeu mavis fermentatione, ſitam eſſe innuimus.

Univerſam hic fermentationis doctrinam longâ verborum ſerie proponere (quamvis hac, in genere, non ritè perſpectâ, haud ſatis illa, quæ in ſanguine aliiſve ſuccis peragitur, intelligi valet, utpote cui omnes ſuas alterationes debent) per quam ineptum foret, poſtquam Clar. *Vvilliſius* in hac palæſtra tanta ſua cum laude inſudavit, atque hanc rem καθόλυ præſtitit. Paucula tamen intereà delibare, non pro ſus ad rem præſentem, uti mihi videtur, incongruum erit, ut ſic tota negotii, quod explicandum ſuſcepimus, ſeries uno quaſi intuitu in conſpectum veniat: quæ & minus fortaſſe diſplicitura erunt, quoniam *mechanico more*, ſuccinctè licet, explicare ſatagimus.

Imprimis autem quoniam, quod de *fermentatione* dicturi ſumus, ad ſecretionis methodum dumtaxat patefaciendam afferimus, conſiderare oportet, multum diſcriminis quoad modum, quo particulæ ex maſsâ aliquâ ſecedere electivè ſolent, inter corpora quieſcentia, atque ea quæ in motu poſita ſunt, intercedere, licet utraque pari fermentationis gradu polleant. (Quietis vocabulo, non eam volo, quæ ad conſtituentes particulas inter ſe attinet, utpote in quarum mutuo motu, ipſa fermentationis conſtitit ratio, ſed quæ totum compoſitum reſpicit, quatenus ſcil. intra certum locum quieſcere ſupponitur.) In illis etenim quæ peragitur, quoniam nulla particularum confuſio ab extraneis agentibus inducitur (qua ſcil. cunctis promiſcuè agitatis, illæ quæ ad ſecedendum accinctæ erant in reliquarum amplexus retorquentur) per quam regulari modo procedit, atque minus congruæ, poſtquam ab aliarum amplexibus liberatæ fuerint, pellentium energiæ non invitæ obſecundant, &, quâ data porta, è maſſæ gremio nullo negotio elabuntur. In his vero quæ inſtituitur, elegantius, & magis operoſum, requirit artificium, ſatiſque concinnum inſtrumentorum apparatum, unde aliæ determinationem ad egrediendum acquirant, aliis non minus ad ſecedendum pronis, intus detentis. At vero quandoquidem utrobique conſimilis eſt fermentationis conſideratio, quæ omnem (ſaltem quæ in humano corpore inſtituitur) ubi delectus habetur, ſecretionem præcedit, idcirco huic in genere pauliſper immorari liceat.

Ad *Fermentationem* igitur (præſertim quatenus in liquidis obſervatur) quatuor hæc potiſſimum requiri videntur; nempe

Primo, ut (ſuppoſito quod particulas ab invicem diviſas huic expoſita habeat materia, id quod omnis concedit *Philoſophia*) *in motu* hæ conſtitutæ ſint particulæ, quod niſi fieret, perinde eſſet utrum diviſæ forent, necne. Non enim abſque conſtituentium particularum motu, in quodcunque ſubjectum introduci poteſt alteratio, quæcunque tandem forinſecus accedat vis; hujus vero medio in novas ὁμὰς aſſiduo diſponuntur, novoſque ſitus, necnon & figuras indidem adipiſcuntur, unde novis plane ac diverſis, quam quibus ante pollebat, viribus dotatur maſſa.

Secundo, ut particulæ iſtæ tum *variis figuris* præditæ ſint, tum *magnitudine* inter ſe diſcrepent, ſecus enim, gradu motus quocunque polleant, illum tamen cito amittent, atque immobiles brevi evadent. Etenim dum plura, magnitudine & figurâ paria, invicem commoventur corpuſcula, præ laterum

æqualitate facillime se ad invicem applicant; unde pro laterum numero & proportione vel tota, quæ motus initio eorum singula interjacebant, replentur spatia, vel saltem multo angustiora redduntur, quàm ut satis, pro perennando motu, corpora ista ab invicem recedere queant: imo tantum abest ut huic idonea sint, ut in maxime solidorum prosapiam (quæ ad fermentationem neutiquam nata esse nemo non concesserit) hoc nomine concreta ex iis conflata facessant; utpote quæ ideò talia, ex immortalis *Cartesii* sententia, evadunt, quoniam particulæ constituentes juxta se mutuo quiescunt; at quæ quæso, efficacior excogitari potest quietis causa, quàm hæc istarum incuneatio? Porro nec particulæ Æthereæ subtilissimam volo illam, à sole dimanantem, cunctorum corporum meatus interfluentem materiam, nec non globulos cœlestes (liceat modo de his philosophari) his alterationem imprimere possunt; quarum tamen actioni intestinas corporum mutationes non parum deberi, rationi plurimum consentaneum videtur. Cum enim hujusmodi corporum particulæ latera invicem proportionata habent, necesse est, ut relicta parem proportionem observent spatiola, atque vel recta ad invicem respondeant, vel parum solummodo à rectâ positione deflectant; interea tamen ut unius ad alteram proportionatus situs satis directum trananti cuicunque materiæ transitum præbeat. Hinc, quoniam particulæ dictæ satis rectos, per quos liberè spatiari possunt, offendunt meatus, nullisque detinentur remoris, quæ eas à recto per hæc spatiola motu inhibeant, seque illis medio in itinere objiciant, patet nullam vim ad ipsius corporis particulas (utpote in quas non impingunt) in motum vindicandas exerere posse. Verum, ubi corpora difformibus inter se particulis constant, istæ satis ampla ad motum continuandum interstitia necessariò efficiunt, cum præ laterum improportionatâ invicem mensurâ, angulorumque inæqualitate, tam prope accedere nequeunt, quin satis spatii aliis consimili motu gaudentibus concedatur, unde & ipsæ liberum satis motum pariter sortiantur, & in priores impingendo, locum variare faciant, angulosque earum atterant. Quinimo particulæ Æthereæ haud satis liberè talium corporum meatus, propter inæqualitatem, varioſque flexus, tranare possunt, verùm plura ubique offendunt obstacula; quo fit, ut, dum in eorum extantes remoranteſque impingunt partes, non possint non, præ eximiâ, quâ pollent, pernicitate, earum retinentiam superare, inque varios inter se hoc ingenio motus concitare: quin ipsis novum continuo hinc negotium exoritur, eo quod obversa affatim inæqualium istorum corpusculorum latera pari modo nova iis obstacula faciunt, unde inceptus semel motus usque perennatur.

Tertio requiritur, ut ex hisce particulis quædam ejusmodi sint indolis, ut multo, quàm reliquæ, majorem *ad motum promptitudinem* habeant. Hæ sub duplici sensu concludi videntur; ut nempe aliæ tales sint ex constitutivis ipsius massæ particulis, quæ & *molis exiguitate*, & *figuræ* ad motum *aptitudine*, reliquas superent, aliæ vero *aëris* particulæ, quæ, præterquam quod in cunctorum laxioris texturæ corporum nequeant non se insinuare meatus, utpote incumbentis molis aëreæ pressurâ adactæ, quibusdam insuper tam arctè maritantur, eamque indipiscuntur congruitatem, ut etiam inter ipsas eorum constituentes particulas locum sibi vindicare videantur. *Mobilium* hujusmodi particularum

larum in fermentatione non levis est usus; quamvis enim ab æthereâ substantia in motum concitari & posse, & solere, corporum particulas verisimile est, vix tamen tam vegetus quàm in multis experimur, introduci potest, nisi quædam intùs hospitentur, quæ & impressam ab illis vim commodius reliquis suscipiant, & in crassiores efficacius transmittant. Etenim singularum subtilis hujusce materiæ particularum exilitas, si ad crassiores terrenorum, quibuscum versamur, corporum partes conferatur; non eam ad has proportionem servat, utcunque pernici admodum illæ agitatione polleant, ut satis efficaciter eas in motum vindicare possint: adde quod dispersæ, ubique vagantur, nec satis multas uspiam, (dum sui juris sunt, nec artis famulatu colliguntur) ad eundem scopum collimantes invenire est, quæ motum, qui alicujus momenti sit, in crassiusculis hujusmodi corporibus producant. At vero, dum, in itinere suo per corporum istorum spatia, quasdam offendunt cæteris minutiores, inque eas impingunt, in motum, utpote minus resistentes, facile concitant; hæ verò, quandoquidem æthereis grandiores sunt, minori negotio reliquis, quibus magis proportionantur, conceptum motum imprimunt, atque *Crassiores* (ut Clar. *Vvillisii* verbis utar) *subigendo, subtiliando, & variè explicando, res ad maturitatem disponunt.* Hæ quamvis omni fermentescibili materiæ inesse supponendæ sunt, copias tamen suas novo proventu ex crassiorum spoliis jugiter adaugent, dum impetuosiùs motæ, earum extantes atterunt partes, quarum deciduæ minutiæ in harum prosapiam isthoc ritu facessunt.

Aërem verò (cui suum quoque munus in fermentatione detulimus) quod attinet; notum est, vi plurimum elastica præditas esse ipsius particulas (id quod *Nobiliss. Boylius*, magnus ille Naturæ Mysta, & Philosophiæ columen, satis firmavit) quæ tamen, quamdiu rum ambientis pressuram sentiunt, tum aliorum non raro, quibus involvuntur, corporum repagulis coërcentur, satis placidè se inter ea componunt; ubi verò talis aliquis inductus fuerit motus, qui ad eas pariter agitandas vim habet, nulla mora sese explicare, sibique libertatem vindicare satagunt: utque sibi majus nanciscuntur spatium, proximas quasque amoliuntur; atque hoc nomine & earum compagem laxant; iisq; e motum imprimunt, & majora undique aperiunt spatia, in quæ confertim irruentes tum subtiliores ipsæ, quas dixi, corporis particulæ, tum æthereæ, aucta cum numero energia, magis usque exagitant molem, majoremque aëris expansionem conciliant.

Quartò requiritur ut fermentescens massa vel proprios quibus coërceatur, *terminos* habeat, vel adventitios nanciscatur, ne subtiliores ante avolent, quàm destinatum opus peregerint. Hinc naturalibus hujusmodi productis solemne est involucris donari: quin in ipsis artis operibus ex voto non succedit fermentatio, nisi, forinsecus adhibitis claustris, (spirituum) sic enim servato usitato vocabulo appellari libet) avolationi prospiciatur.

His sic constitutis, bina hæc emergunt, particularum scil. magis *homogenearum* consociatio, eademque opera *heterogenearum*, quæ tum tranantibus æthereis, tum spirituum motui, officiunt, exterminatio. Dum enim hi in motum conciti sese quaquaversum explicant, ac reliquarum trajiciunt spatiola, quandoquidem motu, quantum licet rectissimo, ferri avent, tum in crassiores,

quæ taliter sitæ sunt, ut recto eorum motui obstent, tum in aëreas constanter impingunt particulas; nec ab hoc nixu desistunt, tantisper dum commoda ad motus suos secundum lineas rectas, vel à rectis, quam minimum licet, deflectentes, obeundos spatia nanciscantur. Nec dum hoc satagunt, parum operæ præstant inclusæ aëris particulæ, quæ in motum semel concitæ massam elastici sui nixus vi laxant & attollunt, adeóque viam spiritibus faciliorem parant. Hi vero dum extantes crassiorum angulos inter spatiandum deterunt, magis inter se conformes reddunt, quæ hoc nomine, & mutuis, illorum, motibus non invitæ obsecundant: eæ vero quæ (ut ut satis inter se conformes, situs tamen ratione spirituum motui obsistunt, isthâc arte in debitos ordines rediguntur: Interea quæ nec commodè atteri possunt, nec præ difformitate in ordines reduci habiles sunt, eodem negotio horum impete è reliquarum contubernio excluduntur, atque vel foras, quâ patet viâ, labuntur, vel in confiniis saltem massæ hærent.

Fermentationis methodo sic in genere breviter traditâ, satis pronum est colligere ad eandem pronos esse tum chylum, tum sanguinem. Et *Chylum* quidem; quamvis particulas suas non tantopere ac sanguis exaltatas habeat; utpote qui sanguineæ purpuræ per varios ulteriorum elaborationum gradus tandem induendæ, *candidatus* solummodo sit, ad fermentationem tamen, vel hoc nomine, quod sanguis ei natales debet, proclivem esse nemo negaverit. *Sanguinem* verò plurimum fermentativæ esse indolis vix est qui ambigat, idcirco multa de re adeo clarâ addere supervacaneum foret. Liceat modò paucula, quæ huic suffragantur, summatim ad dictorum normam recensere.

Et primo in *motu* (præter eum quem cordi acceptum refert) particulas ejus constitutas esse exinde liquet, quod & fluidus est, & calore, eoque satis eximio (quem saltem humanum corpus habet) gaudet; quemadmodum per quam eleganter Cl. *Thruston* nuperrimè disseruit.

Deindè, ex particulis plurimum *heterogeneis* constare, (ut celebratum argumentum, quod sc. alimenta, quibus vescimur, inter se admodum heterogenea sunt, præteream) id evincit, quod cum partes ex ejus penu nutriendæ variæ; multumque invicem difformi indole, sint; sanguis pariter particulis inter se difformibus constare debet, ut singulis congruum pabulum suppeditet. Adhæc, magna quam malo nostro toties experimur, ad orgasmum propensio huc etiam facit, cum ab homogeneorum genio hæc multùm (prout modò adstruximus) abhorret. Quinimo varia, & tantopere inter se discrepantia, quæ ex corpore indies expelluntur, recrementorum genera, ut & varius partium & vasorum secretoriorum apparatus, satis superque huic rei fidem faciunt.

3 Porro, sanguinem particulas quasdam cæteris *minutiores & agiliores* sortiri non Chymica solum analysis ratum facit, verùm insuper ex ejusdem genesi & lustratione satis constat. Quisquis enim perpenderit esculenta, quibus utimur (ipsa & varii generis, & non parum activis partibus conflata) salivari primum, deinde stomachali fermento, accedente insuper caloris fotu, imbui; dehinc hepatici, pancreaticique succorum miscellam in intestinis obtinere: postea puriorem & magis subtiliatam eorum partem à lacteis delibatam, succi

nervosi, aliusve ex sanguine hujus ope deturbati fermenti, in glandulis mesentericis accessu (uti probabile videtur) irrigari; hinc lymphæ reducis, liquoris valdè activi, copiis in receptaculo admisceri; demum sanguini ipsi affundi, eique satis intimè maritari (cum quo dum gyratur, partim particularum, & præexistentis sanguinis, & suarum, intestinâ actione, partim lationis vi, partim angustiarum, quibus inter circulandum ubivis in pulmonibus habituque corporis urgetur, molestiâ, insignem comminutionem pati necesse habet) nec ille haud invitus fatebitur, tantam hinc crassiorum cum tenuioribus particularum attritione necessario oriri, ut non exiguum eousque attenuatarum numerum sanguis ex ista emergens elaboratione sortiatur, quæ *spirituum* titulum merito ambiant. Porro maxima, quam in cunctis actionibus animalibus exerendis experimur, promptitudo satis huic rei suffragatur: sicut enim ad hanc valde activæ substantiæ requiruntur; sic cuilibet notum est, quod, si debita pneumatosi & elaboratione sanguis destituatur, confestim hæ cessant vel imminuuntur.

Nec quidem *aëris* mixtura caret sanguis; sive enim ulla ejus portio inspiratione in hujus flumen transmittatur, necne, alimenta tamen, quibus vescimur, in sua ipsorum compositione eo referciuntur: porro, & inter masticandum & deglutiendum, satis magna illius quantitas non potest non in ventriculum descendere, inque sanguinis massam unà cum chylo transportari, ut minime dubitandum sit non parum operæ ad ejus fermentationem & micationem conferre. Atque hinc forsan potissimum fit, quod tamen efficax sit ad devoratos cibos fermentandos panis unà cum iis esus: Hic enim plurimas ubique si rite paratus & excoctus fuerit, cavernulas præ cæteris quibuscunque cibariis obtinens, largam in his aëris quantitatem necesse habet continere, qui in ventriculum detrusus, postquam egregiam illic chylificationi operam impendit, tandem in venas unà rapitur, ut pares sanguini vices præstet. Imo huic non minima ex parte debere videtur, quod rubore suo tingitur.

Ne autem evanescant spiritus, reliquaque pessum eat massæ compages, natura firmissimis munivit vallis, *arteriis* scil. & *venis*, quæ inter alia beneficia hoc, non exigui momenti, sanguini præstant, quod usque fluidus in iisdem (quod etiam post mortem observari potest) multo diutius quàm alibi perstet; quod nulli alteri magis causæ assignandum videtur, quàm spirituum incolarum concentrationi, qui sic coërciti, inque massæ penetralia, dum avolare nituntur, regesti, fibrosas particulas à mutua implicatione motibus suis arcent.

At vero quoniam præter *intestinum*, quem cum omnibus aliis fermentativis corporibus communem sanguis habet, *alio* insuper intra dictos canales cietur *motu*; quo usque adeo homogeneæ cum heterogeneis confunduntur particulæ, ut talis, quam diximus, segregatio regularis nequaquam institui possit, cumque pro variis œconomiæ animalis indigentiis plures, & inter se multum diversæ, imo aliæ prorsus, quam quæ, si quiesceret, secludi possunt, ex ejus penu secerni debent substantiæ; idcirco aliis artibus, iisque conspectioribus, ad hæc munera prospexit natura, quas in disquisitionis hujus decursu elucidare conabimur. Interea ratum esto nullas, quales ubique cernimus,

absque præcedenti fermentatione, concitari secretiones, imò nec cætera vitæ munia præstari posse.

CAP. V.

Secretoriæ partes, quæ sint.

SAnguinis & chyli ad particulas dimittendas perpensâ dispositione, sequitur ut cujus genii partes sunt, in quibus secretiones peraguntur, videamus.

Missis ergo ambagibus Secretionem omnem (privatâ solâ exceptâ) quæ regulari modo, & ex primordiali naturæ instituto peragitur, sive sit succi proficui, sive excrementitii in *glandulosis partibus* fieri existimo.

Glandulis quidem omnibus id commune officium esse, ut secretionem aliquam instituant, à Celeb. *Glissonio* proditum est: At verò secretiones omnes (quæ nimirum ex sanguineâ massâ fiunt) in *solis* glandulis haberi solertissimo *Malpighio* (quantum mihi rescire contigit) primò placuit, qui postquam penitiori inspectione partes illas, ubi ex iis maximè conspicuæ instituuntur, cerebrum putà, hepar, & renes (contra quam antea creditum fuerat) glandulosas compererat, ex methodi, quâ natura uti solet, simplicitate & uniformitate reliquas omnes (publicas scil. nec enim de privata intelligendum esse hoc doctiss. Viri effatum satis testatur eorum, quæ super hac re profert, continuatus tenor) si quæ restant, de quibus non satis constat qualis sint prosapiæ, ejusdem esse naturæ, idque merito, pronuntiavit. Huic sententiæ non parum favet, quod magnam secretionum partem in glandulis celebrari nemo Anatomicorum inficias unquam ivit. Mammas, testiculos, glandulam pituitariam, maxillares, tonsillas, pancreas, sicut glandulas esse nemo dubitat, sic pariter secretioni inservire notum est. Adde quod vix uspiam in toto corpore secretionem ex sanguine haberi adhuc compertum est, quin, licet secretoria haud detecta sint vasa, glandulæ tamen, vel saltem glandulosa aliqua substantia, juxta locum, ubi prorumpunt, sitæ sint. Sic ad basin cordis glandulas sitas esse Cl. *Lowerus* docuit, atque ex iis liquoris in pericardio contenti fontem deducit: sic cutem substantiam glandulosam esse, tanquam valde probabile Cl. *Steno* censet; quam & *Malpighius* miliaribus glandulis refertam innuit: sic glandulosam, quæ in plexu choroïde occurrit, substantiam humorem cerebri ventriculis suppeditare idem *Steno* arbitratur; imo pluribus instantiis, nisi longum esset, res hæc evinci posset. Ex quibus quantâ probabilitate *Malpighii* nititur sententia satis liquet.

Quam verò Cl. hic Vir de illâ solummodo quæ ex sanguine fit sententiam pronuntiavit, liceat mihi ulterius extendere, chylosamque secretionem sub eodem censu complecti. Cum enim non tota affatim massa ex intestinis in lacteas elutrietur, sed purior tantum pars ab inutili crassamento secernatur, cujus etiam non tam quantitas (quâ tamen satis largâ suppeditatur) quam perfectio, & noxiæ fæcis carentia ad futuros usus requiritur, utpote ex qua progignuntur cuncti, etiam nobilissimæ sortis liquores; haud proinde vero con-

sentaneum videtur naturam, dum tanti momenti, & quæ reliquis analogiam habet, secretionem molitur, ab usitata norma deflectere velle, nec dissimilia, ut hanc patret, organa designare. At inquies, nemo Anatomicorum ullarum glandularum intestinis adsitarum meminit, nec quicquam iis cum glandulis commune esse propalavit; omnes enim ex duplici tunica (præter eam quam peritonæo debent) constare asserunt quarum unam carnosam volunt, alteram nervosam: nec quidem inter se consentiunt; alii enim interiorem carnosam, exteriorem, nervosam, alii contra statuunt; nullam verò glandulosæ substantiæ mentionem faciunt. At vero pace tantorum virorum res aliter se habere mihi videtur: Dum enim, operum naturæ uniformitatem revolvens, intestina, tenuia præsertim, attentius lustraturus aperio, statim mihi se sistit interior eorum tunica facie glandulis omnino simili, duodeni maxime in quo, quia major inde lactearum exoritur numerus, magis conspicua glandulosa natura. Nempe si inspiciatur quando à bilis tinctura immunis fuerit, alba, mollis, & porosa apparet; tantumque abest ut ad chylum propellendum (cui tamen usui ab Anatomicis destinatur) nata videatur, ut si incisione in longum ducta intestinum aperiatur, statim sese explicat hæc tunica, atque superficiem convexam, vice concavæ qua integris intestinis potitur, sponte affectat: quæ quidem in hac φύσει convexitas non tam à fortiori fibrarum tunicæ exterioris contractione (licet hæc ex parte ad phænomenon hoc exhibendum concurrat) quam interioris hujus libera, ubi sui juris fit, expansione pendere videtur: quoniam nullam sic explicata renitentiam prodit, quam tamen necesse haberet subire, si, quemadmodum comminiscuntur, fibris transversis (quales ad chylum pellendum necessariæ sunt constaret; unde & in statu solito vi compingi & coarctari verisimile est, haud secus ac spongia manu compressa, cui & quo ad usum omnino similis videtur. Idcirco probabile videtur, universam hanc tunicam (non secus ac cunctæ glandulæ) nil aliud esse nisi vasorum congeriem, osculis in intestina hiantibus præditorum, à quibus continui ad venas usque lacteas protenduntur ductus, in quas post varios forsan mæandros, & mutuas implicationes tandem colliguntur; pari ratione ac capillares venulæ in unum coëunt truncum: ex quo liquet, nil hanc tunicam peristaltico intestinorum motui conferre posse, verum iis renixu suo dilatandis potius conferre. Agnosco sanè hosce sub aspectum non cadere tubulos, sed hic naturæ mos est, ut separationes in minimis vasis moliatur, quorum cavitates ne adjuti quidem attingere potest vel perspicacissimi oculi acies; verùm tales dari ipsa chyli in lacteas transmissio palam facit. Plane omni ex parte glandulis similis videtur hæc tunica, ut hinc ad sententiam, vel *Malpighianam* firmandam nonnihil forsan lucis accedat.

Cōstat quidem ex accuratiori nuperorum Anatomicorum observatione inter partes, communi isthac glandularum appellatione gaudentes, satis magnum discrimen intercedere: aptissime enim, ex substantiæ modo in *Conglomeratas* & *Conglobatas* Cl. *Sylv.* distinxit, quæ sane interiori fabrica non parum ab invicem distare videntur. Utrum quandoquidem utraque species secretoria vasa obtinet (licet ab illis vel extrorsum tendant, vel saltem in certa concepta cula terminentur; ab his ad venas vel immediate, vel mediantibus aliis ejusdem fa-

miliæ glandulis properent, prout Cl. *Steno* obſervavit) probabile idcirco mihi videtur, eidem utramque muneri in genere inſervire, nempe Secretioni, licet aliquatenus, ob variam iſtarum partium inter ſe ſtructuram, diverſæ.

CAP. VI.

Secretionum tam Simplicium, quàm Mixtarum generalis methodus.

SEcretionum differentiis, fontibus, & organis hucuſque luſtratis, tempus eſt ut ad modum, quo peraguntur, deſcendamus. Et quoniam multum diſcriminis intercedere mihi videtur inter ſimplicium & mixtarum, non minus ſecernendi methodum, quàm materiam, de iis oportet ut ſeorſim agamus, præmiſſa tamen communi, quâ utrumque genus convenit ratione.

Idcirco ad *omnem*, quæcunque in corpore peragitur, *Secretionem Percolatio* immediate requiritur. Dum ſcil. (ut ad mentem fere Cl. *Charltoni* rem hanc explicemus) liquor aliquis variæ magnitudinis & figuræ, iiſque ſatis laxatis, ſcatens particulis, ſecretorio operi deſtinatas partes tranat, eæ, quæ figura & magnitudine adſtantium ſecretoriorum vaſorum oſculis proportionem gerunt) ſive maſſæ à tergo inſequentis protruſione, partiumque ambientium preſſura impulſæ, ſive ab infuſa quacunque ſubſtantia ad ſecedendum determinationem nactæ) in conceptacula iſta, modò idonea poſitione advenerit, facile divertuntur; in quæ poſtquam admiſſæ fuerint, non invitæ ab aliis poſt ſe admiſſis (juvante periſtaltico iſtorum vaſorum motu) ulterius propelluntur; reliqua, interea maſſa, cujus particulæ, vel hac aptitudine, vel tali determinatione carent, vel nimia quantitate ad tam anguſtos canales congeruntur, vel etiam rapidiori curſu urgentur, per patentiores vias transfretata.

Ab hac percolationis methodo (quæ ſatis cuivis obvia eſt, utpote ad *mechanices* normam accommodata) ſequitur varii generis liquotes ex uno eodemque fonte, modò ſatis heterogenea conſtet materia, variis in partibus emergere poſſe: prout nempe variorum vaſorum colatoriorum poruli diverſa ab invicem figura & diametro pollent, quorum propterea hæc unius, alia alterius, generis particulas (ubi determinatio forinſecùs acceſſerit) ſuſcipere nata ſunt. Sic in majori mundo, dum plures aquæ dulcis (ſat licet inter ſe diſcrepantes) fontes hic illic exurgere cernimus, omnes tamen ex mari impenſe ſalſo, aliiſque, prout fas credere, qualitatibus, ab admiſtis pluribus varii generis ſubſtantiis prædito, oriundos, eoſque viribus, ab hoc plurimum diverſis, non ſecus ac ab invicem, donatos; palam eſt talis colaturæ, qualem diximus, medio hoc præſtari ſecus enim (ſi nempe ſatis patulos inveniant meatus) nil vetat, quo minus omni ſuo, cujuſcunque tandem generis particularum, ſatellitio ſtipatæ prodeant: prout ex ſalinis alicubi emergentibus fontibus, ipſumque maris genium redolentibus, dignoſcere licet.

Interea non prætereundum eſt me, dum Secretionem omnem percolatione immediate peragi aſſero, *Percolationis* voce ipſam ſolummodò actionem, qua congruæ particulæ ex cæterarum gremio in organa earum ſuſceptioni diſpoſita

secedunt, intelligendam velle, absque respectu ad causas hanc recessionem efficientes. Quamvis enim quando ad secretionem explicandam affertur, pro eâ vulgo sumi solet quæ solâ partium constrictione, aut ipsius massæ impulsu, particularúmque secedentium spontaneo nixu fit, nulla extraneâ superaddita, substantia, quæ determinationem ad subintrandum det; non minus tamen & illa hanc appellationem meretur, quæ immediata activæ alicujus materiæ in ipsa parte secretoria in præterfluentem massam affusione peragitur, cujus ope cum determinatæ quædam particulæ in congruos adstantium vasorum porulos propellantur, retentis aliis, quæ hac aptitudine carent, adeóque secessio electiva ad istorum scilicet porulorum certam figuram & diametrum proportionata, concitetur, quid hoc aliud est quàm percolatio? Ne vero nimis longe à recepto loquendi usu recedamus, priorem modum *Meræ percolationis* appellatione indigitare liceat, ut sic magis distinctè procedamus.

CAP. VII.

Secretionum Simplicium, seu Perfectivarum ratio.

UT ergo ad Secretionũ memoratas species descendamus, videtur Secretiones *Simplices* (quas & *Perfectivas* appellavimus) *meræ percolatione* perfici. Præcedanea quippe, sive intestina fermentatione, sive fermentorum undecunque desumptorum miscella (de quibus postea) usque adeo laxatam laticis compagem, atque ejus particulas sic comminutas & disjunctas supponimus, ut facili negotio aliæ ex aliarum consortio sese, ubi vis aliqua propellens accesserit, exturbari patiantur, unde nil amplius requiri videtur, quàm ut, modò vasa convenienter dispositа adstent, massæ protrusio, & continentium partium pressura accedat, quo fieri non potest, quin tenuiores particulæ, & quæ vasorum hiantium proportionem non excedunt, in ea divertant: Et hac quidem arte, nec prorsus alia, tum *chyli* ex intestinis in lacteas, tum *succi nervosi* ex arteriis cerebri in nervos, trajectionem (servatis circumstantiis debitis) perfici arbitror.

Ut verò hoc magis pateat, alterutram pauliſper expendamus. Et primò quod ad *Secretionem intestinalem* attinet: quandoquidem tunicam intestinorum interiorem *spongiæ* assimilavimus, ejusdem exemplo rem hanc exponamus. Hæc ex innumeris juxta sitis tubulis, extrorsum aperturas habentibus, conflata est, qui (sive distincti permaneant, sive invicem communicent, haud ad rem præsentem refert) introrsum adque oppositum latus, per totam molem continuas sortiuntur cavitates, per quas admissus aliquis, si propellens præsto sit causa, promptissime se diffundit liquor. Isti vero tubuli, quandoquidem determinatæ sunt figuræ & diametri, non quasvis indiscriminatim admittere possunt substantias, sed tales solummodo, quæ vel quoad molem, & figuram, aperturis proportionem habent, vel ipsis exiliores sunt; eas verò, quæ vel majusculæ sunt vel minùs idoneæ figuræ, hoc nomine ab introitu prohibent; adeo ut, si diversi generis particulis massa hæc liquoris abundet, quorum

aliæ meatibus dictis majores, aliæ minores sunt, liquet tenuiorum solummodo, cæteris paribus, secretionem è crassiorum medio fieri. Cum verò hujusmodi in istos canales admissus fuerit liquor, atque alium huic, à quacunque causa, superinduci contigerit, vel compressio in parte primo admittente facta fuerit, ulterius statim serpit prius inclusus, usque dum ad oppositum latus tandem pervenerit.

Eadem prorsus methodo in præsenti negotio res transigitur: Cum enim spongiosa sit intestinorum, quæ proximè chylum amplectitur, tunica, plurimisque aperturis, (quod nemo negaverit) in intestini cavitatem hiet, atque undique alluentem chyli massam particulis ad istos porulos proportionatis abundè refertam, habeat, ex hisce subtiliores, & magis congruas facile intra hiatus suos dum adhuc laxiores & patentiores) intermissa compressione sunt, admittit: Postquam verò motûs peristaltici vi (quem totum exteriori tunicæ suæ debent) propius adiguntur intestina, atque connivere coguntur isti poruli, necessariò altius compellitur admissus succus, donec remittente hoc motu, laxatisque tubulis, novus istius succi suscipitur proventus, atque repetita coarctatione tum ipse protruditur, tum prius contentum ulterius protrudit, tantisper dum tandem, iterato sæpius hoc labore, in lactearum majores rivos (qui ex tubulorum confluxu dictorum emergunt) adigatur, plenumque, auctis sic copiis, torrentem exhibeat. Compressio isthæc intestinorum, ejusque pertam frequentes vices iteratio, uamvis chylosæ massæ per eorum cavitates traductioni, quo singulis vasculorum chyliferorum sistatur orificiis, inservit; ideo tamen etiam requiritur, quoniam secernendus hoc modo succus nondum tantam adeptus est tenuitatem, ut liberè à retro admisso absque hujusmodi machinatione, protrudi sese patiatur. Sed hæc res adeo manifesta est, ut ulteriori explicatione non indigeat.

De *succi nervosi* separatione res paulò intricatior videtur, licèt non minus hanc, quàm illam, mera percolatione absolvi conjicio. Et in hoc quidem cum chylosa convenit quod singulis cerebralibus glandulis adstent vasa, quæ secedentem ex sanguine admittant succum: porro & motu progressivo allabens urgetur sanguis, adque istorum vasorum oscula deducitur. Interea tamen hoc discriminis intercedit, quod chylosa massa & satis crassa est, & perquam lento serpit motu, quo fit ut leniter sese stringentibus intestinis, non usque adeo sit dispositа ad eorum compressionem eludendam, sed tenuiores sui partes in hiantes glandulosæ tunicæ tubulos hanc ob causam facile dimittit; sanguis autem ad cerebrum appellens, & multo mobilioribus constat partibus, & citatiori motu fertur, qui & cordis impulsu usque perennatur; quo fit, ut cum arteriæ venas patentioribus, quàm quæ nervulis adsunt, cavitatibus donatas, sibi respondentes habeant, magis promptus sanguini in has trames sterni videtur quàm ut quicquam ex ejus penu in nervos deponi possit. Ut ergo qua arte nodus hic solvatur excogitemus, videtur mihi totum negotium facile expediri posse, si hæc duo supponamus.

1°. Scil. Arterias, ad glandulas cerebrales sanguinem afferentes, auctam, præ ipsarum trunco, ramisque inde prognatis, proportionem obtinere.

2°. Venas capillares arteriis adsitas, sanguinique revehendo dicatas his

paulò

paulò anguſtiores formari, nec proinde tam liberè verſus cor allatum per arterias ſanguinem, quam iſtæ ſuggerunt, tranſmittere poſſe. Quibus conceſſis, percolatio iſthic ad hunc modum fieri concipiatur. Dum ſcil. ſanguis, cordis impellentis vi, in has arterias deducitur, præ auctâ earum capacitate minus celeriter quàm prope cor, fertur; unde ſubtiliores & ſpirituoſæ particulæ, confundente agitatione minus ſolicitatæ, ad nixus expanſivos, ipſis genuinos, ſponte ſe dedunt. Cum vero, præter hanc motûs retardationem, ulterior, propter venarum in ipsâ parte ſecretoriâ conſtrictionem, obex ei ponitur, ut longiorem moram illic trahere cogatur pronum eſt conjicere particulas ſubtiliores, tum propriâ tendentiâ (utpote quarum magna pars in ipſo eruptionis articulo conſtitutæ ſunt) tum parietum arteriæ, ſanguine pluſculum diſtentæ, preſſura nullo negotio in adſtantes nervulorum ductus iter capeſſuras. Intereà tamen nulla hic ſtagnatio timenda eſt, quoniam, licet venas hoc in loco arteriis contractiores ſupponimus, non tamen uſque adeo anguſtatas volumus, ut non vel craſſiſſimarum appellentis ſanguinis partium (quanquam non tanto ſingulis vicibus numero, quanto alibi ubi patentiores ſunt) tranſmittendarum capaces ſint; unde nil, quod plus incommodi ſecum afferat, ſequi poteſt, quam (quandoquidem perenni curſu à corde propellitur) quod tanto celerius per anguſtata hæc vaſa transfretatur ſanguis, quanto minor quàm arteriis, diameter iis adeſt; adeóque & pari menſurâ, quâ hunc recipit, exonerat ſe pars, & non minus pleno torrente eundem ad cor venæ reddunt (excepto quod pars ejus à vaſis ſecretoriis delibatur) quam arteriæ ab hoc accipiunt.

Suppoſitionem hanc de improportionatâ vaſorum invicem magnitudine nimis arbitrariam fortaſſe aliquis cauſabitur, eo quod nulla ad eam firmandam teſtimonia ab αὐτοψία propter inconſpicuam vaſorum, ubi in ultima dirimuntur capillaria, exiliratem, ſperanda ſunt. Verum enim vero vix concipi poſſe mihi videtur ullam habendam fore percolationem, ſi tam rapido, tamque libero, atque ex corde fertur, motu per cerebrum labatur ſanguis, nec illi mora hic nectatur; niſi ſupponere quis voluerit fermentum hic latere, quod determinationem ſubingreſſuris ſanguinis particulis det: At cui tale aliquid comminiſci animo fuerit ſat difficile, nî fallor, penſum incumbet monſtrare unde ſuam trahat originem, quâ (mechanicâ) arte in præterlabentem gurgitem agat, ut præcipitationem hanc efficiat. Si enim per vaſa aliqua propria affundi concipiatur, oggeri poterit, nulla hic reperiri (quantum ſaltem hactenus liquet) quæ fermentum tale apportant, & ſi darentur, quæſtio recurreret, & unde iis ſuppeteret & quâ arte conficeretur: ſi verò in ipſius cerebri adſtantibus cellulis ſtabulari ſupponantur, indéque continenter evomi, quid hinc ſanguis hoc imbutus reportare poteſt, niſi ut copioſius ebulliens, neglectis deviis & anguſtis nervulorum tractibus per propria ſatis patentia & recta, vaſa (modo ſolitam ad invicem proportionem gerant) vegetius diſcurrant? Verùm facillimè, & mechanico prorſus ritu totam ex allatâ ſuppoſitione compleri poſſe negotium mihi videtur. Quinimo Cl. *Steno* ut ſalivaris ſecretionis modum explicaret, talem venarum coarctationem comminiſcitur, glanduliſque, ad hanc provinciam deſtinatis, nervos ideo potiſſimum datos ſupponit, ut venas

arctiores reddant, sicque alluentem sanguinem aliquandiu in glandulis istis quodammodo sistant, ut in salivares ductus hâc morâ serosior transcoletur pars: Quod si vero hujusmodi Secretiones, ut perficiantur, tali venarum concitatione (ut summè probabile videtur) indigeant, & quoniam *interpolatæ* sunt, *mentisque imperio subjectæ*, nervorum (quemadmodum Clariss. Vir ingeniosissimè commentus est) ministerium exigere videntur; quidni, ubi constantem, nullisque non momentis necessariam, & quæ à mentis nutu nequaquam pendet, secretionem comperimus, constantem quoque causæ præsentiam supponere licet? quæ sanè non alibi, quàm in ipsâ partium huic famulantium quærenda est fabricâ. Verùm non parum fulcimenti huic sententiæ accedit à celebri illo doctiss. *Lowveri* experimento, in quo, ligata majori aliqua vena, ne sanguis ad cor redeat, maximas ultra ligaturam, in partibus ad quas talis attinet vena, serosi humoris profusiones observavit solertissimus Vir; quod plane, quantum ad secretiones moliendas venarum coarctatio faciat, satis evincit.

Quoniam verò ampliatas respectu trunci arterias modò supponimus; ne gratis hoc dictum sit, liceat paulisper digredi, atque paucula afferre, quæ suadere mihi videntur, non tantum hic loci, sed & ubivis fere in toto corpore, taliter fabricatas esse.

Digressio de Vasorum sanguiferorum proportione.

VUlgata sententia eam vasis sanguiferis defert proportionem, ut ramuli eorundem omnes, in partium habitu desinentes, tantundem sanguinis, nec amplius quicquam continere valeant, quantum rami majores juxta cor. Mihi vero (salvo huic astipulantium honore) aliud videtur; nempe vasorum istorum singulas distributiones trunci, à quo proveniunt, proportionem excedere, quantoque longius à corde excurrunt, tanto magis, in proportione dicta, eorum amplitudinem augeri; adeo ut extrema capillaria, collectivè sumta, effatu dignam sanguinis quantitatem, præ majoribus ramis sub eadem longitudine continendi capaces sint.

Quod mihi opinionis hujus ansam primum præbuit, hoc fuit; nempe quod difficile mihi videbatur, quà nutritionis, quà secretionis, obeundarum rationem, satis ad mechanices leges quadrantem, ex priori supposito comminisci. Neminem enim latet (cui saltem *Louverianæ* innotuerunt observationes) quanta celeritate sanguis ex cordis sinubus erumpit: Si verò pari passu per tenellum corporis habitum prorueret, vix concipi potest quin pessum eant omnia, atque nutritionis vice partium absumtio & deprædatio, si prius extitisse supponerentur, invehatur. Cum enim nutritio nil aliud sit, nisi congruæ cujusdam substantiæ partibus, in deperditæ locum, appositio; utque aliquid apponatur, necesse sit, ut tali motu sanguis (ex cujus penu nutricatum suum immediatè, maximam saltem partem, delibant partes solidæ) feratur, quo ipsius particulæ, & satis facilè cedere possint, & ex iis in exhaustarum partium, pro earum indigentia, cavernulas congruè demandari, videtur quod si tam rapido cursu, quam ex corde prorumpit, in has deferretur (quod necesse foret, si in vasis æquali per totos suos tractus proportione gaudentibus

agatur) & ipsius particulæ nimium confunderentur, & violenta arietatione qua partes ipsas constituunt abriperentur, tantum abest ut in futurum augmentum ullæ ex ejus sinu deponi possint. Et reva siquis attendat quantum virium vel leniſſimi liquoris motus rapidior ad solidiora corpora conterenda habeat (cujus rei exempla in fluminum decursu, necnon stillantis aquæ in saxosa loca defluvio cuivis occurrunt) haud difficulter sibi persuaderi forsan patietur, sanguinem (in cujus insuper sinu non paucæ prædatoriæ & valde activæ, delitescunt particulæ) si tam præcipiti torrente per tenellarum partium angustias rueret, eas secum abrepturum. Pari ratione nullam (nedum in cerebro, sed nec in cæteris partibus) peragi posse videtur secretionem; quandoquidem in tanta agitatione, nec sese à mutuis amplexibus varias, ex quibus conflatur, particulas liberare, nec proinde earum ullas vasorum secretiorum ora subire posse verisimile est. Isthæc verò vitari possunt incommoda, supposito quod vasorum istorum capillaria proportione ad truncum auctâ fabricavit natura; satis enim placidè sic movebitur sanguis, ut & debita singulis partibus esca suppeditetur, & particulæ degentes, aut alias ad secretionem destinatæ, vel exprimantur, vel alia aliqua arte ex massæ gremio præcipitentur.

Nec dubitari posse reor æqualem vasorum proportionem æqualem in decurrente liquore; ubique in toto ejus tractu, celeritatem efficere debere, ut nec inæqualem, quam vasis sanguiferis assignamus, sedatiorem in ampliatâ parte motum efficere. In fluviorum enim decursu cuivis observare pronum est, quod si æqualem ubique distantiam servent ripæ (pari insuper servata profunditate) eodem ubique tenore delabatur unda, sin alicubi longius recedant, pacatius illic serpat, nec has in tantum atterat. At hoc in machinis hydraulicis evidentiùs conspici potest, si enim æquali ubique diametro formentur tubuli, pari, qua impellitur, extruditur aqua vi: sin patentior fuerit emittens extremitas admittente, tanto remissior egredientis, quàm immissæ, deprehendetur impetus, quanto cavitatis proportio major fuerit.

At objiciat forte aliquis instantias datas (posteriorem præsertim) omnimodam alvei transmittentis plenitudinem supponere, quæ in vasis sanguiferis minimè admitti debet; extensilis enim sunt texturæ, cujus causa motus sanguini in iis contento à corde impressi vis remitti credatur, antequam ad extrema capillaria pertingat, nec usque adeo plena unquam conspiciuntur, quin pluris capacia sint. Cui repono, quod præterquam quod cor singulis pulsibus permagnam sanguinis quantitatem (quantam scil. universa ventriculorum diductorum continere potest cavitas, qui prout Cl. & exercitatissim. *Lowveri* observatione constat, tam arctè in systole contrahuntur, ut totum, quem in diastole admiserunt, in hanc expellant) in arterias prius immissio adhuc refertas magno impetu expellit (qui eas forsan in tantum implere supponatur, quantum ipsarum tunicæ, magis quàm venarum rigidæ, ferre possunt, prout ex duritie & renixu, quem in earum diastole percipimus, suspicari licet) hoc insuper accedit, quod plerisque in locis à musculosis carnibus, aliisve partibus, maxime quanto magis ad terminationem appropinquant circumsepiuntur, quarum *systaltico* hoc motu & ægrius se irruenti laxant sanguini, & per impulsûs intervalla eundem majori vi prorsum urgent; adde quod nec ip-

ſæ arteriæ, denſis & fibroſis (quas contractiles eſſe nemo ignorat) tunicis conflatæ, motu reſtitutivo deſtituuntur, unde cum impreſſa à corde ſanguini vis (qua ultra naturalem ſtatum diſtenduntur) ceſſaverit, introrſum confeſtim propria fibrarum contractione ſe proripiunt, atque hoc ipſo alias ſubterlabenti addunt ſanguini. Unde conſtare videtur, niſi arteriarum aucta, quam diximus, proportio ſuppetias tulerit, parum opis ab earum quali quali laxitate, ad ſanguinis motum circa extremitates minuendum, ſperandum eſſe; imo potius præ nixu tum ſuo, tum partium circumpoſitarum, compreſſivo majorem ſanguinis acceleration em invectam iri.

Verùm inſuper ambigi poterit, an non arteriarum in capillares ramulos diremptio proruentis ſanguinis impetum imminuat, cum exile fluentulum non uſque adeo objecta corpora atterere poſſe notum ſit, atque plenior torrens. Verum enim vero, ſit, concedatur motum ſanguinis in hiſce arteriolis æquè celerem eſſe, atque in majoribus ramis, res ad idem recidit. Cum enim ſanguinei hi rivuli non agant niſi in perexiguas partium, in quas impingunt, particulas, quæ quamvis collectim ſumtæ ſatis ſolidas conſtituunt ſubſtantias, ſingulæ tamen ſeorſim ſpectatæ ſuopte admodum genio teneræ ſunt, faciléque divulſionem patiuntur, perinde videtur ut tum pleno torrente decurrant an in tenuiſſima fluenta diſpeſcantur, modo pari celeritate fluant.

Si verò dubitetur, quomodo tam citato gurgite ſanguis ad cor redeat, cùm tam lento greſſu per partium habitum ſerpet, reſpondemus ſententiam noſtram eandem in venis, quam in arteriis, proportionem ſupponere (ut ſcil. quanto propius ad cor accedunt, tanto magis in dicta proportione anguſtentur) atque notum eſt non magnum diſcrimen, quoad cavitatem, inter aortam & cavam intercedere, ubi cordi inſeruntur; quin & hanc iſto loco muſculoſam eſſe, ut adventantem fortius in cor urgeat ſanguinem; idcirco dum indeſinenter ex arteria in venas cordis vi propellitur, atque partium, quas pertranſit compreſſivo nixu, prout modò diximus, urgetur, utcunque lentius, ubi amplum magis ſpatium offendit, moveatur, poſtquam tamen in arctius hoc protruſus fuerit, neceſſe habet loci anguſtias motûs acceleratione penſare. Atque hinc fit, quod Portæ truncus arteriarum in morem pulſare deprehenditur, quod tamen in ejuſdem radicibus per meſenterium ſparſis non contingit; quia nimirum arteriis cæliacæ & meſentericæ cavitatis amplitudine reſpondet, ideóque eadem illi ſanguinis quantitas, quæ his implendis, debetur, unde & motus pulſatilis ſanguini has ſubeunti à corde impreſſus iſti pariter reſtituitur; quidni enim hic, tametſi in ſanguinis per ampliatos meſeraicarum ramos itinere diſpergatur, in iſtis anguſtiis recolligi poſſit, adeóque interpolatum illum cordis referre; Idcirco quod venæ nunquam pulſent (Porta enim intra hepar, non earum, ſed arteriarum cenſui adnumeranda eſt) nil aliud in cauſa eſt, præter earum amplitudinem: cunctis enim in propatulo eſt eas multo arteriis ampliori civitate donari (niſi ubi eandem arctari aliquatenus debere innuimus) quod ideo ſolum fieri videtur, ut pacatiori flumine ſanguis in cor, lente ſinus ſuos laxans, irrepat, ne, ſi impetuoſius influeret, nimis diſtenderet.

Sed ne ſolis conjecturis hac in re nitamur, adnotari meretur, quod Cl.

Needhamius obſervavit; *arterias* nimirum *uterinas* tempore geſtationis multum *grandeſcere*, *ut tandem* in ejus progreſſu *fere decuplo majores appareant*, *quàm ante geſtationem fuerant*. Cujus rei cauſa mihi videtur, non ſolum ut ſatis magna alimenti copia fœtui ſuggeratur (quam ſolam affert Celeb. Vir) ſed & ut ſanguinis motus retardetur, ut ſic & magis idoneæ alimentares partes ex ſinu ſuo exturbari patiatur, & præcaveatur, ne nimio impetu tenellum peſſundet fœtum.

Sicut vero hanc in arteriis omnibus conformationem locum habere arbitror, ſic in cerebro potiſſimum requiri; quod cum animæ delubrum ſit, cunctarumque actionum animalium fons & ſcaturigo, cumque tenerâ adeo & laxâ compage conſtet, ut injuriis, plus aliâ quacunque parte, obnoxium ſit (unde robuſtiſſima galeâ munitum voluit ſapientiſſimus Conditor) cùm porrò ſucci nervoſi, nî mavis, ſpirituum animalium) è ſanguine ſecernendi tanti interſit, ut hujus motus lenis placiduſque ſit; oportere proinde videtur, ut ſatis ampliatos obtineat arteriarum canales, ſanguinei impetus moderandi causâ; quæ niſi adſit conditio, vix concipi poteſt hiſce muniis proſpectum iri. Sed de hac re ſatis (ſuperque fortaſſe) dictum.

CAP. VIII.

Secretionum mixtarum ratio generalis.

SEcretionum Simplicium methodo ſic traditâ, quam in merâ percolatione conſiſtere arbitramur, proximum eſt ut ad *Mixtas* pergamus.

Idcirco videtur has omnes, tam Excretivas, quàm Reductivas, *Fermento*, ut peragantur indigere, cujus ope talis determinatio certis quibuſdam ſanguinis particulis imprimatur, ut relictis cæteris (forſan mobilioribus, adque ſeceſſionem ſuopte genio magis pronis (in ſecretoria vaſa promptè faceſſant.

Alias præterquam ſubtiliſſimæ ſanguinis ſecretiones dari, nemo negaverit, qui quantum diſcriminis inter ſingularum, fermè, interſit materiam, perpenderit; nec dubium eſſe poteſt, quin ſubtilior, omni quæ foras excernitur, intus (ſaltem majori copia) reſtitet materia, cujus miniſterio vitæ, & ſenſus, munia obeunda ſunt. At vero ſi ſolâ *percolatione* res omnis tranſigeretur, nil impedire poſſe videtur, quo minus ſola ſubtilior exeat, craſſiori interim intùs detentâ: Cum enim ad menſuram porulorum vaſorum tranſmittentium in percolatione omnis ſe accommodet materia, næ illa, quæ mole minima, & agillima eſt, promptiſſimè ſe inſinuabit, utpote quæ & promptius ſe è craſſiorum amplexibus extricare valet, & minus impedimenti inter ingrediendum offendit. Porro cum plurimum expanſivæ ſint tales particulæ, atque ſpontaneo nixu ſeceſſionem affectent, vix concipi poteſt quin, dum ſic avolare nituntur, in adſtantia ſecretoria vaſa ſatis facilè viam capeſſant; eoque magis ſi, quemadmodum ſuppoſuimus, & moram aliquam maſſa in parte ſecretoria trahat, & partium circumpoſitorum preſſura urgeatur.

Nequis vero ſuſcipientium porulorum figuram hic cauſetur, quaſi neutiquam ſubintrare poſſit appellens materia, niſi pari cum tubulorum aperturis

figurâ polleat ; sciendum est, rem ita quidem se habere, ubi ingressurarum particularum moles non ita multum distat à pori magnitudine ; ubi verò multò minutiores sunt, ut nullus inter illas & vasorum latera contactus detur, nulla omnino habenda figuræ ratio, quoniam quocunque modo figuratæ sint tales particulæ, si ad opposita vasculorum qualitercunque figuratorum latera extremis suis non pertingant, nequaquam ab iisdem arctari poterunt, sed perinde iis erit, atque si in utcumque libero spatio moveantur. Et talis quidem indolis sanguinis spiritus esse, conjicere licet ex longa & accurata elaboratione, unde plurimum comminui necesse habent, qua sicut molem cæteris ejus partibus multo minutiorem obtinent, sic porro infra vasorum plurimorum secretoriorum diametrum (quacunque tandem ea dimensione spectaveris) consistere verisimile est, quæ si ex crassioribus tales admittere possint, quæ satis grandi mole constant, multo potius earum vice subtilissimas recipient, nisi aliis artibus harum retentioni, illarum verùm exterminationi, cautum foret.

Ad hanc rem porro advertere possumus, quod ubi tam crassiorum, quàm tenuiorum, in unam massam confluentium corporum congeriem in motum suscitari contingit, illa, utpote æquali cæteris motus gradu agitata, majorem inde nanciscuntur vim ad motus suos secundum lineas rectas retinendos, quo fit ut tenuiora (non minori motûs gradu agitata) minus illorum motibus præ improportionata mole resistentia, haud difficili negotio locum cedere faciant, quantumque loci, in quo motus hujusmodi instituuntur, ratio patitur, ex sui contubernio exterminare gestiunt ; id quod ex motûs legibus ab *Immortali Cartesio* recensitis constat. Hinc patet sanguinis particulas crassiores, æquali cum subtilioribus vi à corde pulsas, necessario has, quantum vasorum angustiæ permittunt, è sui exturbare gremio conari : & quamvis hoc ubivis loci obtinere non possunt, eo quod vasa præ sua soliditate eas ab avolatione cohibeant, ubi tamen transitus patet (qualem secretoria vasa præbent) credibile videtur, tenuiores has foras propulsas iri, nisi vel introrsum retorquerentur, vel alia aliqua accederet causa, à qua intùs detineri supponantur. Utcunque sit, videtur has potius quàm illas foras elapsuras, nisi ab affusa agili aliqua materia crassiores vi exturbatæ fuerint. Quod verò objici poterit vina, alioque liquores, in doliis fermentescentia crassiores undequaque rejicere particulas, subtilioribus & spirituosis intùs stabulantibus ; in promptu est referre, quod nullus hic lationis motus adest, sed præcipuam quam habent istiusmodi liquores agitationem spirituosis particulis debent, quarum idcirco fortior motus eandem vim ad crassiores exturbandas habet, quam crassioribus in sanguine ad has eliminandas adscripsimus : adde quod majores in propositâ instantiâ vires acquirunt spiritus, quod in occluso vase separatio hæc instituitur, cùm satis notum sit, quod, si spiraculum detur, avolare soleant, totaque liquoris massa eorum defectu brevi vapida evadat.

Non equidem diffiteor ; in quibusvis secretionibus non contemnendam particularum spirituosarum quantitatem unà cum crassioribus prodire : nec enim fieri potest, quin simul in vasa secretoria se insinuent, tum præ molis exiguitate, tum etiam quia non tantam in massa sanguineâ laxitatem supponere debemus, ut disjunctæ prorsus ab omni cum crassioribus cohæsione in illa li-

berè fluitent, tum insuper ob aliam rationem inferius tradendam. Interea tamen, sicut non ex naturæ designatione excernuntur (nisi forte ut subtilitate sua liberiorem crassioribus commeatum præbeant) sic exiguam ad restantes proportionem gerunt. Si enim vel cum urina ipsa prorumpentes pari numero cum reliquis, quæ cum sanguine renes alluente, atque hunc suppeditante, redeunt, excretæ forent, quandoquidem hæc magna copia quotidie excernitur, vix concipi potest, quin, emolumenti vice, satis notabilis sequeretur virium jactura: At si porro, quantus aliarum præterea secretionum numerus sit, contemplemur (quibus tamen omnibus sensibilibus simul unitis perspiratio insensibilis sola, si *Sanctorio* credendum, longè plenior esse solet) sique harum singulæ proportionalem spirituum quantitatem ad reliquas sanguinis appellentis partes profunderent, haud omnino fieri possit, ut qualem cernimus animalis persisteret œconomia.

Quandoquidem igitur tam inepta videtur *mera percolatio* ad crassiorum particularum secessionem moliendam quam aliâ ratione id præstandum, nisi *Fermento* in scenam vocato, quod has in vasa secretoria præcipitet?

Haud sanè novum nec inauditum est apud percelebres Autores, *Fermenta* in corpore nostro dari. Ex quo credi desiit Chylosèos munus solo calore fieri, Fermentum (undecunque tandem devenerit) in subsidium vocatum fuit. Pariter de Fermento Cordis quam speciosa à non paucis summæ eruditionis & notæ viris allata fuêre? nec defuêre, qui & aliis partibus adscripserunt. Qui tamen iis patrocinati sunt, partibus succorum coctioni & elaborationi inservientibus præcipue dicarunt; de Fermentis verò ad Secretionem (tali præsertim quod ad ipsum hujus actum requiratur) rara mentio. Celeb. tamen *Needhamius* in hanc sententiam propendere videtur: quoniam tamen nec qualia sint, nec qua arte vires suas exerant exponit doctiss. Vir, utpote à cujus instituto remotior fuisset hujusmodi disquisitio, liceat mihi de his, pro modulo meo, explicatius aliquanto agere, sensaque mea in re dubia proponere aliorum exquisitioribus judiciis trutinanda.

CAP. IX.

De Fermentis.

IN hac autem disquisitione quædam in genere de Fermentorum natura & proprietatibus adnotanda sunt, quo facilius ad scaturiginem in corpore investigandam deducamur, & eorum actio, quatenus in secretionis exercetur negotio, intelligatur.

Pro *Fermentis* vulgo habentur talia corpora, quæ aliis, exigua respectu massæ cui admiscentur quantitate, addita, vel particulas eorum multum exaltant, vel alias in iis mutationes impendio magnas producunt. Nec acceptio hæc à vocabuli proprietate multum abludit, quoniam, quas ab his oriri cernimus, vix produci possunt alterationes sine aliquali effervescentia (quæ in particularum mutuo motu & in se invicem actione consistit) quam fermenti particulæ in massam, cui admiscentur, invehunt. Unde quamvis eorum ac-

tiones aliter atque aliter determinentur, ut alia ebullitionem, & intumescentiam efficiant, alia præcipitationem, & particularum quarundam exterminationem, alia forsan diversum ab his operandi modum prodant; omnia tamen communi sub hac appellatione meritò comprehensa videntur, quia particularum agitatione, in quamcunque tandem partem determinata, totum completur negotium.

Ut vero, eorum natura & indoles (quatenus saltem ad rem præsentem facit istud examen) aliquanto penitiùs intelligatur, oportet ut ad eorum phænomena attendamus, è quorum numero hæc inter alia, si non præcipua sint, notatu saltem digna occurrunt. Observari etenim potest

Primò, Cujuscunque generis corpora, humida præsertim, particulis activis referta, in fermentorum prosapiam facessere posse. Huic rei Cel. *Vvillisius* suffragatur, sic enim ille, *Humor quispiam in quo salis, sulphuris & spiritus particulæ plurimum exaltatæ continentur, fermenti naturam induit*: additis insuper instantiis nonnullis, quæ huic rei fidem faciant. Nec (in ulteriorem hujusce effati confirmationem, quamvis forsan hac non indigeat) ipsa hæc separata (quæ vocant Chymici) *Principia* ista vi destituuntur, quamvis, quoniam simpliciora sunt corpora, magis limitatam obtinent. Sic spiritus vini (decantatæ spirituosi principii instantiæ) efficacia, quia in exaltandis variorum concretorum viribus, quà horum partibus segregandis, nemini, in artis Chymicæ operibus vel tantillum versato, non est nota. Sic salia (quemcunque eorum statum contemplatus fueris) nunc pro latentibus quorundam corporum facultatibus extricandis utiliter adhiberi, nunc præcipitatoriam vim (quod & fermentorum munus est) exerere pariter compertum est. Nec Sulphureæ substantiæ (quæ sub oleorum specie præcipuè veniunt) hac energia carent; id quod ex eorum aptitudine ad balsama ex variis concretis, putà Sulphure, Antimonio, &c. paranda constat, in quibus corporum istorum vires referari & exaltari nemo, opinor, negaverit. Et quamvis dubitari potest (quemadmodum plurimis, tum experimentorum, tum rationum momentis evicit Nobiliss. D. *Boylius* (utrum in omnibus corporibus, ex quibus sub hac forma eliciuntur, talia actu semper existant principia, an ignis actione larvas hasce induant; quoniam tamen cunctis hisce concretis (saltem quæ fermenta audire merentur) tum ex Chymicâ analysi, tum ex effectibus tales adesse particulas, quæ in motum facilè concitari aptæ sunt, constat, res ad idem recidit: nec enim ipsæ hæ (quocunque nomine appellaveris) substantiæ ulla alia ratione fermentorum titulum sibi vindicare possunt, nisi quatenus ex particulis valde activis conflantur.

Secundò, nulla fermenta in omnigena subjecta indiscriminatim agere, verùm aliqua in hæc, alia in illa, prout dispositam, cui adhibentur, invenerint materiam, idque diverso plerunque modo. Sic (ut vulgarem instantiam demus) coagulum vitulinum, quo ad caseum conficiendum rusticæ utuntur, lacti additum caseosas partes, intactis fere butyrosis, saltem minori numero deturbatis, præcipitat (quæ enim ex his unà secedunt, id eo tantum nomine facere videntur, quod ab illarum amplexibus sese promptè extricare nequeunt; (id quod exinde patet, quoniam si, illis exturbatis, iterum (quem-

admodum

admodum istæ fœminæ testantur) aliquandiu quieverit, cremor in summo emerget, qui solito more conquassatus satis largam butyri portionem præbebit. Porro cerevisiæ flos zytho novello additus, vel cum farinæ massa ad panem conficiendum, ut mos est, subactus (servatis circumstantiis debitis) in illo magnam effervescentiam, & particularum separationem, efficit, in hac eximiam intumescentiam concitat, idem tamen lacti inditus nullam, vel saltem quæ alicujus momenti sit, alterationem inducit.

Tertiò, ea Fermenta universaliùs & magis conspicuè, vim suam exerere, quæ magis composita sunt, hoc est, quæ ex pluribus diversæ indolis particulis, in unam massam confluentibus, & simul exaltatis, emergunt, quam quæ vel talibus quæ unius generis sunt, vel saltem minus inter se difformibus constant. Prout in fermento quod ex farinæ massâ subactâ & asservatâ conflatur, flore cerevisiæ, ovis, aliisque hujus generis cernere est; quæ in plura corporum genera agendi vim habere notum est, quam quæ (utcunque particulis activis constantia) destillatione parantur, & pro corporum, ex quibus proliciuntur, principiis veniunt, aliáve cujuscunque generis, quæ simplicioris sunt fabricæ.

Quartò, compositiora ista digestioni debere, quod ad fermentativam indolem assurgant; imo ex iis quædam (si non maximam partem) ab hac non vires solum, sed & existentiam mutuari; sic, ova, florem cerevisiæ, aliáque hujusmodi, digestioni & ortum & incrementa accepta referre notum est.

Quintò, omnia fermenta in exiguâ ad corpora, quibus eorum impendenda est vis, proportione agere. Sic omnibus perspectum est, quantula florum cerevisiæ vel fermenti farinacei (ut allatas instantias retineamus) proportio ad farinæ satis largam massam fermentandam sufficit, ut in panem faceſſat; quam exigua quantitate coagulum lacti affundi solet ad caseosas partes præcipitandas. Si porro pertenuis illius substantiæ, mucorem liquoribus in dolia hâc infecta repositis imprimentis, inconspicuam molem perpendamus, si miasmata pestifera, nullis plerunque ante sensibus percepta, quam universos succos ferali labe inquinarunt; si miraculosam vim fermentativam, quam lapidi suo (nec enim fidem sanctè affirmantibus temerè cohibendam quis duxerit, qui serio sibi aliquid compertum asserenti adhiberi sperat) adscribunt Alchymistæ, merito tantos stupeamus effectus.

Sextò, Fermenta tanto vegetius agere, quanto majorem corpora, quibus impenduntur, particularum suarum sive laxitatem, sive agitationem, nacta sunt. Hinc solemus corpora, quibus admiscentur, calori plerunque exponere, ut hoc fotu promptius sese fermentorum explicent particulæ. Unde & minor eorum sufficit quantitas, ubi corporibus talem dispositionem nactis admovenda sunt.

Ab istorum phenomenôn consideratione aliquatenus ad fermentorum naturam intelligendam promovere forsan licebit, si præsertim sequentia perpendamus.

1 Primo, enim constat, corpora quò minutiora, tantò ut in motum concitentur, cæteris paribus, aptiora esse; utpote quæ hoc nomine im-

pellenti cuicunque vi, minus, quàm grandiora, resistere valent.

2. Deinde, quamvis & figuræ, ut hanc ad motum aptitudinem nanciscantur, ratio habenda sit; atque notum sit ea, quibus figura adest orbicularis, absolutè considerata aliis, ejusdem molis, sed diversæ (cujuscunque tandem) ab hac figuræ, ad eum aptiora esse; ad effectum tamen in aliis corporibus, in quæ moventur, producendum ea, quæ angulis prædita sunt, majori vi pollent, eo quod istorum beneficio magis aptantur ad illa, in quæ impingunt, prehendenda; unde si agitationis, qua feruntur, tanta sit, ut illorum resistentiam superet, vis, in consimilem suo motum nullo negotio vindicant: cum è contra quæ glabra sunt, nullisque angulis prædita, facile à corporibus, in quæ feruntur, distorquentur, unde fit, ut nullum iis motum imprimere possint. Adde quod corpora angulis dotata (acutioribus maxime) magis apta nata sunt ad ea divellenda; quæ strictius cohærent; quoniam admisso (quod neutiquam vitari potest, si ulla omnino interjaceant spatiola) acutiori angulo, densior reliqua pars cunei ad modum (si qualem diximus motûs gradum ista corpora habeant) necessario, dum sibi ingressum parat, majorem hiatum aperire debet, adeóque priùs arctè cohærenti & dissociat, & in motum insuper concitat. Interea tamen

3 Corpora quamcumque suopte genio ad agendum aptitudinem, quà molis, quà figuræ ratione, adepta fuerint, nisi tamen proportionem ad ea quibus admoventur obtineant, nullum in ea effectum producere possunt. Si enim vel in corpora poris laxioribus scatentia, quæ proinde nimis liberum iis transitum præbent, vel in talia quæ nimis facile è locis suis pelli nata sunt, vel etiam in compactiora, & quorum cohæsio illorum ad impellendum vim superat, inciderint (quoniam hinc nimis magnam, illinc nullam offendunt resistentiam) irrito successu admisceri contingit.

4 Hinc porrò deduci potest, quod quanto major particularum inter se difformitas adest, tanto vegetius conceptus procedit motus. Cum enim omnis actio, quæ alterationem inducit, requirit, ut partium movendi corporis ad moventium impulsum resistentia sit, sequitur quod ubi major harum adest varietas, sicut major hic resistentia est, sic, modo satis spatii istis concedatur, major proportionaliter actio, magisque varia, emergere debet, eo quod & dispositionem hinc obtinent particulæ istæ ut in plura corporum genera agant, quàm si simpliciores forent, & præ difformitate, ubi in motum concitæ fuerint, non partes solum corporis cui adhibentur commovent, sed & se mutuo pellunt, adeóque majorem agendi vim nanciscuntur.

His positis, verisimile videtur *Fermenta* esse corpora, quorum particulæ & valde exiles sunt, & figuris insuper plurimum angulosis, plerunque & inter se multum difformibus, dotatæ (licet interea alia unius, alia alterius generis figuris, non minus quàm diversâ invicem mole, constant) quo fit, ut cum corporibus, apte actionem suam suspiciendam dispositis adhibita fuerint, promptè se quaquaversum diffundant, energiamque suam in resistentem massam agitationis, quâ pollent, & quam inde auctam obtinent, vi exerant, eoque magis quo inter se magis difformibus constant particulis.

Quod Fermenta minutè adeò, perque particularum, ex quibus constant,

figuras & molem exponam, veniam facilè dabunt (quicquid aliis visum fuerit) qui perpendunt cunctas actionum, quæ à quibusvis profluunt corporibus, sive ut ex Peripateticis elementis, sive Chymicis principiis conflata spectentur, explicationes huc ultimo reducibiles esse, quandoquidem quâcunque appellatione talia fruantur, cum tamen corporea iis competit natura, & actu dividi debent, & determinatam aliquam figuram pariter sortiri necesse habent divisæ sic particulæ, quo in alia corpora agendi aptitudinem nanciscantur. Sicut enim omnibus essentiale est corporibus, ut dimensiones & partes habeant, sic pariter figuram aliquam istæ partes ut sortiantur nemo inficias iverit, quæ sicut eas nunquam, nisi ipsâ cum essentiâ, deserit, sic ad cunctas earum actiones (relativas saltem) immediatè concurrit.

Et sane si ad corpora sensui nostro obvia attendamus (quæ cum minutioribus analogiam habere, quilibet, opinor, concedet) cuivis in propatulo est figuram iis dispositionem ad varias in corpora, quibus occurrunt, actiones exercendas largiri, proque hujus diversitate, diverso pariter modo ista affici: Sic globus, ex ferro, v. g. vel alia materiâ fabricatus, aliter, & ad motum ineundum, & ad actionem in dispositio corpore producendam, se habet, quam si vel cubi, vel pyramidis, vel quamcunque aliam figuram obtineret. Quæ quidem actiones cum à dictis modificationibus magis ad captum intellectus, utpote mechanicè, explicabiles sint, quàm aliis mediis, rationi consonum videtur & magis genuinam, & veritati magis congruam esse hujusmodi explicationem.

Quod vero hujus, quem descripsimus, genii sint Fermenta, ex allatis phœnomenis forsan deduci potest.

1. Etenim quandoquidem corporum activitas ab eorum exiguitate, figuræque aptitudine, ut in hæc vel illa corpora agant, proficiscitur: cúmque cuncta, activis particulis referta, corpora in fermentorum censum cedere comperimus, concludi debet hæc & perquam minuta esse, & talibus quas diximus, figuris donata.

2 Quoniam non indiscriminatim, sed electivè (ut ita dicam) agere Fermenta notum est, quid aliud causa esse potest, quàm quod particularum ex quibus constant moles & figuræ, proportionem ad hæc magis quam illa gerant, adeóque alia in motum concitandi vim possideant, aliis intactis?

3 Ex hoc alia aliis Fermenta vegetius & universalius agere deprehenduntur quid aliud comminisci possumus, præter molis & figuræ constituentium particularum difformitatem, quandoquidem hæc, ubi motus accesserit, abundè sufficit ad taliter dispositis corporibus vim agendi largiendam, ultrà quam subire possunt minus dissimilaria? Ista vero particularum difformitas vix sine angulositate concipi potest.

4 Cum vero hujusmodi fermenta digestioni, ut plurimum, energiam suam debere comperimus, eximiam huic difformitati junctam particularum exiguitatem necesse est supponere: nil enim nisi comminutionem talia hinc reportant corpora, à quâ maxima ad motum propensio emergit,

5 Nec mirum proinde tantas, quantas cernimus, in perpusilla quantitate vires exerere, cum tantopere præ iis quibus admiscentur ad actionem concin-

nata sint, nec in eorum interstitiis præ exilitate arctari possint, ut à motu prohibeantur.

6. At vero satis obvium est, necessario intensam fore istam activitatem ubi, præter intestinam, forinsecus insuper accesserit agitatio, quæ hoc nomine fermenti particulis suo sane Marte ad agendum accinctis, alas ministrat.

Magnus sane *Cartesius* (prout à Cel. *Vvillisio*, de Anim. Brut. C. 1. citatur) Brutalem Animam ex *rotundis* & summè mobilibus particulis conflari supponit; quod (cum anima hæc corpori fermentum sit, imo tale cui vix aliud in rerum naturâ efficaciâ par quisquam facile excogitaverit, utpote quæ tam concinnam, ac cernimus, materiæ, ex quâ conficiendum est corpus, fabricam inducere, variasque præterea fermentativas in corpore actiones exercere nata est) merito, si talis illi competat indoles & textura, allatam fermentorum descriptionem in dubium vocare poterit. At quamvis mihi penè religio sit à præclari hujus Viri effatis recedere, conceptu tamen difficile videtur, quomodo intra corpus detineri possit, si talibus constaret particulis. Quodnam enim gluten has summè mobiles, imo actu non leviter agitatas, & ab invicem disjunctas (nisi quod punctis solummodo, iisque identidem variantibus se mutuo contingere debent) intra corpus, tantopere iis ubivis pervium, detinere concipiatur, quandoquidem & figuræ ratione ad avolandum maximè concinnatæ sunt, minúsque proinde obstaculi offendunt, & præ exiguitate facilè poros corporis pervadere possunt? imo quid vetat quo minus vel objectorum forinsecus appellentium ictus, invigorationis vice, extra domicilii sui claustra, eam proturbent? Quinimo, si (quemadmodum Cel. *Vvillisio* placuit) anima hæc solummodo *flamma* sit, ex sanguine, more culinaris, suscitata, necesse est ut ex pluribus, iisque varii generis & figuræ particulis confletur: cum enim hæc motu, eoque perrapido, excitetur (in quo pariter forma ejus, dum esse flamma perstat, consistit) haud concipi potest unius solummodo generis particulas ad eam exhibendam abreptum iri, reliquis intactis: quin, ex materiis accensu pronis non exiguum numerum sat difformi particularum apparatu constare palam est, quas tamen ferè universas in flammam converti cernimus. Et quamvis motus hic angulos istarum particularum necessario, dum in alias aliæ impingunt, deterit, adque orbicularem figuram hoc nomine reducit, hinc tamen & iis majorem ad avolationem promtitudinem ministrat, citioremque proinde flammæ, nî novus aliunde pabuli suppetat proventus, extinctionem invehit.

Ex dictis colligere licet fermentorum actiones ad duplicem censum revocari posse. Videtur enim alia *expansivo nixu* vires suas exerere, alia *præcipitatoriâ* potissimum *vi* pollere. *Prioris generis* sunt, quæ ex particulis inter se difformibus conflari diximus, cum, præ tali discordantiâ, postquam in motum vindicatæ fuerint, non tantum in massæ fermentandæ particulas agant, sed & in se invicem: etenim in tam difformi particularum activarum conventu, & aliæ alias recedere cogunt, ut sic singulæ satis nanciscantur ad liberè movendum spatii, & nullæ non varias in massâ offendere possunt, in quas agant, particulas; quo fit, ut continuus in massâ usque perstet orgasmus, donec vel subactæ, vel extrusæ quæ his obsistunt, adque aliqualem uniformitatis

gradum ſingulæ tandem redactæ fuerint. Quare *præcipitatoriâ* vi pollere diximus, particulis & inter ſe quodammodo homogeneis, & figuris ſimplicioribus, at intereà angulis acutioribus, & magis pungitivis, conflari cenſeo. Hæc cum maſſæ alicui admiſcentur, quicquid in eâ, quod motibus obſtet, offendunt, ſtatim, quâ pollent activitate; aggrediuntur, atque, ſi laxius fluitet, facile exturbant, ſin tenacius hæreat, majorem quidem præ reſiſtentiâ orgaſmum concitant, qui tamen extrusâ iſthâc materiâ brevi ſedatur: etenim, quoniam congeneres inter ſe ſunt fermenti particulæ, nullam, vel exiguam, heterogeneâ illâ, quæ eas in motum agebat, profligata materia, luctam ſubire aptæ ſunt, ſed relicta occupantes ſpatia, placidè in iis ſe componunt.

Ex iſtis priorum ad ſecretionem concitandam miniſterio naturam uti, exinde arguere licet, quod vix ex tam diſformi materiâ conflatis, quibus refercitur corpus, ſuccis talia uſpiam parari poſſunt fermenta, quæ tantam homogeneitatem ſapiant, quanta ad verè præcipitatoria requiritur. Quamvis enim, quæ in ipſo ſecretionis actu adhiberi ſupponimus, ſuccedentem materiam ex reliquâ maſsâ quodammodo præcipitare auguramur, iſtiuſmodi tamen præcipitationem ſatis aptè fermentis expanſivis competere poſſe, ex hypotheſi circa hanc rem inferius proferandâ, arbitror, conſtabit.

Sed jam tempus eſt, ut quid ad ſecretionem conferant fermenta, & unde deriventur, expendamus.

CAP. X.

Fermenta ad Secretionem præcedanea quæ.

AD Secretionem autem duo fermentorum genera requiri videntur, alia quæ ei *præcedanea* ſunt, atque maſſæ, ex quâ aliquid ſecernendum eſt, antequam ad ſecretoria organa pervenerit, affundenda; alia quæ *in ipſo ſecretionis actu* ſuggeruntur.

Quæ prioris generis ſunt, ex æquo ſimplicibus ac mixtis ſecretionibus ex uſu ſunt, & eo fine addenda ut ſufficientem maſſæ laxitatem inducant, quo in partes promptius ſecedat, atque alterius (ubi requiritur) actioni libentius obſecunder. Vix enim ad hanc rem nudam inteſtinam ſufficere poſſe fermentationem ſupponere poſſumus, ſi perpendamus quàm cita, quámque copioſa, tum recrementorum, tum utilium ſubſtantiarum, ubivis ferè in corpore, inſtituatur ſeceſſio. Neminem latet, eſculenta, quæ quotidie ingerimus, paucarum horarum in ventriculo morâ tantam acquirere laxitatem, ut de facili in peranguſta ductuum chyliferorum, in inteſtina confertim inſertorum, orificia magnam ſui partem lacteâ ſpecie colari permittant. Huic liquori in ſanguinem transfuſo, non longo tempore aptitudo imprimitur ad multas ſui partes per alia, eaque & anguſtiora, & variæ invicem figuræ, cribra dimittendas; unde alias in nervos tranſmitti, alias (& magno quidem numero) renum glandulas, alias maxillares, hepatis, pancreatis, &c. cis non multas horas, tranare compertum eſt; quod nudâ digeſtione abſque fermen-

torum additamento tam brevi tempore obtineri posse vix est, opinor, qui asseruerit: secus enim cur non eædem substantiæ extra corpus, pari digestioni & caloris gradu adhibito, parem laxitatem (aliasque insuper, quibus hæ gaudent, qualitates) eodem temporis spatio acquirunt? Unde patet non exiguam fermentorum, ad laxitatem hanc inducendam, esse necessitatem.

Objici quidem hic forsan poterit (præsertim quod ad ea attinet; quæ sanguini immediatè in hunc usum inservire censemus, eique nullis factis ambagibus remiscenda esse testatur partium vasorumque structura) quoniam ex ipso sanguine ortum suum trahunt, naturam operam ludere videri, dum eo fine substantias has secernit ut remisceantur; unde æque feliciter solâ digestione laxitatem hanc sanguini induci posse, ac affuso, quod ex ipsius penu delibatur, fermento forsan concipiatur. Cui repono, secretas hasce substantias ipso secretionis actu altiorem, quàm quâ pollebant; dum in gremio massæ, ex quâ emerserant, latebant, energiam induere: etenim præter comminutionem, quam vasorum angustias tranando subeunt, hoc insuper accedit, quod plures, in unam congeriem eximiæ subtilitatis coëuntes particulæ, majores necesse habent possidere vires, quàm cum singulæ, & ab invicem disterminatæ, & crassioribus obvolutæ fuerant: porro, & inquilinis portionis illius sanguinis cui affunduntur, subtilium particularum copiis junctæ, hoc nomine majorem in illo comminutionem & laxitatem efficiunt. Quin satis obvium est substantias Chymicâ ἐγχειρήσει productas, & majores, & alias possidere facultates, quàm ex quibus proliciuntur concreta; atque notum est cohobiorum medio magis exaltari, saltem alias nanciscì dotes, quam si simplici digestione res transigeretur.

Hujusmodi fermenta non pauca in corpore reperire est. Sic salivalis humor, & si quis alius per nondum detecta vasa in ventriculum effundatur, assumtum cibum comminuit, adque secretionem intestinalem disponit. Huic massæ in intestina dilapsæ, & in lacteas traducendæ, suggeritur aliud ex biliaribus pancreaticoque ductibus fermentum. Chylo deinceps, in venas ex propriis vasis elutriando, in itinere suo primum nervosum liquorem in glandulis mesentericis affundi verisimile est; deinde in receptaculo lympha additur, ut sic in sanguinem promptius faceſſat, adque subsequentes secretiones aptior sit. Sanguini hepar appulsuro ex liene suggeri videtur fermentum, ut sic facilius destinatam sarcinam in hepate deponat. Breviter, singularum reductivarum secretionum materiæ totidem fermenta mihi videntur, quibus comminuantur, atque ad altiorem laxitatis & subtilitatis gradum evehantur succi, hoc proventu aucti. Et sane videtur mihi cuncta, ubicunque in corpore reperiuntur, fermenta *glandularum* esse productiones (exceptâ forsan chyli portiunculâ ventriculi parietibus præ sua viscositate adhærente, inque fermentativam indolem mora hac exaltata) quarum cum hoc munus sit, ut peculiaris sanguinis particulas, easq; reliqua alluētis sanguinis massa magis suo genere activas segregent, quid vetat quominus istæ substantiæ hoc munere fungantur, & quidem solæ, quandoquidem nusquam alibi in corpore aliæ tantæ activitatis præparantur.

Verum præter indigena hæc Fermenta, adventitia alia non raro forinsecus suppeditantur, quorum in censu numeranda sunt, sive medicamenta cathar-

tica, diuretita, diaphoretica, &c. sive aliæ cujuscunque denominationis substantiæ, quæ cum in corpus admissa à succis quibus admiscentur subigi & domari nequeunt, ut sic in æquabilem cum iis massam coëant, orgasmum inter eos aliqualem concitant, & præ difformitate, quam ad has vel illas eorum particulas habent, occursibus à cæteris sociis suis laxant, adque recessionem disponunt.

CAP. XI.

Fermentum Secretiones Mixtas immediatè concitans quodnam sit.

Fermentum autem quod ad ipsum Secretionis actum immediatè requiri supposuimus, missis ambagibus, *Succum* ipsum *Nervosum* esse censeo, sine cujus directione vix, ac ne vix quidem, satis pro naturæ indigentia atque intentione tam diversæ, quam cernimus, indolis substantiarum, constanti adeò tenore hic illic prorumpentium, seclusionem obtineri posse arbitramur.

Paradoxam, nullus dubito, plurimi hanc criminabuntur sententiam, utpote à nemine, quod sciam, hactenus traditam: Quamvis enim Celeb. *Vrillisius* succum hunc in Fermentorum numerum jamdudum retulit, atque in *nutritionis* opere, sicut præcipuum usum, sic fermentativam vim illi assignavit, nil tamen in *secretione* peragendâ muneris, quantum mihi contigit observasse, ei detulit. Conjiciens doctiss. hic Vir sanguinem utcunque nutritionis materiam suppeditantem, crassiorem tamen & hebetiorem esse, utpote spiritu animali destitutum, quam ut idoneas, quà augendis, quà absumptis partibus reparandis, particulas sufficiat, perquam ingeniosè, *succum nervosum, masculini seminis instar, nutritio humori copiosè ab arteriis suggesto in singulis partibus affundi* supponit; *quo velut fermento imbutus iste, atque mutuâ subitione dissolutus, dum in partes recedit, idoneum quibus appellit partibus pabulum suppeditet.*

Qui quidem effectus (si nutritio, uti perquam probabile videtur, saltem quoad longè maximum partium nutriendarum numerum, admodum à Cl. Viro assignatum, peragatur) licet non obscurum testimonium perhibeat fermenti naturam huic assignandam esse, ut tamen facilior ad hypothesin nostram, de modo quo succum hunc in opere secretorio agere supponimus, sternatur via, liceat paululum ulterius, an illi hujusmodi competat indoles, expendere.

Et quidem tum ex γενέσει & elaborationis ratione, tum ab effectibus, satis clara desumi possunt indicia, quæ eum non modò in fermentorum, sed & maximè expansivorum, censu locandum esse suadeant. Quoad prius, neminem latet ex sanguine, liquore admodum elaborato, parari; cujus subtilissimæ particulæ, dum per angustos glandularum cerebralium meatus colantur, crassiorum, quibus irretitæ priùs hæserunt, contubernio hâc arte liberantur, dúmque insuper sui juris sic factæ intra nervorum tubulos commorantur, ab iisque coërcentur & ab evolatione detinentur, nequeunt non intestinâ agitatione sese invicem ulterius comminuere, adeóque majorem ad motum propensionem adipisci; quam agitationem porrò promovet & continuata usque re-

centium à tergo admissio, & caloris, quo singulæ partes corporis gaudent fotus. Præterea cum sanguis, prout suprà notavimus, valdè heterogeneis particulis refertus sit, cúmque vix ulla tam exquisita in corpore supponi possit colatura, ut purè homogeneæ & subtilissimæ ex liquore tantoperè elaborato & subacto, omni crassiorum consortio liberæ, in ulla vasa recondantur; colligere licet succum nervosum, non modo subtilitatis, sed & particularum difformitatis, ratione, in fermentorum familiam cooptari debere.

At ex effectis insuper, quos in musculorum motibus concitandis profert, satis hoc evinci potest, sive eundem in statu sano, sive morboso, constitutum contemplemur. Si enim quantam vim brachium ex non multis, nec conspicuâ mole, musculis conflatum, quà percutiendo, quà elevandis impellendisve magni ponderis molisque corporibus, exerit perpendamus; si celerrimas, ac ordinatas, atque dictatis animæ ad amussim obsequentes, quas in periti Citharistæ digitis observare est, reciprocationes; si porrò stupendas contractiones, motuumque, inordinatorum licèt, nunc in hac, nunc illâ parte, quos in convulsis & epilepticis, vitiato succo nervoso, cernere est, vigorem pensitaverimus; non nisi summè agilem, & proindè fermentativum, hunc esse succum concludere possumus. Quamvis enim musculis mechanica necessariò adesse debet ad motum eorum exhibendum structura, atque sanguinem calculum quoque suum addere concedendum sit, præcipuam tamen energiam à nervis influere nemo, opinor, negaverit, fibris scil. ab horum actuatis succo: atque notum est quod si nervi vel obturentur, vel præcidantur, statim concidit omnis in partibus illorum commercio fraudatis motus.

Si verò, adhæc, istorum effectuum magnitudinem cum perexiguâ, quâ suppeditatur, succi istius quantitate conferamus, res extra omnem controversiæ aleam protinùs consistet. Notum enim est, & in perexilibus vasis deportari, & lentissimo per eorum canales motu serpere. Etenim in præfecto aliquo nervo, quamvis porulis donari certum est, nulla tamen, quemadmodum in vasis sanguiferis conspicua sese oculis sistit cavitas; unde à multis retrò sæculis (imo etiamnum apud multos eadem obtinet sententia) imaginariis, nescio quibus, spiritibus deportandis solummodò inservire creditum fuit. Porrò nec adhibitâ ligaturâ hinc vel inde tumere deprehenduntur, nec vel compressi, nisi parùm admodum liquoris effundunt. Motum verò, quo prorsùm succus iste pellitur, quod attinet, certum est nullam in propinquo partem esse, quæ motum illi, nisi perquam lenem, imprimat: cerebrum enim & præ tenerrimâ compage, & fabricæ, à musculari multum distantis, ratione ineptum prorsùs est, ad effatu dignam succi sui quantitatem propellendam, sed totum hoc munus sanguini trajicienti deberi videtur, qui cum continuò quasdam ex gurgite suo in cerebralium glandularum porulos, parcè licèt, dimittit particulas, harum ministerio priùs depositas solummodò protrudit: cúmque hic motus admodùm lentus sit, constat perexiguam istius succi proportionem in tam angustâ cavitate è donatis vasculis deferri posse, qui proindè maximam energiam possidere debet.

Sicut verò fermentativa huic succo competit indoles, sic, quandoquidem natales suos sanguini debet, pronum est concipere aptitudinem retinere ut in eundem

eundem agat; eoque potius; quoniam, præ maxima sanguinis heterogeneitate, nequit non inter discordes illius particulas plurimum resistentiæ offendere, adeóque in motum facilius concitari.

Succo hoc in fermentorum numerum sic celato, oportet ut, quandoquidem secretiones, quas memoravimus, fermentorum adminiculo peragi supponimus, ostendamus ipsum hunc fermenti munere fungi posse.

1. *Arg.* Idcirco primo, quandoquidem natura singulas partes justo ad designata munia dimenso fabricat, nec quæ ejusdem generis sunt, imperitorum artificum more, hic ampliores, illic contractiores, eâdem utrobique usus necessitate urgente, construit; utque in necessariis nunquam deficit, sic nec luxuriare solet; concludere licet, ubi vasa occurrunt quæ majorem ad partes, in quas inseruntur, proportionem gerunt, quam ejusdem generis alia in aliis partibus obtinent, istorum usus vel plures, vel magis conspicuos, hic reputandos esse, partesque in quas inseruntur majori, quem deportant, liquoris copiâ indigere, quàm aliis, quæ minora inserta habent, ex usu est. Hinc quoniam obvium est, quasdam partes majoribus nervis, quàm qui aliis inseruntur, donari; sequitur liquorem quem deferunt, utpote majori copiâ distributum, vel in plures usus, vel magis notabiles, quàm ubi minori provenit, inservire.

Usus quidem binos *nervoso contento* adscripserunt veteres, nempe ut tum *motui*, tum *sensationi* ancilletur; quibus tertium Celeb. quidam ex recentioribus assignarunt, ut scil. *nutritioni* (postquam in *liquorum* familiam cooptarant) insuper inserviat; licet aliqualiter hanc rem explicent: adeo ut supposito, nullos alios usus succo nervoso competere, ubicunque largiori dimenso suppeditari comperimus, talem esse, partis indolem necesse sit, ut vel ad motum magis aptetur, vel exquisitiori sensu donetur, vel saltem majori hujus quantitate ad nutritionem indigeat, quam ubi parciori manu dispensatur. Jam verò glandulæ in quibus tum excretivæ, tum reductivæ secretiones (saltem in quibus major secernitur humoris copia) peraguntur, largioribus, computo ad ipsarum molem facto, nervis donantur (id quod ex Cl. *Vvarthono* satis obvium est colligere) quàm qui aliis fermè ullis partibus competunt: imò constat in quibusdam nervorum numerum illum vasorum sanguiferorum superare. At cui, quæso, ex memoratis usibus tantum succi, quem istis partibus inserti nervi deferunt, quantitatem datam supponere possumus?

2. Etenim si ad *motum* dari supposuerimus, videntur ad hunc structuræ ratione prorsùs ineptæ hujusmodi partes, quandoquidem in confesso est, peculiarem fabricam, qualis est musculorum, ad hoc munus requiri; & nemo non, opinor, concedet, nullam in corpore partem, quæ vel non est musculus, vel saltem fibris musculorum ritu dispositis quodammodo non fabricatur, ad motum, qui alicujus momenti sit, præstandum natum esse. Haud sane inficias ivero aliquo glandulas motu gaudere, quo nempe sese quodammodo constringendo sanguinis forsan tranantis velocitatem accelerent: sed ad hunc tam lenem (quem & potissimum vestienti membranæ debere videntur) excitandum tantos nervos dari nemo facilè crediderit; præsertim si attenderit, ipsis musculis, motus organis adæquatis, minores in proportione nervos adesse,

quàm qui glandulis conceduntur, licet interea præ diuturna & violenta, qua non rarò concitantur, actione satis largas succi hujus expensas subire necesse habeant. Et quamvis objiciat fortè aliquis, fibras, ex quibus conflatur musculus, totidem esse vasa succum huic suggerentia, quæ idcirco glandularum nervos multum superare videntur; huic tamen reponere licet, quod quoniam singulæ fibræ ab inserto solummodò nervo liquorem suum accipiunt (nec enim mihi constat quomodo iis aliunde suppeditetur) iste autem, cum intra nervos ipsos lentè admodùm commoveri solet, lentiùs tamen serpere necesse habeat, ubi numerosos hosce & capaciores ingressus fuerit canales, sequitur quod, si tantilli nervi ad motum in musculo tot fibris stipato concitandum satis sint, vix probabile videtur majores ad hoc munus requiri, ubi nulla, structuræ ratione, ad hanc rem aptitudo reperitur.

2 Quod ad *sensum* attinet (tactûs volo; lubens enim concesserо reliquorum sensuum organa satis amplis ad id muneris gaudere nervis, licet ex iis quædam forsan minoribus quàm qui aliquibus glandulis conceduntur (tametsi haud negandum sit glandulas hoc pellere, quoniam tamen naturæ solenne est partes ad destinatos usus commensuratas facere, vix quisquam, qui cum ratione philosophari volet, sibi persuadere patietur, tantos nervos tantillis partibus, quales pleræquæ sunt glandulæ, ad hunc usum dari, cum aliis, exquisitiori sensu donatis, multò minores sufficiunt. Membranæ (quas adæquata esse sensationis organa plerique consentiunt Medici, nec quicquam aliud sunt, nisi nervorum expansiones saltem ab his sensum suum mutuantur) quamvis latè in alias partes protensæ, imo unicè fermè aliquas constituant, haud tamen originem suam à nervis usque adeò amplis, atque in plurimas inserantur glandulas, deducunt? at contrà glandulæ, quantumvis grandi nervorum satellitio stipatæ, satis obtuso sensu donantur, prout in earum inflammationibus cernere est, quæ rarò tantam inferunt molestiam, quanta in aliis plerisque partibus, pari modo affectis obvenit; nec struma, scrophulæve vernacula iis mala, impendio magnum dolorem creant. Et sanè minores omninò ad sensationem, quàm ad motum, sufficiunt nervi, quoniam major ad hunc quàm ad illam requiritur actio, atque copiosior succi nervosi profusio & impensa ad grandiores illas musculorum machinas actuandas necessaria est.

At verò tertio, de *nutritione* res paulò magis intricata videtur. Si enim ad mentem Celeber. *Glissonii*, *Vvarthoni*, aliorúmque partes, quas spermaticas appellant, (quales sunt *Glissonio* fibrosæ, membranosæ, & nervosæ, cerebrum, medulla spinalis, humores oculorum, ossa, dentes, *cunctæque glandulæ*) non sanguine, sed humore nervoso nutriantur, congruum est amplioribus illas nervis donandas iri. Verùm (tantorum Virorum præfata venia) quemcunque tandem usum succus hic nutritionis operi (in partibus saltem ab ejus fonte remotioribus) præbeat, videtur mihi nullis hoc ei munus unicè deferendum, sed ex sanguine (maximam saltem partem) delibari posse, quod in quarumcumque ex iis, utut inter se discrepantium, alimoniam cedat; præterquam enim quod sanguis in suo penu plurimas diversi generis particulas contineat, atque inter illas non paucas (prout Cl. *Vvillisius* satis evicit) aptas natas quæ partibus in alibilem succum faceſſant, verò consentaneum insu-

per videtur ex eodem purpurascente liquore candicantes satis facili negotio elaborari posse. Cum enim omnis χρωματισμὸς à certâ particularum corporis figuratione vel positione pendeat, unde radii lucis determinato modo reflexi, prout sensorium hoc vel illo modo afficiunt, varias colorum φάσεις producunt; quid vetat quo minus sanguineæ particulæ, si figurarum, adque invicem respectus, à quibus rubedo pendebat mutationem patiantur (quod comminutione, quàm sanguis tum inter circulandum, tum intestina fermentatione subit, haud difficulter obtineri potest) colorem simul mutent, adque albidiores quà constituendas, quà nutriendas facessant? At verò hoc palmarium videtur ad evincendum, nutrimentum, etiam spermaticarum partium, ex sanguinea massa immediatè suggeri, quod cerebrum, utcunque inter has numeratum, & quod minus quàm pleraque ex iis, ex colore aliisve, quibus partes spermaticæ à sanguineis discrim inari solent, indiciis, sanguini originem referre videtur, unicum tamen inde nutricatum desumit, non secus ac eidem natales debet: quomodo enim à nervoso succo nutriri potest quod priùs existere, omnique sua suppellectile instrui debet, quam iste parari queat, & cujus id munus est, ut succum hunc in reliquarum partium usum seu elaboret, seu separet, & dispenset, totum autem quod admittit, è sanguinis lacunâ accipiat? (Nisi comminisci quis voluerit, quod sicut coronariæ arteriæ caloris & vitalitatis fomitem, ex proprio penu depromptum, tanquam ex postliminio, cordi reddunt, ut hinc reliquo corpori prospiciat, sic consimilis, reducum aliquorum nervulorum ope, ad singulas cerebri glandulas succi hujus proventus, lepido commento, reducatur.) Si verò cerebrum, tantæ nobilitatis, tamque exquisitæ structuræ; pars, utpote in quâ regia animæ stat sedes, purissimusque in toto corpore præparatur humor, ex solo sanguine dirigentis & subigentis fermenti ministerio & compaginari & resarciri queat, cur aliis inferioris ordinis partibus tam elaboratum paululum tantopere necessarium concipiendum est, nec sufficere potest, ut ex sanguineâ massâ (materia saltem ejus) immediatè suppeditetur? Nec enim nervosi succi usum iis prorsùs denegamus, quemadmodum inferiùs dicemus: sed quoniam hunc fermenti tantum vices (ex mente Cl. *Villisii* peragere conjicimus, nulla mihi videtur subesse ratio, cur apportantes nervi tantum in variis partibus (glandulis scil. præ reliquis) discrimen quoad molem sortiantur, si nutritionis peragendæ gratia solum advehant. Et sane quantumvis detur, succum nervosum copiosiùs ad spermaticas partes, nutritionis ergo (ex citatorum Cl. Virorum sententia) suggeri debere; cur tamen glandulis, quàm cæteris hujus prosapiæ partibus majores donantur nervi, cum omnes pariter nutritione indigeant, eandemque augmenti proportionem observent? Porrò cùm istæ partes texturæ ratione non multum difflabiles sint, & proinde minorem pabuli proventum exposcant, quorsum tantæ molis in iis inseruntur nervi, cum minores multò in hunc usum sufficere possint?

Celeb. *Steno* alium nervis in glandulas stomachicas insertis usum assignat (qui si hic concedatur, in aliis pari munere fungentibus locum habere debet) nempe *ut venas constringant, quo sanguis aliquatenus in motu suo rapidiori impeditus, vasorum secretoriorum orificiis sistatur, ut hâc morâ salivaris materia promptiùs in ea cole-*

nur : (Qualem & nervis, per pulmones decurrrentibus, aliasque in partes insertis, usum, pro sanguine juxta pathematum impetus moderando assignat Cl. *Vvillisius.*) Agnosco sanè ingeniosissimum inventum, & usum hunc iis ex parte competere omninò concedo : At, pace doctiss. Viri, censuerim multò exiliores nervos huic, non minùs quàm motui, sensationi, & nutritioni satisfacere posse ; eoque magis, quoniam vasorum sanguiferorum ad pleraſque glandulas attinentium tanta est exilitas, ut nervorum proportionem haud æquare videantur. Et quidem observari poterit partes, in quibus peristaltica contractio admodum conspicua est, non impendio magnos præ aliis sortiri nervos, verùm propriarum fibrarum, quas perexiles nervos deportatas actuare potest succus, ministerio opus hoc absolvere ; id quod in intestinis patet, quibus sicut multo fortior est quàm venis ullis constrictio, sic nullus Anatomicus propalavit, grandiores iis adesse nervos, quàm qui in glandulas mixtis secretionibus dicatas inseruntur. Porrò nervi ipsa glandularum penetralia subire videntur ; cum potius ad hoc muneris earum exteriora perreptare deberent, ut sic venas in egressu circumambientes constringerent. At insuper quandoquidem doctiss. Vir hunc iis usum hic loci ideò potissimum assignat, ut *pro animæ imperio* vel *motu* majori copiâ subinde profundatur saliva ; quorsum pares in proportione his nervi in alias glandulas inseruntur (nec enim observatum est exiliores esse, qui in cæteris plerisque saltem, terminantur) quæ constanter succum suum, & æquali circiter, cæteris paribus, mensurâ separant, nec ab animæ nutu, quantum liquet, secretorii sui muneris variationem patiuntur.

Hisce usibus ad totum, quem tam ampli ad glandulas apportant nervi, succum exhauriendum haud adæquatis, quis alius restat, nisi ut, qui supereſt, ad *secretionis* opus impendatur ? Ad quam porro sententiam amplius stabiliendam, attendi poterit.

2. *Argum.* Secundo, Vix aliunde (suppositò quod fermentum ad secretiones, quas diximus, necessarium sit) deduci posse fermentum hujusmodi, quàm ab hoc succo.

Ad hanc rem, duplex solummodò excogitari potest ratio, quomodo glandulis suppetat fermentum. Vel enim in ipsa glandulæ substantiâ propriâ digestione generari debet, vel aliunde per vasa aliqua ei inserta constanter suppeditari. Quoad primum, non prorsùs improbabile videtur ipsum partis alicujus succum, modò moram aliquam illic trahat, in fermenti genium exaltatum iri ; referatis scil. hac intercapedine magis activis, ex quibus constat, particulis, inque alias denovo appellentes agendi vim hinc nactis ; non secus ac subactæ farinæ massam aliquandiu asservatam in fermentum redigi, vulgari experimento, cernimus : atque hoc pacto Chyli, in ventriculis fundo & plicis detenti, portionem in fermentum facesserc, adque ciborum postmodùm ingerendorum coctionem operam conferre, qui hinc deducunt fermenti stomachalis rationem, supponunt. Verùm enim verò tale aliquid in glandulis locum habere posse haud facilè constat : non enim liquet ullas iis, nisi ipsorum vasorum, præsto esse cavitates, in quas talis aliquis, sanguini trajicienti pro re natâ suggerendus, recondi possit succus ; atque probabile est ex vasis variè

complicatis unicè conflari istas partes : imo videtur, quod citatior, tam hic loci quàm alibi sit sanguinis motus, quam ut adeò longam succo cuivis appellenti moram permittat, ut hanc exaltationem subeat, quin facillimè, secum in venas statim devolvendum, non potest non absorbere : cum intereà, in propositâ de ventriculi fermento instantiâ, haud possibile videtur, ut totus unâ vice excludatur chylus, quoniam & laxior illi tonus est, quàm ut omnimodam contractionem subire possit, & tam profundè in sinistro hypochondrio propendet ipsius succus, ut difficillimè ad pylorum ascendere queat ponderosior chyli pars in illo latens, idcircò satis longam illic ad exaltationem moram facilè trahere potest. Quinimo secretionis methodus (mox tradenda) non indigenum, sed quod forinsecus cum impetu injiciatur, requirere videtur fermentum.

Quoad alterum, Vasa, quæ in glandulas fermentum istud deducere possunt, vel arteriæ sunt, vel nervi : certum enim est & venas, & lymphatica, ab iis, quod ab istis affertur revehere. Per arterias quod adducitur nil aliud esse, quam ipsum sanguinem (quo nomine totam massam utcunque chylo & lymphâ scatentem intelligo) cuivis in propatulo est ; atque ipsi sanguini, quà tali, fermenti quod volumus titulum non competere nemo non concedat, cum secretionum materiam suppeditet : nos verò supponimus fermentum, ad hoc opus, aliud requiri à massa ex cujus gremio aliquid immediatè separandum est, quanquam negandum non sit ex eadem elaboratum anteà fuisse ; quam tamen elaborationem ejus ; & separationem, ut fermentum evadat, ante peragendam esse, quàm ad partem in qua fermentativum hoc minùs exequi debet, ex dictis, opinor, constitit. Restat ergo quod, quoniam nullum aliud supereſt vas quod ad glandulas quicquam, quod fermenti vices præstet, afferat, nervi hoc suggerant,

3. *Argum.* Porrò tertio hoc isti succo in secretione munus deberi, inde forsan arguere licet, quod ex hujus dyscrasiâ quâvis, vel deficientia, pervertitur secretionis opus ; adeò ut si quoad crasin debilitetur, aut nervi obturentur, secretiones vel omnino deficiunt in partibus quo tales pertingunt nervi, vel saltem parcius solito procedunt ; si verò acrior evadat, atque hoc nomine magis fermentativus, immoderatiùs concitantur.

Prioris exemplum in paralysi cernere licet, quo in affectu plures ex solitis secretionibus minutius succedere solent ; speciatim alvina rarius solitò procedit excretio ; quod non tam intestinis, præ spirituum defectu, contractionis munere orbatis tribuendum duco, quàm succorum ex hepate & pancreate excernendorum, unde stimulatione debitâ carent, defectui, quandoquidem in taliter affectis non supra modum distentum abdomen, saltem in principio morbi, comperire solemus, ut exinde conjiciamus intestina excrementis oppleri. Quinimo satis infrequens est diaphoresis, quam etiam difficillimè, exhibitis licet diaphoreticis, concitare datur ; quem effectum à nervorum ad glanduloſam cutim tendentium obduratione pendere, non admodum durum est agnitu. Agnosco sanè hujusmodi ægrotantibus liberatiorem in quibusdam partibus aliquando procedere secretionem (quemadmodum quandoque observari tales magnam salivæ copiam profundere) cujus tamen rei hanc forsan

reddere licebit rationem, quod nempe in his non admodùm debilitetur succi nervosi crasis, sed potiùs extraneâ, ex sanguine illi demandatâ, nervorumque tubulis improportionatâ sufferciatur materiâ; quod fieri potest ut, quibusdam ex iis obturatis, alii, quibus patula magis cavitas obtigit (nec enim eadem diametro omnes forsan constant) vel quibus obstruens crassamentum nondum appulisse contigit, quandoquidem hinc ab obstructione immunes perstant, copiosiùs succum suum in partes, quibus inseruntur, deponant; unde si partes istæ secretorio muneri destinentur, majori quàm aliàs solent, copiâ è perluente sanguine hujus appulsu deturbantur ferosiores, vel aliæ quæ coli poris proportionem gerunt, particulæ; eoque magis, quoniam secretionibus alibi deficientibus sanguinea massa nimiâ secernendæ aliàs materiæ copiâ luxuriat.

Secretionis verò supra modum naturæ statutum auctæ instantiam habemus in Scorbuto, quem non in solo sanguine, sed & succo nervoso, acri nimis reddito, at in hoc *secundario* tantum, radices agere Cl. *Vvillisius* (qui perquàm accuratè morbi hujus genium investigavit) censet. In quo affectu inter alia, quæ huic rei testimonium perhibent, symptomata (qualia sunt fluor alvi, vomitio, &c. doctissimus Vir hoc pro solenni ingravescentis morbi signo adducit, quod *copiosæ & corrodentes sputationes* eveniant; quæ cum non nisi succo nervoso tandem affecto, se prodant (vix enim ingravescere potest hic morbus quin succus iste, è sanguine ortus, & vectigalia inde perpetim delibans, unà afficiatur) indicio mihi sunt ab eo depravato provenire, quamvis doctiss. Viro consentio, materiam ex sanguine provenire: & quoniam (quod suprà ostendere conati sumus) nequit ex suo penu tantam, quanta erumpit, humoris copiam suppeditare, sequitur vires suas in sanguinem exerere, ad materiam hanc ex ejus sinu deturbandam; ad quod præstandum non parvam energiam ab acrimoniâ sortitur. Tono partium secretoriarum fateor aliquid in hoc negotio dandum, quo laxato copiosior liquoris ex ampliatis meatibus profluo sequi potest: ut nisi aliquid insuper accesserit: quod huic determinationem ad istos subeundos imprimat, vix, ut mihi videtur, concipi potest, quin in patentiores venarum canales longè maxima ejus, quod secerni comperimus, pars iter teneat: hoc autem à succo nervoso petendum reor.

Verùm reclamantes audio hoc esse ὑποθέσεις nimium φιλόνους; minusque philosophicè factum, succum hunc tot muniis onerare, tamque diversis addicere; saltem indignum liquore usque adeò elaborato videri ad tam abjectos usus detrudi, primariumque animæ in excelsioribus suis Operationibus exequendis ministrum, latrinæ pariter quasi exhauriendæ ablegari.

Quibus repono, primò quod quandoquidem nulla corpora seorsim, quoad agendi vim, consideranda sunt, sed prout à plurimis aliis, iisque varii generis, circumsepta; à quorum discrepantiâ, dum in ea impingunt, multifariam eorum actionem determinari, affectusque propterea variari, necessum sit (quemadmodum pulchrè monet φιλοσοφώτατος D. *Boylius*) nequaquam rationi absonum videtur tot, imo plures quam nos ei adscribimus, ab hoc succo productos iri effectus; cum pro corporis organizatione (satis ut eleganti, sic diversis in partibus multum variatâ) nequit non diversimodè determinari ejus actio,

nec proindè fieri poteſt, quin tam ad ſanguinem, ubi in hunc agere deſtinatur, quàm ad partes ſolidas, pro varia eorum habitudine, vario modo ſe habeat. Nec magis ſanè hoc mirum videri, quàm quod Sol (quamquam nativum ei munus ſolummodò videatur radios de ſe ſpargere, iſtorum tamen famulatu) hic plantas germinare, illic tubera ſuccreſcere facit, alicubi bitumen è terræ viſceribus exudare cogit, alibi vapores attollit, aëremque nubibus infercit, ceram liquefacit, lutum in ſaxeam duritiem excoquit, nunc concreta ei debito modo expoſita blando calore fovet, nunc eadem, vitri (imo glaciei) in idoneam formam redacti ope, in fumum & flammam convertit. Quæ omnia cum à nullâ facultatum ipſi Soli inſitarum diverſitate, ſed à ſolâ radiorum, prout in variè diſpoſita corpora impingunt, diffuſione proveant; quidni pariter ſuccus nervoſus, dum in partes variè contextas depluit, quarum ad ſenſationem, aliæ ad tranſmittendos liquores, &c. fabricatæ ſunt, varios in ſingulis effectus producat?

Quod verò ſecundò de officii vilitate objicitur, nullâ difficultate laborat, ſi perpendamus naturam non eoſdem in partibus conſtruendis, earúmve uſibus aſſignandis, honoris ſervare modos, quos inanis gloriolæ umbras conſectantes ſibi proponunt homines, verùm pro ſingularum ad hæc vel illa munia obeunda aptitudine, illis penſa ſua aſſignare, maximoque in omnibus compendio ſtudere, pluribus, iiſque multum diſtantibus, uſibus, quà partibus ſolidis, quà liquoribus, demandatis. Sic quamvis pulmones ad motum ſanguinis tuendum potiſſimum fabricari veriſimile ſit, quid tamen vetat, quominus ejuſdem gravitatis non paucis recrementis eliminandis æſtibuſque (aëre ſive amiſſo, ſive ſolo contactu vaſa, &, his mediantibus, ſanguinem, afficiente) temperandis ancilletur? Sic inteſtina chyloſæ maſſæ convehendæ, atque purioribus ejus partibus in vaſcula adſita ſegregandis inſerviunt; intereà tamen & tranſmittendo noxio cuicunque, ex ductibus hepatico pancreaticóve extruſo, humori ſi quando hoc accidat, ut per ſedem amandetur, ex uſu ſunt, pariter & ſuccorum plurimi (ſi non omnes) ſicut variis impenduntur negotiis, ſic non rarò ſatis ſordidis. Hepaticum liquorem maſſam chyloſam ad hæmatoſin, & conſequenter ut in ipſum nervoſum faceſſat ſuccum, parare vix quiſquam negaverit, at inſuper ad inteſtina, quo hanc propellant, irritanda conducere conceditur. Saliva ad os & linguam, pro motu ſuo facilitando, humectanda inſervit; nihilominus tamen nobile illud cibis in ventriculo conficiendis fermentum (ex parte ſaltem) ſubminiſtrat. Sanguis ipſe tam calore ſuo refocillandis, quàm nutriendis cunctis quà nobilioris proſapiæ, quà magis abjectis partibus (ſi modò talis admittenda ſit diſtinctio, inter eas ſaltem quæ ad vitam abſolutè neceſſariæ ſunt) natus eſt; dum tamen hoc præſtat, in gremio ſuo excrementitias illas, quas, poſtquam excretæ fuerint, tantoperè averſamur, & ſuſpenſo naſo contuemur, ſubſtantias geſtat. Quidni igitur nervoſus ſecretionis muneri vices ſuas præſtet ſuccus, quandoquidem hoc peragit, ſanguinem aptiorem ſolummodò ad actiones, illi ab animâ demandatas, reddit, cui & non minùs quàm cæteri, ſeu liquores, ſeu partes, famulatur, & ſine quo vix perfici poſſe ſecretionis opus mihi videtur? Et ſanè ſi ipſius animæ munus ſit, à magno Conditore aſſignatum, cunctis,

vel infimæ notæ operationibus præsidere, easque moderari, non video cur tam elatos ipsius ministros (cunctos tum liquores, tum partes solidas) suspicemur, ut, quod ipsa non dedignatur domina, hi respuant.

CAP. XII.

Hypothesis pro secretionum mixtarum ratione reddendâ proponitur.

QUoniam verò non satis videtur, succi hujus ministerio secretiones peragi nudè supponere, nisi quâ arte & methodo hoc fiat monstremus, proximum est, ut *Hypothesin* nostram hâc de re proponamus, unde & major dictis probabilitas (nec enim aliud præ se fert hoc, quicquid est, cœpti) forsan conciliabitur.

Priusquam verò hoc aggredimur, assumere liceat, primò, quod sicut promptus sanguini ex arteriis in venas transitus, positionis ratione, datur, sic ex nervorum glandulis insertorum aperturis, in eas vasorum secretoriorum, pariter, facilis & directus pateat trames: secundo, quod vasorum istorum positio ea sit, ut ad sanguifera transversim se habeat, ita ut linea ab uno, horum ad alterum ducta, decussatim (licet forsan non ubique ad angulos rectos) intersecet locum, quo arteriarum capillaria in venarum se exonerant.

Nulla his firmandis, lubens agnosco, à sensuum testimonio speranda suffragia; quoniam, tam hic quàm alibi, minutula adeò, ubi in extrema dirimuntur capillaria, sunt vasa omnia, ut vel perspicacissimorum oculorum aciem effugiant. At verò quandoquidem suppositio hæc nullo modo in naturæ leges injuria videtur, sed talis vasorum positio particularum secessurarum, tam è sanguine, immissi succi nervosi ministerio, præcipitationi, quàm in vasa secretoria derivationi, non parum ex mechanices legibus favere videtur, veniam illi facilè dandam iri confido.

His ergo suppositis, conjicio, quod dum sanguis glandulas, ubi hujusmodi secretio peragenda est, tranat, perpetim (sed majori solito copiâ & impete, si irritatio quævis accesserit) ex adstantibus nervis in illis fluentum effunditur succus, qui absque morâ satis magno impetu objectum rivulum trajicere gestit, tum quod suopte genio summè agilis existat, tum quod insuper à sanguinis calore, & quam impulsui debet, agitatione vegetiorem concipit motum. Dúmque hoc facit, particulæ ejus nequeunt non in grandiores, ex quibus sanguis maximam partem constat, & quæ majoris superficiei sunt, in itinere suo impingere; quas, cum recto earum motui obsistunt, præ agilitate & motus pernicitate, ad vasis in quo feruntur oppositum latus recta, quantum possunt, lineâ propellunt, quandoquidem istæ, in motu jamjam positæ, determinationem ab aliis fortius motis, & in eas à latere impingentibus, facilè patiuntur. Hæ autem sic protrusæ sanguinis particulæ, cùm aperturam, quam dixi, in secretoria vasa ducentem offendunt, in eam si mole & figurâ eidem proportionatis donentur, nullo negotio divertunt, sin majusculæ sint, vel talis figuræ, quæ figuræ osculorum istorum non respondet, unde ab his admitti nequeant, hoc solum inde reportant, quod in torrentem suum parietis

rietis objectu retorquentur, & unà cum eodem prorsùm rapiuntur. Cùm verò succi istius continua, fit à sanguine novum indesinenter cerebro penum suppeditante, protrusio (maximè verò dum evigilamus, quoniam tunc temporis major nervis accedit tensio, præsertim verò post plenariam chyli distributionem) hinc novus, isque satis copiosus, ex sanguine glandulis, in quas nervi isti inseruntur, appellente affatim detruditur, istiusmodi particularum proventus, inque vasa secretoria corrivatur, quæ tandem impendio auctæ satis plenum sic fluentum constituunt.

Hypotheseos hujus verisimilitudo inde colligi forsan potest, tum quod cunctis in confesso est, omne corpus in motu positum ab alio impingente, quod majorem motûs vel gradum, vel vim possidet, ubi cætera consentiunt, determinationem acquirere, tum quod omnis motus in lineâ, quantum licet, rectâ peragatur. Unde ex modò allato suppositio, quod vasa secretoria nervulorum osculis positione respondeant, & locum ubi sanguifera concurrunt intersecent, quid incongrui ab hoc, quem nervoso succo adscripsimus, usu requiritur? Etenim cùm tam liquor hic, quàm sanguis, in vasis suis continuò prorsùm ferantur, necessario, ubi ad occursationis articulum pervenerint, in se impingere debent; dumque sibi mutuò in motibus suis rectis hic moram faciunt, necesse est ut particulæ unius alteras loco pellant, quâ in lucta fortioribus victoria defetur. Cum vero succi nervosi particulæ, præ summâ tenuitate, adque motum aptitudine, sanguinearum agilitatem superent, majores proinde vires obtinent ad id, quod in sanguinea massa motui suo resistit, deturbandum, quam sanguis ad has secũ rapiendas, quod propterea, si vasorum secretoriorum ora satis patentia sint, in ea propellunt. Interea tamen haud fieri potest, quin ex spirituosis his plures se unà in vasa secretoria insinuent, dum earum, quas è sanguine extruserunt, calci insistunt: atque hinc fit, quod nullæ secretiones (ne excrementitiæ quidem) dantur, quarum materia spirituosis hisce particulis non sit referta (id quod ex earum debitâ analysi satis liquet, cujus medio non exiguus harum numerus separari solet;) quæ tamen non unicè ab hoc fonte prodire videntur, cum copiosiores sint, quam ut hinc suppeditari possint, sed è sanguine ipso magnâ ex parte suggeri: dum enim crassiores, fermenti nervosi affusi vi, versus secretoriorum ora propelluntur, atque hoc nomine majorem agitationis gradum nanciscuntur, ex minutioribus (quæ eas undique circumfluunt) quibus in tramite suo occurrunt, aliquas nequeunt non secum rapere; utpote quæ minorem, quæ præ molis minutie, vim habent ad istarum, celerius motarum, impulsui resistendum, quàm hæ ad impellendum; unde à recto quo prius ferebantur, motu deflectere coguntur, inque vasa secretoria viam capessendi determinationem acquirere; quoniam verò horum porulis minutiores sunt, nullam vel sibi, vel crassioribus ingressuris, moram nectunt sed placide subintrãtes, unum cum istis flumen exhibent. Interea tamen crassiusculas majori numero depelli contingit, eo quod hæ, majorem habentes superficiem affusi fermenti actionem magis recipiunt, atque hinc determinationem promtius acquirunt; tenuiores vero & subtiliores (nisi quas in trãsitu suo ad secretiorum ora à crassioribus intercipi diximus) cum & præ æquali ferme cum fermenti particulis exguitate unde ab iis prehendi nequeunt, donentur, & recto, præ eo qui vasa

secretoria ducit, canali potiantur, & forti, à cordis impulsu, agitatione polleant, satis libere ea præterlabantur.

Verum in hypothesin hanc nostram obiici forsan poterit, succi hujus, impulsu qualem sanguis à corde fortitur destitui, motum in nervis lentum adeo esse (circa extremitates maximè, utpote quibus aucta in decursu amplitudo celeritatem trajicientis liquoris necessario minuit) ut vix supponere liceat, tam fortiter in sanguinem agere posse, ut inde quicquam, quo diximus modo, præcipitare valeat, quandoquidem satis magnâ vi opus videtur, ad particularum sanguinearum agitationem eousque superandam, quo locum ullæ ex iis cedant.

Cui referimus, quod quamvis omnino concedimus, motum hunc satis lenem esse intra nervorum tractus, hoc tamen non impedire videtur, quo minus, ubi emissus fuerit, satis magnam agitationem subeat. Dum enim intra nervos stabulatur, usque adeo coarctantur eius particulæ, ut sese explicare nequeant, nec tantum calorem possident, qui eas multum exagitet: porro nec à substantiâ quavis heterogenea, ab ipsis constitutivis sui particulis diversa, sollicitantur. Postquam verò è suis conceptaculis extrusus, inque sanguineum torrentem traductus fuerit, quandoquidem hinc tum majus offendunt, in quo se explicent, spatium activæ, adque nixus expansivos maximoperè proclives, ex quibus conflatur, particulæ: tum sanguinis calore (quo pollet, quam succus hic, intensiori) & promiscua agitatione concitantur, satis pronum est concipere non exiguam motûs accelerationem, in ipso etiam effusionis articulo, indepturas: At insuper (quod maximam forte huic negotio operam conferat) ab occursatione ad particulas sanguinis heterogeneas, orgasmo hinc concitato, haud improbabile videtur, quod eam facile concipiant vim, ut has non condemnendâ impete insiliant, resistentiamque vincendo cedere cogant. Obvio enim satis experimento cernimus, varias substantias, quæ seorsim nulla agitationis (momentosæ saltem) indicia produnt, sat magnam commistas præbere, sic verbi gratiâ, liquores acidi, salibus, vel volatilibus, vel fixis, vel oleis sulphureis affusi, non parvam ebullitionem, imo calorem (agitationis inter particulas plurimum auctæ indubitatum argumentum) concitant. Quanquam verò major solito in utrumque liquorem invicem commistos particularum agitatio, hoc pacto necessariò invehetur, ille tamen cujus particulæ subtiliores sunt, adque motum magis dispositæ, eam potius experietur, eoque efficacius, si calor auctus accesserit, quo facile fieri posse videtur ut, quam supponimus, præcipitatio efficiatur. Quæ sane & eo facilius promoveri potest, quoniam tam breve inter nervorum & vasorum secretoriorum interjacet spatium, ut non prorsus absurdum videa vel minorem, quam succus iste ab hac miscellâ obtinet, vim sufficere posse ad effectam hunc producendum (quemamodum ex pulveris pyrii, variorumque liquorum Chymicorum invicem commixtorum effectibus, mixturæ huic quodamodo analogis, colligere datur) nisi natura, quæ cunctas justo dimenso partes construit, nervos (quamvis majoribus partes huic operi destinatas, quam quos aliis largita est, donavit) satis exiles, si inconspicuam eorum cavitatem contemplemur, fabricasset, atque sic cavisset ne, nimiam activi hujus succi quantitatem suggerendo, tantam effusus agitationem, dum sanguini commiscetur, subirer, quæ destinato effectui regulariter proferendo improportionata esset.

Verùm hìc porrò obiicitur, ſucci hujus effuſi motum non mere trajectorium eſſe, ut in rectâ totus lineâ à nervi, à quo effunditur, extren itate ad ſecretoria vaſis oppoſitum oſculum tendat, verum undiquaque ſe diffundere. Cui reſpondeo, nil hoc obſtare quo minus aliqua eius pars recta prorſum feratur, quæ forſan ſufficere poterit ad determinationem, quam volumus, ſanguineis particulis imprimendam: interea tamen reliquæ, quæ ſeſe ſic diffundere ſupponuntur, non poſſunt non objectas ſanguinis particulas à ſe propellere, adque adverſum latus determinare, ſecus enim nullum ſe explicandi locum haberent: quo dato, nil aliud noſtra poſtulat hypotheſis.

CAP. XIII.

Phænomenon quorundam & dubiorum ſolutiones ex allatâ hypotheſi

PArticulares ſecretiones ſingulatim, & minutiùs, proſequi noſtri non eſt inſtituti, qui generalem ſolummodo earum rationem reddere ſatagimus: quo tamen hypotheſis allata ulterius ſtatuminetur, *phænomenon* pauculorum, quæ vel notatu magis digna occurrunt, vel aſſenſum illi cohibere videantur, ſolutiones ad dictorum normam breviter attexere forſan non abs re erit.

Et primo, conſtare videtur, cur ex ſecretoriis partibus quædam *amplioribus*, quàm qui aliis obtigerunt, *nervis* donantur. Etenim ubi œconomiæ animalis ratio poſtulat, ut major extuibetur ex ſanguine humoris quantitas, merito *fermentum*, quod hoc efficiat, majori copia ſupplendum, & proinde vaſa hoc adducentia ampliora ſint oportet. Hoc in mammis luculento ſatis, ut mihi videtur, indicio obſervare licet, in quibus cum tanta copia lac proveniat, non mirum tam confertam nervorum ſobolem iis contigiſſe.

Teſtibus exiguos ſolummodo *nervos* adeſſe Cl. *Williſius*, contra priorum Anatomicorum effata, ex propria obſervatione pronuntiat; & proinde univerſam ſpermatis materiem ex ſanguine immediatè derivari vult. Et ſane inde magnâ (imo maximam) illius partem delibari rationi conſonum videtur. Interea tamen (præfatâ doctiſſimi Viri veniâ) iſta nervorum exilitas non obſtare videtur quo minus, quem deferunt, ſuccus ſuas in extricâdâ hac ex ſanguine materiâ vices præſtet. Probabile enim eſt, ſperma hoc exiguâ ſolum quantitate generari, quandoquidem & exiguâ mole, & non niſi per ſatis longa intervalla excerni ſolet, propterea exiles ſufficere poſſe nervos videtur, utpote ad ſecretoriorum vaſorum proportionem, & ſecernendæ materiæ quantitatem, commenſuratos. Cum enim materia admittenda valde ſubtilis eſt, oportet ut ſuſcepturi poruli perquam anguſti ſint, ne ſimul craſſior ſe inſinuet; & proinde minori appellentis fermenti quantitate, quam ubi copioſior deſignatur ſecretio, opus eſt; eoque minori, quoniam ſecernenda materia ſuâ naturâ valde agilis eſt, minimoque impulſui facile cedens. Non equidem negavero, ſpermatis expenſas im coitu fieri ſolitas, alias dari: nempe ex eo aliquid ſanguini jugiter reaffundi hoc nota virilita- indicia, vox gravis, barbæ eruptio, robur corporis præ eo, quo gaudere ſolet muliebris ſexus, &c. teſtatum faciunt; atque cernimus inſuper eunuchos eius

defectu in femineam mollitiem degenerare; porrò ab huius privatione, dum extrorsum erogatur, potissimum fieri arbitror, quod post coitum tanta virium prostratio,& corporis enervatio eveniat; corpore hinc debitis vectigalibus summè activis, ab his partibus persolvi solitis, fraudato(licet,ut hoc obiter adnotem, magna cunctorum ferme in corpore nervorum in actu aphrodisio eveniens tensio, unde nequit non copiosa succi quo scatent haberi profusio, atque insuper animi, re paratâ, relaxatio, qui prius cunctas partes invigoraverat, ad hunc effectum concurrant) unde forsan deducere quis voluerit, satis largam, & cui ex nostrâ hypothesi parando impar sit nervosus, per tam tenues canales allatus,succus,eius quantitatem indesinenter generari. Verùm isti effectus à subtilibus tantum quibusdam aporrhæis procedere videntur,quæ præ summa activitate,quæ forsan reliquis in toto corpore elaboratis substantiis majori pollent, non opus habent magna copia transmitti;cum notum sit, materiam sũmè exaltatam permagnas vires exiguâ mol exerere posse; necdum detecta sunt vasa quæ crassiorem substantiam introrsum devehant.Si vero objiciatur meram,qualem in cerebrali, pro nervoso succo parando, secretione suppositimus, percolationem hic etiam sufficere posse, adeoque naturam faciliori,quàm comminiscimur nos, methodo rem absolvere; repono, quod quandoquidem tantos, tamque eximios,hujus substantiæ effectus, & qui altiorem redolent genium, quam qui nudo succo nervoso competere videtur, tam in corpore, quàm postquam emissa fuerit,experimur;probabile videtur elaboratioris esse isto succo indolis, crasinque requirere ab omni eâ diversam, quam à particulis quibusvis ex sanguine immediate delibatis, utpote nondum ad summam subtilitatem redactis, habere potest;cui proinde comparandæ fermenti admixtione opus habeat. Hoc autem unde quam à succo nervoso suppleri potest, qui morâ transitu per nervorum canales, ulteriorem comminutionem, altioremque indolem, quam inter secedendum in cerebro obtinere potuit, adipiscitur, uti supra fusius disseruimus.

Dubitari forsan potest, an secretiones ab exhibito *cathartico*, *aliisve medicamentis*, concitatæ,quicquam nervoso succo debeant, quandoquidem & succus iste justo dimenso ad secretiones ex naturæ lege cõcitandas,si omnino ex usu sit, ex ejusdem designatione suggeri supponatur, unde tam copiosis, quam exhibitis hisce medicamentis proveniunt,ciendis impar videatur, & concreta ista fermentorum vices hoc in negotio gerere forsan concipiantur. Cui difficultati referre liceat,quod quoniam fermentativæ substantiæ magnam quibusdam præ ceteris sanguinis particulis laxitatem inducunt, nexusque, quibus reliquis ante sociabantur, & unde à divortiis arcebantur, solvunt,exigua fermenti nervosi, summè activi, quantitas sufficere concipiatur ad determinationem iis,dum partes secretorias tranant, in commensuratos vasorum, quos offendunt, porulos divertendi imprimendam. Verum qualemque tandem laxitatem nactæ fuerint istæ sanguinis particulæ,difficile tamẽ conceptu videtur, quod suprà monstravimus, quomodo suopte genio absq; dirigente fermento subintrent,quandoquidẽ majori constant mole, quàm partes sanguinis spirituosæ, quæ proinde aditus prius occupando istas ab ingressu arceant, ipsumque sanguinem, depurationis vice, depauperent? Porrò vix concipi potest quin absque tali, forinsecùs in-

ductâ, impressione (quam à medicamento sperari nequeunt) patentiores, & magis rectos, sanguiferorum, vasorum tramites capessere debeant, quam devios & angustiores secretoriorum. Adde, quod probabile videtur, pungitivas medicamenti particulas, dum sanguini immistæ cerebrum inter circulandum tranant, ipsum vellicare, quo fiat, ut in nervos copiosius succum suum propellat: Quinimo concipere fas sit, harum subtiliores etiam in nervos se cum eorum liquore insinuare, adeoque acriorem reddendo, majorem ei exturbandas, quibuscunque obviam fit, particulas vigorem addere; & quamvis universalis sit istius succi excretio, in illis tamen solummodo partibus concitari potest, quam diximus, secretio, ubi vasa adstant laxatarum sanguinis particularum figuræ & diametri ratione susceptiva.

Obiter hic, quid de famigerativâ illâ, *An medicamenta purgent electivè*, controversiâ tenendum existimamus, paucis attingere liceat. Ne enim veterum de humoribus doctrinam, ad quam sensa sua super hac re accommodarunt, disceptationesque utrum ἕλξει, an ὥσει, res transigatur, aliasque hujusmodi exagitemus, rationi omnino consentaneum videtur, quod cum sanguis ex variæ & determinatæ magnitudinis particulis conflatur, unius generis medicamenta (quorum invicem diversitas in hoc solummodo consistit, quod diversæ inter se sint, quoad particulas constituentes, magnitudinis, & figuræ variæque texturæ) has, alia illas laxent, adque secedendum disponant. Cum enim nulla corpora indiscriminatim in cetera omnia agant, sed quædam in hæc, alia in illa, pro particularum alterutrius quoad dictas affectiones proportione, quid aliud concipere possumus quàm quod, ubi corpora, ex certæ cujusdam figuræ & magnitudinis particulis conflata in sanguineam admissa fuerint massam, in tales solummodo ejus particulas vim suam exercere valeant, quæ eam his nactæ sunt proportionem, ut ab iis in motum reduci habiles sint, ceteris, quibus diversa est indoles, intactis? istis vero sic agitatis, atque à reliquarum amplexibus liberatis, majorem, quam sociis suis minus laxatis, ad secedendum, ubi vis propellens accesserit, promtitudinem adesse nemo negaverit. Unde non mirum quædam exhibita bilem (magis proprie sic dictam) alia serum, alia crassiores, aliusve generis substantias evacuare, prout nempe ad has vel alias sanguinis partes laxandas & exterminandas varie disponuntur; nec injuria cholagogων, phlegmagogων, appellationes (modò satis sano sensu sumantur) talibus medicamentis à veteribus (mihi summe venerandis) inditas fuisse videtur.

Hinc etiam *copiosa* & subitæ, *à largo potu*, *mictionis* reddi potest ratio. Etenim sanguinem potus ingestus onere suo gravans, nec in ejusdem genium præcopia converti habilis (quod requirit, ut & sat longo tempore cum eo circuletur, & justo dimenso suppeditetur, cum nimia quantitas sanguinis crasin labefactando assimilationem prohibeat) laxus in ejusdem gurgite fluitat; quo fit, ut dum ad glandulosa renum corpora (quo præ declivi situ facilius tendit sanguis, minus elaborato hoc liquore refertus) appellit, ab exiguâ fermenti nervosi quantitate nullo negotio expelli posse vero consentaneum videtur. Porro eo copiosius ista secedere concipiatur materia, quoniam, renibus diluto hoc sanguine distentis, nervorum etiam ora necesse habent dilatari, adeoque suc-

cum ſuum in ſanguineum rivum præterlabentem profundere, unde majori copiâ aquoſa hæc materia exturbetur. Nec ſanè opus videtur alias, quàm notas chyli & ſanguinis vias pro phænomeno hoc ſolvendo (niſi tales revera adeſſe monſtraret autopſia) comminiſci. (Haud enim conceptu adeo durum videtur, atque nonnulli ſibi fingunt, quomodo fluïda adeo ſubſtantia, qualis eſt potulenta materia, comprimentibus imi ventris muſculis & viſceribus, necnon & diaphragmate inter reſpirandum, promte è ventriculo (maxime ſi nimiâ illic copiâ congeratur) extrudi poſſit, dein ex inteſtinorum ſeſe ſtringentium, utpote ſeu quantitate ſeu acrimoniâ laceſſitorum, cavo in lacteas nullâ morâ coletur, perque eas & receptaculum, cito pede labatur, inque ſanguinem convehatur, cum præter partium circumpoſitarum preſſuram, motu periſtaltico hæc etiam vaſa gaudeant; id quod ex hoc liquet, quod ſi in viva ſectione chylus, etiam ex craſſioribus cibis confectus, aliquantiſper in lacteis, donec nempe ſufficienter impletæ fuerint, detineatur, dein verò (intercepto interim cum inteſtinis commercio) liberè fluere permittatur, dicto citius in receptaculum ſerpit, diſparentibus lacteis; quanto celerius hoc fieri debet ubi ſolus ſeroſus liquor eos tranaverit: Poſtquam verò à ſanguine abſorptus fuerit, neminem latet quantâ pernicitate fluit; nec dubitari poſſe reor, quia in deſcendentem aortæ truncum majore ſui parte delapſurus ſit, cum præ πνευματόσεως defectu, & miſcellæ cum ſanguine exactioris carentia, pronior ad deſcenſum ſit, atque ſic renibus ſe, à ſanguine, cui modo immiſtus erat, ſeparandum, ſiſtat,

Verum ab inſtituto noſtro non multum fortaſſe alienum erit breviter expendere, undè fiat, quod, *ſuppreſſa una evacuatione*, materia, illac exterminari ſolita, *per alias*, & *diverſi generis materia advehendæ* dicatas, feratur *vias*, quod incongruum videtur ex ſuppoſito, quod ſecernendæ particulæ vaſorum poſulis commenſuratæ eſſe debent. Sic e. g. obſervari poteſt, obturatis (à quacunque demum cauſa perinde eſt) ductibus urinariis, materiam, illac abſportari ſolitam, per poros cutis, vel ſedem, amandari ſolenne eſſe; poris occluſis, majorem urinæ copiam prorumpere, &c. quodque notatu dignum, naturâ criſin in febribus moliente, ex certâ aliquâ, nunc illa, parte, totum (ferme) quod negotium illi facit, expelli cernimus, licet ex diverſimodis confletur ſecedens maſſa particulis, quarum plurimas & craſſiores, & figuris, ab iis vaſorum ſecretoriorum, debitè conſtitutorum, per quorum ora prodeunt, multum diſcrepantibus, prædictas eſſe, nemo opinor negaverit.

Cui dubio reponimus, quod ſicut concedendum eſt ſecernendæ materiæ particulas mole ſua ſecretoriorum vaſorum diametrum non debere excedere, ſic pariter, ex naturæ deſignatione, certam maſſæ, ex qua ſecernendæ ſunt, adeſſe debere proportionem; quæ ſi nimia adſit copia, ut vaſa continentia ultra modum diſtendat, haud concipi poteſt, quin ſic ubi emiſſaria à latere iſti vaſa habeant, hæc inſuper ultra priſtinam & naturalem dimenſionem amplientur, adeóque aliis, quàm quibus ante commenſurata erant, tranſmittendis paria evadant. Adeo ut, ſi vel ſecernendæ materiæ ſuppreſſio, vel contentæ maſſæ turgeſcentia invecta fuerit, fieri non poſſit, quin ubi aperturæ aliquæ ex continentibus vaſis in procinctu fuerint (quales ſecretoria præbent vaſa) neceſ-

fariò hæ ampliùs dilatentur, eoque potius si, vel præ debilitate aliquâ, vel naturali habitudine, laxiores esse contigerit. Idcirco nil mirum effectum hunc in propositis instantiis produci, cum præ nimiâ retenti humoris copiâ nequeant non ultra statum solitum distendi vasa. Quin observare licet, & solitas evacuationes (maximam saltem earum partem) aliquo ante crisin spatio non procedere (quod massæ sanguineæ confusioni, quâ sic invicem singulæ, ut sese à mutuis amplexibus extricare nequeant, inque vasa proinde impelli, tribuendum duco) & turgescentiam sanguini, quod symptomata præcedentia testantur, adesse: quæ ambæ ubi concurrent causæ, quomodo fieri potest quin, particulis noxiis & ablegandis, præ spirituum summâ tandem potitorum actione, dispositionem jam ad secedendum nactis, debiliora, & magis dilatata vasa (ipsa forsan massæ constitutione ad quædam præ cæteris laxanda conferente) transitum egressuris concedere incipiant: cum verò jam patere incipit janua, atque primæ aciei portis assidenti egressus sic datur, reliquæ carceris sui pertæsæ, dum illarum vestigia premendo confertim erumpere satagunt, cuneorum violenter adactorum instar, majorem hiatum aperiunt, adeóque crassioribus etiam, quæ secus nullum hac exitum invenire possent, satis liberum commeatum præbent: hinc major sequitur ad hanc partem sanguinis affluxus, cum notum sit, majori semper copiâ illuc propelli, ubi via extrorsum ducit, à qua, præ partis distensione & dilatantur, ut modò dixi, & irritantur inserti nervi, unde copiosius succum suum profundunt, qui hâc opera crassiorum in sanguine particularum motum in vasa secretoria determinare concipiatur; adeoque magna spirituum sanguinis, qui secus erumperent, pars, intercepto sic à crassioribus itinere, intus retinentur: venarumque tramitem solito tenore repetere coguntur. Interea tamen non inficias ivero, magnam spirituum expensam fieri, nec enim aliter evenire potest in tantâ vasorum dilatatione; verum hac arte magnus eorum numerus ab exitu præverti videtur. Postquam verò hinc depleta fuerint vasa sanguifera, sponte connivent secretoriorum oscula (adhærentibus insuper forsan viscidioribus quibusdam ex massa, lentiùs jam motâ, particulis) atque unà nervorum, unde pristinum repetente tramitem sanguine cessat hæc eruptio.

At ambigi potest utrum ad *hepaticam secretionem nervi* quicquam faciant, quandoquidem, licet grandiusculi hic inserantur, minores tamen, si partis eximiam amplitudinem spectes, forsan sunt (servata proportione) quàm quibus aliæ plures secretoriæ partes gaudent; cum tamen vasa secretoria & ampla & numerosa sint: Proinde, cum uniformiter agit natura, deducere quis forsan poterit, nec aliis hujus prosapiæ in partibus nervosum huic muneri succum inservire.

Cui dubio ut occurramus, è re forsan erit attendere quod, quandoquidem laxitas in sanguinem (prout superiùs statuimus) introduci debet, ut sic particulæ ad secessum destinatæ promtius fermento nervoso, in ipsa parte suggerendo, obsecundent, inque vasa secretoria adstantia propellantur; ubi hujus gradus major fuerit, minor sufficere potest fermenti istius quantitas, unde concludere licebit, minores in partibus, ad quas sic laxatus appellit sanguis, adesse debere nervos hoc adducentes. Ad laxitatem hanc efficiendam, naturam,

inteſtina ſolummodo fermentatione non contentam, fermentorum præcedaneorum variis in partibus affuſione proſpexiſſe notavimus, unde major hic, minor illic in allabente ſanguine, pro fermentorum iſtorum activitate & copiâ, ſupponi debet introducta laxitas, adque particulas dimittendas aptitudo. Hanc in ſanguine hepar alluente majorem eſſe, quàm in eo, qui ceteris pleriſque adducitur partibus, conjicimus; propterea minor fermenti nervoſi, immediatè affundendi, hic ſufficere poteſt proportio. Si quæratur, unde tanta hæc iſti ſanguini laxitas accedit? reſpondeo, veriſimile videri à *lienari* fermento pendere: ſanguis enim lieni advectus; & nervoſi ſucci affuſione illic ſubtiliatus & morâ, quam in ejus cellulis (à Cl. *Malpighio* detectis) trahit, elaboratus, nequit non & ipſe multum laxari, fermentique genium hinc induere, & reliqui, à meſaraïcis, ceteriſque venis, hepati allati (illo enim totum properare circuitûs leges dubitare vetant) compagem non parum ſolvere, unde minori negotio in pori bilarii hiantia ora feceſſuræ impelli valent particulæ. Uſus hic (de quo tantopere inter Authores, diſſentientibus invicem calculis, diſceptatum fuit) lieni à *ſolertiſſimo* modò dicto Viro (*de liene c. 6.*) aſſignatus maximâ probabilitate niti mihi videtur. Cum enim (ex ejus obſervatione, magis quàm antehac factitatum erat, accuratâ) glanduloſis corporibus pars hæc ſcateat, ſecretionem in his, ad morem alibi conſitarum ejuſdem generis partium, inſtitui veriſimile eſt; cum verò cuncta glandularum producta introrſum devehenda altiorem, quàm ſanguis ex quo proliciuntur, energiam ſapiant, atque huic remixta eidem fermentativa evadant; cum porro nulla adſita, per quæ ſecreta materia extrorſum deducatur, ſed ſanguine ad hepar properanti neceſſario remiſcenda ſit, cuinam alii, naturæ methodis magis congruo, dicari poteſt hæc pars uſui, quam ut ad ſecretionem in hepate ſanguinem diſponat? Una, ex quâ me, ut liberè fatear, ſatis expedire nequeo etiamnum hæret difficultas; quâ nimirum arte *ſplene execto*, fiat, ut ſecretio hepatica ſatis libere, ad chyloſeos in inteſtinis munus complendum, recrementaque hac elutriari ſolita. pro naturæ exigentiis amolienda procedat, poſtquam ſic (juxta hypotheſeos noſtræ tenorem) ſanguis appellens fermento hinc propagando fraudatus fuerit. Niſi forſan conjecturam hîc ferre liceat, Numinis miniſtram *Naturam* (cujus ſolertiam non minus in defectibus reparandis, quàm ſingularum partium ſtaminibus primitùs jaciendis, & agnoſcere, & ſuſpicere tenemur) copioſiore nervoſi ſucci ad hepar, per nervos huic inſertos, affuſione iſti defectui ſubvenire: Cui ſanè conjecturæ favere videtur, quod (juxta Cel. *Williſium*) inter plexum hepaticum, & lienarem, per fibras utrinque interjectas, communicatio intercedat: & quoniam (ex annexo à Cl. viro ſchemate) conſtare videtur, commercium hoc intercedere, antequam in ipſum lienem nervi inſeruntur, quidni conjiciamus naturam, quaſi prævidiſſet quò pergerent hominum auſa, conſultò proſpexiſſe, ut ſuccus in lienem erogari ſolitus hoc execto, ad hepar in dictum uſum deduceretur? Utcunque ſit ex *Malpighiano* experimento (*loco cit.*) inferre forſan licebit, ad ſecretionem (ubicunque tandem) promovendam conferre lienem: canem enim, cui, vaſa ad partem hanc attinentia ſtrictè ligaverat, *plurimum & frequentiſſime*, ultra quam ſolent hujuſmodi animalia, *mingere* obſervavit: Qui effectus ab hoc pendere, non prorſus fortaſſis abſurdè concipiatur,

concipiatur, quod secretione, cui excitandæ lienare fermentum opem conferre supposuimus (quam nisi hepaticam nemo, opinor, facile monstraverit) parcius, hujus defectu, procedente, materia eliminanda, solitum tramitem deserere coacta, cum reliquo sanguine introrsum devehi necesse habet, ubi morâ suâ vel taliter comminui forsan poterit, ut ad renum porulos aptitudinem nanciscatur, vel copia sanguinem gravando, & partes distendendo istos (atque unà nervorum insertorum, unde major succi horum profusio habeatur) ampliores reddat, adeóque hac via se expelli non invita patiatur.

CAP. XIV.

De vasorum bilariorum officio.

QUanquam nostri non sit instituti, ut suprà monuimus, singulas particulatim secretiones expendere; quoniam tamen circa humorum in intestina deponi solitorum vias dubia quædam occurrunt, atque de distinctis vasorum bilariorum muneribus, maxime vero de vesiculæ bilariæ usu, non admodum explicite ab Authoribus dictum est, liceat in ista paululum inquirere.

Et primo quandoquidem doctiss. *Graeffius* (*de suc. pancr. nat. & usu thes.* 196.) *nil* copiosæ illius secretionis, quæ exhibito cathartico supervenit, *per arterias mesaraicas* (quod tamen communis fert sententia) *in intestina deponi* asserit, totum autem quod ex sanguine in hæc secernitur per ductus *pancreaticum* & *bilarium* prorumpere; cui tamen effato, experimento licet nixo, paucos solummodo assensum præbere comperio (quanquam hujusce rei penitior contemplatio ad phænomenon quorumdam non temnendorum rationes reddendas Medicinamque faciendam non exigui momenti mihi videtur) paucula quæ pro eo insuper militent in medium adducemus.

Primo igitur nequaquam naturæ methodis consentaneum videtur easdem glandulas (quas esse partes secretorio operi destinatas suprà conati sumus astruere) vasis secretoriis ad contrarias metas tendentibus donari, nec pluribus diversi generis materiis secernendis dicari, nec sane tale aliquid observationes Anatomicæ sedulo factæ, quantum mihi liquet, testantur. Atqui cum interiorem intestini, chylum proxime amplectentem, tunicam glanduloſam esse observavimus, per quam decurrere vasa chylum introrsum versus sanguinem ducentia nemo, opinor, negaverit; haud tamen constet adhuc quâcunque Anatomicorum (quorum tanta feraci hoc ingeniorum seculo pullulavit seges) indagine per eam tendere vasa ulla quæ ex sanguine quicquam exportent, nec quidem duum generum hic reperiri glandulas; propterea precarium mihi videtur, cum res aliter facile explicari potest, duplex hoc iis & oppositum, chyli scil. versus sanguinem deferendi, & excrementi ex eodem educendi, pensum assignare.

At secundo magis incongruum foret per chylosas semitas expurgari. Ut enim fileam, quod vix satis certo indicio constare arbitror, ipsorum eorundem liquorum in iisdem vasis reciprocationes dari, haud omnino rationi consentaneum, est liquorem, cui reliqui omnes, totaque adeo partium vel soli-

darum cohors natales debent, per eosdem canales intus deducendum fore per quos emerita depluunt sanguinis recrementa, quorum occursu si non repelli, saltem inquinari necesse haberet. Sed non libet tam absurdo commento immorari.

Tertio, si vero oggeratur immediate ex arteriarum osculis in intestina transcolari recrementa hæc; repono, præterquam quod non constat numerosas adeo arteritas, ut tantum humorum, quantus sæpenumerò excerni solet, proventum apportent, huc propagari, sed quod maxima eorum pars in exteriori tunicâ desinere videtur, ut sic facilior sanguini ad hepar (mixtarum secretionum maximum, nî fallor, quod corpus habet secretorium organum) properanti sternatur semita: difficile insuper explicatu videtur, quomodo ex is coletur crassa, quam excerni videmus, substantia, cum potius subtiliorem & spirituosam sanguinis partem elapsuram verisimile sit, si mera percolatio hic locum habuerit. Nemo enim non concedet patentiores esse ex arteriis in venas hiatus, quàm qui in intestina, pro transfretandis hisce recrementis concipi possunt, cum totâ sua massa sanguis illàc feratur, unde fieri non potest quin, si omnino ullæ, subtiliores solummodò in intestina delapsuræ sint particulæ, crassioribus in venas sese recipientibus. At insuper cum natura secretiones regulares & usitatas non nisi in glandulis certo artificio extructis moliri observetur, vel tales hic adesse monstrandum erit, vel ratio saltem assignari debet cur à solita operandi norma deflectat.

Verum quarto, detur glandulas eductorias inter eas quæ chylum important dispersas esse (nec enim post tot, veteribus ignotas, nuper detectas, partes peremtoriè negavero tales forsan haberi, cujus rei penitior notitia à cultro anatomico quærenda est) quandoquidem tamen admodum exiles ut sint necesse est, cum hactenus, unà cum vasis suis, visum effugerint; verisimile est eas, si omnino adsint, potius fermento ad ulteriorem chyli elaborationem ex puriori sanguinis substantia suppeditando (more earum quibus ventriculi tunica, cui hæc intestinorum continuatur, respersa est) quam emeritis ablegandis ejus partibus secernendis natas esse, cum si posterius hoc munus iis competat, satis conspicui ab iis canales emergere deberi videntur, qui tam crasso, qualis sæpenumero excerni solet humori eliminando pares sint.

At quinto magnum secuturum videtur incommodum, si per intestinorum tractus separarentur recrementa hæc. Cum enim ubivis juxta vasorum, quæ istud subire pensum debent, emissaria poruli chylum introrsum vehentes adstare agnoscuntur, qua quæso ratione præcaveri potest, quo minus ista recrementa chyli ductuum horum ostula oblinant? unde si non in ea (vetante forsan figura & mole) admitti possint, saltem chyli particulas ab ingressu arceant, utpote aditum quibus ingredi debent ostia prius occupantia si objiciatur certum esse recrementa à quibus tantoperè timemus, in intestina, undecunque tandem, deponi; nec tamen eam, quam causamur, noxam, nisi raro, invehi: respondemus istas materias, si per intestinorum decursum separentur, quandoquidem ex perexilibus emissariis necesse habent prodire, continuo & sensim extillare unde nullo negotio super ductuum chyliferorum ora se diffundere valerent, cum si ex hepatico pancreaticóque ductibus provenirent con-

fertim & interpolatè, quando luxuriare contigerit erumpant, unde inteſtina tam copia, quàm moleſta qualitate irritando & ipſa excludantur, & ſecum unà obſtruentes quaſcunque ſive chyli ſive alias reliquias deturbent.

Sexto quod vero agmen claudat non omnino neceſſarium videtur ad abſtruſas haſce vias confugere, ubi patuli adeo & obvii ſeſe exhibent ductus, ac ſunt hepaticus pancreaticuſque, quorum tanta eſt amplitudo, ut cuncta ſecretionum iſtarum momenta hinc pendere facile poſſe ſatis obvium ſit concipere. Quamvis enim ductuum horum alter bili ſoli, alter limpido, ſalivæque plurimum affini, liquori ex ſanguine ſecernendis ab Authoribus dicentur, non video tamen cur non & ſuperfluis, cujuſcunque ferme generis, ſubſtantiis ex eo in inteſtina eliminandis pariter ex uſu ſint. Et pancreaticum quidem ductum quod attinet, cur non hac varii excernantur humores, perinde ac per ſalivares, quos & in morboſa diatheſi & exhibitis ptyaliſmum concitantibus medicamentis variorum humorum ſaburram profundere notum eſt, ut alias ſecretorias partes taceam, quæ non ſemper unum idemque humorum genus ſecernunt; At regiam ſanguineorum recrementorum, per ſedem deturbandorum, viam *hepaticum* cenſeo ductum. Si enim hepatis molem (quod hoc ſeculo hæmatoſeos muneri famulari deſiit) quantum vix ulla alia in toto corpore ſecretoria pars habet, copiam ſanguinis illo properantis, ejuſdemque inſuper à lienari fermento prædiſpoſitionem ad ſecedendum penſitaverimus, vix credibile videtur, tantum ad bilem ſolam ſecernendam quam (ceteris humoribus calidiorem & proinde magis mobilem, faciliuſque ſeceſſuram, quibus humorum doctrina placet agnoſcunt) apparatum requiri, interea ut aliæ ex inveteraſcente continuo ſanguine bilioſis craſſiores & tenaciores particulæ affatim, & majori forſan copia pullulantes, quæ & amandari neceſſe habent, nullam tamen ad ſecedendum procatarxin ſortiantur, & obſcuras quibus abſcedant ſemitas quærere cogantur.

Si quæratur ergo cur tam numeroſæ, tamque amplæ ad inteſtina diſcurrunt arteriæ, niſi iis aliquid eliminandum ſuggerant; Reſpondeo hoc fieri, tum ut major hiſce partibus refocillandis ſufficiatur calor, quæ cum membranoſæ ſint, hujus fotu plus indigent; tum ut hoc facto ambitu rapidior ſanguinis ad hepar tendentis refringatur motus. Videtur enim (prout ſupra fuſius diſſeruimus) quod ſi tam rapido torrente hanc partem alloueret, atque neceſſe haberet ſi immediate per arterias illo deportaretur, nulla ſecretio præ magna ſanguinis confuſione ſuccederet; hac vero ſanguinis retardatione fit, ut ſingulis particulis ab agitatione à corde impreſsâ minus ſolicitatis, quæ ad ſeceſſum deſtinantur facilius, ab affuſo nervoſo in hepate fermento, in ductus hepatici ora deturbentur. Huic favet quod venæ meſaraicæ in tantum ampliatæ præ arteriis conſpiciantur; hanc enim auctam iſtorum vaſorum proportionem ad motum ſanguini retardandum, quo pacatiori flumine ad hepar feratur, plurimum contribuere notavimus.

Sed ne diutius *Graeffiano* huic placito immoremur (cui plenius vel ſtatuminando vel reprobando accuratiores, fateor, obſervationes Anatomicæ in ſcenam vocandæ ſunt) diſtinctum cyſtis bilariæ uſum, de quo parcus inter Authores ſermo, explorandum deſcendamus.

Sylvianum quidem vel potius *Bachianum*, quod in limine sese offert, dogma, *Bilem ex sanguine, cysti felleæ per propriam arteriam allato, fabricatam*, ut volunt, *reliquo hepar trananti, ut ei fermenti loco inserviat affundi*, non opus erit hic exagitare, quandoquidem tum experimentis, tum rationibus, à Cl. *Needhamio* & *Malpighio* allatis, abunde satis evincitur, unicum cysticæ huic bili, in intestina scilicet iter esse, nullatenus vero ex cysti delapsum in hepar sursum per porum biliarum serpere.

Quo sic habente, proximè inquirendum erit qua via vesiculæ, quem continere solet, liquor suppeditetur.

Et partem sane ex *glandulis miliaribus*, quas per ejus tunicam dispergi observavit Cl. *Malpighius* (*De hep. cap.* 4.) delibari rationi consentaneum videtur, quo enim fine tales hic sitæ sunt glandulæ, nisi ut liquorem aliquem in vesiculæ cavitatem effundant, cum & eas omnes secretorias esse partes constet (saltem admodum probabile sit) nec quisquam, puto, asseruerit inde quicquam in sanguinem devehendum exugere? Verùm longè maximam ejus partem ab hepate derivari extra dubium habetur, cum nulla alia in procinctu pars sit, quâcum tantum habet commercii, ut inde eam suppeditet copiam quæ hic scaturit. Sed de via qua ex hepate deportatur, utrum scilicet per proprias radices, an per meatum cysticum huc deferatur, difficultas (cujus enodationem ad præsentis quæstionis solutionem aliquantulum conferre posse censeo) etiamnum hæret.

Equidem priusquam innotuerat fibras (quarum unam majusculam juxta annulum fibrosum insertam vesiculæ *radicem κατ' ἐξοχὴν* appellant Cel. Anatomici) à vesiculâ in hepar protensas esse, antiquitùs jure creditum fuit istam partem liquorem omnem suum à poro bilario per meatum cysticum accipere; nec enim alium in promtu erat comminisci tramitem. Postquam vero accuratiori Anatomicorum (*Jasolini* imprimis, uti censet Cel. *Glissonius*) industria earum notitia invecta est, adeo perplacuit inventum hoc, ut longè potior Medicorum pars, relictâ veterum sententiâ, per has tanquam radices impleri cystin (maxima saltem ex parte) opinati fuerint. Quam licet haud quaquam, antequam ex sedulo facta indagine Anatomica ulterius quid veri falsíve subsit plene constiterit eversum ivero (nec enim eam præ me fero dissecandi peritiam ut hac in re pronuntiare ausim:) præfata tamen Cel. *Glissonii*, aliorumque doctissimorum Virorum eidem astipulantium venia, dubium mihi (cui veterum, quousque nec experientia nec evidens ratio aperte refragantur, sacra authoritas) adhuc videtur, utrum plene constet omnino admittendam esse hanc per proprias radices implendi rationem, atque annon totum, quem ei hepar sufficit liquorem cystis eadem, quæ veteribus placuit, modò memorata via accipiat.

Quæ mihi hanc dubitandi ansam suggerunt hæc sunt.

Primo, quod si per radices, uti adstruit Cel. *Glissonius*, nec omnino per meatum cysticum, nisi per accidens implenda sit vesicula, vascula tantilla huic muneri plurimum improportionata videntur. Mox enim monstrare conabimur partem hanc indies, idque plerunque sæpius in die, suam sarcinam satis magna copia deponere, & novum proinde proventum identidem admittere, quod ut præstet satis largi hiatus vase donari debet, qui liquorem hunc ea, quæ

fere inanitæ replendæ sufficiat, quantitate suppeditet; eoque magis quoniam bilis secretionem non perenniter, sed interpolatè (saltem non æquali omnibus horis mensura) fieri censemus. At haud ipse oculatissimus Vir, nec, puto, quisquam alius, disertis verbis sibi compertum asserit cavitatem in majori illâ, quàm vocant, radice (ut de ceteris taceam minoribus fibris) conspicuam haberi; quæ certe, si tam eximii usus foret, & omnino adesset, sicut vix sagacissimi Viri indaginem effugere potuisse credendum est, sic ab eo proculdubio prodita fuisset. Imo nec Cæs. vir illius in hepar distributionem ad modum explicite describit, verum postquam edoluerat hujus vasis truncum ramusculos aliquot & vasa capillaria in hepatis cavum distribuere (*Anat. Hep. cap.* 13.) satis cautè addit, *videturque etiam ipsum ramulus quidam Portæ comitari*, tanquam innuisset, talem ejus commeatum ei omni ex parte non prorsus perspectum fuisse.

Secundo, Nil repugnat quin vesicula satis commode per meatum cysticum impleri possit; quod & ipse doctissimus Vir haud obscure agnoscit. Siquidem & inficiatur ullam hìc sitam esse *valvulam* quæ bilem ascensuram repellat, verum (*cap.* 14. *&* 19.) *levi digitorum compressione hanc horsum & retrorsum per hoc vas adigi posse* asserit; atque insuper (cap. 17.) *fibrosum versiculæ annulum, quam obliquam ductus communis in intestinum insertionem, ut plurimum infirmius obluctari.* Quo sic habente, quandoquidem magna (quod omnes, opinor, agnoscunt) copiâ per bilarium porum suus ex hepate descendat humor, sitque major fibrosi annuli quam obliquæ insertionis laxitas, unde prius impleri, quantum circumpositarum partium sinit pressura, necesse habeat vesicula quam liquor hic in intestinum erumpere possit; cum porro nullum vel perexiguum (ex mente sagacissimi viri) inter liquorem cysticum, & per porum ex hepate delatum intercedat discrimen, mihi haud opus videtur (nisi clare monstraret autopsia) alios comminisci, per quos impleri teneatur vesicula, canales, & quamvis urgeri possit multos in corpore dari secretos, omniumque vel solertissimam eludentes indaginem, meatus, ubi nihilominus certum est liquorum decursum esse, quemadmodum de nervis (missis aliis instantiis) affirmari potest; reponere licet, bilem in cysti contentam & satis crassum esse humorem, & frequenter (nec exigua, prout mihi videtur, quantitate) in intestina ex hoc conceptaculo evacuari, ut proinde necesse habeat satis patulum & obvium sortiri vas, per quod ex hepate in eam deducatur.

Tertio: Liquet porum bilarium easdem cum Porta ramificationes obtinere. Eo enim in loco, Anatomicorum consensu, ubi ex collectis mesaraicis, splenicis, &c. venis, in unum intra hepar coit truncum Porta, porus bilarius ei sociatur, atque æquo dimenso (saltem nondum notata variatione ulla in amplitudinis proportione) ad omnes ejusdem intra hepar distributiones illic pariter dirimitur, unde perfacile per totum hepar à Portâ suffultus distribui potest, ut precarium videatur (quandoquidem ex autopsia hanc clare satis rem ita se habere deprehenditur) si non naturæ methodis dissonum, ullos eius ramos ante abrumpi vel desinere, ut vesiculæ radicibus, idem onus suscepturis, locum faciant, quàm ad omnes hepatis, quò Porta tendit, partes se disseminent. Propterea, cum præ tali vasorum distributione satis commodè totum per po-

rum bilarium exterminari poteſt, quod ſub bilis appellatione in hepate ſecerni tenetur, cumque promte adeo ac diximus per meatum cyſticum ex poro impleri poteſt veſicula, cur gratis ſupponamus naturam, regularem ſuam & ſimplicem methodum deſerendo, pluribus condendis vaſis damnamdam iri, ut itidem opus exequatur?

Quarto: At quod majoris forſan momenti hoc in negotio ſit, obſervavit in quibuſdam animalibus Cl. *Malpighius* (*de liene cap. 6.*) veſiculam ab hepate prorſus diſterminari. Nempe in *viperis* & *conſimilibus*, eo dicente, *oblongus à jecore producitur in inteſtina porus bilarius, cujus extremitati in inteſtinum hianti nectitur meatus cyſticus à propriâ veſiculâ emanans, quæ multo intervallo ab hepate diſſociata proximo inteſtino hæret.* Quæro hìc, quandoquidem haud in promtu eſt alium veſiculæ in hiſce animalibus uſum & actionem comminiſci, quam quæ aliis, in quibus hepati affigitur, competunt, quomodo, niſi per meatum cyſticum bilem ex hepate obtineat, cum nullum immediatum cum eo commercium habeat. Quod ſi ita ſit, deducere licebit bilis cyſticæ proventum, non neceſſario ab hepate per radices inde ad veſiculam propagatas petendum eſſe; quorſum aliter in iſtis animalibus hepati non affigitur; Proinde, haud ſequitur quod in quibus hepati affigitur inde ſuum eo modo depromit liquorem: cum enim in utroque genere par uſus, &, quoad cetera, fabrica ſit, quæ ratio dari poteſt, cur in his magis, quàm in illis, alius quam per meatum cyſticum ad veſiculam bili ex hepate trames eſſe debeat; ſitum vero ejus in his intra hepatis crepidinem, arctamque cum eo connexionem, non fruſtra à natura deſignari mox firmare conabimur.

Quamvis autem bilem haud immediate in inteſtina penetrare, ſed in cyſtin (ad eximium intra tradendum uſum) prius divertere debere cenſeam, ideo tamen etiam huc deflectere videtur, ut liquori ex glandulis *Malpighii* cyſticis modò memoratis extillato admiſceatur, à cujus (utpote diverſi genii, ſi fas ſit ſuſpicari, humoris) miſcella alias, magiſque muniis ſubſequentibus accommodatas dotes acquirere veriſimile videtur. Quod vero in cyſti non raro (ex *Gliſſonii* obſervatione) æque craſſa, imo (ex *Malpighii*) quandoque craſſior quam in poro deprehendatur, cum probabile ſit liquorem ex hiſce glandulis extillantem modum illius quis ex ceteris pleriſque excernitur limpidum & tenuem eſſe; id partim longiori quam hic trahit moræ; unde in majorem craſſitiem excoqui neceſſe habeat, tribui poteſt; partim ſtagnationi aliquali dandum, qua fieri vix poteſt, quin & craſſiores ſubſidant particulæ, & tenuiores ſupernatantes, compreſſione facta, promtius, illis relictis, exprimantur: Imo quamvis, uſque dum in motu fuerint, ſatis fluidæ & tenues videantur, ubi tamen paululum quieverint, in mutuos ruunt amplexus, atque hinc multo, quàm ſecus eveniret, craſſiorem liquorem exhibere facile poſſunt, diverſamque forte ab ea, quæ in poro etiamnum ſcaturit, bilis ſpeciem ſimulare; nec ſane raro evenit, quod in calculoſam etiam ſubſtantiam concreſcunt; tantopere ad craſſeſcendum proclivis eſt hic liquor. Utcunque ſit, ſaltem acriorem ſuſpicor eſſe bilem, quæ ex hepate noviter emanavit, inque poro adhuc ſtabulatur, quàm poſtquam in veſicam irrepſerit, atque illic aliquandiu morata fuerit. Ex vaſis enim exportantis amplitudine, prodeuntis liquo-

ris (plurimum ab omni quin in ceteris quibuſcunque glandulis ſecernitur diverſo colore, inſigni amaritudine, aliiſque notis, colligi poteſt ex craſſioribus æque ac tenuioribus) & proinde inter ſe diſformibus & irregularibus particulis conflari, quarum tamen acrimonia à lenioribus, quæ (ſi conjecturæ locus ſit) ex cyſticis glandulis erumpunt, deliniri aliquantum poterit, ut ſic commodum magis fermentum deſcendenti chylo exurgat.

Sed objiciat forte aliquis veſiculam, cui cervix à calculo obturata fuerat, aliquando bile ſuperius plenam inter diſſecandum deprehenſam fuiſſe, ut idcirco alium, quàm per meatum cyſticum, ei aditum concedendum eſſe videatur. Cui referimus, hanc obſervationem nil noſtram ſuppoſitionem infirmare: Calculus enim iſte, in ejus cavitate genitus, quamvis elapſuro humori obſiſtat, utpote ad veſiculæ cervicem, qua propria tendentia, qua partium circumjacentium compreſſione & contenti liquoris impulſu, ſatis promte decidens, facile tamen præbere viam poteſt humori ſurſum ſe inſinuanti, qui ex anguſtiori canali in amplius ſpatium repens, vel retrorſum objectum calculum levi negotio trudere poterit, vel aliquatenus diſtendendo meatum cyſticum, ſibi viam inter vaſis hujus (laxioris texturæ cum ſit) latera, & calculum in veſiculæ cavitatem cito parare poteſt.

Ceterum, ſive per proprias radices, ſive per meatum cyſticum impleatur, hoc tamen pro rato habendum mihi videtur, naturam tam notabile conceptaculum nunquam formatum voluiſſe, niſi ut inſignem aliquem uſum præſtaret; qui qualis ſit propius jam inquirendum incumbit.

Hanc autem diſquiſitionem quo melius proſequamur, conſiderandum inprimis eſt, obſervari, ni fallor, poſſe, Secretiones omnes (exceptis iis quæ vel in ipſa interiori ventriculi tunica pro fermento chylificatorio congeſtis illic cibis ſuggerendo, habentur, vel quarum materia inſuper ad ventriculum in eum finem tendere debet) poſt aſſumtos cibos quanquam non in totum ſupprimi, ſaltem minutius (in iis animalibus, quæ non niſi per intervalla ſat longa cibos aſſumunt) naturaliter procedere, uſque dum in ſanguineum rivum diſtributus fuerit chylus. Cujus rei cauſa forſan aſſignari poteſt, non ſolum quod minor ſecretionibus intus ſuppetit materia (cum raro cibos aſſumimus, niſi aſſumtis, vel aliàs erogatis, maxima ex parte, prioris eſcæ auctariis) ſed & quia ſucco nervoſo ad ventriculum glandulaſque ſalivares, majori copiâ (præ nervorum, tum laceſſitis inter maſticandum glandulis iſtis, tum diſtento ventriculo, invigoratione, quà copioſius illic ſuum profundunt ſuccum, atque hinc ſecretionem ex præterfluente ſanguine, modo ſuperius allato, uberius concitent) ſuppeditato, aliæ partes illius influentiâ magna ex parte fraudari neceſſe habent: Natura, providi inſtar œconomi, hac arte proſpiciente, ne maſſa hæc, in futuram corporis alimoniam deſtinata, crudior in venas admittatur. Poſtquam vero ſanguinea maſſa chylo referta fuerit, & uberior univerſis ſecretionibus materia ſuppetit, & ſecretio in ventriculum aliaſque memoratas partes prius facta, poſtmodum maxima ex parte ceſſat, conniventibus ſcil. vaſis diſtenſione ſua ab oppleto ventriculo, jam immunibus, nec ampliùs (vacuato nempe ventriculo) laceſſitis nervis ſuis, unde copioſius in alias partes profluere poteſt ſuccus nervoſus: quo fit, ut natura

à primis coctionis curis liberata, magis secundariis hisce muniis vacare possit.

Inter partes autem quibus hæc secretorii muneris interpolatio accidit, hepar, aliæque prope consitæ partes secretoriæ, numeranda videntur; quæ exiguæ solum quantitate laticem, cui secernendo destinantur, quo chylus ex ventriculo descendit tempore, deponere existimo; hoc vero (maximam saltem partem) distributo, secernendi munus repetere partes has, atque tum vesicæ bilariæ suum suppeditari liquorem, tum pori bilarii radicibus suum etiam suggeri.

Si quæras quomodo ex hoc supposito bilis (quemadmodum modò adstruxi) chylosæ massæ in intestinum delabenti in fermentum cedere possit, cum nisi ei toto descensûs tempore continuo admisceatur, haud æqualiter in eam agere potest; respondeo, satis obvio, ut mihi videtur, & plane *mechanico* artificio hoc præstari; prout facile patebit, si prius paucis circa vesiculam observandis attendamus.

Idcirco adnotandum vesiculam felleam in iis animalibus in quibus hepati annectitur, in concavâ ejus parte locari, quam ex adversa parte premunt tum ventriculus, tum intestinorum aliqua; in iis verò, quibus ab hepate disterminatur, *intestino proximo* (dicente *Malpighio*) *hærere*, ubi & non potest non ab adjacentibus aliis partibus undiquaque stipari. Observare insuper est, quod quamvis raro in totum plena deprehenditur, liquoris tamen penum aliquem perpetuo asservat: porro quod à compressione aliquanto fortiori non admodum invita suum effundit liquorem, quem tamen, præ fibroso & contractili annulo, quem, in collo habet, nunquam, nisi ultra modum distenta, sponte dimittit.

Quibus ita se habentibus, facile concipere possumus, quod dum, ventriculo, ut diximus, feriante, bilis (in hepate secreta, & ab obliquâ insertione fortius quam fibrosus annulus renitente repulsa) in vesiculam deponitur, satis magna ejus copia hic admitti potest, quandoquidem nullam à ventriculo (utpote vacuo) pressuram hæc pars sentit; cumque per sat longa intervalla à cibis abstinere solemus, hinc satis temporis ei pro idoneâ liquoris sui quantitate comparandâ conceditur. Ubi verò, cibatus fuerit ventriculus, statim hanc comprimit, adeoque pro compressionis gradu succum suum in ductum communem, atque inde (superatâ obliquæ insertionis resistentiâ) in duodenum, effundere cogit, semicocto chylo illuc properanti suggerendum. Utque magis magisque, procedente coctione, intumescit in ventriculo massa, jamque ex pyloro erumpit, fortius usque hinc comprimitur vesicula, unde jugis bilioſi laticis non potest non haberi profusio. Nec quidem cessat hæc compressio, donec maxima chyli pars à lacteis absorpta fuerit: distenta enim intestina tum extrusæ è ventriculo massæ novâ usque copiâ, tum ejusdem, dum sensim elaboratur, intumescentiâ, necessariò, ut majus nanciscantur spatium, ventriculum comprimunt, atque unà vesiculam, adeo ut continuo descendenti chylosæ massæ, in suo per duodenum transitu, ista bilis suggeratur. Atque hinc radicum (ubi perhibentur) & fibrarum in hepar sparsarum usus (quem & Cl. *Glissonius* ex parte agnoscit) satis commodus, & quo alium, ut mihi videtur, non opus est excogitare, assignari potest; nempe ut totidem retinacula

atque

atque ligamenta sint, quibus valentius hepati vesicula hæc alligetur, ne quando à loco suo divelli contingeret, quod certè cavere debuit natura, ne si hoc eveniret, chylus liquoris, quem suppeditat, tributis fraudaretur, adeóque in venas minus subactus & digestus ingereretur : etenim præ mole ejus, & abdominis in perfectioribus animalibus capacitate, metus esset ne hoc illuc volveretur, nisi admodum firmam cum stabili aliquâ parte connexionem obtineret, adeóque & bilis, compresso meatu cystico, ingressus, & ejusdem, pro naturæ indigentiis & designatione, egressus præpediretur.

Interea toto hoc tempore, si non nihil, parum saltem, noviter secretæ in hepate materiæ ex ipso poro bilario huic massæ affundi arbitramur; cùm & secretiones (prout modò monuimus) parcius hoc tempore procedant, & quod in porum ex hepate secernitur, cum hanc ob causam in parvâ solum quantitate sit, facile intra amplam illius cavitatem se componere posse videtur; quod autem ex vesicâ erumpit, non isto tempore *secernitur*, sed tantùmmodo *excernitur*, utpotè quod in hunc usum hic priùs reconditum fuerat. Vix autem aliquid ex poro bilario nuperrime admissi liquoris sui (qui forsan si bili ex vesiculâ affluenti, & cystico humore proprio contemperatæ, in descensu affunderetur nimis acrem redderet) exprimi potest, cùm quoad situm non eo, quo vesica, modo dispositus sit, ut pressionem facile sentiat, quodque in eo coacervatur, in ramis hepatis confiniis nondum egressus (utpote quorum cavitas in proportione ad extantem truncum major videtur) residere probabile est. Et sanè etiamsi concederetur succum hunc immediatè per porum excretum ad chylosin perficiendam idoneum (absque ullâ lenioris liquoris mixturâ) fore menstruum, si tamen jugiter eadem, quà intermisso chylificatorio opere totaque sua mole, præterlabenti chylo affunderetur (vasis enim amplitudo magnam illius quantitatem hîc secerni solere demonstrat) coctionem forsan nimiâ copiâ perverteret & pessundaret. Si ergo quæratur cui insuper usui inserviat? dico, quod fieri nequit, quin à chylosæ massæ crassioribus & viscosis, absorptâ à lacteis puriori parte, reliquis plurimum oblinantur earum in intestina hiantium ora, quæ nisi abstergantur, haud concipi potest transitum chylo postmodum admittendo dandum iri. Huic proinde noxæ averruncandæ consultò prospexisse naturam istius liquoris, post absolutam purioris chyli in lacteas traductionem, affusione censemus, cujus acrimonia facili negotio effici potest ut abstergatur mucosus ille lentor, forsan & præ fermentativâ, quâ liquor iste, quousque naturales conditiones retinuerit, pollet, inde in alibilem succum convertatur, atque à lacteis absorbeatur, quandoquidem activâ sui parte prius orbatus fortiori, & magis acri, fermento indigere videtur quam quod integræ massæ proportionetur.

Si dubitetur quomodo biliosus liquor in intestinum, nullo facto priùs in vesiculam diverticulo, penetrare posset, quandoquidem (prout ex Cel. *Glissonio* notavimus) fibrosus vesiculæ annulus quam obliqua ductus communi in duodenum insertio infirmius obluctatur, respondeo quod præ diutiori liquoris ex vesiculâ in intestina, à dictâ compressione, effluxu fieri potest, ut obliqua insertio aliquanto patens, vel saltem magis cedens, per aliquod temporis spatium permaneat, ut facilius bili (secretione hepatica jam, novâ suppedi-

tatâ materiâ, vices ſuas repetente) ex poro rectà deſcendenti tranſitum det, quam contra obluctetur ut in veſiculam aſcendat; donec tandem nativam contractionem ſenſim recuperans, in eam ad memoratos denuo urgeat: Imò poſtquam impleta fuerit veſicula, quod ſupereſt deſcendentis bilis, cyſtico liquore haud imbutum, viam ſibi recta in inteſtinum nequit non facere, ut hinc opus hoc abſterſionis, priori eruptione tantum inchoatum, iterato aggrediens plenè, ante novum admiſſum chylum, abſolvat. Ab hujus liquoris ſuppreſſione vel parciori effuſione chyloſarum excretionum cauſa frequenter petenda eſt: niſi enim ab adhærente mucoſitate liberatur glanduloſa inteſtini tunica, neceſſe eſt ut præterlabatur chylus, adeóque deſtinato nutricatu fraudato corpore, tabes tandem inſequatur: hoc verò abſque debito iſtius liquoris ſupplemento haud præcaveri poſſe videtur.

Quòd in hunc quem aſſignavimus veſiculæ uſum objiciatur, ferè ſemper ab authoribus (moderate ſaltem) plenam reperiri, quod ſecus eventurum quandoque concipiatur, ſi tam conſtanti tenore ſuas quotidiè contentum liquorem deplendi & novum accipiendi vices ſubiret, ſolutionem hinc forſan admittat, quod vel animalia, ex quorum inſpectione hæc eruitur obſervatio, violenta morte perimuntur, vel rariſſime ſaltem occurrunt, quibus adeò reſolvitur partium (inter alias) ſecretoriarum tonus, fit ut abſque omni luctâ emoriantur; unde fit ut dum cerebrum, & reliquæ quibus vel nervi vel fibræ adſint, ſe in mortis articulo ad motus contractivos componunt, ſecretoriæ pariter in contractione aguntur, quo molimine multò copioſior habetur ſecretio. Hinc hepar majorum humoris ibidem ſecernendi quantitatum profundit, qui in porum bilarium depoſitus, atque partim inſequentis protruſione, partim hujuſce vaſis, arctius hoc tempore ſeſe ſtringentis, compreſſione in ductum communem adactus, ſurſum in veſiculam urgetur (quæ ſanè nullatenus ad arctam conſtrictionem, ut ingreſſurum non admittat, nata videtur) in quam facilior ei trames ſternitur, quàm in inteſtinum. Porrò inter extremos moribundi animalis conatus, unà cum reliquis partibus, conſtringuntur inteſtina, unde magis occludi neceſſe habet ductus communis in duodenum inſertio, utpote ſat longo intervallo inter ejus tunicas (arcte hoc tempore contractas) decurrens. Quod verò in aliquibus, licèt rarius, veſicula vacua deprehenditur, imputari poteſt vel violentæ veſiculæ compreſſioni (quam & cauſam Cl. *Gliſſ.* aſſignat) vel fatali enervationi, non tam fibroſi annuli, licèt & hunc pariter reſolvi credendum ſit (quàm partium in hepate ſecretionis effectricium, unde nil in porum, veſiculæ poſtmodum tradendum deponi poteſt; ut proinde tantâ invectâ debilitate (maximè ſi ad univerſam inſuper, quòd in tali caſu forſan evenit, œconomiam animalem, vel maximam ſaltem ejus partem pertingat) non mirum ſit animal, in quo iſthoc obſervatur, repentino fato ſuccumbere.

Verùm gravis hìc urget difficultas de iis animalibus quibus deeſt veſica bilaria, quemadmodum in *Equo* aliiſque non paucis obſervari poſſe Celeb. *Gliſſonius* & *Needhamius* teſtantur. Cùm enim & hæc fermento chylificatorio in inteſtinis ſuggerendo, perinde ac alia quibus ſuppetit veſicula, indigere, quænam tempore variatæ in his organizationis ratio haberi poteſt?

Cui dubio quamvis non parum difficile mihi videtur ſatisfacere, & cui ple-

nius enodando collatæ circa variorum animalium fabricam peculiares quædam obſervationes (quæ tamen mihi nondum conſtant) requiri videntur, ne tamen prorſus intactum præteream, conjecturas meas circa hanc rem aliorum cenſuræ ſubjiciam, quæ & (quanquam non facis, ſaltem) ſcintillulæ forſan loco eſſe poterunt ad ulteriorem ejus elucidationem.

Imprimis autem hìc obſervari poterit, primò plurimas animalium ſpecies veſicula hac præditas eſſe, inter quæ ea (quantum mihi obſervaſſe contigit) quæ per ſatis longa intervalla à cibis *abſtinere* ſolent, numeranda veniunt; item *Carnivora* (domeſtica ſaltem) quorum nempè pabulum particulis magis activis conſtat; quinimo *Ruminantia*, ea ſaltem quæ frequentiori obſervationi occurrunt, uti boves, oves, &c. 2. *Equos* qui eadem deſtituuntur, continuo ferè (ubi hoc iis premitur) ſaltem per multas indeſinenter horas, eſcæ intentos eſſe; quinetiam horum uſitata edulia, vel gramen, vel fœnum, aut frumenta varii generis eſſe, quorum utrumlibet particulis minus activis (ſaltem actu non multum agitatis) conſtat; in gramine enim, dum adhuc viret, crudiores & aquoſæ plurimum ſcatent, quibus adeo diluuntur quotquot inſunt magis activæ, ut exiguæ ſint efficaciæ; in fœno & frumentis ſiccatis quamvis activæ hæ ſatis magnâ forſan copiâ abundent, adeò tamen aliis præ ſiccitate implicantur & ſubjugantur, ut non facilè ſeſe extricare poſſint.

Hinc ſupponere forſan licebit *Equos*, quandoquidem minus exaltato hoc pabulo veſcuntur, aliquanto acriori fermento chyloſæ maſſæ, imperfectiori adhuc, in inteſtinis affundendo indigere, ad hujus particulas agiliores, at nimis obſeratas, extricandas, & craſſiores comminuendas, quam quod aliis animalibus quorum cibus ſtomachali fermento minus negotii faceſſit, ex uſu eſt; quale quidem eſſe liquorem per porum in inteſtina rectà deſcendentem, præ eo qui in veſiculam priùs divertit, cumque cyſtico mitioris, niſi me fallant auguria, genii liquore unitur, modo conatus ſum oſtendere. Porrò cum pabulum ſuum conſtanter adeò ingerunt, nec priùs devorato eas dant inducias, ut antè concoquatur & expellatur, quàm novum ſuperinducatur, cúmque proinde pars indeſinenter, ipſo quo hoc fit tempore, pariter in inteſtina expelli neceſſe habet, quæ & minus perfectè præ celeriori hoc tranſitu in ventriculo elaborari valet, hinc continuo affundi debet in inteſtinis fermentum, quod æqualiter ſe ei admiſceat, & ſic chylificatorium munus tam conſtans ſubſidium expoſcens compleat. Hoc autem à cyſti ſperari vix poſſet. Cùm enim, ſi eo quo diximus modo impleatur, per ſat longum tempus occludenda eſt, ut hoc præſtetur ductus communis in inteſtinum apertura, quo intervallo nil bilioſi laticis chylo affundi poteſt; ſin altera illa methodo, per radices ſcil. ei ſuus inducatur liquor, non niſi lentis gradibus propter vaſorum exilitatem impleri poſſit, nec proinde par eſſe poteſt ſecretus in eam humor deſcendenti chyloſæ maſſæ; cum porrò præ ſitu quem obtinere neceſſe haberet haud daretur ei locus, propter continuam ferè ventriculi diſtenſionem pro ſufficienti bilis copia colligenda; propterea non inconſultò feciſſe naturam augurari liceat, hanc partem iſtis animalibus denegando, quorum & uſibus improportionatus videtur liquor quem defert, & quæ ejus præſentia abſque incommodo vacare poſſunt.

Si objiciatur boves, oves, &c. quamvis eodem, quo equi, pabulo veſcuntur, cyſti tamen donari: reponimus iſtorum cibos non immediatè à primo, in quem ab ore delabuntur, ventriculo in inteſtina pelli, ſed in os reſumi, ut ruminationem ſubeat, quo fit ut & repetita hac comminutione, & ſalivæ inter ruminandum miſcella, eam obtineant particularum ſuarum exaltationem, ut ſecundarii hujus fermenti gradus mitior iis ſufficiat. Adde quod præ mora quam trahunt cibi, cyſti induciæ ſat longæ pro liquoris quantitate idonea comparanda, his in inteſtina erumpentibus ſuffundenda, dantur.

Quandoquidem verò ſuppoſuimus hepaticam ſecretionem potiſſimum à diſtributo chylo peragi, nec ſatis idoneè procedere poſſe natura ſtomachicæ coctionis ſatagente; conjicimus (ut objectioni hinc forſan orituræ obviam eamus) & chylum in hiſce animalibus jugi tenore diſtributum ſatis facilè ſecretionibus materiam præbere poſſe; & ventriculum diſtentioni ab iſtorum animalium continua, ut notavimus, ingluvie aſſuefactum, haud facilè irritationem quam diximus, ab ingeſtis (minus tum proprio genio, tum exactioris in ventriculo elaborationis carentia, ad turgeſcentiam pronis) ſentire, ut nervi inſerti copioſius, quàm alibi, ſuccum ſuum illic profundant.

Quòd *ſuccum pancreaticum* poſtquam toties de fermento chylificatorio mentionem feci, ſileam, non id eo conſilio facio, quaſi crederem ad hoc conſtruendum nil conferre: At quoniam haud integram de fermento iſto tractationem meditor, ſed ſolummodò bilariæ veſiculæ uſum inquirendum propoſui, ea ſolum attuli, quæ ad hanc indaginem immediatè factura credidi; cúmque organicum, quem aſſignavi, veſiculæ uſum, haudquaquam à pancreate pendere cenſeam, ejus cum ſucci ſui, conſiderationem prætermiſi tantum, non neglexi-

CAP. XV.

Secretionum privatarum ratio.

SEcretionum *Publicarum* ſic pro modulo noſtro, reddita ratione, ſequitur ut *Privatarum* etiam methodum aliquatenus tradamus, quam tamen paucis perſtringere ſufficiet, quandoquidem fundamenta, quibus explicatio hæc innititur ſuperiùs expoſuimus.

Videtur igitur, has perinde ac publicas, ad duas pariter ſpecies revocari poſſe, ut nempè ſint vel meræ colatoriæ, vel præcipitatoriæ.

Quòd ad priorem attinet, nil vetare videtur, quo minus ubi pars nutrienda ex ſubtilioribus (quæ ſaltem ad cohærendum habiles ſunt) ſanguinis particulis conflari debet, mera percolatio ad idoneas ex aluentis ſinu ſuppeditandas ſufficiat, quandoquidem iſtæ, quemadmodum ſuperiùs adſtruximus, & ad ſecedendum (qua propria indole, qua craſſiorum protruſione) magis proclives ſunt, & ad commenſuratas partis, cui nutriendæ deſtinantur, cavernulas ſubeundas haud difficili negotio ſe accommodant: ubi ſi ſtrictiores, in oppoſito ad eum quo ingrediuntur hiatu, meatus invenerint (quod facile, opinor, admittetur) ſatis promte apponuntur, inque eandem ſubſtantiam concreſcunt. Atque hæc methodus locum habet, ſive exhauſtæ partis redin-

tegrationem, novas in deperditarum locum particulas substituendo, sive ejusdem augmentationem natura designet. Ad hunc modum cerebrum & nutriri & augeri censeo; imo fortasse *unicus* est, quandoquidem substantiæ ejus modus à reliquarum omnium partium multum differt, nec subesse ratio mihi videtur, cur non, si aliæ ex ejusdem naturæ particulis subtilioribus nempè conflarentur, & mera earum percolatione emergerent, eadem quoque textura constarent. Et sanè ex purioribus & subtilioribus (ceteris paribus) sanguinis particulis conflari cerebrum, argumento est, quod purissimo & subtilissimo, quem corpus habet, liquori separando præstituitur; quomodo enim concipi potest colum adeo exquisitum, meatibusque tam exilibus præditum, ut ad hunc usum inservire debeat, compaginari posse, nisi componens materia ex talibus constaret particulis, quæ, ubi coierint, tam exiles (at confertos) meatus linquerent, ut huic soli transmittendo liquori apti sint; has autem suo genere & subtilissimas esse exinde constat, quoniam si & crassiores, & minus regulares sint, necesse est ut intercepti patentiores, & diversæ invicem figuræ sint pori, qui proinde crassioribus, minusque inter se conformibus, materiis transmittendis (quales à succi nervosi genio multum abludunt) dispositi necessario evadunt. Huc porro facit, tum quod teneræ adeo ac cernimus texturæ sit, tum quod natura tantopere illius tutelæ cavit, qua duplici membrana cingendo, qua fortissimo cranio circumvallando ut ab injuriis forinsecus illatis tutior foret. Cum ergo hæc ei textura adest, quid impedit, quo minus mera hanc ei donet fabricam, percolatio, eoque magis quoniam hæc naturę simplicitati (toties antea decantatæ) magis convenit; Adde quod nulla hic terminantur vasa quæ fermentum advehant, nec si præsto essent, facile posset unde, & qua arte id compararent.

Alteram quod attinet secretionum privatarum speciem, eam nimirum quæ circa eas impenditur partes, quæ non ex subtilioribus modò dictis, sed mixtis, construuntur; videtur hic, non minus quàm in publicis, quibus analogiam istæ habent fermentum requiri, quod particulas assimilandas pro partis nutriendæ dispositione, & comminuat & dirigat, inque destinata conceptacula depellat; secus enim vix eventurum videtur, ut apte ad hoc concinnatæ, præ confusa, qua in sanguine urgentur, agitatione commensurata spatiola, earum commeatu indigentia, offendant. Istud succo nervoso minus perquam ingeniosè Cel. *Willisium* detulisse supra notavimus. Cujus quidem suppositionis probabilitatem, non solum ad hanc, sed & ad publicas secretiones, quoniam supra ostendere conati sumus, supresť ut de modo, quo res ista (forsan) peragatur, paucula adjungamus. Ut ergo appositio in partis, vel nutriendæ vel augendæ substantiam habeatur, concipiendum est, cavernulas adesse (utrum à particularum quæ eas prius explerunt, seu avolatione, in saguineæ massæ gremium resumtione proveniant, an propria sanguinis, ad quam in junioribus animalibus pronior est, expansione aperiantur) in quas, sicut necesse est ut idoneæ & commensuratæ deponantur, sic vix verisimile mihi videtur tales eas ingressuras, nisi vis quædam directrix accedat, quæ eas in has cavernulas disponat. Eæ enim ex sanguinis particulis, quæ subtiliores & magis spirituosæ sunt quanquam hoc nomine ad secedendum magis proclives sunt, minutiores tamen

videntur, quam ut istis adæquatæ sint cavernulis, utpote quæ ab iis haud arctari, nec proinde apponi possunt: crassiores autem, quæ ad hoc opus requiruntur, & suopte genio magis patulum (qualem venæ præbant) tramitem affectant, & præ majori agitationis vi quàm quæ mole minoribus competit, nec propria indole deflectunt, nec ab istis distorqueri, aptæ sunt, unde in venas (favente harum ad arterias positione) sponte decurrunt. Ut ergo earum secessio habeatur, fibræ, à nervis ortæ, ubique in partium habitu disponuntur, quarum succi, à nervis ad eas deportati, & constanter effusi, ope fieri non potest, quin ea crassioribus istis sanguinis particulis comminutio inducatur, & determinatio (modo superius allato) imprimatur, ut pristinam linquentes semitam, cavernulas dictas tales quæ iis commensuratæ sunt secedant, reliquis præterlabentibus. Cumque non facilis sit egressus tum præ ambientium partium oppositione, tum quod extra sanguifera vasa protrusas non adeò cordis urgere potest impulsus, hinc necesse habent moram inibi facere, atque apponi, partémque, pro naturæ intentione, vel resarcire, vel augere.

Suggeri hic forsan poterit, non meram hic ex hypothesi *Willisiana* (superiùs laudata) præcipitationem fieri, sed dissolutionem & alterationem induci. Agnoscimus, interea tamen nil hinc reportare datur, nisi ut talis particulis apponendis moles, & figura, adque partes resarciendas hinc aptitudo emergant ut, accedente, quam memoravimus, determinatione, in dictas cavernulas, istæ secedant particulæ; quibus nactis non potest non haberi appositio, partisque proinde nutritio.

CAP. XVI.

Secretionum præter naturæ institutum evenientium ratio.

UT tandem Secretionum *præter naturæ institutum*, ab illata forinsecùs partibus, ad hoc munus minime natis, injuria evenientium rationem aliquam reddamus, quales in fonticulis, ulceribusque aliis, hydropicis item affectibus, obtingere supra notavimus; videtur has à nuda plerumque (non tamen prorsus ad regularem naturæ normam suscitata) pendere atque erumpentem materiam, vel per arteriarum venarumque tunicas, vel ex illarum extremitatibus, ferri. Corrosis enim, vel usque adeo læsis tunicis, unde pori earum vel ultra naturalem statum amplientur, vel novi eudantur, haud fieri potest, quin præ sanguinis protrusione talis materiæ, quæ iis commensurata est, colatura fiat, quæ & majori vel minori copia, varia item specie, pro istorum amplitudine & numero, prodire necesse habet. At insuper ex arteriolarum finibus, quandoquidem harum cum venulis commercium, si profundius saltem fuerit ulcus, non potest non intercipi, colatura haberi potest. Si quæras, qua arte hoc succedere possit, cum sanguis à corde impulsus tota sua massa per has decurrat, adeóque hæmorrhagiam potius, quàm colaturam sic invectam fore concipiatur, quandoquidem nullam in parte exulcerata structuræ rationem comminisci in promtu sit, quæ hanc efficiat; respondeo, si eandem retinerent arteriolarum harum fines diametum, qua in statu sano fruuntur, sic eventu-

rum: verum notum est cuncta in corpore vasa, si præcidi contigerit, & sese versus integram partem contrahere, & corrugationes pati, utpote retinaculis quæ ea in debita tensione detinebant orbata; quin & effusi sanguinis grumuli, circa patentia concrescentes ora, nec non & ipsius serosæ partis lentor (quem & mora, & partis calore contrahit (in tantum hæc obturare concipiantur, ut tenuiores solum partes, integræ massæ respectu, erumpere possint. Nec conceptu arduum est, quo tramite crassior pars in venas reducatur: cum enim constat (quod sagacissimorum nostri seculi Anatomicorum industriæ debemus) inter arteriarum ramos ubivis, fere anastomoses dari, quicquid usitatos & rectos tranare prohibetur tractus, per anastomoses has in alios ramos facile transfretatur, atque inde in adsitas venas solito more deportatur; tenuior autem & serosior pars cum satis facilem & arteriarum extremitatibus (nec enim in totum occludi possunt) viam offendit, è crassioris gremio minimo præ peristaltica arteriarum contractione exprimitur, perque angustiores hosce, at moli suæ non improportionatos, ductus facessit. Non sanè negandum est, ipsum crassamentum rubrum in purulentam, ab ulceribus evomi quandoque solitam materiam digeri & posse & solere; quandoquidem texturæ mutatio, quam mora sua sanguis extravasatus acquirere potest, & calorem & consistentiam mutare valet: at verò hoc sanatis fere pristinos jam calles repetente sanguine tantummodo evenire solet, reliquis autem temporibus tenuior, & indigestus, apparet erumpens humor, quem proinde transcolatione, quam diximus potius suppeditari conjicio.

Quamvis autem nullâ non in parte istiusmodi transcolationem fieri posse autumo, non raro tamen observare licet, glanduloſam in ulceribus succrescere solere substantiam, per cujus poros istam accuratiori methodo secretionem velle celebrare naturam fas sit suspicari; tantopere uniformitati in cunctis suis operibus studet.

Hydropicorum in abdomen depositum humorum nudâ colaturâ, ex sanguine viscerum, aliarumque in abdomine contentarum partium membranas laxatas trajiciente, per ampliatos eorum porulos separari fas sit concipere. Sanguine enim vel sero supra modum referto, prout immodicis potatoribus usu venit, vel pneumatosi aliâ quacunque de causa indigente, atque lentius, præ vasorum per totum mesenterium, intestina, visceraque in abdomine conclusa amplitudine, supra notatâ, moto, quid mirum tunicas ultra modum distentas iri, adeoque facilem satis per ampliatos hinc poros suos serosiori atque una spirituosiori sanguinis parti transitum concessuras? Etenim magna spirituosioris sanguinis partis copiâ hunc abundare liquorem satis testantur virium, in taliter affectis constans debilitas, tum subita earum prostratio, si adhibitâ paracentesi copiâ largiori extrahatur hæc colluvies. Non eo inficias percolationem evenire posse, quantumvis sanguis satis ab hac colluvie serosa immunis perstiterit; notum enim est hunc affectum hominibus plurimum abstemiis quandoque evenire: in hoc autem casu vero non dissentaneum videtur membranas nimia crassioris & pigrioris sanguinis quantitate distendi, qui vehiculo aquoso destitutus facile, ubi minus à corde sollicitatur (id quod in ampliatis hic vasis nullo negotio eventurum concipiatur) ad stagnationem propendet,

adeoque partes, quas appellit, distendere necesse habet, unde facili negotio tenuior ejus exudat pars. Adeò ut in utroque casu percolatio utramque paginam complere possit, ut non opus videatur (nisi perraro) ad lymphaticorum rupturam pro hujus affectus phænomenis solvendis recurrere.

Quod ad secretionem vesicatoriorum ope excitatam attinet, quamvis forsan ex jam dictis solvi possit, supponendo capillares in cute terminatas ab acribus medicamenti particulis corrodi, adeoque exudationem modo allato concitari posse; censuerim tamen invigorando potius nervos agere, qui dum horum acrimoniâ vellicantur, majori copiâ suum profundunt liquorem: cumque eorum, ex hypothesi nostra, hic loci munus sit secretionem quæ per poros cutis fit, excitare, probabile videtur, quod, ubi plus solicitati fuerint, majori copia serosas ex sanguine, per arterias illic terminatas allato, particulas propellendo, insensibilis transpirationis vice visibilem hanc & copiosam evacuationem concitent. Eundem effectum admota quavis ignita cuti substantia experimur, cui quandoquidem, non secus ac ab admotis vesicatoriis, magnus succedit dolor, à *Nervorum* invigoratione istud phænomenon emergere augurari liceat; adeoque horum usum non solum ultra angustos, quibus veteres terminarunt, limites, sed vel auctiora, quibus recentiores donatur, pomæria extendi debere.

FINIS.

GUALTERI

DE
MORBIS ACUTIS
INFANTUM.

Authore

GUALTERO HARRIS, M.D. Celeberrimi Collegii Medicorum Londinensium Socio, atque Censore.

Ἰσχὺς γὰρ ἀρχὴ ἐν ἰατρικῇ, καὶ μέση, καὶ τέλος. *Hippocrates.*

ELENCHUS RERUM.

QUA ratione Author hæc conscribere inductus. *p.*5. Quæ ad *Curationem Infantum* certiorem spectant,à Medicis hactenùs desiderari. *ibid.* Faciliorem autem eam fore, ac vulgò creditur.5.6. Probatur id argumento ex ætatum differentiis,& temperamentis. 6.Morborum omnium Infantilium *una eademque causa.ibid.*Quænam ea sit.*ibid.* Quis *Infantis*,& quis *Pueri* nomine intelligendus.6.7. *Diagnosis* horum morborum quibus criteriis est investiganda.7.Undè pēdebat incertitudo,ut videbatur,diagnostica.*ibid.*Quòd *Pulsus* Infantum sit minùs observandus. *Ibid.* Ut & *Urina* eorundem. 7. 8. *Causa* horum affectuum *Procatarctica*. 8. Quantùm salus fœtûs à Matre pendet.*ibid.* Cur innata generis bonitas, aut vitium aliorum animalium quàm humanæ proli certiùs transmittatur. 9. *Causæ* aliæ affectum infantilium recensentur. *ibid.* Nempè frigus facillimè susceptum.*ibid.* Lac nutricis vitiosum.9.10.Præmatura carnium esitatio.10. Potus liquorum spiritibus abundantium imprudenter concessus.11. Narratio memorabilis quantùm discriminis subire solent Infantes, qui *Nutricum Conductitiarum* manibus sunt traditi.10.*Vinum* quibus convenit,& quos maximè lædit.11.Quodnam eorum Infantibus magis innocuum.12. *Causæ omnes* morborum tenellorum in *unâ Proximâ* semper coalescunt.*ibid. Historia affectuum Infantilium.*12.13.Symptomata universa *Acido* prædominanti ortum suum debere. 14. Non in *Hypothesewn* inventione,sed in fælicitate ipsius *Praxeos* Medico licere gloriari.14.15.*Hippocratem* indicationes curativas non à primis,at secundis qualitatibus expugnâdis desumpsisse.15.*Prognosis.*15.16. *Curatio.*17. *Sylvii de le Boe* laudatio, pariter ac Censura.16.17.Quodnam fundamentum Curationis infantum sit imprimis jaciendum. 17. *Indicationes Curativæ* duæ. 18. Celeberrimus *Sydenhamius* primus viam deditâ operâ monstravit *Purgandi* vel in ipsis *Febribus*. 18. Quàm utilis ac necessarius sit *Catharsewn* usus. *ibid.* Prima Indicatio est *Acidi* exquisita *Præparatio.*18.19 Quòd *Humorum Præparatio* olim usitata fuerit inutilis, ac inanis. 19. Cur tot veteres Medici *Catharsin* in febrientibus neglexerint. *ibid.* Præparatio humorum per *Alexipharmaca* & *Sudorifica* rem deteriorem plerumque facit.19. 20.*Coctionem* citiùs promoveri *Evacuationibus* quàm cæteris quibuscunque.20.*Præparantia medicamenta* enumerantur. *ibid.*Annotatio iis non indigna scitu,qui medicamenta pauperibus liberali manu, & absque aliquâ mercede, exporrigere amant. *ibid.* Quare *Magisteria* numero *Præparantium* non accensentur. *ibid.* Quare nec *Salia Volatilia*,nec *Spiritus Volatiles*, nec *Salia Lixivialia*, nec denique quodcunque genus remediorum impensè *calidorum. ibid.* Quòd prædicta *Præparantia* sint ex *Anodynis* potentioribus. 21. Usus eorum perminutus effecit, ut ea facultas eorundem Medicis minimè observaretur. *ibid.* Ex quibus Medici peritia est jure æstimanda.*ibid.Formulæ* & usus *medicamentorum Præparantium.*21.22.Objectioni cuidam occurritur lepidâ quâdam fabellâ. 22. Traduntur *Formulæ* blandorum *Catharticorum.* 23. Quid nonnunquam faciendum sit in symptomatis dissonis &

incongruis.*ibid.Emplastrum* regioni umbilici.*ibid. Rhabarbari* præ aliis purgativis merita laudatio. *ibid.* In quo loco habenda est *Aloë*. 24. Methodus medendi ulteriùs exponitur. *ibid.* Tractatio *Puerorum* paulò provectiorum. *ibid. Cautiones* quædam *primam Infantum Purgationem* respicientes. *ibid.* Quòd *Catharsis*, è *fortioribus*, nunquam sit tenellis injungenda.*ibid.*Quædam *Hippocratis* contra nos militantia, atque adversùs usum *Catharseos* in *Febribus* facientia.24.25.Iisdē respondetur.25. Error Medicorū quorundā fatalis Purgatione præposterè utentiū. 25.26.De *Puerorum Venæsectione*.26.&48.Reprehensio *Chymiatrorum* istorum,qui sese hostes internecinos *omni Venæsectioni* palàm denunciant.26. *Testaceorum* vires & facultates.*ibid.Testaceorum* nomine quænam hìc intelligitur.27. Propter ignorātiam illorū usûs *Opiata* in usum ità immodicum venerunt.27.Quòd *Narcotica* Infantibus neque sint necessaria, neque tuta. *ibid.*Medici *Narcoticis* multùm faventis super eâ re scomma. *ibid.*Medicamentorum omnium impensè *calidorum*, ut &c *Cardiacorum* in medicatione tenellorum notatur periculum.27.28.An *Testaceorum* usus *Obstructiones* pariat ? 28. Quid sit de *Crisibus* judicandum. 29. *Naturam Crisium* Evacuationes plurium generum vel in *Febribus* planè indicare.*ibid.*De *Præcipitantium* usu & viribus quid sit sentiendum. *ibid.Cathartica* esse *Præcipitantium* medicamentorum primaria. *ibid.*Quomodò *Febres* admodùm mites deveniunt sæpè, quas dicunt, *Malignæ*. 30. Methodus medendi *Pestem* apud *Turcas* invalescens. *ibid.*Notio *Malignitatis* coarguitur.30.31.*Sudorifica* qualia,& quousque sunt utilia. 31.Historia *Febris* quæ anno præterlapso fuit maximè *Epidemica*.31.32.De *Dentitione Difficili* Infantum,ejusque Curatione. 32. Duplex *Dentitionis* tempus.*ibid.* Quodnam instrumentum sit gingivis incidendis magis commodum. 33. *Aphtharum* Curatio. *ibid.* Cur *Aphthis* producendis ita sint proclives infantes *ibid. Diarrhœa* quomodò curatur. 33. 34. *Vomitus* Infantum. 34. *Torminibus* eorum quæ *Specificè* conveniunt.*ibid.Convulsionibus* quæ apprimè conducunt.34.35.*Specifica* veterum *Antepileptica* facultatibus diù prædicatis neutiquam pollent. 35. Exemplum puellæ *Convulsionibus* vehementissimis correptæ,& rebus nullius momenti æstimatis ad sanitatem restitutæ. *ibid.* Annotatio non minimi momenti. 36. Quædam ad *Variolas* & *Morbillos* Infantum spectantia. 36. Argumentum à *naturâ Variolarum* deductum, adversùs regiminis calidioris usum.36.37.Quòd maxima hominum pars à veritate omninò deflectat, quis verò propiùs illi accedat 37.*Exempla* diversorum *Infantum* per nostram hanc Methodum à *Febribus* suis liberatorum. 38.& seqq.*Aloëticorum* noxæ,in tenellorum Febribus,insignis Observatio. 43. Pueri *Atrophiâ Verminosâ* penè confecti Curatio. 45. *Æthiopis* cujusdam *Mineralis* Descriptio, ejusque comparatio cum præparatione vulgari. 45. *Objectio* contra Methodum præscriptam. 46 Responsio. *ibid.* Quid sit de *Chymiâ* sentiendum. 46. 47. Quamobrem Chymicorum nimiùm amantes in summâ rerum inopiâ plerumque degunt. 47. Ad opes comparandas quænam sit ratio vivendi requisita. *ibid.* Præcellentia *Operum Naturæ* iis quæ *Arte* fiunt. *ibid.* Conclusio. 48.

DE

MORBIS ACUTIS INFANTUM.

CUM æstate dudùm elapsâ verba fortè fecerim peritissimo consummatissimóque Medico Domino D. Sydenham, de successibus repetitis quos in medendis Infantum periculosioribus affectibus sæpenumerò fueram expertus, sanè Magnus ille Vir attentè percontatus est, quânam ego methodo uti solerem in re adeò hactenùs desideratâ, & cujus plenam notitiam (nequid gravius dicam) Medici omni laude dignissimi vix ac ne vix quidem sunt assequuti. Cui ego tùm protinùs methodum quæ præ aliis mihi placuit, lubentissimè exponebam. Re tandem ab eo perpensâ, ac in praxi suâ examinatâ, ille non modò methodum nostram non improbabat, sed & eam aliis perutilem fore, experientiâ suâ propriâ jam confirmatus prædicabat, atque literis me eandem consignare magnoperè hortabatur. Tanto igitur Autore calamum pro virili arripio, & Reipublicæ saluti, quantum in me est, verè inservire studeo.

Scio quàm leviter delineatam, imò incognitam sanè Provinciam perlustrare contendam, cùm pueruli ac maximè infantes ægrotantes nihil quicquam obstrepent ad diagnosin luculentam, nisi quod querulis vagitibus, & proterviæ incerto idiomate, possimus expiscari; quapropter Medici non pauci nominis ampliſſimi, palàm sunt nobis aliquando professi, se pueris ægrotis, ac præsertim recens natis visendis advocatos, invitâ quidem Minervâ, tanquam ad Mysterium nescio quod evolvendum, aut insanabilem aliquem affectum sanandum, plumbeis pedibus accedere solitos. Minimè dubium est, ægritudinum Puerilium Curationem exquisitam perindè nobis exoptandam, ac aliud quidquam quod in Medicâ Arte hactenùs deficere videtur. Nec modò virili opulenti, qui terrarum & latifundiorum ampliſſimorum hæredes aut desiderant, aut sospites conservare volunt, in hâc re plurimum ponunt, verùm & parentes universi στοργῇ ferè invincibili erga sobolem suam exardescunt, atque in tutelam eorum tanquam propriam suspirant. Quamobrem si facem utut exiguam detur accendere, quâ alii egregiis animi dotibus ornati opus hoc rude & imperfectum limato suo ingenio perpoliant, ac magis absolutum reddant, incœpti neutiquam pœnitebit, & boni id ego consulam.

Quisquis igitur infantum minimorum symptomata, quæ manifestò se produnt, diligenter expendet, qui crasin eorum molliculam, simpliciſſimam

diætam attentè consideravit, non ita difficilè pensum hoc fore comperiet ut falsâ imaginatione ductus priùs sit autumatus. Etenim asserere non verebor morbos illius ætatis genere pauciſſimos esse, & gradu tantùm differre; imò curationem puerorum multò tutiorem, ac faciliorem, quàm virorum & mulierum.

Inter ætates, ut senilis alterationem qualemcunque in melius ægerrimè sustinet, propter partium omnium solidarum siccitatem & duritiem, atque saxeam ferè temperiem, ita mollities juvenilis, & tantùm non mucilaginosa teneritudo alterationibus omnimodis recipiendis proculdubiò apta nata est. Siccus utique est senex iis omninò in partibus, quibus infans humore excellit: nimirùm ossibus, membranis, ligamentis, arteriis, venis, nervis, & ipsis carnibus; quandoquidem vel ossa infantum Cartilagines potiùs dici mereantur; cúmque humido tàm primigenio quàm ascititio adeò abundent, adeò mollia & fluxibilia sint eorum corpuscula, ejusmodi temperamentum omnium humidissimum est ritè statuendum.

Et quemadmodùm temperies puerorum humidissima est, haudquaquam vereor pronunciare, morbos eorum universos ejusdem generis esse, ab unâ eâdemque causâ produci; quodque prout partes corporis diversæ, sint superiores, sint inferiores, hâc vel illâ ægritudine affici solent, prout nempè ventriculus, intestina, pulmones, caput, & nervi, maximè urgentur, aut malè se habent, idem reverà morbus quamplurima nomina sortiatur.

In quâ assertione, ne paradoxon inconsultò sustinere videar, Hippocratem ipsum, *libro de flatibus*, de unâ eâdemque universâ morborum causâ differentem audiamus. Τῶν δὲ νόσων ἁπασέων, &c. *Morborum omnium unus & idem modus est. Locus verò ipse eorum differentiam facit. Quare videntur quidem morbi nihil simile habere, propter diversitatem scilicet locorum, quùm sit tamen una morborum omnium species, & causa eadem.*

Quocircà si humidi puerilis naturam paulùm examinemus, id in nullam aliam putredinem, nisi acescentem, degenerare aptum, liquidò constabit. Quemcunque enim affectum pati deprehenduntur infantes, hoc vel illo nomine insignitum, rarò aut nunquam eis deesse fæces acidum redolentes, & maximè ab initio ructuum acidorum copiam, observare potui. Rursùm liquores fermè omnes in putredinem tendentes, acorem ante omnia contrahere solent. Imò lac ipsum, proprium tenellæ ætatis pabulum, si aliquantò diutiùs asservetur, ultrò coacescit, & ad ignem sine acido quocunque instillato spontè coagulatur. Porrò symptomata infantum singula acido, ut parenti legitimo, ortum suum debent.

Addatur his tonus sanguinis debilior, & crasis nimiùm infirma, ita ut spiritus in eodem hospitantes nondùm eò prædominii devenerint, ut functiones aut munia sua debitè obire, aut quoscunque humorum motus irregulares à causis vel externis vel internis suscitatos possint ipsi vi propriâ componere. Liquor nempè vitalis, musti in morem, priusquàm ad debitam ἀκμὴν exaltatus, in acorem præternaturalem facillimè degenerat; neque idem tamen inà difficulter, tempestivâ artis ope, in ordinem redigitur.

Infantem intelligimus non modò strictiori sensu, cum Galeno, unicum

menſem natum, aut bimeſtrem, aut ad ſummum trimeſtrem, verùm etiam latiùs (uti vulgò fit) puerulum paulò provectiorem, nempè ad quartum uſque annum. Pueri nomine complector deinceps ad annum decimum quartum. Quò minor autem natu eſt, qui malè valet, eò faciliorem fore morbi alicujus gravioris eliminationem, cùm experientiâ multiplici, tùm ratione ipsâ ſuffragante, edoctus conſtanter affirmo. Etenim in humido quàm in ſicco, in molli quàm in duro, quælibet impreſſio, ſive ſit bona, ſive mala, citiùs perficitur, tametſi in ſicco, atque duro, eadem ſemel peracta diutiùs quidem immoretur. Facillimè in morbos dilabuntur infantes, & niſi imperitiùs tractentur, facillimè in ſanitatem reſtituuntur.

Diagnoſis affectuum puerilium non ab ipſorum narratione, non tàm ab explorato pulſu, neque ab urinæ curioſo examine, quàm à nutricum & mulierculârum iis aſſidentium reſponſis eſt extorquenda. Norunt fœminæ an nauſeâ & vomitu, & quamdiù laborârint: an lac vel cibum coagulatum rejecerint; an importuni vagitus, vigiliæ, & inquietudo, torminibus ventris eos excruciari indicârint; an ructus acidi, vel ſingultus emittantur; an tuſſis adſit; an ſedes vel pauciores quàm par eſt, vel frequentiores fuerint, quo colore demùm inficiantur, an albidæ, virideſcentes, vel bile ſint admodum ſaturatæ. Nôrunt an ſiti præternaturali, atque adeò febre detineantur; an ulcuſcula in ore (Aphthæ dictæ) latè ſerpant, atque inter cibandum moleſtias creent. Percontanti reſpondebunt, an inſultus membrorum epileptici dicti, majores vel minores, diuturniores aut breviores, repetiti vel rariores, puerilia corpora jam corripuerint; an dentitionis ſit tempus quo malè ſe habent; denique an quid alicujus momenti, ſive ſit tumor abdominis, aut alterius partis, ſive exanthemata qualiacunque aut puſtulæ, vel color icteritius, aut Phlegmonodes, inſtar roſæ quam dicunt, extra ſeſe prodat. Reliqua ad ſpeculationem ſubtilem, quàm ad praxin, mihi quidem videntur magis attinere.

Incertæ verò diagnoſeos (quæ nunc apud plures obtinet) querela non tam à ſymptomatum defectu, quàm à præpoſterâ ac ineptâ medendi ratione ortum ſuum duxiſſe videtur. Sub hoc enim prætextu & velo Medici ignorantiam & errores ſuos quoquo modo celare contendunt. Neque excogitare poſſum, quâ ratione ſummum numen omnia gubernans & proſpiciens, & in miros agendi ordines res quaſque optimè diſponens, quodque ipſis beſtiis, & inſectis omnium viliſſimis nativam quandam & ſufficientem ſeſe conſervandi ſagacitatem communicare dignatum eſt, quorsùm, inquam, humani generis Gynecæo æquam & idoneam conſervationis rationem voluerit deficere, quæ in aliis univerſis tutandis ſuppetit.

Quod ad pulſum puerorum attinet, is naturaliter quidem, aut leviſſimâ quâvis ex causâ eſt creberrimus, ut quodammodò febricitari nunquam non videantur. Prætereà, iſtâ morum proterviâ juniores ferè omnes ſunt prædîti, ut carpum eodem ſitu vix momento plerique ſuſtineant ad pulſum attrectandum. Denique ſunt totidem, quæ eorum pulſum accelerant, vel aliàs immutent, ut ſententia exindè lata ſit utplurimùm fallax futura.

Urinæ puerorum ſanitate rectâ gaudentium ſunt craſſiſſimæ, ut ſi inſpiciat curioſus quiſpiam hujus rei neſcius, affectum quempiam graviorem ſubolebit,

cùm interim valetudine jam fruantur fecundiſſimâ. Infantum urina unà cum fæcibus inter pannos continuò redditur, atque excoriandis ſuis femoribus quàm profundo hariolatoris examini potiùs inſervit.

Ut morbos eorum rectiùs inveſtigemus, cauſæ procatarcticæ notitia non eſt in totum prætereunda. Ea autem potiſſimùm refertur ad diſpoſitionem tàm maternam quàm paternam, quâ principia prolifica tùm temporis conſtabant, cùm conceptus ipſe primùm tranſigeretur, ac deindè ad illud alimenti genus quod in utero materno vitæ & motûs ſtamina inchoantibus, per umbilicum, vel etiam poros carnis, nè dicam cutis, tunc apertiſſimos tranſmiſſum fuerit ad nutritionem debitam fœtui præbendam.

Nemo eſt qui inficiàs ibit, morbos dari hæreditarios, à parentum altero prognatos: qui dubitet, quin Arthritis, Epilepſia, Calculus, Phthiſis, &c. à fonte paterno in filiolos nonnunquàm profluant. Integræ Familiæ ex eâdem proſapiâ oriundæ, ſæpè eodem morbi genere vitam claudunt. Scilicet ſemen prolificum ſæpè diatheſin morboſam fœtui adeò clavo trabali infigit, ut nullâ unquam arte vel induſtriâ in poſterum amoveri queat.

Ego verò hæreditariæ labis pueros ab ortu inficientis nullam exiſtimo cauſam frequentiorem, quàm quæ à matre in utero geſtante participari ſolet. Prægnantes enim mulieres mille erroribus in victu ſunt pronæ, mille caſibus fortuitis expoſitæ, quibus vel terrefactæ, vel aliàs læſæ, injurias indelebiles fœtui à tenerrimis unguiculis ſæpè ſæpiùs communicant. Quàm abſurdis enim deſideriis urgentur prægnantes! Hæc carbones, illa gypſum, tertia cineres devorat, inque ſummis deliciis habent; hæc carnes, illa piſces crudos comedet; imò non defuêre quarum appetitus adeò enormiter fuit depravatus, ut nullum edulium eas reficere poterit; niſi quod ex corporis humani parte aliquâ callosâ conſtaret. Quinetiam quanta imaginationis vis in gravidis pollet, quot portenta produxit! Maculas omnis generis fœtibus impreſſas unuſquiſque in viâ quotidiè conſpicit. Atque ſi hiſtorias gravidarum admirabiles ubicunque colligere eſſet animus, hoc eſt, ſi ſub umbrâ eruditionis copioſæ memet tanquam inſatiabilem librorum helluonem magnoperè venditarem, locus eſt jam à cœpto doctè deflectere, & in amplum campum, utut alienum, exſpatiari. Sed malim inſtitutum rectà proſequi, & brevitati ſtudere, quàm plurimis verborum ambagibus, atque Autorum diù tritorum citationibus ineptis, ſcientiæ falsò ſic dictæ oſtentationem facere. Semper ratus doctiorem reverà eſſe, qui de re unâ aut alterâ ex proprio penu ſcit verum pronunciare, quàm qui mille Autorum litigantium ſententias, indiculorum peritiſſimus, novit congregare.

Genitrices iſtæ, quæ in hoſce appetitûs depravati effectus magis ſunt proclives, eam labem fœtui inurunt, quæ non niſi temporis medicantis ope in ſolidum eſt eluenda. Pauperculæ, quarum animos à Melancholiâ detinet labor, vel miniſterium aliquod quotidianum, & quarum victus tenuior eſt & ſimplex, depravationes recenſitas minimè omnium experiuntur. Præ cæteris hyſtericæ mulieres (quibus annumerare jam poſſumus longè majorem partem earum quæ cuticulam lautiùs curant, atque otio liqueſcunt, & quarum ſanguis lento torpore perindè coaceſcit, ac ſtagnantes aquæ putredinem ſubeunt)

diatheſin

diathesin morbosam fœtui unà cum primis naturæ rudimentis nunquam non communicant. Siquidem *mali corvi malum*, ut aiunt, *ovum*.

In cæteris animalibus innata generis bonitas proli certissimè transfertur, partìm quia victus eorum simplicissimus est, & partìm, idque potissimùm, quia mas naturæ leges inviolatas universim servat, neque est piaculi istius reus, ut gravitanti fœmellæ se unquàm commiscere voluerit, postquàm sivè odore, sivè instinctu suo admodùm sagaci, nè dicam rationali, fœmellam utero ingravescere suboleverit. At verò Genus humanum (cujus ratio intumescens plerumque dictat cristas in sublimè erigere, & præ se brutum omne semper aspernari) quovis hirco ferè salacius, indomitam suam libidinem adeò nescit gubernare, ut à primâ conceptione ad ipsum parturiendi momentum, fœminam vix desinat importuniùs exagitare. Hinc viri torosi & vegeti prolem valetudinariam non rarò progignunt. Hinc annosi senes, scilicet ab effrænatis amplexibus (benigno naturæ favore) jampridem emancipati, liberos rectiùs valentes ex effæto suo semine plùs semel procreant, quàm juvenes utcunque strenui, atque æstu venereo flagrantissimi solent.

Post causam procatarcticam prædictam à principiorum generationis conditione, ac statu deducendam, aut à matre gravidâ plurimùm pendentem, causæ eorum affectus propiùs respicientes ad quatuor capita referri possunt. 1. Ad frigus susceptum. 2. Ad lac nutricis nimis crassum. 3. Ad carnis deglutitionem præmaturam. Et 4. Ad insanam matercularum, ac nutricum pleraumque indulgentiam, in pitissatione vini, aut liquoris alicujus spirituosi, suis infantibus non rarò permittendâ.

Et primò, frigus ab iis facillimè susceptum, idque frequenter ab aëre vespertino, viam sæpissimè sternit affectibus febrilibus, quibuscum jactari solent infantes. Quandoquidem nullo naturali vestitu, prout cætera animalia, matris utero nudi prodeant, ratio, vel potiùs natura statim dictat, sobolem adeò destitutam ope propriâ, alienam magis necessariò requirere, atque involucris admodùm calidis indesinenter committendam. Præterea aëris mutabilitas, & continua vicissitudo nunc caloris, nunc frigoris, apud nos se invicem excipientium, apertè monent, nos cunctos maximè sollicitos esse oportere in protelandis aëris injuriis. Quò tenerior enim est alicujus, etiam adulti, natura, eò magis subjicitur externis aëris impressionibus. Verùm tenerrima omnium & molliissima est infantum crasis; & nisi summa adhibeatur cura in vestimentis adaptandis, non splendidis & sumptuosis, sed calidis, atque ætati idoneis (idque potissimùm in pueris honestè natis) morborum insultus vespertino frigori debitos non diù effugere possunt. Atque amictûs exquisita ratio (quicquid contrà obstrepent athletici nonnulli) singulis ætatibus ita necessaria videtur, ut qui valetudine minùs firmâ per totam vitam divexantur (in quantùm mihi observare licuit) utplurimùm spiritum diutiùs ducant, & frequentiùs in senectutem vergant, quàm qui sanguineo, carnoso, & temperamento robustissimo, hoc est, optimo sunt naturâ prædiți. Quod nihilo magis quàm summæ vestimentorum istis curæ, his incuriæ, meritò ascribendum est.

II. Nutricis lac magis crassum. Etenim si nutrix vino, aut poculis spiri-

tuosis ebibendis dedita sit, lac suum repentè flammis succenditur, & per mammas ignes ferè inextinguibiles lactentibus facilè transmittuntur; sin eadem mariti amplexus intempestivos, durante lactationis tempore, lascivior admittat, menses ex coitu irritari solent, & propterea lac corrumpitur, & coacescit, atque aliorsùm derivatâ lactis materiâ ipsum sensim diminuitur, ac strigosus infans victu incongruo aliquamdiù lacessitus multoties enecatur. Si denique nutrix hysterica sit, hoc est, teneriori & delicatulo temperamento prædita, utut casta sit, ac sobria, tamen lac degener, & crassius, tandem aliquando ex ipsâ temperie est evasurum. Quanto igitur discrimine versatur universum lactantium genus! In quam lubrico exponitur prolis innocuæ salus! me herculè ex hâc, & causis illicò recensendis fieri solet, quòd pagorum in vicinia Londini campanæ funebres ferè semper sonare audiantur, ob infantem aliquem nutricis errores immeritò luentem, ac non aliâ de causâ fato jam defunctum quàm quòd nutricem nactus sit minùs sobriam, immundam, protervam, aut morum turpitudine aliquâ coinquinatam.

Quinetiam ex iisdem causis pendebat observatio, quam non ità pridem fecit fide dignus Theologus, Parochiæ dictæ Haies duodecim mille passibus à *Londino* rector, qui cum animi dolore gravissimo mihi narrabat, suam parochiam limitum spatio, & numero incolarum non parvam, atque in aëre admodùm salubri sitam, fuisse sub primum ejus adventum infantibus lactentibus quaquaversùs repletam, & nihilominùs intrà spatium unius anni se universos (duobus tantùm exceptis, & unico suo libero, quem parùm firmum curæ meæ, ex quo primùm natus est, non inauspicatò committebat) tumulo mandâsse, necnon eundem numerum infantulorum statim bis suppletum (pro more Nutricum mercedi soli inhiantium) ex urbe per totum terrarum Orbem fortè maximâ, & semper inexhaustâ, se eodem isto anno terræ parenti ante diem reddidisse.

Ad hæc crassities lactis, undecunque nata, non potest non secum trahere diversi generis incommoda, cùm infantum corpora præ omnibus aliis continuò fluida esse debeant, cùm ductus tenuissimi chylo transferendo destinati sint apertè conservandi, cùm denique crassities ipsa alimenti præternaturalis ex adverso sit naturæ infantum fluidissimæ, atque obstructionibus primarum viarum quibuscumque locum præbeat.

III. Ad præmaturam carnium, ne dicam esum, sed deglutitionem. Est autem res perquàm admirabilis, quòd matres infantes suos victu prorsùs incongruo & omnifariàm improprio, penitùs jugulare non vereantur, quos tamen ità perditè amant, ut ipsorum amore planè insanire conspiciantur. Quis enim seriò existimet carnium tenacem substantiam infantibus tenellis commodam fore, qui nullos adhuc dentes ad masticandum extrusos, vel si qui fortè extrudantur, minimè firmos habent ad opus masticationis quadantenùs peragendum? Quisnam ingenii acumine leviter prompto donatus, luxum virilis & insigniter robustæ ætatis, tenerrimæ & simplicissimæ, ac viribus maximè infirmis præditæ, quomodocunque convenire pronunciaverit?

In omnibus ætatibus diætæ ratio non est admodùm negligenda, sed quia

juniorum temperamentum injurias ex eâ parte inflictas facillimè omnium ſuſcipit, atque vires affectibus reſiſtendis impares habet, ideò cautelâ diligentiori iis opus eſt ad iſtiuſmodi errores præveniendos. Ingluvies enim carnis præmaturè ingeſtæ cruditatum eſt feraciſſima, quæ voraci huic ætatulæ ferè inſeparabiles. Alimentum crudum & indigeſtum humorum putredinem neceſſariò progignit; ex quâ putredine non ſolùm lumbrici generantur, verùm etiam ſymptomata diverſa, & graviſſima, eáque valdè anomala, quibus miſelli intabeſcunt, ſæpiſſimè pendent.

Hic obiter animadvertam, quòd cruditates infantum ex abundanti quotidiè accumulentur, eò quòd nutrices ferè omnes ſtatim ab uſu victûs, qualiſcunque is ſit, eos obdormire nunquàm non permittant.

I V. Ad pitiſſationem vini, aut liquorum ſpiritibus abundantium imprudenter conceſſam. Hæc etiam cauſa, ſicut & præcedens, ad fatuam matercularum indulgentiam eſt referenda. Scilicet augurantur, ea quæ ipſis bona & jucunda, & quæ cor ſuum ſollicitudine oppreſſum exhilare ſolent, neutiquam poſſe infantibus ſuis in vitium vertere. Quaſi verò eadem caliga omnibus pedibus aptari, quaſi crepundia viris, virilia puerulis accommodari poterint! me herculè bonæ iſtæ mulieres non ſatis animadvertunt, quàm dura ac tenacia ſint ipſarum tergora, & quàm molles & teneræ juniorum pelliculæ; nequaquam recordantur, quòd alterius alimentum (ut dici ſolet) fuerit nonnunquàm alterius venenum; denique ex animo tollunt, quòd ipſarum ſtomachus fermè oblatrans non niſi bovinâ quandoque ſatietur, cùm appetitus horum languens, & debiliſſimus, panatellæ ægrè digerendæ vix ſufficiat.

Quò propiùs verò ad ſenectutem quiſque vergit, eò magis illi vina convenire ſolent. Quandoquidem calor ſenum languidus ſuccendiculis ſpirituoſis planè indigeat, quæ ex vino copioſè ſuppeditantur, ad naturalis ſui caloris tùm conſervationem, tùm incrementum. Quapropter infantum naturæ, utpotè à ſenili longiſſimè diſſitæ, vinum eſt maximè alienum, quorum nervi omnes debiliſſimi eo facilè franguntur, & quorum tenera corpuſcula ſubtili calore vini aut ſensìm colliquantur, aut in flammas febriles præcipitanter ruunt.

Sunt qui vini uſum minimis indulgere volunt, eò quòd carnibus ità præmaturè veſcantur. Nempè coctionem cruditatum, quibus carnivori infantes ſunt proculdubiò obnoxii, plurimùm promovere vel in hâc ætate *vinum* apud illos cenſetur. Verùm an error unus ſit altero emendandus, an verò uterque potiùs non ſit aufugiendus, non tàm pluribus diſceptabo, quàm obſervationi eorum tradam, qui infantes pauperiorum victu ſimplici ac ſobrio neceſſariò enutritos, cum iis divitum & luxu ſemper gaudentium inter ſe conferent.

Sanè vina omnis generis paulò liberaliùs ingeſta, quemadmodùm & liquores quilibet alii ſpiritibus referti, fermentum naturale ventriculi puerorum deſtruunt, appetitum proſternunt, tunicas ventriculi comburunt, nec non eas, inſtar pergameni coram igne nimis arefacti, corrugant; ſed & tunicam nerveam (quod maximi in hoc caſu eſt momenti) ſummoperè lædunt,

atque mediante hâc tunicâ universos corporis nervos labefactant, & spiritus animales in omnimodam confusionem certocertiùs adigunt. Quod minùs omnium teneram hanc ætatem lædit est Vinum album, utpotè à veteribus frigidum appellatum, non verò absolutè frigidum, sed comparatè ad vina alia, sive sint rubra, sive colore fulva aut flavescentia. Galenus autem pueros nè gustare quidem vinum, rigidè imperavit.

Omnes causæ ægritudinum infantilium antecedentes, & mediatæ, quotcunque reverà fuerint, aut excogitari poterint, in una causa proximâ & immediatâ tandem coalescunt, nimirùm in acido longè latéque præpollenti.

Historia igitur affectuum graviorum, quibus plerumque corripiuntur infantes hoc se modo ferè habet:

Ventriculus ipsorum, à quâcunque causâ id primariò pendet, in acidam intemperiem nunquàm non facessit, undè fit quòd alimentum suum omne nequaquam in homogeneam chyli substantiam ritè conteratur, verùm in lac quoddam coagulatum, anglicè, *a Posset*, continuò transeat. Inæqualis ista chyli, aut nutrimenti conditio, aciditati prædominanti jugiter nitens, nauseam, & vomitiones, & ructus acidum redolentes, præ aliis omnibus parit. Si diutiùs res protrahatur, paulatim magis magisque impallescunt, nec non quippiam flavescentis aut virideſcentis coloris admixtum decolor vultus ostendit. Tùm flatibus intumescit ventriculus, atque eruptiones flatulentæ sursùm feruntur. Interim pustula rubra una, aut altera (certissimum acidi redundantis signum) cuticula exurgit, in superiori aliquâ corporis parte, nunc scilicet in genâ utrâvis, nunc in mento, nunc fronte, aut in colli regione, aut quandoque inferiùs; atque infans indies in deterius vergit. Sed & idem anhelat, & cum stertore aures astantium feriente nonnunquàm spiritum ducit; quo quidem symptomate semper laborare deprehenditur (maximè si carnosior sit) quoties morbus in acutorum partes transit. Porrò tussiculâ levi, eáque siccâ, & nonnunquam suffocativâ, sæpiùs urgetur: Siccâ quidem tussi ob acrimoniam humorum ramulos asperæ arteriæ valdè sensiles continuò vellicantem; suffocativâ autem, propter bronchia pulmonum serositatibus in ea defluentibus, neque exitum invenientibus, gravissimè onusta. Quinetiam quia nervosi generis debilitatem maximam habent, atque mollitie temperiei summâ ac delicatulâ sunt donati, ideò vim tussiendi molestissimam ferre nequeunt, atque agitationi pectoris violentæ, quasi suffocati, & nigricantes facie, ferè succumbunt. Sin coagulationes præfatæ ex ventriculo in intestina (quod sæpissimè fit) mox descendant, nunc tormina ventris, nunc dejectiones alvi virideſcentes, nunc verò diarrhœas violentissimas producunt. Dum verò in ventre inferiore agitur tragœdia, vel torminum dolor ingens febrim acutissimam accendit, quæ minùs peritè tractata plerisque infantibus vitam eripere solet; vel dolor aliquantulùm mitior, & curationi qualicunque imperitæ fortè cedens, in tumorem abdominis duriusculum sæpè desinit, qui in nonnullis aut rachitidi, aut scrophulis producendis commodè inservit. Gelatina quædam tremula (proxima lumbricis generandis materia) nunc albidior, nunc fusci aut flavescentis coloris, nunc viridi juncta, nonnunquam spontè, sed sæpiùs à rectâ medicamentorum operatione, unà cum fæcibus excernitur.

Fricant interìm infantes ſæpiſſimè ſuas nares, quod non modò præſentibus lumbricis contigit (ut mulieres vulgò credunt) verùm & in unâquâque febre, quæ ab humorum corruptelâ exoritur ; acrimonia enim humorum ſurſùm lata ſenſiles narium membranas, tùm in acutis, tùm in chronicis affectibus pleriſque, támque in adultis quàm junioribus, vellicare aut pungere ſolet. Tormina ventris memorata vigilias, inquietudines, querimonias, aut ejulatus noctes diéſque efficere ſolent, quibus quoquo modo compeſcendis nutrix toties quoties mammas lactenti admovet, quò induciæ moleſto ſuo officio aliquantiſper interponi poterint. Cæterùm ſi nutricula rerum domeſticarum omnium penuriâ laboret, atque idcircò infantem ſurdo aëri ejulantem ſubindè relinquere cogatur, vel ſi ea mercedi ſoli inhians (ut nonnunquam fit) nullâ commiſeratione versùs plorantem teneatur, ille herniâ inteſtinali, aut omentali, ad plures ſæpè annos perſeverante vulgò detinetur. Porrò lac vel cibus omnis (durantibus ſcilicet torminibus) minùs rectè concoquitur, magiſque aceſcit & coagulatur, febricula ſensìm exoritur, ſitis intenditur, artus omnes flaccidi fiunt, collum non ſuſtinet capitis onus, atque tenellus magis magiſque debilis quotidiè exiſtit. Utque coronis huic miſeræ ægritudini tandem imponatur, motus convulſivi, aut membrorum ſubſultus debiliſſimo ſuperveniunt : Et cùm nervi nullam ulteriorem vim muſculis cordis commovendis, & ſanguini per arterias (circulationis lege) protrudendo relictam habeant, albedines oculorum ad cœlos (proprium innocentiæ nullatenùs violatæ domicilium) naturâ ſurſùm feruntur, atque infans brevem vitæ curriculum immaturè conficit, antequam recta ratio edocuerit, quàm ſit reverà miſerum in rerum naturâ diutiùs verſari.

Si dentitionis ſit tempus, quo malè valent, pleriſque ſymptomatum prædictorum cruciari ſolent, atque inſuper aphthæ, ulcera oris, caliditatis ferè igneæ, (cruſta quaſi inalbeſcens) quæ ante dentitionem ab ortu primo ſæpiſſimè adveniunt, & nonnunquam ſeriùs, ſed quæ hoc potiſſimùm tempore prædominium habent, os totum adeò interdùm exulcerabunt, ut nec mammas ipſas quantumlibet dilectas, neque cochleare queat ſine moleſtiâ & averſatione admittere os ipſorum tenerrimum, & quaquaversùs exulceratum.

Addam quòd, ore infantum aphthis multùm fauciato, ſæpè accidat, ut neque vagitum aliquot diebus emittere, neque lacrymam ex oculis deſtillare poterint, quamvis oris teneritudine ſummâ, & calore intenſo, nec non cæteris pluribus febrim comitantibus malis, miſerrimè excruciantur. Atque idcircò iis rem benè augurari ſoleo, cùm ex mutis in clamoſos illi vertantur, cúmque ſub exitum morbi fletu & plangore tota domus compleatur.

Pueri natu paulò majores febrilibus ſymptomatis tentati, de capite affecto, plerumque conqueruntur, cujuſmodi dolorem rariùs idiopathicum, ſed utplurimùm ſympatheticum eſſe, nimirùm ex ventriculi & inferiorum partium dyſcraſiâ pendentem, veriſimillimum quidem videtur.

Quòd univerſa hæc, & conſimilia ſymptomata immediatè proveniant ab alimenti nimiâ coagulatione, aut incraſſatione, eâque longè majori, quàm quæ infantum naturæ quomodocunque convenit, quorum ductus omnes fluia-

dissimi necessariò debent esse ; quódque istiusmodi coagulatio aut cuipiam aciditatis gradui jugiter innitatur , aut saltem exindè proficiscatur multò sæpiùs quàm ab aliâ quâvis causâ , luculentissimè constabit, siquæ sensibus ipsis, aut demùm curationi (quæ acidum obtundentibus, & coagulationes solventibus optimè instituitur) fides certò adhiberi possit.

Frequentes vomitiones gelatinæ tenacis , aut pituitæ cujusdam viscidæ & coagulatæ , ejusdémque nonnunquàm viridis , cùm vehementiùs ægrotent : anhelitus eorum sæpenumerò acidum redolens , sunt res sensibus admodùm manifestæ.

Quòd viridis fæcum color acido bili admixto se prorsùs debeat , observationi planè sensibili illorum , qui experiri amant colorum in viridem mutationes aceto & spiritibus acidis perficiendas, evidentissimè apparebit.Præterea odor dejectionum viridium nunquam non curatricibus acidiusculus appellatus idem dilucidè commonstrat.

Torminum dolor immanis in ventre inferiore , atque unà pallor faciei insignis , humorum acidorum prædominium apertè confirmant. Porrò quandocunque diris cruciatibus pueruli torquentur , utut sanguineo priùs , & florido corporis temperamento fuerint donati , tamen tùm temporis summè impallescunt , nisi quòd genarum rubore, eóque in pallidum facilè ac citò redeunte , subindè soleant perfundi.

Hìc obiter adnotabo , quòd honorem (siquis sit) novæ hypotheseos inveniendæ nullatenùs ambiam , neque si hypothesin aut uspiam excopitaverim, aut quoquo modo stabiliverim , mei esse ducam , omnimoda argumenta invitâ quidem naturâ (ut moris est) cogere , ut dictæ hypotheseos veritati fidem faciant. Res siquidem primaria *Medicæ Artis* , & quæ humani generis saluti unicè inservit , in tali morborum dignotione versatur , qualis experientiâ & curatione ipsâ tùm fundatur , tùm corroboratur. Reliqua enim quæcunque φαινομένων explicatio , quantumvis docta & subtilis habeatur, Sophistam acutum , aut Philosophum impropriè sic dictum , vel ingenium promptissimum non rarò ostentare potest ; sed Medicum reverà peritum , atque Arte suâ præstantem , haudquaquam denunciabit. Etenim omnes istæ perbellæ speculationes , & juniorum animis lascivientibus (perindè ac poëtici volatus) semper admirabiles , sæpissimè nuspiam existunt , nisi in ipsâ inventoris phantasiâ ; atque etiam ab iis , qui praxi Medicâ minùs omnium fæliciter valent, haud rarò solent excogitari. At verò ideæ morborum solidæ ac veræ nunquam rectè edisCuntur , nec earundem veritas nisi in ipsâ praxi aut dijudicatur , aut probatur.

Scio quàm obnoxia , & fortassè non immeritò , animadversoribus videatur hæcce notio *acidi* à nobis existimati in omnibus puerorum affectibus insignioribus prædominium habere. Neque tamen disceptabo , nimius in hâc re , an singulæ *aciditatis* notæ , quascunque homines nasutuli , altercationibus gaudentes , aut negotiis vacui , possunt comminisci , *acido* illi , quod in ventriculo puerorum dominari sustineo , ad unguem quadrent. Votis meis abundè sufficiet (utut in perpoliendâ notione minùs perfectè laborem) si ita fælix fuerim , ut curationis methodum efficaciorem , ac certiorem eâ quæ

hactenùs passim obtinuit (quod lubens quidem relinquo iis, qui veritatem dictorum experiri volunt, determinandum) tandem indigitare valeam.

Nihilominùs non præteribo quæ Medicorum omnium facilè princeps, Hippocrates, *de causis morborum* paulò fusiùs explicat in libro de veteri medecinâ: Ut scilicet penitùs evincat, morbos universos non primis, at secundis qualitatibus originem suam debere. Verba igitur sua sic se habent: Ὁ γὰρ τὸ ξηρὸν, οὐδὲ τὸ ὑγρὸν οὐδὲ τὸ θερμὸν, &c. *Non sicco, neque humido, neque calido, neque frigido, neque horum quoquam hominem læsi existimârunt* (nempè veterum Medicorum præclarissimi) *neque horum aliquo ei opus esse. Sed quod in unoquoque potentius esset, & supra naturam humanam, adeò ut ab eâ superari non posset, id lædere consuerunt, & tollere conati sunt. Est autem valentissimum inter dulcia dulcissimum, inter amara amarissimum, inter acida acidissimum, & quod in re quâque summum est. Hæc enim in homine inesse, eique nocere videbant. In homine namque inest & amarum, & salsum, & dulce, & acidum, & acerbum, & insipidum, aliaque infinita, quæ pro copiâ & viribus varias habent facultates. Et hæc quidem mixtione, & mutuâ inter se contemperatione, neque cernuntur, neque quenquam molestiâ afficiunt. At ubi horum quidpiam secretum fuerit, & per se extiterit, tunc & conspicuum fit, & hominem molestiâ afficit. Quin & ex cibus qui minimè nobis conveniunt, & qui in corpus ingesti hominem lædunt, horum unusquisque aut amarus est & minimè temperatus, aut salsus, aut acidus, aut alio aliquo modo intemperatus & vehemens, ideóque perturbationem in corpore efficiunt.* Et posteà, Οὐ γὰρ τὸ θερμὸν ἐστὶ τὸ τῷ μεγάλῳ δύναμιν ἔχον, &c *Neque enim est calidum, quod magnam vim habet, sed ipsum quatenùs acerbum, & insipidum, aliaque de quibus dixi.* Rursùs, Οὐ διὰ τὸ θερμὸν ἁπλῶς, *Non propter calidum simpliciter homines febricitant, neque ipsum solùm affectionis causa est, sed est & amarum & calidum idem, & calidum ac acidum, & salsum ac calidum, & alia infinita; ac rursùs frigidum aliis facultatibus conjunctum*, &c.

Ex his, & quamplurimis ejusmodi aliis in libro prædicto fusiùs explicatis, liquidum est, nostrum Divinum Senem, sapientiâ Medicâ omnibus aliis prælucentem, pro certo determinâsse, quòd secundæ illæ qualitates, nimirùm aciditas, amaritudo, salsedo, & consimiles, symptomatis caloris aut frigoris conjunctæ, sint ut causæ morborum principes & efficientes, præcipuè considerandæ. Et proindè addere nullus dubitabo, quòd naturaliter sequatur, curationem ipsam non tàm ad calorem frigido extinguendum quàm ad aciditatem obtundendam, quemadmodùm & amarum alterandum, salsum contemperandum, crassos humores incidendos, tenues & nimis fluxos compactiores reddendos, asperos leniendos, ac denique obstructos corporis ductus aperiendos atque infarctu liberandos, imprimis dirigi oportere.

Verùm antequam curationem ipsam aggrediar, operæ pretium fortè videbitur aliquid loco Prognostici, ut usu comparatum est, præmittere.

Prognosis, autem prout mihi videtur, potiùs pendet ab ipsâ curationis methodo, rectâ vel secùs factâ, ut & nutriculæ moribus, an scilicet sibi nimiùm placeat, atque *sola sapiat* (quæ, proh dolor! mœstissima est consideratio) an verò morigera sit, &, quæ in mandatis habet, fideliter exequatur, quàm ab infantum, ac puerorum ægritudinibus ipsis. Leves enim ex

se sunt puerulorum febriculæ, neque tàm exardet, aut efflagrat eorum calor febrilis, quàm suo modo paulùm intendi rectiùs dicatur; nisi cùm ars inepta cardiacis igneis & spirituosis nitens, auspiciis admodùm siniſtris, in auxilium advocetur.

Corpulenti & obesi infantes, pituitâ diffluentes, verticis regionem mollem (pulpæ adinstar tremulæ) & apertam quam dicunt, Anglicè *an open Mould*, ab anteriori ad posteriorem cranii suturam persæpè excurrentem diutiùs retinentes, *rachitidi*, *tussi convulsivæ*, *aphthis* difficulter cedentibus, ac tandem scrophulis, maximè sunt obnoxii.

Macilenti & strigosi sunt omnium tenerrimi, acerrimo calore aduruntur, & in febres pessimi moris, hoc est, summè inflammatorias (pro ratione ætatulæ) & nervoso generi adversas, sunt utplurimùm proclives.

Pueri ex matribus hystericis, teneris, morbosis, fructus horarios aut acetaria (tempore gestationis) continuò devorantibus, aut acida & acerba quæcunque tunc temporis percupientibus, aut ex iis, quæ sunt ventricolæ, ac mera abdominis mancipia, aut denique in quibus appetitus insigniter depravati, cujuscunque fuerint generis, regnare solent, hisce, inquam, parentibus orti, è gravi aliquo morbo difficiliùs convalescunt.

Quicunque alvo sunt laxiore præditi, meliùs sese habent, quàm qui astrictâ.

Tempestas verna, atque æstiva, febribus citò propulsandis maximè omnium favent, minimè verò tempus autumnale aut hyemale.

A medio mensis Julii ad medium Septembrem tormina infantibus epidemica (utpotè quorum vires æstus tempestatis annuus tunc penitùs exhaurire solet) adeò quotannis increbrescunt, ut plures tenelli unico mense, quàm tribus vel quatuor aliis mensibus mitioribus, tùm temporis extinguantur.

Convulsiones, aut saltem membrorum subsultus, tenellos hâc vel illâ ægritudine aliquamdiù debilitatos, aut regimine calidiori paùlò plùs incensos, coronidis loco, ad finem miseriarum, quibus excruciati sunt, utplurimùm perducunt.

Quod ad Infantilium affectuum curationem attinet, nullus (quod scio) omnium Autorum, qui de hisce rebus, sicut & de aliis universis ad curandos morbos spectantibus volumina solenniter evulgârunt, eam satis indagâsse nobis quidem videtur. Me herculè morbos multiplices accuratè describere, causas ornatè recensere, signa tàm diagnostica quàm prognostica pro more tradere neutiquam neglexêre. Semitam diù tritam alter ab altero similibus vestigiis pressit; atque utplurimùm posteri, quæ à prioribus acceperunt, absque aliquo examine maturiori sunt facilè amplexi. Pauciſſimi quidem fuerunt qui indicationes curativas alias quàm vulgares stabilire sunt ausi, qui observationes ex naturâ infantum genuinè deducendas, magis quàm fictitias atque artificio singulari concinnatas, scripto prodiderunt.

De *affectibus infantum*, optimè omnium, quos mihi perlegisse contigit, Tractatum edidit Sylvius de le Boe, qui acidum esse veram ac generalem eorum causam strenuè sustinuit, sed qui partìm ob vehementem suum ardo-

rem

rem ergà Chymicas quaſdam præparationes maximè Volatiles, atque eo nomine calidiores, & partim ob opiatorum continuum ferè uſum, vel in tractatione minimorum infantum (ut Doctoris opiati nomine non immeritò diſtingueretur) quod in theoriâ doctiſſimè, ſimul ac veriſſimè, magnâ ex parte ſtabiliverat, in praxi planè labefactabat, ſi non funditùs dirueret.

Siquid igitur fundamenti ſtabilis ad infantes curandos jacere deſideremus, teneritudinem eorum, atque imbecillitatem naturalem præ oculis habere imprimis oportet. Eligenda etiam nobis ejuſmodi medicamenta, quæ tenerrimis maximè conveniunt. Etenim quò mitiora ac tutiora ſunt remedia quæ adhibemus, eò certiùs ex animi ſententiâ ſuccedet eventus. Et profectò medicamentorum nobilium ac generoſorum (uti vulgò dici ſolent) uſus nunquam aptiùs quàm in tractandis infantibus latâ Medicinæ provinciâ exulare poteſt. Quorsùm enim inſerviunt ignium intenſiſſimorum dies noctesque deflagratio, ad vires mineralium extrahendas, ubi alteratio quælibet facilè peragitur? Quænam, obſecro, harmonia naturalis excogitari poteſt inter duritiem metallorum ferè impenetrabilem, & quaſi ceream temperamenti junioris mollitiem? Quonam pacto appetitus admodùm debilis, qui panatellæ aut ipſius lactis victum tenuiſſimum ægrè dirigere poteſt, medicamentorum ſummè deleteriorum, ac facilè inflammabilium vim cauſticam poterit ſuſtinere? Quemadmodùm alimentum ipſorum ſimpliciſſimum, ita & medicamenta iis vulgò exhibenda debent eſſe ſimplicia, à naturali ſuo ſtatu parùm recedentia, atque artificii nimis operoſi utplurimùm expertia.

Quandoquidem humorum aciditas cauſa extat primaria omnium affectuum quibus tenera ætas excruciari ſolet, totum curationis artificium in acido expugnando unicè verſatur. Sanè nebulæ quamplurimæ oculis tyronum obduci poſſunt, quò minùs veritas ſedulo indagatori patefiat. Cæterùm ſi quod verum eſt candidè pronunciare fas ſit, neque operam & oleum perdere efflagitemus, quæ ad acidum expugnandum rectà tendunt, ſola curationem promovent, quæcunque verò eò non ſpectant, tenera infantum corpuſcula magis, vel minùs, ſaltem laceſſunt.

Verùm acidi tractatio duabus ſolummodò intentionibus innititur. Nempè primò, ut aciditas præparetur, atque reddatur idonea, quò meliùs è corpore eliminetur. Secundò ut acidum ſic ritè præparatum evacuationibus debitis expurgetur. Altera ſine alterâ ſcopum vix attinget; ſed vis ambarum, alterius alteri opitulantis, affectus eorum acutos citò ac tutò amovebit, atque vel diatheſes morboſas chronicas dictas haud parùm contemperabit.

Teneræ ætatulæ purgatio, durante ſcilicet morborum acutorum vigore, primâ facie diſcriminis plena, & ſuprà vires eſſe apparebit. Atqui emolumenti certitudo ex methodo jam deſcribendâ pro periculo faciendo apologiam optimam dabit.

Purgatio quidem ipſorum adultorum febribus continuis laborantium eandem periculi ſimul ac audaciæ ſpeciem inexpertis præ ſe tulit. Veruntamen eventus ejuſdem auſpicatus, nuperis Medicorum aliquot imprimis peritorum experimentis plurimùm comprobatus eſt. Primus autem catharſeos beneficia vel in ipſis febribus evulgavit incomparabilis ille febrium omnis generis de-

bellator, & practicus insignissimus Dominus D. Sydenham, qui in schedulâ suâ Monitoriâ tribus abhinc annis typis mandatâ methodum suam deditâ operâ exposuit, ad epidemicam hanc febrim propulsandam, quæ etiamnùm grassatur. Atque ità porrò exindè promeritus est, quòd nobis videtur, ut nullum unquàm sæculum (quamdiù Medicinæ Ars florebit) ejus nomen conticescat : nempè qui pariter diaphoreticorum tàm apud nostrates quàm exteros perperàm usitatorum perniciem exitiabilem animo excelso & virili detegere non dubitavit. In Operibus suis jamdiù editis, nimirùm in Peripneumoniâ nothâ (morbo apud nos non ità raro) curandâ, ut & in aliis affectibus ingentem Catharticorum usum anteà inculcaverat ; atque in postscripto Operibus ejus universis pridem superaddito febris hyemalis nuncupatæ curam in purgando unicè posuerat. Tantus scilicet viri ferè septuagenarii, ac valetudine maximè infirmâ laborantis ardor in bonum publicũ indignè tulit fato jàm in procinctu stante impediri, quò minùs observationes suas circà hanc materiam omnibus numeris absolutas in aureâ illâ schedulâ tandem redderet.

Quòd verò *catharsis* (quanquam inter arcana medica haud numeretur, atque mirabilibus Chymiæ vix quicquam debeat) sit omnium auxiliorum, quotquot ferax hominum curiosorum inventio unquam excogitavit, reverà primarium, inducor quidem ut credam, ob hanc potissimùm rationem : nempè quia firmam corporis valetudinem vix quisquam obtinet, aut illæsam vel paulisper conservare potest, qui alvum non habet de die in diem catharsi naturali mediocriter solutam : quæ quidem catharsis naturalis perindè est necessaria ad vitam sustentandam, ac cibus & potus noster quotidianus ad ipsum corporis nutrimentum. Neque enim ratio vivendi magis requirit, ut pars cibi melior & succulentior per venas lacteas transmittatur, ad debitum nutrimentum corpori præbendum, quàm quòd pars ejus crassior & deterior (quæ nimis diù retenta halitus noxios, imò venenatos, sursùm emittit) naturâ aut arte per sentinam corporis expellatur. Et profectò eam gloriam sibi ipsi purgatio jure acquisivit, ut, ex usu vulgato, nomine Medicinæ amplissimo sola omnium insigniretur.

Septennio nuper elapso mos mihi fuit in febribus puerorum, nec non infantum vel minimorum, secundùm methodum jam laudatam catharsin adhibere ; licèt id in adultis negligerem : & quantùm res ex animi sententiâ succesSit, nequeo facilè narrare.

Quamobrem cùm primùm Schedulam præfatam attentè perlegissem, eâdem animi lætitiâ perfundebar, ac si insignem aliquem favorem à numine divino me recepisse contigisset. Itaque facillimè adductus fui ad fæliciter experiundam methodum catharticam in adultis, qui ex eâdem in juniorum febribus successus optatos sæpissimè fueram expertus.

Prima autem indicatio in curandis Infantum febribus est, acidum ritè præparare, quò meliùs id eliminetur. Atque acida debere præparari, antequam poterint cum ὑοσκύαμῳ expurgari, facilè constabit, si naturam acidi paulùm expendamus : nempè si incrassandi & coagulandi vim, quâ idem pollet ; si generalem obstructiones pariendi causam ex isto parente quàm sæpissimè oriundam ; si naturalem omnium liquorum, exceptis maximè spiri-

tuosis, in acidum putredinem ; si molestiam illam maximam, quâ Medici solent torqueri in iis curandis, quorum corpora acido humore multùm scatent ; sed & præ aliis argumentis si tormina considéremus, quæ purgationes sine corporis præparatione debitâ exhibitas, in habitu in acidum vergente comitari solent.

Scio quòd vox illa, humorum præparatio, apud autores complures legi possit. Atque finis propositus fuit, ut catharsis tandem aliquando secutura eò fæliciorem eventum haberet. Nempè crassos humores attenuare contendebant, fervidos temperare, obstructas vias aperire, vel per poros cutis diaphoreticis eosdem impellere. Verùm utplurimùm huic fini nescio quos syrupos, aquas simplices destillatas, atque ejusmodi nugamenta adhibuerunt, quæ præparationi sive alterationi designatæ nihil prorsùs contulêre. Interim tempus, quod morbo acuto subjugãdo apprimè necessariũ fuit, otiosè quidẽ, imò pessimè absumebatur.

Hæc verò qualis qualis præparatio ortum suum, ut opinor, duxit à trito illo, verùm non satis intellecto Hippocratis aphorismo §. 1. *n.* 22. cocta, non cruda, sunt medicanda. Atque hujus magni canonis in alienos à re sensus frequentem contorsionem fuisse causam haud minimam equidem existimo, cur Medici tot celeberrimi multis retrò sæculis ne hilum ferè somniârunt de purgationis beneficio in febribus continuis. Nempè cùm febrium primi insultus (& maximè postquam ægrotantes lectulo calidiori fuerint aliquamdiù incarcerati,) cruditatis signa evidentia sæpissimè exhibeant, Medici astantes utut in praxi aliàs egregiè versati, statim ad sudorifica tanquam unicum asylum plerumque confugiunt, ad catharsẽs autem mentionem non minùs ipsi quàm ineptæ nutrices magnoperè exhorrescunt.

Nec me præterit, quòd autores aliquot de catharsi in febribus, sicut & de aliis ferè omnibus, disputâtiones prolixas instituerint, sed si rem ipsam paucis complecti liceat, potiùs ad implendam paginam, ad animum lectoris occupandum, atque ad doctrinæ copiam ostentandam, quàm ad veritatem ipsam sive illustrandam, sive determinandam verbosè collimârint. Magnum hujusce ævi ornamentum & lumen, Sydenhamius, insolitâ animi fortitudine ac ingenio non vulgari præditus, hanc rem de quâ alii planè verba dederunt, tùm ratione multiplici comprobavit, tùm factis, hoc est, praxi ipsâ pleniùs absolvit.

Præparatio humorum crudorum in febribus usitata, per alexipharmaca ac sudorifica, magis ad humores crudiores reddendos, quàm ad coctionem veram introducendam spectat. Profectò ista immaturam potiùs ad mortem præparant, dum cruditates ex imis corporis partibus sursùm ad caput impellendo, phrenitides, convulsiones atque ejusmodi deploranda symptomata certo certius arcessunt.

In principiis febrium (sive sint essentiales, sive symptomaticæ) siquidem præ coctionis lentâ expectatione evacuationes necessarias in crastinum produceremus, tempus illud opportunum sæpè irrevocabile celeri pede præterlabitur. Tempus illud, quo fundamentum omne curationis secuturæ illicò jaciendum fuit, quo demùm vires constant, quo ferè solo evacuationes emolumento esse possunt, sub cardiacorum insulsâ administratione, vel chymicorum febrifugorum fallaci experimento, paulatìm fugit, atque æger nuperrimè

athleticus, furibundus nunc denique redditus, miserrimè perit. Adhæc affirmo, quòd non obstante hominum cæco præjudicio, evacuationes opportunè celebratæ urinam, quæ cruda apparuit, ad coctionem exoptatam, atque unà ægrotantem ad incolumitatis propiorem conspectum citiùs ac certiùs ducat, quàm quodlibet aliud, quantumcunque illud fuerit, quod nobis innotescit, humani ingenii tentamen.

Præparatio igitur, de quâ nunc agitur, nequaquam est aggredienda sudorificis propriè dictis, hoc est, corpus excalfacientibus, quæ nullo nomine teneris infantibus aut puerulis prosunt, sed multifariàm lædere deprehenduntur. Quandoquidem res prorsùs temperatæ aciditatem prædominantem securè absorbebunt, ebullitionem paulatim lenient, atque anodyna potentia acuta sunt evasura. Talia sunt : *Oculi & Chelæ cancrorum*, *Testæ ostreorum*, *Concharum*, *Os Sepiæ*, *Cortices ovorum*, *Creta*, *Corallia*, *Corallina*, *Margaritæ*, *Mater perlarum*, *Lapis Bezoar uterque*, C.C. *ustum*, *Ebur ustum*, *Os è corde cervi*, *rasura* C.C. *unicornu*, *Bolus Armena*, *Terra sigillata*, *Lapis hæmatites*, &c. Inter composita, *Pulvis è chelis cancr. compositus*, *Lapis è Goâ*, *species confectionis de Hyacintho*, facilè primas obtinent.

Ante omnia hìc animadvertam, quòd, nè liberalitas Medicorum versùs egenos summè necessaria quoquo velo retardetur, pretiosa illa medicamina ex Indiis longè advecta (quantum in me est observare) non magis benignos effectus edant, quàm quæ viliori constant pretio, & quæ, in usum Humani Generis multiplicem, nunquam satis colenda divini numinis Providentia ubertìm suppeditavit.

Eapropter etiam magisteria lapidis alicujus pretiosi apud multos amplissimis præconiis celebrata, nullis ego laudibus efferre possum. Certè nativas quæcunque sunt vires alienis commutârunt. Quæ potenter absorbere acidum apta nata priùs fuerunt, acido-dulcia jam reddita, arti planè debent, quod ad idem minùs valeant.

Nullam mentionem consultò feci salium volatilium, sive sint oleosa, sive spirituosa ; non bezoardici mineralis, lunaris, aut solaris ; non spiritùs salis armoniaci, non cornu cervi : quorum tamen spirituum usus haud prorsùs improbandus est vel in tenellis : nempè quia acidum absorbendi facultate excellunt, verùm eos summâ cum cautione in tenellis usurpandos esse, propter calorem non exiguum eosdem concomitantem, adverti velim. Ideóque nec elogiis hìc sunt prædicanda salia lixivialia, neque aquæ cardiacæ calidiores, quales *aqua pæoniæ composita*, *epidemia*, *cœlestis*, *mirabilis*, *cinnamomi fortis*, & similes qualescunque, nisi hæ minimâ quantitate aliis temperatioribus adeò diluantur, ut vis earum calefaciens sapori ferè insensibilis fiat. Etenim quæ corpus valdè calefaciunt, quocunque nomine honorifico ea nobilitentur, ceu pretium aliquod inestimabile præ se ferant, ceu salutem ferè immortalem fronte durâ promittant, corpuscula puerorum, & multò magis infantum, facilè colliquabunt, naturalem omnem calorem vel sensìm depopulabuntur, vel in febrilem tandem vertent, ac denique tenerrimæ ipsorum ætatulæ non magis conveniunt, quàm lacticinia & panatellæ stomachum aratoris oblatrantem poterint compescere. Quibus ductus rationibus

Galenus usum theriacæ ipsius, utut ritè præparatæ, quam tanquàm unam ferè omnium panaceam amplissimis laudibus in cœlum usque sustulerat, pueris tamen sanctè interdixit.

Quòd prædicti pulveres temperati acidum absorbere soleant, est res ita vulgò nota, ut probatione nullatenùs indigeat. Quòd verò anodynorum tutissima, ut & semper certa & indubitata in torminibus puerorum ea sint futura, luculentissimè apparebit, si dosi multùm liberaliori quàm vulgari, hoc est, sufficienti ad finem propositum exhibeamus. Adhæc, audacter eloquor, quòd prædicti pulveres rectè exhibiti tormina eorum quæcunque, & inquietudines undecunque natas, nisi ob partium principalium insignius aliquod vitium nihil spei ex medicinis qualibuscunque sit reliquum, eâdem certitudine compescuerint, quâ certi esse possumus rhabarbari vires purgativas demùm futuras.

Si in violentâ aliquâ inflammatione aut turgescentiâ humorum tantummodò sex uncias sanguinis adulto detraheremus, cùm viginti ad minimum fuerint necessariæ, non est quòd venæsectionem tanquam minùs propriam curationi inculpemus, sed parcior illius remedii potentissimi usus est unicè incusandus. Similiter si pulverum prædictorum uncia una aut altera fuerit requisita ad ægritudines infantum quibuscum corripiuntur demulcendas, quid magni ex drachmæ unius aut alterius (eodem temporis spatio quo uncia fuit necessaria) usu imperfecto, liceat expectare? Medicamentorum exquisita notitia est exigua, nè dicam minima, pars boni & periti Medici. Usus medicamentorum rectus ad intentiones Medicas integrè satisfaciendas, adaptatio tùm generis, tùm quantitatis medicamentorum particulari ægrotantis temperiei, idque à morbi præsentis perspectâ penitùs naturâ; dignotio temperamenti consummata, & potissimùm in adultis an sit sanguineum, an verò melancholicum; an scilicet febris sanguinem maximè exagitaverit, an verò spiritus ex tumultu deficiant, & vires fuerint enervatæ: denique diætæ recta institutio, sunt omnia longè excelsioris momenti ad Medicum optimum stabiliendum, quàm præscriptorum Medicinalium apparatus, undecunque collectus fuerit, numerosissimus. Sin illud minùs verum fuerit, Pharmacopola receptorum Doctissimus Doctorem eruditissimum in re Medicâ facilè superabit, ipsum Pharmacopæum servulus garrulus confestim æquiparabit; nec non nutricula, aut saltem locutuleiæ & compotrices fœminæ libris receptorum hæreditariorum turgidis jamdiù locupletatæ, palmam tùm à Medico quantumvis docto, tùm à Pharmacopæo in præscriptionibus medicis utcunque versato, fortè fortunâ reportabunt.

Verùm ut institutum prosequar, infanti anniculo febricitanti, aut torminibus (ut plerumque fit) excruciato, hujusmodi præscriptionibus succurrere soleo.

℞. Pulv. è chel.cancr.comp. margar.præpar. an. ʒ.j.M.F. pulvis in vi.part. æqual. dividendus.

Vel ℞. Bezoard. Orient.margar.præpar. ocul. cancr. præpar.an.ʒ.ß.ſpecier. confect de hyacin.ϑ.j. F. pulvis similiter dividendus.

Vel ℞. Pulv. è chel. cancr. simpl. ocul. cancr. præpar. ϑ.ij. cochinell.gr.vi.

M. F. pulvis tenuissimus in vi. chartulas dirimendus. Sumat unam quamprimùm, repetatur (si res urgeat) bihorio pòst, ac deinceps quartâ quâque horâ, nisi somnus intercedat, per duos primos dies. Exhibeantur verò pulveres, in cochleari Julapii sequentis, superbibendo cochleare alterum.

℞. Aq. lact. alexit. ℥.iv. cerasi. nigr. ℥.ij. pœon. comp. epidem. an. ʒ.ij. sacch. perlat. ℥.ß. M.F. Julap.

Vel ℞. Aq. puleg. lact. alexit. an. ℥.iij. syr. caryoph. ʒ.vj. M.

Vel ℞. Amygd. dulc. excort. n. x. contund. in mortar. marmor. sensim affundendo aq. hord. aut. aq. lact. alexit. ℔. ß. Colatur. adde aq. cinnam. ten. ʒ.vj. sacch. albiss. ℥.ß. M. F. Emulsio.

Nonnunquàm Julapio summè perlato (omissis aliis) uti soleo, vas diligenter agitari monens, antequam effundatur.

℞. Aqu. cerasi. nigr. ℥. iv. totius citri ℥. ij. mirab. margar. præpar. an. ʒ. ij. sacchar. albiss. ℥. ß. M. F. Julap. perlatum; de quo capiat cochlearia tria, ut priùs.

Sin molestâ tussi opprimatur infans, capiat subindè de mixturâ aut linctu quodam molliori cochleare dimidium, interìm pulveres suprascriptos parciùs assumens.

℞. Corallin. pulv. è chel. cancr. simpl. an. ʒ.j.ß. syr. capill. Ven. de althæâ an. ℥. j. de Balsam. Tolut. ℥. ß. aq. papav. rhæad. ℥. ß. ad diluendum. M. Bolus armena sæpè talibus propriè admiscetur, utpotè catarrhos in pulmones depluentes potentissimè sistens. Succus pulegii, in quo calefacto solvitur saccharum candum, paucis remediis cedit. Oleum amygdalarum dulcium etiam optimè conducit, si palato infantuli paulùm arridere deprehendatur. Item sulphur vivum, aut flores sulphuris (mirâ exsiccandi, penetrandi, imò & compactos humores in quâcunque corporis parte discutiendi, facultate præditi) acidum absorbentibus additi, in habitu phlegmatico, maximè sunt ex usu. Neque enim sulphur noxiam aliquam aut deleteriam facultatem obtinet (prout Crato, aliique egregii nonnulli viri immeritò quidem somniârunt) sed potiùs vi alexipharmacâ, expulsoriâ, & corruptelæ humorum oppositâ, maximè valet.

Repetitio pulverum prædictorum rarior, vel frequentior, non est exquisitè definienda nisi pro ratione symptomatum, quatenùs aut mitiora sunt, aut graviora. Id duntaxat repetam, tormina omnia, inquietudines, & vigilias infantum, testaceis aptè exhibitis æquè certò demulceri, ac dolores aut vigilias adultorum ipsis narcoticis ad tempus tolli.

Hìc autem, qui vel praxin medicam mediocriter delibaverit, objiciat, quòd ejusmodi pulverum exhibitio nihil novi præ se ferat. Cui duntaxat refero, ineptum quidem, insipidum, parcissimum eorum usum, atque nulli omninò intentioni ritè satisfacturum, diù nimisque fuisse pluribus notum: at verò neque tàm repetitam, neque tàm magnam eorundem dosin, neque subsequentem purgandi necessitatem fuisse hactenùs literis consignatam. Nota est fabella (quam & quicumque volet ad rem hanc nostram transferat) de lepido quodam, qui cùm astantes gloriosè provocâsset, ut ovum alterutri extremo immobile collocarent, neque quisquam eorum varia tentans, myste-

rium penetrare valeret, ipse utrumlibet ovi extremum mediocriter frangens, admirationem omnem derepentè tollebat, & simul risum commovebat. Id quippè cognitum, toti sodalitio jam fuit facillimum.

Tertio die à quo sum advocatus, nisi variolæ, morbilli, aut febris scarlatina, caput attollant, purgandum esse præcipio, nempè infantem unius anni, in hunc ferè modum:

℞. Syr. de cichor.cum rheo ʒ.ij. rhabarb. el. pulv. gr.xv. aut ϑ. j. aq. lact. alexit. ʒ.j.vel cinnam.ten.gut.xxx. ad diluendum misce.

Vel ℞. Syr. de rhamn. cathart. ʒ.j.ß. vel ʒ. ij. pulv. diasen. gr.viij.M.

Vel ℞. Pulv. Comit. Warvicens. in nuperrimâ editione Pharmacopœæ Londin. descripti. aliis pulv. Cornachin. gr. vj. Sumat in cochleari aq. cerasi. nigr. sacchari tantillo edulcoratæ.

℞. Amygd. dulc. excort. num. iij. contund. in mortar. marmor. sensim affundendo aq. hord. aut aq. alicujus simpl. ℥.j.vel ℥.j.ß.colat.dissol.mann. opt.ʒ.iij. vel ℥.ß. M. F. emulsio cathartica.

℞. Elect. lenit. ʒ.ij. vel iij. solve in aq. lact. alexit. ℥.j.

In symptomatis ἀτόποις, ex summâ humorum putredine oriundis, sæpè ex usu est Æthiopis mineralis inferiùs descripti grana vj. vel Mercurii dulc. gr. iv. admixta in mortario vitreo, cum florum sulphuris tantundem, in syrupi alicujus grati cochleari parvo, nocte catharsin præcedente, exhibere.

Si ægrotus infans ad tres vel quatuor annos jam assurrexit, vel si dentitionis negotium sit maximâ ex parte absolutum, & præsertim si lumbricorum aut putredinis humorum gravioris aliquamdiù contractæ sit suspicio aliqua notabilis, Bolus ex istiusmodi præparationibus apprimè conveniet, atque potest confici, cum mivâ cydoniorum, vel cum cortice citri condito, per setaceum trajecto.

Ejusmodi boli illis haud parùm conducunt, quorum alvus est vulgò constipata, & medicamentis difficiliùs solvitur, utpotè præparantes, quò catharsis manè insequenti instituenda faciliorem, ac meliorem protinùs edat effectum.

Nonnunquam etiam regioni umbilici emplastrum sequens, aut consimile, adhibendum impero.

℞ Aloës Succotr. ʒ. j. fol. sabin. summit. centaur. min. flor. chamæm. pulverat. an. ϑ. j. terebin. Ven. q. s. f. empl. cujus margini illinatur paulum emplastri è cymino, quò meliùs parti adhæreat. Interdùm & cæteris colocynth. ϑ.j. addere licet.

Nullum omnium medicamentorum purgantium novi magis accommodum ætati puerili, magísque ex se innocuum notissimo, atque usitatissimo rhabarbaro, quod febrium tenellorum materiam blandè admodùm, & tutò subtrahit, quod ventriculum, imò & totum corpus vitiosis humoribus prægravatum, tum leniter expurgat, túmque strenuè corroborat, quodque eo nomine infantibus, pueris, prægnantibus, senibus, & ex morbo aliquo jam imbecillis, maximè quidem convenit. Titulum hieræ rhabarbarum profectò æquiùs meretur, mirè collaudatâ apud veteres, necnon à recentioribus etiamnum celebratâ, & in pilulis omnibus officinalibus locum primum, si-

ve basin, tenenti Aloë, quæ ob amarorem suum insignem non exiguam laudem quandoque postulat, verùm ob acrimoniam, corrosionem, & calorem quem corpori summum impertit, aliquam subit, nec immeritò, infamiæ labem.

Ab operatione lenitivi alicujus purgantis, pulvis prioribus consimilis est vesperi injungendus, & postea repetendi sunt ter vel quater in die, temporibus opportunis, pro duabus aliis nyctemeris; & rursùm tertio die iteranda est purgatio, cujus quantitas tunc demetienda est pro ratione operationis prioris.

His ritè peractis plerumque cessant graviora omnia symptomata, vel saltem multùm leniuntur, ut proindè in vado jam res sit, quæ in extremo discrimine paulò antè fuerat.

Pueris aliquantùm provectioribus eadem methodus (sub quâcunque formâ perficiatur) humores primùm præparandi, dein expurgandi, tutissimo usui esse potest, proportione alterutrius medicamenti, secundùm ætates, diligenter observatâ.

Notandum est, quòd prima catharsis quam pueris febricitantibus adhibemus, sit non tantùm è lenitivis, verùm etiam dosis eorum plerumque sit mitior, quàm aliàs fieri debet; quodque nocte primam catharsin præcedenti enema mitissimum è lactis vaccini unciis quatuor saccharo dulcorati, & salis tantillo addito in alvo astrictâ, sit nonnunquàm injiciendum.

Insuper ad vim primæ istius purgationis accelerandam, atque defectum medicamenti cathartici (si quis tunc sit) supplendum, Crystallorum Tartari scrupulus unus, aut alter, in cochlearibus aliquot jusculi avenacei tenuioris, aut simili, solutus, tutissimè atque efficacissimè exhiberi potest.

Verùm imprimis cavendum, quòd crystalli tartari sinceri, & ritè præparati, in usum vocentur, non autem adulterini isti, & vulgò venales, quorum pretium ferè idem est, ac tartari ipsius crudi.

Si infantem carnosum, obesum, aut temperamento humidissimo, atque in acidum degeneri constantem, ægrotatio aliqua difficilis (idque tempore brumali potissimùm) corripiat, ut putredo acetosa duabus purgationibus in hunc modum exhibitis nequeat in totum superari, tunc in eâdem methodo ad vicem unam aut alteram adhuc persistere oportet, donec ægritudo omnis penitùs evanescat: nisi quòd diei unius aut alterius intervallum præfatis diebus, in quibus pulveres acidum alterantes erant exhibendi, debeat superaddi.

Nec incommodi quicquam observare unquam potui ex toties repetitis purgationibus in temperie contumaciissimâ, sed vires priùs enervatæ gradatim redintegrari sunt semper visæ.

Id solummodò cavendum in puerulis purgandis, quòd nulla unquam occasio, quæcunque ea sit, viribus fortiorem catharsin iis adhiberi postulet.

Quamobrem hic præterire non possum quæ maximus rei medicæ magister, Hippocrates, in libro *de medicamentis purgantibus* scitè, sed minùs rectè intellecta, edisserit: *Quicunque igitur à febribus fortibus corripiuntur, his medicamenta purgatoria dare non oportet, donec remiserit febris. Sin minùs, saltem non intrà quatuordecim*

tuordecim dies. Carnes enim ipsorum & ventres, quùm calidi sint, medicamentum assumunt, & nihil depurgantur, & febris major fit, & color evertitur, & morbi regii speciem præ se ferunt. Commotâ enim bile, & non purgatâ, non sorbere vult æger, neque bibere, sed omnia abominatur, & plerumque perit. At si hâc die superstes maneat, & unà cum purgatione remittat febris, sanus fit. Quapropter in febribus vehementibus medicamenta purgatoria exhibere non oportet. Verùm si alicui opus fuerit, infusum per clysterem adhibere potes, quotiescumque volueris. Hoc enim minoris periculi est.

In his verbis Magistri nostri observandum est I. Eum verba facere de febribus adultorum, quæ fortes, vehementes, atque ardentissimæ esse solent, non verò intelligenda esse de febribus infantilibus, aut puerilibus, cujusmodi sunt naturâ mites, & minùs ardere aptæ. II. Medicamenta purgantia sui temporis fuisse vehementia, fortissima, necnon dicta deleteria, ut elaterium, colocynthida, helleborum, & similia; nostrorum verò lenitivorum pleraque mitissima, imò maximè temperata, si non quædam actu frigida, fuisse ejus sæculi sapientibus adeò incognita, ut antipodes, ut novum Orbem, ut denique Artem Typographicam. III. Hiprocratem loqui de febribus in naturali suo statu, & sibi aliàs permissis, sicut & descriptiones suæ morborum epidemicorum verissimè atque accuratissimè sese habent; non verò de febribus intelligi ipsum fas est, quatenùs ars futurorum sæculorum, & maximè præsentis hujusce sæculi, utcunque invidis præsentia malè audire solent, provectior quidem & maturior (quod posteri gratâ memoriâ, ni maximè fallor, recolent, & facilè confitebuntur) tandem didicit, eas ad purgandum ritè præparare, atque earum truculentiam liberaliori adultorum venæsectione, die præcedenti catharsin habitâ, multùm temperare, aut etiam perdomare. IV. Considerandum est, Hippocratem hìc docere, quòd si febre detentus medicamentum catharticum assumat, atque ejus diei periculum fortè effugiat, ipse statim, id est, *eâdem ipsâ die* in sanitatem incolumis redeat. Quod verum quidem esse, & pueros febricitantes eâdem ipsâ die, ab operatione primæ catharseos absolutâ, symptomata febrilia universa, (id autem imprimis tempore verno aut æstivo) statim excussisse sæpè sæpiùs vidi.

His itaque præmissis dico, Hippocratem rectè sentire, de purgantium medicamentorum deploratis affectibus, prout pharmaca sui sæculi fortissima in febribus ardentibus imperitè, nempè venæsectione haud præmissâ, exhibebantur. At verò si in adultis, & præsertìm sanguineis, aut athletico temperamento donatis, die catharsin præcedenti, sanguinis liberali manu detrahatur, atque lenitiva nostra proximâ exhibeantur; aut si juniorum corpora testaceis, & ejusmodi acidum contemperantibus præparentur, quò meliùs causa febris primaria radicitùs expurgetur, via ad sanitatem celerior, imò securior sternitur, quàm cardiacis aut diaphoreticis quibuscunque fieri potest.

Videtur autem mihi (ut id obiter dicam) ea esse vera & principalis ratio, cur catharsis apud Medicos benè doctos in acutis morbis hactenùs ità malè audiverit: nempè quia iidem plaustrum equis, ut aiunt, præponere solerent,

hoc est, catharsin venæsectioni præmitterent, aut saltem posthabitâ sectione venæ, ubi apprimè necessaria fuerit, catharticum solùm, idque è fortioribus, temerè propinarent.

Quod ad venæsectionem puerorum attinet, quamvis materiæ febrilis in pulmones metathesis insignior, & tusses convulsivæ, eam in minimis infantibus quandoque exigant, tamen apertè constat, eam non esse medicinam iis naturâ consentaneam, neque magis huic tenerrimæ, quàm decrepitæ ætati accommodam. Et proindè minimè necessarium duco ejus auxilium implorare in quibuscunque infantum affectibus, nisi in tussibus istis convulsivis, vel ubi febrim subitò exortam tussis importuna concomitari solet: nisi & in contusionibus gravioribus, quæ nonnunquam contingunt. Etenim rarò aut nunquam infantes victu tenuiori & minimè lauto nutriri soliti verâ plethorâ (utcunque fuerint floridi) laborare sunt habendi. Humiditas iis inest, quâ diffluere omnes solent, atque ejusdem humidi in acidum præternaturalis, ac facilis conversio, est omnium illis ægritudinum causa. Neque credam, sanguinem corpore eductum posse humidum temperamentum, idque præsertim in acidum jam degeneratum, propriè corrigere.

Sunt qui pertinaci contradicendi cupiditate ducti, omnimodum mittendi sanguinis usum, vel in adultis, incusant aut reformidant. Nimirùm hi sunt Helmontii illius nunquàm iracundi, & rationi medicandi veteri semper amicissimi, sequaces discipuli; arcanorum tantorum fortunati hæredes, ut nec Ars Medica, nec Respublica eorundem notitiâ unquam fuerit digna. Nimirùm & hi sunt, qui Chymiæ cujusdam non vulgaris, Medicis omnibus peritis planè ignotæ, quæ non nisi mirandos effectus producere solet, adeptos & Philosophos per ignem sese venditant.

Testacea omnia validè exsiccant, eâque de causâ affectibus ab humiditate nimiâ pendentibus, sicut & naturis eâdem abundantibus, propriè conveniunt. Puerorum autem temperies humidissima est, eò quòd omnium mollissima. Quin & leviusculâ adstrictione sunt eadem prædita, quæ ustione deperditur, quanquam ustio calorem, imò & acrimoniam non exiguam impertit, quod in calce vivâ, ut & in chymicis quamplurimis medicamentis, manifestò apparet. Cæterùm & aciditatem potentissimè obtundunt, quæ humiditatis aqueæ putredinem perindè sequitur, ac ignem calor. Porrò testacea nullam calefactionem teneris corpusculis præbent, quâ potissimùm consideratione ductus eorum usum omnibus aliis medicamentis in puerulis curandis longè antepono.

Sed est & aliud, propter quod hujusmodi testacea in pueris tractandis prædico. Ventriculus ipsorum fermento quodam voraci, nè dicam insatiabili, imbuitur, cui tantisper compescendo liquida sola minùs valent. Siquidem aut obtundi debet butyro orificio ventriculi superiori diù innatante, aut panatellis, vel fartis farinaceis, haud ità confestim ventriculo depulsis, nutriri discupuit. Atque ægrotantes puerulos non semel observavi vix aliâ causâ languescere, quàm quòd eos nutrices victu tenuiori ac nimis liquido reficere solerent. Quapropter testacea multis nominibus puerorum naturæ sunt

ãdonea, neque impreſſionem ſive alterationem quam in ventriculi regione faciunt, ità celeriter ac liquida medicamina quæcunque deperdunt.

Ut nihil dicam de avibus quamplurimis picâ ſive appetitu depravato(quod Pullariis notum) debilitatis, quæ arenâ cibo inſpersâ, atque unà deglutitâ citò convaleſcere ſolent.

Teſtaceorum nomine, non ſolùm propriè dicta intelligi, ſed & corallia, cretam, corallinam, bezoar utrumque, & ſimilia, eâdem ferè facultate acidum abſorbendi conſpicua, & naturis affinia, licèt pleraque ſtirpis prorsùs alienæ deſignari volo.

Hujuſmodi medicamenta quidem diù in uſu medico fuerunt, verùm uſus eorum rectus, & naturæ puerili maximè accommodatus, aut nullatenùs innotuit, aut opem ferè nullam hactenùs tulit. Perminuta enim illorum doſis planè effecit, ut ad alia minùs tuta, imò naturæ puerorum contraria & noxia (intelligo Opiata) quilibet Medicorum, in vigiliis & doloribus compeſcendis, jamdiù tranſiret.

Atque hìc me non fugit ſcomma quoddam ſuper hâc re à Medico celeberrimo in me olim miſſum. Nempè cùm ad ſubveniendum puero nobili, maximarum facultatum hæredi, curæ meæ demandari ſolito, & febre periculoſiſſimâ tùm langueſcenti, meo monito accerſeretur, atque ille narcotici exhibitionem ſtatim proponens, me ejuſdem uſui maximè reluctantem inopinatò offenderet, *Tu*, inquit, *more exoleto, non hodierno, ſi ita ſit animus, medicinam facere videris*; cui ego: neque, ut mos inceſſit, pueris medicinam quidem aut facio, aut unquam me facturum credo. Cùm enim ex prædictorum uſu, non minùs certus ſim, imò longè certior (nî plurimùm fallor) & ſaltem tutior, in torminibus compeſcendis, vigiliis ſublevandis, doloribus quibuſcunque leniendis,& denique in diarrhœis ſiſtendis, ac eſt quilibet alius (quantumlibet *Narcotica* vulgò æſtimantur) cum maximo vitæ diſcrimine, per id genus medicamenta.

Nullus, quod ſcio, Opiatorum inſanus admirator eorum uſum in debilibus, imò debiliſſimis naturis unquam laudavit; licèt in eiſdem nonnulli Opiatorum uſum tacitè perſequerentur. Nempè Proverbium illud animo tenaci fortè complectentes, quòd mortui obtumeſcant. Verumenimverò cùm pulſus juniorum ſit debiliſſimus, temperies naturâ tenerrima, & vires ſint admodùm infirmæ, neutiquam mihi conſtat, cur incertis & periculoſis medicamentis, quando tutiora, imò tutiſſima ſint æquè in promptu, ægrotanti puerulo ſubvenire contenderemus.

Adjiciam & illud, quòd ex quo mihi abundè innotuit teſtaceorum, atque ejuſmodi, vis prorsùs anodina, imò infantibus ſoporifera (dummodò doſi ad finem attinendum requiſitâ tùm exhibeantur, tùm repetantur) vix quæpiam eorum ægritudo, quantumvis dolorifica, minimam narcoticorum propriè dictorum delibationem poſtulare mihi viſa eſt.

Ut autem in nullis infantum affectibus pharmacia Opiatica eſt probanda, ita neque in eiſdem medicamentorum calefacientium (quantumlibet nomine cardiaco, aut ſalutifero vulgò inſcribantur) uſum, ſaltem libera-

liorem, laudare unquam possum. Cardiaci nomen affabrè, & singulari artificio inventum fuit, ad mulierculas omnes blandè demulcendas, ad facilem captum ruricolarum sæpè à Medicis peritis longè habitantium, atque à bonis in viciniâ matronis medicinam eleemosynariam cum laude facientibus cardiaca ad omnes morbos reportantium, & denique ad ignorantes universos summâ oblectatione nunquam non perfundendos. Quis enim ex cardiaco propinato malum aliquod suspicetur? Et tamen res est aliquantùm dubia nonnullis emunctæ naris Medicis, an eorum qui citrà violentiam diem obierunt, plures ex morbis vel cardiacis reverà interierint. Quicquid enim morbi symptomata exasperare solet, sitim auget, linguam aridam facit, aut quoquo modo febrilem flammam intendit, naturis omnium tenerrimis, & vires illatæ injuriæ ferè nullas opponentibus minimè quidem convenit. Et profectò diversa nocumenta, nè dicam exitialia, ex regimine puerorum calidiori iterùm atque iterùm suprà adverti, cùm ex usu temperatorum prædictorum, quotiescunque is fuerit, nè unum quidem incommodum observare unquam licuerit.

Hic objiciet aliquis, quòd ex durâ, & penè saxeâ medicamentorum prædictorum substantiâ, obstructiones necessariò progignantur, quódque res ejusmodi indolem puerorum tenerrimam, & vias omnes minimas, propter partium exiguitatem, procliviores obstructionibus reddere debeant.

Cui dubitationi quò meliùs satisfaciamus, considerandum est, parentem obstructionum solennem & legitimum esse acidam intemperiem, quam sæpè contrahere solent infantes, ex ipsâ aëris frigiditate, atque ex temperamenti solâ teneritudine, utut victûs tenuissimi, ac limpidissimi ratione utantur. Ideò & quæcunque acidam intemperiem corrigunt, contemperant, aut obtundunt, & coagulationes solvere apta nata sunt (quod imprimis ejusmodi res faciunt, & sine caloris tantilli additamento) obstructionibus submovendis, & reliquæ symptomatum catervæ ex hâc ansâ pendentium citò devincendæ maximè sunt idonea.

Alii fortassè crimini dabunt, quòd abdita, & in Scholis Medicorum jamdiù celebrata de Crisibus doctrina interim negligatur, quódque dierum criticorum computatio veteribus ad unguem instituta, & ab iis, qui res minùs intelligibiles maximè admirantur, etiamnum prædicata, in oblivionem nobis abeat. Subjicio igitur, cùm crisis sit repentina mutatio in morbo facta, vel ad salutem, vel ad mortem, eam, quatenùs summâ diligentiâ observare licuit, ab ipsâ curationis methodo (idque maximè in tenellis, de quibus hìc res agitur) in totum pendere, atque à solertiâ Artis vel imperitiâ aut accelerari, aut produci. Etenim cùm evacuationibus generalibus tempestivè adhibitis curatio principaliter innitatur, eruditates febrim committentes citiùs quàm aliàs fieri solet, concoquuntur, pars materiæ morbificæ statim eliminatur, & reliqua viribus impar medicamentis deinceps administratis faciliùs cedit. At verò cùm diaphoreticis, & cardiacis dictis exagitari soleant humores, aut in majorem confusionem spiritus quotidiè subvertantur, at-

que res permittatur ſolis enematis, quæ ultrà craſſa inteſtina integris viribus nunquam tranſgrediuntur, uti concoctio, ita criſis ipſa, jure merito poſt nimioperè doctam & ſolennem medicamentorum quamplurium pompam ſerò, imò tardiſſimè eſt expectanda.

Ut verò finiam, criſis nihil aliud quidem videtur, quàm ultimum naturæ conamen reliquis omnibus viribus materiam morbificam per locos convenientes tandem evacuare. Idque apud nos ſæpiſſimè contingit per ſudores, nimirùm ob præpoſterum regiminis calidioris uſum. Fit etiam ſæpè per hæmorrhagiam, per alvi fluxum, per vomitum, & nonnunquam per urinas. Quæ omnia concludere efficiunt, quòd natura ipſa, Medicorum optimus, & ſapientiſſimus, nullam aliam febres judicandi rationem, niſi quæ debitis evacuationibus perficitur, aut vult unquam intelligere, aut conari.

Multa nuperis hiſce temporibus variè ſunt conſcripta, atque argumentis diſceptata, de inſigni præcipitantium uſu in Medicinâ, quaſi omnes ægritudines quibuſcum homines conflictantur facillimè abigerentur, ſi præcipitantis proprii & ſpecifici cuique morbo maximè accommodati dignotionem exquiſitam nos haberemus. Notandum eſt autem, nos impræſentiarum agere de affectibus puerorum acutis & febrilibus, qui vitæ eorum derepentè interminantur, non verò de chronicis, qui medicamenti longas dant inducias, atque novas rerum facultates curiosè experiri tutiùs permittunt. Rursùm præcipitatio eſt ſeparatio particularum craſſiorum, quæ vi ſolventis acidi in liquore aliquo claro imperceptibiles ſuſpendebantur, aſt ope acidum infringentis, vinculis jam ſolutæ, ad fundum depelluntur. Porrò cruditas, quæ in febribus apparere ſolet, nobis quidem videtur prædominantis acidi genuinus effectus: Coctio verò acidi multùm infracti, atque naturæ vincentis ſignum. Et pro ndè catharſis arte ſollicitata cruditates ſursùm priùs latas versùs fundum corporis deorsùm impellit, & videtur præ omnibus aliis medicamentis propriè præcipitare, quò eædem per alvum vel urinas tandem exorentur. Quinetiam quodcunque aliud medicamenti genus (tametſi Speculatores, Philoſophos ſe nuncupantes, longè aliter ſentiunt) præcipitandi rationem aliquam habet, vix aliam ob cauſam, niſi quatenùs quodammodò catharticum, illum effectum unquam producit. Neque enim præcipitatio in corpore diverſiformi, atque totidem ſuccis & humoribus, tot ductibus & anfractibus conſtanti, eâdem aut celeritate aut certitudine tranſigi poſſe intelligenda eſt, quâ Præſtigiator Chymicus inſtillationibus varii generis in ſuos liquores, vel colorum mutationes planè admirabiles molitur, vel præcipitationes dictas magiſteria quantociùs conficit. Quandoquidem igitur febris partes vitales, & maximè ſuperiores, intentare ſolet, neque experimentis incertis aut periculoſis moram aliquam relinquit, prudentis Medici certè erit, quâ poteſt efficaci methodo, materiam febrilem non modò levioribus aut fictitiis præcipitantibus demulcere, quin & veris & genuinis, hoc eſt, evacuationibus opportunis, quamprimùm fieri poteſt, radicitùs extirpare.

Cùm verò per plurimos Medicos famæ celebritate admodùm conſpicuos, jamdiu, imò etiamnùm, ſerpſerit conſuetudo fugam omnium ferè febrium ſudorificis maturandi, non abs re erit hìc pauca quædam eò ſpectantia nunc ſubnectere.

Ut primùm quempiam febre epidemicâ correptum vident, de malignitate neſcio quâ protinùs ſomniant, atque alexipharmacis & diaphoreticis haud parùm calidis malignitatem illam propulſare indeſinenter contendunt. Interim febris ex ſuâ naturâ ſæpiſſimè mitis, nec mali omninò moris, ex ipsâ methodo verè maligna (ſi quæcunque alia) ſolet effici. Etenim cùm ſerum ſanguini per venas & arterias transferendo debitum ſudorificis importunis ità penitùs exhauriatur, nil mirùm eſt craſſiores ſanguinis partes in motu ſuo interrumpi, ac quodammodò ſtagnare; pulſum exindè debilitari, atque inæqualem, undoſum, tremulum, formicantem, aut intermittentem reddi; Urinas inſuper eâdem de causâ pauciſſimas eſſe, aut cruditatis ſummæ indicia exhibere; ac denique notas malignitatis primarias, nimirùm petechias, maculas purpureas, & quandoque ſtigmata peſtilentialia, (varios gangrænæ fientis aut facti gradus) ſeſe oſtendere ſolere. Nempe habitus corporis humido multo priùs perfuſus, & benigno calore conſtans, ſub regimine calidiori ſtatim exareſcit, aduritur, atque æſtu acerrimo prorsùs torretur: ut proindè neque lymphæ irrigandis continuò partibus deſtinatæ copia ſufficiens reſtet, neque ſanguis craſſior jam redditus, & paſſim ſtagnando idoneus, per vaſa circuitioni perenni ad vitam ſuſtentandam neceſſariæ inſervientia ampliùs fluere aut moveri poſſit.

Illis autem qui malignitatis infœlicem notionem & retinere volunt, & cæcè deperibunt (utpotè nomen funeſtos ignorantiæ epidemicæ effectus tutiſſimè celans) propono conſiderandam communem Turcarum praxin, à Mercatoribus fide dignis mihi concreditam, indoctam quidem, ſed verè rationalem, quinimò naturalem, in curandâ ipsâ peſte malignarum omnium febrium facilè principe, per *ſuccum limonum* in omne juſculum liberaliùs inſtillatum, per fruſta *limonum* ſaccharata ore frequenter maſticata, & per potum apud eos vulgatiſſimum, dictum *Sherbett*, hoc eſt, per ipſum regimen frigidiſſimum: utpotè quibus Mithridatium, Theriaca Andromachi, radix ſerpentariæ Virginianæ, & cætera noſtrorum remedia calidiſſima, alexipharmaca nuncupata, bonis auſpiciis ſunt planè incognita, aut in nullo numero ſaltem habentur. Neque igitur mirum eſt, peſtem (cujus terror noſtratium animos fulguris adinſtar longè latéque percutit) apud ipſos nonnunquam minorem hominum ſtragem facere ſolere, quàm mitem aliàs febrim iis in regionibus in quibus graſſatur doctrina.

Argumentum eſt infidum, & vel puero dignum, quo Medici nonnulli, ad partes malignitatis tuendas, uti ſolent, quòd ſcilicet febrium quarundam natura rectè ſtatuatur maligna, quoniam eædem ſunt ſæpè contagioſæ. Nam ſi contagium neceſſariò indicaret, aut probaret exiſtentiam malignitatis, conſequeretur ſcabiem ipſam morborum malignorum numero ſo-

re accenſendam. In quo tandem morbo nec vires concidunt, neque appetitus proſternitur, nec pulſus, aut urina quicquam à ſaniſſimis diſcrepant; ac denique in quo functiones tùm animales, tùm naturales conſtant,& rectè fiunt. Certè contagio aliquo non carent morbi, quotquot inſignem inflammationem in ſe habent: ut peſtis ipſa, de quâ jam loquor, ut variolæ, ut morbilli, ut tuſſis infantum convulſiva, & cæteri id genus morbi, qui inflammationi intenſiſſimæ originem ſuam debent.

Quod ad ſudorifica in febrientibus attinet, haud inficias eo, ſudores ſivè Naturales, ſivè Arte ſollicitatos, in primis febrium inſultibus (cùm poricutis incipiant occludi, cúmque ſenſibilis aut inſenſibilis perſpiratio corporis plurimùm impediatur) nonnunquam maximi è re fore; ſudorifica autem, quæ in uſu eſſe debent, ſint temperata, non ea quæ incendium internum promovent. Neque ſint tàm ſicca, & pharmaceutica, neque etiam tàm ſpirituoſa, qualia flammam flammæ admovent, quàm liquida & culinaria, quæ materiæ copiam ſudoribus proliciendis ſupplere poſſunt, quæque ob calefactionem externam, non ob calorem ſuum ingenitum ſudores provocant.

Rem unam hìc notatu non indignam, nec à ſcopo noſtro prorsùs alienam, nolo prætermittere. Ea nimirùm febris, quæ anno jam præterito graſſata eſt, & cujus hiſtoriam nunc breviter tradam, malignæ etiam nomen, apud Medicos quoſdam diaphoreticorum uſu notiſſimos, fortè aſciſcebat.

A mediâ parte menſis Maii anni ultimò elapſi ad aliquot ſeptimanas, febricula quædam (quâ ægrotantes de leviuſculis doloribus ſingulos eorum artus per vices tentantibus, de dolore etiam capitis frontem imprimis corripiente, atque de vertigine quâdam maximè conquerebantur) adeò epidemicè invaleſcebat, ut nullam ſimiliter, quâcunque ex causâ, aut quâvis anni tempeſtate, hactenùs obſervaverim. Integræ familiæ quamplurimæ eâdem febri pariter corripiebantur, ut vix uni è multis procellam illam generalem effugere contigerit. Inſultus autem hic febrilis ità epidemicus ex varietate ipſius tempeſtatis anni tunc temporis pendere mihi planè videbatur, æſtu aliquot dierum intenſiſſimo in frigus derepentè mutato, perſpiratione corporis ſenſibili tunc impeditâ, & poris qui apertiſſimi fuerant ex improviſo occluſis. Illud verò ſuper hâc re advertam, nunquam tot homines ſimul ægrotâſſe, nunquam pauciores fuiſſe fato perfunctos. Eâ quidem febre laborantes, methodis tàm congruis quàm abſurdis, nimirùm venæſectione, catharſi, ſudorificis, adminiſtrationibus omnibus muliebribus, culinaribus, aut medicinalibus, domi aliquantiſper continendo, foràs in aërem prodeundo, equitandi exercitio aut alio quocunque, imò perturbatione omni & curâ paululùm vacando, ac denique nihil quicquam aut quodlibet agendo, in univerſum ferè omnes convaleſcebant. Si quos autem mitiſſimo illo morbo malè mulctari acciderit, adoleſcentes fuerunt & juvenes, fervidiori temperamento donati, atque ſudorificis calidiſſimis ultrà modum laceſſiti. Quod in hâc re notandum

restat, extimescendum est nobis, naturam hujusce febris ità mitem ac benignam, tàm impropriis quàm salutaribus remediis facilè propulsatæ, effectus diros atque funestos posthæc fortè habituram : nempè optatum illum successum frustrà expectantibus bonis illis mulieribus, & gregalibus medicastris, ex cardiacis suis & nescio quibus sudorificis (cùm alia tempestas anni curationi fuerit planè adversa, & febris quæpiam truculentis admodùm symptomatis stipatam sese ostenderit) quem tempore vernali, & cæptis quibuscunque plurimùm favente, atque in febre omnium mitissimâ, priùs visi sunt experiri.

Priusquam exempla aliquot curationum methodi nostræ beneficio peractarum libeat proponere, paucula quædam adjiciam, quæ symptomata infantum magis usitata respiciunt; quæcunque apud Autores vulgò invenienda sunt curiosis relinquens.

Inter omnes affectus, qui vitæ infantum interminantur, nullus tot gravia symptomata progenerare solet, quot dentitio difficilis & laboriosa. Ægritudo illa novem mensium, sive prægnatio (quæ sexcentarum & innumerarum calamitatum autor, justiùs quàm ipse uterus, perhiberi potest) genitrices non paucioribus periculis, quàm fœtum omnem dentitio exponit. Etenim cùm gingivæ tenellorum inflammationem talem sæpissimè subeant, qualem aliæ corporis adultorum partes (undè febres hisce impendent vehementissimæ) eò quòd dentes ex alveolis in conspectum erumpere nequeant, minimè est demirandum eorum tenera corpuscula tot symptomatis febrilibus gravissimis ea propter jactari solere. Nimirùm illinc iis tormina ventris, vigiliæ, inquietudines, profluvium alvi, aut ejusdem constipatio, dejectiones & vomitus virides, aphthæ, febres, convulsiones, & similia : quæ universa eidem ferè methodo (ratione ætatis, & symptomatum violentiæ habitâ) acidum primò contemperandi, ac deindè leniter expurgandi indubiò cedunt; nisi morbus chronicus in acutum transiens, sit valdè complicatus, atque altas adeò egerit radices in regione partium principalium, ut nullâ jam arte dimoveri queat; aut nisi misellis fuerint ingenita mala, imò pessima stamina vitæ.

Duplex est dentitionis tempus, infantibus molestum : unum, quo dens osse maxillari primùm emergere nititur, & quo gingivæ pars extera & superior, absque aliquo ejusdem tumore, albido quodam circulo circumscribi utplurimùm solet. Alterum est, quo dens mole jam auctior, & amplior factus, gingivam tumidam semper reddit, inflammationem insignem in eâdem parit, atque eam perrumpere omni vi conatur. In primo illo dentitionis molimine, æquè ac in secundo, Chirurgi gingivas infantum quâcunque ex occasione imperitè incidunt, quò scilicet dentes faciliùs erumpant, undè vulnus citrà necessitatem, & nullam plerumque opem ferens, teneris promiscuè infligitur, quùm secundum solummodò dentitionis tempus (quod diligenter notandum est) eam plagam inferri propriè requirat.

Est & aliud circa hanc rem observatione non prorsùs indignum. Nempè quòd

quòd Chirurgorum nonnulli gingivam intumescentem aperire jussi, phlebotomo suo id facere consuescant : quod pluribus exitio fuit. Nam cùm incisio ejusmodi statim cicatricetur, neque foramen aliquod denti extrudendo aliquantisper permaneat, planè inefficax ea fit, atque alia remedia interim negliguntur. Curandum est igitur Medico, ut instrumento magis commodo (sivè sit scalpellum quo calami scriptorii vulgò conficiuntur, sivè sit aliud, cujus dorsum in densitatem novaculæ æmulam assurgat) incisio semper fiat.

Cùm aphthæ ab halitu acri incendii interni, teneram oris pelliculam (quemadmodùm & alias corporis partes interiores) rodente aut vellicante proveniant ; quæ illam acrimoniam potenter retundunt, atque etiam tollunt, ea sola nobis maximi sunt æstimanda. Gargarismata autem, topica, & Στωματικὰ Φάρμακα nullius hic sunt usûs. Nequeunt enim infantes os suum quoquo modo colluere, nisi id inter ipsam deglutitionem quadantenùs evenire existimetur. Quippè illicò deglutiunt, quicquid ipsis propinatur ad colluendum aut hauriendum ; imò ipsum illum humorem, qui tussis vi ad fauces rejicitur expuere nolunt (nisi invitos quandoque vomitus cogat) sed in ventriculum suum delabi constanter permittunt. Nec verò materia ex quâ gargarismata conficiuntur ità est nonnunquam innocua, ut tutò eorundem usui in tenellis locus relinquatur. Certum est, aphthas (quantumlibet lactationem, aut qualemcunque esitationem impedire solent) testaceis, & leniſſimis catharticis dicto modo intercalatis protinùs recessuras esse; neque video, cur pluribus artificiis ad finem attinendum nimis doctè uteremur, cùm pauciora medicamenta, & simpliciora, tàm tutissimos quàm præstantissimos effectus edere poterint.

Ratio autem, quare oris superficies adeò aphthis producendis faveat, cùm interim cæteræ corporis partes ulcusculis nullis afficiantur, hæc est : quoniam pellicula est eadem, quæ circumvestiens regionem oris per œsophagum in ventriculum ipsum continuâ serie ejusdem tunicæ exporrigitur ac descendit. Quamobrem halitus acres ex effervescentiâ corporis præternaturali circa hypochondria contingenti, tanquam ex aheno, per oris spiraculum sursùm feruntur, atque membranæ illius partis labem suam facillimè infigit. Ideóque gustus linguæ delicatulus sapores omnes promptissimè distinguit. Denique propter eandem rationem Medici temperiem corporis prædominantem ex conspectu linguæ usitato valent dijudicare.

Diarrhœa infantum ab orgasmo humorum in intestina delabentium, vel à turgescentiâ illic bilis cum acido prædominium habente semper profluens, neque astringentibus propriè dictis, neque narcoticis est cohibenda. Astringentia enim refluxum humorum acrium versùs partes nobiliores producere solent ; quod humidissimo & fluidissimo temperamento præditos in discrimen vitæ manifestum conjicit. Narcotica quidem ferociam humorum turgescentium ad tempus consopiunt, quò scilicet vi sæpè majori paulò pòst recrudescant. Adde, quòd vires puerulorum tenerrimæ, & à morbo jam multùm fractæ, ac enervatæ opiatorum energiam potentissimam rarò sine

maximo salutis discrimine sustinere valeant. Quæ verò acorem molestias omnes facessentem molliter demulcent, & tutiùs exhibentur, atque iis rectiùs conveniunt. Quamlibet enim in levioribus hujusmodi casibus (ubi febris abest) diascordii, & similium, utroque medicamenti genere constantium, usus in malam partem non cessisse, quin potiùs emolumento alicui fuisse, nobis quidem videatur, tamen compertum est, ea in febricitantibus infantulis periculo suo haud vacare; atque cretam, corallia, margaritas, ac id genus alia ferocientes humores compescentia, citrà aliquam caloris novi accensionem, ut demùm rhabarbaro expurgentur, symptomati huic perdomando optimè conducere, & suppetias saniores ferre.

Nec minùs in fluxu deorsùm, quàm sursùm habito, sive vomitu, eadem prodesse liquebit. Quamdiu enim in ventriculi regione potissimùm regnat quæ est perturbatio, atque aciditas in primis omnium viis potestatem suam maximè exerat, medicamenta quibus facultatibus pollent eas integras, & illibatas, ventriculo impertiunt. Emetica, ut sal vitrioli, vinum benedictum, tartarum emeticum, &c. hìc præ aliis remediis palmam nonnullis præripere videntur; sed si ætatis tenerrimæ, & virium summæ imbecillitatis ratio in emeticis propinandis locum aliquem promereatur, & si coagulationum facilis solutio, ac deindè subductio, à rebus nullam naturæ vim injicientibus, nullum vitæ periculum secum ferentibus, satis efficaciter, imò longè tutiùs, atque ab emeticis, aut narcoticis, haberi possit, sanè prudentis Medici erit ab istis omnibus abstinere, aut etiam in totum abhorrere.

Neque eadem prosunt tantùm in fluxu omni, verùm & in torminibus infantum undecunque natis; in quibus non modò præstantes, sed & specificas (si quælibet alia) facultates habent. Non ego Corticem Peruvianum (principem omnium hujus sæculi medicamentorum) febribus intermittentibus magis specificum, non opium (celebratum illud alterum remedium) vigiliis & doloribus magis compescendis, quàm testacea illa priùs memorata torminibus infantum specificè subvenire censeo. Quanquam enim inter innumera ferè experimenta, in tantâ temperamentorum varietate, maternis tot tralatitiis infirmitatibus contingentia, fortè singulam hic illìc instantiam contra nos militantem, curiosus quispiam fortè fortunâ, inquam, observare poterit, id tamen naturæ summè depravatæ, non remedio in viribus suis delinquenti, est omninò tribuendum. Neque enim Corticem ipsum, longè latéque pro specifico deprædicatum, asthmaticis viris febre sive intermittenti, sive aliquantulùm remittenti laborantibus, ità certò convenire constat. Et nihilominùs specificorum omnium princeps in id genus morbis, & maximè in primo illorum genere, jure merito nunc audit.

Quod ad convulsiones spectat, aut insultus illos sæpè impropriè dictos Epilepticos, tàm à viribus jam proximè attritis & exhaustis, quàm ab acrimoniâ materiæ morbificæ propaginem nervosam extimulante ut plurimùm pendentes, testacea nostra, & maximè si castoreum iis adjiciatur, magis

eximiis, imò & magis innocuis facultatibus, vel in tanto affectu, vigere deprehendentur (utcunque apud plures hactenùs pro quisquiliis & rebus nullius momenti sint æstimata) quàm aut aquæ antiepilepticæ, quæ teneros plurimùm excalfaciunt, aut spiritus volatiles qualescumque, qui scintillarum instar in omnes corporis partes extemplò prosiliunt, quique ex parvis initiis magnum incendium febrile sæpissimè faciunt. Nam cùm tunica ventriculi interior tota sit nervea, atque tùm alimentorum, tùm medicamentorum facultatibus in penetralia corporis intimiora quantociùs transferendis sit idcircò accommodatior, cúmque spiritus ejus partis, ut & cæterarum, incolæ jamjam irritentur, vellicentur, ac in motus inordinatos exagitentur, videtur nobis maximè necessarium, ut acrimoniam illam nervos irritantem absorbentibus remediis, & tumultum spirituum planè compescentibus, imò somnum iis sine Ναρκώσει conciliantibus, non autem rebus tumultum spirituum majorem excitantibus, & quæ calorem jam latè depopulantem augent, curatio potissimùm instituatur.

In convulsionibus quamplurima pro specificis vulgò habita (quorum nomina diù in omnium ore tritissima reticere placet) tàm ab autoribus gravissimis quàm à practicis celeberrimis decantari solent. Verumtamen virtutes eorum (quantum observare licuit) nostram de se expectationem videntur vix ac nè vix quidem expleviſse. In paroxysmis infantum convulsivis, utpotè à torminum prægredientium materiâ acri nervos omnes vellicanti jugiter obortis, ea quæ acidum obtundunt, contemperant, aut infringunt, idque sine corporis novo æstu aut calefactione, quæque aciditatem sic infractam atque aculeis orbatam per inferiora deducunt, post alia infinita incassùm tentata, veras continere vires huic symptomati horrendo debellando pares tandem agnoscentur.

Quin & hujus dicti veritatem multùm comprobatam habui in puellâ annum vix unicum agente, filiâ cujusdam honesti viri, nomine Jacobi Lovvry, convulsionibus quas unquam vadi gravissimis, vehementissimis, & frequentissimis correptâ, quæ per plures dies ante meum adventum labia, oculos, artus, imò & totum corpus minimâ cum intermissione exagitaverant. Fuit illa tunc temporis pallidissima, necnon horrido aspectu; alvus interim astricta, atqui id quod parcissimè dejiciebatur colore fuit viridissimum. Altâ tamen voce ejulabat, quantumlibet vires prosterni videbantur, ut viciniam commiseratione haud levi eadem afficeret. Durantibus verò hisce motibus convulsivis, ac torsionibus ventris, vix cochleare alimenti aliquamdiù assumpserat, cardiacis solummodò nescio quibus subindè enutrita. Huic miseræ infantulæ subveniebam, & curationem fœliciter adhibebam, nullis aliis medicamentis, nisi unciis aliquot oculorum cancrorum cum crystallis tartari admixtis. Simplicissimi illius pulveris scrupulum unum aut ampliùs singulis horis in *aquâ pulegii* aut consimili statim deglutire cogebatur, à cujus repetitâ dosi somnus paulùm conciliabatur, ac paroxysmi convulsivi sunt plurimùm imminuti. *Enema* è lacte saccharato, eodemque salito, semel atque iterùm injiciendum esse curaveram; donec

tandem cryſtalli tartari (tàm alvum leniter ſolvendi, quàm obſtructas vias aperiendi facultate pollentes, modò quantitas eorum ſufficiens introſumatur) viam ſibi per inferiora patentem faciebant. His verò paucis, & hâc nullâ remediorum pompâ, infans ille deploratus è faucibus imminentis fati, inſperatò quidem, ſed perfectè evadebat. Cur autem, ut id obiter dicam, tenellos convulſionibus excruciatos, & ſimul vigiliis ac inquietudine quaſi abſumptos, veſicatoriis aut nuchæ, aut aliis partibus admoris, ulteriùs ego torquerem, nequeo probè intelligere; quandoquidem id genus medicamentum comatoſis ſtupore excitandis aut etiam extorquendis videatur eſſe propriè & peculiariter dicatum.

Quidni addam, quod, ex quo methodo ſuprà laudatâ in medendis infantibus uſus ſim, plures eorum, ſub primum meum ingreſſum, convulſionibus correptos viderim, imò & nonnullos iis adeò jam graviter debilitatos, ut medicamentis qualibuſcunque deglutiendis nullæ omninò vires ampliùs ſuppeterent; ſed quod vix meminerim quidem tenellorum quenquam convulſionibus tunc temporis prorsùs immunem, poſt primum uſum pulverum prædictorum, denuò correptum memet unquam vidiſſe.

Variolæ & morbilli infantum, plerumque illis mitis & tranquilla ſanguinis efferveſcentia, ſæpè non ita malè ſe habere ſolent, ubi nec Medicorum auxiliatrices manus expetuntur, neque Curatricum ſibi magnoperè placentium abundans peritia efflagitatur. Cùm verò effrænis ſanguinis impetus Medicam opem jure expoſtulet, teſtacea priùs recenſita id ferè auxilii *infantibus*, quod *adultis narcotica*, præbere ſolent. At verò ſpiritus volatiles, qui in uſu ſunt, aquæ cardiacæ, Mithridatium, Theriaca Andromachi, & cætera calidiora alexipharmaca, aut diaphoretica, ſunt imprimis fugienda, quæ exanthematis præproperè expellendis, atque inſanæ eorum foràs extruſioni omni ope moliendæ præcipuè deſtinantur; at quæ, loco virtutis cardiacæ aut expulſoriæ quam præ ſe ferunt, variolas ex ſe benignas in periculoſas multoties immutant; & morbillorum materiam, aliàs in ſuperficiem corporis facilè ſecedentem, irritant, perturbant, & introvertunt, dyſpnæas lethales ſæpè invitant, & catarrhos ſuffocativos excitant; ac denique ſanguini leviter & modicè æſtuanti mox ulteriùs ſuccedendo videntur maximè quidem inſervire.

De variolarum naturâ penſitanti mihi in mentem ſæpè ſubiit admirari, quâ ratione regimen intensè calidum in hoc morbo non modò apud ineptas nutrices, verùm & Medicos aliàs ſatis doctos ita invaleſceret; cùm hicce morbus ſit maximè inflammatorius; cùm denique ſuppuratoria omnia medicamenta, propriè ſic dicta, partibus corporis ſive uni, ſive pluribus intumentibus, & in ſuppurationem proclivibus externè applicari ſolita, tùm à Medicis, tùm à Chirurgis, uno omnium conſenſu, ſint & eſſe debeant facultatibus ſummè temperata: qualia ſunt radices althææ, & liliorum, folia malvæ, althææ, brancæ urſinæ, farina lini, fænugræci, tritici, butyrum, adeps, oleum, vitellum ovi, mucilagines, medulla, & ſimilia, quæ calore minimè excellunt. Remedia enim calidiora ſive interna, ſive

extrà exhibita, ſunt planè diſcutiendi, & rarefaciendi, & facultate priori contrariâ prædita. Adde quòd hæc functiones naturæ ſuppurationi ita incumbentis reverà perturbent, & in confuſionem alienam neceſſariò adigant. Quamobrem teſtacea, quæ ſunt viribus admodùm temperata, quæ ſuppurantibus medicamentis naturâ ſuâ benignâ, ac miti proximè accedunt, quæ putredini corporis univerſali ſummoperè reſiſtunt, quæ denique functiones neque animales, neque naturales interturbant, aut inordinatas reddere ſolent, pluribus certè nominibus variolarum curationi ſymbolum conferunt.

Potui pluribus rem inſtitutam defendere, atque adeò limites hujus opellæ in longinquum proferre. Sed lectorem nolo diutiùs detinere, ambagibus ſcholaſticis nullam unquam determinationem aut ſubituris aut promerentibus; & ad praxin medicam nihil quicquam attinentibus; nolo Autorum inter ſe in æternum velicantium citationibus glorioſis umbram eruditionis non vulgaris aucupari; ac denique nolo aliorum ſententias ſubtiliter convellere, quò in alienis hallucinationibus ipſe triumphos agam, & quò meam qualem qualem opinionem quoquo modo propugnem. Etenim probè novi, quàm reverà difficillimum ſit, veritatem rerum penitùs ſcrutari; novi quòd is ad veritatem cujuſque rei proximè accedat, qui minùs aliis errâſſe deprehendetur. Utcunque enim homines ex quâlibet ansâ criſtas ſuas in altum vulgò erigunt, & ſcientiæ conſummatæ ſpeciem in hâc vel illâ diſciplinâ ſibi facilè aſſumunt, mortalibus tamen haud conceſſum eſt ultrà tenuitatis & fragilitatis naturales terminos progreſſus facere. Et profectò quantò quis aliis ſcientiâ eſt ſuperior, tantò utplurimùm ſe gerit ſubmiſſior. Videtur autem nobis quædam rerum mediocris comprehenſio, atque pari ſcientiæ proportione limitata, omni ſæculo partitim diffundi, ut ſcilicet neutrum alterius ignorantiam nimiam meritò exprobraret. Sanè perdidimus nos, inter magnas rerum humanarum viciſſitudines, quamplurima quæ in prioris alicujus ſæculi præclaram memoriam & ceſſerunt, & ſemper vertent. Neque etiam deſunt ipſimet noſtro huic ſæculo (quicquid invidi ringuntur) ſua inventa laude admodùm digna, quæ Artem Medicam, uſquedum Ars erit, & magnoperè nobilitabunt, & à noſtris ſic excultam ſeræ poſteritati ſacram tradent.

Exempla aliquot infantum methodo hâc noſtrâ curatorum nunc tandem exhibebo; id autem non eo animo ut conamina noſtra, qualia qualia ea ſunt, aliis omnibus peritioribus methodis anteferenda proponerentur. Quippè quid alii judicio magis valentes poſſint, non eſt noſtri determinare. Illud duntaxat agimus, ea quæ pro vero, aut ſaltem veriſimillimo, ex noſtrâ obſervatione, ſunt comperta (eandem judicandi poteſtatem aliis liberè delinquentes quam nos jure ſuſcipimus) & quæ nonnullis è re fore haud veremur conjectari, in lucem emittere, & publici juris facere.

Observatio I.

1. NObilissimus infans, filius natu maximus Illustrissimi Domini, Domini Caroli Marchionis & Comitis Vigornienſis, (Viri muniorum omnium in Republicâ maximorum ſummè capacis, quèm nullæ rerum humanarum viciſſitudines ab integritate ſingulari unquam tranſverſum egerunt, ac denique ingenii celeritate quâdam incredibili donati) temperamento corporis valdè ſanguineo & ſucculento præditus, ſed cui nervi omninò infirmi fuerunt, febre acutâ plùs ſemel fuit correptus; materia autem febrilis in pulmones ipſius potiſſimùm ſe ſemper transferebat. Interim dominatio ſua dyſpnæâ graviter laborabat, & difficilis inter dormitandum anhelitus aſtantibus clarè fuit auditus. Pallor faciem venuſtiſſimam obducebat, ſitis maximè urgebat, & calor cutis intenſus ac mordax, cum jactatione & inquietudine continuâ.

Sanguinem è brachio paulò liberaliùs primùm detraxi, ac deindè ipsâ hâc methodo quàm deſcripſi ſemper auſpicatò ſum uſus, quâ febris cum omni ſymptomatum ſatellitio fuit facilè profligata, & ſanitas demùm reſtituta.

Cæterùm primum tempus quo hunc infantem ego inviſebam fuit, cùm jam quatuordecim menſes eſſet natus, Junii die decimo-quarto anno 1685. Tuſſi autem convulſivâ tunc temporis fuit maximè debilitatus, cùm curæ noſtræ committeretur; Domino Doctore Short, Medico nemini ſecundo, in ſociam operam fæliciter accerſito. Venâ brachii dextri ex communi conſilio ſtatim apertâ, & ſanguinis unciis circiter quatuor detractis, equidem proponebam margaritarum, & ſimilium aciditatem prædominantem contemperantium, uſum ſolito liberaliorem; ſucci pulegii ſaccharo cando edulcorati cochleare interim bis vel ter in die ſimul præbendo, atque tertio quoque die alvum ejus mannâ blandè ſolvendam; cui quidem methodo, ut à me aliàs comprobatæ, ac ſimul tutiſſimæ, facilè annuebat vir candore ſingulari, & perſpectâ morum probitate, non minùs quàm peritiâ artis, præſtantiſſimus. Atque eo pacto Nobiliſſimus ille infans, auguſtiſſimæ poſt Regiam familiæ Ducis de Beaufort proximus à patre hæres, qui ex judicio præclariſſimi illius Medici haud minùs trium menſium ſpatio liberandus videbatur, decem circiter diebus (ut non malè tùm temporis palàm augurabar) è graviſſimo hoc morbo convaleſcebat.

Porrò eundem puerum, jam quinque annos natum, nuper febre continuâ decumbentem; & primùm de capite ac ventre alternis vicibus quiritantem, ſed mox immaniſſimis torminibus in regione ilii inteſtini miſerè excruciatum, (ut ad iliacam paſſionem jam proximè accederent) cum pulſu debiliſſimo (fortunante numine) ad ſanitatem reducebam. Notandum autem, quòd cùm hæc febris acutiſſima & continua, in intermittentem & tutam denuò tranſmutaretur, cujus paroxyſmus, nullo rigore aut fri-

gore inter initia (ut fieri tolet) constans, sed tussiculâ siccâ aditum sibi pariter ac durationem faciens, semper à prandio singulis diebus recurrebat, Corticis Peruviani vires experiri placuit. Verùm emolumentum exindè enatum erat fugax & merè palliativum, donec stillæ aliquot sanguinis è naribus fluentis cum tussi vehementiùs urgente, & febre novas vires capessente, me aliquamdiù priùs reluctantem (eò quòd robur nativum ex hoc morbo jam plurimùm attereretur) è brachio sanguinis uncias ad minimum sex detrahere tandem cogerent; atque die proximâ catharsin adhibere. Quibus igitur exactis, Julapium corroborans, & reliquiis tussis abigendis præcipuè destinatum, illi jam valdè imbecillo ità protinùs conducebat, ut ad perfectissimam valetudinem quotidiè propiùs accederet, & sanitas ex omni parte confirmata, quâ ab illo tempore jam integrâ fruitur, ei restitueretur.

Observatio II.

2. Filiolam ejusdem Marchionis, Dominam Elizabetham, undecim menses natam, habitu opimo & crasso præditam, febre acutâ cùm tussi ferè convulsivâ, ineunte vere, sed & tempestate admodùm frigidâ, nuper correptam, methodo priùs recensitâ auspicatò tractabam, & paululò majore temporis spatio (nempè æquâ ratione tempestatis anni habitâ) ad integram sanitatem reducebam, nisi quòd sub finem curationis guttas aliquot elixir propriet. dulcis testaceis exhibitis denuò adjici curaverim.

Observatio III.

3. Unicus Filius Comitis Pembrokiensis (non modò antiquo natalium splendore, verùm & universis animi dotibus egregiis ornatissimi) septemdecim septimanas natus, torminibus ventris, dejectionibus viridibus, aphthis, inquietudine perpetuâ, necnon subsultibus membrorum crebro recurrentibus, incipiente Februario, laborabat. Aures, quibus madidus quidam humor (pro more infantum) copiosè effluere solebat, jam fuerunt prorsùs exarefactæ. Hujusmodi præscriptionibus obtinui, ut ille infans intrà spatium sex dierum quàm rectissimè valeret.

℞. Pulv. è chel. cancr. comp. ʒ. j. Margar. præpar. ℈. ij. sal. prunell. ℈. j. M. F. pulvis in viij. part. æqual. dividendus. Sumat unam statim, in cochleari Julapii sequentis, superbibendo cochleare alterum,

℞. Aqu. lact. alexit. ℥. iv. puleg. ℥. ij. pœon. comp. ʒ. iij. sacch. perlat. ℥. j. M. F. Julap.

Postquam primis duâbus diebus infans de pulveribus prædictis quod præscriptum erat assumpserat aliquoties in die ad symptomata quibus detinebatur consopienda, & ex quibus reverà sunt consopita, exhibui diei ter-

tiæ aurorâ ſyrupum ſolutivum ſequentem ; quo alvus leniter ſubducebatur, atque res omnis in vado fuit conſtituta.

℞. Syr. de cichor. cum rheo, de rhamn. cathart. an. ʒ. j. rhei el. pulv. gr. xij. tinctur. croc. gutt. x. M.

Deinceps duos alios dies in pulveribus illis exhibendis adhuc pergebam, ac rursùm tertio catharſin eandem inſtituebam. Quibus abſolutis ægritudo omnis in totum evanuit, color faciei pallidus fuit in vividum immutatus, atque aures, uti priùs, exudare protinùs cœperunt.

Obſervatio IV.

4. HOnoratiſſima ejuſdem Comitis Filiola, Domina Catherina, tres annos & dimidium quarti emenſa, febri lentâ exacerbationibus valdè irregularibus conſtanti corripiebatur, atqui illa de gravi capitis dolore maximè, (& ventris nonnunquàm) conquerebatur. Alimentum omne faſtidio ei fuit, & ſomnolentiâ identidem premebatur, ut variolarum ſuſpicio apud domeſticos omnes fuerit oborta ; ſubſultibus nervorum aliquoties inter dormiendum, nec non tuſſiculâ ſiccâ, nonnunquam tentabatur. Sequentia præſcripſi.

℞. Aqu. lact. alexit. ℥.vj. epidem. ℥.ß. Margar. præpar. ʒ.j. pulv. è chel. cancr. ſimpl. ʒ.ij. ſacch. cryſtall. ℥.ß. M. F. Julap. de quo capiat cochl. iij. quartâ quâque horâ, vaſe priùs diligenter agitato.

℞. Aloës Succotr. ʒ. j. ſummit. centaur. min. fol. ſabin. ſicc. an. ʒ. ß. pic. Burgund. ʒ. j. terebinth. *Ven.* q. ſ. f. *Empl.* umbilici regioni adhibendum.

Die proximâ perſiſtebat in uſu Julapii.

Epiſpaſticum etiam ſubtùs nucham fuit applicatum.

Enema è lact. ſaccharat. & ſalit. ℥. vj. quoniam alvus non reſpondebat, injiciebatur.

℞. Ætioph. mineral. calomel. an. gr. vj. mivæ cydon. ʒ. ij. f. Bolus ſerò exhibendus.

Sequenti die ſumebat ſyrupum hunc catharticum.

℞. Syr. de rhamn. cathart. ʒ. ij. pulv. Comit. Warvicenſis gr. vj. rhei el. pulv. gr. xij tinctur. croc gutt. xx. aq. ceraſ. nigr. ʒ.j. M.

Cryſtall. tartar. ʒ. ß. ad vim purgativam exacuendam in hauſtu ſeri poſſetici propinabatur.

Eâdem nocte quatuor cochlearia Julapii prædicti exhibebantur horâ ſomni.

Quartâ die & quintâ mixtura ſequens cochleatim delingenda reliquis additamento fuit.

℞. Corallin. ʒ. ij. fol. menth. ſicc. pulv. ʒ.j. pulv. è chel. cancr. ſimpl. ʒ.j. ſyr. de Balſam. Tolut. de althæâ an. ʒ.j. aq. aurant. ℥.ß. M.

Veſperâ ſextum diem præcedente bolus ſuprà ſcriptus repetebatur ; &

manè

manè insequenti syrupus catharticus ; ex cujus vi & efficaciâ, sub meridiem, Domina Lumbricum spithamæ longitudinis ventriculo evomuit. Quo facto, ab ægritudine omnimodâ promptissimè liberabatur.

Observatio V.

5. VNica Filia Serenissimi Principis Jacobi Ducis Ormondiæ vix unum mensem adhuc nata , nauseâ ac vomituritione fuit malè affecta, necnon sedibus Viridibus , ac proindè torminibus cruciata. Pulvere perlato ad gr. viij. vel ℈. ß. in cochleari aquæ menthæ , bis vel ter in die propinato , tormina ventris facilè propulsabam ; atque rhabarbaro à gr. vj. ad ℈. ß. in tantillo syrupi de cichorio cum rheo materiam morbificam blandissimè subducebam ; ex quibus color dejectionum Viridis in meliorem immutatus , ac torsionibus statim sublatis dies noctesque fuerunt quietis plenæ. Nausea , pariter ac vomitus , ventriculo jam emendato , protinùs cessabant.

Observatio VI.

6. FIlia unica Domini Foot Onslovv armigeri , apud Kensington , præsentis Parliamenti Senatoris ; atque ex ampliss imâ & florentissimâ Familiâ in Comitatu Surriæ oriundi , sex menses nata , febre insolitâ , ac mali moris , quam malignam nuncupare amant , aliquamdiù fuerat correpta. Dejectiones ejus virides fuerunt , color faciei pallidissimus, nec non plumbeo proximus. Aphthæ oris lactationem omnem prorsùs impediebant ; & symptomata quædam inusitata maximum vitæ discrimen unà intentabant. Mentum suum , quantùm potuit , sursùm attollebat , & caput retrorsùm dies noctesque deflectebat , ut ego Apostema aliquod circà fauces hærens , aut strangulationem repentinam , statim ac advocatus , proindè suspicarer. Huic alterum è pulveribus præmemoratis ad gr. xv. quâlibet vice exhiberi jussi , secundùm methodum superiùs descriptam. At verò toties quoties is propinabatur , è vestigio contigit ebullitio talis , qualem in nullo infante tàm perceptibilem observare adhuc licuit. Omnia enim deinceps in tumultum enormen conversa sunt , atque res in extremo discrimine perindè versari videbatur , ac si suffocatio totalis eam statim confectura esset. Ebullitionem verò usitatam inter acidum & alcali , sub primam eorum in vase admixtionem , planè referebat. Porrò effervescentiâ hâc finitâ , illa sudore multò protinùs diffluebat. Neque tamen post plures pulverum doses , & subsequentem lenissimam catharsin , aut symptoma illud tantillùm minui , aut cætera in meliùs mu-

tari videbantur. Itaque mercurii dulcis, & florum ſulphuris an. gr. iv. in tantillo ſyrupi caryophyllorum, tandem veſperi exhibebam; & manè inſequenti, ad ſummam humorum corruptelam, ſive corrigendam, ſive averruncandam, eadem repetebam. Ex ſecundâ autem illorum doſi matutinâ, non ita diù poſt exhibitionem, magnam humorum putridorum & fætidiſſimorum ſanguine ſtriatorum copiam, colores Iridis multiformes æmulantium, illa evomuit; ex quo ſtatim convaleſcere incæpit, & pulveres illi, à quibus paulò antè ita abhorrebat, tunc iterùm propinati optimè quidem conducebant, nullâ jam ebullitione inter eorum uſum ampliùs comparente. Exindè etiam plorare, ac ſtrenuè vagire, tanquam ſana, tunc valebat. Item tuſſis perexiguam moleſtiam creans, tùm fuit exorta, tùm facilè propulſata Aphthæ quantocyùs recedebant, febris protinùs evaneſcebat, color vividus vultui reſtitutus, atque infantula hæc univerſis pro deploratâ meritò habita priſtinum vigorem omni ex parte ſtatim recuperabat.

Obſervatio VII.

7. Filius unicus Domini Burton, Præfecti navis onerariæ ad Indias Orientales navigare ſolitæ, octo dies tantummodò natus, tempore hyemali, torminibus, dejectionibus virideſcentibus, atque inquietudine continuâ laborabat. Adde, quòd aphthæ, adinſtar cruſtæ albæ, labia interna, imò & totum os adeò jam obducebant, ut mammis nutricis os ſuum tenerrimum admovere, aut minimùm lactere, haud ſuſtineret. In hunc igitur modum ei præſcripſi.

℞. Margar. præpar. ℈. ij. pulv. è chel. cancr. ſimpl. ℈. j. M. F. pulvis in viij. chartulas dividendus. Sumat unam ter in die, temporibus opportunis, in cochleari Julapii ſequentis.

℞. Aqu. lact. alexit. ℥.ij. puleg. ℥ j. ſacch. perlat. ʒ.iij. M.

Die primâ, ac deinceps, tormina ſunt conſopita, & ſomnus placidus conciliabatur.

Tertiâ die ſumebat ſyrupum ſolutivum ſequentem:

℞. Syr. de cichor. cum rheo ʒ. ij. pulv. rhabarb. gr. vj. aq. roſat. gutt. xxx. M.

Eâdem veſperâ pulverum prædictorum alter propinabatur.

Die quartâ lactere incœpit, aphthis jam diſparentibus; atque ſedes fuerunt omnis viriditatis expertes. Veruntamen eâdem die, & quintâ, in uſu priori pulverum perſeveravit.

Sextâ ſyrupum ſolutivum cum rhabarb. el. pulv. ℈. ß. loco gr. vj. aſſumebat. Quibus demùm exactis, perfectè convaluit.

Observatio VIII.

8. FIlia Domini Georgii Sclater, (Theologi, liberali eruditione eximiè perpoliti, & Rectoris Parochiæ Haies propè Bromely) decem circiter menſes nata, profluvio alvi violentiſſimo, inter dentiendum, corripiebatur, ut ex dejectionibus continuis (quæ virides fuerunt, nec pauciores quadraginta aut quinquaginta, ſpatio viginti quatuor horarum, ut parentes mihi retulerunt) ferè exanimis foret, & ab omnibus relicta pro deploratâ. Exhibebam ei pulverum deſcriptorum (inter quos in ſiſtendis diarrhœis cretam primas obtinere, & vel coralliis præſtare, conjectari ſoleo) ſcrupulum quartâ ad minimum quâque horâ, ſed & ſæpiùs inter initia, donec fluxus admodùm remitteret, ferocia bilis ſedaretur, ſomnus unà conciliaretur, & vires aliquantùm redintegratæ fuerint. Tertio die præparatos jam humores è corpore exigebam rhabarbaro illo nunquam ſatis laudando, quod tàm partium jam imbecillarum robur firmat, quàm impuritates blandiſſimè tollit & expurgat. Perſeveravi in eiſdem ter vel quater in die exhibendis, donec tertia dies rursùm rediret, quâ catharſin eandem repetebam. His finitis perfectè convaleſcebat.

Hic porrò adjiciam. Quemadmodùm rhabarbaro, inter purgantia infantibus, ſive febri, ſive aliàs affectis accommodata, palmam facilè adjudicem; ita vix aliud reperiri eſt ex naturâ ſuâ inſalubrius, aut periculoſius, in tenellorum febribus, decantatâ illâ aloë, quæ febricitantibus (quantumlibet præparatio ejus ſacra indigitetur) pernicioſiſſima tamen extat, tùm propter intenſum ſuum calorem, tùm propter corroſionem ſuam inſignem tenerrimæ indoli maximè adverſam. Atque hujuſce rei veritatem poterim, ſi libuerit, confirmare, hiſtoriâ planè incredibili infantis vix quadriennis, febre lentâ correpti, & binorum dierum ſpatio ad eas incitas redacti, per uſum potiſſimùm hieræ picræ, in vehiculo, uti mos eſt, calido, ut labes viſcerum indè ſubitò enata, quam autopſia anatomica poſtmodùm demonſtrabat, omnem fidem longè ſuperaverit. Verùm ſileo, memor quemadmodùm de mortuis, ita & quoad viventes, nil niſi benè & honorificè loquendum.

Observatio IX.

9. FIlia Generoſi, quadriennis, æſtate anni 1687. laborabat febre omnium vehementiſſimâ, quas in tenerâ hâc ætate unquam vidi; habitus corporis fuit admodùm macilentus, ſitis inexplebilis, calor cutis ultrà iſtos annos acer & mordax, ut tangentis manus incendium ejus internum vix aliquantulùm ſuſtinere potuerit. Parotides interim cruciabant, nec

non mediocriter intumebant ; genæ rubore ſummo utplurimùm perfundebantur ; atque anxietate & inquietudine continuâ langueſcebat. Eam ſic ægrotantem veſperi primùm inviſebam. Cui illicò propinabam ex pulveribus prædictis , & redditis paulò expulſoriis , ſemidrachmam , paulò pòſt repetendam , in cochleari aquæ pulegii. Manè inſequenti eadem ſunt iterata ; ſed bihorio poſt hauſtulum matutinum , ſanguinis è naribus copioſè fluebat , atque tota frons livida & turgidula erat , cum rubore inſigni hìc illìc interſperſo , ut omni ex parte fuſtibus recèns verberata frons ejus videretur. Sub tempus ſiniſtrum macula plenè coccinea , magnitudinis duorum plùs digitorum , eademque rotunda ſe exhibebat. Quibus ſpectatis neutiquam deterritus , imò rem benè ominans , in pulveribus acidum contemperantibus , ſed iis jam minùs expulſoriis , propinandis per illum diem permanebam. Proximâ autem , hoc eſt , die tertiâ , ex quo adveni , tametſi febris , calor , & ſitis , æquè intenſa atque priùs tunc manerent , tamen pulverem purgantem , cujus operationi promovendæ opem non exiguam conferebant cryſtalli tartari , exhibere nullus verebar ; undè quinquies aut ſexies dejeciſſe eam contigit. Denique eâdem ipsâ die febris illa in totum profligata eſt , ſitis veſperi nulla , & calor cutis , tanquam ſaniſſimæ , jam fuit tactui maximè temperatus , ut proindè ſub noctem puſilla integræ valetudinis conſcia parentibus ſuis lætè exclamaret : *Quàm rectiſſimè nunc ego valeo.*

Obſervatio X.

10. Filia Domini Golton , Generoſi , annum unum nata , habitu opimo & præpingui , menſe Novembri , propter difficilem dentitionem graviſſimè febricitabat ; Sitis ei fuit inexplebilis , vultus pallidiſſimus , niſi quòd & nonnihil viriditatis pallori conjungeretur. Quotieſcunque os mammæ lactatura admovebat , tuſſi ſtatìm exortâ à lactatione deſiſtere ea toties cogebatur ; quo ſymptomate equidem admonitus , uvam tumidam , ac inflammatam fuiſſe conjiciebam. Os prætereà aphthis valdè fauciabatur, quod firmè occluſum vix unquam aperire vellet , niſi naribus arctè compreſſis, ad ſpiritum ducendum , & ſimul medicamentum ſumendum, nonnunquàm impelleretur. Sedes ejus viridiſſimæ , atque acidum redolentes , cum jactatione frequenti , torminibus ventris eam cruciari denunciabant. Inter dormitandum anhelatio aſtantium aures clarè feriebat. Prætereà nè tantillùm vagire tunc potuit , donec excurrente ſeptimanâ , & ex remediis ipſiſſimâ hâc methodo , quam deſcripſi , adminiſtratis multùm retusâ ægritudine , clamor infantibus uſitatus præſentium aures tandem demulceret. A ſecundâ catharſi ſingula ſymptomata manifeſtò remittebant ; & à tertiâ celebratâ , color vultui floridus cum candore nitidiſſimo ſenſim rediebat , os ſanum fuit , oculi redditi vivaces , atque valetudinem confirmatam deinceps obtinebat.

Adjiciam & chronici affectûs exemplum non vulgare, quod nec ab inſtituto multùm alienum, nec ipſum fortaſſe erit prorsùs inutile.

Obſervatio XI.

11. ISaachus Pope, tredecim annos natus, atrophiâ, uti apparuit, verminosâ adeò emaciatus fuit, ut ipſiſſimo ſceleto quàm puero viventi ſimilior ille videretur. Facies fuit cadaveroſa, aut hippocratica dicta, oculi concavi, nares acutæ, oſſa pellibus tantummodò circumtecta. Ex morbo fatuus, & rationis omninò expers fuit; de alterâ parte conclavis in alteram, ope artuum ſtrigoſorum, vix repetere ut limax potuit: omnes ejus excretiones, ſive per urinam, ſive per ſedem, fuerunt interdiù in braccas, noctu in lectum, involuntariè emiſſæ. Huic indies exhibebam æthiopis mineralis, quem in uſu habeo, grana viginti quinque, aut ſemidrachmam, manè & veſperi, corpus interim blandiſſimè laxando quartâ quâque die. Complures illinc lumbricos per alvum excrevit, atque deinceps Ευχρ℞ & Ευσαρχ℞ paulò pòſt evaſit.

Præparationem autem æthiopis noſtri mineralis, utpotè apud nullum Autorem, quod ſcio, legendam, & uſui multiplici, ut opinior, futuram, deſcribere non gravabor.

℞. Hydrag. p.iv. flor. ſuphur. p.iij. Agitentur in mortario vitreo, donec omnes globuli mercuriales penitùs evaneſcant, & maſſa redigatur in pulverem fuſcum tenuiſſimum, qui paululùm aſſervatus maximè nigreſcit.

Vulgaris modus æthiopem mineralem conficiendi eſt, mercur. crud. & flor. ſuphur. an. part. æqual. incorporando, ac deflagrando, donec genus quoddam *capitis mortui*, finitâ combuſtione, in formâ pulveris mediam admixtæ maſſæ partem continentis reſtet; cujus facultates genuinæ annon exuſtione illâ plurimùm deleantur, an verò etiamnùm, & quantùm vigeant, nondùm ita conſtat, ut quid certi ſtatui poſſit: quemadmodùm & de plurimis præparationibus aliis igne exortis idem ſit dicendum.

Præparationem hanc cæteris mercurialibus utplurimùm anteferre ſoleo, tùm quia qualicunque quantitate, & quotieſcunque exhibita ſalivationem nunquam provocat, quæ tenerrimis naturis neque convenire poteſt, neque inexpectata citrà horrorem aſtantium ſummum unquam conſpicitur; tùm quia ſimplici ac naturali modo perficitur, abſque aliquo auxilio Artis nimioperè curioſæ, quæ Medicamenta nullo loco numerare ſolet, niſi ignium luculentorum torturæ ea priùs commiſerit, quò ſcilicet puriora & à ſordibus neſcio quibus ingenitis defæcatiora illinc fiant, cùm tamen ex optimo ſtatu, & naturalibus eximiis facultatibus pollenti in deteriorem, minùs tutum, ac prorsùs novum eadem non rarò tranſmutetur. Sic autem indomita mercurii volatilitas, cui quidem figendæ tot laboribus & tantâ contentione Chymici diù ſudârunt, minimo mortarii & piſtilli negotio facillimè ſubigitur.

Poterim quàmplurima alia curationum exempla enumerare, si diutiùs eâdem in re immorando moleſtias Lectori faceſſerem.

Poterim & in memoriam revocare, atque meritò comprobare, conſuetudinem illam veterem, ſemperque optimam, morbos pleroſque tùm infantiles, tùm pueriles facilè præveniendi, medicamentis notis & ſalutaribus, corruptelæ humorum plurimùm reſiſtentibus, & ſingulo menſe exhiberi ſolitis. Quippè cùm indoles puerorum tenerrima impreſſionibus omnibus externis pariter, ac internis tàm obnoxia ſit, cúmque Ἀπεψίαι & cruditates in teneris tàm facilè prædominium obtineant, prudentis Medici erit, diatheſes illas morboſas ita per Ἔπιχρασιν corrigere & emendare, quæ nequeunt in temperie tàm molli ac imbecillâ in totum tolli.

Poterim & prolixiùs diſceptare, an tutius ſit infantes recèns natos nutricum conductitiarum cuſtodiæ, uti mos inceſſit, temerè reſignare, ut ſcilicet parentes, poſtquam ex nutricum errore aut incuriâ infans animam innocentem jam efflaverit, ipſum nunc maximè periclitari tandem intelligant; an verò ab ortu primo illi potiùs ablactandi ſint; an matres ipſæ nutricis partes jure agere deberent; aut denique annon nutricula, ubi talis requiritur, ſit domi maternæ alenda, & ſub parentum œconomiâ ſit à mariti conſortio diligenter cohibenda.

Verùm jam tempeſtivum eſt objectionem diluere, tàm Medicorum quorundam in praxi egregiè verſatorum, quàm eorum omnium qui materiæ Medicæ, quà patet, recèns inveſtigandæ operam diligentiſſimè dederunt: Nempè culpabunt, methodum noſtram ſimplicem, & minùs ornatam eſſe, tàm ex rebus vulgò notis conſtantem, quàm varietate illâ præſcriptionum Medico docto apprimè neceſſariâ, atque apud Autores ſæpè luxurianti, plurimùm carentem. Imò & crimini dabunt, me præparationes chymicas apud Autores pleroſque omnes in Operibus ſuis jamdiù celebratas aut penitùs ignorâſſe, aut ſaltem immeritò poſthabuiſſe.

Hi igitur meminerint, Medicum eſſe naturæ tantummodò miniſtrum, & Φύσεις νόσων ἰατρύς. Querantur & iidem nos nudos eſſe natos, naturam paucis contentam, atque Artis eſſe naturam, quoad poterit, æmulari, vel potiùs adumbrare. Sciant etiam illum, qui nimis longas, vel qui nimis multas remediorum formulas præſcribit, aut ex ignorantiâ peccare, aut dolo malo.

Quod verò ad Chymiam attinet, malim ego eam probè callere, quàm promiſſis chymicis firmiſſimam fidem adhibere. Nihil dicam, quòd apud clariſſimum Lemerium, Hermeticæ Artis, ut & hujus ſæculi (quoad rem Chymicam) decus & ornamentum, aliquamdiù fuerim Pariſiis convivator, nec non contubernalis. Sin Medica Ars methodis curativis genuinis minùs anteà fuiſſet deſtituta, cùm Chymica primum in Medicinâ locum præ aliis non ita pridem ambirent, præparationibus Chymicis, ni multùm fallor, ea minùs poſtmodùm exuberâſſet. Quorsùm enim ad res ignotas, incertas, imò & periculoſiſſimas, quorsùm vel ad aſyla ignorantiæ confugerent Medici, niſi rerum diù notarum, & à pluribus expertarum, ſuſpicio aliqua

notabilis meritò fuisset oborta ? Certè umbram , amissâ substantiâ , non ita avidè captaverant , nisi lux umbræ illius tremula incantamento quodam oculos fortè perstrinxisset. Nolim verò Chymiam intrà Pharmacopœæ limites circumscriptam temerè vilipendere , quemadmodùm & nullis limitibus Medicis concluſam nolim alios inconsultò magnifacere.

Notatu autem dignissimum est, maximos rerum Chymicarum fautores, & rationi medendi veteri præfervidos hostes (ut nihil dicam de Cinifloni-bus istis , & circumforaneis Operatoribus, qui omnia medicamenta adulteri-nis corrumpunt , & fumos tantummodò vendunt) in summâ rerum inopiâ, pauciſſimis exceptis , vitam plerumque agere ; tametsi credulis , imperitis, & avaris aureos montes (quod aiunt) polliceri haud vereantur. Quanquam autem verum sit, divitias ac facultates viris sapientibus , peritis , & in unâ-quâque Arte optimè versatis , juxtà meritum suum haud semper concedi, tamen verisimillimum id esse duco , quòd extrema eorum inopia ita passim obvia Medicamentorum aut Arcanorum suorum celeberrimorum noxæ , quinimò summæ perniciei , originem suam debeat : quódque pars eorun-dem non exigua sit saluti generis humani (propter ignis exitialem, sive par-ticipationem, sive incorporationem) saltem inidonea, si non maximè adversa. Etenim si hominibus magnâ ex parte è re forent , aut vires eorum dictis vulgò congruerent , etsi hunc vel illum Alchymistam locupletare non vale-rent , tamen sedulos ejusdem artis cultores in pecuniis corradendis (quem-admodùm plerosque omnes artifices industriam adhibentes , & utilitatem aliquam publicam præ se ferentes , quæstus, undè vivant , mediocris conco-mitari non desinit) haud ita frequenter frustrarentur. Si filio meo chariſſi-mo consilium dare animus esset , quid ei facto opus sit ad magnam vim au-ri , aut saltem sufficientem comparandam ; me quidem autore , spectatâ morum probitate sese ornaret , nullius fraudibus quenquam ludificaret , ne-que confingendis mendaciis quoquo modo operam daret , quodcunque vitæ genus , aut quamcunque negotiandi rationem , ad rem familiarem augen-dam , ex instituto ille prosequeretur. Nec minùs eidem inculcarem , eam esse rationem omnium promptissimam, quò in egestate misera degeret(quan-tumlibet veteratoribus nonnullis impostura suæ ad tempus aliquod prosperè contingunt) alios perfidè circumvenire, falsa pro veris narrare, atque scelesti impostoris aut hominis nequam partes ullas agere.

Sed ut ad Chymica redeam , quantumlibet opera naturæ apud quosdam evilescant , & natura ipsa , apud Epicurum , ceu iners incusetur , nunquam ego possum non existimare , naturæ opera iis quæ solertiâ artis comparan-tur longissimè quidem præstare , imò cum Galeno eadem omni laude esse majora & excelsiora. Quamobrem rectissimè Divinus noster Senex. Ἡ ἰατρικὴ μαλιστα κατὰ φύσιν ἐστίν

Ut autem ad umbilicum perveniam , id eos haud prætereat , qui Artem de quâ jam loquor in deliciis nimiis habent , quòd vix quælibet præpara-tionum Chymicarum(ut plus semel apud me conquesti sunt ipsi hujusce Ar-

tis, siqui sunt, adepti) hodiè venum vulgò prostet, quæ non sit planè ementitiâ, atque sordidâ lucri causâ jam tandem facta adulterina.

Objicient denique nonnulli venæsectionem tàm teneræ ætati nunquam rectè convenire posse, nedùm eam fore quandoque necessariam.

Respondeo, venæsectionem vel minimorum omnium infantum, ex summi Numinis, summi Medicorum, præscripto fuisse olim imperatam per Circumcisionis illud institutum; magnas sæpè hæmorrhagias illinc exorsas, & quas sistere difficillimum fuit, nisi remediis exquisitis eapropter paratis; & tamen Scriptores Judæos, quod maximè notandum est, audacter affirmare, nè unum infantulum ex millibus, eò quòd sanguis ita mitteretur, cognitum desiderari, aut è vivis præmaturè excessisse.

Deus Optimus Maximus, à quo tanquam fonte æternùm inexhausto omnia bona ac fausta continuò descendunt, à cujus gratiâ fœlix Medicæ Artis successus, præ aliis quibuscunque, jugiter pendet, his, quæ sincero animo fideliter scripsi, pro suâ bonitate favere dignetur, quò in Publici commodum, privato semper anteferendum, cedant.

FINIS.

D. THOMÆ

SYDENHAM

PROCESSUS INTEGRI

IN

MORBIS FERE OMNIBUS

CURANDIS.

Quibus accessit

GRAPHICA SYMPTOMATUM DELINEATIO

unà cum quàmplurimis Observatu dignis.

EDITIO NOVISSIMA PLURIB. ARTICULIS AUCTA.

NEC NON

DE PHTHISI

Tractatulo nunquam antehac Edito.

AMICE LECTOR.

SPecimen habes Praxeos eximiæ,in dilectiſſimi filij M. D. uſum,cautè & diligenter excogitatum,ſua ipſius manu conſcriptum,mihi autem pro familiaritate iſta qua omnes excepit, conceſſum à *Cl. Sydenham,* Viro ſanè cui vix ætas ſuperior parem dederat, vel poſtera datura eſt, non modò in arte ſua mirâ ſagacitate,& ingenij acumine ſingulari, conſpicuo : ſed & probis moribus,& in humanum genus,ſtudio & amore inſignibus adeo,ut apud omnes ſummum ſui reliquerit deſiderium:Cujus præcepta licèt animo meo & imo pectore infixa ſint,ne tamen fortè fortuna in mei ipſius & ægrorum detrimentum excidant memoria parùm fida, typis haud ita pridem mandabam, exemplaribus circiter viginti impreſſis, ut amicis quoque inſervirem. Neſcio autem quo pacto in lucem irrepſit publicam inter *Miſcellanea Curioſa* ſuperioris anni Norimbergæ editum; ſed inepta mole inutile. Prodiit tandem eo modo veſtitum ut tibi ſit in quovis loco paratum ; figmentis cerebri variis & futilibus ſciolorum dogmatis nequaquam refertum, nec hypotheſi placida ſolidis,ut videtur, rationum momentis undequaque conſtipata ſuperbiens; humile autem & modeſtum accuratè morbos depingit ; & accuratiùs adhuc medetur ; in id ſolum ſollicitum innoteſcat quod natura faciat aut ferat. Et ſi verum loqui liceat, modò partium ſitus noveris, pateant tibi per Symptomata ægritudines,(quod aſſidua ediſcas obſervatione) ſcias deinde veram & genuinam medendi methodum per diætam & Pharmaciam adhibere,fæliciſſimus eris practicus,& tibi & infirmis optimè conſules. Parum interim tua refert utrum Alcali peccet an Acidum, num in Spiritibus Animalibus, an in ipſo ſanguine, aut in recondito aliquo Viſcere deliteſcat morbi minera;unde de Periodico Intermittentium reditu doctè ſatis & prolixè poſſis diſſerere;dum interea ipſa Febris ſine ullis ambagibus,inquietudine, ſiti,calore,pulſu celeri,nauſea,cæteriſque Symptomatis) etiam aſtantibus palam eſt, & apertè dignoſcitnr : Hinc ſæpius mirari ſubit, quamobrem anxiè ita & ſcrupulosè immediatas & proximas morborũ cauſas, dum Medicinam pertractandam ſuſcipiunt, indagare ſatagunt, & è tenebris iſtis, quibus natura obduxit, irrito licèt conatu, eruere, gravi & ſubacto judicio viri, & in praxi verſatiſſimi ; ſatis interim gnari ſe latere vel quævis obvia ; unde enim dimanat graminis viridis, aut albus nivis color ? Quid eſt quod humana a nima ratiocinari nequeat dum adhuc Infantes aut Pueri ſumus?Unde forma tua Specifica?Satius eſſe Medicum quàm Philoſophum agere (quis enim unquam Carteſium ſibi Medicum voluerit) minutiſſima Phœnomena planè & ritè enumerare, & remedia quibus unuſquiſque morbus faciliùs cedat,candido & ſincero animo proponere ; ita tandem limites ſuos prætergreſſa,quibus anguſtis nimis jam includitur nobiliſsima, omnibus, quaquaverſum patet orbis, fæliciter ſatis & proſperè ſalutem, filiis autem ſuis honores ſummos conciliabit.

Meditabatur paulò ante obvium Tractatum de Phthisi pertissimus Medicus in perquirendo, naturæ methodum, qua morbos amoliri studet ut adjutrices porrigeret manus, & miseriis hominum subveniret, diù noctúque pensitabundo, & anxio animo, exercitatissimus; hinc fidissimarum observationum serie & irrefragabili edoctus experiētia, medicinæ praxin ornavit,& ad saniores reduxit regulas; sed væ tabidis, dum hujusmodi nunquam intermissis studiis detenti & defatigati spiritus, solitis non vacabant excubuiis, truculentissimus hostis, *Podagra*, quæ per multos annos obsederat,& debilitaverat artus,impetu facto in interiora viscera irruit, per vomitum & secessum enormiores intentans mortem, unico autem morbo nescit cedere Medicorum Princeps, sed cum malorum cumulo accessit & *Renum Calculus*, qui corrasis vasorum osculis, sanguinem liberaliùs,quàm senectus tulit,urinæ permixtum effudit,se jam non amplius opponens; nec vitæ, nec mortis cupidus,placidam, & pacatam, expiravit animam. Ne tamen auxilio prorsus destituantur tabidi,fragmenta quædam quæ autorem ubivis sapiunt in primo saltem morbi stadio plerumque proficua, (neque enim fas est, quod ægrotanti proximo opituletur, celare,) in publicum prodeunt, ut exindè pateat quàm accurata, & omnibus numeris absoluta, si modò Deus Opt. Maximus concessisset vitam, expectari potuisset Phthisiologia.

Quid in Febribus,Variolis,Morbillis, acutis cæteris, ut & Chronicis sanandis valuit optimè meritus Autor noster,sequentes indicant paginæ,Regimen & Diæta insticuuntur aptissima; præscribuntur remedia pauca,sed necessaria; nec in Pharmacopolarum lucrum excogitata,nec inani ostentationi composita: sitibundis ægris (eodem modo quo & ipse sitim suam restinguere solitus erat cerevisiam tenuem affatim & pro libitu hauriendam, unde mirè reficiuntur & refrigerantur, concedit; nec immanitate plus quàm barbara precibus eorum surdus,Apozemata & Julapia præ ingrato sapore fastidita substituit;maximam adhibet cautelam ne exæstuans nimis, vel igne luculentiori, vel stragulorum onere,plus adhuc incalesceret, vel à propinatis forsan remediis eum in finem ut per poros eliminetur materia morbifica cruda adhuc & inconcocta, quæ tamen hac data ansa concitato motu cerebrum petit, unde Phrenesis aut Coma, aut extravasato sanguine deturpant cutim maculæ purpureæ, aut eruptiones quas vocant miliares collum & pectus ubivis obsident.Numquid ad amussim magis depingi poterat quàm Variolarum historia?eruptionis diem in utravis specie designat, pustularum ingenium ad unguem describit, quo tempore incipiat, & quamdiu continuetur Salivatio, quo iterum faciei manuumque tumor se prodat,quid tandem quolibet die expectandam diserte explicat. Paregoricorum usum, quo emolumento judicent Practici, primus persuasit, malum ingerendi Cardiaca ante eruptionem, morem, unde sæpe acersitum fuerit confluentium genus, meritò primus improbavit. Meliùs autem hæc ex ipso fonte. Valeas itaque,amice Lector, & sicubi scateant Mendæ ignoscas.

S. M.

MEDICAMENTORUM
quædam formulæ in praxi magis familiares.

Potio Communis Purgativa.

℞ Tamarind. ℥. ß. *fol. Sennæ* ʒ. *ij. Rhei.* ʒ. *j.* ß. *coq. ſ. q. aq. ad* ℥. *iij. in Colatura diſſolve Mannæ & Syrup. Roſar. ſolut. an.* ℥. *j. m. f. Potio.*

Emeticum Commune.

℞ *Aq. Cardui Benedict.* ℥. *ij. Infuſ. Croc. Metal* ℥. *j. Syr. Caryophyll.* ℥. ß. *m. f. vomitorium.* Sumat horâ 4. pomeridianâ, ſuperbibendo poſt ſingulas vomitiones, hauſtum largum liquoris poſſetici.

Julapium Perlatum.

℞ *Aq. Ceraſor. nigr. lact. Alexiter. an.* ℥. *iij. aq. Cinnamon.* ℥. *j. Margarit. præparat.* ʒ. ß. *ſacchar. Cryſtall. q. ſ. adde aq. Roſar. Damaſcen.* ʒ. ß. *f. Julap.* de quo cap. cochlear. *iv.* vel *v.* in languoribus.

Julapium Cardiacum.

℞ *Aq. Lact. Alexiter, Ceraſor. nigr. an.* ℥. *iij. aq. Epidem. Syr. Caryophyll. & de ſucco Citri, an. unc.* ß. *m. f. Julap. de quo capiat ſæpius.*

Decoctum Diæticum.

℞ *Rad. Sarſaparill. unc. vj. lign. Saſſafr. & Chinæ ana unc. ij. Glycyrrhiz. unc. j. coq. in aq. font. Congiis ij. per horæ dimidium; deinde ſtent clausè ſuper cineres calidos per horas xij. poſtea ebulliant ad tertiæ partis conſumptionem; Cùm primùm ab igne amoveatur, infunde ſem. Aniſi unc.* ß. *poſt duas horas coletur, & poſtea depuretur per reſidentiam, & liquor reponatur lagenis vitretis probè clauſis ad uſum.* Sit pro potu ordinario per *xxx.* dies.

Apozema Aperiens & Antiſcorbuticum.

℞ *Rad. gramin. Cichor. Fœnicul. & aſparag. ana unc. j. uvarum Corinthiac. & paſſul. enucleat. an. unc. ij. fol. hepat. ling. cerv. & cap. Ven. an. M. j. fol. Beccabung. ſub finem addit. M. ij. coq. ſ. q. aq. fontan. ad* ℔. *ij. ſub finem adde vini Rhenani* ℔. ß. *Colaturâ adhuc calente, infunde ad duas horas, vaſe clauſo, Cochl. hortenſ. M. j. colatur. adde ſyr. è quinque radic. & è ſucco Aurant. ana unc. ij. aq. Cinnamom. hordeat. unc. j. M. f. Apozema,* Sumat ℔. ß. manè & 5. pomeridianâ per *xiv.* dies.

Eclegma Incraſſans in Tuſſi.

℞ *Ol. Amygd. dulc. unc. j. Syr. Papav. Rhœad. Portulac. Jujub. & Lohoc. ſani, ana* ℥. ß. *Sacchar. cryſtall q. ſ. M. in mortario marmoreo ad integræ horæ ſpatium, & f. Linctus perfectè miſtus; recondatur in olla figulina, ad uſum,* Cap. ſæpius lambend. è baculo Liquiritiæ.

Eclegma fortiùs incraſſans.

℞ *Conſerv. Roſ. rub. Syr. violar. & de Mecon, an. unc. j. ſem. papav. alb.* ʒ. *iij. contundantur ſimul, & per ſetaceum trajiciantur, deinde adde ol. nuc. moſchat. expreſſ. gut. vj. f. Eclegma.*

In Defluxione tenui.

℞. *Conserv. ros.rub. unc.ij.Syr.de Mecon. & jujub.an unc.j. Olibar.Mastich. & Succin. an.* ʒ. *j.ol.nuc.Moschat.per express.onem gutt.vj.M.f.Lohoch,* de quo lambat sæpe,bis in die cap. eclegm. descript. cochl.j. instilland.Balsam.Sulphur. Anisat.à gut.*viij.* ad gut. *xij.*

Cerevisia Purgativa.

℞. *Polypod.Querc.* ℔. j. *Rad. Rhabarb. Monach. fol. sennæ & passul. enucleat. ana* ℔.ß. *Rhabarb. incis.& rad.Raphan. Rustican, an.unc.iij.fol.Cochl.hortens. salv.an. M.iv. Aurantior. incis.* N°. *iv. infunde in congiis v. vel vj.Cerevisiæ non lupulatæ, fermentationis tempore, & quando ad maturitatem pervenerit,* sit pro potu ordinario per dies *xiv.* vel *xxj.* præcipuè verò sumat haustum singulis Auroris.

Emplastrum Hystericum.

℞. *Galbani in tinctura Castor.solut. & colat.* ʒ. *iij. Tacamahac.* ʒ.*ij.s. Emplastr. pro umbilico.*

Catharticum pro Infantibus tenellis.

℞. *Syrup.Cichor. cum Rabarb. Cochl.j. parvulum.*

Decoctum Amarum Purgativum.

℞. *Decoct. amar.duplicatâ sennâ* unc. *iv.Syrup.de Spina Cervina* unc.*j.Elect.de Succ. Rosar.* ß. *ij. M. f. Potio.*

Laudanum liquidum Authoris.

℞. *Vini Hispanici* lib. j. *Opij* unc.*ij.Croci* unc.j.*pulv. Cinnamomi,& Caryophillorum, an* ʒ. j. *infundantur simul in B. M. per duos vel tres dies, donec liquor debitam consistentiam acquirat. Colatura servetur pro usu.*

PROCESSUS INTEGRI IN MORBIS FERE OMNIBUS CURANDIS.

De Affectione, in fœminis *Hysterica*, *in* maribus *Hypochondriaca*, *dicta*.

CUm à casu aliquo graviori molestum patitur humana anima, ataxiam concipiunt animales spiritus; urina subindè limpidissima copiosè excernitur; sanitatis recuperandæ spes omnis protinus abjicitur, & tristissima quævis sibi ominantur ægrotæ; quamcunque corporis partem morbus insederit (plurimas autem insidet) symptomata ei parti competentia confestim urgent; in capite apoplexia, hemiplegia soluta; statim à partu adoritur; spasmi epilepsiæ persimiles (vulgò uteri strangulatus, in quo venter & præcordia guttur versus intumescunt) infestant; clavus hystericus, in quo dolor in capite atrocissimus, quem transverso pollice possis contegere, ægra interim materiam viridem bili porraceæ parem emovente, miserè excruciat; cordis palpitationem, tussim, passiones iliacam & colicam, nephritin, urinæ suppressionem æmulatur paroxysmus; vomitiones enormes, diarrhœam subinde excitat; externè in carne musculosa nunc dolorem, nunc tumorem inducit in tibiis hydropis instar; nec (quod mireris) intactos dimittit dentes; dolor dorsi creberrimè sævit; & sœpe sæpius adeò refrigerantur externæ partes ut cadaver planè referant; in risum & lachrymas effusissimas sine ulla προφάσει ridiculè erumpunt; ptyalismus nonnunquam eo gradu laborantes afficit, ut Mercurio delibutas facilè crederes. Dolores hysterici, quamcunque partem obsident; ubi discesserint, teneritudinem, quæ tangi recusat, relinquunt, ac si verberatæ fuissent carnes.

Mittatur Sanguis ad unc. *viij*.

Emplast. de Galbano umbilico admoveatur. Sequenti manè aggrediatur usum sequentium pilularum ;

℞. *Pil. Coch. maj.* ʒ. *ij. castor. pulv. gr. ij. Balsam. Peruv. gutt. iij. f. Pil. xij.* Cap. *iv.* singulis vel alternis matutinis, pro ratione virium, hora 4. vel 5. matutina, superdormiendo.

℞. *Aq. Rutæ* ℥. *iv. Bryon, comp.* ℥. *ij. castor. nodulo ligat. & in vitro suspens.* ʒ. ß. *Sacchar. crystal. q. s. f. julap.* de quo capiat cochl. *iv.* vel *v.* in omni languore. Post has pilulas sumptas utatur sequentibus ;

℞. *Limatur. chalyb. gr. viij. cum s. q. Extract. Absinth. f. Pil. N. iij.* Sumat summo manè, & repetantur hora 5. pomeridiana per *xxx.* dies, superbibendo haustum Vini Absinthitis.

Sin forma boli magis arrideat.

℞. *Conserv. Absinth. Roman. & conserv. flaved. Aurant. an. unc. j. Angelic. condit. Nuc. Moschat. condit. & Theriac. Andromach. an. unc.* ß. *pulv. Ari comp.* ʒ. *iij. Zinzib. condit.* ʒ. *ij. cum s. q. Syrup. de succ. citr. vel ejus defectu, Syr. Aurantior. f. Electuarium.*

℞. *Elect. præscript.* ʒ. *ij. limatur. chalyb. gr. viij. cum s. q. syrup. Aurantior. f. Bolus* sumendus manè & serò, superbibendo haustum vini absinthitis, vel Cochl. *vj.* seq. Infusionis.

℔. *Rad. Angelic. Enul. campan. & Imperator. an. unc. j. fol. absinth. vulg. centaur. min. Marrub. alb. & chamædr. an M. j. cort. aurant. duor. incis. affunde vini Hispanic. q. s. ad supereminentiam duorum digitorum.* Coletur tempore usûs. Vel

In Delicatulis *chalybs* exhiberi poterit in forma pulv. sequentis ;

℞. *Limatur. chalyb. probè trit. unc. j. pulv. Ari comp.* ʒ. *vj. sem. coriand. præparat. Anisi, Fœnicul, dulc. an. unc.* ß. *cinnamom. acutiss. corall. rubr. præparat. an.* ʒ*iij. Nuc. Moschat.* ʒ. *ij. f. omnium pulvis subtilissimus, cui adde sacchar. albiss. ad pondus omnium*, hujus cap. è Cochleari ʒ. ß. bis in die per 4. dies, tum ʒ. j. bis in die per 40. dies superbibend. Cochl. *vj.* seq. Julap. vel vini Absinthitis.

℔. *Aq. Lact. Alexiter, unc. xij. Gentian. comp. unc. iv. absinth. magist. comp. unc. ij. sacchar. albiss. q. s. f. Julap.* Vel

℔. *Vini Rhenan. Absinth.* ℔. ß. *aq. Gentian. comp. unc. ij. Syr. caryophill. unc. j. f. Julap,*

℔. *Myrrh. elect. Galban. & Assæ fœtidæ, an.* ʒ. *j. castor.* ʒ. ß. *cum s. q. Balsam. Peruv. f. Pil. è singulis drachmis xij.* Sumat *iij.* singulis noctibus, superbibend. aq. Bryon. compos. Cochl. *iij.* vel *iv.* per totum decursum hujus processus.

Si pilulæ Præscriptæ ventrem moverint, utatur sequentibus ;

℞. *Castor.* ʒ. *j. sal. succin. volatil.* ʒ. ß. *cum s. q. extract. Rutæ f. pilulæ N. xxiv* Cap. *iij.* singulis noctibus, superbibendo Julapij hysteric. Cochl. *iij.* vel *iv.*

Sp. CC. ad gutt. *xvj.* vel *xviij.* in aqua aliqua appropriata sæpius exhibitus valde confert.

Si verò his non cedat remediis, tum capiat sequentes pilulas ;

℔. *Trochisch. de Myrrh. pulv.* ℈. j. *Balsam. sulphur, Terebinth. gut. iv. cum s. q. gumm. Ammoniac.*

Ammoniac. solut. ſ. Pil. N. iv. Cap. manè & ſerò ſuperbib. Julap. hyſteric. Cochl. *iv.* vel *v.* inſtillando Sp. C.C. gutt. *xij.*

Electuarium Antiſcorbutic. cum aqua ibidem deſcripta prodeſt in his affectionibus, ut & *Electuar. corroborans cum additione Conſerv. Cochl. hortenſ. unc. i. pulv. Ari Compoſ. ʒ. vj.* ſuperbibendo præſcriptam aquam.

At ſi affectus his non cedat remediis, eundum eſt ad *aquas ferreas*; & ſi neque his, tum ad *Sulphureas*, quales ſunt *Bathonienſes.*

Inter bibendum aquas ferreas hæc obſervanda; ſi aliquod Symptoma gravius acciderit, quod potationi aquarum referri poteſt, tunc ab iis æger abſtineat, donec Symptoma iſtud penitus evanuerit. Æger in earum uſu per ſex ſeptimanas ad minimum, vel potius ad duos menſes perſeveret. *Zinziber conditum*, vel *Semina Carui Sacchatata*, ad calefaciendum ventriculum ſubinde ſumat. *Pilulæ* etiam *hyſtericæ iij.* devorari poſſunt per primas *x.* noctes, ſuperbibendo *Julap. hyſteric.* cochl. *iv.* vel *v.*

Quoad uſum *aquarum Bathonienſium*, duobus diebus bibat eas, ac tertio die per modum Balnei eas ingrediatur, atque ita alternatim per ſex ſeptimanas vel duos menſes.

Si *Chalybs* juſto plus corpus calefaciat, tum per ejus uſum, quarta quaque Aurora ſumat *aq. mineralium purgantium* ℔. *iv.* Quæ tametſi alvum moveant, haud tamen tumultum cient, ut ſolent Cathartica ex officinis deprompta.

Si *Chalybs* magnas perturbationes inducat, Laudanum aq. aliqua hyſterica miſtum, ſingulis noctibus ad tempus aliquod propinandum.

Cùm à morbi diuturnitate fractæ & attritæ fuerint vires, venæſectio, & cathartica non ſunt præmittenda, ſed à Chalybe ſtatim incipiendum.

Ubi Symptomata ſunt mitiora, ſatis eſt ſanguinem mittere, & alvum ſolvere ad dies *iij.* vel *iv.* dein pilulas hyſtericas ad dies *x.* manè & ſerò exhibere.

In dolore intolerabili, vomitione, & *Diarrhœa* enormioribus, exhibendum Laudanum, & poſtea corroborandi ſpiritus, at modò per vires liceat, ante uſum Laudani, educatur è venis ſanguis, & Catharticum propinetur: in viraginibus præſertim, & ſanguineo temperamento præditis, in debilioribus autem, & haud ita pridem paroxyſmum paſſis, ſufficit ventriculum Congio uno lactis cereviſiati hauſto, & mox per vomitum rejecto detergere, dein largam doſin *Theriac. Androm.* vel *Elect. Orvietan.* imperare, & Cochl. aliquot, liquoris alicujus Spirituoſi, cum pauculis Laudani liquid. guttulis, ſuperbibenda, dare. Quod ſi ægra jampridem vomuerit, & ulterius emeticis ſollicitare periculo non vacabit, Laudanum ſine mora propinandum eſt, ea doſi, quæ Symptoma vincat, & poſt ſingulas vomitiones toties quoties repetendum, in forma potiſſimum ſolida, vel in liquida, in parco vehiculo, viz. gutt. aliquot in cochl. j. aqu. Cinamon. fortior. ægra interim conquieſcente, & caput immotum tenente.

Perdomito Sympromate, manè & ſerò, ad dies pauculos contineatur uſus Laudani.

Hæc duo diligenter notanda, quod cum ſemel poſt evacuationes Laudano uti cœperimus, ea doſi, atque illa toties repetita, ſumendum eſt, donec Symptoma omnino fuerit debellatum, interjecto tantum ſpatiolo inter ſingulas, doſes, ut quid prior præſtiterit ante noſcamus quàm alteram ingeramus.

deinceps cum Laudano morbum aggredimur, nihil movendum est, nihil evacuandum vel per mitissimum enema.

Theriaca Andromachi crebro, diúque usurpata, magnum est in hoc, & aliis morbis quamplurimis à caloris, & concoctionis defectu ortis, remedium.

Vina *Hispanica*, gentiana, angelica, absinth. centaurio, corticum arantior. flavedine, aliisque corroborantibus infusis medicata, si ad aliquot Cochlearia ter in die potentur admodum conferunt, modò ægra tenui non fuerit biliosoque corporis habitu.

Cortex Peruv. ad ℈. j. manè & serò, per septimanas aliquot deglutitus, præsertim in spasmis hystericis miras habet vires.

In tenui bilioso corporis habitu posset usurpari Diæta lactea, præcipuè in Colica Hysterica, si modo ea incommoda possint superari, quæ primis ferè diebus apportat, quod nempè tum in ventriculo coaguletur, tum etiam viribus corporis, in statu conservandis, sustendandisque minus sufficiat.

Nihil tamen æque sanguinem spiritúsque fovet, & confirmat, ac diu multumque; singulis ferè diebus equo vehi, nec itinera in curru facta suo carent successu.

De Febre Depuratoria annorum 1661. 62. 63. 64.

Si æger juvenis sit extrahatur sanguis è brachio, & eodem die post aliquot horas vel sequenti die duabus horis post leve prandium, *Emeticum ex infus. Croc. Metall. paratis Zythogal.* ℔. *vj. vel viij.* ut quoties vomuerit, aut alvum exoneraverit, è vestigio sumatur haustus, exhibeatur; & post finitam operationem Emetici, hoc vel simile paregoricum.

℞. *Aq. Cerasor. nigr.* ℥.*j. aq. Epidem.* ℥.ß. *Laudan. liquid. gutt. xvj. Syr, Caryophyll.* ʒ. *ij. M. F. Haustus.*

Vomitoria ex infus. *Croc. Metal.* parata, puerulis, ullisve infra adolescentiam constitutis, vel minima quantitate, non est tutum exhibere.

Post hunc diem usque ad undecimum vel duodecimum singulis Auroris injiciatur enema sequens;

℞. *Decoct. commun. pro Clysture* ℔. j. *(vel lactis vaccini eandem qnantitatem) Sacchar. culinar. & Syrup. violac. an.* ℥. *ij. f. Enema.*

Post dictum diem alvus constipari permittatur, quo materia febrilis citiùs concoquatur, ad quem etiam finem Cardiaca moderata his ultimis diebus exhibita apprimè conducunt; ut,

℞. *Pul. è chel. cancror. comp. gr. xiv. Elect. de Ovo* ℈. ß. *cum f. q. Syr. caryophyll. f. Bolus* sumendus octava quaque hora, superbibendo sequentis Julapij Cochl. *v.* vel *vj.*

℞. *Aq. Lact. Alexiter. cerasor. nigr. an.* ℥.*iij. Aq. Epidem. & Syr. caryophyll. an.* ℥. *j. M. F. Julap.* vel alia similia.

Hac methodo sollicitè observata, usitato *xv.* diem (tum ex laudabili in urina separatione, tum ex manifesta Symptomatum omnium remissione) tempestivum esse Potionem Purgantem communem exhibere percipies.

Accidit interdum maximè in Senibus, curata Febre, & purgato corpore, grum nihilominus valdè debilem esse', & quandoque tussi, interdum etiam

ſcreatu, magnam glutinoſi viſcoſique phlegmatis copiam expectorare. Hoc in caſu vinum Malaganum annoſum, cum pane toſto ei immiſſo, bibat æger.

Si ſuperveniat Iliaca paſſio; præſcribatur Sal. Abſinth. ℈.j. ex Coch.j. Suc. Limonum, manè & ſerò, intermediis temporibus cap. Aq. menth. ſtillatit. ſine Saccharo, Cochl. aliquot, bis quaque hora, dum hæc fiunt, catulus vivens nudo ventri indeſinenter accumbat, poſtquam dolor cum vomitu, per bidum tridúumve ceſſaverit, exhibeatur *Pill. coch. maj.* ʒ.j. in *Aq. Menth.* ſoluta, nec removendus catulus ante pilularum uſum.

Ad recidivam præcavendam, perſiſtat in uſu prædictæ aquæ per longum tempus, & duplicatis pannis laneis ventrem à frigore defendat.

De Febre Peſtilentiali 1665. 66.

Poſt venæſectionem in lecto celebrandam, æger ſtragulis obruatur, & Lacinia Lanea ſincipiti alligetur; tum, ſi vomitus non adſit, hoc vel ſimile Hydroticum exhibe.

℞. *Theriac. Andromach.* ʒ. ß. *Elect. de ov.* ℈.ß. *Pulv. è chel. cancr. comp. gr. xij. Coccinel. gr. viij. croc. gr. iv. cum ſ. q. ſucc. kermes, ſ. Bolus,* quem ſumat ſexta quaque hora, ſuperbibendo Cochl. vj. ſeq. Julapij.

℞. *Aq. Card. Benedict. & Scord. compoſ. an.* ℥. *iv. Aq. Theriacal. ſtillatit.* ℥. *ij. Syr caryophyl.* ℥. *j. M. F. Julapium.*

Si adſit vomitio, hydroticum differatur, donec ſolo tegumentorum pondere ſudor promanare incipiat, linteaminis parte vultui ſuperinducta.

Incepta Diaphoreſis hauſtulis Zythogalæ ſalviâ alteratæ, vel Cereviſiæ cui macis aliquantulum incoxeris ſubinde repetitis ad naturalis diei ſpatium (i. e. horas 24.) eſt continuanda; in ſudore licet juſculis confortatis ægrum reficere.

Ubi tumor enatus fuerit, venam aperire non ſuſtinui; per horas adhuc à finito ſudore *xxiv.* ægro ſe in lecto continente frigus cautè devitetur. Induſium ſponte ſua in corpore areſcere permittatur, potulenta omnia calidiuſculè hauriantur, & Zythogalæ ſalviâ alteratæ uſus etiamnum continuetur, in ſeq. luce potio purgat. communis exhibeatur.

Anni 1667. 1668. Febrim Varioloſam & Variolas produxerunt.

Anni 1669. 70. 71. 72. Febrim Dyſentericam.

Anni 1673. 74. 75. Febrim Comatoſam.

Curationem febrium horum annorum non attingo; quoniam methodo in febre anni 1685. &c. deſcripta curari eas potuiſſe autumo.

De Febribus Intermittentibus.

Cum rigore & horrore adoritur paroxyſmus, quibus mox ſuccedit calor, & huic tandem ſudor, & ſubſequens ἀναπνοὴ; licèt in primis morbi diebus, Autumno maximè, aliquoties remiſſio potius quàm intermiſſio perſentiſcitur, in calore æque ac in rigore vomiturit ut plurimum ac vehementer ægrotat miſer cũ ſiti & lingua arida. In tenera ætate abdominis inflatio, in adultis crurum

tumor febris solutionem; tonsillarum dolor, raucedo, oculi cavi, facies Hippocratica, mortem denunciant.

℞. *Cort. Peruv. subtiliss. pulv. unc. j. cum s. q. Syr. caryoph. vel de Rosis siccis, s. Electuarium dividendum in xij. doses*; quarum unam capiat quarta quaque hora, superbibendo Vini cujuslibet haustum, incipied. immediate post paroxysmum.

Si autem præscripti boli ventrem moverint, in haustu Vini dentur *gutt. x. Laudan. liquid.* singulis vel alternis vicibus post assumptionem boli, ut opus fuerit.

Ad recidivam præcavendam (præcipuè in quartana) repetatur processus prædictus singulis septimanis per tres alias vices.

Sin forma Pilularum magis arrideat.

℞. *Corc. Peruv. pulv. unc. j. cum s. q. Syrup. caryophyll. s. Pilulæ mediocris magnitudinis*, quarum capiat *vi.* quarta quaque hora.

℞. *Cort. Peruv. pulv. unc. ij. Vin. Rhenan.* ℔. *ij. fient simul in Infusione frigida, & coletur per macinam* Hippocratis. Usus tempore cap. *unc. iij.* tertia vel quarta quaque hora.

Sin ob vomituritionem, ferè continuam, Corticem deglutire nequeat æger, tum sexies, vel octies, Spatio duarum horarum, *Succi Limonum* recens expressi Cochl. j. cum *Salis Absinth.* ℈. *j.* assumat, dein *Laudan. Liquid. gutt. xvi.* cum *Aq. cinnam, fortior.* Cochl. j. ac brevi post, cessante vomitu, Corticis usum aggrediatur.

In intermittentibus vernalibus, nonnunquam emeticum, tempestivè propinatum, ut nempè ante paroxysmum negotio suo defungi possit, fœliciſſimè succesſit. Nonnumquam Enema in diebus intermittentibus, per triduum, vel quatriduum injectum, Curationem absolvit. Quæ sequenti quoque modo tentari potest.

℞. *Serpentar. Virgin. subtiliss. pulverisat. gr. xv. Vin. alb. unc. iij.* Sumat duabus horis ante Paroxysmum, & stragulis coopertus æger sudet per *iij.* vel *iv.* horas, idem faciendo per duas alias vices ante Paroxysmum.

Si ab ingeminatis paroxysmis summè debilis fuerit æger;

℞. *Conserv. Flor. Borag. Bugloss. an. unc. i. conserv. Anthos. unc. ß. cort. citr. condit. Nuc. Muschat. condit. Theriac. Andromach. an.* ʒ. *i ij. confection. Alchermes.* ʒ. *ij. M. F. Opiata*, cap. ad quantitatem avellanæ, manè & vesperi, superbibendo Cochlearia paucula, alicujus *Aq. Epidemicæ* simplicioris, *Saccharo* edulcoratæ, interdicto interim enematum usu.

Si sub morbi exitum occurrat hydrops, nondum tamen depulsa Febrec uratio non est instituenda remediis purgantibus, sed infusionibus rad. *Raphan. Ruslican. Summitat. Absinth. centaur. Min. Baccar. Juniper. cinerum genist.* &c. in vino factis, exulante autem Febre, Catharticis, & aperientibus.

Pro Infantibus Febre intermittente laborantibus.

℞. *Aq. cerasor. nigr. & Vini Rhenan. an. unc. ij. cort. Peruv. subtiliss. pulv.* ʒ. *iij. Syr. caryophyll. unc.* i. *M. F. Julap.* Cap. Cochl. j. alterúmve, pro ratione ætatis quarta quaque hora, donec Paroxysmi non amplius discrucient, instillando alternis vicibus si Diarrhœa adfuerit; Laud. liquid. gutt, *i.* vel *ii.*

De Febre Stationaria, ab an. 1685. ad 90.

Calor & frigus se invicem excipiunt, artus pariter & Caput dolent, pulsus interim ferè sanus, nonnunquam tussis, dolor circa collum & fauces, exacerbatio Febris prope noctem, inquietudo, sitis, lingua vel humida & ex omni parte pellicula alba & scabra vestita, vel Sicca, fusci coloris in medio, quam partem undique cingit fimbria inalbescens. A jugi in lecto decubitu coma & phrenesis, à Calido regimine petechiæ, maculæ purpureæ, eruptiones (quas vocant) miliares morbillis magis rubentes, pulsus inordinatus, tendinum subsultus, atque ita tandem mors. Sudores in initio symptomatici divexant, qui si ab arte provocentur, viscosi à Capite erumpunt, & materiam morbificam in Caput aut in artus transferunt.

Mittat. Sanguis ad unc. x. è brachio. Reiteretur Venæsectio, si modo respirationis difficultas, dolor Capitis inter tussiendum lancinans, & alia signa Peripneumoniæ nothæ adsint. In hoc casu tam venæsectio quàm Catharsis repetenda, donec æger convaluerit.

Vesperi applicetur Epispasticum & sequenti Aurora Potio Lenitiva præscribatur, quæ ad tertiam vicem alternis diebus reperatur, & hora somni post Catharsin haustus pacificus propinetur.

℞. *Aq. Paralys.* ℥. *iij. Syr. de Mecon.* ℥. *ß. Succ. Limon. recent. Extract. cochl. ij. M. F. Haustus.*

Aphthæ & singultus sponte sua post curationem febris supervenientes sponte evanescunt; Si in longum tempus decurrant, facilè fugantur *cortic. Peruv.* ʒ. *j. cum Syr. Papav. Rhœad. q. s. in formam Electuar. vel pilular.* redacta, superbibend. haustum lactis deflorati. Remedium hoc certissimè scopum attinget, si non frustrentur ejus vires ex jugi ægri in lecto decubitu.

Diebus à purgatione liberis sequentia præscribentur.

℞. *Conserv. Lujul. & cynosbat. an. unc. j. conserv. Berber. unc. ß. crem. Tart.* ʒ. *j. cum s. q. Syr. de Limonib. s. Electuarium*, de quo cap. ad magnitud. Nuc. Moschat ter in die, superbibendo sequent. Julap. Cochl. *vj.*

℞. *Aq. Portulac. Lactuc. Paralys. an.* ℥. *iij. Syr. de Limonib.* ℥. *j. ß. Syr. Violar* ℥. *j. M. f. Julapium.* Vel.

℞. *Aq. font.* ℔. j. *aq. Rosar. Succ. Limonum Sacchar. albiss. an. unc. iv. coq. lento igne dum despumaverint, cap. unc. iij. ad libitum.* præscribatur quoque seq. gargarisma.

℞, *Succ. Pomor agrest.* ℔. ß. *Syr. de rubro Idæo unc. j. m. f. gargarisma.*

Si febris ita ventriculum infestet, ut æger potionem retinere nequeat: *Pil. coch. maj. ad* ℈. *ij.* exhibeantur, tum etiam hypnoticum est concedendum, *v. gr. Laudan. Londin. gr. j. ß. cum simili quantitate Mastich.* vel *Laudan. Liquid. gut. xviij. in aq. cinnamom. hordeat. unc. j.*

Decoctum album paratum, ex ℥. j. C. C. *usti in aq. communis* ℔. iij. *cocti & postea Saccharo albissimo edulcoratum*, Sit pro potu, ut & Cerevisia tenuis pro libitu.

Post Catharsin bis celebratam, concedatur ægro, Pullorum carnibus vesci, & post ultimam Purgationem modò febris aliquantulum deflagraverit, vini Canarini cochl. *ij.* vel *iv.* manè, & serò, ut & post Prandium, per dies aliquot propinentur.

In Phrenitide, ut & Comate, nihil perinde confert, atque ægri caput radi, nullo admoto Emplastro, sed Pileolo tantum.

Si (quod fœminis hystericis quandoque accidit) post venæsectionem, & purgationes, huiusmodi iteratas, etiamnum duret, procurratque febris, modo signa Peripneumoniæ, & inflammationis circa partes vitales absint. Singulis noctibus Paregoricum, & medicamenta hysterica, bis vel ter in die, injungantur.

De Infantibus febre Stationaria laborantibus.

Hirudines duæ utrinque ponè aures applicentur, dein *Emplastr. Epispasticum* cervici admoveatur.

Cerevisia, in qua Rhabarbarum fuerit infusum, purgetur.

Si post Catharsin febris intermittere videatur, *Julapium cum cortice Peruviano* (in Capite de febre intermittenti pro infantibus descriptum) exhibeatur.

De febre Scarlatina.

Æstate exeunte, infantes præcipuè infestat. Rigent & horrent sub initium; nec tamen admodum ægrotant; cutis universa maculis parvis rubris, crebrioribus, latioribus & magis rubentibus quàm in morbillis interdistinguitur: Ad duos tresve dies persistunt, quo quidem tempore evanescunt, & decedente subjecta cuticula squammulis furfuraceis, ad instar farinæ, cutis conspergitur.

℞. C. C. *usti & pul. è chel. cancr. comp. an.* ʒ. ß. *coccine. gr. ij. Sacchar. crystal.* ʒ. *j. M. f. pulvis subtiliss. in xij. Chartulas dividend.* quarum unam cap. 6. quoque hora, superbibendo cochl. *ij.* vel *iij.* sequentis Julapij.

℞. *Aq. Cerasor. nigr. aq. Lactis Alexiter. an.* ℥. *iij. Syr. è succ. citri* ℥. *j. M. f. Julap.*

Applicetur etiam Epispasticum cervici, & qualibet nocte *paregoricum ex Syr. de Mecon.* propinetur, & postquam symptomata cessaverint, purgetur æger.

De pleuritide.

Inter Ver & Æstatem dominatur. A rigore & horrore orditur, quos statim comitantur calor, sitis, inquietudo & cætera febrium symptomata; elapsis pauculis horis, æger vehementi delore punctorio in laterum alterutro circa costas corripitur, qui nunc versus omoplatas; nunc spinam, nunc anteriora pectoris sese propagat, tussi crebra excruciatur. Materia sputo rejecta in initio morbi pauca est & tenuis. & sæpe sanguinis particulis intermista, progressu verò copiosior & magis concocta, sanguine etiam permixto. Febris pari passu incedit cum tussi, sputo sanguinis, dolore, & pro ratione liberioris expectorationis, sensim imminuitur; nunc alvus est astricta, nunc soluta nimis. Eductus è vena sanguis sevi liquati speciem præ se fert ubi refrixerit.

Mittatur sanguis è brachio lateris affecti ad ℥. *x.*

℞. *Aq. Papav. Rhœad.* unc. *iv. Sal. Prunel.* ʒ. j. *Syr. Violar.* unc. j. *M. f. Haustus*, sumendus statim à prima venæ sectione.

℞. *Amygd. dulc. exorticat. N. v. sem. Melon. Pepon. an.* unc. ß. *sem. papav. alb.* ʒ. *iij. aq. hord.* ℔. 1. ʒ. *aq. Rosar.* ß. *ij. cum s.q. sacchar. cand. f. s. a. Emulsio, cap.* unc *iv.* 4. quâque horâ,

℞. *Decoct. Pectoral.* ℔.ij. *Syr.Violar. & cap. Ven. an.* unc. j. ß. *M. f. apozema,cap.* ℔.ß. *ter in die.*

℞. *Ol. amygd. dulc.* unc.ij. *Syr. Violar. & cap.Ven. an.*unc.j. *Sacchar. cand. q.f.M.f. Eclegma*, de quo sæpe lambat.

Oleum Amygd. dulc. per se, vel *Olem sem. Lini recenter extracti* exhiberi potest

℞. *Ol. amygd. dulc. Lilior. & unguent. Dialthæa, an.* unc. j. *M. f. Lininentum*, quo inungatur latus affectum manè & serò superimponendo fol. Brassicæ.

Repetatur Venæsectio ad tres alias vices, ad eandem quantitatem, quatuor diebus continuis, ubi dolor & respirandi difficultas suadent.

De peripneumonia notha.

Ingruente hyeme & sæpe sub ejus exitum emergit, insultu primo nunc incalescit,nunc friget æger, ex motu quolibet vertiginosus est, rubent & inflammantur genæ oculique; tussit, & inter tussiendum dolor capitis lancinans premit, potulenta vomitu rejicit, urina turbida est & intensè rubet, sanguis pleuriticorum æmulus, anhelus crebrò & celeriter spiritum ducit,dolente thorace. Ab asthmate sicco planè distinguitur, quòd in isto nusquam comparent febris indicia, in hac manifestò se produnt, licèt minora longè & magis obscura quàm in peripneumonia vera.

Mittatur sanguis è brachio dextro ad unc. *x.* Die sequenti æger hanc potionem sumat.

℞. *Cassiæ extract.* unc.j. *Glycyr.* ʒ. *ij. ficus pingues N. iv. fol.sen.*ʒ.*ij.* ß. *Agaric. trochiscat.* ʒ. j. *coq. f. q. aquæ ad* unc. *iv. in colatur. dissolv.Mannæ* unc.j. *Syr. Rosar.solut.* unc. ß.

Si verò potionem assumere nequeat. Cap. *Pil. coch. maj.* ϑ. ij. horâ quartâ matutinâ.

Sequenti die celebretur iterum venæsectio,ad eandem quantitatem;ac postero die repetatur Catharsis,quæ porrò repetenda est alternis diebus,vel post majora intervalla,pro ratione virium : Atque insuper si Symptomata non cessaverint,extrahatur iterum sanguis, semel adhuc,bis,vel sæpius, diebus aliquot interjectis, prout res postulaverit; sed ut plurimum venæ sectio bis celebrata sufficiet; Interim, dum hæc fiunt; præsertim in diebus à purgatione vacuis, utatur *decocto Pectorali*, *Eclegmate* & *oleo Amygd.* dulcium, in Pleuritide descriptis.

De Rheumatismo.

Rigorem & horrorem & cætera febrium symptomata patiuntur, elapso die uno alteróve (est & ubi citius) dalor adest atrox nunc in hoc, nunc illo artu, in carpis, humeris & genubus præsertim, vicissim hos relinquens & illos occupans, rubore & tumore in parte; quam postremùm affecit, adhuc residuis. Febris sensim evanescit, manente dolore, quin & nonnunquam immaniùs sæviente. In lumbagine rheumatica immanis dolor adest,circa lumborum regionem fixus, nephritin mentiens, nisi quòd æger non vomituriat, qui procumbere nequit, sed vel è lecto exilit, vel super eodem erectus sedet, corpore perpetuâ agitatione nunc versùs anteriora, nunc posteriora inclinato. Sanguinis pleurticorum similis.

Mittatur Sanguis è Brachio lateris affecti, ad unc. *x.*

℞. *Aq. Nymph. Portulac. Lactuc.an.* unc. *iv. Syr.de Limonib.* unc. *i. ß. Syr. Violac.* unc. *j. M. f. Julap.* de quo bibat ad libitum.

Præscribend. *Emulsio 4. Sem. frigid. maj. Cataplasma è mica panis albiss. & lacte Croco tincto* applicetur parti dolenti.

Die sequenti eadem sanguinis quantitas detrahatur; atque iterum, die uno vel altero interjecto,reiteretur,atque porrò quater vel pluries,si opus fuerit,hoc observando, ut post secundam Venæsectionem majora sint intervalla inter singulas sanguinis missiones.

Diebus à Phlebotomia vacuis, Enema è lacte saccharato subinde injiciatur, vel sequens.

℞. *Decoct. commun. pro Clystere* ℔.j. *Syr. Violar. & Sacchar.culinar.an.* unc.ij. *M.f. Enema.*

Si Imbecillitas ægri repetitionem Phlebotomiæ non ferat, tum post secundam vel tertiam venæsectionem Curatio hac methodo tentanda.

Capiat alternis diebus *potionem purgativam communem*, donec convaluerit, & iisdem noctibus Paregoric. *ex Syr.de Mecon.*

Sin his remediis non cedat, & æger ob imbecillitatem evacuationes qualescunque ferre nequeat, aggrediatur usum *Elect. & aq. Antiscorbutic.* in scorbuto descripto,quæ etiam remedia locum habent in Rheumatismo Scorbutico.

In Juvenibus, atque iis qui temperatè vixerunt, vino non plus æquo dediti Rheumatismus Diætâ simplici admodùm refrigerante, & mediocriter nutriente,æque fœliciter,ac repetitis Venæsectionibus (quas minus ferre queant) prodigari potest. Ex grat.

Solo Lactis sero ad dies quatuor vescatur æger, postea præter serum pane similagineo semel in die loco prandij, donec penitus convalescat; nisi quòd postremis diebus iterum panem in cœnam indulgere liceat, Symptomatis cessantibus, carnes pullorum elixorum, ceteraque eupepta concedantur, tertio autem quoque die solo lactis sero victitet, donec tandem pancraticè valeat.

De febre erysipelatosa.

Nulla non corporis pars, præsertim facies, tumet, dolet & summè rubet, pustulæ densæ, parvæ, in vesiculas subinde facessunt,quæ per frontem caputque serpunt, oculi tumore obruti, rigor & horror atque reliqua febris indicia adsunt. In alia hujus morbi specie, liquorum attenuantium potationi superveniente, febricula, id est, pustulæ urticarum punctura; referentes, nonnunquam in vesiculas sublatæ, mox recedentes, tuberculorum more, sub cute se condentes, maximè pruriunt, & scalpendo rursum apparent. Est & alia eruptionis species, pectus ut plurimum obsidens macula nimirum lata, cuti vix supereminens, porriginosa, cum squammulis flavis, qua vigente, æger bene se habet eâdem evanescente,leviter ægrotat,urina morbilosa & flava, iisdem remediis, quibus pruritus ferinus, cedit,vino utatur æger & carnibus eupeptis.

Mittatur sanguis è brachio ad ℥. *ix.* vel *x.* Die sequenti sumat *potionem communem purgativam.*

℞. *Rad .Althæa & Lilior. an* ℥. *ij. fol. Malv. Sambuc. Verbasc. flor. Chamæmel. Melilot.*

lilot. ſummit. Hyperic. & centaur. minor. an. M. j. ſem. Lini, fœnugrac. an. ℥ ß. coq. ſ. q. ad libr. iij. Coletur liquor, & tempore usûs adde ſingulis libris decocti Sp. Vini unc. *ij.* Stupæ è panno laneo huic decocto immerſæ, ac expreſſæ, calidè admoveantur bis in die, & pars affecta poſt fotum ſequenti mixturâ illinatur.

℞. *Sp. Vini libr. ß. Theriac. Androm.* unc. *ij. pulv. piperis longi, & caryophill. an.* 3. *ij. ſ. mixtura,* quâ Charta Emporetica madefacta parti affectæ circumvolvatur.

Si primæ venæſectioni non cedat morbus, tum repetatur; & non ceſſante, ad duas alias vices celebretur, interpoſito ſemper die uno.

Diebus à Venæſectione liberis *Enema è lacte cum Syr. Violarum. Emulſio refrigerans & Julap. refrigerans*, ſunt præſcribenda.

De pruritu ſerino, & inveteratis cutis eruptionibus, quo Venæſectioni & catharſi cedunt.

℞. *Theriac. Andromach.* 3. ß. *Elect. de ovo* ℈. j. *rad. Serpentar. Virgin. ſubtiliſſ. pulver. gr. xv. Lapid. Bezoar. oriental. gr. v. cum. ſ. q.* Syr. è *conditur. citri, ſ. Bolus,* horâ ſomni ſumendus per dies *xxj.* ſuperbibendo cochl. *vj.* ſequent. Julapij.

℞. *Aq. Card. Benedict.* unc. vj. *aq. Epidem. & Theriacal. Stillat. an.* unc. ij. *Syrup. caryophil.* unc. j. *M. f. Julap.*

Singulis matutinis cap. liquoris poſſetici *libr.* ß. calidè, & ſudet horæ unius, ſpatio.

His finitis, ſi puſtulæ adhuc non evanuerint, ſequenti linimento partes affectæ inungantur.

℞. *Unguent. ex Oxylapatho* unc. ij. *Unguent. Pomati* unc. i. *flor. Sulphur.* 3. *iij. ol. Rhodij* ℈. ß. f. Linimentum.

Veruntamen Medicamenta præſcripta haud uſurpentur, niſi Venæſectione & Catharſi ritè præmiſſis.

De Angina.

Angina inter Ver & Æſtatem ut plurimum aggreditur. Sequuntur febris inſultum dolor & faucium inflammatio, unde à tumore uvulæ, tonſillarum & laryngis, nec deglutire queat Æger, nec ſpiritum ducere.

Mittatur Sanguis è Brachio copiosè. Tangantur partes inflammatæ *melle Roſaceo. Sp. Vitrioli, vel Sp. Sulphuris ad ſummum acorem permixto, vel Sp. Vitrioli ſolo.* Mox Gargariſma ſequens uſurpetur, non vulgari modo; ſed ita ut ſine ulla agitatione in ore contineatur, donec incaleſcat; dein expuatur, & repetatur ſubindè.

℞. *Aq. Plantag. Roſ. Rubr. & Sperm. Ranar. an.* unc. iv. *album. ovor. in aquam agitando redact. N. iij. Sacchar. cryſtal.* 3. *iij. M. f. Gargariſma.*

Emulſio Refrigerans in Pleuritide deſcripta indies ſumatur.

Sequenti manè, niſi febris & dolor inter deglutiendum remiſerint, Venæſectio repetatur, Catharſi in diem poſterum rejectâ aliàs Catharticum lenitivum exhibeatur.

Manente adhuc affectu (quod oppidò rarum) repetatur adhuc Venæſectio & Catharſis; Epiſpaſticum amplum ac forte applicetur cervici poſt primam Venæſectionem. Omni manè, niſi diebus purgationi datis Enema refrigerans & Emolliens injiciatur; Diætâ tenui utatur æger, & lecto per horas aliquot quotidie abſiſtat.

In his omnibus Febribus, quas intercurrentes appello, ut etiam in illa, quæ ſtationaria eſt; cautè obſervandum, quòd æger à lecto abſtineat magnam diei

partem, ut jusculis hordeaceis, avenaceis, ac id genus aliis victitet, & cerevisiam Lupulatam & hydrogalam pro potu ordinario bibat.

De Morbillis.

Infantes plerumque impetunt. Primo die rigent horréntque, calent & frigent alternatim. Secundo consummatam febrim accersunt, Ægritudo vehemens, sitis, inappetentia, lingua alba (non verò sicca) tussicula, capitis & oculorum, gravedo, & somnolentia perpetua, acriter premunt, humor è naribus & oculis jugiter stillat (quæ lachrymæ certissimum morbillorum signum.) Huc accedunt sternutatio, tumor palpabratum paulò ante eruptionem, vomitus, diarrhœa cum dejectionibus colore viridi in dentientibus præsertim, Symptomata ingravescunt ad quartum usque diem, quo quidem die (nonnunquam quinto) in fronte & facie maculæ parvæ, rubræ, pulicum morsibus persimiles prodeunt, quæ numero & magnitudine auctæ racematim coalescunt, & faciem maculis rubris majusculis interstinguunt: Hæ maculæ è parvulis papulis, supra cutim paululum elevatis conflantur, quarum protuberantia digito levi, vix oculorum acie deprehendi possit.

A facie, quam primò solùm occupant, ad pectus ventrémque, crura deinde tibiasque propagantur maculæ; in his autem partibus latæ & rubræ, superficiem cutis non superantes conspiciuntur. Eruptione morbillorum non perinde deliniuntur Symptomata ac in variolis. Vomitus post eruptionem nullus: sed tussicula & febris cum spirandi difficultate, intenduntur, in oculos defluxio, somnolentia & inappetentia perseverant. Die sexto aut circiter frons & facies aspérescunt, emorientibus pustulis, ruptáque cuticula, in reliquo corpore maculæ latissimæ sunt, & maximè rubescunt. Octavo circiter die in facie evanescunt, & vix in reliquo corpore permanent, Nono nullæ prorsus sunt; per faciem verò & artus quandoque & totum corpus in farinam quandam & squammulas facessunt, & tunc temporis febris, spirandi difficultas & tussicula augentur. In adultis à calido regimine livescunt primò, mox nigrescunt exanthemata.

℞. *Decoct. Pectoral.* ℔ *j.* ß. *Syrup. Violac. & cap. Ven. an.* ℥*j.* ß. *M. f. Apozema; cap.* ℥*iij.* vel *iv.* ter vel quater in die.

℞. *Ol. Amygd. dulc.* ℥ ij. *Syr. Violar. & cap. ven. an.* ℥j. *Sacchar. cand. albiss. q. s. M. f. Eclegma,* de quo sæpiùs lambat, præcipuè quando tussis urget.

℞. *Aq. cerasor. nigr.* ℥ iij. *Syr. de Mecon.* ℥ j. *M. f. haustus* singulis noctibus sumendus, à primo morbi insultu, usque dum convaluerit æger, dosin augendo vel imminuendo pro ratione ætatis.

Æger se contineat in lecto per biduum post primam eruptionem.

Si post Morbillorum discessum, Febris, respirandi difficultas, & alia Symptomata peripneumoniam mentientia supervenerint, sanguis liberaliter extrahendus è brachio, semel, bis, vel ter, prout opus fuerit, convenienti spatio interposito inter singulas Venæsectiones; Atque etiam continuentur *decoctum Pectorale supra descriptum*, ut & *Lohoch*, vel *Ol. amygd. dulc. per se.* Circa diem *xij.* ab invasione Cathartico lenienti purgetur.

Diarrhœa, quæ morbillos excipit; Venæsectione sanatur.

De Variolis.

Distinctæ sunt, vel confluentes, & in distinctis invadunt rigor & horror

calor intenſus, capitis & dorſi dolor vehemens, vomituritio, in adultis ingens in ſudores propenſio (& hinc minimè confluxuras eſſe licet conjicere) dolor ſub ſcrobiculo cordis ſi manu prematur, ſtupor & ſonnolentia, nonnunquam & inſultus epileptici (in infantibus præſertim) quibus ſi, dentitione peractâ corripiantur, in procinctu eſſe variolas poſſis prædicere; ita ut ſi fortè inſultum epilepticum ſub veſperam patiantur; ſequenti Aurorâ in conſpectum ſe daturæ ſunt variolæ, mites ut plurimum & rariſſimè confluentes. Quarto inclusivè ab invaſione die, nonnunquam ſeriùs, rarò tamen ante illum erumpunt, quo tempore vel minuuntur Symptomata vel prorſus evaneſcunt. In eruptione autem ſubrubræ primò puſtulæ tenuiſſimarum acicularum puncta æquantes, ſparſim ſe produnt per faciem, collum, pectus, & corpus univerſum; tunc in faucibus dolor, qui cum puſtulis ſurgentibus augetur. Circiter octavum à primo inſultu diem intervalla puſtularum priùs alba rubere jam incipiunt, in tumorem attolli, & dolore tenſivo affici; extenduntur palpebræ, & ut veſica inflata, oculos claudunt. Proximæ à facie intumeſcunt manus, digitique diſtenduntur; puſtulæ faciei anteà leves & rubræ, jam aſperæ (primum maturationis indicium) & ſubalbidæ apparent; ſuccum inſuper luteum, colore à favo non abludentem evomunt, faciei & manuum inflammatio jam ſumma in puſtularum interſtitiis colorem exhibet floridum, & roſarum Damaſcenarum æmulum, quem quidem colorem, quò mitiores ſunt variolæ, eò magis tum puſtulæ, tum cutis interjecta ad amuſſim exprimunt: Quæ faciem occupant puſtulæ, aſperiores quotidie ac magis flavæ pro maturationis ratione; quæ manus & reliquum corpus minùs aſperæ albæque magis conſpiciuntur indies. Die undecimo faciei tumor & inflammatio recedunt, puſtulæ maturæ & juſtam magnitudinem (viz. ipſi grandiuſculi) adeptæ exareſcunt deciduntque. Decimo quarto vel quinto pereunt funditùs; manuum autem puſtulæ pertinaciores, albæ adhuc & recentes die uno aut altero moras trahunt & tandem dirumpuntur; cæteræ autem, faciei nimirum & corporis deſquammantur, & in facie ſquammulis hiſce furfuraceis ſuccedunt foveæ. Per totum morbi decurſum alvus vel prorſus conſtipatur, vel ratiſſimè dejicit. Maxima eorum pars, qui ex hoc morbo pereunt, octavo die in diſcretis, undecimo autem in confluentibus intereunt: Quippe cùm in diſcreto hoc genere promoventur ſudores tum cardiacis, tum regimine calidiore, prædicto die facies, quæ turgida & per interſtitia puſtulis interjecta inflammari debuerat, è contra flacida reperitur & albeſcens, puſtulis nihilominus rubentibus & elevatis, etiam poſt ægri mortem; ſudor, qui huc uſque manaverat, derepentè evaneſcit, æger interim phrenitide corripitur, anxietate, jactatione, ægritudine, vehementibus, urinam parcè reddit ac frequenter, & tandem pauciſſimarum horarum ſpatio ad plures migrat.

In Confluentibus eadem Symptomata (ſed atrociora) febris ſcilicet, anxietas, ægritudo, vomituritio, &c. immanius ſæviunt; licèt non ita promptè, ac in diſcretis, in ſudores diſſolvitur æger. Diarrhœa nonnunquam eruptionem præcedit, & ad diem unum aut alterum poſt illam protrahitur, quod in diſcretis vix contingit. Tertio in die aut citiùs, rarò tardiùs, erumpunt; & quò citiùs, eò magis confluunt. Quandoque ad quartum vel quintum diem

differtur eruptio ob atrox aliquod symptoma, v. g. acutissimum dolorem in lumbis, nephritici æmulum, in latere pleuritici, in artubus rheumatici, in ventriculo cum ingenti ægritudine & vomitu. Non perinde, ac in discretis, mox ab eruptione remittunt symptomata, sed & febris & alia ad multos etiam dies post eruptionem pustularum ægrum discruciant: Nunc erysipelatis ritu, nunc morbillorum erumpunt, eruptionis licèt tempore planè distinguantur. Crescente morbo, non in molem aliquam spectabilem attolluntur; sed in facie sibi invicem implicitæ, tanquam vesicula rubra vultum omnem contegunt, quem maturiùs elevant quàm discretæ: postmodum ad instar pelliculæ albæ vultui agglutinatæ cutis superficiem non admodum superant. Præterlapso die octavo, pellicula alba quotidie paulatim magis exasperatur, colore fusco: Intensus magis est dolor cutis, donec tandem in truculentiori morbo non nisi post diem vicesimum latioribus laminis desquammatur. Hoc interim observatu dignum, quòd quantò pustulæ matureſcentes propiùs ad colorem subfuscum vergunt, eò deteriores lentiùs abscedunt; quò magis autem flavescunt, eò minùs confluxerint, & ocyùs se propipiunt. Ubi primùm deciderit pellicula, nullâ scabritie vultus afficitur; at verò mox illam excipiunt squammulæ furfuraceæ, indolis perquam corrosivæ, quæ foveas relinquunt patentiores, & sæpe cicatrices. Quandoque humeri & dorsum cuticulâ denudantur. Morbi periculum à pustularum frequentia & numero in facie solâ, æstimandum. Pustulæ manuum & pedum majores, & qua altiùs ab extremitate artuum ascenderis, eo sensim minores & contractiores textant. In adultis salivatio in infantibus diarrhœa (licet non ita certò) confluentium comes. Ptyalismus nunc cum eruptione se prodit, nunc biduo triduóve præterito, materiam primò tenuem, die undecimo viscidiorem ægerrimè, excreat. Siticulosus est æger, voce raucâ, somnolentiâ & stupore ingentibus corripitur, interbibendum subinde tussit, & potus per nares revertitur. Tunc cessat ut plurimum salivatio, cui nisi faciei intumescentia (quæ licèt hoc ipso die pro morbi genio aliquantisper remitti debeat, non tamen nisi post diem unum alterúmve omnino recedere) & manuum jam insigniter incipiens & diutiùs perdurans suppetias tulerint, ægro protinus moriendum est. Diarrhœa non ita maturè infantes occupat ac ptyalismus adultos. In utraque variolarum specie febris ab insultu ad eruptionem dominatur, inde dat inducias ad pustularum maturationem, quâ peractâ, desinit. Superveniunt à malo regimine symptomata anomala; qualia sunt, pustularum flaccidiras & subsidentia, phrenitis, coma, maculæ purpureæ pustulis interspersæ, & in earum summitate maculæ nigræ exiguæ in medio subsidentes, sanguinis mictus & sputum sub initio morbi urinæ, suppressio.

Separationis tempus cum febrili ebullitione tribus vel quatuor primis diebus transigitur: Expulsio per reliquum morbi tempus, mediantibus parvis abscessibus, in carne perficitur.

Dies in quo maximè periclitatur æger, in confluentibus in minimè crudo, maximè vulgari genere, à primo morbi insultu, est undecimus, in crudiore adhuc decimus quartus, & in crudissimo decimus septimus; nonnunquam tamen, sed rarius, non ante diem vicesimum moritur æger. Quinimo per spatium illud omne, quod inter dies undecimum, & decimum Septimum inter-

jacet, appetente vesperâ, molestissimo inquietudinis paroxysmo, quotidie vexatur æger.

Mittatur sanguis quovis ex tribus primis diebus ab invasione ad unc. *ix.* vel *x.* & postea *Vomitorium* exhibeatur *ad* ℥. *i.* vel ℥. *i.* ß. *Infusionis Croci Metallorum.*

His primis diebus diluatur sanguis frequenti potatione Cerevisiæ tenuis Lupulatæ. Cui Vitrioli Spiritus immiscetur usque ad plenam pustularum eruptionem.

Cum variolæ omnes eruperint (quod ut plurimum est sexto die post invasionem) vesperi propinetur *Syr. de Mecon.* ℥. j. quæ repetatur dehinc singulis noctibus ad diem decimum post invasionem. Eâ nocte, si Variolæ è Confluentium genere fuerint, augeatur dosis ad ℥. *i.*ß. quæ dein repetatur ad ℥.*j.*manè, & ad ℥.*j.*ß. serò, singulis noctibus, donec æger convaluerit.

Si Syr. de Mecon. minus congruat, substitui possit *Laudan. liquid.* viz. *gutt. xviij. pro* ℥.*j. Syrupi & gut. xxv. pro* unc. *i.* ß. Hoc interim observandum, quod si paregoricum bis in die exhibitum orgasmum compescere non valeat (quod in Variolis insigniter confluentibus, sub finem earum sæpe accidit) tum 8. quaque ho râexhibendum, vel sæpius, si opus fuerit.

At si variolæ Interstinctæ fuerint, satis erit, ut solummodo singulis noctibus post plenam eruptionem exhibeatur Paregoricum; atque etiam in minori dosi.

Qualiscunque autem generis variolæ fuerint, atque etiam qualicunque morbi tempore, si Phrenitis acciderit, omnino oportet ut inordinato spirituum motui frænum injiciatur, ac proinde si prior Paregorici dosis metam non attingat, alia atque alia assumatur, donec tumultus penitùs compescatur, interposito inter singulas doses spatio aliquo; ut pernoscere valeamus, utrùm dosis ultima id, quod quærimus, præstiterit, antequam nova ingeratur.

Si omnimoda urinæ suppressio acciderit, æger è lecto eximatur, & aliquantulum obambulet.

Si saliva ob calorem sit adeò viscida, ut expectorari non possit, tum Gargarisma cum Syringa sæpe in fauces injiciatur. Componatur *è Cerevisia tenui* vel *aq. hord. cum Melle Rosarum*; vel sequens usurpari poterit.

℞. *Cort. Ulmi* ʒ.vj. *rad. Glycyrrhiz.* unc.ß. *Passul. enucleat. N. xx. ros. rub. p.ij. coq. f. q. aq. ad* ℔. j. ß. *in Colatur. dissolv. oxymel. simp. & mell. Rosar. an.* ℥. ij. *M. f. Gargarisma.*

Si epispastico opus fuerit, amplum satis & acre nuchæ applicetur nocte istâ, quæ magnam morbi crisin præcedit, mox assumpto paregorico, plantis quoque pedum applicari potest allium, à die octavo, usque ad morbi finem singulisdiebus renovandum.

Si Infans de Symptomatis, dentitionem comitantibus, jam securus, derepente spasmo corripitur, hic cogitandum est, convulsionem istam, fortassis à naturæ conatu, quæ variolas, scarlatinam Febrem, aut morbillos, in corporis habitum protrudere; satagit pendere. Applicetur itaque Emplast. Epispasticum nuchæ, lecto quam primum committatur æger, exhibeatur insuper cardiacum, cui paregorici pauxillum est admiscendum, puero nempe trienni *Lad. Liquid. gut. v. in aq. Epidem. cochl. j.*

Si die undecimo, vel alio quovis post eum, febris secundaria cum inquietudine, jactatione, & cæteris id genus symptomatis, usque adeò efferatur, ut Paregoricis utcunque repetitis sufflaminari nequeat, & mors quasi immineat, tum sanguis ad satis magnam quantitatem illicò detrahatur; nempe ad unc. *xij.* vel circiter, atque porrò repeti possit semel vel bis in sequentibus diebus, si symptomatum dictorum ratio idem postulârit; at non aliàs. Catharsis etiam blanda die decimo tertio (non antea) vel quovis alio die eum insequente (modo Venæsectio præcesserit) institui possit, nempe ex *Electuarij Lenitiv.* unc. j. *dissolut. in aq. Cichor.* vel *Lactis Alexiter.* unc. *iv.* Veruntamen nec Venæsectio, nec Catharsis impediunt, quo minùs Paregorica in usum veniant, quæ, (haud obstantibus iis) tam quoad largam dosin quàm repetitam exhiberi debent, si opus adhuc fuerit: nam ad hæc in hoc morbo semper confugiendum.

Quando pustulæ perfectè exaruerint, inungatur facies Linimento ex æqualibus partibus *ol. Amygd. dulc.* & *Pomat.* per biduum; at non ultra.

Die *xxj.* post invasionem mittatur sanguis è brachio; & sequenti die Catharsis celebranda, quæ porrò alternis diebus ad tres alias vices repetatur.

Quoad Regimen; è lecto abstineat ad sextum diem post invasionem, in quo postea se contineat usque ad *xvij.* non aliis stragulis tectus, quàm quibus sanus uti solebat.

Jusculis, Avenac. hordeac. Pomis coct. & Cerevisiâ tenui victitet, & post undecimum diem vini Hispanic. Coch. *iv.* vel *v.* bis in die exhibeantur, si æger voluerit.

Si crurum tumor non evacuationibus præscript. cedat, tum fotu fol. Malv. verbasc. Sambuc. Lauri, cum floribus Camæmel. & Melilot. in lacte coct. facilè fugatur.

Si primis morbi diebus æger Hæmoptoë laboret, vel urinam reddat sanguineam, tum pulvis & tinctura, quæ in capite de Hæmoptoë præscribuntur, sextâ quâque horâ (donec symptomata ista prorsus cessaverint) diligenter exhibeantur. Quo etiam casu Paregorica liberali manu propinanda.

De chorea Sancti Viti.

Convulsionis species quædam est, pueros puellásve à decimo ætatis anno ad pubertatem invadit, prodit se claudicatione, vel instabilitate alterutrius cruris, quod æger post se trahit fatuorum more; manum ejusdem lateris, vel pectori, vel alij alicui parti applicitam, nequit continere in eodem situ horæ momento, sed in alium situm & locum convulsione distorquebitur, quicquid æger contra nitatur. Antequam poculum ad os possit adducere, mille gesticulationes, Circulatorum instar, exhibebit: Non enim rectâ lineâ ori admovet, sed deductâ à spasmo manu, huc illuc aliquandiu versat, donec tandem fortè fortunâ labris propius apponens liquorem derepentè in os injicit, & avidè haurit; deditâ tanquam opera, ut spectantibus risum moveret.

Sanguis ad ℥. *viij.* plus minus, pro ætate, ex brachio educatur.

Die sequenti, dimidia pars, vel quiddam amplius, pro ratione ætatis, potionis commun. hauriatur; & vesperi hausculus sequens propinetur.

℞. *Aq. Ceraſor. nigr.* ℥.j. *aq. Epilept. Langij* ʒ.iii. *Theriac. Andromach.* ℈.j. *Laudan. Liquid. gut. viij. f. hauſtus.*

Potio Cathartic. ad tres vices, alternis diebus, repetatur; & *hauſtus Paregoricus* iiſdem noctibus.

Poſtea Sanguis iterum extrahatur; & ad Catharſin, uti priùs, æger revertatur, & ſic ſanguis mittatur, & alvus ſubducatur ad tertiam quartámve vicem; ſpatio tamen inter alternas evacuationes obſervato, ut nihil periculi ægro immineat.

Diebus à purgatione vacuis ſequentia præſcribantur.

℞. *Conſerv. Abſinth. Roman. & flaved. aurantior. an.* ℥.j. *Conſerv. Anthos* ℥.ß. *Theriac. Andromach. vet. & nuc. moſchat. condit. an.* ʒ.i ij. *Zinzib. condit.* ʒ. j. *Syr. è ſucc. citr. q. ſ. f. Electuar.* de quo capiat ad magnitud. nuc. moſchat. manè & horâ quintâ pomeridianâ, ſuperbibend. vini ſequentis Cochlear. v.

℞. *Rad. Pæoniæ, Enul. Campan. Imperator. & Angelic. an.* ℥.j. *ſol. Rut. Salv. Betonic. Chamædr. Marrub. alb. & ſummitat. Centaur. min. an. M.j. Baccar. Juniper.* ʒ.vj. *Cortic. duor. Aurantior. Incidantur & infundantur frigidè in vini Canarini* ℔.vj. Coletur tantummodo uſûs tempore.

℞. *Aq. Rut.* ℥. iv. *aq. Epilept. Lang. & Bryon. comp. an.* ℥. j. *Syr. Pæon.* ʒ. vj. *M. f. Julap.* cap. Cochl. iv. ſingulis noctibus cubitum iturus, inſtillando *Sp. C. C. gut.* viij.

Applicetur plantis pedum Emplaſt. è Caranna.

Ob Recidivæ metum pertundatur ei vena, & ad dies aliquot purgetur, eâ ipsâ anni ſequentis tempeſtate (vel paulo ante) quâ morbus invaſit.

Veriſimile mihi videtur, quòd hæc methodus curationi Epilepſiæ Adultorum convenire poſſit, quod tamen non adhuc expertus ſum. Cum verò Chorea *Viti* ætates teneris adoriri ſoleat, in Epilepſia Adultorum tam ſanguinis detrahendi quantitas, quàm Catharticorum doſis adaugeantur.

De Apoplexia.

Somnus eſt profundiſſimus, & omnimoda ſensûs & motûs privatio, exceptâ reſpiratione, quam ægri habent difficilem cum ſtertore.

Mittatur ſanguis è brachio ad ℥.j. ß. *vel unc. ij. Infuſ. Croc. Metal.* propinetur ſtatim.

Emplaſt. Epiſpaſtic. ſatis amplum ac forte cervici applicetur.

Dum hæc aguntur, erectus ſedeat æger in lecto, nec ſtragulis nimis obrutus.

Sp. Sal. armoniac. optimè rectificatus admoveatur naribus.

Finitâ Vomitorij Operatione, ſubinde exhibeantur Cochl. iij. vel iv. ſequentis Julapij.

℞. *Aq. Rutæ* ℥. iv. *aq. Bryon. compoſ.* & *antiepilept. Lang. an.* ℥.j. *Sp. C. C gut. xx. Sacchar. Cryſtal. q. ſ. f. Julap.*

Vel *Cochleare* j. *Sp. Lavendulæ compoſ.* per ſe propinati poſſit bis vel ter, durante paroxyſmo, horâ dimidiâ vel integra interpoſita.

Cavendum eſt, Cardiaca plus juſto calida, ac nimis frequenter (uti mos eſt) exhibeantur; nam quacunque demum ſpecificâ virtute pollere videantur, plus damni quàm emolumenti ægro aportant, utpote quæ humores fundere

(ac proinde malum augere) apta nata sunt : quod etiam incommodum non minùs infertur ex nimia stragulorum congestione.

Paroxysmo jam finito, ad præcavendam recidivam sequentia exhibeantur.

℞. *Pil. coch.maj.* ℈. *ij.* cap. tertia quaque die per 6. vices horâ 4. matutinâ superdormiendo.

℞. *Conserv. flor. salv. Rorismarin. an. unc. j. conserv. flaved. aurant.* ʒ. *vj. nuc. moschat. condit. & Zinzib. condit. an. unc.* ß. *Theriac. androm. vet.* ʒ. *ij. pulv. elect. diam. diamosch. dulc. an.* ʒ. *j. cum s. q. Syr. conditur.citr. f. opiata* capiat ad magnitudinem Castaneæ manè & serò, superbibend. *aq. Epilept. Lang. coch. ij.*

℞. *Ambr. grisi.* ʒ. ß. *ol. destil. sem. anisi, cinnanom. nuc. moschat.an. gut.ij.ol.caryophyl. gut. j. Sacchar. in aq. flor. aurantior. solut. unc. iv. f.s.a.Tabellæ*, quarum capiat una m adlibitum.

Ab usu potûs generosioris cujusvis sibi temperet,vescatur jusculis avenaceis, hordeaceis, ut & ex pullis gallinaceis confectis, & quandoque etiam (præcipuè inter purgandum) carne pullorum, agnorum ac id genus ciborum eupeptωn.

De Ophthalmia.

Ex oculorum inflammatione patet.

Mittatur Sanguis è brachio ad unc. x. Sequenti die sumat potionem purgativam communem, quæ repetenda est per duas alias vices, duobus diebus interpositis, iisdem noctibus sumat *haustum paregoricum ex Syr. de Mecon. unc.j.*

Diebus à purgatione vacuis sumat tet aut quater in die *unc. iv. Emulsionis ex sem. frigid. maj. & Papav. alb.*

℞. *Aq. Plantag. Ros. rubr. & Spermat. Ranar. an. unc. j. pulv. Tutiæ præparat.* ʒ. j. *f. collyrium*, cujus guttæ aliquot instillentur oculis bis in die; at non incipiendum, nisi post primam purgationem.

Si his remediis affectus haud cedat, repetatur Venæsectio semel vel bis,(præcipuè si sanguis Pleuriticus apparuerit) ut etiam Catharsis.

Abstineat ab usu vini & cujusvis liquoris generosi, ab usu etiam ciborum coctu difficilium, & sale conditorum; & diebus inter purgationes bibat hydrogalam coctam.

Nota, quòd sæpè accidit, quòd Venæsectioni & Catharsi utcunque repetitis Ophthalmia non cedit; hoc in casu *Paregoric. ex Syr. de Mecon.unc.j.* singulis noctibus exhibitum, curationem sine aliorum suppetiis absolvit.

De Uteri Procidentia.

℞. *Cort. Querc.* ʒ. ij. *coq. in aq. font.* ℔.v. *ad* ℔. ij. *sub finem addendo cortic. Granator. contus.* ʒ. j. *ros. rubr. flor. Granator. an.* M. j. *dein adde vini rubr.* ℔. ß. Colatura sit pro fotu, qui cum pannis laneis parti affectæ admoveatur manè horis duabus, antequam è lecto assurgat, & nocte post decubitum,donec symptoma penitùs evanuerit.

De Paroxysmo Nephritico.

Adsunt dolor fixus in lumborum regione, urina cruenta, arenularum aut calculi excretio, stupor cruris è directo renis laborantis, testis retractio ejus lateris,

lateris, in quo est dolor, nausea & vomitus. Dolor colicus nephritico haud absimilis; licèt in quibusdam symptomatis planè discrepet, quæ recensita in *Capite de Colica bilioſa* videas.

Si æger temperamento sanguineo fuerit, mittatur sanguis è brachio affecto reni respondenti ad ℥. *x.* dein *liquoris possetici cui Rad. Althæa* ℥. *ij. incocta fuerint Cong. j.* quàm citissimè deglutitur; & Enema sequens injiciatur.

℞. *Rad. Althæa & Lilior. an.* ℥. *j. fol. Malv. Parietar. Bran. Ursin. & flor. Chamamel. an. M. j. Sem. Lini & Fænugr. an.* ℥. *ß. coq. s. q. aq. ad* ℔ *i. ß. M. F. Enema* Rejectis Vomitorio & Enemate, *Laudan. Liquid. satis magna dosi* propinetur, viz. *ad gutt. xxv.* vel *Pil. Matth.* gr. *xv.* vel *xvj.* In senibus verò, & morbo diuturno fractis, & vetulis Vaporibus obnoxiis (præcipuè si sub initium Paroxysmi urinam eæ reddant nigram & sabulosam) Venæsectio omittatur; at quoad reliqua, eadem quæ dicta est viâ omnino procedendum.

In mictu Sanguineo à calculo renibus impacto.

Capiat æger, stato quodam die, singulis hebdomadis, *Mannæ* ℥. *ij. ß.* in seri lactis ℔. *ij.* solut.

Conducit aliquando, haustus cerevisiæ tenuis liberalior.

In calculo renum grandiori, dolor hebes, & obtusus, nullatenus auctus, sed satis tolerabilis persentitur, nec paroxysmus nephriticus comitatur.

Aquis chalybeatis æger se non tutò committet, nisi prius certò sciat, calculum majorem non esse, quàm ut per ureteres viam possit invenire, quod hoc, tantummodo certò potest dignosci, si nempè, jam antea, paroxysmum aliquem nephtiticum fuerit perpessus, (cum dolore scilicet sævissimo in renum alterutro, per ureterum ductus propagato, & vomitu enormi) pro comperto habeat, non tam grandiorem aliquem calculum palvi concludi, quam lapillorum exiguorum congeriem, quorum unus subindè in utererem illabitur, atque ita paroxysmum invitat, qui fere non desinit, nisi calculo in vesicam detruso, cum sic se res habeat, nullum est magis efficax remedium, quam aquarum chalybeatarum potatio; quod si calculosus, nullo unquam paroxysmo nephritico, fuerit tentatus, cum jam major sit calculus, quam qui ex plevi possit elabi, devitandæ sunt aquæ ferreæ.

De Dysenteria, Diarrhœa & Tenesmo.

Rigent horrentque, sequitur deinde totius corporis calor, quem brevi excipiunt ventris tormina, & hæc, dejectiones crebræ, & musocæ omnes (nisi quod stercorosæ nonnunquam interponantur) cum ingenti cruciatu & molestissimo viscerum omnium quasi descensu, quoties exoneratur alvus, sanguinis interim lineamentis intertextæ, licèt aliquando ne minimum sanguinis per totum morbi decursum admisceatur. Progressu morbi sanguis sincerus quandoque excernitur, & gangræna insanabili afficiuntur intestina. Si æger ætate floreat, vel cardiacis incalescat. Febricitat admodum, lingua est subalbida, quadam mucilagine densè obsita, interdum nigra & sicca. Prosternuntur vires,

dissipantur spiritus, aphthæ insuper oris interna faucésque obsident, præsertim ubi materiæ peccantis evacuatio adstringentibus præposterè impeditur, non exacto per cathartica morbi fomite. Aliquando exulante febre, agmen ducunt tormina, & cætera morbi symptomata sequuntur.

In diarrhœa humores excrementitij sine sanguine aut intestinorum exulceratione excernuntur.

In tenesmo assidua est desidendi cupiditas, nihil tamen præter muscosum quoddam & subcruentum aut purulentum rejicitur.

Mittatur sanguis è brachio quamprimum, eademque nocte *Paregoricum* propinetur; & mane sequenti *Potio purgans communis*, repetenda alternis diebus ad duas alias vices, & *paregorico* post Purgationes, quamprimum suo defunctæ sunt munere; ac diebus à purgatione vacuis idem manè & serò est exhibendum.

Post Venæsectionem & Catharsin semel celebratam, per totum morbi decursum, sequens Cardiacum exhibeatur.

℞. *Aq. ceras. nigr. & fragor. an.* ℥*.iij. aq. Epidem. Scord. com. & Cinam. hordeat. an.* ℥*.i. Margarit. præparat.* ʒ*.i.* ß*. Sacchar. crystal. q.s. adde aq. Rosar. Damascen.* ℥*.* ß*, ad gratum saporem, m. f. Julap.* de quo cap. cochl. *iv.* vel *v.* in languoribus, vel ad libitum.

Potus sit Lac coctum cum *aq. Triplo*, vel *Decoct. Alb.* ut.

℞. *C. C. C. & Mic. panis alb. an.* ℥*. ij. coqu. in aq. font.* ij. ℔*. ad* ℔*. ij. postea s. q. Sacchar. alb.* ß*. edulcoretur.* Vel si dejectio virium postulaverit, *aq. font.* ℔*. j. cum Vin. canarin.* ℔*. j. simul cocta,* pro potu frigidè assumantur.

Cum per tres vices purgatus fuerit æger, tota curatio usui *Laudani* bis vel ter in die repetiti postea incumbit, nisi quod *Enema ex Lact. vaccin.* ℔*.* ß*. & Theriac. androm.* ℥*.i.* ß. subinde injiciatur, quod in alvi egestionibus mirè confert.

Cum alvi fluxus in Diarrhœam tantum assurgat, Phlebotom. & Catharsi præscript. omissis, sequ. Bolus singulis matutinis exhibeatur.

℞. *Rhabarb. pulv.* ʒ*.* ß*. (plus minus pro ratione virium) cum s. q. Diascordij. f. bolus, addendo Ol. Chym. cinnam. gutt. ij.*

Noctibus insequentibus *Paregoric. ex aq. cinnam hordeat.* unc. j. *& Laudan. Liquid gutt. xiv. exhibeatur.*

Ubi tormina sicca sine dejectionibus excruciant, curantur diluendo sero lactis frigidè propinato, & tepidè injecto; ut in Cholera morbo pullorum jusculo aut lacte cerevisiato.

Si hic morbus diutius excurrat, adeo ut omnis ejus vis in rectum intestinum decumbat, cum assidua desidendi cupiditate, Diæta Analeptica instituatur, & liquor aliquis Cardiacus pro libitu ingeratur, ut restaurari possint vires, quibus redeuntibus Tenesmus sponte se proripit.

In dysenteria malè curata dolores aliquando ægrum ad annos aliquot discruciant, in hoc casu Phlebotomia repetita pristinam sanitatem restituet.

Notandum est quod in constitutionibus huic morbo minùs faventib. omissis evacuationibus dysenteria Laudano solo sanatur, quod manè & sero repetendum, donec symptomata penitùs evanuerint, vel etiam ter Nycthemeri spatio, si opus fuerit.

De colica bilioſa.

Inteſtinorum dolor atrociſſimus eſt, per horas aliquot affligit febris in hunc morbum deſinens, qui aut quaſi injecta faſcia conſtringit, aut in punctum contractus quaſi terebello perforat; ſubinde remittitur, mox retrudeſcit. Sub initio non ita certo ad unum aliquod punctum determinatur, neque tam crebra vomituritio, neque alvus ita pertinaciter catharticorum vim eludit; quò autem magis augetur dolor, eò obſtinatius in puncto figitur, vomituritio frequentior, & major alvi adſtrictio, colica tandem in iliacam tranſeunte. A nephritide ſic diſtinguitur. 1. Dolor nephriticus fixus in rene eſt, & ab eo ad teſtem exporrigitur ſecundum longitudinem ureteris. Colicus verò vagus eſt, & cinguli inſtar medium ventrem affligit. 2. A paſtu colicus dolor augetur: Nephriticus potius imminuitur. 3. In colico dolore, ab excretione per alvum & per vomitum majus levamen emergit, quàm in nephritico. 4. In dolore nephritico urina primum clara & tenuis, poſtea aliquid ſubſidet, & tandem arenulæ aut lapilli excernuntur: In colica urinæ ab initio craſſiores exiſtunt.

Sanguis è brachio paulò liberalius educatur, & poſt horas *iij.* vel *iv. anodyn.* exhibeatur, Poſtero die *cathartícum Lenitiv.* & interpoſito die uno, ad tertiam vicem propinetur.

At ſi malum hoc fructibus horariis, vel aliis cibis avidè ingeſtis, originem debeat, tum ventriculus ante omnia lacte cereviſitato affatim hauſto eluendus eſt; quo exantlato Anodynum propinandum eſt; ſequenti autem die vena ſecanda eſt, in ordine præſcripto procedendum.

Ubi hic morbus minùs peritè tractatus diutiſſimè fatigaverit, & ægrum penè confecerit, liberalior ſive aquæ Epidem. ſive Mirab. ſive alius cujuſcunque, qua ſanus maximè delectabatur, uſus, ægrum hoc tempore ultra ſpem omnem juvit.

De cholera Morbo.

Intra Auguſti limites ſe continens, vix in priores Semptembris hebdomadas evagatur, & ingluvie excitatus ſimilis affectus, nullo temporis diſcrimine inſurgit, qui licèt eodem curetur modo, alterius tamen eſt ſubſellii. Adſunt vomitus enormes, ac pravorum humorum cum maxima difficultate & anguſtia per alvum dejectio; ventris ac inteſtinorum odor vehemens, inflatio & diſtentio; cardialgia, ſitis; pulſus celer ac frequens, parvus & inæqualis; æſtus & anxietas, nauſea moleſtiſſima, ſudor, crurum & brachiorum contractura, animi deliquium, partium extremarum frigiditas, & ſimilia, quæ ægrum in 24. horarum ſpatio interimunt.

Pullus tenerior in tribus circiter Aquæ ſont. Congiis elixetur, ut carnis ſaporem vix perceptibilem liquor referat, hujus decocti vel (defectu ejus) liquoris poſſetici capaciores aliquot cyathos æger tepidè exhauriat; & eodem tempore ex eodem liquore *Enemata* ſucceſſivè repetenda. Hauſtibus & clyſteribus *Syr. Lactuc. Violar. Portulac. Nymph. eorúmve* alicujus uncia ſubindè admiſceri proterit.

Exantlato hoc Eluvionis penso (quod *iij.* vel *iv.* horas sibi vendicat) *Paregoricum* curationi Coronidem imponit.

Si non accesserit Medicus, nisi postquam æger vomitu & dejectionibus per multas horas continuatis fuerit exhaustus, & jam frigescant membrorum extrema, tum ad *Laudanum Liquidum* confugiendum est in paulò majori dosi (viz. *Laudan. liquid. gutt. xxv. in Aq. cinnam. fort. unc. i.*) & cum cessaverint symptomata, nihilominus manè & serò quotidiè est repetendum; at in minori dosi, donec pristinas vires receperit.

Est species quædam choleræ morbi infantibus valdè familiaris, ac sæpenumerò funesta, ex Dentitione vel Crapula originem ducens.

Horum ætas tenella minimè fert, ut diluatur ventriculus largâ liquorum potatione, multo minùs ut Catharticis tumultus major in humoribus excitetur, sed Curationem *Laudano* solo aggredi oportet; quamobrem *gutt. ij. iij.* vel *iv.* vel *plures*, pro ratione ætatis, Cochlear. j. cerevisiæ tenuis vel Aquæ cujusvis appropriatæ instillatæ exhibeantur, repetantúrque, ut opus fuerit.

De colica Pictonum.

Est species quædam Colicæ, quæ degenerare solet in Paralysin, & motûs omnimodam manuum ac pedum depravationem; quam hoc nomine *Riverius* in capite de Paralysi indigitat, & apud Insulas Caribum notissima est; utpote, quæ magnam vim hominum infestat.

Hunc dolorem atrocissimum sanat *Balsam. Peruv.* frequenter ac in magna dosi exhibitum, nempe si *ejus gutt. xx. xxx.* vel *xl. Sacchar. Albiss. cochl. j. instillentur*, & bis vel ter in die dentur: at Paralysis huic remedio haud cedit.

De Iliaca Passione.

Peristalticus intestinorum motus invertitur, propinata cathartatica & injecta enemata in emetica statim transeunt, alvi fœces per vomitum rejiciuntur.

Mittatur sanguis è brachio dextro ad unc. *ix.* vel *x.* post aliquot horas exhibeatur sequens Pulvis.

℞. *Resin. Scammon. vel (defectu ejus) Resin. Jalap. gr. xij. Calomelan. Turquet.* ℈. j. *m. f. Pulvis*; cap. è Coch. *i.* lactis vaccini, superbibendo ejusdem lactis Cochl. j. vel alterum, vel si forma Pilularum magis arrideat:

℞. *Pil. ex duob.* ʒ. ß. *Calomel. Turquet.* ℈. j. *cum s. q. Balsam Peruv. f. Pil. iv.* sumend. è Cochl. j. Syr. Violarum.

Sin autem æger hoc remedium per os rejecerit, *Laudan. Liquid. gutt. xxv. Aq. Cinnam. fort.* ʒ. ß. instillatæ statim propinentur, cum verò horum usu vomiturition, ac ventris dolores, remiserint, catharticum dictum iterum exhibeatur: verùm si anodynorum virtute ac vi jam penitus infractis vomiturition ac dolor iterum redierint, cathartico interim in corpore restitante, ad usum paregorici supra descripti revertendum, idemque eò usque repetendum quarta vel sextâ quaque hora donec intestinis quies omnino inducatur, quo quidem tempore catharticum operationem suam per sedes exeret.

Nec sanè abs re fuerit elapsa una, aut altera, post Venæsectionem, clysterem aliquem, ex iis qui potentiùs operantur, injicere, fumum scilicet nicotianæ, ex tubulo inverso, per vesicam majusculam, in intestina validissimè insufflatum, quæ quidem operatio post aliquot horas reiterari debet, nisi citius meatus deorsum pateat.

Finita operatione Cathartici, sumat sequentem haustum.

℞. *Aq. Cinnam. fort. unc. j. Laudan. Liquid. gutt. xxv. m. f. Haustus*, qui porrò repetendus est bis, ter, vel sæpius in die donec vomituritio & dolor penitus cessaverint; atque etiam, istis symptomatis cessantibus nihilominus ad curationem confirmandam per aliquot adhuc noctes capiat idem paregoricum in minori dosi cubitum iturus.

De Fluxu Mensium immodico.

Menstruorum fluxus, naturaliter constitutus, capacitatem testæ ovi anserini implet. Patet autem immodicus ex difficili tolerantia, virium lapsu, innappetentia, cachexia, colore cadaveroso, & pedum intumescentia.

Mittatur sanguis è brachio ad unc. *viij.* sequenti mane sumatur *potio purgativa communis*, repetatúrque alternis diebus ad duas alias vices; & noctibus post purgationem *Paregoric. è Syr. de Mecon.* exhibeatur.

Diebus à purgatione vacuis sumat sequentia.

℞. *Conserv. Rosar. sicc.* ℥. *ij. Trochisc. de terra Lemnia* ʒ. *i. ß. cort. Granator. coral. rub praparat. & boli Armen. an.* ϑ. *ij. lapid. hæmatit. Sanguin. Dracon. an.* ϑ. *j. cum s. q. Syr. cydonior. f. Elect.* de quo sumat ad magnitudinem nucis moschat. maj. manè & horâ quinta pomeridianâ; superbibendo sequentis Julapij Cochl. *vj.*

℞. *Aq. Germin. Querc. & Plantag. an.* ℥. *iij. aq. cinnamom. hordeat. & Syr. de Rosis siccis an.* ℥. *j. Spi. Vitriol. q. s.* ad gratam aciditatem.

℞. *Fol. Plantag. & Vrtic. an. q. s. Contundantur simul, & succus exprimatur, & postea clarificetur*, de quo cap. Cochl. *iv.* vel *v.* sæpiusculè ad libitum.

Post primam purgationem applicetur emplast. seq. regioni Lumborum.

℞. *Emplast. de Minio & ad Herniam an. part. aq. extendantur super alutam s. Emplastrum* regioni Lumborum admovendum.

De Colica hysterica.

Est species quædam, seu potiùs insigne ac valdè usitatum affectionis hystericæ symptoma, cui comitem se adjungit dolor circa scrobiculum Cordis atrocissimus, uti etiam humorum viridi colore per vomitionem ejectio.

Primo, quò Saburra vitiosorum humorum in ventriculo contentorum minùs impediat Paregorici efficaciam, satis magna quantitas *liquoris possetici* affatim ingurgitetur, atque iterum per vomitionem rejiciatur, nempe *ejusdem liquoris cong. i. ß.* quo peracto *Laudan. Liquid. gutt. xxv. in aq. cinam. fort. aq. Epidem. vel alius vehiculi unc. i.* propinentur.

In usu Paregoric. hoc notandum, quòd eò usque repetendum est, donec symptomata omnia penitùs cessaverint, debitum interea tempus interjiciendo:

ut dijudicare valeamus, quid prior dosis effecit, antequam novam ingeramus.

Si sanguineo temperamento præditus sit æger, vel si antea hoc symptomate haud multum infestatus fuerit ac viribus fractus, hoc in casu sanguis primùm è brachio detrahendus antequam vomitorium præscriptum propinetur.

Hâc ipsâ Methodo Clavus hystericus curatur. Sin verò Colica Hysterica diuturnior fuerit per Paroxysmos affligens: tum in eorum intervallis, sive extra Paroxysmum, seq. usurpentur.

℞. *Zedoar. subtiliss. pulv. ʒ. j. cum s. q. Syr. è conditur. citri, f. Bolus* sumendus manè & serò per *xxx.* dies, surperbibendo sequentem infusionem.

℞. *Zedoar. incis. minutim. unc. ß. vinj Canar. unc. iv. infundantur frigidè per xij. horas; deinde colentur pro usu*, vel *Balsam Peruv.* ut in Colica Pictonum, usurpetur.

Quæ de Colica Hysterica hîc dicuntur, de Colica etiam hypochondriaca dicta sunt; ut & hoc diligenter advertendum.

Utriusque affectûs natura sibi vendicare videtur, ut alia atque alia tententur, donec tandem ad illud remedium perventum fuerit, cui quasi genuinè morbus cedit; tametsi ut plurimum Chalybs imprimis confert.

Colica Hysterica tam in hypochondriacis, quàm hystericis sæpissime in icterum desinit, qui sensim sponte suâ facessit, sin autem longas moras nectat, exhibeatur Apozema sequens.

℞. *Rad. Rub. Tinctor. curcum. an. unc. j. chelidon. maj. cum toto & summitat. centaur an. M. j. coq. in Æqualib. partibus Vini Rhenani & Aq. fontan. ad* ℔. *ij. colatur. dissolv. Syr. de 5. radibus unc. ij. m. f. Apozema*, de quo capiat ℔. ij. calidè manè & serò, usque dum convaluerit.

De Ictero, colicâ neutiquam prægressâ.

Color flavus in toto corpore, præsertim in oculorum albis est conspicuus, quo quidem colore objecta omnia apparent affectis tincta, corporis pruritus, segnities, & lassitudo, linguæ amaror, vomitus bilios us interdum, singultus, egestio alba, urina crocea & pannum immersum eodem colore inficiens, morbum indigitant.

Exhibeatur *potio purgativa communis*, dein aggrediatur usum sequentium; & durante eorundemusu, Catharticum præscriptum quarto quoque die exhibeatur.

℞. *Conserv. Absinth. Rom. conserv. flaved. aurant. an. unc. i. angelic. condit. nuc. moschat. condit. pulv. Ari compos. & chalyb. cum aceto præparat. an. unc. ß. Extract. centaur. min. Extract. Gentian. & cremor. Tartar. an. ʒ. ij. rad. Angelic. pulv. ʒ. ß. cum s. q. Syr. de 5. radicibus f. Electuarium*, de quo cap. ad magnitud. nuc. moschat. manè & horâ quinta pomeridianâ (vel vice Electuarij sumat pilulas chalybeatas) superbibendo post matutinam dosin *aquarum mineralium purgantium* ℔. *ix.* & post pomeridianam dosin *apozemat. in colica hysterica descrip. lib. ß.*

At si signa hydropis affuerint, tam manè quàm serò apozema superbibat.

Si vel his diu continuatis morbus adhuc obstiterit, ad *aquas ferreas* eundum est, quæ ex ipso fonte sunt bibendæ.

Ad præcavendum abortum.

Eadem præscribenda, ac in Fluxu mensium immodico, omissis solummodò catharsi & succis.

De immodico lochiorum fluxu.

Fluxum lochiorum naturalem tria constituunt, sanguis scilicet purus, copiosus, per triduum primum fluens; dehinc sanguis aquosus, loturæ carnium crassiori similis per quatriduum præter propter durans; hinc postmodum materia viscosa & mucilaginosa, paucò aut nullo sanguine permista, per quinque-septem dies prodiens, & sic porrò ad mensis finem.

Fluxus autem eorum immodicus dijudicandus est ex virium dejectione, animi deliquio, sanguine grumoso effluente, cibi fastidio, dolore in hypochondriis, ventris tensione, pulsu debili & frequenti, visûs obtenebratione, aurium tinnitu, & convulsionibus.

Victus incrassans instituatur, & potus sequens addatur.

℞. *Aq. Plantag. vin. rubr. an. lib. j. coq. simul. ad tertias, & deinde edulcoretur s. q. sacchar. albiss.* cujus cum frigescat, cap. *lib.* ß. bis vel ter in die.

Interim Julap. aliquod Hystericum (at satis mite) subinde propinetur, & nodulus sequens naribus applicetur.

℞. *Galban. Assæ fœtid. an.* ʒ. *ij. castor. sal. succin. volatil.* ʒ. ß. *m. f. nodulus*, vel

℞. *Sp. salis armoniac.* ʒ. *ij* quem sæpe olfaciat.

De suppressione Lochiorum.

Intumescit venter, dolor gravativus imum ventrem, lumbos & inguina occupat, facies rubescit, difficilis est respiratio, perturbantur oculi, rigores, febres acutæ adsunt, animi deliquia, sudores frigidi, pulsationis & ardoris sensus in utero, paralysis in partibus inferioribus, & interdum epilepsia.

E vestigio lecto addicatur, & *Emplast. hystericum* umbilico admoveatur, quamprimum Elect. seq. adhibeatur.

℞. *Conserv. Absinth. Rom. rut. an.* unc. *j. Trochisch. è Myrrh.* ʒ. *ij. castor. croc. angelic. sal. volatil. Sal. armoniac. & assæ fœtid. an.* ʒ. ß. *cum s. q. Syr. è 5. radicib. f. Elect.* cap. ad magnitud. nuc. moschat. quarta quaque hora, superbibendo seq. Julap. Cochl. 4. vel 5.

℞. *Aq. Rutæ* unc. *iv. Bryon. compos.* unc. *ij. Sacchar. cand. q. s. f. julap.* vel sumat *Trochisc. de Myrrh.* ℈. *j.* quarta quaque hora.

Si tota prædictorum quantitas consumatur, & Lochia adhuc supprimantur, *Laudanum* unica saltem vice exhibendum ut *Laudan. Liquid. gutt. xiv. in aq. Bryon. compos. vel Laudan. solid. gr. j. ß. cum assæ fœtid.* ℈. *ß. in pilulas duas redactum.*

De Hydrope.

Foveæ à digitorum impressione in surarum parte inferiori sub noctem conspicuæ manè evanescentes, hoc malum primum indicant, maximè si spiritus interim ægriùs ducatur (haud rarò tamen fœminæ prægnantes, & quibus

catamenia sistuntur, ut viri ab asthmate inveterato derepentè liberati eodem tumore tentantur) pedibus cruribusque ad extremum extensis, in abdomen ruunt aquæ, & ad ultimum capacitatis suæ limen paulatim distendunt, donec tandem in viscera nobiliora impetu ab iis facto æger submergitur. Pro rata qua partes à morbo obsessæ mole augentur, aliæ magis magisque gracilescunt, urgentibus dyspnœâ, urinæ paucitate, & siti intensâ. Viros ingravescente ætate; fœminas, ubi jam parere desierint, ut plurimum adoritur.

Indicationes curativæ dirigendæ sunt primo ad aquarum evacuationem, deindè ad instaurandum sanguinis robur; quo novus aquarum proventus præcaveri possit.

℞. *Vini albi* ℥. iv. *Jalap. subtiliss. pulv.* ʒ. j. *zinzib. pulv.* ϑ. ß. *Syr. de Spin. cervin.* unc. j. *f. Potio*, sumenda summo manè, repetendaque singulis vel alternis diebus, pro ratione virium donec partes affectæ detumuerint; vel,

℞. *Tamarind.* unc. ß. *fol. Senn.* ʒ. ij. *Rhei.* ʒ. i. ß. *coq. in s.q. aq. ad* unc. iij. *in colatur. dissol. Mannæ & Syr. Ros. solut. an.* unc. j. *Syr. de Spin. cervin. unc. ß. Elect. è succ. Ros. ar.* ʒ. iij. *M. f. Potio*, sumenda, ut supra; vel,

℞. *Pil. ex duob.* ϑ. j. *Elater. gr. iij. Ol. chym. caryophyl. gutt. iij. f. Pil. N.* iij. cap. summo manè, repetanturque, ut opus fuerit; vel,

℞. *Gambugij gr. xv. vin. alb. & aq. Cichor. an. unc.* ß. *m. f. Potio.* sumenda ut supra; vel,

℞. *Cortic. interior. Sambuc & lact. partibus æq. è ligno deraſi. M. iij. coq. in aq. mistorum* ℔. *ij. an.* ℔. j. Colaturæ capiat dimidiam partem manè, & alteram serò quotidie, donec convalescat. At hoc remedium, nisi in corporibus, quæ facillimè purgativis cedunt, nihil confert.

Circa usum Catharticorum in hoc morbo hæc tria advertenda sunt.

Primo, utrùm ægri corpus facilè an verò difficulter catharticis cedere soleat, cùm in iis qui facilè purgantur *Syrup. de Spin. cervin. solus ad unc. j.* exhibitus aquas sat copiosè eliciat, in illis verò, qui difficulter purgantur, cathartica suprà descripta, utut valida, vix scopum attingant.

Secundò, cathartica omnia, quæ segniùs operantur, magis officiunt quàm prosunt; quamobrem purgatio paulò fortior & nimia, justo debiliori est præferenda.

Tertio, Aquæ eâ maximâ celeritate exhauriri debent quam ægri vires ferre queant: ne nimis longa inter purgationes intervalla adhibendo, aq. denuò affatim colligantur.

Est autem ubi medicamenta omnia, qualiscunque demum generis, quæ alvum movent, prorsus omitti possint ac debeant; quoties enim æger constitutione est infirmiori, vel fœmina vaporibus obnoxia, aquarum exacuatio Diureticis solùm committenda, inter quæ ea sunt efficacissima, quæ ex salibus Lixivialibus fiunt; ut,

℞. *Cinerum Genistæ* ℔. *j. infundantur frigidè in vini Rhenan*, ℔. *iv. liquoris per filtrationem colati unc. iij.* manè quintâ pomeridianâ & serò singulis diebus exhibeantur, usque dum humor evanuerit.

Aquis jam penitùs evacuatis calefacientia & corroborantia medicamenta usurpanda; ut,

℞. *Rad.*

℞. *Rad. Raphan. Ruſtican. ſol. cochl. hortenſ. abſinth. vulgar. Salv. ſummitat. centaur. min. & Geniſtæ, infundantur in cereviſia forti* pro potu ordinario, qui potus incipienti hydropi aliquando ſine Cattharticis ſubvenit, vel ſequent. utatur;

℞. *Conſerv. Cochl. hortenſ. abſinth. Roman. an. unc. j. Extract. Gentian. Abſinth. vulgar. & Centaur. min. an.* ʒ. *iij. cum ſ. q. Syrup. è cortic. citr. ſ. Electuarium,* de quo ſumat ad quantitatem nuc. moſchar. maj. manè, quintâ pomeridianâ, & veſperi, ſuperbibend. *unc. iv.* ſequentis infuſionis.

℥. *Rad. Gentian. unc. j. ſummitat. Geniſt. Centaur. min. & Abſinth. vulgar. an. M. j. Sem. fœnicul. & Petroſelini an.* ʒ. *ij. inciſis minutim affunde vini Rhenani* ℔. *iv. ſtent ſimul in infuſione frigida*, & coletur ſolummodo tempore uſûs.

Notandum, cùm ad corroborantium uſum deventum fuerit, ægrum nullo modo eſſe purgandum, tantiſper dum ſanguinis corrobationi navetur opera.

Quod & per ſalium Lixivialium uſu omnino obſervandum, quo quidem tempore pariter corroborare venit.

℞. *Rad. Raphan. Ruſtican.* unc. *iij. ſol. Cochl. Hortenſ. abſinth. vulg. ſalviæ, ſummitat. Centaur. & Geniſtæ, an. M. iij. Aurant. inciſ. N. iij. Infundantur in Congiis vj. Cereviſiæ fortis non lupulatæ, inter fermentandum*; ſit pro potu ordinario.

De Gonorrhœa virulenta.

Corripiunt dolor genitalium inſolitus, & rotatio teſticulorum, in non recutitis macula morbilli æmula glandem occupat, ſtatim à cujus exortû liquor, ſeminis inſtar, exſtillat, qui quotidie à ſeminis colore & conſiſtentia recedens flaveſcit tandem dilutius ovi vitello; in lue virulentiore viteſcit, & aqueo humori permiſcetur ſanguine tincto. Puſtula dicta ulcus ſit, aphthis infantum ſimile, indies latiùs & profundiùs depaſcens, ſuperveniente otificij callo. Verpi non glandis ulcere, ſola Gonorrhœa tentantur. Mox magnus dolor in pene, quoties erigitur, quaſi manu tranſverſus fortiter conſtringeretur, noctu, præcipuè urget, dum æger lecto incaleſcit. Curvatur penis à fræno contracto. Accedit ardor urinæ, inter mingendum vix perceptibilis; ſed mictu finito per urethræ ductum acriter urens, maximè quà in glandem deſinit. Caruncul æ lotij exitum quandoque impediunt; & ſcroti dolor ac inflammatio nonnunquam ſuperveniunt.

℞. *Maſſ. Pil. coch. maj.* ʒ. *iij. Extract. Rud.* ʒ. *j. Reſin. Jalap. & Diagryd. an.* ʒ. ß. *cum ſ. q. Opobalſam. f. Pilul. è ſingulis drachmis vi.* cap. *iv.* ſingulis Auroris, donec urinæ ardor & color flavus materiæ ſeminiformis, admodum imminuantur. Poſteà alternis diebus ad ſeptimanas adhuc duas; ac ſub finem bis in ſeptimana, donec humor ſtillare prorſus ceſſaverit.

In iis, qui difficulter, purgãtur ſubindè intercalari poſſit potio communis purgativa, cui addantur, *Syr. è Spi. Cervin. & Elect. Succ. Roſar. an.* ʒ. *ij.* vel curatione minùs fæliciter ſuccedente *Turbith. Minerale ad gr.* viij. exhiberi poteſt bis vel ter, diebus quatuor interpoſitis, vel vice *Turbith. Mineral.*

℥. *Pil. ex duob.* ℈. ß. *Merc. dulc.* ☉. *j. cum ſ. q. Opobalſam. ſ. Pil. iv.* ſummo manè ſumendæ.

Si æger à dicta Catharsi abhorreat, pilulas primò descriptas, tribus Auroris continuis sumptas, tum manè & hora quinta pomeridiana quotidie injiciatur Clyster sequens, nisi quod semel aut bis in hebdomade, omisso Clystere, Cathartic. imperandum.

℞. *Elect. è succ. Rosar.* ʒ. *vj. Terebinth. Venet. Vitello ovi solut.* ℥. ß. *dissolvantur in Aq. hord.* ℔. *j. colatur. adde Syrup. Violar.* unc. *ij. M. f. clyster.*

Singulis noctibus cap. *Opobalsam vel Balsam. è Much. gutt. xxv. Sacch. frustulo exceptas.* Hujus defectu *Terebinth. Cypr.* ad quantitatem Avellanæ substitui possit.

Sit pro potu hydrogala; at Cerevisia tenuis in pastubus.

Vel sequentem methodum aggrediatur.

℞. *Pil. ex duab.* ʒ. ß. *Opobalsum. gutt. iij. f. Pil. N°. iij.* Cap. horâ quartâ matutinâ, superdormiendo, repetantúrque alternis diebus, vel tertiâ quâque die. Diebus à purgatione vacuis injiciatur manè & horâ quintâ pomeridianâ Clyster supra descriptus.

Procedente curatione (quâcunque eâ demum methodo tentetur) sanguis sub medium curationis semel vel bis mittatur, & diæta refrigerans & incrassans præscribatur, & medicamenta iisdem virtutibus pollentia, qualia sunt *hydrogala, Emulsiones ex seminib. frig. &c.*

Si Penis Tumore afficiatur.

℞. *Rad. Althææ, Lilior. an. unc. i. ß. fol. Malv. Verbasc. Sambuc. Hyosc. an. flor. Chamemel. Melilot. an M. j. sem. Lini, Fenugræc. an. unc. ß. coq. s. q. Aq. font. & f. fotus* parti affectæ admovendus per horæ unius spatium bis vel ter in die.

Peractâ fomentatione, perungatur pars affecta ol. sem. Lin. rec. extract. del *Emplast. è mucilaginibus aluta agninæ inductum* labiis præputij tumidis circumponatur.

Si Ulcus in præputij labiis, vel in subjecta Glande hæreat, tum sequens Linimentum præscribatur.

℞. *Unguent. Basilic.* ʒ. *vj. Unguent. Nicotian.* ʒ. *ij. præcipitat. Aq. Rosar. loti & optimè levigat.* ʒ. ß. *M. f. linimentum*, quo lintei rasura imbuatur, & ulcusculo admoveatur semper post fotûs præscripti usum.

Si scrotum tumore afficiatur, statim sanguis è brachio extrahatur, atque bis in die fotus præscriptus parti affectæ admoveatur, singulis fotubus addendo *Sp. vin. Gallic. Cochl. j. vel. alterum, vel Cataplasma ex Oxycrato & farina fabarum* ejus loco applicandum.

Catharticis interim & refrigerantibus modò descriptis introsumptis utendum est.

De Lue Venerea.

Ubi aut à Gonorrhœæ mora, aut indebito astringentium usu labes sanguini imprimitur, exoritur Lues. Comparent in inguine bubones in capite dolores & artubus, articulorum interstitiis, noctu præcipuè invadentes in lecto calidos, crustulæ & porrigines in variis corporis partibus, quæ ad instar favi flavescunt. Quo magis scabies diffunditur, tanto minùs æger discruciatur. In cranio, tibiis, bachiisque exostoses, ossium inflammatio & caries; ulcera phagædenica in variis partibus, sed fauces ut plurimum primò aggredientia, quæ

ſenſim per palatum in naſi cartilaginem propagata mox eam abſumunt, ita ut fulcro deſtitutus naſus planè concidat. Ulceribus, carie & dolore indies exacerbatis, pereunt per vices membra; lacerum donec cadaver, & jam Superis grave humo condatur.

℞. *Axung. Porc. unc. ij. Mercur. crud. unc. i. M. f. Linimentum,* in tres æquales partes dividendum, quarum unâ brachia, crura & tibias ad tres noctes continuas manibus ſuis æger perungat.

Si intra tres dies poſt ultimam inunctionem ſalivatio haud procedat, tum *gr. viij. Turbith. mineral. in conſerv. Roſar. rubr. exhibeantur aut corporibus minus robuſtis, Merc. dulc.* ℈. *j.* Sed ſi ſalivatio jam incœpta priùs elangueſcat, quam ſymptomata penitùs diſparuerint, exſtimulanda ſubindè eſt eâdem doſi Mercur. dulc.

Ptyaliſmus ita moderari debet, ut lib. *iv.* Nyctemeri ſpatio expuat, aut circiter.

Si juſto altius exurgat Ptyaliſmus, cum inflammatione nimia, atque id genus ſymptomatis ingruentibus aliquantulum reprimendus eſt medicamentis Catharticis, donec debitum gradum attingat.

Quamprimum ſymptomata ceſſaverint, ſtatim immutentur induſium & tori lintea; at ſint ea, quæ prius uſupata fuerint.

Si Diarrhœa ſupervenerit (quod plerunque accidit antequam ſalivatio benè aſſurgat) tunc ſiſtenda eſt uſu Laudan. Liquid. ita doſin augendo atque repetendo, ut debitum opus abſolvat.

Si os exulceretur, *Aq. Roſ. Damaſcen. vel lacte Aq. permiſto*, vel ſeq. decoct. idem colluatur.

℞. *Rad. Alth. Hord. mundat. an. unc. i. ſem. Cydonior. unc. ß. coq. aq. ad lib. ij. M. f. Gargariſma*, quo ſæpius utatur.

Diæta & reliquum ægri regimen, eadem ac in Catharſi imperanda, niſi quod primis aliquot diebus liquore poſſetico, juſculis avenac. hordeac. ac cereviſia tenui tepefacta nutriatur.

His omnibus ritè peractis (etiamſi ſymptomata omnia evanuerint, ac ſubindè morbus penitus profligari videatur) quo minus recidivam poſtliminio patiatur, ægro ſemel in ſeptimana per 4. vel 6. vices, *Merc. dulc.* ℈. *j.* exhibendus, utcunque bene ſe habeat, & etiamſi jam domo egrediatur.

De Fluore albo.

Quod effluit, modò album, modò pallidum, flavum, viride aut ſubnigrum, modò acre & erodens, tetrum quandoque & graveolens, decoloratur facies, dolet ſpina doſi, proſternitur appetentia, oculi pedéſque intumeſcunt.

Mittatur ſanguis è brachio ad *unc. viij.*

℞. *Pil. Coch. maj.* ℈. *ij. Caſtor. gr. ij. Balſam. Peruv. gutt. iij. f. Pil. N°. iv.* cap. horâ quartâ matutinâ, ſuperdormiendo; repetanturque per duas alias vices, interponendo diem unum vel alterum pro raitione virium.

℞. *Aq. Rut. unc. iv. Aq. Bryon. comp. unc. ij. Sacchar. cryſtall. q. ſ. f. Julapium*; Cap. Cochl. *iij.* vel *iv.* in omni languore; deinde aggrediatur uſum ſequentium.

℞. *Theriac. Andromach.* ℥.i. ß.*Conserv.flaved. aurant.unc.i. Diascord. unc.* ß. *Zinzib. condit. & nuc. moschat. condit.an.*℥. *iij. Pulv. è Chel.caner.comp.*℥.i.ß. *cort.exterior.granat. Rad. Angelic.Hispan. corall. rubr.paparat. & Trochisch.de terra Lemnia an,* ℥.j. *Boli Armen.*ʒ.*ij. Gumm. Arabic.* ℥.ß.*cum s. q. Syr. de Rosis siccis s.Electuar.* de quo sumat ad magnitud. nuc. moschat. maj. manè, horâ quintâ pomeridianâ, & nocte per mensem integrum, superbibendo sequent. infusionis Cochl. *vj.*

℞. *Rad. Enul.campan. Imperator. angelic. Calami Aromat.an.*℥.ß.*fol.absinth. Roman. Marrub. alb. centaur. min. Calamenth.vulgar. salv. sic. an. M.j.Bac.Junip.unc.j.incidantur minutim & infundantur in Vini Canarini* ℔. *iv. stent simul in infusione frigida,* coletur tantummodò tempore usûs.

Vescatur cibis eupeptis, & abstineat ab usu olerum & fructuum qualiumcunque,& singul. pastibus bibat vinum Hispanicum.

De Diabete.

Succi sanguini illati per vias urinarias crudi & inconcocti exitum sibi quærunt, unde sensim labefactantur vires, colliquescit corpus, & quasi substantia ejus per hanc cloacam exinanitur, cum siti, ardore viscerum,lumborum coxarumque intumescentiâ, & salivæ spumosæ expuitione crebrâ.

Eadem præscribenda sunt, quæ in fluore albo, omissis solummodò Venæsectione & Catharsi.

De Dolore Hæmorrhoidum.

Intensissimus inter excernendum dolor excruciat, & excrementi superficies cruore conspergitur: Nonnunquam tumores verrucis similes in sphincktere deliteſcunt, vel in margine ani apparent.

Mittatur sanguis è brachio dextro ad *unc. x.*

℞. *Sem. Melon. Pepon. an.unc.*ß.*sem.papav.alb.*ʒ.*ij.amygd.dulc. excorticat.* N°.*v. contundantur in mortario marmoreo, sensim affundend. aq. Hord.* ℔. *i.* ß. *Aq. Rosar.* ʒ.*ij. Sacchar. albiss. q. s. f. s. a.*emulsio; cap. *unc. iij.* sæpiuscule.

℞. *Flor. Sulphuris, Pulv. Glycyrrhiz. Salviæ an.* ʒ. *j. cum s. q. Balsam Lucatel. s. Pil. è sing.* drachm. *vi.* cap. *iij.* ter in die,superbibend.Emuls.præscript.Cochl.vj.

℞. *Aq. Spermat. Ranar. unc. iv. in qua dissolv. Lithargyr.* ʒ. *ij. opii* ʒ. *j. s. mixtur.* cujus tantillo Linteum madefactum parti affectæ applicetur,vel si tumor intus lateat, Cochl. *iij.* ejusdem mixturæ modo Clysteris injiciantur.

Pro Potu ordinario bibat aquam cum lacte coctam; vel aquam hordei; & à carnis usu abstineat. Singulis noctibus sumat Diacodium.

De fluxu Hæmorrhoidum immodico.

Innotescit ex viribus prostratis, copia & diuturnitate sanguinis excreti, fœdo corporis colore, ad citrinum (ut in ictero) vergente. Succedit cachexia, & deinde hydrops.

Eadem conferunt, quæ in fluxu mensium immodico, omissâ solummodò Catharsi.

De Epilepsia Puerorum.

Vel primo mense aggreditur à frequentibus nimis alvi dejectionibus (quo in casu *Diascordium ad quantitatem grani piperis in aq. Saxifrag. aut lacte materno solutum*, & exhibitum præstantissimum est remedium.) Vel circa dentitionis tempus, à septimo ad decimum mensem, tussi comitata est, aut (quod multo deterius) vomitu & diarrhœâ, viridia (ut solent hystericæ) egerente infante. Quandoque improvisò occupat paroxysmus, os oculósque distorquens, nigredine vultum perfundens, & artus varios convellens; quandoque præsentitur ex digitorum in pugnum contractione, & ex stabili & insolita oculorum orbitarum immobilitate. Nunc seriùs, nunc otiùs se propipiunt paroxysmi, certâ subinde periodo, vago aliàs insultu revertentes; sed, appetente morte, à tergo se invicem premunt: Si quando inducias dent, in soporem proclives sunt infantes, donec à novo resuscitentur insultu.

Applicetur *Emplastr. Epispastic.* cervici quamprimum.

℞. *Aq. Epilept. Lang.* ʒ. *iij. Laudan. Liquid. gut. j. vel ij. vel plures, pro ratione ætatis, Syr. paon.* ʒ. *j. M. f. Haustus*, sumendus quamprimum.

℞. *Aq. Rutæ* ℥. *iij. aq. Epilep. Lang. & aq. Bryon. comp. an.* ℥ *j. Syr. caryophyll.* ℥ *ß. M. f. Julap.* cap. Coch. j. singulis horis, si haustus præscript. paroxysmum non fugaverit.

De Rachitide.

In Rachitide adsunt partium laxitas & mollities, debilitas & languor, ignavia & torpor, & inæqualis earundem nutritio, *viz.* caput justo majus, facies plenior & floridior, partes carnosæ infra caput emaciantur, nodis protuberant articuli, maximè carpi, caulo minùs tali, tument & extremitates costarum, ossa incurvantur, præcipuè tibiæ & fibulæ, hinc ulnæ & radij, aliquando femoris & humeri, dentes tardè & molestè erumpunt, vacillant, nigrescunt, & frustulatim excidunt, pectus à lateribus angustum, anteriùs acuminatum, abdominis repletio, & hypochondriorum tensio, tussis & pulmonum vitia lateralis decubitûs modò dextri, modò sinistri aversatio.

℞. *Fol. Absinth. Vulgar. centaur. minor. Marrub. alb. chamædryos, Scordij, calamenth. vulg. Parthen. Saxifrag. pratens. hyper. Virg. aureæ, serpill. menth. salv. Rutæ, card. Benedict. Puleg. Abrotan. chamæmel. Tanacet. Lilior. convall. omnium reg. collect. & incis. an. M. j. axung. Porcin.* ℔. *iiij. sev. ovin. & Vin. claret. an.* ℔. *ij. macerentur in olla fictili super cineres calidos per horas xij. deinde ebulliant ad humiditatis consumptionem, & postea colentur, ut f. Linimentum*, quo venter & hypochondria illinantur manè & serò, ut etiam & artus hoc malo affecti, per 30. vel 40. dies, vel donec convaluerit.

℞. *Singulor. ingredient. præscript. an. M. ij.* infundantur frigidè in Cerevisiæ non Lupulat. Cong. iij. pro potu.

In Tumoribus Infantum ventres occupantibus ab Evacuationibus nimiis procedentibus.

Sanguis & Viscera herbis corroborantibus confortentur, ut in Rachitide vera; nisi quod axillæ etiam utræque inungantur, at non artus.

De Febribus à Dentitione ortis.

Sp. C. C. gutt. ij. vel iij. vel iv. pro ratione ætatis in Cochl. j. vel altero Aq. Ceraſor. nigr. vel Julap. alterius appropriati, exhibeantur quarta quâque horâ ad vices quatuor, vel ſex.

De Febre hectica Infantum.

Sine inſigni calore languent cum appetitûs dejectione, artus & truncus corporis emaciantur.

Rhabarb. inciſi ʒ. *ij. in lagenam vitream cereviſiæ tenuis* ℔. *ij. capacem* immittantur pro potu ordinario.

Epoto hoc liquore, *aliæ* ℔. *ij. eadem Rhabarb. ſuperaffundantur ad tertiam vicem.*

Si verò potus vi Cathartica ſaturatiùs impregnetur, tum ℔. j. epota alteri cereviſia mox adjiciatur.

De Tuſſi Puerorum Convulſiva

Phlebotomia, & repetita Catharſi, eaque ſola, expugnatur hæc tuſſis, malum aliàs pertinaciſſimum, & fere inſuperabile; ſed leviora tantum cathartica hic conveniunt, eaque, cochleatim ingerenda ſunt, pro ratione ætatis.

De Hæmorrhagia Narium.

Dolor & calor ſinciput lancinant.

Sanguis è brachio frequenter extrahatur; victûs ratio refrigerans & incraſſans injungatur; Julap. refriger. & incraſſans, Cum Emulſionib. refrigerantib. præſcribantur.

Singulis diebus injiciatur *Enema refrigerans*, atque omni nocte *Paregoric. ex Syrup. de Mecon.* exhibeatur & ſemel vel bis *potio purgativa commun.* præſcribatur.

Lintea quadruplicata immerſa aq. frigidæ, in qua ſal Prunell. diſſolvatur, & poſtea leviter expreſſa admoventur nuchæ, & utrinque cervici ſæpius in die.

Poſt Evacuationes liquor ſeq. applicetur.

℞. *Vitriol. Hungaric. & Alum. an. unc. j. Phlegmat. Vitriol.* ℔. ß. *Coq. tamdiu donec omnia fuerint diſſoluta, liquorem frigefactum filtra & à Cryſtallis ſubinde natis ſepara, liquori reſiduo adde Ol. Vitrioli duodecimam partem*: vel potiùs,

℞. *Aq. Plantag. unc. iij. Bol. Armen. ſubtiliſſ. pulver. unc.* ß. *probè miſceantur*; *Turunda ex linteo raſo liquore hoc humectana* nari, ex quo ſanguis ſtillat indatur per dies duos iſtic relinquenda,

Hoc minus ſuccedente, *Vitriol. Rom. Aq. commun. diſſolvatur, qua Turunda imbuta* nari indatur, *liquore* etiam *hoc linteamina imbuta*, applicata ſanguinem ſiſtunt ſi ex parte externa diffluat.

De Chlorosi.

Adsunt vultûs & totius corporis decoloratio, intumescentia in facie; palpebris & malleolis, gravitas totius corporis, crurum ac pedum tensiva lassitudo, respiratio difficilis, cordis palpitatio, capitis dolor, pulsus febrilis, somnolentia, pica & mensium suppressio.

Sumat *Pilulas Chalybeatas*, vel *Pulv. chalybeatum* in affectione hysterica præscript. plus minus pro ratione ætatis, superbibend. haustum vini cujuslibet ad libitum, vel infusion. corroborant. cum Rac. Angelic. ibidem descriptam. Si Ægra non valde debilis fuerit, purgetur semel vel bis ante præscriptorum usum.

De suppressione Mensium.

Cibum fastidiunt mulierculæ, fœdus faciei color est, gravitas totius corporis, dolores syncipitis, lumborum, crurum & imi ventris; pedum tumores infestant.

Eadem præscribenda ac in Hysterica affectione; at si iisdem remediis affectus non cesserit, tunc seq. sunt præscribenda.

Singulis Auroris, & quarta pomeridiana, sumat *Julap. Hysteric. sine Castor, Cochl. v. instilland. Sp. C. C. gutt. xii.* Singulis noctibus sumat cubitum itura. *Trochisc. de Myrrh. ℈. i. cum syr. de artemis. in formam boli vel Pil. Redact.*

De Vomitu sanguinis, vel etiam de Hæmoptoë.

In Hæmoptoë dolor & calor pectus obsident, cum debilitate quadam.

Mittatur sanguis ex brachio dextro ad unc. x. Sequenti mane sumat *potionem purgativ. commun.* & eadem nocte *Paregoric. ex unc. iij. aq. Cerasor. nigr. & Syr. de Mecon. unc. j.*

Postea aggrediatur usum sequent.

℞. *Bol. Armen. unc. j. Pulv. Radic. Symphit. ʒ. ij. Terr. Sigillat. Lapid. hæmatit. & Sang. Dracon. an. ʒ. j. Sacchar. Albiss. ad pondus omnium*; *M. f. Pulvis subtilissimus*, cujus cap. ʒ. j. manè quinta pomeridiana, & nocte, superbibend. sequent. Apozemat. unc. iv.

℞. *Fol. Plantag. Rubi Sylvestris, & millefol. an. M. j. coq. s. q. Aq. ad* ℔. *j. ß. in Colatura dissolv. Syrup. de Symphyt. unc. ij. M. f. Apozema*; vel cap. Cochl. vj. sequent. Tincturæ.

℞. *Flor. Ros. rubr. ʒ. vj. Cort. intern. querc. unc. ß. sem. Plantag. parum conf. ʒ. iij. Aq. font.* ℔. *ij. Sp. Vitriol. q. s. ad levem aciditatem, infundantur in vase clauso, calore clauso, calore leni, per 4. horas*; *Colatur. adde Aq. cinnam. Hordeat. unc. iij. Sacchar. Albiss. q. s. ut f. Tinctura gustui grata.*

Si ab usu Pulveris abhorreat, utatur Electuario in fluxu mensium immodico præscripto.

Enema quotidie injiciatur, & Diacodium hora somni propinetur.

Phlebotomia insuper semel, bis, vel ter (ut opus fuerit) reiteretur, diebus aliquot interpositis; & semel iterum, si res postulet, repetatur potio purgativa.

Diæta incrassans & refrigerans observanda.

De Punctura Tendinis.

Humor aqueus, vel ichor quidam, ex orificio venæ incisæ jugiter destillat. ℞. *Rad. Lilior. alb. in lacte vaccin. ad tenerit. coct. & contus. unc.iv. farin. fem. Lin. & Avenac. an. unc. iij. coq. ad cataplasmatis consistentiam in eodem lacte, quo radices coctæ fuere*, applicetur parti affectæ manè & serò.

De Ambustis.

Foveatur pars affecta *linteis Sp. Vini imbutis*, usque dum evanescat dolor, ac deinceps de novo imbuatur *linteum* quod ter vel quater in die parti affectæ applicetur.

De Mania communi.

A nimis exaltata & vivida sanguinis crasi oritur. Est & alia maniæ species febres intermittentes diuturniores excipiens, in stultitiam tandem degenerans, producta quidem à debilitate & vappiditate sanguinis, à diutina fermentatione. Præscribantur itaque cardiaca generosiora, *viz. Theriac. Andromach. Electuar. de ovo, Pulv. comitiss. Pulv. Gualt. Rayvleigh, in aq. epidem. theriacal. vel alia*, & diæta instituatur analeptica.

In junioribus mittatur sanguis è brachio ad *unc. viij.* vel *ix.* bis vel ter, diebus tribus inter singulas Venæsectiones Interpositis. Tum semel extrahatur sanguis è venis jugularibus. Postea tota curatio innitatur sequenti Cathartico, quod sumat tertia vel quarta quaque die, donec convaluerit, hoc interim observando, quod cùm octies vel decies purgatus fuerit æger, exhibitio Cathartici ad septimanam unam vel alteram omittatur.

℔. *Pharmac. domestic.* (i. e. *Rad. Bryon. alb.*) *pulv. alb.* ʒ. *j.* lactis vaccin. *unc. iv.* vel,

℔. *Ejusdem unc.* ß. *vel* ʒ. *vj. Vin. alb. unc. iv. infundantur per noctem, in colatura dissolve Syr. Violar. unc. j. M. f. Potio*; vel,

℔. *Gambugij gr. xiv. aq. Cerasor. nigr. unc. iij. Syr. Caryophill. unc.* ß *f. Potio.*

De Contusionibus.

Mittatur sanguis è brachio lateris magis affecti ad unc. x. seq. mane exhibeatur *potio communis purgativ.* ac deinceps eodem modo Venæsectio & purgatio alternatim repetantur, donec æger convaluerit. Interim toto decursu, si internæ partes lædantur, sequentia præscribantur.

℔. *Decoct. Pectoral.* ℔. *j.* ß. *Syr. Violar. cap. Ven. an. unc. ij. f. Apozema*; *cap.* ℔. ß. ter in die. Item *Ol. Amygd. dulc. Cochl. j.* sæpius propinetur.

℞. *Ol. amygd. dulc. unguent. Dialth. & Pomat. an. unc. j. M. f. Linimentum*, quo inungatur pars læsa manè & serò, superimponend. fol. Brassicæ.

De furfure, sive porrigine capitis.

Potio purgans communis bis propinetur, dein

℞. *Ol. amygd. amarar. & Laurini, cinerum fol. abrotani an. unc. j. misceantur probè, & f. Linimentum*, quo inungatur totum caput singulis matutinis, diligenter infricando, & postea superimponendo vesicam suillam.

At

At primùm abradatur totum capillitium, & postea defricentur squammulæ sensim singulis auroris; prout decidere pronæ fuerint.

De Morsu canis Rabidi.

Post 40. dies aut plures melancholica adsunt symptomata, febris, sitis hydrophobia, & tandem partium extremarum convulsio.

℞. *Sp. vin. optimè rectificat.* ℥. *iv. Theriac. Andromach.* ℥. *j. f. mixtura,* qua illinatur pars læsa ter in die, superimponendo linteum eâdem mixturâ imbutum.

De Ulcere Vesicæ.

Pus graveolens, aut sanguis, nonnunquam squammulæ seu pelliculæ membraneæ ac veluti furfuraceæ crustulæ (sin in renibus hæreat ulcus, carunculæ minutulæ, aliquando crassiores) unà cum urina excernuntur, perpetua dysuria & continuus earum partium dolor infestant; renibus autem affectis ulcere, dilucida dysuriæ & doloris dantur intervalla, pus etiam excretum copiosius est, album, læve & minimè fœtidum, lacti similis profunditur urina: & longè post mictionem pus ab eo separatum in fundo residet.

℞. *Emplastr. Flor. unguent. dict.* ℥. *j. ß. f. Pil. N. ix.* cap. iij. horis medicinalibus, superbibendo sequentis Aq. Cochl. *vj.*

℞. *Rad. Fœnicul. Consol. Aristoloch. & Caryophill. an.* ℥. *iij. fol. Agrimon. Hyper. Sanicul. Plantag. an. M. vj. incidantur minutim, & destillentur in vini alb. & lact. an.* ℔. *iv. & eliciantur solummodo* ℔. *iv.* pro usu.

℞. *Pulv. Rad. Consolid. maj. & gumm. Arabic. an.* ℥. *j. Sacchar. Penid.* ℥. *ij. f. Pulv.* cap. Cochl. j. bis in die

De Asthmate inveterato in iis, qui sanguineo temperamento præditi sunt.

Dividitur in tres species, Dyspnœam, quæ difficilis est respiratio, in qua crebrior densiorque est spiritûs tractio ex infarctu pulmonum sine stertore oriunda: Asthma, ubi frequens & magna respiratio in qua diaphragma, musculi intercostales, tum etiam abdominis, violenter, moventur, cum stertore & sibilo. In priore speciæ substantia pulmonum, in posteriore bronchia oppilantur. Et Orthopnœam, quæ est maxima spirandi difficultas, sub qua ægrotantes non nisi sedentes, & erectâ cervice respirare possunt. Musculi etiam pectoris & scapularum vehemnter exagitantur.

Mittatur sanguis è brachio dextro ad unc. x. Die sequenti sumat *potionem purgativam communem*, quæ repetatur tertiâ quâque die per duas alias vices.

Diebus à Purgatione vacuis sumat sequentia.

℞. *Sem. anis. subtiliss. pulv.* ℥. *ij. cum s. q. Balsam. Lucatell. s. pil. ex singulis drachmis vj.* cap. iij. manè & quintâ pomeridianâ, superbibend. *decocti anuari sine purgantibus unc. iv.* calidè.

Si Symptomata adhuc maneant, repetatur de novo integer Processus.

De Paralysi.

Sensus & motus an partibus quæ afficiuntur, vel simul, vel alterutra tantùm facultas aut prorsus extinguitur, aut vitiatur.

Sumat *pil. cociar. min.* ℈. *ij.* alternis matutinis per *vj.* vices; deinde capiat ter in

die per *xxx.* dies *Electuar. antiscorbutic.* ʒ. *ij.* superbibend. *Aq. Antiscorbutic. cochl. vj.* Vide in Scorbuto.

℞. *Vnguent. Nervin. unc. iij. Sp. Lavendul. comp. & Sp. cochl. hortens. an. unc. i.* ß. M. & inungantur partes affectæ, ut spina dorsi, & c. manè & serò.

Pleraque præscriptorum, utut curationi scorbuti solùm destinati videantur, attamen cùm humores crudos ad fixos volatilisare præ aliis apta nata sunt, in Paralysi etiam conveniunt.

De Tussi & Phthisi.

TUssis per se patet. Phthisis autem invadit ab ætatis anno 18. ad 35. Extenuatur totum corpus. Febris molestat hectica, à cibo invalescens (quæ ex celeritate pulsûs, rubedinéque genarum dignoscitur) materia per tussim excreta cruenta est aut purulenta, in ignem conjecta tetrum spirat odorem, & immissa in vas aquâ repletum, fundum petit. Sudores nocturni superveniunt, livescunt tandem genæ, facies pallet, exacuantur nares; temporum quoque collapsus, unguium incurvatio, capillorum defluxio, & alvi profluvium colliquativum, mortem statim subsecuturam denunciant.

Si Tussis recens fuerit, & nondum febrim, aut alia signa Peripneumoniam notham comitantia, accersiverit, vel si à Pleuritide, aut Peripneumoniâ, ob neglectam sufficientem Phlebotomiam, malè curatis eadem nequaquam orta fuerit, satis erit, ut æger per dies aliquot ab usu vini & carnis abstineat, & his similibus remediis ad libitum utatur.

Balsamum sulphuris Anisatum ad gutt. x. Cochl. j. Sacchar. crystall. instillatum bis vel ter in die devoretur; ut etiam Tabellar. sequent. quas secum æger continuò portet, unam frequenter assumat.

℞. *Sacchar. cand.* ℔. *j.* ß. *coq. s. q. Aq. font. usque dum adhæreſcat. extremis digitor. tum adde pulv. Glycyrrhizæ, Enul. campan. sem. Anis. & Angelic. an.* ʒ. ß. *pulv. Irid. Florentin. Sulphur. an.* ʒ. *ij. Ol. chym. Anisi* ℈. *ij. f. s. a. Tabellæ domesticæ vocand.* atque hoc interim Eclegmate utatur.

℞. *Ol. Amyd. dulc.* ʒ. *ij. Syr. cap. Ven. Viol. ac. an. unc. j. Sacchar. cand. q. s. f. Lohoch.* de quo sæpius lambat bacillo Glycyrrhizæ, quando tussis urget.

In defluxione tenui *Eclegmata incrassantia* exhiberi poterunt.

Sin verò Tussis his remediis haud cessaret (præcipuè autem si febrem comitem habeat, vel si à Peripneumonia aut Pleuritide originem ducat) tum ineptum fuerit pectoralibus fidere, sed Venæsectione & Catharsi debellanda est, ut methodo, quæ in curatione Peripneumoniæ nothæ describitur.

Verùm enim verò cùm his omnibus non obstantibus, Tussis non modò non curationi cesserit, sed & diuturnâ Pulmonum concussione eos adeò debilitaverit, ut Phthisis tandem subingressa fuerit, tum hac methodo procedendum.

℞. *Balsam. Peruv. gutt. x. instillentur cochl. j. Syr. Hederæ terrestris,* vel si id minus gratum fuerit ægro, *Cochl. j. Sacchar. crystall.* cap. ter in die superbibendo *Decocti Amari sine purgantib. unc. iv.* vel (si idem ventrem moverit) *unc. iij.*

Sed omnibus aliis (quotquot adhuc inventa sunt) *Equitatio* ad satis longa & diutina itinera facilè palmam præripit, hoc observando, ut si æger juvenilem ætatem prætergressus fuerit, plus temporis huic exercitio impendere debet, quàm si pater aut juvenis esset, & sanè haud multò certiùs Cortex Peruv. febri intermittenti, quàm in hac ætate Equitatio Phthisi medetur.

De Scorbuto.

Adsunt spontaneæ lassitudines, corporis gravitas, dyspnœa, præcipuè ex motu corporis, gingivarum putrefactio, oris graveolentia, sanguinis è naribus crebra eruptio, ambulandi difficultas, crurum nunc intumescentia, nunc extenuatio, in iisdem perpetuo maculæ lividæ, plumbeæ, flavæ, aut violaceæ, faciei color plerumque ex pallido fuscus.

Extrahatur sanguis è brachio ad *unc. viij.* nisi signa Hydropis adfuerint: Seq. mane exhibeatur Potio Purgat. communis, quæ repetatur tertiâ quâque die per duas alias vices.

Diebus à purgatione vacuis, uti etiam postea, per mensem unum vel alterum sumat sequentia.

℞ *Conserv. cochl. hortens. unc. ij. conserv. Lujul. unc. j. pulv. Ari compos. ʒ. vj. cum s. q. Syr. Aurantior. s. Electuar.* de quo cap. ad magnitud. nuc. moschat. maj. manè, quintâ pomeridianâ, & nocte, superbibendo *Aq. Raphan. compos. cochl. vj.* vel sequentis.

℞. *Rad. Rapan. Rustican. raspat.* ℔. *ij. rad. Ari* ℔ *j. fol. cochl. hort. M. xij. fol. Menth. Salv. Nasturt. Aquat. & Beccabung. an. M. j. Sem. cochl. hort. parùm contus. lib. ß. nuc. Moschat. unc. ß. Vin. Alb. lib. xij. destillentur organis communib. & eliciantur solummodo lib. vj.* pro usu.

Vel *Folia Rec. Cochl. hortens. per se destillentur* pro usu dicto.

Porro sequens cerevisia sit pro potu ordinario.

℞. *Rad. Raphan. Rustican. recentis incisi* ʒ. *ij. fol. Cochl. hort. N°. vij. passular. enucleat. N°. vj. Aurant. cum toto inciso dimidium, in Lagenam vitream lib. ij. Cerevisiæ tenuis capacem, subere mox probè obturandam immittantur.*

In hunc modum parentur eodem tempore sex Lagenæ pro usu, & post aliquôt dies sex aliæ antequam priores exhauriantur, & sic deinceps; vel,

Vice hujus Cerevisiæ seq. mixturæ Cochl. *iij.* vel *iv.* immiscerì poterunt singulis haustibus potus communis.

℞. *Rad. Raphan. Rustican. & sem. Cochl. hortens. an. unc. ß. fol. cochl. hortens. M. ij. pulpam unius Aurant. Contundantur simul in mortar. marm. sensim affundendo vin. alb. lib. ß. Coletur cum levi expressione*, & reponatur pro usu.

Eadem remedia, Phlebotomiâ & Catharsi omissis, in Rheumatismo scorbutico, sive hysterico, valde prosunt.

Tabis Descriptio & Cura.

Plures sunt Tabis species: Prima ferè oritur è frigore hyeme contracto. Paulò enim ante solstitium Brumale quamplurimi ab ingruente tempestate frigida,

ussi tentantur : Quæ cum illos invaserit quibus pulmones ab ortu sunt infirmiores, omnino necesse est ut à repetitis Tussiendi conatibus magis adhuc debilitentur ; atque ita tandem alimento sibi proprio assimilando, præ mala διαθέσει prorsus impares reddantur. Hinc jam ingens Pituitæ crudæ copia aggeritur, quæ continua pulmonum agitatione & vehementi nisu affatim per os rejicitur. Pulmones exinde pure referti purulenta μιάσματα quaquaversum in carnes dispergunt. Hinc enascitur Febris putrida, cujus Paroxysmus sub vesperam fatigat, sub auroram verò sudore copioso ac vires imminuente solvitur. Denique ad malorum cumulum, Diarrhœa succedit, partim ab humoribus putridis ex arteriis Mesentericis in intestina depositis excretisque, partim à labefactato pessundatóque viscerum Tono. Atque ita demum æger proxima æstate fato suo fungitur, à morbo cui prægressa Hyems viam straverat, extinctus. Atque hæc est præcipua Tabis species.

Porro cùm sanguis hac tempestate particulis humidis admodum scateat, perspiratioque à subita pororum contractione plus satis inhibeatur, particulæ hæ in pulmones depluunt per interspersos Venæ Arteriosæ ramos ; vel per Ductus Salivales in glandulis fauces occupantibus reponuntur ; unde jam humor per Asperam Arteriam delapsus in pulmones, Catarrhi ritu, eos ita jugiter irritat, ut creber & vehemens tussiendi conatus, tum illam debilitatem, tum alia quæ diximus symptomata, brevi accersat. Cumque non jam amplius naturalem sibi pulmones œconomiam statumque tueri valeant, & Glandulæ Tubercula adnasci solent ; quæ in ægris ex hoc morbo decedentibus, si aspiciantur pulmones, purulenta sanie ut plurimum distenta reperiuntur.

Ubi semel invaluerit hic morbus & radices egerit, remedia plerumque aspernatur. Tentari utcunque potest Medicatio, minuendo causam defluxionis in pulmones, pertusa in Cubito vena, Catharticis mitioribus, tum medicamentis pectoralibus dictis, ad varios morbi status accommodatis. Incrassantibus sc. ubi humor subtilior & tenuior vim Expultricis facultatis videtur eludere : Attenuantibus verò ubi pituita crassior ægre & cum molestia per os rejicitur. Dein & hectica Febris remediis refrigerantibus contemperantibusque coërcenda. Talia sunt *Lac Asininum, Aqua Lactis Stillatitia, Emulsiones ex Amyd. dulc. Sem. Melon. Pepon. Papav. alb. Aq. fl. Paralys.* &c. Denique & curando Ulceri opera danda est ; cui rei Terebinthina illa Liquida, Opobalsamum vulgo dicta, apprimè conferre censetur.

Hujusce Morbi Curatio, me Judice, hac methodo optimè ac felicissimè instituetur. Primum educatur è brachio sanguis dein subducatur Alvus ad tres dies continuos, vel *Pil. Coch. majoribus*, vel *Decocto Leniente à nobis præscripto.* Tertia nocte exhibeatur *Syr. de Mec. unc. ß.* Intermisso biduo ; triduóve, pro re nata, repetatur Purgatio, idque toties fiat quoties opus esse videatur, donec symptomata vel prorsus evanuerint vel saltem mitescant. Post singulas Catharses jam finitas capiat Opobalsami gutt. *xx.* Sacchari particulæ majori instillatas permixtasque nihil superbibendo. Vel Pil. è Terebinth. ex Insula Chio cum Saccharo cando confectam. Opobalsamum non assumendum est nisi prægressis evacuationibus debitis. Hujus loco *Electuarium è Balsamo Lucatelli, Glycyrrh. pulvere, semine Anisi & Terebinthina* concinnatum poterit substitui. Post

evacuationes ſedulò conandum eſt ut Tuſſis ſedetur, ne Pulmones jugi agitatione infirmiores evadant. Huc facit præ cæteris Syrupus jam laudatus, qui hac formula poſſit uſurpari, ℞. *Decoct. Pectoral. lib.j. Syr de Mecon. Syrup. Capill. Ven. an. unc. ij. Cap. Cochl. v. ter in die.* Medicamentum hoc ita frequenter hauſtum catarrhum in Pulmones depluentem paulatim ſiſtet; eoſque in priſtinam ὑγείαν reducet niſi jampridem à naturali ſtatu nimium receſſerint. Promovebit inſuper purulentiæ materiæ in iiſdem aggeſtæ concoctionem.

At verò Palmarium hujuſce Morbi præſidium eſt, ut Æger quotidie Equo vehatur. Et qui ſe huic corporis exercitio ſanandum tradit, nullis jam Diætæ legibus adſtrictus, nullo Cibi potúſve genere privandus eſt: cum in hoc uno omnis rei cardo vertatur. Quibuſdam eorum qui ex hac methodo convaluêre, tumor in collo exortus eſt non multum à Scrophulis abludens.

Eſt & alia Tabis ſpecies à Tuſſi prognata, longè diverſo anni tempore, initio ſcilicet æſtatis. Hæc Juvenes perſæpe illos invadit qui debiliori ſunt corporis habitu, & quorum ſanguis particulis calidis acribuſque refertus eſt. Sanguinem iſti è pulmonibus per tuſſim exantlant, nimiò meri potu priùs excalefacti. Ægri dolorem ſive ægritudinem quandam in pulmonibus perſentiſcunt: Quæ Symptomata niſi maturè remediis appropriatis eliminentur, primo ſcabrities, mox & ulcus accedit, unde pus confectum demum expuitur.

Dicta jam Tabis ſpecies Venæſectione & Catharſi bis alternatim repetitis, ſaltem in principio, facile vincetur: Si Diætâ inſuper Refrigerante & Incraſſante utatur æger & à carnibus in ſolidum abſtineat.

Tertia hujus Morbi Species ortum debet materiæ Febrili in pulmones Febre jam fatiſcente, amandatæ; qui ſenſim infirmiores redditi à ſymptomatis jam memoratis vexantur.

Quandoque oritur à ſanie iſtâ purulentâ quæ à Pleuriticis non ſatis copiosè per expectorationem egeritur. Quo in caſu eandem quam Empyema, Curationem poſtulat.

Sunt etiam qui à nimis copioſis, & debito frequentioribus evacuationibus debilitatis in quartam Tabis ſpeciem præcipitantur. Hos calor Hecticus à cibo potuque ſumpto, ſub noctem laceſſit: Atque hos præ cæteris Aphthæ infeſtant.

De Podagra.

Exeunte Januario aut incipiente Februario ingruit horâ ferè ſecundâ matutinâ, dolore pollicem pedis ut plurimum occupante, quandoque verò calcaneum, ſuram, aut talum, mox ſequitur rigor cum horrore & febricitatione aliquali, dolor gradatim intenditur, (de pari paſſu rigor atque horror recedunt) idque in ſingulas horas, donec tandem ſub noctem ad apicem pervenerit, nunc tenſionem violentam, nunc morſum canis rodentis, quandoque preſſuram, & coarctationem exprimens, hinc præ exquiſito dolore, nec linteorum ſuperincumbentium pondus, nec cubiculi à fortiori ambulatione concuſſionem ferre Podagricus valeat, dolor non ſedatur, niſi ante horam ſecundam, tertiamve matutinam (decurſo ſcilicet nycthemeri ſpatio à primo appulſu) & jam leni madore perfuſus æger ſomno concedit, à quo evigilans, dolore multum immi-

nuto, partem affectam tumore recenter occupatam cernit. Sequenti die, fortè etiam ad biduum, triduúmve dolet nonnihil pars affecta, idque vehementius advesperacente die, levatur autem sub galli cantu. Intra paucos dies alter Pes eodem dolore torquetur. Postquam utrumque pedem exercuerit dolor, qui sequuntur Paroxysmi abnormes sunt, tum quoad tempus invasionis, tum durationem; atque ex serie horum paroxymulorum, constat paroxysmus, qui dicitur Podagræ diuturnior breviórve pro ægri ætate in iis qui vegetiores sunt & quos Podagra rarius invasit, diebus sæpe quatuordecim, in senioribus, atque iis quos sæpius afflixit, duobus mensibus ferè desinit, iis verò, qui vel annis, vel diuturniore morbi mora fracti sunt, non prius valedicit, quam æstas jam adultior eam fugaverit.

Ad quatuordecim Primos dies urina coloratior est, cum sedimento rubro, & quasi arenulis referto, alvus ferè constipata est, *Appetitus* prostratio, rigor totius corporis sub vesperam, integrum Paroxysmum comitantur, recedentem Paroxysmum excipit pedis affecti inter digitos pruritus vix ferendus, unde decidunt furfures, & pedes desquamantur.

Hactenus dolor pedibus tantum fuerit infestus, cum verò vel ab indebita medicatione turbatur Podagra, vel ob diuturnam morbi pertinaciam corporis substantia quasi in morbi fomitem pervertitur, jam manus, carpos, cubitos, genua, aliasque regiones occupat, quandoque unum, pluresve digitos distorquens, fasciculo radicum pastinacæ similes eos reddit, motu paulatim privans, tandemque concretiones, circa articulorum ligamenta, tophaceas generans, ceram, vel oculos cancrorum æmulantes, nonnunquam in cubitis tumorem subalbum ciet, ferè ad ovi magnitudinem, qui sensim inflammatur cum rubore, nonnunquam femur occupans, sensum exhibet, quasi ingentis ponderis appensi, sine dolore tamen notabili, at genu exinde petens, id acrius urget, artus jam habet æger ferè undequaque conttactos, & impeditos, ita ut claudicet, & permoleste prorepit. Urina illam colore imitatur, quæ in diabete excernitur, dorsum, aliæque partes molestè pruriunt, maximè sub horam somni.

Post multos, diros que cruciatus Paroxysmi subsequentes (natura partim onere materiæ peccantis, partim senio oppressâ) ægrum quoad dolorem clementius tractant, at loco doloris consueti, ægritudo quæ iam cum dolore ventris lassitudo spontanea, quandoque etiam propensio ad diarrhœam supervenium, quæ symptomata evanescunt, quoties articulos dolor fatigat, atque ita nunc dolore, nunc ægritudine, quasi alternatim lacessentibus, Paroxysmus longas moras nectit.

Calculum Renum in quamplurimis parit hic affectus.

Fœminas perrarò infestat; easque, non nisi jam vetulas, & viragines, pueros quoque, & juvenibus minores vix adoritur.

Indicatio Curativa in eo vertitur, ut coctioni consulatur, indigestionibus sublatis, seu fit per Pharmaca, seu victûs rationem, seu exercitationem, seu alia ex istis quælibet quæ sex res non naturales indigantur.

Venæsectio, Catharsis, ac Diaphoresis scopum non attingent, licèt iis qui *Renum* simul *Calculo*, & exinde orto *Mictu sanguineo* laborant, non abs re erit semel in septimana, alvum *Mannâ* subducere, & singulis noctibus, post

Purgationem Paregoricum exhibere.

Medicamenta,quæ prædictæ indicationi ſatisfaciunt,ea ſunt, quæ moderatè calent,& vel amaricant,vel linguam leniter feriunt,talia ſunt,*Rad. Angelic. enulæ, fol. Abſint.cent. min.chamæp. &c.* quibus addi poſſunt *Antiſcorbutica* dicta, ut, *Rad. raph. ruſtic. fol. Cochl. hort. naſturt. Aq. &c.* quæ tamen parciùs uſurpanda veniunt, quia morbi formiti aculeos ſubdunt, & calorem augent, præ iſtis aliis, quæ miti calore, atque amaritudine, ventriculum corroborant, haud inutile eſt *Electuar.* ſequens.

℞. *Conſerv. cochl. hort. unc.j.ß.Abſinth. rom.flav.Aurant.an.unc.j. Angel. condit.nuc. moſch. cond. an. unc. ß. Theriac. Androm. ʒ. iij. Pulv. ari comp. ʒ. ij. cum ſ. q. Syr. Aurant. ſ. Elect. de quo ſumat. ʒ. itj. bis in die, ſuperbibendo ſeq. Aq. diſtillat. Cochl. v. vel vj.*

℞. *Rad. raphan. ruſtic. inciſ. unc.iij. Cochl. hort. M. xij. naſturt. aq. becabung. ſalv. menth. an. M. iv.cort. aurant. N°. vj. nuc. moſch. cont. N°. ij. cerev. Brunſvicenſ. ℔.xij.* deſtillentur organis communibus, donec ſolum modo *libr. vj.* aquæ elician-tur pro uſu.

Hæc autem remedia *digeſtiva,* conſtanter, atque omni adhibitâ diligentiâ,aſſiduè uſurpanda, & in *paroxyſmorum* intervallis præcipuè in uſum revocanda ſunt.

Mediocritas ea in cibo obſervanda eſt, ut neque plus alimenti ingeratur, quam ventriculus concoquere valeat, neque è contra nimiâ abſtinentiâ, partes eâ proportione alimenti defraudetur, quæ earundem robur & vigorem ſuſtinere potis eſt. Quoad qualitatem autem ciborum,ægri palato conſulendum eſt, & unica ciborum ſpecie ſingulis paſtibus veſcatur, de cæteris, demptâ carne, prò libitu comedat, modo nec acria,nec ſale condita ſint,nec aromatis.Prandere tantum expedit, loco autem cœnæ indulgeat ſibi, hauſtum cereviſiæ alicujus tenuioris, quo calculi concretio impediatur.

Liquores optimi ſunt, qui neque ad vini generoſitatem aſcendunt, nec ad aquæ debilitatem, ne frigore ſuo lædant ventriculum deprimuntur. Hujuſmodi eſt *Cereviſia tenuis Londinenſis,*aut multa aqua,cum pauco vino permixta,aqua autem pura & cruda periculoſa eſt, cum autem univerſa ferè corporis ſubſtantia,in podagram degeneraverit,à liquore quocunque fermentato quantumvis levi, & tenui abſtineat,& utatur *Decocto Diætetico ex Sarſa, in remediorum formulis deſcripta,* ubi primum à paroxyſmo convaluerit, per reliquum vitæ curſum.

Sin autem æger à longo, & nimio liquorum inebriantium uſu, vel ab ætate provectiore, vel denique præ nimia debilitate; cibos abſque vino nequeat concoquere, in paſtibus hauſtum vini Hiſpanici ſibi indulgeat, *apozema Diæteticum* abdicans.

Æger maximè hyemis tempore, maturè lectum petat, diluculo exurgat, animus ſit tranquillus, nec nimis intentus ſtudiis,& rebus ſeriis, cæteris verò omnibus exercitatio corporis quotidiana, facile palmam præripit, quæ moderata ſit,& perſeverans,nullo autem modo juſto vehementior;quoad exercitij genus, quoties nec grandior ætas,nec calculus intercedant,reliquis præferenda eſt equitatio conſtans, ac aſſidua in aëre ſalubri, aut vectio in curru,

Veneris lenociniis ne indulgeat. Remedia externa nulla adhibenda.

Quamvis nihil magni in paroxysmo tentandum sit, conducet tamen fortasse per aliquot dies, ubi primum à morbo corripitur à carnibus abstinere, jusculo uti avenaceo, aut alio pari alimento; sin autem spiritus animales ataxiam concipere apti sunt, non expedit à carnibus abstinere diutius quam ventriculus earum usum aversetur, ne quid autem vel in quantitate, vel in qualitate, ciborum aut potûs peccet.

Symptomatis iis occurrendum est, à quibus æger in paroxysmo de vita periclitatur, horum maxime familiare est, ventriculi languor, cum ventris torminibus, tanquam à flatu, hoc in casu, nihil æque votis respondet, ac vini Canarensis haustulus subinde deglutitus, exercitio utatur æger; sin autem symptoma, inducias haud ferens, mortem minetur, modo caput malum non impetat, ad *Laud.* statim confugiendum, *viz. gutt. xx.* in haustulo *aq. Epidem.* & in lecto ad quietem se componat, hâc ipsâ methodo se ab imminenti morte liberavit Autor clarissimus ubi ex errore aliquo, circa res sex non-naturales, in ingentem ventriculi ægritudinem incidit, cum vomiturione, & aliquali ventris dolore, artus interim, ex retrocessione materiæ Podagricæ, doloris erant expertes, ac ad motum plus solito habiles. Congium nempe unum liquoris posseticí, vel cerevisiæ tenuis devorabat, & quamprimum totum per vomitum rejecerit. Vini Canar. haustulum, cui instillatæ fuerint *Laudan. liq. gutt. xviij.* sumebat; quod si huic remedio symptoma non cedat, sudor provocetur, methodo & medicamentis huic usui dicatis ad biduum, triduumve, manè & vesperi per duas trésve horas continuas.

Si autem metastasis fuerit materiæ peccantis in Pulmonum lobos; liberatis artubus à dolore, & tumore, tractandum est hoc symptoma, pari modo ac Peripneumonia absoluta, venæsectione scilicet repetitâ, diætâ, & remediis refrigerantibus, & incrassantibus, purgandus est insuper æger, inter venæsectiones potionibus lenientibus, sudoris autem provocatio obest.

FINIS.